

سِري گُرو گرنٿ صاحب جي سَکيا جو سارُ

سِري گُرو گرنٿ صاحب موضوع يا ويچار وار سمجھائيل

جي جي کرم (بندو)

ڇپائيندڙ..

روشن راهم سنگت ڪنڌڪوٽ

ڪتاب جو نالو :: سري گرو گرنٽ صاحب جي سکيا جو سارُ

ليکڪ: جي جي ڪرم (بندو)

چاپو: پهريون

چپائيندڙ: پيتامبر ڏوڏيجا، پاران روشن راهه سنگت ڪنڌڪوٽ

تعداد: هڪ هزار

پيتا: 300/= روپيه

ملڻ جا هنڌ:

ڀڳت ڪنور ڪتاب گهر ڪنڌڪوٽ، سرتاج بوڪ ڊيپو ڪنڌڪوٽ

جمالي نيوز ايجنسي جيڪب آباد، جواهر لال شمع فوٽو اسٽوڊيو ٺُل

جيوت رام نيوز ايجنسي گهوٽڪي، گيانچند ڪيسواڻي ڪُنس روڊ سکر

استاد شيوا رام لاڙڪاڻو، رميش لال ڌرم شالا لاڙڪاڻو

ناولتي بوڪ هائوس ميرپور ماٿيلو، مُون جنرل اسٽور ڏهرڪي

سند بوڪ اسٽور پٺو عاقل.

پنهنجي پاران

اڄ مون کي فخر ٿو محسوس ٿئي ته ايشور جي مهر سان هيءَ ٻي شيوا به اوهانجي هٿن ۾ آهي، هي منهنجي شيوا نه آهي، پر منهنجي ماتا پتا ۽ انهن وديا گرن جي شيوا آهي جن مونکي مندر وڃڻ سپڪاريو، مونکي پڙهايو ۽ ڄاڻ ڏني.

گرو گرنٿ صاحب سان منهنجو ناتو نئون ڪونهي، منهنجي جيون ڌارا جي شروعات ٻاروتن ۾ ئي گرو گرنٿ صاحب جي وچن ٻڌڻ ۽ سمجهڻ سان ٿي آهي، ۽ ان ڏينهن کي آءٌ سدورو چونڊس. جنهن ڏينهن مون گرن جون پاڻيون پڙهيون ۽ مسلسل سمجهڻ جي ڪوشش ڪندو رهيس، پر دل کي ان ڏينهن پيڙا محسوس ٿي جڏهن ڌرم جي نالي ڌنڌو ڪندڙن نفرت جا نغارا وڄائڻ شروع ڪيا.

سوچيم ته گرو صاحب جي صحيح ڄاڻ عام ماڻهن تائين پهچائڻ گهرجي. انهن مان جيڪو من جي سچائي سان چڪيندو ته خود بخود مزو اچي ويندس، ۽ هو پاڻهي ٻين کي پڻ صلاح ڏيندو ته ٻيلي گرٻاڻي ۾ هيڏو مناسب اٿئي تون به چڪي ڏس.

مان جڏهن گرٻاڻي کولي پڙهندو هوس ته ان ۾ ڪافي دفعا وچن نڪري ايندا هئا

ويد پراڻ سمرت سني بهم ٻڌ ڪرو ويچار

۽ ائين مون پنهنجي ڌرم جي انيڪ ڪتابن کي ته پڙهيم، پر ساڻ گڏ ٻين ڌرم جا ڪتاب (گرنٿ) به پڙهيا ته مون محسوس ڪيو ته (مالڪ لاءِ پريم ۽ انسان ذات لاءِ ڀلائي جو رستو سڀني وٽ ساڳيو آهي، پر فرق صرف عبادت جي طور طريقن ۾ آهي سو عام جي ڄاڻ وڌائڻ لاءِ هي سلسلو فرض سمجهي قبول ڪيو آهي، جنهن تحت ڪجهه دوستن سان گڏجي پهرين پستڪ طور (گيتا پرڪاش) يعني شريمد يگوت گيتا معنيٰ ۽ سمجهاڻي سان اوهانجي هٿن ۾ پهچائڻ ۾ سٿل ٿياسين. ۽ هي ٻي املهه سوکڙي (گرو گرنٿ صاحب جي سکيا جو سار) پڻ اوهان آڏو آهي ۽ جيڪڏهن حياتي ساٿ ڏنو، مالڪ مهر ڪئي ته (چارئي ويد) به اوهانکي پيت ڪندس. صرف آسپس ڪندا رهو، ته منهنجو منڙو مالڪ سچو پاتشاهه مونکي همت ڏئي ۽ سچ تي هلائيندو رهي.

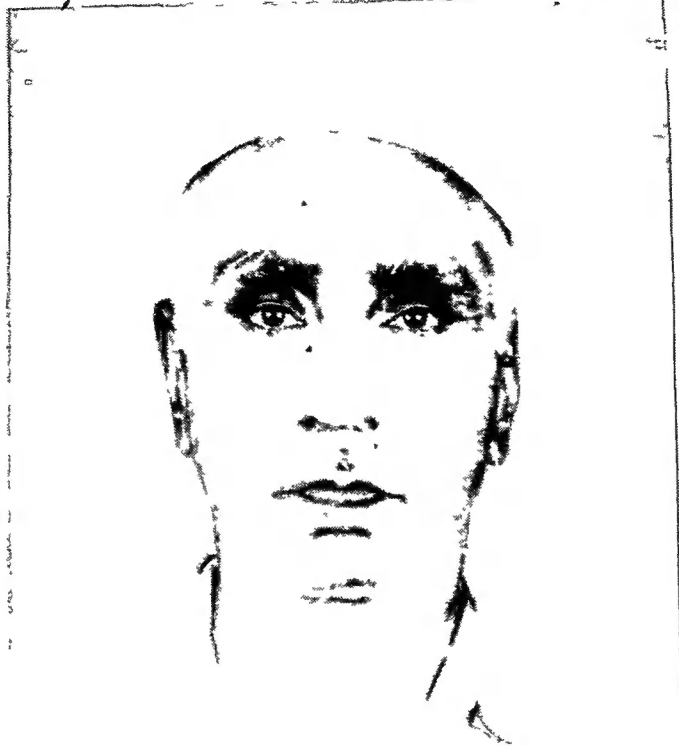
آءٌ ٿورائتو آهيان شام لال چڪ نواسي جو جنهن هن ڪتاب جي ڪاپي مونکي ڏيڻ فرمائي ۽ انهن دوستن کي وسارڻ به ناانصافي ٿيندي جن هن شيوا ۾ چڱو خاصو هٿ وٺايو، خاص طور ڊاڪٽر نرمل چمناڻي، ڊاڪٽر اندر لال لنڊ، ۽ ڪمل ڪمار چڪ نواسي کين شل آئينده به سنگر داتار همت ڏئي ته جيئن هو چڱن ڪمن ۾ هٿ وٺائيندا رهن.

اوهانجو پنهنجو

پيتامبر ڏوڏيجا

جن سيوئيا، تن پائيا مان

جن به مالڪ کي ياد ڪيو يا سمرن ڪيو ۽ جن به مالڪ جي راهه ۾ سڀ
ڪجهه خرچ ڪندي پنهنجي جيون مارڱ کي پورو ڪيو تن جي زندگي سڦلي آهي.

سرڳواسي سيٺ ٿڌو مل پاون داس ڪيٽپال

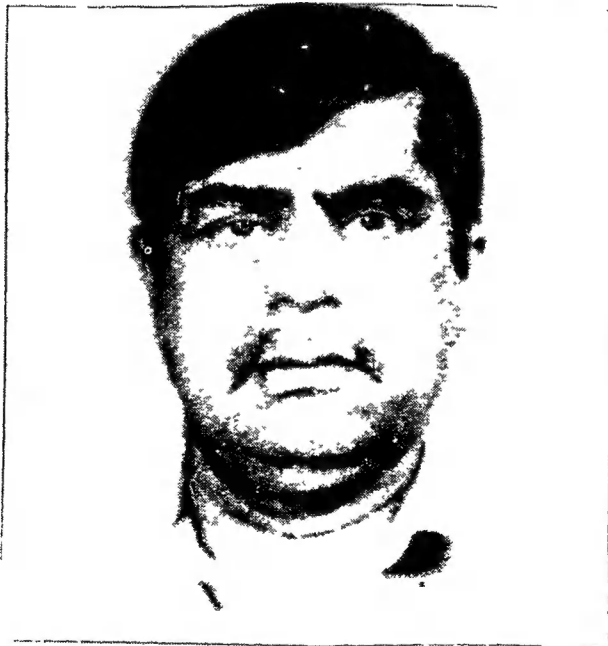
جنهن پنهنجي جيون سفر ۾ ته ڪافي شيوائون ڪيون ۽ جيون جي آخري منزل تي
به مالڪ جو سمرن سندس دل تي اُڪريل هو، اهو ئي سبب آهي جو سندس
پريوار انهن شيوائن کي ياد ڪندي هن مهان گرنت جي ڇپائي ۾ شيوا ڪري سرڳواسي
سيٺ ٿڌي مل جي شيوائن جي راهه ۽ مالڪ جو سمرن جاري رکيو آهي.

شل پڳوان سندس آتما کي شانتِي بخشي ۽ سندس پريوار کي

شيوا جو جذبو جاري رکڻ جي همٿ بخشي

ارپنسا

نائُ تيرا تائُ نائُ ديپاڻ - نائُ تيرا لشڪر نائُ سلطان
 نائُ تيري ماڻُ مهٽ پرواڻ - تيري ندرِي ڪرم پويءَ نشان
 جتي پيا سڀ ساٿ ڇڏائي وڃن ٿا. اُتي اچي نام سهاڻ ٿئي ٿو. جتي مصيبتون
 ۽ مجبوربون منجهائين ٿيون. اُتي اچي نام ڇڏائي ٿو، جتي نااميدي ۽ نراسائي
 ويڙهي وڃي ٿي، اُتي اچي نام سٺائي ڪري ٿو. نام ئي اُنهيءَ جوت جو ڏيئو
 آهي، تيل به آهي، وٽ به آهي، لاٽ به آهي ته سوجهرو به آهي. ۽ جيڪي ان راه
 اتي هليا زندگي اُنهن جي سڦل آهي.

سيٺ گهنشام داس آچر مل ڪيٽپال

جي پوئتر يادگيريءَ ۾ سندس اولاد هن مهان گرنٽ جي ڇپائي ۾ دل ڪولي مدد
 ڪئي، منو مالڪ شل ڪيس پنهنجي چپر چايا ۾ رکي ۽ سندس ڀرپوار ڪي
 اهڙيون خدمتون ڪرڻ جي همت بخشيدو رهي.

مهاڳر جا ٻه آکر

مهاڳر ۾ ڇا لکڻ ۽ ڪٿان شروع ڪريان؟ نه هيءُ ٻسٽڪ ڪڏهن شروع ٿيو، يا ان جي رٿا ۽ وڃڻا دل ۾ ڪڏهن داخل ٿي، يا ان لاءِ آرزو ۽ اميد ڪيئن اٿس ٿيا؟ انهن سوالن تي سرچ ڪندي، منهنجا ويچار وڃڻ ٿيا، منڙي ۽ ڏاڏي ۽ ڏانهن، سڳوري سرگواسٽ گنگا ديري، ديران آندول ڪرمچنڊاڻي ۽ جي ڌرمهتي ۽ ڏانهن، جنهن منهنجي گوروڻي سان، اهاڻ ۾ ئي واقفيت ڪرائي ڇڏي. گنگا ديري، شاهوڪاري گهر ۾ بيٺا ٿي ۽ شاهوڪاري گهر ۾ پوڻي. وڏگهراڻي هئي ۽ سکن ۾ پلي هئي. ٻه قسم ڪسي هيس. ۱۴ ورهين جي ڄمار ۾، پورئين ويڙ کان پوءِ، ڏهاڳر لڳس. اڳين دنيا ڪٿ ۾ ختم ٿي وئي. انهيءَ سهي جي سماجڪ اوڻاڻن سببان، پٽو ۽ پلي ڪونه هيس، چاهي بيڪو چاهي ساهرو. اهر هئي، معصوم هئي. سهڻي، سڄاهي ۽ سچي هئي. صورت ۽ سيرت جي ڪمي ڪانه هيس، باقي ڪمي هيس قسمت ۾. سو ڏاڏا ڏک ڏاڏڙا ڏٺائين. سندس ڏک ۽ درد جي دلور ڪهاڻي ۽ جو، هن ٻسٽڪ سان ڪو سڌو واسطو ڪونه آهي، پر اهو اٿسڻو لاڳاپو ضرور آهي، نه جڏهن هنجڻا ساڻ سهارا سڀ ٿئي ويا، تڏهن به هن همت نه هاري. ايشور جي اوت وٺي، هن درنگي دنيا ۽ بيدرد زماني جو، اڪيلي سر سامهون ڪيائين. پڙهيل ڪانه هئي پر هن جي سوچي ساهه هيس. ڪافي گوروڻي ياد هيس، جا اٺ ٿير، وائي وٺ پڙهندي هئي. سڳيا جي سار تي سوچندي هئي ۽ اڃا شڪتيءَ اهر عمل ڪندي هئي. اوکيءَ اهنج ۾ ۽ خوف خطري ۾ به، سندس وشواس اڏول، هن مضبوط ۽ ارادو مهڪم رهندو هوس. منجهس اٺيڪ ڪٺ هئا. دل درياءُ هيس. گنگا ميا جو روپ هئي. گهر ۾ جي هڪ روٽي هوندي هيس، نه انهيءَ جي به وٺ وراهست ڪندي هئي. پاڙي جا پکي ۽ پسون به ڳٽ ۾ اڻيندي هئي، پوءِ پلي کيس هڪ گره، به نصيب نه ٿئي. ائين روزا رکندي هئي، شڪر مائيندي هئي. آخر ٻل سان آخر وڃي ڪنهن پڌ تي پوي. اهر تي بي پايان ۽ بي نظير ورثو پرين لاءِ ڇڏي وئي، نه من ڪو جاڳي ڪٿو ڪهائي، نه من سندس ٻاريل مشعل چمڪندي رهي.

مان اڃا ٻاراڻي ڪلاس ۾ مس هوس، نه مونيڪي چپ صاحب ياد ڪرايائين. آهستي آهستي گوروڻيءَ کان وڌيڪ واقف ڪرايائين. مطالع ڪرائيندي، معنيٰ به سمجهائيندي هئي. ننڍڙن ننڍڙن نصيحت پريون آکاڻيون ۽ ٻهاڪا ٻڌائيندي هئي. پر منهنجو من لڳندو ئي ڪين هوس. سندس هدايت جي پيروي جي ڪمي نه هئي، نه اٽڪل بيدلي. پر هن جي اورچائي اهڙي نه اٿس هئي، جو نيت چاهه ڄاڳرو، طالب تداريو ۽ وشواس وڌيو. سري

گرو گرنٽ صاحب جي پڙهڻ ۽ پرجهڻ جو نه موقعو مليو. وڏي هوندي، ڪئين ڪتاب ۽ ذريعي شاستر پڙهيا هوندم، جن ۾ رڻحائي سکيائون سڀني نهڙي ۾ سمجهيل آهن ۽ سندن جي ساکين ۾ نه سليل آهن. انهن پڙهندي، دل ۽ دماغ کي راحت ايندي اٿم ۽ من کي ڪڇ شائتي نه ملندي اٿم. ۾ من جي جاگرتا جي اچڻ تي، يا چٽ جي سر تي جي ٿوري ڪهڙي لڳيم ٿي، ته رڳو ٽڙهين، جڏهن گرو گرنٽ صاحب جو ڀات ڪربان. سڀني مذهبن جي پستڪن جا نه ڪڇ ڪڇ ورق ورايا اٿم ۽ آڃا ورايان پيو، پر جيئن سنسرتستاني، ڀرم ڀلاني يا ٽڪليف ننگ ڪري، ته ڊوڙي وڃان گرنٽ صاحب جي گود ۾، جيئن ٻار وڃي ماءُ جي هنج ۾ لڪندو آهي. شايد انهيءَ جو سبب اهو آهي، ته منهنجي ٻڏي، اهڙي روشن نه ٿي آهي ۽ چيئن ڌارا اهڙي سڄي نه ٿي آهي، جو پڇيڻا، باريڪ ۽ مختلف آئوڪ ٻڌ، ٻين ذريعي شاسترن ذريعي، ٻوريءَ طرح ڊوڙي سگهان. گرنٽ صاحب جي سکيا، اهڙي نه سڀني ۽ سڌي سنڀالي آهي، جا من ۾ جلدي چارو ٿي جاڳائين ۽ تن کي تسو ٿي ٿين. سنسڪرت ۽ هنديءَ جي اڻواڻيت سبب نه، ٻين شاسترن مان ٻورو لاپ ٻرائي ڪونه سگهيو آهيان. ائين نه اڃا اڏ ٿي ٿي پوي، ويندو اٿنڙيون ٽرڪيان.

ڪڍريل ۱۰-۱۵ سالن ۾، منهنجي ڄمڻ ۾ ڪي اهڙا واقعا ٿي گذريا آهن، جن نه، مولڪي گرنٽ صاحب ڏانهن وڌيڪ مائل ڪيو آهي. جيئن ڌر ڌر پڙهان ٿو، تيئن ٿيئون ٿيئون نصيحتون دريوش اچن ٿيون ۽ نوان نوان نظارا نظر اچن ٿا. انهن ٻيو سمجهان، ته گرنٽ صاحب، چٽڪ هڪ آلمو، ۽ اڪٽ خزانو آهي، بي بايان بدارت آهي، بيحد جو ٻيو آهي. ڪو پارکو ٿوبو هجي، جو ٿيڻ ٿئي، هن مهورا مان ماڻڪ مٽي. ڇو طرف پڪڙيا ٿيا آهن ۽ چمڪن ٿيا، پر ڪو سچو سالڪ هجي، سڪ ۽ شناخت وارو هجي، ته ٿورائي نظر جي نه نوازش ٿيس. پوءِ ٻڌاڻ ٿيندس ته ٻراڻي نه ملندس. گرنٽ صاحب جي نظم بندي، راڳ وار يا سُر وار آهي، جنهن ۾ ٻي شمار وڃي ڌارائون وهن ٿيون. پنهجي ناقص عقل آهي، انهن هڙني وڃان ۽ هدايتن جي وچور ٺاهيم، ته ۲۱۸ لکمن جي پاداشت تيار ٿي پئي. پوءِ انهن وڃان کي پنهجي ٻڏيءَ مطابق، رڻحائي منزلن ۾ وراهيم: آخرين اهو خيال آيو ته ڇو نه گرنٽ صاحب جي سڀني ٻاڻي، وري سُر وار بدران، وڃي وار ويهي لکان. ائين لکندي، جي اهڙا وچن اچن، جن مان هڪ کان وڌيڪ معنائون يا نصيحتون نڪري سگهنديون هجن، ته اهي وچن هر هڪ وڃي هڪ، جدا جدا به شايع ڪيا وڃن، جيئن سڄي گرنٽ صاحب جي هر هڪ ٽڪ، راڳ وار بدران، وڃي وار وري لکي وڃي.

هاڻي سوال اٿيو، ته انهيءَ ترتيب موجب، وڃي وار گرنٽ صاحب، ڪهڙيءَ ٻوليءَ ۾ لکان؟ مون کي شرم ۽ افسوس سان ظاهر ڪرڻو ٿو پئي، ته منهنجو مادري ٻوليءَ جو مهارو، چاهه ۽ عزت هوندي نه، بلڪل اڻڀورو ۽ اڏورو رهجي ويو آهي. سواءِ ڪن

جزوي ۽ ضروري ڪتابن پڙهڻ جي، ٻيا گهر کان اندر ٻاهر سنڌي ۽ ڳڻتگؤ ڪرڻ جي، مان سنڌي ۽ ٻوليءَ کان ڇڻ نه گهڻي قدر غير واقف رهجي ويو آهيان. اڪثر ڪري، جيڪي پڙهان يا لکين، سو سڀ انگريزي ٻوليءَ ۾. اها شرمناڪ ڳالهه آهي پر حقيقت آهي. پڄتاءَ ۽ پراڻي جي لحاظ کان به فيصلو ڪيم، ته اهو ڪم سنڌي ٻوليءَ ۾ هڪ ۾ ڪٿندس، چاهي واکرڻ ۽ صورخطيءَ جون اڻ ڳڻيڻ چوڪڻ يا اڏي اڻاڻيڻ رهجي به وڃن. اهي ڇاپيٽي جڙيندي، ٻي ڀاڱي مانڪ منهنجي اڻڄاڻائيءَ ۽ ڇاهيڻي کان ڪلن، نه من انهن ڪڇ وڌيڪ پراڻن. انهيءَ طرح هن ٻسٽڪ جي رٿا ۽ رچنا جو جنم ٿيو.

جڏهن سمورو گرانٽ صاحب، وڃن وار ۽ ويچار وار لکجي ڇڪو، ته اٽڪل ڏهه هزار وڏا ٻيا پرچي ويا، جي ۲۵ ڀاڱن ۾ وراهيل آهن. لکڻ ۾ به ڏهه سال کن لڳي ويا. ٻاڻ کي اهي ۲۵ ٻسٽڪ، پسند نه پيا پون، پر ڇپائي ڪير ۽ ڪيئن؟ خرچ جو تخمينو، هڪ لک روپين کان به وڌي ويو. مان ٻاڻ نه پوي رهيس، پر ايترو خرچ، ڪنهن-همدرد ۽ ادار ڇٽ پيءُ يا ڪنهن دلچسپ سماجڪ سنسٽا لاءِ به ڪرڻ سولو نه هو. اڄ ڪالهن، سنڌي ڪتابن تي لکيل لاڳت به مشڪل ٿي پئي پوي. سو ايتري گهرائي ڪير سهي سگهندو؟ آخر پنجابي يونيورسٽيءَ جي وائيس چانسلر صاحب، سردار ڪرپال سنگهه نارنگ جي صلاح سان، اهو فيصلو ٿيو، ته گرانٽ صاحب جا سڀ نه، پر فقط چوٿو وڃن، منهنجي ٽيڪا سميت، وري ويچار وار لکيا وڃن، جيئن سمورو مضمون، اٽڪل هڪ هزار صفحن جي اندر اچي وڃي، ته پوءِ ڇپائڻ جو پرڀڙ، يونيورسٽيءَ لاءِ شايد ممڪن ٿي سگهي. انهيءَ فيصلي پٽاندڙ، وري ٻيهر ڪم شروع ڪيم. ٽيڊ سال جي عرصي کان پوءِ ۱۹۶۹ع ۾، هيءُ هڪ لکيل انتخاب، ٻن ڀاڱن ۾ وراهيل، سري گورو نانڪ ديو جي ۵۰۰ سالياني جنم دن تي، رڳو راس ٿيو. اها مٿڙي مالڪ جي مهر جي مٿيا آهي. نه نه مان ڇا ڄاڻان ڪتابن لکڻ جي ڏانڊمان؟ هن ڏس ۾، هيءُ منهنجي پهرين ڪوشش آهي.

۱۹۷۰ع ۾، پنجابي يونيورسٽيءَ، هن ٻسٽڪ ڇپائڻ جي رٿ بحال ڪئي. ڇپائيءَ جو ٺيڪو، سندس پرنٽنگ پريس، اجمير، کي ڏنو ويو. ڇپائيءَ جو ڪم فبروري ۱۹۷۲ع ۾ مڪمل ٿيو. وڏا شڪرانا آهن ڀاري پريءَ جا، جنهن جي حڪم سان، هن ٻسٽڪ کي پڌرائپ جي ٻڙاڻي ملي. شڪرانا آهن پنجابي يونيورسٽيءَ ۽ وائيس چانسلر، ڪرپال سنگهه صاحب جا، جو هن ٻسٽڪ کي، ڇپائيءَ جي خرچ جي امداد ملي. شڪرانا آهن سندس پرنٽنگ پريس ۽ مئنيجر، شري ڪنڀالال ڪرنا جا، جنهيءَ ٻسٽڪ، بالڪل واجي اڳهن ۾ ڇپجي نيار ٿيو آهي. شڪرانا آهن انهن سڀني سڄڻن جا، جن جون سڀ ڀاونائون، هن ٻسٽڪ ۾ سمايل آهن. شڪرانا آهن، منهنجي ذميواريءَ سبتان ديوءَ جا، جنهن ڇپائيءَ جي دوران، ۾ هڪ هڪ صبح، ويهي پنهنجي نظر مان ڪڍيو آهي. پلڻ نه پوءِ به رهجي ويون آهن،

پر قصور نه ٻريس جو آهي ۽ نه ڄاڻيندڙ ڄڻو. ڪم اٿانگرو هرو. ٻريس ۽ ڄاڻيندڙ جي وچ ۾ وڏو مفاصلو هرو. خير، هاڻي پلانو نه موٽڻ ۾ ڇوڀو وٺو آهي. پاٽڪ ڪرڻا ڪري، انهيءَ موجب درستيون ڪن ۽ ٻيو ئي پڙهڻ شروع ڪن. پنڪڙو نيشن (اوقاف و اعراب) جي لهاظ کان، مضمون ۾ اُلهڙا کان مٿي ڪامائون ڏنل آهن. مقصد اهو آهي ته پڙهڻ مهل، پُرون هندن تي بهڻ يا ساهه کڻڻ ۾ سهولائي ٿئي. باقي ڪميءَ ۽ پيشيءَ لاءِ معافيءَ طلب آهيان.

هن بيسٽڪ لکندي، اڳيان پورا ۲۵ ڀاڱا، تمام ڪارگر ثابت ٿيا. ۲۶۸ ويچارن جي پاداش ڪي، ڪافي گڏيس ڪري، ۱۳۹ ويچارن يا پڙهڻن جي نئين پاداش لپار ڪيم، ۽ رُوحاني منزلن يا ڏاڪن ۾ وراهست ڪري، هڪ هڪ ئي الڳ ٽيڪا لکيم. انهن ۱۳۹ ويچارن مان ۶۱ ويچار، ٽيڪا سميت، پهرئين ڀاڱي ۾ درج ٿيل آهن. باقي ۷۸ اسم يعني ڀاڱي ۾ شايع ٿيل آهن. پهرئين ڀاڱي جو نالو آهي ”من جي اوت“ ته باقي ڀاڱي جو نالو آهي ”من جي موت“. پهرين ڀاڱي، زندگيءَ جو اُهو ٻهڙو ٿو ڏيکاري، جنهن ۾ من، سنسار سان سرچيل آهي، وڪارن ۾ وڃڻ لڳو آهي، ڏئيءَ ۽ ڏيندن جي دامن ۾ آهي. موه جي قندي ۾ ڦاسي، پر ڪرڻيءَ ۽ پرش بسبت اڳيان آهي. پر ڪرڻيءَ جي مابا جي اثر هيٺ، اُڏيا ۾ آهي ۽ پرشوتر کان اُڻڻاڻ آهي. اها آهي من جي انڌي. آئي ته اُڻندو انڌو ڪار ڪري ڇڏي، سڏبڏ وڃائي ڇڏي، ڇوٽن جي ستيا ناس ڪري ڇڏي. باقي ڀاڱي جو تعلق آهي ڪاٺيا ڪلب سان، نرمان ٻڌيءَ سان، آخر جوڻ جي پرڪاش سان جنهن بعد، جيئرو ٺپڙ ۽ اُچسٽ اُوستا ۾ اچي، ڪٽول ڪل جيان، سنسار ۾ نرليپ رهي ٿو. وڪارن ۽ اُڻڻن کان آجرو ٿي، ڏئيءَ ۽ ڏيندن کان دُور رهي، ٺهي، وڃي ۽ ستي جني ٺهي ڪٽن کان پار لنگهي، جيئرو ٽريا اوستا جي ڇوٽن پڌ تي پهچي ٿو. انهن پرش بسبت اڳيان ۽ پرشوتر بسبت اُڏيا، دُور ٿئي ۽ اها معاذ ڪميت ملي ٿي، ته پر ڪرڻيءَ ۽ پرش باقي پرشوتر جي پيداش آهن. اُتان نڪرن ٿا ۽ اُتيئي سمابت ٿين ٿا. اها آهي ”من جي موت“. جيئن ڇوٽيون موت کائي، درياءَ سان ملي هڪ ٿي وينديون آهن، تيئن ساڌڪ نه سائين سان ملي، هڪ ٿي وڃي ٿو. ”اوت“ ۽ ”موت“ جي وچ ۾، ڪئين آزمائشون اچن ٿيون، انيڪ آزمودا پرائجن ٿا، تن جو نه ڪڇ ڪڇ ڏڪر بهوي ڀاڱن ۾ ڏنل آهي.

گرواڻيءَ تي، ڪئين سنڌي ڪتاب اچي ڇپيل آهن. انهيءَ اُلهه اڏيئي خزاني موجود هئڻ جي باوجود به، هيءَ بيسٽڪ لکيو ويو آهي، ڇو ته گرنٽ صاحب جي ويچار وار مطالع ۽ نشتيش، هن نموني ۾ اڳي ٿيل ڪانه آهي. سنڌي ٻوليءَ ۾، هن قسم جي ڪوجنا، مذهبي علم موجب، پهرين ئي دُور ڇڏي وئي آهي. انهيءَ ڪري، اُميد آهي ته پاٽڪن کي هيءَ بيسٽڪ پسند پوندو. ڏاڍي چاهيا هيم، ته هن بيسٽڪ ۾، شاهه صاحب جي رسالي مان ۽ سامي صاحب جي سلوڪن مان، ڪي مکيه ۽ نصيحت آميز دوهه پيش ڪريان، ته

گڏوگڏ ٻين مذهبن جي مشاهبت ۾ ڪريان ۽ هم شريڪي ڏيکارين. پر سڀني لاڳاپي رکندڙ حالتن جو ويچار ڪري، آخر لاهيءَ لاءِ ئي آهس، ته حال ئي احوال. هن پستڪ ۾ ڏنل ٿيڪا کي، گرنٽ صاحب جي سکيا اندر ئي محدود رکيو وڃي. ٿيڪا ۽ ڪٿي ڪٿي ۽ پنهنجي خيالات جو به اظهار اچي ٿو وڃي. ته ڪڇ پاڻ ”بندي“ سان به رڻج رهاڻ ۽ سوال جوابي آيل آهي. هن پستڪ لکيندي ۽ شروعات ۾ ته ڪافي ڳڻڪ ۽ پرڻائي پڙهي معذور آهي. پر پوءِ آهستي آهستي، همسٽ آڙخود اچڻ لڳي. تان جو پڙهي ڀاڱي جي شروع ٿيڻ وقت، چڻ ته ڪا آڙخوجي شڪتي، انساھ ۽ اُمنگ ڏوڪي ۽ هي هئي. ئي سگهي ٿو، ته اهو به منهنجي من جو رڳو هجي. اگرچ هر شپ منورڪاڻا پڻيان، مالڪ جي مهر مائل رهي آهي. جنهن جا اشارا اُتي اندر به ايندا رهندا آهن.

جي پانڪ، هن پستڪ جون آڏي ۽ عادي اوڻايون نظر آندار ڪري، رڳو ڏنل هدايتون همين سان هڻائيندا. ته اوس اُتي جي اُتي پائيندا. گرنٽ صاحب چو- اٽڪل انون حصو، چوٽو وچن جي صورت ۾، ڪريا عطر ڦٽي مان نچوڙيل عرق مثل، هن انتخاب اندر آيل آهي. لاهيءَ ۽ اختصار جو بائريٽ پانڪ، سڪ ۽ شڙا سان ڏيان، ايمان ۽ اوڇائيءَ سان عمل، آڏوشت شڪتي پيدا ڪري سگهي ٿو، مقنايسن پر پاڻ پرڻ ڪري سگهي ٿو، اٽڪل آڻي سگهي ٿو ۽ ايشور جي اُليٽي به ڪرائي سگهي ٿو. گرنٽ صاحب وڃيندي، صاحبن خود اها تقريب بخش تسليم ڏئي آهي. باقي رڻجائي وائيءَ ۽ رفتار، آڏو ۽ بلنديءَ، پاس ۽ پرستيا جو مدار آهي. ساڌڪ جي آدم ۽ اوڇائيءَ تي، سڪ ۽ صدق تي، رڻيءَ ۽ سڙيءَ تي، مٿس ۽ منظور نظر تي. آڏو سڀئي ساڌڪ، پر ڪي اڄ ته ڪي، سڀان. ساڌنائن جي سڏا ۾ ڪو شڪ ئي ڪونه آهي. ايمان جي لاهنديءَ ۾ ڪا آڏو ٿي ڪانه آهي. صبر ۽ صداقت جي صبوح جي صدارت، صاحب پاڻ اچي ڪري ٿو.

لاهيءَ پاڻ ۽ پاوٽا سان، هيءَ پستڪ پيش ڪريان ٿو. اڻڄاڻائيءَ جي اوڻاين ۽ غلطين لاءِ، ڪميا گهران ٿو. هن پستڪ پڙهڻ ۽ پرجهڻ پڄاڻا جي ڪمهن به پانڪ جي جيئون ۾ ڦٽائڪ ڦيرو آيو، سندس من موافق ۽ موڙون ٿيون، کيس اٽڪل ڪيان جي جهلڪ آڻي يا کيس اُڙائي نعمت نصيب ٿي، ته هيءَ بندرهن سالن جي پريست ۽ پريست جو پورهيو، بلڪل تاب پئجي ڇڪندو. حڪم حاڪم جو ٿيندو، پر شايد لڙا بندي جي پئي لڳندي!

جي. جي. ڪرم
(بندو)

۱، فيبروري ۱۹۷۲ع

پريم ۽ پرشارت کي پرڳڻا

دک کان هرڪو دُور پڇي: سڪ جي سيڪو سڌ رکي! رنج سان رغبت ڪير رکي؟
خُوشيءَ کان ڪنارو ڪير ڪري؟ آسمن سکن ڄا، سوداگر، اسانجو دردن سان ڇا مطلب؟
آسمن گلن جا طالبو، اسانجو ڪنڊن سان ڪهڙو ڪم؟ سنساري سڪ اسانکي ڇڪين ٿا.
انهن ۾ ڪعش آهي. پر آلت ۾ انهن سکن مان دڪ ٿي ٿو پڙ پوي. چوڻي ڇڪڻ لاءِ ٻڪي
چوچ مان هيٺ لهي ايندو آهي پر خبر نڌهن ٻولدي آهي جڏهن ماريءَ جي چار ۾ ڦاسي،
آزادي وڃائي وهندو آهي. اسان سان به اهائي ڪار آهي. آسمن آهيون ٻڪي ۽ مايا آهي
چار. لالچ رکي آياسين موج ماڻڻ پر پاڻ پڪڙائي ويٺاسين. پير پڪين کي ڦاسندو ڏسي، چمن
سياڻو پڪي اُن اڻالچ جي اوڏو نه ويندو، تنهن سڃاڻو سالڪ مڙڪ منهن وانگر، مايا چار ۾ نه
ڦاسندو. پر اهڙا به اُڳياڻي جيتوڻي آهن، جو ڦر ڦر ڪري پيا لوپ جي ڪنن ۾ ڪنن ۽
غلطائين جي درياه ۾ غوطا کائين. چوڪ ڪري پڇتائين پر ٿوري وقت کانپوءِ وري
سڳي چوڪ ڪري، ساڳي ٻيڙا پائين.

مايا جو موه ڪيڏو نه منجهائيندو ۽ ستائيندو آهي! پر اسين ستانجي به سڌرُون نه ٿا،
سبق پرائيندي به سڳُون نه ٿا. ٻارن ٻچن جو موه، مال ملڪيت جو موه، مان مرڻي جو
موه ۽ سڀ کان وڌيڪ سريو جو موه! چوڻيو ٻڌا پيا آهيون. اُڏيا ۽ اڳيان سبب انهن
۾ اڏيا پيا آهيون. سڪڻاڪ پيا سمجهڻ ۾ اچئون پر اصل ۾ آهن دڪڻاڪ.

ايشور کانسواءِ ڇا اسٽر آهي؟ سڀئي ڪن پنڳر. ڇا چيز دائر قائم نه آهي سا ويندي.
جڏهن آهي تڏهن ڪڍي خوشي ٿيندي، پر ويندي نه ضرور دڪ ڏيئي ويندي. مڙو
آهي! پڙ ڪيترو؟ لڏي کڏي جي لڏت وٺندڙ انسان، آخر کائي به ڪيترو کائيندو؟
ڇشڪيدار ڇپڙ پهرين وٺندس، پر پوءِ ٿيڻ کانپوءِ زور ٻرڻ ٿي ٿوري به قبول نه ڪندو.
هٿس پرست ٻلڪ کانپوءِ ترشنا مان تنگ ٿي پوندو. خود اسٽري پوڻ جي سجهوڪ جو
سمو ڪيترو؟ عيش جي عرش تي اڏائيندڙ انسان، ڪامنا پُوري ٿيڻ کانپوءِ اُٿي جو اُٿي
پاڻ کان ڪراهت ڪرڻ ٿو لڳي.

مايا ميڙڻ وارو منهن خوش آهي؟ زردار بيزار ڪو نه ڏٺا اٿو؟ هوند وارا حيران آهن.
پر سمجهو نه قدرت جي ڪمھريءَ ڪري زردار نادار بڻجي ٿو پوي، ڏنوان نڙڏن ٿي وڃي!
نه پوءِ سندس حالت ڪهڙي آهي؟ سمجهو نه ڪو ڪروڙن جو خاوند آهي. مهل مڪان اٿس،
مونڙون گاڏيون اٿس، لوڪر چاڪر اٿس، ڏنڌا ڪارخانا اٿس ۽ هُو هر طرح موج جي
ڏنڊي پير ڪري رهيو آهي. تقدير جو چڪر ڦريو ۽ هُو ڪروڙ پتي ڪڪڙي ٿي پيو.
سون جي برتنن ۾ پوڄن ورتائيندو ويڪڙي پنهجي ڪرڻن ۽ قدرت جي ڪوپ ڪري
اهڙي ۾ سائل کي وسبو جو ڪو پاڻ ۾ نه کڏو پرڇي نه پيو ڏئيس. پنهجو اڳيون ڪمال

باد ڪري هُو هنجُون. تُو هاري. ڪمال کانپوءِ زوال ڪيڏو نه آزاريندڙ آهي!

”سڪ ۾ ٻه سبگي پئي، دڪ ۾ سنگ نه هڪو.“

سڪ ۾ سوين ساڻي هئس. دڪ ۾ ڪوئي اوڏو نه ٿو اچيس. مابا ميڙڻ ۾ مهلت ڪئي هئائين، ڪشت ڪائيا هئائين، پر چرخ فلڪ جي چڪر ۾ اچي، سڀ ڪجهه ڪوهي وينو. رحمت ٿري رحمت ٿي پئي.

قسمت هُن تي قياس ڪيو، هُو وري پاڻ کڻي ويو. ڪرڻل وري چڙهيو. دڪ ۾ سؤ شوگند کاڌا هئائين نه وري سائين سڃاڻو نه پوتر جيون گذاريندس ۽ مابا جو سؤ اُٻيو ڪندس. پر جڏهن سڪن اچي سلام ڪيو تڏهن ڪيل واعدا وساري وينو. اندر ۾ ستي ۽ ٽمي جي جنگ جاري ٿي ويئي. ستو سمجهائڻ لڳو، ٽمو پر غلائڻ لڳو. ستو سادو هو، ٽمو جلويڌار هو. ستو سرپشت هو، ٽمو حرفتمار هو. ستي وٽ ٽيڙهه هو، ٽمي وٽ پوڙهه هو. ستي آئند آچيو، ٽمي سنساري سڪ پست ڪيا. آئند ماڻڻ لاءِ ڪنن ٽپسيا ۽ سڙا ٿي ڪرڻي هڻي، سڪ ماڻڻ لاءِ اک جو اشارو ڪافي هو. ويجهي واسنا ويڙهي ويس، ايندڙ وقت جو اوتو وسري ويس. حال ٿي هر ڪي ويو، پُٽش، ٻُٺلائي وينو. چئن ٻلي ڪوئي ڪي جهپ هڻي، پنهنجي چنبي ۾ پڪڙي، ٽن ٽمي هُن کي پنهنجي پنهنجي ۾ پختو ڪري ڇڏيو. پلجي وٺو پُٺائيءَ جا پال، اچي ويس خوديءَ جا خيال. بس، اُهي لائُون، اُهي چڪهه. ملڪيت موٽي آئي نه اڳين هلت به هلي آئي. سوچڻ لڳو ته هاڻي مابا کي هٿان وڃڻ نه ڏيندس. سانڍيندو رهيو، سنهاليندو رهيو. سون چانديءَ کي ٽوڙين ۾ بند ڪري رکيائين. مال ملڪيت کي ڪهڙي معنيٰ، جي واري ٿيري ۾ نه اچي؟ ميڙڻ سڙو پر سنهالڻ اڙو. مابا جو به ٿيو آهي. نشي ۾ غلطان هو ته اچي موت در ڪڙ ڪايس. موت جو منهن ڏسي منجهي ويو. اکين ۾ ٻُڙها اچي ويس. ڪنهن پڇيو ”روئو ڇو لا؟“ چوي ٿو ”ڪرم ڪونه ڪير، ٻچ ڪونه ڪير. سر ڇو جا سڪ ورتو پر آما جو اونو ڪونه ڪير. هيٺو ڏن ميڙ ٿيو سڻي، نه ساڻ نه ٿو کڻي سڪهان.“ سڌ ڪا ٻاري ٻيو چري ”هيءَ سڀ ڇڏي ويندس!“

’جو ڇڏا سَ اسٽر ڪر مانيءَ جو هوڙن سَ دُر ٻارايءَ‘.

مُن کانپوءِ هيءَ ساري ملڪيت ڪير ماڻهندو؟ بس ٿاڻن دڪ جون دانهون ڪندي هُن سنسار مان سڌاري ٿو وڃي.

ٿوري ۾ چئجي ته سنسار جا سڪ، مانيءَ مٿل آهن جن ۾ زهر مليل آهي. ٻاهران سندر ۽ سڀا پر حقيقت ۾ ملمعي وارا ۽ ڪوڙا ڪچا. رڃ ۾ ٻاڏي ڪٿان اچي؟ مرگه ترشنا ٿي ته مرگه جو موت آڻي ٿي! سڄو سڪ ڪهڙي؟ نه وقت وامت واهڪرڻ جي. ٻر ۾ آئند آئي پراپت ٿيندو. اها آهي ساڪ سنتن، دشمن، صاحب ۽ گرڻن جي. لاهي آئند مٿان، نس لوڪن جا سڪ گهوري ڇڏجن. گهٽا جي آڏاءِ ۶ ۾، ٻُڙوان جو وچن اچي ٿو:

”الهيءُ آندد ٻراڻت ڪوڙ ڪانهوءَ، ڪنهن به ڳالهه جي لڇا نه ٿي رهي ۽ ڪو به دڪ نه ٿو ستائي.“

انهيءَ آندد ڪانهوءَ، منڇن کي ڪٽي ڪاٽي سان ڪُھ ۾ سين به ڪانه ڪندو. پُرلويءَ جا سڀ ٻڌارڪ وڃائي وڃي نه به ستوش ۾ رهندو. پُرلوءَ جي پُري ۾ هو لهن ٿي وڃي ٿو ۽ پنهنجي هستي وڃائي هن ۾ حل ٿي ٿو وڃي.

ٻوڏ واري هنڌ ڪُھه ڪير کوٽائيندو؟ جيڏانهن لهار لڏانهن ٻاٽي ٽي ٻاٽي. ساڳيءَ طرح ٻيهر جي ٻهڃاڻ ڪانهوءَ، ٻي ڪهڙيءَ ڳالهه جي پرواهه؟ هيءُ ٻيهر آندد ٻراڻت لڏي ٿو پُري دٿاران. لهر پُري لڳاءُ لالڻ سان، جنهن جي لٽ ۾ وڃي لعل ٿي پُرين. ڪڍ موھ ڏيوي ڏنڊن مان ۽ سنساري سڪن مان. سڄو رڪ ساڄن سان، ٻڪي ۽ پختي؛ اهڙي جو ٿوڙي نه ٿئي، ڇوڙي نه ڇٽي! ”جن پُري ڪيو تن ٿي پُرلوءَ پايو.“ دنيا ڪهڙي نه دنيا سان لڳاءُ ٻي دنيا نوسان لڳائيندي؟ دلبر ڪهڙي نه دلبر سان چوڙ، جو هڪواري پنهنجو ڪرڻي نه ڪڏهن نه ڇڏي. الهيءَ پُري ڪانهوءَ سڀ وهه وسري ٿا وڃن، پُري ٻاڇي ٿا وڃن، سنسار مڇي ٿا وڃن ۽ پُرلوي ٿا وڃن. پوءِ ڇا آهي مٿن مائٽن جو موھ، ڇا آهي مال مالڪيت جو چاهه، ڇا آهي شان مان جي پرواهه؟

رائل ريجي ويو نه سڀ ڇڪوڻ ڇٽوڻ، سڀ گهرجُون ڪهڙون. اهڙو پُري لڳاءُ-و ڪورڙو ڏانڊو ۽ سڀني پائڻاهين. اهڙو لينهن لڳاءُ سائينءَ جي پيارن، فريڊ، ڪيهر، وڊاس، سيني، سڌلي ۽ ناندو، جي. اُوچ ڪل جا نه هئا نه به اُوچن کان اُوچا ٿي ويا. اهڙا اُوچا جو سندن ٻاٽي سري ڪرڙو ڪرنت صاحب ٽي چڙهي ويئي. پُري-اُوچ لڳاءُ کي نه ٿئي.

”لڳاءُ اُوچ ڪري ميرا ڪر بند، ڪاهو ٿي نه ڏري.“

پُري سان ٿي نه پُري کي ٻاٽي ٿو سگهي! جن ڪو پرمالما سان پيار، تن جو پُري ٻار. مالڪ جي پيار جي مهما ٻار. لهر آهي ڪرڙو ڪرنت صاحب جو سارو. ٻاٽي آهي اميرت جي ڌار. جو چڪي چڪي سو مڪت لڏي. مڪت لڏي ماسا چار مان. دنيا ۾ رهي دنيا کان دُور لڏي، گرهست ۾ رهي گرهست کان مٿي رهي. نام جو وڏو ٻل آهي. دنيا دڪ جي لڪري آهي. ”نڪ نڪ هرڪو ڏي.“ سڪي آهي هريءَ جو داس. ”مي نام سولي جڻ جاءِ. اُڙي ڪرم نه لڪي لاءِ.“

ڪرنت صاحب کي سڙو ڪرڙو جو سواڳ مولڪي مليو آهي. مان ٻاٽي ڪرنت ٻيهر سمجهان. ڪا اهڙي وڏي ڪاهي جن تي اسانجي ڪورن اسانجي سمجهائي نه ٿي آهي. مان نه جڏهن به ڪنهن ڳالهه ۾ سمجهان نه ڪٿي وڃن وٿان. مولچهارو مڏي وڃي، ڪشت ڪافور ٿي وڃي، پُري ٿي هتي وڃي. سڪن جي ڪاڻ ۾ سڪ ٿي سڪ.

”سمر ۽ سمر سمر سڪ ٻاڙو.“

ٻاڻي راءِ وار ۽ مڪلا وار راءِل آهي پر هيٺ راءِا وٺندڙ واهي. ويچار وار راءِي ٻاءِ ڪرم
 ("بدي") اسان اڳيان آندي آهي. وڏي ڪوشش وٺي سڄي گرنٽ صاحب مان جدا
 ويچارن تي ويهي دوها ۽ شبد، هڪ هڪ سري هيٺ ڪٺا ڪيا اٿس. ڪيڏي نه
 سڙائي ڪري ڇڏي اٿس ڪٺا وڃڪن، شبدن ۽ ڪيترن ڪارن، باشط ڏيندڙن ۽
 جواڪين ڪندڙن لاءِ! ڪڏهن به وشه تي ويچار ظاهر ڪرڻو هجي ته هڪيو لکيو هٿ
 اچي ويندو. ٻاءِ ڪرم وڏو ڪرم ڪمڀيو آهي. هن جي مهنت جو ملهه ڪير ڪٿي؟ هن جي
 اوزرچائي ۽ اڀياس کي ڪهڙيءَ تارازي ۾ نورجي؟ صاحب فرمائين ٿا:

"ڪون ترازِي ڪون ٿلا، تيرا ڪون صراف ٿلارا
 ڪون ڪرڙو ڪي به، ديڪا ليوا، ڪهڙي به، مل ڪراوا؟"

پوشن به پاڻ ٿا ڪن ته اُتر به پاڻ ٿا ڏين:

"آبي ڪندا ٿو ترازِي، آبي ٿو لڳهارا
 آبي ديڪي آبي بڙجهي، آبي هي ويچارا"

ٻنڌرهن سال پورهيو ڪري، "سري گرنٽ صاحب جي سکيا جو سار" تيار ڪيو اٿس.
 ٻاڻي ڪي ويچار وار راءِ، پريوڙهه جي پٽ ۾ ويندڙ ٻانڌيندڙن لاءِ هڪو به ٺاهي ڇڏيو اٿس.
 واه جو واٽ بڻائي اٿس! جنهن به وشه تي ويچار پرگهت ڪرڻا هوندا، تن کي صاحب
 ۽ سندن جي ٻاڻي مان سنڌ ڏيئي، سڙائيءَ سان سمجهائي سگهيو. حوالن ڳولڻ ۾ هاڻي
 واور ئي نه لڳندي.

ڪرم کي سالن کان سڃاڻان پر مولڪي معلوم نه هو ته هن جي هڙدي ۾ ايتري حسب
 آهي، قلب ۽ ايڏو قرب آهي ۽ من ۾ ايڏي چاهه جي چڙنگ آهي! سندس صدق ٿان
 صدقي ويجهي. جيڪي ڇهين ۽ چوٿين، تن جي پيرن جي ٻڙي ڪٿي پيشانيءَ تي لڳائجي.
 "گرنٽ صاحب جي سکيا جو سار" ويتر به سولو بڻائي ڇڏيو اٿس، جو ڏکين لفظن
 جي سمجهائي سنڌيءَ ۾ ڏني اٿس ۽ هڪ هڪ وشه جي پورهڪا تمام سِرل نموني ۾ لکي
 اٿس. اڳي انهيءَ ريت گرنٽ صاحب جو پرڪاشن ڪنهن ڪونه ڪيو آهي.
 ڪرم جي پريم ۽ پُرشادڪ اڳيان پُرشادڪ:

"هٿه قرباني جاءِ ٿا ڪي، لينن جو تيرا لاءِ
 لينن جو تيرا لاءِ ٿا ڪي، هٿه سد ۽ رٻاري جاءِ
 ڪاٻا رڱڻ جي لٽي پياري، پائيجي لاءِ مڃيت
 رڱڻ والا هي رڱي صاحب، اٿا رڱ نه ڏيت
 جن ڪي چولي رڱي پياري، ڪٿه تنان ڪي پاس
 ڏوڙ ٿا ڪي جي ملي جي، ڪه لالڪي ارداس."

پنوتريءَ جي فهرست

باب چوٿون: منمڪ، ساڪت،	ڀاڱو پهريون: من جي اوت
۱۴۸-۱۴۴ مڙڪ، ڳرو يا پيمڪ	۱۱-۱ باب پهريون: دڪ ۽ روڳ
{ ۱۳۱-۱۱۴ { (۱) منمڪ (۲) ڏهاڳ (۳) ”آئب ڪيا پڇاء“	{ ۱۱-۱ { (۱) دڪ (۲) روڳي ۽ آروڳي ۶۷-۱۲ باب ٻيو: پنڃ وڪار
{ ۱۴۸-۱۳۲ { (۴) ٻائي گنهگارن جو نه نيتارو (۵) نيڇ ۽ ڪريل (۶) اوڇ، اٺر، نرمل (۷) ڌرم ۽ ذات ٻاٽ	{ ۲۹-۱۲ { (۱) گرهستيءَ جو ڪٽنب سان موھ (۲) ٻاڪند ۽ ڪوڙا ڪرم ڪانڊ (۳) جو ٺوڳيا-و ۳۵-۳۰ (۴) ڪار ۽ ڪامائون
۲۲۹-۱۴۹ { باب پنجون: من ۽ شمن آهي ته دوست به آهي	{ ۴۶-۳۶ { (۵) مايا ۽ موھ (۶) لوڀ ۽ لالچ
{ ۱۷۰-۱۴۹ { (۱) ديهي ۽ آتما (۲) من جي مستي (۳) ڪٽنب ۽ من جي مغل ۱۸۰-۱۷۱ (۴) ئي گڻ ۽ چرٿون ٻڌ	{ ۵۳-۴۷ { (۷) ڪروڙ، ويڙ ۽ وروڙ (۸) ڪوڙو يا مڏو ڳالهائڻ ۶۱-۵۴ (۹) آهنگار، هڙميءَ ۽ ”مان مان“ ۶۷-۶۲ (۱۰) پنڃ وڪار
۱۹۱-۱۸۱ { (۵) ڪون ڪراڻهار ڪرڻار آهي (۶) انسان ايشور جي ٻيلي آهي	۱۱۳-۶۸ باب ٽيون: باقي ٻيا به وڪار
{ ۲۰۶-۱۹۲ { (۷) ڪرم ۽ ڪرڻ ۽ لائت جو ليڪ (۸) نياء ڪاري لارائڻ	{ ۷۲-۶۸ { (۱) ڏٺيس پاڙ ۽ بياني (۲) ڪوٺو واپار، ڦڪر ۽ راس ۹۱-۷۳ { (۳) چترائي ۽ ميلاپ (۴) ڪوڙ ڪهت
{ ۲۱۸-۲۰۷ { (۹) سُمب ۽ مغل مٿائڻ (۱۰) من مارڻ ۽ جهيٽ مڙڻ	{ (۵) ٻاپ، ڪڪرم، ٻرم ۽ ٻڌن ۱۰۰-۹۲ (۶) اندرون جا رس ۽ سواد
{ ۲۲۹-۲۱۹ { (۱۱) پنهنجو پاڻ پڇاڻ (۱۲) اڙندھ ۽ سوجهرو	{ ۱۰۳-۱۰۱ { (۷) ڪُستڪ ۱۱۳-۱۰۵ (۸) ننڍا ۽ ننڍو

باب ڇهون: هن سان ڏيکوم رهائڻ	۳۰۴-۲۳۰	باب اٺون: سائڻ ۽ سڄڻون ڪرڻ	۴۱۶-۴۰۴
(۱) ماڻش جنم ڏرڻ	۲۳۸-۲۳۰	(۱) پڙهائڻ ۽ پراشڻ	۴۱۶-۴۰۴
(۲) سنسار سَهيرو آهي	۲۵۲-۲۳۹	(۲) تڙون ڇا ۽ مان ڇا؟	۴۱۶-۴۰۴
(۳) سنساري سڀيڻڻ ناسولت آهن		پاڻڱو پيو: من جي موت	
(۴) انسان ڪڏهن پُريءَ ۾ نه ڪڏهن پاڪ ۾	۲۶۵-۲۵۳	باب پهريون: پرماتما ۽ پرڪرتي	۴۹۸-۴۱۷
(۵) ڪيئن ڪامنائون ڪانور ٿي وينديون؟		(۱) ٽي اُنڊ بادشاهه	۴۲۷-۴۱۷
(۶) رزق رازق ڏئي ٿو		(۲) ايشور اُڪٽ ۽ اُڪٽ آهي	۴۲۷-۴۱۷
(۷) مالڪ جي اڻڪ اچائي آهي	۲۸۰-۲۶۶	(۳) ڪير ڪٿ ڪري سگهندا؟	۴۲۷-۴۱۷
(۸) چنڊا ڇاچي؟		(۴) پرماتما ڪيئن ڪڏهن پيدا ٿيو؟	۴۴۴-۴۲۸
(۹) چنڊا دُور ۽ اُچنڊ		(۵) پرڪرتيءَ جي پيدائش	۴۴۴-۴۲۸
(۱۰) من کي موچور	۳۰۴-۲۸۱	(۶) سرب واپاڪ سوامي	
(۱۱) ڪڇ سڄهه ۽ سڄ		(۷) سڀ ۾ ٿيندڙي جوڻ	۴۶۴-۴۴۵
باب ستون: نسج جي پرڪ	۴۰۳-۳۰۵	(۸) پرماتما حاضران حضور ۽ ويجهو آهي.	۴۶۴-۴۴۵
(۱) گڻ ۽ اُوڳ		(۹) پرماتما پرڪرتيءَ کان ٿر لپ	۴۷۴-۴۶۵
(۲) شپ لڇڻ	۳۴۶-۳۰۵	(۱۰) ٽوڳن ۽ سرڪن سائين	۴۷۴-۴۶۵
(۳) شپ ڪرڻي		(۱۱) مالڪ جي مهما	۴۹۱-۴۷۵
(۴) سڄو واپار، وڪر ۽ واس		(۱۲) واه ٿيندڙي وڌيڪ	۴۹۱-۴۷۵
(۵) سڄا جڳ، ٽپ ۽ پُرڇاڻون	۳۱۰-۳۴۷	باب ٻيو: پاڻ ۽ پڙ	۵۶۱-۴۹۹
(۶) سڄو جڳپاسور		(۱) سائين ۽ ۾ صدق	۵۶۱-۴۹۹
(۷) سڪ ڪيئن ۽ ڪٿان ملند؟	۳۸۴-۳۱۱	(۲) پرن ۽ سان پرن	۵۶۱-۴۹۹
(۸) گرم، گيان ۽ پڳتي	۳۹۵-۳۱۵	(۳) مالڪ جي مهر	۵۶۱-۴۹۹
(۹) سڄو سڄ	۴۰۶-۳۹۶		

باب پنجنون: رام رام، ستنام ۷۷۵-۷۷۶	(۴) حاکم جي حکم هيٺ ساري سرستي آهي (۵) ڀڳوان جو پاڻو (۶) حڪم مڃڻ يا سمجهڻ جو ڦل (۷) پاڻي مڃڻ مان فائدا.
(۱) نام گزاري جي ڪرڻا ۽ ڪورڙ ۽ ۶۹۰-۶۹۷ { دڦارن پرايٽ ٿي سگهي ٿو (۲) نام جي مهما (۳) چار چڪر	۵۵۵-۵۳۸ {
۱۰۱-۱۹۱ { (۴) نام ۾ صدق (۵) نام جي سڪ	۵۶۸-۵۵۶ { (۸) ڀڳوان جو پڙ (۹) پڙ هڻڻ ڪري فائدا (۱۰) پڙ نه ڪرڻ مان نقصان (۱۱) ٿوري ڪيئن ٿيو؟
۷۰۸-۷۰۷ { (۶) نام جو چوڻ، مڃڻ ۽ ڳائڻ (۷) نام جو پڙهڻ ۽ ٻڌائڻ (۸) پڙهڻ، لکڻ ۽ چوڻ (۹) اوجاڳو ۽ اُمرت وٺڻ	۷۲۸-۵۶۹ باب ٽيون: سنگور سُونهون
۷۴۹-۷۲۹ { (۱۰) سنگور جو شيد ۽ ڪورمٽ (۱۱) آئند شيد يا ڏاڻي	۵۸۷-۵۶۹ { (۱) سنگور جي غرور (۲) سنگور جي مهما (۳) سنگور جي سڃاڻپ
۱۰۵-۷۵۰ { (۱۲) پرماتما کي نه وسار (۱۳) وساري ۾ نه وڃين! (۱۴) نام نه ملڻ جو نتيجو (۱۵) نام جو ڦل	۶۱۴-۵۸۸ { (۴) سنگور ۾ صدق (۵) سنگور لاءِ سڪ (۶) سنگور جي ملڻ مان ڦل
۷۴۸-۷۷۶ باب چهون: سڄو شيرڪ	۶۲۸-۶۱۵ { (۷) سنگور اڳيان آواز ٺاڙڻ (۸) سنگور جي ڪرڻا
۷۵۹-۷۷۶ { (۱) شيرڪ ٿي گزاري جي ڪرڻا (۲) شيرڪ سان سنگور جو ساٿ (۳) شيرڪ جي مهما	۷۶۶-۶۲۹ باب چوٿون: سنت مهاڻاڏوڻ
۸۰۵-۸۰۰ { (۴) شيرا (۵) شيرا جو ڦل (۶) شيرا نه ڪرڻ جو نتيجو	۶۴۶-۶۲۶ { (۱) سنتن ٿي گزاري جي ڪرڻا (۲) سنتن جي مهما
۸۴۸-۸۱۶ { (۷) پوار ٺاڙڻ (۸) سوانگي	۶۶۶-۶۴۰ { (۳) سنتن جي سنگ لاءِ سڪ (۴) ساڌ سنگ (۵) سنتن جي سنگ مان لاپ

۱۰۰۲-۹۳۸

باب ائون: سندر دشا

{ ۹۵۱-۹۲۸

(۱) پتي پوما لاء پير

(۲) رنڪر رنڪر

(۳) سهاڻو

{ ۹۷۳-۹۵۲

(۴) پوڄل پار لڙ ڄمڻ مرن

کان چوڻڪارو

(۵) "درنگه پڙي جاء"

{ ۱۰۰۲-۹۷۴

(۶) مڪتي

(۷) "جولي جوڻ ملائي"

(۸) سندر دشا

۹۳۷-۸۴۹

باب ستون: من جي موت

۷۹۲-۸۴۹

(۱) تومو هي

(۲) لهنو

(۳) وڪار دور

(۴) سر درشتي

(۵) اندرون تي قبضو

(۶) "آس پر نواس"

(۷) "گرهيت پر اداس"

(۸) ٻڌن ٿا

(۹) مانس جهر سڱل

(۱۰) من جي موت

(۱۱) دورنگه

۹۳۷-۸۴۹

باب پهريون

(۱) دك

(۱) دك وچ جنم دك مړۍ - دك وړنك سسار
دك دك اگي آكيي - پز پز كره پكار
دك كيڼا پندأ كليڼا - سكه نه نكليڼو كړو
دك وچ چيڼ جلاڼيا - دكيا چليا وړو
نانونك صفتي وټيا - من نن هريا هرو
دك كيڼا اگي ماريڼه - پي دك دارون هرو
[راځم سارنگه مكلوچوتان، وار (۸)، سلوك مكلو پهل]

- (۲) گاوښي سټيڼي، - من ركيڼي پاؤ
دك، پرهو - سكه گهر ليڼي جاء .
(۳) مټر گهټيري كرټكي - ميرا دك گانځي كړو
مل پز پز دك نكتيا - شبد ملاوا هرو .
(۴) كور كي چرۍ - اوږ ميري مائي
نائي دك - ميري سگلي لائي .
(۵) جن نانك اوږ تھاري پز پز - آنيو سرټاكيو
نام ونك سھڅ رس ماڼي - قمر دوك نه لاكيو .
(۶) سكه دك دونو سر كر جانيڼي - اوږ مان اېمانا
هرك شوگ لي رھيڼي آليتا - نن جگ نه پكانا .

واچ كورځي، مكلو
ناوان شبد (۱)

۱. قائل، وټه هيل . ۲. پرلوك ږ . ۳. بچكا . ۴. وچيل . ۵. سانس، آند مڼي . ۶. باهر .
۷. دوا، ټكي . ۸. پز پز . ۹. نورصفتي نو . ۱۰. پرمالما . ۱۱. اوت، آجهو . ۱۲. گيان .
۱۳. هك جهڙو . ۱۴. سكه . ۱۵. دك . ۱۶. نيارو، پيرو راهه .

- (۷) جھالانگهي اٺ نام چپ - نس^۲ پاسر آواز
کارها تجھي نه بڻا يعني - نانک مڻي اهاڏ.
- (۸) تجھ سيانپ سرجنه - سمره ه^۱ر ه^۱راء
ايڪ آس ه^۱ر من رکھ - نانک دؤک ڀرم ڀوڄاء.
- (۹) سڀ دڪ ليري - سوک رضاڻي
سڀ دڪ - ميٽي ساڇي نائي:
- (۱۰) اڪ گهر آهه آڻي - اڪ مل مل ٻچھ سک
اڪا اهر لکيا - ٻھ ٻھ روڙھ دڪ
جو نس ڀاويءَ سر ٿئي - نانک ڪيا ماڻڪ.
- (۱۱) لالچ چوڙھ اٺڏھو - لالچ دڪ ڀاري
ساڇو صاحب من وڃي - هٽمي^{۱۳} ٻڪ ماري.
- (۱۲) در شيرڪ دروان - درد نون جاڻهي
ڀڪس ليري حيران - درد گواهي.
- (۱۳) دڪ دارون سک روڪ پيا - جا سک تار نه هوني
نون ڪرڻا ڪرڻا مڇي ٺاهي - جا هٿ ڪري نه هوني.
- (۱۴) يعني ڪرڻال دڻيال ڪٺالا - نان نڙي ڪي گهر آڻيا
ڪل^۳ ڪليش مڻي کن^{۱۸} ڀيتر - نانک سهج سائيا.
- (۱۵) نس صاحب ڪي ٿيڪ - نانک مڻي ماهه
جس سمره سک هسوء - سگلي دؤک چاهه.

واڳ گروڙي، مهلا
پنجوان، ٻاون اڪري
(۲۵)

واڳ گروڙي، مهلا
پنجوان، سکمني
صاحب، اشهڊي
(۱۴)، سلوڪ

واڳ آسا، مهلا ٻهلا،
اشهڊي (۶)

(۷) ۱۱

(۵) ۱۵

(۳) ۲۱

واڳ آسا، مهلا ٻهلا،
وار (۱۲)

واڳ ڪوجري، مهلا
پنجوان، شبد (۶)

واڳ ڪوجري، مهلا
پنجوان، وار (۱)

۱. آسر ويلي. ۲. راف ڏينهن. ۳. ايشور جو ڏيان ڪر. ۴. ڳڻتيون. ۵. مشڪلاتون.
۶. چڏيو. ۷. سياڻو. ۸. پرمانا. ۹. حڪم. رضامندي. ۱۰. ڪرمن جو ليڪو.
۱۱. ويهي. ۱۲. اهم ڀاو، آسڪار. ۱۳. وڪارن جي وش. ۱۴. درٻان، ٻهر يدار،
داس. ۱۵. دور ڪرڻ ٿو. ۱۶. پرمانا لاء سک. ۱۷. سرشتي رچيندڙ. ۱۸. ڪٽ ڀر.

- (۱۶) مٺڪ من اُڄمب هيءَ - دُوڄي لڳي جاء
 نس لڙ سڪ سڀئي نهي - دڪي دڪ وهاءَ.
- (۱۷) سڀ جيان مل - هر جس گائيو
 ڪوٽ جسر ڪي - دُڙ ڪرائيو.
- (۱۸) نٺ نٺ رُشپان من ڪريءَ - نٺ نٺ مڱي سڪ جيءَ
 ڪرڻا چم نٺ آويءَ - ڦر ڦر لڳه دڪ جيءَ
 سڪ دڪ دانا من وسيءَ - نٺ نٺ ڪسي بڪ جيءَ.
- (۱۹) اُلدڙ ڪٽ سدا دڪ هيءَ - مٺڪ ڏيان نٺ لاڳي
 دڪ وچ ڪار ڪاوڙي - دڪ ورتي دڪ آڳي.
- (۲۰) هرئي نٺي - هرئي نٺي
 هرهر ڪرم - نهي دڪ جهه.
- (۲۱) مٺڪ دڪ ڪا ڪيم هيءَ - دڪ پيچي دڪ ڪاء
 دڪ وچ جني دڪ مريءَ - هُڻي ڪرم وهاءَ.
- (۲۲) وڻ ٿڌ هرڇ مڱا - سر دڪان ڪي دڪ
 ديه نامر سنڌوڪيا - آريءَ من ڪي بڪ.
- (۲۳) ساد ڪي دڪ - پڙئي - پُڙب لڪي ماء
 سڪ لوري دڪ اُڳي - دُڙڪي دڪ وهاءَ.
- (۲۴) هر ڪي پڳت ڪر ه جن پائي - اڪم ڪم من منهن سڀائي
 اٺ چلڻا ٿا ڪر ه ڪر اٺي - دڪ ڪائي ڪاڻهارا هي.

راڳ سو هيءَ ، مڱا
 بهلا ، اشپدي (۴) ۲

راڳ بلاول ، مڱا چوڻان
 وار (۷) ، سلوڪ
 مڱا پڇا
 راڳ گونڊ ، پڳت
 نامدو شبد (۵)

راڳ رامڪلي ، مڱا
 پڇا ، وار (۱)
 راڳ رامڪلي ، مڱا
 پنڇوان ، وار (۳)

راڳ مارو ، مڱا بهلا
 شبد (۱)

راڳ مارو ، مڱا بهلا
 سلوڪ (۱۶) ۱۰

۱. موروڪ ساڪم ۲. بيهڪ ۳. قاضي کان ٻاهر ۴. ڏيپ پاو ۵. پيائي ۶. گڏجي
 ۷. پوماٽا ۸. ڪئين ۹. هر دم ۱۰. جهه ۱۱. پوک ڪيتي ۱۲. پوکي لڙ
 ۱۳. ڪڏاري لڙ ۱۴. بنا ڪان سواد ۱۵. سبتل شانتني ۱۶. سواد چشڪا
 ۱۷. اٺن ٿا ۱۸. ڪرم جو ليڪو ۱۹. بيهڪ ۲۰. چنڊل من ۲۱. اسٽر ايڪار

- (۲۵) دڪُ لگا پَسَ شيوڙيڙي - حڪم منڍي ذڪ جاء
آپي دانسا سڪي دا - آپي دڙي سزاء.
- (۲۶) هڙهڙي ماڻيا موھ ڪڙاڻيا - دڪ ڪڙي دڪر ڪاء
اُنترلڙپ هلڪ دڪ پارڙي - پَن بيڪ پرماء.
- (۲۷) هرڪ سورڪ تي رهه نراسا - اُمرڪ چاڪر هَرنام نواسا
آپ پڇاڙ رهڙي لَوَ لاڳا - جنم جيت گورمڪ ذڪ پاڳا.
- (۲۸) اُن بولس ميري پَسَ ڳاڻي - اُپدا نام چاڻيا
دڪ ٺاڻي سڪ سهج سڻائي - اُنند اُنند ڪُڙ ڪاڻيا.
- (۲۹) پڙي ٺاڻي سڙ ڪاڻي - گور سگور پورڪ سڪڏاڻي
ايڪ ٺمڪ مه ميرا سڀ دڪ ڪاڻيا - ٺانڪ سڪ وڻن بهائي.
- (۳۰) دڪ سڪ ڪوڙي حڪم رضاء - پاڻي بخش پاڻي دڙي سزاء
دهان سَڙيا ڪا ڪوڙا آپ - قربان جاني ميري پرتاپ.
- (۳۱) روڙي پڪ نه اُڙي - جان دڙڪان نان پڪ
جيتي وس سَڙي ڪي - ٽيٽي لگه دڪ.
- (۳۲) ٺن من سڀل هونيا - سانس وِسي من آء
ٺانڪ هر هَر چوڙيا - ڏالسد دڪ له جاء.
- (۳۳) فريدا مڙي جانيا دڪ مڇهڙي ڪو - دڪ سڀاڻيڙي جڪ
اوچي چوڙهڪيڙي ديڪيا - نان گهر گهر ايها آڪ.
- راڳ مارو، مڪلائيڄا،
وار (۱۶)
- راڳ پيرڙ، مڪلائيڄا،
شبد (۱۹)
- راڳ بسنت، مڪلاپهلا
اشپدي (۶) ۴
- راڳ سارنگ، مڪلا
پنڇوان، شبد (۷۴)
- راڳ ملار، مڪلا
پنڇوان، شبد (۶)
- (۲۰)
- راڳ ملار، مڪلا پهلا،
وار (۲۱)
- راڳ ڪاڙوا، مڪلا
چوڙان، وار (۹)
- سلرڪ، شيخ فريدي
(۸۱)

۱. بنا، ڪانسواءِ. ۲. مڇڙ، سويڪار ڪرڙ. ۳. پرماتما. ۴. ڪسڇي ويا، ٺاس ٿي ويا.
۵. چيتو ڪتو. ۶. وويڪ. ۷. ٺاس، واسو. ۸. پير. ۹. بنا ٻڌائي. ۱۰. ورتي، حالت.
۱۱. ختم ٿي ويا. ۱۲. ڪڙ، پل. ۱۳. رانس. ۱۴. پڇي پاسا. ۱۵. دنياوي پڌارت.
۱۶. سوان، چشڪا. ۱۷. چوندي. ۱۸. غريبي، اڳيانمڙو. ۱۹. مونڪي رڳو. ۲۰. ساروجهان.

- (۲۴) فريدا ڏکا سڀي دِه ڳيا - سُولان سڀي وان
(۸۵) ڪڙا پڪاري پاڻي - بيڙا ڪهڙ وان
(۳۵) فريدا دڪ سڪ اڪ ڪر - دل تي لاهه وڪار
(۱۰۹) الله پاوي سر پلا - نان لڀي دربار
[مڪلا پنڃوان]
(۳۶) دوک وسارڻ شهد هي - جي من وسانِي ڪو
سرو ڪرپا ني من وِسي - ڪرم پراپت هو
(۹) سلوڪ، مڪلا پنڃا

(۲) روڳي ۽ آروڳي

- (۱) هوڻي روڳ مانڪ ڪم ديتا - ڪن روڳ مڪل بس لپا
دروشت روڳ پڇ معي پنگا - ناد روڳ ڪپ ڪي ڪرنگا
جو چو ديسي سر روڳي - روڳ رهت ميرا ستگور جوڳي
جهو روڳ مين گرسائو - باس روڳ پوئر بسانو
هيٺ روڳ ڪا سگل سنسار - نرڀڏ روڳ مه ٻڌي پڪارا
روڳي مرنا روڳي جنمي - روڳي قر ڦر جوڳي پرمي
روڳ بند وهن رتي نه پائي - بن ستگور روڳ ڪتھ نه جاوي
پار پوهر جس ڪيني دنيا - بانهن پڪڙ روڳه ڪي ليا
نوئي بدن ساز سنگ پائيا - ڪه نانڪ ڪر روڳ مائيا

[راجپير، مڪلا پنڃوان، شبد (۲۰)]

۱. ڏينهن. ۲. سؤر. ۳. ملاح، ستگورو. ۴. ڪن. ۵. هردي ۾ ڏات ڪري. ۶. ڪرمن
جو ليڪو. ۷. آهنگار. ۸. هاڻي. ۹. وس ڪري ڇڏيو آهي. ۱۰. نظر. ۱۱. واڳو.
۱۲. هرڻ. ۱۳. بنا. ۱۴. زبان. ۱۵. مڇي. ۱۶. پڪڙ جي پتي تي. ۱۷. شوشو.
۱۸. ناس نئي نو. ۱۹. موهر. ۲۰. ٺي گڻ. ۲۱. ڦاٽل. ۲۲. من آسٽر نه ٿو ٿئي. ۲۳. پرمائيا.

- (۲) موروک پروگي پٺوڻ - دڪ سٺائيا
سُڪهه اٺي روڻ - پاپ ڪمائيا.
- (۳) نائڪ پُرڪي آپ ڪم - نان پَارڪه جاڻ
روگه داروَن دوويج ٻجهي - نان ويند سڃاڻ.
- (۴) وڏي وڏي - جو ديسهه لسو
ٽن ڪم - پهاپي چتا روڻ.
- (۵) نام سار - ڪري رس پوڻ
سڪ سڀئي نهڻ - ٽن مه روڻ.
- نام اُوکڻ جه. ردي هٽاويج - تاه روڻ سڀئي نهڻ آويج
هر اُوکڻ سڀ ڪم هي پائي - گور پوري بن پڏ نه بڻائي.
- (۷) خودي مٽي تب سڪ يعني - من ٽن يعني اُروڻ
نائڪ درشتي آليا - آست ڪرني چرڻ.
- (۸) هر جس ڪرت - سٺ دن رات
هرهر اُوکڻ - ساڌ ڪمات.
- (۹) ايڪ آس راکهه - من ماهه
سرب روڻ نائڪ - مست چاهه.
- (۱۰) موي مڻ هرلڻي نيري هڙي - هڙي وڏا روڻه پيا
اُتر آلهي بوهڻ نه چيندا - مانا ڪا محتاج پيا.
- (۱۱) هڙي دنگه روڻه هي - داروَن پي اس ماهه
ڪرڻا ڪري جي آڻي - نان گور ڪا شبد ڪماهه.
- راڳ مانجهه، مڪلا
پهلا، وار (۴)
- (۲۲)
[سلوڪه مڪلا دوجا]
- راڳ گروڙي، مڪلا
پنجوان، شبد (۴۴)
- راڳ گروڙي، مڪلا
پنجوان، اشپدي
(۳) ۱۰
- راڳ گروڙي، مڪلا
پنجوان، ٻاون اکري
(۴۵)
- (۴۹)
- راڳ گروڙي، مڪلا
پنجوان، سڪمني
صاحب، اشپدي
(۵) ۲
- (۱) ۱۹
- راڳ آسا، مڪلا نچاڻ
پٽي لکي (۷)
- راڳ آسا، مڪلا پهل
وار (۷)

۱. مڙيوئي. ۲. سڃاڻي. ۳. ڄاڻو. ۴. دوا. ۵. پي. ۶. سياڻو. ۷. لڳو پيو آهي.
۸. وساري. ۹. علم. دوا. ۱۰. هٽاويو آهي. ۱۱. پرمانا. ۱۲. ريت، رستو. ۱۳. ٻائي سگهيو.
۱۴. اُهدڪار. ۱۵. جس، مهما. ۱۶. ڪم آڻين ٿا. ۱۷. ٿري، ڪسي ورتي آهي.
۱۸. موروڪ، اُنڌا. ۱۹. سڃاڻو. ۲۰. وڏو.

(۱۲) سچ سېنا هوء دارون - پاپ گيډي ډوء

(۱۰)

نانه وکلاطي ټيټي - چن سچ ټيټي هوء.

واچ وډانس، مهلا
چوټان، چنبه (۳) ۴

(۱۳) ډورمک چپ سچ روډ کوانيا - اړوگت ټيټي سرېوا
ان من سهج سماء هر لائي - هر جهيا گهر گيډيرا.

واچ سورک، مهلا
پنجوان، شبد (۱۱)

(۱۴) گر اشدان سمر برپ اپنا - من نن ټيټي اړوگا
گوت بگهن لائي برپ سرڅا - برکتې ټيټي سنجوگا.

(۲۸)

(۱۵) اؤکډ نام نرمل جل اعرص - پائيټي گورؤ دئاري
که ناک جس مستک لکيا - نس گور مل روډ اډاري.

واچ سورک، مهلا
پنجوان، اشتودي
(۳) ۲

(۱۶) منا کرکي کائيا پياري - نن نن کيتا روگه
کؤڙا هوء پشني پياري - نس لي اځيا سوگه.

واچ سورک، پکيت
نيکن، شبد (۱)

(۱۷) هر کا نام اعرص جل نرمل - اهر اؤکډ چک سارا
گور پراسد کهي چن بيکن - پاؤء موک دئارا.

واچ سوهي، مهلا
چوټان، شبد (۱۴)

(۱۸) برهما بشن مهاديؤ تري گڻ روکي - وچ هؤمي کارکمان
جن گيټي سه نه چيټه پوڙي - هر گوره سوجهي پائي.

واچ سوهي، مهلا
ليجا، وار (۱)

(۱۹) منل کرکي کائيا - به سادهم وډيا روگه
شد پٿار هر چوډيا - تر لگا جاء وچوگه.

واچ بلاول، مهلا
پنجوان، شبد (۲۰)

(۲۰) چرن کمل برپ هردي ډيائي - روډ گي سگلي سک پائي
گور دک کائيا دبنودان - سئل جمر جيون پٿروان.

(۶۵)

(۲۱) اؤ اپار سپ نياگيا - دارون نام لکيا
سپ پاپ سپ مټي روگه - سئل من پکيا.

۱. فرمائين ٿا. ۲. ډورو معرص. ۳. راص. ۴. پرمائما. ۵. سندس. ۶. ڏيکون. ۷. ڀاڳ. ۸. معرص. ۹. دور ڪري ٿو. ۱۰. ٽي ٻيو، ٻيڊا ٿيو. ۱۱. ڏک. ۱۲. ڪرپا، مهر. ۱۳. وشو. ۱۴. ٿي. ۱۵. پرمائما. ۱۶. ياد ڪن. ۱۷. ويچارا. ۱۸. اوجھ. ۱۹. جدائي. ۲۰. وچوڙو. ۲۱. قبول. ۲۲. سئل. ۲۳. اڪايشون. ۲۴. شانت.

- (۲۲) هر ھر اۆكند - چو چن كاء
ئاكر روگه - سگل مت جاء.
- (۲۳) رس كس كائي پند وڌاني - پيكه گريي گور شيد نه كماي
انتر روگه مها دك پاري - يشا ماه سماها هي.
- (۲۴) دېڌا منمك روگه وياپي - ترشا چله اڌكائي
مر مر چنده نؤر نه پاژه - پوئا چير كوائي.
- (۲۵) پوڭ پاڭي كي اھ دېھ سريو - هومچي روگه كنن نن پيژا
گورمك رام نام دارون گڭا گائيا - گر گريا گور روگه گوائيا.
- (۲۶) جب پوكو لب پوچن مانگي - اگھائي سوك سگھاري.
لب اړوگه جب لم سنگ بستو - چتكت هوء روارچي.
- (۲۷) وئدا وند وند ون - پھلا روگه پچاڭ
اټسا دارون لروڼله - جت وچي روگان گھاڭ.
- (۲۸) كائي روگه پيغي من نرمل - هر هر اۆكند كائيو
استي پيغي بي سكا ئانا - پھوژ نه كتهي ډائيو.
- (۲۹) كپير وئد كھي هه هي پلا - دارون ميري وس
اھ نه بست گروپال كي - جب پاوچي ايم كس.
- (۳۰) فريدا اري دا پلا گر - غصا من نه هنداء
دېهي روگه نه لگتي - پاي سپ كچ پاء.
- (۳۱) من انتر هومچي روگه - پير پولي هومچي ساكت درجنا
نانك روگه گواء نه مل ستگور سادو سچنا.
- راڳ رامكلي، محلا
پنجران، شبد (۳۳)
- راڳ مارو، محلا نيچا،
سولهو (۱۰) ۱۴
- راڳ پيرغ، محلا
نيچا، شبد (۱۱)
- راڳ بسنس، محلا
نيچا، شبد (۲)
- راڳ سارنگ، محلا
پنجران، شبد (۵۲)
- راڳ ملار، محلا پھلا
وار (۳)
سلوك محلا دوجا
- راڳ كانډرا، محلا
پنجران، شبد (۷)
- سلوك، كپير
صاحب (۷۹)
- سلوك، شېخ فريد،
(۷۸)
- سلوك، محلا چوئان
(۲۹)

۱. کادي جا سواد. ۲. پيت، بډ. ۳. دتيم پاؤ، بياني. ۴. ييحد گھطي. ۵. نکاڅو.
۶. آجاپو. ۷. هوا، ساس. ۸. دک. ۹. دياپجي. ۱۰. سمجھي نو. ۱۱. پرمالما. ۱۲. وسان نو.
۱۳. جدا نيط. ۱۴. ناس نيط. ۱۵. حکير. ۱۶. گولهي کيد. ۱۷. پيژا، سور. ۱۸. شت،
پونر. ۱۹. استر. ۲۰. نيو آهي. ۲۱. وري. ۲۲. پتکڅ. ۲۳. شيج، ساس.
۲۴. پيژا انسان. ۲۵. کاوژ. ۲۶. کلي چڌ. ۲۷. منمک، مورك.

دک ۽ روڳ--۰

سري: گرو گرنٿ صاحب جي سکيا جو آرائي مان ”دک ۽ روڳ“ سان ٿو ڪريمان ڇاڪاڻ ته دنيا ۾ ڪو ورتل انسان آهي جو دڪ ۽ روڳ، کان رهي هوندو. ڪن جزوي انسانن کانسواءِ هر ڪو مذهب ڪنهن نه ڪنهن دڪ يا روڳ ۾ پاڻ کي مبتلا ٿو سمجهي، ڇاڪاڻ ته ٻار يا ٻڌو، هندو يا مسلمان، مغربي يا مشرقي، استري يا پيش، ڪن کي روڳ ۽ ٿن جو پر عام ريت سڀني کي روڳ آهي من جو من جي روڳ جو دڪ نه سرار کي نه سهڻو پوي ٿو. انهيءَ ڪري هر مذهب لاءِ اهو لازم آهي ته هو دڪ جو ڪارڻ ڪڍي ۽ ان جي جوڳي علاج تي عمل ڪري، نه ته هن جي ساري جيون دڪ ۾ گذرندي ۽ دڪ ۾ ئي سماپٽ ايندي. پيرپ جنم جي سڌاڻت موجب، اهو دڪ واسناتن جو ڦر ٿئي، کيس جوڳين ۾ پڪاڻي، جنم جنم جو سائي ٿي، ستائيندو. اهو دڪ، جو دونهن دالما ڏکندو رهندو ۽ چند مور ڪونه ڇڏيندو. تنهن ڪري دڪ جي جڙ ڪٽڻ سان ئي ڇوٽڪارو حاصل ڪري سگهجي.

اهو آهي جيئن ٻارا جو مکيه مسئلو يا پهرين پڙهي. سري مد ياجنٿ گيتا جو پهرين اڌ يا ”دڪ“ جي وشي سان شروع ٿئي ٿو. سنڪيه روشن ۾ دڪ ٿوريءَ جي پهرين نصيحت ٿئي ٿو. گرو ٻڌ ۾ دڪ جي دارونءَ ڳولھ لاءِ برابر ٻارھ سال ڪنن ٽياڳ ۽ تپسيا جو مها پڪي ڪيو. هر هڪ مذهب جي پير ۽ پيغمبر دڪ جو ورتن ڪيو آهي ۽ ان کي دُور ڪرڻ لاءِ راهه ٻڌائي آهي. سري گورو نانڪ ديو جن ۾ جهڳٽ مان دڪ، دُور ڪرڻ لاءِ اُٿار ڌاريو هو.

دڪ نه جيئن جي ٻارا لاءِ ياقولي آهي. دڪ نه هجي ته ڪير هوندو سڪ جو قدر ڪري ۽ سڪ حاصل ڪرڻ لاءِ پنهنجو سڪ ڦٽائي؟ دڪ جي لاستنيءَ ۾ ئي انسان کي سڪ جي آئيءَ جي اميد ٿي سگهي ٿي. سڪ ۾ ساڃاهه ڪٿي؟ سڪ، جو نشو، سوچڻ ۽ ساڃاهه جي شڪلي ناس ڪري ڇڏي ٿو. اگرچ اها به حقيقت آهي ته هر ڪو دڪي انسان روحاني راهه تي نه لڙي رهجي ۽ گهڻي ڀاڱي سڪو ڪڙي دڪ جي چار مان بچي دڪ جي چار ۾ پاڻ کي ٿو اُٽائي، ٿان جو ڪيترين دڪن جي چارين ۾ چوڪنڊر ٻڌجي وڃي ٿو. پر جيڪڏهن دنيا جي سڀني مهاتمان، سڀ پيشن جي آتم ڪهاڻيءَ تي سرسري نظر ڦيراي. ته دڪ ۾ به اڀدو ته سندن روحاني منزل دڪ مان ئي اُٿي ٿي آهي. ڪن کي سرار جي رس جي پوڄا مان چوٽ آئي آهي، ڪن کي ڪمانن ۾ سڻلنا نه ملڻ ڪري درد آيو آهي، ڪن کي پنهنجن مان هرچڙي ملڻ تي اڪ ٿي آهي، ڪن کي پنهنجن ڪڪرين جو چاهوڪو لڳو آهي ته ڪن کي وري اهڙڪار اهڃ ۾ سارو آهي. مطلب ته دڪ بي چوٽ يا چمات ڪپات. ڪرلي سگهي ٿي، اڳيان جو ٻڌو هٿائي سگهي ٿي ۽ روحاني راهه روشن ڪري سگهي ٿي. تنهن ڪري دڪ ۾ نراس ٿيڻ نه ٿو ٿوري ڇو ته دڪ پنڀيان سڪ اٿين

اڪل آهي ڇهين رات پٺيان ڏينهن يا سياري پريشان بهار. نراسائي ۽ ٻيون پاڻا لاء گهاٽڪ آهي. آس ۽ آسرو يعني شرڏا ۽ وشراس لانهي پاڻا جي وقت جا ٻه ڦيٽا آهن ۽ پتاشڪتي آهي رٿوار.

دڪ جي نورتي لاء کوٽي گرم ڪاٺڊ چر مارڻ وڌيڪ دڪڏاڪ ٿاڻا ٿيندو ۽ اڃاين ٻاڪڊن ۾ پڪڙائيندو، ڀرمن ۾ پٽڪائيندو ۽ ٻڌڻن ۾ ٻڌندو. ساڳي طرح من جي مڊورنجن جو مارڻ به دڪ دڙو ڪري ڪوٺ سگهندو، جيتوڻيڪ ٿوري وقت لاء دڪ جو درد شايد ڊڄي يا ڀڄي وڃي. اها به مورڪتا ٿيندي ته ٻهٻهڻن دڪن لاء ڪرمن کي جواڏار ٺهرائي، پٽن، ڪوشش ۽ اڇا شڪتيءَ کي ڦٽو ڪري، ٺهڪرم ۽ نراسائيءَ جي اوت وٺي. دڪ جو آٺڙ يا پاوٽا، ٻا اسان جي من کي هر دم آڻائڻ ٿي رکي، تنهنجو ٿڌار ڪرڻ لھڻ ۽ اُٻائڻ ٿي جيئن جو مقصد آهي، ڪو يا ٻيو مالو جي پراڻيءَ جو پرمات آهي. سري گورو گرونت صاحب ۾ جيڪي هن وٽ، ٽي چوٽي وڃن آهن سڀ مٿي معنيٰ سميت ڏنل آهن جن مان ڏسڻ ۾ ايندو ته صاحب هن ڏس ۾ ڪڇ ڏس ڏنا آهن جهڙوڪ سڀ لھڻ، ڪاڇڻن کان ڪنارو، رام نام جو جاپ، گورو جي اُپديش تي عمل، سنڌن جو سنگ، پومالو جي پٽ، سر درشتي، خودي مٽائڻ، وغيره وغيره. پر انهن سڀني وچن جو نتيجو هيلين نڪن ۾ ٿيل آهي:

(۱) دڪ دارون سک روڪ پئڻا - جا سک نام نه هوندي	راڳ آسا، مھلا
تون ڪرڻا ڪرڻا مٿي ٺاهي - جا هٿ ڪري نه هوندي.	ٻھلا، وار (۲۲)
(۲) نائڪ پرکي آپ ڪم - پٺيان پارڪ جاڻ	راڳ مانجهه، مھلا
وڙڪ دارون دووي ٻڄهي - نان وند سڄا.	ٻھلا، وار (۲۲)
	سلوڪ مھلا دوجا

هي ابتدا! تنهنجي ٻڌي آهڙي نه ملين ٿي وٺي آهي ۽ ساري سمجهه آهڙي نه آلت پٽ ٿي وٺي آهي جو، جو سچ پچ دڪ آهي تنهن کي تون سک سمجهي وينو آهين ۽ جو حقيقت ۾ سک آهي تنهن کي تون دڪ سمجهي، منهن ٿو موڙين، جو تو سک ئي سمجهيو سرتي تنهنجو دڪ ۽ روڳ جو ڪارڻ آهي ۽ جو تو دڪ ٿي سمجهيو سرتي تنهنجي دڪ جي دوا آهي. اها ئي آڳاٽا آهي جنهن توکي اُٺو ڪري ڇڏيو آهي ۽ رڃ ۾ رلائي حيران ۽ هيسيل بنايو آهي. سچ کي ڪوڙ سمجهي وينو آهين ۽ ڪوڙ کي سچ. پوء ڪهڙو عجب جي دڪ جو دن دنو ڏانهن پيو ڪرين، ڊڳ نه ٿو لڳين پر پٽن کان پري ٿيندو ٿو وڃين. اُٺو ۾ جهاتي پائي پاڻ پڇاڻ، پاڻ پڇاڻ ته من جي درشتي بدلجي وڃي، ڪوڙ ۽ سچ جي پروڙ بچي سگهي. دڪ ۽ سک جو سچو پيد سمجهي سگهين، اوندهه ۽ روشنيءَ جو تفاوت محسوس ڪري سگهين. پر اتي خود مطلبي، تنگ دلي، تن پرستي، ننڊ مزاجي

۽ ٺٽڪ ڊائرو ڪوٺڻ ڏسندڙن. اُتي حلیمائي، هیٺائین، پراڻڪار ۽ برمارڪ پائیندڙن ۽ پاڻ سان گڏ ساری مڙوڻاڪ ۾ ساڳی پوماٺا جي پور ڇوڪ پسنڊڙن.

انهيءَ دؤر منزل ڏانهن اُچتي وڪ وڌائڻ کان اڳ، اُچ نه ڏک جي ڪارڻ ۾ وڌيڪ گهرائيءَ سان وڃڻ ڇو نه ڪارڻ کي سڄيءَ طرح سمجهڻ کان سواءِ ڪا به ڪرڻ يا ڪري ڪارائتي نه ٿيندي. ٿيستا ڏک کي ڦرڊان سمجهي سڳيڪار ڪڙڙن. ڏک جي سندن، کي ڪوچ ۾ بدلاڻن، نه پاڪند ۽ ڪپٽ سان پر صفائيءَ، سڄائيءَ، امانداريءَ ۽ اورچائيءَ سان. نه سڄي ڪارڻ جي معلومیت ٿئي. ڏک اُتي اسان جي اُندريٽن اک به پڙهڻ جي شروعات ٿي سگهي ٿو ۽ سڄي سک جي اُڪٽ پوئجي پراڻڪ ڪرائي سگهي ٿو، جنهن مان هوند پاڻ به ڦوسائجي ۽ ٻين کي به وڻدي وراهي ڏجي. جيستا اها سکڊانڪ سمهتي پلجي نه پئي آهي ٿيستا ڏک جو مسئلو ڪڍاچل حل نه ٿيندو ۽ نه وري ڏک، جو دؤر ختم ٿيندو. جو انسان پاڻ ڏکي آهي سو سپاويڪ پنهنجي اڙ ڏکڙ نه ڏک جي بيماري ڦهلائيندو ويندو. تنهن ڪري اي بنڊا، سڄي سک لاءِ پتن ڪري، سک پاء ۽ سک وراهه. باقي سرپرڪ سڙدن يا ڏيوي پڊارٽن ۽ وهنوارن ۾ ڏک جي چڙ سڙيل آهي. اهي اُچ جا سک، سپاڻي جا سُر ٿي ستائيندا. جيئن من جي پڙيشاني ۽ پٽڪ گهڙي، جيئن ڏک، گهڙو. جيئن من ۾ مان ۽ شائتي وڌيڪ، جيئن سک جهجهو. سو ڏک جي سڄي رُوپ کي سڄائي ۽ ان ڇڙن پاڙُون پئي، سڄي سک جي سمهتي، سولائيءَ سان حاصل ڪري سگهجي. انهيءَ ڪڙج ۾ املهه خزاني جي چاڀي ڇهڻل آهي. هن جي هٿ اها چاڀي ڇڙهندي، اهي ئي ڏک جو ڊائرو لٽاڙي، سک جي سڄي ٿي سمهندا.

باب ٻيو

پنج وڪار

(۱) گرهستيءَ جو ڪٽنب سان موھ.

(۱) موھ ڪٽنب موھ سڀ ڪار۔ موھ ٽم ٽجھ سڱل وڪار

(۱۰۱)

موھ اُر ٻوم ٽجھ ٽم ٻير ۔ ساڄ نام رديءَ رويءَ سرار

سڄ نام جان ٺو ٺڌ ٻاڻي ۔ روويءَ پوٽ نہ ڪٺي مائي

ايت موھ ڏوٻا سنسار ۔ گورمڪ ڪوئي اُريءَ ٻار

ايت موھ ٿر جوئي ٻاه۔ موھي لاڱا ڄم پُور ڄاه

گور ديکيا لي ڄپ ٽپ ڪماھ۔ نا موھ ٺوٺي نا ٿاءِ ٻاء

ندر ڪري ٿان ايه موھ ڄاء۔ نانڪ هر ستر رهڻ سماء

[راڳم آسا، مھلا ٻھلا، شبد (۲۳)]

(۲) استري پرڪي ٻھ ٻريت ۔ مل موھ وڌاڻيا

ٻير ڪٽنر نت ويڪي ۔ وگسيءَ موھ مائيا

ديس ٻيرديس ڌن ڇوراء ۔ آڻ مھ ٻائيا

آنت هروئي وڌ وروڌ ۔ ڪو سڪي نہ ڇڏاڻيا

نانڪ وڻ ٺاوي ڌرگ موھ ۔ ڄم لڳ دڪ ٻاڻيا

[راڳم سارنگم، مھلا چوٿان، وار (۳۲)]

سري راڳ، مھلا

چوٿان، ٻھري (۲)

(۳) لاويءَ مات ٻٽا سدا ڳل سڃي ۔ من ڄاڻي ڪٽ ڳواڻي

ڇو ڏويءَ سڃي نہ ڄاڻي ۔ ڏئي نرو لپٽائي

راڳ مانجھ، مھلا

ٻھلا، وار (۱۶)

(۴) سنساري آپ ڪٿا ۔ ڇني ڪوڙ ٻول ٻول ڪٿا

ڇنڀ سار نہ ڄاڻي ۔ ڪام ڪروڌ وڻ وڌاڻيا

۱. پرڪار، نمونا. ۲. نورت ڪريو. ۳. سؤرما، ويو. ۴. ٻٽ، من. ۵. ڏکي ٿئي ٿي.

۶. ماءُ، ٻڌي. ۷. نڪاڙو، مڪتي. ۸. ڪرڻا. ۹. ٻرڻ، مڙس. ۱۰. استري، زال.

۱۱. ٽڙي ٿو. ۱۲. مڪ پر. ۱۳. اڃاڻو، وڻوٽ. ۱۴. ٽئي لڳن ٿا. ۱۵. ڪٿي ڪارائيدو.

۱۶. پرمانا. ۱۷. بخشيش. ۱۸. سنساري جيؤ. ۱۹. مسالين ٿا. ۲۰. وڻين روئي زهر.

- (۵) ڪامڻ لوڙي ڪيڙا رها - مٿر سوڙي ٿس ڪاڏاڻا
 ٺاڪ ٻناب ڪري ٿن ڪارڻ - جاسي جر پڙر. پاڏاڻا.
- (۶) ڪيڙو هيڙو ڪڇڻ سٺ لاري - ٻه چنبا پڙ چالي هاري
 جوڙي ڪيل ڪاچي ساري.
- (۷) جب ان آندو ٻانڌو موها - آوي جاء سدا جر جرها
 جب اس تي سڀ بدسي ڀرما - پيد ٺاهي هي ڀار برهما.
- (۸) اوچي مندر محل آر رائي - هسٽ گهوڙي جوڙي من پائي
 وڏ پروار پوءِ آر ڏيئا - موهه ٻڃي ٻچ اٿڏا موٽا.
- (۹) ٻڌن مات پتا سنسار - ٻڌن سٺ ڪنيا آر نثار
 ٻڌن گرم ڌرم هٿ ڪيئا - ٻڌن پٺ ڪلف من پيٽا.
- (۱۰) مائي اباڻ پتر - سڀ هر ڪي ڪيئي
 سڀا ڪم سنڀلند - هر ڪر ديتي.
- (۱۱) رام ڪنڊ سڀ جيءَ ڪي ٻڌن پائي - ڀرم ڀلا سنسارا
 ان گوڙ ٻڌن ٿوڻه ٺاهي - گوڙمڪ موڪ ڌارا.
- (۱۲) دٻڪ ڪنڊ لڙو موهيو پرائي - مائيا ڪم لٽاڻا
 آف رڇيو ڪر لٽو آڻا - ان چوڻ سڙاڻر جانا.
- (۱۳) مات پتا پائي سڀ پتا - ٺاڪي رس لٽاڻا
 جڙين ڌن پڙ پتا ڪي مد مڃي - اهر ٿس وهي دوانا.
- (۱۴) رام جي آڻ آڻاڻيون - ڪر چڙج وڏان
 پنج ڏام وچ پالين - موهه جوت ڪمان.

۱. استري. ۲. چاهي ٿي. ۳. هميشه. ۴. ڪاڏو پيتو. ۵. هائي. ۶. عرڙا. ۷. سون.
 ۸. پت. ۹. سنساري ميدان. ۱۰. ڪوئي، آڏوي. ۱۱. اهر پاڙ سان. ۱۲. پيائي.
 ۱۳. گورو معرفت. ۱۴. چنڊ پڙ پيو آهي. ۱۵. آخر، ٺيڪ. ۱۶. جراسي. ۱۷. موهل.
 مشهوري. ۱۸. نشو. ۱۹. ڏينهن رام. ۲۰. پرمانا. ۲۱. ڪيل. ۲۲. عجب.
 ۲۳. ڏاتو. ۲۴. شڪ شهبه.

- (۱۵) اچي گر هسټ پيا بوا سي - لک کن منوٺا لکي ن لکيا
داوت ڏاء نڌي گهر آوي - هر هر سازو سرتا پوٺيا.
 واڳ بلاول، محلا
 چوٺان، اشوٺدي،
 (۲) ۴
- (۱۶) گره نچ بن کبد جائيئي - چن کائيئي کندا
اچھ ٻڪار نه چوڏئي - پايي من مندا.
 واڳ بلاول، کير
 صاحب، شهد (۳)
- (۱۷) جئ مگل اندري رس پر پٽو - ئون لاء پٽو کٽيائي
جئ پکي اڪتر هو ٿر پٽي - ٿر سنگت هر ٿر ٺاٺي.
 واڳ گولڊ، محلا
 پڇران، شهد (۲)
- (۱۸) چارو آئي پر پٽ کٽب سبڌي - ماٺيا موھ پاري
جس اٽل پر پٽ رام رس ناهي - دٻڏا کرم پکاري.
 واڳ سارنگ، محلا
 ٻهلا، شهد (۳)
- (۱۹) کير سکر ساکيا بهتي کيئي - کيشو کيو نه ميت
چالي ئي هر ملن کي - بيچي آلڪيو چيٽ.
 سلوڪ، کير
 صاحب، (۹۹)
- (۲۰) کير رام نام جانو نهئي - پالو کٽک کٽب
ڏنڊي هي مهر مر گيو - پاهر پيئي نه پٽ.
 (۲۲۶)

۱. من. ۲. آسٽر نه ٿو ٿئي. ۳. پٽي پٽي. ۴. قل قول. ۵. اچا. ۶. هائي.
 ۷. کٽب سان. ۸. جلائي ڇڏ. ۹. ڦاٽو پيو آهين. ۱۰. دٽيس پاڻ، پياڻي.
 ۱۱. وڪارن سان پيريل. ۱۲. داس، شيرڪ. ۱۳. متر. ۱۴. پرماتما. ۱۵. پير.
 ۱۶. وڏو. ۱۷. آواز، عهڙا، نالو.

(۲) ڀاڪنڊ ۽ ڪوڙا ڪرم ڪانڊ.

(۱) ڪر ٿو ٻسُون ڪي مائس ذات - لوڪ ڀڄارا ڪري دن رات
 ٻاهر بيڪ اُنتر مَل مائيا - ڇوڻس ٺاه ڪڇ ڪري ڇڻاڻيا
 ٻاهر ڪيان ڌيان لڻان - اُنتر ٻيا ٻي لڙپ سٿان
 اُنتر اُگن ٻاهر ٺن سٿاه - ڳل ٻاٿر ڪٿي ٿري اُٺاه
 ڇاڪي اُنتر ٻسي ٻرپ آب - ٺاڻڪ تي جن سهج سٺاه.
 [راڳ گوڙي، مڪلا پنڇوان، سڪمني صاحب، اشٽيڊي (۴۵)]

(۲) اُنتر مڃل جي ٿيڻ ٺاوي - ٺس ٻيڪٽ ٺس جانا
 لوڪ ٻيٽي ڪڇو نه هروڙي - ٺاهي رام اڻاڻا
 ٻُڙجه، رام ايڪ هي ڏيرا - ساڄا ٺاڙو ڳور ڪي شيوا
 جل ڪي مڃن جي ڳٽ هروڙي - ٺس ٺس مينڊڪ ٺاڙو.
 ڇيڪي مينڊڪ ٺيڪي اوءِ ٺر - ٺر ٺر جو ٺي آوه.
 [راڳ آسا، ڪبير صاحب، شبن (۲۷)]

(۳) لڪ ٻا ڪنڊ ٻسهر، جاء - سڏ ٺس ڏيوهي
 لڪ ٻا لا ڪڪر ٻنن - سٽل جل هيويهي
 لڪ ٻس ڇاڙو، اُنڱ - مڃل ٺس ڏيوهي
 لڪ جتا ٻڪٽ ٻڪال - ڪُل گهر ڪوڙهي
 لڪ ٺنڱن ٺرھ دن رات - ٺيند ٺس سوڙهي
 لڪ اُگن ڄلاوھ اُنڱ - آپ وڳوڙهي

-
۱. جانور. ۲. لڪاڻا. ۳. ڇاٽا. ۴. ڪٽو. ۵. ٺرشنا جي ٻاهر. ۶. پيٽو سٺان ڪارو.
 ۷. سنساري ساگر. ۸. سمايو ٻيو آهي. ۹. لڻان ڪرڻا. ۱۰. ايمان ڄاڻاڻ سان.
 ۱۱. بي سمجه، اڻ ڄاڻ. ۱۲. موڪش، مڪتي. ۱۳. ڏيڏو. ۱۴. جهنگلن ۾.
 ۱۵. سڏ. جواب. ۱۶. ٻارو، ٻر. ۱۷. وٺيل جٽائون. ۱۸. مسائين ٿا. ۱۹. ڀڄڙو ڪن ٿا.

وڻ ٺاويءَ ٺن چار - ڪيا ڪهه روڙهي
 سوهن خُصر ٺار - ڄم ستگور شيوهي.
 [راڳهه ملار، مڪلا بهلا، وار (۱۵)]

- (۴) ٿيڻ ٺاوا - جي ٺس ٺاوان
 وڻ ٺاڻي - ڪ ٺاء ڪري.
- (۵) ٻه ٻيڪ ڪري پومائيٽيءَ - من هرديءَ ڪهت ڪماء
 هر ڪا مڪل نه ٺاوي - مر وشتا ماء سماء.
- (۶) ٻنڊت ٻڙ ٻڙ واد وڪاڻهه - ٻن ڪرور ٻنڊت ٺاڻي
 لڪ چوراسيهه ٿيڻ ٺاڻي - ٻن شديءَ مڪت نه ٺاڻي.
- (۷) اٻتر ڪهت - ٻيڪهه ٺاڻي ڪهاوي
 ٻاڪڻ ٻاڙ ٻرهر - ڪڍي نه ٺاوي.
- (۸) ڪت ساسٽ ٻڙ ٻڙ ٺاڻي - ٻڙ ٻڙ ٺاڻي ٺاڻي
 ٺاڻي ڪرور ٺاڻي چوراسيهه - ٺاڻي مه سانس نه آوي جيءَ.
- (۹) ٻڙ ٻڙ ٺاڻي سانس نه آوي - ٺاڻي ٺاڻي ٺاڻي
 ٻڙ ٻڙ ٺاڻي ٺاڻي ٺاڻي ٺاڻي ٺاڻي ٺاڻي.
- (۱۰) جي ٺاڻي ٺاڻي ٺاڻي - ٺاڻي ٺاڻي ٺاڻي
 جو ٺاڻي ٺاڻي ٺاڻي - ٺاڻي ٺاڻي ٺاڻي.
- (۱۱) ٻڙ ٻڙ ٺاڻي ٺاڻي - ٺاڻي ٺاڻي ٺاڻي
 ٺاڻي ٺاڻي ٺاڻي - ٺاڻي ٺاڻي ٺاڻي.
- (۱۲) ڪرور ڪاڻي - ٻه ڪرور ٺاڻي
 ٺاڻي ٺاڻي - ٺاڻي ٺاڻي ٺاڻي.

ڄڻ صاحب، مڪلا
 بهلا، ٻڙي (۶)

سري راڻي، مڪلا
 ٺاڻي، شبد (۲)

سري راڻي، مڪلا ٺاڻي
 اشتهدي (۶) ۵

سري راڻي، مڪلا
 چوڻان، وار (۱۴)،
 سلوڪ مڪلا ٺاڻي

راڻي، مانجهه، مڪلا
 ٺاڻي، شبد (۵)

راڻي، مانجهه، مڪلا
 ٺاڻي، اشتهدي (۷) ۱۷

راڻي، مانجهه، مڪلا
 بهلا، وار (۲)

راڻي، ڪوڙي، مڪلا
 بهلا، شبد (۴)

راڻي، ڪوڙي، مڪلا
 ٺاڻي، شبد (۱۴)

۱. رک، خاڪو، ۲. ٻرماٺا، ۳. وڻ، ۴. ٻهت مباحثو، ۵. ٻيڪهه، ۶. ڄڻ.
 ۷. شاستر، ۸. اچارڻ، ۹. وشين روڻي ڏهر، ۱۰. ٻرماٺا ڪن ٺا، ۱۱. ڪوڙا، وستر، ۱۲. لڙسانن
 ڄر، ۱۳. هردي ٻر، ۱۴. آٺا، ۱۵. فيصلو ڌرم شاستر جا اُپديش، ۱۶. ڌڪار ڄڙو.

- (۱۳) اُنتر پَنگ مڪ اُورف سٿاويئ - جرم پُر پاڙا چوٿان ڪساوي
اُنڪ پڙدي مه ڪماوي پڪار - ڪن مه پرگهت هره سسار.
- (۱۴) اُنڪ جلا - جي ڏووي ديهي
مئل نه اُري - سد نه ٿيهي.
- (۱۵) جيوت پتر نه مانئ ڪراڙ - موني سراد ڪرائي
پتر پي پڙي ڪه ڪه پاڙ - ڪوٽا ڪوڪر کائي.
- (۱۶) ڪيا جب ڪيا ٿپ ڪيا سنجو - ڪيا اُرف ڪيا اشدان
جب لڳ جگت نه جانئجي - پاءُ پگت پگوان.
- (۱۷) روئيا ڪارڻ پورم ٿال - آپ پڇاڙم ڌرتي ٿال
کاڌون گوشتا کاڌون ڪان - کاڌون سيتان راجي وار.
- (۱۸) پائي ٿوري مائي - پائي پائي جيئ
جس پاهن ڪه پائي ٿوري - سو پاهن نرجيئ.
- (۱۹) اڪي پائر ڪيچي پاڙ - دوجي پائر ڌرتي پاء
جي اوڙم ديت نه اوڙم پي ديرا - ڪه نامديو هر هر ڪي شيوا.
- (۲۰) دؤڏ نه پڇي ٿه پٿارو - ٿول پٿارو چل مين بگاڙو
مائي ڪوبند پوڄا ڪهان لڳ چاڙو - اُورن ٿول اُور نه پاڙو.
- (۲۱) هسائون وٽڪ ٿرنديا - بنگان به آيا چاء
ڏب مئي بگ پيڙي - سر نل اُپر پاء.
- (۲۲) ڏيري ديرا پوجي پائي - ڪيا مانگه ڪيا ديت
پاهن ٿر پڪاڙي پائي - جل مه پورده ٿي.
- واچ ڳرڙي، مڪلا
پنچان، شبد (۷۱)
- واچ ڳرڙي، ڪبير
صاحب، شبد (۴۵)
- واچ آسا، مڪلا پهل
وار (۵)
- واچ آسا، ڪبير
صاحب، شبد (۱۴)
- واچ ڳرڙي، پگت
نامديو، شبد (۱)
- واچ ڳرڙي، پگت
روداس، شبد (۱)
- واچ وڏهنس، مڪلا
چوٿان، وار (۱)
- سلوڪ، مڪلا تيجا
- واچ سورن، مڪلا
پهلا، اشهدي (۴۶)

۱. ڏڪ سزا. ۲. ظاهر، ڪلي. ۳. پاڻي. ۴. سرير. ۵. جيئري. ۶. ماءُ پيءُ ڪي.
۷. ماءُ پيءُ جا پتر. ۸. ويچارا. ۹. کان. ۱۰. ڪتا. ۱۱. اندرين ٿي قبضو. ۱۲. ورث.
۱۳. پرماتما جي جڳتي. ۱۴. پير. ۱۵. وچان. ۱۶. ڪرشن. ۱۷. سري رامچندر.
۱۸. کلن جا پتا. ۱۹. مالھڙ. ۲۰. جيو آتما. ۲۱. پتر جي مورتي. ۲۲. بنا آتما جي.
۲۳. زمين جو پتر. ۲۴. ڪاٻو. ۲۵. جهونو ڪيو. ۲۶. مچي. ۲۷. تيارا. ۲۸. هنس پکي.
۲۹. بگه. پکي. ۳۰. اوندلا سر هيٺ نه پکي مٿي. ۳۱. ڏنڻ کان پوءِ.

راڳ سورن، مڪلا
پنجوان، اشتهدي (۳)

(۲۳) پسات پڙهيو آر بيسد بيجارو - ٺول پيگنر ساذي

پنچ جهان سڌ سڳ نه چٽڪيو - اڌڪ آهيند پٺاڌي

مون پيڻو ڪڙ پٺائي رهيو - نڳن ٿورو ان ماهي

نت نيرف سڀ ڌرتي ڀرميو - دٻڙا چٽڪي ٺاهي.

راڳ سورن، مڪلا
چوٿان، وار (۶)،
سلوڪ مڪلا ٽيجا

(۲۴) پيڪ ٿاري پيڪ ڪر ٿڪي - اٺ سٺ نيرف ٺاء

من ڪي سار نه چٽائي - هڙمي ڀرم پلاء.

(۲۵) بست پوڄ پوڄ هندو مڃي - ٿرڪ مڃي سرٺائي

اوه لي جاري اوه لي گاڏي - نيري گت ڏهڙ نه پائي.

راڳ ڏناسري، مڪلا
پهلا، شبد (۸)

(۲۶) ڪٽريٺا نه ڌورم چوڙيا - مليچ ڀاڳيا ڪائي

سرشت سڀ لڪ ورن هوني - ڌورم ڪي گت رهي.

راڳ ڏناسري،
مڪلا پهلا، اشتهدي
(۶)، ۲۰

(۲۷) ٻرڇ سلا نيرف بدواسا - ڀرمي ڌولت پئي اداسا

من مڃي سوڄا ڪڙ هوء - ساڄ ملي پايي پست سرء.

راڳ سوھي، مڪلا
چوٿان، شبد (۴)

(۲۸) هر هر ڪرھ نت ڪھت ڪماوھ - هرڏا شڌ نه هوني

ان دن ڪرم ڪرھ بهتيري - سڀني سڳ نه هوني.

راڳ سوھي، مڪلا
پنجوان، شبد (۹)

(۲۹) گھر مه ٺاڪر ڏنڙ نه آوي - گل مه پاهڻ لڳ ٺاڪاوي

ڀرمي ڀولا ساڄ ٿرنا - نير ڀروئي ڪپ ڪپ مرنا.

راڳ بلاول، مڪلا
چوٿان، وار (۲)،
سلوڪ مڪلا ٽيجا

(۳۰) پاڪند پيڪ نه هروئي - ڀار ٻوھم نه پائيا جاء

من هت ڪرم ڪماوئي - ٺانء نه ڪوئي پاء.

راڳ گولند، ڪبير
صاحب، شبد (۱۱)

(۳۱) چوڙھ ان ڪرھ پاڪند - نا سوهانگ نا اوھ رنڊ

جگ مه، ٻڪتي دودا ڌاري - گهٽي ڪاوه وٺڪا ساري.

راڳ رامڪلي، مڪلا
پنجوان، شبد (۲۴)

(۳۲) نيرف ٺاء نه اُٿس مڃل - ڪرم ڌرم سڀ هڙمي نٿل

لوڪ پڇاري گت نه پي هوء - نام بهوئي چلسه روء.

۱. يوگن جا نمونا. ۲. ڪئين. ۳. ڪمٽ. ۴. سائنس جو ورثو. ۵. بگ مان يا ترين سان
کاٺ پيٽ. ۶. ڏيس پاڙ، پياڻي. ۷. آٺت. ۸. مسلمان. ۹. نماز پڙهي. ۱۰. دفن ٿيا.
۱۱. بهي. ۱۲. پنهنجو ڏندو. ۱۳. ٻولي. ۱۴. چڙهي ڏني. ۱۵. پٿر جي مورلي.
۱۶. شبد، ٻوٽو. ۱۷. تمام گھڻا. ۱۸. هردي. ۱۹. نظر، ڌيان ۾. ۲۰. مڙڪ. ۲۱. ولوڙي آو.
۲۲. رن. ۲۳. ڪير پيئندڙ. ۲۴. لڪائي. ۲۵. منائيء جا پنج سير. ۲۶. افعال. ۲۷. بها

- (۳۳) پٺ وٽ ڀڄا سٺ وٽ سڄو - جٽ وٽ ڪاهي جيتو
 ناڙو ڏوڙو، ٿلڪ چڙوڙو - سڄ وٽ سوڄ نه هوندي.
 (۳۴) پڙيجي گنيٽي نام سڀ سڀئي - آئيٽي ڀاءُ نه درسي
 لوها ڪنڇن هڙن هوءَ ڪيسي - جٽ پارسه نه پرسي.
 (۳۵) گهوڙو ٻاڙ ڀڄي رامڏاسا - روليتن ڪي آهوا
 برت نيم ڪرم ڪت ڪيني - ٻاهر پيڪ ڊڪاوان
 گيت نساڻ مڪ راءِ آلائي - من نه پي هر هر ڪاوان.
 (۳۶) واڳو پستڪ ويد پڙانا - اڪ به سنه سناوه ڪانا
 اڄڪر ڇهت ڪهت ڪي ڪلي - بن ستگور ٿي نه ٻانڀا.
 (۳۷) اڪ پسر لڳاءُ ٿر ه پيڪڙاري - بن شجدي هڙمي ڪن ماري
 ان دن جلت رهه دن راني - ڀرم پيڪ ڀرمائي هي.
 (۳۸) سوانگي سڄي - جو من رڳهاري
 سوانگي آڙي - ٿر پڇاوي.
 (۳۹) سنڌيا ڪال ڪره سڀ ورتا - جٽ صفري دٿڻان
 ڀريو ڀلائي آهڙ ٻائي - نهڻل سڀ ڪرمان.
 (۴۰) شاستر بيد ڀران ڀڙهتا - ڀوڪار ٿا اڃا ٿا
 جان ڀڙهتي ٿا سوڙهي سوني - ٿاڪ آڪي ڪوڪ نه هوني.
 (۴۱) ڌڙگ ٿان ڪا چريا - چرلڪ لڪ ويجه ناء
 ڪيتي جن ڪي آڙي - ڪلواڙي ڪيا ناء.
 (۴۲) آڻڏا پريا پر ڀر ڏوڙي - اتر ڪي مل ڪدي نه لهي.
 ٿام بنا ٿوڪت سڀ ڪرما - جٽ ٻارگر ڀرم ڀلي.
- واڳو رامڪلي، محلا
 ٻهلا، اشتهدي (۶)
 واڳو رامڪلي، پکي
 روداس، شبد (۱)
 واڳو مارو، محلا
 پنڊوان، شبد (۱۵)
 واڳو مارو، محلا ٻهلا
 سولهو (۱۱) ۲۲
 واڳو مارو، محلا
 ليڄا، سولهو (۶) ۳
 واڳو پير، محلا
 پنڊوان، شبد (۳۳)
 واڳو سارنگ، محلا
 پنڊوان، شبد (۲)
 واڳو سارنگ، محلا
 چوٿان، وار (۱۳)،
 سلوڪ محلا ٻهلا
 (۲۰)
 واڳو ٻوٽائي، محلا
 ٻهلا، اشتهدي (۱) ۳

۱. عرب. ۲. سڄائي. ۳. پوٽا. ۴. ويچار ڪرڻ. ۵. پرمالما. ۶. ڏسجي. ۷. سون.
 ۸. چهي. لکي. ۹. پرمالما جا پکي. ۱۰. سنڪ. ۱۱. ڳاڻڻ، وڃائڻ. ۱۲. ڀاري، سنگين.
 ۱۳. ڀيرب. ۱۴. ٿاڪي، پيڪڙاري. ۱۵. شام جي ڀڄا. ۱۶. نيم. ۱۷. مڇي. ۱۸. ڀڳه پکي.
 ۱۹. ڪمارگ. ۲۰. ڪرم. ۲۱. بي سمجهي. ۲۲. ڊاڙ. ۲۳. ڌڪار جوڳو. ۲۴. وڪڻڻ ٿا.
 ۲۵. سڪرمڻ جو روشو. ۲۶. مڪان، ٺڪاڻو. ۲۷. اڳيائي جيڙو. ۲۸. نهڻل.

- (۴۳) من مهر، کروڌ مها اهدڪارا - پڙجا ڪرهر، پهت ٻستارا
ڪر ايشان کن چڪر^۲ ٻڌائي - اُنتر ڪي مل ڪهڙي نه جاني.
- (۴۴) ڪيا اڙو پاڪ ڪيئا مُنهن ڏوڻيا - ڪيا مسيت سر^۳ لائيا
جڏهن دل مهر، ڪيٽ نواز گذارهر - ڪيا حج ڪعبي جانيا.
- (۴۵) جن آلم نه نه، چينيا - سڀ ٿوڪت ڌرم اُپنيا
ڪه ٻيڙي ڪڙمڪ ڏياري - هن ستگور نات نه پاري.
- (۴۶) ڪير مڃي جانور پڙبو پلو - پڙبي سڄي پل جوڳو
پڳت پاڻ نه ڇاڏي رام ڪي - پاري نند^۴ لڳو.
- (۴۷) ڪير جهڙي ڪاٺ ڪي - ڪيا دڪلاوه لڙو
هوڏي رام نه چيڙهي - راه، چڙهي ڪيا هوڏو.
- (۴۸) ڪير ملان مناري ڪيا ڇڏهر - سائين نه بهرا هوڏو
جا ڪارن نون بانگ ڏيهر - دل هي ٻيتر جوڏو.
- (۴۹) شيخ صڙي باهرا - ڪيا حج ڪعبي جاء
ڪير جاڪي دل ثابت نهي - ٺاڪڻ ڪهان ڄاڏو.
- (۵۰) هردم جي سڀ نيرئا - پڙ پندت اڪي پُراڻ
بگ مائيا موهر نه، مڙي - وچ هوڙي آڻو^۵ ڄاڻو.
- (۵۱) منمڪ حڪم نه ٻجهي بهڙي - نه هوڙي ڪور ڪماء
ورن نه سچ سچم پڙجا - پاڪند پورم نه جاء.
- (۵۲) نيرت برن آردان ڪر - من مڃي ڌري ڪمان
نانڪ نهڻل جاس نه - ڪيچر ايشان.
- راڳ، پرياني، محلا
پنچوان، اشتمدي
(۱) ۲
- راڳ، پرياني، ڪير
صاحب، شبد (۴)
- راڳ، پرياني، پڳت
ٻيڙي، شبد (۱)
- سلوڪ، ڪير
صاحب، (۴۵)
- (۷۵)
- (۱۸۴)
- (۱۸۵)
- سلوڪ، محلا ٽيجا،
(۳۷)
- سلوڪ، محلا چوڏان،
(۱۹)
- سلوڪ، محلا ٽاون،
(۴۶)

۱. وستار، گورڙ ڳمسان. ۲. نموني نموني جا ٿلڪ. ۳. وُڙو. ۴. نماز پڙهڻ. ۵. اَنڌا.
۶. گورو معرفت. ۷. سڄي راه. ۸. پڙهڻ چڱو يا بهتر آهي. ۹. پرماتما سان لڌو لڳائڻ.
۱۰. مالها. ۱۱. ماڻهن کي. ۱۲. چڙهين ٿو. ۱۳. ٻوڙو. ۱۴. ڳولهر. ۱۵. صبر، شائيتي.
۱۶. قابو، شد. ۱۷. چمڻ مڙج جو چڪر. ۱۸. مڙڪ، ٻيمڪ. ۱۹. آوشواس. ۲۰. هاڻي.

(۳) جُونَسو جڳياسو.

- (۱) لنگنُ ٿرڻ جو ٻائيءَ جوڪ - نَن ڪا مرڱم مڪڻ سڀ هورڪ
 ڪيا لانگي ڪيا ٻاڏي چار - جب ٺهي چيئس آلم رام (۱۰)
 موندُ مڻڊائي جو سڏ پائي - مڪتي پيڏ نه ٿيا ڪائي
 بند راکه جُ ٿريءَ پائي - خسرِيءَ ڪٿ نه پرم ڪٿ پائي
 ڪه ڪير سڀ ٿر پائي - رام نام بن ڪن ڪٿ پائي.
 [راجہ گوڑی، ڪبير صاحب، شبد (۴)]

- (۲) گُچ ساڍي ٿي ٿي ڏوٽيا - ٿهري پائن ٿي
 گلي جي چپ مائيءَ - لولي ڪٿ ٺيڪ
 اوه هر ڪي سڀ نه آڪيٿه - پانارس ڪي لک
 اُٿي سڀ نه موڪه پاوه - ڏالا سڌ پيڏا ڪٿ ڪاوه (۱۰)
 باسن مانجهه چاوه اوڀر - ڪائي ڏوه جلاوه
 پيڏا ڪرڻ ڪرڻ ده چولي - ساري ماڻس ڪاوه
 اوه پائي سڌا ٿرڻ اُٿاڏي - مڪه اُٿس ڪهاوه
 سڌا سڌا ٿرڻ اُٿاڏي - سڪل ڪٽب ڏيڙاوه
 چٽ ڪو لاٽيا ٿي لاکا - ٿي ڪرم ڪماوي
 ڪه ڪير جس سڱور پيڏي - پٿر پٿر چنر نه آويءَ.
 [راجہ آسا، ڪبير صاحب، شبد (۲)]

- (۳) پندڻ واپه پوٽيا - نا پوٽيهه وپوار
 اُنڪه مٽي دي چله - مائيا ڪا واپار
 (۶) اشتيڏي

۱. اڱهاڙو. ۲. هرڳ. ۳. چوڙو. ۴. ڳولهيڻ، سڃاڻيڻ. ۵. مٿو ڪوڙائي. ۶. ريڙوڻ.
 ۷. وڀري. ۸. ڪڏڙا. ۹. مڪتي. ۱۰. ڪڙ، وال. ۱۱. ٿن ٿنڊن وارا. ۱۲. جڳيا. ۱۳. مالاھون.
 ۱۴. چڪڙا. ۱۵. ڪاشي. ۱۶. ٿارڙن. ۱۷. وڳ. ۱۸. ڳر ڪاپو چڏين. ۱۹. باسڻ. ۲۰. ملي.
 ڏوٽي. ۲۱. ڏرڻي. ۲۲. کوٽي. ۲۳. اڳلو. ۲۴. چاچين، پڙهن. ۲۵. پين ڪي. ۲۶. مٿ، اُڀڙ.

- (۴) چه کارځ نټ ليرت جاځي - وټن پدارت گهټ هي ماهي
پژ پژ پندت باد وکاځي - پيتر هوندي وسف نه جاځي.
- (۵) پگت کره، مژرک آپ چاوه - نچ نچ نه، پټ دکه باوه،
نچي نه پگت نه هوه - شبد مري پگت پائي جن سوه.
- (۶) باهر پيک کره، گهيږي - انتر بکيا انري گهيږي
اژر اپدسيچ آپ نه اوجهي - انسا برهمځ کهي نه سيجهي.
- (۷) ککي کارگروډ پرميوه، مژي - ممتا لائي تدهر ورسر با
پژره گټه، تون بهت پکاره - وږا اوجهي تون دږب مئا.
- (۸) پژ پژ پندت مروي لاکي - پيکي مکت نه پائي
نانک بن پگتي جک بئران - سچي شبد ملائي.
- (۹) گډو براهمځ گډه کر لاوه، - گور نرځ نه جاني
ذولي لکا نبي جپ مالي - دان ملاچان کائي
انتر پزجا پژه کييا - سنجر نرگا پائي.
- (۱۰) انتر مل نرمل نه پي کيما - پاهر ر پيک اداځي
هردي کمل گهټ برهم نه چييا - کاځي پيما سدياسي.
- (۱۱) قاضي کوژ بول مل کاء - پراهمن ناوي جيمه گټاه
جومي جگت نه جاځي انډ - نيني اوجاڙي کا بند.
- (۱۲) جوم نه کنځا جوم نه ډنډي - جوم نه پسر چراهمني
جوم نه منډي موند مندانيچي - جوم نه سنگي وانځي
جوم نه باهر مڙهي مساځي - جوم نه ناڙي لانيچي
جوم نه ديس دستر پويچي - جوم نه ليرت ناځي.

۱. کنارا، کنډي. ۲. پکت مباحثو. ۳. هردي بر. ۴. پنهجي وڏائي کن لا. ۵. وشين
جا وکار. ۶. پاس پوندو. ۷. ويچارځ. ۸. ت سمجهځ. ۹. پاگل. ۱۰. ليل، محصول.
۱۱. چيږ. ۱۲. مسلمان. ۱۳. اسلام، کتاب. ۱۴. رهځي گهځي. ۱۵. ملي، مهتي.
۱۶. سچانو، پچاځيو. ۱۷. کهي. ۱۸. اگياني. ۱۹. اسانجي خلمي لاء جرابدار آهن.
۲۰. کښي. ۲۱. مددرا. ۲۲. وچاځي. ۲۳. مرن ورت رکځ. ۲۴. پتکځ. ۲۵. اشنان کرځ.

- (۱۳) ذوئي اوجل لک گل مالا - اتر کروڌ پڙه ٿت شالا
نام وسار ماڻيا-مڏهيا - بن گور پگت ناهي سڪ ٿيا.
(۱۴) گهره ٽچ بن کنڊ جائيجي - چن کائيئي ڪندا
اچھ ٻڪار نه چوڏئي - ٻاهي من مندا.
(۱۵) گهري پيؤس لاء بندا لاري - ميري ميري مندرا ڌاري
مانگهه ٺوڪا ٽرپت نه پاري - ٺاٽ چوڏ چاهه لاج نه آري.
(۱۶) ڪٺ ڪرما آر آسڻ ذوئي - پاڪت گره پڙهي ٺت پوئي
مالا ٿيري منگي پيؤس - اه ٻڌ ڪو نه ٿرير ميس.
(۱۷) بند نه راکه جتي ڪهاوه - ماڻي مانگت ٽري لڙپاوه
نرديا نهجي جوت اڃالا - پوڏس پوڏي سرب جڃالا.
(۱۸) ٺت ڪنگري ڏان نه لاکي جوگي - ٺا سچ پاي پاء
ٺت ڪنگري سان نه آوي جوگي - ايمان نه وجهه جاء.
(۱۹) آڻن اوج نهچ گهر پوچن - هني ڪرم ڪر اڏر پوه
چوڏس اماؤس رچ رچ پانگهه - ڪر ديڪلي ڪوٺ پوه.
(۲۰) ٺسي ڪرڪي ٺهي ساڏي - منوئا ده دس ڏانا
برهمچار برهم چچ ڪينا - هردي پيا گمانا
سياسي هوٽڪي ٿيرت ٿرميو - اس مه ڪروڏ ٻگمانا.
(۲۱) من ڪي اٺي آپ نه پوچهه - ڪاهه بجهاهه ٻائي
ماڻيا ڪارن بديا نيجهه - جمر اٻرنا جائسي.
(۲۲) سمرت شاستر پڙه من ڪيتي - بن شمي سمرت نه پائي
ٺوي ڪٽ سمي روگه ٻياهي - ممتا سمرت ڪوائي.

واڳ بلاول، محلا
ٻهلا، اشهددي (۴) ۲

واڳ بلاول، ڪبير
صاحب، شبد (۳)

واڳ رامڪلي، محلا
پنچوان، شبد (۱۳)

(۱۷)

واڳ رامڪلي، محلا
ٻهلا، اشهددي (۴) ۲

واڳ رامڪلي، محلا
ٽيجا، اشهددي، (۴) ۱

واڳ رامڪلي،
ڪبير صاحب
شبد (۵)

واڳ مارو، محلا
پنچوان، شبد (۱۵)

واڳ مارو، ڪبير
صاحب، شبد (۱)

واڳ پير، محلا
ٽيجا، شبد (۱۱)

۱. بازگر جا ڪيل ۲. نشو، شراب. ۳. گهر. ۴. ڦل ڦول. ۵. ٺڏهين بر. ۶. گهاٽي.
۷. ڪوڙي سماڏي. ۸. روئي ٽڪر. ۹. پرماتما. ۱۰. چهر. ۱۱. دولتمند. ۱۲. استري، زال.
۱۳. جوکين جو ساز. ۱۴. ٻيٽ. ۱۵. ڏيغو. ۱۶. ڪوهه. ۱۷. قبضي بر رکي. ۱۸. ڏيهن
ڏسان بر پٽڪي پير. ۱۹. ٻين ڌارين سان. ۲۰. وڪڙو ٺا. ۲۱. آجايو، وٺرت.
۲۲. سمر ٿيون. ۲۳. عني. ۲۴. سولي. ۲۵. ٺي.

- (۲۳) سن بهرائے - کھان بیراگی
بن هٔ لیاکے - کھان کوئو لیاگی.
- (۲۴) پندف جن مائي پتر پوان - جوگی مائي جوگے زبان
سیناسي مائي آھنہو - توسي مائي لب کي پيو.
سپ مد مائي کوئو نہ جاگے - سنگه هي چور گھر مسن لاگے.
- (۲۵) هر دي کوٲ لب کوٲ کماوھ - مکھ هر هر سٲاء
آئسر ليرپ مها غبارا - تھه کوئي دک کاء.
- (۲۶) هومچي پگت گري سپ گوء - نا من پيچي نا سکه هوء
گھ گھ کھٲ آب جاٲائي - ارئي پگت سپ جنم گرائي.
- (۲۷) کيا اذسي مچن کيٲا - کيا مسيف سر ناٲين
دل مه کوٲ نوارا گداويٲ - کيا حج کعبي جائين.
- (۲۸) کبير چوني گات گي - کيا دکلاوھ لوء
هردي رام نہ چيتهي - راه چيني کيا هوء.
- (۲۹) کبير من مؤنڊيا نهي - کيس منڊائي کاء
جوگي کيٲا سورن کيٲا - مؤنڊا مؤنڊا جاء.
- (۳۰) کبير بقسو هونسا نہ کيا پٲيا - مالا ميلي چار
باھر کنجن بارها - پيتر پري انگار.
- (۳۱) جوگ نہ پگويٲ کھوي - جوگ نہ معلي ويس
نالک گھر بقما جوگے پائيٲي - ستگور کيٲي آنديس.
- (۳۲) جان مون رگ نہ لک تھ - جتي پٲطي در کٲري
بامٲ برئا گيو چمر - جن کيتو وسري.
- واڳے پيرے، محلا
پنجوان، شبد (۱۹)
- واڳے پسند، کبير
صاحب، شبد (۶)
- واڳے سارنگ، محلا
چوگان، شبد (۴)
- واڳے ملار، محلا ليجا
اشتھدي (۶) ۳
- واڳے پريائي، پگت
کبير، شبد (۲)
- سلوگ، کجور
صاحب (۷۵)
- (۱۰۱)
- (۱۴۵)
- سلوگ، محلا ليجا
(۶۴)
- سلوگ، محلا
پنجوان، (۴)

۱. آيمان. ۲. مسف، مکھن آھن. ۳. پيد. ۴. پنج وکار. ۵. اوئدھ. ۶. آجايا کمر کن نا.
۷. پچي. ۸. آجائي. ۹. جکسانف جو مندرو. ۱۰. اشنان گريٲا. ۱۱. جھکائين. ۱۲. نماز.
۱۳. مالها. ۱۴. لوکن کي. ۱۵. کوٲاٲا. ۱۶. وار. ۱۷. ويشو. ۱۸. سونا زبور. ۱۹. آندرب.
۲۰. ميٲ، کوٲ. ۲۱. کيٲو رتا. ۲۲. پرمالما. ۲۳. پٲ لا لکين د. ۲۴. برھمٲ.

گرهستي ۽ پاڪندي .

دڪ جي ڪارڻ ۾ گهري وڃڻ لاءِ اهو ضروري آهي ته اسين جيڪا جيون گذاري رهيا آهيون تنهن تي ڪڇ سوچ ويچار ڪريون . گهڻي ڀاڱي نه ماڻهو گرهستي جيون ۾ پروار سان رهڻا ۽ ڪي ٻيا سسار کي ٺاڳ ڪري ڇڻ نه سٺياس يا سنڀڙي ۾ رهڻا . عام طور گرهستيءَ جي جيون ڪيئن ٿي گذري؟ هن جي دنيا واڳ ۽ دلش جي آڌار تي، ٻن حصن ۾ ورعيل آهي . هڪ حصو پنهنجو ۽ ٻيو حصو پرائو . سندس ڪٽنب جا ڀائي، مٿر ۽ سنڀڙي جيڪي کيس وٺن ٿا يا جن کي هو ڀانڱي ٿو سي سندس پنهنجي دنيا وارو حصو آهن ۽ انهيءَ حصي سان هن جو وهندڙ سڀئي نموني سان آهي . باقي ٻي جيڪا دنيا آهي سا هن جي لاءِ پرائو حصو آهي ۽ انهيءَ سان هن جو وهندڙ آهڻي يا ڀڙوگي نموني سان آهي . هن جا ويچار ۽ ڪرڻائون ٻنهي حصن لاءِ الڳ الڳ آهن ۽ هڪ ٻئي کان صفا ابتڙ ۽ علحده آهن، ڇو ته وچ ۾ پنهنجي ۽ پرائي يا ميريءَ ۽ ميريءَ جو وڏو ويچار وڌل آهي .

نتيجو اهو آهي ته انهيءَ ڀائيءَ يا دلش جي پاڻ ڪري هن جو من به ٻن جدا جدا حصن ۾ ٽوڪر ڪري . ڇاڪاڻ ته اهي ٻئي حصا هڪ ٻئي جي برخلاف يا وروڻ ۾ ڪم ڪري رهيا آهن، تنهن ڪري هن جو من به حرفتي ۽ ڪنڊن ٿي ٿو پئي . ڪنڊن مان هميشه اُشائبه رهندو ۽ اُشائبيءَ مان دائمي دڪ ۽ نراسائي پيدا ٿيندي رهندي . اهڙي من کي دنيا ۾ فقط پنهنجي ڀاڻائين جا پيد ۽ پاڇا پيا نظر اچن ۽ سڄي صورت ڀليل ڪانه ٿي پوي .

ڏسبو ته اهڙي جيون موڙ جي رانجه ۾ ڇڪڙيل آهي ۽ جنهن جي هڪڙي ڀڃڙي گرهستيءَ جي گلي ۾ ٻڌل آهي ته ٻي ڀڃڙي پنهنجي دنيا واري حصي ۾ پوءِ جيئن گهاٽي ۾ ڏاند ٻڌل اکين سان سڄو وقت ساڳئي ڇڪر ۾ پيو ٿو رندو آهي، تهڙيءَ طرح گمراهه ٿيل گرهستي به رانجه جي ماپ جي پيماني ۾، سڄي زندگيءَ پنهنجي دنيا واري حصي ۾ ڇڪر کائي کائي، هٿ هٿ ڪندي، وٽس وڃائي ٿو .

حقيقت ۾ منهنجي ”پنهنجن“ سان ڪونه آهي پر پنهنجي من جي ڀاڻائين سان آهي . جي ٻن ٻن ور ور ٿين گهرن ۽ انهيءَ ڦرڻيءَ گهرڻيءَ مطابق ۽ جو هيٺر پنهنجو آهي سو پوءِ پرائو ٿيو پوي ۽ جو اڄ سڄڻ آهي سو سڀان شترو ٿيو پوي . اهڙيءَ طرح پنهنجي دنيا وارو حصو اُندر جي ڀاڻائين جي نڌس مطابق، ٻيو وقت به وٺڻ بدلجي سگھجي . پوءِ جن ۾ موجوده موڙ آهي تن جي آهڻيءَ ۽ بهجڻديءَ لاءِ سڀ ڪج روا ٺهرائيو ٿو وڃي . اهڙيءَ موڙ جي رستيءَ مان پوءِ سڀني وڪارن جو وٺاهه ٿي ٿو، جي جيئو کي جيون پائڻ ۽ ڪمارڪ ڏانهن گھلين ٿا . مٿس کان پوءِ ترڪ يا سرڳ جا پد هجن يا نه هجن پر انسان اهڙيءَ جيون ۾، پاڻ لاءِ سڄو پڇو ترڪ نه هٿ ٿي اچي اڏي ڇڏيو آهي . سندس

ويچار ۽ ڪرنل دڪ جو ٻچ هر وقت پيا چٽين ۽ جڏهن دڪ جو سلو اُڀري وڌو ٿي تو
 ٿي انسان پنهنجي اُٺن جي بد زبان، ٻاهر چوڙف، دڪ جي علاج لاءِ ٻيو هٿوراڙيون هڻي،
 پٽڪي ۽ ٻڙڻي. جيئن به دڪ جي لپلا ڪهڙي نه عجيب ۽ وچتر آهي! علاج هن ڀيرو نه
 ڪرڻا پئي ڀيرو پنهنجي من جا ٻوڙ ڏسڻ ۾ اچن پيا جي جيئن جي ڌارا ۾.

مروھ جو نشو شراب جي نشي کان به گهڻو گهاٽو آهي. شراب جو نشو نه ڪڇ وقت
 کان پوءِ ٿئي ٿو پر مروھ جو نشو نه هر دم قائم دائر آهي، سر تي سوار آهي، جنهن انسان
 جي سموري سنڌ ٻڌ وڃائي کيس اُٺو ڪري ڇڏيو آهي. ايتري قدر جو هر پنهنجي دنيا
 واري حصي لاءِ ڪڇ به ڪرڻ کان ڪونه ٿو گسي، چاهي پراني دنيا واري حصي سان
 ڪيترو به ڪوڙ جو وهندڙ ڪرڻو پئي، بي ايماني ڪرڻي پئي، چوري، ٺڳي، دوکيناري
 ڪرڻي پئي، لوپ ۽ لالچ ۾ پئجي، ويو ۽ وروڻ جو هامي اُڀو ٻري، ڪروڙ ۾ ٽن ۽ ستن
 پسر ڪرڻو ٻري، اڀو ڪا ۽ آهنگار جي آڳ ۾ چلڻو پئي، سچ ۽ ايمانداريءَ کان منهن موڙڻو
 پئي، چٽاڻن ۽ ڳڻپين ۾ ڳرڻو پئي، ٻڌڻن ۾ ٻڌجڻو پئي، يا پرمالما کي به پٺ ڏيئي پئي.
 ڪورڙ صاحبن گرهستيءَ جي دردشا جو ورنن ڪهڙو نه سندر وڃن ۾ ڪير آهي جي مٿي
 ڏنل آهن ۽ جن مان به وري به هيٺ ڏجن ٿا:

(۱) لاوي ماس پتا سدا گل سميتي - من جاڻي ڪت گرائي سري واڳ، مڪلا

جو ديوڻي نسي نه جاڻي - دل ٿي نر لهڻي. چوڻان، ٻهري (۲)

(۲) مائي ٻاپ پُٽر - سڀ هر کي ڪيئي واڳ گرجري، مڪلا

سڀنا ڪم سڀڻڻ - هر ڪر ڏيئي. چوڻان، شبد (۷)

مروھ جي اُٺن، انسان جي منبر تي ڪهڙي نه ڪڍي، ڪاڇي ڪري ڇڏي آهي!
 جنهن پرمالما جي مهر سان هن کي پروار، پدارت، سڄڻ ۽ سڀڻي نصيب ٿيا آهن. انهيءَ
 کان صفا غافل ۽ بي مک ٿي. ڏنل ۽ مليل وستن کي پنهنجو سمجهي. چٽو ٿي پيو آهي ۽
 انهن پٺيان پنهنجو دين ۽ دنيا پئي وڃائي ويٺو آهي. واه قادر پنهنجي قدر، پنهنجي
 ليلا! هي مالڪ تو انسان کي ٻڌي ڇا لاءِ ڏني ۽ هو ڇا به ٿو استعمال ڪري!!

جيڪڏهن واڳ ۽ ڏمڻ وڃان گرهستيءَ پنهنجي ستيا ناس ڪئي آهي ته پاڪندي
 ساڌن جي جيئن به گهٽ ڪندي ۽ ٻيڙي ڪانه آهي. من کي رنگ لڳائڻ بد زبان هر پنهنجي
 سر ۾ ۽ پوشاڪ کي وٺي ٿو ڪئين قسمن جا رنگ لڳائيندو ۽ بيڪ بدلائيندو. من ۾
 اڇائون اُٿن پر وٺي لوڪ کي شڏ جيئن ڏيندو، من ۾ وڏو پوڄا ڪرڻ سڀو جي.

صفاي ۽ سينگار، من مندو ۾ شيطان جو سجدو پر ٻاهران مسدودن ۾ اڻڄاڻون ۽ ٿورن جون ٻائڻون، من گمان کان خالي ۾ مک مان وڌيا جو وارنالاپ، من ترشنا ۾ ٺڙڳي پيو پر ٻاهران ٻنگ ۽ آڏو جي نشي ۾ اُڳهو ٿيند، من وڪارن ۾ وڪوڙيل پر ٻاهران ڪوڙي گرم ڪانڊ جون ڪريائون ۽ پرڄاڻون، من اُشانت پر ٻاهران هوم، بگهه، جوڳ، بونگ ۽ آسٽ ۾ راس ليلائن ۾ ٺڳي ٺڳي واعد مان گڏون- وهائڻ، من تي ڪامنائن جي ڪائنات پر ٻاهران ٺانگا فقير، من جا آلمڪ سلا صفا سُڪل پر ٻاهران وڏيون جتانون ۽ لنبهون ڏاڙهيون، من ۾ آڱر جا آلا پر ٻاهران سِر ۾ سِيٽل پيوئي ۽ سان پوئل، من تي مبرونجن جي مستي پر ٻاهران ٺن ڪي نسا، يا من تي جهريءَ جي جهنڊ پر ٻاهران ڏاڙهي، مڇون ۽ مٿو ڪوڙيل، مطلب ته رهڻيءَ ۾ ڪهڻيءَ ۾ زمين آسمان وارو فرق، اهي آهن پاڪنڊ جا پوڄاري، پيرمن جا بيڪڌاري، گيالي گورو، موڪش جا مهندار ۽ ساڌڪن جا سُونهان، جن جي پٺيان دڪي انسان پنهنجي دڪ دور ڪرڻ لاءِ ٻيا پٽڪن! ٻلا جنهن خود پنهنجو دڪ نه مٽايو آهي سي ٻين جو دڪ ڪيئن دُور ڪري سگهندا ۽ اجهڙ راهه مان ڪڍي ڪيئن رُوخاني راهه ۾ رهيري ڪري سگهندا؟

اهڙيءَ ريت گرهستين ۽ ٽياڪن گڏجي دڪ جي مورچي کي مضبوط بڻايو آهي ۽ ڌرم جي هاڻي ڪٿي آهي. گرهستي آهي ڀڙڪي ته ٽياڪي ٺهيو آهي لوڳي. ڀڙڪي کي پڙ آهي پنهنجي پوڄن جي سزا جو ۽ هُو سمجهي ٿو ته مان ڪوڙ ۽ ڪمٽ سان مٿي مان ڪڇڻ دلائي ڏئي، انهيءَ سزا مان پاڻ بچائي سگهندس. اها نفا لوڳيءَ کي ڏاڍو ٺهڪي ٿي اچي. ترست ٿي رمل جي واند رچي ٿو. ڪوڙا گرم ڪانڊ ۽ پاڪنڊ سڀ انهيءَ واند جي وچن آهن. جنهن ۾ سارو سسار غلطان آهي. گرهستي خوش نه ٿي ڌرم ۾ اهي نه ٿرلين ڏارائون آهن، جن جو هڪجهڙي سان ڪوبه تعلق يا ميلاب ڪونه آهي. وڌيڪي جو وهندار ڀلي ڪوڙ ڪمٽ جي ڪامنائن کان ڪڍي، ته ۾ پوئو نه آهي ڇو ته سمورن پاڻن ۾ اُٻاڙن جو پراشوس، پاڪنڊ وسيلي ڀُرو ٿي سگهندو. هڪڙا پاپ ٿين ڏوٽا يا مٽيا ته ٻيا ٺهڪن سر شروع ڪري سگهن ٿا. اهو سلسلو جاري رکي، ٻرمانا اڳيان صاف ۾ پاڪدامن ليکو پيش ڪري سگهجي ٿو. ٽياڪي خوش نه مان ويدن جي وڌيا پراڻي، جنهن، منتر ۽ نذر سڪي، يا ٽياڪ جو ٻنڪ وٺي، جڳت جو اڏار ڪري رهيو آهيان. ٻرمانا جو پلاوڻو بڻجي ۾ رُوخاني راهه جي رمزن سان، منهن ڏانڊ کي روشن ماع ڪري رهيو آهيان.

اهو ٿيو آهي ڌرم، جنهن جي رنگ ۾ وٽل آهن مندو، مقام، مسبدون، مڙهيون، دٻليون، درگاهون ۽ ٿرست آستان. انهيءَ مٿي تي اچي بيٺو آهي ڪروءَ ۽ ڇيلي جو وهندار. اُٺو اُٺي کي رستو ڏيکاري رهيو آهي. جتي جهون اکهن هوندي ڏسڻ بند ڪيو آهي ۽ ڪين هوندي ٻڌڻ بند ڪيو آهي، اتي سڄي سنڌ کي ٻاڳل يا ناستڪ ٿو سڏي وڃي ۽ هن جي سکيا ۽ سنهڙي کي ڌرم جي برهستي سمجهي ٿي وڃي. باقي چوڻ

۽ چورن جي ڇيڪڻج واند مان عام لوڪن کي ڏاڍي وندر ۽ ورڙو ٿي حاصل ٿئي .
انهيءَ ڪري ڪورڙو صاحبن اسانکي ڀاڳند جي جدا جدا روڻن کان آگاهه ڪيو آهي ۽
انهن جي برخلاف بلند آواز اٿاريو آهي . هنن جا مکيه وچن مٿي ڏنل آهن جن مان ٻه مکيه
وچن وري هيٺ ڏجن ٿا :

- (۱) اُٿر مڻل جي ٿيرت ٺاويءَ - ٽس بٽڪٽ ٽس ڄاٺا واڳو آسا ، ڪير
لوڪ پٽيني ڪڇو ٽس هروئيءَ - ٺاهي رام لڀاڻا . صاحب ، شبد (۳۷)
- (۲) پيڪ ڌاري پيڪ ڪر ٿڪي - اُٺ سٺ ٿيرت ٺاءِ واڳو سورت ، مڪلا
من ڪي سار ٽس جاڻي - هومڻ ڀرم ڀلاءِ . چوڻان ، وار (۶) ،
سلوڪ مڪلا ٿيجا

انسان جي هڪ حيثيت آهي جا ٻيا ٻاهران ڏسن ٿا ۽ ٻي حيثيت آهي جا هو خود
بين کي ڏيکارڻ چاهي ٿو . اهي ٻئي حيثيتون ٺٽلي ۽ ٺاٺڪي آهن ۽ انهنجي پٺيان سڄي
هستي لڪل آهي جا نه ٻيا ڏسي سگهن ٿا ۽ نه هر پاڻ ڏسڻ يا ڏيکارڻ لاءِ تيار آهي .
اها رچنا يا ٺاٺڪ آهي ڀاڳند . جيستائ انسان پنهنجي اصلي حيثيت کي نه سڃاڻندو ۽ پرگهت
ڪندو ۽ ٺٽلي ٺاٺڪ نه بند ڪندو ، تيستائ هن جو دڪ دور ٿيڻ اُسيو آهي ۽ ٺاٺڪي آهي ۽ ٺوڙي
گرهستي ڪيترو به پاڻ پٽوڙي ۽ ٻياڳي ڪيترا به بيڪ ڌاري . اهي سانگ يا ڀونگ پاڻ
کي ڏوڪو ڏئي سگهن ٿا ۽ دنيا جي اکين ۾ به ڏوڙ وجهي سگهن ٿا پر سچ جي سودي
۽ ڪڇ به ڪارگر ڪونه آهن . وڏي رڪاوٽ آهن . سچ جي ٺوڙو بنا نه اڳيان جي اڻنڊه
مٽبي ، ٽس گيان جو پرڪاش ٿيندو ۽ نه دڪ جي دودشا دُور ٿيندي .

لهن ڪري اي بنڊا ، جوڻ کان جند آزاد ڪر ، سچ جي تلاش ڪر ٽس دڪ جو
دٻو ڏهي . اڄ نه جدا جدا وڪارن جي وچور ڪري ويچار ڪريون ۽ انهن جي جڙ لهن
ڇو نه مرض جي رڳو ٻڪڙ کان سواءِ نه صحيح علاج ٿيندو ۽ نه وري ڪا شفا جي اميد
رکي سگهبي . جيستائ مرض جي رڳو هٿ نه ڇڏهي آهي ، تيستائ ڪو به علاج اثر نٿو ۽
شفاياب نه ٿيندو . هڪاري مرض ويندو وڌندو ۽ وڌيڪ ڪهدو ۽ لاشا ٿيندو . اهو علاج
اُندر ۾ اٿئي . اندر جي اڻٺاڻاريءَ بنا ٻاهران بيڪ ۽ وانس جا ٿٺاڪا سڀ ٿوڪت آهن .
اندر جو علاج اندر ۾ ئي آهي .

باقي سوال اٿي ٿو ته آخر ڀلا گرهستيءَ جو گرهست آخري يا گهر سان وهندار ڪهڙي
نموني جو هٿ گهر جي ؟ انهيءَ جو جواب صاحبن پنهنجي جيون ۽ اپديش ڏٺارن صاف ۽
سڌو ڏنو آهي . گهر جون جوابداريون ڇڏيون نه آهن پر باقاعدي ٺاهڻيون آهن ۽ دل و جان
سان ٻيهر حق حلال سان . عزيز ۽ متر سڀ سنجڙي سنڀڙي آهن جن سان سپرد ليل

ٺاٺا ٺباھڻا آھن، پر فرض ادائيءَ جي لحاظ کان ۽ نه لالچ ۽ موھ جي مطلب کان. جتي ”ميري ميري“ يا ”ٻنھجي پرائي“ جو پيد ڀاءُ مٽيل ھوندو، اُتي من الھ الھ وراھيل حدن اُند ۽ محدود نه رھندو. اھڙو من وصال ھوندو ۽ منش کي سئينءَ راھ تي رکندو. ھو ڪتب لاءِ دين ۽ دنيا نه لٽائيندو پر ٻنھجي پگھر جي پورهئي مان گھر جو گذران ڪندو ۽ ٻچن جي پالنا ڪندو. ڪوڙ ڪٻڌ جي ڪمائي ڪونه ڪندو. لوڪ لڳا اندر رھندو ۽ پر لوڪ جو پڻ توشو ٺاھيندو. پاڪين کان پري پڇندو ۽ ڊونگ نه رچائيندو. ڪوڙي ۽ اجايي ادمير کان ڪنارو ڪري، سادگيءَ ۾ رھندو. سچ جي اوت وٺندو ۽ سچن جو سنگ ڪندو. دنيا ۾ رھي به ھو دنيوي وھنڙن ۾ چٽ نه اٽڪائيندو پر ڪنول گل جيان نرليپ رھندو. مطلب نه اٽ ۽ ڪام ٻئي مڪتي ماڻائي سگھن ٿا بشرطيڪ جيون ڌارا جي جڙ ڌرم تي پختي آھي.

(۲) ڪام ۽ ڪامنائون.

(۱) لڳ ڀڳ ڪنڇر آر مينا - مرگه - ريڙهي سڀا ڪيڏا

گريشا راج تڏهه ٿيڻا

ڪام چڙهي ڪام ڪاري - ڪروڊ ٻاسي سڪل وڪاري

پس مٿ ڪروڊ نام وساري

پوکڻو چيٽ مٿ ڏيڻا - گيل جيڙي ڏيڻي ٻڌا

گورمڪ چوڻس هر ڪيڏا

جڏهن ٻڌو ٻيڙ ڪڍي - ڪام دام چيڙي ٻڌو

ٻن ٻيڙي تڏهه نه ڪڍي هون.

[راج ڪوڙي، مڪلا پها، اشتهدي (۱۱)]

(۲) ايڏي ڦاڙي راني ٿي - ٻيڙي جاڙي ٻاڙي

تڪي ناري ٻرائيڻا - لڳ اندر ٽاڙي

سڀي ڏيڻ وڪر ٿاڙ - مٿا مڏا ٽاڙي

ڪرمي آهر آهي - آهي ٻيڙي

عزرائيل ٿيڻا - لڳ ٻيڙي ڪهاڙي.

[راج ڪوڙي، مڪلا چوڻا، وار (۲۷)]

(۳) آسا اندر چميا - آسا رس ڪس ڪا

آسا بند ڇلائيڻي - مهي مهي چوڻا ڪا

اڙڪ ٻڌا مارئيڻي - چوڻي گورم ٿاڙ.

سري راج - مڪلا

پها - اشتهدي

(۷) ۱۳

۱. پوڻو. ۲. هالي. ۳. مڇي. ۴. هڙ. ۵. ويچار ڪري ٿو. ۶. استري. ۷. مڇي. ۸. ٻرائي استري. ۹. ٿوڙي. ۱۰. وڌو. ۱۱. ٻرائي ٻيڙ. ۱۲. ملهه. ۱۳. پنهجو. ۱۴. پٽي. ۱۵. ڪهاڙ ڪرڻ جا هٿيار. ۱۶. گهم ٿا. ۱۷. ڪاٺ. ۱۸. لڳا. ۱۹. شراب. ۲۰. ٻيڙ راج. ۲۱. مڇي مڇي ٿو. ۲۲. آلهن ٻڌن ٻيڙي ٿو.

- (۴) چې نې سډم چوډ سکر مې - رار نام نه آراډا
اچلېا کار کال مې لاکي - تون آن سکک کل پاډا
تون ليچ پراړۍ مک جوده - سر اهر نه پچانیا
انم کار مها بک پرلې - پاپ پن نه پچانیا.
- (۵) سکي لکړي - جن جن کاني
تاکي ترشا - کچون نه جاني.
- (۶) ساډو - لاه من کهيو نه جاني
چنل ترشا سنگ بست هي - ياي تر نه رهاني.
- (۷) چوران دا آکيا پرک کماودي - سر اهر اميد کلا
کار وياپي کسد تر - سي چوران پچ چلا.
- (۸) جب لک من - بکک کي آس
تب لک هو - نه چرن نراس.
- (۹) پاپ پن ده بگل ساهي - پون پونجي پرکاسير
ترشا چور پري کمت پتر - ان پد تاند سائيو
کار کروډ ده پسي جگاني - من ترنگ بنوارا
پچ نه مل دان نيره - تاند اتر پوارا.
- (۱۰) نمک کار سناد کار - کروت دس دک پاوه
کهرې مهت رنگ ماهر - قس بهر بهر پچاوه.
- (۱۱) آسا معشا بندني پاني - گرم دزم بند کاري
پاپ پن جگ جانيا پاني - بسجي نام ساري
لاه ماليا جگ موهني پاني - گرم سي ويکاري.
- سري واځ، پکټ
بيټي، شبد (۱)
- واځ کورې، محلا
پنچوان، شبد (۹۷)
- واځ کورې، محلا
ساوان، شبد (۴)
- واځ کورې، محلا
چولان، وار (۹)
- واځ کورې، کچير
صاحب، شبد (۱۰)
- واځ آسا، محلا
پنچوان، شبد (۱۲۷)
- واځ سورن، محلا
پهلا، اشتدي
(۱) ۲

۱. اندرون تي قبضو. ۲. سکرم. ۳. کارنهن. ۴. پهنجي استري. ۵. پراي استري.
۶. چگاني ۷. مدائي. ۷. مستي. ۸. وش. ۹. لکيدو ټولي. ۱۰. پسي پر. ۱۱. پرش.
۱۲. مگد ملين. ۱۳. گده. ۱۴. پچا. ۱۵. خريد کړو. ۱۶. هر دو. ۱۷. سودو.
۱۸. يل اگايدو. سزا ديدو. ۱۹. قورو، تيرا. ۲۰. يل، دند. ۲۱. کټ، بل، چسرو.
۲۲. هزارين، کعين. ۲۳. بندن. ۲۴. کريانون. ۲۵. ناس نهي تر. ۲۶. وکارن سان پيال.

- (۱۲) وڏي وڏي راجن اُر پُرمَن - ٿاڪي رُشن نَس بوجهي
 لهت رهي مانيا رنگ مائي - لوچن ڪچر نَس سوجهي
 ڪاهونٽ ڪامي به ناري - پَر گرھ جوڙھ نہ چوڪي
 دن پُرت ڪري ڪري پڇتايي - سوڳ لوپ مھر سوڪي.
- (۱۳) ڏيئا پُوت چوڏ سياسي - آسا آس مَن بهت ڪريئا
 آسا آس ڪري نهي بوجهي - گر ڪي شبد نراس سڪ لهيئا
 اُچي ترڪ ڊگير هوتا - مَن دھ دس چل گُون ڪريئا
 پوڙن ڪري بوجهي نهي ترشنا - مل سنگ ساد دُنيا گھر لهيئا.
- (۱۴) آسا منشا سڀ تيري ميري سوامي
 جڻسي تون آس ڪراوه نسي ڪو آس ڪرائي
 ڪچ ڪسي ڪي هت ناھي ميري سوامي
 اُسي ميري سنگور پرچھ بجهائي.
- (۱۵) بند نہ راڻھ جتي ڪهاوه - مائي مانگت پري لويوه
 نرد ديا نهي جرت اڃالا - بُوڏت بُوڏي سرب جدجالا.
- (۱۶) ٿانڪ لھ جيئ مچلي - جهيڙ ترشنا ڪال
 منوئا اُنڌ نَس چيني - پڙي اچينا جال.
 (۱۷) ٿا ڪچ آسا هت هچي - ڪوڻو نراسا هره
 ڪيا ڪري ابھ بهڙي - جان پولا ئي سوه.
- (۱۸) انيڪ جتن ڪري لاندري وس نہ هوني -
 ڪار ڪروڙ جلي سڀ ڪوئي
 سنگور شيوي مَن وس آوي - مَن ماري منھ سماندا.
- راڳ ڏناسري ۱۱ محلا
 پڇوان، شبد (۶)
- راڳ بلاول، محلا
 چولان، اشپدي
 (۴)
- راڳ گولڊ، محلا
 چوڻان، شبد (۱)
- راڳ رامڪلي، محلا
 بهلا، اشپدي (۴) ۲
- راڳ رامڪلي، محلا
 تيجا، وار (۱۸)،
 سلوڪ محلا بهلا
 ۲۰ [محلا تيجا]
- رڳ، مارو، محلا
 تيجا، سولهو
 (۱۵) ۱۸

۱. جاگ-پيردار. ۲. اڪيون. ۳. ڪامي پُرمَن. ۴. پراڻن زالن کي لڪڻ کان ڪوٺڻ گسن ٿا.
 ۵. پوڳ پوڳڻ. ۶. ڊڪ. ۷. آسانن کان رهت. ۸. ويڙاڳ. ۹. جيئي ميتر. ۱۰. ڏسانون.
 ۱۱. پٽڪي ٿر. ۱۲. ويڙو. ۱۳. پراڻي ناستري. ۱۴. روشنائي، سوجهرو. ۱۵. مهاڻو. ۱۶. جاري.
 ۱۷. ويچارو انسان. ۱۸. پرماتما. ۱۹. آهائ، ڪوششون. ۲۰. سروب پر سمانجي وڃي ٿو.

- (۱۹) منمک آسا نهـي اُـبـري - دُوچي پاء کُـئـاني
اُد نَسْـاَنُ نه پريعي کُـهـو - ترشنا اگن پچائي.
- (۲۰) قاضي سر کائيا پچاري - کائيا کي اگن برهم پچاري
سپدي بد نه دپي جهونا - نس قاضي کمر جرا نه مرنا.
- (۲۱) پـرـڌن پـر دارا - پـر هـري
ناکي نڪت - بسپي نر هري.
- (۲۲) گهر کي نار پياڻي انڌا - پر ناري ستم کهاڻي ڏنڌا
چئسي سنبل دپک سوئا بگسنا - انت کي وار ءوئا لپتانا.
- (۲۳) پاپي هيئي دپي ڪام بساء - من چنڊل پاپي گهيرو نه جاء
جوکي جنگر ار سناس - سپ هي پر ڏاري اهر ٿاس.
- (۲۴) استري پوکي انت نينهن - به مند پڪائيا
دسدا سپ ڪچ چاسي - ميري پرپ پائيا.
- (۲۵) ڪبير بڌار اهر چٽوئي - جوئي ڪرني آس
منورث ڪور نه پورو - چالي اوک نراس.
- (۲۶) ڪام ڪروڌ ڪا چراوا - سپ گل آئي پاء
اک اجهه اک بس جاء - حڪمي آوي جاء.
- (۲۷) لڪ چراسيه مينڏي - لڻا جلدي ڪري پڪار
اهر موره مانيا سپ پسرنا - نال چلي نه انتي وار.
- (۲۸)

۱. بياني، دنيپ پاڙو. ۲. درياغ. ۳. دهي، سرپر. ۴. جلائي ٿو. ۵. وهڻ، هارڻ.
۶. پرائي استري. ۷. کان دور ٿو رهي. ۸. پرمانا. ۹. وهندڙ. ۱۰. سمل جو
وڻ. ۱۱. طوطو. ۱۲. هردي. ۱۳. وجهي ڇڏي آهي. ۱۴. تمام گهڻو. ۱۵. وشن ۽
ترشائن جا ٻه پچائين ٿا. ۱۶. جيڪي ڏسڻ پراڻي ٿو. ۱۷. وڪار. ۱۸. ويچار، خيال
ڪري ٿو. ۱۹. ڳهي ۾. ۲۰. سرشتي. ۲۱. ترشنا. ۲۲. ويچاري رهيو آهي.

ڪار ۽ ڪامنائون .

منش جي جيون ڪامنائون سان شروع ٿئي ٿي ۽ ڪامنائون ۾ ئي سمايت ٿئي ٿي پر ڪامنائون موجب کان پوءِ به ختم ڪونه ٿيون ٿين ڇو ته انهن جون واسنائون يا سرڪير سنسڪار، جيڪو سان هڪ جنم کان ٻئي جنم تائين جڪڙيل رهن ٿا. مطلب ته جهڙيون ڪامنائون ٺهڙي جنم جنم جي جيون ڌارا. انسان جو پنهنجي ڪتب قبيلي يا ڌن دولت سان ڪيڏو نه چاهي ۽ پيار آهي؟ پر پاڻ سان نه ڪڇ ڪڇي آهي ۽ نه ڪڇ ڪڇي ويندو. سواءِ ڪامنائون ۽ واسنائون جي. اهي هن جنم سان ڪڇي آيو آهي ۽ ٻئي جنم لاءِ پاڻ سان ڪڇي ويندو. اها واسنائون جي ڳنڍڻي جنم جنم ۾ ساٿ ڏئي ٿي. جي شت آهي ته جيون سانرا ۾ مدد ڪري ٿي ۽ جي اشد آهي ته مشڪلات پيدا ڪري ٿي. ڪرم جو ڪندو دائما چالو رهي ٿو. تنهن ڪري صاحب سمجهايو آهي ته ڪرم جو سودو ڪريو ۽ ڪرم کان ڪندو ڪريو. جيڪي مٿي چوڻ وڃن ٿا ته انهن ٽن مان نمبر (۱۴) ۽ (۱۷) شايد اها شدڪا پيدا ڪن ته منش کان شپ يا اُشپ ڪرم ڪرڻاڻي ٿو ڪرائي ۽ سندس ڪرم تي ڪو به قبضو ڪونه آهي. انهيءَ سڌانت تي وڌيڪ سمجهائي اڳتي هلي، باب (۷) ه ۾، ”ڪرم جي قانون“ هيٺ ڏنل آهي. هتي اهو چوڻ ڪافي آهي ته اڳين جنم جي ڪرم جو ليڪو ڪهڙو به هجي پر هن جنم جي ڪرم جي ڪل منش جي هٿ وس آهي. انهيءَ حد تائين آڻيندو به انسان جي هٿ هيٺ آهي. انهيءَ حد کان ٻاهر هو ڪيل ڪرم ۾ ڦاٿو آهي.

شد ڪامنائون جو ڦل به شد ٿو ٿڪري ۽ اشد ڪامنائون جو نتيجو به سو ٿو ٿڪري. شد ڪامنائون جيون ياڻا سٿل ٿيون ڪن پر اشد ڪامنائون جي پوريون ٿين ته به ڳهاڪ ۽ جي به پوريون ٿين ته ڳهاڪ. جي ٿيون پوريون ته وينديون وڌنديون ڇو ته لوپ ۽ لالچ جي پياس ٻڇي ڪانه سگهندي. پر جي رهجي وڃي اڏوريون يا اصل پوريون ئي نه سگهيون، ته ابرڪا جي آڱ من جي شائتي جلائي پسر ڪندي يا نراسيءَ ۾ ٽاپو ٿيڻ پوندو. ٻنهي حالتن ۾ دڪ جو دڙو دائما قائم رهندو. اسان جون ڪامنائون اسان جي من جي شائتيءَ ۽ رت جي دڙي جو چٽڪ ”گراميٽر“ آهن ۽ اسان جي نبد جو ”ريگيوليٽر“ آهن. پر اشد ڪامنائون ۾ ايڏي ته ڪشش آهي **چمڪ** وانگر، ۽ اسانجي من ۾ اڳيانا جي ايڏي ته جنبش آهي، جو ٻئي پاسي ۾ هر وقت چمڪيون ٿيون آهن.

من کي ڪامنائون جي ڪرت لڳي ٻيئي آهي ۽ انهيءَ ڪرت ۾ طبعي ته منجي لاءِ ۽ چشڪو آهي جو من جو سانڍو رات ڏينهن پيو ٿو هلي ۽ لڳاتار پيو ٿو ٿيون ٿيون ڪامنائون ۽ ڪامنائون تيار ڪري. انهيءَ حالت ۾ اسين پنهنجي جيون ۾ هر وقت پيا ڪونو واپار ڪريون ۽ کوئي پونجي ڏڏ ڪريون. انهيءَ طرح اشد ڪامنائون جو سڪو ساري سنسار ۾ چالو آهي. ڪي جزوي انسان آهن جي سنجيپ رهي، شد ڪامنائون جو سودو ڪن ٿا ۽ انهن مان وري ڪو ورتو انسان آهي جو اشد ۽ شد ڪامنائون کان آيو ٿي، آس جو آندو پيو لاهي، آسا ۾ نراس جي پد تي پهچي چڪو آهي، جيئن ڀڳت ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا:

جڳل لڳ مٿس ٻڌڪي آس
ب لڳ هوءَ ٺهي چرن نراس.

راڳ ڪوڙي، ڪيڀر
صاحب، شبد (۱۰)

ج-ي فقط وٺڪي وڃڻ جي طلب رکڻ ٿا، سي به پرائماني جي پراپتيءَ کان محروم رهن ٿا. مطلب ته ڪا به آس جيءَ لاءِ ٻڌڻ آهي. باقي عام جيتا لاءِ ڪيڀر صاحب چون ٿا. ||

ڪيڀر اڪاره، چترئي - جوڙي ڪرسي آس
مددوت ڪوءِ نه پورو - چالي اوت نراس.

سلوڪ، ڪيڀر
صاحب، (۲۰۵)

انهيءَ نقطو لنگاهه کان ڪام يا نفس به هڪ ڪاميا يا ترشيا آهي پر ڪامائن ۾ ڪام مها پوڻ آهي. طوفان ۾ به ايڏي طاقت ڪانهي ۽ نه ٻوڏ ۾ ايڏو بوسايت. ڪام سر تي سوار ٿيو ته پهرين ٻڃائي ٿيندي انسان جي سڌ ٻڌ ۽ هوش حواس جي ۽ پنهنجي ۽ پرائي جي شناخت صفات ۾، ويندي. پوءِ انسان جو حال اهڙو ٿيندو جهڙو انهيءَ ٻيڙيءَ جو ڇا هڪ ڪن ۾ ڦاٿل آهي ۽ منجهس نه آهي ملاح، نه سڙهه نه سڪاڻ. ڪام جي آڱ ٻجهي نه ڇيڻ پوشت ۽ جي نه ٻجهي نه ڪام ڪروڙ جا شولا ٿن ۽ من ٻئي پيا جلائيندا.

گورو صاحبين ڪام جي باري ۾ ڪيترا ته نصيحت آميز حوالا ڏنا آهن، جن مان چؤنڊ وچن مٿي ڏنل آهن. انهن وچن ۾ ٻن مکيه ڳالهين تي وڌيڪ زور ڏنل آهي. پهر-يون ته ڪام يا ڪامائنون جيون ياترا ۾ هڪ وڏي آڏ ۽ رٿيڪ آهن ۽ ٻيو ته پر ڪرڻيءَ جي ٻيڙي انوسار گرهست اشرم بلڪل ضروري آهي پر گرهستيءَ کي به ضروري حد آندڙ رهڻ جڳائي. حد جي ليکي لتاڙڻ کان پوءِ يا چپ اٽڪائڻ جي ڪري، انسان آندڙ تي ٿو پئي ۽ ڪام ۽ ڪامائن تي پاڻ سڃي سوار ٿيڻ بدران، هو خود ڪام ۽ ڪامائن جي وس تي، انهن جو غلام ٿي رهي ٿو. پاڻ بچي پئي اٿن جنهنجي ٺڪر ناڪيلي آهي ڪام ۽ ڪامائن جي. اي بددا، تون ڇاچ ته تون به ته اهو اٿ ڪونه آهين؟ ته تنهن جي دڪ جو داستان به

ڪام ۽ ڪامائن سان نه شروع نه ٿو ٿئي؟ ڪامائنون ۽ ڪامائنون ئي آهن جي توکي ڪيرائي پٽ ڪري سگهن ٿيون يا چاڙهي ٻار ٻهچائي سگهن ٿيون. جهڙي جهڙي من جي پاوا ٺهڙا ٺهڙا ڪرم گهڙا ويندا. سو تون اڳين ڪرم جو برابر اڏين آهين پر آئيندي لاءِ ساوڏان رهي سگهين ٿو، بشرطيڪ تو پنهنجي من تي اهڙو قابو قبضو ڪيو آهي جو وشه واسنان جو اثر سمورو جذب ٿي وڃي ۽ ڪامائن آندڙ، شدي ۽ پورائي بلند رهي. ڪاميا جو پاوا سان، پاوا جو ويچار ڌارا سان ۽ ويچار ڌارا جو ڪرم سان، ائين بلڪل گهائڻ، گهرو ۽ سڌو سڀڻ آهي. پر جهڙو رنگ من ڪاميا ٿي چاڙهيندو ٺهڙو روپ ڪرم جي صورت ۾ ظاهر ٿيندو. ڪامائن، ڪامائن ۽ ڪرم جي ڪل به من جي هڪ وس آهي. ٺهندڪري جيون ياترا ۽ پهرين ڏاڪو آهي اشد ڪامائنون نشت ڪرڻ، وچون ڏاڪو آهي شڻ ڪامائنون اٿن ڪرڻ ۽ پهرين ڏاڪو آهي خود ڪاميا جي ڪائنات ڪيرائي. انهيءَ اوستا کي صاحبين ”گرهست ۾ آداسي“ يا ”آس ۾ نراسي“ ڪري ڪوٺيو آهي. من جي شائتي، انهيءَ اوستا جي اندر ٻين نيشاني آهي ۽ نشڪام ڪرم ٻاهرين. باقي ٻيو سڀ ڪڇ آهي ڪوڙ، ڪپت ۽ پاڪند، جن مان دڪ جي سلي کي طاقت ۽ توبخ جي خاص خوراڪ ٿي ٻهجي.

(۵) مائيا ۾ موهر.

(۱) مائيا ڪرڻي راس هيءَ - ايڪ چسي مه پڻاج اهو جاء
هتھ چڙڪي تن سڏاھ هوءَ - بدن جاء ڪملاءَ
مائيا هونئي ناکي - چڪت رهي پٽاءَ
اس ڪي شيوا چر ڪري - تسهي ڪٽ ڦر ڪاء
ڏورمڪ ڪرڻي ڪارڙو - تن مل ڏل لائي پاءَ
ناڪ سيئي ابري - چ مچ رهي لڙاءَ.
[راج ۾ گوجري، مڪلا ٽيڪا، وار (۵)]

سلوڪ

(۲) سڀني هنڌ ونگ مائيا - منا لڳڙا موهر
لاڻڪ نام وهوڻيا - سندر مائيا ڏروهم.
سڀني سڀني چٽ - مورڪ لائيا
پري راج رس پورڪ - چاڪت پڪلايا
آڇا ڪئي وهاءَ - ڏنڌي ڏاڻيا
پورن پئي نه ڪام - موهيا مائيا
ڪيا وچارا جنٺ - جان آپ پلايا.
[راج ۾ جڻسنٿري، مڪلا پنڊجوان، وار (۸)]

(۳) مائيا پولي سڏ ٿرھ - سڏاھ نه لگي سڀاءَ
ٽپي لڙاءَ واپس هيءَ - اڏڪ رهي پٽاءَ.
سري راج، مڪلا ٽيڪا،
اشتڀدي (۵) ۴

۱. پونجي، ٽڪر. ۲. ڪڙ، پل. ۳. ٻاھريون پوتو، ملامو. ۴. ڪارو. ۵. ڪومائيل،
سُئيل. ۶. سڀ پيش. ۷. مھتي، ملائي. ۸. پير. ۹. ٻار پون ٿا. ۱۰. هڙئي، سڀ.
۱۱. ڏوھ، چل ڦل. ۱۲. منجهي پئي لڙو. ۱۳. عمر. ۱۴. انسان. ۱۵. سڏ لڙڪ.
۱۶. سڏاھي. ۱۷. ٿيئي لڙڪ وسائي ويٺي آھي. ۱۸. گھڻن ڪي.

- (۴) بېدېت پېژم ساد نه پاورم - دۇچېڭ ياء مائيا من يورماوه
مائيا موره سپ سۇد كواڭي - كر اؤگىڭ پچورساوڭيا.
راڭم مانجه، محلا
ئيجا، اشتېدي (۲) ۱۲
- (۵) نر براڭي چاكري كوي نرېس - راجي اركت سپ مائيا
كېڭ بېڭي كېڭ ځان ليڭ - كېڭ نرېس مر جانيا.
راڭم گورڭي، محلا
چورسان، شېد (۱۰)
- (۶) ايتۇ جېم بېم گرېپ واسي - موره مگن ميټ چۇن قاسي
ان مائيا نرېڭ كۇ اس كيني - آين موره گھټي گھټ ۱۱ بني.
راڭم گورڭي، محلا
پنجوان، باون اكري
پورڭي (۷)
- (۷) سھس كټي - لك كټ اټ ځاويڭ
نرېس نه آويڭ - مائيا پاچي پاورڭي.
راڭم گورڭي، محلا
پنجوان، سكمي
صاحب، اشتېدي (۵) ۱۲
- (۸) جيم ري جاھكا مي جانا - اټك سمجه، ايانا
جست جت دېكت بھڭ نه پيكت - سى مائيا لھتانا.
راڭم گورڭي، كير
صاحب، شېد (۶۷)
- (۹) سورېڭي ني اۋر - نھي ۱۵ بليما
جن برھما بشن - مھاديۋ چليما.
راڭم آسا، كير
صاحب، شېد (۱۹)
- (۱۰) آوڭ چاڭا كدي نه چوكي - مائيا موره پيارا
مائيا موره سپ دك هيڭ - كونا اھ واپارا.
راڭم وڭھس، محلا
ئيجا، چىف (۲) ۴
- (۱۱) مائيا كي واپارا جگ پيارا - آوڭ چاڭ دك پائي
بگ كا كپزا بگ سھ لاكا - بشا مھ سماڭي.
راڭم وڭھس، محلا
بھلا، الاھيڭا (۴) ۱
- (۱۲) روروڭ سگل اكارو غافل سنارو - مائيا كارڭ روروڭ
چنگا مندا كچ سۇجھي ناھي - اھ كن ايوڭ كوي.
راڭم سورى، محلا
پنجوان، شېد (۲۱)
- (۱۳) مائيا موره مگن ائىڭيارڭ - ديونھار نه جانيڭ
جيم بېڭ ساچ جن رچا - بېل اېنر كر مانچي.

۱. گيان جر سواد. ۲. بڭي، سمجه. ۳. راجا، حكومت. ۴. ځم پر قائل. ۵. ځنډ،
يول. ۶. مستي پر. ۷. ليڭي. ۸. سيني جي من پر. ۹. هزار. ۱۰. پنيان پيكتي.
۱۱. نيت مرندي. ۱۲. پرماتا. ۱۳. پير كچ. ۱۴. ځانگ. ۱۵. سورمو، بلوان. ۱۶. موهي
چنډو آهي. ۱۷. چم مړڭ جو چكر. ۱۸. وش. ۱۹. آجاو. ۲۰. ائډ، نشو. ۲۱. د بھي. ۲۲. آليا.

- (۱۴) مڊ ماڻيا ڪي پيڻو ٻاڙو - سڄو جهٽ ٺهي ڪڇ ڳاڻا
گهٽ هي پيتر بست ترڻن - ٽاڪو مرم نه ڄاڻا.
- (۱۵) نه سڀيئي ٺه، مڪ تي بڪيئي - ٺه موهي ٺه ڏيئي
اٽسي نڪڙي پاء پلاوي - من سڀ ڪي لاکي ميني.
- (۱۶) سڻا رڀا رنگلا - موليٰ ٿي ماڻڪ جيءَ
سي وستو شه ڏيئا - مڃي ٿي سڌ لائيا چٽ جيءَ.
- (۱۷) ڪوئي منڊپ ماڙيئا - لڳ پئي ٿاڙي
جن ڪيئي ٺه نه ڄاڻي - منمڪ غباري.
- جس ٻجهايم، سر ٻجهسي سڄيا - ڪيا جس وچاري.
- (۱۸) ٿاڪي ٿن سرڙن ٿن ٿاڪي - ٿاڪي سندر ڳاڻيا
جرا هاڪ دي سڀ مت ٿاڪي - ايڪ نه ٿاڪس ماڻيا.
- (۱۹) موهي مها ٻيتر چنڊل - انڪ پاڙ ڏڪاڻي
هوءَ ڏيٺ ميني منهن لاکي - نام نڪن نه آڙي.
- (۲۰) هڙمي ماڻيا موهڻي - دوجي لڳي جاء
نا ٺه ماري نا مري - نا ٺه هٿ وڪاءَ.
- (۲۱) ٽين ڳڻان - لڪ شڪت اُهاڻيا
مها ماڻيا - ٿاڪي هي ڄاڻيا.
- (۲۲) خصم مري ٺه ٺار نه روي - اس وڪوڙا اُڙو هوي
وڪوڙي ڪا هوءَ ٻٺاس - آڳي ٺه اُهاڻ پوک ٻلاس
ايڪ سهاڻن جگم پياري - سڳي جيءَ جس ڪي ٺاري.

۱. نشو. ۲. مسٽ، ٻاڳل. ۳. ٻر ماڻيا. ۴. چوندي. ۵. ٺڪيندڙ، ڊوهي. ۶. مڇ ڏيندڙ.
۷. شيون. ۸. مڪلف. ۹. غافل. ۱۰. اڙندڙ. ۱۱. اڪيون. ۱۲. ڪن. ۱۳. سرير.
۱۴. ٻڌايو. ۱۵. هڪو، سڌ. ۱۶. وچتر، اٺيڪ ٻرڪار. ۱۷. ٺر لڳي. ۱۸. نڪال ٿي سگهي
ٿي. ۱۹. شڪتي. ۲۰. ٻاڇو. ۲۱. مڙس، پتار. ۲۲. استري، موهڻي ماڻيا. ۲۳. ٻيو ڪو.
۲۴. خاتمو. ۲۵. ٻرلوڪ ٻر. ۲۶. هن لوڪ ٻر. ۲۷. وڻين جا سواد.

(۲۳) سهاڻن هيءُ آف سندري - پڳ نِيور چَنڪَ چن هري

(۸)

جڏه لڳ پراڻ لڳو لڳ سڱي - ٺاه نه چلي ٺيڳ اڻ نڱي .

واڳ رامڪلي ، محلا
پهلا ، اشپدي (۵)

(۲۴) کن مه ويڻ ڪوه نٿو ٿا جڏه - موهر پناپ مه ڪلت پتيا

اڻ آف مائيا ديم ٻساري - موهر مائيا ڪي مڱن پتيا .

واڳ رامڪلي ، محلا
ٽيجا ، آند صاحب
(۲۹)

(۲۵) جڏهي اڳني آدر ماه - ٽسي ٻساهر مائيا

مائيا اڳن سڀ اڪو جهي - ڪڙي ڪيل چائيا .

واڳ پير ، محلا
پنجوان ، شبد (۵۳)

(۲۶) مائيا ڪارڻ ڪري آيا - ڪجه نه گهالي سڏا پاء

جن ڪيما ٽس چيم نه آئي - ڪوڙي ڪوڙي مڪه وٺائي .

واڳ پير ، ڪبير
صاحب ، شبد (۱۳)

(۲۷) پڳي مرگ مائيا مه وائي - شاگر مائي اڌڪ سنڀالي

ٿري آشت مائيا مه پيلا - سڌ چوراسيه مائيا مه ڪيلا .

واڳ سارنگ ، محلا
چوٿان ، وار (۲۴)
سلوڪ محلا ٽيجا

(۲۸) مائيا موهر وساريا - ڪوڙ ڪا پڙ هيءُ اڻار

لوپ لهر شڌ مٿس گئي - سچ نه لڳي پيار .

واڳ ڪاٺا ، محلا
پنجوان ، شبد (۲۳)

(۲۹) جڏه جڏه پڙا هٿ آئي - ٽيئيئيئي گهي رهي اٽڪاء

اٽڪ پائڻ ڪي اٽڪي چالي - ٽانڪي ڪٽ نه پڙوڙا .

سلوڪ ، محلا ٽيجا
(۳۴)

(۳۰) مائيا موهر دڪ ساگر هيءُ - پڳ ڏٺر ٿريا نه جاء

ميرا ميرا ڪري پڇ مٿي - هڙمي ڪرم وهاء .

سلوڪ ، محلا پنجوان ،
(۱۹)

(۳۱) مائيا منهن نه ويڙي - مانگي دٺا دٺر

سو پڙ چٽ نه آوي - ٽانڪ ٺهي ڪر ٺمر .

سلوڪ ، محلا ٽاون ،
(۲۸)

(۳۲) مائيا ڪارڻ ڏاوهي - مورڪ لوڪ اڃان

ڪه ٽانڪ ٻن هڙ پڇن - پڙا جمر سران .

۱. پيرن پر گهنگهرو . ۲. ڪٽ پر دل ڪٽهي وئي ٿي . ۳. پڪ ڪم . ۴. ٽانڪي .
۵. جتي ڪٿي . ۶. ماڻ جو ڪرپ . ۷. پوماتا . ۸. سئون يا سڌو پير . ۹. هرڻ . ۱۰. ڪٽ .
۱۱. مڪ . ۱۲. گهڙو . ۱۳. آف . ۱۴. پيار . ۱۵. سڌ ٻڌ . ۱۶. درد ، پيڙا . ۱۷. چاري .
۱۸. پڙ جل ساگر . ۱۹. ساس ڪراس ، هروقت . ۲۰. پاڇو . ۲۱. پٽڪن ٿا . ۲۲. اٽڪ چاڻ .
۲۳. گڏرندو ٿو وڃي .

(۶) لوپ ۴ لالچ.

(۱) گۇزا لالچ چىرىيى - كۆن سىچ پىچاڭيى
 نۇر كىچ شىد سمانىيى - پىرمارت جاپىيى
 ۱۵. من راجا لىرىيى - لۇيى لىرىيى
 نۇرۇمك لوپ نىرارىيى - ھۇ سىچ بىر آللى
 لالچ چىزۇھ ۱۵. لالچ دى پارى
 ساچر ماحب من ۱۵. ھۇمىي پىك ماري.
 [راڭم آسا، مەكلا پەلا، اشپەدى (۱۵)]

(۲) اي ما آت لىرىيى - نىس لىرىيى رانا
 مائا مەشا موھطى - دىن دىس قىرانا
 آڭيى ناع دات نە جانيى - مەمك دى كالا
 رىنا ھەرس نە چكىر - قىچكا بىرانا
 جىان گۇرۇمك ۱۵. چاكيا - سى جىن لىرپانا.
 [راڭم گوجرى، مەكلا قىچكا، وار (۱۵)]

سرى راڭم، مەكلا
 پەلا، شىد (۱۹)

(۳) ايه مەر مۇرك لىرىيى - لىرىيى لكا لىرىيى
 شىد نە پىچىي ساكتا - دۇشەن آۋىس جان.
 (۴) پىر پىر پىدەس جۇركى - ۱۵. نىرھەس وپچار
 مە پىد پىچى نە پىچىي - ۱۵. نىرھەس لىرىيى وچار
 لىك چىرەسەھ ۱۵. پىر پىر ھەس ۱۵. ھەس ۱۵.

سرى راڭم، مەكلا
 قىچكا، شىد (۳)

-
۱. پىرمانجا. ۲. پىن سان پلائي، پىرلوك لىرىيى. ۳. سىگورۇد دىرانا. ۴. آللى پىچىدكەھتور.
 ۵. ھەمىشە. ۶. رىر پىر آھى. ۷. دىسانون. ۸. پىرلوك پىر. ۹. زىبان. ۱۰. كۇز.
 ۱۱. دىبىچى پىر آھن. ۱۲. كىدو. ۱۳. پىچى. ۱۴. مۇرك، مەكلا. ۱۵. كەس. ۱۶. جۇلەن
 پىر پىچى. ۱۷. جىرەش. ۱۸. ھەس مەكلا. ۱۹. پىچىي. ۲۰. سىچاڭ.

- (۵) جڏهن ڪوڪر هر ڪاٺيا - ڏاڍي ڏهه ڏس جاء
لڙي جنس نه ڄاڻي - پڪر آڻڪر سڀ ڪاء
ڪام ڪروڙ مڏ ٻياڻيا - ڦر ڦر جوئي پاء.
- (۶) لب لڙي مڇ ڪوڙ ڪماوه - بهت اٺاوه ڀارو
تون ڪاٺيا مڇي رڏي ديڪي - جڏهن ڏر اٻر چارو.
- (۷) نٺ ڏاڍس رات لالچ ڪري - ڀرمي ڀرمائي
ويگاڙ ٿوري ويگاڙيتا - ستر پار اٺاڻيا.
- (۸) من ڪرهللا تون ميمت ميرا - پاڪند لڙي نچاء
پاڪند لڙي ماريئي - ڄم ڏند ديت سزاء.
- (۹) سارا دن لالچ آڻيا - منمڪ هوري ڪلان
رالي اوڳهي ڏيا - نوري سرف سڀ ڏلا.
- (۱۰) لالچ آڻيا نٺ ڦري - سٽارٽ ڪري نه ڪوء
جس ڪور پيئي اٺاڪا - تس من وسيا سوء.
- (۱۱) جڏهن ڪپ ڪي ڪر هشت چنن ڪي - لڏ نه ٿياڳر دڀو
جو جو ڪرم ڪيئي لالچ سٽ - سي ڦر ڪرهر پڙيو.
- (۱۲) روڻا رام هرديءَ پوم گف پائي - جان ڪور سرٿائي آئي
لڙي وڪار ٿاڙ ڏيئي نڪلي - جان بٽڪور نام ڏڙائي.
- (۱۳) لڙي بڪار جهان من لاڳا - هر وسريا پڪر چنگيرا
اوه منمڪ مڙو اڳيائي ڪهڻهه - تن مستڪ پاڪ مند پرا.
- (۱۴) اٽل لڙي وڪار هيءَ - دوجي پياو ڪٽاء
تن جنم مرڻ نه چڪتي - هڙجي وڃ دڪ پاء.
- سري واڳر، محلا
پنڇوان، شبد (۲۱)
- واڳر ڪوڙي، محلا
پهلا، شبد (۱۳)
- واڳر ڪوڙي، محلا
چوٿان، شبد (۱۰)
- واڳر ڪوڙي، محلا
چوٿان، ڪرهي،
شبد (۱۶)
- واڳر ڪوڙي، محلا
چوٿان، وار (۹)
- واڳر ڪوڙي، محلا
پنڇوان، وار (۱۲)
- واڳر ڪوڙي، ڪبير
صاحب، شبد (۵۹)
- واڳر آسا، محلا
چوٿان، چنٽ (۲)
- واڳر ٿوڙي، محلا
چوٿان، شبد (۱)
- واڳر رامڪلي، محلا
ٽيجا، وار (۸)

۱. ڪتو. ۲. چتو. ۳. ڏسائون. ۴. حلال. ۵. ڪاٺ جوڳو. ۶. ڪرام. ۷. ڪندو. ۸. ڪندو. ۹. ڪندو. ۱۰. ڪندو. ۱۱. ڪندو. ۱۲. ڪندو. ۱۳. ڪندو. ۱۴. ڪندو. ۱۵. ڪندو. ۱۶. ڪندو. ۱۷. ڪندو. ۱۸. ڪندو. ۱۹. ڪندو. ۲۰. ڪندو. ۲۱. ڪندو. ۲۲. ڪندو. ۲۳. ڪندو. ۲۴. ڪندو. ۲۵. ڪندو. ۲۶. ڪندو. ۲۷. ڪندو. ۲۸. ڪندو. ۲۹. ڪندو. ۳۰. ڪندو. ۳۱. ڪندو. ۳۲. ڪندو. ۳۳. ڪندو. ۳۴. ڪندو. ۳۵. ڪندو. ۳۶. ڪندو. ۳۷. ڪندو. ۳۸. ڪندو. ۳۹. ڪندو. ۴۰. ڪندو. ۴۱. ڪندو. ۴۲. ڪندو. ۴۳. ڪندو. ۴۴. ڪندو. ۴۵. ڪندو. ۴۶. ڪندو. ۴۷. ڪندو. ۴۸. ڪندو. ۴۹. ڪندو. ۵۰. ڪندو. ۵۱. ڪندو. ۵۲. ڪندو. ۵۳. ڪندو. ۵۴. ڪندو. ۵۵. ڪندو. ۵۶. ڪندو. ۵۷. ڪندو. ۵۸. ڪندو. ۵۹. ڪندو. ۶۰. ڪندو. ۶۱. ڪندو. ۶۲. ڪندو. ۶۳. ڪندو. ۶۴. ڪندو. ۶۵. ڪندو. ۶۶. ڪندو. ۶۷. ڪندو. ۶۸. ڪندو. ۶۹. ڪندو. ۷۰. ڪندو. ۷۱. ڪندو. ۷۲. ڪندو. ۷۳. ڪندو. ۷۴. ڪندو. ۷۵. ڪندو. ۷۶. ڪندو. ۷۷. ڪندو. ۷۸. ڪندو. ۷۹. ڪندو. ۸۰. ڪندو. ۸۱. ڪندو. ۸۲. ڪندو. ۸۳. ڪندو. ۸۴. ڪندو. ۸۵. ڪندو. ۸۶. ڪندو. ۸۷. ڪندو. ۸۸. ڪندو. ۸۹. ڪندو. ۹۰. ڪندو. ۹۱. ڪندو. ۹۲. ڪندو. ۹۳. ڪندو. ۹۴. ڪندو. ۹۵. ڪندو. ۹۶. ڪندو. ۹۷. ڪندو. ۹۸. ڪندو. ۹۹. ڪندو. ۱۰۰. ڪندو. ۱۰۱. ڪندو. ۱۰۲. ڪندو. ۱۰۳. ڪندو. ۱۰۴. ڪندو. ۱۰۵. ڪندو. ۱۰۶. ڪندو. ۱۰۷. ڪندو. ۱۰۸. ڪندو. ۱۰۹. ڪندو. ۱۱۰. ڪندو. ۱۱۱. ڪندو. ۱۱۲. ڪندو. ۱۱۳. ڪندو. ۱۱۴. ڪندو. ۱۱۵. ڪندو. ۱۱۶. ڪندو. ۱۱۷. ڪندو. ۱۱۸. ڪندو. ۱۱۹. ڪندو. ۱۲۰. ڪندو. ۱۲۱. ڪندو. ۱۲۲. ڪندو. ۱۲۳. ڪندو. ۱۲۴. ڪندو. ۱۲۵. ڪندو. ۱۲۶. ڪندو. ۱۲۷. ڪندو. ۱۲۸. ڪندو. ۱۲۹. ڪندو. ۱۳۰. ڪندو. ۱۳۱. ڪندو. ۱۳۲. ڪندو. ۱۳۳. ڪندو. ۱۳۴. ڪندو. ۱۳۵. ڪندو. ۱۳۶. ڪندو. ۱۳۷. ڪندو. ۱۳۸. ڪندو. ۱۳۹. ڪندو. ۱۴۰. ڪندو. ۱۴۱. ڪندو. ۱۴۲. ڪندو. ۱۴۳. ڪندو. ۱۴۴. ڪندو. ۱۴۵. ڪندو. ۱۴۶. ڪندو. ۱۴۷. ڪندو. ۱۴۸. ڪندو. ۱۴۹. ڪندو. ۱۵۰. ڪندو. ۱۵۱. ڪندو. ۱۵۲. ڪندو. ۱۵۳. ڪندو. ۱۵۴. ڪندو. ۱۵۵. ڪندو. ۱۵۶. ڪندو. ۱۵۷. ڪندو. ۱۵۸. ڪندو. ۱۵۹. ڪندو. ۱۶۰. ڪندو. ۱۶۱. ڪندو. ۱۶۲. ڪندو. ۱۶۳. ڪندو. ۱۶۴. ڪندو. ۱۶۵. ڪندو. ۱۶۶. ڪندو. ۱۶۷. ڪندو. ۱۶۸. ڪندو. ۱۶۹. ڪندو. ۱۷۰. ڪندو. ۱۷۱. ڪندو. ۱۷۲. ڪندو. ۱۷۳. ڪندو. ۱۷۴. ڪندو. ۱۷۵. ڪندو. ۱۷۶. ڪندو. ۱۷۷. ڪندو. ۱۷۸. ڪندو. ۱۷۹. ڪندو. ۱۸۰. ڪندو. ۱۸۱. ڪندو. ۱۸۲. ڪندو. ۱۸۳. ڪندو. ۱۸۴. ڪندو. ۱۸۵. ڪندو. ۱۸۶. ڪندو. ۱۸۷. ڪندو. ۱۸۸. ڪندو. ۱۸۹. ڪندو. ۱۹۰. ڪندو. ۱۹۱. ڪندو. ۱۹۲. ڪندو. ۱۹۳. ڪندو. ۱۹۴. ڪندو. ۱۹۵. ڪندو. ۱۹۶. ڪندو. ۱۹۷. ڪندو. ۱۹۸. ڪندو. ۱۹۹. ڪندو. ۲۰۰. ڪندو.

- (۱۵) ۱. ھ من لالچ ڪرڻا ڦري - لالچ لاڳا جاء
ڌنڌي ڪوڙ واپيا - جسر پور چوٽان ڪاء.
- (۱۶) ۲. ڳهر رهڻ ري من مڱڻ لپائي - رام جهٽ اُنتر گت ڌپائي
لالچ چوڙ وڃهه اُپڙنهر - راء پاوه مڪت ڌنارا هي.
- (۱۷) ۳. اڳيائي اُنڌا به ڪرم درڙائي - من هت ڪرم ڦر چوئي پائي
بُڪيا ڪارڻ لب لوپ ڪماوه - درمت ڪا دوزاعا هي.
- (۱۸) ۴. لالچ جوڻ ٻڪار مها مد - ۱. ھ ٻڌ اُوڏ پهاڻ
ڪه ڪير اُنڪ ڪي پير - آء لاڳو ڪال ٺڌان.
- (۱۹) ۵. اُنتر لالچ پرم هي - پرمي ڳاواڙي
نانڪ نام نه چيئي - چوئي ٻاڙي هاري.
- (۲۰) ۶. ڪوڙي لالچ لڳيا - ڦر چوئي پائيا
نسانڪ جو پچي سر کاوڻا - ڪرئي ليڪ پائيا.
- (۲۱) ۷. ڦرندا جان اب تا نينهن ڪيا - لب ت ڪوڙا نينهن
ڪچر جهٽ لنگهائيئي - چور نسي مينهن.
- (۲۲) ۸. ھ تن سپورف هي - رت پڻ تن نه هوء
جو شه رتي آڙي - ت تن لوپ رت نه هوء
پچي پچي تن ڪيڻ هوء - لوپ رت وڃهه جاء.
- (۲۳) ۹. لوپي ڪا ويساه نه ڪيئي - چيڪا پار وساء
اُنڪ ڪال نئي ڏهي - چئي هت نه پاء.
- (۲۴) ۱۰. ڪرڻو هو تو نه نا ڪيو - پڙ پور لوپ ڪي ڦنڌ
نسانڪ سمير رم ڪيو - اب ڪر وروعت اُنڌ.
۱. ڌڪ سزا. ۲. پنهنجو هردو. ۳. پرماتما. ۴. وڪار، وش. ۵. اُٿانگا پند. ۶. زندگي.
۷. گذري وئي. ۸. واپي. ۹. اي ناسدان. ۱۰. مڙڪ، گنوار. ۱۱. مانڪ جنر.
۱۲. پوکي ٿو. ۱۳. سڄي پريت. ۱۴. ڪيستائين گذر ڪري سگهيو. ۱۵. جهڙپڙي.
۱۶. پرماتما جو پڙو. ۱۷. جيستاء هلي سگهي. ۱۸. ويساه گهائي. ۱۹. وسيلو. ۲۰. ڦندي بر.
۲۱. وقت. ۲۲. ختم ٿي چڪو. ۲۳. اي اُنڌا اڳيائي.

۱. ڌڪ سزا. ۲. پنهنجو هردو. ۳. پرماتما. ۴. وڪار، وش. ۵. اُٿانگا پند. ۶. زندگي.
۷. گذري وئي. ۸. واپي. ۹. اي ناسدان. ۱۰. مڙڪ، گنوار. ۱۱. مانڪ جنر.
۱۲. پوکي ٿو. ۱۳. سڄي پريت. ۱۴. ڪيستائين گذر ڪري سگهيو. ۱۵. جهڙپڙي.
۱۶. پرماتما جو پڙو. ۱۷. جيستاء هلي سگهي. ۱۸. ويساه گهائي. ۱۹. وسيلو. ۲۰. ڦندي بر.
۲۱. وقت. ۲۲. ختم ٿي چڪو. ۲۳. اي اُنڌا اڳيائي.

موهه ۽ لالچ .

موهه، لوپ ۽ لالچ چٽڪ هڪ ماءُ پيءُ جو اولاد آهن ۽ پاڻ ۾ سڳيون پيٽر آهن. هڪ سان دل لڳي ۽ ٻي يڪدم پٽ وٺندي ٿي ۽ ان جو سڀني کي اپنا نظر ٻڌونڊو. گهڻو ڪري موهه ڪٽنب ۽ ڪاٺي ۽ گندڻ سان چڙندو آهي. ڪٽنب سان موهه جو ذڪر ”گرهستيءَ“ سان گڏ اچي ڇڪو آهي ۽ ڪاٺي سان موهه، ”ڪار ۽ ڪامڻن سان“ گڏ. هاڻي ڪنهن يا ٽن، دولت ۽ پدارٿن سان موهه جو بيان ڪرڻ آهي پر تنهن کان اڳ پائڪن جي ٽن لاءِ اهو دوائو ضروري آهي ته واقع انسان جو موهه فقط پنهنجي من جي اهم ياؤ سان آهي. جو من پسند تنهن ۾ موهه ۽ انهيءَ جي فائدي يا واڌاري کان سواءِ سڀ لوپ ۽ لالچ جا ڦندا. اهوئي سبب آهي جو من پسنديءَ بدلتا ۽ سان اڄ جو عزيز يا سڀنيدي سڀان ڌاري يا دشمن سمجهڻ ۾ ٿر آهي ۽ ڏاهنس اُتي پيار لاغر ٿا ٿي، پهر واهي بلڪ نفرت ۽ ڏڪار جي صورت اختيار ٿو ڪري. سو من جي پٽڪندڙ پاڻان جو ڀوت، موهه روپي ڪلاڪار بڻجي، پير ٺٽ ٺٽن مورو ٺٽن چٽي ۽ انهيءَ سلسلي ۾ هڪڙيون مورو ٺٽون تنهن پيرون نه پيرون ٺهن پيرون.

اهو ئي سڳهي ٿو نه ڪن حالتن ۾ من پسندي کي قدر جتاندار ٿيندي آهي، جهڙوڪ آڻي جي چر ڪري ماءُ جو موهه پٽ ۾، ڪار جي مستيءَ ۾ پيش جو موهه استريءَ ۾، ڪم ڪڍائڻ کان مٿس جو موهه مٿس ۾ ۽ لوپ ۽ ابرڪا ڪارڻ انسان جو موهه ماڻيا ۾، باقي نشڪام ٿينهن ۽ بنا مطلب جي موهه سريشت سڀيهه ۽ ڀڙون پري دنيا ۾ درلپ آهن. مطلب موهه کي ڀڙو پيار سمجهي، آسڻ سڀ پاڻ کي ڏوڪو ڏئي رهيا آهن.

آهي ڪو ڌرمي شاستر يا ڪو ستن مهاتمان جو وياڪيائو، جنهن ۾ ماڻيا جي سخت ڪلا ۽ ننڍا نه ڪٿي وٺي آهي؟ هن ئي طرحين طرحين ٿالا لکيا يا مڙهيا ويا آهن پر عام طور هن کي نانگني سڏيو ٿو وڃي ۽ ڪاڻ نه جنهن جنهن هن ڪي ڀاڱو سان ڀاڱو آهي تنهن تنهن هن جو ڏنگ کڏو آهي. پر هيڏي ۽ جڳا جڳا بدناميءَ هوندي به هوءَ ساڳي نازي، ٿواني، سندس ۽ سرپيڪ آهي. شاستر ڇا به ڀڪارين ۽ درويش ڪهڙو به داستان ڪن، انسان ذات لاءِ نه هوءَ نانگني نه آهي پر لڪشمي ديوي، جنهن جو مندر هر انسان لاءِ هر دم کليل رهي ٿو ۽ جنهن ۾ ڪنهن به قسم جو پيد پايو، روڪ يا رنڊڪ بلڪل ڪانه آهي. ڪو به انسان، ڪنهن به ديس جو رهواسي، ڪنهن به مذهب جو مرشد، ڪنهن به پٽ جو ڀڄاري، ٻار هجي يا بدو، زال يا مڙد، ڀڳي يا ٻاڳي، دشت يا ديوتا، سياڻو يا پاڻل، هن مندر کي ٿڌو اورانگهي. اچي ٿو مٿو ٿيڪي ۽ وڏو ڏئي نهسڪار ڪري. اهو ئي مندر آهي جتي سڄي دنيا ۽ ويراڳ لاءِ ڪا به جڳهه ڪانه آهي. ڪامڻن جي ڪشش، موهه جو منڊ ۽ لوپ جي لهر انسان کي هن ديويءَ جي ڏر جو، جيون پر غلام بڻائي ڇڏيو آهي. هن ويڄاري جو ڪهڙو وس؟ ديويءَ ڇا من موهيندڙ

اُگهاڙا اُننگ. مڻهن جي مرگ، اکين جي ٽارن جا ٽير ۽ اُڻ ميا اشارا، سچيت ۽ سداوڌان ساڌڪن کي به مدهوش ڪري ٿا ڇڏين. رواجي انسان نه ان اڳيان چڱو ڳڙوڻ مڙوڻ آهن. ڳڙوڻ صاحبين جيڪا هن وشيه تي چرچا ڪئي آهي تنهن جا ڇوڻڊ وچن مٿي معدي سميت ڏنل آهن پر به مکيه وچن هيٺ وري ۱ ڏجن ٿا:

(۱) رووڻ سڪل بڪارو غافل سنسارو - مائيا ڪارڻ روويئ
چنگا مندا ڪچ سڄهڻي ناهي - اهر ٿن ايوئ ڪوويئ. ۱
واڳ، وڏهندس، مڃلا
پهلا، الاطيعا (۴) ۱

(۲) ٽين ڳڻان - اڪ شڪت اپائيا
مها مائيا - ٽاڪي هڃي چائيا.
واڳس ڳوٺند، مڃلا
پندڙان، شبد (۲۱)

مطلب ته مائيا بنيان سارو جهان پيو ٿو ٻاڻ پتوڙي ۽ پاڻ ڪوهي. جيئن شمع مٿان اُننگ پئنگ ۽ پروانا پيا ٻاڻ هڪ ٻئي پوئتان لڳاتار قربان ڪن، تيئن موهڻي مائيا جي چوڌاري، پريمهن جو ملاڪڙو لڳو ٿي پيو آهي. هڪ مٿو نه يڪدم پيو سندس جاءِ نشين ٿئي ٿو. ٻيا موهڻي مائيا جو ڪير نه مالڪ لپڻ قبول ڪندو. هوءَ هميشه سهڻي آهي ۽ سهڻي ئي رهندو.

مائيا کي حاصل ڳرڻ لاءِ انسان ڪيترا ۽ ڪهڙا نه بتن ڪري ٿو. جي ملي نه اُڀر، لالچ، عيش، عشرت ۽ ايمان پر اڙجي وڃي ۽ جي نه ملي نه به نراساني، حسد، ابرڪا، وڻ ۱ وروڻ ورائي وڃن. مطلب ته مائيا جو موه انسان جي سڌ ٻڌ وڃائي ۱ وڳارڻ ۱ وڪوڙي ۱ اخلاقن تان ڪيرائي، دڪ جي دڙاءِ ۱ غوطا ڪارائي ٿو. جيئو سمجهي ٿو ته مائيا ملڻ سان مون کي سک جي پراپتي ٿيندي پر آخر آزمودو کيس ڏيکاري ٿو ته مائيا ئي سندس دڪن جو ڪارڻ هئي. مائيا ۱ ڪيڏو نه وڃوڳ، وڻاهه ۽ ڏيئڙ سمايل آهي؟ مائيا ڪارڻ ڪيڏا نه ڪوڙ، ڪهٽ، پاپ، اُڀرائ، نهڳيون ۽ دولاڻ ٿين ٿا، ڪيڏو نه پنهنجن جي وچ ۱ ڦيٿارو، مڏما، دنگا، فساد، خون ۱ خرابيون ٿين ٿيون ۽ ڪيڏي نه ويس، هيس، اُٿسائي ۽ پٽون پارانا نڪرن ٿا؟ مائيا جي اُٿل ۱ ڪابه سمڪ ڪانه ٿي پئي ته هڪ ٽرڪٽي ۽ ٽرڪٽالي ۱ ڇيڙ جي ڪرڇ ۱ ڪهڙن نه اُمله اخلاقن کي قربان ڪرڻ ٿو پئي ۽ جي مائيا وسيلي نه واپس ملي سگهندا ۽ نه خريد ڪري سگهبا.

جيئن ته مائيا کي ڪافي اهميت آهي. مائيا کان سواءِ هوند سرشتي ۱ جو وهندڙ ٿي بيجهي وڃي ۽ لٽي ۱ حد اندر مائيا سان لاڳاپو رکڻ لازم آهي. مائيا مٺو مڇائي ٿي جڏهن انسان مرهه جي اُٿل ۱ اچي، لالچ جي چار ۱ اُنڪي ٿو. اهڙي ۱ حالت هيٺ هو مائيا جو مالڪ نه آهي پر مائيا سندس مالڪيائي آهي، جا پنهنجي ڏوري ۱ ۱ کيس نچائي ٿي ۽ سمارڪ مان ڪڍي ڪمارڪ ۱ ننگو ٿاڻ ڪرائي ٿي. ضروري گهرجن کي پوري ڪرڻ ڪار مائيا جو وهندڙ مناهي ۱ آهي پر ويس جي مثالي ۱، آسان جي گهرجن جي حد ٿي ڪانه ٿي

رهي. گهڙي ۾ گهڙو ڪجي ۽ لالچ جي پياس پوري ٿيڻ جي ڪانه آهي. پاڻ جهڙن يا پاڻ کان هيٺ وارن ڏانهن نه نظر ڊوڙي ٿي نه ٿي. هاڻي جيڪي پاڻ کان ٻڌار ٿيڻ ۾ مٿي آهن، تن تائين پهچڻ آهي! هڪ تائين پهچڻي نه پئي کان مٿي ٿيڻ جي ڪامنا پيدا ٿئي ۽ ٺاهي ۽ ريت نه آهي ڪامنان جي پڇاڙي ۽ نه اسان جي پڇاڙ جي پڇاڙي. اها سردرد ٿي ۽ پریشاني به هڪ پاڳلي جو پُور آهي، جنهن پوئتان اسان جي سڄي ڄمار ۽ سموري شڪستي، ساجهه سڀ ختم ٿي ٿي وڃي ۽ اُنس ۾ هاء هاء ڪندا وڃن ٿا نه ننگا آسپن ۽ ننگا وڃن ٿا.

موت اسان جي پڇاڙ جي پڇاڙي ڪري نه ڇڏي پر سنسار ۾ ماڻيا جي پڇاڙ جو سلسلو هميشه جاري آهي ڇو ته اسان جي جاء اسان جا پريان پريان ٿا جنهن ڪري ماڻيا هميشه زندهه آباد آهي. باقي سندس چوڌاري ڪيئن ماڻيا ڌاري مڃن پيا، ڪيئن مرن پيا نه ڪيئن ساهڻ پيا پر ميلو مٽري پيو آهي. ڪورُ صاعين جا لالچ ٿي وڃن مٿي ڏنل آهن جن مان به وري به هيٺ ڏجن ٿا:

(۱) نٺ دٿس رات لالچ ڪري - پرمي پرمائيا وڳار ٿري وڳار ٿي - سر پار اٿاڻيا. وڳار ٿي، شبد (۱۰)

(۲) ڪوڙا لالچ ڇوڙ ٿي - نٺ ساڄ پڇاڙي ٿي وڳار ٿي - پرمارڪ جاڳي ٿي. وڳار ٿي، شبد (۱۵)

مٿين ٻن وچن جو آڌار وٺي اهو سمجهائڻ ضروري آهي ته لالچي انسان هميشه ڪمارڪ جي وات وٺي ٿو جنهن ڪري هو ٻيو ڀرومن ۾ پئجي ۽ ٻڌڻن ۾ ٻڌجي. جڏهن اها لالچي لالچ ٿيڻ تي ٿيندي تڏهن انهن ڀرومن ۽ ٻڌڻن جو ٻڌڻ ٿيندو، سرڪ ٻرلوڪ سهيل ٿيندو ۽ سچ جي سڃاڻپ ٿيندي. اهو سچ آهي پرمائيا، پرمه، پر پرمه جي ڄاڻ پڇاڙ تڏهن ٿيندي جڏهن ماڻيا جي سڄي ڄاڻ پڇاڙ ٿيندي ۽ پرمارڪ جي وات وٺي.

هيل تائين ماڻيا کي زچو ڏيوي ٻڌارڻ جي صورت ۾ سمجهايو ويو آهي پر ماڻيا جو ڪيترو بيحد وڏو ۽ ڇوڙ ٿيل آهي. سنسار جو سارو سماچار يا وهندڙ ماڻيا آهي يا بلڪ انهن کي ڇڏي نه سڄي سرشتي ماڻيا جو روپ آهي. جيڪي نه آسپن اکين سان ڏسي سگهون ٿا، يا ٻين گيان ڏندرين سان محسوس ڪري سگهون ٿا ۽ ڪم اندرين سان ڪري ڪريون ٿا، اها سڀ ماڻيا آهي. خود من سان جيڪي ڀاونائون ۽ ڪلهنائون ڪريون ٿا سا به ماڻيا آهي. جو جيئو ماڻيا جي آهڙي سڄي سوڀ ۾ سڃاڻپ ڪري ٿو، تنهن جي ئي وريڪ جو وڪاس ٿئي ٿو ۽ آخر درشتي جو پوکاڻ ٿئي ٿو، جنهنجي وسيلي هو سچ يا پرمه جي ڄاڻ پڇاڙ ڪري سگهندو. ماڻيا جي پوري پورڙ کان به رڻ ٿي سچ جي سڃاڻپ ٿي سگهي ٿي.

اي بند، جي ٻرڪي ٺاهي سچ جي پڇاڙ جي لاءِ آهي ۽ پرمائيا جي رابتيءَ جي

اُبلڪا آهي ته توکي موهه ۽ لوپ کي سڃي ۽ صُورف ۾ سڃاڻڻو پوندو، نه ٻين جي جيون ۾.
 پر پنهنجي جيون ۾ پنهنجي پاڻ سان سوال جوابي ڪرڻي پوندي ته ڇا تنهنجا ويچار، وڃڻ
 ۽ ڪريائون موهه جي پاونا جي پيدائش نه ڪونه آهن؟ ڇا موهه جي ڀيٽي توکي بيانيءَ
 جي چار ۾ نه ٿي ڦاسائي؟ ڇا بيانيءَ جي چار ۾ ٻين اُنڪ وڪارن ۽ ٻين جا ويڙها نه
 وڪڙيل آهن؟ ڇا لوپ ۽ لالچ جي آڏ ۾ تنهن جي ٻڏي سالمه رهي ٿي؟ ڇا ٻڏي وڃائڻ
 کان پوءِ تنهنجا طريقا سڌا ۽ صحيح رهي سگهندا؟ ڇا تون وريڪ جي وات ڇڏي، ڪوڙ،
 ڪپٽ، ڪٻڌا، ايرڪا ۽ اهڙڪا جي اوت نه نه ورتي آهي؟ ڇا اها اوت جيون سانرا ۾
 اُوچي ۽ اڻانگي اُڏ نه آهي؟

ٿي سگهي ٿو ته جواب خود انهن سوالن ۾ ئي سمايل هجي. اهو جواب جيون ۾ جادو
 لڳائي سگهي ٿو ۽ ڦاٽڻ کي قرار ڪرائي سگهي ٿو. پر جي تنهنجو تصور ٿئي اڃا انهيءَ
 سوال جوابيءَ طرف نه وريو آهي ته پوءِ مائٽا مان ڪيئن جند آزاد ڪرائي سگهندين ۽ لوپ
 لالچ ڪيئن تنهن جو پيچو ڇڏيندا؟ ڇا شين نه نوسان ڪڍ آئي ۽ نه ڪڍ هلندي، تنهن سان
 پريست ۽ وفاداريءَ جو ٿانو ٺاهڻ، ڪهڙيءَ عئلنديءَ جو ڪم ڇڏيو؟ من لڳاءُ آئي ۽ دل
 اُٽڪاءُ آئي، جتي جانب جي جاءِ هجي، پر پٿر جو پيار هجي ۽ هرت جسي هنج هجي.
 ڪوڙي ڪڇ جي قدم ۾ نه ڪو سڪ جي سرخافت سانين جي سامهون آڻ. نه سڀڪار
 ٿئي.

(۷) ڪروڙ، ويڙ، وروڙ.

(۱) ڪُٻڙ ڏوڙي ڪڍيا ڪٽيا -

بُر نندا گهٽ چوڙهي مٺي ڪروڙ ڇڏال
ڪاري ڪڍي ڪيا ٿيئي - جي چاري بڻيا نال
سچ سچ ڪرڻي ڪارا - ناوڻا ناءِ جهڙي
ٺاڻڪ اُڳي اُٺم سڀني - ج. پاڻان پند نه ڏهڻي.

[سري راڳ، مهلا چوٿان، وار (۲۰)، سلوڪ مهلا ٽيڄا]

(۲) مٺي پير پيار ڪيا - مٺا ويڙ وروڙ

سري راڳ، مهلا
پهلا، شبد (۱۴)

ڏندا ٺڪا هڻ مٺي - مٺا مائيا ڪروڙ
ڪرم مڻي سچ پائيني - ڏورمڪ سدا نروڙ.

(۳) ڪن ڪروڙ گهٽ هي ڪي پير - جه سڌ سڀ سرائي

راڳ ڳوڙي، مهلا
ٺاوان، شبد (۴)

رڻن ڪيان سڀ ڪوهر آينا - ٺان سڄ ڪڇ نه ٻڌائي.

(۴) واد وروڙ - نه پائيا جاء

راڳ ڳوڙي، مهلا
ٽيڄا، اشتهدي، (۲) ۳

من تن ٿيڪا - دوجي پاء

(۵) ووا ويڙ نه ڪريئي ڪاهو - گهٽ گهٽ اُٺر برهم سماهو

راڳ ڳوڙي، مهلا
پنڇوان، ٻاون اکري
(۴۶)

ويڙ وروڙ مٺي ته من ئي - هر ڪيرن ڏورمڪ جو سڻي.

(۶) جب ڏاري - ڪوڙو پيري مٺ

راڳ ڳوڙي، مهلا
پنڇوان، سڪمسي
صاحب، اشتهدي
(۴) ۱۲

ٺب لک - نهچل ٺاهي چيٽ.

(۷) اوڻي ڪاڇ نه هروڙ پوري - ڪار ڪروڙ مڏسدهي جهوڙي

راڳ رامڪلي، مهلا
پنڇوان، شبد (۵۲)

ڪري ٻڪار جيئري ڪي ٺاڻي - غايل سنگ نه ٽوڙا ڄاڻي.

۱. ڪم. ۲. راکشڻي. ۳. هندسا. ۴. پنگي. ۵. ليڪو، پاڪند. ۱. اندرين لي قبضو.
۷. سڪرم. ۸. لاشان. ۹. ٻرلوڪ. ۱۰. سڪيا، اپدیش ڪونه ٿا. ۱۱. نثرت
۱۲. پرماتما. ۱۳. اندرين لي قبضو ڪندڙ. ۱۴. سڌ پت. ۱۵. ڪوئي ويڙ آهي. ۱۶. ٻڃي
نه ٿو سگهجي. ۱۷. جهڳڙا جهٽا. ۱۸. سمجهي ٿو. ۱۹. اڏورا. ۲۰. اهدڪار جو نشر.
۲۱. ڏکائي. ۲۲. من ڪاٺو.

- (۸) کورمک - وېر وروډ گراوږچ
کورمک سگلي کُټ مټاوږچ.
- (۹) کام کروډ لږپ موهر نږاري - نږوږچي سگل بډډراني
سد حضور حاضران هيڅ ناظر - کتھ نه پيږو دږوږاني.
- (۱۰) کام کروډ سږل سډسارا -
بهر کرم کماوه سږ دک کا پسارا
ستگور شيروه سي سک پاوه - سږچي شبد ملائندا.
- (۱۱) جه راځي سږني سک لانا - سهجي هوء سږني پل مانا
بسي بعر ناعي کو بيري - سږ ايکو هي پاڻا.
- (۱۲) آند هروږچ وېر وروډ - کو سږچي نه چډاڻيا
نانک وږ ناوږچي دږنک موهر - چم لگ دک پانیا.
- (۱۳) کام کروډ لږپ پياږيو - جنم هي کي کان
بسم پاوان سرن آندو - اذر نانک جان.
- (۱۴) کام کروډ کا چرلازا - سږ گل آني پاء
لک اښه لک بسم جاء - حکمي آوږچ جاء.
- واږ مارو، مهلا
بهلا، سد گوشت (۳۷)
- واږ مارو، مهلا
پنجوان، شبد (۶)
- واږ مارو، مهلا
تيجا، سولهو (۱۳) ۱۶.
- واږ مارو، مهلا
پنجوان، سولهو (۱۳) ۶
- واږ سارنگ، مهلا
چوڻان، وار (۳۲)
- واږ کاڙوا، مهلا
پنجوان، شبد (۲۲)
- سږو، مهلا تيجا
(۱۷)

۱. نورب کري نږو. ۲. کڙمن جر ليکو. ۳. وېر. ۴. پسرمانما حاضران حضور آهي.
۵. پري. ۶. زوردار. ۷. لانغ، نکالو. ۸. ډسټ ډراچي نږو. ۹. بنا. ۱۰. اڃا پسر،
ونږت. ۱۱. واپيل آهن. ۱۲. کاڙ. ۱۳. پسرمانما. ۱۴. ځيڙي. ۱۵. چمن. ۱۶. مرن.

(۸). ڪوڙو يا مدو ڳالهائڻ.

(۱) سڀنا ڪا پُڙپ اڳ هئي - دُوجا اُڙ نه ڪوءِ
 گور پُرسادي من وسي - لت گهٽ پُڙگت هوءَ
 سڀ اُنڙ جامي پُرهه هئي - پُرهه وسِي سڀ لاءِ
 منڏا ڪسرو آڪيئي - شبد ويڪهه لڙ لاءِ
 برا ڀلا تڙ آڪدا - جڙ هئي ڏهه ماھ
 گُورڪ اڳو ڳجهيا - اڳس ماھه سماءِ.

[راڳ سوھي، مڪلا ٽيڄا، اشتهدي (۴)]

سري راڳ، مڪلا
 پهل، شبد (۴)

(۲) جڻ بوليئي پٺ پائيئي - سو بونيا پُرواڻ
 ڳڻا بول وڳڻا - سُن مَورڪ من اُڃاڻ.

راڳ گُوڙي، مڪلا
 پنجوان، اشتهدي
 (۲) ۱

(۳) جب ڪس ڪم - راقم، جانس مندا
 تب سگلي - اس ميلهه ڦندا.

راڳ آسا، مڪلا
 پنجوان، شبد (۱۱۹)

(۴) نا ڪو دشمن دوکيا - ناهي ڪو مندا
 ڪو ڪي شيوا شهوڪو - نائڪ خُصمي ٻندا.

راڳ آسا، مڪلا ٽيڄا،
 اشتهدي (۴) ■

(۵) جيئ جڻت سڀ تسدي - سڀنا ڪا سُرئي
 مندا ڪس نو آڪيئي - جي دُوجا هولي.

وڳهه مارو، مڪلا
 پهل، اشتهدي
 (۸) ۱۰

(۶) نا هم چنگي آڪيئ - اُڙا نه دسي ڪوءِ
 نائڪ هُڙي ماريئي - سڄي جيهڙا سوء.

راڳ سارنگ، مڪلا
 چوڻان، وار (۲)
 سلوڪ مڪلا دوجا

(۷) آپ اُپائي نائڪا - آپي رکي ويڪ
 مندا ڪسرو آڪيئي - جان سڀنا صاحب اڳ.

۱. پرماتما. ۲. ظاهر. ۳. خراب. ۴. ڀڄڙو. ۵. چيستاء. ۶. ٿيٺ پاڻو ۽ بياني مر.
 ۷. عزت. ۸. قبول. ۹. چڙو ٿيندين. ۱۰. ڦاها، قاسيون، جندجال. ۱۱. ڏکوئيندڙ.
 ۱۲. داس. ۱۳. چوڻ، ڪوٺڻ. ۱۴. پيو ڪو به. ۱۵. آهر پاڙو، آهمان. ۱۶. جدا جدا حالت.

- (۸) اَوَّلُ اَللّٰهُ نُوْرٌ اَهْلِيَا - قَدْرَتْ كِي سڀ ٻڌي
ايڪ نُوْر ئي سڀ جڳ اچيا - ڪُون ڀلي ڪو مندي -
واڳ، پراڻي، ڪير
صاحب، شبد (۳)
- (۹) فريدا خَالِقُ خَلْقِ مَه - خَلقِ وَسِيءِ وَبُ مَاه
منڊا ڪسو آڪيئي - جان تَسُ اِسُن ڪوئي ٺاه -
سنوڪ، شيخ فريد،
(۷۵)
- (۱۰) اِڪَ تَڪا نَا ڪالاه - سڀنا مڃي سڃا ڏاڻي
هيءُ نه ڪٿي ٺاه - ماڻڪ سڀ اُمُوڙي -
(۱۲۹)

۱. پرماتما . ۲. جرم، شڪتي . ۳. پرڪرتي . ۴. چيو . ۵. مغلزاسف، پرڪرتي .
۶. هردو، دل . ۷. ڪنهن جي به . ۸. دکاء، رنجاء . ۹. اُمواڪ .

ڪروڙ، ويس، وروڙ.

ڪوڙو ۽ مڊ ڳالهائڻ.

عام طور ڪروڙ کي ڪام کان بڪدم پوءِ جڳهه ڏئي ويندي آهي ڇو ته ڪام جي اُڻوڙائي ڪروڙ جو ڪارڻ بڻبي آهي. پر هن پستڪ ۾ ڪروڙ کي موه ۽ لوپ کان نه پوءِ آندو ويو آهي، نه انهيءَ ڪري نه پنڊ مڪيه وڪارن ۾ ڪروڙ جو مرڻو يا درجو گهٽائجي پر انهيءَ ڪري نه ڪام ۽ موه ۽ لوپ، اهي ئيئي ڇڻ نه ڪامائن جا جدا جدا انگ آهن. پوءِ ڪامنا ڪهڙيءَ پاونا مان ئي انهن ليل هجي، پر انهيءَ جي اسٽلٽا ضرور ڪروڙ ۾ بدلي. ڪروڙ ڪامنائن مان پيدا ڪونه ٿو ٿئي پر ڪامنائن جي اُڻوڙائيءَ يا اسٽلٽا مان. ڪامنا کي شڪست اچڻ ۽ ڪروڙ جو ٿرڻ ئي سر تي سوار ٿيڻ.

ڪروڙ جي سُواريءَ جو ڇا ورتن ڪجي؟ صبحان الله! ڪنهن نه شهنشاھ يا عالمگير جي سُواري، برابر نه ڪري سگهندي. ڇيڙ جي سڌ ۽ ٻڌ يا سمجهه ۽ ساڄهه جنهن تي کيس ڪيڏو نه ناز آهي، سي نه ڪروڙ کي ايندو ڏسي، بڪدم ڇپ ماري وهندڙن آهن ڇڻ نه هميشه لاءِ پسر ئي ڇڪيون آهن ۽ سريو جون سڀ شڪتيون ڪروڙ جي قدم اوسي ڪري. سندس حڪمن جي پيروي ڪرڻ لاءِ بيچئن ٿيندڙن آهن. ڪروڙ جي راستيءَ ۾ انسان صفا ٻاڳل مثل آهي ڇو ته انهيءَ وقت آندڙ. سريو جي رنگ جوڻ وڳڻ هوش جي هٿن مان نڪري، ڪروڙ جي وس آڇن ٿيون. پوءِ سپاويڪ پاوانائون ٻريون، ويچار ويڪاري، زبان گندي ۽ ڪرم گڏا. پر جتي لوڪ لڄا يا ڪن ٻين مجبورن ڪري ڪروڙ کي دٻي ٿو نه به جي ڪرڻن ۾ نه ته گهٽ ۾ گهٽ پاوانائن ۽ ويچارن ۾ ڪو خاص فرق ڪونه ٿو پئي پر هيڪاري ڊپل ڪروڙ جي چليو نه، نه من جي اُشانتِي وڌيڪ وڌائي ڇڏيندو ۽ اسمن مٿي ڏسي آيا آهيون نه من جي اُشانتِي ئي دک جو ڪارڻ آهي.

ڪروڙ کي ڇڏال ڪوٺيو ويندو آهي ڇو ته ڪروڙي انسان جو روپ ۽ هر دو ڇڏال مثل ٿيندو آهي. مڻهن ۾ ٿامڻي، اکيون ٻاڙهيون رٿڙ، ڏند کڙڪندڙ، ڇپ ڏڏندڙ، دل ڏڙڪندڙ، واٽ ۾ گهي، ناسون ڦڙڪيل، هڏن مان ٽڪاءُ ۽ عضوا اٽالا. ڪروڙ جو اُٿر نه فقط جهري ٿي ٿئي ٿو پر سريو، من ۽ ٻڌيءَ تي به. ڪروڙ جي ڪري مغز جون رڳون ڇڪجن، دل جي بيماري پيدا ٿئي، زبف جو دُورو وڌي ۽ هاضمي جي هاجي ٿئي. ٻڌيءَ جون پاوانائون ختم ٿي وڃن ۽ من ملين ۽ جي وس ۾ اچي ايند ڪئين ڪڪرم ۽ ڪرائي ڇڏي جن جي پوءِ پاري سزا ڀڙڳڻي ٿي پئي. پر جي ڪنهن به سبب ڪري ڪڪرم ۾ رنڊڪ نه پئجي وڃي ته وير، وروڙ، ابرڪا ۽ انتقام جي آب جاري رهي ٿي. ڪام نه وري به رڳو ڪاميءَ جي ستيا ناس ڪري ٿو پر وڻ هڪ انسان تائين هڏود نه ٿو رهي. ٻن انسانن مان ٻن ڪنهن تائين، پوءِ ٻن ڏرين تائين، پوءِ ٻن مذهبن تائين ۽ آخر

ٻن قومن يا ملڪن تائين، ويڙهه بدلي جي باهه پڪڙجي سگهي ٿي. گذريل مهاڀاري لڙائيءَ ۾ هٿلر جي ڪروڙ، ويڙهه آبيشاھيءَ، سندس ۾ ڪيڏا نه راڱا ۽ رٿا ڪري ڇڏي؟ مطلب نه ڪروڙي انسان پنهنجو نه ٿي ۽ من رويي ڪري ڇڏي پر تنهن سان گڏ دشمني ۽ انتقام جي آڱ ۽ وڇڙ ٻڌڙ بيماريءَ جيان ڇو طرف پکيڙي ڇڏي. رواجي باهه نه ڪڇ نقصان ٿيڻ کان پوءِ وسائي به سگهجي آهي. پر دشمنيءَ ۽ انتقام جي آڱ کي نه وسائڻ به بلڪل مشڪل آهي. آندڙ جو آندڙ يعني ڏکي ۽ ڏکي ڏکي پيٽ ٻاري.

گورو صاحبن جا ڪروڙ، ويڙهه ورڙڻ تي جيڪي نه وڃن مٿي ڏنبل آهن ٿي مان به چونڊ وڃن وري هيٺ ڏجن ٿا:

(۱) ڪن ڪروڙ گهٽ هي ڪي ڀيتر- جهڙو سڌ سڀ ٻسراڻي
وٺڻ ڏيان سڀ ڪر هڙيدا - تان سڌ ڪڇ نه ٻسائي.

(۲) ڪام ڪروڙ ٽوپ موه، ٺاري - ٺوري سڱل بچائي،
سڌ حضور حاضر هيءَ ناظر - ڪٿه، نه پيڻو ڏورائي.

اي بدعا، توکي من جي ٻين ڪامنائن مان به رس ايندو هوندو پر ڪروڙ جو رس توکي فقط ٻين کي ستائڻ، رنجائڻ ۽ ڏکي ڪرڻ ۾ ئي آهي. ياد رک ته پنهنجو ڪروڙ ٻين کي دڪ پنهنجي توکي برابر رس ڏئي ٿو پر اهائي رس پنهنجي من ۽ ٿن جو روڳ بڻجي ٿي. جوش ۽ ابراهيءَ ۾ اچي تون جيڪو اڀاڙ ڪرين ٿو تنهن جي سزا ٿو سان گڏ پنهنجي ڪٽنب کي به سڌيءَ يا اڻ سڌيءَ طرح پوکڻي پوندي ۽ تنهن جي ڪل جي ناموس تي ڏپو لڳندو، جنهن کي نقصان پهچائڻ سو نه توکان اڄ نه سپان بدلو وٺندو. جي انهيءَ نه به ورتو ته هن جا حمائتي، وٺندا. ڏڏو ڪير وري ٿين نه ٿو پري. ڪروڙ لهڻ کان پوءِ هوش برابر وري ڪم ڪري ٿو ۽ پڇتاءَ آڻي ٿو پر ڪيل ڪم جو اٽل مٿاني ڪونه سگهندو. ڪروڙ ڪرڻو انهيءَ نه ڪروڙ جي برخلاف ڪروڙ ڪر، جنهن مان هيترا وڻاهه نڪرن ٿا.

ڪروڙ جي استستي به ٻين وڪارن جي استستيءَ وانگر آهي جا اسان جي دڪ جو ڪارڻ ٿئي ٿي ۽ جنهن جي نوزد ڪرڻ اسان کي من جي پاڻائين ۾ وڌيڪ گهرو ويڙو پوندو ڇو ته هي سڀ وڪار خود مرض نه آهن پر اسان جي اندر جي مرض جا پاجا يا پڙاڏا آهن.

مٿي ٻڌايو ويو آهي ته ڪروڙي انسان جي زبان به گندي ٿيندي آهي. ڀلا جڏهن پاڻائون ۽ ويچار ٿي اُشد ٿيا ته مک مان منا شبد ڪيئن نڪري سگهندا؟ هو سڀ کي ڏهڙون ڏئي ٿو، ڇٽو ڳالهائي ٿو ۽ اڇوڳ شبد استعمال ڪري ٿو. سندس زبان ڇڻ نه ڪاٺي پئي نه فقط انهن کي جن ڪروڙ ڏياريو، اُٿس پر انهن کي ٻڌ جي وچ ۾ پئي کيس سمج ٿين ٿا يا شانتيءَ ۾ رهڻ جي صلاح ڏين ٿا. پر ڪن کي نه ڪوڙي يا مدي ڳالهائڻ

جي اصل عادت ئي ويندي آهي، چاهي هُو ڪاوڙ ۾ هجڻ توڙي نه، پر خاص من ڪي وس ايندو اٿن گهٽ وڌ يا ڪٿر ڳالهائڻ ۾ يا چتر بازي ڪرڻ ۾، خاص ڪري جڏهين اکڻن کي هر ڀاڱ کان عقل، عهدي، اقبال يا دليري ۾ گهٽ سمجهندا آهن. جتي موت ۾ موچڙي ملڻ جو انديشو نه هوندو آهي، اُتي نه زبان اشرافيت، شرم ۽ حياءَ جي لغام بنا، خوب وارا وٺندي آهي. اها من جي موج وڏي سزا پوکائي ٿي. ڪنهن جي به دل ڏڪوڻڻ مها ڀاپ آهي. هن جي هردي جي آهر هڻي هنڌ ڪندي ڇو نه جو تو ۾ ٿووسي سو هن ۾ نه ٿووسي. تنهن ڪري اي بندل ٻين سان ڪهرو ڳالهائي، جيءَ هٿيا نه ڪر. اڳتي ۾ به ساڳيو سائين سمجهي. سڀني سان آهستي ڳالهائڻ، منر ڳالهائڻ ۽ سچ ڳالهائڻ. ئي سگهي اُهو نه جڏهين تنهن جي من تي ٻيائيءَ ۽ ٻي اڪيائيءَ جو پرياءُ پئي ٿو ٿڌهين ئي تون ٻين کي مدائيءَ ۽ ٻرائيءَ جي روپ ۾ ڏسين ٿو. ٻيڙين پنهنجي من جي ٻرائي دور ڪر نه هوند ٻين جي چڱائيءَ جي پرک پوي. جو انسان پاڻ شڌ ۽ پوتر ويچار ڌاري ٿو سو نه ٻين کي مدو ٿي ويندو ۽ نه وري اُنهن ۾ مدائي ڏسندو. اهو ٻرست آهي صاحب جي وچن مان، جي مٿي ڏنل آهن ۽ جن مان به خاص چوند وچن وري هيٺ به ڏجن ٿا:

(۱) برا ڀلا نچر آڪدا - چور هيءَ ڏهر ماه.
گورمڪ اڪو ٻجهيا - اڪس ماه سماء.

(۲) اول آله نور اپائيا - سدوم ڪي سڀ بندي
ايڪ ٿور ئي سڀ جگ اُجهيا - ڪوڻ ٻئي ڪو مندي.
سڀ خلق خاوند جي آهي. تون ڪير جو فيصلو ڪرين ته ڪي چڱو ۽ هُو مدو؟ هر ڪنهن کي پنهنجي چڱائيءَ ۽ مدائيءَ جو حساب، سڌو صاحب کي ڏيڻو آهي ۽ نه توکي. تون فقط پنهنجا ڪرم ۽ ڪرنامو سنڀال. ٻين جي ڪرم جي سور ۽ تقاضا توکي ڪانه ڪرڻي آهي. سڀني جا ڪرم ۽ تنهنجا ڪرم، صاحب جي ساڳيءَ ساهيءَ ۾ ٿورا ۽ جوڳو ملهه لهندا، جي اهو سوچين ۽ سمجهين ته هوند پاڻمرادو ڪروڙ کان ڪنارو ڪرين. وڏو وروڌ جي ويجهو نه اچين ۽ زبان اهڙي ٻڌائين جهڙي ماکي، مصري ۽ ڪنڊ - نم لندي خوشامند جي خيال کان يا ڪنهن لوپ لالچ جي مراد کان پر سڄي سڀاءَ وچان ۽ نرمي هردي منجهان. پوءِ سڀڪو وچ ۾ وهاري مارجا ڪند ۽ عزت ڏيند. هٿ به ناموس ڪيندين ۽ اُتي به ناموس پوند. ڪٿي به ٿاڀو يا دوڪر ڪونه کائيندين ڇو نه پوءِ تنهنجي رات جي شيري ڪوئل هردي جي ڌارا ٿيندي. عزت ۽ ناموس انهيءَ ڌارا ڌرت ڪونه ڪونه ٿا پر پاڻمرادو ڏانهس ڇڪجن ٿا. ڪٿي عزت نه به ملي يا ٺاهوس نه به نڪري ٻين جي شديءَ ۽ شائنيءَ صدقي، ڪروڙ کان ڪنارو ڪرڻ پوندو. وڏو وروڌ کان وٺي وڃي ۽ ڪوڙي زبان ڪٽي پوندي.

(۹) آهنگار، هؤمئ ۴ مان مان .

(۱) هؤمئ وچ آليا هؤمئ وچ گئيا - هؤمئ وچ جنميا هؤمئ وچ مئا
 هؤمئ وچ دئا هؤمئ وچ لئيا - هؤمئ وچ گئيا هؤمئ وچ گئيا
 هؤمئ وچ سچيار گ-وژيار - هؤمئ وچ پاپ پسن وچيار
 هؤمئ وچ نرک سرک اؤتار .

هؤمئ وچ هسي هؤمئ وچ رووي
 هؤمئ وچ پري هؤمئ وچ دووي - هؤمئ وچ جاني جنسي کرووي
 هؤمئ وچ مورك هؤمئ وچ سناڭ - مورك مڪت كي سار نه جاڭا
 هؤمئ وچ ماليا هؤمئ وچ چائيا - هؤمئ وچ كر كر جنت اهايا
 هؤمئ وچ بوجهي نان دَر سوجهي - كيان وهوتا كك كك لوجهي
 ناسك حڪمي لڪي ليگ - جيها ويكه، ئيها ويگ .

[راڳ آسا، مڪلا پھلا، وار (۷)]

(۲) هؤمئ ناوي نال وروڙ هي - دء نه وسه رڪ لاء
 هؤمئ وچ شيوا نه هروئي - نان من بر لاء
 هر چيت من ميري - نون گور ڪا شبد ڪماء
 حڪم منھ نان هر ملي - نان وچه، هؤمئ جاء .
 هؤمئ سڀ سربر هي - هؤمئ اؤبت هوء
 هؤمئ وڏا غبار هي - هؤمئ وچ بجه نه سڪي ڪوء
 هؤمئ وچ پگت نه هروئي - حڪم نه بجهيا جاء
 هؤمئ وچ جيء بند هي - نار نه وسيع من آء

(۰.۱)

۱. آهنگار، هؤمئ . ۲. جمئي نو . ۳. مري نو . ۴. دان ڏئي نو . ۵. قل ماڻي نو .
 ۶. ڪمائي نو . ۷. خرچي نو . ۸. پاپ، گناه ڪري نو . ۹. نيرتن لي اشان ڪري نو .
 ۱۰. ذاب . ۱۱. ڪل . ۱۲. آڪيانوڻو . ۱۳. جيت مسرڻ جي چڪر ۾ پيو پئڪندو .
 ۱۴. آڃاپر بحت مباحشو ڪري . ۱۵. پاڻ جهڙو ٻين کي سمجهو . ۱۶. دشمني . ۱۷. من جا
 خيال . ۱۸. پرڪاري . ۱۹. اولده . ۲۰. سمجهو . ۲۱. پنڌن، پار .

نانڪ سڱور، مڙيئي هڙيئي گئي - نان سڱ رسيا من آء
سڱ ڪباوي سڱ رهئي - سڱي شير سماء.
[راڳ وڏهنس، مڪلا ٽيڄا، شبد (۹)]

(۳) نانڪ جيڪو - آڀو جاڻي
اڳي گهيا - نه سوڙهي.
سري جن صاحب،
مڪلا ٻهلا،
ٻوڙي (۲۱)

(۴) جڳ هڙيئي مڱل دڪ پائيا - مڱل لاڳي دڙجي پاء
مل هڙيئي ڏوٺي ڪوئي نه آئي - جي سوڙي ناء
هر ڪيئا هر ڪرهي - هر مڙڪ ڪاوار
ڪرڻي والا وسريا - دڙجي پاڙ پيار.

(۵) من هٿ ڪي نه پائيا - ڪر اهڙا نڪي سڀ ڪو
سڱ سڱاڻ ڪر رهي - من ڪوڙي رنگ نه هوء.

(۶) اهنڪار ڪر اهنڪار پيا - ويهيا من ڪي مڱ
نن پڙپ آپ پلايا - نالن نام نه پڙپ.

(۷) ميري ميري ڪيا ڪر - جن دڙي سو پڙپ نڙو
سڙي آلي چلڻا - چڱ جا سي لڪ ڪروڙ.
(۲۲)

(۸) هڱ پال وڱي هڱي نه آڏي رهي راه، نه ڪوئي
وچ هڙيئي ڪر دڪ روئي - ڪه نانڪ ڪن پڙ ڪي هڱي.

(۹) هڙيئي وچ سڱ جڳ پرائيا - دڙجي پاء هر پلايا
به چٽا چٽي آپ نه پڙيا - ڏنڌا ڪرڻا ان دن وهانا.

(۱۰) بالڏو آڻن - هڱ هڱ پڙيا
دوش ديش - آڱهه ڪڙ آڏا.
راڳ گهوڙي، مڪلا،
پنڇوان، ٻاون اڪري
(۳۹)

۱. پرماتما. ۲. اهنڪار. ۳. پرلوڪ. ۴. سهندو. ۵. بياني، ديش پاء. ۶. اشنان ڪري.
۷. ڪنوار، آڱيائي. ۸. آڱيائي. ۹. عزف. ۱۰. چاهنا رڪو. ۱۱. آء، ليڪ، اوس.
۱۲. ڳولهي ڳولهي. ۱۳. اڪل، وياڪل. ۱۴. آڏيرو. ۱۵. طرح. ۱۶. چوٽڪارو. ۱۷. ٻاڳل.
۱۸. ڳڻتن ۾ ڳوڻ. ۱۹. راج ڏهن ورت ويا. ۲۰. پنڇور پاڻڪي. ۲۱. ڏوهه. ۲۲. ٻن ڪي.

- (۱۱) جب لڳ ڄاڻي ۾ ڄڻ، ٿي ڪڇ هوءَ۔
 لب اس ڪٿه سکر ٺاهي ڪوءِ
 راڳ ڳوڙي، مڃا
 بدجوان، سڪندي
 صاحب، اشهددي
 (۴) ۱۲
- (۱۲) هر ڪُ سرگ سڀا سڀا - هٿ هٿ ڪرڻ بهاءِ
 جن ڪيئي ٿس، نه ڄاڻي - چتره اُنڪ آهه۔
 راڳ ڳوڙي، مڃا
 بدجوان، ٿي (۳)
- (۱۳) منمڪ اهنڪاري محل نه ڄاڻي - ڪُن آڳي ڪُن پيچي
 سدا بلائيئي محل نه آوي - ڪٿه ڪر درگاهه سڄي
 راڳ ڳوڙي، مڃا
 چوڻان، وار (۲۵)
- (۱۴) جيڪو ناءِ ڌارائي وڌا - ساد ڪري من پاڻي
 خصمي نڌري ڪيڙا آوي - جيتي چڱي داغلي۔
 راڳ آسا، مڃا بهلا
 شيد (۳۵)
- (۱۵) ميري ميري ڪر گهي - پلي ڪڇ نه پاءِ
 محل ٺاهي ڏهاڙي - اُنڪ گهي پچتاءِ۔
 راڳ آسا، مڃا بهلا
 اشهددي (۷) ۱۱
- (۱۶) گارُب لاڳا ڄاهه مڱد من - اُنڪ گيا پچتاوهي
 اهنڪار ٿرندا روڱ لگا - برتا جسم گواوهي۔
 راڳ آسا، مڃا بهلا
 چنس (۶) ۲
- (۱۷) چاڪر لاڳي چاڪري - نالي گارُب واد
 گلان ڪري گهڙيا - خصم نه پائي ساد۔
 وار (۲۲)، سلوڪ
 مڃا دوجا
- (۱۸) لانڪ مڪت دنارا آف ٿيڪا - نانا هوءَ سرجاءِ
 هو مڃي من اسڱول هي - ڪٿه ڪر وچندي جاءِ۔
 راڳ ڳوڙي، مڃا
 نيجا، وار (۴)
- (۱۹) هو مڃي وچ جگت مؤنسا - مردو مردو جاءِ
 چچر وچ ڏنر هيچ ٿيچر نه چيتي - ڪريڪ اُنڪي جاءِ۔
 راڳ بهاد-ڙا، مڃا
 چوڻان، وار (۱۹)،
 سلوڪ مڃا نيجا
- (۲۰) آڏي سر ٻر جاڻا جڻ مهماڻا - ڪاهي گارُب ڪيچي
 جف شيوندي درجهه سکر پائيئي - نام لسي ڪا ليجي۔
 راڳ وڏهنس، مڃا
 بهلا، آلاهڻي (۲) ۱

۱. هن چيو ڪي . ۲. سڪ . ۳. دڪ . ۴. سنسا . ۵. عمر اڃاڻي ٿي . ۶. پرماتما .
 ۷. رکائي، ڪوڙائي . ۸. نظر ۲۰ . ۹. مڃون ماڻي . ۱۰. رن ٻيمڪ عروفت . ۱۱. اپمان . ۱۲. اڃاڻو،
 وڻرڪ . ۱۳. شيوڪ . ۱۴. شيوا . ۱۵. چوڙا . ۱۶. لنڊو، سوڙهو . ۱۷. ننڍو، نماڻو .
 ۱۸. ڳورو، وڏو . ۱۹. ساس، ساڻ . ۲۰. پراڪ ۲۱. مڃا .

راڳ وڏهنس، مھلا
چوڻان، وار (۱۹)،
سلوڪ ھلا ٿيجا

راڳ سورن، ڀڳت
روداس، شبد (۶)

راڳ ڏناسري، مھلا
چوڻان، چنس (۴) ۱

راڳ سرھي، مھلا
پنڇران، شبد (۳)

راڳ بلاول، مھلا چوڻان،
اشتھدي (۷) ۳

راڳ مارو، مھلا
پنڇوان، شبد (۱۷)

راڳ مارو، مھلا
ٿيجا، وار (۹)

راڳ بسنت، مھلا
بھلا، اشتھدي (۵)

راڳ سارنگ، مھلا
چوڻان، وار (۳۲)،
سلوڪ مھلا ٿيجا

سارڪ، ڪچرو،
صاحب (۱۵۶) .

(۲۱) من ھٿ ڪڍي نہ پائيو۔ سڀ ٽڪي ڪرم ڪماء

من ھٿ پيڪ ڪر ڀرمدي۔ دڪ پائيا دوجي ڀاء ۔

(۲۲) ٻرائي۔ ڪيا ميرا ڪيا ٿيرا

جڻسي۔ ٿورو پنڪ ٻسيرا۔

(۲۳) ماڻا دڪ مڙھيا ھڙمي روھيا۔ ميري ميري ڪرت ھڙئي

جو ٻارپ دٻي ٿس چيتي ٺاھي۔ اُنڪ گتيا پچتا رني۔

(۲۴) گرب گھيلي۔ مھل نہ ٻاوي

ٿر پچتاڙي۔ جب رٿن ٻھاوي۔

(۲۵) من ھٿ ڪرم ڪري ايمان۔ جت بالڪ ٻالو ڪھر اُسرنا

آوي ٺھر سمند ساگر ڪي۔ ڪن مھ پٺن پٺن ڏھ۔ پشينا۔

(۲۶) ھٿ ھٿ ڪرم ڪماي۔ ٺي تي بند گلائي

ميري ميري ڌاري۔ اوھان پتر لڙھاري۔

(۲۷) ھر جيع اھنڪار نہ پاوئي۔ ونڊ ڪوڪ سڻاوھ

اھنڪار مئي سي وگتي گئي۔ مَر جنھ ٿر آوھ۔

(۲۸) ھڙمي پڳڙ ٺھري مڇي ماھ۔ ھر نہ چيتھ مڙي مڪس چاھ

مس ھر وسر پڇي ڄم ڦس باھ۔ اُنڪ ڪال مڙي چوٽ ڪاھ۔

(۲۹) ڦس ٻرائي آپ گرب ڪري۔ مورڪ آپ ڪڍائي

لاک ان بوجھي ڪڍي نہ پاليو۔ ٿر ٿر آوي ڄائي

(۳۰) ڪمير ماڻا ٽڇي نہ ڪيا پڇا۔ جت مان ٽڇيا ٺھي جاء

مان مڇي منڊور گلي۔ مان سڀئي ڪم ڪاء ۔

۱. پيڪر، ويس، ۲. وڻ، ۳. پکي، ۴. ڪاوڙ ڪن ٿا، ۵. ڦاٿل، ۶. راند، ۷. واري،

۸. ٻرزا ٻرزا، ۹. ڳچي ڇر، ۱۰. ٻيڙاڻ، ۱۱. زنجير وٺ، ۱۲. برمانا، ۱۳. ڪاري، ۱۴. اڻوڻيا،

۱۵. بندن، ۱۶. سڙا، ۱۷. شڄي، ۱۸. ٺي پير، ۱۹. اھنڪار، ايمان،

۲۰. مشهور، سر بشت، ۲۱. ڳري ويا،

اهنڪار، هڙهي ۽ مان مان

لڙي پاڻا چواندي آهي ته هي اُلم ۽ اُجا هڙ ڪيم يا هي آهيان ۽ اُجا هڙ ٻڄان. پر اهنڪاري پاڻا ٻولائيندي آهي ته هي اُلم جو بچي وٽ ڪونه آهي، هي آهيان جو ٻيو ئي نه سگهيو آهي يا هي ڪيو اُلم جو ٻيو نه ڪري سگهندو. پر جي ڪر وري ئي سگهيو ته اهنڪار جو اُپمان اُيو ۽ ويو ۽ وروڌ ۽ ايرڪا جي آڌم پيدا ٿي. مطلب ته لڙي پاڻا ”مون کي مون کي“ ڪري پٽڪائي ٿي ته اهنڪاري پاڻا ”مان مان“ ڪري ڇلائي ٿي. اهنڪار کي اُنڪ ٽالا عطا ٿيل آهن ڇو ته جيڏي ڦڙڪ تيڏيڙن ڦڙڪون. اهنڪار سڀني اُلم پاڻ، اُپو، اُپمان، مڙورڻي، مزاج، گهمند، وڏائي، هٽ، خوردي، بانور، ٿيڪر، سڀيت، ٿڪر، وغيره، وغيره. اهنڪار جون ٻيون نشانيدون آهن نفرت، هڙڻ، ضد، حسد، ريس، هيس، اُتسهاڻي ۽ ايرڪا. جهڙا اهنڪار جا ٽالا ٽالا ٺهڙائي سندس رنگ ۽ روپ ٽالا. ڪنهن کي سونهن تي اُپمان، ڪنهن کي ٻل ٿي، ڪنهن کي ٻڌارن ٻي، ڪنهن کي سياڻپ ٿي، ڪنهن کي چترائي ٿي، ڪنهن کي عقل ٿي، ڪنهن کي علم ٿي، ڪنهن کي عهدي ٿي، ڪنهن کي ڪُل ٿي، ڪنهن کي عزازن ٿي، ڪنهن کي اولاد ٿي. عام ساڌو سنڀ به اهنڪار جي اوکڻ کان خالي ڪونه آهن. ڪنهن کي وڌيا ٿي اُپمان. ڪنهن کي گمان ٿي، ڪنهن کي ڀڳتي ٿي، ڪنهن کي ٽهيا ٿي، ڪنهن کي پرڳ ٿي، ڪنهن کي ٽياڳ ٿي، ڪنهن کي سڌي ٿي، ڪنهن کي اُمت ٿي، ڪنهن کي ٻڙمارت ٿي.

مطلب ته گهڻو ڪري هر ڪو انسان چاهي گرهست جي گپ ۾، چاهي ٽياڳ جي طلب ۾، چاهي روحاني رمز ۾، ڪنهن نه ڪنهن آڏ تي اُنڪي، اهنڪار تي آڏول پيلو آهي. پر ڪن جي اهنڪار جو جهنڊو سر تي بلند نه ڪن ڇو بلڪل ۾ لڪل. لڪل جهنڊو بلند جهنڊي کان وڌيڪ خطرناڪ ۽ جوکائو آهي ته ٻين لاءِ پر خود اهنڪاريءَ لاءِ به. ڪُلل جهنڊي جو نه جلد مقابلو ٿيو آهي ۽ مقابلي ۾ شڪست اچڻ سان شايد اهنڪاريءَ جو اُڌار نه ٿي وڃي. پر لڪل جهنڊو جو ڀڙنگي، حليمائيءَ جي ڀال پٺيان ڀڪيل آهي، سر مقابلي جو الانهي گڏهين سامهون ڪري. تنهن ڪري اهو روحاني راه ۾ وڏو وڙو آهي جي اڻٽي قدم وڌڻ تي نه ٿو ڏٺي. اهنڪار جي زنجير پاري ۽ مضبوط آهي. پير ٻنڌ کان لاچار. پوءِ مڪتيءَ جي سرڙهي سوراخ مان ڪيئن لنگهي سگهيو؟ ڪرو صاحبين جن جا چونڊ وڃن مٿي ڏال آهن، تن صاف لفظن ۾ فرمايو آهي ته اهنڪار سڦلٽا جو وروڌي آهي؛ چاهي گرهستي جيون ۽ چاهي روحاني ساڌنائن ۾. انهن وچن مان هيٺيان به وڃن خاص دهرائڻ جي لائق آهن:

(۱) جب لڳ جاليج مڇر تي ڪڇ هوءَ۔

ڀاڳ ڪوڙي ۽ محلا
ٻڌجوان، سڪمسي
صاحب، اشتهدی

تب اس ڪٿ سڪ ٺاهي ڪوء

جب لڳ جاليج م ڪڇ ڪرڻا۔ تب لڳ ڪرڻ جون مه ڪرڻا.

(۷) مڙي مهري ڪر گئي - پليءَ ڪڇ نه پاء
 محل ٺاهي ڏوهائڻي - اُنءِ گئي پڇتاءِ
 جيئن هڪ ميان ۾ به تارارون ماڻي نه سگهنديون آهن تيئن من ۾ اهڪار ۽ ايشور
 هڪ وقت گڏ رهي ڪونه سگهندا: يا هٿ يا هادي. ٻنهي جون مڙيون هڪ ميد ۾
 گڏوگڏ ڪيئن پراچمان ٿينديون؟ پر جي اسان اسٽاپن ڪيون ٿا، ته من مندر نه رهندو ۽
 هڪ پاڪنڊي پٽ بظور جنهن مان اُنهيءَ ۽ اڌار جي ڪهڙي اميد؟ اهڙي پٽ سان پاڻ جو
 ڪهڙو پريوڇن جو رڳو ڪنهن نقلي نالڪ جو نماءُ هجي يا ڪو ڪپت جو ڪوت هجي؟
 اهڪار جو اوج امر ئي نه ٿي سگهي. اهو اسرار آهي چار ڏهاڙا ڇو نه بيٺل آهي
 ڪڇي بنياد تي. ڇا حسن، جواني ۽ جسماني طاقت عمر جي پڙدي پوئيان نه ڇڏي
 نه ٿيڻا آهن؟ ڇا دنياوي بڌارت، ڪٽنب قبيلو، متر ۽ سنبهڙي ناسونءُ نه آهن؟ ڇا
 اهي، اُنءِ سمهي ڪو ساٿ يا سهارو ڏيندا؟ ڇا تون پاڻ مهمان نه آهين؟ ڇا جهڪي اٿئي
 سو ايشور جو عطا ٿيل نه آهي؟ ڇا ڏاتار جون ڏنل ڏاليرن ڪسجي نه ٿيون سگهجن؟ ڇا
 اسان جا پرايل گڻ به اهڪار ڪري ڪسڪي نه ويندا؟ ڇا بي بڻا، ناچيز ۽ مٿيا وٽو،
 اهڪار ڪي ڪر دالما اجهو ڏئي سگهنديون؟ ڇا تارايخ ڪافي مثال پيش نه ٿي ڪري
 ته اهڪار اوس ئي ڏک کائيندو آهي؟ ڇا اسان خود جيون ۾ ڪيترا چرلر نه ڏٺا آهن
 جتي اهڪاري انسان آسمان مان پلٽو کائي اچي پٽ پيو هجي ۽ اهڙي دردناڪ ڏک
 جي درد شا به آهي جو ڪا به همدردِي ۽ ڪهڙو به پرڀڙ سندس وباڪل من کي ستوش
 نه ٿو ڏئي سگهي؟

جيڏي اهڪار جي مٿي اُڌر ٿيڏو هيٺ ڏڪو. جيڏو ڳاٺ اوچو ٿيڏي وڏي گراوت.
 اهو قدورف جو قانون آهي. پر حيرت ۽ عبرت لاهيءَ تان ٿي لڳي ته جهيسٿائين جهڙ ڪي
 سوڀ ۽ سڦلن نصيب ٿي ٿئي ٿيسٿائين سموري شاباس ٿو پاڻ کي ڏئي ته مون هجيئن
 سوچيو ۽ هيئن ڪيو پر جي شڪست ۽ سڦلن آڏو اچيس ته چوي ته ايشور انڌو ڪيو يا
 لڏو. ۽ سڙا ڪڍي ڇڏيا. شاباس جو پاڻ حقدار ۽ سزا جو ايشور اڌڪاري. انسان ڪهڙو
 انصاف پاڻ ڪري ٿو ۽ ڪهڙو انصاف پاڻ لاءِ طلبي ٿو! هڪ ٻئي جي ابتڙ!!

اهڪار جي اوج جو اوسر کڻي معمولي هجي پر اُنهيءَ استيتيءَ جي من مستي ۽
 معاذغير معمولي رهن ٿا. اهڪاري انسان کي رڳو پنهنجو آواز ۽ پنهنجي واکاڻ وڻي،
 پنهنجن جو فائدو ۽ ٻئي جو نقصان واضح بخشي، پنهنجي سوڀ ۽ ٻئي جي شڪست مان
 آنند اچي. هيٺين ڏانهن نفرت ۽ پاڻ جهڙن سان پاڻي ڪٽڻ ۽ مٿين مان حسد. ”مان ۽
 منهنجا“ سڀ پنهنجا، ٻيا سڀ پراوا. تنهن ڪري سڀني ڀاونائن، ويڙن ۽ ڪرپائن کي به
 پهلو ۽ بهاسا، هڪ ٻئي جي ابتڙ. هڏوڪي ۽ همدرد دوست، ٺٺن ۽ پاڻ ئي پلاند چنائي
 ڇڏي ۽ مطلب دوست، مطلب سڌ ٿيڻ کان پوءِ سندس پلاند چنائي
 ڇڏين. خوشامندڙ ٿين جي ٿيڪ نه ٿئي آهي. اهڪار جي اوج جي اڳيانا جي اوندهه ۽

ڏکي کان پوءِ نرسانائيءَ جي اوندهه. من ۾ هر وقت انڌڪار نه ٻاهر نه هر دم انڌڪار نهين
۾ رڳو حرص ۽ حواس جون هٿوراڙيون ڪيئن ڪيان جو پرڪاش ڪنديون؟

انسان پنهنجي اصليت ڇڏائي ڇڏائي صفا ڀلجي ويو آهي. وڪاري واسدان چڻي
وس اچي پاڻ کان نه ٿو پڇي ته ”مان ڪير آهيان؟“ ”مان ڇو پيدا ٿيو آهيان؟“ ۽ ”مان
ڪيڏانهن پيو وڃان؟“ پر ٻين کي پيو ٻڌائي ته ”مان هيءُ آهيان ۽ هو ٿيندس.“ ”هيءُ
منهنجو آهي ۽ هو منهنجو ٿيندو.“ اها ”مان مان“ ۽ ”منهنجو منهنجو“ آهي ڪُل ٻيا
چاڻي انسان جي خيالي خزانن جي. هن جون سڀ ڪمنائون، پائنائون، نرسانائون، آسائون،
ارادن، رٿون، ڪريائون ۽ وهندڙ سڀ انهيءَ ڪل تي ٻڌل آهن. اهڙيءَ ڪل جي سانچي ۾
نشانڪار ڪم ڪيئن ٿيڻ جي سگهندا؟ ڪڏهن اڪ جي وٽ مان نه ماڳي نڪتي آهي؟
جنهن دنيا جو مرڪز ”مان مان“ تي ٻڌل آهي ۽ جنهن دنيا ۾ ڌاري کي داخلا جي
اجازت نه آهي. اها دنيا وڏي ۽ ويڪري ٿي سگهي ٿي؟ انهيءَ تنگ دائري کي فقط
هڪ ننڍي دري آهي ۽ جتان ”مان مان“ جو اهم پاڻ ”پنهنجن“ جي پير آهيان ڪري
۽ ”ٻڙون“ کي لوڏي ڪڍي ٿو. اهڙي سڀڪار ۽ آسٽيڪار جي خود مطلبي ڪيڏ
ٻاٽو ۾ ڪيڏون نه رٿب ڪون ۽ روڙا ٿي وڃي جتان اڳتي وڌائڻ جي هر ڪا ڪوشش
ناڪامياب ٿيڻ پئي.

انهيءَ ڪل يا چاڻيءَ سان انسان سڀني کي ڦاڙ ڪرڻ ٿو چاهي پر حقيقت ۾ هن
پنهنجي ويڪر کي گهٽا ڏئي پڇري جو پکي بڻائي ڇڏيو آهي. هو سمجهي ٿو ته انهيءَ
ڪل جي ڪلا سان ڪاميابي ويجهو ايندي ٿي وڃي پر خصوصاً هو پاڻ کي اوڙاهه ڏانهن
ڏوڪيندو ٿو وڃي. دنيا هن جي سازڻ اهڙي ڪار جي رڳو پکڙي ڪٽائڻي ٿي ڪري
۽ هو مستيءَ ۾ اچي، ڀولي ٻاندر ڄيان، اهم پاڻ جي گهنگهون سان، سورس جي ساز ٿي ۽
گتڪٽائيءَ جي سر تي، اهو ٿو ٽڄي. جتي ناچو ۽ ٺٽائيندڙ اهم پاڻ جي ناچ جي راس
ليلاچي رهيا آهن، اتي نرانڪار مٿو نه ملندو؟ ڪاش انسان کي سچ ۽ ڪوڙ جي پوري پرک،
۽ پروڙ پئي ته هوند ”مان مان“ جي راس ليلا، ”توهين ٿون“ جي راس ليلا ۾ بدلجي
وڃي. اتي ئي منور جي مرليءَ جو مڌر آواز آلاپ اٿاريندو، من موهيندو ۽ اوهه جاڳائيندو.

اڳتي هلي ڏسنداسين ته جيئن ٻاٽو ۾ اهم پاڻ نه سولو ساڻ نه ٿو ڇڏي. ڪنهن نه
ڪنهن سرڪيم صورت ۾ هردي ۾ هر دم وسي وهيو آهي. تفاوت فقط هيءُ آهي ته
سڀاري وهندڙ ۾ اهڙيڪار ”پنهنجو جو“ ڦاٽو ”پراني“ نقصان مان حاصل ڪرڻ گهري ٿو
ته وري ساڌڪ نه پر مالها جي پراني ”پاڻ“ لاءِ پهرين حاصل ڪرڻ گهري ٿو. هر جي
رؤحاني راهه تي ساڌڪ جو سفر اڃا سالم آهي ته نيٺ هو انهيءَ ڪڙيءَ تي به پهچندو
جتي پنهنجي ۽ پراني جو ٻڌو ٿئي ٿو، پاڻ ۽ مالها پئي ڪڏجي وڃن ٿا، ڏئي دُور
ٿئي ٿي ۽ سرڪيم اهم پاڻ جون باقي بچيل پاڙون به پٽجي ناس ٿين ٿيون. انهيءَ اوستا

جيئرو خود برهم بطحي پيو آهي ۽ پرڪريءَ جي هر رنگ ۾، هر وقت ۾، هر رُوب ۾، رهيو ٿو سي رهيو آهي. اها آهي ياترا جي پوئين پڙڙي، آخرين ڏاڪر، منزل مقصود، چيرون مڪتي ۽ سهج سماءُ، چوٽي چوٽ يا بڙند ساگر جو ميلاپ.

اهم پاڙ جي مڻجڻ جي اها مڻيا آهي جنهن جو وڌيڪ احوال هن ٻيٽڪ جي ٻئي ڀاڱي جي پوئين حصي ۾ ڏنو ويندو. نيسيتائين اي بدلا، تون آندڙ اوري ڏس ته تنهن جو وويڪ نه نه ساڳئي قيد ۾ قابو ڪرڻ آهي، تنهنجيءَ ڪل کي به نه ڪو ڪٽڪٽائي ڪرڻ ڪري رهيو آهي؟ تنهنجي چيرون جي ڪشتي به نه اهم پاڙ جي ڪن ۾ ڪانه اٽڪجي وئي آهي؟ اهنڪار جي آنڌي تنهن جي هردي جي چوٽ به نه نه وسائي رهي آهي؟ انهن سوالن جو جواب، اي بدلا توکي آندڙ ۾ ملندو، جتي اهنڪار جو طوفان تنهن جي وويڪ جون پاڙون ٻئي رهيو آهي. توکي غور سان ڇاڇڙ پوندو ته من جا ڪهڙا سنڪلپ تنهن جي اهم پاڙ ۾ جان ڦوڪي رهيا آهن ۽ ڪهڙو خاص ڪارڻ تنهن جي اهنڪار کي ڦولاري رهيو آهي ۽ من جي اُشانتِي وڌائي رهيو آهي؟ دنيري پڌارن ۽ سنساري سڻا ملڻ تي نه نه تاز ڪري رهيو آهين؟ پنهنجا دوش، اوگڻ، ڪمزوريون ۽ گهٽتايون لڪائڻ لاءِ نه نه تو اهنڪار جو اجهو ورتو آهي؟ ٻين جي عيبن کي اُگهاڙو ڪرڻ لاءِ نه نه تو اهنڪار جو سهارو ورتو آهي؟ ڪنهن سان ويڙهه، وڙڌ ۽ ڪروڙ جي ڪلهيائن ڪري نه نه تو اهنڪار اُڇلون ڏئي رهيو آهي؟ تنهن جو من اساذارڻ جي اسٽئيءَ ۾ اچڻ ڪري نه نه اهنڪاري جامر پائو آهي؟

پاڻ کي پاڻ سان ڏس ته سڄو سبب سڀئي سگهين، ليڪ دوا ڪري سگهين ۽ پُورن شفا پائي سگهين. ٻيا اناڙي جي پاڻ ساڳئي مرض ۾ مبتلا آهن، سي تنهن جي ڪهڙي مدد ڪري سگهندا؟ ٻين جي اکين سان پاڻ کي ڏسندڙن نه تنهن جي من جي ڪشمڪشا وڌيڪ مزاحهارو پيدا ڪندي، اُشانتِيءَ جي آڻ وڌيڪ پڙڪائيندي، ۽ ڏک جو ڏيهو، جنهن جي ڊاهڻ لاءِ تون جيئون ياترا جي سفر تي نڪتو آهين، سو ويندو وڌيڪ ٻڪرو ۽ پختو ٿيندو. پاڻ سان پاڻ ڇاڇ ۽ ڇاڇي ڇاڇي پاڻ سنوار نه سڄو سک لهين. اهنڪار جي اوت ڇڏي، رُوخاني راحت ماڻين ۽ اُنُوکا آزمودا پرائين.

(۱۰) پنج وکار

(۱) ئېچ ئىز - كىيا ئۇرۇن سُن كىيا

(۱.۱) آن باۋۇلى يىگىت نېھى - اۋۇكىچى دان نى دىسا -
 كام نى بىرۈر كروڭ نى بىرۈر - لوپ نى چۈنچۈر دىرا
 بىر لىدا مەك ئى. نېھى چۈنچى - ئۇل يىگىت سىپ شىوا
باكت بار گەر مۇس ئۇرۇن - بىست پىرىچ ابراڭى
 جەھ بىرلۈك جاء اۋۇكىچى - سۈنچى اۋۇكىچى سۈنچى
 ھىسا نى مەن ئى نېھى چۈنچى - جىگىت دىيا نېھى پالى
 پىرماند سادى سىگىت مەل - كىيا پىست نى چالى.

[راڭم سارنىگم، سىرى پىرماند، شىد (۱)]

(۲) اۋۇر پىنج ھىم اىك جىنا - كەم راکىم گەر بار - مىنا.ماۋىھ لۇتھ نىست نىست - كەس آڭچى كرى بىكار جىنا.(۳) لالچ چۇت بىكار مېھ - بىتاپ مۇزى اۋۇر.لاگە ۋۇي دىرگىڭ سىم - ناىك مائىيا بىمىن.(۴) بىر بىرۈر كام كروڭ مېھ - چوت بىكار مېھ لوپ دۇرۇھ.ماھۇ چىگىت بىتاپ كەم - چىم - ناىك راک لېھ اۋۇر كەم.(۵) پىتر پىنج كەم مەن واسى - بىرۈر ۋەھ جىسى ۋۇھ اۋۇسى.مەن مېرا دىيال سىتې - بىرۈر بىمىن رەھى.لوپى كەپتى پاكىدىي - مائىيا اۋۇگە لگىي.

راڭم گۇزى، مەلا
 پىست، شىد (۱۴)

راڭم گۇزى، مەلا
 بىست-وان، اۋۇر
 اكرى، (۱)

راڭم گۇزى، مەلا
 بىست-وان، سىمى
 صاحب، اشپىدى
 ۴ (۷)

راڭم آسا، مەلا پىست
 شىد (۳۴)

۱. ھىر رىس . ۲. راھى . ۳. مائىيا . ۴. پىراۋا . ۵. پىمانو . ۶. اۋۇدىا، كىمىر .
 ۷. بىكا كىيا آھن . ۸. پىتر . ۹. بىڭى آھى . ۱۰. پىنج وکار . كام، كروڭ، لوپ، مېھ .
 ۱۱. ھىر دۇر . ۱۲. سچو ۋىت، ھىر دىم . ۱۳. وکار . ۱۴. بىدۇۋ . ۱۵. وىر .
 ۱۶. دۇر . ۱۷. اھۇزى چىگىت . ۱۸. گۇزى ويا . ۱۹. مېھ . ۲۰. اۋۇر ھىر دى .
 ۲۱. چىجھا، لىكل . ۲۲. تائىدىك . ۲۳. پىتكى پىر . ۲۴. غىمكىن . ۲۵. سان . ۲۶. پىھىد .

- (۶) ٻولهي ٻڙي نيڪي ذات - ڏيئا ٿري ميني پالڻ
ٿريئا ٿرا سندر ٿان - بگڙ روڻ من مه ايمان.
(۷) پنج دؤف مل - پره وچوڙي
پرم پرم ووي - هان پچوڙي.
(۸) ڪام ڪروڙ مائيا مد متسر - اي ڪيلس سڀ جوئي هاري
سڀ سنوڪ دنيا ڌرم سچ - اهه اهنج گر هه پيترواري.
(۹) اڪار مائيا ماد سوريو - سوچه پوچه نه آوي
بگڙ ڪيس جر اٿارو - ٿڌ هي ٿهر چاوي.
(۱۰) لڪ چوريان لڪ جاريان - لڪ ڪوڙيان لڪ ڪال
لڪ لڪيان پنهاميئا - ران دلس جيء نال.
(۱۱) ڪهت ڪير پنج ڪو جهڙا - جهڙت ڪير ڪوانيا
جولي مائيا سڀ جگر ٻانڌا - مي رام رمف مڪ پائيا.
(۱۲) سوز پير وريام - ڪي نه هوڙي
فوج ستاڻي هان - پنچا جوڙي.
(۱۳) اس دهي وچ پنج چور وسه - ڪام ڪروڙ لوپ موهه اهنڪارا
امرء لوتھه منمڪ نه پوچهه - ڪوء نه سڀي ڪارا.
(۱۴) پو اڪار نه ڪهڙ ڪي - نه پي سنگور شور ڏيائون
پنج دؤف رچ سنگت گوشت - متسارو مند مائيو.
(۱۵) سگل بيات ڪي وس ڪر دينا - قري پياس جء جل بن مينا
ڪچو سنانپ اڪت نه موري - ايڪ آس لاکر پڻ ٿوري.

۱. هڪڙو نه. ۲. پنج وڪار. ۳. سني، اٽم. ۴. پيو نه. ۵. ڪل. ۶. ٿيون نه.
۷. پرمائيا. ۸. هت هٿان، مروڙيان. ۹. نشو. ۱۰. حسد، اڻوڪا. ۱۱. ردي اندر ڌارو
ڪن. ۱۲. سڌ ٻڌ. ۱۳. وار. ۱۴. ڪهاٽ ڪلن ٿا. ۱۵. دوستيون. ۱۶. گاريون. ۱۷.
دغاڙيون. ۱۸. ٻڙي چڙو آهي. ۱۹. ريجھائي. ۲۰. سڙو ما. ۲۱. بهاد. ۲۲. جيتيا آهن.
۲۳. هنلي. ۲۴. ڪڙ، سڪرم. ۲۵. ڳالهه بولھ. ۲۶. پاڇل. ۲۷. مائيا. ۲۸. مچي.
۲۹. اٽڪل. ۳۰. ٽهن جي.

راځه - بلاول، مهلا
پنجوان، شبد (۳۸)

(۱۶) اهنډ پر باد نيمه - لوب رسنا ساد

لهت كهت گر ه بډيا - مټيا بكيه ساد.

(۸۸)

(۱۷) پنج دؤس موند پر نايي - كيس گهي قيرازف هي

درشت نه آوه اوند اگيانې - سره وهيو مد ماوتف هي.

راځه - بلاول، مهلا
چوځان، اشتهدي
(۲) ۱

(۱۸) ايك گر ه دس دټار هيچ جاكې -

اهنس تسكر پنج چو لگيتيا

ذرم ارم سپ هر ليچ جاوه - مدمه اوندلي خبر نه پټيا.

راځه راءكاي، كير
صاحب، شبد (۸)

(۱۹) كار كروډ ماڼيا مد متسر - اي سنيچ موماڼي

دنيا ذرم ار كرو كي شيوا - اي سپتر ناهي.

راځه مارو، مهلا
بهلا، شبد (۳)

(۲۰) كائيا اړخ من وچ لسوا - پنج اگن لس لاک رهي

كونلي پاپ پړي لس اوږ - من جلبا سني چمت پټي.

راځه مارو، مهلا
پنجوان، شبد (۱۱)

(۲۱) بگاړ پالر گلېه باندي - ليد پوټ سره

مها ساگر سمند انگهنا - پار نه پوژنا جاء

كار كروډ لوب موه پياپو - نيتړ ركي قراء

سيس اناون نه كهو مليچي - مها دتر ماء.

راځه مارو، مهلا
بهلا، سولهو (۳) ۲

(۲۲) پنج چرو چډل چت چاله - پر كور جوډه كور نهي پاله

كائيا نگر دهه دي بري - بن شديچ پت جاني هي.

راځه مارو، مهلا
پنجوان، وار (۱۰)

(۲۳) جان چټي تسان خاك ټون - سنيچ كند نه جائهي

درجن سيني نيمهن - ټون كي ځه هر رنگ ماڼهي.

راځه پيرغ، مهلا
تيجا، شبد (۱۸)

(۲۴) پيك كړيچ بهمت چمت دوتلي - انتر كار كروډ اهنكار

انتر كسا پوك امه بهتي - پو كس قري دربار.

۱. كمه، اهنكار. ۲. پرائي نندا. ۳. پنج وگار. ۴. سر لي سرار آهن. ۵. نظر پر.
۶. دروازا، اندرون. ۷. دښمن راف. ۸. چرو. ۹. چار لي پدارت. ۱۰. ټي وچن. ۱۱.
۱۱. بونجي. ۱۲. مټون پر. ۱۳. سيني پر. ۱۴. كورنو. ۱۵. انبوري. ۱۶. گنزي.
۱۷. پو جل ساگر. ۱۸. ټكي ټو. ۱۹. سنيالي ټو. ۲۰. موط كان پوه. ۲۱. پرمالما.
۲۲. پټكي ټو. ۲۳. پياس. ۲۴. در در، جتي كټي.

راڳه بسنت، محلا
پنڇوان، اشتهدی
(۳) ۲

راڳه ملار، محلا
پهلا، شبد (۵)

راڳه ملار، محلا پهلا
اشتهدی (۱) ۲

(۲۵) هَهْ هَهْ گره بڌي بکار - موه لوپ دُوږو سنسار
کار کروڌ من وس کيئا ٻ شينچي نام نه هر ليئا.

(۲۶) پودارا پودن پر لوي - هونچي بکي بکار
دشت پساڻ تسچ نندا پرائي - کار کروڌ چنڊار.

(۲۷) مانيا موه سگل جگ چانیا - کائن دیک کار لويانیا
سٺ کنچن سٺ هيٺ وڌانیا - سپ کچ اُپا اڪ رام پرائيا.

۱. مان مان، اهنکار. ۲. پنج وکار. ۳. استري. ۴. وشين. ۵. سپاڻ. ۶. نورف گرو.
۷. پکڙيو پيو آهي. ۸. پٽ. ۹. سون، ملڪيت. ۱۰. پيار.

پنج وڪار.

پنج وڪار آهن ڪار، ڪروڙ، لوپ، موھ ۽ اُھڪار. انهن پنجن وڪارن ۽ ٻين ويجهن سائين جو سماچار اڳتي اچي چڪو آهي پر ڇاڪاڻ ته سري گرو گرنٿ صاحب ۾ پنجن وڪارن جو گڏي وياڪهاڙ نه ڪيترن هندن ئي آيل آهي، جن مان چوند وچن مٿي ڏنل آهن، تنهن ڪري ههه نه پنجن وڪارن جو گڏي وياچار ڪجي ٿو. ٻاهي وچن ٻرند ٿا ڪن ته انهن پنجن وڪارن جو ٻاڙ ۾ ايترو نه گهاٽو ۽ گهرو سڀيٽو آهي جو هڪ مان ٻئي کي جان هلي ٿي ۽ سڀئي ٻاڙ ۾ هڪ ٻروار مٿل، ٻرند ٻڏي ۽ ڪمر ڪشي، پنهنجو سنڀال ليل ڪم ادا ڪري رهيا آهن. پر نه ٻاڙهه پر پنج نه سورا ٻڪ!

جنهن جهڙو ڪي ڪامنائن اچي وراڻو آهي سو موھ ۾ مٽلا آهي. موھ، لوپ ۽ لالچ ۾ ٿو اُٽڪائي. ڪامنائن جي سٺلن مان اُھڪار ٿو انهن ٿئي ۽ اُٽلن مان ڪروڙ. مطلب ته ڪن جزوي مثالن کان سواءِ هر ڪو جيءُ هر وقت، پنهنجي وڪارن مان ڪنهن نه ڪنهن ۽ ڪوڙيل رهي ٿو. هن جي ٻڏي ڇو نه قيد خاني ۾ قيد ڪئي وئي آهي ۽ هن جي من تي انهن وڪارن پنهنجو راڄ اُستائين ڪيو آهي. اهڙي وڪاري من جي راج ۾ جهڙ جي هر ڪا اختيار ۽ آزادي عدم پيدا ٿي وئي آهي. اهڙي جيءُ جي درگتي ۽ دردشا جو وران مٿين وچن ۾ ڇٽي طرح ڇٽيو ويو آهي، جنهن جو مختصر بيان هيئن آهي.

اهڙي جيءُ جا سڀ سڃڻ ٻر ڪري پرواز ڪن ٿا. وڪارن وسيلي سچ سمجهي وڃي ٿو ۽ سچ جي سمجهتيءَ کان پوءِ ڪهڙي سڃڻ جي باقي بچندي؟ ڀڳتي پاڻ، دنيا، دان، ذرم، ڪميا، جيءُ دنيا، ٻر اُٻڪار، ٻر عارت، شيوا، نام جو جاپ، مردي، ٻر يادا، سسنگ، شپ ڪر ٿي، شد وهدوار، نمرتا، نهٺائي، شڪر، سندوش ۽ شائتي ۽ سڀ وڪارن جي آڳ ۾ آهڙي ئي ويا. انهن بدلي دنيا ڏيکي لاءِ ڀاڳند، چل ڦل، ڪوڙ ڪهت قائم ڪيا ويا آهن. اهرصد لنگهي ويو ۽ آوش اچي واسو ڪيو آهي. هوش خواس، سد ٻڌ، سو جهي ٻو جهي سڀ اُسرڻ ٿي چڪيون آهن. سڃڻ جي جڳهه ڪلچن ٿاڻو ڪئي آهي. سڃڻ جي سڳندي سچ ٿي وئي ۽ ڪلچن جي بدبوءِ برقرار بڻي آهي. سچ ٿڌي ويا ۽ درجن در پيهي آيا آهن: ٻاپ، اُٻڙ، هٿس، خود مطلبي، ٽن ٻرستي، ڪوڙ، ڪهت، ڪٻڌا، ٻرائي ٻڌار، ٻرائي ۽ استري ۽ ٻرائي ڏن ٻر اک، ٻر وروڌ، حسد، ٻرڪا، ريس، هيس، ڪروڙ، گندي زبان، آيمان، ٻرم، ٻڌن، چور يون، ٺڳيون، ڏوڪا ۽ دولاڻ.

انهن وڪارن سان سمجهندي ۽ انهن سان وهندار مڃي آهي ۽ رات ڏينهن ۽ هر وقت نه ترشائون ٿر پست ٿين ۽ نه من ۾ شائتي اچي. اڳيان جي انڌ ۽ ماڻا جي مددوشيءَ ٻڏي جي ٻڪ ڦيري ڇڏي آهي. لاهو آهي زندگيءَ جو زلزلو جنهن ”ههه ههه“ ۽ ”ههه ههه“ جو هائيدوس مڃائي ڇڏيو آهي. ماڻا جو پر پنج پنهنجو ٻر ٻر مانا ٻرائو. لوڪ ٻر لوڪ وٽس ۽ ويران. پنهنجن وڪارن جي ٻر پست ڪري ٻر مانا وڃڻ جي ٻر مانن ۾ ٻڪڙ جي ٻر پست

۾ ڀاڄي پيو ڀڄي آهي ۽ روڻجي ٻر ٻاٻن جي پٿرن سان ٻاٺ ڪيئن پڙجل ساڳو مان ٿري ٻار
پيمرو؟ صاحب فرمايو آهي:

(۱) اس ديهي وچ ٻنچ ڇورو ڦسهه - ڪام ڪروڙ لوپ موهه آهنڪارا . واکي سرورن، مڪلا
امرڪه اوتھه ممڪ ٺهي - نوجوهه - ڪوء لهه سطي پڪارا . ٺيجا ۽ شبد (۲)

(۳) ٻوڏارا ٻوڏن ٻر لويلا - هومچي بڪي بڪار
گشت ڀاء نچ ٿندا ٻراڻي - ڪام ڪروڙ چنڊار . ٻهلا، شبد (۵)

ٻر ٻار ٻوڏ ٿي نه انسان جو مقصد آهي. بند پڇاڻي جا بند ڇڏا ٻوڏا ۽ ٺنجيرون
ٺوڙ ٺهڻ ٻوڏيون ۽ ڏارو راج ختم ڪرڻو پوندو. اها آهي ڌرم جي ٻڌ ۽ سچ جي لڙائي
جا پنهون جي اندر ۽ جاري ڪري وجهه پراپس ڪرڻي آهي. اها ٻڌ ساڳي آهي جا رام
راڻو سان لڏڪا جي رڻ ڀوءِ ۽ ڇالوڪي هئي ۽ ٻانڊون ڪرڻن جي سهار ۽ سان،
ڪورون جي برخلاف ڪر ڪشيتر جي ميدان ٿي چوڻي هئي. رامانڻ ۽ مهاڀارم جي اڙان
جو اشارو اسان جي من جي ميدان ۾، ٺهڪي ۽ ٻڌي ۽ سچ ۽ ڪڙ جي وچ ۾ لڙائي
ڏانهن آهي. انهيءَ لڙائيءَ ۾ جن جن فتح پائي آهي تن اهو آزمودن جو اعلان ڪيو آهي
نه هيءَ لڙائي مٿل جي ڪاڪ وانگر آهي. قلعي جي اندر ۽ لڙڻ ڏسڻ سڄو لشڪر ۽ ٻاروڻ
ٻاٺو ٿي آهي جو همڪ ۽ اڇا شڪتيءَ اڳيان، گيان جي پرڪاش سامهون، ۽ گورو ڪر ٻا سان
ٻاٺمراڏو اوڙپ ٿي وڃي ٿو.

مطلب نه انسان وڻ کي ٻاٺمراڏو پاڪر ٻاٺي، ٻاٺ کي جڪڙيل سمجهي، ٻاٺ کي
چڏائڻ لاءِ ٻين کي پيو ٿر ٻڪارون ڪري. من جا وڪار سڀ هڪ قسم جا من گهڙيس خيالي
ڀوءِ آهن جي من جي مٿي ۽ ويچار ڏاڙا جي بدلائي سان، ٻاٺمراڏو پاٺمال ٿي وڃن ٿا.
گيان جي روشني، اڳيان جي اوندھه ڪٺ ۾ غائب ڪري ڇڏي ٿي. جو اوندھه مڪسوس
ڪري ٿو تنهن کي ٿي گيان جي جهلڪ نصيب ٿي سگهي ٿي. ٻاٺي جيڪر اڳيان جي
اگهور ٿيند ۾ الوت آهي ۽ اوندھه ٿي هري وير آهي سو روشنائيءَ جو ڪيئن طلبگار ٿيندو
۽ روشنائيءَ ملڻ لاءِ ڪيئن ٻاٺ پيڙهندو؟ اڳيان جي احساس سان ٿي گيان جي شروعات
ٿيندي ۽ گيان جي شروعات سان ٿي اڳيان ٿورھ ٿيندي. اڳيان جي اوندھه وڪارن جو
جيابو آهي ۽ گيان جو پرڪاش وڪارن جي انھ آڻي ٿو. اهو پرڪاش نه گهٽ ٿو نه ٻڌ ٿيندو
۽ نه وري وڪار ٻيهر آسري سگهندا. تنهن ڪري، اي ٻڌا نون گيان جو طالب ٿي، اندر
جي اڳيان جي اوندھه مٽاءِ نه وڪار واپس وڃن.

مٿين پنجن وڪارن کان سواءِ سري گورو گرنت صاحب ۾ ٻين ڪارن تي به ويچار آيل
آهن، جهڙوڪ دٻيس، پاڻ، کوٽو واپار، کوٽي راس، چترائي، سياڻپ، ڪوڙ ڪپٽ، ٻاپ،
ٻڌن، لڏپڻن جا رس ۽ ڪسنگ ۽ ٿندا. انهن سڀني وڪارن جي سمجهاڻي ۽ ايندڙ ٽئين
باب ۾ ڏني وئي آهي.

باب ٽيون

باقی ٻيا به وکار.

(۱) دُکیت پاڙ ۽ ٻيائي.

(۱) وِڌُ ٻڙِي اُن دِنُ وَاڏُ سَمالي - لام نه چيئي ٻڌا جمر کالي
 دُجِي پاء سدا دک ٻائي - اِري گُڙ ٻرم ٻلاندا
 ماڻيا موھ ٻرم نه ٻائي - دُجِي پاء لگا دک ٻائي
 سوڙا رنگ دن ٿوڙي هروي - اِس جادي ٻلر نه لائدا
 منمک بهت گري ايمان - درگھ ڪڇي نه ٻاوي مان
 دُجِي لاڳي جنم گڙاڻيا - رِنُ ٻُڙجِي دک ٻالدا.

[راڳ مارو، مھلا ٽيجا، سونهو (۲۲)]

سري راڳ، مھلا
 چوٿان، وار (۵)،
 سلوگ مھلا ٽيجا

(۲) دُجِي لڳي ٻچ مئي - مَورک اَنڌ گوار

بھتا اَنڌر ڪٽ سي - ٻِي ٻجھ، وارو وار.

(۳) دُجِي پاء جگت ٻر ٻوڏا - نا ٻُڙجِي ٻچار

ٻرنا جنم گڙاڻيا - مَر جمِي وارو وار.

(۱۰)

واڳ، مانجھ، مھلا
 ٽيجا، اشھدي (۶) ۲۲

(۴) لڳ ڪوڙ لاڳي ڪوڙي ڦل ٻائي - دُجِي پاء ٻولا جنم گڙاڻي

آپ ڏي سڳل ڪل ڏوٻي - ڪوڙ ٻول ٻک ڪاوڻيا.

(۵) ٻِيئي ڏن ٻرم ٻلاڻي - دُجِي لاڳي ڦر ٻيڙاڻي

ھلت ٻلت دووي گڙاوي - سڀني سک نه ٻاوڻيا.

۴ (۳۲)

واڳ ڪوڙي، مھلا
 ٽيجا، شبد (۱۲)

(۶) دُجِي پاڙ نه شيوا جاء - ھيُجي ماڻيا مھا ٻک ڪاء

ٻت ڪٽب گنرھ^{۱۲} موھيا ماء - منمک اَنڌا آوي جاء.

۱. ٻت مباحثو. ۲. ڪھنبرو. ۳. ولس، دٻو. ۴. ڪيٺان. ۵. سڪيا، اُڀرڻ ڏيڻ لاءِ.
۶. اُڃاڻو. ۷. وڃائڻ ٿا. ۸. وش. ۹. ٻيڪن ۾، ھن لوڪ ۾. ۱۰. اِستري، ھيءُ جيؤ.
۱۱. لوڪ ٻر لوڪ ٻئي. ۱۲. اُھنڪار، ايمان. ۱۳. ٻت. ۱۴. ڪھو.

واڳ ڳوڙي، ڪبير
صاحب، وار (۱)

(۷) جب لڳ - گهٽ مهر دوجي آن
لڳ لڳ - مڃل نه لاپي جان.

واڳ آسا، مڃلا ٽيجا،
شبد (۶)

(۸) منمڪ مهره مر مرڻ وڳاڙهه - دوجي پاڻ آسم سنگاڙهه
ميرا ميرا ڪر ڪر وڳوڻا - آسم نه چيني ڀرهي وڃ سڙيا.

واڳ ڳوڙي، مڃلا
ٽيجا، وار (۱۸)

(۹) جنان آندڙ لوپ وڪار هيءَ - دوجي پاڻ ڪڏيءَ
جمنڻ مرڻ نه، ڇڪڻي - هڙهي وڃ دڪ پاء.

واڳ وڏهنس، مڃلا
پنجوان، شبد (۹)

(۱۰) ڇوڙ دوجا ڀرم سا اٺالي - ٽڪر جاڻيا ڀرپ دڙي
جان مليا پورا ستڱورو اٺالي - نان آسا منشا سڀ پوري.

واڳ وڏهنس، مڃلا
چوڻان، وار (۱۸)،
سلوڪ مڃلا ٽيجا

(۱۱) جگت اڳيائي اٺڻ هيءَ - دوجي پاڻ ڪرم ڪباء
دوجي پاڻ چيتي ڪرم ڪري - دڪ لڳي ٺڻ ڏاء.

واڳ ڏناسري، مڃلا
ٽيجا، شبد (۴)

(۱۲) جڳ مڃلا مڃلو هوءَ جاء - آويءَ جاء دوجي لوياء
دوجي پاڻ سڀ ٻوڇ وڳوڻي - منمڪ چوڻان ڪاه آهي پٽ ڪوئي.

واڳ بلالول، مڃلا
ٻهلا، ٿئي (۲)

(۱۳) دوجي پاڻ لڳي پڇاڻي - ڄمڻ ڊر ٻاڏي آوڻ جاڻي
ڪيا لڳي آوه ڪيا لڳي جاوه - سر ڄم ڪال سڄو چوڻان ڪاه.

واڳ بلالول، مڃلا
چوڻان، وار (۵)،
سلوڪ مڃلا ٽيجا

(۱۴) ڏرڱ ايه، آسا دوجي پاڻ ڪي - ڄم مهره ماڻيا چمت لائي
هر سڪ ٻڌل ٿياگيا - نام وسار دڪ ٻائي.

واڳ رامڪلي، مڃلا
ٽيجا، وار (۱۷)

(۱۵) منمڪ مهره غبار هيءَ - دوجي پاڻ بوليءَ
دوجي پاڻ سدا دڪ هيءَ - ٺٽ ٿي وروڻيءَ.

واڳ مارو، مڃلا
ٽيجا، سولهو (۱۱) ۲۴

(۱۶) دوجي پاڻ ڏسڻان ڪا واسا - پوڏي ٿرهر يهر مهره پياسا
ڪسنگت بهه سدا دڪ پاهه - دڪ دڪ ڪهائدا.

-
۱. ٻرماڻا جو سروپ. ۲. اڻوڻيو موت. ۳. ناس ڪن ٿا. ۴. مسجن ٿا. ۵. جيستاء.
۶. هي آهي، سڳي. ۷. جيستاء. ۸. پٺيان پٽڪڙ. ۹. ٻائي، ڪڪري. ۱۰. ڀرجا،
سڀ جهيڙو. ۱۱. ڏڪ، سزا. ۱۲. ڏڪار لائق. ۱۳. سڪڙو ڪاهه. ۱۴. اڻوڏهر. ۱۵. ٻائي.
۱۶. ولوڙين ٿا. ۱۷. پنج وڪار. ۱۸. نواس. ۱۹. پٽڪي. ۲۰. وهن ٿا.

واڳ سارنگ، مھلا
چوٿان، وار (۳)

(۱۷) ممک دوجا پور هيء - دوجي. لويالیا
کؤڙ کھت کماودي - کؤڙو آلايا.

واڳ پريالني، مھلا
پھلا، شبد (۱)

(۱۸) دن دن آوي ٿيل ٿيل چيچي - ماڻيا موه گھٽاسي
بن کؤڙ اڙدو نؤر نه پاوي - جب لکن دوجي راڻي.

سلوڪ، مھلا پنجوانہ
(۱۶)

(۱۹) دوجي چوڏ کي والڙي - اکس سٺ چس لاء
دوجي پاوين ٿانکا - وهڻ لڙندڙي جاء.

۱. ڳالهيون ٿا. ۲. زندگيءَ جي رٿر رٿر حصو. ۳. چچندي، گھٽبي وهي ٿو. ۴. شردي ۾.
۵. ٺڪاڻو. ۶. بلاؤص. ۷. وات ۽ وستو. ۸. پرماتما. ۹. پسند ڪن ٿا. ۱۰. ٿڌهي وڃن ٿا.

د نيت پياو.

د نيت معني "هڪ ڏ پر به." ذرمل ۽ فيلسوفي لحاظ کان د نيت يا د رجي پياو جو اشارو پرماتما ۽ پرکرتي يا جيو آتما ۽ پر آتما ڏانهن آهي. د نيت وادي بهي کي هڪ کري ۽ سمجهن پر د نيت وادي بهي کي جدا جدا سمجهي منجهن پيد ۽ سنبند ۽ سمجهائين. اهو واد واد آد کان هلندو ٿو اچي پر اڄ ٿاين انهن بهي متن جو پاڻ ۾ ڪا پڪاء سمجهونا ڪانه ٿي سگهي آهي ۽ نه ٿيندي. اهي سڀ ذرمل ۽ پتڪ مس پيد جي ختم ٿين نه جدا جدا متن ۽ پستن جا. انيڪ اڏا ٿي اچي پت پتون. لکڻن آد نيت ۽ د نيت وادين جو بهف مباحثو، اکرون جي استادي ٿي اڏيل آهي. انهيءَ سوال کي وڌيڪ چيوڙ جي هت ضرورت نه آهي پر جيئن جيئن پرماتما، پرکرتي ۽ جيو آتما ۽ پر آتما جي وشين ٿي اچو. ٿين ٿين انهيءَ بهف جي چٽاڀيٽي ٿي وڌيڪ روشني وڌي ويندي ۽ ڄا پتي پياڻي ۾ آيل آهي.

سنساري ۽ سماجڪ لحاظ کان د نيت يا د رجي پياو کي ڏئي، پياڻي ۾ اڪيائي ۽ د رجي سڏجي ٿو. اهو پاڻ ۾ ڀاڱو ۽ د نيش مان ٿو انهن ٿئي جنهنجو ذڪر اڳئين باب جي شروعات ۾ "موه" ۽ "ڪامائن" سان آيل آهي. "ڀاڱو" معنيٰ من پسندي ۽ "د نيش" معنيٰ نا پسندي. جو جيو، ڄا وسڻو ۽ ڄا روڻڪار وڻي، تنهن سان اسان جو ڀاڱو ٿئي ٿو، جنهن مان موه ۽ لوپ، لالچ، ڀڙ، اهنگار ۽ ٻئي وڪار اڀامن ٿا. ساڳيءَ طرح جنهن جيو، وسڻو ۽ روڻڪار سان نا پسندي آهي، تنهن سان اسان جو د نيش آهي جنهن مان پوءِ حقارت، ڏڪار، نفرت، وير، وروڌ، ايرڪا، حسد، ڪروڌ ۽ ٻيا وڪار انهن ٿين ٿا. مطلب ته ڀاڱو ۽ د نيش جو ئي د نيت پياو ۾ ٿو ظاهر ٿئي، سو مائيا آهي ۽ سنسار ساگر جو مهاڄار آهي. جن جن هـن مهاڄار مان آزاد ٿيڻ، پنهنجي جيون پاڻا جو مقصد ٺهرايو آهي، ان کي ڀاڱو د نيش ۽ د نيت پياو جو ليڪو لٽاڙ ٿو پوندو، ميوي ٿيري مٿاڙي پوندي ۽ سمد رشتي جي سطح تي پنهنجو قلع قابو ڪرڻ پوندو. انهيءَ بنا سندن گت ٿيڻ اسڀڙ آهي.

ٻين وڪارن وانگر، د نيت پياو به من جي پاوا آهي ۽ اها پاوا پئي ۽ ردم ٿوري ڪهري. جنهن جيو سان هيٺو ڀاڱو آهي تنهن سان پوءِ د نيش ٿي ٻـوي ۽ جنهن جيو سان هيٺو د نيش آهي تنهن سان پوءِ ڀاڱو ٿي پئي. ڀاڱو ۽ د نيش لاءِ ٻـوي وسڻو يا حالتون ٻيون ٿين ٿيون پر ڀاڱو ۽ د نيش جو سلسلو انسان جي من ۾ هر دم ڄا آهي. اي بند، ٿون پاڻ ڄاچي ڏس نه ٿون نه اهڙو انسان نه آهن جو پنهنجي ڄڻ ۾ رڳو ڀاڱو د نيش جو بچ ٻيو چٽين ۽ انيڪ وڪارن جا پير لاڀارا ٿين، نه پوءِ ڪهڙي عجب جي ڳالهه چٽي جي پنهنجي من ۾ آڻي اڻاڻي آهي، ٿون پاڻ کي تمام ڏکي ٿو سمجهين ۽ جيون پاڻا ۾ ٿو اڃا هڪ به وڪ ڪانه اچي وڌائي آهي. اسان جي اوت ۾ ڪيئن سٿلنا تاب پوندي؟

د نيت پاڻ يا دوجي پاڻ تي جي سري گرڻ گرنف صاحب ۽ وچن آهن ٿن مان چونڊ
وچن مٿي ڏنل آهن. گورو صاحب فرمايو آهي ته د نيت يا دوجي پاڻ جي ڪري جيءُ
انڪ وڪارن ۾ وڪوڙجي، پرماتما کان پلجي، ڪيئن پاپ ۽ اپراڌ ٿو ڪري. انهيءَ
اڳيان جي انڌ ۾، هن جو سنگ به پنهنجي هر شريڪن سان ٿئي ٿو. هن جي جيون پرم
سان پراڻو ۽ ٻڌل ۾ ٻڌل آهي. هن پنهنجو کاتو ڪڪرمڻ سان ڪارو ڪري ڇڏيو آهي.
پوءِ هو ڪٿان آتم گيان حاصل ڪري سگهندو ۽ ڪيئن پرماتما جي پراپتي پائيندو؟ هن
پنهنجي سموري زندگي زواليت ۾ زبون ڪري ڇڏي ۽ اٽڪ ويلي هٿ مروئي هليو
ويٺو. پاڻ سان گڏ پنهنجي ڪٽنب قبيلي ۽ حياتين کي به هاڻي پهچائين ۽ ڇو نه پنهنجي
واڳ ڏيڻ ۾ هنن کي به پاڻ سان گڏ هر شريڪ ۽ پاڻوار ڪرڻ جي ڪوشش ڪندو هو.
انهيءَ پاڻواريءَ جو اثر ۽ نتيجو پرين کي به ورسِي ۾ ملندو.

مٿين وچن مان به خاص وچن وري هيٺ ڏجن ٿا:

(۱) چپ لڳ - گهٽ مڙهه - دوجي آن
واڳ، گورڙي، ڪپور
صاحب ۽ شبد (۸)

(۲) چپٽ اڳيائي انڌ هجي - دوجي پاڻ ڪرم ڪماء
واڳ وڏهدس، مڪلا
چوڻان، وار (۱۸)،
سلوڪ مڪلا ۽ ڇا

مطلب ته ڏئي دڪ جو دٻو آهي ۽ جڳياسو ۽ پرماتما جي وچ ۾ دُوري پيدا ڪري
ٿو. جو ڏئي مٿائي ٿو سو پاڻ ۽ پرماتما جي وچ ۾ دُوري دُور ڪري ٿو ۽ پرماتما کي
حاضران حضور ۽ هٿ وسڪر ۽ ويجهي ۾ ويجهو پسي ٿو. ڏئي دل ۽ دلهر وچ ۾ دٻو وار
آهي. اي ٻڌا ۽ هڪ واريءَ اها دٻار هٿائي ڏس ته هوءَ حميب اچي هنج ۾ وهڻي.
پر چپٽائين اها دٻار قائم آهي نيسٽائين دڪ جو دٻو به قائم رهندو ۽ ڪڍاچت نه ٿو
ٿيندو. ڏئي دُور ٿيڻ جي اها نشاني آهي ته پنهنجي ۽ پرائي جو پند مٽجي وڃي ۽ سڀ
۾ پرماتما جي پروسه هٿ جي پروڙ پوي. اها پروڙ ئي آهي پرماتما جي پراپتي. باقي جي
تون پنهنجي چپٽ ۾ ”منهنجا“ ۽ ”انهنجا“ چوڻ چڻيندو ايندين ته د نيت پاڻ جون پاڙون
بختيون ٿينديون، ويچار ڌارا بيانيءَ تي ٻڌي، وچن ڪوڙا ٻريا، ڪرڻ ڪڍا ڪيا.
اٿين ڪرم جو ڪتاب ڪارو ٿيندو، اٽڪ اڻ ٿيندي ۽ آواڻون جو چڪر چاڙ ۽ هڻندو.
پر جي سنساري وهندڙ مان ئي ڏئي دور ٿي وڃي ته پوءِ فيلسوفي لحاظ کان د نيت
۽ اَد نيت جا اڏا ڪيئن قائم رهندا؟ ڏئي، بدئي ۽ پيا مڙني وگاڙ، انسان ذات سان فائر
رهندا ڇو نه آهي سڀ پوکڻيءَ جو جزو آهن پر هر هڪ انسان کي جيون ۾ اهو سونهري
موقعو ملي ٿو ته هو گيان ذريعي اوڳا مٿائي گڻ پراپت ڪري ته مڪتيءَ جو مارگ ملي.

(۲) کوئو واپاز، وکر، راس.

(۱) اي ئىري سۇداگىرى - سۇداگىر ئاوي

ئىن كىيى آسا كىيى - مايا - مره وئاوي

ئىمىرچىن ەر ەر بولتا - ەر بول سىك ھاوي

بىك سىچىي ەت واپا - بىم ەت كىم

مره جۇت بىارا جۇت كا - جۇنى لىئا

ئىمىرچىن ەر ئىن سىچىيا - ەر خرچ ايى جا

بىم مايا مره، كىتب ەيى - پاؤ دۇچىي قاس

گورمىي سىو جىن ئىري - جىو داسن داس

جىن ئانك نام ئايا - گورمىك بىرگاس.

[رايگى گوزي، مەكلا چوئان، شىد (۹)]

(۲) گىھۇن ەر سىم - چىمىم نى لائىو

ئىذا كىم بىئايى اۇدەر - گىل ئىن نام نى كالىو.

گوزى گوزى جىوئى كىيى - ائىك جىك گىر ئاوي

بىرىم بىرپ كىيى دىك كىيى - مەما موھىي كىيى

كىم ائىگىم سىرامى مەري - گىم نى موھى كىملىو

گوزى دىيال كىرپال سىك ساگر - ئانك ەر سىرئايو.

[رايگى گوزي، مەكلا پىنجوان، شىد (۲۵)]

(۳) جىنان راس نى سىچ ەيى - كىم ئىن سىك ەو

كىوئىي ولىچ ولىچىي - مىن ئىن كوتل ەو.

سرى رايگى، مەكلا

بىلا، شىد (۲۳)

۱. كەزىلا. ۲. وش. ۳. گىزى ئى. ۴. ئىمىس پاو، بىئايى ۵. گوزوۋ مەرىم. ۶. روشنائى
پىدا لىي لى. ۷. گىزىمىن ۸. گوزى ولى. ۹. ولىگىي، ۱۰. طرىفا. ۱۱. پىكى ئى.
۱۲. پىئان ئى. ۱۳. كىرپا. ۱۴. مەنچا كىل گىر. ۱۵. پۇلچىي، مۇزى. ۱۶. كوتل واپاز،
وگاز. ۱۷. راپاز كىن.

- (۴) مەمەك كۆلپي راس كونا پاسارا - كۆز كەاون دىك لاگىچ پارا
پىرمەي يۇلەي قىرن دىن رايى - مەردەھە چىمەر گوانيا .
(۵) بىن راسي كىووت كىم پاني - مەمەك يۇلي لىو كى سىپاني
بىن راسي سىپ خالي چلي - خىالىي جىاء دىك پاوتيا .
(۶) ھەرد ولىچ كىرە واپار ئىچى - انىت ئىنگى دىك مائىيا
اودە چىيەي ولىچ ھەر لائيا - قىل ئىيا بىن پائىيا .
(۷) مەمەك يۇم يىلچى سىنار - بىن راسي كۆزا كىري واپار
وول راسي قۇر يىچى نە پاء - مەمەك يىلا چىمەر گىواء .
(۸) دىندا يىتەم يانئىھو - ئىم كۆز كىماوھە
اودە ئىم سىطىم كىتەي - ئىم لىو كى سىطاوھە .
(۹) خىم چىوون دۇچىي لىگى - دىبى سى ولىچاريا
سىتگۇرۇ ھىچ بىوھىلا - وولىچى كىيى وىچاريا .
(۱۰) مائىا موھە سىپ دىك ھىچ - كىوئا لىھە واپارا رام
كۆز بىل بىك كاوتىي - بىھە وىدەھە وىكارا رام .
(۱۱) مائىا كا واپارا چىگى پىارا - اوپا چىا دىك پائىي
بىك كا كىچا بىك سىم لاگا - بىشما ماھەم سىماني .
(۱۲) كاچا دىن سىنچەم مۇرك كاوار - مەمەك يۇلي انىد كاوار
بىكيا كىچى دىن سىدا دىك ھوۋە نا سات جىاء نە پراپىس ھوۋە .
(۱۳) گەھىر كا كاچ - ئىم جىاڭپىي وۇزا
جىاڭپىي دىندىچى - چىيەم مۇزا .
۱. واپار . ۲. پارى ، يىتەد . ۳. سىچىي مۇزى . ۴. گىس . ۵. سىچىي . ۶. لىھرون . ۷. مەل جىرو .
۸. يۇماتىما . ۹. واپارى ، سۇداگىر . ۱۰. جىھاز . ۱۱. چىمىق مەرق چو چىكر . ۱۲. سىنارىي چىوئا
۱۳. ھەردو . ۱۴. كارچ ، كىر . ۱۵. سىندىر . ۱۶. مۇرك ، كىنوار .

۱. ۲. ۳. ۴. ۵. ۶. ۷. ۸. ۹. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳. ۳۴. ۳۵. ۳۶. ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰. ۴۱. ۴۲. ۴۳. ۴۴. ۴۵. ۴۶. ۴۷. ۴۸. ۴۹. ۵۰. ۵۱. ۵۲. ۵۳. ۵۴. ۵۵. ۵۶. ۵۷. ۵۸. ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴. ۶۵. ۶۶. ۶۷. ۶۸. ۶۹. ۷۰. ۷۱. ۷۲. ۷۳. ۷۴. ۷۵. ۷۶. ۷۷. ۷۸. ۷۹. ۸۰. ۸۱. ۸۲. ۸۳. ۸۴. ۸۵. ۸۶. ۸۷. ۸۸. ۸۹. ۹۰. ۹۱. ۹۲. ۹۳. ۹۴. ۹۵. ۹۶. ۹۷. ۹۸. ۹۹. ۱۰۰.

(۵) ۱۳

۱. ۲. ۳. ۴. ۵. ۶. ۷. ۸. ۹. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳. ۳۴. ۳۵. ۳۶. ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰. ۴۱. ۴۲. ۴۳. ۴۴. ۴۵. ۴۶. ۴۷. ۴۸. ۴۹. ۵۰. ۵۱. ۵۲. ۵۳. ۵۴. ۵۵. ۵۶. ۵۷. ۵۸. ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴. ۶۵. ۶۶. ۶۷. ۶۸. ۶۹. ۷۰. ۷۱. ۷۲. ۷۳. ۷۴. ۷۵. ۷۶. ۷۷. ۷۸. ۷۹. ۸۰. ۸۱. ۸۲. ۸۳. ۸۴. ۸۵. ۸۶. ۸۷. ۸۸. ۸۹. ۹۰. ۹۱. ۹۲. ۹۳. ۹۴. ۹۵. ۹۶. ۹۷. ۹۸. ۹۹. ۱۰۰.

۱. ۲. ۳. ۴. ۵. ۶. ۷. ۸. ۹. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳. ۳۴. ۳۵. ۳۶. ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰. ۴۱. ۴۲. ۴۳. ۴۴. ۴۵. ۴۶. ۴۷. ۴۸. ۴۹. ۵۰. ۵۱. ۵۲. ۵۳. ۵۴. ۵۵. ۵۶. ۵۷. ۵۸. ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴. ۶۵. ۶۶. ۶۷. ۶۸. ۶۹. ۷۰. ۷۱. ۷۲. ۷۳. ۷۴. ۷۵. ۷۶. ۷۷. ۷۸. ۷۹. ۸۰. ۸۱. ۸۲. ۸۳. ۸۴. ۸۵. ۸۶. ۸۷. ۸۸. ۸۹. ۹۰. ۹۱. ۹۲. ۹۳. ۹۴. ۹۵. ۹۶. ۹۷. ۹۸. ۹۹. ۱۰۰.

۱. ۲. ۳. ۴. ۵. ۶. ۷. ۸. ۹. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳. ۳۴. ۳۵. ۳۶. ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰. ۴۱. ۴۲. ۴۳. ۴۴. ۴۵. ۴۶. ۴۷. ۴۸. ۴۹. ۵۰. ۵۱. ۵۲. ۵۳. ۵۴. ۵۵. ۵۶. ۵۷. ۵۸. ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴. ۶۵. ۶۶. ۶۷. ۶۸. ۶۹. ۷۰. ۷۱. ۷۲. ۷۳. ۷۴. ۷۵. ۷۶. ۷۷. ۷۸. ۷۹. ۸۰. ۸۱. ۸۲. ۸۳. ۸۴. ۸۵. ۸۶. ۸۷. ۸۸. ۸۹. ۹۰. ۹۱. ۹۲. ۹۳. ۹۴. ۹۵. ۹۶. ۹۷. ۹۸. ۹۹. ۱۰۰.

۱. ۲. ۳. ۴. ۵. ۶. ۷. ۸. ۹. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳. ۳۴. ۳۵. ۳۶. ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰. ۴۱. ۴۲. ۴۳. ۴۴. ۴۵. ۴۶. ۴۷. ۴۸. ۴۹. ۵۰. ۵۱. ۵۲. ۵۳. ۵۴. ۵۵. ۵۶. ۵۷. ۵۸. ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴. ۶۵. ۶۶. ۶۷. ۶۸. ۶۹. ۷۰. ۷۱. ۷۲. ۷۳. ۷۴. ۷۵. ۷۶. ۷۷. ۷۸. ۷۹. ۸۰. ۸۱. ۸۲. ۸۳. ۸۴. ۸۵. ۸۶. ۸۷. ۸۸. ۸۹. ۹۰. ۹۱. ۹۲. ۹۳. ۹۴. ۹۵. ۹۶. ۹۷. ۹۸. ۹۹. ۱۰۰.

۱. ۲. ۳. ۴. ۵. ۶. ۷. ۸. ۹. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳. ۳۴. ۳۵. ۳۶. ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰. ۴۱. ۴۲. ۴۳. ۴۴. ۴۵. ۴۶. ۴۷. ۴۸. ۴۹. ۵۰. ۵۱. ۵۲. ۵۳. ۵۴. ۵۵. ۵۶. ۵۷. ۵۸. ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴. ۶۵. ۶۶. ۶۷. ۶۸. ۶۹. ۷۰. ۷۱. ۷۲. ۷۳. ۷۴. ۷۵. ۷۶. ۷۷. ۷۸. ۷۹. ۸۰. ۸۱. ۸۲. ۸۳. ۸۴. ۸۵. ۸۶. ۸۷. ۸۸. ۸۹. ۹۰. ۹۱. ۹۲. ۹۳. ۹۴. ۹۵. ۹۶. ۹۷. ۹۸. ۹۹. ۱۰۰.

(۳) ۵

۱. ۲. ۳. ۴. ۵. ۶. ۷. ۸. ۹. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳. ۳۴. ۳۵. ۳۶. ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰. ۴۱. ۴۲. ۴۳. ۴۴. ۴۵. ۴۶. ۴۷. ۴۸. ۴۹. ۵۰. ۵۱. ۵۲. ۵۳. ۵۴. ۵۵. ۵۶. ۵۷. ۵۸. ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴. ۶۵. ۶۶. ۶۷. ۶۸. ۶۹. ۷۰. ۷۱. ۷۲. ۷۳. ۷۴. ۷۵. ۷۶. ۷۷. ۷۸. ۷۹. ۸۰. ۸۱. ۸۲. ۸۳. ۸۴. ۸۵. ۸۶. ۸۷. ۸۸. ۸۹. ۹۰. ۹۱. ۹۲. ۹۳. ۹۴. ۹۵. ۹۶. ۹۷. ۹۸. ۹۹. ۱۰۰.

۱. ۲. ۳. ۴. ۵. ۶. ۷. ۸. ۹. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳. ۳۴. ۳۵. ۳۶. ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰. ۴۱. ۴۲. ۴۳. ۴۴. ۴۵. ۴۶. ۴۷. ۴۸. ۴۹. ۵۰. ۵۱. ۵۲. ۵۳. ۵۴. ۵۵. ۵۶. ۵۷. ۵۸. ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴. ۶۵. ۶۶. ۶۷. ۶۸. ۶۹. ۷۰. ۷۱. ۷۲. ۷۳. ۷۴. ۷۵. ۷۶. ۷۷. ۷۸. ۷۹. ۸۰. ۸۱. ۸۲. ۸۳. ۸۴. ۸۵. ۸۶. ۸۷. ۸۸. ۸۹. ۹۰. ۹۱. ۹۲. ۹۳. ۹۴. ۹۵. ۹۶. ۹۷. ۹۸. ۹۹. ۱۰۰.

واڳ سڙهي ، هڪلا
ٽيڄا، وار (۷)، سارڪ
هڪلا ٺڙڄا

(۱۲)

[سارڪ هڪلا ٻهلا]

واڳ راءِ ڪلي ، هڪلا
ٽيڄا ، وار (۳)

واڳ مارو، هڪلا ٽيڄا
سولھون (۱۰) ۲۰

واڳ ٻيڙو، هڪلا
ٻهلا، شبد (۷)

واڳ سارنگ، هڪلا
چوٿان، وار (۱۹)،
سارڪ هڪلا ٻهلا

سارڪ ڪچيڙو
صاحب (۱۵۴)

(۱۴) رات ڌارو ڏن سڃيئي - پلڪي چلڻ هوءَ
ناٺڪ نال نه چلي - ٿر پچاوا هوءَ .

(۱۵) ناٺڪ بدوا مال ڪا - پيٽر ڌريا آڻ
کوٽي ڪري ٻڙڪين - صاحب ڪي ڏيڻا .

(۱۶) ڏنڌا ڏاڙف ڏن گها - رٿڻ ڪرائي سَوءَ
ڪوڙ - دل ٻڪ کائيا - منمڪ چليا روءَ .

(۱۷) سيڪو وڻج ڪري واپارا - وڻ ٺاوي سڀ ٿوڻا سندسارا
ٺاڻگو آليا ٺاڻگو جاسي - وڻ ٺاوي ڊڪ ٻائندا .

(۱۸) ڏنڌا ڪُرت سڳلي ٻي ڪوٽس - ٻيڙم نس مٿس گوارا
ٻن گور شبد مڪت ٺهي ڪهي - اٺڏلي ڏنڌ ٻسارا .

(۱۹) ڏنڌا اوهي ڪهي - اُڙي ڏن ڪم جاءِ

ناٺڪ ٿر ڏن ٿي ڏن - ڄم ڏن وسري ٺاڻ .

(۲۰) ڪچيرا ايڪ اچيئ ڊڪير - هيرا هات ٻڪاءِ

ٻچن هاري ٻاهرا - ڪوٽي بدلي جاءِ .

۱. صبح ۲. ٻڙي، ٽيلهي ۳. گهر جي آندڙ ۴. سڃا ۵. سڃاتا ويندا ۶. درٻار،
درگاه ۷. پتڪندي ۸. رات ۹. لڏڻ ۱۰. لٽڻ ۱۱. ڪسائي ٿو،
وڃائي ٿو ۱۲. دولت مند ۱۳. ٻڙ جو ۱۴. ڪنگال ۱۵. غچيپ - راز ۱۶. وڪامير ٿي .
۱۷. گراهڪ، خر ٻڌار ۱۸. بنا ڪانءِ .

(۳) چترائي ۽ سياڻپ.

(۱) نا جاڻا موروڪ هڻي ڪري - نه جاڻا سياڻا

سدا صاحب ڪئي رنگي راتا - ان دن نام وڪاڻا

بابا موروڪ هان - ناويي بل جاء

(۰.۰۱)

تون ڪرنا تون داڏا پيدا - نيري نام نراء

موروڪ سياڻا اڪ هڻي - اڪ چروٽ ڏء ناء

موروڪ سِر موروڪ هڻي - جه مني ناهي ناء

جگ چتر سياڻا پور پلاڻا - ناء پند پڙهه گاڏاري

نء وسارھ، بيد سمالھ - اڪ پولي ليڪاري.

[راڳ مارو، مڪلا پھلا، اشپدي (۱۱)]

(۲) تپا سگل سياڻا - پڇ پور پور نرنڪاراڪ ساڃي نام باجهه - سگل ديسي چارو.

(۳) جه جه من تون داڏا - ته ته هر نيري نالي

من سياڻپ چر ڏيئي - گور کا شبد سالي.

(۴) منا مشورٽ اڙو سياڻپ - جن ڪم ڪڇو نه آڻيو

جه جه، اوسر آء بيروهي - تھان تھان نه ڏيائيو.

(۵) چان سگل سياڻپها - سان سڙي آء

پور پور پور - پريو ڪي گڏ ڪاء.

(۶) جو هر پڙي پوري سڙي هروي - اڙو نه ڪوڙا جائي

بھت سياڻپ ايڏا نه جائي - ڪو ٿاڪي سڀ چترائي.

راڳ آسا، مڪلا

پنچوان، شبد (۱۳۶)

راڳ آسا، مڪلا پھلا،

چنڊ (۳) ۲.

راڳ گوجري، مڪلا

پنچوان، شبد (۲)

(۲۷)

راڳ وڏھنس، مڪلا

چوٿان، چنڊ (۴) ۲

۱. پرماتا. ۲. اچار مان ٿرو. ۳. بلهار، قربان وچان. ۴. داناء، سياڻو. ۵. سڀ ڪچ ڏسي
 سگهندڙ. ۶. وڏو، بيهند. ۷. موروڪتائي. ۸. وشين وڙي زهر. ۹. بنا، کان سواءِ.
 ۱۰. خاک، رک. ۱۱. پٽڪين ٿو. ۱۲. سنگ، مات. ۱۳. سنساري صلاح مصلحت.
 ۱۴. سڌ، پڪي. ۱۵. مشڪلائڻ، مصيبت جو سمر. ۱۶. وڻي، پسند پوي. ۱۷. پرماتا
 ڪي پاڻي نه ٿو سگھجي.

واڳ، سورف، هڪلا
پهلا، اشوڌي (۲) ۴

واڳ، نانگ، هڪلا
پهلا، شبد (۴) ۴

واڳ، سرهي، هڪلا
پهلا، شبد (۳)

واڳ، بلاول، هڪلا
پهچوان، شبد (۴۲)

واڳ، بلاول، هڪلا
پهچوان، چنب (۳) ۳

(۱) ۴

واڳ، رامڪلي، هڪلا
پهچوان، شبد (۳۹)

واڳ، مارو، هڪلا
پهلا، شبد (۷)

واڳ، پور، هڪلا
پهچوان، شبد (۱۷)

واڳ، سارنگ، هڪلا
چوڻان، وار (۲۰)،
سارنگ هڪلا پهلا

(۷) ٻڪ ماڻيا چمت مرهيا پائي - چترائي - بس ڪيو
چمت مه. لاڪڙ سچ وسي پائي - جي گور ڪيان سموءَ.

(۸) آپ ڏوڻيئي نان شه پائيئي - اُور ڪسي چترائي
شه ندر ڪر ڏيکي سو دن ليکي - ڪاڻ نونڌ پائي.

(۹) چاڪري چنگائيئا - اُور سياڻپ ڪيس
نانگ نام سال نون - اُڏا چهر چيس.

(۱۰) چمت چمت لاڙ ٿي ٿي ڏيکي - سياڻپ سڀ جاني
چمت ڪم ٿي پور پور هٿ - ميري ڏين ڏيالي.

(۱۱) موهر اٺاڻ پري - نساڻ - چٽ جانءُ ٿي رڪي
چترائي - موهر ناهي - ويجهاءُ ڪي هڪ.

(۱۲) چوڻ سياڻپ چاڻري - ڪرمت ٻڌي ٿي ڪو وار
نانگ پٽ سرڻائي وار راءِ - ٿي هوءَ سهار وار.

(۱۳) سگل سياڻپ چاڻ - ڪر شيوا شيوڪ: ساج
اُها آپ سگل مٽاء - من چندي سيني قل پاء.

(۱۴) ٿي ڏيوانا چاڻيئي - جان اٽڪا ڪار ڪماء
هڪر پچائي خسر ڪا - دوجي اُور سياڻپ ڪاء.

(۱۵) ڪرمت اُپاء - چٽو هٿ پراڻي
سر هروئي - چٽو چرچ وڏائي.

(۱۶) عٺي صاحب شيويئي - عٺي پائيئي مان
عٺي پڙهڪي اجهيئي - عٺي ڪچي دان.

۱. پرماتما. ۲. سمانجي وڃي. ۳. اهر پاڙو. ۴. سجاو، ياد ڪرڻ جي لائق. ۵. چڱياسو استري.
۶. لام جا خزانو. ۷. شيوا = ڪرم ڪر. ۸. پنڌن مان. ۹. جلائي چڏير. ۱۰. سر واپارڪ.
۱۱. مڪ، منهن. ۱۲. ڪمب. ۱۳. ڦاٽر، پڪو. ۱۴. داس ٿي، ٻڌي. ۱۵. گهر با، پسند.
۱۶. پرماتما جي پير پير ڏيوانو. ۱۷. طريقا، چالواڙيون. ۱۸. سوچي ٿو. ۱۹. سچي سياڻپ. ۲۰. سوچو.

(۳۵) [محللا نیجا]

(۱۷) دامن چورس سڀ ضرورف ٿيڙي - بهت سيانپ هڙيڻ مڇري
 به ڪرڻ ڪماڻ، لوڀ موڙ، واپي - هومڻ ڪڍي نه چڙگي ٿوري
 ٺاڻڪ آڀ ڪرائي ڪرڻا - جو ٿس ڀاوي سائي گل چنگيڙي.

واڙ - ملار، محللا
 پنڇوان، شبد (۱)

(۱۸) ڪيا ٿون سوچ، ڪيا ٿون چنوه، - ڪيا ٿون ڪرھ، اهاڻي
 ٺاڪ، ڪهڻ ٻارواھ، ڪاھو ڪي - جه، ڪرپال سھائي.

واڙ - ڪاڙا، محللا
 پنڇوان، شبد (۴۷)

(۱۹) ڪھڻ ٿڙن ٺاھي ٻاٺو - ٻاٺو اڻڪ اڻڪ چترائي
 جتن جن آڻڪ اڻڪ وي - نه ملڻ جڻ ڪرپائي.

سلوڪ، ڪپور
 صاحب، (۱۰۹)

(۲۰) ڪپور چترائي اڻ ٺھڻي - هڙ چپ ھڙدي مھ،
 سڙوي، اوڙ ڪيلنا - ڪري نه لاءِ ٺاھ.

سلوڪ، شمع
 ٺرڻ (۶)

(۲۱) ٺرڻا جي ٿون عئل لطيف - ڪاڙي لڪ نه ليڪ،
 آڻڙي ڪرپوان مھ، - سر ٺوان ڪر ڏيڪ.

سلوڪ، محللا
 لاوان، (۱۱)

(۲۲) ٻاڻچ ٺس ڪو ٺس وڇو - جاڻو ٺچنر مڇان
 جه، ٺي اڇو ٺاڻڪا - ٺين ٺاھ منڇي مان.

-
۱. ٻرمانا، ۲. آھڻڪار، آھڻ پاڙ، ۳. چمڻ مڙج چڙ ڇڪر، ۴. ٻالھ، ۵. چوڻ، ۶. ٻڌڪڻا،
 ۷. آڀا، ۸. ڪوششون، ٺڄو ٻڙون، ۹. مھر ٻڙي، ٻاڇو، ٺي، ۱۰. ٻيھڻ گھڙي، ۱۱. ڪرپو نه،
 ۱۲. لڪاڻو، ۱۳. اڪاڙو، ۱۴. جوڻا، ڪڍا، ۱۵. ھڙدو، ۱۶. سرپو، ۱۷. آھي ٻڌج نه،
 ۱۸. ٺين ٻر مڙج کان پوءِ ملي ويندي.

(۲) کۆز كېت .

(۱) چىكىي ھردىي مەل كېت ھىي - باھر تروانىيا

كۆز كېت كەۋدى - كۆز بىرئىي آنىيا

أندرو ھەس سەككىي - نەھس چىي چىئىيا

كۆزىي لالەچ لىگىيا - ئىس جۇنى پائىيا

ئانەس سەبىي سەكۇئا - كۆزىي لىك پائىيا

[راگە سارلەم . مەلا چوئان، وار (۱۵)]

(۲) امەل ئىلەللا كۆز كا - دىنا دىلەلھار

مەيى مەسۇس ساريا - خوشىي كىيىي دىن چىيا

سەچ مەلەس سۇغىيا - راکىك كەم دىوار .

(۳) كۆزىي پولىي لا پۆھ - ئن ھر ئۆر دوس ئى ھە

كۆزىي ئانە نە ھىي - كۆت ئى سىچەس كۆ

كۆزىي كۆت كەۋئا - آە گىيا پە كۆ

(۴) مەن جۆلىي ئىن جۆت ھىي - چەھوا جۆلىي ھە

مەك جۆلىي جۆت بولئا - كەم كە سۇچا ھە .

(۵) لىك كۆز لاگى كۆزىي قىل پائى -

دۇجىي پاۋ بىرئا جىنر كۆلىي

آپە دۇبىي سىگىي كەل دۇبىي - كۆز بول بىك كاۋئا .

(۶) كۆز بار پىچاغان سىيىن - كۆز ھردىي كېت مەا دىك پادىي

مەن كالى كۆز بار پىچان - كۆز بار كۆز ھە چاۋىي

سرى راگە، مەلا
پەلا، شىد (۵)

(۲۳)

سرى راگە، مەلا
پەلا، شىد (۱)

راگە مانچە، مەلا
نەچا، شىد (۶)

راگە گۆزى، مەلا
مەلا چوئان، وار (۶)

۱. خاھر . ۲. لىك . ۳. پوكى . ۴. پىمانما . ۵. آنىم . ۶. گولى . ۷. پەل پەل . ۸. سىت .
سەچا ئىم . ۹. دۇئا . ۱۰. كۆز . ۱۱. سىكارى خزانو . ۱۲. كۆز . ۱۳. پەس پۇخ .
۱۴. كۆز . ۱۵. زەن . ۱۶. كۆز . ۱۷. دىمىت پاۋ . ۱۸. وش . ۱۹. پەن . ۲۰. پەن .
۲۱. قەن . ۲۲. قەن . ۲۳. قەن .

راڳ آسا، محلا ٻڌجوان،
چنڊ (۳) ۱۳

راڳ آسا، محلا ٻهلا،
وار (۱۰)

۲۰

راڳ گرهري، محلا
ٽيڄا، شبد (۲)

راڳ وڏهنس، محلا
ٽيڄا، چنڊ (۲) ۴

راڳ وڏهنس، محلا
ٻهلا، الاهڻيما (۱) ■

راڳ سورڻ، محلا
چرٿان، وار (۲۶)

راڳ ڏناسري، محلا
ٻهلا، شبد (۲)

راڳ رامڪلي، محلا
ٽيڄا، وار (۷)

راڳ مارو، محلا ٻهلا،
سولهو (۶) ■

(۷) کوٽ لہ کيچي - ٽپرب ٻرگڻ. هارا

ڪوڙو ڪٻٽ ڪماوندي - جنمھ سنسار.

(۸) ڪوڙو مٺا ڪوڙو ساڳو - ڪوڙو ڏوٻي ٻورو

لانو ڪوٽي ٻيٽي - لڏ ٻاڳھ ڪوڙو ڪوڙو.

(۹) لانو ڪوٽي ٻوليچي - لڏ من ٿڪا هرو

ٿڪو ٿڪا سدبيچي - ٿڪي ٿڪي سرء.

(۱۰) سو چوڙا چوڙو ٿي لڳي - چوڙي ڪرم ڪمائي

ڪهڻي لانو ڪوٽا ٻاڳا هون - ڪهڙو ڪوٽو نه ڄاڻي.

(۱۱) ماڻيا موھ سڀ دڪھ هيچ - کوٽا ٿاء واپارا وار

ڪوڙو ٻرل بڪ ڪوٽي - ٻه وڏھ وڪارا وار.

(۱۲) ڪوڙو ٻڌ ڄا ٿاء نه پاسي - اڳي ٿيڻ لہ ٿانو

آٿر آڏو نه ٻڌھ ڪهڻيچي - جڏھن ڪوٽو گھرو ڪانو.

(۱۳) آٿر اڳيان پئي مٺ مڏم - سترڪو ڪي ٻوليچي ناهي

آٿر ڪوٽ سڀ ڪوٽو ڪو ڄاڻي - ڪهڻي ڪوٽو ڪهڻي.

(۱۴) نام خضر ڪا چنڊ نا ڪيٽا - ڪهڻي ڪوٽ ڪماڻا

چر ڏٺو ڄاڻ ڪوٽ چٽاڻا - نان چلدا ٻيٽاڻا.

(۱۵) رڻٿاڻو مھ سڀ ڪڇ هيچ - ڪرمي ٻلي ٻاء

لانو ٿوٺو ٻاڻيچي - جي چلي ٿيڻ رضاء.

(۱۶) ڪوڙو مٺي لڳي ٿيڙي - جڏھن وڙي اوڇاڙ اڇاڙي

نام بنا ڪڇ ساد نه لڳي - هر ٻرڻيچي دڪ ٻاڻي هي.

۱. سڃاڻيندو. ۲. ماڳي. ۳. ٻرل ٻيڙيون. ۴. فرمائين ٿا. ۵. بنا، کان سواء. ۶. ڪوڙو.
۷. ڪوڙو، ٻيڙو. ۸. ٿالو، سڀيا. ۹. ٿرڻ، لالچ. ۱۰. لڪاڻو، آستان. ۱۱. وهڻ. ۱۲. کوٽي.
۱۳. وشواس. ۱۴. ٿاس ٿيڻ. ۱۵. پرمانا. ۱۶. سنسار. ۱۷. ٿوٺي ٿوٺو. ۱۸. وڪار. ۱۹. باغ.
۲۰. لڇ، سڪل ۽ سڙيل.

(۵) پاپ، ڪڪر، ڀرم ۽ ٻنڌن.

(۱) لي ٿاهي رالي ٿرھ - پرڻ ڄاڻي پراڻي
مڪھ نار پراڻا - ٿڪ اندر ٺاڻي
سني دين وڪر ٺاء - منا مڌ ماڻي
ڪرمي آبرو آهڻي - آبي ڀڄتاڻي
عزرائيل فرشتا - بل ٻيڙي گهاٽي.

[راڳه گوڙي، مڪلا چوڻان، وار (۲۷)]

(۲) ٻنڌن مات پتا سسار - ٻنڌن ست ڪٺيا ار ٺار
ٻنڌن ڪرم دوم هٿ ڪٺيا - ٻنڌن ٻٽ ڪٺس من ٻٽ
ٻنڌن ڪوٺي ڪره ڪرسان - هومئي ڏن سهي راجا منگي دان
ٻنڌن سوندا آڻ ويڄاري - ٽپه ٺاهي مائيا مورهه ٻاري
ٻنڌن شاهه سنجھ ڏن جاء - ٻن هر پگت نه پوئي ٺاء
ٻنڌن بيدباد آهنگار - ٻنڌن ٻٽي مورهه بڪار
ٺاڻڪ رام نام سر ٺاڻي - سگرور راڪي ٻنڌ نه ٻاڻي.

[راڳه آسا، مڪلا ٻهلا، اشٽيڊي (۱۰)]

(۳) پاپ ٻرا پاڻي ڪٿه پيارا - پاپ ٺڌي پاڻي پاسارا
ٻوهر پاپ پڇاڻي آڻ - ٺا ٺس سوک وڄوگ ستاپ
نرڪ پڙتت ڪٿه رهجي - ڪٿه ٻڄي ڄم ڪال
ڪٿه آڙج ڄاڻا ٻيڙي - ڄوڻ ٻرا ڪٿي ڪال

۱. ٻرا ويڄار، هٿيار. ۲. گهمن ٿا. ۳. پر مائيا. ۴. لڪي. ۵. مڪائن ۾. ۶. کات هٿن ٿا.
۷. شراب، نشو. ۸. پٽ. ۹. ڏيون، لياڻيون. ۱۰. استري. ۱۱. هومئي، آيمان. ۱۲. ٻيائي.
۱۳. ٻرڪ. ۱۴. ڪسان، ڪڙمي. ۱۵. ڏنڊ، ڍل. ۱۶. دولعمد. ۱۷. گڏ ڪرڻ.
۱۸. ٻهف مباحثو. ۱۹. گيان گوشت جوڻ اڃايون چٽا پٽيون. ۲۰. ٻنڌن. ۲۱. ٻوئين ٺا.
۲۲. ڪن ٺ. ۲۳. ڊڪ. ۲۴. وڇوڙو. ۲۵. سوڙو، ڍرڍ. ۲۶. ڄمڻ مڙ. ۲۷. ٺاس ڪرڻ.

من جنجالئ وٻڙيا - ٻي جنجالا ماهه
وڻ ٺاوي ڪم چوٽيءَ - ٻي ٻجهه ٻجهه.
[راڳه رامڪلي، مڪلا پهل، دڪٽي اونڪار، ٻوڙي (۳۸)]

(۴) سڀ ڪچ سڏا ويڪڙا - ڪم مڪر ٻاٺيا جاء

ٻاٻو ٻاپ ڪماوڏي - ٻاٻي ٻجهه ٻجهه.

(۵) جوٺيءَ هم نه ٻاپ ڪرنا - آهي اُنڙا

پتت پٺاڻن - نام ڪسي هٿا.

(۶) ٻاپ پڻ ڪي سار نه جاڻي - دوجي لائي يور پلائي

اڳياڻي اُنڙا مڪر نه جاڻي - ڦر ڦر آوڻ جاوڻيا.

(۷) راه جڪ پولا ئي آڻ پلائي - اڪ بشار دوجي لڙاڻيا

اُن دُن سدا ڦري يور پولا - پڻ ساوي دڪ جاوڻيا.

(۸) اُنتر وسه موڙا ٻاهر پالي - ميمڪ اُنڙي ڦره، پيمائي

چئي وٽ هووئي تنه ڪوه نه ٻاوي - ميمڪ يور پلاوڻيا.

(۹) ڪامڻ لوڙي سڻا. رها - مٿر لڙي نِس ڪاڏاڻا

نانڪ ٻاپ ڪري تن ڪارڻ - جاسي جهر پور ٻاڏاڻا.

(۱۰) ري من پڻ هر جهه رجهه - تنه تنه پڌن ٻاهه

جهه ٻڌ ڪهڙن نه چوٽيءَ - ساڪت نيو ڪماهر.

(۱۱) اڪنا اُنڌر ڪوٽ - نيب ڪوٽ ڪماوهر

اوهر جيها ٻيجهي - ٽيها ٿل کائي.

(۱۲) آلي پهر پوندا ڦري - ڪاڻون سندڙي سُول

دوڙخ پوندا ڪم رهجي - جا چم نه هوءَ سُول.

سري راڳه، مڪلا

ٽيجهه شبد (۲۳)

سري راڳه، ٻيجهه

ووداس، شبد (۱)

واڳه مانجهه، مڪلا

ٽيجهه، اشتهد (۵)

(۲) ۳

(۷) ۱۳

واڳه ڪوڙي، مڪلا

پهل، شبد (۱۴)

واڳه ڪوڙي، مڪلا

پنجوان، ٻارن اڪري

ٻوڙي (۹)

واڳه ڪوڙي، مڪلا

چولان، وار (۷)

واڳه ڪوڙي، مڪلا

پنجوان، وار (۸)

۱. وڪوڙيل ۲۰. ڪيئن امين آلي سگهون ٿا؟ ۳. جيڪڏهن ۴. پر مالما. ۵. ٻاٻين ڪي

ٻوڙ ڪيندڙ، ٿار بندڙ. ۶. چاڻ، خبر. ۷. سڄي راه. ۸. رام ڏينهن. ۹. ڳرلهي نو.

۱۰. ڏنگي پير ٿي، دشتن وانگر. ۱۱. استري. ۱۲. رام جو، ۱۳. ڪاڻا پينا. ۱۴. ميمڪ.

۱۵. پوکين ۱۶. سوري، قاسي.

- (۱۳) خطبه جي خطي ڪر - لسب خطيعان وچ ٻاهر
 ڏوئي مڙل نه اُره - جي سڙ ڏورو ٻاهر
 نالڪ بخشي بخشي - لاه نه پائي ٻاهر.
- (۱۴) ڪيا منهن لي - ڪڇي آرداس
 پاپ ٿن - ڏء ساڳي ٻاس.
- (۱۵) ڪو ڪٿي ٻڃي - ڪٿ لاه ٻاوي
 مامڪ سچ نه ٻڃي - ڪوڙ ڪوڙ ڪڏاوي.
- (۱۶) ڏدي ڏوش نه ڏيڻو ڪسي - دوش ڪرما آڻا
 جو ٻي ڪيا سو ٻي پائيا - دوش نه ڏيڻي اڙو آڻا.
- (۱۷) دن رات ڪمايو - سر آڻو مائي
 جس ٻاس آڱاڏو - سرويڪي سائي.
- سڱ ڏيڪي ڪرڻاڙا - ڪاه ٻاپ ڪمائي
 سڱر ڪيڪي ٺار لڃي - نرڪ مڙل نه ڄاڻي.
- (۱۸) ٻڌن ٻڌ - پرائي سر
 ٻيڪي ڪرڻ آڻي سڀ ڪر.
- (۱۹) سڀو سڙڻڪ پور هي - دڙجي لڳي ڄاه
 جيڻ مرڻا حڪم هي - پائي آڻي ڄاه.
- (۲۰) جس ڪٽيا - پائي آڻا
 سڱهال - ٿري ڪٿ ڪهائي؟
- (۲۱) چنگاڻيان آڻڪ ڪري - پوڻائي هوڊ شيڙ
 نالڪ آج ڪل اوسي - غافل قاضي پيو.
- واڳ مانجهه، مڪلا
 ٻهلا، وار (۲۴)
- واڳ آسا، مڪلا ٻهلا
 شهد (۹)
- واڳ آسا، مڪلا ٻهلا
 اشتادي (۴) ۱۵
- واڳ آسا، مڪلا ٻهلا
 پئي لکي (۲۱)
- واڳ آسا، مڪلا ٻهلا
 چنڊ (۱) ۱۳
- واڳ آسا، مڪلا ٻهلا
 وار (۵)
- (۱۸)
- (۲۱)
- واڳ ڪوچري، مڪلا
 ٻهلا، وار (۳)

۱. ڪناهه، ٻلڻ. ۲. پرماتا. ۳. شاهد. ۴. پراسن، گڏوگڏ. ۵. زمين. ۶. پوکي. ۷. فائدو.
 ۸. وڻندو. ۹. غلطان آهن. ۱۰. ڏوهه. ۱۱. ٻين ماڻهن کي. ۱۲. ڪڪرم ڪڇن لا. ۱۳. لڪاڻجي
 ٿر. ۱۴. سڪرم، ڇڱا ڪرڻ. ۱۵. پتڪاڻي. ۱۶. چوٽ، چوٽ، چوٽ. ۱۷. آلس، سستي.

واڳ - ٺهڙا، مھلا
پنڃوان، چنڊ (۲) ۷

(۲۲) نون وُل وٺڻ ڪرھ - سڀ ڄاڻي ڄاڻي رام
لکيا ڌرم پڙهيا - اٺ پڙي گھائي رام
ڪرڻ ڪمائي دڪ سھ پوئي - انگ جئون پومايا
مها مڙهي سڻڪ والسا - رڻن جنم گوانيا.

واڳ - ٺهڙا، مھلا
چولان، وار (۷)،
سارڪ مھلا ٺهڙا
واڳ سورڻ، مھلا
ٻھلا، اشھدي (۱) ۲

(۲۳) ڪور ڌرم سڀ بنديا - پاپ پڻ سڻند
معا موه، سھ بندسا - پتر ڪلڙ سھ ڏند.
(۲۴) آسا مڻسا بندني پائي - ڪور ڌرم بند ڪاري
پاپ پڻ جڪ ڄاڻيا پائي - پسي نام وساري
راھ ماڻها جڪ، موهڻي پائي - ڪور سڀي ويڪاري.

واڳ، سوھي، مھلا
پنڃوان، شيد (۸)

(۲۵) ٻوي ڪار ڪٽھ اڻ ڪلڙيا - نام ڪي ويل پي پي سونيا
اوسو اٻيا اوجھي نه ايانا - ماڻها موه وٺڪ لھتانا.
(۲۶) ميري ميري - ڪر ڪر مڙھ
پاپ ڪرڻ - ٺھ پڙي دٻيا.

واڳ بلول، مھلا پنڃوان،
شيد (۱۱۰)

(۲۷) جدم ٺھارو اھڪار اُر واد - ترپ نه آوي پڪيا ساڌ
پومس پومس مها دڪ پائيا - ٻوي نه ڄاڻي ڏنر ماڻيا.
(۲۸) ساڌ سنگت پڻ پوم مئي - ڪرني ڪور انگ
ڪومل بدن بانديسا - نانڪ ڪرمھ ليڪ.

واڳ رامڪلي، مھلا
پنڃوان، شيد (۴۸)

واڳ رامڪلي، مھلا
پنڃوان، وڻي چنڊ
(۱) ۳

(۲۹) جھ ساز ٺواريسا - سھ سھ رچ ٺاھ
اُن وٺي اُن ٻوٽيئي - ڦل نه ڦولي ٺاھ.

واڳ مارو، مھلا
پنڃوان، شيد (۱۳)

(۳۰) منم ڪدي نه درگھ سڃھي - بن شدي ڪٽھ اُتر رڃھي
ٻاڏي آھ، ٻاڏي جاھ - سوجھي اوجھ نه ڪائي هي.

واڳ مارو، مھلا ٻھلا،
سرلھو (۷) ۴

۱. دغا بازی، دوکيازي، ۲. چھائي، ۳. پومايا، ۴. ماڻيا، ۵. لاڳاپو، ۶. استري، ۷. اڃايا
وهنار، ڏنڌا، ۸. چمڻ، ۹. ڦير، ۱۰. ناس ٿيڻ، ۱۱. ڪڙوا چنڊ ٿي پھي
ٿر، ۱۲. سکر، ۱۳. لکھي، ۱۴. ڪڏري وڃو، ۱۵. آڃائي بھت مباحثي
۱۶. وشين جا سڙا، ۱۷. ڪٽين، ۱۸. موه، ۱۹. پيدا ڪري پاليو آھي، ۲۰. پومس،
۲۱. اُڻ مندائتو، ۲۲. پڇ پوکڻ، قبول پوندا.

- (۳۱) لک آوه جاوه گهرواس نه پاوه - گرت کي ٻاڏي پاپ گماوه
 اُنڌلي سوجهي بوجه نه ڪائي - لوپ ٿو اهنڪارا هي .
- (۳۲) اُنڪ ڪرم ڪمي بهري - چر ڪيچي سو بدن پٿري
 گرتا بيچ بيچي نهي چمي - سڀ لاهه مڙ ڪرائنڌا .
- (۳۳) اب ڪڙو آيو ري - لک نام بروه بروه
 ان روت ناهي ناهي - مس ڀرم پوله پوله .
- (۳۴) ڪوه براني لکائي دن رتن - نهڻل ڪرم ڪماهي
 ڪڙ ناهي ته ڪاهه لائي - ڏاء ڏاء ڏک پائي .
- (۳۵) اتر لالچ ڀرم هي - ڀرمي گاڙي
 نالڪ نام نه چيتي - چوئي ٻاڙي هاري .
- ڪهڙي - ڪهان ته ڏوڏ
 آونگي نيند - ڪهان لک سوڌ ؟
- (۳۷) ڪير پاپي پگ نه پاوني - هر پڙجا نه سها
 ماڻهي چندن پوهري - جهه بگنڌ نه جاء .
- (۳۸) ڪير جهه ڪوه ڪوه نه ڏور ڪو - ناهي نه ڪو بهراڻ
 بهراڻي بدن ڪري - لاکو ٻڌو اڀاڙ .
- (۳۹) ٻرندا جي ڪمي لاهه گڻ - سي ڪري وسار
 مس شرمندا ٿيوهي - سائينءَ دي درٻار .
- (۴۰) پاپي ڪرم ڪماودي - ڪري هاء هاء
 نالڪ جهه مٿن ماڏاڻي - ته مٿي ڌرماء .
- (۴) ۹
- راڳ مارو، مڪالا پنڊران،
 سولهو (۵) ۵
- راڳ بسنت، مڪالا
 پنڊران، شبد (۱۸)
- راڳ سارنگ، مڪالا
 پنڊران، شبد (۱۶)
- راڳ سارنگ، مڪالا
 چولان، وار (۱۴)
- راڳ ملار، پگيت
 روداس، شبد (۳)
- سلوڪ، ڪير
 صاحب (۶۸)
- (۲۴۳)
- سلوڪ، شيخ فريد
 (۵۹)
- سلوڪ مڪالا پنڊران،
 (۵)

۱. سرُپ. ۲. پهرن پر. ۳. اُڻ مندائتو. ۴. ڪلچڪ. ۵. پوکيو. ۶. مند. ۷. رانف. ۸. اُناج.
 ۹. پٽڪي پٽڪي. ۱۰. دورڪ جيو. ۱۱. پاپ، ڪڪرم. ۱۲. اڳيانا جي ننڊ. ۱۳. ڪيسنائين.
 ۱۴. وڻندي آهي. ۱۵. مک. ۱۶. چڙي ڏيندي آهي. ۱۷. بد پوء. ۱۸. گرهسنت. ۱۹. موهم.
 ۲۰. ممتا پر قاسي نه. ۲۱. ولورڻ.

کوٽو واپار، چترائي، ڪوٽڙ ۽ ڀاڻپ.

مٿين چئني وڪارن جو وستار، هڪ ئي هنڌ ڪرڻ ضروري آهي ڇاڪاڻ ته چئني جي پاڻ ۾ چواري آهي. پاڻ ۾ ٻيڪر مٽ ٻار آهن. ٻلا سڄي سوندي لاءِ سياڻپ جي گهڙي ضرورت آهي؟ ۲ ۽ ۲ برابر ۴ جو سڌو سوانتو حساب آهي، سڀ لاءِ ساڳيو، ڪٿي ڪنهن سان نه سڌو لڳي. پر جتي ۲ ۽ ۲ برابر ۳ يا ۱ جي ڪري ڏيکارڻا آهن، اُتي ڪهي ڪيل، سياڻپ، چترائي، لڳي، دولاب، دوکيمازي. انهيءَ چوٽڙ راند ۾ جتي ٻئي جي اکين ۾ ڏوڙ وجهڻي آهي، اُتي چوٽڪو ڪهي ڪوٽڙ ۽ ڪوت چور ۽ ڀارو ڪهي ڀاڻپ ۽ آڌرم جو. اها چوٽڙ جي راند هئي جا دريودن جي چوٽڪي تي، سڪوليءَ جي ڀاري سان ڪٽي وئي هئي، جنهن ۾ ٻڌڻ پنهن جي سڀ پوئجي هارائي ويندو. اي، بنڊا، ٽون نه نه پنهن جي ڇيرون ۾ ساڳي جوتا ڪندي، پنهن جي سموريءَ سمهڻيءَ جو داؤ لڳائي وهير آهين؟

کوٽو واپار ڇا آهي؟ جتي جوڳي ملهه کان گهٽ مال ڏجي يا جوڳي ملهه کان مٿي مال وٺجي ۽ ساڳئي وقت اڳلي کي ٿرڻ جي گم نه رهي. جڏهن حق، حلال، سچائيءَ ۽ ايمانداريءَ جي ڏي وٺ ختم ٿي وڃي ٿي ۽ ناحق، حرام، ڪوٽڙ ۽ ٻي ايمانيءَ جو سڪر سڄو ۽ چالو ليکيو ٿو وڃي، اُتي گهرڙو انڪاد ڪٿان قائم رهندو، سماجڪ ساڙڪ ڪيئن وڌندو، مذهبي ميلاپ ڪيئن ٿيندو ۽ قومن ۾ قرار ڪيئن ايندو؟ جتان سچ سمهڻجي وڃي ٿو اُتي پيار ڪيئن پيو پائيندو؟ جتان انساني اخلاق ۽ اصول عدم پيدا ٿي ويا، اُتي انسانيت جي اُننگ جو اظهار ڪٿان ٿيندو؟ جتي انسان پنهن جي اصليت کان ڀڄي کوٽي واپار ۾ پنهن جو ٽن ۽ ٽن ڏن لڳائي ويندو آهي، پنهن جي ڇيرون ٻن جي ڇيرون کان ڪيئن ٽريل يا بهتر هوندي؟ اهڙين حيثيت ٽاڪ حالتن هيٺ گهرڙو يا ٻاهرين ڇيرون ۾ سڪ ۽ شائتيءَ جي ڪنجائش ڪيئن رهندي؟ پر اسان جي ٿاڙيءَ جي ڪاڻ ۽ کوٽا وٽ مالڪ کان ڳجهي ڪولهن. اسان جي کوٽي واپار جو ڀانڊو ڀڄڻو ئي آهي. جهڙي ڪوٽي تهڙي ڀڙڻي. نه هٿ سڪ ماڻهو ۽ نه وري هٿ سڪ ملندو.

جيڪڏهن من ميو هوندو، من ملين هوندي، ۽ ٽيم ٻڌ هوندي ته ڪرم لاشڪ ڪسا ۽ ڪچا هوندا. نتيجو اهو آهي ته هڪ انسان جو باقي انسان سان يا هڪ طبقي جو باقي طبقي سان ورڻاءِ سچ ۽ خير خواهيءَ وارو نه آهي پر ڪوٽڙ ۽ ڪڇڙيا جو. مثلاً مالڪ ملازم جو پست ماري ٻڌو يا کيس حق ٻڌي نه وجهندو ته ملازم ڪم ۾ چٽ ڇو لڳائيندو؟ اهو دٻش جو درياڳ آهي جو خود مطلبي، بدنيتي، کوٽو واپار ۽ کوٽو وهندو ٻڌو نه وڌي ويا آهن، جو هر ڪو ٻيو لڳي يا لڳجي. گهرڙو ڇيرون ۾ ٻيلو، ايڪتا، همدرديءَ ۽ هڏ ڏوڪائي نه رهندو آڻن ۽ گهر کان ٻاهر نه ساڳيو ئي ٻسارو آهي، ڇو ته اسين پاڻ ئي گهر وارين خصلتن

۽ خامين کي ٻاهرين ڄمون ۽ ڄڙون ۾. آندڙيون ٻاواڙيون ٻاهرين ڄڙو ۽ ضرور برڪت
 ٿينديون. چاهي گهر سان چاهي ٻيو سان.

سرڪار ۾ انصاف نه، نه راجا ۾ وفاداري ڪانهي. ماڻهن ۾ سهڻا شين نه، نه اولاد ۾ پادار ڪانهي. ماستر ۾ مڻيا نه، نه شاگردن ۾ عزت ڪانهي. دوستيءَ ۾ وفائي نه، نه پاڙي سرن ۾ هر شراڪي ڪانهي. پوڻن ۾ پير نه، نه رستون ۾ ستيا ڪانهي. آفيسن ۾ ايمانداري نه، نه ڪارخانن ۾ محنت ڪانهي. ٺٽي ۾ سڃاڻي نه، نه واپار ۾ صفائي ڪانهي. پيدائش ۾ ڊوڻا نه، نه وراهيس ۾ پائيمندي ڪانهي. سنسٽائن ۾ سڃاڻي نه، نه آستانن تي اخلاق ڪانهي. ڪروڙ ۾ لچڻ نه، نه چملي ۾ وشراس ڪانهي. مدد ۾ پوڙو نه، نه ٿيرون ٽي ڪجهتي ڪانهي. چؤطرف ڊوڻڪ جا ڪمپ ٿيا ڪهليا وڃن. پاڻ سان ۽ پرمانا سان. پو آفسوس وڌو راجو آهي ته پنهنجي ڊوڻڪ جي ڇتيا نه آهي. هليون ٿا ٻين جي ڊوڻڪ جي شڪايت ڪرڻ. مينهن پيهجي ڪارنهن ڪانه ٿي!

هنن چيني وڪارن تي سري ڪرڻ ڪرڻڪ صاحب جا چڙاڻا وڃن معنيٰ ڏاڏا آهن.
 کوٽي واپار بيمست ڪورو صاحب فرمائين ٿا ته ڏن جي آسا ۽ لالچ انسان کي ڪهڙا نه ڪڍا
 ڪم ٿي ڪرائي. هو پنهنجو وويڪ وڪڻي، پرمائيا کي وساري، لوپ لالچ ۽ موٽ جي
 لندي ۽ قاسي، ڪوڙ جو سندرو ٻڌي، ڪٽين پاپ ۽ اُٻاڙ ڪري ٿو. اُٺ واپي نه هو
 پاڻ سان ڏن کڻي سگهي ٿو ۽ نه ڪٽيب جو سامڪ مليس ٿو، جنهن لاءِ ڏن ڪڍو ڪيو
 ٿيائين. پاڻ سان فقط پنهنجي گهرن جي ٻڙي هلي ٿو جا کيس هڪ جهر مان پئي
 جهر ۽ پٽڪائي ٿي. اُتي سچ ۽ ڪوڙ جي پرڪ پئي ٿي، پاپ ۽ بچ جي ٻهڙا ٿئي ٿي.
 چترائي ۽ سياڻپ ڪارگر نه آهن، سفارش ۽ خوشامد ڪانه ٿي هلي ۽ گهرن جو قانون ۽ اُٺ
 ۽ اُٺ آهي.

صاحب فرمائیں :

- (۱) باب ٲن ڪي سار نه ڄاڻي - دؤجي لاکي ڀرم ڀلائي
اکيائي اڏا مڱ نه ڄاڻي - ڀر ڀر آوڻ ڄاڻيا.
(۲) ڪوڙ لب جا لاء نه پائي - اڪي لهي نه ٿاڻو
انتر آڻ نه پسهه ڪهڙي - ڇڏي ڪهڙ ڪاڻو.

ٺهڻ ڪري، اِي ٻڌا، تون ٻنهن جيءَ ڪرڻ ۽ ڪارنامن تي ڪڇ ڪرڙي نظر رک
 ۽ غور سان ڇاڇ نه ڪوڙڙ جي بيهاد تي نه نه بيٺل آهن؟ ڪوڙڙ ڪهڻ جي اُڏاوت، واريءَ
 جي بيهاد تي بيٺل آهي، جنهن جي ڊھڻ ۽ وڃڻ تي ڪاٺ لڳندي. هڪڙي ڪوڙڙ ڪي
 پھڻڻ لاءِ ٻيا ڪنهن ڪوڙڙ ڳالهائڻ پون ۽ جو ڪوڙڙ جو ٻوڙ ڪهڻ جي ٺڳن تي بيٺل

آهي. سو ڪيترو وڌيڪ ڪڙو رهي سگهندو. انهيءَ بابت ڪورڙو ٺاٺڪ صاحبن فرمايو آهي:

- (۱) چنڊان راس نه سچ هجي - ڪم ٺٺان سڪ هوءَ
 ڪوئي وڻج وڻج هجي - من ٺٺن ڪوٺا هوءَ.
 (۲) من جوئي ٺٺن جوڻ هجي - جهرا جوئي هوءَ
 مڪ جهڙي جوڻ ٻولڻا - ڪم ڪر سڄا هوءَ.
 سري راج، مڪلا بهلا،
 شبد (۲۳)
 سري راج، مڪلا بهلا،
 اشتمدي (۱) ۵

اي بندا، تنهن جا ڪوٺا ڪرم چل ول سان نه ڏوٻجي سگهندا ۽ نه وڻجي سگهندا. اهي ڪرم سڀ پنڌن ۽ جهڙيل آهن جن ۾ جڪڙجي، ٺو پنهن جو ٺٺو لڪ هيري هيل ووڻڪ، هڪ ڪوڙي ۽ ڪوڙي بدلي وڪڻي ڇڏيو آهي ۽ رٿن جنم ڪري ناس ڪيو آهي. تنهن جي ووڻڪ جي واڙي اڏڙ، ويران ۽ ڪار ڪري ڇڏي آهي. اڻسڻ ۽ اڻسڻ آسان پٺيان، تنهنجا سڀ واپار ۽ ڪريائون ٻرائي ۽ مدائيءَ جي وات وٺن ٿيون. اوائلي ۽ مدائيءَ جي پوکيا ٺوڪي ٿي پوکي ٿي ٻوندي ۽ جهڪي ڪوڙ ڪوٽ ڪري ٿون ٻين لاءِ ڪڏون ڪوٺن ٿو. انهن ٺوڪي ٿي ڪيون ٿيون ڪوٺو ٻوندو، تنهن جي ڪٽي ٿي پشيمان ٿيڻو ٻوندو، پڇتاءَ ڪوٺو ٻوندو، سزا جو سامهو ڪوٺو ٻوندو. ٻرائي ۽ مدائي مني ٺوڪي ٿي پسر ان جي پوکيا ڪوڙي رهڻ آهي. ٻلا اڳ پوکي انب ڪيئن کائون؟

ڪوٺو واپار ڪوٺا ٺٺا سان ڏوڪو ڪوٺو آهي. ٺو سمجهيو ٿي ته: اڏرم سان ڏن ڪٺو ڪري هي لوڪ نه سهيلو ڪندس. انهيءَ ڏن سان ڏرم ڇوڏ ڪري ۽ ڏان پڇ جو پاڪند رچي. ٻرلوڪ نه سهيلو ڪندس. پر آزمودو ٺوڪي ڏيکاريندو ته آخرين ريت، اهو ڪوٺو ڏن ۽ ڪوڙي راس نه هن لوڪ ۾ دڪ ۽ اڻٻاڻيءَ کان آجو ڪري ٿي ۽ نه وري ٻرلوڪ ۾ ٻار بهڙائي ٿي. ڏٺيءَ جي درٻار ۾ ڏرم جو ڪاٺو يا نيا ۽ جي ٺاڙاضي. سچ ۽ ڪوڙ جي، ٺيڪي ۽ بدليءَ جي ۽ پاپ ۽ پڇ جي، پوري ٺوڪ ڪري ٿي. ٺو يا ماڻ ۾ گهٽ وڌائي ۽ جي ڪا به گنجائش ڪانه ٿي رهي. جتي رڳو سچ جو سڪو چالو آهي اتي ڪوڙي ۽ جڙو سڪي جو ڪيئن ڏرو ٿيندو؟ ڏٺوئي وهندو سڀ ڇوٽا وهندو آهن ۽ ڏٺوئي پڌارت آهن ڪوئي راس، رام ٺام ٿي سڄي پوئجي آهي ۽ جا لوڪ ٻرلوڪ سهيلو ڪندي.

انهيءَ ڪري صاحب ڦر ڦر ٿي ورجائين ٿا ته اي بندا، اهو ڪر واپار جو روڪو ڪڍ ڪر، اهو سوڍي جو سمر ساڻ ڪٽ ۽ اها رستي لاءِ راس ميسر ڪر، جو هيءَ چيرون به عزت آيو ۽ سان گذري ۽ ٻرلوڪ ۾ نه لڄ پست رهجي اچي. ڪوڙا سڪا، ڪوٺا وڻج، پاپ اٻراڻ ۽ ڪڏا ڪرم ٻهجيءَ جا گهٽ آهن جي غوطا ڪارائي غرق ڪندا ۽ ٺوڙي ناس ڪندا. سنسار سڀ سهڻو آهي ۽ ماڻها مڙ پوئي مٽيا آهي. انهيءَ پوئين ٻسڻ سان ٺي ڪوٽ ڪجي ٺو ڪوٽ مڙجي ۽ مٽائجي ٺو. سڄي سمر لاءِ من جي جاڳرتا ۽ ڏٺو ڏزشتيءَ جي درڪار

آهي. ٻاهر ٻڌڻ ۾ آهي پر اندر اور ٿو آهي. ڄڻ ڳي ۾ جهلي پالي، خزالي جي ڪوڙ ڪوڙ ڪهي.

فريدا جي نون عقل لطيف - ڪالي لڳ نه لڳ
آندڙي گروان مهر - سر نوان ڪر ديسڪ.

صاحب سمجهائين ٿا. اِي اي ٻڌا، آٽڪ اٽي لاء ڪهي اُهم واري اُهمجهائي، معصوميت، صديق ۽ سچائي. ٻالڪ جا ڄاڻي ڪوڙ ڪهت مان، اٽڪل شڪل مان يا پيد پاڻ مان؟ پر وڏن جي سنگ ۽ سڪيا يا چرٻو ۾ ۽ سنساري وهنوارن ۾، ٻالهن جا ڪڍ ميٽجي وڃن ٿا ۽ اوڳا اچي واسو ڪن ٿا. ٿڌهين نه انسان کي سمجهو، سڀاڻو، عقلمند ۽ چتر سمجهو وڃي ٿو ڇو نه آهن خُرين ۽ خصلتن دٻارن، هر ٻين جي اکين ۾ سرور وجهي سگهي ٿو ۽ پنهن جا ڪارج سڌ ڪري سگهي ٿو. پر آخر نه اهي ڪارج ڪم ايندا ۽ نه وري اهي پنهن جا ڪم ايندا، جن لاء اهي ڪارج ڪجن ٿا. اُتي اهيئي ڪارج شاهد بڻجي پر خلاف شاهدي ڏيندا ۽ چوڻي سزا ڏياريندا. ڪو مان نه ڪڏهن ڪيچ ليا آهن؟ جتي آسا منشا جي مراد آهي ۽ جتي لوڻ لالچ جي لاجب آهي، اُتي سڀ ڏيوي ڏنڌا، مت مائڪ، متر ۽ سمبڙي، ٻڌن آهن. ڪئين ٻڌن جا پڙا ڪوڙ واپ وڃي چڪا آهن ۽ ڪئين وڃن پيا. لاهي ۽ ٺهري ڪن مان، وڪرم جي وڻج سان، گوڙ سلامت نه موٽيو آهي ۽ نه موٽندو. ڪرڻ لالڪ ڏيو جن فرمائين ٿا:

آسا منشا ٻڌاي. ٻائي - ڪرم ڏور ٻڌڻاري واک سورن، اشتهدي
پاڻ پن جڳ ڄاڻا ٻائي - پسي نام وساري (١) ٢

اِي ٻڌا، وقت وڃي پيو، ڪڇ سڃاڻي ڪرڻ جي لاهي ۽ ڪسوتيءَ مان لنگهڻو اٿي ۽ ڪن کان بچڻو اٿي نه هٿن جا ميرا ڪهڙا هن پر ٽي ڏوٽي ڇڏ. ڪوٺي راس ٿئي ڪري، سچ جو سمر ساڻ ڪڍ نه سڻائي ٿي. سچي سياڻپ ۽ لندي چترائيءَ جو ڀرور مٽاءِ نه برهم جو پيد ڪلي. موٽي آءُ منڙا اصولن تي نه محبوب جو ماڳ ملي. هڪ جي ڪار ڪماءِ نه هڪ ئي وڃين ۽ سڀ پر هڪ ڏسين. اهو هڪ اٿي ”اڪر اوزڪار“

فريدا جتي ڪمي ناه ڪڍ - سي ڪوڙي وسار
مٺ شرمندا اُنيوهي - سائينءَ دي درٻارءَ (٥٩)

سيڪو پيو شڪايت ڪري نه ڪاڇڪ ٻاري آيو آهي ۽ زمانو صفا بدلجي ويو آهي جهن ۽ لڇڻ لڇجي ويا آهن ۽ ڪلچر ڀريل ٿي پيا آهن. ڪا ٻولي اچي نه واء، نه نه آئيندي جو خير ڪونه آهي. ڇا جهستانين ٻولي اچي نه ڪئي نه تهستانين سيڪر ٻاهون

ٻڌي وهندو؟ اُٺندي ڪي ٻڌي ڪرڻ ڪاٺو ڪوٺي به ڪوشش ڪونه ڪندو؟ اها آهي
 اُڪور جي اوت ۽ نراسائيءَ جي ٺهڙ. اي پيدا، تون ٻين جي بدلجي لاءِ ڇو نه ٿو ٿوسين؟
 پاڻ سڌارڻ لاءِ ڇو نه ٿو ڄڻ ڪرين؟ جي ٻين به ڇڻائي نه ٿو ٿوسي سگهين نه به ڇو نه ٿو
 تون خود ٻين لاءِ مثال پيش ڪرين؟ ٿي سگهي ٿو ته هڪ چڱي مثال جو اٿو آهستي آهستي
 ٻين تي به ٿئي. ڪڇ مذهب کان پوءِ دُور دُور به اڳتي وڃي. صفائيءَ پيدا ڪرڻ کان
 سواءِ ڪنڊڪي ڪهڙن ڪڍي سگهبي؟ مثال وٺڻ کان وٺو آهي.

۱. اٺڪ ٺٽڙي سڄ مٺڊ پالڻي - سڪرو مليءِ جس آءِ
 سڌا صاحب ڪي رنگ رهي - محلي ٻاري ٿاڻ.
- [راڳ، ٻهاڳڙا، مڪلا چوٿان - وار (۱۶)، سلوڪ مڪلا ٿيڃا]
 (۴) وِس سڻا وِس رڻا - ڪامڻ وِس ٻرمل ڪي واس
 وِس گهوڙي وِس سڃا مندر - وِس مينا وِس ماس
 ايتي وِس سرڀر ڪي - ڪڇي گهٽ ٿام نواس.
- (۵) منڊا ڪر ڪڇي ڪاٺيا - ڪوڙا اڇيا ساد
 پاڻي ميس سڙد ڪڇي - بڪيا رڇيا باد
 جاندِي ٻلڻ نه هروڙي - وڻ ٺاوي بساڏ.
- (۶) من چوڻي ٺن چوڻ هي - جهرا چوڻي هوءَ
 مڪ چوڻي چوڻ بولڻ - ڪڇ ڪر سڙچا هنو.
 ٻن اُٺ شبد نه مانڇيئي - ساڄي ٽي سڄ هوءَ.
- (۷) رام ٿام گهٽ اُٺر ٺاهي - هورو چاڻي وِس ڪس مڇي
 ڪيان ڏيان ڪڻ سڄر ٺاهي - جنر مرهڪي چوڻي.
- (۸) ڪهڀر ڪهڀر چوڻ ٻڌيا وِس - افس منگت نهڄڻ مرڻا
 وڃيا جهه پراڻي اٽل چيرڻ پاڻي - ٻن ٻڌ پڙاڪر ٺرڻا.
- (۹) سڄاري اڀ ڪٽائين - جي ڪوڙ ٻول ٻول پڪ ڪاڻيا
 چڻ ساڻ نه جاڻي - ڪاڻ ڪروڙ وڻ وڌائيا.
- (۱۰) آڪڻ آڪڻ آڪڻ نه وڃيا - سڻ نه وڃي ڪن
 آڪي دٻڪ نه وڃيا - ڪڻ ڪاهڪ ٺڪ وڻ.

سري راڳ، مڪلا
 ٻهلا، شبد (۴)

سري راڳ، مڪلا
 پنڊولن، شبد (۲۱)

سري راڳ، مڪلا ٻهلا،
 اشٽيڏي (۱) ۵

سري راڳ، مڪلا ٻهلا،
 ٻهري، شبد (۲) ۲

سري راڳ، ڪيڀر
 صاحب، شبد (۱)

راڳ مانجهه، مڪلا
 ٻهلا، وار (۱۶)

(۱۹)
 [سلوڪ مڪلا دڙجا]

۱. ايشور جي ڪرپا. ۲. پرمائيا. ۳. ٺڪاڻو. ۴. سون. ۵. چاندي. ۶. وڇارو. ۷. چنڊن،
 عطر. ۸. جگري. ۹. وشر، وشيون. ۱۰. آجاڙو. ۱۱. دٻو، وقت. ۱۲. آجاڻا ڪيل. ۱۳. زبان.
 ۱۴. پوڙو. ۱۵. هردي پوڇارو. ۱۶. اڙڙل ٿيڻ. ۱۷. هر دو. ۱۸. اندرين ٽي قبضو.
 ۱۹. پڪ ٿي پڪ. ۲۰. سساري ٻيڙو. ۲۱. منڊاڻن. ۲۲. ٻالهاڻو. ۲۳. ٻاڇو. ۲۴. اندريون
 ۲۵. پڇڪو.

- (۱۱) اُنڪ دسا کائي چئسي ڀورو - هرھ ڪي جيڙي پاڙو چور
مرڻڪ ديه ساڻ سنگ بهڙنا - آوت جات جڙني دڪ ڪيٺا.
- (۱۲) بڪي نگوڙي - جن جن ڪائي
نانڪي نرشا - ڪهڙو نه جائي.
- (۱۳) نارائن ليا نائونگرا - پسر ڪڍي رکي
ڪرندا پاپ امتيا - نه وشو چڪي.
- (۱۴) نغھ سونڪ بڻھ سونڪ - سونڪ سونڪي هونڪي
اُونڪ بڻھ سونڪ لائي - سونڪ پڙي رسونڪي.
- (۱۵) ستاد ٿيٺ اندري رس پريٽو - مد رس ليٺ بڪاري وي
ڪرم پاڪ ستن سنگاني - ڪاشت لوه اڏار پوري.
- (۱۶) رڻپ سندريعا اُنڪ استريعا - هر رس پڻ سڀ ستاد ڪريعا
ماڻيا چليعا بڪار بڪليعا - سرڻ نانڪ پڙي پوک دٿيليعا.
- (۱۷) درمٺ مد جو پيوئي - پڪ ليٺ ڪملي
رام رمانڪ جو رني - نانڪ سچ املي.
- (۱۸) جيڪو ناء ڌرائي وڏا - ساد ڪري من پائي
خصمي نڌري ڪيڙا آوي - جيتي چڪي داڻسي
- مر مر جيوي لان ڪچ پائي - نانڪ نام وڪاڻسي.
- (۱۹) نڪ نه اندري نڪ نه ناري - پلڪي نڪ پري نڪ داڙي
نڪ نه پري نڪ نه هتي - نڪ نه جهرا نڪ نه اڪي.
- (۲۰) من ڪا سونڪ لڀ هجي - جهوا سونڪ ڪوڙ
اڪي سونڪ ويڪا - پريٽو - پريٽو - پريٽو.

۱. ڪئين. ۲. نرڙي. ۳. هڙدو. ۴. بنا. ۵. لاس. ۶. وشين جي پوني. ۷. پرمالما.
۸. مڌڪو. ۹. بيحد. ۹. چوپ. ۱۰. پريٽو. ۱۱. سنگ. ۱۲. ڪاڻ. ۱۳. پرمالجي.
۱۴. بگڙجي. ۱۵. دياڻو. ۱۶. ڪمب. ۱۷. وڪارو. ۱۸. نشي. ۱۹. پسندي. ۲۰. نظر.
۲۱. مڇون مائي. ۲۲. جتيو، مضو. ۲۳. آثر ويلي. ۲۴. ڏاڙهي. ۲۵. پوئي استري.

- (۲۱) چٽ مک نام نہ اچرھ - بن لاوي رس کاھ۔
 نانک ابوي جاليجي - تس مک لکا پاھ۔
- (۲۲) کانڊيا کانڊيا منهن گھتا - پٽنڊيا سڀ انگ
 نانک ڌرڳ ننان دا جيوٺا - جن سچ نہ لگر ونک۔
- (۲۳) جن جهوا هر رس نہ چکيو - سا جهوا جل جاء
 ان رس سادي لک رهي - دیک ٻاڻيا دوجي پاؤ۔
- (۲۴) منا کرکي کائيا پياري - تس کن کيتا روک
 گؤڙا هوء پتيشٽيا پياري - تس تي اڇيا سرک۔
- (۲۵) منمک سدهي گؤڙو ٻولي - بک پيجي بک کائي
 جمر گال باڏا ترشا ڏاڏا - بن گؤر کؤڙ چڏائي۔
- (۲۶) منا کرکي کائيا - به سادھ وڌيا روک
 شد ڀٽار هر چوڙيا - ڦر لکا جاء وجوڙک۔
- (۲۷) ڦٽ اروھيا جيوٺا - جت کاء وڌائيا پٽيت
 نانک سچي نام روڙ - سپر دشمن هيٺ۔
- (۲۸) نؤ ڊاڙي دس منصف ڏاڙھ - وعيت بس نہ ديهي
 ڏوري پوري ماڻھ ناھي - به ٻشالا ليهي۔
- (۲۹) بکي بکي کي ٻاسنا - لڄيجي نه جائي
 اُنک جتن کر راکيجي - ڦر ڦر لھڻائي۔
- (۳۰) انڌي اڻھ نہ آکيئن - جن مک لوڻ ٺاھ
 انڌي سيعي نانکا - خصمھ گئي جاء۔
- (۱۹۱) واڳ گوجري، مھلا
 پٽنڊان، وار (۱۸)
- واڳ وڏھنس، مھلا
 تيجا، شبد (۲)
- واڳ سورڻ، مھلا
 پٽنڊان، اشٽپدي (۳)
- واڳ سوهي، مھلا
 تيجا، اشٽپدي (۴)
- واڳ سوهي، مھلا
 تيجا، وار (۱)
- (۱۹)
 [سلوک مھلا ٻھلا]
- واڳ سوهي، گبير
 صاحب، شبد (۵)
- واڳ بلاول، گبير
 صاحب، شبد (۳)
- واڳ راءڪلي، مھلا
 تيجا، وار (۱۶)
 سلوک مھلا دوجا

۱. گؤڙا پھريدي. ۲. ڌڪار جوڳي. ۳. زندگي. ۴. ٻيا وڪاري سواند. ۵. دٽيت پاؤ.
 ۶. ٺي پرا. ۷. ڌڪ. ۸. ساڪت، مڙڪ. ۹. پوکي. ۱۰. جليل. ۱۱. ڀٽي پرماتما.
 ۱۲. وچوڙو، جدائي. ۱۳. پريم، ممتا. ۱۴. دروازا. ۱۵. اندرون. ۱۶. پتڪن لسيمون.
 ۱۷. شپ ڪڙ. ۱۸. گھڙا ڊڪ ڏين ٿا. ۱۹. لھنا، شونڀ. ۲۰. روڪڙ. ۲۱. اکھرون.
 ۲۲. غافل آھن.

- (۳۱) ساد كېتې دك پۇرۇڭي - پۇرۇڭ لىكى ماء
سېك ئۇرۇڭي دىك اُكلى - دۇكى ۋەك وھاء.
راڭ مارو، مەلا پەللا
شېد (۱)
- (۳۲) ئاندري ڤات سېل كەيىمە ھېي - ئاندري كىس ئى ھىرئى
آبى كىل كرى سې كىرنا - ئىسا پۇجەيى كىرئى.
راڭ مارو، مەلا
نېچا، شېد (۱)
- (۳۳) دىستىر پۇي پات پۇڭاكا - ئىشدا ھوۋ ۋىدېرىي
كەچى پىدېي شېد نە چىنېي - ئۇر پۇي جىسى پۇرئى
ئامىف چوڭ مەھارېك پىرئى - مانىا كا. دىرانا
گىرئى نە مېيى ھىك نە پۇجەيى - پىسۇڭا مەھ سەمانا.
راڭ مارو، مەلا
پەللا، شېد (۷)
- (۳۴) جەھرا رانگ نەي ھو رانې - جىب بولې تىب قىكى
سىم جىنان كى ئىدا واپاس -
راڭ پەرخ، مەلا پەللا
شېد (۴)
- پىسۇڭ پىي كىدى ھوۋ نە ئىكى.
(۳۵) پىك ئامىف كىرئار اپائى - سىسار پۇڭ كىم دۇ ڭل لائى
آبى كىرنا كرى كىرائى - چوڭس پۇي ئىيى كىرائى
لانىك جىسو ئىدر كىرئى - ئامىف ئام آبى لىمە
پىكيا كى باسنا مەھ كىرئى - اپڭا پانڭا آب كىرئى.
راڭ پىسە، كىيىر
صاحب، شېد (۷)
- (۳۶) جەھبا چوڭى بولم چوڭا - گىرئى نىتر سې چوڭى
ئاندري كى چوڭ اُكس ئاھى - پۇھم اُگن كى ئۇنى.
راڭ مارو، مەلا پەللا
شېد (۱)
- (۳۷) كاڭا پىڭا ھىڭا سۇڭا - پىر گىيا ھىي مۇڭا
خىمىر وسار خوراي كىيى - ئۆڭ جىوڭ نەيى ھىڭا.
راڭ مەلا، مەلا
پەللا، وار (۲۶)
- (۳۸) ئانىك مانىيا كىم پىرئى - ڭل ئامىف ڭل ۋىش
سې كارڭ كىرنا كرى - جىس كىرائى ئىس.
راڭ مەلا، مەلا
پەللا، وار (۲۶)

۱. پىدا ئىن ئا. ۲. كىرمن چو لىك. ۳. كەڭ. ۴. پىيان پۇڭ. ۵. پىران. ۶. پىرمانا. ۷. كىيىن
مەك. ۸. پىك. ۹. سەجھە. پىدى. ۱۰. پىم. ۱۱. پىسۇڭ، جانرۇ. ۱۲. كۇڭ، كىد.
۱۳. سىكرم. ۱۴. ۋى. ۱۵. پىشى ئۆ. ۱۶. مەتاي چىدى لىو. ۱۷. كىن. ۱۸. اُھىكار.
كروڭ پى چىلدۇ. ۱۹. كىڭ. ۲۰. سەھىڭ. ۲۱. ھىتان لىڭئو آھى. ۲۲. زەھىر، وشىيىن، وكار.

واڳ، پوپاتي، مھنا
پھلا، شبد (۱۳)

سلوڪ، ڪبير
صاحب (۱۴۵)

(۱۸۸)

سلوڪ، شيخ فريد
(۳۷)

سلوڪ، مھلا
پنچوان، (۲)

(۲۶) اک کائڻ اک بولڻا - اک ڪي ڪار ڪماء

جمد، پاڏي مار بهه - چوٽس ساڇي ناء.

(۴۰) ڪبير بھڻو ھوٽا ڏ ڪيا پڻيا - مالا مڻيلي چار

باھرو ڪنڀن بادرا - پيٽر پري ڀنگار.

(۴۱) ڪبير غُرب ڪاٺا ڪيھڙي - ڄامھم امرت لُون

ھيرا وڙڻي ڪارنڀي - ڳلا ڪتاوي ڪُون.

(۴۲) سريندا اي وش ٽنڊلا - ڌريعا ڪنڊ نروڙ

اک راھيدي رھ ڪڙي - اک راڏي ڪڙي اڃاڙ.

(۴۳) ڏاڳي وھوٽا پات پٽير - پاھڻي سيتني ڄاڻي

ڌوڙي وچ لڏندڙي سُوھان - لانڪ لي شھ نالي.

۱. ويھندڙ. ۲. ٻيا ٿي پيو. ۳. مالاھوٽن پائين. ۴. سون. ۵. مين، لاک، ٺامو، مٽي.
۶. ڪيھڙو. ۷. ماس مڇي. ۸. سر. ۹. ڪنڊا. ۱۰. چاش. ۱۱. منڍ ۾. ۱۲. چنڊ. ۱۳. ناس ٿي
وڻا. ۱۴. پو، ناپو سان. ۱۵. پرمائيا. ۱۶. ٻا. ۱۷. ڄاڻي ڇڏيان. ۱۸. پوپل.

اندرين جا رس.

سڙي گرو گرنٽ صاحب ۾ اندرين جي رس تي ڪئين وڃن آهن جن مان چوند وڃن مٿي ڏنل آهن. انهن ڏنل وڃن جو هڪ هٿ پهرين سمجهائجي ٿو. اسان جا عضوا يا گيان ۽ گرم اندرون ڪهڙن ڪريائون ليون ڪن؟ اکين کي ڏس ته اڀر ڪا ۽ ڪام درشتي پري رس ڏئي. پراڻي سندو يا قيمتي وستو ڏسي ان کي هٿ ڪرڻ جي ترشنا پيدا ٿي ٿئي. ڪن ڦڙڪن پيا نه هوند رڳو ٻين جي ڳلا ۽ پنهنجي ساراھ، يعني ٻڌجي جنهن ۾ وقت جو پتو ئي نه ٿو لڳي. پر جي پنهنجي ڏندا يا پئي جي مهما نڪتي ته جهٽ پٽ اٿئي ڪڙو ٿيو. زبان نه پتو ڪم ڪري ٿي. هڪ طرف سواڊي ۽ سنڀالو ڀرڻ ۽ چشڪيدار مال مٺايون ورتائي يا ورتائڻ جي سڌ ڪري. يعني طرف اوڀاري ڇائي؟ ڪوڙ، ڪپٽ، پراڻي پٽار ۽ پنهنجي وڌائي.

اها چوڻ غلط ٿيندو ته واه جا رس رڳو ماس، مڇي ۽ نشيدار شين سان ٿا لاڳاپو رکن. واه جي ڇهر ۽ چشڪي لاءِ جيڪر به کاڌو پيتو تيار ڪجي ٿو ۽ ورتائجي ٿو سو سڀ زبان واريءَ اندر ڇو رس آهي، ٿوڙي اهڙو طعام کڻي ويهندو هجي. هڪ ۽ ٻيو بدنيءَ جي ڪم ۾ رڌل رهن ٿا جن ۾ طرحين طرحين وڪاڻن جون واسنائون واسو ڪري رهيون آهن، جنهن ۾ رڳو پنهنجي جو پلو ۽ واڌارو هجي ۽ جي ٿي سگهي ته پئي جي پراڻي ۽ نقصان نه. سڀ کان پوءِ سڳندي، سينڊ، سرمون ۽ سندو سجاوٽ جي سوييا کڻي. ٿن کي آرام، سهنج، سهوليت ۽ ڀرڻ، پلاس ٿي راحت ٿو بخشي. مطلب ته من، اندرين معرفت رس ۽ سواڊ وٺڻ لاءِ هر وقت مشتاق ۽ منتظر رهي ٿو.

اندرين جي رس جو چشڪر ڏانڦي کي وڌائي ٿو. ترشنا ته ٿرڻ لڳي ٿي نه آهي. عادت پڪي ۽ پختي ٿيندي ٿي وڃي ۽ علت کي ٻوري ڪرڻ لاءِ چٽجي نه هوند آهي ساڳيا يا توان رس ور وڌ پئي پيا وڃن. عادت به آهي هڪ قسم جو آئيم، اڳائتا جو آلوت ۽ وويڪ جي اڳهور ٿيندو. ڪو وولي سڃيڪ ۽ سياڻو سڃاڻ رهي ٿو ته نه هر ڪو هميشه يا نه ڪڏهن ڪڏهن، پيو اهڙيءَ غفلت ۾ غوطا کائي. موج ياد آهي پر مرڻ وسري ويو آهي. اهي سڀ سواڊ پهرين ڏاڍا سواڊي لڳن ۽ پر انهن جو اثر ۽ نتيجو بلڪل ڪڏاڪو آهي. ڪئين سربرڪ سرور سهڻا ٿا ٻون. روڳ پوڄا ٿا ٻون ۽ ڏکيا ڏينهن ڏسڻا ٿا ٻون. تندرستيءَ جي ستيا ناس ٿي ٿئي. رس جي مدهوشي انسان کي ٻسڻ بڻائي ٿي، ٿنگ ناموس ناس ڪري ٿي، سناج جي نظر ۾ ڪيرائي ٿي ۽ آباد گهر اڃو ڪري ٿي. پرمات ۽ پر اڳڪار کان پري ۽ بدنيءَ ۽ پراڻيءَ کي اوري. اندرين تي ڪا به روڪ ۽ رنڊڪ ڪانه باقي رڳو بهريان ٿين، سڄم، پوڄائون ۽ پاڪڊ، جنهن ۾ پاڻ به راضي نه ٿو ٻاوا ٻائيندو به راضي. اها آهي ”ڌرميڪ جهون“ جنهن ۾ اخلاق ۽ اصولن جي آهڙي چڙهي ٿي. لعنت آهي اهڙي جهون ٿي. صاحب غرمانين ٿا:

(۱) جيڪو ناءِ ڌڙائي وڌا - ساد ڪري من ڀاڻي
 خصمي نندري ڪيڙا آوي - جيتي چڱي داڻي.
 راڳ آسا، محلا ٻهلا،
 شبد (۳۹)

(۲) بکي بکي ڪي باسا - لچيئي نهِي ڄاڻي
 اُنڪ جتن ڪر راکيئي - ڦر ڦر لهڻائي.
 راڳ بلاول، ڪبير
 صاحب، شبد (۳)

اي بند، ٿون رس، سراند ۽ چشڪي جي لڇا رکين ٿو پر اها لڇا ڪنهن کي ٿي
 ٿئي؟ ٽنهن جي من کي يا ٽنهن جي اندرين کي؟ اندرين وڃاريون نه من جون پٽليون
 آهن، غلام آهن، گوليون آهن ۽ حڪم جي پيروي ڪرڻ لاءِ پوڄا ڏين ٿا. اها سڀ من جي
 مستي آهي جو خود سنسڪارن، واسنائن ۽ ڪامنائن جو شڪار بڻجي، رس ۽ ڀوڳ
 جي طلب ٿو ڪري. من آهي راڄا ۽ اندرين سندس آواز يا هٿيار. اندرين کي من جي
 گهرجن جي پوري ۽ صحيح ڄاڻ آهي ۽ هو پنهنجي وس آهر وڃي وڃي وڃي سان حڪم
 جي حرف اجاوري ڪن ٿيون.

اي بند، ٿو ٿو يا ٻڌو نه آهي ته جنهن سڄي ۽ سرڻت سنڌ جو من سڃاڻي آهي
 ٽنهن جي اندرين جي ڪر يا سڃاڻي آهي. اندرين اهو وڻج واپرائيندڙن جو واپاري من
 جو پيشو آهي. من پيشو بدلائي ته اندرين جي ڪر ڀاڻ مرادو بدلجي ويندي. انهيءَ
 وشي تي وڌيڪ سمجهائي پنجن باب ۾ ڏني جتي من جي بظاوت ۽ ”ڪرمن جي قانون“ تي
 اڇيو. تيستاءِ اي بند، توکي آگاهه ٿو ڪجي ته آس ۽ اڳيانا جي اوت پر اڇي، مٿان ٿون
 نه (۱۳)، (۳۲)، (۳۵) ۽ (۳۸) وچن جي آيتي معنيٰ ڪين ۽ پنهنجي ڪمزورين لاءِ
 پرمانا کي جوابدار ٺهرائي، پاڻ کي بي ڏوهي سمجهي، پرشارت تان هٽ ڪڍي، قسم
 مان قصور ڪڍين. ياد رک ته جيئن پاڻ اها ٽنهن جي پاري ڀل ٿيندي. تصور آهي
 ٽنهن جي ڪرمن جو ۽ نه قسم جو. ڪرمن ٽي قسم ٿا. ٽنهن ڪري، رڳو ڄاڻي
 واه ۾، پهرين ساڏا آهي ته من مندرمان وڪارن جي موري لاهي مالڪ جي موري
 استاين ڪجي. جنهن هڙدي ۾ وڪارن جي واسا آهي اتي پرمانا جو نواس ڪيئن ٿيندو؟
 ڪرو ڏانڪ ڏاڍو جن پڻ فرمائين ٿا:

ڏانڪ ماڻيا ڪرم برک - ڦل ڪر ڦل وڻ
 سڀ ڪارڻ ڪرنا ڪري - جس کوالي ٿس.
 راڳ ملار، محلا ٻهلا،
 وار (۲۶)

جيئن ۽ اسين پنهنجي ڪرمن جو ڦل ماڻيون يا ڀوڳون ۽ انهيءَ ۾ پرمانا جي
 جوابداري فقط اها آهي جو سرستيءَ جو اڳاڻيندڙ ۽ ڪرمن جي قانون جو رچيندڙ هو پاڻ
 آهي. باقي ڏوهه جي جوابداري ڏوهيءَ تي آهي ۽ نه سرڪار تي جنهن ڏوهه جي سزا

لئه تائون مقرر ڪيو آهسي . انسان جيڪڏهن ڏوهه کان پنهنجو دستري نه ڏوهه جسي سزا
 ڪائس پاڻمرادو پاسو ڪندي . سو اي بدلا سڃاڻي ۽ سچيت رهه نه من چون يا وٺائون ٻڌي
 کان بچن ۽ نيڪي . ڏانهن لاڙو وڪن . پوءِ ڏس ته ساڳيون اندرون ڪيئن نه ٿيون ٻڌهن
 چرن اڳين ڪرڪ ٻڌائين ۽ بدليل من چون ٿيون ٿهر جون ميسر ڪئن . اهي ٿيون ڪڏهن
 نينديون ستپورتن جو سنگهه رام نام جو سمون ، مانو ۽ مانتيتو ڀرچن ، سڃاڻي ، ساڻا ، پيار
 ۽ مارڪ . انهن رسن ۽ سوانن ۾ سڃي هوراڪه ڪرڻه ، شڪتي ۽ ميناج آهي . ٻڌي
 اندرين جا رس ۽ سواد آهن . انهيءَ زهر جي کهاڪ ڪوريءَ مثل ، جنهن جي مٿان ميناج
 جو وڏو سڌون ٿه چڙهيل آهي ۽ جنهن جي چوسڻ سان بويڪ وڍجي ويندو ، من ملين
 ٿيندو ۽ ٽن روڪي وڃندو . اهڙيءَ حالت هيٺ جهڙا ڪرم ڪچا ٿهڙي قسم ڪڍي . پوءِ
 ڏوهه پنهنجو يا ٻر مائما جو ؟

(۷) کُسنُگم.

(۱) منمکا کيلري دوستي - مائيا کا سبند
ويکڏا هي پڇ چان - کدي نَب پائن بند
چهر پئن کاوئي - نچر رکن ڳند
جس دن کچر نه هروئي - نڌ دن اولن گند
جيءَ کي سار نه جائئي - منمڪ اڳيائي آند
کوڙا ڳند نه چائي - چڪڙ پچر بند
انڌي آپ نه جائئي - ڦڪڙ پئن ڏند
جروئي موه لپتاي - هءُ هءُ ڪر پند.

[راڳ رادڪلي، مڪلا پنجوان، وار (۵)]

راڳ آسا، مڪلا پهل،
وار (۲۲)، سلوڪ
مڪلا دوجا

(۲) نال لپائئي دوستي - کدي نه آويءَ راس
جيها جاڻي تيمروائي - ويڪه ڪر لڙ چاس.

راڳ گوجري، مڪلا
پنجوان، وار (۹)

(۳) چنان ڏسندڙا درمٽ وڃي - متر اسڏڙا سيعي
هءُ دؤ پندي جڪ سڻاڻيا - جن نانڪ وڙلي ڪيئي.

راڳ وڏهنس، مڪلا
چوئسان، وار (۱)،
سلوڪ مڪلا تيجا.

(۴) مڃي جانيا وڏهنس هيءَ - نامڃي ڪيئا سنگ
جي جاڻا بگ پڙا - نه چمر نه ڏيڍي انگ.

(۵)

(۵) چنان اندر سڃي ڪا پڙ ناهي - نام ٿا ڪره پيار
نانڪ ن سڏ ڪيا ڪيچي دوستي - چ آپ پلائي ڪر ٿار.

راڳ سوھي، مڪلا
پهل، چنٽ (۶)

(۶) انڌا آڏو جي ئيئي - ڪن پانڌر جاڻي
آپ مڃي مت هر چيئي - ڪن راه پچاڻي
ڪن راه جاوئي مڪل پاوي - انڌ ڪي مت انڌلي.

۱. سنڌي، جی. ۲. ڏسندي، ۳. پڇي ويندا، ۴. پر پٽ، ۵. چيستاء، ۶. ليستاء، ۷. بد فضيلتا
اکر، ۸. مٽي، ۹. ٿارو، ۱۰. ڪڪرو، ۱۱. چمر اُڪيار ٿو ڪن ٿا، ۱۲. اُڳيالي، ۱۳. وڇار ڪري ڏس، ۱۴. ڪتب، ۱۵. سچو، سمورو، ۱۶. مها پرش، ۱۷. بگهه، ۱۸. پريما، ۱۹. اڳواڻ، ۲۰. مڃي وات، ۲۱. مليس، ۲۲. سڙو پ.

- (۷) نردی کڙ نردا ملي - اڏي کڙ اڏنا
 جيوتی کڙ جيوتی ملي - مڙي کڙ مڙا
 نالک سڙ سالا هيئي - جن کاري کڙ کڙا
- (۸) سنڀ مليئي کڙ سنڀئي - ملي اُسڻ مشڪ ڪرهيئي
 سنڀن سڙ بڙي اڀڪاري - مڙو کڙ سڙ بڙي جهڪ ماري
- (۹) دڙي پاء دشتان ڪا وڙا - پڙي ٿرھ ٻھ مڙھ پڙا
 ڪسنگ ٻھھ سڌا دڪ پڙھ - دڪ دڪ ڪمائي
- (۱۰) نالک کڙ يا سڙ ٿوڙ - پڙي سڙي سنڀ پڙا
 اڙ جيوندي وڙي - اڙ مڙا نڙ جاھي چڙ
- (۱۱) ڪير من پڙي پڙي - اڙ اڙ دھ دھ چاھ
 چو چڙي سنڀ ملي - مڙو ٿرھ ٿرھ ڪڙا
- (۱۲) ڪير ماري مڙو ڪسنگ ڪي - ڪڙي اڙي اڙي
 اڙ جيوتی اڙ چيوتی - ساک سنڀ نڙ
- (۱۳) ڪير ساک سنڀ نڙ ڪيوتی - دڙي جائيئي پڙ
 پڙ ڪارو پڙيئي - ٿرھ ڪڙي لاڳي داڳ
- (۱۴) نال ڪڙاڙا دوستي - ڪڙي ڪڙي پڙا
 مڙا نڙ جاھي مڙا - اڙي ڪڙي نڙا
- (۱۵) منڀ سڙي سڙي - مڙي ڪڙي داڳ لڳا
 مڙي ڪڙي نڙ پڙا - جاسن چڙ ڪڙا
- راڳ مڙي مڙي مڙا
 ٿيڙا، وار (۸)، سلوڪ
 مڙا دڙا
- راڳ مڙي مڙي مڙا
 صاحب، شهد (۱)
- راڳ مڙي مڙي مڙا
 سولھو (۱۱) ۲۴
- راڳ مڙي مڙي مڙا
 پڙي، وار (۲۲)
- سلوڪ، ڪير صاحب
 (۸۱)
- (۸۸)
- (۱۳۱)
- سلوڪ، مڙي مڙا
 (۲۱)
- سلوڪ، مڙي مڙا
 ٿيڙا، (۴۰)

۱. پڙا. ۲. جيوتی. ۳. پڙا. ۴. سنڀاڙا پڙا آهي. ۵. منڀ. ۶. ساک. ۷. پڙا،
 دڙي پڙا. ۸. پڙي. ۹. سنڀاڙي سنڀڙي. ۱۰. پڙا، پڙا. ۱۱. دڙا. ۱۲. ڪڙي
 چوڙ. ۱۳. پڙي چوڙ. ۱۴. ڪڙي. ۱۵. پڙي، ٿرھ. ۱۶. چڙ. ۱۷. دڪاڙا. ۱۸. مڙو
 ۱۹. ڪڙي. ۲۰. وڙي وڙي.

پر ڪرم جو ٻج اُهوڙو آهي جو نه سُڪي نه سڙي. ڪڪرم جو سارو لسه هميشه پيو اکين
اُڳيان ڦري، خيالن ۾ خمار آڻي ۽ من کي منجهائي. ڪسنگ ڏک ۽ اشانتيءَ جو مڙل ڪارڻ
آهي. ستسنگ سکر ۽ شانتيءَ جو پي پايان خزانو آهي. آند جو اسرار آهي.

سو اي بدعا، ڪوبه سبب ڪندي هي سوچ نه ڇڏيون يا تورا ۾ مڏ ڪندو يا رڏ ڪي
ڇهندو، سميت ايندي يا ڪمٽ ملندي، من اُستر رهندو يا چٽيڇل ٿيندو، ويچار سڏ
ٿيندا يا اُشد، ٻنڌڻن تي قبضو رهندو يا وس کان ٻاهر وينديون، ڪرم شپ رهندا يا
اُشپ، ڪٽنب جو نيتارو ٿيندو يا ستيا ٿاس، سماج جو ڪلياڻ ٿيندو يا بربادي؟ سبب
ڪندي اهي اهم سوالن مان اورو هيئن سان هٽاءِ جو نه تنهنجي آئيندي جو، سبب
ٿي گهڙو منحصر آهي. ڪسنگ ڪن ۾ ڪيرائيندو. ستسنگ سنسار مان ٽاري پار پهچائيندو.
ڇوڙي وات وٺندي ٻوڙو ڦل پائيندين. جي سمجهڻ ۽ سڃاڻڻ جي شڪتتي سمور اُٿي نه
منهنجن راهه سولائيءَ سان ڳولهي سگهندين. اڳتي وڌ ٿي وڌائيندين ۽ جلدي پٽ پيار
ڪندين. جي نه ڏک دائما قائم رهندو ۽ ڄمڻ مرڻ جو چڪر نه چالو رهندو.

(۸) نندا ۽ نتيجو.

(۱) سنڌ ڪا نندڪ مها اٿن ٿي -

سنڌ ڪا نندڪ ڪن ٿڪن نه پائي
 سنڌ ڪا نندڪ مها هٿيارا - سنڌ ڪا نندڪ پرميشر مارا
 سنڌ ڪا نندڪ راج ٿي هين - سنڌ ڪا نندڪ دڪيما آر دين
 سنڌ ڪي نندڪ ڪٿي سرب روگ -
 سنڌ ڪي نندا دؤڪ مه دؤڪ -
 نانڪ سنڌ ٺاهي ٿان اسڪا پي هوءَ موڪ -

[راڳ ڳوڙي، مڪلا پنڃوان، سڪمئي صاحب، اشپدي (۳/۱۳)]

(۲) جو نندا ڪري سڳور پوري ڪي - تس ڪر ٿا مار دوا وي
 ٿير اوھ وٺا اس هڪ نه آوي - اوھ آڻا ٻيجا آبي ڪاوي
 نرڪ گهر منهن ڪالي ڪڙيا - جڏهن ٿڪر پٺاء ڪلاوي
 ٿر سڳور ڪي سڙي پري ٿان آوي - جا هر هر نام ٺاوي
 هر ٻان اک سڙي نانڪ - هر ڪر ٿي آوي پاوي.

[راڳ ڳوڙي، مڪلا چوٿان، وار (۸)]

(۳) نندا نندا - موڪ ٿو نندا - (۱-۰)

نندا جن ڪٿي ڪڙي پياري - نندا پٺا نندا مهٿاري
 نندا هوءَ نه ٻڪڻ ڄاڻي - ٿام پدارت مهه پائي
 وڏي شڏ جڏهن نندا هوءَ - هري ڪڙي نندا ٺوڏ
 نندا ڪري سه همارا مين - نندا ماهر همارا چيس
 نندا سر جو نندا هري - همارا جيون نندا ٺوڏ.

۱. هٿيارو. ۲. پاڻي. ۳. سڪ. ۴. آرام. ۵. پرمانا. ۶. خالي. ۷. مولاج. ۸. پراڻين. ۹. وڇوڙو. ۱۰. سڙا. ۱۱. جٺ. ۱۲. ڪرمن جو ٿل. ۱۳. ڪڙو ڪري بهاري نندا. ۱۴. چور. ۱۵. ڪڇي. ۱۶. ٺوڙي. ۱۷. ٺار ٺوڙي وڃي. ۱۸. پسندي پري ٿو. ۱۹. نندا، ڪلا ڪرايو. ۲۰. مها پيش. ۲۱. چڱي. ۲۲. پٺا. ۲۳. مالا. ۲۴. هر دو. ۲۵. متر. ۲۶. ڪري. ۲۷. سڌاري ٿو.

ئىندا ھەمىي بىرەر پيار - ئىندا ھەمرا كىرىڭ اُزار
چن كىمىر كىمە ئىندا سار - ئىندەك دۇبا ھەم انرى بار.

[راڭمە گوزىي، كىمىر صاحب، شىد (۷۱)]

(۴) سىنتان ئال وىر كىموزدى - دىشتان ئىسال موھە پىيار

اگىي پىچىي سىك نەي - مەر جەھە، وارو وار

ئىرشا كدى نە بىچىي - دېدا ھەم خوار

مەھ كالى ئىنان ئىندەك - ئىت سىچىي دىر بار

ئازەك نام وھۇتيا - ئا ار وار نە بار.

[راڭمە سورىك، مەكلا چوئان، وار (۸)، سىلوگ مەكلا تىچا]

(۵) اىكس سىم - جانكا مەن رابا.

بىرىي ئىمە - بىرائى ئاا.

(۶) كىرەمۇت پىسۇن كى - مەنس ئازە

لەرك پىچىئارا - كىرىي دىن راب.

(۷) تۇر كۆھ، تۇرۇر ئال - تۇر نىيە پىچىي

چو چو سىت سىرائىيا - سى قىرھ يۆنىدى

پىد مۇبداھۇن كىيا - ئىس ئال سىكىدى.

(۸) جىس ئىندە ئىس بىرائىي ھەمىي - ئىس دا كدى نە ھەمىي پىلا

اوسىيىي آنتىي كۆھ نە لىگىي - ئىس اوجاڭىي پۇكارىي كىلا

جىس اندە چىلىي چىلىي چىلىي - كىتان كىريا اوسدا سىپ كىيا.

راڭمە گوزىي، مەكلا

پىچىران، شىد (۴۸)

راڭمە گوزىي، مەكلا

پىچىران، شىد

صاحب، شىد

(۵) ۴

راڭمە گوزىي، مەكلا

چوئان، وار (۱۲)

(۱۵)

۱. ئىت، ۲. بىڭى مەھ، ۳. لەرك پىرلەك، ۴. پۇرى ئىي، ۵. بىئاي، ۶. دىيە پىلا، ۷. پىلا، ۸. ئامە، ۹. ئىندا، ۱۰. دىلەپ مەكلا، ۱۱. سىگورۇ

۱۲. پىتەر آغى، ۱۳. چوئىن پىر پىتەن، ۱۴. قۇل، ۱۵. پاز، ۱۶. ئارون، ۱۷. شىغۇن.

۱۷. چىگائى، سىتائى، ۱۸. چوئىي، ۱۹. بىياپان، ۲۰. مۇركە، ۲۱. كىيى كەئىي.

- (۹) جو اندا ڪرھ، سنگور پوري ڪي-سو اڻوڪا جڳھ، هرنيا
نرڪ گهورو دڪ کڙھه ھئي - اوتھي پڪڙ اوھ، ديوتيا
(۱۶) ڪوڪ پڪار ڪونہ سٺي . اوھ اڻوڪا ھوء ھوء روئيا
اون ھلڪ پلڪ سڀ گدوائيا - لاهسا مٿول سڀ ڪوٺيا .
(۲۱) (۱۰) جو مندا چتوي پوري سنگورو ڪا-سو آپ اڀاڙو ھاري ماريا
ايھ، گل ھروي ھر درگھ، سڄي ڪي-جن نانڪ اڳڙ وڃاڙيا .
(۲۸) (۱۱) ننڍا ڪرڊا ٻچ مٿا - وچ ديھي پڪي
سڄي صاحب ماريا - ڪڙو نس نو رکي؟
(۲۹) (۱۲) اڻوڪڙ سڀني ڪيٽن - ننڍڪ ڪا دارون ٺاھه
آپ پلائي نانڪا - ٻچ ٻچ جوني ٻاھه .
راڳه آسا، مھلا
پنجران، شبد (۴۱)
(۱۳) چنر چنر ڪي مل زوروي نرائي - آڙا ڪيتا ٻاوي
ايھان سڪ لوي درگھ، ديوتيا-چر پور جاء پڇاوي
ننڍڪ ڪي گت ڪتھون ٺاھي - خصمي اوي پاتا
جو جو ننڍ ڪري ستن ڪي - ٿر ستن سڪ مانا .
(۱۴۱) (۱۴) سنگور اچن ٺماري - نرگت نستياري
مها بڪاري دشت اٻڙادي - ٽي پٺي سبگاري .
راڳه ديو گنداري
مھلا چوٿان، شبد (۴)
(۱۵) لوڪن ڪي چترائي اپما - ٽي پٺي ستر جاڙ
ڪوئي پلا ڪھه پاري ارا ڪھه-ھرن دن پھر هي ٻار .
راڳه سورڻ، مھلا
پنجران، شبد (۶۰)
(۱۶) مل ساڙو درمي ڪوئي - پٺي سڀ ھوئي
رامداس سرور نائي - سڀ لائي پاپ ڪي .

۱. دڪ، ۲. وڏو وڃيٽرو، ۳. لوڪ پراوڪ، ۴. ٺغور، ۵. موڙي، ۶. وچائي ويٺا، ۷. پرماتما .
۸. جاني خاڪ ٿي، ويو، ۹. پچائي سگھندو، ۱۰. ملر، دوا، ۱۱. داخلا، ۱۲. وڪارن ۽ وشين
پر قائل، ۱۳. ننڍڪ، ۱۴. پوتر، ۱۵. سنگ پر، ۱۶. ساراهه، خوشامند، ۱۷. اگني،
ناھ، ۱۸. جلائي ڇڏي، ۱۹. من جو آھم ياؤ، ۲۰. ختم ڪري ڇڏيو آھي، ۲۱. ڪميت
ڪوئي مھ، ۲۲. امريسر درٻار صاحب، ۲۳. تلا، ۲۴. اسٺان ڪيو، ۲۵. ڪيل .

- (١٧) جهه ڪرڻي هڙوه، شرمندا - اها ڪمائي ريس
سند ڏي نندا ماڪت ڪي پڙجا - آڻي ڏوڙي پوريس.
- (١٨) نندا پلي ڪسي ڪي ناهي - منمڪ مڱڻ ڪرن
منهن ڪالي تن نندڪان - سرڪي ڪهنور پون.
- (١٩) جڏهه ڏيڪي ڇڏو ته نندڪ اهاڙي - پلو ڏيڪ ڏک پريئي
آت پهر ڇڏي نهي پهرجي - اُرا ڇٽوڻ ڇٽوڻ مريئي.
- (٢٠) نندڪ دشت وڏائي ويڪ نه سڪن - انا پرائيا پلا نه سڪائي
ڪيا هروڀي ڪسهي ڪي چڪ ماري - جا سڄي سڙ پڙ آڻي.
- (٢١) سند ڪي نندا ڪره نه ڪوه - جرنديي کس ڪا پتن هوه
جس ڪٿه راکڙي سرجههار - چڪ مارڻ سڪل سندسار.
- (٢٢) نندا ڪر ڪر نرڪ نواسي - اُنتر آئر جاڀي
آت سٺ نيرت پرم وڏو ڇهه - ڪٿه مل ڏوي پايي؟
- (٢٣) چوڙهه نندا ناف براني - پڙ پڙ ڊجهه سائت نه آڻي
مل سب سنگت نام سلاههه - آئر وار سڪائي هي.
- (٢٤) آڻيت نندا - ڪري ڪيا ڪرڻي
جا آڻي ورتي - اُپڪو سوتي.
- واڳ ڏناسري، مڪلا
پنجان، شبد (٩)
- واڳ سوهي، مڪلا
ليجا، آشتي (٦)
- واڳ بلاول، مڪلا
پنجان، شبد (٩٥)
- واڳ بلاول، مڪلا
چوڻان، وار (٤)
- واڳ گوڻڊ، مڪلا
پنجان، شبد (١٨)
- واڳ مارو، مڪلا پهل
آشتي (٣) ٧
- واڳ مارو، مڪلا پهل
سولو (٧) ٦
- واڳ پير، مڪلا
ليجا شبد (٤)

١. منمڪ، مڙڪ. ٢. پڙا ڪرڻوڻ. ٣. اوڻائي، گهٽتائي. ٤. بود پر اچي وڃي ٿو.
٥. پراون، مداپن سوچي پيو. ٦. مان، مريو، سڻائي. ٧. سڪڙاڻڪ. ٨. پرماتما. ٩. لسٽو
لکي پئي آهي. ١٠. خاتمو. ١١. پيد، ثقوب. ١٢. اُنهت (٦٨). ١٣. قاسي ٿو. ١٤. چلن ٿا.
١٥. سالي، مزدگار. ١٦. ساراهه، مهمان، جس.

واڳ. پير، مهلا
پنجوان، شبد (۲۳)

(۵۴)

واڳ. سارنگ، مهلا
ناول، شبد (۴)

واڳ. سارنگ، مهلا
چولان، وار (۱۷)

واڳ. گاڙوا، مهلا
پنجوان، شبد (۸)

سلوک، ڪبير صاحب
(۲۱۰)، سلوک مهلا
پنجوان

سلوک، شيخ نويد
(۱۲۴)، سلوک مهلا ٻهلا

سلوک، مهلا ٻيجا (۴۱)

(۲۵) نروڙ برنگ ستڙو نروڙ داني - هر اُڙاڙي لهر بخشالي

جس پاڻي ڪٽي ماري نه ڏوٽي - سرون آوڻ تان نرمل هوٽي.

(۲۶) نندڪ ڪا ڪهيا ڪو نه ماني - نندڪ چوٽ ٻول پڇاڻي

هانف پڇوڙهه سڙوڙن لڳاء - نندڪ ڪٽي ڏئي چو ڏي ٺاهه.

(۲۷) ڪور اڀيس منير نه ڪٿان - پڙدارا لڀتائو

نندا ڪارڻ به ڏاڙف - سمجهيو نه سمجهائيو.

(۲۸) جن اندو نندا دشت هيءَ - نڪوئي نڪوڊايا

مها ڪروڙ ڏکيئي سدا - ڪالي هه مائيا.

(۲۹) پسر ڪي سڀ - تاف پرائي

جب ئي ساد سنگهه - موڙ پائي.

(۳۰) ڪبير ڏوٽي ساد ڪي - تسڪر ٻسهر ڪاهه

ڏوٽي پار نه پڇاڻي - ان ڪٽي لاهو لاهه.

(۳۱) ڪيا ديس ڪيا بگلا - جا ڪٽي ڏور ڪري

جي لس پاوي نانڪا - ڪاڻهه هيس ڪري.

(۳۲) چغل نندڪ پکي وڻ مٽي - ابا هت نه ڪٿائون پاء

ٻاهر ٻاڪڊ سڀ ڪرم ڪره - من هر ڏي ڪهت ڪماء

ڪيٽ سر ٻو پڇيئي - سو ٽٽ ڪٽو آه.

۱. ڪٽوڙ. ۲. مٽي، مروڙي ٿو. ۳. ڏوٽي، زمين. ۴. پوماٽا. ۵. ڪن. ۶. پرائي استري.
۷. پٽڪي ٿو. ۸. اي شرما، ٽي ع-زلا آهن. ۹. بد شڪل. ۱۰. مٿن. ۱۱. ساد سنگهه ٿو.
۱۲. وهن. ۱۳. جيڪڏهن. ۱۴. پلو ئي پلو. ۱۵. ٻڪه پکي. ۱۶. هڪانه. ۱۷. ڪيٽي، ٻي.
۱۸. پوکين لا. ۱۹. سڙو وڻ. ۲۰. لڙين ٿا.

نندا ۽ نتيـجـو.

سري ڳرڻ صاحب ۾ جيڪي نه لندا، تاهه ڇڏڻ آيل آهن تن مان چؤلڻ وڃن مٿي اچي چڪا آهن جنهن مان ڏسبو ته خاص ڪري صاحبن سنگور ۽ ستن جي برخلاف نندا ڪرڻ جي عادت کي بلڪل سخت لڻڻ ۾ لندڙ آهي. گڏوگڏ پراڻي ۽ پڇاڙ جو ذڪر نه ڪئي ڪئي ڇڏيل آهي. رواجي طرح به پراڻي پڇاڙ هڪ ڪني ۽ ڪڏي عادت ڪري ليکي ويندي آهي پر ڪنهن سند، سنگور، مهاڻا يا مهاڻش جي نندا ڪرڻ نه نندڻ لاءِ اٽس گهاٽو ثابت ٿيندي، لوڪ ٻرلوڪ جو توشو ناس ڪندي ۽ جڙين جي چڪر ۾ ڇڄي ٿيندي. سڪرم جي ڪيتي، ستن سوڌي ساڙي ڇڏيندي.

جس اُندڙ تاهه پراڻي هوڻي - تن دا ڪڍي نه هروڻي ڀلا - راڳ ڳرڙي، مڪلا اوسدي آڪيئي ڪره نه لکي - تن اوجاڙي پڙڪاري ڪلا - چوڻان وار (۱۵)

انسان چولو نندا، ڪلا، پراڻي پڇاڙ، لائي چائي ۽ چغلياري ڪري؟ انهيءَ جا به مکيه سبب آهن. هڪڙو آهي اُتسهائي ۽ اڻڄاڻا جنهن ڪري هو ٻئي جي وڏائي، واڌارو، عهدو، اقبال، سوڀ يا سڻا سڻي نه ٿو سگهي. ٻيو آهي ته پراڻي پڇاڙ ڪرڻ يا ٻڌڻ مان اُٿي ڪن ۽ من رس ٿو اچي جنهنجو ميناڇ ۽ پشڪر رڳ رڳ ٿاري ٿو ڇڏي. انهن سببن ڪري هڪڙو پنهنجو ٻيو ۽ ٻئي جو ٻرو چاهي ٿو. اُندي، وهندي، ڳالهائيندي ٻولائيندي، سوچ وڃاڙ ڪندي، هو پراڻي ۽ پڇاڙ ڪرڻ ۽ ٻڌڻ ۾ دلچسپي وٺي ٿو.

انسان پنهنجي انسانييت وڃائي ويندو آهي ۽ بسون ٿي پيو آهي. من بڙيل، مڪ ڪليل. بڙيل من ۾ شخص ڪيئن سمائي ۽ ڪليل مڪ جي اشد اڌارا وهڻ ڪيئن بند ٿيندي؟ نندا ڪرڻ يا ٻڌڻ مهاڻا آهي جنهن جو رجو جيتو ڪي جهڪائي پٽ ڪري ٿو ڇڏي. نندا، اڻڄاڻا ۽ اُتسهائيءَ مان اُڀري ٿي. پراڻي ۽ بدنيئيءَ جي باهه پڪيڙي ٿي، جنهن ۾ نندا ڪندڙ ۽ ٻڌندڙ ٻئي ٻهري ٻهري ٿين ٿا. هنن جو نيتارو مورو نه ٿيندو. هنن جو آئيندو ختم ٿي چڪو. ٻاهران شدي، پوڄا، پات، نمر، ورهه ۽ تيرت پائڻون، هنن جو نه من شڌ ڪري سگهندا. نه پاپ مٽائي سگهندا. جن جو من ۽ مڪ ڪلا جي ڪند سان ٻريل آهي اُتي بڙو ٿاڻي ۽ ٻيو ڪٿان هوندا ۽ انهن کان سواءِ پرمانا جي اڀرندي ڪٿان ٿيندي؟ پيار ٿي نه پرمانا آهي. باقي ٻاهران پاڪند نه من ۾ شدي اُتي سگهندا ۽ نه وري من جون مدد ٿي ڇهائي سگهندا.

سند مهاڻا ٿي نندا جو ايترو پراڻو ٻوندو آهي جيترو بدگ ٿي پائيءَ جو. نه بدگ ٿي پائي نهڪي ۽ نه سند ٿي نندا. هن جو من ايترو نه آسرو، اڻڪارو، شالتي مڃي هوندو

آهي جو ننڍا يا ساراه، ان ۾ ڪا به حرڪت يا جھلجھل پيدا نه ٿي ڪري. هو ننڍا يا ساراه ٻئي سڃيڪار ڪونه ٿا ڪن. تنهن ڪري ٻئي موڪليندا وقت موٽي ٿيون وڃن. سونندڪ جي نڪتل ٿڪ وري اچي سندس منهن ۾ پوي پر هنن لاءِ سرو آئند. هو ٿري پار پون ۽ نندڪ پيا ٿرڪ جا غرطا کائين. ننڍا جو سڃيڪار يا مثالي ڪرڻ سان نندڪ جو شان آجايو وڌائجي ٿو. ٺڪما انسان نه ننڍا ڪندا ۽ ٻڌندا آهن. پوءِ ڇو هنن جو خام خواهه ملهه وڌائجي؟

اي بندو! تو ننڍا جي عادت نه پر ائي آهي ۽ ٻئي کي بدنام ڪرڻ تي ڪمزور ڪشي آهي، پر ڇا اهو ئي نه ٿو سگهي ته ڇا ڳالهه ٿون ٻڌڻ ۽ ٻڌائڻ يا ڦهلائڻ ٿو چاهين، سا بلڪل بي بنياد ڪاٺي مڙج مصالح سان مليل هجي؟ پر جي اها ڳالهه سچي نه هجي، ته ڇا اهو ئي نه ٿو سگهي ته اُنهيءَ جي پوئتان کي لاچار پون يا مجبور پون هجن جن کي ٿو نظر آندار ڪيو آهي؟ پر جي اها ڳالهه سچي نه هجي ۽ لازم نه هجي، ته ڇا اهو ئي نه ٿو سگهي ته اُنهيءَ ڳالهه ڪڍڻ سان ٿون اڳتي کي خام خواهه نقصان پهچائي رهيو آهين؟ پر جي تنهن جو ڊيڪ نقصانڪار نه به هجي ته ڇا سچ جي ليڪچڊاري رڳو ٿو ڪري سگهيندو آهي؟ يا جي اُنهيءَ ڳالهه ڪڍڻ لاءِ ٿو ڪري ويٺو ٿا پون، ته ٿو ڪري ويٺو اها خاطري ٿي سگهندو ته ٿون خود اهڙين اوڻاين ۽ گهٽتائين ۽ ڪمزورين کان خالي آهين؟ پر جي ٿون پاڻ پورو پاڪدامن آهين به، ته ڇا پوئن ٻڌون ڪرڻ جو ۽ ٻالين کي اُڪهاڙي ڪرڻ جو سلسلو، پرماتما پاڻ ٿان لاهي ٿو ڪري سهرڊ ڪيو آهي؟ يا جي پرماتما جو ٿون هن سنسار ۾ نمايندو به آهين، ته ڇا ٿو ڪري ٻالين ۾ به پرماتما جو روپ ڏسڻ ۾ نه ٿو اچي سگهي؟ ڇا سري گورو اُمر داس جو وچن ڀلجي ويو آهين؟

آست ننڍا - ڪري ڪيا ڪوئي
ڇا آهي ورتي - ايڪو سرتي.

اي بندو! ٿو ڪي هنن سوالن جو ڪونه جواب ڪونه آهي. حقيقت ۾ ٿو ڪي ٻرائي ۽ بد ٿيڻي، ننڍا لاءِ مجبور ڪري رهي آهي. سماج ۾ جيڪي ٿو ڪان مٿي آهن يا جيڪي ٿو ڪي ٻرائي ۾ ساف نه ٿا ڏين يا ها به ٿا ملائين ٿن کي ناحق بدنام ڪرڻ جو پيشو ٿو اختيار ڪيو آهي. مک وانگر تنهن جي اک رڳو ڪند ٿي ٿي پوي ۽ ڪنهن جي ڪٺ يا چڱائيءَ ڏانهن تنهن جو ڌيان نه ٿو ڇڪجي. اهڙي سازشي سياست کي سچ جو جامو ٻهرائي، ٿون ٻين کان وڌيڪ پاڻ کي دوکو ڏئي رهيو آهين. ڇا پرماتما کي به اُنهيءَ دوکي جو سڃيڪار ٻڌائڻ ٿو چاهين؟ ياد رک ته ننڍا ڪرڻ تنهن جي ئي ڪلي جي ڦاسي آهي. سڀني پاڻ بچاءِ جي ڪلا ڪرڻي اٿئي ته پنهنجن اوڻن جي ڪر نه تنهنجي من جو نشيڻو صاف ٿئي ۽ ٻين کي به صفائيءَ سان ڏسي سگهي.

مڙئي وڪار.

اي بنڊا، جن جن وڪارن جو سري ڪرو ڪرلڪ صاحب ۾ ورتل ڪيو ويو آهي تن کان توکي جدا جدا واقف ڪرايو ويو آهي. پر هاڻي تون بسڙ ۾ پير هڻين ٿو ته هيترا ڀلا وڪار ۽ جهر هڪ جا پنهنجا ڪارڻ ۽ ڪارناما، سومان نه منجهي پيو آديان! مون ۾ ايترو شين سان، ڪڏهن يا جدا جدا جنگ جوڙجڻ جي سرتي ڪانه رهي آهي. ٻيڙوڻي بهادري ڏيکارڻ کان، اٽڪلي: ڪائوڻا ڏيکارڻ بهتر آهي. پنهنجو ڪم نه بچائي سگهيو ۽ شڪست جي ڦالڪ کان نه بچي سگهيو. اهڙين حالتن هيٺ اها عظيمدي ۽ دڙنديشي ٿيندي نه جي دشمن پاڻ کان ڏاڍا هجن تن سان صلح جو ورتاءُ ڪري. رلي ملي ڊوڪڙر ڪجي. نه پوءِ من شانف وهندو ۽ دل به ڊڪي نه ٿيندي. خودمطلبيءَ جو ساڙو، دماغ ۾ ڪهڙا نه دوکياڙا دليل ڪهڙي!

پر اي بنڊا، جيون ڀائرا ۾، سچ جي راهه سڏي پر اوکي آهي جتي ڪوڙ جي وروڪڙن کان خبردار رهڻو آهي. دشمنن جي وچ ۾ رهڻ جياپو نه آهي. هر وقت مرم جي ڊپ ۾ مڙو ٿو پوي. هر دم مرم کان، هڪ وقت مرم بهتر آهي. جو هر دم مرم جي ڊپ ۾ جيئي ٿو سو مڙدي مثل آهي ۽ جو سچ جي راهه ۾ مري ٿو سو مري نه اُمر رهي ٿو.

نهن ڪري، من جي ڪيڏ، چالاڪيءَ ۽ دوکياڙاڻي دليلن ۾ پاڻ کي نه ڦاساءِ. ڏندگي ۽ موت کي پوري پيماني ۾ ماپ. تون جيون کي موت ۽ موت کي جيون سمجهي ويٺو آهين. وڪارن نهن جي جيون کي موت جي منهن ۾ وجهي ڇڏيو آهي ۽ ماسا واري شائنيءَ ۾ سنهاري ڇڏيو آهي.

اهي وڪار، رڳو ڏسڻ ۾ اٿن ۽ پيانڪ ۽ خطرناڪ اچن ٿا، پر حقيقت ۾ اهي سڀ ڪاغذي لغڙ آهن جن سڀني جون ڏوريون هڪ من جي هٿ وس آهن. رڳو من کي مڙو ٿو آهي. نه دشمنيءَ وچان، نه جوش ۾، نه زور ۽ بردستيءَ سان، پر ٻڌيءَ جي بل سان. من مڙيو نه لغڙن جون ڏوريون سڀ پاڻمرادو ڪترجي وينديون ۽ جو من هيٺائين هائيدوس مچائي رهيو هو سو شانف ۽ سبتل ٿي پوندو ۽ جيون ڀائرا ۾ ڪهر بل سهاتا ڏيندو. نڌهين تون پاڻ کان ڪندي نه ڪوڙ ڪهڙو نه خوفناڪ ۽ خطرناڪ روپ ڌاري سگهي ٿو پر ڦري سچ جي سوجهري ۾ ڪيئن نه بگڌم ۽ باعمر غايب ٿي وڃي ٿو؟

نهن ڪري اي بنڊا، جيون ڀائرا ۾ توکي پنهنجي من جي مڙئي ظاهري ۽ بالسي ڏهڻ کي سچاڻو پوندو، پر ڪا ۽ اٽسهاڻيءَ جي آڱ بجهائڻي پوندي ۽ سڀ جو خير منظر پوندو. اڪيون پاڻ بنا بين سڀني کي ٻيون ٿاڙين. بين اکين ۾ ڪڪ هجي ته به ڪل ٻرين ۾

پنهنجي ۽ ڪام کان به غير واقف آهن. ساڳي طرح منهنجي گهٽتائين ۽ ڪمزورين کي وڌائي
وٺ ڪرڻ چاهي ٿو پر پنهنجي وڪاري ويچار ڌارا تي ٻڌو وجهڻ ٿو گهري. ڪير پنهنجي
ڪارهن ڪرڻ ڏسي پوئتي ڪٽي ۽ جي عيوض جي وادو واد ڪندو. انهيءَ ڪري صاحب
آپديش ڏين ٿا ته اي. بندا، ٿورن پهرين پاڻ سنوار نه پنهنجي مثال جو پرياءُ اڳتي نسي به
پري. هڪي ڪلا سڌاريندي ڪانه پر هيڪاري وڌيڪ بگاڙيندي. ٿورن خرد وڪاس جو
ورق ورائي، جيون سڌار نه اڳتي جي سڌرڻ جو به ڊڳ ڪلي. باقي ڪلا ۽ پراڻي پيار اڳتي
کان وڌيڪ ٽوڪي اوڙاهه پر آئيندي ۽ نهوڙي ناس ڪندي. ڪلا ڇڏي پيار ڪر نه پيار
پنهجن ۽ اڳتي کي به پيار پنهجائين. هردي جي شرم پوئتي ڪلا غمبست ڪري پوئتي وڃي
ٿي. پيار ۽ پريست سان ٻڙي پئي ٿي. ننڍا هٿيا ڪري ٿي پر پيار جياپو بخشي ٿو.

وڪار اسان کان ڏاڍا ڪونه آهن. اسان پاڻ هندن کي ڏاڍائي سڻهي آهي. ڪوڙ
کي سچ سمجهي، فنا کي دائما سمجهي، پنهنجي کي پراڻو سمجهي، پراڻن کي پنهنجو
سمجهي، ڪينون ۽ ڪوڙيون ڪامنئون ڪندي، موهه ۽ لوڀ جي چار ۾ ڦاسي، ڪروڙ ۽
آهڪار جو شڪار بڻجي، پاڪيند جا رڻ ڌاري، چترائيءَ ۽ سياڻپ جو سهار وٺي، ٻيا
اسمن ڪوڙ، ڪمپڻ جي ڦڙن سان وهندار ورتائون، ڪوٺو وٽج واپار ڪرائون ۽ پاپ اپراڻ
ڪمائون. دل ۾ ٿئي ۽ هڪ مان پراڻي پيار. ٿاندرين جا رس من کي مزو ٿا ڏين ۽ پاڻ
جهڙن سان صدمست جو ڪسنگ، دل کي راحت ٿو ڏئي. انهن ڪلچن جي قيد ۾ قابو
ٿي، هيءَ امرلڪ مانڪ ديهي اسان پراڻ ڪري ڇڏي آهي ۽ ڪرمين جو ڪتاب ڪارو
ڪري ڇڏي آهي. انهيءَ چاڻ هوندي به اسين عادت ۽ انڌمان جا غلام بڻجي چڪا
آهيون ۽ همست هاري، ٻيا نرانيءَ ۾ همست مروڙيون. اي بندا، چوٽڪارو پنهنجي هٿ
وس آهي. آئيندو اڃا به سڌرڻي سگهي ٿو، بشرطيڪ گذريل سمو سميتي. ڪنهن کان
ڪنارو ڪري. سمست جو سهار وٺين. هڪاريءَ سنئين راهه تي اڃ سهيمن نه پوءِ منزل
ٿي پنهجن لاءِ، خرد پنهنجي آرم شڪتي. پر آتما جي جرم، پئي گڏجي پنهنجو رستو
روشن ۽ سفر سڻار ڪندون.

باب چوٿون .

(۱) منمڪ . ساڪت . مورڪ . ڀڳرا . بيمڪ .

(۱) منمڪ مڙلھ ڀليا - وچ لس لس لوپ آھڪار

جھڪڙا ڪرندا ان دن گڏوي - شبد نه ڪرھ ويچار

شد مت ڪرئي سڀ هرئي - بولن سڀ ٻڪار

دئي ڪٽي نه سنڌو ڪيٽھ - انتر ترشا ٻھ اُڪيان اُنداو

ٺانڪ منمڪان ٺالو ٺئي ڀلي - جن ماڻيا موهه بيمار .

[راڳه گوڙي ، مڪلا چوٿان ، وار (۳۱) ، سلوڪ مڪلا ٽهجا]

(۲) جگه سڌ جوڻ پريم من ٻيڏيا - جن سڌ واد رچائي

ماڻيا مڪن آھ نس مڪه جو هي - سام لڙ لڙي مري پڪ کائي

گنڌڻ وان وٺا هٿڪاري - شدي سڌ سڌ لڙي آئي

رنگ نه وٺا رس ٺهي ٻيڏيا - منمڪ پست ڪوٺائي

ساڌ سپا مه سڄ نه چاڪيا - جهٻا رس ٺهي وائي

من ٽن ڏن آڀا ڪر چاڻيا - ڏور ڪي خبر نه پائي

اُڪي مٽ چليا آندا وا - گهر ڏور دسي نه پائي

جر در ٻاڏا ٺور نه پاوي - آڀا ڪيئا ڪمائي .

[راڳه سورڻ ، مڪلا پھلا ، شبد (۳)]

(۳) دنيا ڪري دوستي - منمڪ ڊجهه مڙن

جر ٻرر ٻڌي ماريمن - ويلا ٺا ٺھن

۱. اوائل کان . ۲. رات ڏينهن . ۳. پرماتما . ۴. ڦري ورتي آهي . ۵. ملندي . ۶. شانت يا تربيت

ٿيڻ . ۷. سان . ۸. پريم ختم ٿيڻ . ۹. ٻڌو ، لڳو پيو آهي . ۱۰. مهاپرش . ۱۱. جهيڙو جهٽو .

۱۲. وات ٺهاري رهيا آهن . ۱۳. برا وڃن . ۱۴. ڏينهن . ۱۵. ڪمان . ۱۶. زبان . ۱۷. نر مائر .

۱۸. پرماتما جي درگاهه . ۱۹. لڪاڻو . ۲۰. ڪيل ڪرم . ۲۱. سنڌي ، جي . ۲۲. چلي خاڪ ٿيڻ .

۲۳. سڪرم ڪرڻ جو وقت . ۲۴. پراڻو ڪن .

گرو کا شبد وساريا - دوجي پاء رچن
 تشيا بک نه انريچ - ان دن جلت ٿرن
 دشتان نال دوستي - ستان وٻر گرن
 آپ ڏيئي ڪنڊ سڙ - سگلي گل ڏوٻن
 مامڪ من نه پڇئي - آف مٽلي چس ڪنور
 سڀي دڏ پسيئليئي - اندر وش ٽڪور

[راجڻ سوھي، مڪلا ٽيجا اسٽيڊي (۲)]

(۴) مامڪ دڪ ڪا ڪيت هيچ - دڪ ٻيچي دڪ ڪاء
 دڪ وچ چمي دڪ مري - هڙ مي ڪرت وهاء
 آوڻ جاڻ نه سڃهئي - انڌا انڌ ڪماء
 جوڏوئي نبي نه ڄاڻي - دلئي ڪٿ لهند
 ٿاڪ پورب لکيا ڪاوڻا - اڙ نه ڪرڻا جاء

[راجڻ راءِگلي، مڪلا ٽيجا، وار (۱)]

(۵) گرو پوسادي اُمرت نه پيا - ترشنا بؤڪ نه ڄاڻي
 مامڪ مڙ جلت اُھڪاري - هڙ مي وچ دڪ ٻائي
 آوٽ ڄام پڙا جنر ڪواڻا - دڪ لاڳي پڇائي
 جس تي اُچي سه نه چمته - ڌوڪ جيوڙ ڌوڪ کائي
 مامڪ جنر پڇيا هيچ پوڻا - آوٽ ڄام لڄائي
 ڪام ڪروڙ ڏوٻي اُڀائي - هڙ مي وچ چل ڄاڻي

۱. بيائي، دٺيت پاڙو. ۲. پرڙين. ۳. الي، نامو. ۴. ٿاڻو. ۵. ٽڪرندي. ۶. ڪيتي. ۷. پرکي.
 ۸. گذاري ٿو. ۹. چمڙ مرڻ. ۱۰. بخشي ٿو. ۱۱. ڏنل بخشي. ۱۲. ٻيو ڪڇ. ۱۳. موروڪ،
 مڪڙ. ۱۴. چلڻ، پڇڻ. ۱۵. اجاڻو، نهڻل. ۱۶. هدا ٿيل آهي.

ن سڙد نه ٿڌ پئي مٿم - لوپ لهر دڪ پاڻي
گور بهون مها دڪ پاڻيا - جـم پڪڙي پلاڻي.
[راڳ ملار، مڪلا چوٿان، شبد (۷)]

سري واڳ، مڪلا ٺيڄا
شبد (۲۰)

(۶) جني پُرڪي سڱور نه شيندو - سي دڪيئي ڇڪ چار
گهر هوڏا پُرڪ نه پچاڻيا - ايمان مٺي آهڪار.

(۲۸)

(۷) منمڪ ڪنڪ نه پچاڻي - بس ڪٿر رڻڻ وهاء
گرب آڻيما ترشنا جلهر - دڪ پاوه دوجي پـاو.

سري واڳ، مڪلا
چوٿان، شبد (۲)

(۸) جنان سڱور پُرڪ نه پيٽيو - سي پاڳ هيٺ وس ڪال
اوه ڦر ڦر جون پوانئيءَ - وچ وشا ڪر وڪرال.

واڳ، مانجه، مڪلا
ٺيڄا اشتهد (۴) ۳

(۹) رتن پدارت پُر لياڳي - منمڪ انڌا دوجي پاؤ لائي
جـو پيچي سروي قل پاڻي - سڀي سڪ نه پاوڻيا.

(۱۳)

(۱۰) اُنتر وس مڙا ٻاهر پـالي - منمڪ انڌي ڦره بيتالي
جتي وٽ هروچي ٿهه ڪوه نه پاوِي - منمڪ يورم پلاوڻيا.

(۱۹)

(۱۱) من مڙا هجي دوجي پـاو - مڪلا چوڻڪا مڙي ٿاء
مڪلا ڪاء ڦر مڙل وڌائي - منمڪ مڙل دڪ پاوڻيا.

(۳۰)

(۱۲) ويد پڪاري ٿر پڌ مائيا - منمڪ نه بوجهي دوجي پاڻيا
ٿري ڪٽ پڙه هر ايڪ نه جاڻه - ڀن بوجهي دڪ پاوڻيا.

واڳ، گورڙي، مڪلا
چوٿان، شبد (۱۸)

(۱۳) جن ڪٿر گور سڱور ٺهي پيتيا - سي ساڪب مڙ دواني
تن ڪي ڪرم هيٺ ڏر پاڻي - دڪ ديهڪ موهر پچائي.

۱. سڌي. ۲. ٻڌي. ۳. ٺيڄ. ۴. بنا ڪان سواء. ۵. ورلاپ ڪن ٿا. ۶. پرمائيا. ۷. راجا.
زندگي. ۸. ايمان. ۹. پٽڪن ٿا. ۱۰. واکش وڙي. ۱۱. ٺڄ شيج. ۱۲. آلماء. ۱۳. اڳيائي.
۱۴. ناپاڪ. ۱۵. وڌڻو. ۱۶. ڳهر. ۱۷. پڙهن ٿا. ۱۸. ٺي ڪٽ. ۱۹. پاڳل. ۲۰. ڏيڦو. ۲۱. پٽنگ
وانگر جان ٿا.

- (۱۴) جن ڪٿي پريست رديءَ ۾ ناهي - تن ڪوڙي ڳانڍڻ ڳانڍي
ڄڻ پاڻي ڪا گد بنس جاف هيءَ - ڪٿي ممڪ ڪرب ڪلاڙي.
- (۱۵) ستگر نبي جو منهن ڦيري - اوه ڀرمدي ناڪن
ڌرم اسمان نه جهاري - وچ وشتا پسي پڄن.
- (۱۶) ممڪان دي سر چوران آهر هيءَ - نيت ديوه پلا
چوران دا آڳيا پرڪ ڪماودي - سي اڻوت اميد ڪلا.
- (۱۷) ممڪ اهنڪاري محل نه ڄاڻي - ڪن آڳي ڪن پيچي
سدا بلاليني محل نه آويءَ - ڪٿي ڪر درڪه سچي.
- (۱۸) ممڪ اڳيان درمست اهنڪاري - اتر ڪروڙ چوڻي مت هاري
ڪوڙ ڪس اوه، پاپ ڪماويءَ - ڪيا اوه سڀي ڪيا آڪ سڻاويءَ.
- (۱۹) ٽگري ڪم ڪت ڪائي ناهي
اڻڪڻ مٿي چوڻان ڪاهي.
- (۲۰) اتر وست آليڪ - ممڪ لهي پائي
هومي ڪري ڪرب - آپ ڪڏيني.
- (۲۱) گهر در چوڙي آڻا - هر گهر جوڻا ڄاڻي
چوڙي وانگر پڪڙيني - ٻن ناوي چوڻان ڪائي.
- (۲۲) ممڪ سدا دواهاڳي - در ڪڙي بلال
جنان اڻڪا سڏا نه آئي - جو ڏر لڪيا سو ڪماء.
- (۲۳) پگتي سار نه ڄاڻي - ممڪ اهنڪاري
ڏر ڪڏيني - چوڻي ٻاڙي هاري.

۱. ارماتا، ۲. بنڌن، ۳. آهڻ، وهڻوار ڪيا آهڻ. ۴. ڳري وڃن ٿا. ۵. ٿا، ۶. ٺڪاڻو پاڻي.
۷. ڌرتي، ۸. زمين، ۹. زالون، ۱۰. حڪم، ۱۱. مڙس، ۱۲. نيچ ٻڌيءَ وارا، ۱۳. گڏهن مٿل، ۱۴. قبول
پوندا، ۱۵. ٺڪي، ۱۶. خمر ڪري ٿو، ۱۷. رن زال، ۱۸. سواد، مزو، ۱۹. اوائل کان، قسم ۲۰.
۲۱. خين، قدر، ۲۲. مالڪ چمر اڃا پڻ وڃائين ٿا.

- (۲۴) چيولنديا نه چيتيو - مٿا وٺندڙ وڃاڪ
 نانڪ دنيا سنگ گذار يا - ساڪت مڙو نه پاڪ.
- (۲۵) پيکي اکن نه بجهي - چنٽا هني من ماهر
 ورمي ماري ساپ نه مري - ٿڌ بگري گرم ڪماء.
- (۲۶) ميمڪ پوکي ده دس ڏولھ - پڻ ٺاوي ڏک پائي
 جنم مري ٿر جوئي آوي - درگھ ملي سزائي.
- (۲۷) سڄم سڄس سياڻا پياري - اڪ نه چلي نال
 جو بيمڪ گوڀندي پياري - ٿن ڪل لائي ڪال.
- (۲۸) دوجي پاو لکي سڄ نه آڪيھ - جو ايمان ڪرھ ويڪار
 ميمڪ آپ سٿارئي - ڪارج نه سڪھ سزار
 نانڪ ٻڙب لکيا ڪماوٿا - ڪو نه ميٽھار.
- (۲۹) جو سڳور ئي منهن ٿيري - ٿن پٿر نه لاء
 جھ چتر گھر گھر ٿري - دھڙا ٿيڻ لاء.
- (۳۰) ميمڪ مائيا موه وياي - دوجي پاور مونا ٿر ٿاھ
 اُن دن جلب رھھ دن رالي - هومي ڪيھ ڪيھ.
- (۳۱) ميمڪ ڪوئي اڳيان آندرا - ٿن ڪھر وٺن نه لاڳا
 ئي اوڙھڙ ٻرم مئي گاڙي - مائيا پنگ پڪ چاڪا.
- (۳۲) ساڪت بند پئي هي مائيا - پڪ سڄھ لاء جڪڙا
 هر ڪي آرٺ خرچ نه ساڪھ - جرم ڪال سھھ سر پيڙا.

۱. ۵۰ لپ ويو، گڏجي ويو. ۲. پيڪ، پاڪند. ۳. نانڪ جو ٻرو. ۴. ڏھ ڏسائون. ۵. آدم، اندرون
 ئي قبضو. ۶. سوين. ۷. هزارين. ۸. پٽ. ۹. مٿر. ۱۰. وڪار. ۱۱. بدچلن عروص. ۱۲. اڳاڪر.
 ۱۳. هر دو. ۱۴. پٽ. ۱۵. موروڪ، اڳيائي. ۱۶. نانڪ. ۱۷. پٺن، ٻار. ۱۸. گڏ ڪن ٿا.
 ۱۹. اڳيائي، اهدڪاري. ۲۰. نمٽ. ۲۱. مصيبت.

راہے ہلاول، محلا

چوتان، شبید (۶)

۱۰۰ — بلاول، محلا

پنج-وان ■ اشہدی

2 (5)

۱- بلاول، محلا

چوتان - وار (۱۲).

سلو کے محلہ ایچا

راڳ واهڪلي، محلا

بند جوان، شهید (۳۲)

راجہ رامکائی، محلہ

اشترودی

 $V(V)$

۱۰۸

هلا، د شي او اكا،
(۴۸)

روز ي (۱۵)

المحكمة (٥)

১১৭১

(۱۳)

(۱۳۳) ساکھ مؤر مائيا کي بڏڪ - وچ مائيا ڦرھ، ڦرندي

١٣
١٤
١٥
١٦
١٧
١٨
١٩
٢٠
٢١
٢٢
٢٣
٢٤
٢٥
٢٦
٢٧
٢٨
٢٩
٣٠
٣١
٣٢
٣٣
٣٤
٣٥
٣٦
٣٧
٣٨
٣٩
٤٠
٤١
٤٢
٤٣
٤٤
٤٥
٤٦
٤٧
٤٨
٤٩
٥٠
٥١
٥٢
٥٣
٥٤
٥٥
٥٦
٥٧
٥٨
٥٩
٦٠
٦١
٦٢
٦٣
٦٤
٦٥
٦٦
٦٧
٦٨
٦٩
٧٠
٧١
٧٢
٧٣
٧٤
٧٥
٧٦
٧٧
٧٨
٧٩
٨٠
٨١
٨٢
٨٣
٨٤
٨٥
٨٦
٨٧
٨٨
٨٩
٩٠
٩١
٩٢
٩٣
٩٤
٩٥
٩٦
٩٧
٩٨
٩٩
١٠٠

(۳۴) سوکر شٺان گروڙ پ هجهاوا - سون مليج ايڇ چنڊالا

گور لي منهن ڦيري تڻ جوڻ پوائيندڙ -

ہمدن باذا آئیے جائیے۔

(۳۵) ساکت مَنی لڑھکی - ہر رس نہ چاٹن

جیہی امرت پرم لٹایا - بک سہ رچھ رچن .

(۳۶) اُمرے کُوڑا اکیا مینی - ساکت گی بِدِ اُتھہ دُنی

ڪوڙ ڪهت آهنگار ويجهانا۔ نام سنت جن پوءِ ڏسبانا.

(۳۷.) سک سپت کٺ آؤت د پکٺ۔ ساکت من ایمان پشیا

جس کا ہر ذرہ سو فی صد ہے۔ اُنہی سہا ل و ک یں ۔

(۳۸) چاکر کھینچ دھم کا - سٹھی اُلو دیے

وَجْهٌ ۱۲ گواہی آیتا - اخذ نہ کرے۔

(۳۹) تَنْزِیْلًا قَدْ مِی دِیْ کَمَا - نَبَطْ کَاثِ ۱۲

کے لئے یہاں ایک کسانا منہ کاٹا ہے

(۴۰) ۋۇرک ھ-دروئي سو سٽي - ۋۇرک کا گھٹا

مُورک کی کیا لکھا ہے۔ کیا مُورک کا کرنا

زورک اوھ جو ٺڳڏ ھي۔ اھڻڪاري مرڻا

ایست کماٹی سدا دک - دک دم دم هٹا .

(۴۱) مہیک کٹے آلس گھٹو۔ قائم اوچھا^{۱۸}

قانا چڱي نٿ ڇڏي - ليک ٻنڌ وڌي.

राज्य मारु, मज्जला इत्यादि

اشتریدی (۶) ۴

۱. پاپی، ۲. گھائی پٹھ وارو ڈالند، ۳. چکر، ۴. سونر، ۵. کتا۔

۶. گڈھہ، ۷. حالف، رہت۔ ۸. ڈنگیو آھی۔ ۹. تین دولت۔ ۱۰. داس، شیوک۔ ۱۱. مالک

۱۲. موزري. ۱۳. رات. ۱۴. غلٽ جي ننڊ. ۱۵. لڳو. ۱۶. ڪرڻوڪ. ۱۷. اي. ۱۸. ڪٽل.

۹۸. بیابان و طاق ۱۹۰ - چوچو و شین جر. ۲۰. و نرت و جانی.

- (۴۲) کورني پۇلى آۋە جاۋە - جىم مەھ قىن ياپ گماۋە،
ساكىت هۇر اچىت نە چىتە - دىك لاگىي تارام پىكاراھى.
- (۴۳) مەمكە ھۇمىي مائىا سۇلى - اپتا بېھ نە سمالەھ انس وگۇنى
پىر نىندا كىرە، بېھ چىتا جالىي - دىكى دىكە نواسىي ھى.
- (۴۴) سىگور نى وچىزى نى دىك پائىا - ان دىن مارتەھ دىك سبائىا
مىي كالى محل لى باۋە - دىكە ھىي وچ دىك پائىا.
- (۴۵) مەمكە ائىدور نى پالىي - مەنىي اھىمىي
چارى كىندا يور ئىكى - ائىدور ئىكى نى.
- (۴۶) مەمكە مۇل گماۋە لاپ مانگە - لاھا لاپ كدو ھورنى
چىم كال سدا ھىي سىر اۋىر - دۇجىي پاور پىس كويى.
- (۴۷) ئاگىر چوڭ داسىي كىم سەمە - مەمكە ائىدور اگىنا
ھىر كىي پىگىس كىرە، نى نىدە - ئىگورى پىسۇن سمالا.
- (۴۸) كالىر پىچىس درمىس ائىسى - سىگورى كىي نىمشاپى
سىگور باجەھ، گھور ائىدور - دۇب مىي نى پىلپى.
- (۴۹) مەمكە وڭ ئارپى كوزۇپار - قىرە پىتالىا
پىسۇن سائىس چىم پىلپىي - ائىدورە كالىا.
- (۵۰) آۋىج چاڭ پىمىا دىكە پىكىا - دىھ مەمكە شىچى مېچ
رام نام نى كىن پىل نەھى چىتيا - چىم پىكۆزى كال مېچ.
- (۵۱) ساكىت سئان كەھىتەھ پىھ لوبىي - پىھ درمىس مۇل پىر بىچى
آپن سىئا كىرە، بىھ پاتا - نىان كىا وسائە كىا كىچى.
- (۵۲) ساكىت كىم دىن وئىن ائىدورى - مەھ قانى مائىا جال
كىن پىل ھىر پىر ھور دىي نە وسىو - دىن بادى بىھ پىل لال.
- راڭ مارو، مەھلا پەھلا
سولەھ (۱) ۸
- راڭ مارو، مەھلا پەھلا
سولەھ (۱۵) ۵
- (۵) ۱۹
- راڭ مارو، مەھلا پەھلا
وار (۱۹)
- راڭ پىرە، مەھلا
پىچال شىد (۱۴)
- راڭ پىرە، مەھلا
پىچوان شىد (۱۴)
- راڭ ملارە، مەھلا پەھلا
اشتەپدى (۶) ۴
- راڭ ملارە، مەھلا پەھلا
وار (۱۴)
- راڭ پىسە، مەھلا
پىوان شىد (۷)
- راڭ كىليان، مەھلا چوئان
اشتەپدى (۶) ۵
- راڭ پىر پالىي، مەھلا
چوئان شىد (۲)

۱. پىر مائىا. ۲. ئاس ئىن لال. ۳. ھور دىي پىر. ۴. كورچىنا كىن. ۵. كىمە. ۶. وچىزى چىي باھ.
۷. ھور، سىگور. ۸. مائىا. ۹. مائىا. ۱۰. كىل. ۱۱. پىا. ۱۲. كان سىئا. ۱۳. چىچى. ۱۴. چىچى.
۱۵. چىچىل آھن. ۱۶. وارن كان. ۱۷. وشراس، پىر وشراس، ائىدور. ۱۸. پىر وشراس،
سىگور. ۱۹. وار.

- (۵۳) ھۇمچى ۈچ جاڭرۇ نە ھەرقۇي - ھەر يېڭى نە بۇقۇي لاء
 مەنكە دەر دۇقۇي نە لھە - پار دۇجىي كورم كەمە.
- (۵۴) كىبىر سىنك مۇي كىيا روئىيى - جەنەبىي گەرھ جە
 رووھ ساكەت بايۇي - جە ھائىي ھات بىكە.
- (۵۵) كىبىر ساكەت سى سۇرۇر پالا - رانگىي آچا گا
 اھ ساكەت بوژا مەنكە - كورە نە لىي ھىي نە.
- (۵۶) كىبىر ساچا سىگۇر كىيا كرى - جەنەبىي مەنكە مەنكە
 ائىدىي اىك نە لاگىي - جەنەبىي ھائىي قۇر.
- (۵۷) مەنكە پالەك بوژا سەمان - جەنەبىي ائىدىي ھەر سەرت نەھىي
 ۈچ ھۇمچى كورم كەمەلدى - سىب دەر مەنكە كىي جەنەبىي.
- (۵۸) مەنكە چىنول سەرت ھىي - ائىدىي ھەسە چىنەبىي
 كىيە كرىيا بوژا مەنكە - ائىدىي ھائىي نە پالەي.
- (۵۹) مەنكە شىرا كرىي - دۇجىي پار چىسە لاء
 ھەسە كەتەب ھىي - مائىيا مەنكە وژا
 دەرگە لىيا مەنكە ھىي - كرىي ائىدىي نە سىكى چەنەبىي.
- (۶۰) مەنكە مائىيا مەنكە ھىي - نەمەنكە لىيە پار
 كۇر كەمەلدى كۇر سىگەرىي - كۇر كرىي آغار
 سىگە مائىيا نە سىچ مەنكە - ائىدىي ھەسە چىنەبىي.

راڭ، بىر پالەي مەنكە
 ئىچا، ائىدىي (۲۴)
 سەرت، كىبىر
 صاحب (۱۶)

(۱۳۰)

(۱۵۸)

سەرت، مەنكە
 ئىچا (۴۵)

(۱۹)

سەرت، مەنكە
 چوئان (۱۷)

(۲۲)

۱. بىر مائىيا. ۲. داخلا. ۳. لىچ سەرت. ۴. دىكان دىكان ئىي وگامى ئو، جەنەبىي جەنەبىي
 بىر پىتەكى ئو. ۵. صفا. ۶. ئو. ۷. پار. ۸. پىرەن، كىرەن. ۹. دىيان، سەرت.
 ۱۰. نەھل. ۱۱. سەرتى. ۱۲. كىر، كەن. ۱۳. كادو. ۱۴. دىك، خاك.

(۲) دڙھ-اڳوڻ.

(۱) سُر سُر ڪام ڪهڙيئي - ڪيا چله ٻانئون لڏاء
 اُٻڻا پُر نه پڇاڻهي - ڪيا منهن ديسه جاء
 جني سڳي ڪٺ پڇاڻيا - هڪ ٽڪي لاکڻ پياء
 ٽنهي جڙهي ٿي رهان - سس سنگ ميل ملا
 مَنڌي - ڪوڙ مَنڌي ڪوڙ-يار
 پُر پُر ساڇا سڙهڻا - پاتئي ڪور وڇار
 ميمڪ ڪٺ نه پڇاڻي - ٽن ڪٺ وٽڻ وهاء
 سُر ٻاڻا ترشنا چله - دڪ پاهه دُجي پيار
 ڪيان وهڙي پُر مٽيا - پُر نه پائيا جاء
 اُڪيان مٽي اُنڌر هي - اِن پُر دِڪي بُڪ نه جاء.

[سري راڳ، مڪلا ٽيڙجا، شبد (۲۸)]

(۲) اڪ پُر حدور نه جاڻي - دُجي پُر پلاء
 ڪٺ ٻانن دوهاکي - دڪي وٽڻ وهاء
 دوهاکي پُر پلاء - ڪوڙ بول اڪ ڪاء
 پُر نه جاڻن آهيا - سڄي سڄي دڪ پاء
 ميري ميري ڪر گئي - پلي ڪچ نه پاء
 مڙ ٺاهي دوهاکي - اُنس ڪي پچاء.

[راڳ آسا، مڪلا ٽيڙجا، اشتهدي (۱۱)]

۱. اٽڪيل. ۲. پتي پرماتما. ۳. جڳياسي راسرپون. ۴. ڏندڪي. ۵. اُھڪار. ۶. دٿيس پاؤ.
 ۷. پياڻي. ۸. ٻاء کان سواء. ۹. ڏڪاريل. ۱۰. لشي ۾ پُر. ۱۱. حاضران حضور. ۱۲. وڪارن
 جي وش. ۱۳. سروي، مڪتي.

- (۳) دوهانگي کيا نيشاطيغا - خصمه، گهټيغا قره، نماطيغا
مئي ويس نما کاتي - دکي رنڻا وهاء جيء.
- (۴) پيٽري دن ان دن ستي - کنس وساري اؤکٽ مٽي
ان دن سدا قسري بلادي - ين پر نيد نه پاوٿيا.
- (۵) جهها پيئي سر طيغ - مئي جر لکياس
رنگ وهائي پچاڻي - ات چلي مئي نراس.
- (۶) دوهانگي محل نه پائي - نه جان پر کا ستاء
قکا بولر نا نوه - دوجا پار ستاء.
- (۷) مئي وچ دوس - هٽ ڪٽ ڪر پر پاوان
نيري انيڪ پياري - هٽ پر چم نه آوان.
- (۸) مئي سڀ سينگار بڻيا اُنامي - ان پر ڪار نه آوئي
جاشه، هات نه پچيا اُنامي - نان پر ٿا جوڙن سڀ جاوني.
- (۹) کسي رووه، رووڻ آيهو - جوڻ مئي سنساري
هٽ مٽري دنڙي داوٿيا - پر چوڻ مٽري وڌڪاري.
- (۱۰) اباڻي ٻالي کيا ڪري - جان دن ڪنس نه لاوئي
ڪرڻ پلاء ڪري به نيري - ساڌن محل نه لاوئي.
- (۱۱) جن وانگ ڪنس نه راوٿا - سا پچوڙي ٿاڻي
هات پچوڙي سر ڏٺي - جب رنگ وهائي.
- سري واڳ، مھلا
پھلا، گھر نيجا،
اشتهدي (۷) ۱
- واڳ، مانجه، مھلا
نيجا، اشتهدي (۴) ۲
- واڳ، مانجه، مھلا
پنجوان، باره
ماہ (۵) ۱
- واڳ، آسا، مھلا نيجا،
اشتهدي (۱) ۸
- واڳ، وڏهنس، مھلا
چوٿان، شيد (۲) ۱
- واڳ، وڏهنس، مھلا
پنجوان، شيد (۹) ۱
- واڳ، وڏهنس، مھلا
پھلا، الاهيغا (۷) ۳
- واڳ، ٿنگ، مھلا پھلا،
شيد (۴) ۱
- واڳ، ٿنگ، مھلا پھلا،
گھر دوجا، شيد (۱) ۱

۱. پتي، پرماتا. ۲. پليل. ۳. افعال. ۴. استريون. ۵. پيڪي. ۶. هن لوڪ ۾. ۷. رات ڏينهن.
۷. ڏڪيل. ۸. ورلا پون ڪري لي. ۹. پوکي. ۱۰. سواد. ۱۱. هي سڪي. ۱۲. آجا پر.
۱۳. جواني. ۱۴. اوهان کي. ۱۵. رنڊو ڏسي. ۱۶. سنساري وهدارن. ۱۷. ٿڪل. ۱۸. ڏکي.
۱۹. ٻالي پولي. (۱۹) وڻي. ۲۰. پر سان. ۲۱. ماٿر آهي. ۲۲. پچتائيندي. ۲۳. مروڙ بندي.
۲۴. ڏوڏ بندي.

- (۱۲) نَد کُ مِی سَب اُونُڤا - اِک نازک کي اَر داس جیٺ
سَب راني سوهانگي - مِی دوهانگ کائي رات جیٺ.
راڳ، سوهي، محلا
پهلا، گچي
ش. (۱)
- (۱۳) سُوڏي ويس دوهانگي - اَر پُر رَاوڻ جاء
پَس چوڏا گهر آڻيڻ - موهي دُڙجي پاو.
راڳ، سوهي، محلا
ليجا، وار (۱)
- (۱۴) سُوڏي ويس گاهنگي - جو پُرپ چوڏ پُرپ کي ڌري پيار
اَس سِل نه سڄم سدا جوڻ بوليڻ - مٺڪ، ڪرم خوار.
(۴)
- (۱۵) سِيي ڪنڌي رڳا - مِی دوهانگ ڪٺ
مِی تَن اُونگ ايتري - خصم نه ڦيري چٽ.
(۱۵)
[محلا پهلا]
- (۱۶) مٿر پيارا نازک جي مِی چڏ کرائيا - ونگ گسڻي پلي
تُه سڄ کي مِی ڦير نه ٻوڏي - هٿ نَد ٻن اُن نه لهندي.
راڳ، رامگلي، محلا
پنجران، وار (۱۳)
- (۱۷) اَنِي جهانو ڪنڌي - هٿ پُسي تَه ديدار
گاجل هاء، تمول رس - ٻن پُسي هٿ رس چار.
راڳ، مارو، محلا
پنجران، وار (۱)
- (۱۸) جان چڙهي ٽان خاک ٿوڻ - سڄي ڪٺ نه جالهي
ڏرجن سِتي نيهن - ٿوڻ کي کڻ هر ونگ ماڻهي.
(۱۰)
- (۱۹) موه دهاڻ آب سينگاري - روپ ونگ دي ٿام سزاري
مٿو دک اَر نڪل سڻاپ - گور هوئي ميري مائي باپ.
راڳ، پيرڻي، محلا پنجران
شيد (۲۷)
- (۲۰) ڪچل ڪرڻ ڪنار ڪلڪي - اَر ڪا سهج نه جانيا
هر رس ونگ رس نهجي ٿرپتي - درمست دوک سماليا.
راڳ، سارنگ، محلا
پهلا، شيد (۲)
- (۲۱) ڪڪ ڪڪ پوري به ڪنگا - ڪاڙو پانٺ بناوگر
نام بدا سب ڦيڪ ڦڪائي - جدم مري ٿر آوگر.
راڳ، ڪاٺڙا، محلا
چوٿان، اشهڌي (۵)

۱. پتي پرماتما. ۲. کهنبا ڪهڙا، وڪار. ۳. پراڻو مڙس، وڪار. ۴. ماڻو. ۵. بد چلن عورت.
۶. شائتي. ۷. اندرين تي قبضو. ۸. قيمت، قدر. ۹. کوڙي، دهڙي. ۱۰. پريافت ويلي.
۱۱. ڏسڻ. ۱۲. سرمو. ۱۳. پاڻ. ۱۴. پيچي. ۱۵. خاک. ۱۶. موهت ابداء. ۱۷. ڪسڪ.
۱۸. ذڪر، ٽڪليفون. ۱۹. اڀرڻ. ۲۰. بد شڪل. ۲۱. ڀڙي. ۲۲. سڀاء. ۲۳. ڏياچي. ۲۴. ڪٺ.
۲۵. سون. ۲۶. ڪنگو. ۲۷. عمدا ڪهڙا لهرائجن. ۲۸. آجالا، وٽس.

راڳ، پراڻي، جهلا ٻهلا،
اشتهدِي (۲) ۳

منهي، جهلا پنڊجوان (۳)

سلوڪ، شيخ فرید،
(۳۰)

(۲۲) مڏشا ماڻيا موھڻي - منمڪ ٻول خواار
مڃن جوڙا چنڊال کا ٻڌ ڦرڪت چار سينگار.

(۲۳) سڳي ڪاڄل هٿار ٺٺول - سڳي ڪڇ ساڄيا
سولھ، ڪڇي سينگار - ڪ اُنڇن ٻاجها
جي گھر آوي ڪنڊ - ت سڀ ڪڇ ٻائيئي
هرهان ڪنڊي ٻاجھ سينگار - سڀ پراڻا ڄاڻيئي.

(۲۴) ساھري ڍوئي ٿا لھي - پيئيئي ٿاھي گاءُ
پرواڙي نہ، پڇيئي - ڏن سھاڳو ناءُ.

۱. ڪامناڙون. ۲. لاشان. ۳. منمڪ. ۴. آڃايو، وٽس. ۵. آڇار، ڪرم. ۶. سرمو.
۷. پتي، ٻرماڻيا. ۸. بنا، کان سواءِ. ۹. پرلڙڪ ٻر. ۱۰. داغلا. ۱۱. هن لوڪ ٻر. ۱۲. ٺڪاڙو، مان شان.
۱۳. هرهان ڪروڙ ارجن ديوي جي سالي هجي. جنهن کي وڌو. ٿيڻ کانوءِ، ڪوروچن هيءُ
ڪيان ڏنو هو.

(۳) اُنٺي گڏيا پڇتاءُ.

(۱) اُنٺ^۱ ڪال جو لڳمي^۲ سوري^۳ - اُنٺي چنٽا مها جي مري^۴سرب^۵ جون ڦل ڦل^۶ اُڙهي^۷

(۰.۰۱)

اُڙي هائي - ڪوبند نام متا^۸ - سوري^۹.اُنٺ ڪال جو استري^{۱۰} سوري^{۱۱} - اُنٺي چنٽا مها جي مري^{۱۲}بيسوا^{۱۳} جون ڦل ڦل^{۱۴} اُڙهي^{۱۵}اُنٺ ڪال جو لڳمي^{۱۶} سوري^{۱۷} - اُنٺي چنٽا مها جي مري^{۱۸}سُرڪو^{۱۹} جون ڦل ڦل^{۲۰} اُڙهي^{۲۱}اُنٺ ڪال جو مندر^{۲۲} سوري^{۲۳} - اُنٺي چنٽا مها جي مري^{۲۴}پوٽ^{۲۵} جون ڦل ڦل^{۲۶} اُڙهي^{۲۷}اُنٺ ڪال ٿارائن^{۲۸} سوري^{۲۹} - اُنٺي چنٽا مها جي مري^{۳۰}ٻڌ^{۳۱} لڙچن تي ٿر^{۳۲} مڪتا^{۳۳} - پيٽمبر^{۳۴} واکي^{۳۵} وڏي^{۳۶} سڀي^{۳۷}.

[راڳ گوجري، ڀڳت ٿر لڙچن، شبد (۳)]

(۲) باب ڪوبندڙ سر پو مئي^۱ - عزرائيل^۲ ٿڙي^۳ ڪني^۴دوڙخ^۵ ٻائي^۶ سرچا^۷ هاري^۸ - ليڪا^۹ مڱي^{۱۰} ٻائي^{۱۱}سنگ نه ڪوئي^{۱۲} پٽيا^{۱۳} ليڪا^{۱۴} - مال جوڀن^{۱۵} ڏن^{۱۶} ڇوڙ^{۱۷} وڃيسا^{۱۸}ڪرڻ^{۱۹} ڪري^{۲۰} نه جانو^{۲۱} ڪرڻا^{۲۲} - گل پيڙهي^{۲۳} جڳ^{۲۴} گهاٽي^{۲۵}ڄم^{۲۶} ڄم^{۲۷} مري^{۲۸} ٿر^{۲۹} جنهي^{۳۰} - بهت^{۳۱} سڙا^{۳۲} پٽيا^{۳۳} ديس^{۳۴} لڱمي^{۳۵}جن ڪيتا^{۳۶} نسيم نه ڄاڻي^{۳۷} اُنڌا^{۳۸} - ٿان^{۳۹} ڏک^{۴۰} سهي^{۴۱} پراڻي^{۴۲}.

[راڳ مارو، مهلا پنڃوان، اشتهدي (۸)]

۱. مرڻ وقت. ۲. ماڻها. ۳. ٿانگ. ۴. ڦري ڦري. ۵. ڄم وڻندو. ۶. وڃو. ۷. اولاد
 ۸. سونو. ۹. جانين جهڙو. ۱۰. جن. ۱۱. پوٽو. ۱۲. پوٽو. ۱۳. فرماين ٿا. ۱۴. هردي
 ۱۵. ڏرمراه. ۱۶. پڪڙي. ۱۷. پڪڙ. ۱۸. ڳو. ۱۹. ڄمي ڇهي. ۲۰. ڄم پسر.
 ۲۱. اي بندو.

- (۳) من ويڪاري ويڙيا - ويڪارا ڪرم ڪماء
 دڙجي پسا اُڪيانِي دڙجي - درگهه مليع سزاء .
- (۴) ستڙو ته شيوه مڙوڪ اُنڌ ڪوارا - ڦيراء ڪٽهه ٻان مڙوڪ دٿارا
 سر سر جنهه ڦير ڦير آوه - جر در چرٿان ڪاوتليا .
- (۵) پي وچ جي پي مري - پي پڙ من مهر هره
 نازڪ پي وچ جي مري - سهلا آليا سروه .
- (۶) اُتر پڪ - مڪ اُمرع سٿاوي
 جر پڙ باڏا - چرٿان ڪاوي .
- (۷) اجهڙا اجهڙا نڌ ڪيتا - اجهه نيري سرڪار
 لڪنا بخشهه ميل لئه - لڪ درگهه مار ڪڍي ڪوڙيار .
- (۸) ميري ميري ڪر ڪٿي - پلي ڪڇ نه پاء
 محل ٺاهي دوهانگي - اُنس ڪٿي پچهاء .
- (۹) ڦڙا درگهه ستيي - مهر ڦڙا ڦڙا پاء
 ڦڙا مڙوڪ آڪيئي - پاڻا مليع سزاء .
- (۱۰) منمڪ جر مڪه لائيئن - هن دڙجا پاڻ پيارا
 جر پڙ ٻڌي مارينن - ڪو سڻي نه پڙڪارا .
- (۱۱) پڪڙي چلايا اڀا ڪمائيا - مها موهي وانسا
 ڪن ڪوڙد ڪوڙمڪ نه جهيا - ٽهه ليه ڪل لائيا .
- (۱۲) پڪ ڪاڻا پڪ پڻا - پڪ ڪي مڪ ڪواس
 اُنهي دڪو دڪ ڪماوتليا - مڻيٿان ٽوڪ ٽواس .
- سري راڳ، مهلا چوٿون،
 وار (۱۴)، سلوڪ
 مهلا ٽيجا
- راڳ مانجهه، مهلا ٽيجا .
 اشتهدي (۴) ۱۰
- راڳ مانجهه، مهلا ٻهلا
 وار (۲۵)، سلوڪ مهلا
 ٽيجا
- راڳ ڪرڙي، مهلا
 پنجون، شيد (۷۱)
- راڳ آسا، مهلا ٽيجا
 اشتهدي (۳) ۱۰
- (۷) ۱۱
- راڳ آسا، مهلا ٻهلا
 وار (۲۰)
- راڳ ڪرڙي، مهلا
 ٽيجا، وار (۱۲)
- راڳ اهاڪول مهلا
 پنجون، چند (۳) ۷
- راڳ وڏهس، مهلا
 چوٿون، وار (۳)، سلوڪ
 مهلا ٽيجا

۱. دٿيف پاڙ، پيائي . ۲. مڪتي . ۳. ڌڪ، سزائون . ۴. سساري ڏپ . ۵. پرمائيا چر ڏپ .
 ۶. سڦل . ۷. وڪارن جي وش . ۸. گيان . ۹. اڪيانا . ۱۰. پرمائيا . ۱۱. مڪتي . ۱۲. ڪوڙا .
 ۱۳. مڙوڪن جي . ۱۴. پڙ . ۱۵. ڪرم . ۱۶. مائيا . ۱۷. ڪوڙو . ۱۸. نعل ٿيا . ۱۹. پهرڻ .
 ۲۰. ڪوهه، پڇي . ۲۱. هتي، هن دنيا ۾ . ۲۲. مڙوڪ ڪانهوء .

- (۱۳) نام خضر کا چم نہ کیٹا - کوئی گنت کماتا
جبر دناو جان پکڑ چلاٹا - نان چلدا پچھاٹا .
- (۱۴) بن سمرن جنو جیون پلنا - سرپ جیسی آر جاري
نؤ کنڈن کو راج کماؤنی - آنت چلگو هاري .
- (۱۵) ناک ساکت نسرک مہ - جمر ہڈي دک سہن
بیجی کون کماودي - جمر راکي تری رهن .
- (۱۶) رام من لالچ کردا تری - لالچ لاگا جاء
ڈانڈی کوڑ واپا - جمر پسر چولان کاء .
- (۱۷) بوڑ پتیا ن چھیجی دیوی - رام نہ جیوی آنت سبھی
نام و سار چلی مہ کالچ - درگھ جوت خوارا ہی .
- (۱۸) ہومی کردا جمر کواٹیا - آکي مرہ نہ چوکي مائیا
آکي جمر کال لیکا لیوی - جہ لکھاٹي پیڑاٹا .
- (۱۹) پسر کلت مرہ ہیٹ ہیٹ - سب دک سبائیا
جمر در ہڈي مار پتھ - پرمہ پرمائیا .
- (۲۰) گٹ چوڑ اؤک کماودي - درگھ ہونہ خوار
جوتی جمر نیچ ہاربا - کت آئی ستارہ .
- (۲۱) کبیر اوجل بھرہ کا پڑی - پان سہاري کاه
ایکس ہر کی نام پان - ہاڈي جمر پوجا .
- (۲۲) پاپی کرم کماودي - کاردی ہاء ہاء
نانک جہ متن ماڈاٹیا - نئے معی ڈرمراء .
- راکھ ڈاسری ، مہلا
پہلا ، شبد (۲)
- راکھ نوڈي ، مہلا
پنجوان ، شبد (۲)
- راکھ بلاول ، مہلا
چوٹان ، وار (۱۲) شلوک
مہلا بیجا ،
- راکھ مارو ، مہلا بیجا ،
شبد (۳)
- راکھ مارو ، مہلا پہلا
سرلہو (۱۱) ۷
- راکھ مارو ، مہلا بیجا ،
سرلہو (۹) ۱۹
- راکھ سارنگی ، مہلا
چوٹان ، وار (۳)
- راکھ ملار ، مہلا پہلا
وار (۱۳)
- سلوک ، کبیر
صاحب (۲۴)
- سلوک ، مہلا پنجوان
(۹)

۱. پرمائیا . ۲. زندگی . ۳. گذری . ۴. مورکھ . ۵. گرجن جو لیکو . ۶. بدایو .
۷. ہیٹ لئی نو . ۸. پیر سان . ۹. آہنگار . ۱۰. پھلوک پر . ۱۱. لہتری . ۱۲. پریست . ۱۳. کچڑا
پائین نو . ۱۴. ہنا ، کانسرائ . ۱۵. ڈڈ .

منمڪ ۽ ڏهاڳي: اُنٽ گڏيا پڇتاءُ.

اڳين ٻن ٻارن جا جدا جدا وڪارن جي سمجهاڻي ڏنل آهي ۽ هن باب ۾ وري وڪاري جيون ئي ويچار ٿيل آهي. جو انسان وڪاري جيون گهاري ٿو تنهن کي صاحبن ڪيترا نالا ڏئي، نندبو آهي، جهڙوڪ: منمڪ، مليج، ڏهاڳو، نيچ، چنڊال، پسون، ڪتو، سونو، وشتا جو ڪڙو، وغيره وغيره. منمڪ انهيءَ منش کي چيو وڃي ٿو جو من ئي ڪجهه به مضبوط نه رکي سگهيو آهي ۽ جو چئي ٿو رڳو پنهنجي مورچن لاءِ، هو من جو غلام بڻجي چڪو آهي ۽ من مٿس حرفت سان حڪمراني ڪري رهيو آهي.

مذرو پاڻ جي احاط کان سڀ منش چٽ نه استريون آهن ۽ رڳو پرمانا ئي پُرس يا پتي آهي. تنهن ڪري منمڪ کي ڏهاڳو ڪري ڪوٺين ٿا ڇو ته وڪاري جيون ۾ غلطان رهي هڙءَ پتي پرمانا کي وساري ويندي آهي. سندس ڪڏن ڪرمن ۽ ڪرڻون ڪري سهاڻو لڳي ويو آهي جيئن ڪا ڪاڇي ۽ ڪهڙي ڪنار پتيءَ جي ٻار کان وانجي ويئي هوندي آهي ۽ مڙس جيئري ئي ڪر يا ڏهاڳو ئي پوندي آهي. منمڪ به پنهنجي اُغالي ڏهاڳو بڻي آهي ڇو ته هن جو سڄي سينگار ۽ رهڻي ڪهڻي ڏهاڳو مثل آهي. هن جو من لڳو ٿيندو آهي وڪار روئي سينگارن ۾، ٻاڻ روئي ڪنهن وسٽرن ۾ ۽ سواد روئي ڪسب رنگن ۾. پوءِ پتي ڪيئن پرچندو؟ ڏوري نه اوس ڏنڊي ويندي. هڪي اها ڪم به ڪانه ٿي رهي ته جهڙو ٿيو آهي ۽ ڏهاڳو لڳو آهي. تنهن ڪري نه آهي جهڙي جو ورلاپ ۽ نه آهي ميلاپ لاءِ واپس آيا آهن جو آواز آئي ته اٿاڻي.

اهڙو منمڪ منش، اشد ڪامنائن، ڪلهنائن، ترشنائن ۽ منشائن جو شڪار بڻجي پنهنجي من جي چيچ تي ٻيو ٿو لڳي ۽ ٿوان ٿوان ٿاڻڪ رچي. اُشپ آسانون ٻر ٿو ٻڙن ته به ٻيٽ ڪونه ٻوٽو. لالچ جي لوڙي نه آيا به نه ٿوان ٿورا نا طلبيندي. وري جي آسانون اُٿورون يا اُڏورون رهي وڃن ته ڇڙهي چنڊال وارو ڪروڙ، وٽس، وروڙ، حسد ۽ اڀڪا، جيڪي هڪ ڇڙهي تنهن سان هڪ نه موهه لڳي، ٻيو دائما ٻپ ۽ چنڊا رهي نه مٿان، ڪسڪي يا ڪسڪي وڃي ۽ ٿيون ٿيڪر ۽ اُهدڪار اڀاري ته هيترو هڪ ڇڙهي چڪر آهي. ٻائي جيڪي ٿمنا اڃا رهيل آهي تنهنجي پوري ڪرڻ لاءِ سڀ جهڙو ۽ اڄوڙ رستا عمل ۾ آڻين. ڪوڙ، ڪوٽ، ٻاڻ، لڳي، ڊولاڻ، ڊوڪيمازي، ويساه ڪهائي، ڪسنگ، ٿندا ۽ پراڻي ٻڌار. راڳ ۽ ٻڌيش جي ڏهيت پاڻ ڪري پنهنجي ۽ پراڻي ۾ اڀو نه ويڇو وڌل آهي جو انساني اخلاق به ٻن روين ۾ ڏسجن ٿا: هڪ پنهنجن لاءِ ۽ ٻيو پراڻن لاءِ. وري رس اچي ٿو ٿاندين جي ڀرڻ ۽ واپس جي چشڪي ۾. ائين من ٻيو سڌا پٽڪي ۽ واسنئون وٺي. سرٻوڪ سڪهه طلبي ۽ مانسڪ روڳ وڌائي. ٻلا جو جيرو ٻانڌر بڻجي، من جي نرڙيءَ تي ٻيو لهندو، تنهنجو ٻيو ڪهڙو حال ٿيندو؟

وانت ڪمارڪ جي. طريقا ڪوڙ ڪهت جا، ڏنڌو ڏوڙ جو، واپار وڪاري، وت ڪوڙا ۽ وهنوار وروڙي پر لاهن سڀني مٿان پڙدو آهي ڀاڪنڊ جو. پاڻ سان دوڪو، پنهنجن سان دوڪو، پراڻن سان دوڪو، پرمائما سان دوڪو. حقيقت ۾ نه آهي پر پرمانا سان، نه ايمانداري آنا سان، نه سچائي سنسار سان پر وفائي آهي وڪاري جيون سان. وڪار وڌندا وڃن. هن جي لڙشنا مڙجي ڪانه، ڊڪ دڙو ٿئي ڪونه. آهائيتي گهٽجي ڪانه. باقي هٿ پڇاڻ هلندي اچي. انسان ائين پير ڏک جو ٻچ چٽي، ڏک جو لاپروڻي، ڏک ۾ مري ۽ وري وار وار ڏک ۾ جنم وٺي. ڪروڙ اُمرداس صاحب فرمائين ٿا.

منه ڏک ڪا ڪيم هجي - ڏک ٻيچي ڏک ڪاء؟
ڇا ڏک ڪا ڪيم هجي - ڏک ٻيچي ڏک ڪاء؟
ڏک وچ جنمي ڏک مري - هڙ. مڙ. ڪرمت وهاء. مڃا ڇا. وار (۱)

ساري عمر لاهن گذري وئي. جنهن سڙهر کي سڙ ڏيڻ لاءِ هيترا پتن ڪيا ويا سر هٿ جلائي ٿو پوي، جن منن، ماڻهن ۽ مٿن لاءِ هيترا پاپ ۽ ڪڪرم ڪيا ٿا وڃن سي ساف ڪونه ٿا ڏين، جن دنياوي ٻڌارن کڻ ڪرڻ لاءِ هيترا ڊوه ۽ دولاپ ٿا ڪجن، سي سڀ هٿ وهجي ٿا وڃن. اها سمڪ نه رهي نه جن کي دٻيس پاڻ کان پرائو سمجهي، ٻيائيءَ ۽ پر اُڪيائيءَ سان ڏنڌو پئي ويو، سي سچ نه سچ ساڳئي آتم روپ جي جوت آهن. پر هاڻي ويل هٿان وئي هلي. پاڻ سان پنهنجي ڪڙمن جو ليڪو کڻي وڃڻو ٿو پوي. جنهن انوسار ٻرلوڪ ۾ سزا پوئجي ٿي پئي ۽ ٻيهر جنم وٺڻو ٿو پوي. ڀڳت ٿرلڇن جن فرمائين ٿا. نه اُٺ واپي جو چيو دنياوي ٻڌارن کي ٿو ياد ڪري سو ٻوڙيت جو روپ بڻجي پير ٿر پٽڪي، جو ڏن کي ٿو ياد ڪري سو نانگ جي جوڻ ٿو پائي، استريءَ وارو وشوا جي ۽ اولاد وارو سڙهر جي.

جنهن ساري زندگي وڪارن ۾ وڃائي، اندرين ۽ وسٽوءَ کي وساري ڇڏيو، ٻاهرين وسٽن ۾ پاڻ اُٽڪايو، پرمائما جو هردي سان سمون نه ڪيو، سنگور جي سميت سڃڪار نه ڪئي، ستن جو سنگ نه ڪيو، نام جو رس نه پيتو، ڀڳتي پاڻ کان مڪروم رهيو، اندرين کي چڙواڳ ڇڏيو، نيڪيءَ جي راهه کان پري رهيو، وش سان وهنوار وڇاڻيو، تنهن کي اُٺ ويلي نه آهي سڃڪار اچن ٿا. انهيءَ وقت ڪيئن پرمائما سان چم لڳندو جو اُٺ تهيلي ٿئي؟ جنهن پاڻ کي سچو وقت اُڪيان جي اُٺ ۾ رکيو. ڀاڪنڊ جي پڙدي پٺيان لڪايو، تنهن جي اُٺ ۾ اُٺ ويلي اوچتو ڪيئن پرڪاش پيدا ٿيندو؟ جنهن جيون ۾ ڪا ساڌنا، آسنا ۽ آڀاس نه ڪيو، سو سماپتيءَ جي سميت ڪيئن سچيت ۽ سچاڻ رهندو؟ ڪا ڪمائي ڪيل هجي جا ڪال جي سامهون، ڪيميا بڻجي، ڪرامت ڏيکاري.

هر ڪر جيئو پنهن جي ڪڪرن ۾ دوشن ۽ ٻاڻن ۾ پومن ۽ بدنن جو ارجو ڪئي، پر لوڪ
 ۾ حساب ڪتاب جي ليکي ڏيڻ لاءِ روانو ٿي ٿو ۽ اُتان جي فيصلي مطابق جنم جنم ۾
 پٽڪي ٿو. اُهوڙي اوجھڙ سان، هن کي پنهن جي مھڙ اُڪيلو منهن ڏيکار پوي ٿو. انهيءَ
 کي صاحب چون ٿا. ”اُٺ ڪٿيا پڇتاء.“ مطلب ته پنهن جا ٿي ڪرم ايندڙ قسم ٺاهين
 ٿا. سري. ڪرڻ ڪرنت صاحب ۾ جيڪي هن وشي تي نصيحتون آيل آهن تن مان چونڊ وڃن
 مٿي ڏال آهن پر ڪورو امداس جا ۾ خاص وڃن وري هيٺ ڏجن ٿا :

- (۱) من ويڪاري ويڙيا - ويڪارا ڪرم ڪماء
 دوجي پاء اڳيائي پوجدي - درڪهه ملي سزاء.
 سري راڳ ۽ مھلا
 چوڻان، وار (۱۳)،
 سلوڪ مھلا ٽيڃا
- (۲) ميري ميري ڪر گئي - پلي ڪچ نه پاء
 مھل ٺاھي ڏوھاڳي - اُٺ گئي پڇتاء.
 راڳ آسا، مھلا ٽيڃا،
 اشھدي (۷) ۱۱

پر جو جيئو جيئري ساڃاهي ٿو ۽ پڇتائي پاڻ سنواري ٿو، سو به ڊڄي لڳي سگهي ٿو.
 پنهنجي اوڻان ۽ ڪمزورين جي سڃاڻپ ۽ ڪيل پاڻن ۽ اپراڻن جو پڇتاءُ ئي آئيندي جي
 سڌرڻ جي شروعات آهي. جو جيئو ٻين جا عيب اڳهاڙا ڪري ٿو يا پنهنجي پاڻن تي
 پڙدو وجهي ٿو، تنهنجو نيتارو مور نه ٿيڻو آهي. اي بددا، وقت اڃا ويو ڪونه آهي.
 منمڪ ڪرومڪ بڻجي سگهي ٿو، پٽ پاي پوڙ ٿي سگهي ٿو ۽ ڏهاڳو وري سهاڳو واپس
 وٺي سگهي ٿي. بشرطيڪ ڪئي گذري ڪري، اڳتي لاءِ نقون ووق ورائجي ۽ قدم قدم
 سڀالي ڪڍجي. هڪم لڙادي اڳيان مشڪل آسان ٿيندو، سڃاڻي ۽ ايمانداري ۽ اڳيان
 اڳيان ۽ اودا اُلڙ ٿينديون، اُٺاها ۽ اڇا شڪتي ۽ اڳيان سڦلنا چئي پيت چڙهندي ۽
 شڙڏا ۽ وشواس اڳيان پرماتما جي پراپتي ٿيندي. جو چڱيائو ائين ساڃاهي، پاڻ سنواري
 ٿو، جيئن سڌاري ٿو، وڪار ميساري ٿو، گڻ پراڻي ٿو، ڪڪرن کان ڪنارو ڪري
 ڪڪرن ڪهائي ٿو، لام جو سمون ڪري ٿو، ڪورو ۽ جي ڪيان جو پالن ڪري ٿو، تنهنجي
 رڪيا ۾ هر قدم تي ۾ منزل بمنزل ٿي، پاڻ پرماتما ڪري ٿو. هو نه بههر وات ٿيو ۽ نه
 وري اوجھڙ ۾ پوندو. هر وقت ۾ هن جو رستو، رحيم جي رحمت سان روشن رهندو. اهو
 سؤڙ صاحب سڀو آهي. جن سمجهيو ۽ اڀنائيو آهي، سي ڏٺي ۽ جي درٻار ۾ ٺاهن لوڏي
 گهمندا.

(۳) پاڻي گنهگارن جو به نيتارو.

(۱) کٽ ڪر ڪل سڄڻ هئ - هر پکتي هردي ناه
 چرٺار بند نه ڪٿا ياوي - سڄ ڪل سمان
 وي چٻ - چيٺ چيٺ آچيٺ
 ڪاهي نه بالمڪ دٻڪ -

(۰.۱.۱) ڪس ذات لي ڪه پده امريو - رام پگت بسپڪ .
 سٿان ستر ذات سڀ لي - ڪرشن لاوي هيٺ
 لرو پوڙا ڪيا سراهي - نين لرو ڪرويش
 اڃامل پنگلا لٽ ڪنڊر - گئي هر ڪي پاس
 اٽسي ڏرمٽ نستي - لئون ڪٽ نه تره روداس .
 [راڄ ڪنڊارل پگت روداس، شبد (۱)]

(۲) سڀ ساڳي من چٻ پيار - اڃامل اڏريا ڪه ايڪ ٿار
 بالمڪي هون ساڌ سنگ - ڏرو ڪٽ مليا هر ننگ
 تريا ستن جاچٽ - چرن رٿن
 لي مستڪ لاڙ - ڪر ڪر ڏين
 گڏڪا اڏري هر ڪهيئي ٿوڻ - گنج اڏر ڏيائو هر ڪيئي موڙ
 پوڙ سڌامي دالڊ پنڃ - وي من نون پي پنڃ ڪوبند
 ٻڌڪ اڏارو ڪم پرهار - ڪچا اڏري انگشت ڌار
 پڌر اڏريو داسٺ پاء - وي من نون پي هر ڌاء .

-
۱. برهمڻ چرن ڪر بائون . ۲. امريو . ۳. چرن ڪمل . ۴. چنڊبال، جهڙو . ۵. موڙا من . ۶. والمڪ .
 ۷. ڪٿا . ۸. پريو . ۹. مهلا، پرڪاش . ۱۰. هائي . ۱۱. ڪمٽ وارا جيرو . ۱۲. ڪٿا . ۱۳. دفعو .
 ۱۴. بنا سسي جي . ۱۵. خاڪ، مٽي . ۱۶. ڏي، بخشيش ڪر . ۱۷. طوطو . ۱۸. راجا . ۱۹. مڪتي .
 ۲۰. چٻ . ۲۱. تير . ۲۲. اڇلائي، هڻي مارو . ۲۳. ڪچي عورمت . ۲۴. پير جو انگڙار .
 ۲۵. وڌو . ۲۶. داس جي شيوا سان .

بهره‌لاد وکي هر پيچ آب - بستر چيمس درويتي وکي لاج
چن جن شيوا آنت بار - ري من شير نون پژه بار
ذني شيوا بال بد - نرلوچن گور هل پي سي
بيطي گم دور کيغو برگاس - ري من نون پي هور داس
چمديو نياگير اهدميور - نائي اذريو ستن شير
من ديم نه ذولي کهورن جاء - من نون پي نرسه سرط هاء
جه انگره ناکر کيغو آب - سي پي ليني يکت واک
نکا کي اؤک نه بيجارو کور - ايه پد ديم من لکا شير
کبير ذايور ايسک واک - نامديو هر جيم بسه سيم
روداس ذايي برپ اؤپ - کور ناک ديو گريد روپ -

[راگه بسنت، مهلا پنجوان، اشتهدي (۱)]

- (۳) هر باي نرک کي - کي گريتي
برپ هور ديال - ناک جن تريتي .
(۴) پست اسنک پنيب کر - پنه پنه پنه
ناک رام نام جب پاوکر - تن کليک داهن هار .
(۵) نذ ياري نان بخش ليه - کولي سيم کري
ناک ياري بار برهم - پاهن نير تري .
(۶) کور کور ايرادي بخشين ياري - ساچ شيد وچار
پوچل بار اناين ياني - سگور يزي چار .
- واگه گوزي، مهلا
پهلا، اشتهدي (۸) ۱۶
واگه گوزي، مهلا
پنجوان، چنت (۳)،
سلوگ
واگه گوزي، مهلا پنجوان،
باون اکري (۵۲)
واگه سرور، مهلا
تيجا، اشتهدي (۲) ۲

۱. رستر لاهل مهل . ۲. باراني سماء سان . ۳. اذني کلي، معلوم نير . ۴. لوپ، موه، اهدکار .
۵. حجر . ۶. پتک نه . ۷. تري بار پته . ۸. مهر . ۹. حالتون، چرتو . ۱۰. مهما کان مئي پوتر چون
کول . ۱۱. داس، بالهور . ۱۲. بايي، ليچ جهو . ۱۳. يوشمار . ۱۴. پوتر . ۱۵. وري وري، بار
نار . ۱۶. اگني . ۱۷. جلائي ختر گندو . ۱۸. بايي جيو .

- (۷) آب هر واکنهار چاريا
پت پټپټ کيټي کن پټر - سگلا روک بډاريا .
- (۸) اچامل کچ گنگا - پت کوم کيټي
سټو اټس پار پټي - وام نام لپي .
- (۹) روداس چمار استغ کري - هر کيرف لمر اک گاء
پت ذات اټس پټما - چار ورن پټي پک آء
نامديو وټس لکي هر سټي - لوک چيما کهي بلاء
کټري پراهمټ پک ڏي چوڏي - هر نامديو ليټا مک لاء .
- (۱۰) پسون پوټ مڱڱه ناري - پاهن پار اټاري
نائک داس ټري سرٿائي - سدا سدا بلهاري .
- (۱۱) ليچ اټاک اچان مي - لوک ڪٽ هيٺ
اټاک ڪٽ ڪرپا پټي - داس اپنا کين .
- (۱۲) جس پاپي ڪٽ - ملي نه ڏوٺي
سرخ آوي - نان لومل هوندي .
- (۱۳) همري اٽکن پکٽا پکي کي - به بار بار لکي
اٽڪياري پالو پاري - هر ناري سنگ جن کي .
- (۱۴) ڪام ڪروڙ لوپ پيايو - جنم هي ڪي کان
پت پٽ پاون سون آٿيو - اٽر نائک جان .
- واچ ڏاسري، مھلا
پنجوان، شبد (۱۶)
- واچ ڏاسري، ڪمبر
صاحب، شبد (۵)
- واچ سرهني، مھلا
چولان، شبد (۸)
- واچ بلاول، مھلا
پنجوان، شبد (۴)
- (۵۵)
- واچ پير، مھلا
پنجوان، شبد (۲۳)
- واچ لک نارائن
مھلا چولان، شبد (۴)
- واچ ڪاٺرا، مھلا
پنجوان، شبد (۳۱)

۱. ياد يا سمرن ڪير آهي . ۲. دور ڪري ڇڏيو . ۳. اهي ٺهڻي . ۴. موچي . ۵. آشرمن
جا ماڻهون . ۶. پھرن ٿي . ۷. پٺي ڏيئي ڇڏي . ۸. جن ۾ پونء . ۹. ڪنن کان خالي .
۱۰. سهارو، آجهو . ۱۱. وڻين ۽ واسنائن پر قاسي . ۱۲. بار بار، هميشه . ۱۳. جڙڻين ۾
پٽڪي رهيو آهيان . ۱۴. پائين کي ٿارڻهار پرميشور .

(۵) نېچ ۽ كړيل.

(۱) نېچ ذات هر چوتيا - انر ېدوي ټاء
 پوځه بدور داسې شتيچ - كشن اتر يا كهر جس جاء
 هر كي اكن كتا سده جن پائي -
 چف سوسا دوك پوكه سپ له جاء.
 ووداس چمار استم كوي - هر كيرف نكرك گاء
 پست ذات انر پتيا - چار ورن پتي بگ آء
 نامدو پريت لگي هر سيتي - لسوك چديا كهيع بلاء
 كتري براهه پست دي چوډي - هر نامدو ليتا مكر لاء
 جتني پگه هر شيوكا - مكر انا ست ليرف تن لك كيداھ
 چن نانك تن كتر ان دن پرتي - جي كرا كوي هر راء.
 [راځه سوهي مھلا چوټان، شېد (۸)]

(۲) ان سرون - هوي انر گهاني
 ساكن نېچ - نس گل لهي جاني.
 (۳) هر لائي نېچ نهي پد صاحب - قدوم كړو بېچارا
 من تن سيمل كور درس دېكي - نانك نام اذارا.
 (۴) هر نېچ هرتي هېم مې جولي - تون شېد سوار ظهرا
 انر چين نهان تون تارو - سچ ناري تار ظهرا.
 (۵) اوچا لي تن نېچ كرم هوي - نېچ كرم سلطان
 جني جاك سچا ليا - جكه لي پوډي پروا.

واځه كړي، مھلا
 پندران، اشتهدي (۷) ۷
 واځه سارنگ، مھلا
 پندران، اشتهدي (۸) ۱
 واځه ملار، مھلا پھلا
 شېد (۳)
 واځه پرياني، مھلا
 پھلا شېد (۹)

۱. برمانا. ۲. پت. ۳. پل. ۴. كھڙي. ۵. نېچ، كهت. ۶. كهت ذات. ۷. پتي. ۸. لمسكار
 كرون لا. ۹. بيمكه. ۱۰. لمار، باگل. ۱۱. كوج. ۱۲. ځولها. ۱۳. وري. ۱۴. بادشاه. ۱۵. سچانو.
 ۱۶. قبول پتون لا.

(۶) لڳا آندو نهچ ذات - نيچي هـو آف نيچ

سري راڳ، محلا
بهلا، شبد (۳)

نانڪ نيڪي سنگه ساه - وڏا سڏ ڪيا ريس

جتي نيچ سماليڻ - تتي ندر نيري بخشيش.

راڳ، آسا، محلا
پنجوان، شبد (۶۳)

(۷) جس ليچ ڪم ڪوئي نه جاني - نام جهت اه چوڪنت ماني

جا ڪي نڪت نه آوي ڪوئي - سگل سوش آٿاڪي چرن مل ڏوئي.

راڳ ڳوڙي، محلا پنجوان،
سڪيني صاحب،
اشهدي (۴) ۱۱

(۸) کن مهر نيچ ڪيت ڪم راج - بار برهر غريب نواج

جاڪا درشت ڪڙو نه آوي - تس تنگال ده دس پرگتاوي

جا ڪم اهي ڪري بخشيش - تاڪا ليڪا نه ڪمي جگدېش.

راڳ وڏهنس، محلا
ليجا اشتهدي (۴) ۲

(۹) هر نيچ سي اتر پتي - هر ڪي سر ٿاڻي

پالو ڏيڏا ڪاڻ ليڪا - ساچي وڏاڻي.

راڳ سورڻ، محلا
پنجوان، شبد (۱)

(۱۰) توکن نيچ اٿاڪ اڀاڙي - اوت ستن ڪي آهي

پڙت مهره گرھ اٿڻ ڪڙپ مهر - نانڪ ليهر نياهي.

راڳ رامڪلي، محلا
چولان، شبد (۴)

(۱۱) بگلا ڪاڻ نيچ ڪي سنگت جاء - ڪرنگه ٻڪو مک لائيچي

نانڪ ميل ميل پرپ سنگت - مل سنگت هنس ڪرائيچي.

راڳ، سارنگ، محلا
پنجوان، شبد (۱۸)

(۱۲) پتلو ڪبير داس داس ڪو - اٿم ستن جن نائي

اڻچ ٿي اڻچ نامد پوسر دوسي - روداس لاگر پڻ آهي.

(۱۳) جا ڪي ڪتب ڪي ڏيڏا سڀ ڏور ڏوڙت گرھ -

راڳ ملار، ڀڳت
روداس، شبد (۲)

آجهه بنارس آس پاسا

آچار سهت بهر گرھ ڏيڏوڙت -

تن نئيچ روداس داسان داسا.

۱. بمالو، نهٺو، ۲. چيني، ۳. نظر، ۴. يڪدم ڏهن ٿي ڏسان هر روشن ٿئي ٿو.
۵. پرماتما، ۶. ڪوڙهه، ۷. ڀڳائي ورتو آهي، ۸. ڀڳهه، ۹. ڪان، ۱۰. ڏوڏ، ۱۱. سڀ
ڪي هڪ نظر سان ڏسڻ وارو، ۱۲. پوسر لڳي ويو، ۱۳. چمار، ۱۴. آڃا نائين، ۱۵. عزت
۱۶. منسڪار.

(۶) اوچ، اُٺر، نرمل.

(۱) جو نرمل شيوې سر نرمل ٻوڙي-هڙي مٿل ڪور شدي ڏووي
نرمل واجي اُنھڙ ڏن ٻاڙي - در سڄي سويا پاڙيا
نرمل ٿي سڀ. نرمل ٻوڙي - نرمل مڙيا هر شيد ٻوڙي
نرمل نام لڳي ٻڌ ڀاڳي - نرمل نام سهاڙيا
سر نرمل جو شدي سڙي - نرمل نام من لڻ مڙي
سڄ نام مٿل ڪڍي نه لاڳي - مٿل اوچل سڄ ڪراڙيا
مٿي نرمل سڀ ڪر سڀالي - سي نرمل جو هر ساڄي ڀالي
ٻانڪ نام وسڄي من اُٺر - ڪور مٿل چڪاڙيا.

[راڳ مانجهه، مڪلا ڦيڪا، اشتهدي (۱۹)]

(۲) اُٺر ڪور ڏاڙا - جهڙا ڇپ ڪور ناء
نيتري ستگور پيڙا - سرڙي سڙا ڪور ناء
ستگور سڀي رڙيا - درگه ڀائيچي ناء
ڪه نازڪ ڪريا ڪري - جس نر اڀه وقت ڏي
جگ مه اُٺر ڪاڏي پڙه - وري ڪيئي ڪيئي.

[راڳ گوجري، مڪلا پنڄوان، وار (۱)]

سوي راڳ، مڪلا ٻهلا،
اشتهدي (۶) ۱۴

(۳) سڀڪ اڙچا ڪهڙي - نيچ نه ڏيئي ڪو
اڪي ڀالڏي ساڄي - اڪ چانڊ ٻه لوء.

۱. پرمانا. ۲. پرمانا جو نام. ۳. پڙي ڇڏي نر. ۴. سوپيڪ، ۵. ڪڏهين. ۶. هردي پر
۷. چوڄي. ۸. زبان. ۹. اکيون. ۱۰. ڏسجي. ۱۱. ڪن سان ٻڌجي. ۱۲. رنبل آهن.
۱۳. ڏسجي. ۱۴. جي درٻار. ۱۵. شي. ۱۶. خزانو. ۱۷. سڏا وڃن ٿا. ۱۸. ڪورن ڪهڙي.
۱۹. ڏسجي ڪهڙي. ۲۰. سرپر. ۲۱. ڏيئيون. ۲۲. ٻيئي لوڪن پر چمتڪار ٿئي نر.

- (۴) سڄ سڄڻ ڪرڻي ڪارا - ٿاڙو ٿاء جهڙي
 ٺاٺڪ اڪي اٺر سڄي - جو پاڻان پند نه ڏيئي -
 (۵) پٺ ڪٽ ڪٽب هيء - لڪ آهت رهي جو ٿڌ پائيا
 اوه اندر ره ٻاهر ره نرمل هيء - سڄي ٿاء سمائيا -
 (۶) سامي نرمل ڪهڙي ڏي - رام رسالو پيرون پير
 مون نرمل چي اچي نه پاپ - رام رنگ نرمل پرناب -
 (۷) هو سنگ راني - مي اٺر هو
 هر سنگ راني - نرمل سوء -
 (۸) ستور شيون سر سوڙهي - هو مي مڱ ڪواء
 شيد وڻي سي نرمل - چله ستور پاء -
 (۹) سگل پرک مهر - پرک پرڏان
 ساڻ سنگ - جا ڪا مڙي آهان -
 (۱۰) بوهر ڪيائي نرمل ٿي نرمل - جسي مڱ نه لاکي چلا
 بوهر ڪيائي اڇ ٿي اڇا - من آهي هي سڀ ٿي نجا -
 (۱۱) پرپ ڪي شيوڪ ڪٽ - ڪوٽه پڙهي
 پرپ ڪي شيوڪ - اڇ ٿي اڇي -
 (۱۲) ستور شيون سر لالا هرء - اٺر جاني اٺر سوء
 ڪور پاڙي سيدو اڇا هوء - ٺاٺڪ ٺام وڏائي هوء -
 (۱۳) پڪي وڻي سي اولما - چي پٺ شيد هي هوء
 ان ٺاري سڀ ٺيچ جات هيء - بشتا ڪا ڪيڙا هوء -

سري راڳ، محلا
 چرٿان، وار (۲۰)،
 سلوڪ محلا پھلا

راڳ مانجهه، محلا
 پھلا، وار (۳)

راڳ ڪوڙي، محلا
 پنجوان، شبد (۹۲)

(۱۰۹)

راڳ ڪوڙي، محلا
 نيجا، اشتهدي (۷)

راڳ ڪوڙي، محلا
 پنجوان، نڪمسي
 صاحب، اشتهدي
 (۶)

(۲)

(۴)

راڳ آسا، محلا نيجا،
 شبد (۷)

راڳ آسا، محلا نيجا،
 اشتهدي (۷)

۱. سچ چوڻ. ۲. لڏوڻ کي روڪڻ. ۳. سڪرم ڪرڻ. ۴. اڻڻ ڪرڻ. ۵. ڪڪرون
 ڪرڻ جي صلاح. ۶. استري. ۷. ورڪي، نرلپ. ۸. شاتي. ۹. بهادر. ۱۰. اڇ رهي
 ڪهڙي. ۱۱. سهڻا. ۱۲. انسان. ۱۳. پاڻي. ۱۴. پر هو پاڻ کي سمجهي ٿو. ۱۵. پڇي
 سگهندو. ۱۶. سچو شيوڪ. ۱۷. ذات پات. ۱۸. بشتا.

- (۱۴) چن هر ميٺ لکانا تي چن پرڏانا - تي اٺر هر لکوت چيٺي
هر نام وڏائي هر نام سکائي - کور شدي هر وس پوک جيٺي.
- (۱۵) پيچ پيٺي مَل ڪيٺي - نرمل - هووي - سوهر
اٺر پرکاس مٺ اٺر هووي - هر چپ گڏي گهر.
- (۱۶) اُمرع نام پرميسر نيرا - چر - سوري - سو - چوري
جسرو کور پراپس هووي - سو چن نرمل نيري.
- (۱۷) اوهر سپ لي. اوچا سپ لي سوچا - چاڪي هردي وسيا پکوان
چن نازڪ ن ڪي چن پکالي - چر هر چن نيچ ذات شيوڪاڻ.
- (۱۸) هر ڪي لوت نام چن اٺر - مل اٺر پدوي پاري
هر هووي چيري داس داسن ڪي - ميرا لاگر خوشي ڪراوي.
- (۱۹) سپ ني اٺر، هڪور - سگل ڌرم مه - نريشت ڌرم
هر سمرن نيرا هو ڌار - چن چن ڪا آري پاد.
- (۲۰) اُمرع وس پائي ترشنا پوچائي - اٺر پد پوي آپ کواي
اوچي پدوي اوچر اوچا - نرمل شيد ڪماڻيا.
- (۲۱) سو چن نرمل چن آپ پچالا - آبي آء مليا مڪڏانا
وسنا شيد وٺي گڏ ڪاوي - در ساچي پٺ پائي هي.
- (۲۲) نام وٺي نرمل دها - نرمل هٺا سڏا سڪ لپها
نام سلاه سڪ پائيا - نچ گهر واسا پائدا.
- (۲۳) نرمل اٺر نرمل پٺ اٺر - چن هردي وسيا پواري
نڪي شيوا لاء هر سوامي - نرمل سمرع ڪف هو ھباري.
- راڳ آبا، مھلا
چولان، چنڊ (۴)
- راڳ گوجري، مھلا
نيج، وار (۱۹)
- راڳ سورڻ، مھلا
پنچوان، شيد (۲۷)
- راڳ گونڊ، مھلا
چولان، شيد (۴)
- راڳ رامڪلي، مھلا
چولان، شيد (۳)
- راڳ رامڪلي، مھلا
پنچوان، شيد (۴۱)
- راڳ مارو، مھلا پھلا
سولھو (۴) ۲۱
- راڳ مارو، مھلا نيجا،
سولھو (۲) ۲
- (۱۰) ۲۰
- راڳ پير، مھلا
چولان، شيد (۴)

۱. منڊو. ۲. اوچو، مکي. ۳. پرکاش، روشنائي. ۴. پرماتما. ۵. پوتر. ۶. نيچ ذات وارو
هر چن هجي پورک شيوا پر مکهن وهي. ۷. راضي ٿي. ۸. باز پان جو. ۹. نريٺ.
۱۰. زبان. ۱۱. هٺس. ۱۲. پريٺ. ۱۳. پيچ.

- (۲۴) مٿي جوڳي جنگم جا سهيڻ - مٿي ڪاٺيا هٿس سهيڻ
 ڪه ڪير ٿي جن ٻروان - ٽرم ٿي جو راهه جان.
- (۲۵) جن ڪه ٿڌا مٿي وڏا ٿي - ڪورمڪ سڀي ٻرڏان ڪيئي
 ٻارس پيٽ پئي سي ٻارس :- ٺالڪ هر ڪور سنگ ٿيئي.
- (۲۶) هر ڪي جن اٽل ڇڪ ڪهڻه - جن مليا ٻار سين
 جن ڪي مهما ٻرن نه ساڪڻ - اوه اٽل هر هر ڪين.
- (۲۷) ٻڌا ٿي ٿي سڀ اڻڻر - مل سادو چرن رڻي
 اٽل اٽل اٽل هر وهه - سڀ سڀ چرن ٿل ڏيئي.
- (۲۸) مٿي مٿو اڻڻر سڄ سوڌ - اٽل آه نه اڻڻر هره
 منمڪ ڪڙل مها ٻڪر ٻاه - ڪورمڪ هره سو راڄي ٺاه.
- (۲۹) سڀي جن ٽرم اڻڻر - جو ڪورمڪ ٺام سماء
 ٺالڪ هره پشاهي ڪوڙي ٺا - ٺام رڻي پشاهه.
- راڳ پير، ڪمير
 صاحب، شبد (۳)
- راڳ پير، ڪمير
 بهلا، شبد (۱۲)
- راڳ ڪاٺيا، ڪمير
 چوٿان، شبد (۲)
- راڳ ڪليان، ڪمير
 چوٿان، شبد (۲)
- راڳ ٻرڻا، ڪمير
 بهلا، شبد (۱۲)
- سنوڪ، ڪمير
 بهلا، شبد (۱۱)

هن وشي تي صاحبن جا ٺراڻي نوع ۾ لکيل،
 ٻيا وچن صبح ۱۴۱ تي ڏنل آهن.

۱. جتانون، وڏا وار وڪندڙ. ۲. سرور، ڏاهي. ۳. ٽنهن سسنان ڪڏ. ۴. ساد سنگت ۾ واسو،
- اڻڻر ڪوئي ڌاري بهڻ. ۵. ڳري وڃي ٿو. ۶. ورن ڪرڻ. ۷. ڪير آهي. ۸. ڏرڻي.
۹. هيٺ ٿري ۾. ۱۰. اهڙي هيٺائين وٺڻ ڪري. ۱۱. مٿل انسان جي مٿان پئي ٿي.
۱۲. هيٺائين ٻائي ٿو. ۱۳. هيٺان پئي ٿي. ۱۴. ٻرمانا. ۱۵. ظاهران ظهور. ۱۶. ڪوروه.
- معرف. ۱۷. بادشاهيون، شهشاهيون.

- (۳۰) حکمي ھرون جيءَ - حکم ملڻي وڌيائين
 حکمي اٿر نيچ - حکم لڳ ڏک سک ڀاڻيئھ.
 (۲۱) چس هٿ جرڙ - گر ويڪي سرءِ
 نالڪ اٿم نيچ - نه ڪوءِ.
 (۳۲) اوچ نيچ سپ لڳ سمان - گيت هستي بڻيا
 ميمت سکا شت بند پو - سپ تسدي چڻيا.
 (۳۳) اوچ نيچ مهر - جومت سماڻي
 گھٽ گھٽ - ماڏڻ چڻيا.
 (۳۴) اوچي ئي لڳا ڪري - نيچ کن مهر لڳي
 قيمت گھي نه جائين - لاڪر پار ٿاڻي.
- چپ صاحب، مڪلا
 پھلا، پڙهي (۲)
 (۲۳)
 واک، گرڙهي، مڪلا
 پنجران، وار (۷)
 واک، سوڍ، مڪلا
 پنجران، شبد (۲۹)
 واک، بلاول، مڪلا
 پنجران، شبد (۵۰)

(۷) ڌرم ۽ ذات پات.

- (۱) گوڀند گوڀند گوڀند سڱ - نامديو من ليٽا
 آڀ ڏار ڪو چيرو - هروڻيو لاکيٽا:
 ٻٽا ٽٽا ٽياڪي - اريست چرن ڪيرا
 ليچ ڪلا جولاھرا - پيرو گسيٽ ڪهيرا
 ووداس ڌوڙتتا ڌور ٿيس - ٽن ٿياڪي مائيا
 پرڪٽ هڙا ساڌ سڱ - هر درسن پائيا
 سڃن لائي ٻٽ ڪاريا - اوھ ڪهر ڪهر سڀيا
 هوڊي وڌيا پار پرھ - پگتان مھ ڪيا
 اھ ٻڌسيڪي جائرو - آڀ پگتي لاڪا
 ملي پرتڪ گسائيا - ڏاڍوڏ پاڪا.

[راڳ آسا، ڀڳت ڌنو، شبد (۲)]

- (۲) ٿڃ سڀ پر - پيرو پار پرھ
 ڪھ ٿالڪ - آڀ اھ ڌرم.
 (۳) ٻُڪيا لوپ لپائي پر پلائي - اوھ ڪٽ ڪو سڱ پائي
 ڇا ڪري وڏاڻي ڪري ڌڪائي - آڀ ويچ ڌرم ڪوڻائي.
 (۴) سڀ ڌرم مھ - سڀشت ڌرم
 هرڪو لار ڇڏ - ٽرمل ڪرم.
 (۵) ڪرپ واس مھ - ڪُل ٺهي ڄائي
 پوٽر ٻڌ ٿي - سڀ اٺائي.

۱. پرمانا. ۲. رتل. ۳. ڪوڙي. ۴. ڌوبسي. ۵. لڪاپتي. ۶. ڪور ڪو ڏاڏو.
 ۷. ڪُل. ڏاٽ. ۸. ڪوري. ۹. ڪڻ جو خزانو. ۱۰. مڱل جانور. ۱۱. ڪچر. ۱۲. وار ڪوڙ ٻڌو.
 ۱۳. ڏاٽ جو ڄاٽ. ڌنو. ۱۴. ساڪياٺ. ۱۵. ٿورڻ ڪري. ۱۶. وڻين جا وڪار. ۱۷. لوڪ.
 جي خوشامد بلڪل ڪه ڏاٽ ٿاٺ ٿيندي. ۱۸. وڪڻي. ۱۹. سڀني. ۲۰. شڌ. پرتو.
 ۲۱. ۲۲. جي پيٽ پر. ۲۳. ويڙي، شڪتي. ۲۴. ٻڌا ٿين ٿا.

واڳ آسا، مھلا ٺيڃا،
شبد (۷)

(۸)

واڳ آسا، مھلا
پنجوان، شبد (۹۵)

واڳ آسا، مھلا ٺيڃا،
اشتھدي (۷) ۸

واڳ آسا، مھلا ٻھلا،
وار (۱۱)

(۱۲)

[سلوڪ مھلا دڙجا]

واڳ آسا، ڀڳت
نامدڙو، شبد (۳)

واڳ ڏاڏاسري، مھلا
ٻھلا، شبد (۸)

واڳ بلاول، مھلا چوٿان،
اشتھدي (۶) ۴

(۶) لالئي اُڻي ڄام ڳوائِي - تَن من اُرڀي سنگور سرڻالِي
هردي نام وڏي وڏائي - سدا ٻارن ٻرڻ هون سڳائي.

(۷) اُڻي ڄام رڻ نه جاء - ٺيها هروڀي جيها ڪرم ڪماء
شندي اڻڄا اڻڇر هوء - نالڪ ساڄ سماوي سوه.

(۸) لامِي ڪل نه سر ٻاونء - ڪيا ڄاڻا ڪٿي پائِي ڪٽ
موه، آلاڪ غريب نماني - ڪٽ پڪڙ هم ڪهڻي راني.

(۹) ڀڳت رڻي سي اڻلٺا - جيت پٺ شبدِي هوء
بن ناوي سڀ ٺيڃ ڄام هيء - بشتا ڪا ڪيڙا هوء.

(۱۰) اُڻي ڄام نه ڏور هيء - اُڻي جيءَ ليڙي
جڏڪي ليکي پٺ پوي - چنڪي سيڻي ڪي.

(۱۱) جوڳ شبدن ڪيان شبدن - بيد شبدن براهمڻ
ڪٿري شبدن سُر شبدن - سُر شبدن پراڪڙه.

سرب شبدن اڳ شبدن - جيڪو ڄاڻي ٻيٽ
نالڪ ٺاڪا دنس هيء - سڙي نرنجن ديس.

(۱۲) ڪها ڪر ڄاڻي - ڪهان ڪرڻ پائي
وام ڪر نام جهڙ - دن راني.

(۱۳) تعريفا نه ڏور چوڻا - مليچ ٻاڪيا گهي
سروش سڀ ايڪ ورن هون - ڏور ڪي گهه رهي.

(۱۴) اُنڊج جيجر سڀڻج اُڻج - سڀ ورن رڻ جيءَ جهڻ اُڻي
سادو سرن اڙي سو اڙي.

گهي ٻاهڻ سُر وٺس چنڊال چنڊا.

۱. پرماتما جو داس. ۲. پنهنجي. ۳. پرماتما. ۴. مددگار. ۵. پرلڳ. ۶. پسند پئي.
آهيان. ۷. نهي. ۸. ڏور. ۹. سورمو، پڌ سڪيا. ۱۰. ٻين جي شيوا ڪرڻ.
۱۱. پيد، ڳجهه. ۱۲. وڏا پراڻي آهي. ۱۳. آندِي، جيري. ڀڳت: زهن مان پيدا ٿيل
جهر. ۱۴. ٻار پري. ۱۵. ڪٿري. ۱۶. پوهڻ. ۱۷. شودر. ۱۸. وٺس يا واپاري. ۱۹. ليچ
۲۰. ٺيڃ ڪرڻ وارو.

- (۱۵) براهمڻ ڪٿري سؤد وٺس - چار ورن چار آشرم هه.
 جو هر ڏياريءَ - سر ٻرڌان.
- (۱۶) هر هر ڪُرف - مٿي سڀ ڀرما
 هر ڪو نام لڳي - اٽم ڌرما.
- (۱۷) ڀڳتي ڏيڻال ڪرڻال سڀ جن - سڀ اهر ٻاڻ ٻڻائي
 سڀ ڌرم مانو ته ڪڇي - جهه ٻرڻ ڪڇي ڪاڻي.
- (۱۸) ڪٿري براهمڻ سؤد وٺس - سڀ اڳي نام ٽرانٽ
 جورو نالڪ اُڀريش ڪهه هيءَ - چو سڏي سر ٻار ٻرانٽ.
- (۱۹) جات ڪا ڪُرب نه ڪري ته، ڪوئي - ٻرڻم ٻڏي سو براهمڻ هڙي
 جات ڪا ڪُرب نه ڪر، مَر ڪا وارا - اس ڪرب تي چلهه ٻهه وڪارا.
- (۲۰) ڪهه روداس - جو جهه نام.
 نس جات نه جنم - نه جوڻ ڪام.
- (۲۱) جات جنم نهه ٻوڙهڻي - سچ گهر ليهه بڻاء
 سا جات سا ٻيڻ هيءَ - جيئي ڪرم ڪماء.
- (۲۲) جڳتي ليڪا منگيئي - ٿڌي ڏيهه جات نه جاء
 ساچ وٽي سي آڙي - ڏکيئي دُڙجي پاء.
- (۲۳) ڪبير سڀئي ڪُل ڀلي - جا ڪُل هر ڪو داس
 جهه ڪُل داس نه اڀري - سو ڪُل ڏاڪ ڀلاس.
- (۲۴) ڪبير جهان گمان ٿهان ڌرم هيءَ - جهان جوڻ ٿهه پاپ
 جهان لوڀ ٿهان ڪال هيءَ - جهان ڪما ٿهه آپ.
- واڳ ۱ گونڊ، مڃلا
 چوڻان، شبد (۴)
- واڳ ۲ گونڊ، ڀڳت
 نامڊاڙو، شبد (۵)
- واڳ ۳ رامڪلي، مڃلا
 ٺاوان، شبد (۲)
- واڳ ۴ مارو، مڃلا
 پندجوان، شبد (۱۰)
- واڳ ۵ پير، مڃلا ٺيڄا،
 شبد (۱)
- واڳ ۶ بسنت، ڀڳت
 روداس، شبد (۱)
- واڳ ۷ ٻريائي، مڃلا
 ٻهلا، شبد (۱۰)
- واڳ ۸ ٻريائي، مڃلا ٺيڄا،
 اشٽدي (۶)
- سلوڪ، ڪبير
 صاحب (۱۱۱)
- (۱۵)

۱. برهم چر ۲. گرھست ۳. پوس ۴. منياس جا ۵. آشرم آهن ۶. ۷. پرماتما ۸. ۹. ڳالهه ۱۰. آيمان
 ۱۱. ڀڳاتي ۱۲. انهن ٽين ۱۳. ڏيئي ۱۴. ڏيئس پاڙي ڀيائي ۱۵. ڪٽنب ۱۶. لڪمو، نهڻل
 ۱۷. جتي ۱۸. ٿي ۱۹. چمڻ مڙ جو چڪر ۲۰. ڪميا، ديا

پاڻين جو بہ نيتارو.

نيچ اڻچ ۽ ذات پات.

وڪار مٿائي سگهجن ٿا؟ وڪاري جيون بدلجي سگهي ٿي؟ منمڪ، ڏهاڻڻ يا نيچ
 انسان ٿري ڪورمڪ، سهاڻڻ ۽ آلم انسان بڻجي سگهي ٿو جو هن جي به آئس سهياڻي ٿئي؟
 مٿي آيل اُپديش پڙهڻ کان پوءِ اهي سوال سهاوڪ آندڙ ۾ آڻن ٿا. انهن جو جواب صاحب
 بلڪل، ٿي، خاطر خواهه. اُميد پوري ڏنڻ آهي ته جي منس جي من ۾ موڙو اچي، جي هُو
 آلم ۽ نراسانيءَ جي اوجھڙ مان نڪري، آسا ۽ اڇا شڪتيءَ جو اُجهڙ وٺي ۽ جي هُو ڪمارڪ
 چڙهي سمارڪ ٿي اچي، ته اڳئين جنم جي آشد سسڪارن ۽ هن جنم جي آسپ ڪيل ڪرم
 جي باوجود به، هُو پرمانا جي پراپتي پائي سگهي ٿو.

جيئن چڻي شئي وري سڌي ٿي سگهي ٿي يا ڦاٽل ڪپڙو وري سڄي سگهي ٿو،
 تيئن ئي پگڙيل جيون وري سڌارجي سگهجي ٿي، بشرطڪ طريقا اختيار ڪرڻ، بئائڻ وارا
 هوندا ۽ نه بگاڙڻ وارا، جوڙڻ وارا هوندا ۽ نه ٽوڙڻ وارا. جي ساڌنا ٿيڻ سڌي-ٻُڙن ۽ سڄڻ
 آهن ته سڦل ملڻ ۾ ڪو شڪ ٿي ڪونه آهي. باقي پراپتي هڪ ئي ٻُڙ ۾ ٿئي يا وڌيڪ
 ٻُڙن ۾، اُنهيءَ جو مدار ڪيترين ڳالهين تي آهي. پر جڏهن پاڻ جو اندر سڌو ۽ ستر آهي، جڏهن
 سان تعلق نه ٿو رکي، جنم نه پاڻو جي هڪ منزل آهي. پوءِ ته اڻڌوري سڦل، اسڦل ڪان
 هر حالت ۾ بهتر آهي. ڇو نه اها يعني جنم ۾ ڦٽائڪ ۽ مددگار ٿيندي ۽ اڳتي وڌائڪ،
 آسان ڪندي. ڪا به ڪيل ڪمائي، وڃڻ چڻي نه آهي.

انهيءَ سڌائس جي پنهنجيءَ ۾ اُٿڪ. سندن ۽ مهاڻائن جا حوالا ڏنا ويا آهن، والميڪ،
 اُجامل، گنگا ۽ ٻڌڪ، جي ڀاءُ جو پڇتاءُ ڪري، نيچ جو پڪڙ پڪڙي، وڃي پڳوان جا
 نيچ پڪڙ ليا. ڪبير ڪوري، روداس چمار، مٿن ٿاڻي، نامدپو رنڱريو، ڏنو جاڙو، ڪومت
 ذات هوندي ۽ نيچ ڏنڌي ڪندي به، پنهن جي ڪرپائن سان، ٿري پار پيا، سڌامي،
 ڌرو، پرهلاد، ڪچا، ودر، ٽو لڙچن، ٻيٽي، جڏپو ۽ اُٿڪ ٻين پڳتن سائين جي شرڻ
 وٺي. اُمر ڀدوي پراپت ڪئي آهي. مطلب ته جنهن زُوحاني راهه ۾ پڪو ۽ پختو قدم رکيو
 آهي ۽ اُورچائي ۽ ايمانداريءَ سان هڪ هڪ وڌائي آهي، تنهن ڪسي پرمانا
 پاڻ سهاڻي ڪري. پار پهچائو آهي. وات لاشڪ اڙڪي آهي پر اُچورو آرم ۽ آند جو
 ملي ٿو. سنساري ڪن لاءِ ڪهڙا نه ڪشالا ڪڍڻا پون ٿا ته پوءِ زُوحاني وزن ملڻ لاءِ به
 ڪنهن هٻلا هلاڻا پوندا.

سنگور جي سڄي شيوا، سندن جو سڌ، ٿام جو رنگ، شپ اچڻ، شد پاواناٿون، ويچار ۽ ڪريائون. نيشڪام ڪرم، سڀ جو خير، هر حال ۾ شڪر ۽ وڪارن کان آجرو، لاندريين ۾ آڏول ۾ من ايڪاڙ، دماغ روشن، هر دو ڪوئل ۾ نماڻو، نهٺو ۾ نرم، رڀادا ۽ مسڪينيءَ جي هُورف، سڀ جو سڄڻ پر نه ڪنهن جي هٽيڻ ۾ نه ڪنهن جي ڪٽيڻ ۾، رهي اهڃاڻ ۽ ائمال آهن انهيءَ ۽ اڻڇ ڏانڊ جا ۽ نه آڪهه، عهدو، اقبال يا آب نمبر.

اهو آهي انسان جنهن پنهنجو پاڻ بچائي، خود پرماتما جو سروپ ئي ٿيو آهي. اهو آهي آدمي جنهن پرهم جو گيان پراپت ڪري، خود پرهم بڻجي چڪو آهي. پرهم سندس جيون ۾ آهي. ۽ سندس جيون وري پرهم ۾ آهي. اهڙي انسان جو ڪهڙو ڪم ڪل سان ۽ ڪهڙو لاڳاپو ڏانڊ ڏانڊ سان؟ هو ڪهت ڏانڊ وارو هوندي به انهيءَ اُتر ٻڌويءَ ئي بهتل آهي جتي هو پاڻ کي پرماتما ۾ ۽ پرماتما کي پرگرتيءَ ۾ ڏسي ٿو. اڻڇ ڏانڊ وارا به هن جي اکيان سر نمانين ٿا. سري گورو اُمر داس صاحب فرمايو آهي:

سر جن نرمل جن آپ بچايا - آبي آءِ مليا سڪدانا
رڳو مارو، مهلا
رڳو شيد رڳو ڪڍ ڪاريءَ - در ساڄي پيم پائي هي. -
سڄا، سرلهو (۲) ۳

هي ٻڌا، نيچ نُون آهن جو وڪاري جيون گهاري، ممڪن ۾ ڏهاڙين جي قطار ۾ ڪنو ٿيو آهن. اڻڇي ڏانڊ هوندي به نُون نيچ آهن جو نه تنهن جون ڪامائون، ويچار ۽ ڪريائون منب نيچ آهن. انهيءَ ڪري تنهن جي گمب وشتا جي ڪيڏين جيان آهي. نُون پنهنجي اڻڇائيءَ جي ماپ ڪل، ڏانڊ ۽ ڏنڊي ٻڌارن سان ٿو ڪرين. جڏهن ماپ جون وسڻو ٿي مٿيا ۽ ناسون آهن نه، تنهن جي اڻڇائي ڪٿان قائم رهندي؟ جيڏو وڻ وڏو ٿيندي اُن جي پاڙ وڏي. جيڏو مڪان وڏو ٿيندو اُن جو بنياد هيٺ. آهي نور اها هيٺائين ۾ گهراڻي ايڏي وڏي؟ جتي نه نه تنهن جي جڙ ٿو اڻڇائيءَ جو جڙاڻي آهي؟ ڪيتر صاحب فرمائين ٿا.

ڪيتر جهان گيان ٿان ڏرم هيءَ - جهان جُون ٿهر پاپ
نملوڪ ڪيتر
جهان لڀ ٿان ڪال هيءَ - جهان ڪما ٿهان آپ. صاحب، (۵۵)

پرماتما جو ٿام چم سان سمون ڪرڻ آهي سريشت ڏرم. شپ ڪامائون، ويچار ۽ ڪريائون آهن اُتر ڪل ۽ ڏانڊون. نيچ يا اڻڇ انسان جا ڪرم آهن. سڪرم نيچ ڏانڊ کي به اُتر ٿا ڪن ۽ ڪڪرم اڻڇ ڏانڊ کي به نيچ ٿا ڪن. سري گورو نانڪ ڏي فرمائين ٿا:

جانب ڄمڻ نهڻي پڙجيئي - سچ گهر ليهه - بچاء واک پر پائسي، مهلا
سا جانب سا پٺ هيٺ - جيئهي ڪرم ڪماء - بهلا، شبد (۱۰)

مطلب نه پنهنجا مليل فرض، ايمانداريءَ ۽ قابليت سان پورا ڪرڻ سڌوڻ آهي ۽
پنهنجن فرضن يا ذات کي اوچ يا ليچ سمجهڻ آڏو آهي. هڪ خيال کان نه هر ڪو
انسان پنهنجي جيون ۾ چئني ڌڙن يا آشرهن جا ٿيڻ پورا ڪري ٿو. پاڻ ۽ پنهنجي
ڪٽنب جي زندگيءَ لاءِ پورهيو ڪندي، هو سُڌو آهي. پالنا ڪندي وٺڻ آهي، رکيا
ڪندي ڪٿي آهي. سکيا ڏيندي پراهمڻ آهي. جنهن انسان پنهنجي جيون ۾ راهي
سڀئي ٿيڻ ۽ فرض بنا ڪنهن مطلب يا موٽ جي پالڻ ڪيا آهن، اهو ئي انسان سريشت
آهي. هو سماج جي ڀرڻ ۾ ڪو اڻڄاڻي ۽ اڻڄاڻيءَ جو پيد نه ٿيندو. ڇو ته هو پيد
جي حد لتاڙي پيد ۾ داخل ٿي چڪو آهي.

هي بهدا جي راهو پڙهي ۽ سمجهي. تنهن جي من ۾ بهدا اڳاٽا آئي آهي ته مان
به ميمڪ مان بداجي ڏورمڪ ٿيڻ جي ڪوشش ڪريان ۽ ڏهاڳ مان ٿري سهاڳ جو
سڄو سک ماڻيان نه ٿيندڙي مراد به حاصل ٿي سگهي ٿي. ستن ۽ مهائين جي آس ڪما
آمد جاڳائي ٿي، نسلي بخشي ٿي ۽ اهو ثابت ڪري ٿي ته ڪهڙو ۽ ڪيترو به ڪرڻ
انسان، وات بدلائي ڊڳ لڳي سگهي ٿو. رستو بتايل آهي. هاڻي رڳو پنڌ جي پيروي ڪرڻي
آهي ۽ عطا ٿيل علم تي عمل ڪرڻو آهي. گذرڻي کي ياد ڪري دل شڪست نه ٿي ۽ پر
گذريل آزمودن کي ياد ڪري، آئيندي لاءِ سبق پراءِ نه متان وري نه وات پلجين. جن
اوڻاڻن ۽ عادتن اڳي اوجھڙ ۾ آندو هو سي نه وري برقرار ٿين ۽ آخر شڪستي ناس ڪن.
سچ جي سمارڪ اي ايمانداريءَ ۽ اورچائيءَ سان وڌائيندو هل ته مالڪ به مددگار ٿي،
مڙل مقصود ٿي پهچايئي. دنيا ڪاڻ ڏين نه وڃاء پر دين ڪاڻ دنيا وڃاء.

ستن جون ساڳيون ۽ سڀ پرشن جا سُخن، دڪي دل کي دلداري ڏين ٿا ۽
آسائيندين ۾ اڪير پيدا ڪن ٿا ته سائينءَ وٽ سيڪڙي آهي. هن وٽان هر وقت مهر جا
مڙن پيا وڃن ۽ رحمت جا رڳا وڃن. جن جو لاپ ۽ لطف هر انسان وٺي سگهي ٿو،
ٿوري هر ڪهڙو به عيبدار هجي. عيب، اوڻايون، اوکڻ، بدٿيون ۽ بدڪاريون، سڀ معاف
ٿينديون. بشرطڪ اهو عيبدار، آندو جا آڏا، آڻا ۽ آڃا يا اشارا پلجي، چپ مان چاوت
ڪڍي، من جي مڏي مٽائي، سرل سڀاءَ ڪري، سچ جو سڌو سڌو رستو وٺي، ستڪور
جي سميت جو سمر ڪڍي، توڪل، توبه ۽ تبهائيءَ جو ٿرهر ٻڌندو. جنهن سالڪ جي هڙ ۾
اهي هيرا آهن، اهو اوس الاهي لاهار ٻڌندو. آتمڪ اُنڙ پائيندو ۽ مالڪ سان ملندو.

باب پنجنون .

مَن دشمن تہ دوست بہ آہی .

(۱) دیہی ۽ آتما .

(۱) . دَن اَندي پُر چل - سیاٹا - پنچ تس کا رچن رچانیا
جس وکر کمر آئی هتہ - سو پانیا ستگور پاسا هي
دَن کھي لون وس مي نالي - پرہ سبک واسي بال کھالي
تجھي ہا هتہ کتھي نہ ليکي - وچن ديہ چوڈ نہ جاسا هي
پُر کھيا هتہ حکمي ہندا - اوہ پاورو ناگر جس کاٹ نہ چندا
چچر راکي کور تہ سنک وھٹا - جا سدي تان اوت سڈانا هي
جہ پُرا بچن کھي دَن ساچي - دَن کچو نہ سمجھي چنچل کاچي
ہوڑ ہوڑ پُردي سنک مانکي - اوہ باف جانچ کرہاسا هي
آئي آکيا پرہ بـالائيا - نسا دَن پچي نہ متا پکائيا
اوت سڈانہر چوڑ ماني - دہک نانک متن مرساھا هي .

[راڳ مارو، محلا پنجنون سولھو (۲)]

(۲) ہر گا مندور سوھٹا - کيتا کرٹي ہار

سري راڳ - محلا
بھلا، اشتھدي (۲) ۷

رو سن دپ انوپ جوم - ٹوپوٹ جوم اہار
ہات پتھ کڑ کرٹي - سچ سردا واپار .

راڳ مانجھ، محلا
نيجا، اشتھدي (۳) ۱

(۳) اس کائيا اندر وس اسٹکا - گورمک ساچ ملي تان وپکا
تہ درواجي دسوي مکٹا - انحد شبد وچاوتيا .

(۴) رن کرٹي لک کيل رچانیا - کائيا سربوي وچ سپ کچ پائيا

(۳) ۱۳

شبد بيد کرني محل پائي - محلي محل بلاوتيا .

۱. دیہ . ۲. آتما . ۳. چتر . ۴. سردو . ۵. وڈو، مہان . ۶. مہاجي . ۷. جیستاء . ۸. لیستاء .
۹. راہ رہاني وندو . ۱۰. چرچو ٹي سمجھي . ۱۱. صلاح مصاحف کي . ۱۲. وڈوا .
۱۳. مرہ . ۱۴. پورکي . ۱۵. پرمالما . ۱۶. سورج . ۱۷. چنڈ . ۱۸. ڈیما .
۱۹. ٹیپی لوک . ۲۰. اندراپن . ۲۱. دیہي . ۲۲. آتما . ۲۳. آنتھکرت . ۲۴. رام نام .
۲۵. گمین . ۲۶. کررود معرفت . ۲۷. ڈھون . ۲۸. کلي ٹو . ۲۹. رنگجي . ۳۰. سروپ .

راڳ مانجه، محلا بهلا،
وار، (۳) سلوڪ محلا
بهلا

(۵) جيءَ پاء نُن ساڃيا - رڪيا بطع اِطاء
اُکي دٻڪي جهڙا ٻوليءَ - ڪني شرفِ سماءَ .

راڳ گورڙي، ڪير
صاحب، شبد (۱۳)

(۶) ڪُت نير ڪر ڪوٺڙي ٻانڌي - بَس اُڻوڀ ٻيچ ٻائي
ڪُڇي ڪُلف ٻران ڪر راکي - ڪرئي ٻار نه لائي .

راڳ آسا، محلا ايجاء،
چند (۵) ۲

(۷) من ٽون جوت سرُوڀ هيءَ - اُٻا مَول ٻڃاڻ
من هُو هي نيريءَ ٿال هيءَ - ڪور مٽي رنگ ماڻ

مَول ٻڃاڻه ٿان شُه جاڻه - مَرخ جيتوڻ ڪي سوجهي هون
ڪور پوساڏي ايڪو جاڻه - ٿان دُڙجا پاڻ نه هون .

راڳ آسا، محلا چوٿان،
چند (۲) ۱۰

(۸) سڀ ٻانڌي ٿڌي ساڃيا - وچ وَسَ هَر ٿارا
جو پاڙه ٻانڌي وچ وَسَ سا نڪلي - ڪيا ڪرئي ڪري وڃارا .

راڳ آسا، محلا بهلا،
وار (۲)، سلوڪ
محلا دُڙجا

(۹) ايڪ ڪرشن سرب دُٻا دُٻو - ديوان آما
آما باسد يو سر - جيڪو جاڻي ٻيٽ
نالڪ ٿاڪا داس هيءَ - سوني ٿرڻن دِٻو .

راڳ وڏهس، محلا
ٽيجا، چند (۲) ۴

(۱۰) ڪاٺيا ڪڍڻ ٿان ليٽي - جان سڱور لڳي ملائي
پورم ماٺيا وڇه ڪٽيئي - سڙي ٿام سمانئي .

راڳ سورڻ، ٻڳ
لامد يو، شبد (۱)

(۱۱) رڻن ڪمل ڪوٺڙي - چمڪار ٻيٽل ٽهي
نيريءَ ٺاهي دُور - نڃ آسمي وهيا پراور .

راڳ سورڻ، ٻڳ
روداس، شبد (۶)

(۱۲) جل ڪي پيم پُون ڪا ٺيا - رڪت پُونڌ ڪا ڪارا
هاڏ ماس ٿاڙي ڪو پڇر - پَنڪي ٻسي ٻڃارا .

راڳ ديؤگڌاري،
محلا پنچوان، شبد (۴)

(۱۳) جه ٽي اڇير ٽهي سمائو - اه پڌ جاني ٽهون
جهان جهان اه ديهي ٿاري - رهن نه ٿايمو ڪهون .

۱. ديوي . ۲. اُٻا ٽيندڙ ۳. ساه وڌو آهي . ۴. زبان . ۵. سرتي . شڪتي . ۶. چم ڇڪر .
۷. آما . ۸. رُو جاني ڪيان . ۹. اُڪيانا . ۱۰. ديو، وقت . ۱۱. سرُوڀ . ۱۲. پرمالما . ۱۳. ڪروا .
۱۴. دٻيڪ پاڙي . ۱۵. ديوتاڻون . ۱۶. دٻيڪ . ۱۷. پيغمبر . ۱۸. پيد . ۱۹. سون، پوٽو .
۲۰. ويجهو، نزدڪ . ۲۱. پيم . ۲۲. ساه . ۲۳. ماڻا جو رت . ۲۴. پي جي ويري .
۲۵. نبضون . ۲۶. دانا نڪاڻو . ۲۷. ڪڏهن نه .

واڳو سوهي، مڪلا
ٽيجا، اشهددي (۲۲)

واڳو سوهي، مڪلا
ٽيجا، وار (۱۹)، سلوڪ
مڪلا دوجا

واڳو رامڪلي، مڪلا
پنجوان، شبد (۳۰)

واڳو رامڪلي، مڪلا
ٽيجا، آند صاحب (۳۳)

واڳو رامڪلي، مڪلا
ٽيجا، وار (۱۴)

(۱۶)

واڳو رامڪلي، ڪمبر
صاحب، شبد (۴)

واڳو مارو، مڪلا
پنجوان، شبد (۳۱)

واڳو مارو، مڪلا ٻهلا،
سولھو (۴)

(۱۳)

(۱۴) ڪاٺيا آندڙ سڀ ڪڇ وڃي - نند منڊل پالالا

ڪاٺيا آندڙ جڳ چيون ڏانا وڃي - سينا ڪري پرتالا.

(۱۵) مليئي مليا. نس ملي - ملي مليا جي هوءَ

آنتر آلي جي ملي - مليا ڪهڻي سٺو.

(۱۶) آتم رام سرب مه پيڪ - پورن پور رهيا پرتاپ اڪ

ون آمل. ردي مه جان - آني وس نون آپ پچان.

(۱۷) اي سربا مير يا هر تر مه چوت رکي - نان نون جگ مه آليا

هر چوت رکي نڌ وچ - نان نون جگ مه آليا.

(۱۸) ڪاٺيا هنس ڏر ميل - ڪرئي لڪ پائيا

سپ مه گهٽ ڦرندا - ڳورمڪ پرڪاٺيا.

(۱۹) ڪاٺيا آندڙ ڳو ڪوٽ هي - سڀ دستر ديسا

آلي آڙي لائين - سب مه پروسا

آني سرشت ساچين - آبي گهٽ رکيسا.

(۲۰) ڪوٺڙي مه ڪوٺڙي - پرم ڪوٺڙي بهار

ڪور دپي بس ڪمبر ڪٽ - ليوه بس سارو.

(۲۱) سنجڙو وڻجڙو ڏره هي هون - پڇ ڏات ڪو پخلا ڪيئا

ساهي ڪر نرمائڙي جي - دپي وچ جيءَ آءِ پچيا.

(۲۲) ماءُ ڪي رڪست پتا بد ڏارا - مورت صوف ڪر آڙا

جوت ڏات جيتي سڀ ٿيري - نون ڪر سڀ ٺاڻي هي.

(۲۳) دپي آندڙ نام نواسي - آبي ڪر هڃ آهاسي

ناجيه مري لا مارا جائي - ڪر دپي شبد رضاڻي هي.

۱. دپي. ۲. پرماتما. ۳. سنڀال، وڪيا. ۴. ٻاهر پون ملعو. ۵. سڄو ميلاپ. ۶. آليا. ۷. ڪجهو.

۸. ديس پوديس. ۹. سمانڙي. ۱۰. ٻڌي. ۱۱. سنڀالي. ۱۲. ميلاپ. ۱۳. جدائي. ۱۴. آند
کان. ۱۵. ساهه، پوان. ۱۶. حڪم مطابق. ۱۷. ماءُ جي. ۱۸. ويري. ۱۹. ڪمين. ۲۰. هنڌ.

جاء. ۲۱. ماتا جي آگيا. پر

- (۲۴) پښت تل ټل کائيا کيږي - نس مه راورن ليچ چيږي
 آسم راورام هي آسم - هر پانيچي شبد وچارا هي .
- (۲۵) مائي اېک سگل سنسارا - به^۲ بد باندي کهڙي کمارا
 پښت تل د بهي کا آکارا - گهت وډ کر کړيچ بېچارا .
- (۲۶) جته دن رانن^۱ لغو^۲ لته بچيو - مورت کهڙي پلو
 بجاون هارو اوت سډارنيو - تب قر باچ له پچيو .
- (۲۷) تون دانا جيتا - سپي کا
 جيتا اندر - جيتا^۳ تويي .
- (۲۸) کائيا محل مندر گهر هر کا - نس مه راکي جوت ابار
 نازک گورومک محل بسلانيچي - هر ميلي ميلاهار .
- (۲۹) هر مندر مه هر وسيع - سرب نوتو سوه
 نازک گورومک ولجيتي^۱ - سچا سودا هوه .
- (۳۰) کبير جوهر جنس بجاوتي - نوت گتي سب نار
 جنس بچارا اکيا کړي - چلي بجاوتهار .
- (۷) ۱۰ (۱) واکه پيرغ، محلا بېجا،
 شبد (۱)
 واکه سارنگه، محلا
 پنځوان، شبد (۳)
 واکه ملار، محلا پهل،
 شبد (۱)
 (۵)
 واکه پرياني، محلا بېجا،
 اشتېدي (۱۱)
 سلنوگ، کبير
 صاحب (۱۰۳)

۱. د بهي . ۲. پرمالها . ۳. آله . ۴. انيک پرکارن جا . ۵. راف . ۶. نېستاء . ۷. پرائن جو آواز .
 ۸. سر وې . ۹. کوروه معرفت . ۱۰. مچر واپار کر، سکرم کر . ۱۱. واجر، سربو . ۱۲. پزان .

(۲) من جي مستي .

- (۱) مائي - من ميرو بس ٿاهه .
 نس پاسر بکين ڪم ڏاوت - ڪه ٻڌ روڪم تاهه . (۰.۱)
 بيد پوان سمرت ڪي مٿ سن - نمک نه هيتي بساوي
 پر ڏن پر ڏاڙا سڙ ڇپو - برٿا جنم سڄاوي
 مد ماڻيا ڪي پٽيو پاڙو - سوڄهت نه ڪچ ڳاڻا
 گهٽ هي پيتر بس نرڻجن - ٿاڪو مر نه جانا
 جب هي سرن ساڌ ڪي آڻيو - ڏورم سڱل ٻنسي
 لب ٿاڪ چيٽيو چٽاس - ڪاڻي جر ڪي ٿاسي .

[راجه سورن ، هڪلا نوان ، شبد (۷)]

- (۲) ڏاڻيو ري - من ڏه ڏس ڏاڻيو
 ماڻيا مڱن ستاد لوپ موهيو - ٽن پرڻ آپ ڀلاڻيو . (۰.۱)
 هر ڪفا هر جس ساڌسگت سڙ -
 اڪ مهه نه اه من لائيو
 اڱسڻو پڻڪ رنگ ڪسڻ ڪو - پر ڪرھ جوڻن جاڻيو
 چرن ڪمل سڙ پاڻ نه ڪيو - نه سڀ پرڪ منائيو
 ڏاوت ڪم ڏاوهه به پاڻي - جڙ ٿيلي ٻڌ پرمانيو
 لاف دان اڻسان نه ڪيو - اڪ نمک نه ڪيرف گائيو
 ٿاڻا جوڻ لاء من توکيو - نه سوڄهيو اڻڀاڻيو .

۱. آڙي اما . ۲. وس ، قبضي پر . ۳. راف ڏيهن . ۴. وڪارن جي وش . ۵. ڀٽڪي ٻيو .
 ۶. ط-رح . ۷. سدر ٿيڻ . ۸. گهڙي ، ٻل . ۹. هر دو . ۱۰. استري . ۱۱. گذاري . ۱۲. نشو .
 ۱۳. پاڳل . ۱۴. پرمانا . ۱۵. ڪمت . ۱۶. ڏسائون ، طرف . ۱۷. آڙي نو . ۱۸. ڏسي .
 ۱۹. ڪهنو . ۲۰. نڪڙا ، ٿاڙڻا . ۲۱. پرير . ۲۲. ستگورو . ۲۳. نهوئا . ۲۴. ڳهاڻو . ۲۵. ڀڄو .
 ۲۶. ڪين پرڪار . ۲۷. آما .

پراڳاڙ نه ڪهڙو ڪيئي - ٺهي سڱور شيرو ٺاهيو
 پنج دؤت رڄ سنگت گروشت - مترارو مسد مسانور
 ڪرڻ بيمتي ساذ - سنگت - هر يڪت وڃل سڱ آيو
 نانڪ ڀاي پڙيو هر پساڇي - راک لاج آهائيو.

[راڳ ٿوڙي، مڪلا پنجوان، شبد (۳)]

- (۳) من ويڪاري واڙيا - ويڪارا ڪرم ڪماء
 دؤجي پاو آڪيائي پؤجدي - درگهه ملي سوا.
 (۴) ٺاه من چنل وس نه آوي - ڏاڏا لائي دءِ دس ڏاوي
 پڪ ڪا ڪيڙا پڪ مه رانا - پڪ هي ماه پچا وڻيا.
 (۵) ڪهڙون اوچ ٺيچ مه پسي - ڪهڙون سوک هرک رنڪه هسي
 ڪهڙون ننڊ ڇنڊ پٽهار - ڪهڙون اوڀ آڪاس پٽيال.
 (۶) ٿرندي ٿرندي دءِ دسا - جل پوت بن راه
 جعلي ڏاڏا مرڻڪو - آل بهندي آءِ.
 (۷) ڪوٽ پير جيسي ڏاڏا - ڪڇ ديس ديس نه اوچهه
 آسي مهرا من پکيا بهريا - ڪڇ آراڙو نه سوچهه.
 (۸) من ميوو ڏٺيال - ستي ٿر ل وهِي
 لڙي ڪهڙي ڀاي پاڪندي - ماڻيا اڏڪ لڳي.
 (۹) سڪ ڪي هيم ٻهٽ ڏک پاوم - شيرو ڪرمت جن جن ڪي
 ڏاڏا ڏاڏا سڱان جڳ ڏوٽ هِي - ٺهر سڏ رار پچن ڪي.

سوري راڳ، مڪلا
 چوڻان، وار (۱۳)،
 سلوڪ مڪلا ٺيڃا
 راڳ مانجهه، مڪلا ٺيڃا،
 اشتهدي (۴) ۲۹

راڳ ڪوڙي، مڪلا
 پنجوان، سڪمي
 صاحب، اشتهدي
 (۵) ۱۱

راڳ ڪوڙي، مڪلا
 پنجوان، وار (۱۷)

راڳ ڪوڙي، پڪت
 روڏاس، شبد (۴)

راڳ آسا، مڪلا ٻهلا،
 شبد (۳۴)

راڳ آسا، مڪلا ٺاوان،
 شبد (۱)

۱. ڪڏهين. ۲. وڪار. ۳. گفنگو. ۴. ڀاڳل. ۵. رڪيا ڪندڙ. ۶. پاسي، شرن. ۷. پنهنجو
 سمجهي. ۸. وڪوڙيل. ۹. ڏٺيس ياڙ، پياڻي. ۱۰. وڪارن جي وش. ۱۱. ڏک. ۱۲. سڪ
 ۱۳. ڏندا. ۱۴. ساڪ، ساراه. ۱۵. وهنوار. ۱۶. مڻي. ۱۷. پاڻال. ۱۸. وڻراه. ۱۹. ماس، مڙدو.
 ۲۰. ڳجهه. ۲۱. ڪوه. ۲۲. ڏيڏر. ۲۳. پريديس. ۲۴. لوڪ پرلوڪ. ۲۵. پرمائيا. ۲۶. آسٽر،
 ايڪاڪر. ۲۷. بوهڊ. ۲۸. پيارو. ۲۹. انسان. ۳۰. گهر گهر. ۳۱. ڪتو. ۳۲. پٽڪي ٿرو.

- (۱۰) کٽسي من لڙهگا ري سنسار ساگر - پکي ڪو بنا
جولسي مائيا دڪ ڪيچ - پولا ري منا.
- (۱۱) ڪهه ڦولھ، آند پکي سوک - ڪب هسو ڪب وٺيئي
ڪهون مڱل پوي ايماني - ڪب سادو سنگ ڏوٺيئي.
- (۱۲) ڪُسر رتڪ سنگ رس وچيا - پکيا ايسڪ اپاڻير
لڙپ سڏي من سک ڪر ماني - بيگ تھان آت ڏاڻير.
- (۱۳) مد مائيا ڪي پٽيو بارو - هر جس ٺهي آچري
ڪر پو پٽج جڪت ڪٽ ڏهڪي - آندو آندو پري.
- (۱۴) مدوٽا ده دس ڏاودا - اوھ ڪٽسي هر ڪٽس ڪساري
لندري واپ رهي آڌڪائي - ڪام ڪروڙ نٺ ساري.
- (۱۵) رار پڄن ڪي ڪٺ ٺهي جاني - مائيا هات پڳالا
اڙجھ رهيو پکين سنگ پڙا - لار رتن پسرالا.
- (۱۶) راهر پک پٺت چترائي - مدوٽا ده دس ڏاوي
هڙي پيا پيا شبد نه چيني - ڦر ڦر جوئي آوي.
- (۱۷) نٺ نٺ خوشيقان من ڪري - نٺ نٺ مڪي سک جيءُ
ڪرنا چس لڙ آوي - ڦر ڦر لڪھ دک جيءُ.
- (۱۸) من پودسي جي ليئي - سڀ دس پرايا
ڪس پھ ڪولھ ڪنڙي - دڙڪي پسر آيا.
- (۱۹) ڪهرو جيءُ اڻ پڙ ڇوٽ هي - ڪهرو جاء پٽيالي
لوپي جيءُ ٿر نه رهه هي - چاري ڪندا پالي.
- واچ آسار، پکي
لامد پو، شبد (۵)
- واچ ديونگڌاري، مهلا
پنجوان، شبد (۲)
- (۱۵)
- واچ ديونگڌاري، مهلا
ٽالون، شبد (۱)
- واچ وڏھس، مهلا
ليجا، اشتهدي (۱)
- واچ سورن، مهلا
ٽالون، شبد (۱۰)
- واچ سوھي، مهلا
چولان، شبد (۴)
- واچ سوھي، مهلا
پھلا، اشتهدي (۳)
- واچ سوھي، مهلا
پھلا، چس (۷)
- واچ رامڪلي، مهلا
پھلا، شبد (۱)

۱. ٿندي، ۲. ٻولدي، ۳. ڪهيو، ۴. ڪدم، ۵. اچاري، ۶. چل
ول، ۷. لکي، ۸. پٺت، ۹. پھد، ۱۰. وڪاڻو، ۱۱. ڪٽل، ۱۲. آھڻڪار، آھر پاڙو،
۱۳. سنسار، لڙسپ، ۱۴. ڳنڙي، ۱۵. لالمان، ۱۶. آڪاس، ۱۷. پاتال، ۱۸. آستر، ايڪاگر،
۱۹. ڳولھي، پڙڪي.

- (۲۰) ٻاس من بندر مه مدوتا ذاروي - سکر پلر تياک مها دک پاوي
ٻان سنگور پيئي لٽر ل - پاوي - آٻي کيل ڪرائدا
(۲۱) ڪام ڪواري دک سکر درواني - ٻاپ ٻنڌ درواجا
ڪروڙ پراڏان مها ٻڌ ٿنڌر - تهر من مياوسي راجا
(۲۲) ٻاس من ڪٽ ٻسنت ڪي لکي نه سوعراھ من جلبا دوجي دوء
راھ من ٿنڌي باڏا ڪرم ڪماء - مائيا مونا سدا بللاء
(۲۳) من چوڪي من پوگيئا - من موروک ڳاوار
من داٿا من منگتا - من سر گور ڪرارا
ٻنچ مار سکر پائيا - اٿسا ترهر ٻيچار
(۲۴) جڻ من ٺيڪر ٻرهن ٿسا - جڻسي منشا ٿسي دشا
جڻسا ڪرم ٿسي ٿو لاري - سنگور ٻوڙ سهج گهر پاوي
(۲۵) ڪير من پٺي پيو - اڏ اڏ ڏھ ڏس جاء
جو جڻسي سنگت ملجي - سو ٿسو ڦل ڪاء
(۲۶) ڪير من موندبا نهئي - ڪيس مبدائي ڪاء
جو ڪچ ڪچا سون ڪيئا - موندبا موند اڃاء
(۲۷) فريدا رها ٿن پڙنڪا - نٽ نٽ ٺڪي ڪوڙ
ڪني اچي ٺي رهان - ڪئي وگي ٻوڙ
(۲۸) ڪير من پٺي پيو - اڏ اڏ ڏھ ڏس جاء
جو جڻسي سنگت ملجي - سو ٿسو ڦل ڪاء
(۲۹) ڪير من موندبا نهئي - ڪيس مبدائي ڪاء
جو ڪچ ڪچا سون ڪيئا - موندبا موند اڃاء
(۳۰) ڪير من پٺي پيو - اڏ اڏ ڏھ ڏس جاء
جو جڻسي سنگت ملجي - سو ٿسو ڦل ڪاء

واڳ مارو، مڃا ٿيڃا،
سولھو (۷) ۱۶

واڳس پير، ڪير
صاحب، شيد (۱۷)

واڳس پير، مڃا ٿيڃا،
شيد (۱۶)

واڳس پير، مڃا ٿيڃا،
شيد (۶۰)

واڳس پير، مڃا ٿيڃا،
اشتهدي (۳)

سلوڪ، ڪير
صاحب (۸۶)

(۱۰۱)

سلوڪ، شيد
(۸۸)

۱. سستو گاهه، ۲. ٿان، ۳. لڪاڻو، ۴. پرماتا، ۵. پڇ، ۶. مهندار، ۷. پيانڪ، ۸. منس،
۹. سڌ ٻڌ، هوش، ۱۰. ٺٽي پيا، ۱۱. وراڻ ڪري ٿو، ۱۲. پوڪي، ۱۳. آڪيان،
مورڪ، ۱۴. منهن جي مستڪ جو رکالو، ۱۵. ٻنچ وڪار، ۱۶. پتي جو اُٺڻ، ۱۷. درشتي،
۱۸. پريت، ۱۹. سروي، ۲۰. ڪوڙايو، ۲۱. وار، ۲۲. آجاو، وٺڻ، ۲۳. ڪين بهڻ
ڪري ويندو آهيان، ۲۴. ڀلي ڪيترا به ترشنانن ۽ واشنانن جا جهولا لکين.

[۳] ڪمٽ ۽ من جي مٿل.

(۱) جڳ. دُومِي مٿل دڪ پائيا - مٿل لاڳي دُوجِي پاڻو
 مَل هُومِي دُولي ڪوِي نه اُڙِي - جي سُولِيڪ ٿاءُ
 ٻهٺ پڌ ڪرم ڪماوڌي - دُوڻِي مَل لاڳي آءُ
 دُوهِي مٿل نه اُڙِي - پُڄهه ڪيانيسا جاءِ
 من ميري - ڳور سِرڻ آوِي ٿان نِرمَل سُوءِ
 منمڪ هُور هر ڪر ٿڪي - مٿل نه سڪي دُوءِ
 من مٿلي پڳت نه هُورِني - نام نه پائيا جاءِ
 منمڪ مٿلي مٿلي مٿي - چاسَن پَس ڳراءِ
 ڳور نِرساڌي من وسِي - مَل هُومِي جاءِ سماءُ
 جڳ اُنڌوِي دِڀڪ ٻالِيءِ - دُءُ ڳور ڳيان اُڳيان نِجاءُ.

(۱. ۲)

[سري راڳ، مهلا ٽيجا، شبد (۳)]

سري راڳ، مهلا
 ٻهلا، شبد (۱۹)

سري راڳ، مهلا چوٿان،
 وار (۱۴)، سٺوڪي
 مهلا ٽيجا

واڳ، مانجهه، مهلا
 ٽيجا، اشوڌي (۷)

واڳ، ڳرڙي، مهلا
 پنجوان، شبد (۱۳)

(۲) ايه مبر مَورڪ لڙِيءَ - لڙِي لڳا لڙِيان
 شبد نه پيچِي ساڪتا - دُومِي آون جان.
 (۳) پَر نندا ڪري - اُنڌر مَل لائي
 ٻاهر مَل دُوي - من ڪي جُوت نه جاني.
 (۴) من مٿلا هي دُوجِي پاڻو - مٿلا چُونڪا مٿلي ٿاءُ
 مٿلا ڪاءُ ڦر مٿل وڌائي - منمڪ مٿل دڪ پاوڻيا.
 (۵) جو پُلائي سو ٻرا جاني - ساڄ ڪهڙي سو ٻُڪي سڻائي
 چاڻهي ٺاهي جيئس اَر هار - اهر وليم ساڪت سنسار.

۱. اُهيڪار، اهر پاڻو. ۲. وڪارن جي پليٽائي. ۳. دُئيڪ پاڻو، پياني. ۴. لهي، نورف ٿئي.
۵. اشدان ڪري. ۶. پيٽي. ۷. پرمائما. ۸. جبهن ڪري، جبهن سان. ۹. ڪري. ۱۰. ڏيکو.
۱۱. ٻارو آهي. ۱۲. پيچي. ۱۳. ليمڪ. ۱۴. ڪمٽ. ۱۵. رسوئي خالو. ۱۶. گهر. ۱۷. چڱائي.
۱۸. وش. ۱۹. سمجهي ٿو. ۲۰. سوڀ. ۲۱. پتڪ.

- (۶) جۇڭ باغ سا سچ كىر جايي - سەھەردىن مەن لىگىي نە راتىي
 باۋىي مارك ئىدا چىنا - سىدا چىرۇڭ اۋۇڭا بىنا.
- (۷) اۋىك جىلا - جى ئورويى دىھىي
 مەل نە ئورويى - شە نە تىھىي.
- (۸) كەر مەندىر خوشىغان تىھىي - جىھون ئۇن آۋە چىس
 دىنا كىغان وۇ يانغان - ئازىك سىپ كىمە.
- (۹) چىسا ئۇن كىرە تىسا كىرە - تىھە بىنا دۇجا تىھىي كىرە
 جىھىي ئۇن - دىھ تىھىي كىرە باۋىي - ئىزا تىھىي ئورويى چىلاۋىي.
- (۱۰) مېئا سىك سىك لىتاۋىي - مەرە مانىا كىر بالدىي
 جە جانۇر سى چىس نە آۋىي - آھىد پىي آلدىي.
- (۱۱) دىمىس پاك ھىن مە تىھىي - لار سىمىس آۋىي مە روھىي
 كىمۇڭا كىمە كىمە مەس پالىيىي - ئورپىيىي وشتا كىمە كىمە.
- (۱۲) دىمىس مەل نە چىكىي - جى وىد باۋىي جىك چار
 ئورپىيىي كى مانىا مۇل ھىي - وچ ھۆمىي ئار وسار.
- (۱۳) جىر جىر كىي لاس مەن كىمە مەل لايى - كىلا ھۇڭا سىمە
 كىنلىي ئورپىيىي آۋىي نە ھۆمىي - جى سىمە ئورپىيىي پادە.
- (۱۴) چىتى جىن كىي كىزىي - مەلى چىس كىنور جىمە
 ئىن مە لار نە اۋىجىي - دۇجىي وپايىي چور جىمە.
 مۇل نە بۇجىمە آۋىي - سى پىسۇڭا سى دور جىمە.
- (۱۵) سىھىيىي سۇڭا سىپ سىسار ھىي - جىن دىمىس دۇجا پادە
 كىن مەر جىڭ سىپ بىس چا - جىمە ئىكەي نە ئورپىيىي چاۋۇ.

۱. چىچ. ۲. لىكى. ۳. كىرە. ۴. تىزۇ. ۵. آھىي. ۶. ھارون. ۷. كىمىن كىرلن جا
 اشان. ۸. ھىردى. ۹. پىرمانا. ۱۰. چىرلا. ۱۱. جىھون پىرلوك. ۱۲. وچىر آھىي. ۱۳. كىمە
 ۱۴. كىمە بىخى. ۱۵. كىارۇ. ۱۶. كىان. ۱۷. دىپا. ۱۸. وشتا. ۱۹. ئى. ۲۰. كىارو
 اۋندە. ۲۱. كىارو بىرچى. ۲۲. سىفا. ۲۳. تىس. ۲۴. كىمىر. ۲۵. چىلور. ۲۶. لاس ئىي
 وىدو. ۲۷. جانۇر يا چا.

۱. ۲. ۳. ۴. ۵. ۶. ۷. ۸. ۹. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳. ۳۴. ۳۵. ۳۶. ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰. ۴۱. ۴۲. ۴۳. ۴۴. ۴۵. ۴۶. ۴۷. ۴۸. ۴۹. ۵۰. ۵۱. ۵۲. ۵۳. ۵۴. ۵۵. ۵۶. ۵۷. ۵۸. ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴. ۶۵. ۶۶. ۶۷. ۶۸. ۶۹. ۷۰. ۷۱. ۷۲. ۷۳. ۷۴. ۷۵. ۷۶. ۷۷. ۷۸. ۷۹. ۸۰. ۸۱. ۸۲. ۸۳. ۸۴. ۸۵. ۸۶. ۸۷. ۸۸. ۸۹. ۹۰. ۹۱. ۹۲. ۹۳. ۹۴. ۹۵. ۹۶. ۹۷. ۹۸. ۹۹. ۱۰۰.

- (۱۶) دمر اچمت لُپس مدود، بِکيا - بَه. دُرمس مَتل پُورا
نمري شيدا کر نه سکھ پرې - هر کت کر مگد ترا.
- (۱۷) ساکت مَلي. درمتي - هر. وس نه جاښ
جني اُرمس پر مَلتالیا - بِک سَت رچھ وچن.
- (۱۸) اُولي ناهي جهُولي ناهي - ناهي کسي وهُولي
پر چغل چيلا چنډ کوالير - دُرمس گرم وهُولي.
- (۱۹) خالي هُوَن دُلي آي - وځ لاري کت ليا کرائي
دُرمس اَنډلا بَس بَساي - مولي روه پکارا هي.
- (۲۰) دُرمس جُولي لوي لويار - اُوکهار ي اُوکهار
کچي مس فیکا مکه لوي - دُرمس لام نه پائي هي.
- (۲۱) اکاني اَنډا بَه گرم دوراني - من هت گرم تر جُولي پائي
بکيا کارځ لب لوب کماوه - دُرمس کا دورا هاهي.
- (۲۲) مَلي شو شکر مهش - مَلي سَد سادک آر بیک
مَلي چوکي چکر چتا سَهَم - مَلي کالیا هنس سميت
کله کير ني چن لوان - نوم لي جو وَاَمه جان.
- (۲۳) کچل گرُوب کُتار کُکبي - پُر کا سهج نه جالیا
هر وس راکه رسن لپي لپي - دُرمس دوکر سمانیا.
- (۲۴) فريدا مِچ پُولا واکه دا - مس مَلي هره جاء
کُله روح نه جالپي - سَر پي مَلي کاه.
- (۲۵) کله کيري چوږي - کتوځا مَل مل ناه
من نن مَلا اُوکلي - چينچ پري کند پناه.

۱. لالچي. ۲. موزک. ۳. گراير آهي. ۴. کهنځايي. ۵. چيلا. ۶. خالي. ۷. پرمالما. ۸. آجا وار.
نمري. ۹. پدارت. ۱۰. پُلچي. ۱۱. کولي. ۱۲. جوت. ۱۳. کلن واځون. ۱۴. سادانلون کندډ.
۱۵. وځن وارن وارا. ۱۶. قبول. ۱۷. پاس. ۱۸. پرتو. ۱۹. پرتو. ۲۰. کلتا.
۲۱. لوي. ۲۲. کپيلو. ۲۳. مگر. ۲۴. مهي. ۲۵. چهنس. ۲۶. کند.

آزما ۽ دیھی ۔

من جي مستي ۽ مدلل .

آما جو شيد تڻ لستين سان استعمال ٿيل آهي. پوم آما، جيو آما ۽ ديهه، آما. پوم آما خرد پرماتما يا برهر آهي. جيو آما پوم آما جي جوت جي جهاڪ آهي ۽ ديهه آما ديهي يا سر بر آهي جنهن ۾ جيو آما جو واسو ٿيل آهي. جيئن سورج جي ڪرڻ ۾ سورج جون خاصيتون سمائل آهن يا جيئن ساگر جي اوند ۾ ساگر جون خاصيتون موجود آهن، اهڙيءَ طرح جيو آما ۾ به پوم آما جون خاصيتون ۽ خاصيتون سمائل آهن. آما سندن چيٽن جو سروپ آهي تنهن ڪري آس، آجر، اٺل، آناڊي ۽ آبناسي آهي پر سر بر، اندر بند آهي. باندي بند ڀڄڻ لاءِ منتظر آهي ۽ وصال لاءِ پير واهائي.

پرم آما گویا ڪنڀار آهي، جيئو آما مٽي ۽ ديوئي گهڙو مٽيءَ جا ٿانءِ هڪڙا پيا ٺهڻ نه پيا ٻنهن ٻن ڪنڀار جو مٽيءَ مان ٿاڦڻ ٺاهڻ جو سرشتو هر ڏينهن ڇانڙ آهي. تهڙيءَ طرح ديوئي، سڙو يا جسم ناسولت آهي ٻن جيئو آما ٻنهن جي سنسڪارن ۽ واسنائن مطابق هڪ ديوئي ڇڏي يڪدم يا ڪڇ وقت ٽانڀوءَ، ٻئي ديوئي ۽ ٻئي واسو ڪري. اهڙيءَ طرح پرماتما سرشتيءَ جو سرشتو پيو هلائي، پر ڪريءَ جي پالنا پيو ڪري، ۽ ٻنهن جي قدردان جي لپلا پيو ڏيکاري. سنسار ۾ هرهڪ وسوءَ جي پيدائش يا شروعات ۾ خالص يا آنت ٺهڻيءَ لپلا جو آخري آهي. انهيءَ ڪري سنسار کي ناسرشت يا مٽيا ڪوٺيو ٿو وڃي. ڇو نه هر وقت پيو ٺهي، ٺوڻي بدلجي، بدلجي ٻئي ۽ ٻهڻي وري ٺهي. اها آهي پر ڪريءَ. اهڙيءَ طرح پرماتما يا پرشور، پرش ۽ پر ڪريءَ، پاڻ ۾ مليا پيا آهن پر اها پرولي، ڪو پارڪڙ پرکي، وڃي ٿو لاهو پرم پند پائي.

جيرو آتما سڀار جي بند بڻائي ۾ باندھڻ سبب، پوءِ آتما کان الڳ ٿي وئي آهي ۽ وري ميلاپ ڪرڻ لاءِ وريلائون ڪري رهي آهي ۽ ٽڙ ٽپي رهي آهي. پر ميلاپ ۾ ڪٿين ڪٿا اٿن، جيرو آتما کي نه ڦٽڻ ڏهڻ مان آزاد ٿيڻو آهي پر پهرين ڏهڻي ۽ اُٺڻو جيڪي اٿس سندس ڪارڻ ۽ واسنائن جا ٿين. يا چلد چڙهيل آهن، تن کي به صفا مٽائڻو آهي. جيستائين جيرو آتما اها ٻئي غلامي زنجير ٽوڙي، آزادي نه پرائي ڪٿي آهي، تيستائين آواڏن يا جهڳ مڙ جي چڪر ۾ هڙ ڦاٽو رهندي ۽ پوءِ آتما جي ميلاپ کان وهڙو رهندي. مڪتي جيرون پاڻا جو مقصد آهي، جنهن کان پوءِ ئي جدائيءَ جو سر ڏاڍو ٿو اٿي ۽ جيرو آتما ۽ پوءِ آتما ٻئي هڪ ٻئي ۾ ملي، گڏجي ٿيئون وڃن.

۱- اها پرم گئي هر جيو آتما آڳيان کليل آهي پر وزلي کن کي نصيب ئي نٿي سر ۱-

آهن جو. ۱. ڪڏهن نه ڪڏهن ڪو موڪل ٿئي، ڇاڪاڻ ته پور آهن جو در هر جيو آتما لاءِ هميشه ۽ هر وقت کليل آهي، انهيءَ آس ۽ انساهه تي، هر ڪو ڳڻياسو ۽ ساڌڪ ساڌنائن جو سيارو وٺي جيون پاڙا هي منزل ڏانهن پيو وڌائي. جيتري ساڌن ۾ سڳائي، صدق ۽ پاڻ، ٽڙف ۽ ايمانداري ۽ اورچائي، اوتري مالڪ جي مهر ۽ مدد ملندي ۽ جيتري منزل پهچڻ ۾ سهوليت، سولائي ۽ سهي جي ڪشاهه ٿيندي. هي جي پائڻ پٺڙا ۽ پيرين جي پار جا پياسا آهن، سي پرماتما جي پناهه جي پائڻ ۾ پنهيا آهن.

دبويءَ اندر جيو آتما ڪيترن ڪوشن يا ٻڙدن پنهيا لڪل آهي ۽ جن جي اثر هيٺ وهي ٿي، جهڙوڪ:

(۱) استول سربر جو اسين ڏسي سگهون ۽ جو ستن ڌان ۽ پنجن رتن جو جڙيل آهي.

(۲) ستول يا سوکير سربر جهنجهڙ پنجن گيان اندرين سان لاڳاپو آهي،

(۳) پنج ڪرم يا ڪرما اندرين.

(۴) بران يا ساهه جهنجهڙ پنجن ڪرمان يا ڪرمن سان تعلقات آهي.

(۵) حق جهن کي ٿي جدا اوستائون يا استيتيون آهن، جيئن نه چيئن ۽ اُچيئن ۽ اچيئن يا جاڳڻ، سمنو ۽ ششوپتي.

(۶) ٻڌي يا وويڪ جهن کي من جي اثر هيٺ، مڪي وانگر ٻه پاسا آهن، هڪ ڪمب جو ۽ ٻيو سمب جو، ۽

(۱) اردو جهن ۾ شد بربر ۽ پاڻ، امانگ ۽ لرنگ جو انگ آهي.

جيستائين جسم اندر جگديسر جي جوف، آتما جي روپ ۾ واسو ڪري ٿي تيستائين بران چالو رهن ٿا ۽ دبويءَ جي ڪرم ۾ قائم آهي. جيئن ئي آتما دبويءَ جو نراس ڇڏي ٿي ته بران بند ۽ دبوي ٻڌي. آتما اُمر آهي ۽ دبوي ناسونم آهي. آتما سچ آهي ۽ دبوي جوف آهي. آتما بجليءَ جي ڌارا آهي ۽ دبوي بلب آهي. سچ آهي سائين ۽ هڪ وس. پر ڏسو ايشور جو اسرار نه جيو کي آتما جي الجهن جو اڏو ڪونهي پر سر دردي آهي سربر جي سينگار ۽ سڀال جي. هو ملين من جي اشاري تي، ڪيئن نه سچ جي اوت

۱. برنوي، جل يا پاڻي، باهه يا تيج، وايو يا هرا ۽ آکاس. ۲. اڪيون (ڏسڻ)، ڪن (ٻڌڻ)، نڪ (سگهڻ)، چهڙي (چوڻ) ۽ زبان (چڪڻ). ۳. واس، هڪ، پير، گسڊيا ۽ رنگ. ۴. ساهه، نطق، هاضمو ڪرڻ، رت جو دؤر، چالو رکڻ، پگهر ڪڍڻ ۽ پيشاب ۽ وشا جو نڪال ڪرڻ. بران جو اُپان، سمان، ويان ۽ آدان سان پڻ لاڳاپو آهي.

چڏي، جرت جي دامن ۾ ٻڙي. سچ ۽ چوڻ جي پڄاڻ سان ئي جيئون جو مسئلو حل ٿي سگهندو. صاحبن سمجهائيو آهي ته ٻڏي ۽ هر دور ۾ چٽ نه من جا پار آهن. جيئي من ڪمب مان نڪري سميت آئي اچي ته ئي پئي ٻڏي ۽ جيئي من ڪنورن ڪڍي ڪڙهه ٿي. پراني ته بچي پئي هر دور. من کي سمجهڻ ۽ سنارڻ ڪو سٿرو ڪونه آهي.

سربر کي نـڙو دڙا آھن پر ڏھون گھٽ دروازو آھي، جنھن کي ”دسوي دٿار“ ڪوٺيو ويو آھي ۽ جنھن دٿاران جيرو آتما سنٽر ٿي، بزم آتما ۾ سماجي سگھي ٿي. مٿي من جي ان اوستائن جو ذڪر ڪيو ويو آھي، جاڳرت، سھو ۽ شڙو پئي. جن کان اوچي ۽ آخري ٻڏي، چوٿين اوستا يعني ٿريا جي آھي، جا سماڏيءَ جي اوستا آھي. من جي ھلچل جو مدار سندس ان خاصيتن تي آھي جنھن کي ئي گڻ ڪيو وڃي ٿو. پھريون ٿو (آلس ۽ مرڳائي)، ٻيو رچر (آتش ۽ مشغولي) ۽ ٽيون ستر (سربشت ۽ ميلابتي). انھن ٽنھي گڻن جي پار واري اوستا کي ”چوٿون ٻڏ“ چيو ويو آھي، جنھن ۾ چيو ڪي جنھن ۾ مڪتي حاصل ٿئي ٿي. نڪ جي ٻن نالن کي ”اڙا“ ۽ ”بگلا“ جي نالن سان سڏيو ويو آھي پر ٽين ناڙي ڳڻهي آھي جنھن کي ”سڪن“ جي نالي سان سڏيو ويو آھي ۽ جنھن جي وسيلي من کي ايڪار، آسٽر ۽ ٻانڀڻ ڪري سگھجي ٿو.

دسوي دٿار ٿريا اوستا، چوٿين ٻڏ ۽ سڪن ناڙيءَ جو ذڪر لڳ ڀڳ، ساڳيءَ ”سن سماڏيءَ“ جي رستيءَ سان تعلق رکي ٿو پر انهيءَ باب وڌيڪ سمجهائي اڳتي هلي، هن ۽ پئي ڀاڱي ۾ پورن پورن هنڌن تي ڏني ويندي. هن باب ۾ فقط اهو سمجهائيو ويو آهي ته من جي باوجود ۽ جوڙجڪ ڪهڙي آهي، من جي ھلچل جو سربر، انڊرين، پوانن، ٻڏي ۽ هر دور ۽ جيرو آتما سان لاڳاپو ڪهڙو آهي ۽ انهن سڀني جو هڪ پئي ٿي اٿر ڪهڙو آهي ۽ ڪيئن پئي ٿو. انهيءَ اثر کي دڪڻاڪ يا سڪڻاڪ بڻائڻ ۾ بندي جي وس ۾ آهي، بشرطيڪ ڪنجي ڪلڻ ۾ لڳائڻ اچي.

مطلب ته جڙ کي پوان مليا ۽ پرانيءَ کي من ملير آهي. هاڻي منش من معرفت، ٻڏيءَ جي ٻل سان، مڪتيءَ جو مشاهدو مائٽي سگھي ٿو، جنهن کانپوءِ جيرو آتما جا جيت ۽ اچي جڙ سان جڙي آهي. سا واپس وري وڃي بزم آتما ۾ پروار ڪندي. مطالبي منشاؤون، جيرو کي جمن ۾ پٽڪائي پٽڪائي، ڏکي ڪن ٿيون. مڪتيءَ جي منشا، پوئل مان پار پهچائي بزم ٻڏ پراپت ڪرائي سگھي ٿي. مڪتيءَ ملي، مڙئي منشاؤون مڙجي وڃن ٿيون. من ڪا من کي اهڙي سوچ ۽ لوچ جي مڙ ملي ته دلبر جو در لپي، داخلا ملي ۽ ڏسي دانا دور ٿئي. پاڻڪن جي سهڙيس لاءِ هن وچتر ووستا کي هڪ خاڪي جي صورت ۾ آندو ويو آهي جو ۱۷۰ صفح جي سامهون ڏنل آهي.

رواچي طرح نه چيو جي حڪومت جون واڳون ڇڏي هڪ وڏي هٿ ڳهرجن
پر ڇاڪاڻ ته آتما خود پاڻ سان اڳئين جنم يا اڳين جنمن جي واسنائن ۽ سنسڪارن سميت،
اچي موجوده سرير ۾ وسر ڪيو آهي. تنهن ڪري آتما ۽ ٻڌي ٻئي لاچار، بيوس ۽ نرال
ٿي پيئون آهن، جيتري آتما ۽ ٻڌيءَ جي ڪمزوري اونريءَ جي پريشان، جيئن جي آڌار
ٿي چيو جو حاڪم، من بچي ٿو. انهيءَ حاڪم اڳيان ٻڌي نه سر جهٽائي، آتما کان مٿي
موڙي، ٿئي ٿئي. ڪم ۽ واري پاسي سان، من جو اڪثر سهيوڪو ڪري ٿي. چئو ٿا ته من
جو سڀاءُ آهي ۽ شائيتيءَ جو زور ٻڌي آهي. من ڏهن ٿي ڏسائن ۾ پيو پٽڪي ۽ مک وانگر
هڪ گند نان اُٺي پئي ٿي وڃي. اها ئي حرڪتي هانچل آهي جا اڳڪاٽرنا جي آڏو اچي
ٿي ۽ من جي اُشائيتي وڌائي ٿي. طرحين طرحين ترسنائين جي پئي طلب ڪجي. نه ترسنائون
ٿر ٿين ۽ نه طالب جي لٽار ختم ٿئي. نه ڏک دفع ٿئي ۽ نه ڄوڻين جو چڪر ٻرو ٿئي.

من جي سهوري هانچل آهي، رجي ۽ ستي جي ٽپي ڳڻن جي اکر آندڙ آهي. تنهن
ڪري من جون ڪامنائون ۽ چيو جا ڪرم به انهيءَ اکر هيٺ اچن ٿا. من ڪڏهن ئي ڳڻ ۾ قابو،
ڪنهن وقت رجي ڳڻ ۾ قابو نه ڪنهن وقت ستي ڳڻ ۾ قابو ٿي عام طرح ڳڻ ۾ قابو ٿي ڳڻ جي
پرياءَ هيٺ رهي ٿو. من جي هانچل ٿيندي بياد ٿي پينل آهي جا گهڙيال جي ٽڪڙي وانگر،
هڪ سري يا هڪ پريٽن ڪند ۽ ٻئي سري يا ٻي پريٽن ڪند جي وچ ۾ پئي لڳائڻ جهڙو هٿي ۽
وچ ٿي پوي ٿي ڪونه. پر جي من جي مدد وچ تي آندي به ويندي نه ٿي ڪڏهن هڪ ڪري،
هن ڪند يا هن ڪند طرف ڪڍجي ويندي. راڳ (پسندي يا پريٽ) ۽ ڏنيش (ناپسندي
يا نفرت) به ٻڌند آهن. هڪ گهڙيءَ من جي سناري راڳ ٿي نه پئي گهڙيءَ ڏنيش ٿي.
پوءِ من ماڳ ٿي ڪيئن موندو؟ تنهن ڪري انهن چوڻ به غلط نه ٿيندو ته من جي عيڻ جا
ٻئي شيشا عهدي عهدي رنگ جا آهن، جنهن ڪري من جي آئيني اڳيان پسنديءَ ۽
ناپسنديءَ يا نفرت ۽ نفرت جا جدا جدا روپ ۽ نالا. ٻئي گڏوگڏ موجود رهن ٿا. مطلب
ته من جو راڳ به سنسار جي روپن ۽ نالن سان آهي ته ڏنيش به روپن ۽ نالن سان آهي. انهن
روپن ۽ نالن جي جهوپٽي ۾، پيو من جهوپٽن هٿي، ڏک ڏسي، ڪشالا ڪڍي، ڪشت
ڪئي، ڪرم ڪيا ڪري، آئيندو بگاڙي ۽ ڄوڻين جو چڪر چالو رکي.

من جي راڳ ۽ ڏنيش مطابق. ڏههئي، اندريون غلام وانگر ڪم جي ابروي ڪن
ٿيون. ڪي انڊريون سنساري درشتن جا سنسڪار پيش ڪن ٿيون، جن مان من ۾ ڪامنائون
اچن ٿيون ٿيون، جنهن جي وسيلي ٻڌيءَ جي سهاري سان ويچارنا وڪاس ڪري ٿي ۽
ويچارن مطابق ڪرم انڊريون ڪرڻ ٿيون. ڪرمن مان عدلون ڄڻ ٿيون ۽ عدلن
موجب ڪم ٿي سگهي ٿو ته ڪن سببن يا مجبورين ڪري، ڪي ويچار

ڪرڻن جو عملي جامو نه پھري سگھن پر آھي ڊايل ويچار يا پاواناڙون، چيستن
من پر وڌيڪ ڊڪ ۽ آساني پيدا ڪن ٿيون ۽ اوچيستن يا چيستن من پر نه وڃي واسو ٿيون ڪن
جتيان ڪنهن نه ڪنهن وقت، ڇاڪوڏ يا سڀني جي آوستان، اُڀري نروار ٿيون ٿين. رڳو موقعي
جي درڪار آھي. موقعي ملندي ئي سڀ اڻڌور يون آسان ٿون ۽ مجھم مرادون، پاڻمرادو پڌري
پٽ ظاهر ٿيو پون.

من گویا هڪ مشين آھي جنھن ۾ بجائي جي ڌارا ٻڌي مان اچي ٿي، ٿي ڪٺ مشين
جي موٽر جا پر آهن، ۽ واڳ ڏيڻ مشين جا سانچا آهن. اها مشين ڪامائن ۽ درشتن جي
واسنائن کي ملائي، طرحين طرحن جا وڪاري ويچار بنائي ٿي، جي گرم ٻانڌرين جي
عرفت، جي جي ڪرڻن ۾ پر گھٽ ٿين ٿا. جي ويچار ڪرڻن جي عورت ۾ پر گھٽ نه ٿا
ٿين سي اُڻڊو ۾ وڌيڪ ڪشمڪش ۽ گھو ٿاڻو پيدا ڪن ٿا. جي مل جي پيداش ٻاهر نه اُگھامي
نه مل اُڻڊو ٿي وڏو گھسان مچائيندي. اهو آھي آسان جي من جو سنسار سان واپاري
وھڙار، جنھن ۾ ڪوڙو ۽ ڪوٺو سودو پيو هلي ۽ ڪرمن جي ڪاڻ ڪئي ٿي.

جيستائين جيئو آتما ۽ هردي جي، وڃايل طائف ۽ شڪتي واپس نه وري آھي ۽ من جي
روني ٽنهي ڪٽن ۽ واڳ ۽ ڏيڻ جي پاوانن کان آزاد ڪري ٻار نه پھچائي وٺي آھي. ■
جيستائين سچو سودو ڪيئن ٻريا ٿيندو؟ ڊڪاريءَ اُڻڊو جي سنگھاسن ٿي جيئو آتما براجمان
ٿئي سھن نه هردي جو ڪنول گل اُڙي پونڊو، ٻڌي، من ۽ ٻانڌريون، اشد ۽ اُشپ ڪريائن
کي نورف ڪري، شد ۽ شپ ڪريائن ۾ اُڻڊل رھنديون. انهيءَ طريقي سان ئي ڊڪ ۽
شائني دُور ٿيندا ■ آند ۽ شائني ٻراپت ٿيندا. آتما آند - جي، من نه سڳي ۽ ٽن نه
اُروڙي. اها آھي موڪش ۽ مڪتيءَ جي ٻجھارم.

چچو نه آسان جي اُڻڊو ۾ گندي پاڻيءَ جو ڏبو نه آھي نه اُمرم جي ٺھو نه. جي
اُڻڊو ۾ من جي حڪومت آستان ٿيل آھي نه جيرو گندي پاڻيءَ جي دٻي ۾ پيو ٿو ٿيندو ۽
انگهي پاڻيءَ جي اُڻ واري هٿي ٻڌ متعين مٿاڇري تي ميسر ڪندو ۽ آس پاس گندگيءَ
جي بدبوءِ ٿھلائيندو. پر جي اُڻڊو ۾ آتما جي حڪومت ٻريا ڪئي وئي آھي نه جيرو
اُمرم جي آبشار جو آند وٺندو ۽ چورف امري آند اوڻيندو. مھراڻ مان موٽي
چُونڊي پاڻ ورتائيندو ۽ ٻين ۾ به وراھيندو. ساڳي مشين ۽ ساڳيا سانچا سڄي سودي
جي پيداش ٿيندا جو نه هائي منجهن مال ڪوڙ جي ٻڌراڻ سچ جو ٿو پئي. مطلب
نه جي من آسانجو دشمن آھي نه من آسانجو دوست به بهجي سگھي ٿو. من کي خود
مڪتي نه ٿي ملي پر من منجهان جيئو آتما کي مڪتي ٻراپت ٿي سگھي ٿي، بشرطيڪ
من جي هلاچل بند ڪري من ۾ هلاچل پيدا ڪجي.

اها آهي اُندر جي آند جي چاٻي، جا هڪ ڪري سڀان لڳائي آهي. پٺان جي پياس، هردي جي ٻڪار ۽ آتما جي تلاش، انهيءَ چاٻيءَ لاءِ آهي. پر هاڻوڪيءَ رستيءَ ۾ هن جي مشين جو آواز اٿڻو نه نڪر ۽ تيز آهي جو اُندرئين ورلاپ جي ڌٻي آواز کي ڏيئي ويندو آهي. مشين جو دٻو ٽهڻو ايترو نه گهاٽو ۽ ڪارو آهي جو درستيءَ تي اُند جو ٻڌو اچي ويو آهي ۽ روحاني راه، نظر کان بلڪل غائب ٿي وئي آهي. بلڪ هرڪو اورين درشت به دٻاهي جي رنگ ۾ رڱيل ٿي، ڏسڻ ۾ اچي ٿو. مونر هلائيندڙ کي جيڪڏهن مونر جي بناوت جي ڄاڻ آهي ۽ مشين ۾ خرابي دٻو ڪرڻ جي به ڪاريگري آهي ته اهڙي هلائيندڙ سان، مونر اڻانگي سفر تي به اٽڪل ڪونه ڪندي. ساڳيءَ طرح جيڪڏهن جيئو کي رڳو جيئون هلائڻ جو ئي هنر آهي پر جيئون بنائڻ ۽ بدلائڻ جو ڏانهن ڪونه آهي، ته هن جي پائرا ڪيئن سولي ۽ سٺي ٿي سگهندي؟ سوال آهي فقط سئين ڊيگهه لڳڻ جو پوءِ پتو ڪيئن پري يا پوڄ کان ٻاهر ٿيندو؟

مٿي ڏيکاريل آهي ته جهڙو پون ڪامنائون تهڙو پون پاونائون، جهڙو پون پاونائون تهڙو ويچار، جهڙو ويچار تهڙو ارادا ۽ جهڙو ارادا تهڙا ڪرڻ، جهڙا ڪرڻ تهڙي چال ۽ جهڙي چال تهڙي جيئون. مطلب ته جهڙي ڪامنا تهڙي جيئون ۽ جهڙي ڪامنا جي ڪائنات تهڙو جيئون جو اظهار. جيئون جو مرڪز يا ڪيندر ڪامنا ۾ آهي ته مڪتيءَ جو راز به ڪامنا ۾ آهي. شڪ ڪامنا، مجبوري سان ملائي، پوءِ ئي پاڻ پورو ڪندي ڇو نه پوءِ جي ڇا ڪري؟ باقي ٻيا مڙهي وڪار، جي ڪيندر جي ڪيتر ۾ ٽهندا نظر اچن ٿا ۽ ڪئين رڳو اختيار ڪن ٿا، سي سمجهي اشد ڪامنا جا پاڇا آهن. پاڇن سان هڪ چراند ڪرڻ مڃڻ آهي ۽ مڙڪڻ آهي. دنيا سان دوکو، پاڇا سان دوکو ۽ پرماتما سان دوکو آهي. اگرچ جي اشد ڪامنا ئي گادور ٿي وڃي ته پوءِ پاڇا ٽهندا نظر ايندا؟ تنهن ڪري جيئو، مڙڪڻ ۽ دوکيماڙيءَ جي ٻڌڻ ۽ پڙهڻ سان جيئون پائرا ۾ مٿي اُڏر ڪري ڪونه سگهندو ۽ نه ڪو جيئو پرماتما کي دوکي ڏيڻ ۾ فتح باب ٿي سگهندو. اشد ڪامنائون نورس ڪرڻ کانپوءِ ئي وڪارن جو وجود ٻاهر اڏو لاس ٿي ويندو.

اي بدل جي ٿر ٻاهر سمجهي هئين سان هدايتو آهي ته همڪ نه هار. ڪلف جي ڪڍي نروتن ٿي آهي. اشد ڪامنائون ئي جيئو آتما لاءِ ٻڌن آهن. ڪامنائون جي سمجهي سان جيئو آتما هڪٿي پرابند ڪندي. هن جي ورتي ۽ دشا بدلائڻي آهي. انهيءَ لاءِ هن کي خالي، صفا، کليل، سمجهي ۽ روشن ڪرڻو پوندو. هن وقت هن جو ڪارخانو ۽ گدام ٻئي اشد ۽ اشد ڪامنائون، پاونائون ۽ ويچارن سان پُر ٿي پيا آهن. جيڪي ڪرڻن ۾ بدلجن ٿا ته انهن جي نتيجن ۾ اتر مطابق ۽ وري پون ڪامنائون، پاونائون ۽ ويچار پيا نهن. ڪالهه جون سقنائون، سقنائون، لمانئون ۽ لرشنائون سڀان جي جيئون ئي ٻنهن جو پاڇو

وجهي رڻيون آهن. ڪالهه جا غم ۽ سڀيان جون چٽنائون، اڄوڪي زندگي برباد ڪري رهيون آهن. اهڙي من ۾ جيڪڏهن شد ۽ شپ ڪامنائون پيدا ۾ ٿينديون ته اهي به علي اشد ۽ اشد ئي ٻڌنديون. ڀلا ڏهريلي ڪير ۾ ٻڙ ڪير ملي، ڪيئن سڀ وڻ ٿي ٻڌندو آهي؟

تنهن ڪري اهڙي من کي سڄو خالي ۽ صفا ڪرڻو پوندو. سنسڪارن ۽ ڪامائن کي هلائي، پاڻائون ۽ ويچارن جي پيدا ڪرڻ جو هاڻوڪو سلسلو، سڄو سڀاڻ ڪرڻو پوندو. ٽئين واپار خاطر اڻان وڪر ۽ وقت ڪهڙو. من جون حدون جن جي اندر ٿيڻي گهڻا ۽ اٽڪ ڏيند ڪيل ڪيلي رهيا آهن، سي مٽائڻون ٻڌنديون. پوءِ اڳيانا جهڙو آندو. هر ڪامائن من جي آئيني اڳيان آندو آهي ۽ تنهن ڪري من ڪنهن به روپ يا روپڪار کي، اصلي صاف ۽ سچي رنگ ۾ ڏسي نه ٿو سگهي ۽ هوندو غلط طريقن وٺڻ لاءِ منتظر رهي ٿو، سو ازخود دور ٿي ويندو. پوءِ من هر ڇيڙ ۽ هر روپڪار صاف، چٽي ۽ اصلوڪي رنگ ۾ ڏسي سگهندو. من پوءِ ۽ پوءِ مان نڪري، ورتمان ۾ وهندو جتي ٿي اڪائڻ آهي ۽ اڪائڻ ۾ ئي اڪر يا اهر جو واسو آهي.

من جي شانتي وٺاڪا وٺان ٿي ويندي ڇاڪاڻ ته شانتيءَ جا سڀ ڪارڻ، من جي صفا خالي ٿيڻ کانپوءِ ختم ٿي چڪا. من ڏيند جي چڪر کان آزاد آهي، پسنديءَ ۽ ناپسنديءَ کان پري آهي، ٻاهرين کڻن سنسڪارن ۽ ناموسن سهارن جي اکر کان دور آهي، ويچار شڪتي خود مطلب ۽ پويجن جي ٻڌڻ کان پري آهي، تنهن ڪري وڪار ۽ وڪارن جا اجهڻ اٽڪن ڪونه ٿا ٿين. جڏهن پوءِ ڪڇ ٻڌڻ جي آس ٿي نه رهي ته پوءِ ڪامنائون، پاڻائون ۽ ترشنائون ڪيئن پيدا ٿينديون؟ مطلب ته خالي ۽ صفا من ٿي شانتي حاصل ڪري سگهندو ۽ شانت ٿيڻ من ٿي کليل ۽ سچي رهي سگهندو. شانتيءَ جو جهڙو من جي اندر آهي پر پليل ۽ پٽڪيل من، ان جي تلاش ٻاهر ڪري رهيو آهي. ٻاهر شانت ٿيڻ نه ٿي ٿي ۽ ٻاهر جو بائيٽل اندر ۾ آندو اوس ڪونه آڻيندو.

من کي کليل رکڻ جي لاءِ معي نه آهي ته وري اهو ٽئين سر ساڳئي طرح پوڄي. پوءِ اهو من سچي ڪيئن ڇڏي؟ کليل ۽ سچي من صاف آئيني مثل آهي جو هر ڇيڙ جي مرحبا ڪري ٿو، سندس هُو هُو سڄو روپ ڏسي ۽ ڏيکاري ٿو پر ان جو پيچو ڪونه ڪري ٿو. مطلب ته جي ٽون دوستيءَ کان پاسو ٿين ته دوستي نه هجي پٺيان ٻڌندي؟ تنهن ڪري ٽون به سڀ جو سڄو ڪر، سڀ جو خير مناءِ پر پٺ ۽ پيچو ڪنهن جو به نه وٺ، مرهه ۽ دنيا ڪنهن سان به نه ڪر. اهي ئي ته اُمر جي ڌارا کي ڪڍي ۽ جو ڏور ٿيون بڻائين ۽ اُڀرجهڻيءَ کي چترائيءَ ۽ چالاڪيءَ جو جامو پهرائي ۽ ويچار شڪتيءَ ۾ وڃن وجهن. کليل ۽ سچي من جو آڌار، ويچار شڪتيءَ کان وڌيڪ، شڙڌا ۽ انڀڙ ٿي آهي.

آهڙي من کي نه ڪنهن جي سڃاڻت ڪرڻ جي لڳا، نه لوندڻ جي امنا ۽ نه ڇر سڀ ڪرڻ جي ضرورت. جيڪي آيو تنهن جو سڃاڻو، جيڪي ويو سو ويو ۽ جيڪي بيهڻو سو بيهڻو. نه خوشيءَ ۾ مدهوش ۽ نه مصيبت ۾ ملول. سدا خوشحال، نرسدي ۽ لڙيءَ ۽ اڇمت. پر ڪريءَ ۾ رهندي به پر ڪريءَ جي اُٿرن، امڱن ۽ اڳجهن ڪسان ٻار، جيئن ڪنڊل ڏل ٻاڙيءَ ۾. سڀ ڪڇ ڏسي ۽ سمجهي ۽ سڃاڻي پر سڀ سچي ۽ اصلوڪي رُپ ۾، قادر جي قدرت ۽ نه پنهنجي ويچار شڪتيءَ ۾. نه آسائون نه آسرا. سڀني ڪريائن ۽ ڪرائين وچ ۾ اڏول ۽ آسٽو. من درياءَ نه ڏبو. درياءَ جي وهڪ ۾ پوئو ٿاڻي هجي ته وهڪ ۾ شامل ٿيل وستو به اوڙهيون ئي پوئو ٿي پون. اهو آهي گرم ۾ اُڪرم ۽ اُڪرم ۾ گرم، جتي گرم وڪار ۽ وڪرم کان وانجا ٿيل آهن.

جڏهن خالي ۽ صفا ٿي کليل ۽ سڃيت ٻڌو آهي سو هر دم روشن رهندو ڇو نه ٻڌيءَ جي روشنائيءَ هيٺ آيل آهي. ڪم واريو پاسر غائب ٿي ويو ۽ سميت وارو پاسر من جي سامهون آيو آهي. جڏهن ئي من جي هلاچل بند ٿي، من ۾ هلاچل پيدا ٿيڻ لڳي، تيئن ئي ٻڌيءَ جي چڪر جي هلاچل شروع ٿي. مطلب ته من جي خالي، صفا، کليل ۽ سڃيت ٿيڻ جو سلسلو ۽ ٻڌيءَ جي چڪر ٻڌجڻ جو سلسلو، ٻنهي گڏوگڏ ۽ هڪ ٻئي جي اُتر هيٺ ٻئي ڪم ڪيو. هيٺ ڄا سميت جي روشنائي، من کي روشن ڪري رهي آهي سا به نه آيا جي روشنائي آهي ڇا هيٺائين ڪم جي ڪر اڳيان اچڻ ڪري، لڪل ۽ ڪيل هجي. جڏهن من پنهنجي هر چر مٽائي آيا جي سميت رڻي روشنائيءَ کي پرائم ڪري ۽ ٻڌي پنهنجي اصلوڪي رُپ ۾ نروار ٿي، من کي اوچل ۽ نرهل ڪري رهي آهي، ته پوءِ هر دم ڪيئن نه ڪنڊل ٿل وانگر ٿڌندو ۽ پير جي ورکا ڪندو؟

اها آهي آخر ان رستي جتي جيو آيا ۽ پرم آيا جو هيٺ ٿئي ٿو، منم ڪررم ٻڌجي ٿو، ڏهاڙو سڃاڻي ٿي ٿي، منهنجيون ڪم ٿئي ٿو، پڙسائڻ ٻار ڪري، جهڻ ۽ مروت جي چڪرن جي زنجيرون کي ٽوڙي، جڙي جوڻ ٿئي ٿو. ٻڌيءَ اسٽي جي آندڻ جو اڀڙو ڪري ۽ گهڙي ٿو باقي اُٿرن ۾ بيان ڪرڻ ڪنن آهي. اها رستي پيدا ڪري ڪانه سگهي پر پوري ميد تي پاڻمرادو برڪت ٿيندي. ٻڌيءَ اوچتي اچڻ کي صاحب اچڻو چون ٿا. ساڳئي لاءِ ساڳئي ضروري آهي جڏهن ئي ڪڏهن نه ڪڏهن مالڪ جي مهر وسطي آهي جنهن وسيلي اهو اچڻو ايندو. ساڌن ڪرڻ به ٻڌيءَ مهر جي شروعات آهي.

سري گرو گرونت صاحب ۾ جيڪي آيا، ٻڌيءَ ۽ من جي مشيءَ ۽ ڪم تي وڃن آيل آهن ۽ ان مان چوند وڃن هن باب جي منڍ ۾ آيل آهن. ٻڌڻ جي پوري طرح سمجهڻ لاءِ مٿين سمجهائي ڏيڻ ضروري هجي. گورو امرناس صاحب جا هيٺيان به وڃن ٻڌيءَ سمجهائيءَ تي وڌيڪ روشني وجهن ٿا:

- (۱) اس ڪائيا آندڙ وسف آسڪا - گورمڪ ساچ ماري ٿان ويگا
 راڳ، مانجهه، محلا
 نڪرڻ درواجي دسوي مڪتا - اُنڪد شبد وڃاڻيا: ليڄا، اشتهدي (۳)
- (۲) ڪائيا آندڙ سڀ ڪچ وسي - ڪنڊ منڊل پائالا
 راڳ، موهڻي، محلا
 ڪاڏيا آندڙ جگ جيون دانا وسي - سينا ڪري پرتالا. ليڄا، اشتهدي (۲)

بدجن ٿن جي جڙيل ڪائيا، ڪاڪ مثل ناسونٽ آهي پر لاهي آندڙ سڀ رڻاڻي راز
 سمايل آهن، ڇو نه لائي جيرو آتما جو ! واسو آهي جنهن ۾ پرمانا ۽ پرڪرني ۽ ٻنهي جو
 خاصيتون موجود آهن. آتما نه پرمانا جو هڪ جزو يا جهڪ آهي ۽ پرڪرني ۽ پرمانا
 آهي. اهڙي طرح پرمانا جي واسي هٿ ڪري، سربر کي هري مندر نه ڪري سڏيو
 ويو آهي جتي اُنڪد شبد جي هميشه ڏئي پئي وڃي. پر منش پنهنجي ڪامنا ۽ ترشنا سان،
 آندريان ٻاهران مندر ۽ مسجدون، حج ۽ تيرت پاترائون سڀ پليٽ ڪري ڇڏيون آهن.

اهو آهي من جي مستي ۽ مزاحن جو ملاڪڙو جنهن ۾ اُنڪد شبد جو آواز گم ٿي ويو
 آهي ۽ ڏهن گوت دروازو لهي نه ٿو سگهي. من ٻاهران رڻاڻي ۽ ٿان ۾ ايترو نه مشغول
 آهي ۽ اُنڪ وڪارن ۾ ايترو نه وڪڙيل آهي، جو پنهنجي اصليت ڀلجي، سنگور ڪان
 منهن موڙي، پراڳار ۽ پرمارڪ کي ڇڏي، آتما کي پئي ڏئي، سربر جي رس، سواد ۽
 چشڪي کي چمڙو پيو آهي. ڏهن ئي ڏسائن ۾ پيو ٿو پٽڪي پو ٿو ٿان ۽ ڪٿي نه ٿو
 پائي. پٽڪي ٿو نه سنساري سببڌن مان سک ۽ شائتي حاصل ڪريان پر اها پٽڪ نه
 هڪاري دڪ ۽ اُشائتي وڌائيندي ۽ گهٽائيندي اصل نه. سک ۽ شائتي آهي هري مندر ۾
 پر پٽڪ آهي سنسار ۾! پڳت نامديو صاحب فرمائيو آهي:

ڪسي من ترهگا وي سنسار ساگر - پٽڪي ڪر آندا راڳ، آسا، پڳت
 جڙني مائيا ديسڪ ڪي - پولا وي منا. نامديو، شبد (۵)

جهڙي منشا تهڙي دشا، جهڙي سنگت تهڙو قل. هڪ نه من ئي ٿي، رجي ۽ ستي
 جي ٽنهي گطن جي ڪشمڪشا ۽ پيو نه اکين ئي ڏئي ۽ ڏهند جا ڪوبا. پوءِ من ڪيئن
 سنئين راه، وٺي ۽ ڪيئن وڪارن جي مٿل لاهي، آتم ڌارا ۾ اڻسان ڪري؟ من جي مستي
 متان ٻان موش مڪتيءَ جو مارڪ ڪٿان نظر چڙهندو؟ گورو امر داس صاحب فرمائين ٿا:

راڳ، من چنڊل وس نه آوي - ڏنڊا لاڳي دهر دس ڏاوي راڳ، مانجهه، محلا
 پڪ، ڪا ڪيڙا پڪ مهر، راتا - پڪ هي ماهه پڇاڻيا. ليڄا، اشتهدي (۴) ۴۹

من جون ڪامنائون ڪوڙيون، ويچار آلتا ۽ ڪرنب ڪوڏا. سندس پندهن جو ۽ آتما نروڻي ڪري ويندو آهي. ڪمٽ يا درمس، ٻڌي ۽ جي آلتا طرف مان اچي ٿي. ڪمٽ يا درمس ٻلا پيو ڇا سڀڪار ٻندي؟ من ٿي مٿل ٿي نه لڳائيندي. اهو آهي ڏيڻ ۽ ڏهندڙ جو مٿل جنهن جي مٿان لاءِ منس وري پاڪند جو صابو ٿو استعمال ڪري. مٿل کي مٿل سان ٿو صفا ڪري. مٿو آهي من نه گنگا مانا جي ٿرمل جل سان ڏوٻهي سرار. گندو آهي من نه چنڊ ڦوڪ ٿي سرور جي. من پر وڪارن جي ورکا نه مڪر ٿي ويدن جي وارنا. غلط طريقا ڪيئن صحيح نتيجو ڏيکاريندا؟ اشد ويچارن ۽ اشد ڪرمن جو ٿل ڪيئن سنو ملندو؟ تڏهن صاحبن فرمائيو آهي:

- (۱) پسند مٿل نه چڪڙي - جي ويسد پڙي ڇڪ چار
 وڻ سوڙو، مٿلا
 چوڻان، وار (۱۳)،
 سلوڪ مٿلا سڃا.
 (۲) چٽي جن جي ڪوڙي - مٿي چم ڪنور جيئڻ
 وڻ سوڙي، مٿلا
 بهلا، اشددي (۳) ۲.
 ٻن مڪ نام نه اوڀري - دوجي واپري چور جيئڻ.

سو اي ٻندا، من شترو آهي نه سڃا، ٿي سڳهي ٿو. چنڊوڻا اُشانتي وڌائي ٿي نه آندو ٻ آلي سڳهي ٿي. من چنڊوڻا نه هجي نه هوند هڪ ٿي اُڏ ٿي اٽڪي بهي. جي اهو من هڪ ڪندي ڏي کان، ٿي پئي گندي ڏي ٿي وڃي وهي ٿو نه اُمر ٻ جي ٿو ٿي ٻ آلي سڳهي ٿو. انهيءَ لحاظ کان، من جي چنڊوڻا پر ٿي مڪتي ۽ جي چاٻي رکيل آهي. هڪ واريءَ من سڏينءَ راه ٿي اچي سهين نه پوءِ ويچار ڌارا، وڪاري حد لتاڙي پوئوڻائيءَ جي پڙ ۽ اٻندي. پوءِ هڪ ويچار ۽ پئي ويچار پر وڻي نه پوئندي. اها وڻي آهي من جي اُستروڻا ۽ اٻڪاڻوڻا. اها وڻي جيئن آهستي آهستي وڌندي ويندي ٿيئن جيئون پائوڻا جو سفر سرور ٿيندو ويندو ۽ دلبر جو در اوري ۽ اڳيان ايندو ٿان جو ”من سماڏي“ پر سمائي وڃي.

اهو آهي سرور اندر الاهي اسرار، جتي من جا ملاڪڙا لڳن ٿا ۽ مظاهرا ٿين ٿا. ڪيستاء؟ ڪيستاءِ ڏههءَ پر دم آهي ڪيستاءِ جيرو پيو دم هڻي نه مان هيئن ۽ هڻو هڻن، نه مان هي ڪري ڏيکارو آهي ۽ هڻو اڃا ڪري ڏيکاريندس، نه مون هي هڪ ڪيو آهي ۽ هڻو اڃا هڪ وس ڪندس. پوئوڻا پرواز ڪيو نه آهي نه ڏهه پئي پئي ٿي نه آهي. ڏهه پئي پئي نه ڪيڏانهن وڻي ”ميري ميري“؟ خاڪ، خاڪ ٿي وڻي. انهيءَ خاڪ جي پٽلي ۽ مٽيءَ جي مٽيءَ پر، جيرو ٻه وڻي پئي ٿي پئي آهي. پئي وڻوڻ من معرفت ملن ٿيون. هاڻي سندس اختيار آهي نه جيرو وڪارن جي واسا وڻي يا ووهڪ کي ويڪتي ڪري، نه اندرين جا رس ماڻي يا انهن جا آواز ٻڌي، نه اندر جي اوندھ پر رهي يا آتما جي

پرکاش پر چمڪي، نه ڏٺي ۽ ڏيند جي ڏي پر غوطا کائي يا ٻڏي ۽ هر ڏي جي ماکو
پر ستر ڪري، نه شيطان جي سامهون سجدو ڪري يا پرماتما کي پاڻي، نه مري يا امر
رهي. غافل هوندو نه ڪوڙ ۽ ڪم جي ڪوٽ وٺندو. جي سڃاڻ هوندو، سچ ۽ سم
جي راهه ٿي هلندو. جهڙي جهڙي وات وٺندو تهڙي تهڙي پالنا ٿيندي ٿر جي ۽ پاوسا
ٿيندي من جي، ڪر يا ٿيندي اندرين جي، حالت ٿيندي هر ڏي ۽ ٻڏي جي ۽ پراڻي
ٿيندي آتما جي. اي بدال، تون خود سمور آهين. سياهي سمپت ڪري سڃاڻي آڻي
سگهين ٿو.

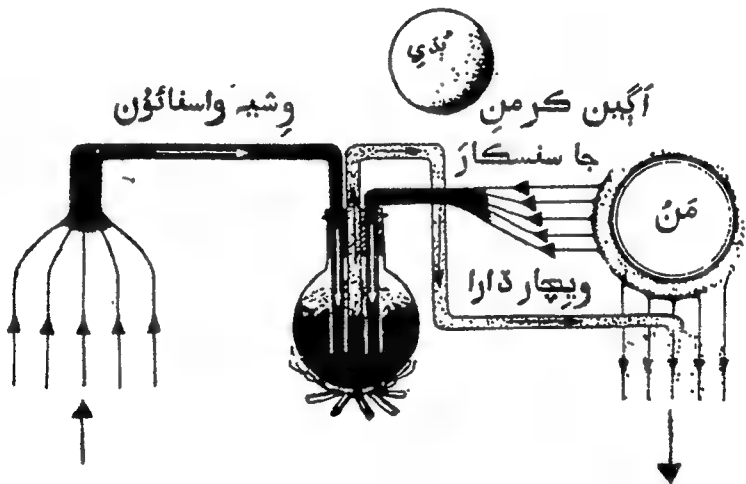

استۇل سۈر (پنج تەت)

اڭنى پاڭنى پۈتۈنى

آكاش وايۇ

آتما

گېبان اندريۇن پۈر كرم اندريۇن

پېر	هەك	وات	ھامو	رەت	سەم	نەك	كەن	اكيۇن
ئەنغ	گۇدا	گەند	بەھو	چەري	چەري	رەبان		

(۲) نِي گَن ۽ چوئون پد .

(۱) نِي گَن پکيا اَنڌ هي - مائيا موه غبار
 لڙي اَن ڪنڌ شيودي - پڌر ويدا ڪره ڀڪار
 پکيا اَنڌر ٻچ مٽي - نسا ار وار نس پيار
 مائيا موه وساريا - جگم پتا پرتيال
 ٻاڳهه ڳورو اُچيٽ هي - سڀ ٻڌي هر ڪال
 ٺاڻڪ ڪُور مت اڀري - سڄا نام سال .
 [سري راڳه، مڪلا تيجا، شبد (۱۰)]

(۲) نِي گَن مائيا پرم پلاڻيا - هومئي بدن ڪماڻي
 جمنڻ مرڻ سر اڙوڙ اڙيه - کُرب چُون دک پائي
 نِي گَن ورتھ سگل سندسار - هومئي وچ پت ڪوئي
 ڪُورمڪ هووي چوڻا پد چيني - رام نام سک هوئي .
 نِي گَن سڀ نيري تُون آبي ڪرڻا - جوئون ڪره سو هوئي
 ٺاڻڪ رام نام استارا - شبدي هومئي ڪوئي .

[راڳه سورن، مڪلا تيجا، شبد (۱۲)]

سري راڳه، مڪلا
 تيجا، اشهڌي (۶)

(۳) توه ڪڻا وچ سهج نه پائيني - نِي گَن پرم پلاء
 پڙ پئي ڪڙي ڪيا ڪڙي - جان منڍه ڪڻا جاء
 چوئي پند مه سهج هي - ڪُورمڪ پلي پاء .

۱. سترو، وجو ۽ لهر. ۲. وش. ۳. اَنڌڪار، اُنڌهه. ۴. بيا. ۵. لوڪ ٻرلوڪ. ۶. پرمائيا.
 ۷. با. ۸. اڳياڻي. ۹. ٻار ٻوڙ. ۱۰. اُهدڪار، ايمان. ۱۱. بينو آهي. ۱۲. تريا اوستا.
 ۱۳. ڳولهي ٿو. ۱۴. پيدا ڪندڙ. ۱۵. گيان. ۱۶. ويچار ڪرڻ. ۱۷. ڪڻا ڪرڻ. ۱۸. اُلڳاڻ
 آهي. ۱۹. پراپت ٿي ٿو.

- (۴) اېکم اېکمې آب اېاڼيا - د دېدا دوچا ترېد مائيا
چوئني پوړي کورمک اوچي - سچو سچ کماوئيد
راځي، ماځه، مځا
نيجا، اشپدي (۶)
- (۵) وېد پکاوچې ترېد مائيا - مدمک نه پوچهيچ دوچي پائيا
ترېد کڼ پوړه هر اېک نه چانه - پښ پوچهيچ دک پاوئيا
(۷) ۳۰
- (۶) سرونه کړي چو شېد پچاري - انتر کت گيان هوچي ماري
نام پدارت نو ند پاتي - ترېد کڼ ميت سماوئيا
(۲) ۳۱
- (۷) چيرون مکت کورمک کو هوئي - پرم پدارت پاوچي سروي
اړي کڼ ميتي نرمل هوئي - سهجي ساچ ملي پوپ سروي
راځي، کورځي، مځا
نيجا، اشپدي (۳) ۷
- (۸) نين کڼا مه، وياپيا - پورن هونف نه کام
پست اذارک من رسي - نازک چوئني نام
راځي، کورځي، مځا
پدجوان، ټپي (۱۳) ۱
- (۹) کچي مځي - پيس پياسا
چس چوئني ترکڼي - نس نج گهر واسا
راځي، کورځي، مځا
نيجا، اشپدي (۱۳) ۱
- (۱۰) ترېد کڼ مائيا برهم کي کيني - کهم، کڼ پد ترېدي ري
گهون گهير اگاه کانکزي - کور شېدي بار اترېدي ري
(۱۳۰)
- (۱۱) لوي کڼي ترېوځ ويا پيا پاتي - کورمک پوچهيچ پچاه
رام نام لگ چو ليعي پاتي - پوچهيچ گيانا چاه
راځي، سرون، مځا
نيجا، شېد (۹)
- (۱۲) ترېد کڼ ذات پهم، کرم کماوه - هر رس ساد نه آيا
سند يا ترېوځ کره گانترې - پښ پوچهيچ دک پائيا
(۱۰)

۱. پرمالما. ۲. سرشتي پيدا کڼي. ۳. دنيست پياو، پيايي. ۴. پور ووي. ۵. نبي گڼ. ۶. ترېا او سلا. ۷. پدوي. ۸. لويارو پيو آهي. ۹. نشکام کرم پوړي. ۱۰. مونش. ۱۱. پاڼي، گنهگار. ۱۲. د پوي، سروي. ۱۳. سچي. ۱۴. اونهو د دکدانک. ۱۵. نبي لوب. ۱۶. پتک. ۱۷. پات پوچان جا. نمونا.

- (۱۳) نڌ آبي جگم آڀانڪي - آپ کيل رچانیا
 تري ڪٽا آپ سرچيا - مانیا موه وڌانیا .
 واڳ سورن، مڪلا
 چوٿان، وار (۳)
- (۱۴) تري ڪٽا مانیا موه واپي - اريا ڪٽ هي ڪورمڪ لهيئا
 ايڪ درشت سڀ سڀ ڪر جاڻي - نڌري آوي سڀ برهم پسرپا .
 واڳ بلاول، مڪلا چوٿان،
 اشتهدي (۷) ۱
- (۱۵) برهما بشن مهادي تري ڪٽ پلي - هومع موه وڌانیا
 بدم پڙ پڙ مولي پلي - دوجي پاؤ چت لانيا .
 چوگي جنگم سنياسي پلي - وڻ ڪور ڪس نه پاني
 واڳ بلاول، مڪلا
 چوٿان، وار (۸)، سلوڪ
 مڪلا ليجا
- (۱۶) نين ڪٿا - اڪ شڪت آڀانیا
 مها مانیا - ٽاڪي هيچ چانیا .
 واڳ ڪوٽڊ، مڪلا
 پڄوان، شبد (۲۱)
- (۱۷) ٿرڀڌ لوکا ٿرڀڌ چوگا - شبد وپاريچ چوڪس سوگا
 اوڃل ساچ سو شبد هوء - جوگي جگت وپاري سوء .
 واڳ رامڪلي، مڪلا
 بهلا، اشتهدي (۷) ۱
- (۱۸) تري ڪٽ ميني چوليچ وريچي - ايها پڪت ٿراري
 ڪورمڪ جو شبد آلم چيني - هردي ايڪ مراري .
 واڳ رامڪلي، مڪلا
 بهلا، سڌ گوشت (۶۰)
- (۱۹) تري ڪٽ ميني شبد وسائي - ٿان من چوڪي اهنڪارو
 انتر باهر ايڪو جاڻي - ٿان هر نام لگي پيارو .
 واڳ مارو، مڪلا
 پڄوان، شبد (۷)
- (۲۰) پيمو پوساد ڪرپا نڌ ٽاڪر - سنب سنگ پت پاني
 ڪه نازڪ تري ڪٽ ڀرم چوٿا - جه پڙ پي سڀاني .
 واڳ رامڪلي، مڪلا
 بهلا، سڌ گوشت (۶۰)
- (۲۱) موهني موه ليئا تري ڪٿيئا - لوپ واپي جوئي ڏنيئا
 مهري ميري ڪر ڪي سنڌي - اُنڪ ڪي ٻار سگل لي چليئا .
 واڳ رامڪلي، مڪلا
 بهلا، سڌ گوشت (۶۰)

۱. برمانا. ۲. پيدا ڪيو آهي. ۳. نظر. ۴. هڪ جهڙو. ۵. وشو پڳوان. ۶. فقير. ۷. شڪتي.
 ۸. پاڇو. ۹. اُمر، وچولا ۽ ٽيچ. ۱۰. ٿي ڪٿا. ۱۱. ٻڌل آهن. ۱۲. ڏک. ۱۳. ٿرالي، اُسر.
 ۱۴. ڪورو ۽ معرفت. ۱۵. سڃاڻي ٿو. ۱۶. ناس ٿي وڃي ٿو. ۱۷. پوسن، راغي. ۱۸. مانیا.
 ۱۹. ڪٿي ڪٿي، ميڙي، ۲۰. چل ڪري ٿي، سنگ نه ٿي هني.

- (۲۲) رَجُ ثَمَسَ كَلَّ لَمَرِي چائيا - جمر مَرَط هُوَ مَع دَك پائيا
جسدو گرپا مَكْرِي هَر كُورَمَك - گُڤ چوئِي مَكَم گراندا .
- (۲۳) لَوِي قَرَناء چوئِي گهر ولسا - كَال بَكال كِيئي لَك گراسا
نرمل جَرَم سَرَب جَگ چيَوَن - كُور اَنَد شَبَد دَكائيا .
- (۲۴) رَج گُڤ نَر گُڤ سَم گُڤ گهيئي - اِيه لَمَرِي سَب مائيا
چوئِي پَد كَم جَو لَرُ چيني - لَهِي لَرُ پَد پائيا .
- (۲۵) لَمَكْرِي اِيكِي نُو دَر وَاچِي - ذَاوَم اِرَج رَهائِي
نَرَكِي چُوئِي دَسوا دَر كُڤِي - نَان مَن كِيوا پائِي .
- (۲۶) لَمَكْرِي چال نِيوَرَن اَنَدَلِي - شَبَد سَرَم نَهِي پائِي
شاستو بِيَد نَرِي گُڤ هِيَم مائيا - اَنَد لَمَ ذَلَد كَمائِي .
- (۲۷) چوئِي پَدوي كُورَمَك ورنه - نَن لَج گهر ولسا پائيا
لُوري سَتگور گرپا كيني - وچَه آپ گوانيسا .
- (۲۸) مُورَك اَنَدِي نَرِي گُڤ شيُوَه - مائيا كِي بَنهاري
اَنَدَر كَهت اَدُر يَرَط كِي تائي - پات لُوه گاراري .
- (۲۹) نَرِي گُڤ سِپا ذَلَم هِي - نَا هَر پَكَم نَم پِء
مَت مَكَم كَدِي نَه هروئي - هُو مَع كَرَم كَماء .
- (۳۰) نَرِي گُڤ مائِي موه اَنِي - كَهَنه بِيَدَن گاهه
اَن اِپاء سَگَر كِيئي - نَه دُوك ساكَه لاهه
پِچ سَرَن سادُو نائكا - مَل كَن كُوبَنده گاهه .
- (۳۱) اِنَدوي دَسِي دَس قَن ذَاوَم - نَرِي گُڤِيا كِي نَه نَكاونگور
سَتگور پَرچِي وِسگَت اَوِي - مَرَك مَكَم سو باونگور .
- واچ مَارو، مَهلا
پهلا، سولهو (۱۱) ۱۷
- (۴) ۱۸
- واچ كيدارا، كَبير
صاحب، شَبَد (۱)
- (۳)
- واچ پيرغ، مَهلا پهلا،
شَبَد (۵)
- واچ پيرغ، مَهلا ليچا،
شَبَد (۱۱)
- واچ سارنگ، مَهلا
چوئان، وار (۲۴)
سلوگ مَهلا ليچا
- واچ ملار، مَهلا ليچا،
شَبَد (۲)
- واچ مِسلار، مَهلا
پنجوان، شَبَد (۲۴)
- واچ كائزا، مَهلا
چوئان، اَشَتودي (۳) ۴

۱. نِي گُڤ. ۲. پَل. ۳. گوروء معرفت. ۴. چَمَط مَرَط كان رَهَم آهي. ۵. پَر مائيا. ۶. سَمجهي.
۷. موکش. ۸. سَرَبو. ۹. اِنَدو پون. ۱۰. چَمچيل مَن كِي اِيكاگر كَرِي نو. ۱۱. پَر يَر مَر مَكَم.
۱۲. تَابَر جَط، اَلتِي هَلَف. ۱۳. اِي اَنَدَا اِنسان. ۱۴. سَنساري وهنوار. ۱۵. پِيَت. ۱۶. پَتَكُڤ.
۱۷. پَر يَر، پَر يَت. ۱۸. پِيژا، اَرار. ۱۹. هَر نِي. ۲۰. ذَسائون، طَرَف. ۲۱. كُڤ پَل. ۲۲. قَبضي مَر.

ٽي گڻ ۽ چوٿون پڻ.

ٽي گڻ، اهو، رجو ۽ سترو، پرڪرڻي جي رڳو رڳو سمائل آهن. ڪا به وسڻو اوهن گڻن جي اُٿر کان آزاد ڪونهي، ڇاڪاڻ ته ساهواري، دنهه سرڻپ يا سڙڪهر. صاحب سمجهائين ٿا ته ويد، پراڻ، شاستر، سمرتيون، ديوتاوتون نه ٿين گڻن جي اثر کان آجيا ڪونهن. هرو انسان اندر به اهي ٽيئي گڻ واسو ڪن ٿا پر ڪهڙو گڻ وڌيڪ تسلوان آهي ۽ ڪهڙو وقت بلوان رهي ٿو تنهنجو مدار هر انسان جي سڀاءُ تي آهي. اهڙيءَ حالت هيٺ، من به ساڳئي اُٿر هيٺ ٿا ٻو آهي. تنهن ڪري من جون ڪاٺيون، نرسانون، ويچار ڌارا، ارادا، وچن ۽ ڪرنام سڀ انهيءَ اُٿر هيٺ اچن ٿا. مٿي اچڻي ڇاڻايل آهي ته من جون حدون ڏيندڙ اي ٻڌل آهن ۽ ڪهڙي به گڻ جي لڪڻي وانگر، من ڏيندڙ جي هڪ حد جي آخرين ڪڍ کان پوءِ حد جي آخرين ڪڍ ٿا ٿين، پوءِ ٿو هردم پٽڪي. ٿڌ ٿاڻ ته ٿو ٻائي. اها من جي پٽڪ ۽ خود خيالي، دک ۽ اُشائيتي جو ڪارڻ آهي. انهيءَ سلسلي جي گڻ يا ٻڌل گڻ کان پوءِ ٽي سڪ ۽ شائيتي پرايٽ ٿيندڙون.

ڏيندڙ معنيٰ ڪي به نه هڪ ٻئي جي ابتڙ حالتون، جهڙوڪ پرايٽ ۽ شرف، دک ۽ سڪ، خوشي ۽ غم، تڪليف ۽ فرحت، پرڳ ۽ نياڳ، ڏينهن ۽ رات، روشنائي ۽ اُڻندڙ، وغيره وغيره. ڏيئي معنيٰ ٻيائي يا نه اُڪيائي. هڪ پنهنجي چوڻي دنيا ۽ ٻي ٻائي دنيا. ٻيوئي سان وهندڙ علائقو ۽ نرالو. جيئن جيئن من، ڏيندڙ جي هڪ حد کان ٻيءَ حد تائين پيو ٿو پٽڪي، تيئن تيئن گڻن جي رنگ سان پيو ٿو رڱجي.

اهو گڻ آس ۽ نراسائي ٿو ڄاڻي ته رجو گڻ جوش ۽ مشغولي ٿو پيدا ڪري. سترو گڻ جو چڱائيءَ جو سرڻپ آهي، سو من کي مڏير وارو رستو ٿو ڏيکاري ۽ من کي بن جڏن جي وچر بهارڻ جي ڪوشش ٿو ڪري. پر من وچ تي، ٽڪاءُ ڪري ٿي ڪونه ٿو جڏهن جا به سبب آهن. هڪ ته سترو گڻ ٺهي ۽ رجي گڻن جي ڀيٽ ۾ گهٽ من پسند آهي ۽ مس مس ٿو پنهن جي پر بلتا ڏيکاري سگهي ۽ پوءِ ته من جو سڀاءُ ئي آهي اُٽيئي هڪ حد تي پٽڪ ته اُٽيئي ٻيءَ تي. ڏيندن تي لڳل ٻي من کي مڙج اچي ٿي سو وچ تي ڪيئن ٺهڪندو؟ پر جي ستي گڻ جي نمائڻي ۽ نفيس اثر هيٺ، وچ تي ڪٽي پيو ته نه يڪدم ڪٽ ٻه ٽن يا ٽن حد جي چڪ بنيان گهٽجي ويندو. ٻلا ستي گڻ جي شڪتي اُٿرائتي ٿيندي ڪٿان؟ سترو گڻ ٺهي ۽ رجي گڻن جي وچر ٿا ه يا صلح ٿو ڪرائي. صلح هميشه ڏي وٺ ٿي پيڻل هوندو آهي جنهن ڪري ٻن ڌرين جو دلبي ميلاپ نه ٿي سگهندو آهي ۽ صاحبڪار کي اوس سهما سهڻا پوندا آهن. ٺهي ۽ رجي گڻن پنهن جا الڳ اثر مٿان ڪونهن ۽ من پنهن جو سڀاءُ بن جڏن جي وچر پٽڪ جو بدلائڻو ڪرڻ آهي، ته سترو گڻ.

من کي وڃ ٿي ڪهڙن ۽ ڪيترو وقت بهاري سگهندو؟ سو اها ٽن گڻن جي چٽاڀيٽي ۽ ڪشمڪش، من ۾ هر دم چاڙو رهي ٿي ۽ ڏک جي درياءَ ۾ چوليون پيدا ڪري ٿي.

انين نه ٿي ڏک کان وڃو ڏک سٺو ۽ وڃي ڏک کان سٺو ڏک ٿيڻو جيستائين من ۾ مرڪز ٿئي ۽ ۾ ڏيند ٿي ٻڌل آهي تيستائين من خالي، صفا، کليل، سهجڻ ۽ روشن ڪيئن ٿيندو؟ جيستائين من جا ”آرام ۽ ڪار“، ”ڌرم“ جا ورودي آهن تيستائين ”موڪش“ جو ٻڌارو ڪيئن پائبو؟ جيستائين اهو اڳيان جو پٺو يا ٻڏي جي ڪم واري پاسو هٿو نه آهي ۽ تيستائين جيءَ آتما ۽ پرم آتما جو پاڻ ۾ ڪيئن ملاپ ٿيندو؟ جيءَ آتما جون پاڙون هٿي پرم آتما ۾ ۽ دن جا سڀئي هٿ سسار سان نه پوءِ اهي واسنئون جيءَ آتما جون پاڙون هٿي يا سلا سڪائي نه ڇڏيندو؟ انهيءَ ڪري صاحب فرمائين ٿا:

- (۱) نيريءَ گڻ مٿي چوڻي ورائي - اها ٻيڪ نراري
 ڏورمڪه جوت شيد آئر چيني - هر ڏي اڪي مَراري.
 (۲) نڪري اڪي لڙ درواحي - ڏاوت برج وهائي
 لوڪڻي چوڻي ڊسوا در کولي - نان من ڪيو پائي،
 (۳) صاحب شيد

مطلب نه ٿي ڏک جو اتر منزل مقصود اڳيان اُڏ آهي چاهي اهو اتر سٽي ڏک جو نه ڪٿي هجي. ڇو نه من جو مرڪز ٿئي ۽ ڏيند ٿي آهي نه گڻن جو اتر نه من جي ڪيترن اندر ئي مڪدود آهي. انهيءَ ڪري صاحب چٽاڀو آهي نه جيستائين من ٽن گڻن جي ٽرڪٽيءَ مان آزاد ٿي، چوڻن پد ۾ داخل نه ٿيو آهي، تيستائين پرماتما جي پراپتي اسپرو آهي. اهو چوڻن پد آهي ٿر يا اوسٽا، دسوي دٿار ۽ سڪمنا لاڙي جنهن ڏانهن اڳي ئي اشارو آيل آهي. انهيءَ پرم پد پائي کانهر ئي جيون پائو جو سفر پورو ٿيندو ۽ آواڻون جو چڪر ختم ٿيندو.

من کي منڍا نه چئبو آهي. ”م“ معنيٰ اڳيان ۽ اڳاڻائي، ”نه“ معنيٰ بنا، کانسواءِ ۽ ”وا“ معنيٰ جيون. تنهن ڪري ”منوا“ معنيٰ اڳيان بنا جيون يا گيان واري جيون. من کي ڇڏهين انهيءَ اصلي معنيٰ مقصد جو احساس اچي ٿو تڏهين کيس گيان جو پسر ڪاش ٿئي ٿو. گوبا اڳيان جو اهڃاڻ ئي گيان جي پرڪاش جي پهرين جهلڪ آهي ۽ چوڻن پد جو پهرين ڏاڪو آهي. پر من ڪو سولو پنهن جي اڳيان، غلطي يا شڪست قبول ڪندو؟ آخر نه جهڙ جي اندر جي حڪومت، ڪوڙ ۽ چالبازيءَ سان هٿ وس ڪئي اٿائين سو انهن هٿيارن جو آخرين دم ٿاڻن، پد ۾ شڪست ملڻ کان سواءِ، من ڪيئن پڪش ڇڏيندو؟

اي بدلا، انهيءَ پد جي تياريءَ لاءِ، ٽوڪي پهرين اهو سمجهڻ گهرجي نه من ئي ٽن گڻن جي خاصيتن جو ڪهڙو جدا جدا پراءِ ٿو پئي ۽ چوڻن پد جون خاصيتون من کي ڪيئن

ٿريا اوسٿا ۾ ٿيون آهن. ٿريا اوسٿا ۾ من جا اڳيان مرڪز، ڪيتر ۾ حدون ڪم ٿي ويون آهن، من جي اڳين حرڪتي هلال بند ٿي وئي آهي ۽ من ۾ تڃن هلال پيدا ٿي آهي. انهيءَ انقلاب اندر، ٻڏيءَ جو سمب وارو پاسو سڀني طرف ٽٽي ٿو، هردو ڪمڊل ڪل جيان ٽڙي ٿو، ۽ جيو آتما جي ڪڏجاڻي ٻيڙم آتما سان ٿئي ٿي. ڏٺي دور ۾ ”مان مان“ ناس، هاڻي آهي ”نرهين نون.“ اهائي لاس، ٻي ڪا ٻولي ناهي واس.

ٽي گڻ جي اٽل هيٺ من کي پارو ٿو، جو ٿو ۽ ايشواڊي کاڌو کڻي. من جي شردا پوئن ۽ پوئين ۾ ٿئي، وسي. ڪرپائن کان اٽس ۽ سڀاءُ اراشا رادي. سڀ ڳالهه جي اٽلي معنيٰ ۽ سڀ ۾ شڪ. ڪنهن ۾ مسئلي جا ٻئي پاسا نه ڇاچيندو پر فقط اونداهو ۽ ڏکيو طرف. حرص، حواس ۽ حسد جو هيراک. ٻي ادب، ٻي مڪاني، ٻي غيرت، ٻي زحر ۽ ٻڌ ٽپو ڪام جو قتل ۽ ڪسنگ جو ڪانڪي. هر ڪام ۾ ٻئي کي نقصان پهچائڻ جي امنا ۽ ڪوشش. پنهن جي پوڄا ۽ پنهن جي سرور جي شيوا. واس جي پڙ پڙ ۽ پرائي پچار. نه پوري گڻ ڳرڻ نه پورو زبان. هميشه وياگل ۽ ويگاڻو. نه ڪميا نه دان ۽ نه قياس نه همدردِي. مت ملين، چس ڪنور. وچن ڪهرا ۽ ڪوڙا، سڀاءُ اٽسهاڻيندڙ ۽ اٽوڻندڙ. پوئن عادئون ۽ اگرا آچار. هيساواڊي ۽ هاجيڪار. سچ ۽ ڪوڙ جي پيد کان اطراف. من گندي پاڻيءَ جو ڏڍر جنهن ۾ مان مسال واري. ٿوريءَ ٿي ويچاروآڻيءَ جي حرڪت هلي نه ٿو وارو گند مٽاچري ٿي ظاهر ٿي پهندو. وش ۽ آمرت جي پرک ڪونه پئمين. وش کي آمرت سمجهي وشين جو رس چوڻسي ٿو ۾ من ٿرپ نه ٿو ٿئي ۽ هميشه ڏکي ۽ آشانم رهي ٿو. سماج جي لوڪ لڄا جي پراوه، ڪانهي، سرشتيءَ جي ٺهڻ جي سڃاڻپ ڪانهي، فائدي قانون جو قدر ڪونهي ۽ پرماتما جي پڄا ڪانهي. مطلب نه من مائيا منڊل ۾ مس آهي ۽ غلطيائيءَ ۾ غلطان آهي. رهي آهن عيب ۽ اعمال ٽي گڻ واري جا. هن کي پنهنجن ڏوهن تي ڏهاڳو جو ڏن ڏئي ڇڏيو آهي، جنهن ڪري هر چيئري ٿي جانب کان جدا ٿي ويو آهي.

وڃي گڻ جي اٽل هيٺ، من کي ڪٽو، گرم ۽ مصاليدار کاڌو کڻي. من جي شردا پاڪند ۾ ٿي وسي. ڪرپائن لاءِ چاهه، آشا وادي ۽ هر مسئلي جا پلا ۽ ٻيا ٻئي پاسا ڏسندو پر سڀ پنهن جي ڪم ڪندڙ ڪاٺو. هر چال، هر ڀاڱو پنهنجي پنهن جو سوارف ۽ پنهن جي فائدي جي لڄا. هر مڪامنا ۾ خود مطلبي. آندو ڪارو پر ٻاهر ٺهڻ وهندو ۾ صفائي چالاڪي ۽ چترائي. لاف هڪ نه واس ٻي. وائي ۾ ور وراڪا ۽ قيد غير. حرنتي، حرڪتي ۽ ٽپاڪ، ٽرڪٽ باز، طلسم باز، چالباز، تعصبي، تڪراري، عيب جوئي، لاري، ڪروڙي ۽ ايمانِي. خود مطلبيءَ جي خدڪيءَ جو خمار اٽس. پات پوڄائون، دان پچ، تيرت اڻسان ۽ سڀ ڪوڙي ڏيکا ڏيکي، رڳو پنهن جي ناموس ۽ اڏنمبر لاءِ. هر ڪم ۾ چاهه يا ٻيو رهاهي ۽ هيوڪو يا دسب آنداري

فقط پنهن جي مطالب مطابق . پنهن جي پريوچن بدل ڪنهن به فرض جي پالنا جي شخاص ڪانه هوندس . من جي اکين اڳيان راجه ۽ دُنيش جا رنگين شمشا . سارو سنسار به انهن رنگن ۾ رنگيل لُڻ ۾ اچي نه اُن سان وهندوار نه اهڙو رنگين . ڏيڍ ۽ سمجهه جي صفائيءَ بنا ڪرنب ڪيئن صفا رهندا؟ ڪامنائن جي اُل ٻٽل يا وڪارن جي ويڙهه ، ڪيئن من کي شائبه رکندي ۽ دڪ ٿورف ڪندي؟ وش ۽ اُمرت جي پڇاڻ هوندي نه ، وڪارن جي چشمن جو رس وٺي ليو . وڪارن جي وش مان ڪيئن اُمرت ولوڙيو؟ ساري جيون هٿ هٿ ۽ هاءِ هاءِ ۾ گذري وئي . نه اڳئين جنم جي ڪرمن مان آزادي ملي ۽ نه وري ايندڙ جنم جو آڌار ٿيو . مانس جنم وٽنڪ ويو ڇو نه پاڻ ۽ پرماتما جي وچ ۾ ويڙهي ۽ وڃڻي وٺي ويڪري ٿيندي .

سٽي گڻ جي اتر هيٺ من کي سانئڻڪو . صحيف بخش ۽ ٻل پيشي کاڌو کهي . ٿوري قُوت ۾ قرار . من جي شرڏا سنگور ۾ ئي وسي . ڪرنب ۾ رڌل ٻر بنا پنهن جي سوارف جي . آدرش پرمارٽ ۽ پراڻڪار جا . غر بين ۽ غمگين جو غمگسار ، هيٺن ۽ هيٺسٿين جو حمايتي ، سڌو سڌو اٿو ، سُرل سڀاءِ وارو ، ساز سڻو ڪٽ وارو ، قرب جو ڪُٽل ، ٺسڙوٺف ، ٺيار ، ٺاڻائيءَ ۽ ٺهڻائيءَ جو ٺُٺو . پيو اندر جي احساسن جو اڀياس ڪري . نه ٻڃي نه ٻڃاري . عمر پيو عبادت ۽ عاجزيءَ ۾ گهاري . نه ٽپڪاءَ جي لڇا ۽ نه ناموس جي پرواهه . هر ڪاميا ۽ ٻئي جي ٻلي جو انتظار . پهرين سڀ جو خير ٿيو پنهن جو خير . رهڻي ۽ ڪهڻي ساڳي . دڪن دودادن جو دوست ، مسڪينن معذورن جو مددگار . انساني ايڪٽوٽا جو آواز آهي ، سچ جو سالڪ آهي ، پير جو پُڙ جاري آهي ، ساڇڻ جي صُورف آهي . هر ڪم ۽ هر ڳالهه ۾ فرض شناسي . نه موهه نه نفرت ۽ نه بيپرواهي نه دسب آندازي . نه ٽوپ نه لالچ ۽ نه ٽپا نه ترشنا . ڪم ۾ چست ۽ ڌيان ۾ ڪم جو چست ۽ ڌيان ۾ ڪوبه وگهن نه . نه ڪالهه جا غم ۽ نه سڀيان جون چٽاڪون . نه مڃڻ جو ٻڌ ۽ نه ٻڃڻ جي لڇا . ورتي جوڙڻ جي ۽ نه ٺوڙڻ جي ، لاڻ جي ۽ نه ٻاهڻ جي . اهڙي ٺپاڳ ۽ ويراڳ جو آئند ماڻي ٿو ۽ من کي شائبه رکي ٿو . پوروئيءَ ، ٺروئيءَ ، ڪارج اڪارج ، پُڙ ٻُڙ ، بدن موڪش جي پوري پڇاڻ پئيس ٿي . پراڻ ، اندر پُڙن ۽ ڪريائون ٽس ۾ . من اُستو ۽ ايڪاڪر . نشڪام ڪورم ٻوڱي ، پڪٽ ۽ گياڻي . پر ستو گڻ به من جي ڪيتر ۾ ٿو گهمي تنهن ڪري پاڻ ۽ پرماتما ، ڪرنا ۽ ڪرنا کي الڳ ٿو سمجهي . سو ڪير اهم ياو جي درشتي ، درشت ۽ درشتا جي وچ ۾ ديوار آهي جا اڃا دُور نه ٿي آهي . انهيءَ سو ڪير اهم ياو جي مڃڻ کانپوءِ ئي مڪتي پراپت ٿي سگهي ٿي .

چوٿين پڌ يا ٿريا اُوستا ۾ من کي اهو کاڌو کهي جنهن ٿي سواد جو نه پر جيون جو آڌار آهي . من جي شرڏا جو برهم ۾ واسو آهي . ٿيئي گڻ پنهنجي سڀاءِ مطابق پيا ڪم ڪن پر هو انهن جي اتر کان الپ آهي . ٽُٽي ۽ ٽپد کان دُور آهي . سکر دڪ ۽ دوست دشمن ،

ٻياري ٿيڻ، سوڻ مٽي سڀ هن لاءِ پيماني آهن. ڄا ڪرڻا آئي سا سڀڪار. ٽن من ڌن ڪرڻ پٺيان قربان پڻ پاڻ ڪرڻ کان به ٿر ٿيڻ نه ڪرڻ جي ٿل کان به دؤر. ڪرڻ به ڪرڻا جي نه ٿل به آهي ڄا. سندس سيد ۾ آهي سنڀل ڪرڻ جي پوريءَ طرح پالن ڪرڻ. مطلب نه ڪرڻ سان گڏ خود پاڻ به پرماتا کي اُڀرڻ لڳل آهي. ڪامائن جو سلسلو ٿي ختم ٿي چڪو آهي ۽ من جي ويچار وائي بند ٿي وئي آهي. آندو روشن ۽ ٻاهر به پوکاش. پاڻ پرماتا ۾، پرماتا پوکائي ۽ پڻ پوکي ۾ هڪ. نه ڪو پيد نه ڪو پاء. ڪرڻ، ڪرڻا ۽ ڪرڻا جو هيلاب ٿي هڪ لاڳاپي لڳل آهي. من ۾ پورن شائيتي ۽ وشيش آڻيند، نه من جو بظايل ۾ من ۾ آيل. من خالي، صفا، کليل، سچو ۽ روشن. ٻڌي ۽ چو پوکاش ۽ آخر ڌارا جو نشان. اهڙو انسان پيڇوڙي ۾ پيڇوڙي آهي ۽ الاهي ٻيڻي جي اڳاٽي ۾ آهي. هن ۾ روحاني ۽ ٽن جي ڪا آهي. سندس سنڀاري ٻڌڻ چڙهي پيا ۽ موهن جون رنجرون ٽپي پيوڻ. من من ٿي نه رهيو ۽ پنهن جي آواز ڪي سڃاڻ ۽ سيد ۾ سهانجي ويو. ڪسپل راج اصلي حقدارن حوالي ٿيو. اهو آهي سچو سنڀاس، اُتر درشتي، سم درشتي، جيون مڪتي، ٿر ٻا ٻڌ، ڏيه درشتي، اُتر ٿي اُهو، اُهو ڏئي، سچ ڪند ۽ اهرم ڪيان.

اي ٻڌا، توکي جيون يارو سڦل ڪرڻ لاءِ ٿي ڪڍ مان رهي ۾، رهي مان ستي ۾ ۽ آخري ستي مان چوڻين پڌ ٿر ٻا اوسا ۾ اچڻ آهي. ۾ من جي چترائي ۽ چالاڪيءَ کان خبردار رهجي. ستي ڪڍ کي، ٿو ۽ رجو ڪڍ سولو اُڀڙ ڪونه ڏيندا آهن. هوڻن هڪ ٻئي کان ٿر ٻا پڻ ستي ڪڍ کي نشت يا ٿر ٻا ڪرڻ لاءِ، ٻئي ٿو ۽ رجو ڪڍ گڏجي ٿو ٻا ٻا ڪندا آهن. ٿي جي ڪنور ۽ انساني ۽ رهي جي چالاڪي ۽ چترائي، سڀ ملي ستي جو سامهون ڪندڙ آهن. انهيءَ هوندي به جي ستر وڌو ٻوندو نه من آخري هٿيار استعمال ڪندو. اهر آهي پرابڌ جو.

سري ڪرو ڪرنڪ صاحب ۾ ڪيترا اهڙا وچن آهن ۽ جن مان ڪي مهڙ ٻڌل به آهن، ٽن جي آئي ۽ غلط معنيٰ ڪڍي، من چوندو، نه اي ٻڌا، هڻ پڇاڙ ڇا لاءِ ٿو ڪرين؟ ٿيندو اهر جو پرابڌ ۽ ٿيندڙ ۾ هوندو، ٿيندڙ کي ٿيندڙ ڪيئن مٽائي يا بدلائي سگهندي؟ ڪرمن جي ليکي جي اها بلڪل آئي سمجهائي آهي. ياد رک نه اچ جو پرشارت سڀان جي پرابڌ بڻائي ٿو. اچ جي ٿيندڙ سڀان جي ٿيندڙ بڻائي ٿي. پرابڌ ۽ ٿيندڙ جو بهانو نراشا مان اڀرن ٿي ٿو ٻاڻي پرشارت ۽ ٿيندڙ ۾ وشواس آشا مان پوکيت ٿي ٿو. جيون يارو جي سڦل آشا مان ۽ نه نراشا مان پرابڌ ٿي سگهندي.

اها پراڻي ۽ اڀرندي ٿيندي ڪنن کي ٿيڻ جي ٿيڻ پڌ ۽ پير پاڻ سان نصيب ٿي سگهي ٿي ۽ سگهندي. جو ويچار ۾، سڃاڻ ۾ ۽ ڪرمن ۾ آشاوادي آهي سو جيون يارو جي

لبي ۽ اڙڪي سفر ۾، ارشاد ڏي ڪان، لاشڪ ڪره ڪڍي ويندو. چوٿون ٻڌ يا ٿريا اوسا پراپت ٿي سگهي ٿي، مٿس جي لڳائڻ ڪوشش سان ۽ ڪوٽار جي ڪرپا سان. اها ڪشمان ۽ ڪشٽن جي ڪسوٽي ڪئن آهي پر ضروري آهي. پاڻ سان پاڻ نه ڪٽو آهي. پر پاڻ ۾ بههڻي پاڻ ۾ ٻنڌو آهي. زچر من جي مستي مٽائي آهي ۽ من جو مورچو مٽائڻو آهي. پوءِ ٽن گڻن جي ٿڌ ۾ ڏئي ۽ ڏيند. جا دا-تان، پائمرادو خارج ٿي، خبر ٿيندا، انهيءَ خالي پڇاڻان، چوٿين ٻڌ جو چڙهارو آهي، ٿريا اوسا جو اصرار آهي، دسوي ڏٺار جو ڏيندار آهي. سڪمن نازي ۽ جو نظارو آهي، موڪش مڪتيءَ جو مظاهرو آهي ۽ پرماتما جي پراپتي آهي.

ٻنڌ ٻهاڙ جو آهي ۽ پيڇرو پيڇيدو آهي پر پاڻ ٻڌو پرماتما جي پڪش کان پري نه ٿو رهي. پاڻ ٻهڪائي، پاڻ سان ملائي ٿو. سو همڪ نه هار، ٺيڪ ڪڍي ٺهار نه هون اٽڪي هنج ۾. گلاب جو ڏل نه جڏهين ڪنڊن جي چوڪ پر داسٽ ٿو ڪري ٽڏهين خوشبوءِ جي خمار ۾ ٿو اچي. سڀ ڪرپا لاءِ ڪوشش ضروري آهي. آدم بنا اڄورو ملڪ مشڪل آهي. ڏنڊري ڏيندار ٽن پوٽن نه. پاڻ پتو ٿو ۽ پڇا ٿو ٿو پئي. پوءِ روحاني سفر ۾ ڪيئن سڦل ٿي پورهيو بنا پلي پوندي؟ هڙ ۾ هڙ ٿي نه ڄمڻ جي حواليءَ ۾ عام هڙي ويندي. پر شارڪ پنهنجو ۽ مهر مالڪ جي گڏجي، ٿي پڌ پاڙ ڪرائي، چوٿين ٻڌ ٿي ٻهڪائين ٿا. اهو دهليءَ جو ٿڌون نه آهي ۽ نه وري واس جي ٿڌ ٻاٽ آهي پر صاحبن جو نچرو ۽ ٽوڙ آهي.

(۵) کرن ڪراونهار ڪرئار.

(۱) ڪرم ڪماون سُڀ اُشپ - ڪيئي ٽن ٻرپ آپ
 پس آڀسن هٿ هٿ ڪري - ٻن هر ڪها ڪماي.
 اٻڪھ، آپ ڪروان هارا - آڀھ، ٻاپ ٻن ٻسٿارا
 ٻا جڪ چٽ چٽ آڀھ، لائير - سر سر پائير جو آپ دوائير
 اڙتا ڪا اٽس نه جاني ڪرئو - جو جو ڪري سوئو ٽن هونو
 اٻڪھ، ٽي سگلا ٻسٿارا - نانڪ آپ سوار ٺهرا.

راڳه گؤڙي، ٻاون اڪري، مڪلا پنجوان، پؤڙي (۸)

(۲) ٻرپ ٻاويي ماٺڪ ڪس ٻاويي - ٻرپ ٻاويي ٽان ٻاير ٻاويي
 ٻرپ ٻاويي ٻن ساس ٽي راڪي - ٻرپ ٻاويي ٽا هر ڪڍ ٻاڪي
 ٻرپ ٻاويي ٽا ٻسٿ اڏاري - آپ ڪري ٽن ٻڪاري
 دها سر ٻا ڪا آپ سوامي - ڪيلي ٻڪسي اٽر جسامي
 جو ٻاويي سر ڪار ڪراوي - نانڪ دوشتي اڙ نه آوي.

[راڳه گؤڙي، سڪملي صاحب، مڪلا پنجوان، اشپدي (۲) (۱۱)]

(۳) نانڪ اٽس نه جاني - هر ٽاڪي ٻاراوار

آپ ڪرائي ساڻي - ٽر آپ ڪرائي مار

اڪا گلي زنجير ٻا - اڪ ٽري چڙھ ٻسٿار

آپ ڪرائي ڪري آپ - هٿ ڪٽس ڪري ٻڪار

نانڪ ڪرڻا ڇن ڪيئا - ٽر ٽهي ڪرڻي ساڙ.

[راڳه آسا، مڪلا ٻهلا، وار (۲۳)]

۱. چڱا. ۲. مدا. ۳. پس سمان انسان. ۴. مان مان. ۵. وسٿار ڪندڙ. ۶. ٻسارو. ۷. ڳائي
 يا جھي. ۸. ٻاڻي جيتو. ۹. لڙڪو. ۱۰. نظر ر. ۱۱. آهتي. ۱۲. ٻڙلي. ۱۳. گهرڙا. ۱۴. ڪهڙا.
 ۱۵. وچنا. ۱۶. سنڀال، ٻر ٺهال.

- (۴) ڪرڻ ڪارڻ سمرڪ هج - ڪه ٺاڪ ٻيچار
ڪارڻ ڪرڻي ڏس هج - جن ڪُل رکي ڏار.
- (۵) ڪارن ڪڙن ڪراڙو - سڀ ٻڌ ايڪو هاس
جس جس لاوه ٿي ٿي لگه - ٺاڪ جس اُٺاڻ.
- (۶) سڀ ڪڇ ورتي ٿي ڪا ڪيٽا - جس ڪري ٿي ٿي ٿي
اها ڪيل آپ ڪري هار - دُور ڪڙن ڪهه اچار.
- (۷) ڪيٽا هروڙي ڪري ڪراڻا - ٿي ڪي ڪهه ٿي ٿي
جو ڪڇ ڪرڻا سو ڪر رهيا - ڪيٽي ڪي ڪي ڪي.
- (۸) ٿي ٿي جن - رسڪ رسڪ ڪڻ ڪاوه
مُصاحف مٿا سڀاڻي جن ڪي - جو ٿي ڪڙه ڪراوه.
- (۹) آهي ڪري ڪراڻي ڪرڻا - ڪس ٿي آڪ ٿي ٿي
دڪ سڪ ٿي ٿي هروڙي - ڪس ٿي ڪاوه ٿي ٿي.
- (۱۰) جس ڪاري ڪم - هر هر لائي
سو هر ڪم - جو آپ ڪراڻي.
- (۱۱) ٻرپ ڪون ڪراڻن هاري - ڪي ڪي ڪي هاس اچار
سڙي سڙي ڪاڪي - جس لائي ٿي لاکي.
- (۱۲) هر ايڪ ٿي ٿي - سڀ آڪ ٿي سڙي
ڪرڻ ڪارڻ سمرڪ ٻرپ - جو ڪري سوهرڻي.
- (۱۳) جو ڪڇ ڪري سو آهي سوامي - هر آهي ڪا ڪاوه
هر آهي هي مٿي ٿي سوامي - هر آهي ٻرل ٿي ٿي.

۱. سرشتي. ۲. چاڻي. ۳. سڀني ڪن جو ڪارڻ ۽ ڪرائيندڙ. ۴. شڪتيون. ۵. ويچارو.
۶. بي وسيلو. ۷. مرضي موجب بدن کان گرم ڪرائي ٿو. ۸. گرم ڪندڙ انسان.
۹. ٻرڻ جي رس. ۱۰. صلاح. ۱۱. ڪنهن وٽ. ۱۲. ستل يا سمهيل.
۱۳. چارائي ٿو.

- (۱۴) ناک سڄا اٻڪ هئيم - ڏهه وچ هئيم سنسار
چنگي منڊي آپ لائين - سو گرن جو آپ ڪرائي ڪر تار .
- (۱۵) دانا ڪي سر دان ويچارا - ڪرڻ ڪارڻ - مرڻ آهارا
ڪر ڪر ويڪي ڪيٽا آڙا - ڪرڻي ڪار ڪرائدا .
- (۱۶) نرنگار اُڪار هئيم آبي - آبي ٻر ٻلائي
ڪر ڪر ڪرنا آبي ويڪي - جڻ ٻاري ٽ لائي
شيوڪ ڪٽ ايه وڏائي - جا ڪٽ حڪم مائي .
- (۱۷) آپ ڪرائي ڪري آپ - هٿ ڪٽس ڪري ٻڪار
آبي ليڪا منگسي - آپ ڪرائي ڪار .
- (۱۸) ڪوئي جاڻ نه ٻولي ٻائي
سو ٻولي جس آپ ٻلائي - اُجهي جسي ٻجهائي .
- (۱۹) ڪير ڪارن سو پيو - جو ڪير ڪر تار
نس پڻ دُور ڪر نهئي - اٻڪي سر چٽهار .
- واڳ رامڪلي، محلا
ٽيجا وار (۸)
- واڳ مارو، محلا ٻهلا،
سولهر (۱۵) ۱۴
- واڳ ملار، محلا ٽيجا،
شيد (۱)
- واڳ ملار، محلا
ٻهلا، وار (۱۰)
- واڳ ٻريائي، محلا
ٻهلا، اشهد (۴)
- سلوڪ، ڪير
صاحب، (۱۳۳)

۱. ٻيائيءَ ۾ . ۲. اُڪار روپ يعني صورت وارو . ۳. ڪر . ۴. سمجهي . ۵. سمجهائي .
۶. نئي اهر ٿو . ۷. ٻيو ڪونه .

(۶) انسان ايشور جي پٽلي آهي.

- (۱) هر آب ڦرئي آب - هر آب ٻلاندا
 هر آب سرشت سوار - سر ڏنڊي لائدا
 اڪبا پگهي لاء - اڪ آب گائدا
 اڪبا مارگر پاء - اڪ اجهڙ پائدا
 جن لائڪ نام ڏيائي - گورميڪ ڪڍا ڪائدا.
 [راڄه سورن، مڪلا چوٿان، وار (۵)]

- (۲) گرم سڪرم - ڪرائي آهي
 اس جيتري وس - ڪڇ ٺاه.
 (۳) هر آب آبي آب آندا - هر آب ڊيري ليه
 هر آب ڀور پلاندا - هر آبهني مڃ ڏي.
 (۴) ڪوئي ڪري ٿڌ آب آهي - ٿڌ آبي اري لڪ سڃائي
 ڪري ٻرڪ خزانتي پائيه - ڪوئي ٻرڪ پلاوڻيا.
 (۵) ڇڙ ٿوري جوت - ٿڌ جوتي وچ ٿون اٿي.
 وڻ جوتي ڪوئي ڪڇ - ڪر ڍڪا سڃاڻي.
 (۶) آب پلائي - ٿڌ ٺاڻ
 ٿڌون سمجهاء - ميل ملا.
 (۷) ڪاٺ ڪي پٿري ڪهان ڪري پٿري - ڪلاون هارو ڄاڻي
 جيسا پيڪ ڪراويج اچيڪر - اوھن ٿڌو هي ساڄ آئي.
- سري راڳ، مڪلا پنڄوان،
 پھري، شبد (۱)
 سري راڳ، مڪلا چوٿان،
 وڻجارا، شبد (۴)
 راڳ مانجه، مڪلا ٽيڄا،
 اشعدي (۶)
 راڳ مانجه، مڪلا پھلا،
 وار (۲)، سلوڪ مڪلا
 دڙجا
 راڳ ڪوڙي، مڪلا
 پھلا، شبد (۵)
 راڳ ڪوڙي، مڪلا
 پنڄوان، شبد (۱۲۶)

۱. پرماتما. ۲. چواري ٿو. ۳. مٿان ٺا. ۴. سڄي وات. ۵. ڪماري. ۶. گوروءَ معرفت.
 ۷. انسان جي. ۸. موٽائي وڃي ٿو. ۹. اڏوئي. ۱۰. ڏوٽي. ۱۱. سڄي. ۱۲. جيستاء.
 ۱۳. جيستاء. ۱۴. ٺڪاڻو، لان. ۱۵. پٽلي، ڪيڏو ٿو. ۱۶. ويڄاري. ۱۷. ٿيئن نجي ٿي.

- (۸) ڪها ڪڇ ڪري ڪي ڪرڻي هارا - ڪها اس هانڪ ٻڌاري
جست لهر لاهه ٿيهي لاڳا - پورن خضر هماري.
- (۹) نا ڪو چتر ٺاهي ڪو مڙڙا - نا ڪو هيٺ ٺاهي ڪو سڙڙا
جست ڪو لائيا نه هجي لاڳا - سو شيوڪ نالڪ جس ڀاڱا.
- (۱۰) جيسا نون ڪره ٿيسا ڪو هوم - ٿجهن ٻن دوجا ٺاهي ڪره
جهي نون ميس ڏيهه ٿيهي ڪو پاري - ٿڌ آهي پاري پوي چلاوي.
- (۱۱) نا ڪو پڙهيا پندس پينا - نا ڪو مڙڪ مندا
بندي اندر جس ڪرائي - لاکڙ ڪهڙي بندا.
- (۱۲) نون ڪرنا ڪيئا سڀ ٿيرا - ڪها ڪو ڪري پراڻي
جا ڪڙ ٿڌر ڪره نون اڻهي - سائي سچ سائي.
- (۱۳) جست ڪاري ڪر - هر هر لائي
سو هر ڪره - هر آپ ڪرائي.
- (۱۴) جو ٿڌ پاوه سملي لاهه - جن کورمڪ شبد تو لائي
سي پگس سي ٿڌ ڪيائي - جن ڪڙ حڪم منائي.
- (۱۵) اڪر پوءِ سڪيان سڀ پوءِ ڪي - هر پاري پوءِ سا پلي
نالڪ غريب ڪها ڪري ٻڌارا - هر پاري ٿڌ راهد چلي.
- (۱۶) آبي نال دٻاڻ هي پيارا - آبي ڪاري لائيا
جه آبي چلائي ٿڌ چلي پياري - جه هر پوي ميري پائيا
آبي جهي جس هي پيارا - جن نالڪ وجهه وڃاڻيا.
- (۱۷) اڪ پرم پلائي اڪ پکتي رائي - ٿيرا ڪڙ اٿارا
جست ٿڌ لائي ٿيها ٿل پائيا - نون حڪم چلا وٺهه اٿارا.

۱. پرماتما. ۲. سياتو. ۳. مڙڪ. ۴. بهادر. ۵. خوش نصيب. ۶. وڏاوان. ۷. انسان.
۸. چڱا اچڻ. ۹. ڪنڀا. ۱۰. ڪڪر. ۱۱. کورو. ۱۲. وقت.
۱۳. شڪتي. ۱۴. آسرو. ۱۵. ساز وڄائيندڙ. ۱۶. ساو. ۱۷. وڄائيندڙ. ۱۸. رچيل. ۱۹. پيھد عجيب. ۲۰. آکيا اٺسار هلائيندڙ.

- (۱۸) لښک لښک خصر هڅ - کړتف ډکي دي
جهان ډاډي تهان کالې - لښک سچ هي .
- (۱۹) جو کچ کړي سو آبي سوامي - هر آبي کار کماويع
هر آبي هي مس دايي سوامي - هر آبي برل پلاوي .
- (۲۰) آبي چاڼوي مارک پاروي - آبي منډا ليري
کره سکره کراني آبي - قيمت کړځ ايويع .
- (۲۱) آسا منشا سب ليري - ميري سوامي
چيسي نون آس کراوه - نيسي کو آس کراني .
- (۲۲) لښک داني لښک منگي کي - آبي پکس کراني
لښک ناوه آبي پلاي - لښک کورمک ديه پجهاڼي .
- (۲۳) لښک سچا آبي هي - ډهه وچ هي سبار
چنگي مندي آبي لاني - سو کون جو آبي کراني کړار .
- (۲۴) سب گهت ميري هه سپنا اندر - جسه گتاني لس کړځ کهي
جسه دکالا واږي تسه پلاوي کړځ -
- جسه پلاي بند سر تسه دکاوي کړځ .
- (۲۵) نا هه پلي نا هه چکي - نا موي نا هي دوشا
جس هه لاني تس هه لگي - نون سچ ش سندشا .
- (۲۶) سو مليا جو هر من پانبا - سو پولا جو پريو پلاشا
نه آبي مورك کياني - جو کراوي سو نام وکاني .
- (۲۷) لښک سوري لښک روگ وپاي - جو کچ کړي سو آبي آبي
پکس پاغ کور کي مس پوري - لښک شيد لکاني هي .
- واږ سورک . محلا
چولان . وار (۲۸) .
سلوک محلا دوجا
واږ پراږي . محلا
چولان . شيد (۳) .
واږ سوهي . محلا
پهلا . چنس (۴) .
واږ ډولند . محلا
چولان . شيد (۱) .
واږ رامکلي . محلا
نيجا . اشتدي (۵) .
واږ رامکلي . محلا
نيجا . وار (۸) .
(۱۲) .
واږ رامکلي . محلا
پنجوان . وار (۶) .
واږ مارو . محلا
پنجوان . شيد (۱۷) .
واږ مارو . محلا پهلا .
سولهو (۱۲) .

۱. ناکياني . ۲. پرماتما . ۳. کيل کورم . ۴. کاډو . ۵. چي لو . ۶. ځالا هاري لو . ۷. ښډالي
نور . ۸. سچي راه . ۹. پاڅ سان گډي لو . ۱۰. پي آنس . ۱۱. دنيالو . ۱۲. فقير . ۱۳. پيدو .
۱۴. چاڼاي لو . ۱۵. دنيس پاڅ . ۱۶. شروعامت کان . ۱۷. کمره ليل . ۱۸. خطا کندو .
۱۹. ډوهه . ۲۰. پيغام . ۲۱. وځي لو . ۲۲. مهما کړځ . ۲۳. ډکي . ۲۴. مرض . ۲۵. پريمر .

- (۲۸) آئي دانا سڪي دا - آهي دٻي سزاء
نانڪ ابوي جاڻيئي - سڀ ڪچ نسي رضاء.
- (۲۹) تون اُنتر جاهي هر آپ -
جڻ تون چلاوه پياري هٿي بوي چلان
همري هات ڪچ ٺاه - تون ميله ٺان هٿ آءِ ملان .
- (۳۰) ڪيا تون سوچھ ڪيا تون چٽوھ - ڪيا تون ڪرھ آبائي
ناڪھ ڪھھ پراھ ڪاھو ڪي - چھ ڪوٺال سھائي .
- (۳۱) نانڪ مانا ڪرم برک - ڦل اُمرت ڦل وڻ
سڀ ڪارڻ ڪرنا ڪري - جس ڪوٺاڻي بس .
- (۳۲) ڪوئي جاڻ - نه پولي پائي
سو پولي جس آپ ڀلائي - بوجھي جس بھائي .
- (۳۳) ڪير ڪارن سو پيو - جو ڪير ڪرنا
نس بن دوسر ڪو نه - ايڪي سرجهار .
- (۲۴) ڪير جو مي چٽو ٺا ڪري - ڪيا ميري چٽي هوم
اُها چٽو ٺا هر ڪري - جو ميري چٽ نه هوم .
- راڳ مارو، محلا بيجا،
وار (۱۶)
- [راڳ نڪاري، محلا
چولان، چنڊ (۲۴)]
- راڳ ملار، محلا
بنجران، شبد (۱)
- راڳ ملار، محلا
پهلا، وار (۲۶)
- راڳ پريالي، محلا
پهلا، اشهدی (۴)
- ملوک، ڪير
صاحب (۱۳۳)
- (۲۱۹)

۱. پرمالما. ۲. حڪر، رضامندي. ۳. خيال ڪرين. ۴. چمڪا ڪرين. ۵. اُهاڻ، جتن. ۶. وڻ.
۷. زهر. ۸. ڪارائي. ۹. جاڻي وائي. ۱۰. سمجھي ٿو. ۱۱. سمجھائي. ۱۲. بهان، ٺيڪندڙ
واردانف. ۱۳. ٻيو ڪو. ۱۴. ويچار ڪرڻ. ۱۵. من بر.

ڪرن ڪراونهار ڪرئار آهي.

انسان ايشور جي پٽلي آهي.

سري ڪرؤ ڪرئف صاحب پرجيڪي هن وشيه اي وچن آيل آهن تن مان چوند وچن مڃي ڏال آهن. انهن وچن پ صاحبين چو نه هيءُ اُڀدڻ ڏو آهي نه هر ڪم جو ڪرنا ۽ هر ڪم جو ڪارڻ خُود ڪرئار آهي. انسان جي هڪ وس ڪچ نه آهي. هن جي آشا منشا سميت ڪميت، شپ آشپ وڇاڙ، شد آشد ڀاوانا ٿون، منا مندا وچن، سڪرم ڪڪرم، انهن مڃي لاء ميار ۽ جوابداري پرمائيا ئي آهي ڇو نه هونئي سڀ جو ڪارڻ ۽ ڪرنا آهي. انسان نه فقط ايشور جي پٽلي آهي. جيڪي ڪرائيس سو ڪري، جيڪي ڇوائيس سو چئي، جيڪي ڌارائيس سو کائي، جتي رڪيس آئي رهي، جيڏانهن موڪليس آئي وڃي. پنهنجن جي خُود مختياري انسان کي بلڪل ڪونه آهي. جي ايشور ڊگه لڳائيس نه دنيا ۽ جي ڪا به طاقت اُتان کيس پلائي يا هٽائي نه سگهندي ۽ جي ڪمار کي لڳائيس نه دنيا جي ڪا به طاقت کيس سنجينءَ راه، اي آئي ڪانه سگهندي. مطلب نه انسان کي ڪا به پنهنجي آرزو ۽ آزادي يا خود مختياري ۽ خود خيالي خير ڪا آهي. هن جي لڪ جي لڪيلي پرمائيا جي هڪ ۾ آهي ۽ انهيءَ اشاري تي هُو پنهنجي جيئون جا چار ڏهاڙا گذاري، آخر راه، رباني وٺي ٿو. پر راه اُرم ٿورو، مٿاڇرو، حرفتي ۽ حرڪتي آهي. راه اُرم ۽ اڇا شڪتيءَ جي آڏو اچي ٿو.

ڪيترا اُڀدڻ ڪندڙ مذهبجي نعب جي ٿنگڙيءَ کان ۽ ٿرڪڙيءَ وچان هن سکيا تي چتر بازي ڪندا آهن ۽ چوندا آهن نه جيڪڏهن انسان جي ڪامائن ۽ ڀاوانائن ۽ وڇاڙن، وچن ۽ ڪرئين لاء سوري جوابداري پرمائيا ئي آهي نه پوءِ انسان پاپ پڇ، ڏرم آڏرم، نسيڪي ۽ ٻديءَ جو آڏڪاري چوئو ٿئي؟ جيڪڏهن ايشور خود انسان کي ڪمار کي يا سمار کي ۽ پٽليءَ وانگر نچائي رهيو آهي، جتان دنيا جي ڪا به طاقت هن کي پٽي هٽڻ بهچائي ڪانه سگهندي، نه پوءِ انسان پنهنجي جو برو ڀلو ڇو سوچي ۽ پنهنجي حالت بدلائڻ لاء ڇو ڪو حيلو هلائي؟ اهڙيءَ حالت ۾ آدم ۽ اهاڻ نه صفا بيمعنيٰ آهن. جيڪڏهن ايشور پنهنجي عرصيءَ مطابق، ڪنهن کي ڏکي نه ڪنهن کي سڪي، ڪنهن کي ڀرڱي نه ڪنهن کي روڱي، ڪنهن کي ڀرو نه ڪنهن کي ٺلهو، ڪنهن کي ڏٺ نه ڪنهن کي ڏهٺا، ڪنهن کي اڻڇ نه ڪنهن کي نيچ، ڪنهن کي آڻڻو نه ڪنهن کي سڻڻو، بنائي ٿو نه راهو نڀاءُ چنڊر يا ڪنڀاءُ چنڊو؟ ايشور کي ڪي اصول آهن يا هُو چرٻٽ چرو آهي؟ پوءِ جيڪڏهن

ايشور جي راڄ ۾ نه آهڙو اُٺڻو آهي نه پوءِ انسان جي راڄ ۾ چور انصاف جي اميد رکڻ ڪي؟

انهن دليلن جي ٻيڙائي ۾، صاحبن جا ٻه هيٺيان وچن خاص طور پيش ڪيا ويندا آهن:

- (۱) ڪرم ڪرم - ڪرائي آهي
اس جيتي وس - ڪڇ ٺاهه.
- (۲) آسا مڻشا سڀ ٿيڙي - ٿيڙي سرامي
راڳ رامڪلي، مهلا
شبد (۱) ۱
جيسي نون آس ڪراوه - ٽنهي ڪو آس ڪرائي.
ٿيجا، اشتهدي (۵)

ٻانڪ کي سمجهڻ ڪي نه آهي سڀ مٿيان وچن انهيءَ اُڪيانءِ؛ آهڻڪاري انسان جي اُڀڀڻ لاءِ وڃڻ آهي جو ڪم جي سٺي ڦل لاءِ پاڻ کي حقدار ٿو سمجهي ۽ ٻري ڦل لاءِ قسم کي يا جو پتي ڪنهن ڏکي انسان کي مدد ۽ همدردي ڏيڻ بدوان هن جا عيب اُڪهاڙا ڪري، چتر ٻاڙي ڪري ٿو. اها حقيقت آهي نه پر مالها پر ڪريءَ جو اُٺاڻيندڙ آهي؛ ٿو، رجو ۽ ستر ٿيئي ڳڻ ۽ ڏيند پر ڪريءَ جا اُٺڪ آهن، جن جو انسان جي من سان بلڪل گهڻو ۽ گهرو لاڳاپو آهي. پر هردي، ووبڪ، ٻڌيءَ ۽ چم شڪتيءَ جو اُٺاڻيندڙ نه ساڳيو پر مالها آهي. انهيءَ ڪري صاحبن پر شارڪ ۽ شپ ڪرڻيءَ جي حق ۾ ڪافي هدايتون ڏنيون آهن. پر ڪرڻيءَ جو آڌار ڪرم جي قانون تي آهي جو پوري نياءَ ۽ نهن تي ٻڌل آهي. اڄ جا ڪرم ٽي سڀاڻ جي قسم بنائين ٿا. قسم ڪسي پنهنجي ڪرم کان الڳ ڪري، ويهي ڪرم ڪڍي ۽ لان کي لوڻجي، اهو پنهنجي پير تي پاڻ گهاڙو هڻو آهي. ڪا ڪرم جي نه قسم ڪيئن نه ڏهر ڪندي؟

پر مالها جي جوابداري پر ڪرڻيءَ جي پيداش ۽ پالنا جي حد تائين محدود آهي جنهن اندر انسان کي پنهنجي ڪرم ڪرڻ جي پورن آزادي آهي پر ڪرم جا نتيجا، نياءَ جي قانون موجب نڪرندا، جن تي انسان جو ڪو وس يا حيل هلي نه ٿو سگهي. ايشور ۽ انسان جوڻ جدا جدا جوابدار پون. انهيءَ نٺنگاه کان سمجهڻ گهرجن. ڪيل ڪرم جي جيو ڪرم جي قانون جو قيدي آهي پر آئيندي جسي ڪرم لاءِ هو بلڪل خود مختيار ۽ بدورن آزاد آهي. هاڻي اهو انسان جي هٿ وٺي آهي نه هو ڪرم جي قانون جو سهيڙو ۽ سهڪار ڪري يا قانون جي آڏو اٿڻ هلي، ٻڌيءَ جو ٿل جاڳائي ووبڪ جو وڪاس ڪري ٿا ڪمن ۽ ڪسنگ ڪري ووبڪ جو وٺاش ڪري. جهڙا جهڙا ڪرم ڪندو تههڙي تههڙي قسم ٺهندي. پتي مان لڳ خطا ڪيڏا فضول آهي.

ها باهي جن ستن ۽ مهاڻائن ڏٺي ۽ ڏيند جي حد لٽاڙي، تنهي ڪن کان پار پئي،
 ٿريا اوستا ۾ داخل ٿيا آهن، تن کي نه پاڻ ۽ پرماتما ۾ ڪو پيد ڏسڻ ۾ ٿي ڪونه ٿو اچي.
 هنن جي وڃي، وراڻي ۽ سُر ٿي ڪرنا ۾ آهي نه هو ڪيئن سمجهندا نه سندن وچڏن ۽
 ڪرڻن لاءِ هو پاڻ جوابدار آهن؟ هنن لاءِ ڪارڻ، ڪرم ۽ ڪرنا سڀ ڪرنا آهي نه
 ڪرم جي ڦل جو حقدار نه ڪرنا آهي. هنن نه فقط ڪرم جي ڦل جي لڳا جو نياڳ ڪيو
 آهي پر پاڻ به پرماتما کي اڙڻ ڪري، پرماتما کي ڪرم جو ڪرنا بنايو آهي، يا پاڻ کي
 پرماتما جي نميت لهرائيو آهي. اهي آهن سڃا نياڳي، وٽاڳي ۽ سياسي جن جي سموري
 چٽ شڪتي آتما مان پرکيت ٿئي ٿي ۽ هنن جي رهڻي ڪهڻي ۽ جو آڌار ٿي انهيءَ
 شڪتي شاليءَ تي آهي. انهيءَ اوستا ۾ ڪرڻ ارجن ديو پرماتمن ٿا:

نا هٽه پُٺي نا هٽه چُڪي - ۽ مڙي ناهي دوشا
 راءِ رامڪلي، مهلا
 جس هٽه لائي ت هٽه لگي - نُون سچ سڻ سديشا.
 پنجران، وار (۶)

انهيءَ اسڪرپچر ۾ ڪبير صاحب به پرماتمن ٿا نه ڇڏهين مان اڳيان جي ننڍ مان سڃاڻ
 ٿيس نه ڏٺم نه مان نه مالڪ ٺهين جي داسي ٿي، يعني پنهن جي ڇيرون گهاريان:

پرڀ ڪرن ڪراون هاري - ڪيا چيري هات بهاري
 راءِ سرور، ڪبير
 سوئي سوئي جاڳي، جس لائي لست لاگي.
 صاحب، شبد (۵)

اي بندا، صاحبن جي سکيا جو ٽالهرج هيءُ آهي ته پرماتما پرڪر ٿي پيدا ڪئي
 آهي. ٿيئي ڪڻ ۽ ڏيند به پرڪر ٿي جا اُنڱ آهن. پر پرڪر ٿي جي پرورش لاءِ ڪرم
 جو قانون به پريا ڪيو اٿس جنهن پٽاندڙ ساري سنسار جو سلسلو هلي رهيو آهي. نُون به
 انهيءَ قانون جي ڪاروائيءَ سان ٻڌل آهين. توکي من ۽ ٻڌي يعني عطا ٿيل آهن. ڪرم
 ڪرڻ جي پُرون آزادي آئي. هاڻي وڻي نه ڪم موجب ڪرم ڪري من کي مڙج
 وٺاءِ ۽ وڻي نه سمج موجب ڪرم ڪري ٻڌيءَ جو پرڪاش ڪر. جيئن جيئن نُون ٻڌي
 جو ڪم يا سمج جو سنهارو وٺي، ڪرم ڪندي، تيئن تيئن اُهي لاءِ جي تاراڙيءَ ۾ ٽورا
 ويندا، سچ ۽ ڪوڙ جي پرک ڪئي ويندي، انهيءَ پرک انوسار توکي ڪرم جي قاعدي
 جي ڪاروائي ڪئي ويندي ۽ قاعدي جي فقرن مطابق دڪ يا سک ڏسڻو پوندو. چاهي
 اڄ چاهي سڀاڻي. مالڪ کي ميار ۽ مهڻا، ڏوهه ۽ ڏورا نه ٿي. پاڻ سڀال ۽ سنوار نه.
 چڱائي چڱين.

مطلب نه ليکو تون پاڻ تر ٺاهين جنهنجو حساب ڪرم جو قانون ڇڪتو آيو ڪري .
هن ڌرم جي ڪانٽي بر آندو يا پاسخاطري ڪونه آهي پر سڙهن آنا سڄو ۽ ٻورو انصاف
آهي . انهيءَ لحاظ کان دڪ يا سڪ جو خليفو ڏيڻ ۽ ٽوڙي پوکيندڙ تون پاڻ آهين . ڪرم
ڪرڻ لاءِ سواڌين آهين پر قل لاءِ ڪرم جي قاعدي جو اڏين آهين . سواڌين جو سهيوڪ
ڪندين نه اڏين جا عذاب ڪونه پوکيندين . تنهنجا ڪرم ئي تنهنجي ڪمن ۽ ڪمالن
۽ ڪليشن جا ڪانڌي آهن . ڪرم ئي تنهنجي سڪن سهڻايتن جو سعيو ڪندا . پاڻ پاڻ
پاڻ ماڻ . هن ”ڪرم“ جي سڌاڻي تي وڌيڪ روشني آڻا اچي ڏال آهي .

(۷) ڪرمن جو ليکڪ ۽ لالت جو ليکڪ.

- (۱) بيد بڪاري پڻ پاپ - سرڪ ٽرڪ ڪا پيٽ
 جو پڇي سو اڳڙي - ڪاندا چاڻي چيٽ
 ڪيان سلاهي وڏا ڪر - سڄو سڄا لاءِ
 سڄ پڇي سڄ اڪري - درگهه پائڻي ٿانءِ
 بيد واري ڪيان راس - ڪرهي پلي هوءَ
 نانڪ راسي باهرا - لڏ نه چليا ڪوءَ.

[راڳ سارنگي، مڪلا چوٿان، وار (۱۶)، سلوڪ مڪلا پھلا]

سري جپ صاحب،
 مڪلا پھلا، پڙهي (۱۶)

(۲) چن ايه لکي - نس سڙ ٺاه

جو نرمانئي - تو تو پساه.

(۲۰)

(۳) پني پاپي آڪ ٺاه - ڪر ڪر ڪر ٿا لڪ لي جاھ

آهي پڇ آهي ڪاه - نانڪ ڪمي آھ جاھ.

[سلوڪ مڪلا دوجا]

(۴) چنگاڻيا ٻرائيا - واڇي ڌرم حدور

ڪرهي آهر آهي - ڪي ٺڙي ڪي دورو.

سري راڳر، مڪلا
 پھلا، شبد (۳)

(۵) ليکي بول بول ڪاڻا ڪاه

ليکي وات چلايا - ليکي شط وٺا

ليکي ساه لرائيو - پڙي ڪه پڇ جاھ.

(۳۲)

(۶) چيڪي رک رک آرائ - جيئي ذات ٿيا ٿن ٺاه

قل پاڻ قل لکيا پساه - آپ پڇ آهي ڪاه.

۱. پڇ. ۲. ٻوڪجي ٿو. ۳. لڙجي ٿو. ۴. سهندي، پوڳندي. ۵. اٿو. ۶. پوڻجي. ۷. گڏ ڪري.
 ۸. پرمالو. ۹. مستڪ ٿي ليڪ لکيو آهي. ۱۰. پرمالو جي مستڪ ٿي ڪور، ليڪ لکيل
 ڪون آهي. ۱۱. پڇ ڪندڙ. ۱۲. بيشمار. ۱۳. پڙهيون وڃن ٿيون. ۱۴. ڌرمراڻ جي درگاهه پر.
 ۱۵. ويجهو. ۱۶. ڪرمن جو ليڪو. ۱۷. رستو. ۱۸. ڏسو. ۱۹. ڪٽو. ۲۰. سڀاڻا. ۲۱. جهنگلي
 وڻ. ۲۲. ميري، گڻن جا وڻ. ۲۳. اجهو، آسرو. ۲۴. ڪرم.

- (۷) کرم ملي لسان پائيتي - وڻ کرمي پائيا نه جاء
لڪر چوراسيه ترسدي - جس ميلي سو ملي هر آء.
- (۸) جس آپ پلائي سو ڪٿي هڪ پائي -
پُورب^۳ لکيا سو ميٽا نه جائي
جن ستگور مليا سي وڏ پائي - پوري کرم ملاوڻيا.
- (۹) ڪرڻ پتيا نه ميني ڪو - ڪيا جاتا ڪيا آڳي هوءَ
جوڻس پاڻا سوني هون - اُور نه ڪرڻي والا دوتا.
- (۱۰) آڻڻ لپيا جي ملي - نان سڪر پانگت هوءَ
کرما اهر لپي - جي لڙجي س ڪو.
- (۱۱) ڪاهو ڄڻ - ڪٿي نه پائيتي ڏور
نانڪ نس ملي - جس لکيا ڏر کرم
- (۱۲) کرم ڏرتي سرور - ڪاڳر وچ
جيها ڪو پيچي - ليها ڪو کائي.
- (۱۳) هر ويڪي سڻي نت سڀ ڪچ - ڏوڏن ڪچ گجها نه هوني
جسا پيچي سو ٿئي - جيها پُرب ڪي پوني.
- (۱۴) ڪرڻ ڪي ٻانڌي سڀ ڦري - ڊيڪه پيچاري
اُسڻو ڪي آڪي - ڪيا ڪري وچاري.
- (۱۵) ڪرڻ پتيا پراڻا لکيا - باهو ڪم نه هوني
جسا لکيا نسا پڙهيا - ميت نه سڪي ڪوئي.
- (۱۶) ڏدي دوش نه ديو ڪسي - دوش ڪرما آڻا
جو مي ڪيما سو مي پائيا - دوش نه ديجي اُور جئا.
- سري راڳ، مهلا
ليجا، شبد (۶)
- راڳ مانجه، مهلا
پيچا، اشوڌي (۳)
- راڳ گروڙي، مهلا
پهلا، شبد (۱۰)
- راڳ گروڙي، سڪندي
صاحب، مهلا پنڇوان،
اشوڌي (۵)
- راڳ گروڙي، مهلا
چوٿان، وار (۱۵)
- راڳ گروڙي، ڪبير
صاحب، شبد (۵۰)
- راڳ آسا، مهلا پهلا،
شبد (۳۶)
- راڳ آسا، مهلا پهلا،
پتي لکي (۲۱)

۱. ڀٽڪندي. ۲. پرمالما. ۳. کرم. ۴. آئيندي. ۵. پيو ڪو. ۶. پنهن جي مرضيء مطابق.
۷. دولتمند. ۸. موجب فيصلو ٿيندو. ۹. چاهو. ۱۰. جڳتي. ۱۱. منڍ کان. ۱۲. ڪاٺيس.
۱۳. بچ ٻڌيو هوندو. ۱۴. ٻڌل. ۱۵. ڄڻ ڪي. ۱۶. حڪم. ۱۷. پوء وري پيو ڪو. ۱۸. ڏوه،
ڏوراپو. ۱۹. پنهن جو. ۲۰. ٻين کي.

- (۱۷) ڏن رات ڪمائيڙو - سر آئو مائي
جس پاس لڪائڙو - سر ويڳي سائي.
- (۱۸) ڪوڙ رڻ سهاڙو - چڏ ڏيئا آندو جاوڻا
مندا چنگا آڻڻا - آبي هي ڪيڻا پاڙوڻا:
- (۱۹) جو چيڙ هو سر آڳوڻي - مڻ ڪا ڪها وڻ
بيجي بک منگي امرو - ويڳو اڻه نيا.
- (۲۰) بابا نانگ آڻيا جگ مهر - دڪ سڪ ليک لڪاڻيا
لڪيڙا شاها نا ٿي - جيڙو پُرو ڪماڻيا.
- (۲۱) سڙ چيئا سر ليک ڏراهو - ٻن ليکي ٺهي ڪوئي چيڙ
آپ آليڪ قدرو ڪر ديڪي - ڪم چلائي سڙي چيڙ.
- (۲۲) نڪ ٽڪ خصر هٿ - ڪرڻ ڌڪي دي
جهان ڊاڻي تهاڻ ڪاڻي - نانڪ سچ هي.
- (۲۳) جڻسا ڪري سو اٿسا پاوي - آپ پيچ آبي هي ڪاوي
جي وڏاڻي آبي ڪاء - جيهي سڙ ٺهي راه جاء.
- (۲۴) مام پتا پتا سُٺ بندپ - اُشت مڙي آر ٿائي
پُرو جمر ڪي ملي سڄوگي - اٿن ڪوڙ سهاڻي.
- (۲۵) ڏن رڻ - آڻيا ڪيڻا پائي
ڪس دوش نه ديچي - ڪرڻ پراڻي.
- (۲۶) آپ جاڻاوي ماري پاوي - آبي مڙوڻا لوي
ڪرم ڪرم ڪرائي آبي - قيمت ڪوڙا پوي.

۱. ڏينهن. ۲. ڪرم ڪيل. ۳. پرمالها. ۴. لڪائين ٿو. ۵. ڏسي وينو. ۶. اُنڪ سنگ.
۷. سندرو. ۸. آجاو، بي معي. ۹. وش. ۱۰. ڏسو. ۱۱. ڪرم جو ليکو يا مهرور.
۱۲. راجاڻو. ۱۳. ٿوندو، مڃو. ۱۴. پُرو جمر. ۱۵. سڀيئي. ۱۶. منڍ کان. ۱۷. ٺاڪيلي،
ٺوڙي. ۱۸. سڙي، ٻڏي. ۱۹. استري. ۲۰. پست. ۲۱. مٿو. ۲۲. پيارا. ۲۳. ميلاني.
۲۴. اُنڪ پر. ۲۵. رات. ۲۶. پٽڪي ٿو. ۲۷. لٽو لڳائي ٿو. ۲۸. بيان، ڪاٺو قدرو.

واڳه سوهي، مھلا
ليجا، وار (۸)، سلوڪ
مھلا دوجا

واڳه بلاول، پڳت
سڌنو، شبد (۱)

واڳه رامڪلي، مھلا
پنجران، شبد (۱)

واڳه راهڪلي، مھلا
پهلا، دڪڻي اوالڪار
(۵۲)

واڳه مارو، مھلا پهلا
سولهو (۱۴) ۱۰

۱۷(۱۴)

واڳه مارو، مھلا پنجران
وار (۲۲)

واڳه ملار، مھلا پهلا
اشتھدي (۷) ۴

واڳه ملار، مھلا پهلا
وار (۴)

(۲۶)

(۲۷) تَرادي ڪَٽَ تَرادا ملي - اڏاڻي ڪَٽَ اڏا

جيڙي ڪَٽَ جيڙا ملي - مڙي ڪَٽَ مڙا.

(۲۸) تَو کُن ڪها جگت ڪُڙا - جَٽَ ڪرم نه ناسي

سَنگه سرن ڪي جاڻيئي - جَٽَ جنم ڪراسي.

(۲۹) ڪاڇي پاڻدي ساڄ نراڄي - انتر جوت سمائي

جيسا لکت لکيا ڏَر ڪرئي - هر نسي ڪرڻ ڪمائي.

(۳۰) ليک نه مڻي هي سڀي - جو لکيا ڪرڻار

آپي ڪارڻ جن ڪيئا - ڪر ڪرڻا پڳ ڏار.

(۳۱) سکر دکر پُرب جنم ڪي ڪيئي - سوڄاڻي جن ڏاڻي دڻي

ڪس ڪَٽَ دوش ڏيه تون پراڻي - سهڻا پڻا ڪيئا ڪراڻي.

(۳۲) پنج آف سنڻه پَرَگاسا - ڏيه سنجوگي ڪرم آپاسا

برا پلاڻءَ مستڪ ليکي - پاپ پڻ پيچاندا.

(۳۳) ڪارڻ ڪرڻي جو ڪيئا - سڙي هي ڪرڻا

جي سڙ ڏاڙه پراڻيئا - پاڙه ڏَر لهڻا

پڻ ڪرما ڪچر نه ليئي - جي ڦرھ سڀ ڏرڻا.

(۳۴) جو ڪچ ڪينو سو پُڙو رُضاءَ - جو ڏَر لکيا سو ميٽا نه جاء

حڪمي پاڏا ڪار ڪماء - ايڪ شبد راڄي سچ سماء.

(۳۵) سينا خسر ايڪ هي - گورمڪ جاڻيئي

حڪمي لکي سر ليم - وڻ قلم سڙاڻيئي.

(۳۶) نانڪ مائيا ڪرم برڪ - ڦل آمرع ڦل وش

سڀ ڪارڻ ڪرڻا ڪري - جس ڪوڙي نس.

۱. پيادو. ۲. اڏامندڙ. ۳. پرمائيا. ۴. ڦل ناس ٿئي. ۵. شيهن. ۶. گدڙ. ۷. ڳرڪاڻي ڇڏي.
۸. باسڻ. سرپر. ۹. آئيا. ۱۰. ڪرم. ۱۱. سرستي. ۱۲. دوسن ڏيندو. ۱۳. سخت. ڏاڍو.
۱۴. روشن. پيدا ٿيا. ۱۵. سبب. ۱۶. پڙڪين. ۱۷. ڌرتي. پرتوي. ۱۸. حڪم. ۱۹. بنا.
۲۰. مس ڪپڙي. ۲۱. هر. ۲۲. ڪاراني.

- (۳۷) ڪي روداس - پٽيو جپ لڻڪو
 جڙي جڙي ڪينر - سوئي سوئي ڏيکيو.
 (۳۸) آس پيا سي سيج - سو ڪٽي وڃائي ٿي
 هر هان مستڪ هرو وي پاڳ - نه ساڻهن پائي ٿي.
 (۳۹) ڪير جهنگ نه جهنگي ٿي - گمرو ڪهيو نه هوءَ
 گرم گرم جو گرم رهي - ميت نه ساڳي ڪوءَ.
 (۴۰) ماڻي جو ڏر لکيا - ميت نه سڪي ڪوءَ
 نازڪ جو لکيا سو وڻدا - سو پوءِ جهيڙ ڇڏي هوءَ.
- واڳ ملار ۱۱ ۱۲
 روداس، شبد (۳)
 ڦٽهي، محلا پنڊوان،
 سلوڪ (۲)
 ساوڪ ۱۱ ڪير
 صاحب (۳۲)
 سلوڪ، محلا ليڄا،
 (۵)

۱. واڳيو. ۲. ڏسجو يا پڙهيو. ۳. پرمانا. ۴. جڪ نه مار، بڪواس نه ڪر. ۵. مستڪ.
 ۶. ٿيندو. ۷. ڪڙيا، مهر.

(۸) نياڭ كاري نارائڻ.

(۱) ھەر چل ئۇل مھيئەل پسرېمۇر - دۇجا نساھ كىرە
 ھەر آپ تېھ كىري نياڭ - كۇژار سېپ مار كىدە
 سىنارا دىمە وڈايي - ھەر دۇر لىياڭ كېتەرە
 سېپ ھەر كىي كىرە - چىن غرىب اناڭ راک لىتەرە
 چىنكار كىتەر دۇمىغا كا - پاپىي كىڭ دۇلد دىتەرە.

[سرى راجە، مھلا چوڭان، وار، پۇژي (۱۶)]

(۲) لىانك چىيە، اباڭكىي - لىك ناويي دۇر بھالیا
 اولۇق سچو ھىي سچ نىژي - چۇڭ وڭ كىدي چىماليا
 لانگ نە پائىن كۇژار - مھ، كالىي دوزخ چالیا
 لىريي ناء ولى سى چۇڭ گىي - ھار گىي سولگۇ والیا
 لىك ناويي دۇر بھالیا.

[راجە آسا، مھلا پھلا، وار پۇژي (۲)]

(۳) ائندى راجا تىخى ھىي - آبي كىري نياڭ
 گور شىدى دۇر چاڭئىي - سو ائندى مھل آسراڭ
 كىري پۇر كىرائىي پائىن - كۇليا ناھى لانگ
 سېپ سچو سچ ورتىدا - سدا سچ نىياڭ
 ائىرىف كا رىس آتيا - مېن وسيا نساڭ.

[راجە ھارۇ، مھلا تىجا، وار، پۇژي (۱۸)]

۱. خشكى. ۲. زمين ۽ آسمان. ۳. ولھي. ۴. دۇر راجا كىي. ۵. پاپىي
 ۶. كىي ويا. ۷. آسرو ۽ آجھو. ۸. سچا لىسان. ۹. كۇژا لىسان. ۱۰. ورتىچى لىرو.
 ۱۱. سواد يا آئند.

- (۴) چنگا ئيغا بوائيغا - واچيچ ^۱دور ^۲حدود
گرمي آبر آڀي - ڪي نيڙي ڪي دور.
- (۵) سو ڏريج جو ڀاپ ڪماودا - ڌرمي وگيٽ
ئون سڃا آپ نياء سچ - ٿان ڏريجي ڪيٽ.
- (۶) ڪوئي ڪري ٿڌ آب ٺاهي - ٿڌ آبي پر ڪي لڙڪ سڀائي
ڪري پر ڪراني پائيجه - ڪوئي ڀرم ڀلاوڻيا.
- (۷) پائي وڻهه نياء - سچ ڪرڻي ڪا
جيها ڪوئي ڪري - ٿيها ڪوئي ٻائي.
- (۸) ڪوٽ نه ڪهجي - پر پر ڪرڻ هارا
ڪوڙ ڪهڪ ڪماودڙي - جيمه ^۷سنسار.
- (۹) ٿه ساچ نياء ٺهرا - اوها سر لاکر سر چيرا
انترجاهي ٺاهي - ٻن بولت آپ پچانچ.
- (۱۰) لالڪ بدزا مال ڪا - پيتر ڌريا آڻ
ڪوئي ڪري پر ڪيئن - صاحب ڪي ديڄاڻ ^{۱۳}.
- (۱۱) سڀ سڃا حڪم ورتندا - ڪرومڪ سچ سما
سڃا آپ ٺهڪ سڃا - ٻه سڃا ڪري نياء.
- (۱۲) آبي ڀنڊ ساڙڪ ويڄاري - آبي راجن پڇا ^{۱۶}گاري
ٺهڪ ٻهڪ عدلي پرپ آبي - يوم پيد پو جاني هني
آبي قاضي آبي ملا - آپ ايل نه ڪهڙو ڀلا
آبي مهر دنيا ٻه دانا - نه ڪسي ڪر ٻڙائي هي.

۱. ڌرم راجا جي حضوريءَ ۾. ۲. ڪرم ۽ ڪرڻوڪ. ۳. ڌرمي پرش مڙج ۾ رهن ٿا.
۴. سيني. ۵. ڪرڻهار ڪرڻوڪ. ۶. ڏوهه ۽ ڀاپ. ۷. سنسار ۾ چمن ۽ مرن ٿا. ۸. هڪ جهڙو
يا برابر. ۹. راجا يا مالڪ. ۱۰. نوڪر. ۱۱. ڳوٺڀرن. ۱۲. اندر گهر ۾. ۱۳. درٻار ۾.
۱۴. ساڌنائون ڪرڻ وارو. ۱۵. ويچاروان. ۱۶. انصاف ڪند. ۱۷. دشمن ۽ ويري.

گرمڻ جو ليڪو ۽ قانون.

نيءَ ڪاري ناراڻو.

گرم جي قانون کي سمجهڻ کان اڳ، گرم جي معنيٰ سمجهڻ ضروري آهي. سماج جي لحاظ کان جڏهين ڪامنا، وچن ۽ ڪرتاب ۾ ظاهر ٿي ٿئي، تڏهين ان کي گرم ٿيو ڪونهي. سندساري وهندڙ ۾ يا قاعدي جي نظر ۾ ڪامنا، ويچار، نيم يا مطلب کي ڪا خاص اهميت ڪونه آهي. پر آئمڪ لحاظ کان، ڪامنا، پاوا، لڇا، نيم، ويچار، وچن ۽ ڪرتاب اهي سڀ گرم آهن. اشد ڪامنا، پاوا، لڇا، نيم، ويچار اهي سڀ گرم جي قانون موجب پاپ آهن ۽ اشد وچن ۽ ڪرتاب سڀ اڀڙا آهن. ساڳيءَ طرح شد ڪامنا، پاوا، لڇا، ويچار، نيم، وچن ۽ ڪرتاب اهي سڀ ڀڃ آهن. منڃن جي گرمڻ جو ليڪو ۽ پونا ميل لاهي ۽ موجب ٺهي ٿو ۽ لاهي ۽ موجب ئي حساب ملي ٿو. اهو آهي گرم جي قانون جو نيمڪ ٿيو ۽ ٿيو ٿيو.

مطلب ته سماج نيم کي نظر انداز ڪري نه ويندي مگر گرم جو قانون يا وڏي، نيم کي نه ڪوئب جيترو وزن ٿي ٿئي. جيئن ٻج مان وڻ ٿئي ۽ وڻ مان ٻج ۽ ٻئي هڪ ٻئي ۾ ويڙهڪ آهن، جيئن ڪارڻ ۽ ڪرتاب هڪ ٻئي ۾ جڙيل آهن. پوءِ گرم جو قانون هڪ کي ٻڌي ٻئي کي ڪيئن ڇڏي ڏيندو؟ اندرين نيم، اندرين ليڪاريءَ کان ڪيئن لڪل رهندي؟ اهو ته سچو وقت سانڍ ويٺو آهي. وينو سڀ ڪڇ ڇاڇي، ٿسي ۽ وچور وٺي لاهي ڪري جو منڃن گندي نيم کي اڇل ڪرڻ جا ڪهڙا ٿو بهرائي، سو شايد سماج کي ٺڳي نه وڃي پر ساڳيءَ ٿيو جي سامهون، هن جو ڀڙ ٻڌو ٿي ٻئي ٿو. بدنيست سڪرڻ جا نه سلا ساڙي ڇڏيندي. نيمڪ نيمڪ بنا ڪرڻ جي ڪاڻ ڪٿي ڪانه. هن حال جي حقيقت ڇڏي ٿي ٿيو آهي. ڪورو اڇن ڏيو فرمائين ٿا:

ڏن ٿا ڪمائو ٿو - سو آئيو مائيو راڳه آسا، مڃلا
جس پاس لڪائيندو - سو ويڪي سائي.

گرم جي قانون جي سولي سمجهائي آهي ”جهڙي ڪرڻي ٺهڙي ٻڌي.“ يعني جهڙو گرم ٺهڙو ٿل. جي گرم چڱو نه ٿل نه چڱو ۽ جي گرم ٻرو نه ٿل نه ٻرو. اهو ٿل نه رکجي سگهندو ۽ نه مڃي سگهندو. جهڙيءَ طرح ٿل ٿيو هڻي هنڌ ڪندو پر واپس نه ورندي يا جيئن ٿڌو ٿل ٿل نه مڃي سگهندو، جيئن ڪيل گرم جو جوڳو نتيجه بدليجي يا مڃي نه سگهندو. ڪيل ڪمائي ضرور ٿاڻ پوندي ۽ نه ڪمابل ڪمائي.

ڪڍاچ هڪ نه ايندي، چاهي انسان هزارين حيل هلائي. سو آتما جي ڳچيءَ ۾ ڳٽ يا ڳهڙا، اسان جي ڪرمن مطابق ٻن لڙا جهڙي ميار، مالڪ مٿان نه پر اسان مٿان آهي.

اهو ڪرم جو قانون ٻري انصاف تي ٻڌل آهي. اٽل اٽل ۽ اٽل اٽل آهي. ڪا به دنيا جي هستي يا طاعت نه انهيءَ قانون جي ڀڃڪڙي ڪري سگهي ٿي ۽ نه ان جي ڪارروائيءَ کان بچي سگهي ٿي. اهو قانون ساريءَ پر ڪرنيءَ سان لاڳو آهي ۽ تنهن ڪري هر منڍ سان به لاڳو آهي. هن قانون کان اٽل ٿاڻي يا غير واقفيت جو بهانو ڏئي، پاڻ کي بچائي نه سگهيو. جو پر ڪيو سو لڳو. اڪ مان اٽل ڪرڻ بلڪل ٻڌل آهي پر ڪرڻ راجا هجي ٿو ڏي وٺي. اسانجا پاپ ۽ ٻچ ٿي دوزخ ۽ بهشت بنائين ٿا. ڪيل ڪرم اسانجي قسمت جو ٻڌل آهي ۽ انهيءَ جڙيل قسمت جي قيد ۾ اچي اسين ڦاٿل ٿيون ٿا. صاحبن فرمائيو آهي:

(۱) پاڻي ويجهو نياڻ - سچ ڪري ڪا واڳو ڪوڙي، مڪلا

جيها ڪوئي ڪري - تيهه ڪوئي پائي. چوٿان، وار (۱۵)

(۲) بيم ٻڪاري پٺن پاپ - سر ٺڪ ڪا بيٺه واڳو سارنگ، مڪلا

جو ٻيچي سو اڏري - ڪاندا جالجي جيٺ. چوٿان، وار (۱۶)، سلوڪ مڪلا پهل

منڍ جي ڪرمن جا سنسڪار ۽ واسناتون وري جيو آتما تي ٻڌل آهن. اها سوڪير ڳٺي يا ڳهڙي سان ڪٽي، سر ٻڌي ٿي ۽ انهيءَ مطابق ئي ٻئي سر ٻڌي ٿي، جتي انهيءَ بقايا يا شروعات سان نئون ليڪو لکجي ٿو. وري نئين ليڪي جو پوئو مل سر ٻڌي ڇڏي وقت بقايا ٿي، آتما سان ڳنڍجي هلي ٿو ۽ آتما جي ٻئي سر ٻڌي ٿي جي شروعات ٻڌي ٿو. اهڙيءَ طرح سان جيو آتما سر ٻڌي ٿي بدلائي پر ڪرمن جو ليڪو دائما ساڻس گڏ هلندو رهندو آهي. ڪيترو دائما تنهن جو ڳاڙو ڪونهي جيئن پر ڪرنيءَ جي عمر جو اٽل ڪونهي. ڇٽي سگهجي ٿو نه سچ، چنڊ، تارن، جبلن، سمنڊن ۽ ٻن ٻن جي عمر ڪيتري آهي؟ تهڙيءَ طرح آتما جي سر ٻڌي بدلائڻ جو ۽ ان جي ڪرمن جي سلسلي جو اٽل ٿي ڪونهي. اڪالي ڪال آهي. پر اها گردش آخرين ٽڙهين ختم ٿيندي جڏهن آتما پوئو ساگر پار ڪري. پر آتما ۾ وري جذب ٿي ويندي. ٽڙهين جمن ۾ جو آواڻون به ٻڌو ٿو.

ڏسبو ته منڍ کي ماءُ پيءُ جي سنجڳو مان رڳو سر ٻڌي ٿو باقي ڪهڙي جيو آتما اچي ان سر ٻڌي واسو ڪري ٿي، اهو وري آتما جي ٻي مان ملي ٿو. اهو ٻيچ آهي جنم جي سنسڪارن ۽ واسناتن جي سوڪير ڳٺي. انهيءَ وري مطابق منڍ جڏو يا سڄو ٿي جنم وٺي ٿو ۽ دڪي يا سڪي. حالتن ۾ پيدا ٿئي ٿو ۽ پاڻ کي پرماتما جي ويجهو يا ٻري سمجهي ٿو. اهو سبب آهي جو ڪي جنم کان سڪي يا دڪي آهن. ريس

ڪرڻ يا ابرڪا ڌارڻ آجائي آهي ڇو ته جنم جي حالت بدلائڻ انسان جي وس کان ٻاهر آهي ۽ ان ڏس ۾ هرڪا ڪوشش يا چٽا، فقط من کي اُٿائڻ ڪندي ۽ دڪ وڌائيندي. باقي ڪاميابيءَ جي ڪنجي آهي آئيندي جي اوني ۽ اوسيڙي ۾. ڪرور نانڪ ڏيو جن فرمائيو آهي.

دُئي دوش نه ديتو ڪسيءَ - دوش ڪرما آهڻا
جهو مئي ڪيئا سو مئي ٻاليا - دوش نه ديجي اورو جئا. پتي لکي (۲۱)

انسان جيڪڏهن اهو سڌائڻ سڄي دل سان ڪرڻ ڪري ته سنساري سڀڻ سڀ سڄوڳي ميلا آهن. پٽو پڄڻ جا کيني ڏيندي جا حساب آهن، ۽ ڪيل ڪرمن جو جوڳو نتيجو اُٿڻ آهي، ته ڇو هو ڪونه سنساري سڀڻڻ سان وهندو، فرض اُڏائيءَ جي خيال کان ۽ نه موه جي ممتا سان رکي، ۽ ڪيل ڪرمن جو ڦل سب ڪري سڻيڪار ڪري؟ ٻيو. نه هوند رهي ٿيما جنهن مان ڪيڏا نه مائٽ ٿا مڃن، ۽ نه رهي ويس جا خام خواهه وهڻا ٿي وڃائي. جڏهن انسان پاڻ ڪڇ ڪڇن آهي ۽ ناسوائڻ آهي، ته سنسار ۾ ٻيو ڪڇ سندس ڪيئن ٿي سگهندو؟ انهيءَ لحاظ کان سنسار ٿي سڀڻو آهي. جنهن سان آڃا پو نينهن لڳائي، انسان پنهنجا ٻيو ٿر ڪرم ٺاهي ۽ ڪرمن ڌارن ڇوڙ ڇوڙ ڪرڻ وڌو ۽ ويڪرو ڪري. اهو اسرار نه ڪي سمجهڻ سمجهڻ. عام طور ته هرڪو پنهنجن ڪي پڙائو ۽ پڙائڻ کي پنهنجو سمجهي ويندو آهي. حقيقت ۾ رڳو پرماتما ٿي پنهنجو آهي ۽ جنهن کي پاڻو آهي. باقي ٻيو ڪوبه ڪنهنجو ڪونه آهي ۽ ڪونه ٿي رهندو.

ڪرم ڇڏڻ حصن ۾ وراهي سگهجن ٿا. پهرين پٽو پڄڻ يا جنم جا ڪرم، ٻيو هن جنم جا ڪيل ڪرم، ٽيون آهي ڪرم جي ڄاڻ هن وقت نه ٿيڻ وارا آهن ۽ چوٿون آهي ڪرم جي هن وقت کان پوءِ آڃا نه ڪرڻ آهن.

پٽو پڄڻ جا ڪرم ۽ هن جنم جا ڪيل ڪرم، ٽن ٽن منشن جو قبضو ٺڪري چڪو. آهي ڪرم گهڻا ڇوڙيل ٿيڻ وانگر آهن جو واپس نه ورتو ۽ هڻي هنڌ ڪندو. انهن ڪرمن جو جوڳو نتيجو اوس ٺڪڙو آهي جنهن جي پُڙيءَ کان، منشن ڪنهن به حالت ۾ پاڻ کي بچائي ڪونه سگهندو. اهو ضروري نه آهي ته ڪرم جو نتيجو انهيءَ دم ٿيڻ تي ظاهر ٿئي. ڪڇ وقت لاءِ ڪرم اُتھڪڙ ۾ گڏ ٿيندا ويندا آهن جن گڏيل ڪرمن کي سمجهڻ ڪرم چئبو آهي. جڏهن پوري وقت ٿي انهن ڪرمن جو نتيجو ظاهر ٿو ٿئي تنهن کي پڙايل ٿو چئجي. پڙايل جو اثر ٻن قسمن جو آهي. هڪ اُٿڻ ٻيو مٽجندڙ. ڪيل ڪرمن جو جوڳو نتيجو اُٿڻ آهي. باقي جيڪو ڪيل ڪرمن جو عادتن جي صورت ۾ چرپو ٿي پُڙيءَ ٿو ٻئي سر بدلائي يا مٽائي سگهجي ٿو، تنهن جي اُٿاڻ، اڃا شڪتيءَ ۽ آدم سان. برا

سنڪلپ، خصلتون ۽ عادتون بدلائيمون نه ان پٽاندڙ ٿيندڙ ڪرم، اوس سنا ۽ سڃا ٿيندا.

ڪنهن منس ٻي گڻ جي اثر هيٺ، اٽس ۽ نراسائيءَ ۾ اچي، چوندا آهن ته اللات جو ليڪ اٿڻ آهي. پراڻو پڙيل آهي ۽ تقدير ۾ تبديلي اٿڻ ناممڪن آهي. سڄي سائينءَ جي ڏنسل ڏاٽ آهي ۽ دڪ سائينءَ جو سراپ آهي. انهيءَ مقدر جو مقابلو يا مخالفت ڪيئن آئي سگهندي؟ هيءَ دليلازي سراسر غلط ۽ بي بنياد آهي. هڪ پاسي اها حقيقت آهي ته ڪيل ڪرم جا نتيجا ظاهر ٿيڻ آهن ۽ بدلي نه سگهندا ته ٻئي پاسي اها به حقيقت آهي ته اڃا ٿيندڙ ڪرم تي منس جو پورن اڌڪار آهي. انهيءَ لحاظ کان پراڻو ۽ پُرشارت گڏوگڏ ڪم ڪري سگهن ٿا ڇو ته اڃا ٿيندڙ ڪرم پنهنجي پُرشارت هٿ وس آهن. پُرشارت مان ئي پراڻو ٻاڙجي ٿي. پراڻو جي پُرشارت هوندي به، آئيندي جي آزادي اسان سان آهي.

مثلاً پُرشارت ڇڏيل ٿيڻ جي روائي بدلائي نه ٿو سگهي پر جو ٿيڻ اڃا ٿيڻ گمان ٿي آهي ۽ اهي ٿيڻ جي اڃا ٿيڻ ميان ۾ اچن آهن، تن جي ٽڪر ۽ طرف ٿي کيس پورن اڌڪار آهي. جيئن وٽيس ٿيڻ هلائي سگهي ٿو ۽ جيڏانهن وٽيس ٿيڏانهن هلائي سگهي ٿو. زمين جي ماپ ۽ جنس يا پاڻيءَ، هوا ۽ اُس جو اندازو، ڪڙمي نه به بدلائي سگهي. پر بچ، پاڻ ۽ پنهنجي هٿ ۽ محنت تي نه هنجو پورو اڌڪار آهي، جنهن جي مدد سان هو ڪيتريءَ جو مڪمل فائدو وٺي سگهي ٿو. انهيءَ ڪري منس کي چڱائي نه هٿ نه هاري. نراساواڻي بچي، اڃا شڪتيءَ جي پڙيل هٿيار کي هٿان نه ڇڏي. ته اوس سنو نتيجو دروار ٿيندو.

هاڻي اهو پرسڌ ٿيو ته ته سڄي ڏاٽ آهي ۽ نه دڪ سراپ آهي. ٻئي پنهنجي ڪيل ڪرم جو ڦل آهن جنهن لاءِ ڪو ٿياڪڙ جوابدار نه آهي. پر رُوخاني راهه ۾ دنڪ، وڌيڪ مددگار ٿي سگهي ٿو ۽ سڄي وڏي رنڊڪ بچي سگهي ٿو. سڄي منس شايد سڄي ٿيڻ ۾ پراڻو جي مليل پوئجي، پوڳ بلس ۾ وڃي ٿي. وهي ۽ ايندڙ ۽ اڃا ٿيندڙ پراڻو کي دڪي بڻائي. پر دڪي منس شايد پراڻو جو اکر و نتيجو سٺ ڪري پوڳي ۽ نوان ڪرم اهڙي قسم جا ڪري جو آئيندي واري پراڻو سڌاري سگهي. قدرت جو به اهو قانون آهي ته سڄي بنيان ڏک ۽ ڏک بنيان سڄي ايندا آهن. ٿڌهين چوندا آهن ته ڏک سڄي جي سڄي آهن. پُرشارت پراڻو کان وڌيڪ پُرشارت آهي. مطلب ته پراڻو پُرشارت سان مڙڪ ڪري چڪي ماضيءَ ۾. هاڻي حال ۾ پُرشارت پراڻو سان ڪيل ڪيلي سگهي ٿو. سو اسين پاڻ پنهنجي پراڻو بڻائون يا بگاڙيون ٿا ڇو ته جهڙو پُرشارت ٿي-ٿي پراڻو پاڻ بڻاء ته پراڻو پاڻي نه بچي پوي.

ڪڪرم پراڻڻ ٻگاڙين ٿا ۽ سڪرم پراڻڻ سنڌارين ٿا پر آواڙون جو چڪر نه پوءِ به ڇاڙو رهي ٿو. جيون ٻائرا جي آخري منزل نه آيا پوئتي پڇڙي ٿي وڃي. لاهيءَ لاءِ رڳو تمام ضروري آهي ته خود ڪرم جو سلسلو ختم ٿئي.

دَوَر ڪُن ڪها جيڪو گورا - جڳ ڪرم نه لاسي وڃي ٻلاول، ڀڳت
سنگه سرن ڪت جائيجي - جڳ جنڪ ڪراسي.

سڌو صاحب پرائميا کي لاڏاري ٿو چئي ته هي جيڪو جا مالڪ جيڪڏهن ڪرم ٻاس ٿي نه سگهندا ۽ ڪرم رڳو ٻي گدڙ ٿي موليٰ ٿي ڇڏيندو ته پوءِ تنهن جو گڏ ڪهڙو ليڪو ۽ پوءِ شيون جي شرن ڇا لاءِ وٺان؟ اها آهي سندن جي بدوي جو پرائميا سان سڀني سهائي سوال جوابي ڪن ٿا! پر سڌي ڀڳت جي سوال ۾ ئي جواب ڇڙيل آهي ۽ اهو جواب آهي. اميد ڀريو ۽ خاطر خواهه ته ڪرم جو سلسلو يا آواڙون جو چڪر ٻاس ٿي سگهي ٿو تنهن جي لاءِ شڪتيءَ مالڪ جي مهر سان.

پروشارت جا جزا آهن پراشوم، پچتا، ڀار ۽ ٻارڻا. پراشوم آهي پراڻڻ کي سب ڪري مڃڻ. نه رنج سان پر خوشيءَ سان. رڳو آهي شد شڪر. آخر ته پراڻڻ تنهن جي ئي ڪيل ڪرم جو نتيجو آهي. ڇاڪاڻ ته اهو نتيجو ڌرم ۽ نياءَ جي ٿارڙيءَ ۾ ٿريل آهي تنهن ڪري مستڪ جو ليڪ ۽ پڳوان جو ڀاڱو آهي. ڀاڱي اڳيان سر جهڪايو ۽ وردان ڪري مڃو. اي بددا، ٽن ٻنهن جي جيون لاهيءَ اديش تي آڻ نه ڏس نه دک. اُشائني جو اُتر جي مڃي نه ٿو نه گهٽجي ڪيڏو نه ٿو. اهڙيءَ طرح جيڪڏهن پراڻڻ جو ڏنگ ڪڍي ڇڏين ته جڳ تنهن جي لاءِ پراڻڻ ئي مڃي نه ته گهٽ ۾ گهٽ بدلائي ستهائيندڙ ٿي وڃي. پشچاٽپ من کي ماندو ٿو ڪري ۽ سڀو ۾ سياڻو ٿو وڃي. اها ئي پراڻڻ جي سزا آهي، جنهن ڪاٽي پڇاڻا، پچتا ۾ گهٽ ٿئي ٿو.

پچتا اهو نه چئبو جو ڪيل ڪرم تي پچتا ڪري، معافي وٺي ۽ وري ساڳيو دُور ڇاڙو رکجي. پچتا آهي پراڻڻ مان سبق پرائي، سچائيءَ، ايمانداريءَ ۽ اورچائيءَ سان آدم ڪري، پنهنجو آئيندو سڌارو. اي بددا، جي تو آڙمؤدن ۽ تجو بن مان نه ٻرايو ته پوءِ ٿو ۽ پسونءَ ۾ ڪهڙو فرق؟ پراشوم ۽ پچتا جي پوئتي آهي تنهن جي سڃي - هتي تنهن کي نه سڃاڻي ۽ سڃيائيءَ سان سهڙ نه ڪاٽيا پئجي، جيون بدلائي ۽ آخر ڌارا مان پيار جي ٺهڙ ڇڙي.

جو مڏس پُرون پراشوم ۽ سچو پچتا ڪري ٿو تنهن جو من، پوئو ٿا ۽ پير سان پير ٿي، وشال ۽ وشيش ٻڌجي ٿو. هو ايڪتا مان ايڪتا ۽ ايڪتا ۾ ايڪتا ڏسي ٿو. هو

سان ريس ۽ ايرڪا چوڻو ڪرين ۽ پرمانا جي نياء ۽ مهر مان چوڻو ويڪون ڪڍي. وشواس گهاٽي ٿين؟ پنهنجي سوانديتا سمجهي پاڻ ساڃاهڻ ۽ سواراڻ ۾ ٿي رب جي رحم جي رهز رکيل آهي.

جيون پاڙا جو مارڻ صاف ۽ سڌو آهي ۽ سڀني لاءِ ڪايل آهي. اتي ڪا پاسخاطري، پاس يا پرمت ڪونه آهي. ”همتي مڙدا مددي خدا.“ پنهون جي همٿ ڏيکار، پنهون جا امنگ ۽ لڄا شڪتي، انساھ، ايمانداري ۽ اورچائيءَ سان استعمال ڪر، مالڪ جي مهر جي پهرين نشانين جي پوري قدرشناسي ۽ بچاوري ڪر، نه ڏس نه پوءِ ڪيئن نه مالڪ جي مهر جو مينهن ۽ اهرت ڌارا جو جهر نر ٿري ورکا ٿو ڪري ۽ انهيءَ وهڪ ۾ تنهن جا ڪرم ۽ پرابڻ ٻئي وهائي ٿو ڇڏي. اها آهي جيون مڪتيءَ جي ڌارا جنهن جو اُڪري اظهار نه پر رڳو اُٺو ٿي ٿو سگهي. جي سودي جو سامان ساڻ آهي ۽ سودي ڪرڻ جي ماجر، ۽ صنعت آهي نه پوءِ پنهون ٻارهن پڪ ٿيندا.

جنهن پرابڻ جي اُجهڙڻ ۽ اشارن جو احساس ڪيو آهي ۽ پنهنجي آدم سان آئيندي جي پرابڻ سنارڻي آهي، انهيءَ جو لوڪ پرلوڪ سهيلو ٿئي ٿو. هو اڳيئن پرابڻ جو اُڪر سم ڪري، شاعريءَ سان پوري ٿو ۽ ايندڙ پرابڻ جي نبي ٿي ٿري، پوساگر پار ڪري ٿو. مالڪ جي مهر وسي نه ڪرم ۽ چوڻيُون بڻي سرن درياه ٿي وڃن. سو نه ڪرم جي ڦاڙن ۾ ڪا ڪا آهي ۽ نه ايشور جي انصاف ۾ اوڻائي آهي. ڪا آهي پنهنجن ڪرمن ۾ جي ڪرم آهن ڪڇا ۽ ڪڏا نه دک ۽ جهڻ مرڻ جو چڪر چالو رهندو، پر جي ڪرم آهن سڃا ۽ سرشت نه اُٺي ۽ آئند پرابڻ ٿيندو ۽ آخر مڪتيءَ جي مراد پوري ٿيندي. پراڻي وٽ پهچي، بنڌن جا پورا ڦٽا ڪري، پاڻ هڪڙو ڪري، سڪرم جي وات وٺي ڏس نه اڳتي ڪيئن نه سفر سهنجو ۽ سڻائو ٿي ٿو پئي.

اي بدا، اها اڻڻي ڪرم جي ڦاڙن ۽ ايشور جي انصاف جي سڃي ۽ صحيح سمجهڻي. باقاعدي يا بي قاعدي هنڌ، آس ۽ آڏيتا ۾ اُجهڻ يا ستيتا ۽ سوانديتا ۾ اسرڻ، هاڻي هڪ وس پنهنجي آهي. جا وڻي سا وات وٽ، وات وٺڻ جي آزادي اڻي پر وات جي واڳ ورائي ڪونه سگهندن. جهڙي وات نهڙي لات. پوءِ قصور ڪڍجاءِ ڪرم مان ۽ نه قسم مان. ڪرم آهن بنڌن. جيڪي نه بند ڪونه ڇڏين پر جنم جنم جو سالي بچن. جيئن هوا ماحول جي اثر هيٺ اچي ٿي تيئن آتما جيون جي اثر هيٺ اچي ٿي. جيون جا ڪرم، سڪلن ۽ سنسڪارن جي صورت وٺي، آتما کي جدا جدا چوڻن ۾ پڪائين ٿا. ٿون نه ڪيل ڪرم جي پرابڻ پاڻ سان کڻي آيو آهن. جي اهر ڪرم جو ليڪو ڪٽو آهي ۽ نه وڌائو آهي نه قدم قدم تي پاڻ سنڀال. ٻڌيءَ جي پل سان وياڪ جو وڪاس ڪر نه آتما جو پرڪاش ٿو ڪري. راه روشن ٿئي ۽ جيون سڻل ٿئي.

جي براهڻ ڪٿي ڪا ناڪاميابي يا بدصيبِي نه ڏيکاري ته رب جي رضا تي راضي رهه. خُفت ۽ خُفتان، موڳائي ۽ مايوسي، بي آرامي ۽ بدگمالي، ڪو مصيبت مٽائي سگهندڙون؟ ڏک به ڏاتار جي ڏاٽ آهي. پر رب جيم جون پريڪشائون آهن. مصيبتن کي منهن ڏي. سڪ ۽ صدق سان، سننوش ۽ شڪر سان، ڏيرج ۽ دليريءَ سان. گذرڻي جو پراشچت ڪر ۽ آئيندي لاءِ پڄتاڻ ڪر. سورن مان سڀل سڪ، نيم نيم رکڻ، ويچارنا جي واڳ جهل. من کي موڙ نه ڪامادڪ ڪر هٿجي وڃن، دٻند دُور ٿي وڃن، ٺٽي گڻ ٿاڻير ڇڏي وڃن، خوشحالي، لڄا شڪتي ۽ شڪتيشالي برقرار ٿئي، گرم نشڪام ٿين، سردارڪ سميتجي وڃي، اُهيڏون، ارواح ۽ آسرا اُڏامي وڃن، گرم اڪرم هڪ ٿي وڃن، پيار پلٽو کائي چؤطرف نارا ڪري وهي ۽ ورسائي، سائينءَ جي شرڻ وٺجي، پرمائها جي پناهه ملي. گرم ڪٽجن، براهڻ پُوري ٿئي، ڏک جو داستان مٽجي ۽ جُولين جو خالو ٿئي. اهو آهي پرمائها جي پٽلين جو لڄ جي پيچ ۾ پڄن ٿيون جو نه نيم. نياڻه جوڻن به پاهند ٿي رهن ٿيون.

(۹) سَمَت ۽ مَتلِ مَنائِط.

- (۱) دُنيَا دُرمت دُور نڪر - گُور شيوا ڪر نيمَ
 رام رتن من تن سَچ - تَچ ڪام ڪروڙ لڀ ميمَ
 مَرو مَتي جيون مَلي - بَسه سَنگل ڪَلِش
 اَپ نَجه گُوبد ڇهه - پاڙ پَگم پُرويش
 لاپ مَلي نُونا هَري - هَر درگه پتونس
 رام نام ڏن سڄوڙي - ساچ شاهه پَگُونس
 اولت بَغت هَر ڇهه - ساڌو سنگ پُري
 نانڪ دُرمت چُت ڪَئي - پار برهم سِي چيم.

[راڳه گوڙي، مهلا پنجوان، تتي (۷)]

- (۲) دڪ سڪ پياري ڏڏ ڏيائي - ايه - ڪروڙ تي ٺاهي
 نانڪ ڪي ڏُر تون هيءُ لاڪر - هر رنگ پار پريان چيم.
- (۳) سا ٻڌ ڏيچي چم وسر ٺاهي - سامت ڏيچي چم ڏڏ ڏيائي
 ساس ساس تيري گن گاوان - اوک نانڪ گور چرڻا چيم.
- (۴) هڙهي ممتا دُرمت دڪ نام - جب هرديءَ رام نام ڪڙ تاس
 گُورمڪ ٻڌ پُڙڪي پُڙ جاس - جب هرديءَ ويا چرڻ نواس.
- (۵) پُڙ ڪي سمرن - من ڪي مل جاء
 اَمَرف نام - رڏ ماه سماء.
- (۶) اَنمن منونا سَن سمانا - ڊڏا دُرمت ڀاڳي
 ڪه ڪير اَڇو اَڪ ڊکيا - رام نام لولاڳي.

۱. دنيءَ پاڙ ۽ ٻيائي. ۲. پرماتما. ۳. چنڊي ڏي، ناس ڪر. ۴. سڀيئي. ۵. ڏک سُر.
 ۶. آهر پاڙ. ۷. پير. ۸. چوڌاري ورتايو. ۹. فائدو. ۱۰. نقصان. ۱۱. ڪنڊ ڪرايو. ۱۲. آسرو.
 ۱۳. سمجهه. ۱۴. ڪورو ۽ معرفت. ۱۵. ظاهر ٿي. ۱۶. دنيا کان اُٿو. ۱۷. پرماتما جو ساکياف درشن.

- (۷) جب بُڏ هوڻي لب پل ڪٿا - آب ٻڏ پل نه ڪٿائي
 ڪه ڪبير بُڏ هُڻ لئي ميري - بُڏ بدلي سين پائي .
- (۸) سڪي سهڻي سنگ ڪي - سَمب دورڙو
 شيوه سادو پاڻو ڪر - ٿي بُڏ هر پاوءَ .
- (۹) سچ ٿان پُر چاڻي - جان وڌي سچا هوءَ
 ڪوڙ ڪي مل اُڻي - ٿن ڪري ڇڏا ڏوءَ .
- (۱۰) نا ڪاشي مي اُڻجي - نا ڪاشي مس جاءِ
 سنگور ملهجي - اُڻجي - ٿان ره سڄو پيءَ .
- (۱۱) ڏاڙو ڏاڙو سڀ ڇڪ ڏاڻو - آب آئي هر ڏاڙي
 ڏرمس ميٺ بُڏ ٻرگاسي - چن نازڪ ڪورمڪ ٿاري .
- (۱۲) آوي صاحب چم - ٿير يا پگڙا ڏيا
 من ڪي ڪٽيئي مٿل - ساد سنگ وڻيا .
- (۱۳) پڳ ڏوڙ ٻالڙ سدا چاچي - ٿام رس بڙاڻي
 پڙم رانگ رائي سهڻ مائي - مها ڏرمس ٿياڻي .
- (۱۴) ڪور ساڻي اُٿر جائي - ٿان چڄل مس ٿياڻي
 ڪور ساڻي ڪا اڇي ٿارا - ٿان مٿيا سگل آڏاڙا .
- (۱۵) ڪورميڪ ٻرگاس پٺا سانم آئي - ڏرمس بُڏ نوري
 اُٿر ٻهر چن سڪ پائيا - مس سنگت ٻرڪ ٿاري .
- (۱۶) جب هي سرن ساد ڪي آڻيو - ڏرمس سگل بناسي
 تب نازڪ چيٽو چيٽا من - ڪاڻي جر ڪي ڦاسي .

۱. سنڌاري عقل . ۲. رڳو ٻولي طاق . ۳. رڳو ٻولي سمجه . ۴. ملي ٿو . ۵. پرمائيا . ۶. ڪرهن
 ڪريو . ۷. پرم . ۸. خزانو . ۹. صفا . ۱۰. اُٿن ٿئي ٿي . ۱۱. پٽڪي . ۱۲. گذارڻ سان .
 ۱۳. چرن . ۱۴. چاهيان ٿي . ۱۵. ڪيان . ۱۶. مڱن ، مس . ۱۷. سڪيا . ۱۸. روشنائي . ۱۹. ڪورو
 معرفت . ۲۰. سچائي سڳهڻي . ۲۱. ڏاڻيو .

- (۱۷) جل مل کائيا ماڃيئي ڀاڻي - پي مٿا ٿن هـوءَ
 ڪيان مها رس ٿاڻيئي ڀاڻي - من ٿن ٿرمل هـوءَ .
- (۱۸) ٻياري ان ٻڌ ملڻ نه ڄاڻي - هيءَ ڪهڙي ڪرم اٿڪا
 هار پڙار سرامي ڪي دٿاريءَ - دٿاريءَ ٻڌ پيڪا .
- (۱۹) چهرِي ئي سم ڪهان ٿي ڀاڻي - ڄاڻي ڀرم ڪي ليڪ مٿاڻي
 سُرس ڪچريءَ ڄاڻيا - ميرو گور پُرساد من مانڀا .
- (۲۰) هم ٻارڪ ڪچڙ نه ڄانه ڪٿ هـوءَ ٿري - مڙڪ ٻُڌڻا ڀانا
 هر ڪر ٻا ڌار دٿاريءَ مع اـم - ڪر لڄي ٻُڌڻا سڀاڻا .
- (۲۱) گور دٿاريءَ هـوءَ - سوجهي ڀاڻي
 ايم دٿاريءَ ڏوہ - هڃا هـونسي .
- (۲۲) ٿرمل جل ٿاڻي مٿل ڪوڙي - پئي پُرسُڻ سريـرا
 درمس مٿل گهي ڀرم پاڪا - هڙمي پٺي پيڙا .
- (۲۳) مٿ سم ٿريءَ وس سرامي - هر ڄمڻ ٿون ٿوڪ ڄمڻي
 ڇن ٿانڪ ڪي ٿوڀ ڪر ٿي سرامي - ڄمڻ پاريءَ ٿم ٻُڌڻي .
- (۲۴) درشت ڌاري من ٻياري - مها درمس ناسي
 ٻڌڻ ٿانڪ پئي ٿرمل - ٿرپ ملي اُٻاسي .
- (۲۵) چوڻ سڀاڻ چاڻري - درمس ٻڌ ٿياڪو رام
 ٿانڪ پڻ سر ٿاڻي رام راءِ - ٿو هـوءَ سوهاڱو رام .
- (۲۶) ڄمڻ ٻُڌڻ ڌاڻ شڌ هـوءَ - ٿم ٿرڪا پڙ درمس مٿل گراءَ
 ٿانڪ ٿي ڄن سر هڻي - جي رسي هـر رنگ لاءِ .
- راڳ سورڻ ، مٿلا
 ٻهلا ، اشهڻدي (۵)
- راڳ سورڻ ، مٿلا
 پنڃران ، اشهڻدي (۳)
- راڳ سورڻ ، ڪبير
 صاحب ، شبد (۵)
- راڳ جڳستري ، مٿلا
 چوڻان ، شبد (۳)
- راڳ سوهي ، مٿلا
 ٻهلا ، شبد (۶)
- راڳ سوهي ، مٿلا
 چوڻان ، چنب (۲)
- راڳ بلاول ، مٿلا
 چوڻان ، شبد (۵)
- راڳ بلاول ، مٿلا
 پنڃران ، چنب (۳)
- راڳ (۱)
- راڳ رامڪلي ، مٿلا
 تيجا ، وار (۸)

۱. سربز . ۲. ڏولڻو . ۳. اڻيان ڪبو . ۴. ڪڇين . ۵. پرمائيا . ۶. وويڪي . ۷. اي سڪي .
 ۸. رام نام جو رس . ۹. ڪرپا . ۱۰. چرٻت . ۱۱. پوٽو . ۱۲. ناس ٿي وئي . ۱۳. ساز .
 ۱۴. وڄايندڙ . ۱۵. ڳالاهيون ٿا . ۱۶. ويٺي ڪن ٿا . ۱۷. چترائي . ۱۸. ٿانر . ۱۹. اگني ،
 باهر . ۲۰. ڌاڻو . ۲۱. انسان .

- (۲۷) سڊرگي ڏٺڻ پوءِ ميلا هروڀر - گورم ۽ ڇهه ڏرم ڪروڀر
رنگ سڌو لڏو. مڙي - اڳي ڪنڀ پياري جيئ.
- (۲۸) سڌ ڪرڻا ٿي هڏي واسي - دوجا پاڻ مٿاڻا
پگڌ ڏيئا ٿي پڌ پگاسي - ڏرم ڏوڪ نچاڻا.
- (۲۹) ڪاڻيا ڪڏن هڙمي مڙ لائي - جي سڌ ڏوڪ ٿان مڙ نه ڄاڻي
شيد ڏوڀي ٿان هڙمي هروڀر - ڏرم مڙي مڙ نه هڙمي هي.
- (۳۰) اڃا مل پڊگلا ٿي ڪنڀر - ڪڙي هڙ ڪي پاس
اڻسي ڏرم ٿي سڙي - ٿون ڪڏن نه ٿو هڙ رڌاس.
- (۳۱) جو پڙي ڪڙي سڙي ٿي مانو - اڻه ٿي سڌ سڌو ٿي پڙي
سڀ مهڙو رڌي پڙي اڻڪي - پڙي پڙي نڙي اڻڪي.
- (۳۲) جو ڇو ڪڙي ٿي هر ڪڙي - ٿاڪي ڏرم ٿاس
سڌ مڙي پڙي نڙي - پڙي هڙي آس.
- (۳۳) اڻڪي ڇو ڪڙي مڙي پڙي - ڪو ڪرڻا ڪوڙو مڙو ڪو
سڌو مڙي مڙي پڙي - مڙي مڙي پڙي ڪوڙو ڪو.
- (۳۴) پڙي ڪوڙو ڏوڀر - ڪوڙي - ڪوڙي مڙي آڻان
ڏشت پڙي ڏرم پڙي - اڻسا پڙي ڪڙي.
- (۳۵) ڪوڙي هڙي ٿي - ڪوڙي ڪڙي شيد سڌ
اڻا مڙي پڙي نه لڳي - جو چڻ سڌو پڙي.
- راڳ مارو، مڙي
اشمدي (۳)
- راڳ مارو، مڙي
پڙي، اشمدي (۵)
- راڳ مارو، مڙي
سولھو (۱۰)
- راڳ ڪڙي، پڙي
رڌاس، شيد (۱)
- راڳ ڪاڻيا، مڙي
پڙي، شيد (۸)
- (۱۲)
- راڳ ڪاڻيا، مڙي
چڻ، اشمدي (۷)
- راڳ پڙي، مڙي
پڙي، شيد (۷)
- سڌ، مڙي
(۴۵)

۱. سڌ مڙي ڪڙي. ۲. ڪڙي مڙي. ۳. پڙي مڙي. ۴. آڻي. ۵. ڪڙي مڙي. ۶. پڙي. ۷. ڪڙي. ۸. هڙي. ۹. پڙي پڙي. ۱۰. پڙي مڙي. ۱۱. پڙي مڙي. ۱۲. ڪڙي. ۱۳. چڻ، وڪار. ۱۴. سڌو پڙي. ۱۵. پڙي مڙي. ۱۶. آڻي، سڌ.

(۱۰) من مارٹ ۽ جيوت مرٹ.

- (۱) جو جن لڙجهه مني سٽ - سي سوري پرڏاڻا
 هر سڀي سدا مل وهي - جني آڻ پڇاڻا
 ڪيانا ڪا اهو مهٻڻ هي - من ماهر سما
 هر جيئ ڪا محل پاڻيا - سچ لاء ڏيانا
 جن ڪور پراسادي من جيئيا - جڪ تنه چٽاڻا.
 [راڳ مارو، مڪلا ٿيجا، وار (۸)]

- (۲) من مه منڙا جي مري - نان پر راوي ٿار
 اڪڻ ٿاڪي ڀل ملي - گل مريئن ڪا هار.
 (۳) ڪورمڪ آڻا من ماريا - شبد ڪسولي لاه
 من هي ٿال جهڙا من هي ٿال سٽ - من هي منجهر سماء.
 (۴) ڪور ڪاشد ڪرور لا لڙجهه - آڻ ماري نان تر پڙ سڙجهه
 ٿر اوھ مري نـ مرڻا هروي - سهجي سچ سماوڻيا.
 (۵) مر مر جيوي نان ڪچ پاڻي - ڪور پراسادي هر من وسائي
 سدا مڪھ هر من وسائي - سهجي سچ سماوڻيا.
 (۶) اڪي ٻاجھ ويٺا وڻ ڪنا سٽا - پورا ٻاجھ چٽا وڻ هٿان ڪرڻا
 جيوي ٻاجھ پوڻا جيوي مرڻا -
 نانڪ حڪم پڇاڻڪي تو خصمي ملڻا.
 (۷) سي پڳھ هر ڀاولدي - جو ڪورمڪ پاء چن
 آڻ چوڻ شيوا ڪرن - جيوي مئي وهن.

سري راڳ، مڪلا
 پھلا، اشتهدي (۴)

سري راڳ، مڪلا
 چوٿان، وار (۱۲)،
 سلوڪ مڪلا ٿيجا

راڳ مانجهه، مڪلا
 ٿيجا، اشتهدي (۴)

۳ (۲۲)

راڳ مانجهه، مڪلا
 پھلا، وار (۳)، سلوڪ
 مڪلا دوجا

راڳ ڪوڙي، مڪلا ٿيجا،
 اشتهدي (۲)

۱. لڙي ٿو. ۲. من. ۳. سورمو، بهادر. ۴. آمر. ۵. پرماتما. ۶. پھن جو پاڻ ڪي. ۷. خاصيت.
 ۸. ڪر با. ۹. فطخ پاڻو. ۱۰. ماڻي. ۱۱. جڳياسو استري. ۱۲. ڏاڳو. ۱۳. ٿيئي لوڪ. ۱۴. پڇاڻي.
 ۱۵. ڪيان، سچو سڙو. ۱۶. بنا، ڪسان سراء. ۱۷. ڏسڻ. ۱۸. مڪرڻ ڪرڻ. ۱۹. چپ.
 ۲۰. ڪوروءِ معرفت. ۲۱. سکيا. ۲۲. آھر پاڙو.

- (۸) مٽي مٽاءَ جيئوڪ مريءَ - گورو پوري اهديش
مدوئا جيتي هس ملي - نه سُرُٻڻ ويس.
- (۹) مردن - ڪهي سڀ ڪري
سهجي مريءَ - اُمر هوءَ سوني.
- (۱۰) جيئوڪ مريءَ مريءَ ٿي جيئوڪ - اُسي سَن سمايا
اَنجَن ماه نرنجَن وهيئي - پُٺَر نه پُڄل پائيا.
- (۱۱) آڻِ بهار مار من دڪيا - تَم سا ميهت نه اُڙ ڪوئي
جڳهه نُون راکه لوهي رهيا - دڪ سڪ ديوهر ڪره سوني.
- (۱۲) هر اُمرڪ رس پائيا مٿا جيوائيا - ٿر پُٺَر مرڻ نه هري
هر هر نام اُمر پد پائيا - هر نام سماوي سوني.
- (۱۳) جو جيئون مرنا جانيءَ - سو پڇ سَڄ سڪ مانج
ڪيري سِر ڏن پائيا - هر پڇت آڻِ مٿايا.
- (۱۴) آڻِ پهر پَرپ اُپنا ڏيائيئي - گور پراسد پُڙ نريئي
آڻِ ليا هونئجي سڀ رڻا - جيئوئا لڳ مريئي.
- (۱۵) گور سندو موهن پاء ڪري - هر نونر باڻي مَن ماريا
ميري هريئ سڏا پد پسر گهي - من آسا چنڪ وساريا.
- (۱۶) وِس آلهه وي جن اس من ڪج - من باسي جڳهه لڳ پڙدا
دڪ رڻڪ وي وهائيئا - نيت آسا آس ڪريديا.
- (۱۷) پيچ پُڄل مارڪ وڳڙا - آس نراسا نريئي
گور پراسدي آڻِ چيني - جيئوئا لڳ مريئي.
- واڳ ڪوڙي، مڪلا
پنجوان، باون اڪري،
پوڙي (۳۱)
- واڳ ڪوڙي، ڪبير
صاحب، شبد (۲۰)
- (۴۹)
- واڳ آسا، مڪلا پهل،
شبد (۲۲)
- واڳ آسا، مڪلا چولان،
چنڪ (۴)
- واڳ سورن، ڪبير
صاحب، شبد (۶)
- واڳ سوهي، مڪلا
پنجوان، شبد (۵۸)
- واڳ سوهي، مڪلا
چولان، چنڪ (۴)
- (۲)
- واڳ راهڪلي، مڪلا
پهل، دڻي اوانڪار،
پوڙي (۴۱)

۱. اهدڪار. ۲. بهادري. ۳. ڪيان. ۴. پرماتما. ۵. ڪرھس، مائيا. ۶. اليپ. ۷. سنسار ساگر.
۸. اندر جهاني پائي ڏنر. ۹. بيحد، آلي. ۱۰. خاک، مٽي. ۱۱. دليري عقل. ۱۲. چنتاڻون.
۱۳. هي پائي. ۱۴. ماس آهاري جانور. ۱۵. پتڪي گرو. ۱۶. واس، زندگي. ۱۷. گذري
وئي. ۱۸. ڏکيو، ڪنن.

- (۱۸) جيوت مريءَ تان سڀ ڪڇ سڙجھي - اُتار جاڻي سڙب دٿيا
 زانڪ ٽاڪي ماري وڌائي - آڏي پڇاڻي سڙب چيئي .
- (۱۹) جيوت مريءَ مريءَ ٿي جيوت - پُٽب جدم نه هونئي
 ڪهه ڪمير جو نام سمانئي - سسٽن رهيا ٿو سونئي .
- (۲۰) اڪل ٽرنجن سڙي من مانيا - منهي ٿي من مونا
 اُتار ٻاهر ايڪو جانيا - نانڪ اڙ نه دوتا .
- (۲۱) گور ڪي شبد مريءَ ٿي جيوت - ٽن ڪٽ مڪس دٿار
 اُتار سانف سدا سڪ هوندي - هر راکيا اُڙڌار .
- (۲۲) گور پرسادي جيوت مريءَ - مريءَ شبد ڪماء
 مڪس دٿارا سونئي پالي - جي وڇه آڏي گراء .
- (۲۳) ڪمير اُٿا ايڪ آڏي - جو جيوت مريءَ ڪهه
 اُڙي هونڪي ٿي رويءَ - جي پيڪي ٿي سوه .
- (۲۴) ڪمير سونئي ماريءَ - جهه موني سڪ هوه
 پلو پلو سڪو ڪهي - ٿرو نه ماني ڪوه .
- (۲۵) ڪمير مريءَ مريءَ جڳ مونا - مريءَ نه جالبا ڪوه
 اُٿي مريءَ جو مريءَ - بهڙ نه مريءَ هوه .
- (۲۶) پاڳهه مريءَ من ماريءَ - جس سگور دٿيا هوه
 آڏي پڇاڻي هر ملي - بهڙ نه مريءَ هوه .
- راڳ راه ڪلي . مڪلا
 پهلا سڌ گوشت (۲۴)
- راڳ مارو . ڪمير
 صاحب . شبد (۶)
- راڳ پيرء . مڪلا پهلا
 شبد (۷)
- راڳ پيرء . مڪلا ٽيجا
 شبد (۱۸)
- راڳ ملاء . مڪلا ٽيجا
 اشتهد (۱۳)
- سارڪ . ڪمير صاحب
 (۵)
- (۹)
- (۲۹)
- سارڪ . مڪلا پهلا (۸)

۱. سچائي . ۲. سڀ چيو جيترو . ۳. وري . ۴. پرماتما . ۵. پريم . ۶. پير ڪو . ۷. من . ۸. ڌار . ۹. اُچاري . ۱۰. ڏسي . ۱۱. من . ۱۲. اهم پساؤ . ۱۳. پاڻ کي .

سَمَت ۱ مَڠَل مِٺائُون.

من مارڻ ۽ جيوت مرڻ.

اَسين ٻڙهي آيا آهيون ته آتما ۱ ڏيويءَ ۾ ڪهڙو پيد آهي، من ڏئيءَ ۽ ڏيند ڏاران
 ٽن ڪٿن جي ڪيتر ۾ ڪيئن ٻيو ٿو پئڪي، پر شارٽ ڪيئن پراڻو ٻڌائي سگهي ٿو، ڪرم
 جو قانون ڪيئن ڪم ڪري رهيو آهي ۽ پراڻو ۽ ڪرم ڪيئن مَسجي سگهن ٿا. هن کان
 پوءِ اهو سولو سمجهي سگهيو ته من جي ڀستي ڪيئن مِٺائجي. لاهيءَ ٻاري ۾ جيڪي
 سري ڪرڻ ڪرنت صاحب ۾ جيون سولر آيل آهن، تن مان چوندن وچن مٿي ڏنل آهن، جن
 جو لاهرج هيءُ آهي ته وڪارن کان وٺي وڃ، ڏئي دُور ڪر، اهو مِٺائي سڀني جي ٻيون
 جي ڇاڪ ٿي، سرب ڏيا سِڪ، ايشور جو آجهر وٽ، پڪوان جو پاڻو سب ڪڙي پوڳ،
 ستن جو سنگ ڪر، سنڪروو، جو شيد ڪر ڪر، رام نام جو وهندڙ ڪر ۽ سائينءَ جي
 شرن وٽ، ته ڏرمس دُور ٿئي، ڪسنگ ٿئي، سمس ملي، ڊڪ، روڳ ۽ اُشاني نورس
 ٿئي، ڪامنائن جو ڪوت ڪري ۽ پار اوهڙو ڪر چٽ ۱ واسر ٿئي، جتي ٿي جانب جي
 جاءِ آهي.

وڌيڪ من لاءِ هيءَ سکيادانڪ صلاح ڏئي وئي آهي ته من ۾ من سان لاڙ، من ڪي
 من ۾ ماري مات ڪراءِ ۱ ٻنهن جو پاڻ سڃاڻ. جي لائين جيئري مرندي ته هميشه جيئندي
 پرماتما کي پاڻ ۾ ۽ پاڻ اوکريءَ ۾ ٻيو پسندي، آخر اُمر ٿي، آواڙن جي چڪر کان آزاد
 ٿيندين ۱ لڙي جي پد ٿي ٻهجي، پر آتما سان ملي هڪ ٿي ويندين، اهو آهي چوٿون پد
 يا ٿرٻا اوستا جنهن جو ڪافي ذڪر اڳ ٿي ڏنل آهي. اها من جي مانهه آهي من سماڏي.
 صاحب نرمانين ٿا :

- (۱) جو جن لُجهه مني سَ - سي سَروي پَرڏانا
 هر سڀني سدا مِل رهي - جڀي آپ پڄانا.
 راجه مارو، مهلا
 ليجا، وار (۸)
- (۲) جيوت مري مري ٿن جيوت - اُسي سَن سمانيا
 انجن ماه نرجن رهيني - سَهڙ نه پُڄل پانيا.
 راجه ڪوڙي، ڪبير
 صاحب، شبد (۴۶)

صاحبن صاف سمجهائيو آهي ته جيوت آتما، هن ڪري ٻاند ٿي آهي ۽ من جي معرفت
 ٿي آزاد ٿي سگهندي. پر من کي ڪيئن مارجي ۽ مري ڪيئن جيئجي؟ من جو گدام
 اڳيئي اشد وڃارن سان پيو پيو آهي تن سان شد وڃار ۾ ملي اشد ٿي پوندو. شد ۽

آشد ويچارن جي باطن اندر ڪشمڪندا. پاڻ اُشائتي وڌيڪ وڌائيندي، ۽ جي شڏ ويچارن جي شڪتي زور نه کڻي ٻڪري نه به آشد ويچار اُتاهه ڪرڻ ۾ چاهي ويندا. ڪڏهن نه ڪڏهن ڪر موقعو وٺي وري پرگهت ٿيندا ۽ ڪي ڪمائي ڪٽ ڪندا. اڄ جي من جي رچي پوڳ. پر آهي ۽ سڀان اها رچي ٿياڳ ٿي نه کڻي آهي، نه به اهنڪار جي وڙهي نه ساڳي رهندي. اڄ پوڳ ۾ نه مان پوڳي آهيان ۽ سڀان ٿياڳ ۾ نه مان ٿياڳي آهيان. من جي وڙهي اهنڪار مان نڪتي ڪانه، نه پوءِ ٿياڳ جو ڪو پوڳ جي اوڳو کان ڪيئن بهتر ٿيو؟ پاڻ وڌيڪ بدتر ٿيو ڇو نه اوڳو پڇتاءَ جي اوت وٺي نه کڻي پر ڪو اهنڪار جي اوت سوار ڪونه ڇڏيندو آهي. قلب مان ڪيئي ڪڍڻ بنا، من جي مثل ڪيئن ڏوهي؟ ٺاهي ڪيئي نه ڪن ڪير آهي ۽ ڪوڙو ڪچ ڪير آهي!

نهن ڪري شڏ ويچار من ۾ ٿڌهين سولو سمائبا ۽ وڌندا ويجهندا ڇڏهين من بهارين ڪمب ڪڍي آشد ويچارن کان صفا خالي ٿيندو. من جو ائين خالي ٿيڻ ۽ من جي دشا بدلجڻ. اڙخوڏ، سپاوڪ ۽ ترب ٿي شڏ ويچار خالي ٿيل جاءِ ۾ ڇانڊجي ويندا. پوءِ ڪنهن به خاص اُها يا حيلي جي ضرورت نه رهندي. ڪيان آڏو وٺن پوءِ پاڻهي پرگهت ٿيندا. اهو آهي رُوخاني راند جو رمل. صاحبن سچ فرمائير آهي:

- (۱) جب بند هون ٿي لب ۽ اڀ ڪندا - آب بند ٿيل نه ڪٽائي
 ڪهه ڪير بند ۽ ر ٿئي ميري - بند بدلي بند ٿاڻي.
 صاحب، شبد (۷۲)
- (۲) سچ ٿان پير چاڻيئي - جان وڌي سچا هوءَ
 ڪوڙ ڪي مل، ائري - تن ڪري هچا ڏوءَ.
 راجا، آسا، مڃا
 بهلا، وار (۱۰)

من خالي ٿئي نه ٻڌي پاڻمادو ڦيرو ڪائيندي. ڪمب وارو پاسو ڦري، سمب وارو پاسو من جي سامهون ايندو. ڏئي ۽ ڏهند ڏور ٿي ويندا. من جا رنگ ۽ لڙا، جي ٿن ٿن جي رنگ ۾ رڱبا هئا، سي هاڻي صاف اعلوڪي رنگ ۾ ظاهر ٿين ٿا. من جي ويچار ڌارا جو سلسلو صفا بدلجي ويو آهي. من جي اڳين چرپر، چاوڻ، چالائي، چاهندا، چنبا، چوراڪرا، حرفت ۽ حرڪت بند ٿي، من ۾ خود نئين هلچل پيدا ٿي آهي. سمب جي سھاري سان ڪيان جو پرڪاش ٿيو آهي. من هاڻي دک ۽ سک جو پوڳا نه آهي. پر ساڪيات درشتا آهي. جهڙو آتما جي چمب شڪتي، آتمڪ شڪتي ۽ وشو شڪتي پُر ٿي آهي. پر ماما جي اُلتڙي ٿي آهي. ٺاهي دشا بنسبت ڳورو ارجن ڏيو فرمائين ٿا:

درشت ڌاري مَنَ ٻياري - مها دروم ناسي واڳو بلاول. مهلا
 بدؤنم لانڪ پئي لومل - ٻرڻ واري اُباسي. بدؤن، چمڪ (۳)

درشتيءَ جا ٽي جزا آهن: هڪ درشتا جو ڏسي، ٻي درشتي جا ڏسڻ جو سلسلو جاري رکي، ٽيون درشم جو ڏسجي. ساڳيءَ طرح سمجهڻ يا سڃاڻڻ کي به ٽي انگ آهن. هڪ ڳاڻا جو سڃاڻڻ، ٻيو ڪم جو سڃاڻڻ جو سلسلو جاري رکي ۽ ٽيون ڳاڻا يعني سمجهڻ يا سڃاڻڻ جي وسٽو جا وس ڪجي. من جي درشتي بدلاڻ کان پوءِ درشم جو رُوپ ٽي بدلائي وڃي ٿو. اڳي من درشتا بطوري، ڪم جي اڳين سان، ڏئي ۽ ڏيند جي دوراينديءَ مان ۽ ٽن ڏٺن جي رنگين شيشن سان، سڀ درشم اٿا ڏسندو هو. جي خود درشتي صاف ۽ سڌي نه آهي ته درشم ڪيئن سمجها ۽ صاف نظر ايندا؟ هاڻي سمجھ جي درشتيءَ، ڏئي ۽ ڏيند ۽ ٽن ڏٺن جا وچان اڳاڻي پڙدا، جي درشتن کي اُٿو ۽ علحدو رنگ ڏيندا هئا، سي سڀ هٽائي ڇڏيا آهن، جنهن ڪري درشتا سڀ درشم صحيح. اصلي رُوپ ۾ ڏسي سگهي ٿو. پر وڏو اسرار نه هيءُ ٿي ويو آهي ته من پاڻ کي پاڻ ۾ ڏسي ڏسي، درشتا مان خود درشم ٿي پيو آهي ۽ آيا ساڪشي رُوپ درشتا بطوري پئي آهي. درشتا ۽ درشم جي ڪجهارعت ائين سلجي ٿي. انهيءَ سلج سان ئي جيءَ چند اندر جانب جو جمال ۽ جالو ماڻهو، لطف جي لال لڳندي ۽ انهد ڏئي ٻڌي.

نهن ڪري صاحب اها سکيا ڏين ٿا ته من ڪامنائن کان خالي ڪر ڇو ته ڪامنائن مان ئي اهو سڀ وڪار پيدا ٿين ٿا. سڀئي منڃاڻن جي مستڪ ٿي نه مٿا جو مٿڪ ڇڙهيل آهي. آهي ڪا اهڙي من جي ڪامنا يا سڃاڻڻ جنهن ”مان مان“، ”منهنجو منهنجو“ يا ”مونکي مونکي“ نه سمائل هجي؟ انهن ڪامنائن ڪري ئي، من جي ٻئي آهي آيا ڏانهن ۽ مهڙ آهي پوڪريءَ جي پريڻج ڏانهن ۽ سرپرڪ سرادن ڏانهن. اهو وسٽو ڇڏي من ناسونٽ. نقصانڪار وسن ۾ اُنڪيو پيو آهي. جنهن ڪري اُنڊر ۾ ڊڪ ۽ درد جي دٻار، هٿ هٿ ۽ اُشانتيءَ جي بنياد ٿي. کڙي ٿي بيخي آهي. انهيءَ دٻار جي ٽٽڻ کان سواءِ ڳاڻا جو پرڪاش اُچڻ ناشدني آهي. ڪامنائن جا بند ٻڌن ته من جا مڙ پئي اُڄهن، افسانا، ترنگ، ترانا، وسوسا، وهم، پرم، برانتي، پريوچن ۽ ويچار ڌارا سڀ ناس ٿي وڃن. ڏپ ڏنڊ، آسا اُنڊيشو، ڊڪ، سک، مره، لوپ، لالچ، ڪروڙ ويرو وروڙ، ڏئي، ٻيائي، ڪوڙ ڪمٽ، پراڻي پچار، نفرت، ايرڪا ۽ اُهدڪار سڀ مڙجي وڃن. من شفاف ڏيانمڙ، روشن ماع، شڪتي شال، نرموهي، نروگهن، نرسسي ۽ نريءَ بطوري پري.

اها آهي من جي ڪاڻا ڪلپ، من جو مرڻ ۽ مري جهڻو. انهيءَ اوسٽا ۾ من پورن

شانت ميء ۽ آند ميء آهي ۽ زبان جي شانت ۽ نه پر من جي مات ۽ ئي مالڪ جي مهانتا ۽ چاڻهي آهي ۽ مالڪ جي مهر ماڻهي آهي ۽ خالي ۽ صفا من ئي کليل ۽ سچي ۽ روشن رهندو ۽ سرپر ۽ سنسار جوڻ ڪرڻاڻون هاڻي ڀلي پنهنجو سلسلو جاري رکڻ ۽ پرڪريءَ جي ٽن کٽن جي لڙڪڻي ڀلي قائم رهي ۽ آندراڻون ڀلي سنسڪارن ۽ واسنائن جو واپار ڪن ۽ پر انهن جي مٿل هاڻي من کي لڳي ڪانه سگهندي ڇو ته من هاڻي اٽڪيل ۽ ڦاٽل نه آهي پر سچي ۽ سنتر آهي ۽ شڌ ۽ سرشت آهي ۽ ڪنول گل وانگر ٽرليپ آهي ۽ جڏهن من خود پنهنجي پدارتن کي پاڙون ٻڌي ۽ ڦٽو ڪري ڇڏي ۽ سو هاڻي ڪيئن وري وشيه واسنائن پر اٽڪي وري جن واسنائن جي هاڻي من کي ڪا به درڪار ڪانه آهي تن جو سودو ۽ آندراڻون ڪيترو وقت ۽ ڪهڙي لاء ڪندڻون ۽ هندنون؟ خبردار ڪان سواءِ وڪرو ٿيندو ڪٿان؟ من سنسار جي ڏل ۽ ٻڌل ۽ سڃاڻل سطح کان هٽي ۽ پرمانا جي آڻ ڏل ۽ آڻ ٻڌل ۽ اٽڪيائڻ ٻڌي ٻهجي چڪو آهي ۽ انهيءَ ٻڌي جو پاڻ کي پرمانا ۽ پرمانا ڪسي ساري پرڪريءَ ۽ پاڻي ٿو ۽ نه رهيو پيد نه نه رهي پست ۽ باقي رهي پيتا ۽ من آزاد آهي نه پاڻ تي به قابض آهي ۽ پنهنجو پاڻ پرمانا کي اڀر ڪري ۽ سرناسي ۽ جو سهارو ٿو وٺي.

نهن ڪري اي بنڊا، من جي چڻجڻا ۽ وڻاڪڻا ۽ وهڙوڙو، حرڪت ۽ هلچل ۽ خوش نصيبي آهي ۽ اها چڻجڻا جي وصف ته کيس جوت مان سچ ئي نيٺ آڻي ۽ سچي ۽ حقيقت پر نه من جي چڻجڻا جي مراد ئي اها آهي ته سچ جي سطح تي اچان، اتي پنهان ۽ مٿر نه موٽان ۽ اها آهي قلب جي ڪوڪ ۽ من جي موروثي مراد ۽ من تحقيق جو طالب آهي ۽ جڏهن ڏسي ۽ ڏيند، من کي ڪنهن به وشيه جي واسن ڏين ٿا ۽ نه من انهيءَ واسن مان تپست ڪونه ٿو ٿئي پر ٻيءَ واسن جي طلب رکي ٿو ۽ من جوڻ طلبون ڪيترن به ڀوراڻون ٿين پر هو ڀاڄي ڇو ٿو؟ ڪهڙي پر ڪهڙو ڪهڙو ڏسڻ ڏارڻ من جي بک ۽ اڄ لاهي ڪونه سگهندا ۽ من جي ترشيا ۽ چڻجڻا چالو رهندي ايندي جيستائ ڪ هن جو وهڙو انهن پدارتن سان چالو رهندو ۽ اهو وهڙو بند ٿيو نه آهي ته من شانت ۽ اڇل ٿيو نه آهي ۽ پوءِ ترشناڻون ۽ نمناڻون ۽ ڪامناڻون ۽ ڪلهناڻون وري ڪر ۽ نه ڪڍنداڻون.

سر اي بنڊا، من جي حرڪت ۽ هلچل ڏسي حراس پر نه اڄ ۽ اها حرڪت ئي حيلو ۽ حل آهي ۽ سڀ کي شانت ڪهي ۽ من کي سڀ کان وڌيڪ ۽ پرڪريءَ جي ۽ پر پنڊر پر پوري جو پکي ٻڌجي ۽ من وشيه واسنائن پر ٻيو ٿو پٽڪي ۽ هڪ واسن مان بغي پر ٻيو ٿو لامارا ماري ۽ آخرين آزاديءَ لاءِ ٽڙهي ۽ اي بنڊا، ٽون ويڙاري من جي آزاديءَ جو اڀاءُ ڪر نه پوءِ ڏس ته ساڳيوئي من شانت سڙو پ ٿي ۽ ڪيڏي نه جيون پاڻا پر ٿو نهن جي مدد ڪري ۽ جو آتما جي ۽ پر آتما سان گڏجاڻي ڪرائي ۽ من جو طاق ڪول ته ٽرنڪار ڪسي نروار ڏسڻ ۽ اتي ميري ۽ ملين من معرفت موڪل ۽ مڪتي مٿر نه ملندي ۽ من مار نه مري

جيئرو رهين ۽ جيئرو رهي جيئون مڪن ٿين. من شهيد ڪري آهر ٿي ۽ جي جيئري مرن
 ۽ مري جيئن ٿا سي آهي آهن جي آندڙ جي سوچهي ۽ ٿي هلن ٿا ۽ ٻاهرين اکين کان
 سواءِ ڏسن ٿا ۽ ڪنن ٻڌن ٿا ۽ ٻيرن ٻڌن ٿا ۽ هٿن ٻڌن ٿا ۽ ٻان کان سواءِ
 ڳالهائين ٿا ۽ اهو آهي ڪرم ۾ ڪرم جو عجيب اسرار. ڪورو اڳند ڏيو جن فومائو آهي ۽

اڪي ٻاجه ويڪو وڻ ڪنا سڻا - پيرا ٻاجه ڇڏا وڻ هٿان ڪرڻا ۽ ٻاجه مانجهه ۽ وار (۳)
 جيئري ٻاجه ٻولڻا جيرو من ٿا - نازڪ حڪم پڇا ٿڪي ٿو خصمي ملڻا.

اي بدا، ترشنا ٿي من کي ٿرڪائي ٿي، سر ٿرڪي سوان ۾ ٿيائي ٿي، سنساري
 سڀنڌن ۾ ٿيائي ٿي ۽ دلبر کان دُور وڌي ٿي ۽ چوڻين ۾ پٽڪائي ٿي. لاهي ترشنا روئي
 ٻڳهه، چوڙ نه پٽڻ ٻاڻي پوي ۽ پري پري ٻار ٻهجي، جتي سڪ ڌام آهي، آندڙ ڌام آهي ۽ ٻج
 ڌام آهي. من کي مارڻ آهي ترشنا کي مارڻ. ترشنا مٿي نه من، ٻانڌون جي وشيه واسن
 ۽ سنساري ٻڌن لاءِ مري چڪو. من، بدولت من جي ۽ لئين مرنڊو. من شترؤ آهي نه،
 سڇڻ نه آهي. من حالڪرم ۽ همد به آهي. اها من جي خاص خوبي ۽ خاصيت آهي جڏهن
 جو پُورن مانڊو وڻ ٻهجي. من کي لنگهوسار نه پر پرچاڻو ۽ پراڻو آهي. پڇيڊو ۽ پڇي
 پڇي ڪرڻ آهي. ڪڏهن چٽ نه ڪڏهن چمات سان، ڪڏهن طعن ٿيڪا نه ڪڏهن
 ٿاڪيد ٿيڻ، ڪڏهن هڪٻئي مقابلو نه ڪڏهن چوٽ چڙوڻ، ڪڏهن ٿار نه ڪڏهن
 ٿواري، ڪڏهن زوري نه ڪڏهن زاري، پر صفا يلغام هُو نه چڏيس ۽ هر دم اڪه اوربان
 رکيس. پوءِ ڏس نه آهستي آهستي من ڪيئن نه پڇيڻي سطح ٿو ٿيڻي، ملينتا مٽائي،
 نساڻيس نهوڙي ۽ دراچاري ۽ مان آچاري ٻڻجي، اڻپ واد مان شپ واد ٻڻجي، ۽ ڪدرسي ۽
 بدوان سڪدرسي ٻڻجي، لوڪ مڙها چڙي لوڪ ٿي ٿي، نهوار ٿي ۽ نهڪام
 ٻڻجي. من وڻ جي واک واري نه آهي نه مالڪ جي مدد جي مهل آئي نه آهي. پر مان
 جي ٻاهر هٿ، آهر ٿي ڪندا، نوري نعمت ڄاڻندي، دير گهه دوستي ۽ دٻو نه ڏيئي
 پيدا ٿيندي، اڏائي پرڪاش پڙو ۽ جيروم جو چوم چمڪندي. دلگيري ٿي ڪري
 دلبر ٿي ۽ من بيحد جو بهر اٿي. دوست جو دڳ دل اندر اٿي. ڏي ٿي نه ٿول
 لهين. اها ٿي مرنڊو ۾ جيون. مرنڊو اڄ اڏيسي، سڀان نه سڳوئي مرنڊو.

(۱۱) پنهن جو پاڻ پڇاڻ.

(۱) نانڪ پرکي آپ ڪم - نان ٻارڻ جاڻ
 روڻ ڌاروڻ دوروي جهڙي - نان ويد سڃاڻ
 وانءِ نه ڪرئي مائلا - جاڻي مهماڻ
 مڙل جاڻي ڪلا ڪري - هاڻ لائي هاڻ
 لب نه چلي سچ رهي - سر وشت پرواڻ
 سُر سنڌي آکاس ڪم - ڪم جهڙي پاڻ
 اڪي اوهه اڪر هي - واعيدڙ جاڻ.

[راڳ مانجهه، مڪلا پهل، وار (۲۲)، سلوڪ مڪلا دوجا]

- (۲) پڙڻم نانڪ ڪيائي ڪمسا هوءَ - آپ پڇاڻي پڙهه سوه
 ڪور پڙساد ڪري بهار - سو ڪيائي دوگره پرواڻ.
 (۳) جني آپ پڇاڻيا - گهر مه مهل سولاء
 سڄي سڀني رتيا - سڄو پلي پاء
 پڙيڻ سو پڙي جاڻي - ساڄو ساڄي ناء.
 (۴) ون پڙساد گهر تي پائيا - پوري سگور شد سڙاڻيا
 ڪور پڙساد مڻيا آڏاڙا - گهر چاڻي آپ پڇاڻيا.
 (۵) تن مه هوني ڪوت آڏاڙا - آلت پئي سڪ سهج سڙاڻ
 آپ پڇاڻي آهي آپ - روڻ نه وياڻي نيو ناپ.
 (۶) جني آلم چينا - پرمامر سونهي
 ابڪر امرت برڪ هي - قل امرت هوني.
- سري راڳ، مڪلا
 پهل، شبد (۳۰)
- سري راڳ، مڪلا پهل
 اشهدي (۵)
- راڳ مانجهه، مڪلا
 نيجا، اشهدي (۷)
- راڳ، ڪوڙي، ڪبير
 صاحب، شبد (۱۷)
- راڳ آسا، مڪلا پهل
 اشهدي (۶)

۱. پنهن جي آتما، سرڻپ ڪي. ۲. بهاري. ۳. شتا جي دوا. ۴. هن حياتي ۵۰. ۵. جهڙو.
 ۶. وڪار. ۷. ناس ڪري ٿو. ۸. لالچ. ۹. سگورو. ۱۰. نير. ۱۱. آسمان. ۱۲. نير چوڙيندڙ.
 ۱۳. پرمالين ٿا. ۱۴. ڪرپا. ۱۵. هر دو. ۱۶. پرمالما. ۱۷. نيري لرو ڪ. ۱۸. نام وڙي ڏن.
 ۱۹. روشنائي، سرجهرو. ۲۰. هزارين، ڪنهن. ۲۱. دڪ، پڙيڻ. ۲۲. اولڏو. ۲۳. رڻ.

- (۷) آٲٲ ٲٲاڻه شيد مـ ر هـ - منه ٲچ وڪار
گـ ر ر سـ ر ٲاڻي ٲچ ٲٲي - بخشي بخشيهار.
- (۸) مـ ن نون جوم سـ ر وٲ هـ چـ - اٲنا مـ ل ٲٲاڻ
من هر چي ٲيري نال هـ چـ - گورمي رنگ ماڻـ.
- (۹) لاڻا هر رس ٲچي هر راويچي - ان دن نام وڪاڻي
گـ ر سنگر هـ اؤگـ ر وڪـ طـ - آٲٲي آٲ ٲٲاڻي.
- (۱۰) آٲٲ ٲٲاڻه نـ ان سچ جاڻهـ - ساچي سورچي هرئي
سچا شيد سچي هـ چـ سـ ر ٲـ - ساچي هـ چـ سـ ر هـ چـ.
- (۱۱) آٲٲ آٲ نـ چاڻيا - ٲچ ٲچ سـ مانا
ڪـ هـ ڪـ مير آٲ چاڻيا - گـ ر بند من مانيا.
- (۱۲) آٲٲ رام سـ ر مـ هـ ٲـ ٲـ - اؤرن اؤر رهيا ٲـ ٲـ اڪ
رن امول ردي مـ هـ چـ - آٲٲي وس نون آٲٲ ٲٲاڻ
- (۱۳) آٲٲا آٲٲ ٲٲاڻيا - نام نـ ان ٲاڻيا
ڪـ ر ٲـ ڪـ ر آٲٲي - گور شيد ملايا.
- (۱۴) هـ وـ مـ ڪـ ر ڪـ ر ٲـ رگـ ر هرئي - چـ وـ ڪـ ي سـ وـ سـ نـ چـ
جـ وـ نـ ي اـ نـ دـ ر جـ وـ مـ سـ مـ ٲـ - آٲٲ ٲٲاڻا آٲٲي.
- (۱۵) هرگ سـ رگ نـ ي رهـ نـ راسا - اـ مـ ر مـ چاڪ هر نام نـ راسا
آٲٲ ٲٲاڻ رهـ چـ لـ و لاڳا - چـ مـ چـ مـ گـ وـ مـ مـ دـ ڪـ ٲـ اڪا.
- (۱۶) آٲٲ ٲٲاڻه ٲـ ر ٲـ مـ لـ چـ - وـ نـ ا چـ هـ ر لاء
چـ هـ مـ چـ هـ مـ اـ مـ ر مـ وـ ر سـ دـ - نـ سـ نـ ٲـ سـ ٲـ چـ اءـ.
- واڳ آسا، مڪلا ٲچا،
اشتهدِي (۳) ۱۵
- واڳ آسا، مڪلا ٲچا،
چنس (۵) ۲
- واڳ وڏجس، مڪلا
ٲچا، چنس (۱) ۲
- واڳ سوھي مڪلا
ٲچا، چنس (۴) ۳
- واڳ بلاول، ڪبير
صاحب، شيد (۱۱)
- واڳ رامڪلي، مڪلا
ٲنجوان، شيد (۳۰)
- واڳ مارو، مڪلا
ٲچا، وار (۵)
- واڳ نڪاري، مڪلا ٻهلا،
چنس (۴) ۳
- واڳ بسب، مڪلا
ٻهلا، اشتهدِي (۶) ۴
- سلوڪ، مڪلا ٲچا،
(۵۶)

۱. ٲرمائيا. ۲. آند وٽ. ۳. فائدو. ۴. سچاڻپ. ۵. جوم. ۶. سڀني جيون ۷.
۷. ڏس. ۸. خزانو. ۹. آهنگار. ۱۰. نورج ڪٿي. ۱۱. ٲرگهت. ۱۲. دڪ درن، ٲڙائون.
۱۳. سڪ. ۱۴. واسر. ۱۵. سڦل ڪري. ۱۶. وسي ٿو. ۱۷. ناڻا. ۱۸. اؤندن چي وڙڪا. ۱۹. ترشائون.

(۱۲) اؤندهم ■ سوجهرو.

- (۱) سُرلي سورم رَلائيئي ايت - نَن كرُلها لنگهه جيب
 اَنتر باه نسيم سون رَك - اهنس دِو بلي اَنگ.
 اَنسا دِبرا نير سراء - جيب ديري سب سوجهي پاء
 هچي مئي سوجهي هوء - ناكا كينا مانع سرء
 كرطي لي كر چكه دال - ائتي اوتلي نهني نال
 آبي ندر كري جا سرء - كورمك ورا بوجهي كوء
 نك گهت دِبرا نهول هوء
 پاڻي مري ن بجهائيا جاء - اَنسا دِبرا نير نراء
 دُولي واك ن وڏا هوء - جايي چم سگهاسن لوء
 كيري بواهمن سؤد وئش نرف ن پائيا گلي سهندس
 اَنسا دِبرا بالي كوء - ناك سوار نكس هوء.
 [راڳه رامگاني، محلا پهل، شيد (۷)]

- (۲) گيان كند مهر - گيان پر چند^{۲۳}
 تعي نات ببرد - كود آندد.^{۲۴}
 (۳) شيد رلي سي نرلي - هء سدد بلهاري جاس
 هردي چن كي هر وسع - نك گهت هي پرگاس.
 (۴) جو هرچن پاوي سو كري - دِو قير ن پاوي كوء
 ناك ورا رنگ هر - سب چنك مهر چانط هوء.
- سري چپ صاحب،
 محلا پهل، پوڙي
 (۳۶)
- سري واڳ، محلا
 ليجا، شيد (۴)
- سري واڳ، محلا
 بدجوان، شيد (۱)

۱. برمانا. ۲. وراي. ۳. ملائجي. ۴. بيڙي. ۵. وڪارن جي اگني. ۶. روڪ. ۷. ڏينهن راند.
 ۸. ڏيڇو. ۹. پري، جلائي. ۱۰. دائما قائم. ۱۱. پاڻي، جل. ۱۲. پوتر، شد. ۱۳. سڪرم.
 ۱۴. چڪ. ۱۵. ناه. ۱۶. لوڪ پرلوك. ۱۷. وسائڻ، بجهڻ. ۱۸. ڏوڏي. ۱۹. هر دو،
 سرؤپ. ۲۰. روشنائي. ۲۱. هزارين جيؤ آن ڏيئي جو اَنف ن پائي سگهيا. ۲۲. پار بهجڻ.
 ۲۳. روشن ڪندڙ. ۲۴. خوشيون آندد. ۲۵. سنب. ۲۶. برمانا جي درگاهه پر.

- (۵) هر آمرغ گغا سز بخت اُم - گور بچي سهجي چاكي
 يه، يعيا پرگاس مٽيا اُنڌارا - جٽ سورج وٽ ڪراڪي .
 (۶) . باجهه ڪورو هـي اُنڌ غبارا - اُڪيانِي اُنڌا اُنڌا اُنڌارا
 بشتا ڪي ڪوڙي بشتا ڪماوه - ڦر بشتا ماهه پچاوتيا .
 (۷) اُنتر جرم پُرگت پاسارا - گور ساڪي مٽيا نڌارا
 ڪهل بگاس سدا سڪ پاتيا - چوئي جرم ملاوتيا .
 (۸) هٿ پال وڪڍي هوني - آڌر پڇ راهه نه ڪوئي
 وچ هومع دڪ روئي - ڪهه نانڪ ڪن پڌ گت هوني .
 (۹) ڪر ڪر يا جٽ ستگور ملور - من مندر مه. ديوڪ جليو
 خيٽ هار ڪي سوجهي ڪري - آٿ لاس گور ڪي قيمت پڙي .
 (۱۰) گور ڪا شبد رڍ اُنتر ڌاري - پڄ جڏان سٿ سنگ نوار پڇ
 دس لاندري ڪر راڪي واس - نانڪي آئي هوءَ پرگاس .
 (۱۱) موهه ماٿيا ڪي سنگ نه ليپ - من مهه راڪي هر هر ايڪ
 اُنڌ ڪار ديوڪ پرگاسي - نانڪ پرم موهه دڪ تهه ٿي ناسي .
 (۱۲) آڏ بهر پُري پيڪه ٿيرا - مٽي اُڪيان بستي اُنڌارا
 سن اُبدش هر ديج ساوه - من لڄي نانڪ ڦل پاوه .
 (۱۳) لاور ٿو ڪر راڪي سوء - جرم دي وٽي گهٽ مهه جوءَ
 باهر پيٽو يعيا پرگاس - تب هڙتا سگل يورم ڪا ناس .
 (۱۴) ديرا ميرا ايڪ نام - دڪ وچ پاتيا بل
 ان چانڊ اوڙ سوکيا - چوڪا جرم سٿ مڃل .
- سري واڳ، محلا چوان،
 وار (۱۲)
- واڳ، مانجهه، محلا
 تيجا، اشتهدي (۵)
- ۲۷ (۶)
- واڳ، مانجهه، محلا
 بهلا، وار (۱۶)
- واڳ، ڪوڙي، محلا
 پنجوان، اشتهدي (۷)
- ۳ (۱)
- واڳ، ڪوڙي، محلا پنجوان،
 سڪمبي صاحب،
 اشتهدي (۹)
- ۲۲ (۵)
- واڳ، ڪوڙي، ڪير
 صاحب، وار (۷)
- واڳ، آسا، محلا بهلا،
 شبد (۳۲)

۱. رانڊ. ۲. دُور ڪڍي. ۳. بنا. ۴. اوڻده. ۵. ظاهر. ۶. پاسارو، سرشتي. ۷. سڪيا. ۸. ٿڙي ٿو.
 ۹. ڄرلهي. ۱۰. نڪل، وياڪل. ۱۱. هر دو. ۱۲. پوڄهه. ۱۳. وڪار. ۱۴. وس بر. ۱۵. ڦاٿل.
 ۱۶. پر مالما. ۱۷. ڏسو. ۱۸. ويجهو، نڙديڪ. ۱۹. ناس ٿي ٿو. ۲۰. پسند. ۲۱. ايڪاگر.
 ۲۲. ٺاهڻ، جوڙڻ. ۲۳. اُنڌرو. ۲۴. سڪاني چڏيو، دڪ دُور ڪير. ۲۵. ختم ٿيو.

- (۱۵) سبب سنگت ملیعی هر ماذو - مل سنگت هر گپ گاه
گیان و تن بلیا گهت چانط - اگیان ائذبرا جاء .
- (۱۶) چوڭ کمل رد ائتر ڌاري - پرگتي جوم ملي رانر پياوي
پنچ^۲ سكي مل منگل گائيا - آئند باطي ناد وچائيا .
- (۱۷) ڌورمک کهل پرگاسي پائي - رديع هروي پرگاس
پرگت پييا پرتاپ پرپ پائي - موليآ ڌرپ آکاس .
- (۱۸) سپ مهر جوم جوم هيء سوء - تسکي چانط سپ مهر چانط هوء
گور ساکي جوم پرگت هوء - چوئس پايو سر اوتي هوء .
- (۱۹) پرگيا سور جوم اچيهارا - سيچ وچائي سرڌ ابارا
نورنگ لال سيجا راون آيا - چن نانگ پر ڌن مل سک پائيا .
- (۲۰) هر نام پياري شيد ڀستاري - اگیان ائذبرا گوانيا
گیان پر چند بلیا گهت چانط - گهر مندرو سوهاڻيا .
- (۲۱) هر رس چاکت ڌراپيا - من رس لي هسنا
بڌ پرگاس پرگت پيئي - ائت کمل بگسنا .
- (۲۲) ديهک لي ديهک پرگاسيا - ترپوڻ جوم دکائي
سچي تخت سچ هادي پيئي - ترپت ساڙي لائي .
- (۲۳) ائذبرا چانط آبي کيئا - اکر ورتي اؤر نه پيئا
گور پرسادي آب پچائي - کمل وگسي بڌ ٺاها جيئ .
- (۲۴) لس جگ مهر مهر هيء پاسارا - ميمک اگيائي ائذ ائذارا
ڌنڌي ڌاوت جمر گوانيا - ڀن ناوي دک پائيا .

۱. پرمانا. ۲. گيان لاندريون. ۳. سبب مهاڻاڻون. ۴. گورو معرفت. ۵. سڙج. ۶. روشن ٿيو. ۷. سرڌا. ۸. سک. ۹. بيحد. ۱۰. ماعط. ۱۱. تاري پار ڪيو. ۱۲. سڄو ٿيو. ۱۳. ڏاڍو. ۱۴. کلڙ. ۱۵. پي پي پاسي. ۱۶. هر دور. ۱۷. ٿيئي لوڪ. ۱۸. ڌيان. ۱۹. پڪڙيل. ۲۰. پتڪڙ.

- (۲۵) آند کـُڙپ موږ د پوک ٻډو - ګور وډيچ کيچو پر ګاسا
 ڪه لاند ډرس پيک سک ٻاڻيا - سپ پورن هوڻي آسا.
 (۲۶) پـُڙ ډروڻه ڪرم پڪار لندا - پاپ وٽ ڪر ڇهار
 ٻيا سنگور پـُڙجهه ناهي - نر موڻه مها آندار.
 (۲۷) مڙل پچان رتن نچ ڪهر وانسا - سهجي هي سک هوڻي
 ګور ڪيچ شبد ڪمل پر ګاسيا - هڙمي ڏرم ڪوئي.
 (۲۸) مرن جهون ڪي شڪا ناسي - آڻن ونگ سهج پر ګاسي
 پر ڪٿي جوم مٽيا آندارا - وار رتن ٻاڻيا ڪرم پيچارا.
 واڳ سارنگ، مهلا
 پندوان، شبد (۳۸)
 (۱۲۹)
 واڳ پرياتي، مهلا
 نيجا، شبد (۵)
 واڳ پرياتي، ڪير
 صاحب، شبد (۱)

۱. ڪوڙهه. ۲. ڊوڙهه، ٺڳي. ۳. پنڇ وڪار. ۴. پري، پريست. ۵. هڪ. ۶. مهتي ٿو. ۷. اڳيان
 جي اوندهره. ۸. اٽڪ. ۹. سچو سڙپ. ۱۰. نواس. ۱۱. ڪمب. ۱۲. سندس، ڳڻتي. ۱۳. ڪيان.
 ۱۴. ويچار، ڌيان.

پاڻ ٻچاڻ.

اُوندھ ۾ سوچھڙو.

مٿي ڏنل وچن مان ڏسبو ته صاحبن ورور ڏئي ڦرجائيو آهي ته پنهن جو پاڻ ٻچاڻ ته نهن جي آندڙ جي اُوندھ ۾ مٽجي ۽ اُئي روشنائجي ۽ جو پرڪاش ٿئي. هن سڪدائڪ صلاح جو سار هيءُ آهي ته جنهن جڏهن پنهن جو پاڻ ٻچاڻيو آهي سو آهي سچو گمانجي، پُورن پارکو ۽ تيز فهم طبيب. هن پنهن جو درد نه سڃاتو پر شفاياب دوا به ڳولهي ڪڍي. وڪارن، اوڱڻن ۽ آهنگار مان ئي ته هن ۽ من جو دک ۽ روڳ پيدا ٿيل هو. اندرين جي رس مان اٽڪل ترشنائون آهن ٿيل هيون. هاڻي مرض جي رڳ ڀڳڙيل آهي. گيان جو پرڪاش ٿيو آهي. ستگورو جي اُپديش ۽ اُٻار ڪر با سان، من تي رام نام جي اُمرت ڌارا جهم جهم ڪري وسي پئي، چم ۽ هر دور رام ۾ رهي رهيو آهي، آتما جو اُجالو اُندڙ، ٻاهر ۽ چؤطرف چمڪار ڪري رهيو آهي. پاڻ ٻچاڻيو، سچ چاڻيو، من مندڙ ۾ پاتو، ۱۱ ک سڪ جو پيد مٽجي ويو، جيون پائڙا سڦل ٿي، ديهڪ ديهڪ سان چليو ۽ ٽيڄ ٽيڄ ۾ سماجي ويو. مان ئي ته خود اهو جوت سرُٻ آهيان ۽ ٻرم آتما آهيان. صاحب لانهي ۽ پاڳوان اوستا ۱۱ سندن دشا لاءِ هيئن فرمائين ٿا :

- (۱) ڪر ڪا شمد رد آندڙ ڌاريءَ - پنڃ جنان سڱ ڌواري
 دمن ڏندڙي ڪر راکي واس - نانڪي آئي هوءَ پرڪاس.
 (۱) ۳
- (۲) جدي آتم چوڻيا - برمانم سونلي
 اٻڪر اُمرت برک هي - ٿل اُمرت هونلي.
 (۶) ۲۰

پاڻ ٻچاڻ، پاڻ ٻچاڻ! ”پاڻ“ آهي آتما، جيو آتما، ٻرم آتما جو جزو، جنهن جي زي ۾ ٻرم آتما جون سڀ خاصيتون، خوبيون ۽ گُٺ موجود آهن جيئن ساگر جون لهرن ۾، بد بدن ۽ اُٻڻدن ۾ پر انسان پاڻ کي سرور، اندر اُٻڻ، پوان، من ۽ بُڌي سمجهي ويندو آهي ۽ آتما جي ڪا ڪل ٿي ڪانه رهي اٿس. اهو آهي من تي ڪم جو پرياءُ، ٽن گُٺن جو اُٽو ۽ ڏُٺي ۽ ڏيندڙ ڏنڌ، جنهن ڪري وشه واسنائن بابت ويچار ڌارا اُٺندي ۱۱ الٽي ٿي پئي آهي. لانهي اُڪيانا جي پيانڪ اُوندھ کي هٿاڻو آهي ڇو ته اوندھ ۾ ئي خيالي پُٽ، ٻرم، وهر، ڦرڻا ۽ ٻڌ ڏندھ رهي سگهن ٿا ۽ من کي منجهائي سگهن ٿا. هڪ واريءَ گيان جو پرڪاش ملي ته اُوندھ بڪدم ۽ دائما دُور ٿي وڃي، چاهي اُوندھ ڪهڙي به ڪاري ۱۱ گهڻي هجي. رواجي ڏيڻو ٿيل گُٺ، وٽ پوي وڃڻ يا ڏيڻي ٻچڻ سان وسائي نه وڃي، پر گيان، پرڪاش، اُئي کان پوءِ دائما قائم رهندو. لانهي ۽ آتم روشنيءَ سان منس کي نـرڙي ۽

ناسانگ جو پتو پئي ٿو ۽ هڙ پاڻ تي پشيمان ٿئي ٿو ته هيٺائين من گهڙف ٻوٽا ڪيئن نه
حقيقت جو رُٽ ڏيکاري رهيا هئا ۽ ڪيئن روشنائيءَ ۾ هيٺي سندن ٿالو ۽ نشان پئي
ميسارجي ويا آهن. گوليا گيان جي آنديءَ ۾، سڀ ٻيڙي يُونٽ اُڇانڪ غائب ٿي ويا آهن.

اي بنڊا، اهو اڻوڻا جو اسرار ٿو ڪي اُنڊر جي اُنڊهه ۾ آڻي، هيو آهي، جتي سوجهري
جي سخت ضرورت آهي پر ٽون سوجهري جي ڳولها ڪري رهيو آهين سرير، اندرين، پرائن،
من يا ٻڌيءَ ۾. سچ لڏي ٻيا ٻلب ٻرندو ڪٿان؟ گيان جي ڏيکاريءَ جو منهن ٻاهر ڪي نه
ٻو اُنڊ ڪي ڪهي. ٻين کي ڇاڇڻ، بدران پاڻ کي ڇاڇڻ شروع ڪر. انهيءَ ڪري ڪيهر
صاحب فرمائين ٿا:

ٿاور ٿو ڪر راکي سء - جوت دي وٺي گهٽ مهه جوء
ٻاهر پيتر پيتر ٻرگاس - لب هو ٿا سگل ڀرم ڪا ناس.

راڻو گورڙي، ڪمير
صاحب، وار (۷)

اي بنڊا، جي تون خُود سرير آهين ته پوءِ ٿو ڪي سرير جي شُئي ۽ روڻ جي ڪيئن
هوند پڇاڻ پئي؟ ۽ جي تون سرير نه آهين ته سرير جي سڪن لاءِ ڇو ٿو پڙهين؟ جي تون
خُود اندرين آهين ته پوءِ ٿو ڪي اندرين جي رس جو چشڪو هوند ڪٿان اچي؟ جي
تو خُود پُراڻ آهين ته پوءِ ٿو ڪي موت جو خوف هوند ڪيئن محسوس ٿئي؟ جي خُود
تو من آهين، ته من جي مستيءَ جو هوند ڪيئن مظاهرو ماڻي سگهين؟ جي تون خُود
ٻڌي آهين ته سمن جا چر ٿو هوند ڪيئن ڏسي سگهين؟ اها ڳالهيون ٿو ٻڌو آهي ڇا
ڄاڻندي، ٽنڊ يا سهي ۾، سرير، اندرين، پرائن، من ۽ ٻڌيءَ جي حرڪت، هلچل ۽
ڪاروائيءَ جو احساس ڪري رهي آهي ۽ جنهن جي جسم مان عدم پيدا ٿيڻ تي سرير
اندرين، پرائن، من ۽ ٻڌيءَ سڀني جي هلچل بند ٿي وڃي ٿي. اها ئي وسڻ لڙڻ پاڻ
آهين. تون خود آتما آهين ۽ ٻوهر رُٽ آهين. آتما ڏهر، ڏاري آهي، پير ساڳئي وقت
آتما سٽل، سٽير، نرليپ، لڙڻ، اُٿير، اُڪنڊ، اُمر، اُٿاڏي، اُٻاسي، سيم ٻرگاش،
خود روشن، ساڪشي روپ، سکر رُٽ، ٻوهر رُٽ ۽ جوت سرُٽ آهي. لاهيءَ ڪي
چڏي، اي بنڊا، تون ڊيهاڊڪ، درشتي ۽ ادرشتي پڌارن پوئتان ٻوٽو ٿو پڙهين جي سڀ
بيجا، بنڊن رُٽ ۽ ناسوت آهن. پاڻ پڇاڻ، پاڻ پڇاڻ! آتما کي ڇاڻ ته پرماتما کي پات
ڇو نه پئي هڪ آهن، هڪ هئا ۽ وري هڪ ئي سگهن ٿا. آتما سڃاڻ ۽ سچيت ٿئي کان
پوءِ، درشتا بطجي ٿي ۽ من درشتا مان بدلجي، خود درشتي بطجي ٿو.

اي بنڊا، تون ڪيئن پاڻ سڃاڻندي؟ من کي من سان ڇاڻ، ڏس ۽ ٻڌ. من جي
مچانگ تي ويهي، ويچار ڌارا کي ڇاڻ ته ويچار ڪهڙي قسم جا آهن، ڪٿان ٿا اُٿن،
ڪٿي ٿا پڙهن، ڪنهن سان ٿا چڙهن، ڪنهن سان ٿا ٽڙن، ڪٿي ٿا لهن، ڪٿي ٿا ڏهن

اي بد، اهر آهي ”هاڻ پڇاڻ“ يا گيان جو پرکاش، آتما جو پرکاش ۽ سڙماليا جي پراپتي. جيئن سورج جي روشنائي رات جي اندري کي غائب ڪري ٿي. تيئن گيان جو پرکاش اڳيان جي اوندھ آڙپ ڪري ٿو ۽ من جو ڪومل ڪنول گل ٽٽي، ٽٽي بهي ٿو. جو من واسن ۽ ڪامنائن جي رس ۾ رڌل هڪ ڪري، ٻڌل ۽ ٻوٽيل هٿن، سر هاڻي حصيداريءَ جا حق ڇڏي، اليڪ ۽ آليپ رهي، نرليپ ٿي پيو آهي. شانت ميع ٿي ڇاڇي ٿو، ڇاڇي سڃاڻي ٿو ۽ سڃاڻي سچ ۾ سمائجي ٿو. اهڙو من هر جيو ۾، هر وسرءَ ۾ ۽ هر حالت ۾ نوراڻي ٿو ۽ پسي ٿو ۽ الاهي آواز ٻڌي ٿو، انهيءَ لاسرار جو اٽڪل الله لوڪ ڪن ٿا ۽ هاڻ ۾ جوڻ ڇڪائي، جهڪ ڪي روشنيءَ جي راه، بتائين ٿا. پر ڪو ڏسي، سڃاڻي ۽ سانچاهي! باقي لوڪ نه پيو رڳو ٻين کي ٿاڙي، ڇوڙف ٿو ٿو ۽ ٽٽو ٽٽو ڪري ٿو پنهجي ڪمفندي، ڪرناهي ۽ ڪمزوري نظر انداز ڪري. اهڙا انسان پنهجي اڳيان ۽ اوديا بابت اڇاڻ وھن ٿا ۽ ٻين جي ڪميءَ پيشيءَ بسبب ڪن ڪڙا ۽ زبان ٽيڙ وڪن ٿا. آهي ڪيئن ۽ ڪڏهن هاڻ پڇاڻيندا؟

اي بد، تون به انهيءَ ٻاهر مڪيءَ جي ٻيڪڙ ۾ اچي، پيو ٿو اندر جا اھنج ۽ عذاب سھين ۽ ڏکڻ ڏولاڙن جا ڏينھڙا ڪاٽين. وعل جا وسيلو وڃائي، وصال کان والھيو وينو آھين. خبر هوندي بيخبر ۽ جاڻ هوندي اڇاڻ رھين ٿو. سمورڪ هوندي، اسمورڪ بڻجي پيو آھين. ڇو؟ ڇو جو ڪڏھين ايڪائيت جي اوت ۾، انهيءَ سوال جوابيءَ جو سهارو ڪونه ورتو اٿئي نه مان ڪم آھيان، ڪٿان جو آھيان ۽ ڪيڏانهن پيو وڃان؟ ڇا ڪرڻ گھرجي ۽ ڇا ڪريان پيو؟ مٿيا ٿان مٿي آھيان ۽ مستقل جو مخالفتي آھيان! ستيه ۽ استيه جو فرق ڀلجي ويو آھيان!! سرپرڪ سواد ۽ سنساري سنبڌ سڀ ڇڙ ٻڌارڪ آھن ۽ تنهن ڪري استيه آھن. آتما ئي ستيه آھي، جيون جي جيوٽ آھي، ڄاڻ جي ڄاڻ آھي. تون هاڻ پڇاڻين پيو نه پڇاڻندي ڪيئن؟ پڇاڙ پوري ڪو نه پڇاڻ جو پتو پئي. آتما رڳو شبدي رچنا، ڪيرل ڪلوما يا مک نام نه آھي. آتما جي احساس اٿي بنا، نه اوندھ مٽي ۽ نه پرکاش پٽيو. من جي ڇاڇو ۽ موڙڻ کان پوءِ ئي سياهيءَ ۾ سھائي ايندي. جڏھن من رضامند ۽ رقيق بڻبو ته کرم ئي آتما رقيب ۽ رھنما ٿيندي. آتما جو اڃالو هر دم ”ڪيو ٿڪيو حاضر رھي ٿو ۽ من معرفت حاصل ڪري سگھجي ٿو. اها حبيب جي ھدايت آھي جا پٽيءَ ڇڏائي، چم سان چور، ھٿين سان ھنڌاءَ نه ڇيٽتا چمڪي، دُشت ٻڌي دُور ٿئي، دُور ٻڌي، ٻڌي، ٻڌي، لڪل نعمت نروار ٿئي، الاهي عورت جو اُتار ڏيان ٿئي. انهيءَ سڄي ساڌن جي لڳاتار لڳن لڳندي نه لاهي سڃاڻا ٿيندا. ڪارو ڪوٺو به اڳيءَ جي جوالي ۾ چلي لال ٿئي ٿو تيئن تون به انهيءَ اُتار اُپدش سان، آتما آزاد ڪري سگھين ٿو، پيد ۽ پور پڇائي سگھين ٿو ۽ ڪرم جو ليکو ٽٽائي سگھين ٿو.

ٻو. سرب ۾ مائين ۾ سر رُپ ڏسندڙن، ايشور جو اُٺس ٿي، انساني ايڪٽوٽا جو اڻڌار
 ٿيندڙن، هردي جي گهاٽهر ۾ سمورو ساگر سمائيندڙن، پوٽر پورڪ ۽ آند سر رُپ جي
 اسٽيٽي ۾ ايندڙن. اها اسٽيٽي آهي فنا مان بچي يا قبض مان بچي. انهي ۽ اهرت
 سان ٺڌڙن روپي رس جي ڀيٽ ڪرڻ تي بيهڻو ٿي آهي.

باب چوون.

من سان ريجهر رهاڻ.

(۱) مانئن جنم درلپ.

- (۱) لڪ ڇوراسيهه پومتي - دلپ جهر آب پائيو
 وي مڙي - سون هوڇي رس لپنائيو
 امرت سنگ بسٽ هي ليري - پڪيا سٺ ارجهائيو.
 رتن جسرههه تڃن آئيو - ڪالر لاد چلائيو
 جهه گهر هه گڏ رهيا بسا - سر گهر چيپ نه آئيو
 ائل اڪند پراڻ سڪدائي - لڪ نمڪ نه پي لڏ آئيو
 جهان جاڻا سو ٿانءِ وساريو - لڪ نمڪ نه پي من لائيو
 پتر ڪلتر گرهم ڏيڪ سمگري - اس هي مهه ارجهائيو
 چيپ ڪو لائيا بس هي لائا - نيسي ڪرم ڪمائيو
 جڏهه پيڄو ڪر ٻال ٿان ساڌ سنگهه پائيا - جن نانڪ برهم ڏيائيو.

[راڳه مارو، مڪلا پنڊوان، اشٽپدي (۱)]

- (۲) لڪ ڇوراسيهه، پرمهيا - دلپ جنم پائيو
 نانڪ نام سمال ٿون - سون ٿيڙا آئيو.
 (۳) پائي ري - پڪم هڻ ڪاهي جڪ آليا
 پوري گور ڪي شير نه ڪيئي - پراڻا جنم گوائيا.
 (۴) صفت سنهه ڏيڪ لاه من گريا - رام وڏي ٿي ڪوتيا
 اتر مرفت مائيا من ٿولي - سو پڪم جنم وگرتيا.

۱. آمولڪ. ۲. آشد، وڪاري. ۳. وش. ۴. خريد ڪرڻ لاءِ. ۵. ڪلر. ۶. پرمالما. ۷. ڪڻ،
 ۸. ليري. ۹. ڏنيري بدارت. ۱۰. گهر پيو آهين. ۱۱. ويجهو، نڙيڪ. ۱۲. خالي،
 ۱۳. وهب. ۱۴. اُجابو، وٺو. ۱۵. اهنڪار، پر جي ويرو. ۱۶. وچائي، وساري ڇڏيو.
 ۱۷. مڙ ڪانهو. ۱۸. نڪڻ، ڳڻ. ۱۹. پاڇو. ۲۰. اکر. ۲۱. وٺو وڃايو.

- (۵) سَتان سِيئي رَنگ نَه لائي - ساڪٽ سرگ وِڪرم ڪمائي
 دَلپ ۽ به. ڪوئي اڳيائي - جَرُ اُڀي آپ اُڀاري جيئ.
- (۶) نِشا اَڪن جلي سَسارا - لوپ اِيمان بهت اُهڪارا
 مَر مَر جنهي پَسِ گوائي - اُڀي پَرِتا جنم گواوڻيا.
- (۷) دُوڄي ڪاري لڳ - جنم گوانئيئي
 وڻ ناوي - سڀ وش پڇهجي ڪائيئي.
- (۸) نُون ڪائيا رهيئَه سَهتر - اُڏ ڪيا ڪرم ڪمائي
 ڪر چوري مڙي جا ڪڇ ليئا - نال من پلا پائيا
 هَلت نه سويا پَلت نه ڀوئي - اُهلا جنم گوانيا.
- (۹) رُلڻ گوائي سونڪي - دُوَس گوانيا ڪاء
 هيري جيسا جنم هي - ڪوڏي بدليءَ جاء.
- (۱۰) دَرلپ ديءَ پاء مانس ڪي - پوڻا جنم سَراوي
 مائيا مَرهه مها سَنڪت بن - ناسٽه وچ اُڄاوي.
- (۱۱) رَن جنم اُهو اچي هاريو - گوبند گف نهجي جاني
 اَمڪ نه اُڻن پڇيو چرنن سَه - پوڻا اُوڏ سَرائي.
- (۱۲) قَفا قَرب نُون آيا - دَرلپ ديءَ ڪلجڪه مَه پائيا
 قَرابا اُوڏر چڙهي نه هاتا - نام جوهر نه ڪئيئَه قاسا.
- (۱۳) سايس گرايس ڪر دائر ٽاڪو - سو ڪَه ميه پَسارو ري
 هيرا لال اَمول جنم هي - ڪوڏي بدليءَ هاريو ري.
- (۱۴) اي من ميري پاڙي - هر وس چاڪر ساڌ پاء
 اُن وس اَڪا نُون قَرهه - پَرِتا جنم گواء.
- واڳه مانجهه، محلا
 بندران، شبد (۳۰)
- واڳه مانجهه، محلا نيجا،
 اشتهدي (۱۸۳)
- واڳه مانجهه، محلا
 پهلل وار (۱۴)
- واڳه گورڙي، محلا
 پهلل، شبد (۱۳)
- (۱۸)
- واڳه گورڙي، محلا
 نوان، شبد (۶)
- (۸)
- واڳه گورڙي، محلا
 بندران، پاڻ اڪري،
 پاڙي (۳۸)
- واڳه گورڙي، ڪمبر
 صاحب، شبد (۵۶)
- واڳه آسا، محلا نيجا،
 اشتهدي (۱۵)

۱. منهڪ، مَورڪ. ۲. ڪڪرم. ۳. پتي. ٿو. ۴. دَنيٺ پاڙ، بهالي. ۵. پهر. ۶. سڀني رڙي
 سنسار. ۷. وڻندو هو. ۸. هي لوڪ. ۹. پَرلوڪ. ۱۰. اُڄاڀو، وگرت. ۱۱. راص. ۱۲. ڏنهن.
 ۱۳. گداري ٿو. ۱۴. ڏڪه ڏنڊڙ جهنگل. ۱۵. پرب. ۱۶. عمر، ڏندگي. ۱۷. وقت، وال.
 ۱۸. روڙي. ۱۹. ٻيا سڀئي. ۲۰. پڙڪين ٿو.

- (۱۵) نئيچ نئچ ڪرھ ڪيا پراڻي - ڪهڙي ڪ مهيت ڪ اٺ چٽا
 جوتئي جنم نه هارڻ اٿا - پٺاچ پڙغ نيم هر سرٿا.
 (۱۶) ڪارڻ لاڳا ڄاهه مڪڏ من - آليت گھيا پڇتاوھي
 آھنگار پشنا روڱ لگا - پراڻا جنم ڪراوھي.
 (۱۷) چئي آتسا هر نام نہ چيتيو - سي ڪاھي جڳهه آئي راءِ راجي
 راءِ ماڻس جنم ڏلپ ھي - نام پٺا پراڻا سڀ ڄاڻي.
 (۱۸) پراڻي ڪاھي ڪٿه لوپ لاڳي - رتن جنم ڪرڻا
 پورب جنم ڪرم پورم - پيچ ٺاھي پوڻا.
 (۱۹) ڪھت ڪبير پٺچ ڪو جهڪڙا - جهڪڙف جنم ڳرائيا
 جوتئي ماڻيا سڀ جڳهه ٻاڏيا - مڇي راءِ رمنس مڪ پائيا.
 (۲۰) چن هر هر هر وس نام نہ پائيا - تي پاڪ ھيٺ چنر پاس
 جو سنگور سرٿ سنگت ٺھي آئي - ڏروڱ چيوي ڏروڱ چيواڻس.
 (۲۱) ماڻس جنم پڻ ڪو پائيا - ين ناوي ڏروڱ ڏروڱ پوڻا ڄاڻي
 نام پٺا رس ڪس دڪ ڪاوي - مڪ ٿيڪا ٿڪ ٿوڪ مڪ پائي.
 (۲۲) دڪ مڪ ڪرم مها پورم پورم - اٽڪ جنم پورم پورم
 رتن جنم ڪوٺيو پورم پورم - راءِ اوسر ڪس پٺھي پي.
 (۲۳) ڪرم ڪماڻي دڪ سهر پراڻي - آليڪ جون پوماڻيا
 مها موهني سنگ راتا - رتن جنم ڪرائيا.
 (۲۴) هر وس نہ پائيا پراڻا جنم ڪرائيا - جنمھ وارو وارو
 پشنا ڪي ڪهڙي پشنا ماھ سماڻي - مدمڪ مڪڏ غبارا.
- واڳ آسا، مڪلا پھلا،
 پٺي لکي (۱۴)
 واڳ آسا، مڪلا ليڄا،
 چنس (۲۶)
 واڳ آسا، مڪلا چوڻان،
 چنس (۲)
 واڳ آسا، ڪبير
 صاحب شبد (۲۳)
 (۲۵)
 واڳ، ڳوچري، مڪلا
 چوڻان، شبد (۱)
 (۴)
 واڳ، ڳوچري، ڪبير
 صاحب، شبد (۱)
 واڳ بهانڙا، مڪلا پھچان،
 چنس (۲)
 واڳ سوڍ، مڪلا
 ليڄا، شبد (۴)

۱. چيل ول، ٺڳي. ۲. آھنگار، ھس. ۳. ڏاٺيو. ۴. اکين. ۵. پوکير. ۶. پٺچ وڪار.
 ۷. آڃاير، وٺوڪ. ۸. آڃا - جيڪو جي آس. ۹. پڇ. ۱۰. ملندو، پائيندي. ۱۱. ڪيل
 ڪڪرم. ۱۲. وري وري. ۱۳. وشنا. ۱۴. آڳيان جي اوندھ.

- (۲۵) بید بُران سَمُوف کي مَت سُن - لَمک لَه هِيَعِي اَساوِيَع
 تَر دَن بِرَن دَارَا سَتَه وِچِيو - بِرَن لَه جَمِر سَراوِيَع .
- (۲۶) رَن رَام گَهَت هِي کي بِچَر - تَاکَر گِيان لَه پَانِيو
 جَن نَانک پِکولَت بِچَن بِن - بِرَن لَه جَمِر گِرائِيو .
- (۲۷) مَانِي لِي جَن سَاجِيَا - کَر دَر لِي دِيه
 اَلک چَدَر مَن مِه دِکي - نَر مَل دِرَشْتِيه .
- (۲۸) جَرَا جِيوَن جَرِيَن گَنِيَا - کِچ کِيَا لَه نِيکَا
 لَه جِيوَن لَر مَوَلکَر - کَوڙِي لَه مِيکَا .
- (۲۹) مِيکَا رَسَت سَت کَر مَانِي - هِنَد لَانِي سَت مَوڙ اَکِيَانِي
 کَام کَرَوَن لَر مَوَل مَانَا - کَوڙِي بَدَلِي جَمِر گِوَالَا .
- (۳۰) لَه چَواسِيه جُون سَبَانِي - مَانَس کَت پَر دِيکِي وَڙِيَانِي
 اَس بِوڙِي لِي جَمِر نَر چَوَکِي - سَو آء جَاء دَک پَانْدَا .
- (۳۱) وِي سَت وِي بِي وِي نَر پَانَن - بِهَر لَه دِيکِي آء
 کَهت کَبير رَام کي لَه سِر هَه - جَمِر اَکَارَت جَاء .
- (۳۲) جَمِت اَبَاء تَد دَنڊِي لَالِيَا - پُونڊِي کَار کَمَانِي
 جَمِر پَانْدَارَت چَوَکِي هَارِيَا - شَبَدِي سَرَف لَه پَانِي .
- (۳۳) کَاهِي کَلَا سَنڄَه - جَمِر گَوَاوَه
 کَاچِي تِه هَک دَوَال - کَاهِي گِچ لَوَه .
- (۳۴) کَهَا کَهه مِي اُنِي کَر لِي - جَه پَن جَمِر گِرائِيو
 کَه نَانک سَب اَوَن مُون مِي - وَاکَر لِيه سَر نَانِيو .
- واڳ سَورَت، مَهلا
 ناوان، شَبَد (۷)
- واڳ جَمِسَتَرِي، مَهلا
 ناوان، شَبَد (۱)
- واڳ بِلَاوَل، مَهلا
 پَنچَوَان، شَبَد (۴۷)
- واڳ بِلَاوَل، کَبير
 صَاحِب، شَبَد (۳)
- واڳ مَارُو، مَهلا
 پَنچَوَان، شَبَد (۱۹)
- واڳ مَارُو، مَهلا
 پَنچَوَان، سَوَلَهَر (۲) ۵
- واڳ کِيڊارَل، کَبير
 صَاحِب، شَبَد (۶)
- واڳ پِيرَه، مَهلا تِيچَا
 اَشْتَهڊِي (۵) ۲
- واڳ بَسَمَت، مَهلا
 پَهلا، شَبَد (۹)
- واڳ سَارَنگ، مَهلا
 ناوان، شَبَد (۴)

۱. سَمِر لِيُون . ۲. پَرَانِي اَسَتَرِي . ۳. هَر دِي . ۴. اَلدَر . ۵. جَوڙِيو . ۶. وِکَار، پَپ . ۷. نَوَرَانِي
 نَظَر . ۸. بَدَاپَر . ۹. لِيک کَر، سَکَرَم . ۱۰. وَاکَر . ۱۱. نَاسَرِنَت . ۱۲. پَرِي . ۱۳. مَوَرک . ۱۴. نَشَر، شَرَاب . ۱۵. کَل . ۱۶. دَوَرَانِي . ۱۷. پَچِي . ۱۸. پَت . ۱۹. مَال مَلکِيَت . ۲۰. جَمِر . ۲۱. اَجَاپَر . ۲۲. پَچَرِي، اَجَرَه . ۲۳. کَنَا
 کِيو . ۲۴. دَهڙِي آهِي . ۲۵. سَرِيو . ۲۶. طَرَح سَان . ۲۷. نَمُونِي سَان .

(۳۵) کاٽا پيٽا هسٽا سوٽا - وسر گعيا هي مروتا

خصر^۳ وسار خوارِي ڪيني - ڌرڻ جهڙو ٺهي رهڻا.

(۳۶) ڪمير مانڻ جنم ڏاڍ هي - هوءَ نه ٻاري^۲ ٻارو.

جيءَ تـ^۵ ڦل ٻاڪي^۴ پٽ^۶ گره - اهڙ نه لاڪي^۹ ڏارو.

(۳۷) من مائيا مڇي ڦڏ^۱ رهيو - پريرو گوبند نام.

ڪه نازڪ ين هر ڀاڄن - جيون ڪڙني ڪار.

راڳ ملار، مڪلا

ٻهلا، شبد (۱)

سلوڪ، ڪمير

صاحب (۳۰)

سلوڪ، مڪلا ٺاوان

(۳۰)

۱. کلڻ. ۲. سمهڻ. ۳. پرمانما. ۴. وري وري. ۵. وڻ. ۶. پڪو، پڪل. ۷. زمين تي. ۸. وري، ٻيهر. ۹. ٺاريءَ تي. ۱۰. ٿاڻو پير آهي.

مانش جنم درلپ.

مانش جنم بابت جهڪي سري گرو گرانٿ صاحب ۾ وڃن آيل آهن تن مان چؤاند وڃن مٿي ڏنل آهن. چوراسي لک چؤاڻين ۾، صاحب مانش جنم کي درلپ ۱۱ اصولن لهرائيو آهي. درلپ چو آهي؟ هڪ نه الائي ڪيترن جنمن جي پيچ ۽ سڪرم کانپوءِ ئي نصيب ٿئي. ٻيو نه مانش جنم هر هر، وري وري ڪونه ٿو ملي. جي وٽس وٺو نه وري ٻيهر آنيڪ چؤاڻين ۾ چڪر کائڻا پوندا. رهي چؤاڻيون ٻي شمار نهون ڄڻ آهن جهڙوڪ جهيٺ ۽ پکي ۽ ٻسڻ. ڪي اڻيچ يعني زمين مان پيدا ٿين، ڪي ستيچ يعني پگهر مان، ڪي انڊج يعني بعضي مان، نه ڪي جيروچ يعني جييري مان.

مانش جنم اصولن ۾ چو آهي؟ مانش جنم ۾ ٽي جيو آتما ۽ ٻنم آتما جي گڏجاڻي ٿي سگهي ٿي ۽ جيو مورا جو چڪر هميشه لاءِ ختم ٿي سگهي ٿو. ديؤ ديوتاؤن به مانش جنم جي ويس ۽ سڏ ڪندا آهن چو نه ڪين به سڪرم جو ڦل ماڻي، وري ٻيهر جنم وٺي، جيون ياترا جو سفر اڃا چالو رکڻو آهي. جيستائين ڪي آخري منزل تي پهچي مڪئي پرايٽ ڪن. سومنس ديؤ ديوتاؤن کان به هڪ ڏاڪو اڻوچي پنڌ تي پهتل آهي. ديؤ ديوتاؤن کي اڃا جنم يا جنم وٺي پڙساگر پار ڪرڻو آهي ۽ آواڻون جو چڪر پورو ڪرڻو آهي. باقي منس کي انهن لنگهن لٽاڙن جو وجهه هن جنم ۾ ئي هٿ وس آهي، جيئن هو هميشه لاءِ پاڻڪي وري چؤاڻين جي پرڳڻائن ۽ عذابن کان آزاد ڪرائي سگهي ٿو.

تنهن ڪري مانش جنم کي سڃڻ هيون، رتنن، لعن ۽ جواهرن سان پيڙيو ويو آهي. جيو لاءِ مانش جنم سڄي سمهڻي، پوئجي ۽ پدارت آهي. جنهن ذريعي هو جيون ياترا جي سڱلنا پائي سگهي ٿو. انهيءَ ڪري ئي کيس اشرف المخلوقات جو خطاب عطا ٿيل آهي. منس، جي انهيءَ ڏاڪي کان ڪريو نه وري ٿان نه پائي سگهندو. وري جدا جدا چؤاڻين جا ڪشمت پيو پرڳڻيدو جيستائين ڪي اهو نئون چڪر آخر ختم ٿئي. پر جي جيو، جيون ياترا جي صحيح رستي تي قدم رکي، اڳتي وڌندو هلي نه پوءِ کيس ڪوبه خطرو ڪونه آهي، چاهي هو وات تي ڏکا به کائي، ٽڪجي به رهي، يا آخري منزل تائين نه به پهچي. وري اڳي مانش جنم ۾ هن سان اڳيان سڪرم سان ڏيندا ۱۱ جيون ياترا ۾ اڳتي وڌڻ وڌائيندا، ٿان جو منزل مقصود ملي. چڱا ڪرم منزل تي نيٺ پهچائين ٿا ۽ اها ڪم منزل ٿان موٽائين ٿا. اهو آهي ڪرم جو قانون جو اڳيئي سمجهايو ويو آهي. سر روحاني منزل تي قدم رکي، اڳتي وڌائڻ هر منس جو ذميو آهي.

انهيءَ مد نظر تي، صاحب جيو کان سوين سوال ڪيا آهن، ڪيئن ٿيڪارون ۽ لغتئون هيون آهن ۽ انيڪ هدايتون ڏنيون آهن ته اي بندا، تون پنهنجي زندگيءَ تي

سرسري نظر گهواء، پنهنجن لارادن ۽ لڄائن جو آڳوڻو واڳ ۽ پنهنجن ويهارن جي وڃڻ وقت ۽ پنهنجي واڻي ۽ ڪرڻي جو پرتاميل لڄاء نه ڪرڻو چاهو ۽ ڪرڻ چاهيو؟ اڳيان جي آڏ ۽ ترشنا جي تدار ۾، تون پنهنجو اُمولڪ جمل وٽس وٺو وڃائين ۽ پنهنجن هٿن سان ويٺو پنهنجون پاڙون پٽين. پر تههجو تدار ڪهڙو ڪندو؟

اي بند، تون سو پو جي سوادن پر لڳو پيو آهين. اهي سڀ رس چوڻا، وش وانگي آهن ۽ جيون پاڻا پر ڪنهن به ڪم جا نه آهن. مٿن، ماڻهن ۽ مٿن جي موهه پر ڦاسي، نون ڪيترا نه پاپ اُٻڙا ٿر ڪرين؟ انهن جو ڦل توکي اُڪيلي سر پوڳو پوندو. اُتي اهي ساڻي ساڻ ڪونه ٿيندا. پوءِ ڪنهن جي لاءِ ٿو تون بهائيءَ، ڪهڙيا، ڪهڻا، ڪهڻا، لڙپ، لالچ، ڪروڙ، وير، وروڙ، لڳيءَ، دولاپ، دوکيماڙيءَ يا ويساهه گهائيءَ جا بار پنهنجي سر هيٺان چاڙهين؟ ڪير صاحب فرمائين ٿا:

پروانی گاهی لوب۔ لاکھی - رائن جنم کوٹیا۔
 یورب جنم گرم یوم - پیچ نساہی پروٹیا۔
 وائس آسا۔ کبیر
 صاحب شہد (۲۲)

هري هردي ۾ ۱۱ نون پٽڪين پيو باهر. نه سٽگور جي شيوا ۽ نه شيد ۾ سُرئي. سنڌ جي سنگ بدوان ساڳو جو سنگ. رام نام جو رس ڪوڙو ۽ لاندروان جا رس منا لڳئي. من ۽ ڏيهي اُڄل. ڏينهن ويو کانئ ۾ نه رات سمهڻ ۾. لائين زندگي گذري عيش عشرت ۾ ۽ حرص حواس ۾. ويدن، پُراڻن ۽ ڌرمي شاسترن جون سکيا نون سڀ وسري وائون. هاڻي مورو ۱۱ ياد ڪونه آهي. نه ڪنهن ڏينهن هلڻو آهي ۽ ان لاءِ نرشو گڏ ڪرڻو آهي. اصلي گهر پلجي وئڻ ۱۱ هن بيٺا گهر سان ٺيڻهن لڳائي ويندو آھين. سون جي ڪاڻ کان ڪسڪي وڃين ڪلر ۱۱ ڪرڻو آھين. هيرو جهڙو جنم ٿو جوڻا جي داؤ ۾، ڪوڙيءَ جي ملهه ۾ وڪڻي ڇڏيو. ٻنهن جي پاڙ پئي ڇڏي. ڪوڙ ۱۱ ڪي سچ سمجهي وينين. هي پاڙ هيٺ، بد اخٽ بند، ٿر ٻولي من جي ڦندي ۾ ڦاسي، ٻنهن جي جيون جي ستيا ٿاس ڪري ڇڏي آهي. ٻنهن جي ڪٽي جو نه ويڄ نه طيب. ٻنهن جي ڪرمن جا ڊڪ ٽوڪي ٺهي سهڻا پوندا. وشتا جي ڪپڙي مان، پڇ ٽوڪي مانئ جنم جي ٻڌويءَ تي ٻهڙائيو آهي ۽ نون هٿ وٺي هاسڪار وري پاڻ کي ساڳيءَ ڪڙيءَ تي ڪيرائڻ لاءِ تيار ٿيو آھين. جي هن پيري به مانئ جنم هٿان وار نه بهرو وري ڪيئن هٿ ڇڙهندو؟

اي بند، اڃا به وقت ويو ڪونه آهي. سڌوڻ جو سمو هروقت موجود آهي. جو صبح جو پلجي شام جو گهر موٽي به اچي، نه هو پلڻ نه ليڪبو. گھڻي گذريءَ کي ياد نه ڪر، جيترو ٿيڪ اهو هرگز بدلجي نه ٿو سگهي پر ائيندو اُوس سڌوڻي سگهي ٿو. اُميد نه ٿا ه، همڪ نه ٿا ڄار. ڇو سڀيان ڪو ٿو آهي سو اڃ ڪر ۽ ڇو اڃ ڪر ٿو آهي سو هيٺ ڪر. پڄڻا ۽

پراشڻ، پيار ۽ پيارلڻا سان سڀ سولي ليندي، من جي مستي مڻجي ۽ سميت جي سُرلي جاڳندي. سائينءَ جي شرن ۾ اڇ نه ڪرڻا جو ڪٿو مليئي. اهر ڪٿر تي ڪيڇ ڪسندو، وڳي لال ڪندو ۽ مڇب سان ملائيندو. منگٿو ٿي، مالڪ کان اها مانگ ڪري اهر پلٽي پاء نه وري جهولي غالي نه رهندو.

ڪها ڪهه، مڇي اُٻي ڪرسي - ڇهه ٻڌ ڇنڊ ڇنڊ
ڪهه ٺاٽڪ سڀ اڻڳن موم - راک ليهر سرائيو.

چون ٿا ته پرمالما جيئن هيءَ سرشتي استاين ڪئي، تڏو وستن جو پرمالما ٻڌو ۽ پرمالما جي پرمالما ڪڍو، تنهن کان پوءِ پرمالما کي پرمالما پرمالما ٿي، جڏهن ڇو مان جيئو ڇاڳو، ڇو نه وڪاس جي رچنولي، اها رچنا خاص خاصيتن ۽ خوين جي عمل ۾ آڻي تي منحصر ٿي وئي. مثلاً جڏهن پير پري پاڻ ٿيو، سورج جي ڪرڻن، جل جي ڌارا ۽ واءُ جي سراسر هيٺائينءَ جي وهڪ ورتي، تڏهن ئي پري پري سر سڙي، انهيءَ سر سڙيءَ مان جيئو جيئو، پکي پسون ۽ پرائي مانر لاءِ آهار آيو. پسن جي سر بر مان امريت رويي کير پڇي انسان جي پيٽ ۾ پيو. مطلب ته مالڪ جي مانڊاڻ ۾، هر وسوءَ جي وڪاس جو مقصد آهي پاڻ آڻي ڪرڻ ته انهيءَ مڻل شڪتيءَ مان، جيون وڌيڪ بهڪي ۽ ٿلي ٿلي. اهر ئي آهي انسان جي جيون جو مقصد. جيستائين پنهجي مقصد جي پڇهه نه آهي يا سمجهه هوندي ناهي سمجهائي ناهي واهي آهي، تيستائين انسان جي جيون پسون ۽ سمان آهي. هُو اهر جي اهر جو الڳهن ڪري رهيو آهي ڇو نه هردي، ٻڌيءَ ۽ وويڪ هوندي نه. هُو پاڻ کي ڪن ۽ ڪرائي ٿي ڪو ڪشي پيو آهي. جو جيون وڏي ڦڙ جي ڌار ٿي پئي، اها خُود ڌار ڌاري رهيو آهي، تنهن کي ڪير پچائي سگهندو؟ جيون جو مقصد آهي جيون کي صحيح طرح سمجهڻ، ٻڌيءَ جي ڀل کي استعمال ڪرڻ، وويڪ جي واٽ وٺڻ، هردي جي ڪرملتا ۽ ڪرملتا ۽ ادارا ٿيڻا ٿيڻا ته من سڀاري ٻڌن ٿو ٿي، آتما جا ڪرم ڪوش ڪڍڻ ۽ جيوا آتما ۽ پرم آتما وري هڪ ٻئي ۾ هڪ ٿي وڃن. انهي پهر ڪيان جي عمل سان ئي منزل مقصود ٿي پوهي سگهيو.

زندگيءَ جو اصول يا اخلاق اهو نه آهي ته رڳو اندر پورنا ڪجي، پنهجي پورو ڪجي يا بنا ڪجي. ميريءَ ٿريءَ جي تاب ۾ ٽيڪيءَ ٻڌيءَ جي پيد کان پچي وڃي، اجاڙن اچيدون ۽ آسرا آهن ڪڇن، خُود مطلبيءَ، خُود غرضيءَ ۽ سوار ٿيڻي جو ساف وٺجي، آڻيڪار ۽ آنيڪ ڪڇن. جذبات جي جوش ۾ چلجي، غصي يا غم ۾ گذارجي، وڏو وڏو وڏو وڏو وڏو وقت سرگردانيءَ ۾ رهجي، جهڳٽ جهڙيءَ ۽ پچتيءَ ڳاري ۾ ٽپندو هرام ڪجي. ڪشت ڪليش ۽ پماريون پڙهائون پور ڪڇن ۽ آخر ٿرائيءَ ۽ نا اچيديءَ

۾ بساط ٺهرڙ جي. ائين عمر اچائي ويندي، عهد اقرار آڏورا رهجي ويندا ۽ ڄاڻ جي جدائيءَ جو داغ دائما قائم رهندو. اها قسم جي قضا نه آهي پر پنهنجي ڪمن ۽ ڪمن ڪرڻن جو صحيح نتيجو آهي.

جيڪڏهن جيون روپي خزان ۾ بهار آڻي ۽ سچ ۾ وسڻ ورائي اٿي ته اي بندل، ٽون پاي دنيوي فرض ۽ جوابداريُون، فرض آڏائي ۽ مريادا جي لحاظ سان ٺاهه ۾ چٽ نه اٿڪاءَ ۽ پنهنجي چيرن جي مقصد کان منهن نه موڙي، پنهنجي ٿانءِ ٿانءِ نه ڪاءَ ۽ اهاڻو وطن نه وسارو. ائين ويجهڙون ويندين ۽ پرينءَ کان پيو پري پوندين. ڪڇ سڄو ڪڇ ساڄو. ڪڇ هٿيون نه وڃاءَ. نه نه پيو هڪ هٿندي. پاڻ پڇاڻ. آتما جي آزاديءَ بنا پرمانا جي پراپتي ڪانه ٿيندي. انهيءَ جو اُهاڻ ڪرو. حياتيءَ تي ڀروسو ڪونه آهي. الاڻي ڪهڙي پل، نراني پڪيڙو پر پڪيڙي پرواز ڪري ويندو. وڃايل وقت ڦري نه موٽندو. صاحبن جا سلوڪ نساڻي ۽ تصديق ٿا ڏين، دل کي دم دم دلاسا ٿا ڏين ته اي بندل، جي ٽون روڻاڻي راهه تي پختو قدم رکيندين ۽ پي وٺ نه وٺيندين ته ڪڇ ٺهجي ڪرمن جا ڪٿا ۽ ڪڇ دلاور جي دنيا جا داڻا، ڪڇجي خاصي خوراڪ ٿي، آلمڪ آهار بڻبو. آتما جي اُڌر پورنا سربو جي آجيوڪا ۽ اُڌر پورنا کان بالڪل وڌيڪ ضروري آهي ۽ هن ڊولپ ۽ امراڪ مانس جنم جو نيتارو آهي.

اڳين ڪرمن اُنوسار، آتما تي هن ديهيءَ ۾، ڪئين ڪرمڪ ڪوش ڇڙهيل آهن جي، هن معرفت، ڪڇجي سگهجن. ۽ وڏي به سگهجن ٿا. جي من جو لاهه. هيٺ، واسنائن ۽ ترشنائن ۾ آهي ته اهي ڪوش وڌندا ويندا ۽ چوڻين جو چڪر چاڙو رهندو. پر جي اُڌر مٿي آهي ته ڪوش ڪٽبا ويندا ۽ اهي ڪام آڌڪ ڪڪر گم ٿيندي ٿيندي. آتما جو پرڪاش پکڙيو ويندو. ائين آتما آخرين آزاد ٿيندي. تنهن ڪري اي بندل، هيءَ سونهري موقعو هٿان نه وڃاءَ. ٻڏي ۽ جي پل سان، من جي مڙ مٿي ڪر نه هينين واسنائن ۽ ترشنائن جو ٽائيو ٽيڙو ٽوڙجي.

(۲) سنسار سپنو آهي .

(۱) مَرُف مندُلُ جُک ساڃيا - جُٽُ ٻالوُ گهر ٻارَ
 پَنسَ ٻارُ نه لاکيُ - جُٽُ کاڱد بوئندارَ
 سُن ميري منسا مئي ماه - سَت دِک بيچار
 سَن ساڌڪ گرهي جوکي - نچ گُئي گهر ٻارَ .
 جنسا سونا رُٿن کا - نسا سنسار
 درشمان سڀ پَنسيُ - ڪيا لگه ڪنار
 ڪهان سر پاڻي ميس هي - دِک نَسَن پَسار
 اک چالي اک چالو - سڀ اُهنِي وار
 چن پورا سنگور شيوا - سي اُسَر هر دُدار
 چن نالڪ هر کا داس هي - راک پنج مَرار .
 [راڳم بلاول، مڪلا پنجوان، شبد (۳۱)]

(۲) دَرُف آڪاس پاتال هي - چنڊ سُر پَناسي
 بادشاه شاه اُمر اُرخان - پاه ديري جاسي
 ونگ تَرنگ غريب مس - سڀ لوڪ سڏاسي
 قاضي شيخ مشائڪا - سڀي اُني جاسي
 پير پنگاير اُوليُ - ڪو ر نه رهاسي
 روزا ٻانگ نراج ڪُتب - وڻ اچهي سڀ جاسي

-
۱. مَرُف . ۲. واري . ۳. ناس ليڻ . ۴. دِک . ۵. ڦڙو . ۶. سڄ . ۷. ڇڏي ويا . ۸. رانف .
 ۹. جيڪي دَس ر اچي ٿو . ۱۰. غافل . ۱۱. اڪيون . ۱۲. چوڌاري ٿيري دَس . ۱۳. وارو
 وئي، واري مطابق . ۱۴. نهڄل . ۱۵. پرماتما . ۱۶. ڌرتي . ۱۷. سڄ . ۱۸. امير . ۱۹. گهر .
 ۲۰. گهرڙا . ۲۱. سنڌ فقير . ۲۲. پيغمبر . ۲۳. اولياءَ . ۲۴. نماز . ۲۵. اسلام جا مذهبي ڪتاب .
 ۲۶. سمجهڻ .

لڪ ڇوراسيهه ميدلي - سڀ آوي جاسي
نهڄل سڄ خدائ اٻڪ - خدائ بدائ اٻاسي.

[راڳه مارو، مڪلا پنڃوان، وار (۱۷)]

- (۳) ناڻڄ چنبا سلطان خان - هردي ڏلي ڪيهه.
ناٺڪ اٺي چليا - سڀ ڪوڙي ٿئي ٺيهه.
- (۴) اڇرو سهه شهيدڙي - چچر سائي نال
جان سائي اٺ چليا - نان ڏن خاکو وال.
- (۵) چر ديسڻ سو چلسي - ڪوڙا مرهه نه وٺڪ
وانت وٺائو آليا - نڪ چلدا سائڻ دٻڪه.
- (۶) اٺني امان ڪڇ بهڙ شاهه ليئه - اڳيائي من روس ڪريه
اٺني پوٽيهه اٺ هي ڪووي - بهڙ اسڪا اٻراس نه هروي
جس ڪي اٻسڻ نس آڳي واکي - پٺ ڪي آڳيا ماني ماني.
- (۷) اڇي لڇي - ٺهڻ سمائي
نعمه دٻڪه - اٺ جهڙ چائي.
- (۸) اُور مڻي ڪيا روٽيئي - جهڙ اٻا اٻر نه رهائ
چر اڇي سو بس هيءَ - دڪ ڪر رووي بلاءَ.
- (۹) اوڙهي اوڙهي ڪيا ڪره - هيءَ هٿسي سرئي
ٿر روڙهڪي اوسو - نر ڪٺ ڪوڙ روئي.
- (۱۰) جمنڻ مرڻا آڪيئي - نر ڪوٺي ڪيئا
اٻ ڪوٺيا مر رهيءَ - ڦر مرڻ نه ليئا.

سري واڳه، مڪلا
پهل، شهد (۶)

سري واڳه، مڪلا
پنڃوان، شهد (۲۳)

سري واڳه، مڪلا
پهل، اشپدي (۳) ۱۳

واڳه ڪوڙي، مڪلا
پنڃوان، سڪمني
صاحب، اشپدي (۲) ۵

واڳه، ڪوڙي، ڪپور
صاحب، شهد (۱)

(۶۴)

واڳه آسا، مڪلا پهل
اشپدي (۳) ۱۳

(۶) ۱۷

۱. سرشتي. ۲. ٿانر، دائر. ۳. نالا. ۴. ڏوڙ، خاک. ۵. آليا. ۶. ديهي. ۷. ڏسڻ. ۸. مسافر.
۹. ڪافلو. ۱۰. پرمانا. ۱۱. امانت. ۱۲. وشواس، ايمان. ۱۳. پيدا ٿيڻ. ۱۴. وڌڻ، وڌو
ٿيڻ. ۱۵. پاڻ اسين. ۱۶. هاءِ هاءِ، گهوڙا گهوڙا. ۱۷. جيئن ٿيڻ هوندو ٿيئن ٿيندو.
۱۸. آهر پاڻ، آهڪار.

واڳ آسا، ڪبير
صاحب، شيد (۲۳)

واڳ آسا، شيخ فريد،
شيد (۲)

واڳ وڏهنس، مڪلا
پهلا، آلاھڻي (۳)

واڳ سورڻ، مڪلا
چوٿان، شيد (۲)

(۹)

واڳ سورڻ، پکيت
روداس، شيد (۶)

واڳ ڏناسري، ڪبير
صاحب، شيد (۶)

واڳ سُرهي، مڪلا
ٽيجا، اشهددي (۱)

واڳ سُرهي، پکيت
روداس، شيد (۲)

واڳ بلاول، مڪلا
پنجوان، شيد (۳۵)

(۵۰)

(۱۱) جيونئ ڪي آبي ڪره - ڄم ٺهاري سا

باريگري سنار: ڪبير - چيپ ڀال پسا.

(۱۲) شيخ حياتي جگر - نه ڪوئي ٿر رهيا

چس آسڻ هم. ٻئي - ڪيتي بٽس ٿيا.

(۱۳) آوازو سرجيا - ٽون ٿر ڪرڻي هارو

جمن مرڻا آء ڪٿي - ٻڌ ڪ جيء ٻڪارو.

(۱۴) آبي سورڻ آبي ٺهه ٻڌيا - ڪر شڪتي چڪي نروء

آبيهي سورڻار هي پيارا - سورڻ ڪيچي ٺهه ٻڌي هروء.

(۱۵) ره سنار - سڀ آوڻ ڄاڻا

من مڙڪ - چيپ لڙاڻا.

(۱۶) ٻراني ڪيا - ٻيرا ڪيا ٻيرا

جڻسي ٿرو - پڪ ٻسيرا.

(۱۷) ڍن ٺي ٻهر ٺهه ٺي گهوڙيان - آڙ گهٽي ٺن چيچي

ڪال اهي ٿري ٻڌ ڪ جهه - ڪهه ڪون ٻڌ ڪيچي.

(۱۸) ڏيئا نا سالاھ - جو مڙ وڃي

ٺوڪا نا سالاھ - جو مڙ خاڪ ٿي.

(۱۹) جنم ٻرانو پٽ ٺهه سارا - سانجهه ٺي ڏهه ڏس آندار

ڪه روداس ٺڏان ڏواني - چيٽس ٺاهي ڏيئا فن خالي.

(۲۰) مڙ هسي سر اڙاري - پسون ٺهي ٺوڄهي

ٻاڏ سان اهيڪار مهه - مڙ ٺهي سوڄهي.

(۲۱) پيٽ ليلا رنگ روپ - چئي ڍن آٿا

سهي ڪا سها پيا - سنگ چليا ڪاٿيا.

۱. جيئڻ. ۲. هڻ. ۳. ٻارو. ۴. ججهه. ۵. وهڻ. ۶. چمڻ مڙ جو چڪر خٽيو آهي. ۷. ٻڌن.
۸. وڪار. ۹. ست. ۱۰. ڏاڳو. ۱۱. پٽ. ۱۲. چڪڻ. ۱۳. ٺڪاڻو. ۱۴. عمر. ۱۵. سرير.
۱۶. هيٺو ٿي ٿر. ۱۷. شڪاري. ۱۸. ڪاسائي. ۱۹. خورشامند ڪر. ۲۰. ماڻهن جي. ۲۱. خنر.
۲۲. پڪو. ۲۳. وڙي. ۲۴. ڏسائون. ۲۵. نادان. ۲۶. پاڳل. ۲۷. ناسولت.
۲۸. ڪلي ٺو. ۲۹. ٻڪراس. ۳۰. سوان ٻر. ۳۱. ڏسندي.

- (۲۲) اس مولي ڪٿي - ڪوڙو وروڻ
 چو وروڻي - سوني ٻس ڪوڙي.
- (۲۳) مڙڻ لڪاء منڊل مه، آئي - جيڙڻ ساڄهه مائي
 اٻڪ چلي هم دٻڪهه سرامي - باهه پٺتي آئي.
- (۲۴) واٽا راء نه ڪر رهڻ - رڻڪ نه ٿڌڪ فقير
 واري آيسر آڻي - ڪوء نه ٻنڌي ڏير.
- (۲۵) پوئيه مه پئون سمائيا - چوئي مه چوٽ رل جائيا
 مائي مائي هوني اٻڪ - وڙن هاري ڪي ڪرڻ ٿيڪ.
- (۲۶) ايهه جيڪ هڻي سمهڻ شهني ڪي - دٻڪهه ڪها اٽلڙو
 سڱهه ٿهاري ڪڇو نه چالي - ٺاهه ڪها اٽلڙو.
- (۲۷) ايهه سنسار سڱل هڻي سهيو - دٻڪهه ڪهان لڙياري
 چو اچي سر سڱل بناسي - رهڻ نه ڪوڙو پاري.
- (۲۸) جنس ٿاپ جيڪا ڪٿي پڇي - جنس ٿاپ لي چاري
 آبي ٿاپ آڻي آبي - ابي ويس ڪرائي.
- (۲۹) چڙ چڙ وڇڙي وڇڙ - چيو چيو مئي مئي جهوي
 ڪيتي ڪي ٻاپ ڪيتي ڪي - ڪيتي ڪر چلي هوني.
- (۳۰) مڙڻ نه هڙڻ پڇي - پڇي ٿي نه وار
 اڪي ٿڌي لڪ ٿڌي - اڪي ٻڌي وار.
- (۳۱) سونهن سنسار سڀ باري - سڀ باري ڪيل ڪلاوڻو
 لاها نام ڪورمت لي چاهه - هر درگاهه پٽڙا جاوڻو.
- واڳ ڪوڙو ڪجهر
 صاحب شبد (۶)
- واڳ رامڪلي، مڃا
 بهلا شبد (۱)
- واڳ رامڪلي، مڃا
 بهلا ڏکڻي اوازگار
 (۴۴)
- واڳ رامڪلي، مڃا
 پنچوان شبد (۱۰)
- واڳ بسند، مڃا
 نوان شبد (۱)
- واڳ سارنگ، مڃا
 نوان شبد (۳)
- واڳ سارنگ، مڃا
 چوٿان وار (۲)،
 سلوڪ مڃا بهلا
- (۳)
- (۱۷)
- واڳ ڪانڙا، مڃا
 چوٿان، اشوڊي (۵)

۱. سنسار. ۲. مائيا ڪٺي ڪرڻ. ۳. پرندي. ۴. راجا. ۵. شهزادو. ۶. غريب. ۷. شاهوڪار.
 ۸. ٺاڪاري ڪرڻ. ۹. سراس. ۱۰. سبب. ۱۱. پوئجي. ۱۲. پانورجي ٿو. ۱۳. سمورو.
 ۱۴. چسپون. ۱۵. ٺاهڻ. ۱۶. موڪلڻ. ۱۷. ڏاهڻ. ۱۸. مهڙمت. ۱۹. ڏيهن. ۲۰. ٺڌڻ. مڙڻ.
 ۲۱. سڀرو. ۲۲. ختم ٿيندو. ۲۳. نشو، فائدو. ۲۴. عزت سان.

راڳه پريائي، مڪلا
پهلا، شبد (۸)

سلوڪ، گبير
صاحب (۶۴)

سلوڪ، شيخ فريد
(۷۳)

(۹۳)

سلوڪ، مڪلا لالوان،
(۲۳)

(۴۹)

(۵۱)

(۳۲) آوت گيس نه راڳيا - جارت ڪٿي راڳيا جاء

چس ئي هڙتا نوتئي پُر جاڻيم - جان اُهي ماءُ، سماءُ.

(۳۳) ڪبير ماڻي ڪي هم پُڙي - مانس واکيو ناءُ

چار دؤس ڪي پاهڻي - ٻڌ ٻڌ رُوڏه لاءِ.

(۳۴) فريدا ڪٿي لڏي ماڻيا - چئي تون جڙيو.

ايو پاهڻو، اوه لڏي - تون اچي نه پتڙو.

(۳۵) فريدا ڏور نماڻي سد ڪري - ڳهريا ڳهر آءُ

سِر پُر مٽئي آوڻا - مرڻه نا ڏرڻا.

(۳۶) جڻ سڀنا اُر ٿيڪنا - اُنسي جڳ ڪٿي جان

ان ده ڪچ ساڄو نهِي - نانڪ بن پگران.

(۳۷) جڳ رچنا سڀ جوت هيءُ - جان ليءُ ري ميس

ڪه نانڪ اُر نا رهيءُ - جڻ ٻالو ڪي پيس.

(۳۸) چنينا ناڪي ڪيچيئي - جو اُن هونِي هوءَ

اِه مارڱ سسار ڪر - نانڪ اُر نهِي ڪرد.

۱. روڪڻ، جهلڻ. ۲. پرمائيا. ۳. پتلو. ۴. ڏينهن. ۵. مهمان. ۶. مڪان. ۷. ماءُ پيءُ. ۸. نروڙان. ۹. اچاءُ. ۱۰. ويساه. اچي لڏو. ۱۱. ڦير. ۱۲. هڪ ئي پڪ. ۱۳. ڦير. ۱۴. ڊچ. ۱۵. نيل، نانڪ. ۱۶. واري. ۱۷. ديوار. ۱۸. اُر ٿيندو. ۱۹. ريس. ۲۰. اهل، قائم.

(۳) سنساري سنڀنڌ ناسونٽ آهن.

(۱) ٿري بلائي پٿوڙ ويڪ - هر رنگي حرم ساريا

ڪولي مندپ ماڙيٿا - لاء بجلي ڪر پاساريا

چيچ ڪون من پاوڏي - هر ڇهن ٺاهي هاريا

ڪر فرمائش ڪاٺيا - ويڪ مڪلف مورو ساريا

جر آئي چورين هاريا.

[راڳ آسا، مڪلا پھلا، وار (۱۷)]

(۲) پريتر - جان ليھ من ماضي

(۱. ۰)

آهي سڪ سٿ هيچ جگ ٿانڌو - ڪو ڪاهو ڪو ٺاهي.

سڪ مه آن بهت مل بهت - رھت چھوڏس گھيري

بهت ٻڙي سڀ هي سنگ چاڏي - ڪوڙو نه آوت ٿيري

گھر ڪي ٺار بهت هٿ جا سٿ - سدا رھت سنگ لاکي

جب هي هٿس ٺجي اھ ڪاٺيا - پريتر پريتر ڪو پاڳي

اھ ٻڌ ڪو بهار ٻيو هيچ - جا سٿ لينھن لگانو

آنس ٻار ٺاڪ پڻ هر جي - ڪوڙو ڪار نه آيو.

[راڳ سورن، مڪلا ٺاوان، شبد (۳)]

(۳) پٿا ديم وڪيئي - ناري سڃ پٿار

چوٽا چنڊن لائيئي - ڪاٻڙ روپ سينگار

ڪيهو ڪيهه رائيئي - چوڏ چلي گھر ٻار.

سري راڳ، مڪلا پھلا،
اشتھدي (۵) ۱۶

۱. گھوڙا. ۲. سنجيل. ۳. هوا. ۴. سڀ. ۵. حرم ڪاٺا. ۶. ڏيڪاء. ۷. شونق. ۸. پسند.
۹. پرماتما. ۱۰. حڪم. ۱۱. ٽن دولهه. ۱۲. ٻڌايو. ۱۳. جواني. ۱۴. ڦاٽل. ۱۵. ٻيلي،
مڊلگار. ۱۶. چوڌاري. ۱۷. مصيبت. ۱۸. ويجهو. ۱۹. استري. ۲۰. پريتر. ۲۱. آتما.
۲۲. ڏيھي. ۲۳. يوت. ۲۴. ريت. ۲۵. پت. ۲۶. گد گد ٿي ٿو. ۲۷. مڙس. ۲۸. سڳند پون.
۲۹. خاڪ ۾ ملندا.

- (۴) هٿر هٿ نچائينئي ٻاراڻي - ماٺ ڪهيءَ سُٺ ميرا
چيٺ اُچيٺ مڙڙ من ميري - اُنٺ نهي ڪڇ ٿيرا.
- (۵) ڪٺامڻ لڙڙي سٺا رڻا - مٿر لڙڙي اُن ڪاڏاڻا
نانڪ ڀاپ ڪري اُن ڪاوڻ - جاسي جر پُر ٻاڏاڻا.
- (۶) برڱ ڪي چاڻيا سٺ رنڱ لاريءَ - اوهه بيسِي اوهه من پڇتاريءَ
جو ديسِي سر چالن هزار - لهٽ رهيو لهر اُنڌ اُنڌار
بٽاڻو سٺ جو لاريءَ ٺيهن - ٽاڪڻ هٿ نه آوي ڪيهه.
- (۷) ڪهان سو گهر در مندڀ مڪلا - ڪهان سو بدڪ سرائي
ڪهان سو سِيچ سُڪالي ڪامڻ - جس ويڪر ليد نه ٻائي
ڪهان سو پاڻ ٽنڊولي حرما - هونيا چاڻي مائي.
- (۸) برڱ يعني دسيءَ بند چوڻي - مٿر ٻائي سڀ چڙڙي
ڪهٺ ڪييرا جو هر ڌاويءَ - جيوت بدڻ لڙڙي.
- (۹) کُن ٿي ٻران هرت جب نياري - ٿيوت پريٺ پڪار
آڌ ڪهڙي ڪرڻو نه رائجي - گهر ٿي ديس ٺڪار.
- (۱۰) پُٿر ڪٿر لوڪ گهره پٺا - مائيا سبندِيهي
اُنٺ ڪي ٻار ڪو ڪرا نه هرسِي - سڀ مٿيا اُسِيهي.
- (۱۱) دُارا مِٺ ٻوٽ سبندِي. - سگري ڏن سٺ لاکي
جب هي لڙڙن ديڪو لڙ ڪٿ - سنگ چاڏ سڀ پاڪي.
- (۱۲) ڏن سڀي مائيا سڀيئي - اُنٿي ڊڪه دائي
گهر مندر محل سوار پٿر - ڪڇ مان نه چائي.
- (۱۳) ٿڌه ٿيهر ٿيهر ٿن ڪيئا - يعني ڪيس ڏڏوانِي
وڙڏا ڪٺ سبندِيهي اُچري - آب ڪيا گهره پرائِي.
- سري. وڳهه. مڪلا
ٻهلا، شبد (۲)
- وڳهه. ڪوڙي، مڪلا
ٻهلا، شبد (۱۵)
- وڳهه. ڪوڙي، مڪلا
پنجران، سڪمي
صاحب، اشتهدي (۳) ۵
- وڳهه. آسا، مڪلا ٻهلا
اشتهدي (۲) ۱۲
- وڳهه. آسا، ڪيهر
صاحب، شبد (۱۸)
- وڳهه. ديوگنداري، مڪلا
لاوان، شبد (۲)
- وڳهه. سورڻ، مڪلا
پنجران، شبد (۴)
- وڳهه. سورڻ، مڪلا
لاوان، شبد (۹)
- وڳهه. سورڻ، مڪلا
چوڻان، وار (۱۵)
- وڳهه. سورڻ، ٻڪس
ٻيڪن، شبد (۱)

۱. ماڻه. ۲. پٺ. ۳. غافل. ۴. مڙڪه. ۵. زال. ۶. هميشه. ۷. وڻ. ۸. چالو. ۹. ڪم ٿئي.
۱۰. مسافر، پر ديسي. ۱۱. وڏيون ڌومشالا ٿيڻ. ۱۲. خاڪو. ۱۳. ڏهه لاندو پاڻو. ۱۴. اُٿڪو.
۱۵. ٻڪارين ٿا. ۱۶. ڪڍي ڇڏڻ. ۱۷. ٿيڻ. ۱۸. ساڻي. ۱۹. جولا. ۲۰. ٽيڏهن، سبند.
۲۱. پيئي. ۲۲. غريب، مفلس. ۲۳. پدارت. ۲۴. گڏ ڪجي ٿي. ۲۵. ٺهرائڻ. ۲۶. اڪيون.
۲۷. پاڻي. ۲۸. ضعيف. ۲۹. وار. ۳۰. اُچا. ۳۱. سُڪل. ۳۲. ڪلو.

(۱۴) مانف پتا پتا سٺ پندپ - اشت مٺ آر پالي

پورب جنر جي ملي سنجوگي - آنته ڪونه سهاڻي.

(۱۵) مانف پتا سٺ پند چُن - هٺ جا سٺ گينا

جيٽه چُونيو حسب دهر تي - ڏار اڳن مٺ ۽ پتا.

(۱۶) جي چلڻ جا پليا - مٺي ڪٽ ڪر هٺ وٽار

چلڻ سار نه چاڻهي - ڪاڇ سوار ٿهار.

(۱۷) وٽن ڪٽي مٺ ڏن پي جاء - پوٽو ڪٽي بگهه پٽن پي آء

ڪاڇي ڪروڙي رهڻ لڙ پائي - هٺ چليا ڪاڻيا ڪٽائي.

(۱۸) اڄه ٿن اٿسا - چٽسي گاس ڪي ٿاڻي

چل ڪٽيو گاس - ول ڪٽيو مائي.

(۱۹) ڪهان سو پائي مٺ هٺ - ڊيڪ ٿن پٿار

اڳ چالي اڳ چالسيه - سڀ اُٻي وار.

(۲۰) اڄه ڪٽس ٿن چو ڊيڪدا - چلي ٺاهي ٿيري ٺالي

ساک ٿيري چلي ٺاهي - ٿس ٺال ڪٽ چٽ لائي.

(۲۱) مامي ٿي ماما پيا - پائر ساڀ ٿي ماء

ساک ٿي ٿن لائي - پيو ڪٽي ڏوٽيا.

(۲۲) ڊهري ٿي مٺي مٺي روڙي - ڏٺاري لڳ سنڱ ماء

ٻه ٽي لڳ سڀ لوڱ ڪٽس مل - هٺ اڪيلا جاء.

(۲۳) ٿئي ڏوشت ٺهي ٿن هٺا - چر چٽيا مٺ ڪالو

روڙ رانگ رهس ٺهي ساڇا - ڪٽ چوڙي چر جالو.

راڳ جهنگري، محلا

پنچون، شبد (۱)

اڳ ٺلنگ، محلا

ٺارون، شبد (۲)

راڳ سوڙهي، محلا

ٺيڃا، وار (۵)، سلوڪ

محلا دوجا

راڳ سوڙهي، ڪبير

صاحب، شبد (۲)

راڳ سوڙهي، ڀڳت

روداس، شبد (۳)

راڳ بلاول، محلا

پنچون، شبد (۳۱)

راڳ رامڪلي، محلا ٺيڃا،

آلند صاحب (۱۱)

راڳ مارو، محلا پهل،

اشتهدي (۳) ۱۰

راڳ ڪيدارا، ڪبير

صاحب، شبد (۶)

راڳ پير، محلا

پهل، شبد (۳)

۱. بيا مٺ مانت. ۲. آتما. ۳. مڙ. ۴. ڏيک ويڪ. ۵. سنداري وهنارون ۾ قال. ۶. جواني.

۷. پڊاپر. ۸. ڪارا وار. ۹. اڇا وار. ۱۰. ڊلو. ۱۱. ڪو مانجي وٺي. ۱۲. ڪاهه. ۱۳. جهوڙي،

چوڙ. ۱۴. چوڙاري نظر ٿيرائي ڏس. ۱۵. واري ٿي. ۱۶. مڙمان. ۱۷. آڱڻ. ۱۸. استري.

۱۹. ڊاڙو. ۲۰. ماس. ۲۱. اڪيون. ۲۲. نظر. ۲۳. هيٺو، ضعيف.

- (۲۴) ڪاهي مالِ دولتِ ديهه - گرب ۲ چاهه
چلتي بار - نهرو ڪچرو ٺاهه.
- (۲۵) ڪا نڪو تن دن سمنهه ڪا آڪي - ڪا سڏ ٿينهن لگائي
جو ديسي سو سگل بناسي - جڏ ۲ ٻادر ڪي چاهي.
- (۲۶) نا ڪو لي آيو اهو دن - نا ڪو ٿو لي چاهي
راڻو هن تي اڌڪ چترهه - ڪن مهه گهي بلاڻ.
- (۲۷) ڪمير ڪوڏي ڪوڏي چوڙ ڪي - چوڙي لاک ڪروڙ
چاڻي بار نه ڪچ ٻاهر - لڪي لنگر - پي ٿو.
- (۲۸) ڪمير پراڻي ٿوري ڪس - ٿه اهو ڪس سرور
اي ده آڪو نا ڪس - سو گه رهيو ڪمير.
- (۲۹) ڪمير رام نام جانور نه - پالو ڪڏڪ ڪڏڪ
ڏنڏي هيءَ مهه مر ڪمير - ٻاهر پئي نه پئب.
- (۳۰) فريدا چن لڙوڻ جڳهه موهيا - سي لڙوڻ مي ڏنڏ
ڪچل رڳهه نه سهندا - سي پئڪي سوء بهت.
- (۳۱) اڏا هڙوڻا شيخ فرید - ڪنڀر لڳي ديهه
هي سوڙڙيا جهوڙا - پي ٿن هوسي ڪم.
- (۳۲) نانڪ ڏنڀا ڪسي هوني - سائڪ مٿ نه رهيو ڪرڻي
پالسي بنڏي هيٺ چڪاڻيا - دنڀا ڪارڻ دنڻ ڳوڻيا.
- (۳۳) لڄ ڪر ديهو جگت مهه - ڪر ڪاهو ڪو ٺاهه
نانڪ ٿر هر پڪت هي - ٿه راکو من ميه.

۱. دن دولت. ۲. مغروڙيءَ ۾ پر جي وجهن. ۳. چاهو. ۴. ڪڪرن جي چاڻيا. ۵. راڻوڻ.
۶. ڪڏين مهاراجاڻون. ۷. ختم ٿي ويا. ۸. لائي وئي. ۹. رام نام. ۱۰. وڏو. ۱۱. آواز.
۱۲. اکيون. ۱۳. سرمو. ۱۴. ڪڪرو. ۱۵. واهي جهمڙو هڻن ٿا. ۱۶. وريهه. سال. ۱۷. خاک.
۱۸. صلاحڪار. ۱۹. دوست. ۲۰. ڏور. ۲۱. نهچل. ۲۲. ٿاهر.

سنسار سپينو آهي ۽

سنساري سنڀنڌ ناسونٽ آهن .

مٿي ڏنل وچين مان ڏسبو ته صاحبن سنسار تي انيڪ ٺالا رکيا آهن ، جهڙوڪ نند جو سهندو ، ٻارڱو جي ٻاري ، کيڏاري ۽ جو کيل ، وڻ جي ڇانو ، ڪڪرن جي ڪارهن . واريءَ جو گهر ، پريات جا ٺارا ، وڻ تي آڪرو ، موت منڊل ، سحر مبلو ، مسافر خانو ، سراءِ ، فداخانو ، وغيره وغيره . اهي سڀ ٺالا آهن وڻن سان لاڳاپدار آهن جي سڀ بيبيٽا ۽ ناسونٽ آهن ۽ ڇهن ڏينهن جو چٽڪو آهن . دنيا به اهي ڇهن ڏينهن جو چٽڪو ، جتي ڪا به وسيلو قائم دائر نه ٿي رهي . سڀ وسيلو تبديليءَ جي چڪر ۾ آهن ۽ وقت جي اڏين آهن . وقت ئي هر ڪا وسيلو پيدا ٿئي ، وقت اُندر روپ بدلائي ۽ وقت آئي سماپت ٿئي . سڀ وسيلو وقت جون موٽج آهن ، وقت لاءِ کوسن ٿيڻ ۽ وقت مطابق درشيد ٿي آخر اُدرشيد ٿي وڃن ٿيڻ . پر وقت پُرل آهي . ڪنهن لاءِ ڪونه نرسي ، واجهائي يا وري موليٰ .

وقت کي ڪال به ڪونه آهي ۽ ڪال نه راج کي نه چٽو آهي . پرماتما ۽ پرماتما جو نالو ئي ڪال کان ۽ ڪال جي تبديليءَ کان پري آهي . جيئن آتما جا پنج پُرم آتما جو جزو آهي ، ساڳئي سُرڄ جو ڪرڻو آهي ۽ ساڳيءَ روشنيءَ جي جهلڪ آهي ، سا به پرماتما جيان سچ ۽ نهڄل آهي . باقي جيڪي به اکين سان ڏسجي ٿو يا دماغ سان اُندازو ۽ انديشو لڳائجي ٿو ، سو سڀ آهي پوڪري ، سرسٽي ۽ مائيا ، جا ڪال وس آچي ، پئي پيدا ٿئي بدليجي ۽ ناس ٿئي . جو اڄ آهي ۽ سڀان شايد نه هجي يا ساڳيءَ صورت ۾ نه هجي ، سو سڀ مٽيا آهي . صاحب هن روپ ۽ نام جي سنسار کي سهندو سمجهن ٿا .

لک ڇـ وراسيهه ميداني - سڀ آويءَ جاسي . واڳـ مارو مهلا

نهڄل سچ خداه ايڪ - خداه بددا انسانسي . پنڄوان ، وار (۱۷)

هن موت منڊل ۾ سڀڪو مرڻ لکائي آيو آهي . جو آيو آهي سو اُوس هلندو . اڄ نه سپان ، سڀڪو پنهنجي واري تي ، جڏهن جرڳو ڪارڻ بڻجي آچي ، پورو آستان اڳيان آچي ۽ نيڪ سمور ٺهڪي آچي . ڄمڻ پرنٽان مرڻ ٺهڻ آهي جيئن ڏينهن پورٽان رات . آسانجا آبا ڏاڏا ۽ پنهنجو واڇو وڃائي ويا ، نيئن آسپن به ڪنهن ڏينهن هليا هلنداسين . هر هڪ شهر ۾ ۽ هر هڪ آستان تي ، ڪئين آيا ۽ ڪئين ويا . سڀئي ”منهنجو منهنجو“ ڪندا رهيا پر ننگا آيا ننگا ويا . پاڻ سان ڪچ به نه کڻي ويا ، نه ڳوٺ ، نه مڪان ، نه ٿان دولت ، نه بدارت نه پوئجي ، نه مت مانت ۽ نه متر سنڀندي . مؤمن کان ڪو به بچي نه ٿو سگهي . بادشاهه ، سلطان ، خان ، راڻا ، امير ، فقير ، قاضي ، ملان ، شيخ ، مشائخ ، جوڳي ، سياسي ،

گرهستي، سڌ، ساڌڪ، پير، پيغمبر، سڀ پنهجور پنهجور سمو پورو ڪري، هن فاني دنيا مان لڏي ويا، مرن کان ڪير ڪونه بچو. ڪال اڳيان ڪنهنجو زور ڪونه هليو. ڪال نه ٻڃي ڌاڪ، نه پات، نه مذهب، نه عمر، نه جنس، نه لبت، نه وار، نه شاهوڪاري ۽ نه غريبي. جنهن کي جان آهي سو نيم پٺان ڇڏيندو. وار نام ئي لهڻ آهي.

اها آڌ جڳاد جي وچا ڏسندي نه ڪو ورتو ساڃاهي ٿو، سڃاڻي ٿو. مرن ڪنهن کي نه قبول ڪونه آهي. سڀ کي مرن جو ڏر ۽ جيئڻ جي آس آهي. پر مرن سڀني کي لڪي ۽ ٽاڙي رهيو آهي ۽ انهن اڃان آسان ئي مشڪي رهيو آهي. هاڻوڪي هنڌ کي سڀڪو پنهن جو دائما گهر سمجهي وينو آهي پر مساڻ ۽ مٿام پيا پڪارون ڪن ۽ آئيندي جا اشارا ڏين نه ڪنهن هٿ هليا آيا ۽ باقي اڃا هٿ اڇڻا آهن. ڪورو ٽانڪ ڏيو صاحب فرمائين ٿا:

(۱) سامي ئي ماماڻيا - پائر باپ نه ماءُ
سان لڏي ٿن. ٺاڻيا - پهرڙ گهڻي ڊوبڻاءُ.
واڳ مارو، مڃلا بهلا
اشتهدي (۳) ۱۰

(۲) جڙ جڙ وڇڙي وڇڙ جڙي - جيو جيو مئي مئي جيو جيو
گيتيا کي باپ گيتيا کي پيءُ - ڪور چيلي هولي.
واڳ سارنگ، مڃلا
چولان، وار (۳)،
سلوگ مڃلا بهلا

صاحب اهو هڪ جيون مرن جو رڻو هائي وار ٿا سلين نه جيو آيا. آمر آهي جا هڪ سرور سان جڙي وڇڙي ٿي، وڇڙي نه جيئي ٿي ۽ وري پيءُ سرور سان جڙي ٿي ۽ اهو سلسلو آلائي ڪيترو وقت جاري رهي ٿو. جيستائين جيو آيا جو پير آيا سان مڃلاپ ٿين ۽ ڏيهن سان سنگ ٿئي. انهيءَ سلسلي جي روانيءَ ۾ ڪنهن اڳئين جنم جا پٽ پيءُ جنم جا پيءُ ٿين ٿا ۽ اڳئين جنم جا پيءُ ٿين ٿا. پوءِ هن جنم جي سڀني سان سڀنيهن ڇا جو؟ اڳين سڀني جنم جي هوند ڪل پيءُ نه انسان پڪ ٻاڳل ٿي پيءُ. اها وپس آهي ماڻيا، مالڪ جي لپلا جا ساريءَ پرڪوتيءَ کي ساڳئي ڏاڳي سان، هڪ هار ٻڌائي پئي آهي. جنهن اهو چوڻ ۽ مرن جو راز ڄاتو آهي. نه دماغ ۾ پر دل ۾، نه مساڻي ڪيان مان پر ٻڌيءَ جي پرڪاش سان، تنهن جيون پاڻا جو پيد ۽ ڇانو آهي ۽ پرماتما کي پاتو آهي. اهو ۽ روشن روانگيءَ جي رمز سمجهي، من مارو آهي، ۽ انهن مري آمر ليا آهن. ڪورو ٽانڪ ڏيو صاحب فرمائين ٿا:

جنم مرن آڪيچ - ٿن ڪرني ڪيچا
آپ ڪرايا م رهيا - ٿر مرن نه ٿيا.
واڳ آسا، مڃلا بهلا
اشتهدي (۶) ۱۷

انسان کي اهدڪار ڪيڏو نه ٿو ”مان مان“ ۽ ”منهن جو منهن جو“ ڪراني ۽ اهدڪار جي اُڇل ڪيڏا نه اِي پاپ ۽ اُڀرڻ ڪرائي؟ مسافر خاني جي چوڙي منزل تي ڪيڏا نه ٿو پهر پچائي؟ هيءُ آهي منهن جو ڪٽنب قبيلو جنهن جي پالڻا ۽ بهيڙديءَ لاءِ مان ئي جوابدار آهيان، هي آهن منهن جا مٿر ۽ سنبڙي جي منهن جي ڇيڇ ۾ ٻڌل آهن. هي آهن منهن جا دنيوي پدارت جن جا وڳو ”مان“ ۽ ”منهنجا“ حقدار آهن، هيءُ آهي سماج جنهن کي مان پنهنجي سمرڻيءَ، سياڻپ ۽ سمهڻيءَ سان پنهنجي طرف ڪري سگهان ٿو ۽ هي آجا آهن منهن جون لڙائون ۽ لڙشائون جن جي پوري ڪرڻ کانر مان ڪنهن به قدر ڪڍڻ کان ڪونه هٽڪندس. پر انهيءَ اهدڪار جو اُڀمان ٿڌهين ٿو ٿئي ۽ انهن لڙشائن جا ٿڌا ٿڌهين ٿا نڪرن، جڏهين مصيبت يا مؤسف ٿو اچي. پوءِ سڀئي ڇوڙائيءَ جا چتر چٽيل چوڙت ٿي ويندا.

مصيبت ۽ آڀڻا آڻي نه سڀ سائي ساڻ ڇڏائي ٿا وڃن: ڪل نه نوسان دنيا به کلي. روءِ نه ويندو ڪلهو روءِ، مؤسف آيو نه پنهنجي ڇوڙي پڙسي، ٿرست ٿي هلي مسافر ۾ جلائيندا يا مقام ۾ دفن ڪندا. سنبڙي ۽ سمهڻي نه گڏ آيا هئا ۽ نه گڏ هلندا. پاڻ سان ساڻ ٿيندي وڳو پنهنجي ڪرم جي ڪٽي ڪڍي. اُنس مٿي سا ڪٽي. جهڙي جهڙي جي رهڻي ڪهڻي، ٿوڙي ٿيندي اُنس وٺي. جهڙي اها ڪٽي ٿوڙي اُڳتي ڪٽي. جي ساري جهڙي ۾ ٿوري آهي نه اُنس وٺي به آهي ڇڄال پيا اُڳيان ٿرندا، انهن ٿرڻ ۾ ڪيئن ڀرمانا ياد ايندو ۽ ڪيئن اُنس سهيلي ٿيندي؟

سڀ ٿي ساڻ نه ٿو ٿئي نه سڀ ٿي سڀ ٿي ۽ سڀ ٿي سڀ ٿي ڪيئن ساڻ ٿيندا؟ ٻاهڙي مان جرائي، چرائيءَ مان ٻڌايو ۽ ٻڌايو کانپوءِ وفات. هاڻي ڪٿي آهي اها اُڳئين بهڪ، جوڙين، چرائيءَ ۽ عضرن جي آڻ، جس جي هٻڪار، وارن جا ونگ، نپڻ جي ٽراڪٽ، جنهن جي چوڙي وٽس جي لڙي، دماغ جي دُورنڊيشي، دل جي بهڪ، من جي ٽريبي، سڀ جو هار سينگار، ٻانهن جي لوڏ، مٿي جي آڪڙ ۽ ٿنڀ جي ٽيڳو؟ سڀ ٿاڙ اُڏائون ۽ لڇائون اڏوڙون رهجي وڃن. آتما غائب نه سڀ سندس سرير ۾ ڪوش ٿهه ۽ پڙدا به غائب. اسٽول سرير، سوکير سرير، ڪارڻ سرير، لنگ سرير سڀ سمايت ٿي ويا. اندر ٿوڙن، ڀڙن، من ۽ ٻڏي سڀ بهجي ويا. ٿنڀ ٿنڀ سان گڏجي ويا. سرير پسر ٿي مٽيءَ جو مٽيءَ ۾ ملي وڃي. جو ٿوڙو هر سر ٿي چڪو. انهيءَ مٽيءَ جي پتلي جو ٿوڙو آهي منس، جر جيئري من مستيءَ منجهان، ڪيڏا نه ٿو ڪيل ڪيڏي ۽ رنگ رچائي؟ ڪيڏا نه ٿو سنبڙي ٺاهي ۽ ٻاهي، انهن ٺاهي ۽ ٿوڙي؟ سڀ اُڃا ۽ ٺڪا، سڀ ٻڌن ۽ ٻڙ ٿوڙن.

اي ٻڌا، مٿر مڙ ٿي مطلب ٿئي، سنبڙي سڀئي، پُورب جدم جا سنجوڳي اُٿئي، ٽن دولس سڀ ٿوڙ ٿئي، هٿوار هڙ ٿي وڃوڳي اُٿئي، سسار سارو سهر اُٿئي، سگل

پسارو سمورو پوساڻو آهي، جتان ٺهڻ هٿو آڻي. ڇاڳو، ڇاڳو غفلت جي ٿيندڙ مان، سڃاڻو ٿي ۽ اڳيانا جي آند مان. ٻين ڀڪاري توڙي ۽ ٻين لاءِ پيو ڀڪارين | دنيا فاني آهي. پوءِ دنيا لاءِ دين ڇو ٿو وڃائن؟ سمهڻي ۽ سمهڻدي سڀ امانت آهن جن جي نه ايندي ڪي روڪي سگهيو ۽ نه ويندي ڪي روڪي سگهيو. اها امانت نه آهي پنهنجي، ۽ نه آهي دائما نه قائم. تنهن ڪري نه ملڻ تي اود ۾ اچي ۽ نه وڃڻ تي غم ڪجي. امانت امانت سمجهي هلائڻ گهرجي. آڻي نه روزي، ڪڍي نه بلا. سڀ ناسرواڻ آهي، بيٺا آهي. مستقل آهي رڳو رام ۽ رام ٺام. اي ٻندا، ٻين ٻين سان هڻائي. تون سنسار جي سمهڻي ۽ سمهڻدي سان. ٺرموهي ٿي وهندڙ ڪر، نه پوءِ تون موه جي مصيبتن کان آڇور هڻدين، وڪارين جي وڪڙ مان آزاد ٿيندين، آسا ۾ نراس ۽ گرھست ۾ ادا-پي بڻين، آلت سڪي ڪندين ۽ ڏٺي جي درگاهه ۾ ٻانهن لڙڻ جي لائق ليکجن. اي ٻندا، تون ٻرمانا جي پيداش آهين. ائون ٻر ڪري ۽ ٻر پاڻ کي ٻرمانا ڄاڻن ٻڌا. حيلو هلا ۽ نه ٻڌجي ٻڌجي، آخر ٻڌجي وڃين.

صاحب سمجهائين ٿا ته اي ٻندا، اڄ اٿلر آهي. تنهنجي غفلت ڪري، ڪونه. غائب ٿي ويندو. وقت سر پاڻهي اچي سهڙندو. موٽي موٽر نه ويندو. ڪٿي آهن تنهنجا ماءُ، پيءُ، ماميون، ماما، ماسيون، ماسو يا پٽيون پٽ؟ ڪيڏانهن ويا تنهنجا اباڻا اڏا؟ وقت يا ڪال سڀ مال ملڪيت يا مٺ مائٽ ميساري ڇڏيا. نه تنهنجو ڪڇ هٿو ۽ نه ڪڇ آڻي. سگهيو. تنهنجي اکين اڳيان ڪنهن ڪنهن پيا ۽ ڪنهن ڏينهن تون نه ٻين ڪنهن ڏينهن. پوءِ ٻي پڌارت پوئتي پيا هڻندا، رفيقن جي رخصت نه شايد نصيب نه ٿئي، رستري ۽ نياڻيون نينهن مان ٿي وهائينديون، پٽ ۽ پيا مٽر ۽ مائٽ مائٽن سان ٿين ساڻ ڏيندا. وقت پئي سڀ ٻڌجي ويندو. جي ڪنهن سمي ياد نه ٿي ۽ ڪي افسوس جو اظهار ڪندا نه ڪي پيا ٻيڙ هڻون پٽيندو. پر تنهنجي آڻا اڪيلي آڻي. اڪيلي وٺي، اڪيلي ليڪاريءَ اڳيان ليڪو لاهيندي ۽ اڪيلي اچي نئين پوساڻو ٻهريندي. جمر جمر ۾ نئون ٺاڻو رچي ۽ سانگ ٻڌجي ۽ ٻين پئي سنسار ۾ سفر جو سلسلو جاري رکي. تون انهيءَ رنگ مهل جي منڇ کي، مستقل سمجهي ويندو آهين. مؤن هڪڙي جمر جي پڇاڙي آهي ته پئي جمر جي شروعات آهي. مرنو ۽ جيون پئي هڪ پئي ۾ جڙيل آهن ۽ ساڻجي سڪي جا ٻه پاسا آهن. جن مؤن کي انهيءَ صحيح صورت ۾ سڃاڻو آهي، سي مؤن لاءِ هر وقت تيار آهن. هو سمجهن ٿا ته ڇا کان مرڻو آهي ۽ ڇا ۾ جيئڻو آهي. هو دم دم مون ٿا نه هر دم امر ٻڌجن ٿا. هو مؤن کان ڊڄن ڪونه. پيا مؤن مٿان مشڪن. مؤن جو ڏر ٿي جيون جو جس وڌائي ٿو ۽ ممتا جي لار ۾ لٽڪائي ٿو. جو اٿلر آهي تنهن مان ڏکي ڇا ڏهر؟ مڙس ٿي ڇو نه مقابلو ڪجي؟

ټنهن ګوري، اي ټنډا، اچا ويل ګانډ وټي آهي. ڪڇ سږچ، ڪڇ ساچاهه. بالهڻي جا ٻوک نه ٻڌاسين نه جوائڻي جو جلود نه ڏٺوسين. هاڻي ٻڌايي جو ٻائيتال آيو آهي. لڳه وسامن ٻيا، سر ٻر سٺ ڇڏي بيٺو آهي، ڇاڻي ڇڇي ٿي، زبان خشڪ رهڻي ٿي، ڪن ٻوڙا آهن، اکيون ٿرڪ ٿوڙن ٻوڙن ۽ ڏيان ڏمڪيل آهي. ٻر من اچا آٺيلو. ٻيو سڙين سڪاڻون ڪري، ٿارون وجهائي ۽ اڪا آڙيون پائي. مرادولند من هميشه تازو، تازو ۽ ٽڪڙو، ترشيا ۾ پيو ٿڙي. اها آهي ڪرم جي ڪونهي ٻر قصور ڪڍون قسمت مان. اي ٻنڌا، تون من نه آهين. من کي مؤمن اچي مات ڪري ٽنهن کان تون ڇو نه مات ۾ آڻيندس؟ تمثيل طور، تو درياءَ ۾ ڪن، لهرون ۽ چرليون ڏٺيون هونديون. آهن درياءَ جا ٻوٽا يا پاڇا ٻر الڳ ڏسڻ ۾ اچن ٿا. تون نه برهم جو ڀاڱو آهين ٻر هن ديهي ۽ ڌاران ڏٺي ۽ کان ڌار ٿيو آهين. ماحول جي ٽڪر ڪري، ڪن، لهرون ۽ چرليون الڳ هسڻي ڏسڻ ۾ اچن ٿيون ٻر ماحول ۾ ماڻاڻي سان، نسب درياءَ ۾ جذب ٿي وڃن ٿيون. ساڳي طرح، من جي ماحول ۾ ماڻاڻي ۽ اڇڻ سان، جيو آتما ۾ ٻيو آتما هڪ ٿي وڃن ٿيون. اها ڪا من ۾ ماڻاڻي آڻ نه ممتا مري. مؤمن جو ٻيو ٻڪري، رڻ ڇاڻي راه مان رنڊڪون ۽ رڪاوڙون دُور ٿين ۽ پرماتما جي پراپتي ٿئي. تون ديهه، لاندرو، ٻران يا آنتهڪوڙ اڏياس نه آهين. تون خود جو مؤمن سڏپ آهين. اها جي سچ ۽ سچي جي سچاڻپ ٿئي. من، مؤمن ۽ مڪيئي جي پوري پڇاڻ ٿئي ته معرفت مان حقيقت جي ٻنڌ ٿي پهچجي ۽ نور نظر جو نظارو لروار ٿئي.

(۲) انسان کڏهين ڀريءَ ۾ ته کڏهين پاڪر ۾.

(۱) شيهان بازارن چرغان ڪهيٺان - ايسا ڪرالي ڪاهه
 گاهه کان ننان ماس ڪرالي - ايهه چلائي راهه
 نديٺان وچ ٽپي ڊڪالي - ٽلي ڪري اسگاهه
 ڪڙا ٽاپ ديهه پاشاهي - لشڪر ڪري سگاهه
 جيئي جيئي جيئو اچي ساهه - جيراڻي ٿاڪ آساهه
 ٿاڪ جيئي جيئي پاوي - ته ته ديهه گراهه.

[راڳ مانجهه، مڪلا پهل، وار (۱۴)]

(۲) اُسي لال - ٽجهه بن ڪون ڪري
 غريب نواج گسيٽا ميرا - مائي ڇتر ڌري.
 جاڪي چوب جگ ڪي لائي - ٿا ٻر ٽهي ڌري
 نيجهه اوچ ڪري ميرا ڪوبد - ڪاهو ٿي نه ڌري
 لامدبو ڪير لڙچن - سڏنا سڻ ٿري
 ڪه، روداس سته ري سغهه - هر جيئي ٿي سيئي سري.^{۱۲}

(۰.۱)

[راڳ مارو، ڀڳت روداس، شبد (۱)]

(۳) ڪهون ڪير کاند - گهيٽ نه پايي
 ڪبهه-ون ڪهر ڪهر - ٿو ڪه ڪه
 ڪهون ڪون - چسي پايي
 جيئي رام راکي - ته رهيني ري پائي
 هر ڪي ماما - ڪي ڪن نه جائي.

(۰.۱)

۱. بازارن جا قسم. ۲. چراغ. ۳. اڀيٽ. ۴. مٿاهين زمين. ۵. جل مڇي. ۶. ناس. ۷. ساس بنا. ۸. آجيوڪا، روزي. ۹. سرامي. ۱۰. ٿاڃ. ۱۱. باجهه. ۱۲. ڪارج سڏ ٿيندا. ۱۳. اک نه ٿي ٻڏي. ۱۴. روٽيءَ ٽڪرو. ۱۵. پٺاڻي ٿو. ۱۶. ڪها، سخت. ۱۷. چٻاڙائي ٿو. ۱۸. راني رهڻ ڪهي.

کټهون ټري ټرنگ ټاوي - کټهون ټاټ ټهټر نه ټاوي
 کټهون کات سټي سټي سټي - کټهون ټور ټار نه ټاوي
 ټيټ نامديو لک نام لستاري - جه ټور ملي ټه پار اټاري.

[راڳ ټيټ نامديو، شبد (۵)]

(۴) راجا سُر مٿي ٺهي ٺهي ٺهي -
 ٺهي ستن کي هٿ چري.

(۰.۱)

هٿو جاء سر روٽ آوي - روٽ جاء سر هٿي
 سٿو هٿو هٿو سر اوڙ - اوڙ هٿو سر سٿي
 چل ٿي ٿل ٿي ٿل ٿي - ٿل ٿي مٿي ٿي
 ٿر ٿي ٿي آڪاس ٿي ٿي - ٿي ٿي آڪاس ٿي
 ٿي ٿي ٿي راجا ٿي - راجا ٿي ٿي ٿي
 ٿل ٿل ٿي ٿي ٿي - ٿي ٿي ٿي ٿي
 ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي - ٿي ٿي ٿي ٿي
 ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي - ٿي ٿي ٿي ٿي

[راڳ سارنگ، ڪيٺ صاحب، شبد (۲)]

(۵) ڪيٺي مٿي ٿي ٿي - ڪيٺي مٿي ٿي ٿي
 ڪيٺي ڪٺ ٿي ٿي - ڪيٺي ڪٺ ٿي ٿي

چپ صاحب، مهلا

ٺهلا، ٺوڙي (۲۵)

ڪيٺي مٿي ٿي ٿي - ڪيٺي مٿي ٿي ٿي

(۶) آبي جٽ آباڻا مٿي ٿي ٿي - هر آبي ٿي ٿي
 لکنا ٿي ٿي ٿي - لکنا ٿي ٿي ٿي

راڳ ٺوڙي، مهلا

چوٿان، شبد (۲۰)

(۷) لکي ٿي مٿي ٿي - لکي ٿي مٿي ٿي
 چس ڪا ساس نه ڪا ٿي - لکي ٿي مٿي ٿي

راڳ ٺوڙي، سڪيني

صاحب، مهلا پنجران،

اشتهدي (۵) ۱۷

۱. ٿرڪستاني. ۲. گهوڙا. ۳. پيرن پر. ۴. چٽي. ۵. صاف. ۶. ڪاهه. ۷. چٽي ٿر. ۸. شهنشاهي.
 ۹. آباد. ۱۰. بر باد. ۱۱. سڪي. ۱۲. ڪوٺهه. ۱۳. مٿاهين زمين، ٿڪر. ۱۴. چڙهيل. ۱۵. وڏو
 يا چسو بيوقوف. ۱۶. بهادر. ۱۷. ڳاڙهي کان ٻاهر. ۱۸. بر باد ٿي وڃن ٿا. ۱۹. لڙڪاري
 آهن. ۲۰. چوٽي. ۲۱. ڪٽي. ۲۲. ٿاس.

- (۸) نئونئي سانگ ٻاڻيا - ٻاڙي سنسارا
 ڪن پل ٻاڙي ديڪيئي - اجهڙت ٺهي ٻاڙا.
 (۹) آب ڪرائي ساڻهي - ٿر آب ڪرائي مار
 اڪا گلي زنجير يا - اڪ ٿري چڙهه سنيٺار.
 (۱۰) ڪاهو ديري ٻاٽ پتير - ڪاهو پلگهه لٻارو
 ڪاهو ٿڙي گودڙي ٺاهي - ڪاهو خان پٿارا.
 (۱۱) ڪن مه ٿاپ اٿان هارا - ٽيمه جاء ٺه ڪري
 راجا رنگ ڪري ڪن پٿر - ٺيجهه جوت ٿري.
 (۱۲) ڪن مه راڻ رنگ ڪڙ ڪري - راڻ رنگ ڪر ٿاري
 رڻهي ٿري ٿري سڪاوي - به ٺاڪو ٻهاري.
 (۱۳) اوچي ٺي ٺيچا ڪري - ٺيچ ڪن مه ٺاڻي
 ٽيمه ڪڙي نه جانيئي - ٺاڪو پرتاڻي.
 (۱۴) ري پراڻي اسن سيم ڪرنا ڪري - گهام ٺي ڪاڍي
 ڪهڙي ٺي هستي ڪري - ٺوٺا لي ٻاڻي.
 (۱۵) ڪوئي واهي ڪوٺي - ڪو ٻاڻي ڪلهان
 ٺاڪ اٻر نه جاڻي - ڪوئي ڪاه لڏان.
 (۱۶) ٻن ٻن گهڙيئي گهر گهر پيچي - ٻاهه اساري اسري ٻاهه
 سر ٻر سرڪي ٻري ٻر ٻوڪي - سمرت ويهرواهي.
- واڳ آسا، محلا پهلا،
 اشهدي (۲۲۴)
 واڳ آسا، محلا پهلا،
 وار (۲۳)
 واڳ آسا، ڪبير
 صاحب، شبد (۱۶)
 واڳ ڪرچري، محلا
 پنجوان، شبد (۱۸)
 واڳ بهاکڙا، محلا
 ٺوان، شبد (۱)
 واڳ بلاول، محلا
 پنجوان، شبد (۵۰)
 (۶۰)
 واڳ بلاول، محلا
 چوٿان، وار (۱۱)،
 سلوڪ محلا پهلا
 واڳ رامڪلي، دڪڻي
 اوانڪار، پڙي (۴۱)

۱. باز يگر. ۲. ڪيل، ٺاهو، ٺاڪ. ۳. ناس ٺيڻ. ۴. دير. ۵. آهتي. ۶. پولي. ۷. ڪيٽن،
 گهڻا. ۸. ريشمي ڪهڙا. ۹. پراڻي، ڦاٽل. ۱۰. گهر ٻر. ۱۱. گاهه. ۱۲. فقير، ڪنگال.
 ۱۳. سڪو. ۱۴. دستور. ۱۵. وهنوار. ۱۶. وڏائي. ۱۷. ٺڪار، سڪ.
 ۱۸. وڌارن جي ڪرماش. ۱۹. ڪيلي. ۲۰. هائي. ۲۱. فصل. ۲۲. پڇاڙي ٻر.
 ۲۳. سڪائي ٿو. ۲۴. پري ٿو.

واڳ مارو، مڪلا ٻهلا،
سولھو (۱۵) ۱۳

واڳ مارو، مڪلا
ٻنجان، سولھو (۴) ۱۴

(۱۷) آبي دٻڪ دڪاوي آبي - آبي ٿاپ آٿاڻي آبي

آبي جوڙو وڇوڙي ڪرڻا - آبي مار جيڙالدا.

(۱۸) سلطان خان ڪري کن ڪڙي -

غريب نواج ڪري ٻرپ ميري

ڪرپ نوارڻ سرب سڌارڻ -

ڪڇ قيمت گهي آڻي ڄاڻي هي.

واڳ مارو، مڪلا
ٻنجان، وار (۳) ۲۳

(۱۹) پنڊ گهڙڻ سمرڪ هي - اڙپست سڀ ٻرلي

ڪرڻ ڪارڻ سمرڪ هي - گهٽ گهٽ سڀ ٻولي.

واڳ پير، مڪلا
ٻنجان، شبد (۶) ۲۶

(۲۰) کن مهر اوڻي سڀ پريا - کن مهر سڙڪي ڪڍي هريا

کن مهر ٽٽاوي ڪٽ ديو لانء - کن مهر نماڻي ڪو ديو ماڻ.

واڳ سارنگ، مڪلا
چولان، وار (۲) ۲۷

(۲۱) چنڊ ٿاپ چنڊا ڪٽ پيچي - چنڊ ٿاپ لي جاوي

آبي ٿاپ آٿاڻي آبي - ايتي ويس ڪراوي.

واڳ ملا، مڪلا ٻهلا،
وار (۴) ۲۸

(۲۲) اڪ دي ڪاه نڪتي ٺاهي - اڪ سدا ٿرھ ٺھي

حڪمي ساڄي حڪمي ٻاهي - اڪ چسي مهر لڪ.

سلوڪ، شيخ فريد
(۲۴) ۲۹

(۲۳) فريدا لڪا آٿا اڪلا - لڪا ٺاهي لڙو

اڪي گهي سڄا پسن - چولان ڪاسي ڪوڙ:

۱. ڪيٿان، نيچ، ڪنگال. ۲. سڌاري ٿو. ۳. خالي. ۴. پاسو. ۵. چنڊون، طرحين طرحين
نورن جا جيو. ۶. ٺهڻي. ۷. ڪن پل. ۸. جمار. ۹. معلوم ٿيندو. ۱۰. موچڙا.

(۵) كينن كامنائون كافور تي وينديون ؟

- (۱) سينٽرا من مڃواء - ٻلڪ لڏي ٿوري باهرا
 { نانڪ آڙي نياھ - سدا پيڪندو سچ ڏٺي .
 آماڙلتي آس - گسائين پوربيئي
 مل ڪوپال ڪوٽند - نه ڪجهو جهوربيئي
 ديهه درس من چاهه - لهه جاء وسوربيئي
 هوو پوتر سرور - ڪرنا ڏوربيئي
 پاربرهر ڪور ديو - سدا حضوربيئي .

[راڳه جئسنٽري، مھلا پنڃوان، وار (۱۲)]

- (۲) من ڪيئا اڃا پوريئا - پائيا نام لڏان
 ائرجامي سدا سنگ - ڪوٽي هار پڇان .
 (۳) لڳ ونگ راني جو ٿڌ آب لولائي - پاء پگه ٿوري من پائي
 سنگور شيرن سدا سڪدانا - سڀ اڃا آب پڇاڙليا .
 (۴) سڀ چڪر نڪيو لنگهه - آئيئي جائئيئي
 تن مهه پڙشا اڳ - شيد پڇهائئيئي .
 (۵) ڪر ڪر با هر ميليا - ميرا سنگور پورا
 لهه پئي جن ڪيريئا - لي سنگور ڏوڙا .
 (۶) هر رس جن جن چاڪيا - نانڪي پڙشا لائيا
 هر بسرام ٿڌ پائيا - سو بهو نه ڪهي ڏائيا .
 (۷) ڏر جيئيئي لڳ نڪ ٽون - لاه پڌائيي آس
 نانڪ نام ڏيائيئي - ڪارج آوي راس .
- سري راڳه، مھلا
 پنڃوان، شيد (۱۱)
 راڳه مانجهه، مھلا
 ليڄا، اشهدي (۵)
 راڳه مانجهه، مھلا
 بهلا، وار (۱۹)
 راڳه ڪوڙي، مھلا
 چوٽا، شيد (۱۴)
 راڳه ڪوڙي، مھلا
 پنڃوان، شيد (۱۴۶)
 راڳه ڪوڙي، مھلا
 پنڃوان، پاوان
 اڪري (۳۵)

۱. سبي، ۲. پئي چڏيو آهي، ۳. کن، ۴. ڪهڙي، ۵. پرمالما، ۶. پڙشي، ۷. ڀڙيا، ۸. ڏک درد،
 ۹. خزانو، ۱۰. مانيا، ۱۱. باهه، ۱۲. داس، ۱۳. هموڪ، ۱۴. وري، ۱۵. پيڪندو، ۱۶. جوئين رابندو
 ويندو، ۱۷. اي هموڪ، ۱۸. پهن جي، ۱۹. پرائي .

- (۸) من ليچي ستگور کي پاس - تس شيوک کي کارج راس
شيرا کرف هوء نهگامي - تس کٽ هوء پرايت سامي.
- (۹) هر کي پگت - کره من له
من بچت - نانک قل پاء.
- (۱۰) شيوک کي مينا پوري پتي - ستگور ئي نرمل مٺ لئي
جن کٽ پٽ هوتي و دنيال - شيوک کيو مئا نهال.
- (۱۱) سگيني سهج گوٺدن نام - جس من وسيع سو هوء ندان
سرب اچا لاکي پورن هوء - پوزان پوک پوکت سب لوء.
- (۱۲) آپ نهجه گوٺدن پجه - سرن پٽ هٽ هٽ راء
دوک هٽي پٽ چل نري - من چسندا قل پاء.
- (۱۳) جٽه مٺ اوت کٽي - پٽ نيري
نان پورن هوتي - مينا مٺي.
- (۱۴) پٽن دان چپ پٽ جيتي - سب اوٺ نام
هر رسنا جو جهي - تس پورن کار.
- (۱۵) مانيا کي سهند سٺ ساک - کٽي کار نه آليا
هرکا داس ليچ گل اوچا - تس سده من پانچت قل پائيا.
- (۱۶) نوت کري له من نچائي - کور پرسادي آپ گرائي
چٽ تر راکي سو مکف هروي - جو لچي سولي قل پائي.
- (۱۷) آسا کر نيا جگ مئا - آسا مٺي نه جاء
نانک آسا پور پئا - سجي سٽه چٽ لاء.
- واچ گروي، مڪلا
پنجوان، سيکٽي
صاحب، اشٽدي (۲) ۱۸
- (۴) ۱۹
- (۳) ۲۰
- (۵) ۲۴
- واچ گروي، مڪلا
پنجوان، لئي (۷)
- واچ آسا، مڪلا
پنجوان، شبد (۸۰)
- (۱۲۰)
- واچ گوجري، مڪلا
پنجوان، شبد (۷)
- واچ گوجري، مڪلا
نيجا، اشٽدي (۱) ۱
- واچ گوجري، مڪلا
نيجا، وار (۲۲)

۱. وکٽي چٽي ۱۲۰. ۲. نشکار. ۳. پرماتما. ۴. گهروا. ۵. گيان. ۶. چمتکار،
مشهور. ۷. اهم پاٽو. ۸. دور نين ٿا. ۹. زبان. ۱۰. مت مانت. ۱۱. لاج. ۱۲. ايڪاگر.
۱۳. سارو سنسار.

واچ وڏهنس، مھلا

پنجوان، چنڊ (۳) ۵

واچ سرور، مھلا

پنجوان، شبد (۲۱)

(۱۲)

واچ ڏاسري، مھلا

پنجوان، شبد (۸)

(۵۱)

(۵۵)

واچ جئستري، مھلا

پنجوان، چنڊ (۴) ۱

واچ سوهي، مھلا

نيجا، اشهددي (۸) ۱

واچ سوهي، مھلا

چوٿان، چنڊ (۲) ۶

واچ ٻلاول، مھلا

پنجوان، شبد (۵)

(۵۱)

(۱۸) من لڄ ٻائيئي پوڻ ڏيائيئي - مٿه، چم ڪي لراسا

ڏ-وهند ڪاٺيا ساڌ سڱاٺيا - پئي پورو آسا.

(۱۹) اؤنس بئمن هر گڻ ڪاوي - دؤڪ دود پورم پاڪا

ڪه نازڪ تاضي پور ڪرما - جا ڪا ڪور چرني من لاگا.

(۲۰) ڪور پورا آراڙي - ڪارج سڱسي ساڌي

سڱل منورڪ پوري - باجي انهد پوري.

(۲۱) سرب منورڪ جيڪو پاهي - شيوي اڪ ڏانا

پار بهر اُڀر سوامي - سرمه ٻار پراسا.

(۲۲) سرب منورڪ راج سوک رس سد خوشي - ڪير ٿن چنڊ لأم

جسڪي ڪرم لکيا ڌر ڪري - نازڪ چن ڪي پورن ڪام.

(۲۳) ترشما اڳن - پوپ آب ٻجهائي

نازڪ آڙي - پوپ سرتائي.

(۲۴) آسا سندا سڱل پوري - پوءِ اُنڪ اُنڪ ملائي

بنوئم نازڪ سک سڱيڏي - سا مي ڪور مل پائي.

(۲۵) لأم ڏيائي ٿان سڱور پائي - چو لڄي سرتل پائي

نازڪ لس دا سڀ ڪچ هروي - چو وچه آب ڪرائي.

(۲۶) ڪور پائي وي سبت چنر - من آس پوري هر چوڏا

چن نازڪ پوپ ديه مٽي - چڏ آسا نم سک سوڏا.

(۲۷) سڪي سهي رام رنگ راني - من لڄ ٻجائي

نازڪ اچرج اچرج سڱ مليا - ڪهڙا ڪهڙو نه جائي.

(۲۸) اُمرڪ سڱ سبت راني - سڱ منهن پيلاو

اُٿان رس مه سانب ترهه هوءَ - نڪي چلت ٻجهو.

۱. پرمالما. ۲. سنگ پر. ۳. سيني. ۴. سڌ. پورا ٿيا. ۵. انهد ڏاڻي. ۶. پار ٿري وچن ٿا. ۷. اوائل کان. ۸. باهه. ۹. چاتي، هيٺون. ۱۰. فرمائين ٿا. ۱۱. سڪائون. ۱۲. چوندِي، جهيندي. ۱۳. سڌ، اُڀديش. ۱۴. سمهي ٿو، نند ڪري ٿو. ۱۵. تعجب، آيا. ۱۶. من ڪي، هردي ڪي. ۱۷. پياربان. ۱۸. وشين، وڪارن جي. ۱۹. باهه، اڳي. ۲۰. نارين، وسبان.

- (۲۹) مۇھن رۇپ دىكاويچ - آب مۇھ نېد شەھارچ
سپ مېرى تىكا بېھاني - آب مې سەج سمانى .
- (۳۰) بۇرن تېرى ھوروي آس - جىر كى كىيى تېرى قاس
گور كا اېدېش سىيىچى - نالەك سى سەج سىيىچى .
- (۳۱) ئرشا - سپ لىساى - سىت پىرساد جىيا اُباسى
وئى دىس پىرپ شىو كىماى - ھىر ملطى كى اىھ نىشانى .
- (۳۲) ائىد سۇھ ۋى پاگېھى - سىل مىرورق بۇرى
پار بۇھى پىرپ پائىا - ائىرى سىل وسۇرى .
- (۳۳) گور لام دىكا كىش لىكا - سىرپ لىكا پىنىكا
جلىي بېھاني سالىت ائى - مىلى چىرى وچىنىكا .
- (۳۴) سپ كىچ گھو ھى ماھ ھى - ۋى پائى لىكا
ائىر ئرشا مىرگىي - ھىر كى كاوتىا
اُبى مىل مىلاىسن - اُبى دىھ بېھاني .
- (۳۵) كۇرچ چىرچ ساچى كى دىكاۋى - جىر لىچى سىرى قىل پاۋى
ساچ وئىر كى واپارى وولى - لىي لاھا سۇدا كىپا ھى .
- (۳۶) ھىر دىس جىيى چاكىا - اُن دىس لىكا ۋىھانىا
ھىر دىس پى سدا تىپى پىي - ئىر ئرشا بىك كواىيا .
- (۳۷) ھى مۇئا مىي مارىا - بۇر ۋىھى دىكاۋى
ئرشا لىكى نالەكا - جان مىن وئا نە .
- (۳۸) مىن ئى رانا رانگ چىرپى - سىرپ مىرورق بۇرن كىرپى
ئۇسى بىدن بۇرن آسا - ھىر كى چىرپ ۋى ماھ ئواسا .
- (۱۲۸) ۋاچى رامكىلى مەھلا
پىچىران شېد (۴۱)
- (۴۶) ۋاچى رامكىلى مەھلا
ئىچا ائىد صاحب
بۇرچى (۴۰)
- ۋاچى رامكىلى مەھلا
پىچىران چىت (۲۴)
- ۋاچى رامكىلى مەھلا
ئىچا وار (۱۸)
- ۋاچى مارۇ مەھلا پەھلا
سولھو (۱۲)
- ۋاچى مارۇ مەھلا
ئىچا وار (۵)
- (۱۵) [سىلەك مەھلا پەھلا]
- ۋاچى پىرە مەھلا
پىچىران شېد (۴۸)

۱. پىرمانىا . ۲. گھىرى . ۳. ئىرشا . ۴. كىيان . ۵. سمانچى وچىن . ۶. لىاس ئى وئى .
۷. رانف دىبھن . ۸. ائىد صاحب . ۹. خۇشپورق سىر . ۱۰. كىچ مىدەك كان . ۱۱. وچىرپىل .
۱۲. ھىردى . ۱۳. چاھىو . ۱۴. سىپان پىو . ۱۵. سىوون . ۱۶. لىفون . ۱۷. فاندو . ۱۸. بىا سپ .
۱۹. قىتا كىرى چىدا . ۲۰. اھىكار . ۲۱. مان مان جىر مۇر . ۲۲. ھىرا .

گڏهين پريءَ ۾ ته گڏهين پاڪر ۾.

ڪامنائون ڪيئن ڪافر ٿينديون ؟

اڳي اسين ڏسي آيا آهيون ته سنسار سونه آهي ۽ پوڪريءَ جي هر وسيلو لاسونف آهي. معنيٰ ڏال وڃڻ ڏنارن صاحبن وڌيڪ سهجهاڻي ڏني آهي ته شروعات ڪي نه فقط پياڙي آهي پر شروعات کان خالي ٿاين ڪجهه تهنديون طاهر ٿين ٿيون. ڪا به وسيلو، حالت يا رويڪار سورهو وقت ساڳي ڪونه ٿي رهي پر پئي بدلي ۽ اٽل ٿئي ٿي. ڇا حالت هيئنر آهي سا پوءِ صفا بي يا صفا ايتڙ ٿي سگهي ٿي. واه وقت واه!

ڏسو قدرت جا رنگ. ڌرتي ڌرتي نه آباد شهر اچڙ ٿي وڃن. لاهل لڪاڻا ٻهي ٻون، جيترا جيو مري وڃن، سڄا جڏا ٿي ٻون، اهر فقير ٿي ٻون، شاهنڙيون وڌائون ٿي ٻون ۽ صاحبزادا اٽاڪ ٿي ٻون. اچي ٻوڏ نه آباديءَ مان بربادي، سڪي ٿي جل مچي ۽ مٿاهان اوت پائيءَ ۾. ٿڌن مٺڙن نه گرميءَ مان سردي يا سرديءَ مان گرمي، سڪن مان ساوا يا ساون مان سڪا، پُر مان قل ۽ قل چوڪ مان پٽ ٿي. پئي ميهن نه سڪيءَ مان سرسبز ۽ لوت مان راجس. پٽ جا ڪيڙا پر ڪڍي پيا اڏائن. ننڍڙن ۽ ڏيڙن ٻارن ورائن نه جتي سڄي اٿي سڄي ٿي پري ۽ جتي سڄي اٿي رڄ. جتي سمند هئا اتي هاڻي سوڪ آهي ۽ جتي اڳي ٺڪريون هون اتي هاڻي ماڻهو آهن. واه قدرت واه!

ڏسو ماڻش ذات جي حالت. ڪي ٺوٺگر نه ڪي فقير، ڪي سُراريءَ ٿي نه ڪي پري پند، ۽ ڪي ڪت ٿي نه ڪي پٽ ٿي، ڪي عيش ۽ آرام ۾ نه ڪي تران ۽ نادن ۾، ڪي پورين پٽ نه ڪي گودڙيءَ لاءِ موٽاج، ڪي ڍاول ۽ رچيل نه ڪي ٻڪيا ۽ لنگا، ڪي سرون ۽ ٻوڙ، لاهه ڪاٺين نه ڪن ڪي اُٺي لاه نرڙ چوڻي ڪونه آهي، ڪي آزاد نه ڪي غلام، ڪي سگها نه ڪي اُٺا ۽ ڪي حسين نه ڪي بدزيب، ڪي مڃل ۾ نه ڪي رستن ٿي، ڪي وندوان نه ڪي اُٺا پڙهيل، ڪا راڻي نه ڪا نانهي ۽ ڪي اوچ نه ڪي لڇي. ڏسو جيڪي ٻڪي ۽ سرون. انهن ۾ به وڏا رنگ لڳا پيا آهن. ڪو ڪنهن جو ڪاڄ نه ڪو ڪنهن جو. هاڻيءَ جي ٻن هيٺان هزارين جيڪي پيا مرن نه هڪ ڪڙي ڪن ۾ وڃي هاڻيءَ ٿي به ٿينائي ٿي. ماس ڪاٺيندڙ جانور ڪاڌ تي پيا ٽڙيان ڪن نه ٽاهه ڪاٺيندڙ جانور پيا ماس ڪاٺين. ڪي جالور شهزادن وانگر پيا ٻاجن — ڪن ڪي هر دم ڇها پيا لڳن. واه. پراڻو واه!

وڏي اسرار! هر آهت ڪو اهر مان فقير ٿي پئي نه ڪو فقير مان اهر، ڪو پري مان

سڪڙو، ڪو سڪڙي مان پريو، ڪو آڪاس مان بٽ ٿي نه ڪو ٻيٽ مان آڪاس ٿي، ڪو
 اڇيچ مان اڇيچ نه ڪو اڇيچ مان اڇيچ، ڪو مڙڪ مان سڀاڻو نه ڪو سڀاڻي مان مڙڪ ۽
 ڪي ڪاڻي وٺن نه ڪي روڻي کڻن. مطلب نه ڪماليت ڪي زواليت ۽ زواليت ڪي ڪماليت
 ۽ انهيءَ سلسلي ۾ ٻيا رنگ ۽ روپ ڦرن گهرن ۾ جهڙو مڙڪ، ٺهڻ ڊهڻ، ٽٽڻ ڳنڍجڻ، سنجڙڻ
 وانجڙڻ جو سرشتو هر دم چالو آهي. اهو آهي پر ڪرڻيءَ جو وهندڙ ۽ بندوبست جي لپلاءِ جا به
 ڏيندڙ ڪيل ڪيائي رهي آهي ۽ جنهن بابت ڳورڻ ٺاڻڪ ڏيو جن فرمائين ٿا:

نتونئي سانگه بڻائيا - بازي سنسار ۾ رائج آسا، محلا ٻهلا،

ڪن ٻل بازي ڏيکاري - آجهڙت نهڀي بارا. اشپدي (۴) ۲۲

سنسار اکين اڳيان پريست آهي پر آهي سهڻي مثل. هر چيز ٻئي ٺهي ۽ ٺهي ڦري ۽
 ڦري ڊهي. ڇا اها دائما هلچل ۽ ڦير گهر ڪو آند ڏند جو آڪاڙو آهي. ڪو بادشاهه
 ڳڙڏيءَ جو پٺاڙو آهي يا ڪو چرٻت راجا جو نظارو آهي؟ باڪل نه، ڪڍاچ نه، اهو سڀ
 پورن نياءَ ۽ نيم نيم تي ڏوڙيل آهي ۽ ڪرم جي قانون تي ٻڌل آهي. جهڙو ڪارڻ ٺهڙو پراڻو،
 جهڙي ڪري ٺهڙي پراڻي ۽ جهڙو ڪرم ٺهڙو ڦل. انهيءَ نياءَ ڪاري قانون ڪسي، سڪي
 وانگر به پاسا آهن پر هڪ ظاهر جنهن جي آسان ڪي چاڻ هوندي ۽ اهو آهي هن جنم جا
 ڪرم جي اسان ڌري ڇڏا آهن، يا ڪرڻن ٻيا يا ڪنداسين. پر آهي مهڻو يعني پراڻي
 پراڻو جنهن جي اسان ڪي چاڻ نه آهي ۽ اهو آهي اسان جا اڳين جنم جا ڪرم جن جوڻ
 واسنئون جيئو آما سان لڳل آهن ۽ جنهن جا سنسڪار من ۾ سمايل آهن.

اڳين پراڻو ۽ هاڻوڪن ڪرم جي جابندي ڳڏوڳڏ ٻئي ٿي ٿئي ۽ پاڙهجي. پوءِ
 ڪي سڪي نه ڪي ڊڪي، ۽ ڪو اڄ پريءَ ۾ نه سڀان پاڪر ۾. ڪو پوکي نه ڪو لڙي ۽
 ڪو لڙي نه ڪو کائي. انهيءَ راز پوڻان نه رمز آهي. جو ٺهي سو ٺهي. الاهي اشارو آهي،
 جو پسي سر وسي. سڪي انسان ڪي جهڳٽي نه سڪ وٺندي وراهي کائي ۽ اود ۾ نه اچي
 مٿان ڏک جو دڙو بهه نه موٽي اچي. ڏکي انسان ڪي جهڳٽي نه سنترش ڪري ۽ نراس
 ٿي همڪ نه هاري نه من سڪ جو دڙو بهه چالو ٿئي.

پر اهي سڪ، ڏک به سڀ من گهڙت آهن جن جي ڇڙ آهي ترشنا ۾. من جون مرادون،
 ڪامنائون ۽ ترشنائون سڀ آهن سرور جي رس ۾ ۽ سنساري پدارتن ۾. نه ترشنائون
 رورون ٿين جون آهن ۽ نه اهي ڇڙ پدارت جتاندار آهن. انهن جي پٺيان ڏوڙ ۾ سر ڌري
 وڌي ٿي پر سڄو سڪ ۽ شائيتي پراپڪ ڪونه ٿين. اهي تڏهين حاصل ٿيندا جڏهين
 من جي ڪامنائن جو گدام صفا ۽ خالي ٿئي. ڳورڻ آنداس صاحب فرمائين ٿا:

آسا ڪر ٿيا چڱ ٿئا - آسا مري نه جاء
 راڻو ٿوري، مڪلا
 لاک آسا پٺڙي ٿا - سڄي سڱ ڇڏ ٿا -
 ٿيجا، وار (۲۲)

صاحبن سمجھائيو آهي ته اي بند، جي چاهين ته ٻنهن جي ڏورن لاس ٿئي، من
 جي چلن ٻڌهي ۽ آساني ٿوري ٿئي. اُڪيانا ۱ اُڏيا جي اُڏندھ ۾ ٻوڪاش آچي، سڀ
 منورن پورا ٿين ۽ چوڻ ٿو جو چڪر چڪا چور ٿئي ته ٻنهن جي چورن سڌار. سڀ اڃاڻون ۱
 آسرا ٿئا ڪري، ايشور جي اوت ۾ اچ. سائينءَ جي شرن وٽ ۽ هريءَ جا چورن هري ۾
 وساء. ٻري جو پلو ڪر، غصي کي من ۾ جاء نه ڏي. مائيا جو سنگ ڇڏ. اهوڪار کان آڇو
 ٿيء. ڪوڙا وهنار ٿوڙ. سڄو سودو ڪر. سڄو سودو اٿئي رام ٿام جو. رام ٿام جو رس
 آهي اُمرن، جنهن مان من جي آڇ ۽ ٻڪر لهندي ۽ ٿرپتي ٿيندي. رام ٿام جي ٻڌوي سڀني
 ڪر ٻان کان، چپ ۱ ٺپ، پچ، ۽ دان کان معي ٿيڪي وٺي آهي. رام ٿام وڻو چورن سان چوڻو
 ڪونه آهي. رام ٿام من ۱ ڦسي. من رام ٿام سان وٺو ۽ وڻيو پيو هجي. اها آهي سڄي
 پراڻا ۽ پڳي، ڏهاڻ ۽ ڌارو. ستن جو سنگ ڪر. سڀ سنگ جو اُڀرڻ ڪر هڻ ڪر. سنگور
 جي تشڪار شيوا ڪر. سنگور جو شيد هين سان هٽاء.

اها ٽنهن جيون ٿي ٿو کي آڇ نه سڀان ٿين ٿي سڱ جي ٻڌ ٿي ٻهچايندي ۽ وڇڙيل
 جيو آتا جو ٻرم آتا سان مڀلاپ جو اُچرڇ ڏيکاريندي. اها اوسا اٿئي سڻ سماڌيءَ جي
 ۽ سهج سماڌيءَ جي. اهيءَ استعبيءَ ۾ ترشنا جي وٺ جون پاڙون پٽجي وڃن ٿيون. ترشنا وٺي
 نه ٿو وٺي. ٿو وٺي ٿي. من سڄاڻ، سرڀشت ۽ شانت مڃي ٿي، سچ ۾ سماڻي ٿيندو.
 جي من ٿي سچ ۾ سمايل آهي ته پاوان ٿون، وڃار ڌارا، وچن ۽ ڪرڻ ۱ سڀ سچ ۾
 سمايل رهندا. اهڙي لاهو ٿي ٿو کي ڪهڙي لهر ڪهڙو ٿوڙو، ڪهڙو ٿوڙو ڪهڙو ٿوڙو
 چاهي ڪوڙ ۾ چاهي غفا ۾، چاهي محل ۾ چاهي مقام ۾. هر هنڌ، هُو اڏول، ايڪاگر،
 آسٽر، اُچنٽ، ٿرپ، ٿرسي، ٿوليپ ۱ ٿمال وهي ٿو. اي بند، اهڙي الله لوڪ اڳيان
 جهڪ نه من کي جهڙپ لڳئي.

مطلب ته ڪامنا جنهنجي جڙ، جڙ پڌار ٿن، سرور ڪر سوان ۱ سا سنساري سڄڻن ۾
 سمايل آهي، سا پوري ٿيڻ جي نه آهي. پاڻ وڌي وڻاه ڪندي، ترشنا جي ٿاڻر ڪي
 ٿيڙ ۽ ٿو ڪندي، هڻ پڇاڙ پيدا ڪندي، خود غرضي، چڙهه، چٽاڻي ۱ ماڻوسي،
 مجبوري، رنج، وسام ۽ بي آرامي وڌائي، وٺ ۾ وڻائيندي. اهو سون ٿي گهورو ۱ جو
 ڪن چڱي. اها ڪامنا ٿي ڪڏ ٿئي جا من جي شائني وڃائي ۽ پوءِ نه پوري نه ٿئي. من
 جي شائنيءَ بنا، چٽ ٿئي پاسي ڪان لڳندو؟ انهيءَ ڪري من جي دشا، جڙ پڌار ٿن،

سرپرڪ سوان ۽ سنساري سنبندن مان سميتي ۽ وار نام ۽ لڳائي آهي، جنهن مان ئي
 سڄو سڪ، ستوش ۽ شانتِي پلي پوندا. وار نام، گامنا جي تمام آڻي ٿو، ٻي اونس ۽
 ٻي ڏڪر بڻائي ٿو، ڪسنگ ڇڏائي ستن جو سهارو وٺائي ٿو، ستگور جو سامهرو ڪرائي ٿو
 ۽ ٻر ماتا جي پناه، ۽ ٻناري هيٺ پهچائي ٿو. وار نام جي ڪنجي ۽ هڪ آئي، مَن جو
 طاق کلي ٿو، گيان جي آندي اچي ٿي ۽ جنهن ۾ ڏئي ۽ ڏنڊن ۽ ٽن گنن جا اٺر اڏامي
 وڃن ٿا ۽ ڏڪر سڪ، ٻههجي پرائي، سرن مٽي ۽ پريت و پريت، سمن ايمان، جس اڀس
 جا سڀ پيد پاڻ مڃي وڃن ٿا. جڏهن سالڪ انهيءَ سر سڏي ۽ سر ڏرشيءَ جي سطح
 تي اچي سهڙي ٿو، تڏهن هو چيرن هڪم آهي. آهي اسان چيان لسان جي چير چي
 جامي ۾ او اهر جي بند آهي، رب جو رُپ آهي.

(۶) رزق رازق ڏئي ٿو.

- (۱) ري چيس چيس ڪين دنيا ڏي ڏيڏر - اجه ڏي چانس ڪري
جي ڏاڙه برهمند ڪند ڪم - ڪر ٿا ڪري سر هوني.
جنبي ڪيري اڏر اڏڪا مه - پند ڪيڻا دس ڏنارا
دبر آهار آگن مه رانسي - اٽسا خصر همارا
ڪهي جل ماه ٿين ٿين ٻاهر - پنڪ ڪير ٿن ٺاهي
پورن پرمند مهور - سمجه دبر من ماهي
پاکي ڪيت ڏهت هوء رهتا - ٿاچو مارڻ ٺاهي
ڪهي ڏنا پورن ٺاهون ڪو - مٽ ري جيء ڏراهي.
[راڳ آسا پڳت ڏنو، شبن (۳)]

- (۲) ڪاهي ري من چتره ادم - جا آخر هر جيء ٻڙيا
سئل پتر مه چنڊ ابائي - ٺاڪا رزق آڏي ڪر ڏريا
چن پتا لوڪ سست پتا - ڪوء ڏي ڪسڪي ڏريا
سورس رزق سباهي ٺاڪو - ڪاهي من ڀي ڪريا
اوڏي اوڏي آويء سڀ ڪوٺا - ٺس پايي پڙي پڙيا
ٺن ڪوڏ ڪلاوي ڪوڏ ڇڳاوي - من مه سمون ڪريا.
[راڳ گوجري، مڪلا بهجوان، شبن (۱)، رهواس]

۱. د سست، سڄا. ۲. گهمين، پٽڪين. ۳. پيت. ۴. پاڻي. ۵. بچا. ۶. پتر. ۷. ٻاهر نڪرڻ
جس ڏي. ۸. چنڊاڙن ڪرڻ. ۹. آجروڪا چر بندوبست. ۱۰. پهاڙ، جبل. ۱۱. پور پائين.
۱۲. پتا. ۱۳. استري. ۱۴. آسرو. ۱۵. سوين. ۱۶. ڪوهه. ۱۷. چاڙهي آيا آهن. ۱۸. ڏيان.

- (۳) من ٿڳا ٻکا مٽ ڪرھ - مٽ ٺوڻ ڪرھ ٻکاڙ
 لڪ چوراسيه، جني سري - سڀ سڀي ديتي آڌار
 نريو سدا دٿيال هيءَ - سينا ڪردا سار.
 (۴) آڀي جيءَ جست پرتياري - جيءَ بارڪ مانا سماري
 دڪ پڇن سڪ ساگر سوامي - ديت سگل آهاري جيءَ.
 (۵) بهار ديتي رزق سما - پڇو ديتي جست آها
 ٿڌ جيؤڏ دانا اُور نه سوامي - لويءَ نه ڪوئي لاڙا.
 (۶) ٺانڪ جست آهاڻڪي - سماي سينا
 جن ڪرائي ڪرڻا ڪيا - چنڊا ڪرڻي تاه.
 (۷) ٺوڻ ڪاهي ڏولھ پراڻيا - ٿڌ راکينگا سرچهار
 جن پيدائش ٺوڻ ڪرڻا - سوئي ديتي آڌار
 جن آهاڻي ميدني - سوئي ڪردا سار
 گھٽ گھٽ مالڪ دالان ڪا - سڄا پوڏ دگار.
 (۸) پوڻال مانا آڌر راکي - لڳن ديتي نه سڀ
 سوئي سروي اڀوان راکي - پوڄھ ٿڌ بيڪ.
 (۹) نا ڪر چنڊ چنڊا هي ڪرائي - در دويءَ جل ٺال چنڊا سڀ لي
 اچنڊ دان ديتي پريپ ميرا - وچ پاڻر ڇڪيت ٻکاڻي هي
 (۱۰) وٺي ميگه بهارڻي - ڪم ڪرڻا ڪرڻار
 رزق آباڻيون اڪلا - ٺانڊ پي سسار.
 (۱۱) آبي ٺانڊ ٻڌائي به رنگي - سشت آباڻ پريپ ڪيل ڪيا
 ڪر ڪر ويڪي ڪري ڪرائي - سرب جيءَ ٺو رزق ديا.
- واڳ، سري راڳ، هڪلا
 تيجا، شبد (۳)
- واڳ، مانجه، هڪلا
 پنڊوان، شبد (۲۹)
- واڳ، مانجه، هڪلا
 پنڊوان، اشپدي (۶)
- واڳ، آسا، هڪلا ٻهلا
 وار (۸)
- واڳ، ٺنگ، هڪلا
 پنڊوان، شبد (۳)
- واڳ، مارو، هڪلا پنڊوان،
 شبد (۲۹)
- واڳ، مارو، هڪلا
 چوٿان، سولھو (۶)
- واڳ، سارنگ، هڪلا
 چوٿان، وار (۳۱)،
 سلوڪ هڪلا پنڊوان
- واڳ، پرياني، هڪلا
 تيجا، شبد (۶)

۱. پيدا ڪئي. ۲. سڀال. ۳. پالنا. يا سڀال ڪري ٿو. ۴. روزي، قوت. ۵. اراڻي
 مشاهيد. ۶. سرشتي پيدا ڪئي آهي. ۷. پتڪين. ۸. جاڻي چاڻهار. ۹. ٺٽ، ٺٽ.
 ۱۰. ارچتو. ۱۱. ڪئيؤڻ. ۱۲. وٺيا. ۱۳. مينهن. ۱۴. ٿڌڪار، خوشي. ۱۵. طرح طرح قسمن جي.

(۷) مانگَ جي ٿيڪ آجائي آهي.

واڳ گورڙي، سگمئي
صاحب، مڪلا پڄوان،
اشتهدي (۱) ۱۴

(۱) مانگَ کي ٿيڪ ٻولي سڀ جان - دٻون ڪٿي اٻڪي پگوان

جس کي دٻيڙي وهڻي آڳههءَ - ٻهڙ نه ڏسنا لاکي آءِ
ماري راکي اڪر آب - مانگَ کي ڪڇ ٺاهي هات.

۱۱(۳)

(۲) ڪه مانگَ تي ڪيا هٿ آوي - جو ٿس پاوي سڙي ڪراوي

پس کي هات هوءَ نه سڀ ڪڇ ليءِ -

جو ٿس پاوي سڙي ڪريءِ.

۱۷(۵)

(۳) مانڻ جتن ڪرم ٻه ڀالڻ - ٿس کي ڪوٺ ٻولي جات

ماري نه راکي اڙ نه ڪوءِ - سڄ چيئا ڪا راکا سوء.

واڳ آسا، مڪلا ٺيڄا،
اشتهدي (۴) ۱

(۴) ٺون ڪرنا ڪيئا سڀ ٿيرا - ڪيا ڪو ڪري پراڻي

جا ڪٿي ٺور ڪرم ٺون آهي - سائي سڄ سائي.

واڳ آسا، مڪلا ٺيڄا،
واڳ (۲۳)، ساوڪ
مڪلا دڙجا

(۵) اٻه ڪيئي دات - آڻس لي جو ٻائيئي

ٺانگ سا ڪرمات - صاحب ٿئي ڄو ملي.

واڳ ڪوروي، مڪلا
پڄوان، شبد (۷)

(۶) جس مالڪ ٻه ڪرڻ ٻيئي - سو آڻي دڙ ڀريا

ٻار ٻهر چن ردي آڙايا - ٺن پڙ ساگر ٺوڙا.

واڳ وڏهدس، مڪلا
چوٿان، وار (۱۰)

(۷) هر اڪو دانا منگيئي - من چنڊا ٻائيئي

جي دڙ جي پاسه منگيئي - ٺان لاج مرائيئي.

واڳ سورڻ، مڪلا
ٺيڄا، شبد (۱)

(۸) وڏا ڪر سالاھڻا - هٽي هوسي هوءَ

سپنا دانا ايڪ ٺون - ماڻس دات نه هوءَ.

واڳ سورڻ، مڪلا
پڄوان، شبد (۱)

(۹) هر جيئ - ٺيري دائي راجا

ماڻس ٻهڙا ڪيا سالاھي - ڪيا ٺسڪا مڪتا جا.

۱. ٺريئي ٺي ٺي. ۲. حيل، ڪوششون. ۳. پنهنجي جي ڀروسي. ۴. ڪريا. ۵. ٺوٺان. ۶. شرماني مري وڃو. ۷. انسان وٺان. ۸. ٺيڄي پير آهه سان. ۹. ڪاڻ، مڙاڻي.

- (۱۰) جو ماڻڪُ مانڪ ڪي شيوا - اوھ ٿس ڪي ٿي ٿي ٿن جائيجي
 نانڪ سرن سرن سڪ ساگر - موھ ٿيڪ ٿيرو ٿڪ ٿايجي .
- (۱۱) ٻرڻا ٻرڻا لوڪ - ٿساڪر ٻرڻ ٿيڙي ٿيڪ
 آؤر چوڻي سڀ آس - اچڻس ٿاڪر ٻيڻي ٿڳ ٿاس .
- (۱۲) ويڻ ٿڌ هور جو منگڙا - سر ٿڪان ڪيڻ ٿڪ
 ٻيھ ٿام سنوڪيڙا - اٿريڻ من ڪي ٻڪ .
- (۱۳) ٻرڻ چوڻ هور جو منگڙا - سڀ ٻڪيا رس چاڙ
 سي سڪيڻي سڄ شاھ سي - چن سڄا ٻيھار .
- (۱۴) ٿا ڪر آس - مڀس مڀس ٻاسي
 ٿا ڪر آس ڪسي - شاھ ٻيھار ڪي ٻرائي .
- (۱۵) ڪيا ٿڪھ ٻيا ٻاس - ڪر ٻيھڙي هڪ آڌار
 ٿيڻ سنن ڪي ويڻ - چم ٻي سڪ دانار .
- (۱۶) سوڪ منگل ڪلياڻ جسيھ گھر - ٿسهي سراسي ٻائيڻي
 ٿسھ ٿياڪ مانڪ جي شيروھ - ٿم لاج ٿون هوءَ جائيجي .
- (۱۷) ڪيٽا ڪيا سالاھيجي - ڪري سوء سالاھ
 ٿانڪ اٻڪي ٻاھرا - دوجا دانا ٿاھس .
- (۱۸) ٿياڪ سواھي آن ڪم چيٽوڙ - موڙ مڱڻ ڪل ڪرائي
 ڪاڪر ٿاو لنگھھ ڪم ساگر - ٻرڻا ڪمھ ھر ٿر ٿي .
- (۱۹) ڪيا اٺ اٺ ديڪڻ ٻيڙي - ٿس ميگھي هڪ ڪڇ ٿاھ
 چن ٿاھ ميگھ ٻنڻاڻيا - ٿس راڪھ من ماھ .
- واڳ ۱. سلاول، مھلا
 پنڊران، شبد (۹۲)
- واڳ ۲. رامڪلي، مھلا
 پنڊران، شبد (۴۴)
- واڳ ۳. رامڪلي، مھلا
 پنڊران، وار (۳)
- (۱۰)
- واڳ ۴. مارو، مھلا
 چوڻان، سولھو (۷)
- واڳ ۵. مارو، مھلا
 پنڊران، وار (۱۱)
- واڳ ۶. سارنگ، مھلا
 پنڊران، شبد (۴۹)
- واڳ ۷. سارنگ، مھلا
 چوڻان، وار (۴)
- سلوڪ مھلا ٻھلا
 واڳ ۸. ملار، مھلا
 پنڊران، شبد (۴)
- واڳ ۹. ملار، مھلا ٻھلا
 وار (۲)، سلوڪ
 مھلا ٽيڄا

۱. آجورو مرنائي ٺٻو ٻوندو ۲. ٺاڻي جي ۳. ٺام جي ۴. ٻاڻي سڀاويڪ نموني ۵.
 ۶. ٺڻن جو سمبڊ ۷. وڪار ۸. اڃا ۹. جوڻا ۱۰. وھنوار، رھڻي ڪھڻي ۱۱. شاڪ
 ۱۲. ملئي ۱۳. آئند ۱۴. ٻرائي جي خوشي ۱۵. ٻري ويندي، ختم ٿي ويندي
 ۱۶. مليل ٺام ۱۷. پيدا ٿيل شي ۱۸. چم ۱۹. ٺاڻين ٺام ۲۰. موزڪ ۲۱. گڏ ۲۲. ٻيڙي
 ۲۳. ٿرون ٻيا ۲۴. ڪڪر ۲۵. مرڪليا آهن ۲۶. سورن ڪر

- (۲۰) ڪبير ڪارڻ بهڙا ڪيا ڪري - ڄڻ رام نه ڪري سگهيا
 جه جه ڏاڻي پڳ ڌوڻ - سوئي ٿڙ ٿڙ ڄاء.
 (۲۱) فريدا والي وڏي ٻان - دڪ دڪ اٿن پاس
 ڌوڏ ٻان ڏا چنڊوڙيا - چنڊان وڏا ٿي آس.
 (۲۲) فريدا ٻار پرائي پڙسڻا - سائين مڃوڻ نه ڏيو.
 جي تون اڏوئي رکي - چيڻ سرور ره ليڻ.

سلوڪ، ڪبير
 صاع ۶۷)

سلوڪ، شيخ فريدا
 (۲۱)

(۴۲)

۱. پيدا ڪيل جيئو. ۲. ٺاري. ۳. پير. ۴. ٺڙي يا پڇي پوندي. ۵. پاسريون. ۶. آڇايو،
 ورت. ۷. ٻين جي. ۸. ٻين جي ڌر جي غرض ڪڍائي آهي. ۹. ٻين. ۱۰. گذران
 ڪرائڻ آهي.

(۸) چنتا ڇا جي ؟

- (۱) ڪاڙا آندڻا ڪٿڻ ڪوچي - ڄا ٺاهي آڏرم ماردا
سڄا صاحب سڄ نياء - ٻاڙي نبر هاردا.
- (۲) ڪاهي سرچ ڪرھ - لئون پراڻي
ڇپ نازڪ - پريپ الڪ وڌاڻي.
- (۳) اُجهڻ ٻن اُڙ ٺاهي مٿي دُڄا - نُون ميري مَن مَڙي
نُون ساڄن سنگي پريپ ميرا - ڪاهي جيت ڏراهي.
- (۴) نُون ڪاهي ڏولھ پراڻي - ٿڌ راڳينگا سرجهڻار
ڄن پيداش لئون ڪيٽا - سونلي ديت آڏار.
- (۵) ٺاڪ چنتا مٿ ڪرھ - چنتا تهي هيءَ
جل مھ جنس اُٻائين - ٺٺان پڙ روزي ديت.
- (۶) ڪاهي مَن نُون ڏولتا - هر مڏشا پُورنهار
ستگرو پرت ڌاء نُون - سڀ دڪ وٺاڻهار.
- (۷) ٺاڪر چنس چنتا هي ڪرائي - هر ديريءَ جل ٺل چنتا سڀ ٺي
اُچنس ڏان ديت پريپ ميرا - وچ پاڻر ڪيٽ پڪاڻي هي.
- (۸) ڪمپڙ جو ديت چتو ٺا ڪري - ڪيا ميري چتو ٺا هري
اُٻا چتو ٺا هر ڪري - جو ميري چت ٺا هري.
- (۹) چنتا پڙ آپ ڪرائي - اُچنس پڙ آبي ديت
ٺاڪ سر سالاھيئي - ڄم سڀا بار ڪري.
- (۱۰) ڪيا نُون سرچھ ڪيا نُون چتو ٺا - ڪيا نُون ڪوھ اُٻائي
ٺاڪ ڪھ پراھ ڪاھو ڪي - جھ گورھان سھائي.
- سري راڳ، مھلا،
چوٿان، وار (۱۸)
- راڳ ڳوڙي، سڪمبي
صاحب، مھلا پنڇوان
اشتھدي (۵) ۱۷
- راڳ آسا، مھلا
پنڇوان، شبد (۳۰)
- راڳ تلنگ، مھلا
پنڇوان، شبد (۳)
- راڳ رامڪلي، مھلا
ليجا، وار (۱۸)،
سلوڪ مھلا دُڄا
- راڳ رامڪلي، مھلا
پنڇوان، وار (۶)
- راڳ مارو، مھلا
چوٿان، سلوڪ (۶) ۲
- ساوڪ، ڪمپڙ
صاحب، (۲۱۹)
- (۲۲۰)
[سلوڪ مھلا ليجا]
- راڳ ملار، مھلا
پنڇوان، شبد (۱)

۱. ڪاوڙ. ۲. ڳڻتي. ۳. خڪر. ۴. اندر وسين ٿر. ۵. ٻچين ٿر. ۶. ڀٽڪين پيو. ۷. اوچتو.
۸. ڪيٽان. ۹. ڪيلئون. ۱۰. پٿرن جي وچ ۾ رهندڙ. ۱۱. سوچيندس. ۱۲. اُن پٿاندڙ پرماتما
ڪول هليدو. ۱۳. چنتا کان رھس. ۱۴. سوچين پيو. ۱۵. چنتا ٿون پيو ڪرين. ۱۶. اُٻاء
ڳولھس. ۱۷. پرماتما.

(۹) چنٽا دؤر: اچنٽ.

- (۱) جانڪي دڪ سڪ - سَر ڪر جانڪي
واڳس گورڙي، مڪلا
پنجوان، شبد (۳۴)
- (۲) چنٽ بساري - ايڪ دوشيتا
ناڪ ڪيان اُنڇڻ^۳ - چهر نيترا^۴
هوءَ اچنٽ^۵ - وسيع سڪ ٺال
سأس ڪراس هر - ٺال سمال
- (۳) چس پرپ واکي تس ٺاهي دؤر^۶ - ٺام جهٺ من هر وقت سؤر
چنٽا جاءِ پئي آهنگار - تس جن ڪٿ ڪرءِ نه به چنهار^۷
- (۴) چنٽا ڪر وسيا - ڪٺ ڪاءِ اُنٽا^۸
پرپ مليو - ٺانڪ پئي اچنٽا
- (۵) ٿرڪ پئي پگوان - ٺاڪي سرڻ گهي
ٿر پئي پئي پيران - چنٽا سڪل لهي
- (۶) ستگور شيون پئي سدا سڪ - چنٽ مڙ ڏک جاءِ
چنٽا مڙ نه هورڙي - اچنٽ وسيع من آءِ
- (۷) چنٽا مڙ نه هورڙي - هر ٺام رجا آگاه
ٺانڪ ٺام بنا لهي چوڻ پئي - هڙمي پچهر پچاءِ
- (۸) اُمرت پهره سدا چر جهوهه - هر سمرت اُنڊ اُنٽا
رنگ ٺاماشا پُرون آسا - ڪجهه نه پيا پئي چنٽا
- (۹) چنٽا مڙ نه هورڙي - هر ٺام رجا آگاه
ٺانڪ ٺام بنا لهي چوڻ پئي - هڙمي پچهر پچاءِ
- (۱۰) چنٽا مڙ نه هورڙي - هر ٺام رجا آگاه
ٺانڪ ٺام بنا لهي چوڻ پئي - هڙمي پچهر پچاءِ
- (۱۱) چنٽا مڙ نه هورڙي - هر ٺام رجا آگاه
ٺانڪ ٺام بنا لهي چوڻ پئي - هڙمي پچهر پچاءِ

۱. هڪ سامان. ۲. هڪ پرماتما کي ڏسي ٿو. ۳. سرمون. ۴. اکين ۾. ۵. چٽي ۽ کان آجو. ۶. ساهه کڻندي. ۷. مائي کائيندي. ۸. پچهي سگهندو، پراڻي ڪري سگهندو. ۹. سڄي سرڻ ۾ سمايل رهي ٿو. ۱۰. پي اُنٽ پرماتما. ۱۱. گهڙو.

واڻ ڳوڙي، مھلا
ٽيڄا، وار (۲۰)

واڻ ڏار گذاري،
مھلا پنڄوان، شبد (۶)

واڻ سورج، مھلا
پنڄوان، شبد (۴۱)

(۷۷)

واڻ ٽنگ، ڪيڀر
صاحب، شبد (۱)

واڻ بلاول، مھلا
پنڄوان، شبد (۳۹)

واڻ پير، مھلا
پنڄوان، شبد (۲)

ملوڪ، ڪيڀر
صاحب (۲۲۰)
ملوڪ، مھلا ٽيڄا

(۱۰) اُمرج ھر ڪا ٿاء - سدا ڏيائينسا

سنت چنان ڪي سنڱ - دڪم مٿاڻيا

نانڪ ڀٽي اچيس - ھر ڏن ٺهڻاڻيا

(۱۱) ڪوٽ ٻراڻ ڀٽي ٿيري شيوا - درسن دُرڪ اُٿاڻيو

نام جيس مهاسڪر پائيا - چنڌا روڱ ٻڌاڻيو

(۱۲) ساڌو سنڱ ڀٽيا من اُدم - ٿام وٽن جس گالي

ميت گئي چنڌا سمر آنتا - ساگر ٿريا پائسي

(۱۳) ڏُر ڪي ڀاڻي آئي - ٿن سگلي چنڌ مٿاڻي

دنيال ٻرڪ مهر وانا - ھر نانڪ ساڄ وڪاڻا

(۱۴) بندي ڪرڇ دل ڀر ورو - ٿا ڦر ٻوڙ پٺاڻي ماه

ماه جو دٺي پيا سهر هليا - دستگيري ٺاهه

(۱۵) ٺهڻ آسڻ مٽي چنڌ - ٺاهي ڏوليت

پور ٻلاوا ميت گيا - ٻرپ پسيڪ ٺاهي

(۱۶) راکا ايڪ همارا سوامي - سگل گهٽا ڪا اُتو چاهي

سوء اچنڌا چاڱ اچنڌا - جهان ڪهان ٻرپ ٺهڻ ورتن

(۱۷) چنڌا پير آب ڪرائسي - اچنڌ پير آبي ڏيئي

نانڪ سو سالاهيئي - جو سينا سار ڪريئي

۱. سڀ سڙو پ اکال ٻرڪ ڪان. ۲. بيان ڪيو آهي. ۳. ڳولھ ڦولھ. ۴. فڪر يا ڳڻائي.

۵. جادوءَ جو ڪيل، سهر، ۶. ٿاڻو ۾ اچي وڃڻ وارو، ۷. پرماتما پر پُورن ڏين ڪرڻ سان.

۸. اکين سان. ۹. وکيا ڪندڙ، ۱۰. چنڌا کان رهي.

رُزُق رازِقُ ڏئي ٿو ۽

مانش جي ٿيڪ اُجائي آهي .

چئنائون ڪيئن دُور ٿينديون؟

سندس ۾ ڪي جيوڙ آهن جي هميشه اها پيا هام هڻندا آهن ۽ اسين ڇڏن ڪي ٿا باليون ۽ هڻن ڪي ٿا روزي رسايون . جي انهن کي اسين روزي نه پهچايون هان يا انهن جي اسين سار سنڀال نه لهُون هان، نه اڄ هُو آلائي ڪئي هجن هان يا شايد هجن ئي نه هان . ڪي وري جـهـڙـو آهن جن کي هر دم پنهنجي ۽ پنهنجن جي آڌر پُور ٿا جو ويچار رهي ٿو ته هاڻوڪين حالتن پٽاندڙ، سڀان جو ڪيئن گذر ٿيندو، نه اڳڙ مهينو ڪيئن نجاهو، نه ايندڙ سال ڪهڙو حال ٿيندو، نه ڪنهن کان مدد گهرون، نه ڪنهن جي پٺ ولئون پر ڪير گهرجائو؟ جي گهرج پوري ڪندو؟ هڪڙا ڪيرب گاء ۾ نه پيا خُڏائين ۾ .

انهن ٻنهي قسمن وارا جيو غلط راهه ٿي آهن ڇو ته سندن ويچار پروردگار کان ٻاهر خالي آهن . تفاوت فقط اهو آهي ته پهرئين قسم وارا جيو پرامنا ۽ پرڪريءَ جُون واکُون پنهن جي هٿ ۾ سمجهي، ايمان وڃان، لڳائون هڻي رهيا آهن ته اها اسان جي سمجهي آهي جنهن جي وسيلي اسانجو ڪتب ۽ بلڪ پيا پرور پاڇي رهيا آهن . ٻئي قسم وارا جيو ايشور مان وشواس وڃائي، تر آشا ۾ اچي، پنهن جي اڇا شڪتي ناس ڪري، ٻين ۾ اُڪيون وجهي ويٺا آهن، ڪڇ اميد سان ته مٿان ملي ۽ ڪڇ ڊپ وڃان ته شايد لانگار ڪندا . ويچار ٻنهي جا علحددا علحددا پر ٻئي دلبر کان دُور .

سري گرو گرنٿ صاحب مان معي چُونڊ وڃين ڏٺارن، صاحب اهو سمجهائي رهيا آهن ته رُزُق ڏئي ٿو رازِق، ٻائي ڪونه نه ڪنهن کي ڪارائي ٿو ۽ ڪونه نه ڪنهن جو کائي ٿو . ها، اهو آهي ته ڏيندو مٿان پر ڪنهن جي هٿان . پرڪريءَ جي نير مطابق، هر چيئن چيڙ لاءِ پرڪير رُزُق موجود آهي، اُٺا جڙ جي چيٽن لڳ کان اُڳير ٿي رُزُق ميسر ٿئي ٿو . پلا ڏسونه پسون هجي يا پراڻي، مٿا جي گرڻ ۾ پڇو مٿس جي صورت ۾ هجي يا اُنڊي جي صورت ۾، اُٺي انهيءَ ٻڙي جي ڪير ٿو پرورش ڪري؟ جن ٻچن جو جسم کانپوءِ قُوت ڪير ٿي هُوندو آهي تن جي ماڻان کي ڪير، وٽر کان اڳ ٿي نه پوندو آهي؟ ڪهي رهي پاڻيءَ ۾ ۽ سندس ٻچا ٻاهر سُڪي ٿي . ڪُونجُون ۽ ٻئي اُنڪ پکي روز ڪيترا ڪُوهه ٻري اُڏامي وڃن ۽ سندن ٻچڙا رهن اُڪيلا اُڪيون ۾ . ڪٿيلُون ڪروڙن جي تعداد ۾ رهن ڀتين ۾ ۽ پٿرن جي وچ ۾ جتي انسان جو هٿ پهچي ڪونه سگهي . جبلن جي چوٽيءَ تي جتي-تي کاڌو لڳي ڪونه، وڳو پُوف ٿي پُوف، اُٺي نه ڪنهن جيون جو واسو آهي . انهن

سڀني جيون ۾، اُهو ئڙن سڀني هيٺن ئي ڪير ٿو رکيا ڪري؟ ايشور يا انسان.

اوهين ماني ويٺا ڪاٿو نه ارڇتو ڪر مهمان ٿو اچي سهڙي. جنهن جو به مانيءَ ۾ رليو هو تنهن جي گهران کي ڪل ئي ڪانه هئي. ماني اوهان جي اڳيان رکي آهي پر جي اوهان جو رليو نه هوندو نه ڪونه ڪر ڪارڻ اهو اچي بڻبو جو چهن تي آيل گرھ به مک جي اندر نه وڃي سگهندو. اهي مالڪ جا دختري اشارا ڪائي آهن، اسان کي پرئيم ڏيارڻ لاءِ. نه جنهن پروردگار، چوراسي لک جوڙين جا چيو آيا آهن، تن سڀني جيون لاءِ جوڳو ڪاڄ، پر ڪرڻيءَ جي نيمن ۽ ڪرم جي قانونن آئوسار، پيدا ٿئي ٿو ۽ پوئجي پيو.

انهيءَ سان پُرست آهي ته هڪ ساهراڙيءَ جيڙو لاءِ رليو مطابق روزي هيسر آهي پر پوءِ ڪن لاءِ ٿوري نه ڪن لاءِ گهڻي ۽ ڪن لاءِ سڀني ٿي ڪن لاءِ اڳتي. جيئن سنسار جا پيا سکر، سهوليتون ۽ پدارت سڀني جيون ۾ هڪ سمان وراهيل نه آهن، يعني روزي به هڪ جيتري وراهيل نه آهي پر ساريءَ سرشتي جي سار سڄال جو ذمرو ۽ چڻا پرمادا ئي آهي. تنهن ڪري، صاعب فرمائين ٿا:

- (۱) اُهي جيءَ جنم پرتياري - جڏهن هارڪو مالا سماري
دک پڇن سکر ساگر سواهي - ديم سگلا آهاري جيءَ. پندران، شبد (۲۹)
- (۲) نانڪ جنم اپانڪي - سوالي سيناہ -
جن ڪرڻي ڪرڻا ڪيئا - چڻا پرم ڪرڻي تاهه. وار (۸)

سرجنهن جيون جي معرفت ڪڍڻ يعني کي مدد ملي ٿي، تنهن کي نه اهو سمجهڻ کپي ته سندس سميتي ايشور جي ڏنل امانت آهي، جنهن ۾ ٻين جو نه رليو لکيل آهي. ٻين جي پالنا ڪري هو پوءِ ڪم ڪرڻ لاءِ فرض ٿو چڪائي ۽ نه ڪنهن تي ڪو ٿو ٿورو ٿورو ڪري. بلڪ چئي ڪو پرمارت جو ڪم، ڪميا، دان يا پنج جي لاهڻ کان ڪجي، نه به ڪنهن تي آواز نه سمجهڻ ٿو ڄي. مطلب ۽ اڃا، ڪرم جو ڦل ٺاس ڪري ڇڏيندا. پنهنجي ڪرم تي رڳو ڪافي راهه ۾ قدنائڪ ٿيندا. ڏاڏا جي ڏني مان ڏيئي نه ڏاڏو ۽ نه ڏوٽو. اها آهي سڀني پلانسائيءَ ۽ دبا درشتي.

لالچ ۽ گهٽيا ڪري ڪي انسان ٻين جي روزي تي اٿن ڏيندا آهن. حق بدلي نه وجهندا آهن. پاڻ نيت پري ٻين کي بکيو رکندا آهن، ۽ ڪيترن قسمن جا اڳياچار ڪندا آهن. اها پر ڪرڻيءَ جي نيمن سان هٿ چراند ۽ دست اندازي آهي ۽ جي ائين ڪن ٿا، سي ڪڏهن سان پنهنجي آئيندي جو دڪانڪ سر ٺاهين ٿا. اهو نيڪيءَ بديءَ جو سلسلو نه فقط روزيءَ جي ڪيترن پر پر سموري سلسلي وٺندو ۽ جاري آهي، جنهن ۾ هر ڪو

جيرو پنهن جا چڱا يا برا ڪرم گڏ ڪري رانبد لاهي ٻڌو. قسمت ڪرم جي انس آهي.

هاڻي سوال آهي ته رزق رازق سڀني لاءِ ميسر ڪير آهي ته پوءِ ڇهن ڪرڻ جي ڪهڙي ضرورت چئبي؟ ڇهن ڪرڻ نه پر ڪرڻيءَ جو هڪڙو نيم آهي ۽ نه ڪرڻ، نيم جي پڇڻ ڪڙي يا انهنائي آهي. ابهر اسان کي هڪ، ٻيو، دل ۽ دماغ ۽ ٻيا سڀ ضروري عضوا عطا ڪيا آهن جن ذريعي اسان کي سڀاءِ موجب، سڌو سچو سمجهي، ڀڳت آواز ۽ ڪرم ڪرڻ گهرجن. جي نه ڪنداسين ته سزا جي لائق بڻباسين. انهن جي ۽ ڪندڻ جي پالنا لاءِ ۽ وصيعت آهر پرمارت ڪرڻ لاءِ، حق حلال جي ڪمائي ڪرڻ، اسان جو انهنائي فرض يا گريا ڌرم آهي. ايمانداريءَ جي مهنت جي موزري تي اسان جو نصيب آهي. مثلاً باندري ياڻي پنهن جي ٻچي کي پيت سان چٻوڙائي هڪ وڻ کان ٻئي وڻ تي ٽپا ڏئي، هن جي آجروڪا پوري ڪري ٿي، پر پيت سان سوگهو چٻوڙ جي جهلڻ نه ٻچي جو فرض آهي. نه ٽپائيندو نه پنهن جو مڇلڻ پڇائي مؤت آڻيندو، جنهن جي چاٻنداري باندري ياڻيءَ مٿان نه نه مڙهي سگهجي. پر شارٽ پسون نه ڪن ٻيا ته پوءِ بندو ڪيئن منهن هوريندو؟

پنهنجي راجا شڪتيءَ ۽ توفيق پٽاندڙ پنهنجي مرض شناسيءَ ۾ ڪا به ڪوتاهي ڪرڻ نه گهرجي ۽ نه ٻئي پنهنجون چاٻنداريون ٻڌڻ گهرجن. صاحبن نه ائين اڻڻديش ڏنر آهي ته اي بند، پاڻ ۾ وشواس رک، پاڻ تي پاڙ ۽ رڳي ڪي ڪاٺي، شڪر ڪري وقت گذار ته سڃاڻي ٿيندي. ٻين جي مدد لاءِ بيڪ نه منگ، پر جي ٻئي سهاري جي ضرورت مهسوس نه ڪرين، ته سائينءَ جو سهارو وقت جنهن جي ساري مخلوقات مڙجڻ آهي. هر ڪو منس پاڻ خود ڪنهن نه ڪنهن دڪان يا مرڻيءَ ۾ آهي سو ٻين جا دڪان ۽ موٽاچيون ڪيئن مٽائي سگهندو؟ جي مدحس اعلا شڪتي يا ڪلا هجي هان ته هو هڙبڻ سار پنهنجي هڪ وس ڪري، ساري منس ذامع کي دڪي ۽ مهتاج ڪري هان. تنهن ڪري ٻين جي محتاجي ڪڍڻ، پنهنجي لاج وڃائڻي آهي ۽ ضمير وڪڻڻ آهي. ڏڪار آهي اهڙي جهڙڻ تي جنهن کان مؤت هڙ طرح اهڙ آهي. ٻئي جي اوت وٺڻ آهي ڪاغذ جي پٽيءَ تي ستر ڪرڻ يا وڻ جو ٿڙ ڪٽي ٿاريءَ تي لڳڻ.

انهيءَ مان اهو مطلب نه ڪڍڻ کپي ته ٻن انسانن يا ٻن ڌرين جو پاڻ ۾ سهيوڪ ۽ سهڪار نه هجڻ گهرجي يا دل ۾ همدردي. جيرو دنيا ۽ پراڻڪار جو سرشتو بند ٿيڻ کپي. پر ناف پوڄ ڏيئي آهي ته مالڪ مان ايمان وڃائي، منس جي ٿيڪ وٺي، هن جي لندي خرواشمند ڪجي. منهن ڇهائي هلجي يا گهر جاڙو بچجي سر جهڪائي هلجي. اها لعنت جوڳي جيون آهي. زندگيءَ جو اصول رڳو ادر پورنا نه آهي.

اي بداء، جي جس ڳاڻڻو اُٿئي ته جگديش جو ڳاء، جو سچو دانا ۽ ڪرنا آهي ۽ نه
منش جو، جو خود ڪارڻ يا ماڏير آهي. پر مانا جي شرن وٽ نه لهنجڻون نمائون ۽ منجورائون
مٽهن ۽ ضروري گهرجڻ عزت ۽ آبروءَ سان پوريون ٿين. صاحب هدايت ڪن ۱۱

(۱) تون ڪرنا ڪيٽا سڀ ٿيرا - ڪيا ڪو ڪري پراڻي

جا ڪٿڻ ٿڌو ڪرڻ تون اُٻي - سائي سچ سڀاڻي. اشوڀدي (۴) ۱

(۲) ڪيٽا ڪيا سالاھيئي - ڪري سوء سالاھي

ٿانڪ ايڪي ٻاھرا - ڏوڄا دالا ٺاھه. چوٿان، وار (۴) ۲
سلوڪ مھلا پھلا

جڏھين رزق به موجود آهي ۽ پنھن جي آدم سان ميسر نه ٿي سگھي ٿو ته پوءِ
چنتا ڇو ٿي ٿئي ۽ چنتا دُور ڪيئن ٿيندي؟ انهيءَ لاءِ پھرين اھو سمجھڻ مناسب آهي ته
چنتا خُود ڪھڙي بلا آهي؟ ڪامنا ڪرڻا آهي مانا ۽ لالچ پتا ۽ ٻيوئي جو ستان آهي چنتا،
جي ڪامنا ۽ لالچ نه هجي ته چنتا پيدا ٿي ڪانه سگھندي. جڏھن جيوڙ ڪامدا ۽ لالچ
انهن نه ٿي ٿئي آھوئي آهي آچست. سنساري وھڻوار ۾ هر انسان کي ڪي ڪارج ۽ فرض
آدايُون ۽ جوابداريُون آدا ڪر ٿيون پون ٿيون. جڏھين هُو انھن کي لڄا، آشا، خُود مطلبيءَ
۽ موت جي مراد جا رنگ ڏئي ٿو ته اھي بدلجي، ڪامنائون بڻجن ٿيون. ڪامنائون جي
خارس لهي لالچ مان پو لالچ جي خارس لهڻ جي نه آهي. پوءِ نه من جي ويچار ڌارا جي
حد ٿي ڪونه آهي. بيهڻ ۾ بيهڻ ڪوي. هيٺين ڏالھن نه ٺھارو ۽ نه وري ٻئي جي گھرج
پُوري ڪرڻ جو اونڙو رھڻو. باقي مٿين کي ڏسي پيو سڙو ۽ جلڻ، نه مان هيءُ ٿيان،
هُو به ٿيان ۽ منھنجن کي هيءُ به ملي نه هُو به ملي. وري جو لڄ ملي ٿيھن ڪان وڌيڪ
سپان ملي ۽ ٿيھن ڪان وڌيڪ ٻئي سال ملي. منھنجن ٻين کي ملي ته منھنجي ڏين کي به
ملي نه وري انھن جي اولاد کي به ملي. انھن پيا پيڙھين جون پيڙايُون پوکيُون.

پوءِ سڀ کي سڀ ڪڇ ڪيئن ۽ ڪيستاءِ ملندو رھندو؟ نتيجو: نااميدي، چڻستا،
چورا ڪورا، گھبراھت، ~~ڪوڙ~~ ڇٽي ڳارو، صحت بگڙيل، اشانتي، سرور جو روڳ ۽ من جي پيڙا.
مطلب ته چنتا مان پيڙا ۽ هاڻي پيڙا جي چنتا. ڪارج، فرض آدايُون ۽ جوابداريُون اتيئي
اُٿوڙايون ۽ آڏوڙايون رھجي ويون پر وچان ئي بيون ٿيون ڪننائون شروع ٿيون آھن جن
جي جھوري لڳي پئي آهي، پاڻ کي ۽ ٿيھن سان گڏ پنھنجن کي. سرور نستو، من منجھيل،
ھوش ڪم ۽ لڄا شڪتي غائب. خوشيءَ جھڙي خوراڪ ڪانه آهي نه ڇٽي جھڙو مرض
ڪونه آهي. هاڻي آواڻي مسئلي کي منھن ڏيڻ جي شڪتي نه رھي ته پوءِ جي پيدا ٿيل
چننائون جو عتاب ڪيئن ڪري سگھجي؟ رڳو هاءِ هاءِ نه اڀرور وٽ آندو آهي. مٿڌر مٿائي

چڏيو آهي. دلما سڪي ۽ وڳو مان دڳي آهيان. صبر، شڪر ۽ سندس سان ئي چٽا ڪي چڪتا چور ڪري سگهجي ٿو. ڏم ۾ ڏک آهن ۽ صبر ۾ شڪ آهن.

اي بدا، ڪڇ سوچ ويچار، آندو ۾ جهاتي پائي، من جي ويچار ڌارا جي وچ-ور وٽ ۽ پاڻ سان اورون اور نه هن حالت لاءِ تون پاڻ ڪيتري قدر جرابدار آهين؟ ڇا تون پنهنجي ڪارجن کي ڪامنان جي رنگ ۾ نه وڳو آهي؟ ڇا تون پنهنجي پلي سان گڏ يعني جو نه ڪڇ پاء سوچيو آهي؟ ڇا لالچ ۾ اچي تون ڪامنان جي حدن جا ٻنڌ نه ٺهجي چڏيا آهن؟ ڇا ڪالهه ۽ سڀان کي ملائي، اڄ جي ستيا ناس نه ڪئي آهي؟ ڇا تون جو دڪ، روپ ۽ پيڙا، تنهن جي من گهڙف ڪامنان ۽ ڪامنان جي چٽائن جي پيداش نه آهن؟ ڇا تون پاڻ کي بل هيٺ، نراس ۽ نڪمر باهڙي نه ٺهه ٻڌايو آهي؟ جي ها، نه پوءِ ٻين کي ڇو تون دوش ڏين؟ پٽون پاران ڪيڏين؟ ڪامنا آهي قرض نه چٽا آهي وياج جنهن ۾ تون جي شڪتي ۽ من جي شانتي يعني گروي وڪڙيون پون ٿيون. قرض ۽ وياج چڪڙو آهي ڪونه جنهن ڪري گروي چڪاڙي پئي. ڪرڻن جو نه هاڻي ڏيئي سائين ڪونه آهي. وڏي سڱن لاءِ نه ڪن نه ڪپائي آئي. چٽائن جي چٽائن جو گهڙو علاج ڪجي؟

سو اي بدا، ڪارجن ۽ ڪرڻن کي پنهنجي فرض آڏائي آندو، هڏو رک. خودمطلبي جو رنگ نه وڃاء. پنهنجو پلو چاهيندي، ٻين جو نه خير مناء. پير ڌرتيءَ تي رک ۽ آسمان ۾ تلوار نه هلا. جو اٿئي تنهن ئي راضي ره. جو ڏيئي تنهن جا ٿورا مڃ ۽ لاه. جي مشڪلاتون اڃا آهن نه؟ شايد اچن به نه، تن جي ويچار سان اڄ جي خوشي جو ٿو برباد ڪرين؟ پنهنجي لڳا شڪتي ۽ وصيحت آخر جنهن جي مسجلن کي سڃاڻي، ايمانداري ۽ اورچائيءَ سان منهن ڏي. باقي بزمائو ئي پاڙو. جتي پنهنجو وس پورو ٿئي ٿو اُتان وشواس شروع ٿئي ٿو. وشواس آندو، چٽا چورا ڪورا، شڪ شهن، سوال جوابي ۽ هار چيٽ کي ڪا به جهجه ڪانه آهي. جيئن ٿيو تيئن سمجھ جا ٽڪليف يا آندا اٽلتر ۽ اُمتجدد آهي، سا پوڙهي پئي ٿي. چٽا يا وڻج مان ڪڇ نه وٺندو. ڪري پوڙهي سان ئي دڪ جو ڏنگ ٺڪري ٿو وڃي. ۽ مصيبت سولائيءَ سان سهارِي سگهجي ٿي.

سهن شڪتيءَ ۾ وڏي ڪلا آهي. رڻ کان مَرڪ پلي. نا اميدي ۽ نراسائي، لڳا شڪتيءَ ۽ آتم وشواس لاءِ گهاٽڪ آهن. من جي غلاميءَ ۽ قبضي ۾ اهو زمين آسمان وارو وڏو برق آهي. چٽا ڪو، ڪارج سڌ نه ٿي ڪري بلڪ ٽڙڪ بڻجي ٿي. من اُٿيٽ جو جي ٿئي ٿو. تن بل هيٺ ۽ پو آڏين ٿئي ٿو. آس ۽ سستيءَ ڪري ويچار ڌارا، اشد ۽ اُٻو ٿئي ٿي. ڪونه جي ڦاڙن ۾ نه اڏو آهي نه اُنيا آهي. مَر ٿي آڏي ٻڌل آهي. جي من جي پاڙا ٻري نه سارو سنسار پوڙهي ۾ ايندو ۽ جي پنهنجي پاڙا چڱي آهي نه ساري

سمنار ۾ رڳو چڱائي. ڏسڻ ۾ ايندي. ايشور جي اڙت اڙي ڇڏيندي، صاعجن ڌرمائير آهي:

(۱) تڏهن تهن اور ٺاهي مڇي دڙجا - تون ميري منهن ٺاهي

تون ساڄن سنگي پرپ مڇو - ڪاهي جيستو ڏراهي.

(۲) ڪيتر جو مڇي ڇٽوڻو نا ڪري - ڪيا ميري ڇٽوڻو هرو

اها ڇٽوڻا هر ڪري - جو ميري چست نه هرو.

من جا اٺيڪ رنگ، روپ ۽ نالا آهن. چنبا به آهن مان هڪڙو رنگ آهي. چنبا تون

نه پيدا ٿين ۽ جي آهن نه دڙ ٿين، يعني اڄمت جي اوستا پراپت ٿئي، تنهن لاء ساڌن

ضروري آهن ۽ صاعجن آهي ساڳيا ساڌن سنڌيا آهن جي من کي موڙڻ لاء اڳتي ٻڌايا ويا!

آهن. من سان ڳالھ ٻولھ، من کي من سان ڇاڇڻ ۽ سدرارڻ، سردرشتي، دڪ سڪ اٽڪ

سمان، ايشور ۾ وشواس، پاڻو سم ڪري پوڙڻ، سنگوڙو جي شبد ۾ سرتي، ساڌ سنگس،

نام چنن. اهو آهي من جي اکين لاء گيان جو سرور، چنن پائي، جو ٽوڙل آسڻ آهي. ٺج

گهر ۾ واسو پائي ٿو. گورو ارجن ديؤ ڌرمائن ٿا:

(۱) جس پرپ راکيئس ٺس ٺاهي دڙڪ - نام چنن من هورٽ سوڪ

چنبا جاء مٽي آهنگار - ٺس جن ڪم ڪو نه پهچهار.

(۲) ڏر ڪي پائي آهي - ٺس سگلي چنن مٽائي

دليل ٿرڪ مهر وانا - هر نائڪ ساڄ وڪاڻا.

سو اي بند، روزي رازق جي هڪ ۾ آهي جو وحير نه آهي نه ڪير به آهي.

هو ئي ساري مخلوق جي، رات ڏينهن ۽ هر هميشه پوداخص ٿوي ٿو. جو ڏي

ٿو سو نه آهي ۽ جو روپ آهي نه گهري ٿو سو نه آهي ۽ جو روپ آهي. جي هيج ۽

لالچ کان آجو ئي، ايشور جي اوت وٺين، نه توکي ڪا تمنا نه رهندي، سڀ لازمي

ضرورون پوريون ٿينديون ۽ من شانت مڇي ۽ تربت رهندو. اها هيج ۽ لالچ ئي آهي جا من

اسانت ٿي ڪري، ها ها ئي ڪرائي، رڃ بنياڻ ڊوڙائي، بين جي ڪاڻ ڪڍائي،

چنباڻ ۾ چور ڪري، سر پر سڪائي ۽ ووبڪ وڪائي. پر ڪل ڪانه ٿي پئي نه ڪوڙي

ڪچ ڪاڻ ڪڍي نه قرباني ڪرڻي ٿي پئي ۽ ڪيتري نه قيمت ڪاڻي ٿي پئي. اها

ڪل آهي گيان، جنهن پائي ۽ جاني کانپوء، جيرو لالچ جا قددا ڦٽا ڪري، ستوش ۾ اچي

ٿو، پاڻي اڳيان سر جهڪائي ٿو، رب جي رضا ۾ رهي ٿو، آئي جو ايمان نه ٿو ڪري،

وٺي جو ارمان نه ٿو ڪري، حق حلال جي ڪمائي ڪري ٿو، ڪمائي وڌندي وراهي

(۱۰) مَن کي موچڙو.

(۱) ڪيا تُون رَنا دِڪَڪي - پُتر ڪلتر سينگار
 رس پوڳهه خوشيٿان ڪره - ماڻهه رنگ اُٻار
 بهت ڪره فرماشي - ڌرتي هوءَ اُٻار
 ڪرنا چت نه آوئي - منمڪَ اُنڌ ڪرار
 ميري من - سڪدانا هر سوء

(۰.۱)

گور پُرسادي پائبي - ڪرم پراپت هوءَ
 ڪوڙ پوڳهه ڪپتائيا - سندا رها خاڪ
 هٿور ڪٿور ٻه رنگي - ڪيئي رت اُٻاڪ
 ڪسهي چت نه پاوئي - پُريا سڀ ساڪ
 سرجهار ٻلايا - وڻ ناري لاپاڪ
 لدا بد ڏٺا تُون - ماڻيا ڪره اُڪت
 جسو تُون پڙيادا - سو سڻ ٺههي اُٻاڪ
 اهنڪار ڪره اهنڪاري - واپيا من ڪي مٺ
 نڀرپ آپ ٻلايا - نا نڀر نام نه پٺ.

[نسري راڳ، مڪلا پنجوان، شبد (۱)]

(۲) پُڪي اُٻ پهلبي - وڻ ٻجهي مڱڻ اُڃاڻ
 سر پڙپ چت نه آيو - چڱي ٻيڻاڻ
 سگرور مڙي چت لاء - سدا سدا وڻڻ ماڻ.

۱. استري. ۲. گهڻا. ۳. پرماتما. ۴. ڪرپا. ۵. وشين جا پوڳهه. ۶. مٽي، پٽي. ۷. گهوڙا.
 ۸. هاڻي. ۹. مٺ مائت. ۱۰. پٽ ٻاراڻا. ۱۱. ڪني، گڏ. ۱۲. وشواس وکين ٿر. ۱۳. ڦاٽل،
 ڇڪڙيل. ۱۴. مان شان. ۱۵. آسرو پلي. ۱۶. صفائي ۽ سينگار ڪرڻ. ۱۷. بنا. ۱۸. سمجهڻ.
 ۱۹. مڙڪڻ، ٻي سمجهه. ۲۰. ماسڻ، قبرستان. ۲۱. سان. ۲۲. پرماتما جي رنگ، پر رڳو
 جي. - سوچ.

پرواڻي - نون آنيا لاهي ليڻ

(۰.۱)

لگا ڪت ڪٽڪڙي - سڀ مڪڏي چلي ريڻ.
 ڪڏم ڪري هس پڪيئا - دسي لاهي ڪال
 اوڻي ساڻ منڪ هي - ڦاڻا مائيا جال
 مڪتي سڀئي پاليتھ - جو سڄا نام سما
 جو گهر ڇڏ ڪراوڻا - سور لگا من ماهر
 جڏي جاء ٿڌ ورتا - تسڪي چننا ناه
 ڦاڻي سڀئي نڪلي - جو گور ڪي پري پاهر
 ڪوئي رڪ نه سڪي - دوجا ڪونه دکاء
 چاري ڪندا پالڪي - آء پويا سرڻاء
 نانڪ سڄي پانهاه - ڏيڍا لپيا ڪڍاء.

[سري راجه، مڪلا پنڊوان، شبد (۳)]

(۳) پهلئي پيار لگا ٿو ڏ - دوجي ماء ٻاپ ڪي ڏ
 تيجي پيا ٻاپي ٻيٺ - چوڻي پيار آبي ڪيڏ
 پنڊوجي کان پيڻ ڪي ڏاهي - چوري ڪار نه پيڻ ڏاهي
 سترجي سڏج ڪيئا گهر واس - اڻوي ڪروڙ هونئن ناس
 ٿاوي ڏوڻي اڙي ساه - دسوي ڏڏا هونئا ساه.

[راجه مانجهه، مڪلا پهلا، وار (۱)]

(۴) دن رات ڪمائڻو - سو آيو مائي
 جس ٻاس اڪانڌو - سو ويڪي ساڻي.

۱. ڦاڻو، مڪتي. ۲. ڪڪرم، ٻاپ. ۳. گذرندي وڃي ٿي، ۴. رات، زندگي. ۵. ڪوئا
 آڻو. ۶. اوڙهي طرح. ۷. چاري. ۸. سمجهو ڪن. ۹. هي سنسار. ۱۰. رهڻو، وڃڻو آهي.
 ۱۱. ڦاڻل. ۱۲. ستر وڌ کان سواء ڪر پير. ۱۳. پٽڪي. ۱۴. زندگي جي ڏهن حص
 - ان پهرين حص. ۱۵. سڃاڻپ. ۱۶. پيڻ. ۱۷. راند. ۱۸. ڊورڙڻ. ۱۹. ڪڏ،
 ڪنڊ. ۲۰. پيري. ۲۱. رڪ، خاڪ. ۲۲. ڪرم ڪرڻ ٿو. ۲۳. لکائڻ ٿو. ۲۴. ڪڏ، ساه.

سَنگِ دِيکِي کَر ٿَهارا - ڪاءِ پاپ ڪمائيئي
 سَڪَرَم ڪڇي نال لڇي - نرڪِ مَول نه ڄاڻيئي
 آت پهر هر نام سمرهه - چلي پيري سائي
 پڇ ساڌ سنگ سدا نانڪ - مِتھ دُک ڪمائي
 ڦل وڻج ڪر اُڏر پرهه - مَورڪ ڳاوارا
 سڀ ڪڇ دي رهيا - هر ديو ٿَهارا
 داتار سدا دڻيال سوامي - ڪاءِ مڏھ وِمارئي
 مل ساڌ سنگي پڇ ننگي - ڪَل سمُها ٿارئي
 سڌ ساڌڪ ديو مَن جن - پگ نام اڏاوا
 بدوئ نازڪ سدا پڇيئي - پرپ اڻڪ ڪرڻي هارا
 ڪرت نه ڪڇي - پرپ پرڪم ٿَهارا
 ڪوڙ ڪهت ڪماوڙي - جِسمُھ سسارا
 سسار ساگر ٿي ٿريا - جِي اڪي ڌيانيا
 ٿڃ ڪام ڪروڙ اُنڊنڊا - پرپ سڙائي آليا
 چل ٿل مهيل رويا سوامي - اوچ اڪم اپارا
 بدوئ نازڪ ٿيڪ جن ڪي - چور ڪم اڏاوا
 سڀڪ هر چندنرڙي - اُسٿر ڪڇ ناهي
 مانيا ونگ چيئي - سنگ نه ڄا هي.

-
۱. پرماتما. ۲. چڱا ڪرم، پڇ. ۳. ڪمايل، گڏ ڪيل. ۴. چل ڦل، ڏوهه ۽ ٺڳيُون. ۵. بيت.
 ۶. هڪ منو. ۷. سڀيئي. ۸. جڳياسو. ۹. وڻتي ڪري چون ٿا. ۱۰. سڀ ڪڇ سڃاڻيندڙ.
 ۱۱. وري وري ڄمن مون ٿا. ۱۲. ڇڏي. ۱۳. سڀ مھانمائون. ۱۴. سڳي، جڀل.
 ۱۵. آڪاس ۽ پُرڏي ۽ جي وچ ۾. ۱۶. ڏسي. ۱۷. پيا بان، رڃ. ۱۸. قائم،

هر سنگ سائي سدا ئيري - دئس رئا سام ئي
 هر ايک ان کچ اور ناھي - پاء دئا چاليئي
 ميٺ جوين مال سر بس - پرپ ايک کر من ماھي
 بدولت ناک وڏ پاڪ پائيئي - سؤک سھج سائيئي

[راڳم آسا، مڪلا پنجوان، چنت (۱۲)]

(۵) هر جس ري منا ٿاء لي - چر سنگي هيئ نرو
 اوٿر بيٿو چاف هيئ - گھو مان ليئ ميرو
 سڀني رت دن راج سڻ - آف نيٺن ليگائيرو
 گال قاس جب گل پڙي - سڀ پيٿو پرائيرو
 جان اوڄھڪي باوري - تي کاج بگاڙيرو
 پاپ گرب ٽڪيٿو نهي - نه گرب براريرو
 جھ پڏ گور اڀدسيا - سو سن ري پالي
 ناک گھٽ ٻڪار ڪي - گھ پرپ سرائي

[راڳم ڏندگم، مڪلا ڏاوان، شبد (۱۳)]

(۶) لک چراسيه، ڀومتي ڀومتي - ڏاپ چير آب پائيرو
 ري موڙي - نون هرچي رس لپٽائيو
 اُمرت سنگ بس هيئ ئيري - پکيا سڻ ارجهائيرو
 رتن جوهر بنجن آيو - گالر لاد چلائيرو
 جھ ڏهر مهر ٿڌ رهيا بسا - سو ڏهر چيٺ آيو

۱. پرماتما. ۲. راف. ۳. بادڪر. ۴. دئيٺ ڀاڙ، پياڻي. ۵. جلاء. ۶. جرائي. ۷. سڀ ڪچ.
 ۸. وقت. ۹. ڏندگي. ۱۰. ڏندو پير وڃي. ۱۱. ڏن دولٺ. ۱۲. ڀاڙيل. ۱۳. ڪونس ڪنارو
 ڪيٺ. ۱۴. اھڻڪار. ۱۵. بڪڙ، سهارو وٺ. ۱۶. اموک. ۱۷. ڏولپ. ۱۸. ڇوٽي. ۱۹. وڪارن
 عي وش. ۲۰. واپار. ۲۱. پاڻ سان ڪٿي وٺين. ۲۲. سرڻپ. ۲۳. اصلي وطن.

اَنل اُڪنڊ پراڻ سڪدائي - اڪ نمڪ نهِي ٿڌ گائير
جَهان جاعا سر تان وسارو - اڪ نمڪ نهِي من لائير
پُتر ڪلتر ڳرھ ڊيڪ سمگري - اس هي مه ارجهانير
جس ڪو لائير ٿي هي لاڱا - ٿسي ڪرم ڪمائير
جڻم پيئو ڪر مال تان ساڌ سنگ پائيا - جن نانڪ برهم ڏيائيو.

[راڳه مارو، مڪلا پھلا، اشٽپدي (۱)]

(۷) چوڏھ، پراڻي ڪرڙ ڪٻاڙا - ڪوڙ ماري ڪاڻ اڇاھارا
ساڪس ڪوڙ ٻجھ، من هومِي - ڏھ مارڪ ٻجي پڇائي هي
چوڏھ، ٿندا ٿام پراڻي - پڙ پڙ ٻجھ سائت نه آئي
مِل سب سنگس نام سلاھه - آتم رام سڪائي هي
چوڏھ، ڪام ڪروڙ پراڻي - هومِي ڏنڌ چوڏھ لپٽائي
ستگور سرڻ پڙھه ان ابرھه - اڪ نريعي پڙجڻ پائي هي.

[راڳه مارو، مڪلا پھلا، سولھو (۶)]

(۸) من^{۱۵} ڪو - ڪجهو نه هر گُن گائير
ٻکيا سڪس رهيو نس^{۱۶} باشو - ڪپرو اُڀرو پائير.
ڏور اُڀدڀس سڀو نه ڪان - پسر ڏارا لپٽائير
پر ٿندا ڪارڻ به ڏاؤف - سمجهيو نهِي سمجهائير
ڪهان ڪهڻه مِي^{۱۵} اُڀي ڪرني - جهه پند چمر گرائير
ڪهه نانڪ سڀ اڙڪن مُون مِي - راک ليھ سرنائير.

[راڳه سارنگم، مڪلا ناوان، شبد (۴)]

۱. پرماتما. ۲. کن پل. ۳. لڪاڻو، گهر. ۴. پدارت. ۵. ويل، ٿاڻل. ۶. ڊاڙو. ۷. چمر پوڙي.
ڊگ، سهدين. ۸. مڙوڪو. ۹. آهنگار. ۱۰. دئيس پاڻ، پيائي. ۱۱. جلن ٿا. ۱۲. ڪڪرم.
۱۳. ٻجھ، پورندا. ۱۴. سيار ساگر. ۱۵. پنهن جي من جي ڪرلوان ڪري. ۱۶. ڏينهن
واصف. ۱۷. پسند پيو. ۱۸. استري. ۱۹. پتڪي ٿو. ۲۰. طرح، ريت.

(۹) لُي نَر - کِيا پَران سَن کِيا
اُن پازوني پگت نهی اچي - وُکي دان نه ديد
 کلام نه پسرار کرون نه پسرار - لوپ نه چوندو دوا
 پسر نندا مک لي نهی چوئي - نقل پئي سپ شيوا
بانت پار گهر موش برادر - يمت پسر اُبرادي
جه برلوک جاء اڻکيرد - سوتي ابددا سادي
 هيسا ته من لي نهی چوئي - جيته دنيا نهی پالسي
 پرماند ساد سنگت مل - گتا پُنيست نه چالسي.

[راڳه سارنگه, پڳت پرماند, شبد (۱)]

(۱۰) موت مکيت گن سار نه جاني - گني ايني گرو شبد پچاني
ئون گسي آڙ قالي جال - آلک نه جاچه ردي سمال . (۱. و.)
اڻک جيته کي چيئا گاهي - جل لوي اُڙدي جل ماهي
سرب جيته کي برهاني - جب پکڙي تب هي پچاني
جب گل قاس پڙي اُف پاري - اُڙ نه ساکي پکي پاري
وس چوگه ميمک گوار - قالي چوگه گنگ کيان اچار
سنگور شير لوني جر کال - هردي ساچا شبد سمال
کُور مٺ ساچي شبد هي سار - هر کا نام رکي اُڙار
 سي دک آڻي جو پوک پلاسي -

نازک مکيت نهی ان لوي ساچي.

[راڳه ملار, مکلا پهل, اشتپدي (۵)]

-
۱. هي جيو. ۲. ذرمي شاستر. ۳. هڪ مترو. ۴. مسافرن کي مارڻ. ۵. پراوا گهر ڦرڻ.
 ۶. پاڻي. ۷. نندا، گلا. ۸. اڳيان ڪرڻ. ۹. ڪرڻ پيو. ۱۰. پوتر. ۱۱. من مارڻ.
 ۱۲. پاڻيءَ جو پکي. ۱۳. پرماتما. ۱۴. ٻين جيئن جو ماس کائين ٿو يا ٻين سان انياءَ ۽ اچار
 ٿيو ڪرڻ. ۱۵. ڳروي. ۱۶. کسيپ ڪولي. ۱۷. ڦال. ۱۸. جهڙو موت جو چڪر. ۱۹. ڌارڻ
 ڪر. ۲۰. برلوک ۾.

سري واځه، محلا
پنجوان، شبد (۴)

(۱۱) پهلا بهر ښي گڼيا - د وچي پر سوځيا

ليسيه جاکه پککيا - چولي پر توږ پکيا

کدهي چپ له آيو - چن جيه پدې د پکيا.

واځه، گوزي، محلا
پهلا، شبد (۱۳)

(۱۲) لندا چندا کره، پراني - چولي لاعتباري

ويل پراني جوهره، چيژي - کره چولي پر ياري.

واځه، گوزي، محلا
چران، شبد (۱۹)

(۱۳) ميري من شيوه، سو پرې سرب سکدانا -

چپ شيوه پکي لږ گهر وسيعي

گورمک جاء لوه، گهر اېنا - گهر چندن هر چس کسيه.

واځه، گوزي، محلا
پهلا، اشهدې (۶) ۱۷

(۱۴) کيا لي آيا لي جاء کيا - قاسه چم چالا

ډول پدا کس چيژي - آکاس پانالا.

واځه، گوزي، محلا
چوران، کرهلي (۹) ۱۱

(۱۵) من کرهلا ميري ساچنا - هر خرچ لپا پيا

هر درگه، پکيا - هر آب لپا گل آه.

۲(۸)

(۱۶) اترندان - ن کرهلي - يرم پوه بهر پال

کور برک پورا پکيا - هر سچ لدا نال.

واځه، گوزي، محلا
پنجوان، سکمي
صاحب، اشهدې (۳)

(۱۷) برک کي چاڼيا ستره ونگه لاوي - اوهر، بنسي اوهر من پچتاوي

جو ديسي سو چان هار - لپت رهيو نه اوند اوندار.

۱۵(۴)

(۱۸) من مورك، کاهي بللائي - پرب لکي کا لکيا پائي

دوک سوک پرې ديونهار - اور تياک تون سه، چتار.

جر کچ کري - دني سک مان - يولا کاهي تره اچان

کون بس آبي تويي سگ - لپت رهيو رس لويي بنگه.

۱. زندگي جو بهر لون حصو. ۲. اگيايي لند. ۳. اجائي بکواس. ۴. پوري، پداپرو. ۵. پرمالما. ۶. سريو آتما. ۷. ساراه. ۸. اوشواس. ۹. استري. ۱۰. تکين لرو. ۱۱. چي سرؤپ بر. ۱۲. کورو معرفت. ۱۳. چپ، ديان ذر. ۱۴. کوه، چي کنگري. ۱۵. نورتي. ۱۶. آب. ۱۷. هر نام جو سمر. ۱۸. عزف ملندي. ۱۹. کوچنا. ۲۰. وځ. ۲۱. چانو. ۲۲. ناسون، اي بڼا. ۲۳. چلائين. ۲۴. گرمين جو ليکو. ۲۵. ياد کر. ۲۶. شي، چيز. ۲۷. پريت.

- (۱۹) بَرِ کَا بُرا نه راکهه، چيپ - مَرِ گَم دک نهئي پائي ميمت
هر هر تنف ميمت گور دينا - اِه سکه، نالک اَن دن چينا .
- (۲۰) اي مَن هوري باولي - هر رس چاکه ساد هاء
اَن وَس لاگا اَرَن قَره - اِرِنا چيمر گواء .
- (۲۱) مَن اَرَن جومف سرؤپ هي - اَپنا مؤل پچاڻ
من هر جي نيري نال هي - گور متي رنگه ماڻ .
- (۲۲) اِرِنا کاهي گم لوپ لاکي - وَن چيمر کوٺيا
اَرؤب چيمر کرم اَرؤم - پهچ ناهي اِرِوٺيا .
- (۲۳) اَپنا گهر مؤسَس راکه نه ساکهه - کي اَر گهر چهره لاگا
گهر دَر راکهه، جي رس چاکهه - جو گور مک شيوک لاکيا .
- (۲۴) چَم لَه پاڻ اَپنا اِه مانج - تَه لَه ملڻ دورائي
اَن اَپنا کرم پهچارا - تَه لَه پهچ بکائي .
- (۲۵) ري جَن اَنارو دپوه - سَٽيا گهي وِهاء
سنگور کا شبد سَن نه چاکيو - اَنتر نه اَپچير چاهه .
- (۲۶) ماڻ پنا پائي سَس بنا - لاکي وَس اَهٽانا
چرين اَن اَرِپنا کي مد هي - اَه اَنس رهجي دوانا .
- (۲۷) جَب لِک چوم کائيا مه اَرِپي - اَپا پسؤ نه اَرِچهي
لالچ کري چيؤن پد کارن - لوچن اچؤ نه سؤجهي .
- (۲۸) لوپ موه ايمان اَرِوٺي - مَرڻ چيپ نه اَرِوي
اَتر متر پهچار بنا - اِه کرم پهچاوي .
- واڳه آسا، مڪلا
پنجوان، شبد (۶۲)
- واڳه آسا، مڪلا پنجوان،
اشتهددي (۱۵)
- واڳه آسا، مڪلا نهچا،
چنت (۵۲)
- واڳه آسا، ڪچير
صاحب، شبد (۲۳)
- واڳه سرورث، مڪلا
پهلا، شبد (۱۰)
- واڳه سرورث، مڪلا
پنجوان، شبد (۳)
- واڳه سرورث، مڪلا
چولان، وار (۲۳)،
ساروگ مڪلا نهچا
- واڳه ڏناسري، مڪلا
ناوان، شبد (۲)
- واڳه ڏناسري، ڪچير
صاحب، شبد (۲)
- واڳه چئستري، مڪلا
پنجوان، چنت (۱۳)

۱. ٻين جي مدائي. ۲. سڃاتو آهي. ۳. ٻيا وڪاري. ۴. ڌرتي، ڪيتي. ۵. پهچ. ۶. چيمن.
۷. وڪارن کان ڦريل. ۸. وڪارن کان وس ۾ رک. ۹. گورو، معرفت. ۱۰. پريم ۽ وڻج.
۱۱. پراتو پنهنجو. ۱۲. سڀني ۾ خراب خراب. ۱۳. پت. ۱۴. زال. ۱۵. وڏائي، خوشامند.
۱۶. نشو. ۱۷. ڏينهن رات. ۱۸. آتما. ۱۹. دلهي. ۲۰. گيان رويي نيترو. ۲۱. وهوار.
۲۲. عمر گذرندي وڃي ٿي.

- (۲۹) ئۆيى كەم كەتۈپ كەلۈپتەن - ئام كىيىپ بىلا بىيىپ سولتاپا
 ئۆسۈر ئېلىپ بۇجەيىپ نە زاپانا - مائىيا - مەھەم - رەنگە لىتالسا.
- (۳۰) ئېيىككە چاكانى كەيىپتەن ئاندا - سىيىپ سىيىپتەن ئاھى
 نىكتە ۋەسە كەتۈپ جالپىي دۇرى - پايى پاپ كىماھى.
- (۳۱) بېكىپ ئىن ئىيىكا ئىيىك رىي سىيىپتەن - ئام مەھەم ۋەسە بىيىپ
 بىن ۋەسە چاكانى بىز كىيىپ سىيىپ - ئىيىك نە ھەمەم جىيىپ.
- (۳۲) ئۆلۈپ كىچ نە ھەمەم بۇرى - كام كىرۈپ مەھەم جەھەم
 كىيىپ بىكار جىيىپتەن كىيىپ ئاھى - غەل سىيىپ نە ئۆلۈپ جالپىي.
- (۳۳) كىن مەھەم ۋەسە كىرۈپ ئۆلۈپ جەھەم - مەھەم پاپ مەھەم كىيىپتەن
 ئام ئام مائىيا دىيىپ سىيىپ - مەھەم مائىيا كىيىپ مەھەم بىيىپ.
- (۳۴) ئۆلۈپ ئۆلۈپ سىيىپ كىيىپ بىيىپ - ھەم سىيىپتەن جىيىپ لاء
 سىيىپتەن ئال ئۆلۈپ ئۆلۈپ لاءىي - ئان لاء سىيىپتەن ۋەسە.
- (۳۵) مائىيا مەھەم مەھەم مەھەم - سىيىپ نە لاءىي كىيىپ
 راجا ئام ئام ئام ئام - سىيىپ بىيىپتەن ۋەسە.
- (۳۶) ئاي مەھەم جىيىپتەن ئۆلۈپ - مەھەم ئىيىپ ۋەسە
 كىيىپتەن شىيىپ ئۆلۈپ - سىيىپ لىيىپ بىيىپ.
- (۳۷) جەھەم سىيىپتەن كىيىپ لاءىي - ئام كىيىپتەن نە ھەمەم رىيىپ
 چۆلۈپ جەھەم كىيىپتەن - ئام كىيىپتەن ئۆلۈپ ئۆلۈپ رىيىپ.
- (۳۸) ئېلىپ چۆلۈپ ئۆلۈپ ئۆلۈپ - مائىيا مەھەم مەھەم جىيىپتەن
 ئۆلۈپ نە بۇجەيىپ كىيىپتەن ئۆلۈپ ئۆلۈپ ئۆلۈپ سىيىپ بىيىپ.

۱. ئايى كۆلۈپتەن ئۆلۈپ ۋەسە ۳. ئىيىپ ۴. پاپ مائىيا ۵. كۆلۈپ ئۆلۈپ ۶. دىيىپ ۷. ئام
 ۷. لاءىي ۸. غەل ۹. ھەمەم ۱۰. ھەمەم ۱۱. جىيىپ ۱۲. سىيىپ ۱۳. ئام
 ئۆلۈپ ۱۴. بۇجەيىپ ۱۵. ئام ۱۶. سىيىپ ۱۷. سىيىپ
 ۱۸. ئام ۱۹. ئام ۲۰. ئام ۲۱. ئام ۲۲. ئام ۲۳. ئام ۲۴. ئام ۲۵. ئام ۲۶. ئام ۲۷. ئام ۲۸. ئام ۲۹. ئام ۳۰. ئام

- (۳۹) ڏنڌا ڪرم سڳي پٽ ڪووس - پور نه مٿس ڪوڙا
 ۽ ڪوڙو شيد مڪڻ نه ٿي ڪڍي - اٽڙي ڏنڌ ٻارا.
- (۴۰) چار ۽ اٺي پور پٽ ڪٽڻ سڀڻي - ماڻا موڙ ٻاري
 جس اٽو پور ۽ رام وس ناهي - ڏنڌا ڪرم ٻڪاري.
- (۴۱) ڪوڙو اُڙائي ننگائي دن وٺن - لهڻ ڪرم ڪماهي
 ڪٺا ناهي ٿي ٻاهر لاکي - ڏاڏ ڏاڏي ڏي پاهي.
- (۴۲) ڪاڻيا مڻ وڌاڻيا - پٽي ڪوڙ ڪي هار
 اڪ ٻڪ وڏ چلاڻيا - ٻن ٽاڙي ٻڪ چاڻ.
- (۴۳) ڪير ڏيڻ ڪوڙيا ڏي سڏ - ڏاڏي نه چالي ساڻ
 پاء ڪهاڙا ماريا - غافل اُڀري هار.
- (۴۴) ڪير سکر ساکا بهتي ڪيئي - ڪيڻو ڪيڻو نه مٽ
 چالي ٿي هر مان ڪٿ - سڄي اٽڪو چيٽ.
- (۴۵) ڪير هر ڪا سرون چاڏ ڪي - ٻالو بهت ڪٽڻ
 ڏنڌا ڪرنا ره ڪها - پائي رهيا نه پٽ.
- (۴۶) ڪير وڙ نه چيٽو - ڦير يا لالچ ماڻ
 پانپ ڪرنا مر ڪيا - اوڏ ٻني ڪن ماڻ.
- (۴۷) فريدا جا ٿڌ ڪٽڻ ويل - نان ٽون وڏا ڏي سڏ
 مرڪ سنوئي ٺهين - جان پراڻيا نان لڏي.
- (۴۸) فريدا چار ڪوڙيا هٿ ڪي - چار ڪوڙيا سر
 ليڪا وٺ منگهيا - ٽون آه و ڪيري ڪر.

۱. غافل. ۲. ڏنڊو ۽ هٿوڙو. ۳. جلا. ۴. اٽ. ۵. پٽي پٽي. ۶. ڪوڙو ٻهري.
 ۷. ڪهاڙو. ۸. مذهب. ۹. ساڻي ۽ مٿر. ۱۰. پرماتا. ۱۱. عمر ختم ٿي چڪي. ۱۲. ڪوڙو ٻهري.
 ۱۳. سان پور لڳل اٽڪي. ۱۴. چار ٻهري. ۱۵. ٿڌ. ۱۶. ڪوڙو ٻهري. ۱۷. ڪوڙو ٻهري.
 ۱۸. مانس جنم ورتو؟

- (۴۹) کُن مَن دِ بَچِي سَچَا - اِسا هَسُٔا سَاو
 نِس سَٔ ٺِيهِن نِه ڪِهڙِي - چو دِ سِي چَلڙاڙ.
 (۲) مَلوڪ، مَڪلا ٻهلا
- (۵۰) رِي مَن ڏِيڪَ ڏَ ڏُولِيءِ - سِيڏِيءِ مارِڪَ ڏانڊ
 پاڇِيءِ پاڳَهَ ڏِراوڙو - اُڪِيءِ اُڪِن تلاءِ.
 (۷) مَلوڪ، مَڪلا ٿاوان
- (۵۱) ٻِڪِن سَٔ ڪاهِي وِچو - ٺِمڪَ نِه هوءَ اُداسُ
 ڪِه. ٺانڪَ پُڄَ هَر مَنا - پڙِيءِ نِه چِر ڪِي: قاس.
 (۳) مَلوڪ، مَڪلا ٿاوان
- (۵۲) چِهه مَٺيا مَٺيا لَچِي - سَپ نِي پَٽو اُداسُ
 ڪِه. ٺانڪَ سَن رِي مَنا - تِه. ڪُهَتَ پُڙهَر لَواسُ.
 (۱۸) مَلوڪ، مَڪلا ٿاوان
- (۵۳) چُهبا گُن ڪُوبَدُ پَچِه - ڪُون سَنه هَر ٺَلر
 ڪِه. ٺانڪَ سَن رِي مَنا - پڙهَ نِه چِر ڪِي ڏامر.
 (۲۱) مَلوڪ، مَڪلا ٿاوان
- (۵۴) لَچَ ڪِر دِ پَڪِيو چَڪم مِه - ڪو ڪَآهُو ڪو ٺاڙ
 ٺانڪَ لَر هَر پَڪت هِيءِ - تِه. راکو مَن ماڙه.
 (۴۸) مَلوڪ، مَڪلا ٿاوان

۱. سَن مَٺيا ٺُون. ۲. ڪَل، ڪُڪ. ۳. ڦاڻِي، ٻِي ٻڌا. ۴. اُٺِي رَاه تِي نِه وِچ. ۵. شِينهن،
 چِر ڪال. ۶. پُڙوڪ مَر. ۷. وِڪاون چِي وِش. ۸. پُرماتما. ۹. تِياڙ ڪِي. ۱۰. هَر دِي مَر.
 ۱۱. زبَان. ۱۲. ڪَن. ۱۳. چَڱِيءَ طَرَح. ۱۴. ساڻِي. ۱۵. سَچَا. ۱۶. ٺانڪَ،

(۱۱) کچ سمجھ ۽ سوچ

(۱) هُم تڏ آکان ميري ڪاٺيا - تون سڻ سڳ هماري
 ننڍا ڇنڊا ڪرھ پرائي - چرئي ڏي اعتباري
 وٺڻ لرائي جرھه ڇيڙي - ڪرھ چوري ٿراري
 هٿس ڇليا تون پڇي رهي - اهو چتر هونءِ لاري
 تون ڪاٺيا رهيو سمنڊ - تڏ ڪيا ڪرم ڪاٺيا
 ڪر چوري مڇ ڇا ڪچ لڳيا - نان من پلا پائيا
 هٿس نه سڀا پلڻ نه ڏيڙي - آهلا جمر کرائيا
 هُم ڪري ڏهياپي هونءِ - بابا نانڪ ميري بابت ڏاڙجي ڪولي

[راڳ گوڙي، مڪلا پھلا، شبن (۱۲)]

(۲) تڏا ٿر ڪوٺو نهِي - ڪاءِ پساڙهه پاڙ
 اٽڪ بڇ ٻلڇل ڪرھ - ماٺيا ايڪ اٻاءِ
 ٿڌي سنڃهه سرم ڪرھ - لاڳ پڙهه گاڙ
 من ڪي ڪام نه آڙي - اٿي اُڙس ٻار
 ٿي پاڙهه گوڙ بند پڇه - سنهه ڪي سڳ ليھ
 پوڻ ڪرھ سڌا اٽڪ سڏ - اڀا ساڃا آسنهه
 ڪارن ڪرن ڪراڙو - سڀ ٻڌ ايڪي هات
 چمب جت لاڙهه نه لکھ - نانڪ جت اٽڪ

[راڳ گوڙي، مڪلا پنجوان، ٻارن آڪري (۱۳)]

۱. ڏهِي، نراري. ۲. ابدیش. ۳. چغلي. ۴. اوشواس. ۵. استرپي. ۶. تڪين. ۷. آٺا.
 ۸. ڌڪاريل. ۹. بي بڻا. ۱۰. ڏاڍو خوش ٿيندي هُئِين. ۱۱. هي لوڪ، ۱۲. پراوڪ.
 ۱۳. داخلا. ۱۴. اڃا به. ۱۵. اٿي ڏکي. ۱۶. نهڇل، ڦاٽر. ۱۷. پڪيڙين. ۱۸. ٽڪيڙن. ۱۹. ماٺيا.
 ۲۰. گڏ ٿا ڪيو. ۲۱. محسب. ۲۲. وقف. ۲۳. پرماتما. ۲۴. اٻاءِ.

(۳) اَبَ وَجَ وَلاؤُڙيا - لِيِ كِيا چُرُ لائيا
 مَهَلَسَ هُڊَڙِيئا - كِتَ كُڙُ لَڀاڻيا
 كُڙُڙِي لُڀاڻيا دَوَهَ ماڻيا - گرِهَ ڀاڀِ اَمِيئا
 کُن پَسَرِ ڀِڀِي جِهَ هَمَرِي - کَالِ ڀِڀِي جِڻيا
 مالُ جِڙين چِڙن وِڻِي - رَهِيڙِ ڀِڻِي کائيا
 نائڪَ ڪَماڻا سڳِ چَلِيا - نِهَ جاءِ ڪِرَتَ مِڻاڻيا
 قانوهَ مِرَگَ چِڙِي - ڀِيڪَ رِڻِي چِڻڊرائِي
 سُوکِهَ دُڙِڪَ ڀِي - لَسَ ڀاڀِ ڪِمالِي
 ڀاڀا ڪِمالِي چڏِهَ ناھِي - لِيِ چِلي گهٽَ ڪَلَاوِيا
 هِرَ چِڻڊلُڙِي دِڀَکَ مَوِئا - ڪُڙُ سِيجا راوِيا
 لِبَ لوڀِ اَهَنڪارَ ماڻا - گُرَبِ ڀِيئا ساماڻِي
 نائڪَ مِرَگَ اڳيانَ ڀِڻِي - اِهَ مِڻِي آوُڻَ جَاوُڻَ
 مِڻِي مَکَ مَڻا - ڪِڻَ لَڻِي اڏاري
 هِڻِي گِرَمَ ڀِيئا - ڪِڻَ لَڻِي لَڏاري
 لُڙِي دَهَمَ ڀِيئا کِنَ مِهَر - خِصَرِ چِڀَ نِهَ آئِيو
 دُڙِڪا سَڙاڻِي گُڻَڻَ ناھِي - ڪِڻِيئا اُڀَڻا ڀاڻِيو
 گُڇِها ڪَماڻا بَرُگُڻَ هَوِئا - اَبَ اَنهَ هُڻواري
 نائڪَ سَڱُڙِ ڀاجِهَ - مَوِئا مَمڪو اَهَنڪاري
 [راڳم آسا، مڪلا پنجوان، چنٽ (۱۱)]

-
۱. مسافر، مهمان. ۲. ديو. ۳. وقت. ۴. پوڄي آڻيو آهي. ۵. ڏوهه. ۶. بيهڻ. ۷. خاڪ. ۸. ٺهاري ويٺو. ۹. فطاح ڀائي آهي. ۱۰. رهڄي ويندو. ۱۱. هلندو. ۱۲. ڪڪرمڻ جو حساب. ۱۳. ڏهرڻ وانگر. ۱۴. چانڊوڪي رات. ۱۵. ڦاسي. ۱۶. رڃ، ڀاڀان. ۱۷. هٿ. ۱۸. پُسر. ۱۹. ڄمڻ مڙڻ جو چڪر. ۲۰. اڏامڻ. ۲۱. هائي. ۲۲. دريشتاء. ۲۳. ڏکيو. ۲۴. ظاهر. ۲۵. لوڪ ڀرلوڪ ۾. ۲۶. ٻيا ڪالساء.

(۴) صاحب سمره ميري پاليهر - سينا اهر پيالا
 اتي ڏندا ڪوڙا چار دها - آڻي سر پر جاڻا
 آڻي سر پر جاڻا جڻه مهڻا - ڪاهي ڳارڻ ڪڇي
 چن شيون ڏر ڪه سڪ پائي - نام ڏسي ڪا لڇي
 آڻي ڪم نه چلي مولي - سر سر ڪيا وهاڻا
 صاحب سمره ميري پاليهر - سينا اهر پيالا.

[راڳ وڏهنس، مڪلا پهلا، آلاھڻي (۲)]

(۵) چيٺا هي ٿي چن لي - ڏس دن مي پراڻي
 چن جن اوڏ بهان هي - ڦوڻي ڪهت جڻه پائي.
 هر گڻ ڪاه نه ڪاوهي - منور ڪا ڪا
 چوڻي لالچ لاکي - نه مرن پچا
 آجهون ڪي پڙهي - جو پڙ ڪن ڪاوي
 ڪه نالڪ نه پڇن ٿي - نريو پڻ پاري.

[راڳ قندمر، مڪلا نوان، شبد (۱)]

(۶) مرنه سڀي سر اڙهي - پوڻا لهي پوڻي
 باد ساد اهنڪار مهر - مرڻا نه پوڻي
 سڱور شيوه آسنا - ڪاهي ڦر ڪا ڪا
 دٻڪ ڪسپا رنگلا - ڪاهي پوڻ لاکي.
 ڪر ڪر پاپ ڏرڻ ڪيا - وڙڻ ڪي نالي
 ماني سڻ ماني ولي - نالڪا اٺ جالي،

۱. پرماتما. ۲. هي لوڪ. ۳. لڏو آهي. ۴. ڏينهن. ۵. پرلوڪ. ۶. ضرور. ۷. مڙمان.
 ۸. هٿ. ۹. ڪڏهن. ۱۰. حساب ڏيڻو ٿيندو. ۱۱. سمرن ڪرڻ. ۱۲. رات ڏينهن.
 ۱۳. ڪهڙي پل. ۱۴. عمر. ۱۵. گذرندڙ پتي وڃي. ۱۶. پڳل ڏلو. ۱۷. اڃا به.
 ۱۸. وڻ ڪرڻي. ۱۹. مرنه. ۲۰. ڪلي ٿو. ۲۱. پڪواس. ۲۲. سوان. ۲۳. ڪڇر، ڪهڻو.
 ۲۴. ڏن ڪنو ڪير. ۲۵. سنساري وهڻو.

جا گئي ڪيئي سرم ڪريءَ - ٿي ٿير ٿروڙي
 اُنس ڪال پڇ ڄاڻي - ڪاهي ڇلڻ ڪروڙي
 داس رڳو سونڀي هونءَ - جس مستڪ ڪرما
 ڪهه اٽڪ بدن چڙهي - سنگور ڪي سونا.
 [راڳ بلاول، مڪلا پنجوان، شبد (۳۶)]

(۷) رام سرم - پڇاهاڪا من

(۰.۱.۰) ٻاڻي جيئڙا لوپ ڪرت هيءَ - آڄ ڪال اٺ ڄاهڪا.
 لالچ لاکي جنم ڪرائيا - مائيا سرم ٻُلاهاڪا
 ڏن جنم ڪا ڪرڻ نه ڪيچي - ڪاڪڊ جهڙ ڪل ڄاهڪا
 جهڙ ڄم آءِ ڪيس گهڻ پڪي - نان ڏن ڪڇ نه ٻسهاڪا
 سمون ڀڄن دنيا ٺهي ڪڍي - ٿي مڻ ڇوڻان ڪاهڪا
 ڏرمراءِ جب ليڪا مانگي - ڪيا مڪ لڪي ڄاهڪا
 ڪهڪ ڪبير سُنهر ري سنهه - ساڌ سنگ ٿر ڄاهڪا.

[راڳ مارو، ڪبير صاحب، شبد (۱)، ٿيون دفع]

(۸) مروتا مڪت ڪت سار نه ڄاڻي - ڪنڀي ٻئي ڪور شبد ڀڄاڻي
 (۰.۱.۰) ٽون ڪسي اڙ ڦاڻي ڄال - اُنڪ نه ڇاڇه وڌي سمال.
 ايڪ جيئ ڪي جيئ ڪاهي - ڄل ٿوڙي ٻوڙي ڄل ماهي
 سرب جيئ ڪي ٻر ٻاڻي - جب پڪڙي لب هي ڀڄاڻي
 جب ڪل ڦاس پڙي اُنڪ ڀاري - اوڙ نه ساڪي پنڪ ٻساري

۱. وٻو. ۲. برخلاف. ۳. اُنس سم. ۴. خاڪ. ۵. سڀاڻي. ۶. هٿ. ۷. ٻري ويسدين.
 ۸. وارن کان پڪڙي سڀيدو. ۹. وس نه هلندو. ۱۰. ڏڪ، سزائون. ۱۱. آڙ ٻڪي.
 ۱۲. چاري. ۱۳. ٻرماتا. ۱۴. ٻنهن جي لڻا لاءِ. ۱۵. ٻين جيون ڪي. ۱۶. همضر.
 ۱۷. ٿمار ڳري، ٻيانڪ.

رَس چوڳهه ميمڪ گوار - ڦالِي چوڻهه گڻ گمان بيجار
ستڪور شيو ٿوڻهه چمر ڪال - هردي ساڇا شبد سما
ڏور من ساڇي: شبد هي ساڇ - هرڪا نام رکي اڏار
سي دڪ آڳي جو پوک بلاسي - نالڪ مڪم نهِي بن ناوي ساڇي.

[راڳ ملار، مڪلا پهل، اشتهدي (۵)]

(۹) جو گهر ڇڏ گراوڻا - سو لڪا من ماه

چئي جاء ٿڌ ورتا - نسڪي چتا ناه

ڦالي سڀئي نڪلي - جو گور ڪي پتري ماه.

(۱۰) چئي رڻ پراڻي - آب چاهي پرياس

ڪيا اڻ رتا گرھس سڌ - سڀ ٿلا ڪي باغاب.

(۱۱) ڪيا لي آليا لي جاء ڪيا - قاسم چمر جالا

ڏول ٻڌا ڪس چيوڙي - آڪاس پتالا.

(۱۲) نه بارگ نه جوپي - نه ٻوڙي ڪچ ٻڌ

اه نيرا نه بوجهي - جڏ آء ٻڙي جر ٿند.

(۱۳) تاهو سڀ نه ڏن چئي - گرھ جوپن نه راج

سنت سنگ سمر - رهه - اهي تهارو ڪاڇ.

(۱۴) جي لوڙهه چنگا آڻا - ڪر ٻنھ ٽيچ سدائيني

جي ڪر واتا پرهري - جر وٽس ڪندي آئيني

ڪر رهي نه پوي پائي.

سري راڳ، مڪلا
پنجوان، شبد (۸)

(۲۲)

راڳ ڪوڙي، مڪلا پهل،
اشتهدي (۱۷)

راڳ ڪوڙي، مڪلا پنجوان،
اون اڪري (۱۹)

(۳۲)

راڳ آسا، مڪلا پهل،
وار (۵)

۱. تس. ۲. پرماتا، ۳. رات ۴. بيجنا. ۵. سوکھيون ٻڌل ڪنگراون. ۶. ٺوڙي. ۷. جوان.
۸. ٻوڙهه، ٻڌو. ۹. روڪ. ۱۰. وقت. ۱۱. چاهين. ۱۲. پچ. ۱۳. هيٺ درجي وارو، نماڻو.
۱۴. ٻڌاڻو. ۱۵. پرشاک. ۱۶. ڪسهندو. ۱۷. وقت پوي سڀڪو لڏهندو.

- (۱۵) هر جیه کر با کرئ لَو لَوئ - لاها هر هر نام لئو
 گور پوساډي هر دَن پالو - آلتی چاندا نال چلیو.
- (۱۶) جیتی سگری دیکه ری لَو - تیتیهی چَد جانی
 رام نام سنگ کر پتھارا - پاوه پَد نَر پانی .
- (۱۷) پَن لَوئ کر پلي لاهی - پَس کَتب سَس پانی
 نانک مانیا موده پسارا - آگهی سامت نه جانی.
- (۱۸) چو سمساری کج کَتب مَتر پانی ديسو من ميري -
 لی سب اَندِی سَفاء مِلَسا
- چس دَن اَن کاسیاء هوه نه آوی - پَس دَن تیرِی کون دَ کاسا
 من ميري اَپا هر شهر دَن رانی - چو دَ اَکَرِی دُک سَکاسا.
- (۱۹) چَد آلیا لَه جاوره پتُری - چَد جنمی تَه مَرط پَما
 چَد رس پوک کِی تیتا دَک لَکِی - نام رِسار پُوجَل پَما.
- (۲۰) نَدَری آودا سب کچ پَنسِی^{۱۲} - هر سیتی چس لاه
 سَگور لال تیری پاوئی لَکِی - نان لاه سوجهی پاه.
- (۲۱) وات وُناو آوی جاء - کِیا لی آلیا کِیا پلي پاه
 وُناو لَوئ لَو سب لاه - لاها مَلی جان دَ پَر پَجهاد.
- (۲۲) حکم رضائی ساختی - درگه سچ قبول
 صاحب لیکا مَنگی - دَلیما دیک نه پُول.
- (۲۳) نانک کَچَریا سَد لَو - دِوُلَد سَج سَس پَنکِیا
 اَوَه جیوُلدي وِچَرَه - اَوَه مَلیما نه چاهی چوَر.

واژه سوهی، مهلا
 چولان، چس (۲۰)

واژه گونډ، مهلا
 چولان، شبد (۲)

واژه رامکلی، مهلا
 پهل، اشتهدی (۱۷)

واژه رامکلی، مهلا
 نیجا، اشتهدی (۱۷)

واژه رامکلی، مهلا
 پهل، دکُتی اوانکار
 (۱۶)

واژه مارو، مهلا نیجا
 وار (۱۲)، سلوک
 مهلا پهل

واژه مارو، مهلا
 پنجهوان، وار (۲۲)

۱. پرماتما. ۲. پسر-سر. ۳. لغو، فاندو. ۴. گریبا. ۵. پوکرلی. ۶. وهوار. ۷. اولاد.
 ۸. مطلب جا متر. ۹. وچهر کون ایدو. ۱۰. مددگار نیدو. ۱۱. پاڙل. ۱۲. سمسار ساگر.
 ۱۳. دَسَ پَر. ۱۴. اساس نیدو. ۱۵. بوجهر. ۱۶. مسافر. ۱۷. نقصان. ۱۸. سمساری بدن،
 سمنڊی. ۱۹. گُراه. ۲۰. پکا، سجا. ۲۱. سامت کون چَندیدا.

راڳ سارنگ، مھلا
چو 'ن' وار (۲)،
[سر ڪے مھلا دوجا]

(۱۷)

[مھلا پھلا]

راڳ ملار، مھلا پھلا،
وار (۲۶)، سلوک
مھلا دوجا

سلوک، گھنیر
صاحب (۲۸)

(۱۰۵)

(۱۳۸)

سلوک، شیخ فرید،
(۶)

(۱۲)

(۸۵)

(۲۴) آؤھ ننگي جاھ ننگي - وڃي ڪرھ وٽار

ناٽڪ حڪم نہ ڄاڻيئي - آڳي ڪاڻي ڪار.

(۲۵) ناٽڪ ڏياري ڏيھ پئي - مٽي سندا ڪوٽ

پيٽر چور پھليا - ڪوٽ وي جيٽا ڪرند.

(۲۶) ناٽڪ ڏنيٽا ڪيٽا وڏاٽيٽا - آڳي سڀني ڄال

انڀي جليٽن نام وساريا - لک نہ چليٽا ٿال.

(۲۷) ڪھير لھ، ٽن ڄالڳا - ڪوٽي مارڳ لاء

ڪيٽي شڪست ڪر سان ڪي - ڪيٽي هر ڪي گن ٿاء.

(۲۸) ڪھير جيٽي پاپ ڪيٽي - راڪيئي ٽلي ڏراء.

پرگٽ پئي لسان سپ - جڳ پوڄي ڏرمراء.

(۲۹) ڪھير ڪال ڪرنا آڻھ ڪر - آب ڪرنا سڄ ٿال

ٻاڄي ڪڇو نہ هونگا - جڳ سر پر آوي ڪال.

(۳۰) فريدا جي تون عقل لطيف - ڪاڻي لک نہ ليک

آندڙي گريوان مهر - سر نيوان ڪر ديسڪ.

(۳۱) فريدا ڪاڻي جي نہ راويا - ڏوليءِ راوي ڪرء

ڪر سائين سڄ پوڄي - رٽڪر ٽولا هوء.

(۳۲) فريدا ڏکان سڀني ڏھ ٿيا - سڙان سڀني راب

ڪڙا پڪاري پائي - پيرا ڪهڙ واپ.

-
۱. ڪتراڳ. ۲. ڪهڙي. ۳. سرپر. ۴. من. ۵. ويٺل آهي. ۶. ڪڪرم. ۷. باھ. ۸. جلاء.
۹. ڪنھن، ڪهڙي. ۱۰. ڪڇ. ۱۱. ٿورو گھڻو. ۱۲. هيٺان. ۱۳. لڪائي ڇڏي. ۱۴. سڀاڻي.
۱۵. هيٺ. ۱۶. ڪڍم. ۱۷. پوء. ۱۸. اڪار. ۱۹. ڪوڙ، پراڻي پڇاڙ. ۲۰. آندڙ پر.
۲۱. جواني. ۲۲. پڏاپو. ۲۳. پريم. ۲۴. لک. ۲۵. ڏيٺهن. ۲۶. ملاح، ستگورو. ۲۷. گن.

(۹۳)

(۳۳) نرېدا کور لمانې سد کزي - نگرېا گهر آء

سر پر مټي آوټا - مړ ټه نسا لړ پناه.

ملوک ■ مکلا لوان

(۵۳)

(۳۴) دل ټټکوه بدن پړي - کچو له هوم اباد

که نالک آب اوت هر - کچ جټ هوشه سهاد.

من کي موچڙو.

س-وچ ۽ سمجھڻ.

مٿي ڏال وڃڻ ۾ صاحب اُدهش ڏئي رهيا آهن ته اي ٻڌا، من کي من سان ڏس، پنهن جي اکين سان ۽ نه ٻين جي اکين سان. اُندڙ ۾ جهاني ٻائي ۱ من سان ڳالهائون ڪر، سوال ڄاڻي ڪر ۱ اورُون اور. ويچار ڌارا تي چوڪسي رک نه ڪيئن ٿي وهائڙ وڃي. اي مڙوڪ، تون ائين ڪهڙي ۽ ڪرڻ لاءِ ۽ لڳو ڪهڙي ڪرڻ ۾ ٻيو آهين؟ اي غافل، توکي ڪنهن سان پريست ٺاهڻي هئي ۽ ڇا ۾ لٽڻو پيو آهين؟ پوءِ تهن جي جيئون ٻائڻا ڪيئن سڦل ٿيندي؟ ڪڇ عمر وٺي ٻاهڻ جي راند رولڊ ۾، ڪڇ وٺي ڄاڻي جي اُٺڻ ۾ ۽ ٻائي وٺي ٻائي جي سُون ۾. ڏينهن وڌ ڪهڙي وهندڙ ۾ نه رات وٺي رس، پوڳ، ۽ ٺٺڻ ۾. ائين اُهو لک ماڻش چم ورتو ويو هلي. اُڏ نه پئي جو آهيندي جو اوتڙ ڪري، ڪڇ سڪدانڪ سمر ٺاهجي. رتن جواهر ڇڏي ڪار ۽ ڪوڙ کي اچي لڳو آهين. اصلي گهر کي وساري لڏائي گهر کي چنڊڙو پيو آهين. گرورُ ارڇن ڏيو چن فرمائين لا:

(۱) جو-گهر ڇڏڻ ڪراوڻا - سولگا من ماڻه - سري راڳ، مهالا

چئي ڄاء ٿڌ وراڻا - بسڪي چننا ٺاهه - پنڄوان، شهد (۳)

(۲) ڪرائي ٿرائي لڳائي ڏن رتن - نهڦل ڪرم ڪماوي راڳ سارنگ، مهالا

ڪٺ ٺاهي ٿه ڳاهڻ لاڳي - ڏاء ڏاء ڏڪ ٻاهي - پنڄوان، شهد (۱۶)

اي نادان، تون رڳو پنهن جي ڪٽنب ۾ رتو پيو آهين ۽ اُلهن لاءِ ڇوڙ، ڪوٽ، ڪهڙا ۱ پياڻي ۱ اڪياڻي، لڳي ۽ فريجي ڪري رهيو آهين. ٻين سان اُٺاءِ ۽ اُٺاڇار پيو ڪرين ۽ اُنهن جي بد دعا پاڻ تي ڪڍين. پر تهن جو اولاد، استري، مت مالت، مٿو ۽ سڀيڏي ترسان اُٺ وٺي سنگ ڪونه ٺهندا. ممڪن آهي ته تهن جي جيجري ٿي، ڪنهن مشڪلات يا مصيبت ايندي، تنهن جو ساڻ ڇڏائي وڃن. توڙن، ٺاڻي ۽ ٺٺل جو بهارو ايشور ڪانسراءِ ڪير ٿيندو؟ ڪار جي وس اچي. تون سڌ ٿڌ ٻلائي ٿو وهين. ڪروڙ توکان ڪهڙا نه ٿو اُهو ڪڪر ڄڙائي ۽ ڪيترن سان ويو وروڙ ۱ اُٺاڻي؟ ارب لالچ ڪري تهن جوڻ ڪامائون وڃن وڌندڙون پر ترشنا پوري ٿي ڪانه.

اُهو سڀ تون ڪرين ٿو موه وڃان، موه پاڻ سان ۱ پنهجن سان. موه جي چار ۾ ٿاسي تون ٺيڪن چيان ڪيڏا نه ٿو ٺاڻڪ رچين؟ وشتا جي ڪهڙي وانگر، گندڪي ۾ ايترو ته اُٺڪو پيو آهين، جو جند ڇڏائي مشڪل آهي. اُهو ڪار جي ٺشي ۾ پاڳن چيان آلائي ڇا

ٺي ڪانه اچي آهي. انهيءَ مهيل سامان مهان، من ٺهائڻ لکي ۽ اُشانت ٿر رهي. انهيءَ
 دڪ ۽ اُشانتِيءَ مٿان لاءِ، ٿون ٻيو خواهشون ۽ خواهش مٿائين، مدد ۽ مڙهيون ٻيڻين،
 ٻاوا ۽ ٻانڀڻ ٻڌائين. ٿارون ۽ ٿيڻا لڳائين، ڳڻتي ٻارو ڪرين ۽ پتون پارا ڪڍين. انهيءَ
 ذريعي دڪ رڌندو رهي، لاساڻي ۽ ٺامهڻي وڇوندي وڃي، اڃا شڪتي ۽ اُساهت
 اُڏامندي وڃي. پوءِ قصور ڪڍين سمهت مان يا ڪرتار مان! آيتي علاج جو اثر اوس اٿو
 نڪرڻو آهي. من جي خوشي نه خريد ڪري سگهجي ٿي، نه سرغاف طور عطا ٿي سگهجي
 ٿي، پر خود بخود من ۾ اٿڻي آهي ۽ ماڻهي آهي. جنهن لاءِ اهو ٺهائڻ ضروري آهي ته
 من جي سڃاڻپ هجي ۽ ان جي استعمال ڪرڻ جو علم هجي. نه ته ٻيو ٻانڀڻ
 پتڙو، پاڻيءَ ۾ ٿاڙو هڻبا ۽ وچ سڀر ۾ غوطا کائي غرق ٿيو. پنهنجا ٻڙ ٻڙ، ٻڙ ٻڙ ۽
 ٻڙن ٻڙن، ايترو ته ٻڙي آهن جو سڌو سڙن درياءَ، جتي مدد ملي ڪانه پر جي ملي

ٺهن ڪري، اي بداءِ، من جي سڃاڻپ ۽ سڃاڻپ، صحيح سطح تي
 اٿيس، دشمن مان دوست بڻائيس ته دل اندر ئي دلبر جو ديدار ٿئي. من جي سڃاڻپ جو
 سڳڙو، ٺيل آهي ان ڏاڏن مان، هڪڙو اهڙو، ٻيو مهتا ۽ ٿيون لڳاڻو. وري ٺهن کي نه
 ڳڻيئون ڏيئون آهن، لاندري جي رس جون، وشي وڪارن جون ۽ ڇڙ پدارتن جون. انهن
 ڳڻيڻ ڪري، سڳڙي جي سهڻي سمهت ٿي وئي آهي. اهي ڳڻيئون ڇوڙ نه ڇوڙ ڪارو
 ٿئي. من مستانو آهي. لاءِ، لست ۽ لذت لاءِ، سو هڪ شيءَ جو سواد وٺي بي اٿو طلبي.
 انهن طلبن جي نامت ۾، ٿون آڇينس ڇا ٿو؟ رڳو اهي رڳو ۽ نالا اهي پدارت ۽ پرڀڄ جي
 سڀ عارضي. ٻيڻا ۽ ناسونم آهن، جن ۾ لڳاڻو لڳي وري ٿئي ٿو. سو من کي اهر آڇ
 جنهن جي لاءِ، لست ۽ لذت لاءِ لاءِ ٿئي هجي، اڪت ۽ اهر هجي ۽ جا وقت جي ٻيڻ ڪسان
 پري هجي. اهر آهي رام نام، جنهن منتر ملڻي، من ٿو سم ٿيندو، ۽ اڪت اٿندو ۽ اٿندو،
 ترشنا ۽ طالب جو لهر ڪهه ڪهه لاءِ ختم ٿي ويندو، پکي ٻيڙي سان ٻار رکندو ته پرواز
 ڪٿان ڪندو؟ ماڳيءَ جي مک نه لاءِ ٻو ڪانه اٿڪائيندي آهي. جي ٿون سرور ڪ سوان
 ۽ سنداري وهنارن ۾، پنهنجا ٻو ٿي پٽائي ڇڏين ۽ لائين ڇيلا وسيلو وڃائي وهندين،
 نه ڪا به دنيا جي طمعت يا هستي. توکي ڪن مان ڪڍي ڪانه سگهندي. من جي مستي
 -ن سان مٿان آهي. جي مرض جو مٿان علاج اندر ۾ عمل ۾ آڻيو ته پوءِ ٻاهران سهارا
 ۽ سھانڪ ٿي سگهندا. دوا ٿئي ته دعا به لڳي.

ڏاڪڻ تان هڪڙو ٻيو ڪٽي پوءِ ٿي ٻئي ٿي رکيو تان جو کڏ ٿي ٻيڻجي. ڏاڪڻ جي
 پوءِ ضرور سم رهندي ڪانه. ٿيڻ من جو لڳاڻو سرور ڪ سوان ۽ سنداري سڀڻن سان

ڪڍي، دام نام ۾ لڳائڻو آهي، دٻوري پدارتن مان ڪڍي، پرماتما ۾ پُٺڻو آهي. ڏيرج،
 اهل ۽ لڳائڻ ڪوشش سان ۱۱ من جو لڳو لالڻ ۾ لڳي ويندو. پوءِ به اهڙا رهندي نه
 ”مان“ ماڳن تي موٽان ۽ مهتا رهندي نه مان مالڪ سان ملان، تان جو اهرم جيون ۾ جذب
 ٿئي ۽ جيون اهرم ۾ جذب ٿئي. پوءِ من جي رُپاءِ جو ٽڙاڳو سڳڙو، گندياڻ مان ڇڻڻ جي،
 هاڻي اچي پٽ پوندو. وري نه وڻجندو ڇو نه هاڻي نه هو ڪارائتو آهي ۽ نه ضروري
 آهي، جهڻ ماڙي ۽ بهتي، ڏاڪڻ بي معطي ۽ پيسو ڏيڻ لڳندي آهي. هاڻي من پنهنجي اصلي
 سڀاءُ ۾ سمايل آهي. هردي جي هنج ۾ آهي، ٻڏي ۽ جي ڀل تي آهي. روپڪ جي وات
 تي آهي، آتما جي آڌار تي آهي ۽ پرماتما جي پناهه هيٺ آهي. راڻيءَ روڪڪ راسنيءَ ۱۱،
 لوڪڪ ڪرپائن مان روان ڪرم ٺهندا ڪرڻ ۽ اڳيان ڪرم به ڪٽيا ويندا ڇو نه ٿي ڪٽڻ جو
 اثر، من تي هاڻوڪي سڀاءُ هيٺ ۱۱ پري ئي ڪرڻو آه.

باب ستون.

سچ جي پرک.

(۱) گُٺ ۽ اُوگُٺ.

(۱) گُٺ سڻگرهه، ڀڄهه، اُوگُٺ جاهر. - پُوري گور ڪيچ شبد سماهه. (۱.۱۰)
گُٺان ڪا گاهڪ هروئي سوگُٺ ڄاڻي. - اُبرڪ شبد نام وڪاڻي
ساڄي پاڻي سُوچا هوءَ. - گُٺ لڏي نام پرايست هرو.
گُٺ اُهو آڪ پاڻي نه جاهر. - مَن نرمل ساڄي شبد سماهه.
سي وڏ پاڻي جن نام ڏهاڻيا. - سدا گُٺ دانا من وسائيا
جي گُٺ سڻگرهه ٽن ٻلهاري جاءِ. - در ساڄي ساڄي گُٺ ڪاءِ
آهي ديو سُهڃ شپاءِ. - نانڪ قيمت ڪهڻ نه جاءِ.

[راڳ آسا، مڪلا ڏيڄا، شبن (۲)]

(۲) گُٺڪاري گُٺ سڻگرهه - اُوڙان اُهو ديس
سڀي وڏ پاڻي جو اونا مل رهي. - اُن اُن نام لڳين
سڀي پاڻي سڀي سڄا. - سو سڄا شيون
اُوگُٺ وڪُٺ ٻارن. - گُٺ ڪي سانجهه ڪرن
گُٺ ڪي سانجهه سڪ اُوڄي. - سڄي پڪت ڪران
سچ وڻجهه، گور شبد سڄ. - لاهيا نام لڳين.

[راڳ سوهي مڪلا ڏيڄا، اشپدي (۳)]

(۳) ناڪ نرگُٺ گُٺ ڪري. - گُٺرتيا گُٺ دي

ٽها ڪوءِ نه سڄهي. - جي اُس گُٺ ڪوءِ ڪري.

(۴) گُٺرتي سچ ٻاڻيا. - ٿرشنا ٿڃ وڪار

گور شبد مَن رنگيا. - رسنا پير پيار.

جپ صاعب مڪلا

ٻهلا، پُوڙي (۷)

سري راڳ، مڪلا

ٽها، شبد (۲۶).

۱. ميٽون، گڏ ڪيو. ۲. گراهڪ. ۳. شد. ۴. بي ملهه. ۵. پرماتما. ۶. گڏوان. ۷. بين ڪي. ۸. رات ڏينهن. ۹. چڏين. ۱۰. ٿڃ وڌو. ۱۱. پرايست. ۱۲. واپار. ۱۳. نفعو. ۱۴. ڪرڻا. ۱۵. نو جهڙو. ۱۶. ٽهاڳ ڪن ٿا.

(۲۷)

(۵) سَچَ سالاھي سَچَ لگا - سَچَ ناءِ پُرسَ ھوءَ

گُڻ ويڃاري گُڻ سڱرھا - اُوڳُڻ ڪيان ڏوڏ.

(۶) پُن ڳرو گُڻ نه ڄاڻي - پُن گُڻ پڳت نه ھوءَ

پڳت وڃيل ھر من وُسڀا - سھڃ مليا ڏرپ سءَ

نانڪ شبدِي ھر سالاھيئي - ڪرم پراپت ھوءَ.

(۷) گُڻ سڱر ڄاوي چوٽ نه ڪاوي - لاڻس جهڙو مرڻا

ڪال ڄال ڄم ڇوڙ نه ساڳي - پاءِ پڳت پي ٿرڻا.

(۸) بکيا بُڪ نه اُڙي - کلي بُڪ نه ڄاءَ

نانڪ بُڪان نان روچي - ڄان گُڻ ڪھ ڳڻي سءَ.

(۹) جيتا سمنڊ ساڳو ٿيڙ پويا - ٿيئي اُوڳُڻ ھماري

دنيا ڪرھ ڪڇ مھر اُٻاڙھ - ڏيڍي پٿر ٿاري.

(۱۰) ٻھڙي اُوڳُڻ - ڪُوڳي ڪوئي

ڄان ٿس ڀاوي - بخشي سڙي.

(۱۱) اُٿر سڱت اُٿر ھروچي - گُڻ ڪم ڏاوي اُوڳُڻ ڏووي

پُن ڳرو شھري - سھڃ نه ھروچي.

(۱۲) پوپ پوپر والي ھر ٻيٽي - نام ھر ڪي سڪ وسيع

تڏ گُڻ پڇاڻي نان پوپ ڄاڻي - ڳڻھ وس اُوڳُڻ ٿسي.

(۱۳) ڳڙٺي شھ واوڻا - ٿر گُڻ ڪُوڳي ڪاءَ

جي ڳڙٺي ٿي رھي - تا پي شھ راڙ ڄاءَ.

(۱۴) ڳڙٺي ٿي ٿي ڪو روچي - ھردي نام وساءَ

اُوڳُڻي ڪامڻي - دڪ لاڳي بللاءَ.

سري واڳ، مھلا

ٿيھلا، اشٽوڊي (۸) ۴

سري واڳ، مھلا ٻھلا

بھري، شبد (۵) ۲

واڳ، مانجهه، مھلا

ٻھلا، وار (۱۹)

[سارو مھلا دُڄا]

واڳ، ڳوڙي، مھلا

ٻھلا، شبد (۱۷)

واڳ، آسا، مھلا

ٻھلا، شبد (۲۸)

واڳ، آسا، مھلا ٻھلا

اشٽوڊي (۷) ۵

واڳ، آسا، مھلا ٻھلا

ڇنت (۲) ۱

واڳ، وڏھنس، مھلا

ٻھلا، شبد (۲)

واڳ، وڏھنس، مھلا

ٿيھلا، شبد (۴)

۱. پومااما. ۲. بنا، کان سءاء. ۳. ڪرم، پاڳن سان. ۴. سان گڏ. ۵. سزا، ڌڪا. ۶. نقصان
 نه پھچائي سگھندو. ۷. پوڄل سمنڊ. ۸. ٺھڻ ڳالھ ٺھڻ. ۹. جل، پاڻي. ۱۰. ڪريو، ھٿ رکيو.
 ۱۱. پڪاري. ۱۲. پراڻي ٿو. ۱۳. ڪيان. ۱۴. ناس ٿئي ٿو. ۱۵. آئند ماڻھو. ۱۶. ڳاڻن ٺھڻ.
 ۱۷. استري.

واڳ وڏهنس، مھلا
ٽيجا، چنس (۱) ۲

واڳ وڏهنس، مھلا
ٻنڊوان، چنس (۴) ۱

واڳ وڏهنس، مھلا
ٻھلا، الاهڻيا (۳) ۳

واڳ وڏهنس، مھلا
ٽيجا، چنس (۲) ۲
[ٻيو دفع]

واڳ سورھ، مھلا
ٻھلا، شبد (۱)

واڳ جئسنري، مھلا
ٻنڊوان، چنس (۳) ۱

واڳ سوھي، مھلا
ٻھلا، شبد (۴)

واڳ سوھي، مھلا
ٽيجا، چنس (۲) ۲

واڳ سوھي، مھلا
ٻنڊوان، چنس (۳) ۸

واڳ سوھي، شيع
فريد، شبد (۱)

(۱۵) لاھا ھر رس لڳي ھر راورڳي - اُن ڏن نام وکائي
کڻ سنگرھ، اوکڻ وکڻ - آبي آب پچائي.

(۱۶) سڀ کڻ ٽيري ٺاڪر ٻيري - ڪم مڪر لڏ سالاھي
کڻ اوکڻ ميرا ڪڇ نہ پڇاڙيا - بخش ليئا کن ماھي

(۱۷) پُڏڙي نام وساريا - پُڏڙي ڪيا نس چارو
ڪڻ چوڏ بک کڏيا - اوکڻ ڪا وڻجرو

(۱۸) مر جنمي وارو وارا وڏھ بڪارا - ڪيان وهڻي موني
بن شبدي اُو نہ ٻاٽيو جنم گوائيو - رووي اوکڻاري چولي.

(۱۹) ٺاٺڪ اوکڻ جيتري - ٽي ڪلي زنجير
جي کڻ هون نہ ڪنجن - سي پائي سي وٺو

اُکي ڪمي نہ مٽين - مار ڪڏھ وي پيو.
(۲۰) لالڻ لي پائيا آب گواليا - جيئ ڏن پاڪ مٽائي

ٻانهن ٻڪڙ ٺاڪر هڻ ڪهڙي - کڻ اوکڻ نہ پچائي.
(۲۱) ساڄن چلي پياريا - ڪٿي مٽيلا هونئي

جي کڻ هروڀ ڪنڙ پڇي - ميلڪا سونئي.
(۲۲) کڻ اوکڻ پچائي ھر نام وکائي - پڇي پڪي ميني لائي

اُن ڏن پڪي ڪرھ ڏن رائي - ڪهر هي مه پراڻي.
(۲۳) سهج شپاء پڇي ڪربالا - کڻ اوکڻ نہ پڇاڙيا

ڪنڻ لنگاء پڇي جن آبي - رام نام ارڏاريا.
(۲۴) ليئ شھ من مه - ڪيڏا دوس

مجه اوکڻ - شھ ٺاھي دوس.

۱. پرمالما . ۲. چڙي ڏيو . ۳. ٻڌلڏو جيؤ . ۴. وش، وڪارن جو توشو ٺاھيو آھي .
۵. واپاري . ۶. وري وري . ۷. وڪار . ۸. بنا، خالي . ۹. ٻھي ۴ . ۱۰. ڪھن . ۱۱. سورما .
۱۲. پرلڪر . ۱۳. نگر . ۱۴. اھر پاڙو . ۱۵. جگياسو استري . ۱۶. پاڻ ڏانھن چڪيو .
۱۷. سنجوڳ . ۱۸. ٻلاڏيا . ۱۹. ردي . ۲۰. پکوان جو پو . ۲۱. واپاري، لياھ . ۲۲. گلي .
۲۳. شيرڪ، داس . ۲۴. هردي ۾ ڪم ڪيو آھي . ۲۵. ڪاوڙ، رست .

- (۲۵) چٽڪي هري هري وسيع - هو مي روڻ ڪراء
 ڪٺ روه ڪٺ سڱر هـ - هري جوت ملاء .
- (۲۶) ڪر ٻا ڪر هـ ڏين ڪي ڏائي - هيرا ڪٺ اوڻ ڪٺ نه بچار هـ ڪوئي
 ماڻي ڪا ڪيا ڏويجي سرائي - ماڻس ڪي گٽ اهي .
- (۲۷) ڪٺ ويچاري ڪيائي هري - ڪٺ مهر ڪيان پرايم هري
 ڪٺ ڏاڏا ورلا سسار - ساڇي ڪر ٻي گور ويچار .
- (۲۸) من جوڻا جوڻيا - اوڻ ڪٺ ڪٺ نال
 من مهر من آندو مري - جي ڪٺ هري نال
 ميري ميري ڪر مئي - وڻ ٺاوي ڏک پال .
- (۲۹) چٽ چٽس - ڪي اهي باور يا
 هر بسوت - ميري ڪٺ ڪٺيا .
- (۳۰) اوڻ ڪٺاري ڪٽ نه پايو - من ڪي چولي چوٽ ڪماوي
 پر ڪا سا نه چاڻي مڙڪ - ان گور پڙجه نه پائي هي .
- (۳۱) وڻ ڪاهڪ ڪٺ ويچي - ٿڌ ڪٺ سڱر ڪٺ جاء
 ڪٺ ڪا ڪاهڪ جي ملي - ٿڌ ڪٺ لاء وڪاء
 ڪٺ تي ڪٺ مل پالهي - جي سڱر مار سماء .
- (۳۲) ڪٺ ڪٺ سماءي - مستڪ لام ٺهڻا
 سڇ ساڇ سماءي - چوڪا آوڻ جاڻو .
- (۳۳) جن ڪٺ جن مل سريا پايو - ڪٺ مهر ڪٺ ڪٺا
 ميري ٺاڪر ڪي جن پر پياري - جو هروهر داسن داسا .
- راڳ، بلاول، مڪلا
 چوڻان، وار (۳)،
 سلوڪ مڪلا نيجا
- راڳ، رامڪلي، مڪلا
 پهل، ڏکڻي اونڪار،
 پڙي (۱۷)
- راڳ، مارو، مڪلا
 پهل، شبد (۳)
- راڳ، مارو، مڪلا نيجا،
 سولهر (۶)
- راڳ، مارو، مڪلا نيجا،
 وار (۱)
- راڳ، ٺڪاري، مڪلا
 پهل، چٽس (۳)
- راڳ، بسنت، مڪلا
 چوڻان، اشهددي (۷)

۱. پر ماڻا . ۲. مٽي جو پتلو . ۳. افعال . ۴. سڱر رو . ۵. پليٽ ڪير آهي . ۶. باق سان .
 ۷. آبتو . ۸. پوئين ٿا . ۹. پاڻل انسان . ۱۰. ميري وچن ٿا . ۱۱. سواد آندو . ۱۲. وڪڻجي .
 ۱۳. سستو . ۱۴. لڪر روپين پر . ۱۵. پاڻا . ۱۶. چمڻ مڙج جو چڪر . ۱۷. شيرڪ، سندس .
 ۱۸. پر ڪاش . سرجهرو ٿيو آهي .

- (۳۴) ڪها ڪهه مڃي آهي ڪر آي - جهه ٻڌ جنم ڪرائيو
 ڪهه نالڪ سڀ اڻڳن هُمي - راک ليهر سرتائيو .
 (۳۵) اڻڳن ٿيا ٻي ٻي اڻڳن - اُستَر ڦَر سرهاڪ هُري
 سرگ وڃوگ بس ڪدي نه واپسي -
 هر ٻوڀ اُهي ڪر ٻا ڪري .
 (۳۶) تُون ڳاڙو دانا نڌان هي - اُسين اڻڳيار
 جس بخشي سو پائي - ڳرو شدي وڃار .
 (۳۷) جيڪو اڻڪ ڪري چنگيائي - من ڇڏ ٻهت ٻهت اڻڳي
 ايتي ڳاڙو ايتي چنگيائي - ديهه ٻڌو ٻڌو اڻڳي .
 (۳۸) ڪير رس ڪو ڳاڙو ڇوسجي - ڳاڙو ڪڏ ڪڏ ڪڏ ڪڏ ڪڏ
 اڻڳياري مائي - پاور نه ڪهجي ڪو .
 (۳۹) نريدا جي ڪهي نه ڳاڙو - ٽي ڪڏي رسار
 مٺ شرمندا ٿي وهي - سائينءَ دي دربار .
 (۴۰) اڻڳو سو اکر ڳاڙو ڳاڙو - جهه ڳاڙو مٺي مٺي
 اي ٿو ٿو ٿو ٿو ٿو - ٿان رس آوي ڪٺ .
- راڳ ملار، مڪلا ٻهلا
 ناوان، شبد (۴)
- راڳ ملار، مڪلا ٻهلا
 شبد (۲)
- راڳ ملار، مڪلا ٻهلا
 وار (۱۳)
- راڳ، ٻر پائي، مڪلا
 ٻهلا، شبد (۳)
- سارڪ، ڪير صاحب
 (۷۲)
- سارڪ، شيخ دريد
 (۵۹)
- (۱۲۷)

۱. بد اُنهال . ۲. مُون ۾ . ۳. ويراڳوان استري . ۴. پيار . ۵. پرماتما . ۶. دڪ . ۷. جدائي .
 ۸. خزانو . ۹. هڪڙي . ۱۰. ڊاڙ هڻي ٿو . ۱۱. ڪمند . ۱۲. اوڻو ڪشالو ڪڍجس .
 ۱۳. ماڻهو . ۱۴. ڇڳو . ۱۵. ڪم، ڪارج، ڪر ٿو . ۱۶. نمرتا، هيٺائين . ۱۷. ڪميا .
 ۱۸. زبان . ۱۹. موٽي ماڻڪ . ۲۰. مٽو . ۲۱. ٿيئي . ۲۲. هي منهن جي پيٽ، سڪي .

(۲) شپ لچڻ -

(۱) مانگه، مڇڻ سڳ ساڌوئا - ڏوڙي ڪر راشان
 هر ڪا نام ڌاء شڻ - سڀا نرو ڪر دان
 جبر ڪرم مل اڙي - من تي جاء گمان
 ڪام ڪروڙ نه موھيئي - پسي لڙپ سڻان
 سڄي مارڻ چلدا - آست ڪري جهان
 اٽ سڳ ٿيوت سڳل پڻ - جيئ دها پروان
 جسور ديو دها ڪر - سوئي پرڳ سڄان
 چنان مليا پرڻ آڙا - نانڪ لڻ قربان
 انگه، سڄي سي ڪاڏيئھ - جن پورا ڪور مهران
 [راڳ مانجهه، مڪلا پنجوان، ٻارھ ماھ (۱۲)]

(۲) دوش نه ڪاھو ديجيئي - پرڻ آڻا ڌاڻيئي
 چٽ شيريني هوء سڳ گھنا - من سوئي ڪاڻيئي
 ڪھيئي ڪاء پياري ٿجھ، بنا -

(۰.۱) نر دٻال سوامي سڀ اوڳن هئا .
 جڏھن ام ڀاڳي ٿي رهان - اُڙ ٺھي چارا^{۱۲}
 سڌريا ڏر ٿيڙيا - اڪ نام اڌارا
 جو ٿر ڪرھ سوئي ڀلا - من ليئا مڪيا
 سڳل سڳوي ٿيڙيا - سڀ ٿيڙي جڳيا .

۱. ھندن جي سڀني جو مانگھ، مھنو . ۲. راشان . ۳. پرماتما . ۴. ڪڪرم . ۵. ڪٽو .
 ۱۲. ستور، وسيلو، ۶. وامت، واھ . ۷. قبول . ۸. شدي، پوتر . ۹. سڏجن ٿا . ۱۰. ڏوھ . ڏوراڻو .
 ۱۱. مڙن ۾ . ۱۳. آسرو . ۱۴. سرشني . ۱۵. شڪتي .

چون ٺڪار ڪر شيوا - جي لاڳو ٻاوي
هوءَ ڪريال دٻيال پرڻ - نانڪ ڪٿا ڪاوي.

[راڳ ٻلازل، محلا پنڃوان، شبد (۳۵)]

سري چپ صاحب،
محلا ٻهلا، ٻوڙي (۱۶)

(۳) جو گڏ ٻاوي - سائي ٻلي ڪار
نُون - سدا سلامت نر ٺڪار.

سري راڳ، محلا ٻهلا،
شبد (۱۰)

(۴) جاءِ ٻڄهه سوهاڙي - ٿسي راوڙا ڪني ڪٽي
سهج سنوڪ سينگاريا - مٺا - رلطي.
پُر ريساؤ نان! ملي - جان ڪور ڪا شبد سٽي.

سري راڳ، محلا
چولان، وار (۲)،
[سلوڪ محلا ٻهلا]

(۵) صدق صوري صادق - صبر توشا ملائڪا
ديدار ٻوڙي پاٿسا - ٿانءِ ٺاهي ڪانڪا.

راڳ ڪوڙي، محلا
پنڃوان، شبد (۱۸)

(۶) جڳهه ٿر واکه، توهي رهيا - جو ٿر ڪهڙه سولي موهر ڪرلا
جهه - پيڪه ٿان ٿر بسا - نريه نام جهڙه تيرا رسا.

راڳ ڪوڙي، محلا
پنڃوان، ٿئي (۷)

(۷) سنس مڊل هر جس ڪهڙه - بولهر سڀا سڀاه
نانڪ من سنوڪيئي - ايڪس سڱ لڙلاءِ.

راڳ آسا، محلا ٻهلا،
شبد (۳۷)

(۸) ڪور ڪا شبد مني مه مڊرا - ڪنٺا ڪما هندواڙ
جو ڪچ ڪري پلا ڪر مائه - سهج جوگ لڏ پاوڙ.

راڳ آسا، محلا پنڃوان،
شبد (۳۶)

(۹) ڪام ڪروڙ مائيا مڊ مٿس - اي ڪيل سڀ جوئي هاري
سنوڪ ديا ٿرم سچ - اهو اٻي ڪهو پيتر واري.

(۶۰)

(۱۰) جهان پٺاڙ نه ٿي، جاني - جو ٿر ديهه سولي سڪ پائي
سدا چيري ڪروڙ ڪر سائي - ٿري - ڪر پائي ٿر پٽ اڪهائي.

۱. گڏ ۲. پرماتما ۳. وٽي ۴. راجهايو ۵. گمان ۶. سندو، سهڻو ۷. صدق وڪندڙ،
سنس ۸. ٻولي، سمر ۹. فرشتا ۱۰. پائي ۱۱. ايمان ۱۲. زبان
۱۳. مڊلي، سنگھ ۱۴. سچ ۱۵. چولو ۱۶. خزانو ۱۷. نشو ۱۸. حسد ۱۹. هردي
اند ۲۰. ڏاڍو ڪهن ۲۱. داسي ۲۲. تمام ڀالجي پئي آهيان.

(۱۱) سَفَ سَنَتوَرَكُ كَر پاؤ - توشا هر نام سَمِئَه

راځه آسا، مهلا بهلا،
اشتهدي (۵) ۲۱.

منه، چَرَد وِڪار - سجا سچ دَهَه.

(۱۲) شهو کيتي سَدتو کيتي - چي سچو سچ دَيا ليا

راځه آسا، مهلا بهلا،
وار (۷)

ارنسي مَددي پتر نه وکيو - کز سَنَتوَرَك دَورم کما ليا
اونسي دُنيا لورِي بدئا - اَن باغي لورا کاليا.

(۱۰)

(۱۳) سچ نان رُو چا لِيَعِي - جان وديع سجا هره

کوز کي مَل اُتويع - نَن کري هچا دوه.

راځه گوجري، مهلا
پنجوان، وار (۱۸)

(۱۴) چَم چَم لورا حَکَم - لويي تَه هرو لئا

چِه، چِه، رَهه، آپ - تِه، جاء کز وولا.

(۱۵) مَن کَنورَد شبد پيد نون - شائف وِسي مَن آه

شالتي وچ کار کماوِطي - سا خَصَم پائي تاه.

راځه بهاکزا، مهلا
چو-ان، وار (۹)
[سلوگ مهلا تيجا]

(۱۶) کَنک کامي هَمور کَمور - هَه، پَد دان دانارا

اَن استر لورم هه، اُر پي - نَه، مليعِي هَر دُئارا.

راځه سرونک، مهلا پنجوان،
اشتهدي (۴) ۳

(۱۷) آگيا لَمري مِهلي لاکَه - کَمور لهارو هارو

چو تون دِهه، تهي لِهه، لَو پتي - اَن نه گتهو دَاوَه.

راځه لوردي، مهلا
پنجوان، شبد (۵)

(۱۸) پي سَو سَتَه پيا چا لِيَعِي - سيل سَدتو، زهن

شِيوَن سَالِيَن اَپا - نَنف اَن سَمَالِيَن.

راځه، سوهي، مهلا
تيجا، وار (۶)

(۱۹) سَف سَتوَرَك ديا دَورم - سینگار اناوَه

سَقَل سَهاگَر ناکا - اَپي لورپ پاوَه.

راځه بلاول، مهلا
پنجوان، شبد (۴۵)

(۲۰) تَد نَو نورو مدُ ليرا تاه - ساچ پَمِنَت بَسَط کَم تاه

= سَف سَتوَرَك هرويع اُرداس - تان سَط سَد بهالي پاس =

راځه رامکلي، مهلا
بهلا، شبد (۸)

۱. پَر پَر. ۲. مَن مَن. ۳. رام نام. ۴. پرماتما. ۵. کَکرم. ۶. سَکرم. ۷. اوجل، شد.
۸. پَرکَهِت لِيوَن تا. ۹. سَمَل کَر، پچ. ۱۰. لَکاکو. ۱۱. سَرون. ۱۲. اِستري. ۱۳. گهرزا.
۱۴. هاپي. ۱۵. کَچا. ۱۶. زمين، جاگير. ۱۷. پَتکان. ۱۸. سَتِهرون. ۱۹. باد کَن. ۲۰. پَبتا.
۲۱. سَد کري پاڻ وِت وهاري ترو.

- (۲۱) د لن جرير هر نام - سب ستنوک گيان
سوک سځ د يا کا پوتا - هر يگان حوالي هوتا.
- (۲۲) سوک سب چاليم - پوت پوت پوت
جا کي اندر - دود له پالي.
- (۲۳) جهر بيساليم نه بيسا سرامي - جهر پيجهر نه جاروان
سب لگري مه اکر راجا - سبي پوت بهر لوان.
- (۲۴) چتر تون راکه نه رهان - جر ديه سو کاغ
چتر تون چلاوه نه چلان - مکر امرت ناغ.
- (۲۵) سب ستنوک رهه چن پالي - کما گهه ستنور سرتالي
آلم چن پوت چينه - گور سنگه له استارا هني.
- (۲۶) سچ سنج ستنور دوتاري - هوم سچ کرون شيد ناري
ستگور شيو سدا سکر پاليه - سيل ستنوک سب ناها هي.
- (۲۷) اگهان ارشاس لاس نه جلاي - تسدي روجهي جو گور شيد کماني
نن من سبتل کرون ناري - هوم سچ مار سمايا.
- (۲۸) چتر نام راکي - نه رهه وي پالي
هر کي مهما - کچ کتن له جالي.
- (۲۹) چيري چسکي چلثا - مهر ملک سالار
جو کس پوي ناکا - ساي پلي کار.
- (۳۰) سچ ورت ستنوک نيرت - گيان زبان ارشان
د يا د پوتا کما جب مالي - تي مائس پوتان.
- راځ رامکلي، مځلا
پنجوان، شيد (۳۵)
- راځ سوهي، پگت
روداس، شيد (۱)
- راځ مارو، مځلا نيجاه
شيد (۱)
- راځ مارو، مځلا پهل
اشتدي (۲)
- راځ مارو، مځلا پهل
سولور (۸)
- راځ مارو، مځلا نيجاه
سولور (۵)
- (۱۵)
- راځ پير، پگت
نامدو، شيد (۵)
- راځ سارنگ، مځلا
چوټان، وار (۵)
[ساروک مځلا دوجا]
- (۲۱)
[مځلا پهل]

۱. گيان. ۲. خزانو. ۳. تکليف. ۴. سوک. ۵. وهار بندي. ۶. پرماتما.
۷. موکيليدن. ۸. گر هڅ کړيو. ۹. بهن جي آتما. ۱۰. ځولهيو. ۱۱. بهن جي آتما.
۱۲. چوټکارو. ۱۳. اندرين لي قبضو. ۱۴. اگيانا جي آگه وسامندي. ۱۵. حکمر.
۱۶. شهزاد. ۱۷. والها. ۱۸. سر پشت.

- (۳۱) ڪرڻ پير سڌائي منگڻ جاء - ٿاڪي مڙل نه لڳي پاء
گهال ڪاء ڪڇ هٿهه دٻڻه - لالڪ راهه پڇانهه سهڻه .
- (۳۲) چوهر سولهه ٿي نه دٻي ٿي - نه ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي
موهه دڙجي ٺاهي اُڙ - جس به هم چاهي هجي .
- (۳۳) جس سڻ چاول ديا ڪڻڪ - ڪر پراڻه پائي ڏان
دوڏ ڪرم سنوڪ گهڻه ڪر - اُڪسا مانگه ڏان .
- (۳۴) وڙي مڪي ڪاڪي - لنڊا پاڻي بهه
فريدا دٻڪ پراڻي چوڙي - نه نرسائي جيءَ .
- (۳۵) صبر آندو صابري - ٿي ايوڻ جالين
هون اڙدڪ خداه دي - بهه نه ڪسي ڏان .
- (۳۶) سڌا سڄي ڪي ڪڙ گاوان - سڌا سڄي ڪي سڳر وهاء
پنڊ ڪڙ چنگا پنه پائي - آهڻي بهه ڪي سڌا آبي ڪاء .
- (۲۲) واڳوڻ سڀا پڻ دهلا
چرلان، شبد (۶)
- واڳوڻ پراڻي، دهلا
بهلا، شبد (۷)
- سلوڪ، شيخ فرید،
(۲۹)
- (۱۱۶)
- سلوڪ، دهلا
نيجا (۵۱)

۱. ڪڏهين ۰ ۲. ٻگهر جي پورهيو جي ڪمائي ۰ ۳. ڏان ڪر ۰ ۴. سڄو مارو ۰ ۵. پرمالما .
۶. لڪاڻو ۰ ۷. ڏان ۰ ۸. سڪرم ۰ ۹. سڀي مائي ۰ ۱۰. شائبي مي ۰ ۱۱. واهو ۰ ۱۲. ٻگهر .
۱۳. ڏان ۰ سلين ۰ ۱۴. پوهاڪ پهرڻ ۰ ۱۵. ڪمائي، چڱائي .

(۳) شپ ڪوڙي.

- (۱) نارائڻ هر رات ۽ رنگو - جپ جهڙا ۽ ايسڪ منگو.
 اڃ هڻمي ڪور ڪيان ڀڄو - مل سنگت ڏر ڪرم لکيو
 هر ستن ڪر ڪر ڪر - ٿو لڏ ٻارو ۽ آل ٽڪو
 نئن آڻرو ۽ ساڏ ڇڏو - هردي ڪاوه نام ٺڌو
 ڪام ڪروڙ لوپ موه ٽڪو - جمر مرن ڏهه ٽي رهيو
 دؤڪ آڏو ڪهڙي مٽيو - ڪور ڪيان ڏرو ٽانڊو ڏيپ ٻليو
 چن شيوا سڌ ٻار ٻڙو - جن نانڪ ڪوڙمڪ جگت ٿريو.

[راڳ ڪوڙي، هڪلا پنڊوان، اشتهادي (۱۲)]

- (۲) آست ۱۲ من مه ڪر ٿو ڪار - ڪر من مهري سب ۱۵ ٿهڙ
 لومل رسا ۱۳ اهراف ٻيٽ - سدا ٿهڙ ڪر ليڙ جيٽ
 ۱۴ (۲) ۱۶ ٿهڙ ٿاڪر ڪا رات - ساڏ سنگ ٻيٽ سب سنگ
 چرن چٽ ۱۷ مٿي ڪر ٻڌ - مٿي ٻاٻ جهڙي هر ٻڌ
 ڪر هر ڪرم سر ٿو ڪر - هر ڏر ڪر نانڪ اڻڄل مٿا.
 ۱۷ (۷) ۱۸ ٻولھ جس جهڙا دن رات - ٻڌ ٻيٽ ٻڌ ڪيئي ڏاٻ
 ڪر هر ٻيٽ آهر ڪر ٻڌ - ٻڌ ٻيٽ سڌ رهه سماء
 جو هڻا هڻو ڪر سو جاني - ٻڌ ٻيٽ ڪا ڪر ٻڌاني
 ٿس ڪي مهڻا ڪون ٻکا ٿه - ٿس ڪا ڪن ڪه اڪ نه جانه
 آت ٻهر ٻڌ ٻيٽ ڪوڙي - ڪه نانڪ سيٽي جن ٻوڙي.

[راڳ ڪوڙي، هڪلا پنڊوان، سڪملي صاحب]

۱. برمانا. ۲. پاڻ کي ٻي ٻي رنگيو. ۳. زبان. ۴. نورف. ۵. ڏور ڪريو. ۶. اهدڪار. ۷. ٺڌو. ۸. سب مهاتما ٿون. ۹. خزانو. ۱۰. ٻي. ۱۱. هر ڏو. ۱۲. ڏيڙو. ۱۳. ڪورو. ۱۴. مهڻا. ۱۵. وهڻو. ۱۶. ڏس. ۱۷. ناس ٿي ٿو. ۱۸. رات. ۱۹. ٻيٽ. ۲۰. ڪن. ۲۱. داس. ۲۲. شولي. ۲۳. سچائي. ۲۴. بيان ڪيان. ۲۵. حاضري. ۲۶.

(۴) جس سَرَب سَڪان ڦل لوڙيَھ - سو سچ ڪماوھ
 لوڙي دِيکھ ٻار ٻرھم - اڪ نام دِساوھ
 هرو سَڪل ڪي رِيٽڪا - هر سَنگ سمار
 دُرُڪ نر دِيکي ڪسيچ جيئ - ايس سَنگ گهر جاوڻ
 پتس پتس ڪرنا برڪ - نانڪ سَڪاوڻ.

[راجه گوڙي، محلا پنجوان، وار (۱۷)]

(۵) مَن هاڻي ڪر سَاطي ڪرڻي - شرم ٻاڻي نَن ڪيئ
 نام اِيچ سندرڪ سهاگا - رڪر غريبي ويس
 پاء ڪرم ڪر جندسي - سي گهر پاڪت دِيک
 ان ماڻا جگ مَرهيا - وِرا پوڄي ڪرو.
 هاڻ هَت ڪر آرجا - سچ نام ڪر وِرت
 سَوت سوچ ڪر پانڊ سَال - تس وچ سندرڪ
 وطنچارا سَن وِڻج ڪر - لي لالا مَن هَس
 سَن ساسَت سِرڌاگري - گهوڙي لئي چَل
 خرچ اسن چسگياوان - مَن سِن جاپه ڪَل
 نر اِڪار سَن، ديس چاه - تان مڪ لهه محَل
 لاه چَم ڪر چاڪري - مَن نام ڪر ڪر
 اِن بدينا ڪر ڏاوتلي - تا ڪو آڪي ڏن
 نانڪ ويڪي ڏر ڪر - چوڙي چو ڪر ڏن.

[راجه سورن، محلا پهلا، شهد (۲)]

۱. سچي. ۲. اچا آهي. ۳. ويجهو، نر دِيڪ. ۴. پرمانا. ۵. خاک، مٽي. ۶. ٻاڻي،
 گهگار. ۷. ٻوٽو ڪندڙ. ۸. پهن کي ٻڌارو. ۹. هاري، ڪڙهي. ۱۰. گهٽي. ۱۱. ڪيئ ۱۲. چڙهي.
 ۱۳. لوڙهو. ۱۴. پريم، پريم. ۱۵. ڦٽندو. ۱۶. آسودا، سڪيا. ۱۷. گهٽجندڙ. ۱۸. عمر، زندگي.
 ۱۹. باسٽ. ۲۰. واپاري. ۲۱. واپار. ۲۲. فائدو، ثمر. ۲۳. ڪلر. ۲۴. شاستر. ۲۵. ٻڌو،
 ڪريو. ۲۶. سياتي. ۲۷. محو. ۲۸. پٽڪا. ۲۹. ڪرپا. ۳۰. چوٽو. ۳۱. رنڪ.

(۶) سرب چیتا سر لیک دُراهر - بن لیکي نهی کولسي چیتا

آپ الیک عدوت کر دیکي - حکم چلانی سولسي چیتا

دستور زنی، د رانم جسرستی سکس، هسرتسي

(۱۰ ر)

آهیتس گور کي چرن سريو - هر دانا پنگتا، سولسي .

جو آتر سر باهر دیکه، - اؤر نه دوجا کولسي چیتا

گور مک ایک درشت کر دیکه، - گهت گهت جومس، سولسي چیتا

چلتو لاک رکته گهر آبي - گور مليتي ران، مې هرني چیتا

دیکه ادرشت ره، بسادی - دیکه سريي سک هرني چیتا

پهوه آبه بوم سک پانيي - نېچ گهر واسا هرني چیتا

چنر مروت پو پنهن کائيي - پترپ چنر نه هرني چیتا

امت نر لېن جومس سباني - سوهن پيد نه کولسي چیتا

آپوهر پارا هر پومس - نانک گور مليا سولسي چیتا

[راځه سورک، مکلا پھلا، شېن (۱۱)]

(۷) آسي گرېا موهه کرهه

(۱۰ ر)

سنته، چرن همارو مالا - تنن درس تن دوزر پرتا .

گور کوشه د ميري هپتريي باسي - هر ناما من سنگ دوه،

آسکر پېچ نزاره، لاکر - سگلو پرم، هومر جبرغه

جو لم کره، سولسي پل مانيي - پاون دېدا دوزر نرهه

لانک کي پترپ نهی داني - ستسنگ ليي موهه ادره .

[راځه بلاول، مکلا پنجوان، شېن (۱۱۹)]

۱. مدلي کان . ۲. پرمالما . ۳. راس دېهن . ۴. پوکيدډر . ۵. گوروه معرفت . ۶. نظر .

۷. پتکيدډر . ۸. اښاکر . ۹. عجب . تعجب پر . ۱۰. پيو چنر . ۱۱. اهومان آهيان . ۱۲. فرق .

۱۳. اکيئون . ۱۴. سمایل آهي . ۱۵. چورو وکار . ۱۶. دوزر کر . ۱۷. جلايان . ۱۸. پومس .

۱۹. دليست، ذوق، پيايي .

- (۸) دسوي نام دان لشدان - ان دن مچن سچا گن گمان
 سچ مغل نه لاکي يرم پته پاگي - اتر نه توتس کاچي ناگي
 چنه ناگا چنه اريچ جاڻه - اتر چنه ساچ رانگ ساڻه.
 (۱۲)
- اڪادسي اڪ وديچ وساوي - هسا مهسا وهه چکاوي
 گل باوي ارب آرم چيني - پاکنڊ اچ نم اچي ايني
 نرمل نراهار نهڪول - سوچي ساچي نا لاکي مل.
 (۱۳)
- دنا دسي ديا دان کر جاڻي - باهر جانر پيتر آڻي
 اري ارب هي نهڪار - آجا جاب جوچي مک نام
 تين تون مه اڪو جاڻي - سچ سچ ساچ اچاڻي.
 (۱۶)
- [راڳه بلاول، دحلا ڀهلا، ڦٽي]

(۹) داس تماري کي پاوه ڏوڙا - مستگ لي لي لاوه
 مها پست تي هوم پيتا - هر کيرتن گن ڪاوه
 آکيا توري ميني لاڳه - ڪيهه تهارو پاوه
 جو تون ديهه ٿهي رهر پيتي - ان لڪهه ڪهه ڏاوه
 سد هي لڪهه چانهه پري سوامي - سگل رانگ هوم رهه
 ساڌو سنگهه هوم پرايم - تان پري اٿس لهه.

[راڳه ڦوڙي، مڪلا پنجوان، شبنم (۵)]

(۱۰) چانڊنا چانڊن آنگن - پري جيته اتر چانڊنا
 آراڏنا آراڏن نهڪا - هر هر نام آراڏنا

۱. گسنه. ۲. راجه ڏيهن. ۳. لشدان. ۴. دير. ۵. ڏاڳو. ۶. اڪاگر. ۷. ارمالما. ۸. جيو
 ڪهاڻ. ۹. ورث. ۱۰. پچاڻ. ۱۱. ڏسڻ. ۱۲. پورس. ۱۳. اندر. ۱۴. سرورپ پر.
 ۱۵. نهڪار. ۱۶. لاندري لي قيصر. ۱۷. پور، شد. ۱۸. پاڻو. ۱۹. راجي رهان
 ۲۰. دياچي. ۲۱. پتي هيد. ۲۲. پتڪ. ۲۳. ڏوڙ، خاڪ. ۲۴. روشنائي. ۲۵. اتر
 سرپشت. ۲۶. ڏيانڻ، مهما ڳاڻ.

نيانجا نيانگن نيڪا - ڪار ڪروڙ لڙپ نيانجا
 مانگيا مانگن نيڪا - هر جس ڪروڙ ني مانگيا
 جاگيا جاگن نيڪا - هر ڪيڙن ه جاگيا
 لائدا لائڻ نيڪا - ڪروڙ چرني من لائدا
 اهر ٻڌ بسهر پراپتي - جا ڪي مستڪ پساگيا
 ڪهه لاکس سڀ ڪچ نيڪا - هر پڙپ ڪي سڙاگيا.

[راڳ مارو، مهلا پنجوان، اشپدي (۴)]

سري چپ صاحب،
 مهلا پهل، پڙڙي
 (۳۸)

سري راڳ، مهلا پهل،
 شبد (۶)

(۱۱) هندا سدوڪ شرم پٺ جهڙي - ڏيان ڪي ڪر ه پيؤف

بڏيا ڪال ڪٽاري ڪاڻيا - چڱيت ڏنڊا پڙ نيٺ.

(۱۲) جال موٽه ڪهس مس ڪر - مٺ ڪاڏ ڪر سار

پاو قلم ڪر چپ ليڪاري - ڪروڙ پچ ليڪ پڇاڙ

ليڪ نام سالاه، ليڪ - ليڪ، آت ل بهاراوار.

(۲۷)

(۱۳) عمل ڪر ڌرتي پڇ شبدو ڪر -

سچ ڪي آب لب دهر، پالپي

هوء ڪرساڻ ايمان ڄمالپي - بهشت دوزخ اڙو ڄالپي.

(۳۳)

(۱۴) ٻولي پڙاڻ ڪمائيئي - پڙ وڻي لب ٺن پڙائيئي.

سچ پڇو هڻ - آب جلائيئي

اهر نيل ديرا رڻه ڄاڻيئي - ڪر چالڻ صاحب ٺه مليئي.

(۱۵) جان پڙ ڄالپي آهڻا - ٺن من آڪي ڌريئي

سري راڳ، مهلا
 ليڪا شبد (۱۴)

سوهاگي ڪرم ڪماوڏيا - سهي ڪرم ڪريئي

سهجي ساچ ملاوڙا - ساچ وڌائي ديسي.

۱. ليپ ڪرڻ. ۲. پٺ، گهرڻ. ۳. پاڻ. ۴. سرن اچي ٺو. ۵. بندرا. ۶. پراڻي، ڪرم
 ۷. ڪوڏڙي. ۸. منگيل. ۹. مالڪ سان ميلاب. ۱۰. شرڏا. ۱۱. جلاء. ۱۲. سهجي.
 ٻڌي. ۱۳. ڪرم. ۱۴. پالپي. ۱۵. عمل ڪر. ۱۶. ڏيهر. ۱۷. روشنائي. ۱۸. پڙماڻا.
 ۱۹. پتي پڙماڻا. ۲۰. اڙپڙ ڪر، پيتا وڪ.

- (۱۶) سهڻي ڪيٽي راهڙي - سچ نام پنج پاء
ڪيٽي جهي آئي - منڍا رجا سهڻج سڀاء.
- (۱۷) سهڻج سالاهي سچ لگا - سهڻج ناء سر آيس هسوه
ڪرڻ ويهاري ڪرڻ سکرها - اوڻو ڪڍان ڏوه.
- (۱۸) سهڻي ڏهاڻي جهڙي - سر شاهان پاشاهه
سهڻي ڪي ڪو آس من - جهڪا سچس ويساهه
سڀ سڀاڻا ڇڏ ڪي - ڪرو ڪي چرڻي پساهه.
- (۱۹) سهڻج سندرڪ ديا ڪهاوي - اهو ڪرڻي سار
آپ چوڻ سڀ هوه رڀا - جس ديه برپ ٽرنگار.
- (۲۰) سهڻي گاڙيا نانء پوي - ان سهڻي ڪيٽي اڏ.
سهڻي هي پڪ اڙهي - سهڻج پيار اسيراک
سهڻي هي ئي سکر ساله هوه - ان سهڻي جهڙو پاڻ
- (۲۱) آڻا داڙ اڙهي - ڪرو ڪي سهڻج سڀاء
آڻي لو آڻي دي بر آيس هوه - نان گهر هي اڙچا پساء
آڻا اڏوڻ له ڏولي - ڪرو ڪي پساء سڀاء.
- (۲۲) اڏر مڪرم من لوهل هڙا - هر ماڙ ڇلت پور سگلا ڪرڻا
لام ٺڏان سنگور سڻاڻا - مٿ گئي سگلي روڻا جهڙو.
- (۲۳) اڙپ مڙي ڪي ايه ليشاني - من اڙو ساچا حڪم پڇاڻي
سهڻج سندرڪ بر پتاسي - آند خشم ڪي پاتسي جهڙو.
- (۲۴) لام اوڻڻ جن جن لوري پاتيا - جنم جنم ڪا روڻ ڪوانيا
هر ڪيرون گاڙه ڍن رالي - سڻل ايا هي ڪاري جهڙو.

۱. ڪيان. ۲. ڪوڙو. ۳. چار. ۴. پلو. ۵. پرماتا. ۶. گڏ ڪريان. ۷. سچ. ۸. شائتي.
۹. اهم پاور. ۱۰. پاس. ۱۱. آجاو. ۱۲. بنا. ۱۳. آڻا. ۱۴. پورسو. ۱۵. وشراس. ۱۵. هردي.
۱۶. پتڪا. ۱۷. ڪوشش. ۱۸. لاس لهر. ۱۹. مرض، وگار. ۲۰. ماله. ۲۱. دوا.
۲۱. رهڻي ڪهڻي.

- (۳۴) چاڪا من هوءَ سگل ڪي رهيا - هر هر نام نڻ گهٽ گهٽ چينا
 من اُڀي ٿي ٿورا مٿانا - پيڪي سگل سرشت ساڃينا.
 (۳۵) سب سرُڀ وڏي ڇن مانيا - ڪرون ڪرون نڻ مڙل پڇانيا
 جاڪي وڏي وشواس پُڙپ آليا - تڪ ڪيان نڻس من پڙگناڻيا.
 (۳۶) آڻ ٻهر هر ڪا نام ليته - مڇي اُڀنديش شيرڪ ڪٿي ديهه
 موه مانيا ڪي سڀڙي نه ليته - من مهه واکي هر هر ايڪ
 آڻ ڪار ديهه ڪي پڙگاسي - نازڪ ڀرم موه، ڏک نه ٿي ناسي.
 (۳۷) ڇون ڪمڙ راکه من - ماه جنم ڪي ڪلرڪه چاهه
 آپ جهه اُڙوان نام جهاهه - تنهن ڪهت رهت ڪٿي پاوهه.
 (۳۸) مرڻ مٿي جهون ماري - پنهه سگل ڪليش
 آپ نهه، گوڻد ڇهه - پاڻ پڳي پڙهه.
 (۳۹) جهوت مري مري ٿن جيوي - اُسي سڻ سمانيا
 ۱۰ آنجن ماه - نرڙن رهيئي - بهڙ نه پڙڄل پائيا.
 (۴۰) سڀني ڏيک نه هو ڪيئي - پنه ڏيک نه روه
 جهه سڀني نه پنه هجي - ٻڏي رچيا سو هوءَ.
 (۴۱) ٻڏي - ٻڏسي ۱۰ سيار
 صاحب روس ڏره - ۱۰ ر.
 (۴۲) ماما مڙل گهيا من مانج - مرمي هوءَ سو من ڪٿي چالجي
 مڻ ڪوئي من ماما پٺاوي - مڱن پٺا ٿيسر مڇي پاوي.
 (۴۳) ماما من سڻ ڪاڇ هيءَ - من ساڏي سڏ هوءَ
 موي من سڻ ڪهه ڪهرا - من سا مليا نه ڪوه.

۱. سڃاڻي ٿو. ۲. ڏسڻ ۾ ايندو. ۳. مٿو. ۴. پرمالها. ۵. هر دورو. ۶. پڙگهت، ظاهر ٿيو.
 ۷. ڦاٽل. ۸. روشنائي. ۹. سوجهرو. ۱۰. پاپ. ۱۱. ڏک. ۱۲. مڪتي. ۱۳. ناس ٿين ٿا.
 ۱۴. نرليپ. ۱۵. سنسار ساگر. ۱۶. ڏن دولهه. ۱۷. خوش ٿيڻ. ۱۸. مصيبت.
 ۱۹. آڻ. ۲۰. غصو. ۲۱. پراڻو ڪن ٿا. ۲۲. سڃاڻيندڙ. ۲۳. ڏهر
 ڪري. ۲۴. مڱن، مڻس. ۲۵. سڏ، ڦار ڪري. ۲۶. جهڙو.

ڊاڪٽر ڪوڙي، مڪلا پڇوان،
 سڪمي صاحب،
 اشهد ي (۶)

(۶) ۱۷

(۶) ۱۸

(۶) ۱۹

ڊاڪٽر ڪوڙي، مڪلا پڇوان،
 ٿي، پڙڙي (۲)

ڊاڪٽر ڪوڙي، ڪبير
 صاحب، شيد (۴۶)

(۶۸)

(۶۹)

ڊاڪٽر ڪوڙي، ڪبير
 صاحب، ٻاون اڪري،
 پڙڙي (۳۱)

(۳۲)

- (۴۴) ٿاڙو ٿر ڪر واکي سـوءِ - جوڻي دي ڙني گهٽ مهـر جوڙ
 ٻاهر پيتر پيها پرکاس - سب هڙتا سگل ڀرم ڪا نامـس .
- (۴۵) سب سبتوڪ وجهه ڏه ٿال - بهري وادا سدا ٺهال
 راڳ ٿاڙو ٺوپي ڏرڊا پاڙ - لبت رنگ ناچهر وک رک پاڙ.
- (۴۶) من موٽي جي ڳهٽا هروڻي - اڙو هروڻي سوڻي ڌاري
 ڪما سينگار ڪـما من ٻهري - راڻي لال ٻياري .
- (۴۷) پوڙن ٻـر ڏارا ٺندا - ان سڻ پـرم ٺـوار
 چرن ڪمل شهري رد اٿر - ڪور پوري ڪي آڌار .
- (۴۸) آدم ڪرم هروڻي من ٺـرم - لاچي آپ ٺـاري
 پنج جنان اي وس گس واکي - من مهـر ايڪڪاري .
- (۴۹) پر ڪا ٿرا - نه واکهه چيٺ
 ٺـرم ڪـڻ ڏک - ٺهي پائي مهـم .
- (۵۰) ڪاٺيا نگر مهـر ڪـرم هر ٻـروھ - هر جا هي هريا ڪيٺ
 مدوٽا اسٽر پيل من جوڙھ - هر سڄهه ڪورمب چيٺ .
- (۵۱) گهگهي ٿهال شهوڪ جي گهالڻ - شبد ڪورو ڪي لاک رهي
 آرا ٻلا جي سـم ڪـر جاني - ان ٻڌ صاحب رمت رهي .
- (۵۲) سنسار ساڳو ٺهي ٺريا - چي ايڪ ڏياڻيا
 ٽچ ڪام ڪروڙ ٿاند ٺندا - پوڙ سڙي آڻيا .
- (۵۳) هر جن اٺر پگس سداوي - آڳيا من سک پائي
 چو ٿس ٻاوي سب ڪر ماني - پاڻا من وسائي .
- (۵۴) خضر پچان ٺرس ڪر جيٺ مهـر - مار مڙي ڪر ٿيڪي
 آپ جئا اڙ ڪڻ جاني - لب هوءِ بهشت شريڪي .

۱. چڊهر . ۲. ايڪار . ۳. گيان . ۴. چوڙي ٺرو . ۵. پرماتما جو درس . ۶. سواس . ۷. ڏاڏو .
 ۸. جگپاسر استري . ۹. ماڻي . ۱۰. پرماتما . ۱۱. استري . ۱۲. وڪار . ۱۳. ٻين جو . ۱۴. سڪور .
 ۱۵. ڏاند . ۱۶. ڪمائي . ۱۷. هڪ جهڙو . ۱۸. سب مهاتما ٺوڙن . ۱۹. پرماتما
 جو ڪنر . ۲۰. ديا ، لباس . ۲۱. دل . ۲۲. آهڪار . ۲۳. چاڻو ، سچاڻو .

(۵۵) جو ڪڇ ڪيڙو سونِي پُل مائي - اُٿي پڳت ڪمائي
متر شتر سڀ ايڪ سُمائي - جوڳو ڳڻت نيشاني.

واڳ گوجري، هڪلا
پنڇوان، شبد (۶)

(۵۶) ڪام ڪروڙ لڙپ ڇروڙ پڙي - د پڙي اُڳن جلاء
ڇروڙ سا نسبت جاپيڙي - نائڪ واپسا ٿاء.

واڳ، گوجري، هڪلا
پنڇوان، وار (۵)

(۵۷) جو راج د به نه ڪون اڏائي - جو ايڪ منگاوهر نه ڪيا گهٽ جاني
نُون هر پڇ من ميري پڏ لڙاڻ - بهڙ نه هره ٿيرا آون جان.

واڳ، گوجري، پڳت
نامدق، شبد (۱)

(۵۸) ساڌو ڌوڙ لائي مک مستڪ - ڪام ڪروڙ ايڪ چارڻ
سڀ ئي ٺيچ آڻ ڪر مائڻ - من مهر ٺهر سڪ سڪ ڌارڻ.

واڳ، د پڳندياري، هڪلا
پنڇوان، شبد (۱۹)

(۵۹) سنگورو ڦر مائيا - ڪاري اهر ڪرڻ
گورو ڏناري هونڪي - صاحب سُمائيهر.

واڳ، چوٿان، وار (۱۵)،
[سلوڪ هڪلا ٺيچا]

(۶۰) اُڻي سنڌو ڪيما ايڪ لڙ لاء - من سنڌو ڪيما ايڪ لڙ لاء
د به سربار سڪ هروڙي شبد هر ٺاء - لام پومل هروڙي رهيا سماء.

واڳ، وڏهندس، هڪلا
ٺيچا، شبد (۷)

(۶۱) سنب سنڱ جس گائيا - ٺهر پورن هر ڏن ٻائيا
ڪهر نائڪ آڻي مائيا - سڀ پار ٺهر ٺڌري آليا.

واڳ، سورڻ، هڪلا
پنڇوان، شبد (۸۰)

(۶۲) آسا مڻسا ڇلاء نون - هر ره ره مڻهاڻ
سنگورو ڪي پائي پي چله - نان درگه پاوه ماڻ.

واڳ، سورڻ، هڪلا
چوٿان، وار (۱۱)
[سلوڪ هڪلا ٺيچا]

(۶۳) چرن ٺهاري هردي واسهر - ستن ڪا سنگ پاوه
سوڪ اُڳن مه من نه واپي - آڻ بهر گن ٿاوه.

واڳ، ڏناسري، هڪلا
پنڇوان، شبد (۴۹)

(۶۴) جن هر اُڻت سرب لڳايا - گورو ساڌو به شڙا لاء مک ڌوڙا
هلت پلت هر سريا پاوه - هر رنڱ لڳا من ڌوڙا.

واڳ، چئستري، هڪلا
چوٿان، شبد (۶)

۱. دشمن. ۲. هڪ جهڙو. ۳. پرمائيا سان ميلاپ. ۴. چيڙي هوندي. ۵. پرمائيا.
۶. مڪتي. ۷. جلائي ڇڏ. ۸. ٻاڻ ڪي. ۹. ڪور. ۱۰. ساڌ سنگت. ۱۱. ياد ڪو، زبان ڌرو.
۱۲. تربيت ٿيڻ. ۱۳. ٺن من. ۱۴. سڳندي. ۱۵. نظر ۾. ۱۶. زمان. ۱۷. عزف. ۱۸. ٻج
- وڪار. ۱۹. واسطي. ۲۰. ڀي. ۲۱. لڙڪ پڙلڪ ۾. ۲۲. مان شان. ۲۳. ڏوڙ ڏهر، ڪهاڙو.

واڳه جهستري، محلا
پنجوان، چنب (۲۲)

واڳه ڏاڏاسري،
پڳمف نامد ٻڌو شبد (۲)

واڳه سوهي، محلا
پهلا، شبد (۱)

واڳه سوهي، محلا
پنجوان، شبد (۱۸)

واڳه سوهي، محلا
پهلا، نظري، شبد (۳)

واڳه سوهي، محلا
پهلا، چنب (۳)

واڳه سوهي، محلا
ليجا، وار (۳)

واڳه بلاول، محلا
پنجوان، شبد (۴۵)

واڳه راهڪلي، محلا
پهلا، شبد (۳)

(۶۵) ٻج مانُ موهه وڪار دُڄا - اٻڪُ سَ لَوَلائيئي

اُڀ مَنَ نَن پُڙو آگي - اُڀ سَگل مَٽائيئي.

(۶۱) ۱۵. سنسار ٿي ٽپهي چُونهه - جهه مايا نهه ڪهتاوهه.

مايا نام ڪُڙپ هُون ڪا - ۱۵. ٻج دوسن پاوهه.

(۶۷) جههه نه اٻڪو نساما

اُڙو نَراڻل ڪاهه.

(۶۸) ساڌ سَنگِ جدم مَرڻ اُڙاري - اُمرس ڪتا سَڻ ڪُون اُڌاري

ڪام ڪروڌ لڀ موهه، ٽجاري - دُڙو نام دانُ لُشاني.

(۶۹) ۱۵. مارڻ چاي ٻائيئي - ڪور ڪهي سَڪار ڪماءِ جيئه.

ٻياڻي مَن ڪي هَٽي - وساري دُڄا ٻاڙ جههه.

۱۵. پاوهه هر درساروڙا - نهه لگي ٽي واڻ جههه.

(۷۰) جههه جاءِ اُهيئي پلا ڪهيئي - جهول اُمرس ٻيجهي

گُٺان ڪا ههروئي واسلا - ڪي وائس لڳي.

(۷۱) شبد سڄي رانگ لال ڪر - پُوڙا سِينگار ٻڌاهه

لاناڪ سدا سوهائڻي - جي چلن سَنگُور ٻڌاهه.

(۷۲) ۱۵. ٺيڄ ٺي ٺيڄ اُنڌ ٺيڄ هره - ڪر ٻڌه ٺيڄ.

پاڙ ملووا اُڀ ٻيڄ - سَنب سَنگِ سَمواڻه.

(۷۳) ۱۵. ڪها ڪيرن رانگ ٺاڏن - ۱۵. ٻڌو سَڌاهه

نانڪ ٻڀ سَرسن پئي - ٻانڄت ڦل ٻاهه.

(۷۴) ۱۵. چنب آسا اُنڌا - ٽپهي - ڪر ڪر اُنڌ ڪهي

آسا ٻيٽر رهه ٺاسا - ٽهه ناناڪ اُنڌ ڪهي.

۱. آهنگار، آهر پاڙو. ۲. پرمالما. ۳. ڦاٽل. ۴. چنب مَرڻ جو چڪر. ۵. ٻوٽل، آجاو. ۶. ڪن. ۷. ڪر هڻ ڪرڻ. ۸. ڪوئي مڻ. ۹. دوسن. ۱۰. ويجهي. ۱۱. گهوڙي. ۱۲. ڊيلي. ۱۳. پُوڙو. ۱۴. پريم. ۱۵. آڳيا مطابق. ۱۶. آئي. ۱۷. ويهتي. ۱۸. سڄاهه، ڪرنبه. ۱۹. مَن. ۲۰. ٽهور يا. ۲۱. اُنڌر، وچهر.

- (۷۵) سُرئي سُرْمَ رَلائيئي اِيء - تَن گَرُتَا لنگه جِيءَ
اَنتر پاھِ نِسِي تُون وک - اھيس دِيو بَلِي اَلڪَ.
- (۷۶) بَرھ چوڙا اُل اُڙو اَرھس - اَنسِي شيرَ ڪماوھس
ايس تي اُڙو سڀ جاڻھ - تَن دِرگھ سڪ پاوھ.
- (۷۷) تَرشنا پُوک سڀ ناسي - سنڌ پُرساد چويَا اُڀاسي
رُتَن دَنس پُپ شيرَ ڪهالي - هُر ملُي ڪي اِيھ نيشاني.
- (۷۸) چَچَر اَندر ساسُ نِچَر شيرَ ڪيچي - جاءِ ملُي رَام مَراري
اُن دِن جاڻس رهي دِن راني - اُڀي پُرڙ پُرس پياري.
- (۷۹) اَنتر سُنن باھَر سُنن - تَر پُڙ سُنن مَسُن
چوئي سُنن جو لُڙ جاني - تَاڪَ پاپ نہ پَن.
- (۸۰) پڇ تَس لي هَردي رانھ - رهي نِرام ناري
ڪھت ڪير سُنھ ري سنھ - ذَرَم دِيا ڪر پاڙي.
- (۸۱) اِيء چوَن شيوھ ساد ڪي - نِچ لُپ مَرھ بڪار
نِپ نِچھ دُجي آسَڙي - وک آس اڪ لُڙڪار.
- (۸۲) پُڇاي گَڏھ بڙسَاء چِيء - اَب اُون مَارُگ پَساء
هَر ڪي چوئي لاکَ رھان - وچھ آڀ گَسواء.
- (۸۳) آڳيا مَھ اُڙڪ سُرئي ڪو سُوکا - سِرگ هُرک نهي جانور
چو چو ڪُڪر پَڇو صاڄ ڪا - سِر ماني لِيء مالور.
- (۸۴) نا هَر چنگي آڳيھ - پُرا نِس دِبيء ڪوڙ
ناڪ هَوِيء مارِيئي - سڄي جِيھڙا سَو.

واڳ واهڪلي، هڪلا
پنجوان، شبد (۲)

(۴۲)

واڳ واهڪلي، هڪلا
نچا، اشهددي (۴)

واڳ واهڪلي، هڪلا
بهلا، سڌ گوشت،
پڙي (۵۱)

واڳ واهڪلي، ڪمير
صاڄ، شبد (۷)

واڳ ماليگڙا، هڪلا
پنجوان، شبد (۱)

واڳ مارو، هڪلا نچا،
شبد (۳)

واڳ مارو، هڪلا
پنجوان، شبد (۵)

واڳ مارو، هڪلا بهلا،
اشهددي (۸) ۱۰

۱. پرمالما . ۲. وري . ۳. گڏجي . ۴. پڙي . ۵. وگاري جي انڱي . ۶. روڪ . ۷. دانما .
۸. هيٺان . ۹. ڪرپا . ۱۰. واپس . ۱۱. جيستاء . ۱۲. نيساء . ۱۳. ٽپن اوسٽا . ۱۴. ٿريا اوسٽا .
۱۵. ٿلڙي . ۱۶. آس . ۱۷. آڳيان . ۱۸. پرمالما جو ڪڪر، پاٿو . ۱۹. چوڙ، ڪولائڻ
۲۰. ڏسڻ .

واڳ - مارو، مڪلا
پنڇوان، وار (۲۳)

واڳ - پير، مڪلا
چوٿان، شبد (۳)

واڳ - بسنت، مڪلا
پنڇوان، شبد (۹)

واڳ - سارنگ، مڪلا
پنڇوان، شبد (۱۳۰)

واڳ - سارنگ، مڪلا
چوٿان، وار (۲۱)
سارنگ مڪلا ٻهلا

واڳ - ملار، مڪلا ٻهلا
شبد (۱۰)

واڳ - ملار، مڪلا
پنڇوان، شبد (۳)

واڳ - کانڙا، مڪلا
چوٿان، وار (۱)

واڳ - پريالي، مڪلا
ٻهلا، شبد (۷)

(۸۵) هڙا جيوڻدا پيڳ - جيوڻدي مر جان

چنان محبت اڪ سڌ - ٻي ماڻس پرڏان.

(۸۶) سڳرڻ ڪرڻي - سار چپ مالي

هردي ٿير - چلي ٿڌ نالي.

(۸۷) سڳل ڏور مه، اتر ڏور - ڪرم ڪوڙڻس ڪي اڙس ڪرم

جس ڪر چاهه - سڙو ڏو - سندس سڀا ڪي لڳه، شيو.

(۸۸) شپ وچن اول ڳن امول - ڪنڪري ڪار ڏيڪ ري ٻيچار

گور شبد ڏيائ مڪل ٻاء - هر سنگ رنگ ڪرڻي مها ڪيل.

(۸۹) سچ ورت سبتوڪ نيرت - گيان ڏيان اڻسان

ڊا ڊو ٽا ڪما چپ مالي - ٻي ماڻس پرڏان

چڱم ڏوئي سرت چوڪا - تلڪ ڪرڻي هره

ڀاء پوچن ٺاڪا - وڙا نه ڪوئي ڪي.

(۹۰) سينا مه، اڻڪر اڻڪر وڪاڻي -

جان اڻڪر ويڪي نان اڻڪو چاڻي

جاڪڙ بخشي ميلي سوه - اڻٿي اولي سدا سک هوه.

(۹۱) سڳل ٻڙي جر آهو ڪريا - ٽچيو سڳل اڻسڏيسا

ڪارج سڳلو اڙ ٻيو گهر ڪا - ٺاڪر ڪا پرواسا.

(۹۲) رام نام ڏڏان هر - گورو منس رک اڙڏار

داسن داسا هوه ره - هڙمي ٻڪيا مار.

(۹۳) جڻ سڻ چاڙل ڊا ڪڙڪ - ڪر پراپس پاڻي ڏان

ڏوڏ ڪرم سبتوڪ گههه ڪر - اڻسا مانگه ڏان.

۱. اهيڪار ۱. ۲. ڏس، سڃاڻ. ۳. مانيا هر ڦاڻل. ۴. مغل سمجهه. ۵. پرماتما. ۶. اتر.
۷. سڪرم. ۸. مالها. ۹. ساڻ، گڏ. ۱۰. شد، منا. ۱۱. امولڪ. ۱۲. پن هڙ. ۱۳. آند
۱۴. لوڪ پرلوڪ پر. ۱۵. شڪ ۽ سنسا. ۱۶. آروپ لير. ۱۷. خد-زالو. ۱۸. وڪار، وش.
۱۹. اندرتن تي قبضو. ۲۰. پال. ۲۱. ڏيان.

واڳه آسا، مھلا
پھلا، شبد (۲۲)

(۲۹)

واڳه آسا، مھلا
پنجران، شبد (۶۰)

(۱۱۴)

واڳه آسا، مھلا
اشتھدي (۱۵۲)

واڳه آسا، مھلا
وار (۱۵)

واڳه وڏھنس، مھلا
تيجا، شبد (۱)

واڳه وڏھنس، مھلا
چوٽان، وار (۳)
سلوڪ مھلا تيجا

واڳه سورن، مھلا
پنجران، شبد (۳)

واڳه سورن، مھلا
ناوان، شبد (۱۱)

((۱۰۴) آپ بيجار مار من ديکيا - تُم سا ميس نه اُور کولي
جے تُون راکھ تري رهئا - دِک سک ديوه کره سولي.

((۱۰۵) جیکو تانہ ذرائی وڏا - ساد کري من پاڻي

خُصمِ نَدِ کُورِ آوي - جيتي ڳي-ڳي دلائي

مر مر جيوي تان کچ پاڻي - نازڪ نام وکائي.

((۱۰۶) جھان بناوھ، تھ تھ، جاني - جو تَر دھہ سولي سک پاڻي

تمرا دِ-ما پَنھہ کائي - تھ پرسادِ پَرپ سكي وِلائي.

((۱۰۷) پُڏ غريبي خُرج ليھہ - هومي پک جاوھہ

ساچا هت پُورا سوڏا - وکر نام واپارھہ.

((۱۰۸) کُورِ لالچ چوڏي - تھ ساچ پچائي

کر کي شبدِ سمانيج - پرمارت جائي.

((۱۰۹) ديا گهاھ سنوڪ سُوک - جے گندي سڦ وِرت

اھہ جنيور جيے گا - هئي نه پاندي گھت.

((۱۱۰) من مٿي سڦ کچ مٿلا - تَن ذولي من هچا نه هوء

اھ، جگت پرم پُلايا - وِلا بوجھي ڪو.

((۱۱۱) سچي ڪار ڪماوڻي - سچ پُڻ سچ نام آڏار

سچي سَنگِ سچ ملچي - سچي ناء پيار.

((۱۱۲) جے تھ پاڇا اُها مانچي - تھ تھ ملڻ دُرائي

آن اُڏا ڪرڻ بيجارا - تھ تھ بيچ بکائي.

((۱۱۳) تھ نندا تھ اُستف جا ڪم - لوپ، موھ اُپانا

هرڪ سوک ني رهي نغارت - لاه مان اُپانا.

۱. پنھنجو پاڻ. ۲. پرماتما. ۳. سچ. ۴. پاڻ کي وڏو سمجھي ٿو. ۵. اندران جا چشما.
۶. نظر ۾. ۷. ذباني، سمون ڪري. ۸. موکين. ۹. پھري. ۱۰. کڏوان ڪيان ٿو. ۱۱. ٻڌي
۱۲. سمر. ۱۳. سکر. ۱۴. ڏاڳو، سڳو. ۱۵. جڙيو. ۱۶. ڳچي ۽ ڀاڻي. ۱۷. اُڙج، پوتر.
۱۸. ڏٺيف جو پيد پاڇا. ۱۹. ڏکيو، نامر پري. ۲۰. تيري ميري. ۲۱. وچ وڪارن جو اُٺڪاءُ
رھندو. ۲۲. نندا، پرائي بچار. ۲۳. واکاڻ. ۲۴. نرليپ، ورڪ.

(۱۱۴) ٿا ڪو مڃو ڏسڻ رهيا - اها هر ڪسڪي پٿرائي
 برهم ٻار ٻار پيتر - سڱور تي سوڳهي پائي .
 (۱۱۵) ڏين ڇڏاء ڏئي ڇو لائي -

دهي سرائي گهامي گهائي

سڃا ڌرم ٻن ڀلا ڪرائي - دين ڪي نوشي ڏني نه جائي .
 (۱۱۶) ڏٺا ڏسي ڏيا دان ڪر ڄاڻي - ٻاهر جانر پيتر آڻي
 ارڻي اوت رهي نه ڪام - اڃا ڄاڻي ڇوي مڪ نام
 نئين ڀون مه ايڪو ڄاڻي - سڀ سڄ سڄر ساڄ پڄاڻي .
 (۱۱۷) آتم رام سرب مه بيڪ - ٻورن ٻور رهيا پيرپ ايڪ
 رتن اموڙ وڌي مه جان - اڀي وڌي ٽون آپ پڄاڻ .
 (۱۱۸) ساڳ ٿوري ڇوي ٺاهي - بس ٺال ڪٽر ڇي لائي
 آسا ڪم موليٰ نه ڪڍي - ڇي اٽس پڇرائي ڪي .

(۱۱۹) ڀو پڻ پڻ ٻوڏ ٻاڻي - سڀ سنوڪ ٻليڊ
 حل ڄمي ڄاڻي ڇي - چيٽا وڻر وڪڻ سڄوڪ .
 (۱۲۰) ڀڙ ڪو گمان ڏيان ڪو مهوڙا - ڀڙ ٻاڻي مڻ ڌارا
 مڪمن ٺاڙي سهج سمائي - پيڙي پيڙي ٻيڙنهارا .
 (۱۲۱) ڄڻ ٽون راکه ٿو رهان - جو ڏيهر سو ڪاء
 ڄڻ ٽون ڇاڙو ٿو ڇلان - مڪ امروڻ ناء .
 (۱۲۲) ڏل ڏروائي جو ڪري - ڏروشي ڏل راس
 عشق محبت نائڪا - ليڪا ڪرڻي پاس .

۱ شتر، ويڙي، ۲ پرماتما، ۳ سمجھ، سم، ۴ ڌرمڪ جيون، ۵ سندساري سنهڻ، ۶ اڻ ڪڍل
 ۷ گهڻاڻا يا ٻاڻي ليکيا ويندا، ۸ پڇ، ۹ بارس، ۱۰ من پر، ۱۱ وڻ، ۱۲ ٽيئي لڙڪ،
 ۱۳ ساري سرشتي، ۱۴ اُنڊر ڏس، ۱۵ اُلهه، ۱۶ سرڙپ، ۱۷ مڙ،
 ۱۸ ڏالڻ جي چوڙي، ۱۹ هر، ۲۰ هاري، ۲۱ باد ڪرڻ، ۲۲ مڻ،
 ۲۳ شواب ٺاهڻ جا گل، ۲۴ شراب جي بني، ۲۵ نين گهٽ ناس، ۲۶ چوڪيڊاري،
 ۲۷ ڪومن جو اڪو.

- (۱۲۳) لائڪ ڪڇڙيا سٺ ٿوڙ - ڏوڏي سڄي سڏي پڪيڻا
 اوڻ جيوندي وڃڻ ه - اوڻ مڃيا نه چاهي چوڙ
 ڪارڻ ڪرڻي جو ڪيڙا - سوئي هجي ڪوڙ
 جيبي سٺ ڏاڙهه پراڻيڙا - ٻاڙهه ڏوڏ لھڻا .
- (۱۲۴) ڪرڻي ڪيرف ڪور مٺ سار - سڏي سڀا گڏ ڪيان ٻيچار
 من ماري جيونف مر جان - لائڪ ٺڌري ٺڌر پڇاڻ .
- (۱۲۵) آسٽي ايندا ڏوڏو ٻيڙج - ٺجھ مان آڻمانا
 لوها ڪڇڻ سر ڪر جائڻ - ٺي مڙوف پڳڙاڻا .
- (۱۲۶) چھ راڳي سڙي سڪ ٿاڻا - سڄي هوءَ سوئي پل مانا
 بديع پٿر ٺاهي ڪو پٿري - سڀ ايڪو هجي پاڻا .
- (۱۲۷) ٺيٺر سٺوڪي ڏوڏ پيڪ - رسنا ڪاڻي گڏ اٺيڪ
 ترشنا بڙجهي ڪور پراساڻ - من اڪھانا هر وسه سعاد .
- (۱۲۸) ٺيٺي ٻرھ ڏيڪان پوپ سوامي - رسنا ٺام وڪاڻي
 سروي ڪيرن سٺ ڏن وائي - وري ه هر پاڻي .
- (۱۲۹) ٻسر گهي سڀ ٺاڻي پراڻي - جٺ ٺي ساڌ سنگ موه پاڻي
 ڪو پٿري ٺهي پڳاڻا - سڪل سنگ هنر ڪٽي بن آڻي .
- (۱۳۰) پيچ پاء جاکھ سي جن جاکو ڪرھ - هويي مٿل اٺار
 سدا جاکھ گهر اٺا راکھ - پيچ ٽڪر ڪاڍھ مٺار .
- راڳ - مارو، مھلا
 پنجان، وار (۲۲)
- راڳ - پراڻي، مھلا
 پنجا، اشتهدي (۸)
- راڳ ڪيدار، ڪير
 صاحب، شبد (۱)
- راڳ - مارو، مھلا
 پنجان، سولھو (۱۳)
- راڳ بسنت، مھلا
 پنجان، شبد (۶)
- راڳ سارنگ، مھلا
 چوگان، شبد (۵)
- راڳ گاڻڙا، مھلا
 پنجان، شبد (۸)
- راڳ پراڻي، مھلا
 پنجا، اشتهدي (۲)

۱. گسنگ. ۲. سڃا سٺ پوڻ. ۳. پرماتا. ۴. پٽڪين، ڪوششون ڪرڻ. ۵. اي پراڻي.
 ۶. مستڪ جي ليڪ مطابق. ۷. ساراھه. ۸. آليپ. ۹. سوڻ. ۱۰. هڪ جهڙو. ۱۱. ٿان،
 ٺڪاڻو. ۱۲. جيڪي ٺڌوف چاهي يا پاڻمراڏو ٺهي. ۱۳. وٿو. ۱۴. ويسري. ۱۵. ٺسڻ
 اچي ٿو. ۱۶. اڪيون. ۱۷. زبان. ۱۸. ٺرپ ٿيو. ۱۹. ڪن. ۲۰. پاڻي وڻي يعني. ۲۱. پراڻو
 ڌاريو، اڏيل. ۲۲. پوڻ لکي وڻي. ۲۳. پوڻ، لڌو. ۲۴. چوڙ، وڪار.

(۱۲۷)

[شیخ فرید]

سلوک، محلا لہجا،

(۵۷)

سلوک، محلا

ہندوان، (۳)

سلوک، محلا ناوان

(۲۱)

(۱۴۱) اَوُرُ سِر اُکِر کُورُ گُٹ - جُہبا مَٹِٹا مَنَس

اي رُوي پُٹي وِس کُر - نان وس آوي کُت.

(۱۴۲) هَر گُٹ گاؤه کَا مَٹي - سَچي شِد سَماء

يَم کَا سَچ سِينگار کره، - سَچ وهه لِسو لاء

ناک نامو من رَسِي - هَر دُرکھ لَعي چَلاء.

(۱۴۳) کور کَعي شِد اَران يَمي - لَام رانِگه بَراک

جيتي پَنچ بَراکِيا - ناک سَقل مارو اِه رانِگه.

(۱۴۴) جُہبا کُن گُورِد پُجَه - کُورن سَنه هَر نام

کَھ ناک سَن ري مَنا - پَرء لَه چر کي دَام.

۱. نورُتس، هينالين، ۲. کميا، ۳. زبان، ۴. منتر، ۵. نيمتي، ۶. هي پيٹا، ۷. برمانما،
 ۸. استري، ۹. پگوان جو پو، ۱۰. دشمن، وکارو، ۱۱. کن، ۱۲. پوندین، ۱۳. گهر، پُري.

عظ ۽ اوعظ، شپ لچڻ ۽ شپ ڪرڻي .

ساجڪ ريتون ۽ رسمون هر ڪنهن ملڪ، قوم يا جاتيءَ جون نرالون آهن. بلڪ ساجڪي ملڪ، قوم يا جاتيءَ جون ريتون ۽ رسمون نه سمهي ۽ حالتن آهر پيون بدلجن ۽ بدليدئون وھيدون. ساڳيءَ طرح، هر ملڪ مذهب، قوم يا ملت کي پاران ۽ پاران جا سڳورا مڪان يا پاٽ پوڄا جا پر بند پنهنجا پنهنجا آهن، جن جا ٿير ۽ ٿير نه ٻيا سمهي. هنڌ ۽ حالتن پٽاندڙ بدلجن. پر بنيادي اخلاق ۽ روحاني راز، انسان ذات لاءِ، آڌ چڪاد ڪان ساڳيا آهن ۽ ساڳيا وھيدا، جنهن لحاظ کان سڀ قوم ڪ شاستر به شروعات کان سڄا ۽ ساڳيا آهن ۽ توڙ تائين سڄا ۽ ساڳيا رھندا. ڪوڙ آھي ٻانڪن ۽ پوئلڳن ۾.

قوم ڪ شاسترن جا واک ۽ وچن، ڏڍ جي ٻاڻي آھي. آلي آھي الله وٽان، پر اوتارن اوليائن جي انڀڙ ۾ يا سڀ پورشن جي مٿي مان. اھو اخلاق نامو ۽ روحاني راز ئي آھي جنهن ساڳيءَ سعيءَ سڳي سان، مڙئي اڳين پوين مذهبن، قومن ۽ ملتن کي پئي، هڪ رنگ، نه رنگي ھيون جو ھار ٻنار آھي. اکر کڻي نوان نوان يا جدا جدا ھجن پر ھدايت نامي جو سار ساڳيو ئي آھي. جھڙو ملڪ، جھڙو وقت، جھڙو وقت ۽ وقت جون حالتون، تھڙي لطايف جي لاءِ پر تڪ يا معنيٰ ۾ فرق ڪونه آھي. فرق فقط آھي اسان جي ۾ جو، جو اوندو اٿو ئي. ٻيو اسان کي اوجھڙ ۽ اوڙاھ ڏانھن گھلي، مختلف مذهبن ۾ ويڄا وجھائي، انسان انسان سان اڙائي ۽ پرماتما کي پئي ڏياري. شال اھي ويڄا ۽ ويڙون وٺان ٿين!

مذهب، مذهب جي معنيٰ ۽ ميلاب لاءِ آھن پر اسان سڄي ڇڏي، اچي ٻاچن پوئتان ٻيا آھيون. جنهن ڪري هڪ مذهب کي ٻئي مذهب کان نه فقط نرالو پر هڪ ٻئي جي وٽ ۾ سمجهون. اھو پند يا ٻاھ وانگر وچڙجي ويو آھي ۽ ھاڻي تڪ اسان کي ساڳئي مذهب يا ملت جي پوئلڳن ۾ نه، ڪيترا فرقا ۽ فرق ڏسڻ ۾ اچن ٿا. قوم وچي ڪوڙو ڪرم ڪانڊ پيو آھي. اخلاق نامي کان اصلي الڳ ٿي ويو آھي. بلڪ قوم جي نالي ۾، جدا جدا مذهبن يا ڌرين ۾ ڪنارن، ناسازي، هل ھنگاما ۽ ڏنگا فساد نه ٿين پيا. هر ڪو چئي نه منهنجو ئي مذهب مٿي آھي، منهنجو پيغمبر ئي پرماتما جو پاڪ پيغام کڻي آيو ھر، منهنجي بندر ۾ ئي مالڪ جو مڪان آھي، منهنجو قومي پستڪ ئي پرماتما جي پراڻي ڪرائيندو يا منهنجو ئي پاٽ پوڄا پر تو آھي، باقي ٻيو مڙئي ملعو آھي. ملعو آھي مٿن. جي اتي ٻڌي ۽ رائي آھي نه اھو انسان نه بد ۽ بد آھي ۽ چاھي ھڙو ڪھڙي نه مذهب جو پوئلڳ ھجي، ڪھڙي نه پيغمبر جو پوڄاري ھجي، ڪھڙي نه پستڪ جو پياس ڪندو ھجي يا ڪھڙي نموني جي پاٽ پوڄا ڪندو ھجي. صاحبن، سري ڪرو گرنٽ صاحب جي سکيا جي ذريعي، قومي ميلاب ۽ قومي ايڪتا تي، نهايت زور

ڏنڻ آهي. هُو سمجهائين ٿا ته حقيقت ۾ ساريءَ سرسٽيءَ جو سرجهڻار هڪ ئي آهي ۽ اهو ئي انسان ذات جو اڀايندڙ آهي. هر جيو جي اندر به، اهو ئي ايشور وسي رهيو آهي ۽ سر سڀ جيو هڪ ئي برادريءَ ۾ بدل جا، پاڻ ۾ پاڻ ۾ ڀنڀر يا ٿاڻي شريڪ آهن.

تنهن ڪري ڌرم بدلائڻ جي ضرورت نه آهي پر ڌرمي سکيا ۾ سندس جي پوريءَ طرح پيروي ڪرڻ ضروري آهي. انسان جي پنهنجي ئي مذهب يا پٽ جي اخلاقي اصولن تي محڪم رهي، پوري پيروي ڪري، ته هوند ڪُل انسان ذات ۾ ايشور ڏسي ۽ ايشور ۾ انسان ذات. پوءِ هوند مذهبي مخالفتون ۽ مقابلا مورا ٿين. پر منهن جو من به، قاد جي قدرت جي هڪ عجيب رچنا آهي. قدرت جي غالب مان اهڙو نه قلب ڪڍيو اٿائين جو ڪنهن جي ڌرت جو نه آهي. انسان جي اکين جي نظر ۽ دماغ جي سمجهه تي اٿئي ڪري ڇڏي اٿائين. پر انهيءَ اٿي کي سٺو ڪرڻ ئي جيون پالڻ جي پهرين پوڙي آهي. هن ڪتاب ۾ اڃا انهيءَ پهرين پوڙيءَ جي ئي پٽڙ هلي رهي آهي. سري ڪسرو ڪرنڪ صاحب جو اخلاق نامو جنهنجا چوند وچن مٿي، معنيٰ سميت ڏنل آهن، سو به يقينن اعليٰ درجي جو آهي ۽ ٻين مڙهي مذهبن ۽ پٽن جي اخلاقي اصولن سان هوبهو وڌيڪ ملي اچي ٿو. اهي اصول جيتوڻيڪ آهن اڏي پر نه نه نڪ نوان آهن. شل انسان اهي ڪرڻ ڪري ۾ اڀارائيءَ ۽ انسانيت سان عمل ۾ آڻي ته سارو سنسار ئي سرڳر سمان ٿي پئي. انهيءَ سرڳر جي ڪنجي هر جيو جي من مندر ۾ موجود آهي. جي جيون ڪٿي نه کڻي پوندو، ڇاڻي هڪ چڙخندي، جنهن ذريعي ڏسمي ڏٺا ٿا پندو جتي ئي جيون پالڻا جو منزل مقصود ملندو، پڙسار پار ڪيو ۽ جهڻو مڙ جو چڪر ختم ٿيندو. وڏو افسوس اهو آهي ته هڪ من ۾ ٻه ٻه رنگ جيان اسين پٽ ڪون پيا ٻاهر، ساري سنسار ۾.

صاحب سکيا ڏين ٿا ته اي بند، پهرين من صفا ۽ خالي ڪر. من جي مغل ڌوڙ، اڻڪ ۽ اوڻاڻون ڪڍ ته نهن کي اندر ۾ جاء ملي. انهن اڻڪن جي اڻٽار، پٽي ۽ نئين ٻاڻن ۾ به ڪاڻي اڻ ٿي اچي چڪي آهي، جهڙوڪ ڪوڙيون ۽ ڪهڙي ڪامنائون، ترشائون، ڪار، ڪروڙ، رڻ، وروڙ، لوڻ، لالچ، موٽ، اهنڪار، ڏٺي، ڏيند، بياني، اڪيائي، ڪٽڻا، ڪوٽا ۽ هٿيار ۽ سڀئي ٻاپ، اڻڌا، ڀرم، ڪوڙا ڪرم ڪالڊ، ذات پات جا پيد، نسي وڏائيءَ جا ويڇا، اندرين جا رس، گسنگ، پرائي پڇا، وغيره، وغيره.

ميو ڪپڙو پهرين ڌوئو آهي ته پوءِ رنگڻو آهي. تون به پهرين اڻڪن کان آزاد ٿي، چنڊ ڇڏاء ته سڄو واراڻي ۽ تباڻي پئجن. ڪيل گناهن جو سڄو پٽڻاء ڪر ته سمارڪ تي پهچين. آسا نسا جلاء ته آس ۾ نواس ۽ گرهسٽ ۾ اڏائيءَ جي پڌ تي پهچين ۽ اٽڪ ۾ اٽڪ ڏسين. پنهنجي من مان ڏٺي ڪڍ ته سڀ کي سڄو سمجهين. من کي ٻاهرئين

لڏي ۽ منو مڏار مڏوڻ مڏي:

سري گرو گرنٽ صاحب جي سڀيا مطابق ۽ ڪنن ۽ رڙهائي سڙن جي وچور هيٺ ڏجي ٿي. هيءَ وچور گرنٽ صاحب ۾ ڪا هڪ هنڌ يا نمبر وار نه ڏنل آهي پر سڄي مهراڻ مان ڪي خاص اُلهه موٽي ميڙي، هن باداشت ۾ ڀڄڻ يا ويا آهن. ٿي سگهي ٿو ته ٻيو ليکڪ هن باداشت جي رچنا ۽ ٿا، بلڪل علحدي ۽ وڌيڪ عمدي ۽ ڪارائتي نه ٿي ۽ ها پر پنهنجي ناقص سمجهه ۽ تجربن جي مطابق اها ٺاهي اٿس، ڇا اميد نه پائڻ ڪي پسند پوندي ۽ هن علم کي ذرا عملي جامو به نصيب ٿيندو.

(۱) سڄ سڄان ۽ سڄ ۾ سمانجي وڃ: سڄ آهي پرمانا. جو سڄ ٿي هليو سڙي پرمانا کي پائيندو. سڄ ٿي هليو معنيٰ سڄ جي ڪاميا، سڄ جو ويچار، سڄي نيٺ سڄي ڪهڙي ۽ سڄي رهڻي، جنهن ۾ ڪوڙ ڪمٽ، يا سڪڙي سياڻپ جي رٿي ۽ مانر به ملاوٽ نه هجي. سڄ نه ٻيو ٿيڻ، تڏو جي ڌار ٿي پر ٿورائي نظر ۾. سڄ ٿي هل سڄ ڪاٺ، نه سرور پوڻ ٿي، من سُڌ ٿي ۽ سڄ ۾ سمانجي وڃي. سڄ جي سڳند سمانجي ساري سنسار ۾، نه نه ساراهه نڪري پر سڄ برڪت ٿي پر ٿي ٿي. سڄ پر ٿي ٿي آهي نه، ڪوڙ ڪمٽ جو ڦل ڪري نه آهي. سڄ ٿي وڌيڪ رستار اڃا به اڳتي ايندو پر هتي گورو نانڪ داؤد جن جو هڪ اُمولڪ وڃن ڏجي ٿو جو ڪنهن مسلمان مولويءَ يا مٺي کي چيل آهي، جنهن ۾ به سڄ کي بهرين ٻوڙي ٺهرائي وٺي آهي:

ٻهلا سڄ حلال ٿو - ٿيڃا خيرُ خدائ
چوڻي نيٺ راس من - پڇري صفت ٿيڃا.

(۲) پريم: پريم به پرمانا آهي. سڄ ۽ پريم هڪ ٻئي جي وروڻ ۾ نه آهن پر ساڳئي سڪي جا به پاسا آهن. سڄياري اوس پريمي هوندو ۽ پريمي اوس سڄياري هوندو. سڄو پريم ڪهڙي بنياد تي به ٻيٺل هجي، ٻئي مڏو پاڻ تي ٻڌل هجي يا عاشق معشوق جي مظاهرو هجي، پر هوندو پڪ سُڌ، پورن ۽ پورن ۽ وڃي. نرشنا ۽ خُود مطلبيءَ کي يا پنهنجي ۽ پراني جي پيد کي، هن پريم ۾ ڪا به جڳهه ڪانه آهي. پريمي پرمانا کي پر ڪري ۽ جي هر رستوءَ ۾ ڏسي ٿو، تنهن ڪري هو هر رستوءَ کي، پرمانا جي پيداش سمجهي، پيار ڪري ٿو ۽ پائين ٿو، بنا ڪنهن به پيد ۽ پاوا جي يا چٽ اُٿڪاڻ جي. اهڙي وڃي پريم سان ٿي ڪرم ڪرڻ ۽ ڪرم جي قانون جي ٻهچ کان ٻار ٻهچو. اهڙو پريم ٿي مڪئي ماڻاڻي سگهي ٿو. [پريم ٿي وڌيڪ ويچار اڃا ٻئي ڀاڱي ۾ به ايندو.]

(۳) سمر درشتي: سڄو پريم ٿي سر درشتيءَ جي آڙهه ۾ اڏيل ۽ مڪر

(۵) جیو دیا: پریمر ۱۱ دیا جیٹک بہ جاڑیون ۱۱ گڈیل سرمایہ پیمر آھن. جا دل پریمر سان پریوڑ ھوندي، سا دیا کان خالي نہ ھوندي. جیھن دل پر درد جو دونهون ئي نہ ٿکبدو ھوندو سا پئي چور درد کتان سچا ٿندي ۱۱ ۱۱ ھا کيئن گندي؟ اھڙو درد ئي ۱۱ بيميا سي انسان پسونء کان بہ پري آھي. دشت ۱۱ راکش مثل آھي. پکيت روداس صاحب فرمائين ٿا:

سو کٽ جانيم - پريو پراي
جا کي آندو - درد نہ پائي؟
واڳ سؤھي، پکيت
روداس، شبد (۱)

صاحب سڪيا ڏين ٿا نہ اي بنداء ۱۱ ھر ساھواري جيو کي ديا جي ضرورت آھي، چاهي جيت، چاهي پسون، چاهي پکي، چاهي منڇ. جيترو جيو ٿندو ٿيترو ديا چور وڌيڪ حقدار. جي. پريوان نہ وڌيڪ ڪوئل ۱۱ قياس چور کانل. جيئن منڇ کي آزار چو مان ايڏاء رسي ٿو تيئن جانور کي بہ. جيئن منڇ کي ساھ پيارو آھي تيئن پسونء کي بہ. جيئن منڇ ديا ۱۱ دعا ملندي، مشڪرائيندو آھي تيئن پريوان جيو بہ. اي بنداء، جي خود توکي ديا جي درڪار آھي نہ توکي جيو ھتيا ڪرڻ چکائي، چاهي شڪار جي لحاظ کان، چاهي واس جي چشڪي کان يا چاهي من جي وندر کان؟ جيو ھتيا ٿون پاڻ ڪرين يا ٻين کان ڪرائين، ٿيندڙي چور ابداري بھي حالتن پر ساڳي آھي. جي ٿون پاڻ جيو ھتيا ٿو ڪرين يا ڪرائين، نہ توکي پاڻ رحم ڪيئن پئي پوندو؟ سڀ جان وارا جيو توڙي جيت، پکي ۱۱ پسون، سڀ ڏٺيء جا ابايل آھن، تنھن ڪري پاڻ پر ھڪ ذات جا پائر ۱۱ پيٽر آھن. سڀني پر ساڳي جيون ڌارا ئي وھي. آسین سڀ ساڳي مالڪ جون مڙئون آھيون، چاهي انسان توڙي گگدام. اي بنداء، گگدامن ئي ڪھل ڪر ۱۱ ٿرس کاڌ نہ ڪھرج وقت ٿون بہ رحم ۱۱ ديا جو اڌڪاري بڻجن. جي پوکيندين ئي ڪونہ نہ لڌين وري چا؟ ڪنھن کي بہ نہ رنج رساء ۱۱ نہ ڪنھن کي نہ ڊڪ، پھچاء. ڪنھن سان بہ پراي نہ ڪر ۱۱ ڪنھن جو بہ پرو نہ سوچ. سڀ سان مٿو ڳالھاء. سڀ جو پاو ڪر. پري جو بہ پاو ڪر. سڀ جو خير نہ ٿنھن پر ٿيندڙو خير. ديا سڀني ڌرمن جو مٿو منتر آھي ۱۱ ھر ھردي جو سچو ۱۱ سول سپاء آھي. ديا ڪر نہ دعا کٽين ۱۱ دلبر جو درد ٿو آندو ٿي.

(۶) دان: محتاج جي محتاجي پوري ڪرڻ آھي دان. دان ڪجي دلي ھمدرديء سان، دل ڪرلي. سک ۱۱ سرپيا سان ۱۱ مڇئي طرح. اي بنداء، جتي ڊڪ نہ درد ٿين ۱۱ غير ٿين، اتي ھمدردي ٿيکار، نہ فقط واس جي پر دل و جان جي. ٻيا ڪنھن پيد، پاؤ ۱۱ مطلب جي. ٻين جي خوشيء ۱۱ سک پر پنھنجي خوشيء ۱۱ سک ٻاء. سڪر ڪماء، سخاوت ڪر، سدوروت ھلاء. پنھنجي ذاتي سپاء کان ۱۱ جيئن ڪل خوشيء ٿي ٿو، وڻ چانو ٿي ٿو ۱۱ سورج روشني ٿي ٿو، سڀني کي ساڳي، ٻيا ڪنھن جي عيب ۱۱ اعمال وڇاڙڻ جي

پوء ڇاهي اڳي. جي ڪليف يا صيبت مڃي يا نه مڃي. پاڻ هوندس نه ٻار ٿيندس ۽ جي نه نه ته ٿيندي لاء سرب اڃا. دان ڪر ٿي، من ۽ ڏن جو. سمهتي ۽ سربس اُوپ ايٿور اڻت نه دان ۽ ڳاھ ۾ قبول ٿئي. هوند مان نه هر ڪو دان ڏئي سگهي ٿو. دان اهر جو اڻ هوند ۾ نه ٿيندي وراهي کانجي. جو ڏين ٿو سو سڀ ڏاڻر جو ڏنل آئي. جنهن کي ڏين ٿو، تنهن ۾ ڏاڻر آهي نه ڏاڻر آهي. ڏاڻر آهي، جنهن کي ڏين ٿو سو پاڻ کي ٿو ڏين. جنهن تي ٿو ٿورو نه آهي. دان ڪر دل ڪولي. گهر ڄاڻو جي گهرج يا طالب جي تقاضا ڪر ٿورو سان ۽ خود پنهنجي ئي گهرج واري ٿاڙي ۾. ڇا تنهن جي لاء ضرورت آهي سا اڳي جي به هوندي. پنهنجي ۽ اڳي جي اهڃ يا آرام جو اندازو ساڳيءَ ماپ سان ڪر. دان قرض طور ڏيڻ به سٺو پر آهي سردو. دان اهر جنهن ۾ موت جي وادي يا طالب جي هڙي نه هجي. دان اهر جو تنهنجي ڪوئل هردي جي پيٽا بڻجي نڪري. دان اهر جو تنهنجي محبت ۽ زوري ۽ پگهر جي پورهئي مان پيدا ٿيل هجي، حق حلال جو هجي. ڪوڙ جي ڪمائيءَ مان ڏنل ڪميشن ثابت نه ٿيندي. دان اهر جنهنجو ٻج ٻار نه ٿي. مهينا پوءِ ڦل ڏئي. دان ڪر ادارتا ۽ فراخديءَ سان. جنهن ۾ اڳي. جو شان و هجي اڳي ۽ ڪلا نه نه نڪري جو ڪنڊ هيٺ ڪرڻ پوس. اهڙو دان جهڙو ڏنل ٿو نه ڏنل. دان ڏي ڪم ۽ ڏني نه پڇار. ڏوٽڪو نه وڃاء پر جي وڃاڻو به آئي نه واليءَ جو وڃاء جنهن جو ڏنل آئي. جو ڏيندڙ ۽ وٺندڙ ٻنهي ۾ رهي رهيو آهي. ياد رک نه ڀلائي ڪجي نه اوس ڀلو ٿيندو چاهي چاهين نه چاهين. ڏنل بهو آهي.

(۷) ڪميا: ڪميا به هڪ نموني جو ڏان آهي. ٻئي جي گهرج يا ٿوري ڪرڻ آهي. دان نه ٻئي جي خطا معاف ڪرڻ آهي ڪميا. لائق آه ڪميا ٿئي. وار وٺو نه ڪميا آئي. ڪميا آئي نه غصو ڪر. وٺو، وٺو ڏانهن ۽ ڪميا، ڪير ڪنڊ ڪندي. دان وانگر، ڪميا به پاڻ تي ڀلائي آهي ۽ ٻئي تي احسان ڪرڻ آهي. ڪميا من مان ڪروڙ ۽ شرف کي ليکائي ڏئي ٿي. من شانس، اڏول ۽ اڇس رهي ٿو. خطا کان فقط خاوند خالي آهي. انسان نه ٿي ٿي ۽ ٻل ٻل ۾ پيو خطا ٿو ڪري. اي بدا، ٽون ٻين جي خطائن ۽ خامين جو ڪيئن ٻورو پتر لڳائي سگهين. جڏهن توکي خود خطائن ۽ خامين جي بنيان سمورين مڪمل حقيقتن ۽ حالتن جي پوري تهذيب ڪرڻ آهي؟ پر پنهنجي خطائن ۽ خامين جي نه توکي پوري ڄاڻ آهي ٿي جي پيو پڇار ڪر ۽ پڇاء ڪر نه ٿيندو اڻ ڄل بڻجي. توکي خود ڪميا جي وڏي درڪار آهي. ڪميا ڪندين، ڪميا ٿيندين. گذرڻي کي وسار نه ستمش ۽ شهشڪتيءَ جا سلا اسرن جن مان ڪميا جو ڦل نڪري. ڪميا ڪر نه ٽون نه ڪئين نه خطا ڪندڙ جي جيون ۾ به ڦلڻاڪ ڦيرو آهي. ڪميا آهي سڪ جي سرخاف جا ڏيندي يا وٺندي هر در پڇائي ٿي ۽ ٿيڻ ٿاري ٿي. ڪميا ڏکيءَ دل لاء ڏاڍي آهي.

(A) حليمائي. هٽن کي سندن يوسف ۽ يوسف کي حليم کري ڇڏي ٿي. سر اوچتي مڃوري يا مڃو، حاڪمن کي به حال نه حليم بڻائي ڇڏي. پر اها حليمائي، مطلب ٻولي کي آهي، نڃو بڻائي ۽ ٺاڪ آهي. حالتون بدلائون يا مطالب ٻڌ ٿيو ته اهو ڪار جو هيٺائين ڏيڻ ۽ ڇڏڻ هو، سروري اڻڌو ڪاٺي ۽ ٻيل ٿيندو. اها حليمائي ٻڌائڻي ۽ ڪونه ايندي. ڳالهي ۽ حليمائي اها ايندي جا سڀاءَ ۽ سڀايل هجي. سڄي حليمائي نه سڄي سگهجي آهي ۽ نه بڻائي سگهجي آهي پر پاڻي پاڻو رادو پيدا ٿيندي آهي. آبي جي حياتي ۽ حليمائي حاصل نه ٿيندي. آبي جي آفت ۽ آبي آهي سڄو حليمائي ۽ جي شروعات، چاهي دؤر هجي يا حاڪم هجي. اعزي حليمائي، نڃو بڻائي ۽ پاڪاڻو جو ٺاهڻ نه آهي پر پوءِ بهادريءَ جي برعاري آهي. ٻل جو ٽيڪا نه پسون به ڪندا آهن پر انسان اهو جو ٻل هوندي به ٻل جو ٺاڻو ڦاٽو نه وٺي. ٻل هوندي به ٻل وارو ورتا ڪري، ٺاهڻي سان ۽ ٺوڙف سان ۽ ٺهڻائيءَ سان. صاحب لاهي ۽ حليمائيءَ ٻاٺ سڄا آهن يا نه اي ٻڌا، آڀر مٽاءِ ۽ غريبي ويس ڪر. نه ٽون خاص چڱو آهن ۽ نه وري ڪو ٻيا خاص برا آهن. سو داسن جو داس ٿيڻ، ۽ ٺوڙي جي پيرن جي خاڪ ٿيڻ. جيڪو ٺوڙو سو چڙيو. پاڻ کي ڪنهن کان نه مٿي نه سمجهو. اها ئي زبان ڪٽ ٿي وهاري نه اها ئي پٽ ٿي. سو سدا شپ وڃن ٻول، منڇو ڳالهه ۽ نه ڪنهن کي ڏمراءِ نه ڏڪراءِ، نه اڏجي پوندين ۽ سڀ ڪڇ پائي پونءِ. سڀ ۽ ٻار ٻهر نظر ايندڙ ۽ ٻين پاڻ ۽ پوءِ ٻين ۽ نه پوءِ ڪو مندو ڪو مڇو ڇارو؟

اي ٻنڌا، اُس نه جڏهين ٿل نڪري نڏهن وٽ جي ٿاري پالمرادو هيٺ جهڪي پئي. پاڻيءَ جي وهڪ ۾ وهي هميشه هيٺائين ڏانهن. ساڄي ۽ چوٽي جيئن ڪورون ٿيڻ هيٺ وڌيڪ ٿئي. سڪڙي ڪٽي گهڙو اڀاري ٻو ڀريل ٿانءِ رهي ماٺ ۾. نه ڏڏي نه ڏوڏي. تنهن ڪري، ٿون نه لوڪڪ نانا ٺاهه ٿورڙ سان، نهٺائيءَ سان، نهٺائيءَ سان ۱۱ نمونا سان، ذاتي سڀيءَ سان ۽ نه دٻڪا دٻڪيءَ جي دولاپ سان. اها اٽلي جيون ٻارا جي اڏجي پڌوي. خاڪ نه پيرن جي ٿري هيٺان آئي لتاڙ جي پوڻهيءَ تي ٽچ خاڪ مان جڙن ٿا مندر مڙهيون، مسجدون هٿار، درٻار مٿس، محل ماڙيون. اهائي پيرن جي خاڪ، مٽي ٻڄاڻا مٿان پئي ٿي دفناي، چاهي ٿرست تي چاهي سماڏيءَ تي. لوهار لڪڙي جلائي ٿو پراڻو ٿي لڪڙي کيس جلائي پسر ڪري ٿي. ڪنار ۱۱ مٽيءَ کي مهڻي ۽ مروڙي ٿو پو آخر اهائي کيس هيٺ ليٽائي ٿي. اهنڪار جيڏو اوچو ٿيڏي سندس گراوت. جڏهين جڙ ٻڌارڪ ۱۱ مٽ مانت، مٿر ملائائي نه پهنجا آهن ۽ نه پاڻ سان ساٿ هلندا نه پوءِ ٻانور ڇا ٿي ڪجي ۽ غرور ڇا جر ڪجي؟ مغروريءَ سائي مٿان ڪيرائيندي نه حلیمائي هاڪر ڪڙي مٽيءَ ڇاڙهيڻدي. اهنڪا ۽ آڪڙ آڏو ايندي نه نٿڙف ۽ نمونا اوري آڻيندي. دلبر جو در سهو سائيءَ جي سرراڄ جيڏو آهي. تنهن ڪري سڀت سان نه سٽج. سنهو ۽ سرڪيم ٿيءَ نه سڙا

اندر، سولائيء سان سُرِي پُري سگهين ۽ ايشور جي اوڏر اچين. [اهدگار جي مٿاڇر تي وڌيڪ ويچار آيا بڻي ڀاڱي ۾ به اچڻ آهن.]

(۹) **نشڪام ڪرم:** نشڪام ڪرم جو وِسٽارُ اڳي ئي اچي چڪو آهي ۽ اڳتي اڃا بڻي ڀاڱي ۾ به اچڻو آهي. مختصر نموني ۾ هٿ لاهو ڇوڻ ڪاٺي آهي نه جهستاءُ ڇڻي ۽ ۾ جان آهي نه ستاءُ منڇ ڪرم کان آڇو ۽ واندو ٿي نه ٿو سگهي. پر ڪرم، نشڪام ٿڌهين ليکبا جڏهين سيد وڻ مطابق، ذاتي سپاءُ سان، پرمات، سُڪرت ۽ فرض اُڏائيءَ جي لحاظ کان، نهايا ويندا، بنا ڪنهن مطلب جي ۽ بنا ڪنهن موت جي مراد ڪان. سڀ سوارت ۾ سڪرم سائينءَ سانگي، ايشور ارت. جڏهين ڪرم فرضي ڪار، سمجهي ڪجن ٿا ۽ ٻين جي ڀلي ڪارو ڪجن ٿا، جتي نه چٽ اٽڪيل آهي ۽ نه مطلب رکيل آهي. نه پوءِ آهي ڪرم اُڪرم آهن ڇو نه ڪارڻ، ڪرم ۽ ڪرنا جو پيدمٽيل آهي. اهڙن ڪرمن سان ڪرم جو قانون لاڳو ڪونه آهي. ڪرم جو ليڪو ليڪڻ ئي بند ٿي چڪو آهي. جڏهين لاهو ليڪو مٽجي چڪو ٿئي ٿو ٿڌهين مڪتي ماڻجي ٿي. سوار ٿي ڪرم بند ٿن ۾ بدن ٿا ۽ نشڪام ڪرم آواڙن مان آزادي ڏيارين ٿا. سوار ٿڌو ڪرم کي جيون بخش ٿي ٿو.

(۱۰) **حد اندر رهڻ:** حد ۽ اچي ۽ شرم، حياءُ، مرم ۽ مراد اچي. گهڻ ۾ نه وڃ، چاهي هن ڀر چاهي هُن ڀر. اي بندا، ماڻهر سطح آهي پُري انداز ۽ معيار ۾ رهڻ، نه نه وري ٿڌ بدن جي اڳوڻ ۾ پُرسالين پيو ۽ ٽن گڻن جا ٽڪر کائيندين پيو. نه، ڇڱو آس گهڻو نه چُستي گهڻي. نه نڀ نه اوجاڳو، نه اُڪ نه ڏي، نه اُس نه چانو، نه سردي نه گرمي ۽ نه ڀڳ نه اوگهڙ. نه ميو مٿارو ٿي ۽ نه ميو سڪا. انهيءَ نقط نگاه ڪان، صاحب خصوصاً، ”الپ آهار“ ۽ ”الپ ٿڌرا“ جي زوردار هدايت ڏني آهي. اچم ڪين سياتان لاءِ حد جي ليڪ لڳائي هئي؟ لاهو ليڪو لٽاڙو معنيٰ مصيبت جي ماني موڪلائڻ. حد اورالگهڻ نقصانڪار آهي، صحت لاءِ، عزت آبرو لاءِ، مان مڙجا لاءِ، پاڻ لاءِ، ڪٽنب لاءِ، سماج لاءِ ۽ آخرين پنهنجي جيون پائرا لاءِ. هيءَ دهر ٿو نارائڻي آهي. لاهو سالم ۽ سگهي هوندي نه اندريان اوزار به آسانيءَ سان عمل ۾ اچي سگهندا. انهيءَ ڪري، حد اندر رهڻ کانسواءِ ۽ اهو به ضروري آهي نه سري جي سڀال سان گڏوگڏ، اندر جي آنتيءَ ۽ آڌار جو به اونسو رکجي نه مختلف شڪتين جو وڪاس اٿڻو رو يا اڏورو نه رهجي وڃي پر پُري معيار ۾ هجي. آتمڪ آنتي آسان آهي بشرطڪ سريو سگهو رهي، دل ۽ دماغ حد اندر پُري نڪاڻي ٿي هجن، من مڙي ماڻن ٿي. اچي، ٻڏي بلوان ٿئي، هر دو ڪوئل ۽ نرمل رهي ۽ روپڪ جا واک ۽ واپچاڙن سعينءَ راه ٿي هلائين. مطلب نه ماڻهر سطح ٿي ٿي سريو ڪ ۽ مانسڪ ۽ اڏايمڪ ۽ آتمڪ آنتي ممڪن آهي. گهڻ جو گهڻو ڇڪڻو ڪندو.

هيءُ آهي ڪنن، ساڇڙن ۽ رڙهائي وٺڻ جي ياداشت، ”دسيءَ کي مالها.“
 اي بندا، انهيءَ مالها سان سدا جاب تاپ ۽ پات پڙجا، سار سهرن ۽ ڏيان ڌارنا ڪر نه
 من، من جي آڇ ۽ بڪ، ڀڳتيءَ ۽ ترشنا ٽڙجيئي، سسار ساگر ۾ مڏڻ هڻي ڪري ٿين ۽ جيون
 ياترا ۾ سهنجائيءَ ۽ سولائيءَ سان اڳتي وڌائين. ٻاهرين سمجهڻ ٿڌهين ٿار لنگهائيندي
 جڏهين اندر جي ٿال سان مليل هجي ته ته اهو به هڪ پاڪنڊ جو پيشو ٿيندو، جهن
 ذريعي جيون جا پنڌن وڌندا ويندا پر نه گهٽيا ۽ نه ٽنڊا. سواي بندا، هيءُ ڪڻ ڪر هڻ
 ڪر ۽ روڙ نامو جاچ نه ڪيتري قدر عمل ۾ اچن ٿا. اهڙي آدم سان، ڪنن جي هڪار،
 جيون جي هر ٻهڙيءَ ۾ پروا ٿي ويندي. ڪنن جو سمر ئي جيون ياترا جو سهر ٿاب وجهندو ۽
 منزل جي آخري ٻوڙيءَ تي پهچائيندو. ڪنن ۽ ٿي ڪروند ٿا جي ٿو.

اوڪنن جو اجهو ڇڏي، ڪنن جي اوت ۾ اچڻ، لاشڪ جيون ياترا ۾ وڏو واڌارو آهي
 پر اي بندا، اهو نه ڀڳتيءَ آخري منزل اچا دور آهي. ساڇڙ ۽ سڪرم، سول ۽ سنا
 لکن ٿا ڪاڇڙن ۽ ڪڪرم جي پيمت ۾. جيستاءُ اهو پيد قائم آهي تيستاءُ اهو پاڻ جو جياپو
 نه قائم آهي، حالانڪ سوڪرم صوف ۾. اچا ته اهو پيد به مٽائي ۽ ڪنن ۾ خود بخود سمائجي
 وڃڻو آهي. جڏهين ڪنن خود ڪنن ۾ سمائجي وڃي ٿو، تڏهين ڪيس ڪنن جي اصل ۽ اٽر
 جي اوجھ، ٿي ڪانه ٿي رهي. اها ٻهچ آهي وحدت ۾ وجوديءَ جي، جيون مڪشيءَ
 جي ۽ جوتي جرم جي. انهيءَ استييءَ اندر سڀ پيد پاڻ مٽجي وڃن ٿا، چاهي ڪڻ اڻڪڻ
 ۾، نيڪي بدئيءَ ۾، ٻچ پاپ ۾، آشا نرasha ۾، سچ ڪوڙ ۾، چيو آتما ۽ پر آتما ۾ نه
 چاهي اوش ۽ پرشور ۾. سڀ برهم آهي جهن اندر ڪل جيون ڌارا نه بحد جو برهم
 پيارو آهي. اهو آهي جيون ياترا جي آخري منزل جو آخري ڏاڪو، لحد جو لنگھ. جي
 ٿيا سي ٿيا، جي پار پهتا سي پار ٿيا، جي، لنگهي ويا سي لاهوئي ٿيا.

اي بندا، لاهوئي آهي آهڙي من جي، من جي مطلب، مشائن ۽ ميران جي.
 انهيءَ آهڙيءَ ۾ من رڳو جي ٿو، رنگي ٿو ۽ رجي ٿو. آهڙي چاڙھ ته چرت چڙهين.
 آهڙي آهي آهڙا ۽ آهڙا. آهڙا جي آڳ ۾ آهڙا جو هون لکاءِ نه گيان جي لات
 نڪري، اوندھ اڻوڻ ڪري ۽ پر ڪاش پڪي ٿي. اهو آهي مها يگي، جهن لاءِ سڪ، شذا
 ۽ صدق جو سمر ڪپي. هتان ٿوڙي هٿ جوڙ. وڪ وڌاءِ ته سفر شروع ٿئي. هتان جي
 هٿ پڇاڙ پوري ڪري، هتان جو به نه آواز آنا. اهو آدي ۽ اناڊي آواز اکر مان اچي ٿو،
 جتان پرين پانڊيٽن لاءِ پير پڪاري. جي من جي مچانگ ٿي چڙهي، ٻڏيءَ جي ايل
 سان ۽ آتما جي اشارن تي، اهو آواز اٿائين ٿا، تن کي ستگور جو سهارو آهي ۽ مٿان مالڪ
 جي مهر آهن. هو سهنجائيءَ ۽ سلامتيءَ سان، ست تي سهرين سان سچ ٿي سمهن ٿا

اها سيج، دڪ جو درياءَ جهاڳائي، سڄي سڪ جو ستر ڪرائي ٿي، آندڻ چور وشرام وٺائي ٿي، وڇڙيل کي وصال ڪرائي ٿي. محبوب جو مشاهدو ماڻائي ٿي. سنساري سيج ۾ نه سمي پٽاندڙ سڪ ۽ سواد آهي پر ڪٺ جو ڪيل آهي ۽ ختبر ٿيڻ کانپوءِ دڪ ۽ روڳ جا رپلا ڏهائي ٿو. هن طرف، سهرين جي سيج ۾ سدو سڪ آهي، اڪٽ ۽ اڪٽ آندڻ آهي. هيءَ وش آهي نه هوءَ آمرت آهي. هيءَ مرليو آهي نه هوءَ چيون آهي. ٻار ڪو پڇاڻيندا ۽ پڇاڻي ٻار پوندا باقي ڪونهي ڪم ڪوڙن جو.

هاڻي اهو سوال آندو ته اهو ممڪن آهي ته اها ”دسي گڏ ماها“ هڪ ڪري. جهي سگهجي ٿي؟ ڇا ڌرمڪ سکيا ٿون، سنتن جو نساڪيون ۽ آلوڪ انسان جو ن آئو ڪهاڻيون، اهو ثابت نه ٿيڻ ڪن ته ممڪن ملڻ نه فقط ممڪن آهي پر چيون جو مقصد آهي، جنهن تي هر مذهب جو موروثي حق آهي. پڇتاءَ، پراشچت، پيا ۽ ٻارار ٿيا جي پدارتن سان. ٻائي نه ٿري وڃي ٻار پهتا آهن. انهيءَ ۾ شڪ شبره جي گڏجائڻ ڪارڻ ڪانه آهي. رڳو ڪهي اعتقاد ۽ آدم. ڇا ڏيوي پدارت پوڻس ڪوڙ آسان آهن؟ انهن پدارتن پوڻس ٿوري ڀڪڙ ڀڪڙ ڪوڙي ٿي پئي يا چانهاري لڳائڻي ٿي پئي. پر پوءِ به آهي پدارت پوڻس ڪونه ٿا پرين. مورڳو هڪ ڀڪڙ ۾ سڀڙ ساڻا ٿا ڪن، هٿن مان ڪسڪندي ساهه ٿا شڪائين، ۽ آلت ويلي دم ٿا گهٽين. سمجهون ٿا ته اها سمهتي سڪ ٿيندي، من ڪي شائبي ٿيندي ۽ تن کي آرام ۽ آسائش پهچائيندي، اهي بددا، تهنديچر لڳارو ڇا ٿو ٿي ٻڪاري؟ نه ترشائي ۽ نمائڻ کي ترس ٿيڻ نصيب ۾ ئي لکيل ڪونه آهي نه پوءِ سڪ. پوڻس ٿيندو ڪٿان؟ نه پوءِ سڀ حيل وسيلو به ڪارو آهن. اتي هڏ ڇو هڏجن؟ ڇو نه اها لڇا شڪتي ۽ اوروچائي، آدم ۽ اولو، سرچوشي ۽ سروپجي. طاقت ۽ طاعت. اي آرامي ۽ بيقاروي، جا هاڻي انڌرين جي ڀوڳ بلاس ۾ برباد ٿئي ٿي، وشو وڪارن ۾ وگرت وڃي ٿي يا پوروار ۽ پدارتن پوڻس ضايع ٿئي ٿي، ساجيون پاترا جي سڦلنا لاءِ چوڻه استعمال ڪجي؟ لائين ڪبر نه پوءِ ڪڇ پنهجي ڪوشش. ڪڇ من جي مٽيا، ڪڇ سينگرو جي سڪيا، ڪڇ سنڌن جو سنگ. ڪڇ نام جو نشو ۽ ڪڇ ماڻڪ جي مهر، اهو سڀ بهر، ستر سهندجو ۽ سٿائو ڪندو ۽ ٻڪ آئي پهچائيندو جتي سڪ ڌار، نچ ڌار يا ڏور ڌار آهي ۽ جتي دڪ جي داخلا تي منعامو نڪتل آهي ۽ جو ڪنهن به حالت هيڪ مسوڻ ٿي نه ٿو سگهي. انهيءَ اڪٽ آندڻ جو ٻڌ، من ۾ ملي سگهي ٿو. سو پوڪه اٻانن ۽ اٻاسنائن سان انهيءَ ٻڌ تي پهچڻ ممڪن آهي، ۽ انهيءَ ڏس ۾ آدم ڪوڙ، هر انسان جي رُوخاني ضرورت آهي.

تنهن ڪري. اي بددا. ٿون به ڇاڇ نه تهنديچي من جو مرڪز نيڪ ٿئي يا بديءَ جي بنياد ٿي بيٺل آهي، من جي طلسم جو طرف انڌرين يا آتما پاسي آهي، من جو محراب انٽرمڪي يا باهرمڪي آهي؟ منزل جي ماڳ ڏانهن. من جي هٿ يا پٺي آهي؟

جيستاء صحیح رستي تي قدر نه هوندو ۽ اڄتي نه وڌندو رهندو، جيستاء سفر ڪامياب نه ٿيندو. صاحبان اهو سڏن ٿا ته اهي نه مٿي ٿل ڳڻن ۽ اخلاقي اصولن جي ”دسي ڳڻ مالها“ هن ڏس ۾ ٿاڏي مددگار ٿيندي، من کي ظابطي ۽ تابع ۾ آڻيندي. من جي رڳي سنساري بدن مان ڪڍي روحاني راهه تي آڻيندي، ٻڏي ۽ چوڻ ۾ ٻهڪائيندي، جيئن آتما جي سُر تي جاڳائيندي، نوراني نور ۾ نروار ڪندي، چم رڳي چراغ جي چمڪار سان اڏا ۽ آڳيان جي اڏندھ دائما دُر ڪندي، پرڪرتي، پرش ۽ پرشور ٿيئي پاڻ ۾ ٻڏي ڇڏيندي. صحیح راهه تي اچڻ ٽنهنجي هٿ وس آهي باقي سفر جي سلامتي ۽ سڻا جي جوابداري صاحبان جي سڏن تي آهي. جيترا ۽ جهڙا جتن ٿيئا ۽ ٿهڙا نتيجا، چو نه هئي ۽ سنسار ”ڪرما سنڌڙا ڪيٽ“ آهي، جتي جيڪي پرڪور سو لڳو، هيءَ ڪرم ڀومي ٿيئي جي لڳي آهي. جتي ٻاٻ ٻچ يا ٺڪيءَ ٻڏي جا ٻيا جيئن ۽ ٻچ پٽائڻ ۽ ٻيا سڪ دڪ ڀڄن. ٻاٻ ٻچ يا ٺڪيءَ ٻڏي، ڳڻان جڳهه قائم آهي ۽ قائم رهندي ۽ ٽنهنجي دڪ سڪ نه. هاڻي اهو هر جيئن ٿي مھضر آهي نه هو هن آلمڪ علم تي عمل ڪري يا نسبي ۽ طرياق تي تعليم جي تابعداري ۾ رهي. سڀني ٻڌا، جهڙي ٽنهنجي ٽنڊ ٻيڙ هوندي تهڙي ٽنهنجي ٽنڊ ٻيڙ. قسم ٽنڊ ٻيڙ آهي پر ٽنهنجي ڪرم تي ٿا قسم سان ٽنڊ ڪن ۽ ڪاڙر وهائين. سڌاڻن آھن نه ساڌاڻن رھندين.

هر ڪو ٻيڙ ٻڌا دعا گھري ۽ وٺي نه شال عمر وڏي ٿئي. ٻيڙ جيان نه مٿان مٿس سان مٿان منهن نه ٿيان. پر لعنت آهي انهيءَ لمبي عمر تي، جا جسماني دڪن ۽ وڳن ۾ مبتلا هجي، خرشاهي ۽ خرش مزاجيءَ کان خالي هجي، اڻڳڻ ۾ اڻڪيل هجي يا اڏرم جي بنياد تي اڏيل هجي. ڪئين لائين جي نه مري ويا، جي اڄ ڪنهن کي ياد نه آهي. ٽنهن کان نه چوڻي عمر هزار دنيا وڌيڪ ٻلي، جنهن جيون ۾ سرور سگهو هجي، من مڙوڻ هجي، هر دو ڪوئل هجي، دل ۽ دماغ روشن هجي، ٻڏي ٻڌان هجي ۽ آتما جو چمڪار چوڻ ۾ پڪڙيل هجي. رهڻي ڪهڻي شڌ هجي، ڳڻ هر ٻهڙ ۾ ۽ هر اُوع ۾ نروار هجي. اهڙي جيون ۾ ڪيتري نه نوري عرصي ملئي، پتي هر دم ٻيڙ ۽ ٻيڙ جي سڳندي پڪڙيندي جا ٻڌا هميشه پتي پٺيان ماڻهي ۽ ڳائبي. اهڙن ڪامل پورن کي ڪير وساريندو؟

اي ٻڌا، مانس جڏهن جو مقصد اهو نه آهي ته رڳو سنساري سهوليتون ۽ سهنجائون، آرام ۽ آسائشون ميسر ڪجن، يا رڳو پاڻ ۽ پنهنجي نروار جي بهجڻيءَ لاءِ ٻيڙ پاڻ ۾ رڙجي، يا رڳو سرور ۽ مانسڪ آڻي جو اونڌو رکجي ۽ روحاني واڌاري جو ويچار ٿي نه ڪجي. لائين نه جيون جو وڪاس اٿهڙو ۽ اڏورو رهجي ويندو. ٽنهن ڪري، اهو ٻڌا بالڪل

ضروري آهي ته من نه انهيءَ ڪڙيءَ تي اڻڳهي، جتي اڻوڳل اولي ڇڏي ۽ ڳڻل جهڙي جهلي، جتي جيون اخلاقي ڳڻن جي بنياد تي ٺهي، پريم، پرست ۽ پيار پري وڻدي وراهي، شيوا ڪندي سڦل ٿئي، هر جيو ۾ رام جو روپ ڏسي ۽ لائين پئي هر وقت دلبر جو دڻ سن ڪري، انساني ايڪٽرنا جو آواز اٿاري، پاڻ ٿاري، ڪل ٿاري ۽ ڇڪ ٿاري. انهيءَ ڪڙيءَ تي اچڻ بعد، من کي ڏئي، ڏيند يا ٿيئي ڳڻ، ڪيئن پنهنجي ڏور ۾ ٻڌي سگهندا؟ سو، من مان آزاد ٿيڻو نه آهي پر من ۾ آزادي پراپت ڪرڻي آهي. اهڙا آهستي صاحب جي سکيا. آسان سهڻي مڙڪن لاءِ مٽر. آسان آڏن لاءِ اپڏيش ۽ انسان ذات لاءِ سڄي سکر حاصل ڪرڻ جي خاصي خوراڪ ۾ من جي اچ ۽ ٻنڪ مٽائيندي.

وڳيان ڪهڙو نه وڌارو ڪري رهيو آهي ۽ ڪيترا نه قدرت جا پيچ کوليندو ٿو وڃي؟ انهيءَ سلسلي ۾ ڪئين ڪوجنداڻن ۽ اڇاڏڻ ٿيل آهن ۽ ڪئين ٿيندڙون رهندڙون، جنهن ذريعي نيون نيون دوائون، عجيب عجيب اوزار، حيرت انگيز هٿيار ۽ مختلف نمونن جون مشينون، ميدان ۾ آڻڻ آهن ۽ ايندڙون رهندڙون. پر عام مخلوقات جي من ۾ ڪو مڙو آيو آهي؟ ڇا سرپرست سهندن ۽ سهڻايتن هوندي؟ انسان پاڻکي سکي سمجهي ٿو؟ ڇا لاهي ٿي سهڻايت بخش ساز سمر، انسان ذات کي اڏائڻ ۾ استعمال ٿي نه ٿو سگهي؟ ڇو وڳيان؟ انسان ذات جي دڪ ڏور ڪرڻ ۾ اُسرڻ رهيو آهي ۽ سکر برسات ڪرڻ ۾ ناڪامياب بڻيو آهي؟ ڇو نه وڳيان ۽ مڙڪيان ووستا، گهڻي پاڻي منڇ جي سڙڻ سان ئي ٿي سهند رهي. پوءِ من جي مستي ۽ مڙڪهاري جو مفيد علاج ڪيئن ٿيندو؟ آتما جي اُتڻي ۽ اڏار ڪٽان ٿيندو، جي اخلاقي ۽ روحاني راهه جي واٽ تي نه وٺي؟

ڇا ٿيو جي سرپر جي صحت سٺي آهي پر من اُشانست هجي؟ وري ڇا ٿيو جي سرپر جي صحت سالم آهي ۽ من نه مڙج ۾ آهي پر آتما آداس هجي؟ من جي طلب ۽ تلاش سڄي سکر لاءِ آهي، ۽ انهيءَ ملٽي بنا سدس اُشانتي اُوس دائر رهندي. ڏور ٿڏهين ٿيندي جڏهين جسماني، اخلاقي ۽ روحاني وڪسس وڌارو، ڪڏوڪڏ پوري معيار ۾ ٿيندو، جڏهين وڳيان، مڙڪيان ۽ آتمڪ اُچيتا پاڻ ۾ ٻڙن سهڻو ڪندا. انهيءَ انقلاب جي چاڙهي ڇڏي ۽ آهي ۽ جنهن کي هٿ ڪرڻ جو هٿيار ”دسي ڳڻ مالها“ آهي. اها مالها، دونهن بغير شعلر آهي ۽ انهيءَ جهڙي، من مان لنگهي سگهي ۽ لنگهي اورانگهي سگهي. لائين هرڪو مرڻي وقت منڇ اُستڻ، اورانگهي ستي جي سطح تي سهڙندو، اُمر جي اُڏي تي اُڏول ۽ اُڇل رهندو، ۽ ڪل حقيقت جو مجسم بڻجي، خدا جي خدائيءَ جو جهنڊو پلند رکندو.

(۲) سچو واپار، وکر ۽ راس .

- (۱) شاهه همارا اُون ڏٺي - جئسي نُون راس ديهه نئسي هم ليهه
 هر نام وڻجهه رنگ ۽ - جي آپ ڏيالا هوءَ ديهه
 هم وڻجاري رام ڪي - هر وڻج ڪراويءَ دي راس ري .
 لاهه هر پگڙ ڏن ڪيا - هر سچي شاهه من پائيا
 هر چپ هر وکر لڌا - چر جاگالي نير لاهه آيا
 هور وڻج ڪره واپار پئي - اُنڀ ٽرنگي دڪ مائيا
 اوه جيوي وڻج هر لاهه - قل ليهه بس پائيا
 هر هر وڻج سر جن ڪري - جس ڪر مال هوءَ اُڀر ديهي
 جن نانڪ شاهه هر شير يا - ڦر ليڪا مول نه ليهه .

[راجه گوڙي، محلا چوٿان، شبد (۷)]

- (۲) مَن هالي ڪر سائي ڪر ٺٺي - شرم ٻاڻي ن ڪي
 نام پيچ سنوڪ سهاگا - رڳ غريبي ويس
 پاڻ ڪرم ڪر جهمسي - سي گهر پاڻ ڏيک
 هاڻ هٿ ڪر آڙجا - سچ نام ڪر وڻ
 سرف سوچ ڪر پانڊ سال - بس وچ بسو رڳ
 وڻجاري سڄ وڻج ڪر - اسي لاهه من هس
 سڄ ساسٽ سڙاگري - سڄ ڪوڙي لي چل
 خرچ بن چنگيانيمان - مڃ من جاڻهه ڪل

۱. وڏو سميت. ۲. پرمانا. ۳. پونجي. ۴. مؤڙي. ۵. واپار ڪرڻ. ۶. نفعو، فائدو.
 ۷. پسند پيو. ۸. وڪري لاءِ مال. ۹. ڪڙمي، هر ڏيندڙ. ۱۰. ٻوڪ، ڪيتي. ۱۱. ڪرم
 ۱۲. جُبي. ۱۳. لوڙهو. ۱۴. پير پير. ۱۵. ڦٽندا، اُڀرندا. ۱۶. دولتمند. ۱۷. گهٽ ڇندڙ.
 ۱۸. عمر. ۱۹. بر لڻ. ۲۰. لڻ. ۲۱. خوش ئي. ۲۲. سڃاڻي.

لږ ټڪار ڪئي ڏيس ڄام - اٿان سڱ لهه مهل.

[راڳ سورن، مڪلا پهلل، شبد (۲)]

(۳) وڻج ڪرھ وڻجاريو - وڪر لهه سَمال

سري راڳ، مڪلا
پهلل، شبد (۲۳)

لڏي وڻس وڻس وڻس - لڏي وڻس وڻس
اڳي شاه سڄاڻ هي - لڏي وڻس وڻس

سري راڳ، مڪلا
پندجوان، شبد (۲۰)

(۴) سڻس جنه مل پائيهو - سڄا نام سَمال

تريشا بندھ جيه ڪا - اڻڻي اوڻي نال

سري راڳ، مڪلا پهلل،
اشتهدي (۶)

(۵) واپاري وڻجاريو - آني وڻس لڏا

ڪار ڪماوه، سڄ ڪي - لاها بللي رضاء

راڳ، مانجهه، مڪلا
پندجوان، شبد (۳۱)

(۶) چرڻ ڪمل - جن ڪا آڌارو

آف بهر - رام نام واپارو

راڳ، گڙهي، مڪلا
پهلل، شبد (۱۴)

(۷) شاهه همارا ٺاڪر پارا - هر لڏي وڻجاري

جيه پند سڀ راس لڏي ڪي - مار آبي جيوالي

راڳ، گڙهي، مڪلا
تيجال، شبد (۳)

(۸) رام نام واپارا اڳر آڌارا - ڪورمي ڏن پائيهي

شيراء سرف پگم لاه ساڄي - وڇه آڻي ڏوائيهي

راڳ، گڙهي، مڪلا
پندجوان، ٻاون اڪري
(۱۸)

(۹) خرچ خزان نام ڏن - لڏا پگم ڪي راس

ڪما غريبي آند سهج - جهڙ رهه گڻ لاس

راڳ، گڙهي، مڪلا
چولان، وار (۱۴)

(۱۰) نون سڄا صاحب آپ هي - سڄ شاه هماري

سڄ پونهي نام ڏرڙاء - پڙپ وڻجاري ٺاري

(۱۵)

(۱۱) ڪاڻيا ڪوت آڌار هي - آند رها نالي

ڏور مڪا سودا جو ڪري - هر وڻس سَمالي

۱. بر مالما، ۲. سڀالي، ۳. ٺڪي ٺوڪي، ۴. غريبي ڪو، ۵. ڳڏ، ۶. سان، ۷. سمرن ڪريو.

۸. پونهي، ۹. سمر، ۱۰. لوڪ، ۱۱. مرضي، ۱۲. منڇوري، ۱۳. شيوڪ، ۱۴. سڻس، ۱۵. وڏو،

۱۶. پند، ۱۷. آف، ۱۸. ڪما، ۱۹. ڪيان، ۲۰. ڪرھ ڪراء، ۲۱. ٽنجهڙا، ۲۲. هر دو.

واڳ ګرځي، محلا
پنځوان، وار (۶)

(۶۵)

واڳ ګرځي، پېښور
وومداس، شېد (۴)

واڳ ګرځي، محلا
پنځوان، شېد (۱۱۴)

واڳ ګرځي، محلا
اشتهدي (۸)

واڳ ګرځي، محلا
چولان، چنډ (۴)

واڳ ګرځي، محلا
صاحب، شېد (۱۵)

(۳۱)

واڳ ګرځي، محلا
نيجا، اشتهدي (۳)

واڳ ګرځي، محلا
چولان، شېد (۴)

واڳ ګرځي، محلا
پنځوان، شېد (۱۹)

(۱۲) هر دڼ سڄي راس هي - ڪنڀي وري جانا

لڀي پراڻي پائڻه - جس د پڻ پڌاڻا.

(۱۳) لاهه جڳه مه سڀي ڪڻه - جن هر دڻ راس

دڻيما پاڙ نه جاڻي - سڄي دي اس.

(۱۴) هڻه بڻجارو رام ڪر - سهڻ ڪرڻ پڻاڻا

هڻه رام نام دڻ لاديا - بک لادني سنسار.

(۱۵) ٻڌ غريبي خرچ ليهه - هڻم ٻڪ چارهه

ساچا هڻ پورا سودا - ڌڪر نام واپارهه.

(۱۶) ڌرم ڀرم سڀ پيچ ڪر - آڻي ڪرڻ ڪهاوه

نان واپاري جاڻي هڻه - لاهه لڀي جاوهه.

(۱۷) رڻا رڻ پڌارڪ - بهه ساڳو پري رام

باڻي ڪر باڻي لاڳي - ٻن هڻ چڙيا رام.

(۱۸) هر جڳهه ڪر ٻا ڪري لدو لاري - لاهه هر هر نام لڀو

ڪور پوسادي هر دڻ پائو - آڻي چلدا نام چلو.

(۱۹) ڪهه ڪهه هيرا اس دڻيڪر - جڳهه مهه رهيا سمائي

گهڻا هيرا پرڪٽ پيچ - جب گور ڪم دڻا ڏکائي.

(۲۰) سچ ڪيڙي سچ پيچ - ساچا واپارا

ان دڻ لاهه سچ نام - دڻ پڳي پري پڌارا.

(۲۱) آڻي ڪنڊا آپ نراڙي - پري آڻي ٽول ٽولائيا

آڻي شاهه آڻي وڻجارا - آڻي وڻج ڪرائيا.

(۲۲) سندن سڀي ميري ليوا ديوي - سندن سڀي پڻاڻا

سندن سڀي هڻ لاهه ڪاڻيا - هر پڳي پري پڌارا.

۱. سمجهيو هوندو. ۲. پراڻو. ۳. پراڻو. ۴. دڻيما پاڙ پياڻي. ۵. واپاري. ۶. گڏ ڪرڻ. ۷. وشين جا وڪار. ۸. جلايو. ۹. پڌارڪ ديس. ۱۰. پوکي ڪيڙي. ۱۱. مائڪ مولي. ۱۲. پري، ننگ لڳائي. ۱۳. ڪرڻا، باجهه. ۱۴. آسان، مٿان. ۱۵. لڪل. ۱۶. وات، سڄي راهه. ۱۷. رات ڏينهن. ۱۸. ساهي، ڪاڻو. ۱۹. ڏي وڃو. سودو. ۲۰. وهنار. واپار.

- (۲۳) نَدوت نِه آوئ مـؤل - سَنجِما نام دَن
سَمب جَنان سَئ سَنگ - پائِيئي وَدِي نُن .
- (۲۴) هيرا رَنسَن جَرهَر مـاڻڪ - اِهه ساگسَر پُر پُر ڪِيئا
جس وَد پاگ هـووئ وَد مَسِيڪ - رَن گورمب ڪي ڪاپ لِيئا .
- (۲۵) ڪير رَن نـرمولڪ هـيرا - آند اُڻِي گهيـرا
اُند پائي پُونجي - سَنتن هَت راڪي ڪُونجي
- (۲۶) گور ڪا شبد رَن هِيءَ - هيري جِمب جَزاءُ
شبد رَن جِمب مَن لاڪا - اِيه هُونبا سماءُ .
- (۲۷) هر راس ميري مَن وَڻجـارا - سَتگُور اِي راس چاڻِي
هر هر نِسَت جِهِيه جِهِيه - لاهـا ڪَتِه دِهاري .
- (۲۸) سسي سڀ جَڪ سَهج اُپايا - رِن پـون اڪ جـولي
گورمب وَس پرابـت هـروي - چُون لِي مائڪ مولي .
- (۲۹) رَن هـنڙي - مَن وَڻجـارا
نانڪ سَهجي - سچ واپارا .
- (۳۰) هَت مَجهاوُ مِي مائڪ لڏا - مَل لِه ڪِهڏا مِي ڪُو سَتگور دتا
پُونڙي وَچائي لِيئا نـئا - جمر پدارت نانڪ جـتا .
- (۳۱) اَمرب ڪي سار - سوني چاڻِي
چر اَمرب ڪا - واپاري جِيه .
- (۳۲) گُڙ مِه هات پَنڻ واپارا - پُوري تولِ تولِي وَڻجـارا
اُپي رَن ساهي ليوي - اُپي ايمب پاندا .
- واڳ جهسنٿري، مڪلا
پنجران، وار (۱۷)
- واڳ رامڪلي، مڪلا
چوٿان، شبد (۱)
- واڳ رامڪلي، مڪلا
پنجران، شبد (۳۵)
- واڳ رامڪلي، مڪلا
نيجا، آند صاحب
(۲۵)
- (۳۱)
- واڳ رامڪلي، مڪلا
پهلا، ڏکڻي اوانڪار
(۲)
- واڳ رامڪلي، مڪلا
پهلا، سڌ گوشت،
پُڙي (۳۹)
- واڳ رامڪلي، مڪلا
پنجران، وار (۱۷)
- واڳ، مارو، مڪلا
پهلا، شبد (۱۲)
- واڳ مارو، مڪلا پهلا،
سولهو (۴) ۱۲

۱. نقصان. ۲. گڏ ڪرڻ. ۳. ساگر. ۴. چاڻي. ۵. جڙامب ٿيل. ۶. سمانجي وڃڻ. ۷. هي
جيو. ۸. لوڪ. ۹. گورو معرفت. ۱۰. چوڙ ٿڌي. ۱۱. ڪيان. ۱۲. هردو. ۱۳. خريد ڪيو.
۱۴. پتڪ ختم ٿيو. ۱۵. ايڪاگر. ۱۶. ٿڪ. ۱۷. ڳوٺ. ۱۸. پرمالها.

واڳس. مارو، مهلا

ٽيجا، سرلهو (۴) ۱۶

(۳) ۱۹

واڳس پيرڙه، ڪبير

صاحب، شبد (۱)

واڳس، بسنت، مهلا

چوگان، شبد (۳)

واڳس، ملار، مهلا

پهلا، وار (۲۱)

واڳس پريائي، مهلا

ٽيجا، اشتهدي (۹) ۱

سلوڪ، ڪبير

صاحب، (۱۱۴)

(۲۲۵)

(۳۳) ڪانبا هر مندر هر آپ ساري - بس وچ هر جيت ونيج مراري

گورو ڪيچ شبد وطن واپاري - ندوي آپ ملاندا

(۳۴) چودھ، پوتا ليري هت نالي - ستگور نوکني اُنتر نالي

ناوي ڪو واپاري هروي - گورو شبد ڪو پاندا

(۳۵) اِه ڏن ميري - هر گو ناء

ڳائڻ نه ٻاڏ - پيچ نه ڪاء

(۳۱) پنج چور مل لاڳي نگر پيا - رام نام ڏک هس پيا

گورم ڪچ پڙي تب پڪڙي - ڏن ثابت راس اُڀريا

(۳۷) شرم ڌرم ڏء ناناڪا - جي ڏن پلي پاء

سو ڏن مٿر نه ڪانڊ پئي - چمت سر چوگان ڪاه

(۳۸) هر مندر هر ڪا هات هيچ - رڪيا شبد سوار

بس وچ سودا اٽڪ نام - گورم ڪين سوار

(۳۹) مارو، مراهي بيٺري - اُنڌا نڪسيو آء

جوت بنا جگدس ڪي - جگت اُلنگهي جاء

(۴۰) ڪبير رام ون مڪ ڪوٺري - پار ڳ آڳي ڪول

ڪوٺي آء ملڪو گاهڪي - ليگو مهگي مول

-
۱. پرماتما. ۲. ڪرنا، مهر. ۳. چوڏهن لوڪ. ۴. ڳند. ۵. وڪلي. ۶. وڪار. ۷. تن من ڪي.
 ۸. ڪي وچن لان. ۹. سلامت رهي ٿي. ۱۰. پئي. ۱۱. ڪولبو، ۱۲. سوا، ڏک. ۱۳. پڪڙيا
 پيا آهن. ۱۴. اورالگهي وچن ٿا. ۱۵. ڳوٺري، ٿيلو. ۱۶. جاپتون. ۱۷. گراهڪ. ۱۸. وندو.
 ۱۹. مهانگي. ۲۰. مله، دام سان.

(۵) سچا جپ کپ ■ پوچائون .

(۱) مانگه مچن سڳ سادوتا - دوزي ڪر ايشان

هو ڪا نام دياء سڳ - سينا نو ڪنر دان

جنم ڪرم مل آري - من تي جاء گمان

ڪام ڪروڌ نه موهيتي - بسجي لوپ سڳان

سچي مارڪ چلدا - است ڪري جهان

آيت سٺ نيوت سڳل پن - جيء دها پروان

چسو ديوپ دها ڪر - سولي پوک سڳان

چنان مليا پري آيتا - نازڪ لسن قربان

[راڳ مانجه، مڪلا پنجوان، بارهم ماه (۱۲)]

(۲) نام نيرو آري - مچن مراري

(۱.۰) هٿ ڪي نام پن - جوڻهي سڳل پساري .

نام نيرو آسرو نام نيرو آسرا - نام نيرو ڪيسرواي چٽڪاري

نام نيرو آٺلا نام نيرو چنڊر - گهس جي نام لي تڄهه ڪٽ چاڙي

نام نيرو داوا نام نيرو بائي - نام نيرو ليل لي ماء پساري

نام نيرو ڪي جوت لگائي - پيو اٺيارو پون سڳلاري

نام نيرو ٽکا نام ٽول مالا - پار آٺار سڳل جوڻاري

نيرو ڪيٽا تڄهه ڪيا آري - نام نيرو تهي چوڙ ديولاري

۱. مانگه، جو مهينو. ۲. ايشان. ۳. آهڪار، اسسرو. ۴. ڪتو. ۵. آٺي. ۶. درگاهه ۾ قبول

يعي ئي. ۷. پرماتما. ۸. پري پڇي. ۹. آسن. ۱۰. روهي. ۱۱. جل. ۱۲. چندن. ۱۳. ڏيئرو.

۱۴. وقت. ۱۵. روشنائي. ۱۶. سرستي. ۱۷. ڏاڳو. ۱۸. سيمي قسم جا قل ٽول. ۱۹. اٺوٺو.

۲۰. پيدا ڪيل. ۲۱. پوت وکان. ۲۲. گهمان.

دَس اَلا اَنسِي چاري ڪاڻي - اهي ڌرتي هي سڪل سساري

ڪهڙي روداس نام نرو آرتي - ست نام هي هر پرڳ ٺهاري.

[راڳم ڏناسوي، ڀڳت روداس، شبد (۳)]

(۳) تيرت ٽپ ديا ڏت دان - جي ڪو پاوي ٿل ڪا مان

مُٽيا مَنيا من ڪيتا پاڙ - اَتر گيت تيرت مل ناڻ.

(۴) اِڪي اِڪار ڏشت ڪر ڪا ڪري - ان لڄ آهي هوءَ ڏياني

جپ ٽپ سچم هوءَ جپ راڻي - ڪمل اِڪسي مڌ آس مائي.

(۵) سچ سچم ڪر ٿي ڪارا - ٺاڙ ٺاڻ ڪي جيهي

ٺاڻ ڪي اَتر سچي - جو پاڻ پند نه ڏيهي.

(۶) جس اَنتر برت لڳي سومڪتا - اندري وس سچ سچم جگتا

گور ڪي شبد سدا هر ڏياني - اِها ڀڳت هر پاڙيا.

(۷) سچي ويل وقت سچ - جي اَني ڀو هوءَ

ٺاڻڪ صاحب من وسيع - سچا ٺاڙ هوءَ.

(۸) من ستوڪ - سرب جيت ديا

ان پڌ - برت سنوڙن پڌيا.

(۹) گنگ ٻنارس صفت ٺاري - ٺاڙي اَتر راڳ

سچا ٺاڙ ٺان ٿيئي - جان اَهر ٺس لاڳي پاڙ.

(۱۰) جاپ ٽپ ديو سچ نيم - ڪرم ڌرم اُڀت سچ هوما

گرت موه لڄ هوءَ ران - ان ڪي سنگ ڏيڪه پري ٿي.

(۱۱) اَتر گيان مها رس سارا - تيرت مڃن گور وڃارا

اَتر ٻڙا ٺان مرارا - جولي جنوم ملاو ٺهارا.

۱. آرڙهن پُرن. ۲. اَنهت تيرت. ۳. تسياء. ۴. رتيءَ مائر. ۵. اِشنان ڪرڻ. ۶. ماري مانع

ڪيو. ۷. سربر. ۸. سڪرم. ۹. ليڪر. ۱۰. پرلر ڪر. ۱۱. اُڀديش، صلاح. ۱۲. اَني پهر.

۱۳. بهال ٿيو. ۱۴. گنگا ندي. ۱۵. ڪاڻي. ۱۶. آتما وارو راجا. ۱۷. ڏينهن، رات. ۱۸. پُرم.

۱۹. اَهيڪار. ۲۰. خاڪو. ۲۱. نيٺن سان. ۲۲. پرماتما جو نواس.

- (۱۲) نومل جل نائي - جان پرپ يائي - پئچ ملي وچاري
 گام کروڌ ڪيٽ ٻڪيا ٿي - سچ نام اڙڌاري .
- (۱۳) لچ نچ هسڻ چنڊ سي روء - آڏا نه جاهي سڌ نه هوء
 نچڻ ڪڍڻ من ڪا چاءُ - نانڪ جه من پور تان من پاڻ .
- (۱۴) سوچي ايو نه آڪيڻ - بهن جو پلدا ڌوء
 سوچي سڃي نانڪا - جن من ڌسپا سڌ .
- (۱۵) جنم جنم ڪي ڪلوت نه ناسڻ - ڪوٽ مڃن اشنا
 نام ائڏان ڪاوت ڏي ڳوڻند - لاکسو سهج ڏيانا .
- (۱۶) ايو سڌيا پرواڻ هيچ - جيت هر هيرا پرپ چت آوي
 هر سڌ ٻرست اوچي - مائليا موهه جلاوي .
- (۱۷) آپي آت سڀ ٿيرت ڪرلا - آپ ڪري ائشان
 آبي سڄم ورتي سوامي - آپ جهايو نام .
- (۱۸) جل مل ڪانڊا ماچيئي پائي - پي مڻا ٿن هوء
 ڪيان مها رس نائيئي پائي - من ٿن نومل هوء .
- (۱۹) پياري ان ٻڌ ملڻ نه جائي - موي ڪيئي ڪرم اٽڪا
 هار پڙيو سوامي ڪي ڌاري - ديجي ٻڌهي ڪا .
- (۲۰) جاپ ٽاپ ڀڳت سا پوري - جو پرپ ڪي من پائي
 نام جهي ٿرشنا سڀ ٻجهي هيچ - نانڪ ٻرست اڳهائي .
- (۲۱) ڪهت پڙهت ستهه ايڪ - ڌيرج ڌرم ڌاري ڌر ٿيڪ
 جت سڀ سڄم وڌي سمائي - چوئي ٻڌ ڪنه جي من ٿيئيائي .
- راڳ آسا، مڪلا ٻهلا،
 چمڪ (۲)
- راڳ آسا، مڪلا ٻهلا،
 وار (۵)
- (۱۷)
- راڳ ڏيرو ڌاري مڪلا
 پڄوان شبد (۱۸)
- راڳ بهاکڙا، مڪلا
 چوڻان، وار (۱۳)،
 [سلوڪ مڪلا ٿيڃا]
- (۱۴)
 [مڪلا چوڻان]
- راڳ سورڻ، مڪلا
 ٻهلا، اشتهدي (۵)
- راڳ سورڻ، مڪلا
 پڄوان، اشتهدي (۳)
- راڳ ڌناسري، مڪلا
 پڄوان، شبد (۱۰)
- راڳ ڌناسري، مڪلا
 ٻهلا، اشتهدي (۷)

۱. رام نام، ساند سنگت، ۲. ائشان، ۳. ڪيان اڻڌرو ٿيڻ، ۴. شونق، ۵. ٻولير، ۶. ٻوتر، شڌ،
 ۷. پرمانما، ۸. ٻاپ، ۹. شام جو پاند، ۱۰. مهڻ، ۱۱. وريڪي، ۱۲. وڻي، پسند
 ٻوي، ۱۳. ڏيا ٻيچي ٻوي، ۱۴. ٻرڻوي، جو آڌار، ۱۵. ٿريا آؤستا، ۱۶. وائواس ملڻ.

- (۲۲) ئُن دان پۇجا ۋە ميسر - ھەر گېرەف ئىست بېچاري
گۇن كاوت ائىل مە بائيا - ئاگر اكر آپاري -
- (۲۳) سو چپ سو تپ سو ېرەف پۇجا - چپ ھەر سە ېرەف لىكە
بىن ھەر ېرەف ھور ېرەف سې چو ئې - اكر ېن مەر ېس سې جاە -
- (۲۴) چپ تپ كا پىد پىولا - چپ لىكھې ۋەھىلا
ئاشورور نا او چلېج - ائىسا پىس ۋەھىلا -
- (۲۵) مە مندر لىن وىس قلندور - كھت ھې ېرەف ئاوان
اىك شېد مېرىچ ېران پىس ھې - باھە جىر نە آوان -
- (۲۶) ھىدور ابا توكۇ كاٹا - دھان ئې كيانى سىيا
ھىدور پۇچى دھرا مىلمان مېس -
- نامى سونى شەرىبا جھ دھرا نە مېس -
- (۲۷) سو گرھى جو نگرھ گرىچ - چپ تپ سىجر ېكيا گرىچ
بۇن دان كا گرى سىرور - سو گرھى گىكا كا نىر -
- (۲۸) ازا بىگلا اتر شىمنا - ېن وسه اكر ئاڭى
بېڭى سىگر تھ پراگە - مەن گرى ئاڭى -
- (۲۹) پوتىر گىل اڭى شىل پوپ ېدىكى - تىد ياران سر ئاوان
گىگە جىمەن تھ بېڭى سىگر - سىساف سىمد سماوان -
- (۳۰) ائىك پراچىف مېرە كىن مەر - ودىچ چپ پىگوان
پاؤنسا لى مە پاؤن - كىرەت دان اشنان -
- (۳۱) گىكا جىمنا كىل كىدارا - كاشى كاتىي پرى داتارا
گىكا ساگر بېڭى سىگر - ائىسك ائىك سمانى ھى -
۱. پرمالما. ۲. بىي ائىف. ۳. بېڭى. ۴. جىدى. ۵. سىسارى ساگر. ۶. لھورۇن.
۷. سولور. ۸. سىچا فېر. ۹. ائىدا. ۱۰. مىلمان. ۱۱. بېھى. ۱۲. مىند. ۱۳. گرھىستى. ۱۴. لندون
كى روكتا. ۱۵. بىكيا. ۱۶. دان پىچ. ۱۷. ساجى. ۱۸. كاپىي ناس. ۱۹. گىت
ناڭى. ۲۰. ھىد. ۲۱. تروپىي. ۲۲. پراگە. ۲۳. كىمىن. ۲۴. لىلا. ۲۵. جىمنا ئىدى. ۲۶. باب.
گىسە. ۲۷. پور. ۲۸. كوشن مھراج جا كىل. ۲۹. پرمالما ېر سىمال آھن.

۱. پرمالما. ۲. بىي ائىف. ۳. بېڭى. ۴. جىدى. ۵. سىسارى ساگر. ۶. لھورۇن.
۷. سولور. ۸. سىچا فېر. ۹. ائىدا. ۱۰. مىلمان. ۱۱. بېھى. ۱۲. مىند. ۱۳. گرھىستى. ۱۴. لندون
كى روكتا. ۱۵. بىكيا. ۱۶. دان پىچ. ۱۷. ساجى. ۱۸. كاپىي ناس. ۱۹. گىت
ناڭى. ۲۰. ھىد. ۲۱. تروپىي. ۲۲. پراگە. ۲۳. كىمىن. ۲۴. لىلا. ۲۵. جىمنا ئىدى. ۲۶. باب.
گىسە. ۲۷. پور. ۲۸. كوشن مھراج جا كىل. ۲۹. پرمالما ېر سىمال آھن.

(۳۲) چپ تپ سنجم هور گوني ناهي - چپ لگ گور کاشيد نه کماهي

واچم مارو، مھلا
تيجا، سولهو (۱۲) ۱۶

گور کي شيد مليا سچ پائيا - سچي سچ سماندا.

واچم کيدارا، کبير
صاحب، شيد (۱)

(۳۳) تيرت تيرت نيم سچ سنجم - سدا رهيع لھکاما

واچم پيرغ، مھلا
پنجوان، شيد (۱۴)

توشنا ارمائيا پورم چوگا - چتوت آتم راما.

(۳۴) هورم جگه چپ تپ سچ سنجم - تپ تيرت نه پائيا

واچم بسنت، مھلا
پهلا، شيد (۹)

متيا آپه پتي سر تاني - گورم نانک جگت ترانیا.

(۳۵) سالگوارم پپ روج مناوھ - سگرت لائي مالا

واچم بسنت، پکيت
نامديو، شيد (۱)

رام نام چپ پير، پاندهم - ديا کره دنيا.

(۳۶) گنگا گنگا گودا توري - سنسار کي کاما

نارائڻ سورسن هوء - ام شيوگ نانا.

(۳۷) سچ ورمت سنوگ تيرت - گيان ديان لاشان

واچم سارنگ، مھلا
چوگان، وار (۲۱)،
سلوگ مھلا پهلا

ديا ديوتا کما چپ مالي - ني مائيس پرتان

جگت توتي سرت چوگا - لاک گرڻي هوء

پاو پوجن نانکا - ورلا نه گرتي کره.

(۲۲)

(۳۸) گور پير سدائي منگه جاء - تاکي مول نه لگي پاء

گهال کاء کچ هته دي - نانک راهه پچاڻه سيمه.

(۳۹) چيني سرت تيري ميري سواهي -

واچم ملار، مھلا
چوگان، شيد (۲)

سپ تني لوجي دوز سادو کي تاني

نانک لالت هروچ جس لکيا -

سادو دوز دي هر پار لگهائي.

واچم پريالي، کبير
صاحب، شيد (۵)

(۴۰) تپ تل نام کي تاني - ديک ديهه اچارا

چورم لاء جگدس چکائيا - پوجهي پوجهارا.

۱. پرماتما. ۲. شکام. ۳. من پر پرماتما جو ديان کري تو. ۴. بکيه. ۵. اھيکار. ۶. گورو
معرف. ۷. پتر جي مورت. ۸. ارمه. ۹. بد ذرم جو تيرت آستان. ۱۰. راضي. ۱۱. قبول
پوندو. ۱۲. سچ ٻالھائو. ۱۳. آتم. ۱۴. پرماتما سان ميلاپ. ۱۵. سکرم. ۱۶. پرماتما سان
پير. ۱۷. هڏ جي کماڻي. ۱۸. چاهين ٿا. ۱۹. سچ رويي ليل. ۲۰. وقت. ۲۱. پير. ۲۲. من،
سرو. ۲۳. روشنائي، سوجهرو.

(۶) سچو جڳياسو.

(۱) مھر مسيٽ صدق مٽلا - حق حلال ٿران
 نسر م سٽ سٽيل روزا - هوڻ مسلمان
 ڪرڻي ڪعبا سچ پير - ڪلما ڪرم نراج
 تسبيح نا اُس ياوسي - نانڪ رکي لاج
 پنج نواجيا وڪٽ پنج - پنجا پنجا ناع
 پهلا سچ حلال دء - نيچا خير خدء
 چوئي نيم راس من - پنجوي صفت ڪنء
 ڪرڻي ڪلما آڪي - سان مسلمان سداء
 ناک جيتي ڪوڙيار - ڪوڙي ڪوڙي پاء.

[راڳ مانجهه، محلا پهلا، وار (۷)]

(۲) ارڏاري جو اُنتر نام - سرب مسيٽ پيڪي پگوان
 امڪ نمڪ لاڳو نمڪاري - نانڪ اوڻ اُڻس سڪل نِساري.
 مٿيا ٺاهي رسنا: اُڻس - من مھر پويٽ لرنجن درس
 پُر پُر رُپ نه پيڪي نيتو - ساڌ ڪي ٿيل سٺ سڱ هيٺ
 ڪرن نه سٺي ڪاهو ڪي لندا - سڀ ٿي جانج آڀس ڪڏ مندا
 ڪور پُر ساد پڪيا پُر هوي - من ڪي ٺاسنا من ٿي ٿري
 اندوي جيت پنج دُر ڪي ٿي رهت - نانڪ ڪوت مڏي ڪڏ اُڻسا اُڻس
 پيشدو سر چس اوڻو سهرسن - پشن ڪي ماڻها ٿي هوء پڻ
 ڪرم ڪرم هرويٽ نه ڪرم - اُس پيشدو ڪا نرمل ڌرم

۱. ديا. ۲. آسڻ. ۳. ٿهر. ۴. جٽ سٽ. ۵. سُڪرم. ۶. ٻانگ. ۷. نماز. ۸. مالها. ۹. پرماتما.
 ۱۰. پرماتما جو جس ڳانځ. ۱۱. گرهڻ ڪري ٿو. ۱۲. اهو پوش جو ڪنهن به ڌاتوء نه ڇهڻدو
 هجي. ۱۳. جوت. ڪوڙ. ۱۴. ڇهڻ. ۱۵. پراڻي لستري. ۱۶. پرنور. ۱۷. ڪن. ۱۸. گهٽ.
 ۱۹. پڇو. ۲۰. نورف ڪري ٿو. ۲۱. واسنائون. ۲۲. وڪار. ۲۳. ڪروڙن ۾. ۲۴. ويشتو. ۲۵. راڻي
 ۲۶. وشتو. ۲۷. پري، جدا.

ڪاهڙ ڦل ڪي اڃا ٺهي ٻاڄي - ڪهڙل پڪت ڪيڙن سنڱ راڄي
 من ٽن اٽل سمن ڪڙبال - سڀ اوڻر هڙوت ڪر مال
 آپ درڙي ٿوڙي نام جهاوي - نانڪ اوڻه پيشوڙ پوم گت ٻاوي
 پڳوڻي پڳوڻ پڪت ڪا رنگ - سڪل ٽياڪي دشت ڪا سنگ
 من ٽي بنسي سڪلا پوم - ڪر پوڄي سڪل ٻار پوم
 ساڌ سنڱ ٻاٻان مل ڪووي - نس پڳوڻي ڪي مٺ اٺ هروي
 پڪوڻ ڪي ٺهل ڪري نٽ نٽ - من ٽن اوڻي پيشن پوم
 هر ڪي چوڻ هردي ٻساوي -

نانڪ آڻا پڳوڻي پڳوڻ ڪٽ ٻاوي
 سو پندت چو من ٿو پوڏي - رام نام اٺ مهر سوڏي
 رام نام سارو رس پيو - اس پندت ڪي اڀدس جگ چيري
 هر ڪي ڪٽا هردي ٻساوي - سو پندت ٿو چوڻ ٿو آوي
 بيد پُڙان سمرت پوڄي مڙل - سوڻر مهر جاني ڪٽي اُستوڙل
 چوڻ ٿو ڪٽ ٿو پندت - نانڪ اس پندت ڪٽ سدا آڀس.

[راڳ گهڙي، هڪلا پنجوان، سڪمني صاحب، اشپدي (۹)]

(۳) گور ڪا شهد مني مهر مڊرا - ڪٽا ڪٽا هڏاڙ

جو ڪڇ ڪري سو ڀلا ڪر مانڻ - سهجي جوڙ ٿو پاڙ

ٻاٻا جڳنا جيءَ جڳهه جڳهه جوڙي - پوم ٽمڪ مهر جوڙن

آمرت نام ٿو ٽنڻ ٻاٻا - گهان ڪاٺيا رس پورڪن -

شو ٽنگري مهر آسڻ پيشه - ڪٽ ٽمڪي ٻاڏن

سنگي شبد سدا ڏن هروي - آه نس پوري ٻاڏن

(۱۰، ۲۰)

۱. چاهنا رکي ٿو. ۲. پرماتا. ۳. موڪش، مڪتي. ۴. هميشه ٺهر مطابق. ۵. پيتا رکي ٿو.
 ۶. سڀڪيا ڏئي ٿو. ۷. وڃاري ٿو. ۸. ٽمڪ. ۹. سمر ٿيڻ. ۱۰. سوڪيم پرماتا. ۱۱. پڙڪاري
 ۱۲. ڌڙن. ۱۳. ڪوڙا، ڪشني. ۱۴. دٻا، ڪميا. ۱۵. پهر پور. ۱۶. خزانو. ۱۷. جڳتي، مرادا
 ۱۸. ميلاپ. ۱۹. سٺ سنڪ. ۲۰. ڪامنا ٿيڻ. ۲۱. اڪث مباحثو. ۲۲. ڏيهن رات.
 ۲۳. ناد، سنڪ.

بٺ وٻڃار گسيان مٺ ڏنڊا - ڌوڻمان پيئون
 ڄڻ ڪيرت رهواس هماري - ڪورمڪ پٺت اٿين
 سگلي جوت هماري مٺيا - نائنا ڌون اٿين
 ڪهر نائڪ سڻ پوڻر جرڳي - پاروهر لٽو ايڪن.

[راجڙ آسا، مڪلا پھلا، شبد (۳۷)]

- (۴) مٺدا سڌوڪ شرم پٺ جهولي - ڏيان ڪي ڪرھ پوٺ
 ڪٺا ڪال ڪٺاري ڪاٺيا - ڄڪ ڏنڊا پوٺ.
 (۵) نا اھ مرھ نه ٺاڪي جاء - جن ڪي ڀام ڌسي من ماھ
 پٺي پڪت ڌسھ ڪي لوھ - ڪرھ اٺند سڄا من سرھ.
 (۶) سو ساڌو پٺاري سولي - هردي ڀام ڌسائي
 اٺنر لاک نه ٺاھس مٺي - وڄھ آٺ ڪوٺي.
 (۷) من ٽن رٺا رنگ سٺ - هڙمي ٺيڄ وڪار
 اھنس هردي ڌو رھي - اٺي ڀام ٺوڪار.
 (۸) سڄي پڪتي من لال ٺيڄا - رٺا سھج سٺا
 ڪور شبدي من موھيا - ڪھڙا ڪھڙو نه جاء.
 (۹) سو پڳوٺي ڄو پڳوٺي ڄاڻي - ڪور پوسادي آٺ پڄاڻي
 ڏاوت راکي اڪھ ڪور آڻي - جوت مري ڀام ڌڪاڻي.
 (۱۰) پوڳوٺ ڪور آڻي سولي - ٺٽ پڄاڻي سو پٺت هولي
 آٺ ٺري سگلي ڪل تاري - هر ڀام من وساوڻيا.

جڻ صاحب، مڪلا
 پھلا، پوڙي (۲۸)

(۳۷)

سري راڳ، مڪلا
 ٺيڄا، شبد (۸)

(۱۶)

(۲۵)

سري راڳ، مڪلا
 چوٺان، وار (۱۴)،
 سلوڪ مڪلا ٺيڄا

راڳ، مانجهه، مڪلا
 ٺيڄا، اشوڌي (۱) ۳۱

۱. پنگ جو پيالو. ۲. پوڪري. ۳. پرماتما. ۴. سڄي واٽ. ۵. ڪوروءَ معرفت. ۶. ٺرليپ.
 ۷. واپاڪ آهي. ۸. ڪٺين، اٺيڪ. ۹. سو پو موص کان پوءِ ٺاسوٺ آهي. ۱۰. شرڏا.
 سک. ۱۱. سڄا جڳياسو. ۱۲. لوڪ. ۱۳. ويواڙوان. ۱۴. ٺي ڪٺ. ۱۵. ڪڏھين به.
 ۱۶. ٺياڳ ڪوٺ. ۱۷. پٽڪندڙ من. ۱۸. اٺڪار، آستر. ۱۹. پرماتما پوڪريءَ جو پيدا
 ڪندڙ آهي پر ان کان ٺرليپ به آهي. ۲۰. مٺ منتر.

- (۱) رُبَ کي رضاء مٺي سر اُڙي - ڪرڻا مٺي آبَ کوائي
تو ٿانڪ سرب جيئا مهر مٺ هون - تان مسلمان ڪهاوي.
- (۱۲) سي پگت هر ڀاڙندي - جو ڪو رَمَڪ پاء چلن
آبَ چوڻ شيرا ڪرن - جيو مٺي رهن.
- (۱۳) خرچ خزانن نام ڏن - انا پگتن ڪي راس
کما غريبي اُند سُهچ - جهت رهه ڪڻ تاس.
- (۱۴) سُرڻ سُرڻ ڏء ڪبي مندا - پرم مٺ باهر ڪنڻا
سن غفا مهر آسڻ بَسڻ - ڪلڻ پرجم پڻا.
- (۱۵) آس نراسي - تَم سنياسي
جان جهت جوکي - تان ڪيا پوکي؟
- (۱۶) پُرڻي ٿياڪي هڙمي پرم - ڏيئا ٿياڪي لوکا ريم
پوي ڪڻ ٿياڪ ڏرڇن ميس سماني - تڙيا ڪڻ مل ساڌ پچائي.
- (۱۷) پگت نرالي الله دي - جانپ ڪور وڃار
ٿانڪ لام هردي وسڻ - پي پگتي نام سوار.
- (۱۸) هر کي پگت رڻي پيراڪي - چوڪي موهر پياسا
ٿانڪ هڙمي مار پڻي - ورلي داسڻ داسا.
- (۱۹) گنگي گيان ڀوجي جي ڪوئي - پڙهيا پندت سوني
سرب جيئن مهر اڪو چاڻي - تان هڙمي ڪهي نه ڪوئي.
- (۲۰) ٿانڪ پگتن بک سالاهڻ - سچ نام آڏار
سدا اند رهڻ دن راني - گڙتيا پاچار.
- واچ ماڻهه، مڪلا
ٻهلا، وار (۸)
- واچ ڪوڙي، مڪلا
ٻهلا، اشهددي (۲)
- واچ ڪوڙي، مڪلا
ٻهلا، ٻهلا، ٻهلا
اڪري (۱۸)
- واچ ڪوڙي، ڪبير
صاحب، شيد (۵۳)
- واچ آسا، مڪلا ٻهلا
شيد (۲۵)
- واچ آسا، مڪلا
ٻهلا، شيد (۲)
- واچ آسا، مڪلا ٻهلا
اشهددي (۹)
- واچ آسا، مڪلا ٻهلا
چت (۴)
- واچ آسا، مڪلا
ٻهلا، ٻهلا، ٻهلا
لڪي (۴)
- واچ آسا، مڪلا ٻهلا
وار (۶)

۱. برمانا. ۲. سنسار جو اُپائيندڙ. ۳. ديا. ۴. ڪورو. ۵. معرفت. ۶. گيان. ۷. برمانا جي نام جو جوڳ. ۸. ڏيان ڪرڻ. ۹. شائتي. ۱۰. ڪامدائن کي روڪڻ. ۱۱. اندرين تي قبضو. ۱۲. پهرائين. ۱۳. طريقا. ۱۴. دشمن. ۱۵. ندرت. ۱۶. مخلوق. ۱۷. پيرن جي ڏوڙ.

- (۲۱) زواج سرنئي جو نياڻ پڇاري - ڪلما عقله. جاني
 پاڻه، مَس مُصلا پڇاري - لب لڏ دِين پڇاني .
- (۲۲) آپ نچائي سر پگس ڪهڻي - آهڻا پيار آپ لائي
 آبي ڪاوي آپ سڻاوي - لس من انڌي ڪڻ مارڻ پائي .
- (۲۳) هر پگس نچ ٺهڪيولا - وڏ ڪرڻا ٺهڪا
 جوکين ڪن جگين ڪن - دانن ڪن ٺهڪا .
- (۲۴) پگس جتان ڪڻ آپ ٿڌا ميرا پيارا - آبي لئين ڪن لاء
 پائشاهي پگس جتان ڪڻ لئين - سر ڇٽ سڃا هر ٻڌاء .
- (۲۵) پگتان ڪا ڪارج آند هي - ان دن هر گڻ ڪائي
 شيد وٺي سڌا لڳ رنگي - هر سڻ رهڻ سمان .
- (۲۶) برهر ٻڌي ٿسدا برهمڻ رهڻ - ايڪ شيد لڏ لاء
 ٿو ٺڌي اٿار هر سڏي، پڇي لکيا ٿرهر - جوهر هر ڏي سڌا وساء .
- (۲۷) پُر ٿندا آست نه جاکي - ڪڍڻ لوهر سمان
 هرڪ سوڳ ٿي رهڻ اٿيئا - چوڪي ٿا، ٻڪائو .
- (۲۸) هر پگتان ڪي ذات پڻ هي - پگس هر ڪي اهر سڻي وار
 هر پگس ڪرهر، وڃهر، آپ ڪراوهر - جن گڻ اڻڳاڻي وار .
- (۲۹) ٿانڪ جيوتيا سر رهڻي - اٿس جهر ڪمانهڻي
 وڃي ٻاهر سڻي وڃي - ٿڻ نسرپڻ ٻڌ پائيهڻي
 اٿڻن مار نرنجن رهڻي - جوڪ ڇڪ ٿڻ پائيهڻي .
- (۳۰) سو پندڻ ڪر شيد ڪماء - ٿري گڻ ڪي اس اٿري
 چتر ٻڌ پورن هر لاء - ٿانڪ ٿسڪي سرنئي پاء .

۱. پنج ٿي وڪار . ۲. وڃائي . ۳. پنهنجي من ڪي . ۴. پرماتما . ۵. ٺسڪار . ۶. هر دو .
 ۷. ڪرم . ۸. وڃن . ۹. بگه . ۱۰. پرسن آهي . ۱۱. پڇاڻي ٿو . ۱۲. برهمڻ - جو . ۱۳. سون .
 ۱۴. هڪ جهڙو . ۱۵. سڪ . ۱۶. ڏک . ۱۷. نرالو، لڙلپ . ۱۸. سمجهو . ۱۹. عزت .
 ۲۰. وڃائڻ . ۲۱. کانسواءِ . ۲۲. سساري پرپڇ . ۲۳. مالا . ۲۴. چار ٿي .

- (۳۱) اَلِهَتُ عَفَا مِه، رَهه، نَرَارِي - کَسَر پَنچ شَبَد سَنگهارِي
بَر گهر جاء نِه مَن دُولائي - سَهج لَرَتَر رَهه سَمائي.
- (۳۲) سَنگِي سُرَت. اَناسحد واجِي - گهت گهت جوت لَماري
بَر پَنچ پَن تهي مَن راکيا - ارَهَر اَگَن بَر جَارِي.
- (۳۳) وِڙ وَجائي کَنگري واجِي جوکِي - سا کَنگري وَجاء
نازک مکت هَر وَه، جوکِي - ساچِي رَهه سَماء.
- (۳۴) پَڙاڙا پَڙهيا آکِيئي - بَدبِيا پَڙِي سَهج سَماء
بَدبِيا سَر دِيئي تَت لَهِي - رام نام لَر لاء.
- (۳۵) سَو تَڙا جَوَاه، تپ گهالِيئي - سَتگور نَر مِلِي شَبَد سَمائي
سَتگور کِي شيوا رَهه تپ پَر وَاڙ.
- نازک سَو تَڙا دَر گهر پَارِي مَڙ.
- (۳۶) سَو بِيراکِي جَر اَلِيئي بَرَهَر - گَن مَنبَل مِه رُو پِيئي نَر
اَهَنس اَنتر رَهِي دِيان - نِي بِيراکِي سَت سَمان.
- (۳۷) چَس اَنيا هَت نَدان - سَو رَهڙا پَانو
چَسو رَکُو رَنگ، - پَگت سَو جَانو.
- (۳۸) سَو سَنياسي جَو سَتگور شِيوِي - وَجَه اَپ گَوائي
چادَن پوجن کِي آس نِه کَرِيئي - اُچَنس مِلِي سَو پائي.
- (۳۹) گور بَر سادي حَکَم پِچا طِي - ذَوَت راکِي اَکس گهر اَطِي
نامِي راتا سَدا بِيراکِي - سَم رَن مَن تَها هي.
- (۴۰) سَوِي پَگت سَوِي وِڙ دانا - سَوِي پُون تَوک بَدانا
بال سَهائي سَوِي نِي نِي - جَو نِيئي مَن پَاوَن.
۱. نَر لِيپ. ۲. نَرالا. ۳. پَنچ وکار. ۴. ناس کن لا. ۵. يَتکي. ۶. هَک سَر و. ۷. پَرمانه.
۸. وکارن کي ناس کن لا. ۹. ساز جو نَمُوَر. ۱۰. پَنديت. ۱۱. تَهسيا کَندُو. ۱۲. کَمائي
کَرِي. ۱۳. سَنساري وَهَنارَن کَمان مَن مَوَڙِي. ۱۴. پَنهن جِي سَرُوپ بَر دِيان کَرِي نَر.
۱۵. رات دِيهَن. ۱۶. نام جو خزانو. ۱۷. سَنساري پَدارَن پَنيان نِه لَو دَوَڙِي. ۱۸. کَوَڙا،
وَسَتَر. ۱۹. سَهاوِک، رَواجِي نَمُوَنِي بَر. ۲۰. دِهاوان.

راڳ رامکلي، محلا
پهلا، اشتهدي (۵)

(۹)

راڳ رامکلي، محلا
پهلا، اشتهدي (۱۲)

راڳ رامکلي، محلا
پهلا، دکڙي اوانکار
پوڙي، (۵۳)

راڳ رامکلي، محلا
پهلا، وار (۵)

(۱۲)

[محلا پهلا]

راڳ رامکلي، محلا
پهلا، وار (۱۳)

راڳ مارو، محلا پهلا،
اشتهدي (۷)

راڳ مارو، محلا
پهلا، سولهو (۱۳)

راڳ مارو، محلا
پهلا، سولهو (۱۴)

(۴۱) سَرا شَرِيعَت لِي ڪَماؤهُ - طَرِيقَت تَرڪِ ڪُوج تَولاؤهُ
مَعْرِفَت مَن مارِهَ عَبدَالا - مِلَهَ حَقِيقَت جِست قَر نَ مَرا
اَوَّل صِفَت دُؤجِي صابُورِي - نِيڪِي حَلِيمِي چَوَلي خِيَرِي
پَنڊرِي پَنڊِي لَڪِيت مَقامِي - اِيهَ پَنڊِ وَقت تِيَرِي اَبَرِ بَرا.

واڳ - مارو، ڪبير
صاحب، سلوڪ (۲)
واڳ، پير، مڪلا، نيج،
شبد (۱)

(۴۲) سَورا سَور - چانِيءَ - جو لَڙِي دِيسن ڪِي هِيءَ
پُڄا پُڄا ڪَت مَري - ڪَجهُ نَ چانِي ڪِيءَ.
(۴۳) جاب ڪا ڪَرَب - نَ ڪَرِيءَ ڪوئي
پُرهَم پَندي - سَور پُرهَم هَوي.

واڳ - سارنگ، مڪلا
پنڊوان، شبد (۶۷)

(۴۴) اُچَن سَور جاکَن اَن بَنَسَن - اُچَن سَور هِن پِراکِي
ڪَهِ لاکَ چَن جَڪَت لَکالا - سَور مايا هَرجَن ناکِي.

واڳ، ملار، مڪلا، پهل،
شبد (۲)

(۴۵) اُوکَن نِيائِي پَئي پِراگَن - اَسَور وَر سَور هَاجَ هَري
سَور وَر وَر ڪَدي نَ وِٽايِي - هَر پَر پَ اُڀَري ڪَريا ڪَري.

(۵)

(۴۶) پُڙاڙا پُڙن پَر لَويا - هَوي پَئي اِڪارَ
دُشت پاڙ تِج نِند پِرائِي - ڪام ڪروڙ چنڊار.

واڳ، ملار، مڪلا، پهل،
وار (۲۵)

(۴۷) تَرا آڪِي هَ، پَ پَ هَچا - تَرا پَ هَ اِڪارا

اِيتي رَس چَور هَوي سِناسِي - ناک ڪَهي وِچارا.

سلوڪ، شمع، فرید،
(۱۲۸)

(۴۸) مَيت هُوندي هَرد لاپا - ناک هُوندي هَرد ناپا

اُڀ هُوندي اَپ وَڻڻائي - ڪوئي اَنسا پَگت سڏائي.

(۴۹) سَور پُرهَم جو پَندي پُرهَم

سلوڪ، مڪلا، پهل،
(۱۶)

جَپ لَپ سَنڃَم ڪَماوي ڪَرم - سَيل سَنڃَم ڪا رَکِي تَور

بَنڊن تَرا هَوي مَڪت - سَوي پُرهَم پُڄ جَڪت.

۱. ڪامناؤن، ترشناؤن. ۲. صوفي متي جون چار رُحائي منزاؤن. ۳. پاڙو. ۴. مانور.
۵. خيرآف. ۶. اندرين کي اُتار مڪ ڪرڻ. ۷. سورمو، نهاد. ۸. رڻ پوي. ۹. بنا چنڊا جي.
۱۰. دڪ. ۱۱. جدائي، وچوڙو. ۱۲. استري. ۱۳. گندو سڀاڻ. ۱۴. پاڻي. ۱۵. جل يا ڪرم ڪانڊي.
۱۵. پورن، نرم، اڻ جل. ۱۶. پڌي، سمجھ. ۱۷. شڪتي. ۱۸. ٻين کي وراهي ڏني.
۱۹. پاڻي، پچاڻي. ۲۰. اندرين تي قبضو. ۲۱. لائڻ.

سچو وُڻج واپار.

سچا جپ، تپ سنجم، نيم، ورت، ٿيرت ۽ اِشانان.

سچو جگياسو.

باب ٻئي ۽ ٽئين ۾ سمجهايو ويو آهي ته سنسار ۾ ڪيئن نه ڪوڙ ڪهڻ جو ڪراو واپار هلي رهيو آهي. ڪيئن ڌرم جي نالي ۾، پاڪند ۽ ڪوڙا ڪرم ڪانڊ ڪيا وڃن ٿا، ۽ ڪيئن پاڪندي ٻارا ٻانڀڻ ۾ ماڻهن کي ڀرومن ۾ پلائڻي، اڌ ڌرم جي اوڙاهه ۾ وجهي، پاڻ کي سچا سڏي ۽ ساڌو سڏائي رهيا آهن. صاحب ٺاهي ۽ پاڪند جو ڀڙ ٻڌرو ڪيو آهي، ٺاهي ۽ اڌ ڌرم کي اڳهاڙو ڪيو آهي، ۽ اهڙن پاڪندن جي ٻي وانگي ڪئي آهي. صاحبن جي پڪيا جا چوڻڊ وڃن معنيٰ ٿيل آهن. جنهن دٻارن ساڌڪن کي هاڻي ڪوڙ ۽ سچ جي ٻڃاڻ ۽ ڀرڪه ڪرائي وئي آهي. اُنترڪ ۽ ٻاهرنگ ٻنڌن کان واقف ڪرايو ويو آهي.

سچو واپار: سنسار جي سونڊن ۾ اسين ڪيڏي نه پڪائي، ڳٺ ڳوٺ ۽ خبرداري ڪندا آهيون ته من ڪا ڪفايت يا رعيف نٿي، چوَن ته لڪر وٺجي ته نه لڌڪي لوڪي، جيئن پاڻ کي ڪس نه لڳي پر ڪس ئي رهي. ٿي سگهي ته لڳجي پر لڳجي اصل نه. پر جيون جي سروي ۾ اسين ڪيڏو نه لاپرواهه ۽ لاغرض آهيون! هيڙي جهڙو اُمولڪ جنم، ڪوڙي ۽ بدلي وڪڻندي، ڪرقياس يا ڪهڪاڻي ڪونه ٻڌي. بنا سوچ ۽ سچپناڻي جي، هڪ ڪٺ ۾ داڻو لڳائي ڇڏيون. جي جوڻا ۾ جنم، هٿ ٿي هٿيتر هاوچي ويو ته جيون ٻانڀرا ڪيئن سڦل ٿيندي؟ اڳتي لاءِ توشو ته لهيوني ڪونه جو چوڻين مان چند آزاد ڪرائي.

تنهن ڪري، صاحب چٽائين ٿا ته سچو واپار اُتو رام نام جو. اي بنڊا، ٻنهي ۾ من مندر، ڪاٺيا مندر يا هر مندر جي هٿ ۾، وکر وکر رام نام جو ۽ واپار به ڪر رام نام جو. رام جو وڻجرو ٿي، نام جو وڻج ڪر. نام جو ٺڌرائو ٿي ۽ وب. هن سائين جي سوداگريءَ ۾ وکر وڪڻندڙ به عاهدو نه وٺندڙ به عاهدو. سڀ الله لوڪ. واپاري سچائي وڪس وٺ ۽ گراهڪ سچائي وکر وڪڻ. سچا ساڌو ۽ سٺو اُتئي هن سوداگريءَ ۾. واپار ۾ نقصان آهي ٿي ڪونه، رڳو نفعو ئي نفعو آهي. هن پوئجيءَ ۾ آهي هر دن، هر رس، مها رس، چون ڪٽجي ۽ نه ٿئي. پير ڪها، پير وراهه ته به هميشه پراڻو، سڳندي ۽ سواڊي. اهو اُڪت خزانو ملندو ڪرناڙ جي ڪرنا سان، مرشد جي منظور نظر سان. ستن جي سنگ ۾ ٺاهي ۽ خزانو جي چاٻي ملندو. اُڻ ۽ ڪا به جڳهه کي به ڪاراءِ. سڀ آئند ماڻهن، ڦل ڦل، ڪورمڪ ليو، ڪورمڪي وڏاڀو ۽ ڪورمڪي ماڻهو. اهوئي واپار ۽ وهپار، اڳي ٿو دلر يا جي در تي. اي بنڊا، اُڻ نه من کي رانگ لاءِ ته رام نام جو. اهوئي وٺڻ ۽ وڃڻ من سان،

سڀ سنڌاري وهندار نرالائي ٻولندا. نه انهن مان مئل اڪرندي ۽ نه من ڪي. اها وري
لڳندي. آهتا، ممتا ۽ لڳاءُ جند ڇڏيندا ۽ جيءَ جا ٻڌن ٿيندا. ٿيندو لوڪ ٻر لوڪ سهيلو
ٿيندو. جنم جنم جي مئل مٽجي ويندي ۽ آواڙون ختم ٿيندو. ڪورؤ آر جن دنون نروائين لاءِ

(۱) خرچ خزان نام ڏن - ابا يگتن ڪي واس
ڪما غريبي آند سھج - جهت رھم ڪن ناس.
راڳ ڪوڙي، مھلا
پنڇوان، اباون
اڪري (۱۸).

(۲) هٿ مڃهائو ميءَ ماڻڪ لڏا - مل نه ڪهڙا ميءَ ڪو ستگور ڏنا
ڍونڍ وڃائي ٿيئا لڏا - جنم ٻڌارو ٿاڻڪ ڇٽا.
راڳ رامڪلي، مھلا
پنڇوان، وار (۱۷).

سڄا جپ ٿپ: ٻاڪنڊ پٺيان اسين ڪيڏو نه ٿا پٽڪون ۽ سماج يا ٻر ماتا سان
دوڪياري ڪرڻ جي ڪوشش ڪريون؟ ٻر ٻر ماتا کان نه اسان جي نيم ۽ نه من جي وري
۽ سڙي ڇڏي آهي. سڙو ٻاڪ سڙي سڀ سمجهي ۽ ڇاڻي ٿو. من جي سڄائيءَ بنا،
سڀ جپ ٿپ، سنڌيا سنج، هوم پگي، پات پڙجائون، ورث ٿير، مڪا مديا يا ٿير
لشمان. سڀ آجاياءِ وٿر آهين، نهڻل ۽ ٿوڪت آهين. ٻهرين ضرورت آهي من جي
اڻجڻا جي. ڪندي ٿانءِ ۾ کاڌو ڪيئن رڌبو؟ ڪندن لنگن تي پٽ ڪيئن ٻهربو؟

سڙي بنداءِ من مان ڪند ڪڍي خالي ڪري ۽ ڌوئي اڻجڻ ڪري. انهيءَ ڪند
وڏو وڻاهه ڪيو آهي. اڻڻ ڪڍي ڪڍ وجهه. هوم پگي اهڙو جنهن ۾ آهاري ٻوي اڻڻ ۽
وڪارن جي نه ڇاڻي پسر ٿين. پات پڙجائون ۽ ٿير ٿاڻائون ٻاڻي ڪر، مڙهيون مندر نه
ٻاڻي پيمت نه ورث ٿير نه ٻاڻي ٻال، ٻر من مندر ۾ مالها ٿير رام ٿام جي. نام جي پاءِ آري
نه ڏيئي مان نه نام جو پرڪاش اڪري. شرڏا جا گل چاڙهه ۽ صدق جو چوٽر گهماء. ڏٺو
نه ڏاڻو آهي نه اُڀر نه اُٺي ڪي. نون ڪين آهين ۽ ڪنهن ڪونه آهين نه، ڪوئي
ٿيندو ئي آهي. جنهن جو آهي نون ڪي ٿي ٿو. ٿن، من، ڏن ايڏو اُڻ اُڻ. اها
آهي ٻر ماتا جي ٻوٽو پڙجا ۽ ڪرٺار جو ڪارائتو ڪيئن جو پٽ ٻار ڪرائيندو.

اي بنداءِ سچ جي ڪار ڪماءِ حق حلال جو ڪاءِ، سڀ سان ٻير جو ورتاءُ ڪر
اڻج ٺيڇ جو پيد پاءُ نه رک. سَم پاڙنا ۽ سردوشي ڌار نه سڀ ۾ سائين بسين. صبر سکر،
شڪر ڪر، ستوش سان گذار، پگوان جو پاڻو سست ڪري مڃ. جيو دبا ڪر. نه ڏکوءِ نه
ٻرو سڄ. منو ٻالهاءِ. مَرڪي ٺهار ۽ مشڪي گذار. ٻرمارو ڪر، سکر ڪر ۽ دان ڏي
دل و جان سان. ڪميا ڪر، ٻين جوڻ خطائون نظر آندار ڪر ڇو نه تون خود خطائن جو گهر
آهين. نهٺو، ٻماڻو ئي هل متان ڏک نه کائين. آبي بنا شيوا ڪر، مطلب بنا ڪر ڪر.

خودي ۽ شي ڪيئن پاڻمر سرچند ٿيڻ؟ گهڻو ڀر نه وڃ ۽ آندار آندڙ رهندو.

اي بدعا، اهي آڻي سڃا ڇپ، ٽپ ۽ سڃمر، اندر مان ئي قبضو، ڇڏي، سرتي، زبان ۽ ڌارنا. اهو آڻي نرمل جل جو اڻڻان ۶۸ ٿيڻ جو آستان. انهيءَ رهڻيءَ ۽ ڪهڻيءَ ۾ آڻي گنگا ڄمنا، ٿروپڻي سنگمر، ڪاشي ڪيڏارا، گيا گوداوري، ٿري ۽ ڌارڪا جا درسڻ هي سڀ، بنا ٻاهر پٽڪڻ جي، من آندڙ ڪري سگهجن ٿا. صاحب فرمائين ٿا:

- (۱) ٿيڻ ۾ صرف ليم سڄ سڃمر - سڌا رهڻيءَ ٺهڪاما
 ٿرشنا آر ماسا پيرم ڇوڪا - ڇڏوڻ آندڙ راما
 صاحب، شبد (۱)
- (۲) سڄ وڙف سنوڪڻ ٿيڻ - گيان ڌيان لاشان
 ديا ديوتا ڪما ڇپ مالي - ٿي مائس پرڌان
 ڇوڪڻ ڌولي سُرڻ ڇوڪا - ٿلڪ ڪرڻي هرو
 راج سارنگ، مڪلا
 چرٿان، وار (۲۱)
 سلوڪ مڪلا ٻهلا
- پاڙ ٻوڙچن ناناڪا - وڙلا ڪوڙي ڪوء.

سڄو جڳماسو: صاحب-ن وڌيڪ سمجهايو آهي ته جن جي جيون ۽ مٿي ڏيکاريل اصولن، آدرشن ۽ اخلاقن تي ٻڌل آهي، سي ئي آهن سڃا پندڻ براهمڻ ۽ ڇوڪي سنڀاسي، ۽ ويراڳي آوڙوڻ، ٽپا ٽپاڳي، سنڀ سڌو، پڳڻ درويش، ودوان سڌو، گيان ڌيان، ويڻڌو اُڀر ۽ مٿان مرشد. اهي آهن سڄن سڌڪن ۽ سالڪن جا سلوڪ. ٻئي سڀ آهن پاڪڻي پندا جي پيا ٿا پنهجو پيت پوڄين. صاحب فرمائين ٿا:

- (۱) سڙا شريعت لسي ڪماوه - طريقو ٽرڪ ڪوڄ ٿولاوه
 معرفت من مارو عبدالله - مله حقيقي ڇڏ ٿر نه مڙا
 راج ماڙو، مڪلا
 پنڄران، سلوڪ (۱۲)
- اول صفت دڙجي صابوري - ٿيڻ حليمي ڇوڪي خير.
 پنڄري پنڄي لڪت مقام - ايه پنڄ وقت ٿيري اُڀر ٻارا.
- (۲) مٿ هوندي هوءَ لاپا - ٿاڻ هوندي هوءَ ٿاڻا
 اڻ هوندي آپ وڻڊائي - ڪوڙي اُٿا پڳ سڌاسي.
 سلوڪ، شيخ فريد
 (۱۲۸)

اهڙي ستن مهائين جي جيون جو ڪهڙو وران ڪجي؟ رام ٿام ڀر وٺا پيا آهن. اٺا جي چاه سان ڌيان ٿا نه هڙي جي پاڙ سان ڳائين ٿا. سڪمنا ناريءَ مان، سواس بر، نام جو منو آواز ٿيڻ ڪري. سُرڻ جي سنگي، ٻيا وڃائي پاڻمرادو آندڻ ناس ٻئي وڃائي ۽ سندن من انهيءَ ڏنيءَ ۾ سهرو وقت رڻو پيو آهي. هڪ هاڃ ٻه هوندي

به دل ٻار ۾ لڳي بيٺي اٿن. لام جو اُمر بعد جل ورتائين ٿا ۽ لام جي بومل جل ڌارا ۾ اُشيان
ڪن پيا. سڄ جو وهندڙ ۽ سڄن جي سنگت. لال جي لڏ ۾، ايشور جي آڇي ۾، مالڪ
جي مٿ ۾ ۽ سائينءَ جي شرن ۾. من جو من ۾ مٿا پيا آهن، جيتري مٿل آهن، مري جيئرا
ٿيا آهن ۽ مڙ مٿائي اُمر ٿيا آهن. پاڻ ماري پاڻ ٿيا آهن. وسن ٿا سڻ سمات ۾، سهج
غشا ۾، سڄ ڪمڊ ۾، نرنڪار جي ديس ۾. من مهل ۾ اُمر جوئي جلائي وينا رام راجهائين،
ماڻا ڪن نه اُنڱل آڙا به سهن. آرڙهن سڌيُون سندن هردي جي ڪڍول گل ٿي چُٽو ٻيڙيون
گهمائين. لاهي پير آهن، پيغمبر آهن. مير اُمير وٽن سوالي آهن. خود خاوند آهن، خدا آهن.
الله جو لاسرار آهن. گنگن منڊل جا والي آهن، نج ڌام جا نواسي آهن ۽ برهم ۾ برهم آهن.

واڻي سندن واس جي - آهي اُٺڪ جو قرار

ٽهڙي لوڪن کي آهي - سندن حڪم جو انتظار.

اي ابتدا، اهي درويش ٿي دلن جو در ڏيکاريندا. هاڻي پاڪنڊي ٻُڙ جا ڌاري، پٽ
کان پاڻ ٻري ٻُڙائيندا، رڻ ۾ رُٿائيندا ۽ ڪڙي ڪماڻي به ڪت ڪندا. سائين سڪ جو
ٽڪرو آهي، نه بيڪ جو. بيڪن سان هن پَر جوڻ ڀارنڌيُون ڪاليجُون ۽ هن پَر ڪونو ٻهجي
سگهو. پلا جي رڳو ننگي گهمڻ سان ننگ ٺڪري نه هُوند جهنگ جا مڙن مڙ ٻڙي ڪٽي
هائين. جي رڳو ان ۾ بنداس ڪوڙ سان موليٰ موهو ملي نه هُوند ان جا ٻانڊر نه بنداري
ٻڙجي پون. جي رڳو لنگو ٿا لال جي لڏو لڳائين نه هُوند ڪسي ڪڏڙا سڀ ستن جي شمار
۾ آجن. جي رڳو برف آسٿانن جا اُشيان اُڀرڻ مٿائين نه هُوند ڏيڏر، مڇيُون، پلاءَ پوترائي
جا پتلا ٿي پون. جي رڳو منڊ منڊائي. موڪش ملي نه هُوند سڀ رڳوڻ رام راجهائين. جي
رڳو جيتائون جيءَ ۾ جادو لڳائين نه ويچارا رڄ جو هُوند رڄ ۾ رلن؟ جي رڳو ٿهر، طريل
جو ٽڪر ٿئي ۽ جڙيو جگديش جو جوش جاڳائي نه مونف ذات نه مڙجي وئي ۽ سڀ کان
وانججي ويٺي. مطلب نه دمپ يا پاڪنڊ پرامنا وقت پاس ڪونه پوندو.

صاحب لائين ڪونه ٿا چوَن ته ڪرم ڪانڊ کان صفا ڪمارو ڪريو يا ٻانٺ پوڄائن
جي ٻُڙائي. آڻيو ٻو رهو زور ڏيڻ ٿا نه پهرين پهرين، من جي مستي مٽايو، ايم نيڪ
رڪو، مٽ، هردو، ويڪ ۽ ٻڌي بلوان ڪريو. پوترائي ۽ پاڪدامني پهرين آڻجي
اُندر ۾ نه پوءِ ٻاهران ڪرم ڪانڊ ۽ پاٺ پوڄائون پاڻهي پوتر ٿي پاس پوندو. جي
اُندر اُوچل ڪونه آهي نه رڳو سرير جي صفا ۽ سڀگار به ڪونه سهندو. مطلب نه ٻاهران
پاٺ پوڄائن کي اُندر جي پوتر ۽ پوترائيءَ سان، پاڪ بناء. بيڪن ۽ پوءِ ۾ پاڻ نه. پلاءَ ۽

چو نه آهي ڇي ڇا بدن آهن. لائين ڪرمن جا پوڄها وڌيڪ ڳورا ٿين ٿا ۽ مٿي اُڌر ڪرائڻ بدن، هيٺ غرق ڪن ٿا، پوڄا بلاس، وشم، واسا، مڙهه ۽ لوپ جي لار ۽ ٻي ڪرڻ جي پوڄا ۽ قاسائي، جيون جي ستيا ناس ڪن ٿا ۽ پيدڪر نتيجا پوڄائين ٿا. انهن عادتن، سڃاڻ ۽ چريتر سان ۽ سنگت سڀي به من جي سُراري سنساري وهندڙن ۽ سنجيدڙن سان لڪري نه ٿي سگهي. جي پوڄا بدارٿن سان لڳل آهي ته اها ساڳئي وقت پرماتما سان ڪيئن ڇڙندي؟ زياده به زياده گهرندي. پوءِ پڪوان پلجي ڪونه وجهي؟

سو اي بددا، من جي واڻيءَ ۾ ور وڪڙ اٿئي اُٿيا. من جي منجهيل سٽ. ڪي سمجهاءَ، ور وڪڙ ورائيس، ڳنڍڻون ڇوڙيس، ريهيس ريجھائيس، مڙيس مڙويس، مٽائيس مٽائيس ته من ٽڙي، مڇي ۽ مڇوٽ جو مشاهدو ماڻائي. اتي الاهي اسرار وسي ٿو ۽ لائين پسي، پار پهچي آهي. جن جن لاهو عجائب اسرار ڏنو ۽ ڄاتو آهي، تن سنسار جون لڏڻون ۽ لواڙما، عيش ۽ عشرت، آرام ۽ آسائشون، سڀ اُڻ ڪتا ڪري، لپاڳ ۽ واراڳ جي وات وٺي آهي. اهي سڃا سالڪ آهن. انهن جو سودو سدا سڄو آهي ۽ انهن جا چپ ٽپ، پات پاڻ پوڄائون. نيم ورهه، تيرت اڻن، سڀ سندو ۽ سڃا آهن. هنن چپ اندر چڱائي چڪي آهي. هنن جي هر ڏي جون سڀ هڪڙون، هڪڙون ۽ هلاڪيون ڏور ٿي وڃن آهن، جو ته هنن جو من، مڇيد جو مارڪ ڇڏي، سهمت جي سطح تي بيٺو رهيو آهي ۽ چٽان نه وري ڏٺو ۽ نه وري ڪرندو. اها تڪسين جوڳي اسلڙي صاحبين جي ڪيا مان ملي ٿي.

هاڻي ڏسو ته پنهنجي مهر، پات پوڄائين، تيرت پائڙن يا ڪنهن به ڪرم ڪانڊ ۾ ڪو ٿاڻير يا ٿارڪ ڪونه آهي. ٿاڻير ملي ٿو من معرفت. من جي سڃاڻيءَ، سک ۽ صدق سان ئي، اڳيان جون ڳنڍڻون ڇڙن ٿيون، ترشا جون تڏڻون ٽٽن ٿيون، مزادون ۽ مٽائون مون ٿيون. اميدون ۽ ارواح اوجل ٿين ٿا. پاڻ ننڍو، نهڻو، نٺو ۽ نرم ٿئي ٿو، ڪرپا شڪتي جاڳي ٿي. مک مان ماکي وهي ٿي ۽ ڪرٽو، ڪرٽو ٿئي ٿو. اهي لاهي اوزار آهن اُٿل ۾، جي رُوحاني روحي ٿي لکا ڪري، استعمال ۾ آڻڻا آهن. پستڪن جو پستڪ به پست اُٿل ٿي آهي، جو من جي مڪتب ۾ وهي، مطالع ڪرڻو آهي. اي بددا، لائين من مان مٿي اُڌر ڪر ۽ وري من ۾ هيٺ ٽپي هڻ. اُڌر ڪندين ته آتما جو اُڪم اُٺاڻندي آواز اُٺائيندين. مرنو ۽ اُڪرڻا جو پيد سڃاڻيندين. سڄي عظمتن نه قلب مان ڪپو ڪڍيندين، ڪن به ڪن ٿي. سڀ جو پلو چاهيندين ۽ سڀ جي شيرا ڪندين. هر فرض ادائِيءَ ۾ رب جو رُپ ۽ حرم پائيندين ۽ لائين ڪرم ڪري پيو ۽ مڙم، دڳ دڳ، دلبر جو ديدار ڪندين. اها آهي من جي اُٺاڻي، گهرائي، اڇيا، دڙا، سڀلتا، نرملتا، جاڳو ٿا ۽ وشالتا. لائين ابداءِ اُلهي ۾ اسرار، خدائي حمار ۽ اُڪڻ آئند. اي بددا، پاڻ

ٻڌو آئي: هاڻي پاڻ کي چوڙو. انهن چوڙن بنا چٽو مشڪل آهي.

من ئي وڌيڪ ويچار ڏيندي. ڪن ستهون سمجهايو آهي ته عام طور، سنسار ۾ جيئرو ناپيدار ئي گذاري ٿو. چاهي ته ٻيو ولان پر ڏيان ڪي به ڪين. اهڙن جيئون جو سپاءُ چئن نمونن جو آهي. هڪڙا چوسيندڙ ٻيا ڦريندڙ، ٽيان ميڙيندڙ نه ڇوڙان وڪڻندڙ. منشا سيني جي ساڳي نه هوند همنيشه ڀرڻ ۾ رهون، پر ٽرڪيون ۽ ٽرڪيون سيني جون پهنڇون پهنڇون. مثلاً چوسيندڙ چاهين ته رڳو ٻيا چوسيون ۽ ڏهون ۽ گهڻي ۾ گهڻو حاصل ڪريون. ڪڇ چترائي ۽ چستائي سان، ڪڇ چٽ چلولائي سان نه ڪڇ ڊوڪي ڊولاب سان. ڦريندڙ کي به ڪهي رڳي ٿي مار پر ڪڇ چٽ چاڙهه سان. ڪڇ چٽ هٿ چٽاڀيٽي سان نه ڪڇ زور زبردستي سان. ميڙيندڙ نه فقط ميڙي ڄاڻي، گندو ڪري ڇڏي ويٺو پر هٿ جس ڪونه ڪندو. پڌارست نه پوي رهيا پر هنر، علم، عقل، تجربو يا آزمودو به پيو اُٿل ۾ سانڍيندو ۽ مٿو نه وٺيندو وراهيندو نه مٿان ڪو ٻيو ورسجي نه وڃي. باقي وڪڻندڙ ڇا نه سربقا سڀ طريڪي ۽ ٽرڪتالي، حرڪتي ۽ حرفتي، ڇو نه هن ڪي پهنڇو وڪڻندو ۽ نه وڻندو آهي. مرڪندو نه معنيٰ سان، مشڪندو نه به مطلب سان ۽ جي ڪڇ هٿان ڇڏيندو نه به موت. جي مراد سان. دم دم دل دعويٰ رکيس ٿي نه، جهولي پريندي نه ٻيو ميان مٿو سڏجان پوءِ پلي هٿ همنيشه ٻين جي کيسن ۾ هجن.

مالداري ۾ ملامت نه آهي. ملامت آهي مال پرستيءَ ۾. جيون جي جستجو ڇڪڻ نه پر ڇڏڻ ۾ هٿ گهرجي. ڇڏڻ بنا چٽ ۽ چٽ ڪيئن ٿيندو؟ اُڪٽ ۽ اُلڳڻيا اسباب گهڙي ڪم ڄا، جڏهن آڻو ڄا ئي اُڪٽ ۽ اُلڳڻي نه آهي؟ علم ڄا اُٿار ۽ عالمن ڄا اُٿوهر ڪهڙو ڪارج سڏ ڪندا، جي عمل جي اُٿوٿي آيل نه آهي؟ من جي رڳي هڪ وقت، نه فقط هڪ هنڌ رهي سگهي ٿي، يا سنساري سببن ۾ يا رُوخاني راهه ٿي. جهڙي واسا اُٿو واسو ڪندي، ٿهڙي ٻاهر نڪرندي ۽ ٿهڙي ٿري اُٿو ويندي. پري، پري ئي پرگهت ٿيندو ۽ پري جو پرگاش اُٿو جاري رکندو. نفرت ۽ نفرت ٿي نروار ٿيندي ۽ نفرت کي ئي اُٿو ۾ برقرار رکندي. تنهن ڪري ويچارا ۾، اها واسا وڃي آهي، ٿهڙي چوڙ ٿي آهي، بدلائي بنائي آهي. چٽي يعني ڪو نانگ جو زهر غائب ٿي ويندو؟ پر سندس ڏندن ڇڏڻ کانپوءِ ئي زهري ڳڻا ٻي اُٿا ٿي پوندا. ساڳيءَ طرح، رک جو نه ڪو ٻوٽو ڪوٺي جي ٿهٽ ٻجھائي سگهندو؟ پر ٻاڻي ٻوٽو سان ئي سندس ڪرمانش ڪم ٿي ويندي. ٿيئن ئي من جون ٽا پيدا ڌاري خلائون ختم ڪري، پيداداري خاصيتون ڄاڻائون آهن. ٽا پيداداريءَ جون نشانئون آهن: خود غرضي.

خود مطلبی، خود پرستی، خود پروری، خود بسلیمی، خود حمایتی، خود رعایتی، خود نمائی و خود شعوری. وری پیداداری، جون نشانیون آهن: خود شناسی، خود محاسبی، خود انحصاری، خود اعتمادی، خود آموزی، خود آفریزی، خود انزامی، خود گیری و جان نثاری. اهي پیدادار پرپرور پرش، پيار پيدا ڪن ٿا ۽ پيار پکيڙين ٿا. اهي آهن معصوميت جا مجسم، جڳياسو جادوگر جن جي دل جي چهره مان، دائما ديوڪ جي لالت نڪري. روحاني راه روشن رکي ٿي. پاڻ جو ٻڙدو هٽائي، اها جرئت جي جهلڪ جهٽي آهي. پاڻ نه پڌاء ۽ نه وڌاء، پر وڃاء. پاڻ وڃاء نه پائين.

اهي پيداداريءَ جون خاصيتون ۱۱ خصلتون برابر مقصد نه آهن پر نه به ذريعو آهن، جي ذرا ذرا، ذري ذري، اخلاق جو ٻاٻو مضبوط ڪندون ۱۱ جنهن معان ئي آئينا جي اڏاوت ڏڙا ڏڙا آڏي. چمق هيان، اخلاق آئينا کي چمڪيندا، ڇو نه آئينا جي آپس، فقط اخلاق جي ٻانهن ۾ ٻڌجي سگهي. تنهن ڪري، ٿا پيداداريءَ، بد اخلاقيءَ ۽ بد اعماليءَ جا ٻڙدا پري ڪري، پيداداريءَ، اخلاق ۽ آدرشن جي انگ ۾ اچ نه رها آئينا جي حور پري. پاڻي اچي ٻهڙو ۾ پوي ۽ آئوڪ آند جو وشرام وٺائي.

(۷) سڱ ڪيئن ۽ ڪٿان ملندو؟

(۱) چس سرب سڱا ڦل لوڙيٿه - سو سڱ ڪماوڙ
 نٿوڙيڻ دٻڪهٿه پار برهم - اڪ نام ڏيپاوڙ
 هوءَ سڱل ڪي رٿڻڪا - هر سڱر سماوڙ
 دؤڪ نه دٻي ڪسي ڇيٽه - پٽ سڱر ڳهر جاوڙ
 پٽ پٽ ڪرنا پٿرڪ - نائڪ سڱوڙ.

[راڳ، گورڙي، مهلا پنجوان، وار (۱۷)]

سري راڳ، مهلا
 بهلا، اشهدِي (۸) ۷

(۲) سڱ ڪٿه مانگي سڱر - دڪ نه مانگي ڪوڙ
 سڱي ڪٿه دڪ اڱلا - منمڪ ڀوجھ نه هوءَ
 سڱ دڪ سر ڪر جاڳيٿه - شبد پيد سڱ هوءَ.

راڳ مانجهو، مهلا
 بهلا، وار (۲۴)

(۳) نائڪ ٻولڻ جهڳٽا - دڪ ڇڏ منگيٿه سڱر
 سڱ دڪ ڏه ڏر ڪٿي - پهره جاءِ منمڪ.

راڳ گورڙي، مهلا
 پنجوان، شبد (۱۴)

(۴) ٿڌ ڀاوي تان ڪاوان ٻاڻي - ٿڌ ڀاوي تان سڱ وڪاڻي
 ٿڌ ڀاوي تان سنگور مٽيا - سرب سڱان ٻرپ ٿيري دٻا.

(۵) ٻوا پلا ڪرئي نه ڪهڙي - چوڻ مان هر چوڻ ڪهڙي
 ڪه نائڪ ڪور مٿر چٽار - سڱ پاوڙ ساڇي ڏر ٻار.

(۰۳)

(۱۱۳)

(۶) آب من اسيا - ڪرني هارا

پي پسي - آهر سڱ سارا.

(۱۳۹)

(۷) مان آڱيا سرب سڱ ٻاڻي - دؤڪه ٺاڻ ڪواڻي

جڏهن سن پي ٻرپ ٺاڪو - سڱ آند رڻ ڏکاڻو.

۱. سڱ. ۲. چاهين ٿو. ۳. ٿوڊيڪ، ويجهو. ۴. ٻر مالا. ۵. حاڪم مٽي. ۶. ڏرگاهه.
 ۷. ٻاڻي. ۸. ٻوٽو ڪندڙ. ۹. چس ٻڌاء. ۱۰. وڌيڪ. ۱۱. مڙوڪ، ٻيمڪ. ۱۲. هڪ جنهڙو
 ۱۳. سڇاڻي، پڇاڻي. ۱۴. اڃائي بڪواس. ۱۵. ٻي. ۱۶. چوان. ۱۷. ڪرپا، وجر.
 ۱۸. آهڪار. ۱۹. ٻڪڙي. ۲۰. اڇي وسو آهي. ۲۱. پٿر. ۲۲. مڇ. ۲۳. ايشور جو
 حڪم. ۲۴. ڏيرو. ۲۵. راغي، ٻوسن.

- (۸) رښ سگل لږا مڼ کړي - اېهؤ گرم کماه
حکمي. یوچهي سدا سک - نانک لکيا هاء.
- (۹) دؤک سؤک پرېپ ديو نهار - اؤر تياک نؤن لسه چتار
جو کچ کړي سؤئي سک مان - يولا کاهي قره اجان.
- (۱۰) جس سک کټ - نېت پاچه ميپ
سو سک - سادؤ سنگ پرست.
- (۱۱) چترائي سياطا - کتيي کام نر آنيي
لنا صاحب جو ديو - سؤئي سک پانيي.
- (۱۲) قرف قرف ترمي دؤنار آنيا - يي پچن هر رانيا
ساد کي چرن دؤز چن پاچه - سک نانک لاه پاليا.
- (۱۳) آبطي کرپا کړي گرر پانيي - وجهه آپ کوانتي
برشنا سک وجهه اړي - سک يي من آلي.
- (۱۴) دک سک دينا جيها کيچا - سؤنهي جيچ نالي
جيهي گرم کرائي کړتا - دؤجي کار نه پالي.
- (۱۵) پيوه اېه لوم سک پانيي - نچ گهر ولسا سؤئي جيچ
جمر مړن پؤ پچن کانيي - پرتپ جمر نه هوني جيچ.
- (۱۶) کؤرمک پوکاس پچيا سانب آلي - دؤمف پد نواړي
آمر لوم چن سک پاليا - ست سنگت پوک تماري.
- (۱۷) کام کروډ لوپ موه ايمان - تامه سک نهپي پانيي
هوه رنن نؤن سگل کي ميري من - لئه ائند منگل سک پانيي.
- واچ گړي، محلا
پنجران، باون اکري
(۳۱)
- واچ گړي، محلا پنجران،
سکمني صاحب،
اشتودي (۴) ۱۵
- (۲) ۱۹
- واچ آسا، محلا پنجران،
شبد (۱۰۳)
- واچ گوجري، محلا
پنجران، شبد (۷)
- واچ گوجري، محلا
ليجا وار (۸)
- واچ وډهنس، محلا
پهلا، الاهيچا (۲) ۴
- واچ سورن، محلا
پهلا، شبد (۱۱)
- واچ سورن، محلا
چولان، شبد (۷)
- واچ سورن، محلا
پنجران، شبد (۲۰)

۱. کرمن جو ليک. ۲. پرمالما. ۳. باد. ۴. سمون کرو. ۵. غافل. ۶. چاهين لور. ۷. کپهن. ۸. توکي. ۹. چؤلن پ پکي پکي. ۱۰. اهر پاؤ، اهدکار. ۱۱. جيکي گرم کچن لا. ۱۲. هلندو. ۱۳. سانب، گڏ. ۱۴. دسځ. ۱۵. اوسرنب. ۱۶. سرېشت. ۱۷. سچي سړوپ پ. ۱۸. نواس. ۱۹. پور، وري. ۲۰. گروء معرفت. ۲۱. روشنائي، سرچهره. ۲۲. لري. ۲۳. مت. ۲۴. خوشيؤن.

- (۱۸) جن کي چرون وسه، موري هيٺري - سڳ پٺيتا ديهي
جن کي دڙو ديهه ڪر پائند - نانڪ کي سک ايهي .
- (۱۹) دڙڪ کڏي جد ويسري - سک پڙپ چمب آئي
سنتن ڪيئي آند ايه - نيم هر گڻ گائي .
- (۲۰) آڻپ پڇاڻه، نان سچ جاڻه - ساڇي سرجهي هونئي
سچا شبد سڃي هي سوي - ساڇي هي سک هونئي .
- (۲۱) پوه چوڻا ڪل اوڙر آوهه - اُنهي شيو ڪماوه
ايس تي اوڙر سڀ جاڻه - نه درگهه سک پاوهه .
- (۲۲) سک دک پڙب جدم کي ڪيئي - سو جاڻي جن داني ديهي
ڪس ڪه، دوس ديه، نون پراڻي - سهه اڻڻا ڪيئا ڪراڙا هي .
- (۲۳) سک ٺاهي بهتي ڏن کائي - سک ٺاهي پيکي ٺورف ٺائي
سک ٺاهي به ديس ڪماي - سڙب سکا هر هر گڻ کائي .
- (۲۴) جمر جمر ڪا سڀا چوڪا - رڻن نام جڀ پائيا
پوشا سگل بناسي من تي - ڀڄ سک ماهه، سَمائيا .
- (۲۵) اُتاهه سڳ سنتن کي شيوا - چرون جهاري ڪيساڻيرو
آف بهر درس سنتن ڪا - سک نانڪ راهه، پائيو .
- (۲۶) هر ڪا نام ٺڏان هيءَ - شيونئيئي سک پائيهي
نام ٺوڙجن اُچران - پٺ سڙ ڪهر جائسي .
- (۲۷) آسا وچ آف دک گهڙا - منمڪ چمب لائيا
ڪورمڪ، پئي لراس - پورم سک پائيا .

۱. سمن مھائماڻون. ۲. هر دو. ۳. پرمائيا. ۴. ٺڏھين. ۵. جڏھين. ۶. سڃاڻ. ۷. سمجھ. ۸. مھما، وڏ پائي. ۹. هيٺان. ۱۰. مٿان. ۱۱. آڳين. ۱۲. ڏوھ. ۱۳. سخت. ۱۴. گھڙو، بيحد. ۱۵. ڏسڻ. ۱۶. ناچ، ڳانا، نانڪ. ۱۷. ختم ٿيو. ۱۸. اکيون، نيترو. ۱۹. چنڊيان. ۲۰. وارو. ۲۱. خزانو. ۲۲. عزت، آبرو. ۲۳. آسا کان رھس.

واڳس ملار، مڪلا
ٻهلا، شبد: (۷)

واڳس پرياتي، مڪلا
ٻهلا، شبد: (۲)

سلوڪ، شيخ فريد
(۹۵)

سلوڪ، مڪلا ناوان
(۳۹)

(۲۸) سي سڪيئي سدا سوھڻي - جن وڇھ آڻ گواء

ٻن سوڳ وڇوڳ ڪڍي ٺهي - جو ھڙڪي اُنڪ سماء.

(۲۹) دڙڪا ٿي سڪ اوڻجھ - سڙڪي ھوڙھ دڙڪ

جھ مڪ ٺڙن سالاھيھ - ٽي مڪ ڪسي اڙڪ.

(۳۰) آڻ سنوارھ مئي ملھ - مئي مليا سڪ ھوء

فريدا جي ٺڙن ميرا ھوء. رھڻ - سڀ جڪ ٿيرا ھوء.

(۳۱) جڻ ٻھم سڪ ڪي ڪيئي - ڏک ڪو ڪيٽو نه ڪوء

ڪھ ٺاڻڪ سُن ري منا - ھڙ پاوي سڀ ھوء.

۱. سندر. ۲. ڏک. ۳. وڇوڙو، جدائي. ۴. پرماتما. ۵. زبان پر. ۶. پيدا ٿئي ٿو. ۷. سڌارين،
بڻائين. ۸. اٻاڙو، ڪوششون. ۹. دليري سڪ ۽ سهنج. ۱۰. چمڻ مرڻ جي ڏک جو علاج.

سڪا ڪيئن ۽ ڪٿان پراپت ٿيندو؟

بالڪن کي ياد هوندو ته هن ڀيٽڪ جو آرنڀ ٿي ”دڪ“ سان، پهرئين باب ۾ ڪيو ويو آهي. دڪ جا ڪيئن ڪارڻ آهن جن جي وسار ٿئي. کان ڇهن ٻارن ۾، ڪافي اڳتي اچي چڪي آهي. هاڻي ”سڪا“ ٻاٻس سمجهاڻي ڏجي ٿي. سڪا ۽ دڪ ۾ مدش جي ڇيڙن ۾ وڏي اهميت رکڻ ٿا ۽ جيستائين هنن کي هن مسئلي جي ٻروي ٻروڙ نه پئجي سگهي آهي تيستائين هن جي ڇيڙن يا ٿرا سڦل نه ٿيندي. تنهن ڪري، هي سوال مدش لاءِ بلڪل مکيه ۽ مهتر ٻڌڻ آهي. اهو سوال آهي دڪ ۽ سڪا جي سڃي سڃاڻپ ۽ مفيد علاج جو.

ساڌارڻ طور، جا وِستو آسان جي من کي وڻي ٿي سا جيڪر ملي، نه سمجهون ٿا ته سڪا ملندو ۽ جا وِستو آسان جي من کي نه ٿي وڻي سا جيڪر دُور يا دفع ٿي وڃي ته به سمجهون ٿا ته سڪا ملندو. ساڳيءَ طرح، جا وِستو آسان جي من کي وڻي ٿي سا جيڪر نه ملي، نه سمجهون ٿا ته دڪ رسندو ۽ جا وِستو آسان جي من کي نه ٿي وڻي، سا جيڪر نه هئجي. نه به سمجهون ٿا ته دڪ رسندو. ٻيا دڪ ٿين ٿا خيال کان، آندڻي وڃان يا ڊپ دڦارن، نه شايد هيئن نه ٿئي يا هونئن نه ٿئي، نه متان هي نه ٿي پئي يا هونئن ٿي پئي. ڊپ ٿي ڊڪ جي جڙ آهي جو مصيبت کي تصوري صوف ۾ آڻي ٿو.

مطلب ته سڪا يا دڪ جو احساس، من جي ويچار ڌارا سان آهي. گريبا پئي سڪا ۽ دڪ من ڪهڙو آهي. پوءِ ڪنهن کي ڪنهن وسيلو مان سڪا جو آئو ملي نه ڪنهن کي پيءُ وسيلو مان. ائين نه ٿي سگهي ٿو ته ساڳي وِستو هڪ لاءِ سڪاڻڪ نه پئي لاءِ دڪاڻڪ يا ساڳي وِستو ساڳي انسان لاءِ، هڪ وقت سڪاڻڪ آهي ته ٻئي وقت دڪاڻڪ. جهڙوڪ ڀيت پوئو کان پوءِ ڏانهن ڏار يا طاقتور طعار به لڏي وڃائي ڇڏيندو آهي. انهيءَ کانسواءِ ٻيا سڪا ۽ دڪ آهن جي ظاهر آهن ۽ اکين اڳيان پريست آهن. جهڙوڪ هڪ طرف، شاهوڪاريءَ جا عيش، آرام، سڪا ۽ سهوليتون ته ٻئي طرف، غريبت ۽ بيڪسيءَ جا ڏڪ، ڏجهه ۽ ڏاڙها يا سرپرست پيڙهڻ، بيمارين، وڃڻ ۽ ڪشتن جا دڪ ۽ عذاب. اهڙن سڪن دڪن جو به من تي پراڻو پئي ٿو ۽ من کي موڙي، منجهيل ۽ مائوس رکي ٿو.

سڪا ۽ دڪ جو ڪارڻ ڪهڙو به هجي، پر هر ڪو چاهي ٿو ته من کي سڪا پراپت ٿئي ۽ دڪ ٿورڻ ٿئي ۽ سڪا کي ميسر ڪرڻ لاءِ يا دڪ کي دُور ڪرڻ لاءِ، مان پنهنجي سموري ساهتي ۽ شڪتي لڳائڻ لاءِ تيار آهيان ڇو ته سڪا حاصل ڪرڻ آنا جو آواز آهي ۽ من جو ذاتي شيا آهي. پر حقيقتان، دڪ مان ٿي سڪا جي قدرشناسي ٿئي ٿي ۽ سڪا جي سڃاڻپ ملي سگهي ٿي. سو جيون ۾ دڪ نه بلڪل ضروري ۽ نصيحت آميز آهي.

هاڻي ڏسڻ آهي ته سچو سک ڇا آهي ۽ ڪٿان پاي پوندو؟ ڇا سک ڏيئي ورتن
 آهي؟ جي ها، ته ڇا انسان پنهنجي اڃا موجب، وڻندڙ وستو وٺي يا اڻوڻندڙ وستو
 کان وانجهي، پاڻ کي سدا سکي ۽ کي سگهي ٿو؟ ڇا اسانجو شخصي تجربو ائين ثابت
 ڪري ٿو؟ انهن سوالن جي صحيح جواب ۾ ئي اسانجي مسئلي جو جواب جمع ٿيل آهي.

اي بند، من کي غور سان ڇاچ ته جڏهين ڪا من پسند وستو ملي ٿي يا راحت
 بخش حالت پئجي ٿي ته من اڻاڻو خوشي محسوس ڪري ٿو پر کڻ ۾ به نئين ڪلهيائون
 پيدا ٿين ٿيون. هڪ ڏپ ته مٿان مليل وستو وڃائي ته وڃي ۽ ٻيو ته اڃان اٽڪ ۾ اٽڪ
 ايندو رهي ته شال ٽپ ٿجي. ساڳيءَ طرح، ڪا نا پسند وستو يا رڳو بڪار دُور ٿئي ٿي
 ته من حال نه لاشڪ شانت ٿئي ٿو پر بالڪل ٿوري وقت لاءِ. پڪڙم ڇاهيا پيدا ٿئي ٿي ته اها
 وستو يا رڳو بڪار اڃا به وڌيڪ مٿان دُور ٿئي يا ٻي به ڪا اهڙي لاڳاپو رکندڙ وستو
 ۽ رڳو بڪار دُور ٿئي يا اصل دفع ٿئي. من پسنديءَ ۾ ئي محبت موجب موجود آهي.

اها آهي ترشنا، ڇا نوان نوان سڀڪلپ ٿي انهن ڪري. ترشنا ٽپ ٿيڻ جي ڪانه
 آهي. ترشنا جي ٽپيءَ مان ٻي امنا ٿي پيدا ٿئي ۽ ٻي امنا جي اڻڻائيءَ لٽون ڏک
 ٿي پوڳائي. هر انسان جي هر وقت هر امنا پوري ٿيڻ ناشدني آهي ۽ جي اها اڻڻائيءَ
 يا نهٺلنا، ڏک ٿي رسائي ته پوءِ هن جو ڏک دُور ڪيئن ٿيندا؟ هن جا سڀ جتن، سک
 جي پراپيءَ لاءِ، وڻڻ ويا ۽ مطلب ڏيڻ نه ڪري سگهيا. گهڻو بدوان، ڏک وڌندا ويا.
 ڇو؟ ڇو جو سک ۽ ڏک جو اٽڪ ٿي اُست هر ۽ ان کي وٺڻ يا وڃائڻ جا طريقا به غلط هئا.

سچو سک ڇا آهي؟ سڀڪڻڪ وستو اها آهي ڇا ڪنهن کي به ملي، ۽ ڪيتري به
 ملي ۽ ڪڏهين به ملي ته من هر دم ۽ هميشه لاءِ ٽپ ٿي رهي. جي اهڙي وستو هٿ آچي
 ته چڱو ته سچو سک پاي پيو. اها وستو لاڳاپو رکي ٿي ته ڪنهن خاص انداز سان، نه ڪنهن
 خاص وقت سان، نه ڪنهن خاص آستان سان ۽ نه ڪنهن خاص منهن سان. اها وستو هر
 وقت، هر هنڌ ۽ هر لاءِ سڀڪڻڪ هئڻ گهرجي. جي ائين نه آهي ته ته سک پراپت ٿيندو ۽
 نه وري ڏک دُور ٿيندو. گویا سک ۽ ڏک جي سردرد سلامت رهجي ويندي.

اهي سنساري سک ڪهڙي ڪم جا، جي نمائون ۽ طلبون وڌائي ۽ نوان ڏک پيدا
 ڪن؟ اهي سر ۾ جا پوڳ ڪهڙي ڪم جا، جي رت ۽ سڪائي، نوان روڳ پيدا ڪن؟
 اهي وستو ڪيئن سڀڪڻڪ چڱيون جي ڪن کي سکي ڪن ۽ ڪن کي ڏکي ڪن يا
 ڪنهن وقت وٺن ته ڪنهن وقت نه وٺن. وڳيان ذريعي روز روز نئون نئون وستو پيوڻ
 ۽ نئون جن مان سر ۾ کي زياده ۽ زياده سهنج ۽ سهوليت ملي، پر ڇا منهن ڏاڍ ٿيندو
 ٿيندو سکي يا ڏکي ٿيندي ٿي وڃي؟ اهي سڀ سهنج ۽ سهوليتون نظر ڦريبي آهن.

سڪ ابدو ڪٿان؟ هڪ سڪ ماري نه پيو گهي هڪ طلب پوري ٿئي نه ٻي ننگ ٿي ڪري. هڪ وڌيڪ سڪي ٿو ٿئي نه ٻيو بجلي وڌيڪ ڏکي ٿو ٿئي. هڪ پاڙا مان ٻي پاڙا، هڪ وڪار مان ٻيو وڪار، ٽئين وڃي من جي پٽڪ ۽ اُشانتِي وڌندي. سڪ جي کوچ وڃي دڪن ۾ بدلبي. تنهن ڪري، اي بندا، ڪڇ سوچ ۽ ڪڇ ساڃاهه. سنساري سڪن ۽ سرير ڪ پرڳهه بلاس، نه ڪنهن کي سڄو سڪ ڏنو آهي ۽ نه ڪنهن کي ڏيندا؟ ڇو؟ ڇو نه لاهي وشيه واسنائون آهن ۽ ٻاهر پون ۽ ڌار پون آهن. مؤمل جي ڪاڪ جيان ڪاغذي پوتا آهن ۽ پاڇا آهن. منجهن ڪڇ ڪونهي، نه دڪن ۽ نه سڪ. ڪنهن جو من انهن کي سڪ جي صورت ٿو ڏئي نه ڪنهن جو من دڪن جي. وري اهوئي من، انهن کي ڪنهن وقت سڪ جي صورت ٿو ڏئي، نه ڪنهن وقت دڪن جي. من چٽو نه سندن درشتي به چٽو. گهڙي ۾ ٿورو نه گهڙي ۾ ماسو. سڄو سڪ اُٿي اُٿو. اُٿو ۾ ڳولهي نه لٿي. دڪن جو ڪارڻ مٿان نه دڪن، نه مٿي وڃي نه نه دڪن، مرڻ تائين چنڊ ڪونه ڇڏيندو بلڪ جنم جنم ۾ پيو ڪندو ايندو. اهو دڪن ناسور جي ڳوڙهي مثل آهي، جو ڪهي اڇلائڻو ٿو ٿو.

اي بندا، هاڻي پنهنجن خليفن ۽ من گهڙف سڪن ۽ دڪن کي ڇڏي، اڄ نه انهن سڪن ۽ دڪن جو ويچار ڪريون جي اکين اڳيان ظاهر ظاهر آهن ۽ جنهن بسنت (۷) باب ۾، ڪرمن جي ليکي سان، ڪافي سمجهائي اچي چڪي آهي. سڪ ۽ دڪن ساري سبب ۾ سڀايل آهن. سڪ ۽ دڪن به پرماتما جي پرڪريءَ جو هڪڙو ڏيندو آهي. ڏيندو پرڪريءَ جا چٽڪ بنياد آهن، جهڙوڪ رات ڏينهن، اُڻندو روشني، بدي ليکي، گهڙائي ٿوري، هيٺاهين مٿاهين. اڇڙ آبادي، ٻوڏ سوڪ، وغيره وغيره. سڪ دڪن به ٽئين ساڳئي سڪي جا به پاسا آهن. ڏس ته ڪن جي نصيب ۾ پياس نه ٻڙهي نه ڪن اڳيان جام خالي نه ٿئي، ڪي ڀري ۽ نه ڪي پاڪ ۾ ڪي سگها نه ڪي آڱها، ڪي سڄا نه ڪي ڇڏا، ڪي اڻڇ نه ڪي نيچ، ڪي سڄا سڪتا نه ڪي ميا متارا.

اي بندا، لاهي قدرتي ۽ ڪرمن جا ڪارناما آهن. انهن جو فڪر نه ڪر ڇو ته اها آهي پرابڌ، ڪرمن جي قانون جي فتوا، جا اُٿل آهي. مري به مٽائي نه سگهندن. پرڳهه بنا اها مٽي ڪانه ۽ ٻُٽي سان ڳولندي ڪانه. ڳورو نازڪ دٻو جن فرماين ٿا:

سڪ دڪن ٻُٽ ۽ جنم ڪي ڪيئي - سو جاني جو دائي ڏيئي راج مارو، محلا بهلا، ڪس ڪٿو دوش ڏيه ٿو ٺاهي. سڄو اڻڄا ڪي ڪارا هي. سولهو (۱۴)

جا پرڳهه ٻُٽي آهي، سا رڻ ٻڌن ڪلي ڇو نه ٻُٽي؟ سڄو ڪري پرڳهه ڏانهن نه دڪن جو ٿاڻو نه ڇو معلوم ٿيندو. سڄو جي شڪتي نٿو ٿي سڄو، بلڪ اڃا شڪتي ۽ آساهه.

ساري برڪري ۽ سنسار جا سمورا سڪ ۽ دڪ، انهيءَ آندڪ آندڪ متعلق پاڇا ۽ پڙاڏا آهن، جن کي پنهنجو دلجو وڃو ڏکون آهي. جنهن لاءِ آندڪ ٻارو، سو ساري سنسار جو سرڪڻو آهي. لاهو آندڪ هر وقت، هر هنڌ ۽ هر ڪاٺر سڪڻاڪ آهي. لاهو آندڪ دڪ جي ڀيٽ ۾ سڪ نه آهي، پر دڪ سڪ جي پيد ڪان خالي آهي. لاهو آندڪ دڪ رهند آهي ۽ رڳو سڪ ئي سڪ آهي. لاهو آندڪ جيڙو آندا ۽ ٻرڻ آندا جي مڀلاپ جو رس آهي. ٻاهر ٻرڻ نه پر آندڪ ٻرڻ سڪ ساڳو آهي. چڪو، چٽو ۽ چؤسٺ ممڪن آهي پر لفظي بيان ڪرڻ ناممڪن آهي.

اي آندا، لاهو آندڪ ٽنهنجي جيون ٻارا جي آخري پوڙي آهي. انهيءَ ئي اکر دڪ. انهيءَ کي پاڻ لاءِ پتن ڪر. سڀ سڪ انهيءَ ۾ سمايل آهن. انهيءَ پاڻي جي ڪاٺ دڪار نه رهندي، ڪاٺ مصيبت من نه منجهائيندي، ڪاٺ چٽا سڏ نه سڪائيندي ۽ ڪاٺ آس دل نه ڏکائيندي. انهيءَ آندڪ جي پراپتيءَ لاءِ، ڳورو اوجن ڏيو جن هيٺيون مٿر ڏسيو آهي:

جس سرب سکا قل اوڙيٿي - سو سچ ڪماوھ

لهڙي دڪھ ٻار ٻرھم - اڪ نام ڏيٻاوھ

واڳ ڳوڙي، مھلا

پنھون، وار (۱۷)

ھرو سگل ڪي رھڻڪا - ھر سنگ سماوھ

دؤڪ نه ڏيئي ڪسي جيءَ - پس سڱ گھر جاوھ.

مطلب ته جي ٽون سڃا سڪ ۽ مٺا قل چاهين ٿو ته ٽون سچ جي راهه ٿي هل ۽ سچي ڪرڻ ڪماء. ايشور کي حاضران حضور ڄاڻي، انهيءَ جي نام جو چاپ ڪر. سمن ڪر، ڏيان ڌار. ڪنهن جو مٿو نه گهو ۽ ڪنهن کي دڪ نه پهچاء. سڀ جي چرڻ جي خاک ٿي غريب ۽ ڏنار نه ٻرمانا جي سنگ ۾ سمايل رهين ۽ سندس درٻار ۾ ٻانهن لسوڙي شان شوق سان داخل ٿين. سنسار سڄو آهي ته سچ نه آهي. جي من ورڪ آهي ته سنساري سڀڻڻ ۽ وهندار سڃا آهن جن سان تعلق سڃاڻي ۽ عثمانيءَ وارو رهندو. جي من اٽڪل آهي ته سنساري سڀڻڻ ۽ وهندار، اٽو روپ اختيار ڪندا، اٽڪل آرا، آندڪ مڇولي ڪندا، ڄاڻندي ڄاڻيندا ۽ خوراڪ ۾ ستائيندا. دڪ مٽو ڪونه ته شائتي ڏسبي ڪونه. جڏهين گهري اندڪ ڪڍي وڃي ٿي ۽ جتي من داخل ٿي ڪونه ٿو سگهي، اتي سنسار نه ڪونه ٿو ستائي. انهيءَ گهڙيءَ ۾ ئي سڪ سمايل آهي. ته چٽو نه اسان جا دڪ، ٽرٽا ٻپ ٻاء، آسون ۽ آندڪا سڀ من گهڙڻ، خيالي خواب آهن.

جيستاء من آزاد، آسٽر ۽ ايڪاگر نه آهي پر سنساري قيدخاني جو قيدي آهي، جيستاء اندرين جي سنسڪارن ۽ وشيه واسنائن جي مڀلاپ مان، فقط ترشدا جي اڻپتي ٿيندي ۽ ترشدا جو روڳ، رڳو دڪن جو روشن ڪرائيندو. ترشدا جي ڪارخاني ۾ فقط دڪ ٺهيندا آهن.

تھن ڪري، اي ٻنڌا، من جي ويچار ڌارا جي واڳ وٺي، ورڪتيءَ واري طرف وراءِ. نياڳ جو تصور ڪر نه سگهي سگهجي سرحد سامهون نظر اچي ۽ دڪ جو درياءُ ٺهي سگهي ساگر ۾ ستر ڪجي. ائين ئي سفر ٿاڻ پوندو ۽ بي اُنڪ جي ٿلاش تسليم ٿيندي.

ٺهر آهي من جو ڏاڏي، اصلي ۽ سچو سپاءُ. جي جيءَ آتما پرم آتما جو پرزو آهي نه من نه جيءَ آتما جو جزو آهي. اصلي ۽ سچي سپاءُ ۾ سمانجڻ سان «من» ۽ آتما ٻئي هڪ ئي وڃن ٿا، اُنڪ ڏٺي ۽ جي اڪند ۽ اڪت آند ۾ موجون ماڻين ٿا. لائپي ۽ آند آئي «من جو» ۽ ٻيون سڀ طلبن ۽ نمائون، تات ۽ فڪراف فرار ئي وڃن ٿيون. پوءِ من ۾ ڇو پٽڪي، اُڪي ۽ آڙاري؟ پوءِ من ۾ ڇو نه ايڪاگر ۽ اسٽر رهي، خيالي سڪن ۽ دڪن کي دفع ڪري، سچي سڪ سان سدا سٿيل رهي؟ ڪرمن جي ليکي لهڻي موجب، جيون جوڻ لاهيون ڇاڙهيون ٻيون اچن وڃن. يا سرويڪ ڪشت ۽ ڪليش پيا ڇڏهن لهن، پر من، پرڻائيءَ جو پيمانو پار ڪري ڇڪر آهي، ڇو نه من هاڻي پنهجي اصلي ۽ سچي سپاءُ ۾ سمايل آهي. ٺهر ساڳيو سپاءُ آتما جو ئي آهي. انهيءَ سپاءُ جا به به پاتا آهن. هڪ اُمر ٿا ۽ ٻيو آندند. جڏهن ڪو جيءَ موندو آهي ته هميشه پڇيو ويندو آهي ته ڪيئن مٿو ۽ ڇو مٿو، پر جيءَري جيءَ لاءِ ائين ڪونه پڇيو ويندو آهي ته مري ڇو نه ٿو؟ ڇو نه آتما جي خاصيت آهي امر ٿا نه موت تعجب ٿو ٿاڙي. ساڳيءَ طرح، ڪو جيءَ ڪنهن به سبب ڪري دڪي هوندو آهي ته هميشه پڇيو ويندو آهي ته ڪيئن دڪي آهي ۽ ڇو دڪي آهي، پر سڪي انسان لاءِ ائين ڪونه پڇيو آهي ته هو دڪي ڇو نه ٿو ٿئي؟ ڇو نه آتما جي به ڏاڏي خاصيت آهي سڪ. جڏهن من آتما جي ڏاڏي سپاءُ ۾ سمانجي، اُمر ٿا ۽ آند جي لستتيءَ ۾ اچي ٿو، تڏهن دڪ ڇو-دور ٻهي ٿو، سڪ. سدا سلامت رهي ٿو، پاڻ پڇاڻي، آتما جو اُهو ئي ٿو، سنساري سڪ دڪ يا سڀڻد، ٿيند يا ٿن ٿن جا ڪيل ٺاڻا. سڀ سر پر سان لاڳاپو رکندڙ سمجهڻ ٿا ڇو نه من سر پر سان ٺاڻا ٿوڙي، آتما سان ڇڙجي ويندو آهي. هاڻي من، من ئي نه رهيو آهي.

من، من ئي نه رهي! اها لستتي اڪٽ آسان آهي پر اڻٽ اوکي آهي. لائپي ۽ اڻٽ لاءِ ڪيئن ڪشت ڪيڏا ڪيڏا پوندا، هر دم هوشيار رهڻو پوندو، سوين ساڌن ڪرڻا پوندا، آڻو مٿان پوندو، ٺٺس ٺٺس ڪرڻو پوندو، هيٺائين ۽ حيلماڻي اختيار ڪرڻي پوندي، چم شڪتي چم ڪرڻي پوندي ۽ من مات ۾ اڻٽ پوندو. اي ٻنڌا، باد رک نه من جوڻ پاوانا ٿوڻ مستقل نه آهن پر بدائي، بدلائي سگهجن ٿوڻ ۽ پاڪيزه ٿو ڪري سگهجن ٿوڻ. ائين ڪرڻ به ڄاڻي. جو من اڄ ڪاهي آهي سو سڀاڻي لشڪاري به ٿي سگهي ٿو، جو ڪروڙ ۾ آهي سو ڪروڙيءَ به ٿي سگهي ٿو، جو لويي آهي سو لاطم به ٿي سگهي ٿو، جو موهي آهي سو نر موهي به ٿي سگهي ٿو، جو هنيو آهي سو حلير به ٿي سگهي ٿو، جو ڪنور آهي سو ڪوئل به ٿي سگهي ٿو ۽ جو آڙا ۾ آهي سو آرام ۾ به آڻي سگهجي ٿو.

نشرطڪ وڳو قلب جي ڪل قابو ۾ اچي . اهو ياد ڪرڻ ضروري آهي ته اها ڪل آهي شانتجيءَ ۾ . سڪ معيلا شانتجي . جي من سانس ۾ آهي ته سدبو سڪي آهي پر جي آسان آهي ته سدبو سڪ . کان سڪڻو آهي ۽ ڇو نه هروقت ، يا خوشيءَ ۽ خواهش جي خدڪيءَ ۾ آهي يا غم ۽ غصي جي غوطن ۾ آهي ، يا ارد جي بلنديءَ ۾ آهي يا نه ٻيچنديءَ ۽ اي آراميءَ ۾ بيقرار آهي . ٻڙي حالتن هيٺ ، من سڪ کان هروقت آهي ڇو نه ٻڙي حالتون عارضي ۽ آسٽ آهن . تنهن ڪري ، هڪ جي پوئتان پوڻ ۽ ٻئي کان ٻري ڀڄڻ ، آهي رج ۾ رانس ڪرڻ . پوئتان پوڻو آهي ته من جي شانتجيءَ جي ۽ ٻري ڀڄڻ آهي من جي آسانجيءَ کان ۽ نه سڄو سڪ ٻڙي پوي ، ڇو دائمي آهي ، ڇو هميشديءَ ۾ هوندو ۽ ڇو نه ماڳن کان هوندو . سو ڪيئن آسانجيءَ اُلڙ ۽ ڪيئن شانتجيءَ اُستائين ٿئي ، تنهن لاءِ ڪافي ڏس ڏنل آهن ۽ ڪيترا اشارا انهيءَ باب ۾ اڳتي اچي چڪا آهن پر اي ٻڌاءِ تنهنجي اندروني ترقيءَ جي تڪرڪ لاءِ ، ڪي خاص چار نسخا ، جي الله لوڪن جا اڳتي آزمائيل آهن ، سي وري دهرائجن ٿا ته آهي هننهن سان هڏائي ، عمل ۾ آڻين ته بهڙا ئي پار پون :

(۱) سڃاڳي : روحاني طور ، اي ٻڌاءِ ، نون اُصليڪ کان اُڻڃاڻ آهين . تنهن ڪري جاڳندي نه ٿيند ۾ اُلڙ ۾ آهين ، اکين هوندي اُڏو آهين ۽ ڪن هوندي ٻوڙو آهين . جڏهن ڏهن جو ، سڃا سائڪ سنساري وهندارن ۾ ورڪڻ ٿي سمهيل سمان رهن ٿا ، تڏهن نون واسنن جي ور وٺن ۾ جاڳي رهيو آهين . جڏهن هو رات جو رب ويجهائڻ ۾ رڌل رهي جاڳن ٿا ، تڏهن نون اُڳهور ٿيند ۾ غلطان رهين ٿو . جتي جاڳڻ گهرجي ، اتي نون سڃاڳ آهين ! اها اڳيان جي ٿيند ٿوڙ ته نه چور ڪٽ هڻي ، لال ٿئي ويندو . سڪ ۽ سنيو ، وارا ڪيئن سنجهي ٿي سمهي پوندا ؟ سڃاڳيءَ ، سرچوشيءَ ۽ سرواڇيءَ کان سواءِ سڃاڻپ ڪيئن ٿيندي ؟ بيشناسيءَ ، بيرواهيءَ ۽ لاغرضائيءَ سان من ڪيئن مرزون رهندو ؟ سو سڃاڳ ره ، نه ويچار شڪتي نه جاڳي ۽ جاڳي ، ويچار نه جو تفصيلوار وڇوڙ وٺي ۽ ويچار ڌارا جي وڪڙن جي معلوميت ڪري . ائين ڄاڻ پوندي ته ترشنا ڪٿان ٿي منهن ڪڍي ، ڪٿان ڪٽجيس ۽ ڪيئن ڪٽجيس . جي غفلت ڪري ڪوڪار ورسجي ويو ته پوءِ ان جوڻ بختيون پاڙون پٽڻ ڏاڍو ڏکيو ٿي پوندو . سڃاڳ هوندي ته کس ٿي تر نير ماريندڻ .

(۲) لڳاءِ جا ليڪا لاهڻ : جهڙو تنهنجي رات جو چشڪو ٿهڙو نون طعام نو طلبين ۽ جهڙي تنهنجي من جي مراد ٿهڙي ماحول مان واسا نو وٺين . ائين لڳڻ لڳي ٿي ۽ اتي لڳاءِ اُٽڪجي ، اُڙجي ٿو . پوءِ جهڙا جهڙا لڳاءِ ٿهڙا ٿهڙا لڳڻ ۽ جهڙا لڳڻ ٿهڙي هڻ پٽ ، جنهن ۾ جنم ٿي ڪرهجي ، گسجي ٿو وڃي . ڪڏهن سرچيو اُٿئي ته جي سنسڪار ٽوڪي . دلشاد ڪن ٿا سي ڪيترو نه خصيص ۽ معهولي آهن ، جن بنا سري نه ويندي . يا جي سنسڪار

توکی ماوُل ٿا ٻڌائين سي به ٿيڻ ۽ زواجي آهن، جي سولائيءَ سان سهاري سگهجن ٿا. پوءِ
 لها آجائي پرستيا يا پریشاني، پاڻي پٽو نه آهي؟ جي لها ساڄهه اچي نه پوءِ ٽهندجو ٺالڻ ۽
 روڻن ۾، ريتن ۽ رسمن جي رس ۾ يا ڪرڻن ۽ نتيجن ۾ ڇو لڳاءُ لڳي؟ لڳاءُ ڪيڏي جي لها
 معنيٰ نه آهي نه ٽنڊي جو تصور ۽ نه ڪڇي يا نتيجي مان سمجهه نه سگهجي. پوءِ آئيندي
 جو آدم ۽ خاتون کان خالي ڪيئن رهندو ۽ اڳئين کان بهتر ڪيئن ٿيندو؟ لڳاءُ ڪيڏي معنيٰ
 آهي نه ٺالڻ ۽ روڻن ۾ يا ريتن ۽ رسمن ۾، ڇت نه اٽڪائجي ۽ ڪرڻن ۽ نتيجن سان، ناچائڻ
 طرفداري ۽ جانبداري نه رکجي. ترشنا جي نندن ۾ تو پاڻ ٻڌو اٿئي. لهاي ڇوڙ نه ڇڏجي
 پئڻن. ٽنهن ڪري فقط لهاي ڪارج سٽ ڪر، جن جي جوابداري، فرض آڏائيءَ کان ٽولي
 هڙيل آهي، يا جي ڪنهن ٻئي جي ڀلي ڪاٿر آهن، يا جي توکي روڻائي راهه ٿي وڃي
 وڌائڻ ۾ مدد ڪندا. اهڙو هر ڪو ڪارج پنهنجي پورن شڪتيءَ ۽ شديءَ ۽ شردا سان آڏا
 ڪر، باقي سڦل يا نهٺل ۽ سوڀ يا شڪست سان ٽهندجو تعلق نه هئڻ گهرجي. ٺاڻن ڏيان
 ۾ رخنو ٿو پئي ۽ ڇت شڪتي خراهه مخراهه ضايع ٿي ٿئي. سو لڳاءُ جا ايڪا لاهه نه منهن ۽
 مطالبه ۽ طمانيت ۽ شائيتي واسو ڪري ۽ سڄي سرڀ جي سرجهي پوي.

(۳) هو گذريو ته هي به گذري ويندو: مٿي چيو ويو آهي ته زندگيءَ ۾
 لاهيئون ڇڏهيون اٿس آهن پر ٻئي نسا پايدار آهن. پورن بدلجن بدلجن جيئن ڏينهن ۽
 رات يا سيارو ۽ اونهارو يا چم ۽ مٺ. حالت جا بدلي آئي آهن سا برابر حقيقت آهي
 پر انهيءَ حالت جي عارضييت به نه حقيقت آهي. جڏهن هر حالت عارضي ۽ لا پايدار
 آهي ته پوءِ ڪڏهي ڇو يا ڇو؟ جي نعمت يا نوازش آهي ته به ڪنهن ڏينهن نازوڻ
 ٿي ويندي ۽ پوءِ پيو ڀڃتا ٿيندڙن نه آڃاڻو پئي ٿڏس ۽ ڪڏس. جي مصيبت يا ماجر آهي
 ته به ڪنهن ڏينهن مٽجي ويندي ۽ پوءِ پيو پاڻ تان ڪڍين ته آڃاڻو پئي گهٽياس. مصيبت
 ۾ منجهي وڃي آهي سدس معياد وڌائڻ ۽ پنهنجي اڃا شڪتي ڪمزور ڪرڻ. ٽنهن ڪري
 ڇو نه لاهو جيون جو آدرش رکين ته سڀ ڪچ فنا آهي ۽ جتي هو گذري ويو اتي هي به
 گذري ويندو. پوءِ نه خوش نصيبيءَ ۾ خمار ڇڏندو ۽ نه بد نصيبيءَ ۾ ٻيٽاري ايندي، ڇو
 نه. باقي حالتون سرور سان ۽ نه آتما سان لاڳاپو رکندڙ آهن. باقي صورتن، سائين ۽ جوڻ
 آهن، جي پر ڪرڻيءَ جي پر پڇڻ ۾، پتلين وانگر پيش اچن ٿيون. ڪيل تماشا آهن جي ڪٺ
 ڪٺ ۾ پيا بدليا بدليا. ڏس ته ڪالهه جيڪا ڄمڻ جي ڇوڙيءَ تي لوف هئي سا اڄ قدوت
 جي هر بهاءُ ۾ سمايل آهي، وطن ۽ ٻوٽن ۾، گلن ۽ ڦلن ۾، اناج ۽ ميون ۾، ندين ۽ ساڳرن
 ۾، بادان ۽ بوسافت ۾، انسان ۽ حيوان ۾. ٽون به انهيءَ قدوت جو قطرو آهين، انهيءَ نما
 چم نمايندو آهين. پوءِ ڇو تڪرار ۽ تنگدلي، ڇا لاءِ تعصب ۽ تڪبر؟ وات وٺ ٿو به ۽
 تبهانيءَ جي، اوسيا ۽ تياڻهه جي، جتي جانب جاڳي، ته لاءِ پيو پل پل ٻڪارون ڪري.

(۴) گذر يي کي ۱ سار : اي بدا ، تهنجو من کيڏو نه ماضيءَ ۾ مبتلا آهي ؟ سمورو وقت ٻيو سوچين ته هن مڙسان هڙن کيو هو ۽ هاڻي مان ساڻس هيئن ڪندس . ڪالهه مان هتي هوس ۽ سڀان مان هتي پهچان ، ڪالهه مون کان هڙ ڪسڪي يا ڪسجي ويو ۽ سڀان مان هيءُ هٿ وس ڪندس : يا ڪالهه مان چپ ڪري وينس پر سڀان مهڻ مچائيندس ، وغير ۱ وغير ۱ . لاهي ۱ ساسلي ۾ ڪيترو نه سوچ ويچار ۱ جرش جدابص ، سگهه ۱ شڪتي ، وقت ۱ پيسو ۱ پاڻ لڳي ٿو ۽ جنهن مان ڪوبه ڪڙ ليل نڪري نه ٿو . اٿلندو ويو ۽ وروڻ وڏي ٿو ، خير خراهي ۽ خير خيالي گهٽجي ٿي ، نا پسندي ۽ نا سازي وڌي ٿي ، همدردِي ۽ هم نشيني گهٽجي ٿي . جي لائين لنڊ آرام درار ٿيو ، ڪروڙ ۱ اکر ٿا ۽ آهيتا قائم رهي ۽ من اُشانف رهيو ته سکر جو سمر ڪٿان تيار ٿيندو ؟ تنهن ڪري چو نه اها بادگيرين جي باداشف ، ڇا اڀروک ٿي نه پر ڏر اڀروک ٿي بئڻل آهي ، سا من مان صفا ميساري ڇڏجي ، ته اُشانتي دُور لڳي ۽ شانتي برها لڳي ؟ لاهي ۱ ۾ ئي پهنجو پلو آهي . پلا باد ڪري ڇا ٿو وڻجي ؟ ڇا اها اُشانتي دُور لڳي ٿي يا نا پسنديءَ ۽ ناراضگي جو نقشو بدلجي ٿو ؟ لاهي ۱ ناراضگي ۽ ناسازيءَ ۾ ڪيئن خاندان ختم ٿي ويا ، ڪيئن رفاقتون رخصت وڻي ويون ۱ ڪيئن شخصي نانا لاڙد ٿي ويا ۽ ڪيئن ڪلڙ قائم ٿي ويا ، چو نه وقت سر نه غلط فهمي دُور ٿي ، نه گذر يي کي وساريو ويو ۽ نه موقعي تي معافي ملي يا وئي وئي .

سمجهه ڪڍي ته نرسان اي ادبي ، اي عزتي ، اي انصافي ، بيهرمي ، بيوفالِي ، بيمروئي يا بيقياسي ٿي نه آهي ته ڇا اهو مناسب آهي ته موت ۾ ، ٽون نه اهوئي پير پرين ؟ بيگناهِي ثابت ڪرڻ بلڪل ضروري آهي ۽ ساڳيءَ طرح انصاف جي طلب ڪرڻ به مناسب آهي پر اڻائيءَ جو جواب اڻائيءَ ۾ ڏيڻ يا ڏڪار ۽ نفرت سانڍي وهنوار رکڻ ، اهو سڀ بيهرو ۽ بيهجاءُ آهي . نه ايترو پين لاءِ جيترو خود پاڻ لاءِ . اهو رخ ، من جي شانتيءَ ۾ رخنو وجهندو ۽ رُوحاني واڌاري ۾ رنڊڪ آڻيندو . پلا جيڪڏهن چمتو ، اوچمتو ۽ اچمتو من ۾ ۱ مدائيءَ ۽ مليمتا يا معمولي معاملن جون واسنئون واسو ڪندڙون ته اتي پيار ، پر لڙنا ۽ رُوحاني جهلڪ ڪيئن جهٽي سگهبي ؟ بڻي طرف ڪميا ، غلط فهميون غائب ڪندي ، رشتيداري جاري رکندي ۱ هڪ بڻي جا رُوحاني ڪرڻا پاڻ ۾ ملائيندي . ڪميا خدا جي خاص خصوصيت آهي ، جنهنجو ٽون پاڻ طليڪار آهين . خطائون ڪندي به ڪميا گهرندو اچين ٿو ۽ نه ملندي ماڻوس رحمن ٿو . ٽون ايشور جو عڪس آهين . پوءِ چو نه ٿو اها خدائي خاصيت اڻائي ، ڪميا ڪرين ۽ ڪميا جو حقدار به بڻجن ؟ دشمن سان به پيار ڪر ، توڙي هڙ ڪندي جيان چيندو رهي ، چو نه ڪلائي گل به ڪندن وچبر رهي ۱ پاڻ ٽڙي ٿو ۽ ٽڙي پين جا به ليڻ لاري ٿو . ٽون ۽ اڳل بڻي رب جا رُپ آهيو . جوڏجي ٿو سر پاڻ وٽ موٽي اچي ٿو . حقدار ڦهلائيندين ته اها پاڙنا به موٽي اچي من اشد ۽ اُشانف ڪندء .

جي معافي ٿينديون ۽ ڪميا ڪندين ته اها پاڻ لا به موٽي اچي من شذ ۽ شائب ڪندڙ. اهو
 اڄ پلج نه من جي شائيتي ۽ هر ئي سچو سک سمائل آهي. شائيتي ۽ بنا سک سهڻي هر به سادڪ
 ڪونه ٿيندو.

تنهن ڪري اي بندا، من جا ٻرجها جيترا هلڪا ۽ ٿورا اوٽرا سٺا ۽ سهڻا. جيئرا
 ٻنڌن گهٽ ٿيڻا جڳال ۽ جاکوڙون گهٽ. اها وانڌڪائي، ويچارنا هر وٺيون وجهندي
 من مان هر آئيندي، تيار جي وات وٺي وٻاڙ جي ٻڌ تي پهچائيندي، آڏي ۽ اٽڪل ۽
 اٽڪل جي بجاوڙي ڪرائيندي، نفس جي لاهوڏي ۽ جا نڀاڙا وڃائيندي، اڳاڻي مستي ۽
 بيخوديءَ جي وجد هر آئيندي ۽ ملهه مهانگي مڃوڻ سان ملائيندي. اها اٽڪل مڏهي
 منطق جا مطالع ڪرڻي آهي ۽ اعليٰ علميت جا عمل هر آڻڻي آهي. علميت اها يا انسانيت
 سيکاري، انسانيت اها جا رڃاڻيت جي رنگ هر رنگي ۽ رڃاڻيت اها جا آخر اڳهيت
 هر آڻي. جتي ترشدا ۽ طلب ختم ٿي چڪيون ڇو ته طالب ۽ مطاوب ٻئي پاڻ هر ملي ويا
 آهن. اتي سچ ڪند ڇو اڪند آند آهي. لائين من، من ئي نه رهيو آهي. جڏهن من، من
 ئي نه ٿو رهي، تڏهن سچو سک حاصل ٿئي ٿو. باقي ٻيا آدم ۽ آسرا، پاڻي ۽ هر ناقصوڙا
 هٽائيندا، ڪڇ ڪونه وٺائيندا هر سڀ ڪڇ گهائيندا.

(۸) ڪرم، گيان ۽ ڀڳتي.

(۱) برهم گياني سڄل ڪي وٺيا. - آتم رس برهم گياني ڇهيا
 برهم گياني ڪي سڀ اڙو ميا. - برهم گياني تي ڪڇ ٿو نه پيا
 برهم گياني سدا سمد رسي. - برهم گياني ڪي درشت اُمر صف رسي
 برهم گياني بدن تي مڪتا. - برهم گياني ڪي نرمل چمڪتا
 برهم گياني ڪا پوچن گيان. - نالڪ برهم گياني ڪا برهم ڏيان.
 برهم گياني ڪي اڪي رنگ. - برهم گياني ڪي سڀ پرپ سنگ
 برهم گياني ڪي نام اڌار. - برهم گياني ڪي نام پورا
 برهم گياني سدا سد چاڪت. - برهم گياني آهڻڻ نياڪ
 برهم گياني ڪي من پرماند. - برهم گياني ڪي گهر سدا اُند
 برهم گياني سڪ سهج اراس. - نالڪ برهم گياني ڪا نه پياس.
 [راڳه گوڙي، مڪلا پنجوان، سڪملي صاحب، اشپدي (۸).]

سري راڳه، مڪلا پهل
 شبد (۳۰)

(۲) پُرتوت نالڪ گياني ڪيسا هوءَ. - آت پچاڻي اُجهي سءِ
 گور پراساد ڪري بهچار. - سو گياني درگه، پراڻ.

سري راڳه، مڪلا
 تيجا، شبد (۲۵)

(۳) سڄي ڀڳتي من لال ٿيا. - رٿا سهج سڀاءَ

گور شبدي من موها. - ڪهڙا ڪهڙو نه جاءِ.

راڳه، مانجهه، مڪلا
 پنجوان، شبد (۴۳)

(۴) پريم ڀگت جسڪي من لاکي. - گُڻ گاوي. اُن ڏن ٿي جاڳي
 ٻانهن پڪڙس سوامي مهلي. - جسڪي مستڪ لهڙا.

۱. جنهن کي پرماتما يا برهم جو گيان پراپت ٿيل هجي. ۲. خاک، مٽي. ۳. ماڻهي، ٿو، سمجهي
 ٿو. ۴. مهر، ڪرپا. ۵. هڪ نظر سان ڏسڻ. ۶. نظر. ۷. ڪٽيڀ. ۸. ڪمٽ. ۹. اُهر پاڙو.
 ۹. خانم. ۱۰. نزمانين. ۱۱. قبول، پاس. ۱۲. وڻججي وڃي ٿو. ۱۳. راف ڏيهن.
 ۱۴. هر دم، هميشه. ۱۵. پرماتما. ۱۶. ليک لکيل.

- (۱۵) گياڻيٽا لو سڀ سچ هيٺ - سچ سڄو جهي هوندي
اوه ڀلائي ڪسي دي نه ڀلي - سچ ڄاڻن سوني .
- (۱۶) پگت پاڻ اڳ مارڪ پکڙا - ڪور ڏٺاري ڪو پاڻي
ڪهي ٺاڻڪ چس ڪري ڪريا - سو هر پگتي چٽ لاڙي .
- (۱۷) ڄر ڪچ ڪيڏو سوني پل ماني - اٽسي پگت ڪهائي
متر شتر سڀ ايڪ سمانهي - چوڪ پگت نيشاني .
- (۱۸) اها پگت سڄي سڄي لڏو لاڳي - ان شيوا پگت نه هوني
جيوت ^۶مري ٿان شيد ^۷بچاري - ٿان سچ پاڻي ڪوئي .
- (۱۹) ٺاڻڪ گياڻي جگ چيٽا - چڪ چيٽا سڀ ڪوء
نامي ڪارج ٻڌ هيٺ - سهجي هوء سو هوء .
- (۲۰) سهج مليئي ملي پراڻ - ناس مرڻ نه آڻڻ چاڻ
لاڪر مه داس داس مه سوء - جهڙ ڏيک نه اڻوڻ ڪوء .
- (۲۱) اٽسي پگت ڪوڙند ڪي - ڪيٽ هٽي چيٽا
چو چو ڪيڏو آندو - بس اٽسي دان ڏيٽا .
- (۲۲) ڀڙي ^۳برفت رهي نهڪام - اڃا ڄاڻ چيٽي ^۴مڪ نام
ٿين ^۵ڀون مه ايڪر جاڻي - سڀ سچ سچ سچ ساڄ پچاڻي .
- (۲۳) ڀڙڪ مه ناس ٿار مه ڀڙڪا - ڀڙڪهه ٻوهر گياڻي
ڏن مه ڏيان ڏيان مه ڄاڻا - ڪوڙمڪ اڪت ڪهائي .
- (۲۴) ڪري سهج نه اڻوڻي - وڻ سهجي سهسا نه جاء
نه جاء سهسا ڪتي ^{۱۹}سچم - رهي ^{۲۰}ڪرم ڪماء .
- راڳ آسا، مڪلا نيجا،
اشتهدي (۷)
- راڳ آسا، مڪلا نيجا،
چند (۱)
- راڳ ڪوچري، مڪلا
پنجوان، شيد (۶)
- راڳ ڪوچري، مڪلا
نيجا، اشتهدي (۷)
- راڳ اهاڙا، مڪلا
چوڻان، وار (۲)،
سلوڪ مڪلا نيجا
- راڳ ڏناسري، مڪلا
نيجا، اشتهدي (۱)
- راڳ بلاول، مڪلا
پنجوان، شيد (۳۷)
- راڳ بلاول، مڪلا
نيجا، ٿي (۱۶)
- راڳ رامڪلي، مڪلا
نيجا، شيد (۹)
- راڳ رامڪلي، مڪلا
نيجا، آند صاحب
(۱۸)

۱. پرمالما، ۲. اٽلنگرو، ۳. معرفت ڏو ٿي، ۴. دشمن، ۵. هڪ جهڙو، ۶. پرمالما سان ميلاب،
۷. آهنگار ماري، ۸. سنساري مانما، ۹. پورن، سڦل، ۱۰. ڪٽي، ۱۱. هاڻي، ۱۲. ٺري پٽ ڀڏوي،
۱۳. ورت، ۱۴. آند، ۱۵. ڄاڻ ڪري ٿو، ۱۶. لوڪ، ۱۷. ٻرڻ، ۱۸. سڙ، آواز،
۱۹. سڌل، پور، ۲۰. چٽن، اها، ۲۱. ڪريائون.

- (۲۵) چو کا پٿارا کرم کا - هونئي نهکرم
ساگر اي ڪنڊي چڙي - ڪور ڪپي ڌرم.
- (۲۶) گيانيجا ڪا اھ مهت هي - من ماھ سمانا
هر جيءَ ڪا محل پائيا - سچ لاءِ ڏيانا.
- (۲۷) ليرف ليرف نيم سچ سچم - سدا رهيو نهکاما
پرشنا آر مایا يرم چو ڪا - چٽو آتم رام.
- (۲۸) قل ڪاروڻ ڦوليع براء - قل لا ڪا تب ڦول بلاء
گياني ڪارو ڪرم آياس - گيان پٽيا نه ڪرمه لاس.
- (۲۹) آندو وڙهي پيڪي - هٿ محل پاوئي
ڪام ڪري سڀ لياڪي - هٿ سربا پڙنگي.
- (۳۰) ڪه ڪه ڪه ڪه ڪه سڀ ڪو - ان من مٿي پگت نه هو
گيان مٿي ڪمل پرکاس - تب گهٽ لاهي لام نواس.
- (۳۱) اڪيان لاءِ سواليا - ڪور گيان لاءِ جگاوڻو
ناڪ پاڻي آهڻي - جٿ پاوي ٿوي چلاوڻو.
- (۳۲) پنچ ڪسڪر ڌاوت راکي - چو ڪا من آيمان
دشت ڪاري ڏوسٽ پاڻي - اٿسا پرهم گيان.
- (۳۳) ڪير جهان گيان نه ڌرم هي - جهان جوڻ نه پاپ
جهان لوپ نه ڪاڻ هي - جهان ڪما نه آپ.
- (۳۴) پرهمي ڪڪ ڪڪ - اٿس نه پائيا
رام پگت - پٽي ڪهر آليا.
- راڳ مارو، مهلا
پنچوان، شبد (۱۴)
- راڳ مارو، مهلا پنجا،
وار (۸)
- راڳ ڪيدارا، ڪير
صاحب، شبد (۱)
- راڳ، پير، پگت
روداس، شبد (۱)
- راڳ، سازنگ، مهلا
پنچوان، شبد (۱۳۶)
- راڳ ملار، مهلا پنجا،
اشتمدي (۵)
- راڳ، ڪانڙا، مهلا
چولان، شبد (۸)
- راڳ، پراپي، مهلا
پهلا، شبد (۷)
- سلوڪ، ڪير
صاحب (۱۵۵)
- راڳ گروڙي، ڪير
صاحب، شبد (۱۹)

۱. ختم ٿيو. ۲. پرچو. ۳. ڪنڊي، ڪنارو. ۴. وڏائي، نيماني. ۵. پرمالها. ۶. ڏيان
ڌري ٿو. ۷. سرق واپڪ. ۸. ڪم ٿين ٿا. ۹. ٿور ٿو. ۱۰. ڏسي. ۱۱. ڪامنائون ۽ ڪلهنائون.
۱۲. سڪيا، اُپديش. ۱۳. سمهاري ڇڏيو آهي. ۱۴. وڪار. ۱۵. مٺي ۾ ڪري. ۱۶. نظر،
نيس. ۱۷. ڪمب. ۱۸. جتي. ۱۹. ٿئي. ۲۰. مؤتب. ۲۱. پرهما. ۲۲. ويد. ۲۳. پٿر پڙهي.
۲۴. ڪهر وٺي آجي ملهر.

ڪرم، گيان ۽ ڀڳتي

جيئن سرآمد ڀاڳ-دوست گيتا ۾، تيئن ئي سري گرو گرنٿ صاحب ۾ به ڪرم، گيان ۽ ڀڳتيءَ جو ڪافي ذڪر ليل آهي. انهيءَ وشي تي ٿيڪا ٺهڻي ڪندي، ڪيترن اهوئي رايو ڏنو آهي ته اهي ئي اُلڳ ۽ علحدا مارگ آهن ۽ هر هڪ ساڌڪ کي اختيار آهي، ته هو پنهنجي پنهنجي سڀاءَ ۽ شرڌا موجب، پنهنجي جيون پائڻا لاءِ، انهن مان ڪهڙو به خاص مارگ چونڊي، عمل ۾ آڻي. حقيقت ۾ اهو رايو غلط آهي. ڪرم، گيان ۽ ڀڳتي اُلڳ-ب-اُلڳ، علحدا مارگ نه آهن پر ٽيئي پاڻ ۾ مٽي جهلي هڪ ساڳيو ۽ يڪو جيون پائڻا جو مارگ بڻائين ٿا. تنهن ڪري اهو چوڻ صحيح نه ٿيندو ته ڪرم جي پدوي گيان کان اٽل آهي يا گيان جي پدوي ڀڳتيءَ کان اٽل آهي يا هڪ پدوي ٻئي کان سهندو يا اُهندو آهي.

ڪرم، گيان ۽ ڀڳتي، اهي ٽيئي اُنڪ آهن، انهيءَ انسان جا، جنهن چاڻ به آهي ته پاڻ به آهي ۽ جنهن کي جيون پائڻا ۾ پُورن سڻتا پراپت ٿي آهي. اهڙو انسان گهڻي نالن سان سڏبو آهي، جيئن ته سبت، فقير، درويش، مهاتما، بهتل شخص، لاهوتي، ڀڳوتي، ڀڪت، برهم گياني، سڀاسي، سڌ، مها يوگي، ٽڪٽا، گورمڪ، سوهائڻ، ستگور سائين ۽ ٻين جيون مڪت، وغيره، وغيره. نالن ۾ ته اهڙي سڀيا ڪانه آهي. سڀيا آهي انسان جي اڌر ۽ ٻهچ ٿي. ٻهچ جي نشاني آهي ته هڙدي جي سنگم ۾ ڪرم، گيان ۽ ڀڳتيءَ جون ٽيئي ڌاراڻون، گڏجي هڪ ئي پيئون وهن. اهو آهي-آمرت جو آبشار.

مثلاً، مون جي مسافري ڪوڙي آهي پر ڊرائيور ۽ پيٽرول بنا، مون جي مسافري ڪا شروع ٿي سگهندي؟ ساڳيءَ طرح، ڊرائيور يا پيٽرول رڳو پائمرادو پنهنجي مهڙ مسافري ڪرائي سگهندا؟ جڏهن ٽيئي گڏ ٿي، هڪ ٻئي سان سهڪار ڪندا تڏهن مسافري شروع ۽ سڦل ٿيندي. تهڙيءَ طرح، جيون پائڻا لاءِ ساڌڪ کي ڪرم، گيان ۽ ڀڳتيءَ جي ٽنهي اڌن جي ضرورت ٿيندي ۽ جيستائين ٽيئي جو پاڻ ۾ مٽي جهلي، پوري معياد ۾ ميلاپ نه ٿيو آهي، تيستائين رُوحاني وڪاس اُٿورو ۽ اڌورو رهيل سمجهڻ ڪوڙجي ۽ جيون پائڻا جي پُورن سڻتا لاهه-مڪن رهندي. ڇو ته ٽيئي آهيتا جا غير مددڪ اُنڪ آهن.

اي ابتدا، سوچ ته گيان جي جهلڪ کانسواءِ، ڪوبه ساڌڪ نه ڪري سگهندي يا ڪرم نشڪار نموني ۾ ڪري سگهندو؟ جيستائين جيو پاڻ کي اُگيان وچان، ڪرم-جر ڪرنا سمجهي ٿو، تيستائين ڪرم پٺيان ڪونه ڪو مطلب، پويجن ۽ لڳا اوس قائم رهندي جا گهيان کانسواءِ نورس مورو نه ٿيندي. ساڳيءَ طرح، گيان جي پرڪاش کانسواءِ، ڪوبه

سازڪ ۽ سرگن ڀڳتيءَ جي ٻڌ مان نرگن ڀڳتيءَ جي ٻڌ تائين پهچي سگهندو؟ وري ڇو
 گيان ۾ وڌل آهي، تنهنجي ڪرمن ۾ ڪا مراد جي ملاوٽ هوندي يا هن جي ڀڳتيءَ ۾ ڪو
 پنگ يا پيد ڀاءُ رهندو؟ پُورن سازڪ ۾ اهي ٽيئي انگ ملي، هڪ ئي ويا هوندا پر
 اسان اُٺاڙين لاءِ اهو پتو لهن مشڪل ٿي پوندو ته پهرين ڪهڙو انگ انهن ٽن ۾ ڪهڙي
 انگ سان ملي هڪ ئي وڃي ٿو، پر ٽيئي هڪ ئي، رڳو هڪ ئي رڳو ٽن ۾ ٿا.

ها، اهو ئي سگهي ٿو ته وقت ۽ حالت پٽاندڙ، ڪنهن خاص انگ جي زياده يا ظاهر
 پرياءُ ڏسڻ ۾ اچي. جهڙوڪ سماڌيءَ ۾ ويندي، ڀڳتيءَ جي انگ جي پرياءُ معلوم ٿئي،
 اُپديش ڏيندي، گيان جي انگ جو پرياءُ ڏسڻ ۾ اچي ۽ پرمات ڪندي، ڪرم جي
 انگ جو پرياءُ ظاهر ٿئي. اهي گهٽ يا وڌ پرياءُ، رڳو اڳين کي ڏسڻ ۾ ايندا. جو پُورن
 سازڪ آهي، تنهن لاءِ ٽنهي انگن ۾ ڪوبه پيد يا فرق ڪونه آهي، هن لاءِ ٽيئي انگ پاڻ
 ۾ ٽن ڇڙيل آهن جيئن ڪو ٽن ٻڪن ڏاڍن جو هڪ سڳڙو وٺيل هجي.

هنن ويڙهين تي وڌيڪ روشني وجهڻ لاءِ، مٿي ڏنل وچين مان ڪي خاص وچن
 وري هيٺ ڏجن ٿا:

- (۱) برهم گياني سڱل ڪي رهيا - آتم رس برهم گياني ڇڏيا
 برهم گياني ڪي سڀ اوڀريا - برهم گياني ٿي ڪڇ ٿوڙا پڇيا.
 صاحب، مڪلا پنڇوان،
 اشتهدي (۳) ۸
- (۲) سونه ڪرمي جو شمد بيرجاري - اُتار ٿي گيان هوم ڪاري
 سام بدارت لسوڙا ٻائي - ٿري ڪٽ مهيت سمارو ٿيا.
 راجا، مانجهه، مڪلا
 اشتهدي (۲) ۳۱
- (۳) رڳو اتي اوت رهيا نهڪام - اڃا ڇاپ ڇوڪي مک نام
 ٽين پڙن مه اڪو ڇاڻي - سڀ سچ سچ ڇاڻي.
 راجا، بلاول، مڪلا پهل،
 ٽي (۱۶)
- (۴) ڪه ڪه ڪه ڪه ڪه سڀ ڪو - ان من مٿي ڀڳت نه هوءَ
 گيان مٿي ڪمل پرگاس - بس گهٽ نامي نام نواس.
 راجا، ملار، مڪلا پهل،
 اشتهدي (۵) ۳

پهرئين وچن ۾، صاحب سمجهائين ٿا ته برهم گياني آنڪ رس چوسي ٿو، سڀني
 جي خاک ٿي شيرا ڪري ٿو، سڀني ٽي مهر جي نظر ڏري ٿو ۽ ڪنهن جو نه اهو نه ٿو
 سوچي. ٻئي وچن ۾ ڏيکارين ٿا ته جو نهڪرمي آهي سوئي پُورن گياني آهي، جنهن نام
 رڳو اتي خزانو هڪ ڪري، ٽي، رڳو ۽ ستي جي ٽنهي ڪٽن جي پار واري پڌري، پراپت
 ڪئي آهي. ٽئين وچن ۾ ٻڌائين ٿا ته نهڪرمي، ڀڳتيءَ ۾ پُر آهي ۽ ساريءَ پرڪريءَ اندر
 پرماتما پسي ٿو. چوٿين وچن ۾ وڌائين ٿا ته جڏهن گيان جو پرڪاش ٿئي ٿو، تڏهن هردي

۾ نام جو واسو ٿئي ٿو. هاڻي هنن وچن مان پُروي پُر وڙ ٻوندي نه ڪرم، ڪيان ۽ ڀڳتيءَ جا ٿيئي اٽڪ آڏو نه آهن پر پاڻي گهاٽو ۽ گهرو سنبڌ ٿا رکن، بلڪ گڏا مسيا پيا آهن.

پر انهن نيسي وچن کان وڌيڪ وچتر، ڀڳت روداس جو هيٺيون وچن آهي، جنهن ۾ جن نه ڪيتا جو سهڙو سار لڙيل آهي ۽ هن ڳجهار ۾ جو ڳجهه سليل آهي.

ٿل ڪارڻا ڦرلڙي براءِ - ٿل لاڳا تب ڦرل ٻلا. ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰ ۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴ ۳۵ ۳۶ ۳۷ ۳۸ ۳۹ ۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰ ۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰ ۱۰۱ ۱۰۲ ۱۰۳ ۱۰۴ ۱۰۵ ۱۰۶ ۱۰۷ ۱۰۸ ۱۰۹ ۱۱۰ ۱۱۱ ۱۱۲ ۱۱۳ ۱۱۴ ۱۱۵ ۱۱۶ ۱۱۷ ۱۱۸ ۱۱۹ ۱۲۰ ۱۲۱ ۱۲۲ ۱۲۳ ۱۲۴ ۱۲۵ ۱۲۶ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰ ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳ ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸ ۱۵۹ ۱۶۰ ۱۶۱ ۱۶۲ ۱۶۳ ۱۶۴ ۱۶۵ ۱۶۶ ۱۶۷ ۱۶۸ ۱۶۹ ۱۷۰ ۱۷۱ ۱۷۲ ۱۷۳ ۱۷۴ ۱۷۵ ۱۷۶ ۱۷۷ ۱۷۸ ۱۷۹ ۱۸۰ ۱۸۱ ۱۸۲ ۱۸۳ ۱۸۴ ۱۸۵ ۱۸۶ ۱۸۷ ۱۸۸ ۱۸۹ ۱۹۰ ۱۹۱ ۱۹۲ ۱۹۳ ۱۹۴ ۱۹۵ ۱۹۶ ۱۹۷ ۱۹۸ ۱۹۹ ۲۰۰ ۲۰۱ ۲۰۲ ۲۰۳ ۲۰۴ ۲۰۵ ۲۰۶ ۲۰۷ ۲۰۸ ۲۰۹ ۲۱۰ ۲۱۱ ۲۱۲ ۲۱۳ ۲۱۴ ۲۱۵ ۲۱۶ ۲۱۷ ۲۱۸ ۲۱۹ ۲۲۰ ۲۲۱ ۲۲۲ ۲۲۳ ۲۲۴ ۲۲۵ ۲۲۶ ۲۲۷ ۲۲۸ ۲۲۹ ۲۳۰ ۲۳۱ ۲۳۲ ۲۳۳ ۲۳۴ ۲۳۵ ۲۳۶ ۲۳۷ ۲۳۸ ۲۳۹ ۲۴۰ ۲۴۱ ۲۴۲ ۲۴۳ ۲۴۴ ۲۴۵ ۲۴۶ ۲۴۷ ۲۴۸ ۲۴۹ ۲۵۰ ۲۵۱ ۲۵۲ ۲۵۳ ۲۵۴ ۲۵۵ ۲۵۶ ۲۵۷ ۲۵۸ ۲۵۹ ۲۶۰ ۲۶۱ ۲۶۲ ۲۶۳ ۲۶۴ ۲۶۵ ۲۶۶ ۲۶۷ ۲۶۸ ۲۶۹ ۲۷۰ ۲۷۱ ۲۷۲ ۲۷۳ ۲۷۴ ۲۷۵ ۲۷۶ ۲۷۷ ۲۷۸ ۲۷۹ ۲۸۰ ۲۸۱ ۲۸۲ ۲۸۳ ۲۸۴ ۲۸۵ ۲۸۶ ۲۸۷ ۲۸۸ ۲۸۹ ۲۹۰ ۲۹۱ ۲۹۲ ۲۹۳ ۲۹۴ ۲۹۵ ۲۹۶ ۲۹۷ ۲۹۸ ۲۹۹ ۳۰۰ ۳۰۱ ۳۰۲ ۳۰۳ ۳۰۴ ۳۰۵ ۳۰۶ ۳۰۷ ۳۰۸ ۳۰۹ ۳۱۰ ۳۱۱ ۳۱۲ ۳۱۳ ۳۱۴ ۳۱۵ ۳۱۶ ۳۱۷ ۳۱۸ ۳۱۹ ۳۲۰ ۳۲۱ ۳۲۲ ۳۲۳ ۳۲۴ ۳۲۵ ۳۲۶ ۳۲۷ ۳۲۸ ۳۲۹ ۳۳۰ ۳۳۱ ۳۳۲ ۳۳۳ ۳۳۴ ۳۳۵ ۳۳۶ ۳۳۷ ۳۳۸ ۳۳۹ ۳۴۰ ۳۴۱ ۳۴۲ ۳۴۳ ۳۴۴ ۳۴۵ ۳۴۶ ۳۴۷ ۳۴۸ ۳۴۹ ۳۵۰ ۳۵۱ ۳۵۲ ۳۵۳ ۳۵۴ ۳۵۵ ۳۵۶ ۳۵۷ ۳۵۸ ۳۵۹ ۳۶۰ ۳۶۱ ۳۶۲ ۳۶۳ ۳۶۴ ۳۶۵ ۳۶۶ ۳۶۷ ۳۶۸ ۳۶۹ ۳۷۰ ۳۷۱ ۳۷۲ ۳۷۳ ۳۷۴ ۳۷۵ ۳۷۶ ۳۷۷ ۳۷۸ ۳۷۹ ۳۸۰ ۳۸۱ ۳۸۲ ۳۸۳ ۳۸۴ ۳۸۵ ۳۸۶ ۳۸۷ ۳۸۸ ۳۸۹ ۳۹۰ ۳۹۱ ۳۹۲ ۳۹۳ ۳۹۴ ۳۹۵ ۳۹۶ ۳۹۷ ۳۹۸ ۳۹۹ ۴۰۰ ۴۰۱ ۴۰۲ ۴۰۳ ۴۰۴ ۴۰۵ ۴۰۶ ۴۰۷ ۴۰۸ ۴۰۹ ۴۱۰ ۴۱۱ ۴۱۲ ۴۱۳ ۴۱۴ ۴۱۵ ۴۱۶ ۴۱۷ ۴۱۸ ۴۱۹ ۴۲۰ ۴۲۱ ۴۲۲ ۴۲۳ ۴۲۴ ۴۲۵ ۴۲۶ ۴۲۷ ۴۲۸ ۴۲۹ ۴۳۰ ۴۳۱ ۴۳۲ ۴۳۳ ۴۳۴ ۴۳۵ ۴۳۶ ۴۳۷ ۴۳۸ ۴۳۹ ۴۴۰ ۴۴۱ ۴۴۲ ۴۴۳ ۴۴۴ ۴۴۵ ۴۴۶ ۴۴۷ ۴۴۸ ۴۴۹ ۴۵۰ ۴۵۱ ۴۵۲ ۴۵۳ ۴۵۴ ۴۵۵ ۴۵۶ ۴۵۷ ۴۵۸ ۴۵۹ ۴۶۰ ۴۶۱ ۴۶۲ ۴۶۳ ۴۶۴ ۴۶۵ ۴۶۶ ۴۶۷ ۴۶۸ ۴۶۹ ۴۷۰ ۴۷۱ ۴۷۲ ۴۷۳ ۴۷۴ ۴۷۵ ۴۷۶ ۴۷۷ ۴۷۸ ۴۷۹ ۴۸۰ ۴۸۱ ۴۸۲ ۴۸۳ ۴۸۴ ۴۸۵ ۴۸۶ ۴۸۷ ۴۸۸ ۴۸۹ ۴۹۰ ۴۹۱ ۴۹۲ ۴۹۳ ۴۹۴ ۴۹۵ ۴۹۶ ۴۹۷ ۴۹۸ ۴۹۹ ۵۰۰ ۵۰۱ ۵۰۲ ۵۰۳ ۵۰۴ ۵۰۵ ۵۰۶ ۵۰۷ ۵۰۸ ۵۰۹ ۵۱۰ ۵۱۱ ۵۱۲ ۵۱۳ ۵۱۴ ۵۱۵ ۵۱۶ ۵۱۷ ۵۱۸ ۵۱۹ ۵۲۰ ۵۲۱ ۵۲۲ ۵۲۳ ۵۲۴ ۵۲۵ ۵۲۶ ۵۲۷ ۵۲۸ ۵۲۹ ۵۳۰ ۵۳۱ ۵۳۲ ۵۳۳ ۵۳۴ ۵۳۵ ۵۳۶ ۵۳۷ ۵۳۸ ۵۳۹ ۵۴۰ ۵۴۱ ۵۴۲ ۵۴۳ ۵۴۴ ۵۴۵ ۵۴۶ ۵۴۷ ۵۴۸ ۵۴۹ ۵۵۰ ۵۵۱ ۵۵۲ ۵۵۳ ۵۵۴ ۵۵۵ ۵۵۶ ۵۵۷ ۵۵۸ ۵۵۹ ۵۶۰ ۵۶۱ ۵۶۲ ۵۶۳ ۵۶۴ ۵۶۵ ۵۶۶ ۵۶۷ ۵۶۸ ۵۶۹ ۵۷۰ ۵۷۱ ۵۷۲ ۵۷۳ ۵۷۴ ۵۷۵ ۵۷۶ ۵۷۷ ۵۷۸ ۵۷۹ ۵۸۰ ۵۸۱ ۵۸۲ ۵۸۳ ۵۸۴ ۵۸۵ ۵۸۶ ۵۸۷ ۵۸۸ ۵۸۹ ۵۹۰ ۵۹۱ ۵۹۲ ۵۹۳ ۵۹۴ ۵۹۵ ۵۹۶ ۵۹۷ ۵۹۸ ۵۹۹ ۶۰۰ ۶۰۱ ۶۰۲ ۶۰۳ ۶۰۴ ۶۰۵ ۶۰۶ ۶۰۷ ۶۰۸ ۶۰۹ ۶۱۰ ۶۱۱ ۶۱۲ ۶۱۳ ۶۱۴ ۶۱۵ ۶۱۶ ۶۱۷ ۶۱۸ ۶۱۹ ۶۲۰ ۶۲۱ ۶۲۲ ۶۲۳ ۶۲۴ ۶۲۵ ۶۲۶ ۶۲۷ ۶۲۸ ۶۲۹ ۶۳۰ ۶۳۱ ۶۳۲ ۶۳۳ ۶۳۴ ۶۳۵ ۶۳۶ ۶۳۷ ۶۳۸ ۶۳۹ ۶۴۰ ۶۴۱ ۶۴۲ ۶۴۳ ۶۴۴ ۶۴۵ ۶۴۶ ۶۴۷ ۶۴۸ ۶۴۹ ۶۵۰ ۶۵۱ ۶۵۲ ۶۵۳ ۶۵۴ ۶۵۵ ۶۵۶ ۶۵۷ ۶۵۸ ۶۵۹ ۶۶۰ ۶۶۱ ۶۶۲ ۶۶۳ ۶۶۴ ۶۶۵ ۶۶۶ ۶۶۷ ۶۶۸ ۶۶۹ ۶۷۰ ۶۷۱ ۶۷۲ ۶۷۳ ۶۷۴ ۶۷۵ ۶۷۶ ۶۷۷ ۶۷۸ ۶۷۹ ۶۸۰ ۶۸۱ ۶۸۲ ۶۸۳ ۶۸۴ ۶۸۵ ۶۸۶ ۶۸۷ ۶۸۸ ۶۸۹ ۶۹۰ ۶۹۱ ۶۹۲ ۶۹۳ ۶۹۴ ۶۹۵ ۶۹۶ ۶۹۷ ۶۹۸ ۶۹۹ ۷۰۰ ۷۰۱ ۷۰۲ ۷۰۳ ۷۰۴ ۷۰۵ ۷۰۶ ۷۰۷ ۷۰۸ ۷۰۹ ۷۱۰ ۷۱۱ ۷۱۲ ۷۱۳ ۷۱۴ ۷۱۵ ۷۱۶ ۷۱۷ ۷۱۸ ۷۱۹ ۷۲۰ ۷۲۱ ۷۲۲ ۷۲۳ ۷۲۴ ۷۲۵ ۷۲۶ ۷۲۷ ۷۲۸ ۷۲۹ ۷۳۰ ۷۳۱ ۷۳۲ ۷۳۳ ۷۳۴ ۷۳۵ ۷۳۶ ۷۳۷ ۷۳۸ ۷۳۹ ۷۴۰ ۷۴۱ ۷۴۲ ۷۴۳ ۷۴۴ ۷۴۵ ۷۴۶ ۷۴۷ ۷۴۸ ۷۴۹ ۷۵۰ ۷۵۱ ۷۵۲ ۷۵۳ ۷۵۴ ۷۵۵ ۷۵۶ ۷۵۷ ۷۵۸ ۷۵۹ ۷۶۰ ۷۶۱ ۷۶۲ ۷۶۳ ۷۶۴ ۷۶۵ ۷۶۶ ۷۶۷ ۷۶۸ ۷۶۹ ۷۷۰ ۷۷۱ ۷۷۲ ۷۷۳ ۷۷۴ ۷۷۵ ۷۷۶ ۷۷۷ ۷۷۸ ۷۷۹ ۷۸۰ ۷۸۱ ۷۸۲ ۷۸۳ ۷۸۴ ۷۸۵ ۷۸۶ ۷۸۷ ۷۸۸ ۷۸۹ ۷۹۰ ۷۹۱ ۷۹۲ ۷۹۳ ۷۹۴ ۷۹۵ ۷۹۶ ۷۹۷ ۷۹۸ ۷۹۹ ۸۰۰ ۸۰۱ ۸۰۲ ۸۰۳ ۸۰۴ ۸۰۵ ۸۰۶ ۸۰۷ ۸۰۸ ۸۰۹ ۸۱۰ ۸۱۱ ۸۱۲ ۸۱۳ ۸۱۴ ۸۱۵ ۸۱۶ ۸۱۷ ۸۱۸ ۸۱۹ ۸۲۰ ۸۲۱ ۸۲۲ ۸۲۳ ۸۲۴ ۸۲۵ ۸۲۶ ۸۲۷ ۸۲۸ ۸۲۹ ۸۳۰ ۸۳۱ ۸۳۲ ۸۳۳ ۸۳۴ ۸۳۵ ۸۳۶ ۸۳۷ ۸۳۸ ۸۳۹ ۸۴۰ ۸۴۱ ۸۴۲ ۸۴۳ ۸۴۴ ۸۴۵ ۸۴۶ ۸۴۷ ۸۴۸ ۸۴۹ ۸۵۰ ۸۵۱ ۸۵۲ ۸۵۳ ۸۵۴ ۸۵۵ ۸۵۶ ۸۵۷ ۸۵۸ ۸۵۹ ۸۶۰ ۸۶۱ ۸۶۲ ۸۶۳ ۸۶۴ ۸۶۵ ۸۶۶ ۸۶۷ ۸۶۸ ۸۶۹ ۸۷۰ ۸۷۱ ۸۷۲ ۸۷۳ ۸۷۴ ۸۷۵ ۸۷۶ ۸۷۷ ۸۷۸ ۸۷۹ ۸۸۰ ۸۸۱ ۸۸۲ ۸۸۳ ۸۸۴ ۸۸۵ ۸۸۶ ۸۸۷ ۸۸۸ ۸۸۹ ۸۹۰ ۸۹۱ ۸۹۲ ۸۹۳ ۸۹۴ ۸۹۵ ۸۹۶ ۸۹۷ ۸۹۸ ۸۹۹ ۹۰۰ ۹۰۱ ۹۰۲ ۹۰۳ ۹۰۴ ۹۰۵ ۹۰۶ ۹۰۷ ۹۰۸ ۹۰۹ ۹۱۰ ۹۱۱ ۹۱۲ ۹۱۳ ۹۱۴ ۹۱۵ ۹۱۶ ۹۱۷ ۹۱۸ ۹۱۹ ۹۲۰ ۹۲۱ ۹۲۲ ۹۲۳ ۹۲۴ ۹۲۵ ۹۲۶ ۹۲۷ ۹۲۸ ۹۲۹ ۹۳۰ ۹۳۱ ۹۳۲ ۹۳۳ ۹۳۴ ۹۳۵ ۹۳۶ ۹۳۷ ۹۳۸ ۹۳۹ ۹۴۰ ۹۴۱ ۹۴۲ ۹۴۳ ۹۴۴ ۹۴۵ ۹۴۶ ۹۴۷ ۹۴۸ ۹۴۹ ۹۵۰ ۹۵۱ ۹۵۲ ۹۵۳ ۹۵۴ ۹۵۵ ۹۵۶ ۹۵۷ ۹۵۸ ۹۵۹ ۹۶۰ ۹۶۱ ۹۶۲ ۹۶۳ ۹۶۴ ۹۶۵ ۹۶۶ ۹۶۷ ۹۶۸ ۹۶۹ ۹۷۰ ۹۷۱ ۹۷۲ ۹۷۳ ۹۷۴ ۹۷۵ ۹۷۶ ۹۷۷ ۹۷۸ ۹۷۹ ۹۸۰ ۹۸۱ ۹۸۲ ۹۸۳ ۹۸۴ ۹۸۵ ۹۸۶ ۹۸۷ ۹۸۸ ۹۸۹ ۹۹۰ ۹۹۱ ۹۹۲ ۹۹۳ ۹۹۴ ۹۹۵ ۹۹۶ ۹۹۷ ۹۹۸ ۹۹۹ ۱۰۰۰

وڻ جو گل ڪري ٿو ميري ڪاٺ پر مورو لڳو نه آهي نه گل ڪو پر نه آهي. نيسن ڪيائي ڪرم جو اڀياس ٿو ڪري پر ڪيان ملڻ کانوءَ، هن جا ڪرم ئي ناس ٿي وڃن ٿا. لئين ڪرم نه جيئري ناس ٿي ڪونه سگهندا. جيستائين ڀڙان آهن تيستائين ڪي نه ڪي ڪريائون نه چاڻو ٿي رهندڙون. ٻيو نه جي هر ڪو ڪرم ٿيائي، وٺرائڻ ڪندو نه پر مائو جي بيڊا ٿيل پر ڪوئيءَ جو، لئين مطابق ڪيئن سرشتو چاڻو رهندو؟ سو ڪرم ناس ٿيڻ معنيٰ آهي ڪرم جي پٺيان ڪرڻا جي ڀڄڻ ناس ٿيڻ. مطلب مڙهي وڃڻ، ڀڄڻا نشت ٿيڻ، وڪرم ختم ٿيڻ ۽ ڪرم جو ليڪو سمايت ٿيڻ. مطلب نه ڪرم کان آزادي حاصل ڪانه ٿي ٿئي پر ڪرم ڪندي، ڪرم ۾ آزادي وس ٿي اچي. اها آزادي ڪيان آهي.

اها اوستا آهي نشڪام ڪرم جي يا نه ڪرميءَ جي، جنهن جو ذڪر مٿي اچي چڪو آهي. اها اوستا آهي ڪرم ۾ اڪرم بلڪ اڪرم ۾ ڪرم جي جنهن ۾ سرستيءَ جا سڀ سڦهيل ڪرم، سڄي سڀاءَ ۽ سيڌور سان، لئين پيا ادا لئين جيئن ڪو چيڪلو تمام تيز ۽ تڪرور ٿيندو هجي نه پاسجي ٻيو نه جن ٻين آهي. جو ڪرم، اڪرم کان اڳ، آهي ۽ وڪرم ۾ وڃڻ آهي، لئين ۾ ڪرڻا ۽ اڇا ٻئي ٻڌل هوندا. اهو ڪو مسئل آهي ۽ چيو لاءِ ٻڌن آهي. جڏهن ڪرم ۽ اڪرم پاڻ ۾ ملاپ ڪن ٿا، تڏهن ئي ڪرم ۾ ڪيان ۽ ڀڳتي ٻئي سمايل سمجھڻ ڪهڙن. لئين ڪرم، ڪيان ۽ ڀڳتي ٿيئي پاڻ ۾ جذب ٿي وڃن ٿا.

هتي اڪرم کي آس يا نڪماليءَ سان گڏي، ٻل نه ڪرڻ گهرجي. اڪرم آهي من جي شانتي، سچائي ۽ پورائي. ٻڌيءَ جي سميت ۽ آتما جي جوت جو پر ڪاش، جنهن دٿارن ڪرم سڀ نشڪام لئين ٿا. ڀڳتي وڃي لال ٿئي ٿي ۽ ڪيان سچ ۾ سماجي وڃي ٿو. صاحب فرمائين ٿا:

(۱) سچي ڀڳتي لال ٿيڻ - رٿا سهج سڀاءَ

سري راج، ۱۵۵

ليجا، شبد (۲۵)

کرر شبدی من موہیا - کھڙا ڪڇو نه جاء.

(۲). ڪيائيا سو سڀ سچ ٿيڻ - سچ سچ ٿيڻ هوندي
اوه ڀلائي ڪسيءَ دي نه ٿيندي - سچ جا ٿيڻ سوئي.
واڳ آسا، محلا ليجا،
اشتهدي (۷) ه

اهڙن جيون جي اندر ۾ اهو جوئي پئي چلي جنهن ۾ پکيڙي ۽ جو ليل آهي، وٽراڳ
جي وٽ آهي، ۽ سڪ پير جو ڏيڻو آهي ۽ ڪيان جي لالت آهي. لاهي ۽ پرڪاش ڪري
من جي اوديا ۽ اوندهه ناس ٿي وئي آهي. ڪامنائن جو گدام خالي ليل آهي جنهن ڪري
وشيءَ واسنا، ٿيڻي ڪٽ، ڏهند، سنسڪار ۽ وڪار پنهنجو ٿاڻو وڃائي ويٺا آهن. ويچار
ڌارا جي وائيءَ مان وڻ وڪڙ صفا نڪري ويا آهن. هاڻي ڪرم سڀ لشڪار آهن، نه ڪرم
آهن. ڪرم اڪرم ۾ آهن، بلڪ اڪرم ڪرم ۾ آهي.

اهو آهي ڪرم، ڪيان ۽ پکيڙي جو سچو سچو ڳوٺ، سگرم ۽ سنجرم جيون پالو جي
آخرين سوڀ ۽ سڻلٽا. لائي جيڙ آتما رڙي پکي ۽ پکيڙي ۽ ڪيان رڙي ٻن سان يرواز ڪري
بوم آتما سان ملي، وري موت کان پي سگهي ٿو ۽ ايشور آرٿ ڪرم ڪري. سمسار جو
اڌار ڪري ٿو. پر اهڙي جيڙ آتما مڪمل آزاد آهي. ڪنهن به ٻڌن ۾ ٻڌل نه آهي.
ٻڌون اختيار اٿس. وٽيس نه موت کائي، وٽيس نه ڪائي. جي موت نه کائي نه پر مالما
۾ لپن رهندي ۽ جي کائي نه جگر تاربندي. ٻنهي جي مشاهبت يا مثابو ڪرڻ انساني
بوجھ کان ٻاهر آهي. جي لاهي ۽ پوڄ ٿي پھچندا سي ٿي پرڪ ڪري سگهندا جو نه لپن
موت ٿي يا نه موت ٿي نه مالڪ جو هڪ مخفي راز آهي. جي پاڻ ۾ لپن رهائي نه سندس راند
آهي ۽ جي موت ٿي نه سندس چراند آهي. لان جي لپلا لاهڙي لهندا باقي ڪرڻي
ڪم ڪوڙن جو. انهن ڪير جو تابان جو تصور يا تفيد ڪري سگهون؟

سو اي بسندا، ڪرم، ڪيان ۽ پکيڙي هڪ ٻئي کان الڳ يا مختلف سمجهي، اڃا به
وادوواد ڪرڻ، ناداني آهي. هاڻي ولوڙ ٿو آهي جنهن مان ڇاڇ به ڪانه نڪرندي. لاهي
ٿيڻي الڳ من ۾ اڳيئي موجود آهن. پر پوري معياد ۾ نه آهن. تنهن ڪري لاهي پوري
معياد ۾ جاڳائي. پر گهٽ ڪرڻ آهن، ساڌنا، آراڌنا، آپاسا ۽ اڀاس سان. پر گهٽ ٿي،
پاڻي پرڪاش ڪندا. ساڳيءَ شڪتيءَ جا شولا ٿي نڪرندا ۽ جيون ۾ جوهر آڻيندا. وقت
پنلند. حالتن مطابق، آستان آهر ۽ ڪارڻ ڪار، لپن پير سمجهو نه فلاڻو مهالما ڪرم
پوڄي هو، فلاڻو ڪيائي هو ۽ فلاڻو پکي هو يا ساڳيو سنت پورين ڪيائي هو، پوءِ ڪرم پوڄي
ٿيو ۽ هاڻي هو پکي آهي. لاهي سڀ اسانجي سمجه. جوڻ ڪوٺاهيئون آهن. هو ٻڌون
پکي ٿيو ۽ پکي آهي پر اسانجي ناقص عقل وچان، اسين سندس ساڳيءَ شڪتيءَ جي
مسلط ڪنهن هڪ شولي جو اٽلورو احساس محسوس ڪريون ٿا. جيئن ڪه ساڳيو ماڻهو

ساڃي وقت، ڪنهنجو پٽ آهي، ڪنهنجو پيءُ آهي نه ڪنهنجو پٽي، ٽيئي هستيون يا حيثيتون ساڃي ماڻهوءَ ۾ هڪ ئي وقت موجود آهن. پر جدا جدا ڳڻپون وينديون آهن. اهڙيءَ طرح، ساڳيو سنڌ مهاڀرڻ ڪتا آهي يعني ڪرم ڀڳتي آهي، گياني به آهي، نه پکي به آهي. سڀئي ڀڳتن جو ڪتا آهي. ڏسندڙ کيس ڪهڙي ڏس ۾ نه ڏسن پر ڪو نوراني نظر وارو کيس سڄي سرُڀ ۾ سڃاڻندو ۽ سڃاڻي ساجهن سجدو ڪندو.

ڇو نه پاڻ ڪري اسين قيد ۾ قابو آهيون ۽ پاڻ سان پاڻ کي آزاد به ڪري سگهون ٿا. پاڻ ڪري، اسين ڪريل آهيون، پوءِ بلاس ۾ وندڙيل آهيون ۽ وشيه وڪارن ۾ وڃڻ لڳا آهيون. پر پاڻ سان مٿي اُڏر ڪري سگهون ٿا ۽ پاڻ ۾ ٻيئي پاڻ پائي سگهون ٿا. اهو آهي گيان، جو اُنڌي ئي ڪرم جي ليکي جو سلسلو ختم ڪري ٿو، پر ڪاش ئي اُڏيا ۽ اڳيان جي اُڏندڙ نور ڪري ٿو ۽ ٻيڙي ئي پوساگر ٻار ڪرائي ٿو. سو پاڻ ۽ پاڻ جي برڪت ئي گيان آهي. آهتا، ترشنا ۽ ممتا جو لڳاو، جنهن کي اسين ”پاڻ“ سمجهي وٺيا آهيون سو ”پاڻ“ نه آهي. اهو پاڻ آتما جو گهاٽڪ شترو آهي جو خيالي دڪن سکن ۽ لڙڻائي ٿو ۽ آتما کي ڪنهن جوڻهن جون پوڳاڻون پوڳائي ٿو. اهو پاڻ پورو ڪرڻو آهي، نه من جي مهيد ۽ مخالفت سان پر من جي سهمت ۽ سهڪار سان نه ويچار ڌارا جي وهڪ ۾ وڻندڙ ٻون، وڻندڙ ٻوندي ٻوندي اُوکڻ غرق ٿين ۽ کڻ واسو ڪن، من جي ورلي وڪارن مان نڪري نام جي سُرئيءَ ۾ سماجي. اهو آهي سچر ”پاڻ“، سچر گيان ۽ سچي پکيئي. جڏهن ذريعي، هر ڪو ڪرم ليڪ ڪرداريءَ جي بنياد تي ٺهيل هوندو.

پوءِ پکيئيءَ جو پڳوان سان پاڻ کڻي ڪهڙي قسم جو به هجي، چاهي ماءُ پيءُ وارو، يا پٽ وارو، عاشق معشوق وارو، پر هر حالت ۾، پکيئي جون پاڻاڻون پڳوان جي پاڻي ۾ پل آهن. پکيئي پريم ڏاڍو آهي. لاهي عشق ۾ اُنڪيل آهي، سڀ اڃا پون اوڻون ۽ اڃها اورانگهي، سائينءَ جي شرڻ ۾ آيل آهي. ايڪ اُنڪ ۾ ڏسي ٿو ۽ اُنڪ ايڪ ۾ ڏسي ٿو، هر ڇيڙ ۾ پرماتما جو رُڀ پسي ٿو ۽ ائين پسي پريم اولي ٿو، پريم ڏاڍان سچ سچائي ٿو ۽ پرماتما پائي ٿو. دماغ جي نه پر دل جي دري کڙڪائي دلير کان ڪولائي ٿو. جيون ڌارا جي ايڪٽو جو آواز اُٿاري ٿو، روحاني راز ٻڌائي ٿو، ساڌڪن ۽ سالڪن کي دڳ لڳائي ٿو. هُو ڪرم، ڪرم ڪار ۽ نه ڪيميا ڪار ڪري ٿو. آتما ۽ ترشنا کان خالي، ندي-گلن جي اُتر کان آجو، ڏيندي جي دُور کان دُور، هُن جو هر ڪو ڪرم، ڇڏا آهي، دان آهي، ايشور اُڀڙ آهي. پريم جي ٻُڙجا آهي. هڪ ۽ صدق جي سرخا آهي، پڳوان جي پاڻي اڳيان پيٽا آهي. نڪت ۽ نياز جو ڏاڍو آهي. من ۽ اندرون تي پوري ظاهري هٿ سبب، هنجي منشا ۽ مراد مري چڪي آهي. دڪ-سڪ. مان اُپمان. دوست

دشمن، سون مټي، جو پيد مټجي وېو آهي. نه به کرم کري بيو چر نه جيون چر چکر چاؤ وکړو آهي. اهڙن نشتکار کرمون جو، نه کو ليکو لکجي ۽ نه لاهجي.

هاڼي کيئن چټي سگهو نه اهڙو الله لوک رږو گيايي آهي. يا رږو کرم پوکي آهي يا رږو پکست آهي. هو سږ کچ آهي نه کچ کين به آهي. هو سږ کچ آهي چر نه برهم جو رږو پکجي، برهم پساوي پر پساو کري رهيو آهي. هو کچ کين به آهي چر نه شوليه پکجي، سائين به سمانجي وېو آهي. اها آهي کرم، گيان ۽ پکتي ۽ جي ټپي پوکن جي بکنايي. سچو سالک انهي صراف، صنعت ۽ فصاحت ذريعي، من مدد پر مالک سان موجود ماڻي نو ۽ جهک پر، گيان جو مشعل ٻاري نو، پيار ۽ پراتري ياؤ ٿلهائي نو ۽ دکين جو دلداري سان درد مٽائي نو. هو واکه يا کنڊ گيايي نه آهي پر کٽي گيايي آهي. سواي بنڊا، کرم، گيان ۽ پکتي ۽ جي سنگر پر ئي سهڙون شڪتي سمائل آهي. جي کرم حد اندر محدود آهي نه گيان لحد آهي ۽ پکتي حد ۽ لحد جي وچر پل آهي. سږ پرش پاڻ حد آهي ۽ لحد آهي نه بيحد جي پل به آهي. پرون ڪلاوان ۽ بکنا آهي پر نون لڙاڻا، هن کي ڪڏهن هن سطح تي نه ڪڏهن هن سطح تي بيو نه سين. اهو فرق مٿان نه نون به ”هو“ ئي پٿين. جو ”پاڻ“ سان سچو آهي سږ پٿين سان ڪوڙو کيئن ئي سگهندو؟ جي صحيح سمجهه عطا ٿئي نه کرم کيئن ڪسا ئي سگهندا؟ من مان ڪلف ڪڍي. مٿان ۽ ڪرڻا قائم ڪر نه ”پاڻ“ جو پٿو پٿي ۽ کرم، گيان ۽ پکتي جو پندارو کلي نه من ڪو ڪڙڪو پٿي پوي. اهو ڪڙڪو ملڻ به وڏي نعمت آهي.

جيئن سون جي سڃاڻپ، سولارو سولائي سان کري سگهندو آهي. جواهري جواهرن جي ۽ ڪپاو مٽي ۽ جي، ٿيڻ ئي برهمانڊ جي پچاڻ. فقط اهو کري سگهندو جنهن کي برهم جي چاڻ آهي. جنهن کي برهم جي چاڻ آهي، تنهن جا کرم، پکتي ۽ گيان جا ٿيڻي انگ، بلڪل پوري معيار تي مقرر ٿيل آهن ۽ هڪ ٻئي سان لڙين لڙهه ۽ لڙهه کري رهيا آهن جيئن اسان جون گيان ۽ کرم لڙن جون من سان. انهن ٽنهي انگن ملڻ بعد، روحاني بصيرت حاصل ٿئي ٿي، ثقلي ۽ بناوٽي حيثيتون پاڻمرادو غائب ٿي وڃن ٿيون. غير اصلي سڃاڻ سميتجي وڃي نو، سچو سڃاڻ سيڙم پر سمانجي نو، جيئن قدرتي قانون ۽ خدائي حڪم جي حد اندر رهي ٿي، جنم جملائن جي دهر، ڌاري پڌن کان چرڻڪارو پراپت ٿئي نو، ڪال جو دائرو لنگهي اڪال اندر اچي ٿو. کرم، پکتي ۽ گيان لڙن ڪڏجي، اندر جي عمق اندر، اکند آند عطا ڪرائين ٿا.

سرجيستانا جهڙي اسو اڃا ساڌڪ جي سطح تي آهي، نهستانا کرم، گيان ۽ پکتي ۽ کي پٿين پٿين، نانا رږو پر شايد نه سڏو هجي، پر جڏهن هو سڏي يا سڃاڻي جي وڏي

(۹) سچو سچ -

(۱) سچ سچي کي جس پگه هئي - سچ سچا چني آڙاڻيا
 جن گورمک کڻج ڏوٽو ليا - پس اندر هه سچ لڏيا
سچ صاحب سچ چني شهر يا - ڪال ڪنگ مارئي ساڏيا
سچ سچا سپدو وڏا هئي - سچ شهرن سي سچ لڏيا
سچ سچي - رو شاباس هئي - سچ سچا شير ڦلاڏيا.
 [راڳ گهوڙي، مڪلا چوٿان، وار (۲۲)]

(۲) ساچي ستگور ساچ اجهان يا - پٺ واکي سچ سولي رام
 سچا پروجن پاڙ سچا هئي - سچي نام سک هرئي رام
 ساچي نام سک هرئي مري نه ڪوئي - کرپ نه چرني واسا
 چرني چروپ ملائي سچ سماي - سچ ناء پروکاسا
 چني سچ جانا سي سچي هرئي - ان دن سچ ڏيان
 ناک سچ نام چس هردي ويا - نا ويڙو دک پائين.
 [راڳ سوڙهي، مڪلا ڏيڄا، چنت (۲) ۲]

(۳) مک سچي سچ داڙ پٿان - سچ بولھ سچ ڪماھ
 سچا شبد من ويا - ستگور مياھ سچاھ
 سچي راسي سچ ڏن - امر بدوي پاھ
 سچ سڻھ سچ من لئن - سچي ڪار ڪماھ
 سچي درگھ سڻسٽا - سچي ماھ سچاھ

۱. پرماتا. ۲. سمرن ڪير آهي. ۳. ڳرلهي. ۴. ڀونڊير آهي. ۵. لڏو آهي. ۶. جيتير آهي.
 ۷. سماجي وچن ٿا. ۸. ٿل پائو آهي. ۹. پرکاش، روشنائي. ۱۰. وڇڙي. ۱۱. ڏاڙهيون.
 ۱۲. پونجي، موڙي. ۱۳. وهن ٿا.

نانک وٲا ستگور سچ نه ٲائيئي - منمڪه ٲولي چاٲه.

[سلوك، مھلا ٲيجا، (۵۳)]

- (۴) ڪو سچارا هونئيئي - ڪو ڪوڙيئي ٿئي ٲال
 ڪم رضاٲي چٽا - نانڪ ليڪا لال.
 (۵) سچ ڪند وٲي نرنڪار - ڪر ڪر وٲي ندر لھال
 ٿئي ڪند منڊل ور ٲند - جي ڪو ڪئي نه اٺس نه اٺس.
 (۶) ٽن سوچا سو آڪيئي - جس مه ساچا ناڻ
 ٲي سچ والي دھري - چھرا سچ سڻاڻ.
 (۷) سچ سلاھن سي سچي - سچا نام آڌار
 سچي ڪار ڪماوٲي - سچي نال ٲيار.
 (۸) سچ سالاھي سچ لکان - سچي نساء توبھ هره
 گٺ وٲاري ڪٲا سنگرھان - اوک ڪيدان ذوء.
 (۹) جني آٲ ٲچاٲيا - گھر مه محل سواڻ
 سچي ستي رٲيا - سچو ٲلي ٲاء.
 (۱۰) سچ ڪاٲا سچ ٲنٲا - سچي هي وچ واس
 سدا سدا سالاھڻا - سچي شيد نواس
 سٲ آٲر رام ٲچاٲيا - ڪورو تي ٲچ گھر واس.
 (۱۱) جو سچ والي ٽن سچي لنڙ لائي - هر نام سالاھي سي وڏياڳي
 سچي شيد آٲ مٲائي - سٲ سنگت سچ گٺ ڪاوٲيا.
 (۱۲) ٲل ٲر ٲتر - ساچي گٺ ڪاوٲان
 نانڪ ساچي - ساچ سماوان.
- سري چٲ صاحب،
 مھلا ٲھلا، ٲوڙي (۱)
 (۳۷)
- سري راڳ، مھلا
 ٲھلا، شبد (۱۵)
- سري راڳ، مھلا
 ٲيجا، شبد (۲۰)
- (۲۷)
- سري راڳ، مھلا ٲھلا،
 اشٲودي ۲(۵)
- سري راڳ، مھلا
 ٲيجا، اشٲودي ۸(۳)
- راڳ مانجھ، مھلا
 ٲيجا، اشٲودي ۱۷(۵)
- راڳ ڪوڙي، مھلا
 ٲيجا، شبد (۲)

۱. بنا. ۲. ٲر مانا. ۳. ونڊ ڪ. ۴. خوشي سان. ۵. سرشتي آٲائي. ۶. ڪر ٲا. ۷. ٲرھمنڊ.
 ۸. ٲوڙ، شبد. ۹. زبان. ۱۰. سواد. ۱۱. جس ڳئين لاء. ۱۲. ڪنا ڪر ٲان. ۱۳. هر دو.
 ۱۴. ڪھڙا ٲھر ڪٲا. ۱۵. ستگورو.

- (۱۳) تیرا نام سجا جیت - سجا ویاچارو
تیرا مهل سجا جیت - نام سجا واپارو.
- (۱۴) تون سجا تیرا کیتا سپ ساچا - ديه نه ساچ وکالتي
چماکت سچ بجهاره اپلا - سهجي نام سماڻي .
- (۱۵) سچ نان پسر جاڻيچي - جان ردي سجا هره
کوڙ کي مل اوي - کن کري هڪا ذوه.
- (۱۶) هر جيت سجا سچ هي - سچي گزر باڻي
ستگور تي سچ پکاڻيچي - سچ سهج سماڻي .
- (۱۷) سچ وٺلا مڙف سچ - چس سچي لال پيار
سچ ويکلا سچ بوللا - سجا سپ آکارو.
- (۱۸) ساچا من پائبا سچ رسائبا - شيد ربي آنت سبيرا
ناک لار وئي سي سچ سماڻي - بهڙ نه پوڄل ڦيرا.
- (۱۹) پر سجا ملي آلي ساچ کماڻي - ساچ شيد ڏن رائي
کڍي نه واند سدا سڙهاکڻا - آلت سهج ممادي .
- (۲۰) هر جن ساچي ساچ کماوه - گزر کي شيد وپاري
آلي ميل لقي پري ساچي - ساچ رکيا اڏاري .
- (۲۱) کن مهر مندوئا - من مهر ساچا
سو ساچا - مل ساچي وچا .
- (۲۲) مل پريتر سک پائي سچ سماڻي - سچ ورتي سپ ٿاڻي
سجا سينگار کري دن رائي - ڪاڻ سچ سماڻي .
- واچ گورڙي، مهلا
پهلا، چنس (۲۴)
- واچ آسا، مهلا
اشتهدِي (۸)
- واچ آسا، مهلا
پهلا، وار (۱۰)
- واچ گوجري، مهلا
پهلا، وار (۱۷)
- واچ وڏهنس، مهلا
پهلا، اشتهدِي (۷)
- واچ وڏهنس، مهلا
پهلا، چنس (۱)
- واچ وڏهنس، مهلا
پهلا، الاهيچا، (۳)
- واچ سورن، مهلا
پهلا، شيد (۱)
- واچ ڏناسري، مهلا
پهلا، اشتهدِي (۳)
- واچ سڙهي، مهلا
پهلا، چنس (۳)

۱. برمانما. ۲. چوان. ۳. ڳايان. ۴. چڱي طرح سان. ۵. وٽ. ۶. مهر وٽ.
۷. سرپر. ۸. سڻلٽا. ۹. چمڻ مڙج چوڪر. ۱۰. هڪياسو لستري. ۱۱. وڏوا، رن زال.
۱۲. سماڻي وٺي آهي. ۱۳. وٺي آهي.

- (۲۳) لښچ ښاء امر بد پانيا - انهد شبد وچائي
سچو ڏهر دس پريا - ګور ڪي سچي سچائي
لښڪ چن اندر سچ هي - سي جن جهه نه ڪسي دي چپائي .
- (۲۴) سچ پراڻا هروڙي ناهي - سچا ڪڍي نه پائي
لښڪ صاحب سچو سچا - ڇوڙ چاچي چاچي .
- (۲۵) سچ لڻ سچ بڻڪا - سچ سچا بڻا
سچ پوڻهي سچ وڙو - لښڪ ڏهر پانيا .
- (۲۶) ڏورمڪ سچي امر پائي - ڏورمڪ سچو سچ وڪائي .
ڏورمڪ سد شوهه سچو سچا - ڏورمڪ شبد سڻاڻا .
- (۲۷) ساچا ڏر ساچا ڏروارا - سچي شهره شبد پيارا
سچي ڏن سچي ڏن ڏان - سچي ماه سمانيا .
- (۲۸) سچ ساچ پچاڻا ساچي رانا - ساچ ملو من پاري
ساچي اوڙر اڙر نه ديسي - ساچي ساچ سماوي .
- (۲۹) ساچي لائي ته سچ لائي - ساچي ڪي پهاڙي
ساچي بست ڪي پاري چالائي - پهاڙي جاء پهاڙي .
- (۳۰) سي جن جهري - جن هر من ماه
ساچ سماله - ساچ سماء .
- (۳۱) ساچي ڪرڻي - پڻ پيرواڻ
ساچي درگه - ساچي ساڻ .
- (۳۲) سچي شبد سچ ڪماوي - سچي پائي هر گڻ ڪاوي
لښ ڪهر واس امر بد پوي - نان در ساچي سوا پوي .
- واچم بلاول، محلا
چوٿان، وار (۴)،
سلوڪ محلا: تيجا
- واچم رامڪلي، محلا
تيجا، وار (۱۹)،
سلوڪ محلا پھلا
- واچم مارو، محلا
پنجران، شبد (۱۴)
- واچم مارو، محلا تيجا،
مولهور (۶) ۱۵
- ۲۴(۹)
- واچم تڪاري، محلا
پھلا، چنب (۳) ۵
- واچم ڪيدارا، ڪبير
صاحب، شبد (۲)
- واچم بست، محلا
تيجا، شبد (۲)
- واچم بست، محلا پھلا،
اشتهدي (۶) ۳
- واچم پوپائي، محلا
پھلا، اشتهدي (۵) ۱

۱. پرماتما. ۲. ڏسمائون. ۳. لڪاڻو. ۴. پرماتما سان جڙيل. ۵. ڦاٽي. ۶. نيستاء، سچي عمر.
۷. آسڻ. ۸. مؤڙي. ۹. سودو. ۱۰. هردي. ۱۱. سب سنگس. ۱۲. درگاهه. ۱۳. سچاڻر.
۱۴. وڻندڙ، بست. ۱۵. وهنوار. ۱۶. شي، رار لار. ۱۷. ڳنڙي. ۱۸. مان، شان.

سچو سچ -

نهن باب ۾، ڪوڙ ڪمٽ ۽ ڪوئي واپار ۽ وهندار ئي ويچار آيل آهن ۽ هنن سچي باب ۾ سچ جي جدا جدا انگن جو وزن ليل آهي. سچ ڇا آهي؟ انهيءَ بابت اُلڳ اُلڳ واپسا آهن. هڪ ٻئي کان مختلف، پر انهيءَ جو اهو مطلب نه آهي ته جنهن بابت ڪو پڪراءُ يا غلبي راءِ واپس نه آهي. سو سچ ڪيئن هوندو؟ نه انهيءَ جي ڪوچ مان ڪهڙو ڪو نه مل نڪرندو؟ ساڳئي وقت ڇا ڦل يا پن پئي، هاريڪ نظر يا وگيائي خوردبينيءَ سان ڏسبا ته هڪ، ٻئي کان نرالو آهي، نور ۾، ماپ ۾، رنگ ۾، تازگيءَ ۾، سواد ۾ بلڪ خاصيتن ۾. تنهن هوندي به، ڇا اهو سچ نه آهي ته اهي سڀ ساڳئي وقت جي پيداش آهن.

ستن مهاڻائن جي واطي پڙهي ڏسو ته ڪيئن، پرمانا کي هڪڙي روپ ۾ پاتو ته ڪيئن پئي ۾ يا ڪيئن هڪڙي طريقي سان پاتو ته ڪيئن پئي سان. سڀني جون رڻجاني وهڙون، راز ۽ ذاتي تجربا پنهنجا پنهنجا. تنهن هوندي به، ڇا لئين چئي سگهيو ته پرمانا سچ نه آهي، ڇاڪاڻ ته پنهنجن ٻارن کي جدا جدا روپن ۾، اُلڳ اُلڳ حالتن هيٺ پالڻ عهدين عهدين سان، ڏيکاري ڏئي آيس؟ چئن سوڍاسن به هاڻيءَ جي جدا جدا اُلڳ کي هڪ لائي، هاڻيءَ جو آندارو لڳايو هو پر پنهنجي پنهنجي مهڙ هرڪو سچو ۽ صحيح هو. تهڙيءَ طرح، سچ جي جزي جي پڇاڻ ٿئي ته به ڇڻ نه سچ جي پڇاڻ ملي. رت اسپرٽ لاءِ يا ڪير ڇاڇڻ لاءِ، نورو آندار ئي ڪافي آهي. وري جي اڄ جزي جي ڇاڻ ٿي ته آپاس ۽ آپاسا سان، آخر سچي جي به معامو ميس شايد ئي وڃي. نهستاءِ جزي جي جهلڪ ۽ قطري جي قدرشناسي به وڃي. وڃي ڇڏيندي. ٻيو ته ئي انس جي سوڙي سوچا ملڻ به نه ناممڪن آهي. ساگر جي چراي ڇا ساگر جو اُٺس ڇاڻي؟ پر ڇا هوءَ ساگر کان نرالي آهي؟ ساگر ۾ گڏجڻ بعد، اُوند به ساگر ئي پوي ٿي.

سچ کي پڇاڻڻ لاءِ صاف ۽ سچو من گهروجي. رنگين شيشي معرفت سڀ درشت ۽ نظارا انهيءَ رنگ ۾ رنگيل ڏسبا آهن. ساڳيءَ طرح گندي ۽ ميري من کي سڀ درشت ڪندا. ميرا ڏسڻ ۾ ايندا. جهڙي من جي واسن يا ڪامنا تهڙي. درشت بسا درشمه جي صورت. ساڳيءَ حسين عورمت کي ڪو من سائينءَ جي سولهن سمجهي، ڪو من ماءُ پيٽ جي مورمت. نه ڪو من حرص جو هٿيار. ڪو چٽي ته هوند پٽ راڻي پٽائينس پر جي پوءِ پٽو پٽيس نه هوءَ بدچلن ۽ اُڏاڻي آهي ته هوند نهاريس به ڪونه. مطلب ته ساڳيو درشت به مختلف رنگن ۾ بدچي پيو، وڏو من جي ڪامنائن ۽ واسنائن مطابق. اسين مٿي ڏسي آيا آهيون ته اڏاڻڪ لحاظ کان، جيڪي به اکين سان ڏسجي ٿو يا من سان آندبو لڳائي سگهجي

ټو، سر سږ آهي پر کړلي، جا سچ بچ سهدو آهي ۱۱ مټيا آهي. سچ آهي آتما جو آواز، ارغبيي آواز، سر بلر پر ډيټر، جنهجو من لي ټڙ لاء ټڙهين پوندو جڏهين من مان به هوندو. جيستاء من جي لڙد کڙد ۽ چرطرف حرص حواسن جا کڙڙ گمسان هوندا، مڊان جي مڙاڻ هوندي، نيسٽاء من مان به کيئن ايندو ۽ سچ جو آواز ڪٿان پوندو؟ اهڙي حالت به سچ جي سطح تي اچڻ جو سوال نه آئي ڪونه ٿو سگهي. من جڏهين خالي ۽ صفا ٿئي ٿو، پڙي ۽ جي سمع وارو پاسو پرايٽ ڪري ٿو ۽ آتما جي جرم جهڙي ٿو، ټڙهين ٿي سچ به سر ٿي لڳائي ٿو، ٽاپ جهان ٿوليپ بچي ٿو ۽ سر پاڻا سان سر ٻڌي ٿو.

سچ آهي پرماتما. سچ آهي جو آتما، جا پرم آتما جو انس آهي. سر سچ آهي آتما جو آواز، سچ آهي اندر به نه ملندو ۽ اندر به. من خالي ڪري مان به آندو نه آهي نه. آٽي ۽ دم، اها خالي جڳهه، ايشور پاڻ اچي پري ٿو ۽ من کي مندر بڻائي ٿو. ڪرور نانڪ جن، لڙي ۽ من مندر يا آتم ٻڙهه، متعلق فرمائين ٿا:

(۱) جڏي آپ ٻڃاڻيا - گهر مهر مهل سو ٿاء
سري راج، مهلا پهلا،

سچي سڀني رڳيا - سچر ٻلي ٻاء.
اشتهدي (۵) ۶

(۲) ٽن مهر مدوئا - من مهر، ساچا
راج ڏناسري، مهلا

سو ساچا - مل ساچي راجا.
پهلا، اشتهدي (۳) ۲

اي ابتدا، سچ آهي پرماتما ۽ پرماتما آهي سچ، جو پلي پوندو پرم سان، وشوش پرم سان، وشال پرم سان. پرم پرماتما سان، پرم پرماتما جي هر ٻهڙا سان، پرم پسن سان، پرم پڪين سان. سورج ساري سنسار کي روشن ڪري ٿو نه آهي ڏينهن. جي منهن موڙي نه ٿي پئي انڌاري رات. سو سچ جي سرجهري ٿي نه سڀ ڪٿ، خصائون، وصفون، وڪاس ڪري چرطرف چمڪن ٿيون. سچ پئي ڏئي نه اگهور انڌڪار، گهنگهور گهٽا. سچ جهڙو نواب ڪونهي ۽ ڪڙڙ جهڙو اُپراڻ ڪونهي. سچ لاء سچي نيم ڪوي. جي نيم سچي نه ويچار سڃا، وچن سڃا ۽ وهنوار سڃا، جو نه من جي سر ٿي ٿي، ست لاک يا سچ ڪنڊ به ٿي سي. باقي رڳو رات جو چٽڪو ۱۱ چٽاڻي، سڪڙي سيالپ، هٿاڙو هنر ۽ حرڪتون، طرباڪ ٿرڪناليون، اهي نپ پاڻ سان ۽ پرماتما سان دولاپ ۱۱ دوکياري آهي، جي ست ٿي سهجهجي وڃن ۽ پڙ پڙو ڪري ڇڏين. سچ رڻا لپ جي جان آهي.

سچر چاهي ٿو نه سچ منهنجي طرفداري ڪري پر پاڻ ڪورو ٿو سچ جي طرفداري ٿو ڪري. جيترا اڻ ڪٿا ڪوڙ جا لنگهه ۽ جيترا ڪٿا ٿيڻا سچ جا روشن دان. جهڙو در ٿوڙو درس. اڻ ڪٿا، ڪوڙ وڌائي ٿو ۱۱ ڪٿا. سچ ٿهلائي ٿو، جو نه سچ آهي ايشور جي

انسان ۾ اڃا. جو اڃا اڃا اڳهائي ٿو سونئي پرمالما کي پرمالما کري ٿو. سچ جي بنياد تي
 بيٺل جيون ئي آهي ڀڳوان جي ڀڳتي ۽ سائين ۾ سماڏي. هڪواريءَ چڙي نه مٿو نه ٿو ٿي.
 پاڻ پرمالما ۾ ۽ پرمالما پرمالما ۾. سڀ هڪ هڪ ۽ هڪ ٻئي ۾. سچ ۽ سچ ۾ سڀايل ۽
 سچ ۾ سچ جي درشتي. پاڻ، پرمالما ۽ پرمالما جو پُرن سڃڻ، جتي ڪا پسيٽ
 نه آهي. پيد نه آهي ۽ پڙ نه آهي. ڪورڙو نانڪ ديو جن لاهي آرسا ۾ آڪن ۱۱

- (۱) سچ پراڻا هروڙي لاهي - سڀا ڪڍي لس پائي
 نانڪ صاحب سچو سچا - سچر جا پي جا پي.
 (۲) سچ سچ پکاڻا ساچي رانا - ساچ ملي مڻ پاڙي
 ساچي اڙو اڙو لس ديسي - ساچي ساچ سماري.
 راڳ رامڪلي، مهلا
 ليڄا، وار (۱۹)،
 سلوڪ مهلا ٻهلا
 راڳ ٺڪاري، مهلا
 ٻهلا، چنٽ (۳) ه

آي بدلا، جي سچ جي ساگر ۾ ٿري پار پوڻو آئي نه اڙو ۽ وڪارن جا زنجير ٿوڙ.
 لاهي ٽنهنجي سرپرڪ، مانسڪ ۽ آلمڪ شڪتي ناس ٿا ڪن. هيٺي حالت ۾ هيٺين
 بدلتن جي اوجھن سان ۱۱ ٿون ٿري ڪيئن سگهندن؟ ڪن اڃا شڪتي پوڻ ڪن ٿا. ڪن جو ٽنڊو
 ڪڍي ٿو نه پار ٻهجن. من کي هڪو ڪر نه هڪ ٻيو سولائيءَ سان هڻي سگهين. ڪن ۾ سچ
 ئي سروي هڻي آهي. هوڏانهن وري آهنگار جو پار، ڪن ۾ ڪيرائيندو نه ٿو ٿي
 ۾ نيندو. سر من کي مان ۾ آڻ نه سڃاڻ ۽ سچي رهن. ڪوڙ، ڪهت ۽ ڪهڙا ج-ٿون
 ڪامناون يا لڙپ ۽ لالچ جي لار، من کي آسان ڪن ٿا. ڏيئي ڏيند ۽ راڳ ڏيئش آهن،
 آهستي آهستي ڪشيون، جن ۾ هڪڙي ٽنگ هڪ ۾ ۽ ٻي ٻي ۾ نه رکيئون ٿي ٻن
 ٿيون، نه ٻوڏ لهرن ۾ نه لاشڪ ٿوڙي وڃو. سر درشتيءَ بنا، ڪيئن سفر ٿاڻ پوندو؟

هڪ سچ جي ٽنهي جو سهارو وٺ نه من آستر، اڳاڪر، شانت مڃي، شد، شڪتيدوان،
 اڙو، ٽرڪيپ، ٽنڊو ۽ ٽنڊو ٽي. ڪها، دان، ديا، عقيدو، آهسا، سڪ، سڻا، ٻڃا،
 ٽڪيڻا، ڏان، ڌارنا، ٽرڪيپ، پوڻا، پير، پرمالما ۽ ويراڳ جي وات وٺي. پنهنجون
 پاوانا ٿون ڀڳوان جي پاڻي ۾ جذب ڪري. اڃا رهڻي، ڪهڻي ۽ ڪرڻي سنسار ساگر مان
 پار پهچائيندي ۽ درگاه ۾ قبول پوندي. اهر آئي سچو سچ ٻائي آئي ڪوڙو ڪچ. سچ
 يا ڪوڙ جي راه ئي هلڻ ٽنهنجي اختيار آهي پر جهڙي وات وٺندي ٿوڙي ٽنڊو ٻڌائيندي.
 راه، چوڻ ٻڌو، درگاه ۾ پيشي يا زجوع نامو، ايشور جي انصاف ۽ ڪرم جي قانوني
 قلم مطابق ٿيندو. جيڪي پوکيندي سونئي ٿيندي. ڪورڙو نانڪ ديو جن فرمائين ٿا:

- ساچي ڪرڻي - پٽ پراڻا
 ساچي درگاه - پراڻي مانڱ.
 راڳ بسنت، مهلا
 ٻهلا، اشٽمدي (۶) ۳

اي ابتدا، عمر جو ڳول حصو وٺڻ لڳو، ڪوڙ ڪهٽ ۾، اوهڻن جي اوت ۾،
وڪاري وهندڙن ۾، مايا ۽ مٿرن جي موٽ ۾، لڙپ لالچ جي لڳن ۾، رڳن جي رس ۾،
سرور جي سينگار ۾، پراڻي پجار ۾، پنهنجي پڙاڻ ۾ ۽ رڳو دٻڻش ۾. اهو ڪوٺو واپار، ڪوٺي
راس سان، گهاهي ٿو ڇڏي ۽ لوڪ ٻرلوڪ لاس ٿو ڪري. سچ جي سڍي لاءِ سچ جي
سمهڙي ڪهي. اها سمهڙي آهي رام نام. سند سڄا اڃاڻي مرداڳري ڪمائين ٿا، جهون
سبڙان ۽ منرل مقصود ماڻهن ۽. تنهن ڪري، ڪوڙ ڪهٽ جي ڪمار ڪان ڪنارو
ڪري، سندن جي سنگ ۾ اچ ۽ ڪانئن سچ جو ڪٽڪو وٺي، سچ جو سڍو شروع ڪندو.
اهوئي سڍو اٿي پاس پوندو ۽ لوڪ ٻرلوڪ سهيلو ڪندو. اهوئي ڪٽڪو ڪيچ ڪمائيندو.
انهيءَ صراحيءَ جي سرگي، سهرين سان سچ ٿي سمهاري بندي. اهو اٺوڪو آزمودو وٺڻ
اٺوڪو ڪرائي. رڳو ”مان“ مار ٿي ميدان مارين. جهن من جي مراد ۾ ”مان“، ”مونڪي“،
”منهنجو“ يا ”منهنجي ڪي“ سمايل آهي، سا مراد ڪوڙ مان ٿي انهن ٿئي ۽ ڪوڙ
ڪمائي. ڪوڙ ۾ سمايل ٿي ٿئي. پر جو ڪم اهڙين مرادن مان آجو آهي، سو سچ مان
ٿو انهن ٿئي، سچ جي ٿو ڪار ڪمائي ۽ سچ ۾ ٿو سماجي. ”مان“ مٿي ٿي. ”ٺڻ“
ٺاري ٿو. ڪوڙ ڪمائي ٿو ۽ سچ اُمر بڻائي ٿو. سچ ۾ ٿي سڌا سڄو سک ۽ اُٿي آندو آهي.
سچ جي وات ۾ آهن برابر ٽڪا ٽوڙا، اهنج اڏاء ۽ فاعا فراق پر اهي اوصاف ۽ آزمائشون
آخر هڪ جي هنج ۾ همدوري وارا لوڏا ٿي پاري بنديون. اهو سک نه وري مٽجڻ جو آهي
۽ نه لٽجڻ جو آهي. اهو سهاڳو سڌو ساڻ هوندو ۽ وري نه ڪسيو. هاڻي نه جانب ٿي جند
نه ڇڏيندو، اٽڪ اٽڪن ۾ اڙائي، قرب ۾ قابو ڪندو. جي اڳي ۾ هئا سي هاڻي هڪ
ٿي ويا ۽ هڪ ٿي رهندا. سو اي ابتدا، من جي مٿل مٿاءِ نه ههڙو ب سان منهان منهن
اچين. سچ جي وات وٽ نه سچ ۾ سماجي وڃين جو نه سچ ٿي واحد سان وصال جو وسيلو
آهي.

نام دان^{۱۰} اِشنان^{۱۰} ڪٽيو - اڪ نمڪ نه ڪيرف^{۱۰} ڪاٿيو
 لانا جو^{۱۰} لاءِ هڻ^{۱۰} لوکيو - اُھ - بُو جهيو اُٻائِيهيو
 پُر اٻڪار نه ڪجهو ڪيئي - ٺهي سنگو^{۱۰} شيو^{۱۰} ڏيائيو
 پنج دؤت رچ سنگت ڪوشت^{۱۰} - متوارو^{۱۰} مڏ^{۱۰} مالمو
 ڪرڻ^{۱۰} بيهتي ساڌ سنگت - هر پگت وچل سڻ آسيو
 لانڪ پاي^{۱۰} پڙيو هر باچي^{۱۰} - راڱ^{۱۰} لاڱ^{۱۰} اُٻائِيهيو
 [راڳ، ڌوڏي، مڪلا پنڃوان، شبد (۳)]

(۳) ڪهڙ ڪها - اُٻي اڌمائي

(۱۰۰۱) اُر جهيو ڪنڪ ڪامي ڪي رس - اُھ ڪيرف پُرپ ڪاٿي .
 جڳ - وُٺي ڪڙ ساڄ جالڪي^{۱۱} - لاس^{۱۱} رچ^{۱۱} اُٻائي
 دڻ بند سميرو ٺهي ڪهڙ - هونجو جو سنگه سهاڻي
 مڪن رهيو ماما هي^{۱۲} نس دڻ - چٽي نه من ڪي ڪاٿي
 ڪهڙ لانڪ اُٻ لاه^{۱۳} اُٺ^{۱۳} ڪٽ - پسن هر ڪي سرنائي .

[راڳ، ڌوڏي، مڪلا ٺاوان، شبد (۱)]

(۴) ڪون ڪاڇ سرجي جڳ پيتر - جمر ڪون ٿيل پائما

پڙ ٿڌ^{۱۴} ٿون ٺارن چستان - اڪ نمڪ نه اُھ من لائما
 ڪوبند - هر اُٺي^{۱۵} اُٻاڏي

(۱۰۰۱) چن پُرپ جيئ^{۱۶} پند^{۱۷} ٿاڏي^{۱۸} - تسڪي پاڙ پگت ٺهي ساڏي .

-
۱. ڪنهن نومن جا . ۲. خوش ڪيو . ۳. پنهن جي پرماتما کي . ۴. ڳالھ ٻولھ . ۵. مس .
 ۶. ماما جي نني . ۷. پنهنجو داس سمجهي . ۸. ڪڪرم . ۹. چنڊ ٻيل . ۱۰. سون . سناري
 پدارت . ۱۱. پُرپ . ۱۲. مستي . ۱۳. ٻيو ڪو چارو جو اُٺ سهاڻي ڪري . ۱۴. سنسار
 جمر ٿڌو ويو . ۱۵. پڙ ساگر . ۱۶. پاڻي هڃارو . ۱۷. آتما . ۱۸. ڏيھي . سرپر . ۱۹. ڪٽي .

پَر ڏن پَر ٿي ٿيندا - پَر اُڀاڏ نه چوڻي
 آواڙون هوم هيءَ ڦڻ ڦڻ - اه پُرسنگ نه ٿوڻي
 جهه گهر ڪٿا هوم هر ستن - اڪ لڪ نه ڪير مڃ ٿيرا
 لڻهت چور دؤف مٿواري - لڻ سنڱ سڌا اُسيرا
 ڪام ڪروڙ ماها مد مٿس - اي سٺوڻي سو ماهي
 دها ڌرم اڏو ڏو ڪي شيوا - اي سٺوڻي ناهي
 دين دڻيال ڪر پال ڏوڏر - پڳ وڃل پڇ هاري
 ڪهس ڪير پير جن راکه - هر شيوا ڪر ٿهاري
 [راڳ رامڪلي، ڪبير صاحب، شبد (۸)]

(۵) لڻ ڪٿا ڪوڙ ڇوڙا - لڳ ڪاڏا مٿوڏار

پَر ٿيندا پَر مل مڪ سڏي - اڳن ڪروڙ چنڊبال
 رَس ڪس آب سلاها - اي ڪرم ميري ڪر نار.

(۶) گلي اسين چنگيئا - آڇاري آڇيئا

منه ڪڏا ڪاليجا - پاها ڇوڙاها
 وڊسا ڪبه ٿناريا - جو شيوا ڏو ڪوڙياها.

(۷) هوم ڪهڙيل رهان - مل ڏاري - ڏرم مٿس وڪار

نا هٿ نا مڃ نا هٿ هروان - ٿانڪ شبد وڃار.

(۸) هٿ پال وڪڻي هڙي - آڏوڙي راءِ نه ڪوئي

وچ هڙي ڪر دڪ روئي - ڪه نازڪ ڏک ٿي هڙي.

سري راڳ، مڪلا
 پهل، شبد (۴)

سري راڳ، مڪلا
 چوان، وار (۷)،
 سلوڪ مڪلا، پهل

راڳ مانجهه، مڪلا
 پهل، وار (۴)

(۱۶)

۱. ٻين کي ستاڻ. ۲. پراڻي لستري. ۳. ٻين سان گهٽ وڌ ڳالهاڻ. ۴. بد چلن. ۵. نشئي.
۶. حسد. ۷. پُڻجي. ۸. سڀني پر. ۹. ڪرشن مهراج. ۱۰. پاڻن جي پيڙا. ۱۱. لڙپ لالچ.
۱۲. حرام. ۱۳. وشتا کائڻ جي پراڻ آهي. ۱۴. سواد ۽ چشڪا. ۱۵. ڪر ٿوڻ. ۱۶. اڳرا ۽ اڏوڻ.
۱۷. اُٻا آي. ۱۸. ڪوئي ۽ ڏي ۽ وارو. ۱۹. گند سان پيريل. ۲۰. ڪمب. ۲۱. ڳولهي ڳولهي.
۲۲. ٺڪجي پئي آهيان. ۲۳. اڏوڻ ۽ اڏوڻ ڪار. ۲۴. اُهر پاڻو. ۲۵. طر پٿر.

- (۹) مېي گۇڭا گلان كېي سېر پار - گۇڭي^۱ گلان سېر چىڭھار
كاڭا پېڭا ھىڭا باد^۲ - جېب لىگ رىڭي نە آوھ ياد.
- (۱۰) سىگ كېي ھىيىڭ ھىيىڭ دىگ پارتى - شىو كرىڭ جىن جىن كېي
دۇئار ھە دۇئار سۇئان جىڭ دۇلە - نەھ سىد رام پىچىن كېي.
- (۱۱) دىڭي دوش نە دىڭۇ كىسىم - دوش كىرما آڭا
چو مېي كىيما سىو مېي پالما - دوش نە دىڭيى اۆر جىنا.
- (۱۲) اكاڭ بۇڭ ابار كىرلى - مەرھ نىچ كىچۇ نە جانا
رلىن نىپاڭ سىگ رھىن كۆڭي - پىسۇن لىچ اچانا.
- (۱۳) بۇرھانا لوب چۇڭ لىد - اۆھىي كىرىم گۇدارى
مىرگ تۇرشنا آس مۇڭيا مېنى - اھە نىك مېھ سادارى.
- (۱۴) ائىدلا لىچ بۇر دىسى^{۱۲} - كىن آويى لىل جاويى
ئاكى سىگىت ئانك رھدا - كىڭ كىر مۇزا باويى.
- (۱۵) ھەرا چىست لىپ موه بىيا - ھە دۇمى مەل پرا
نەرى شىرا كىر نە سىگھ پىرپ - ھەم كىڭ كىر مۇڭدۇرا.
- (۱۶) آسا پىرر بىكار موه - لىن مېھ لىو پانسا
چىڭ سىگىرى مېن قىسىم - پار بۇھىر نە جانا.
- (۱۷) چىرا چىقون چىو پىن كىيا - كىچ كىيما نە نىكا
اھە چىمرا^{۱۷} نۇمىرلىكو - كۆڭي لىگ مېكا^{۱۶}.
- (۱۸) مايا موه سىگىل جىگ چاڭيا - كىسامىن دىگ كام لۇپاڭيا
سىت كىيىن سىگ ھىيىڭ وڭاڭيا - سىپ كىچ ابا لىك رام پراڭيا.
- راڭىم آسا، مەھلا
پەللا، شىد (۹)
- راڭىم آسا، مەھلا
ئاوان، شىد (۱)
- راڭىم آسا، مەھلا پەللا،
پەي لىكى (۲۱)
- راڭىم، پەكۇل، مەھلا
پىچوان، چىست (۳)
- راڭىم دۇناسرى، مەھلا
پىچوان، شىد (۴۲)
- راڭىم سۇھىي، مەھلا
پەللا، شىد (۹)
- راڭىم پىلاول، مەھلا
چوئان، شىد (۳)
- راڭىم پىلاول، مەھلا
پىچوان، شىد (۵۷)
- راڭىم، پىلاول، كىيىر
صاحب، شىد (۳)
- راڭىم پىراڭي، مەھلا
پەللا، اشۇمىدى (۱)

۱. سىنى م سىنى گىمالھ. ۲. كىل. ۳. اچاىو، ورت. ۴. واسطى، كىرى. ۵. پىڭكى ئۇ.
۶. دۇھ، دۇراپو. ۷. ارم بىدى وارا. ۸. كىر ئو كىيان، سىگ ئو كىيان. ۹. ئارائى مەكەت.
مىر اك. ۱۰. رىڭ پىت. ۱۱. چۇڭي. ۱۲. مىن بوشىن م غلطان آھى. ۱۳. لالچى. ۱۴. مۇرك.
۱۵. پىلاپو، پىرى. ۱۶. سىگىر. ۱۷. جىر. ۱۸. اڭمىلھ. ۱۹. لىمام قىمىتى. ۱۹. جەھۇر، وانگىر.
۲۰. پىر پىر پىر آھى. ۲۱. لىستىرى. ۲۲. پىت، اولاد. ۲۳. سون. ۲۴. پىر پىت.

ملوک، شیخ درید
(۶۱)

(۷۰)

(۱۹) دریدا کالی مڌي ڪهڙي - ڪالا مڌا ويس
گنهڙي پريا مڙي قران - لوڪ ڪهڙي درويشن -
(۲۰) دريدا بي لواج ڪتيا - ايهه نه پلي ريس
ڪهڙي چل نه آليا - پندڙي وقت مسيبت.

۱. ڪارا، ميرا، گندا. ۲. اعمال ۽ افعال. ۳. گناهن، پاڻ. ۴. دنيا جو ماڻهو. ۵. اهو مسلمان
جو نماز نه پڙهندو هجي. ۶. ڪسو. ۷. پنجن مان ڪٿي هڪڙو دعو.

(۲) تۇن چا ، مان چا ؟

(۱) ئىم چىدىن ھم لارنىڭ بىرلىكى - سىڭى ئمارى باسا
 لىچ رۇك ئى ئۇچ يىي ھىي - گىڭ سىڭىد نىراسا
 مازى سى سىڭى سىن ئمارى - ھم ئۇكىن ئىر ئپكارى
 ئىم ھىتۇل سىيىد سىيىل - ھىم بىر ئىي چىس كىرا
 سى سىڭى مېل رھىيى مازى - چىسى مېڭىپ مېر
 چانئى ئۇچا ئانئى ئۇچا - ئۇچا چىم ھىمارا
 ئاچا رار كىي شىيىن كىيى - كىھ روداس چىمارا
 [راڭم آسا، يېڭى روداس، شىيى (۳)]

(۲) ھىم مېلى ئىر ئۇچل كىيى - ھىم ئۇكىن ئۇن دالسا
 ھىم مۇرك ئىر چىر سىيىلى - ئۇن سىرپ كىلا كىيىلى
 مازى - ھىم ئىسى ئۇن ئىسا
 ھىم ئاپى ئىم ئاپ كىيىن - ئىيىگى ئىسكىر دىسا . (۱۰.۱)
 ئى سى ساجى ساج ئۇچى - چىيى پىند دىي پىرانسا
 ئوگىيىرى كىن ئىي كىيى - ئىم دان دىي مەروانا
 ئى كىرھ، پىلا ھىم پىل نە چانئى - ئىم سىدا سىدا دىيالا
 ئىم سىكدا ئىي ئىرك ئىدالى - ئىم رانئىھ ئىيى ۱۷

۱. ھىرچا چىرچا . ۲. قىچا . ۳. بىشەر . ۴. ئاچىر ، ئۇچل . ۵. پىلور . ۶. كىيىن . ۷. مەكىي چى
 مەك . ۸. ئانئى . ۹. ئىيچ . ۱۰. كىل . ۱۱. چانئى چانئىھار . ۱۲. ئاسا كىندىز . ۱۳. سىندور .
 ۱۴. آستان . ۱۵. وڭانئى يا مەما بىشەن ئىر . ۱۶. كىرمن چىر قىل ئىندىز . ۱۷. بالەك .

٣
 تَمُ اِنْدَانِ اَل سُلْطَانِ - جِيءَ جَمْعُ سِي جاڳِي
 ڪَهِ نَانِڪَ هَم اِهِي حوالا- راکِ سَتَن ڪِي ٻاجِي ۰

[[راجم سورت، مکتلا پنچوان، شبین (۱۷)]]

(۳) همري اؤگي بهت بهت - بهت بهت بار بار هر گشت نه آوي
اي محرابي دهلا

چوگان، شبد (۱۱)

چوگان، شبد (۱۱)

اُون گھوڑا هر هر دن بال-هر آبي بخشي ليڻ هر پاري.

(۴) ئىم پوتۇر پاقون توك پرپ سوامي - هم كك كر مله، بونا ري

واچ۔ دیو گنداری۔

۵۱۱ چوٹان، شبد (۵)

ھەممىچە جەڭگىۋار مەك شۇر ھوت ھىي- ھەر گىر ھىي كۆز پارى.

(۵) ئۇن گۇڭا دائىر تۇرۇپ پائى - ئىرمل ئا من ھوۋ

وَأَيُّكُمْ سَوْرَتٌ مَّكَلَا

پہلا، اشتہادی (۱) ۴

هم آبرادي نرگطي پايي - تجرهي لي گن سوء .

(۶) آپ لیٹے اڑ لاء - کرپا ڈار پٹا جیٹے۔

راڳ ڏناسري ، محلا

پنجوان، چیت (۱۳) ۱

موہمہ زرنگی لیچ آلات - پرپ اگمر آپارینا جی۔

(v) اُم کوہر اُست گہر گنہرا - تَم پَر ہَم پھر پُستِا رام

راجہ سوہی، محلا

پندجووان چیت ۴(۲)

نمرون وڈ اوچی - ھٹے اَلہ کے نہرے رام۔

(۸) گھم گھم ميري ماڏوا - لئون سرب بڻاپي

راجہ بلاول، کبیر

صاحب، شہید (۳)

۹۔ سُمسِ ناہی دئیال - موہ، سُمسِ پانی۔

(۹) ئۇن ساڭىر ھەم ھەدىس ئەمارى - ئەر مەھ ماڭىك لىئالا

۱۰۱. ۱۰۲. ۱۰۳.

۱۱۵۰۰ شمار (۶)

نہ نہ ہو، لڑائی نہ ہو، نہ مانہ۔ ہم پیچھے سدا نہالا۔

(۱۰) ھم لپری جنم - اُون بجاوون ھار

واجب پیر، محلا

پدجوان، شبد (۳۱)

۱۳ - دایره دهم دایره اول

۱. خزانو. ۲. شاهن جو شاهه. ۳. ٽيهجي در تي منگتا آهن. ۴. من آندرو. ۵. حاصل ٿيڻ لا. ۶. هيرا، جواهر. ۷. استري. ۸. داسي. ۹. بلڪل نچ. ۱۰. پوارو، جهڙو، وانگر. ۱۱. بنا رنيءَ شڪ يا همڪ جي. ۱۲. ۱۱. ۱۳. مگتن، پينو.

- (۱۱) ھەر يۇلھە ئىم سىدا ايلۇلا - ھەر پىتت ئىم پىتت اذرىغا
 ھەر ئىچىچ ايرۇك ئىم مۇلاگىر - لاج سىگى سىگى بىرىغا.
- (۱۲) ھەر ئاڭى ئىچى ئىمى بىد صاحب - قىدرىف كۇڭ بىچارا
 مۇن تىن سىتيل كور دوس دىكى - ئانىك نام اذارا.
- (۱۳) دانىف چورىف سىپ صۇرىف ئىرى - بھىت سىياڭپ ھۇمىي مېرى
 بھە كىرم كىماوھ لوپ موھ وبانى-ھۇمىي كىدى نچۇكىي قىرى.
- (۱۴) ھەر ئىچى ھولنى ھىڭ مې چۇڭى - ئۇن شىد سوار ئھارا
 آلم چىن ئھان ئۇن ئارۇ - سىچ ئارى ئار ئھارا.
- (۱۵) ئىم ھىر شاھ وڭى پىرپ سۈاڭى - ھەر وڭچارى راس دىن
 چىن ئانىك كىد دىسا پىرپ ئارھى - لىد وڭىر ھىر لىن.
- (۱۶) ئىمىي پارس ھىمىي لوھا - سىگىي كىچىن پىلا
 ئۇن دىئال رىس ئال - ئاما ساچ سىمىلا.
- راڭ سارنىگ، مەللا
 پىچوان، شىد (۴۵)
- راڭ سارنىگ، مەللا
 پىچوان، شىد (۸)
- راڭ سارنىگ، مەللا
 چولان، وار (۳۵)
- راڭ ملار، مەللا
 پىلا، شىد (۳)
- راڭ كائۇلا، مەللا
 چولان، شىد (۲)
- راڭ بوپالى، پىگى
 ئامدو، شىد (۲)

۱. بابى. ۲. وڭ. ۳. چىدن جو وڭ. ۴. ئام. ۵. چىر. ۶. كىچىل، گولھا. ۷. سىچى پولىچى.
 ۸. بىشىن لى. ۹. ئىف ولىي پان سان كىچى وچۇن. ۱۰. ئۇن. ۱۱. مان. ۱۲. لىنچى سىگى
 ۱۳. سون. ۱۴. پىچى پىو آھىان. ۱۵. ھىرون جواھىرون جو خزانو.

سلاطین : سچے بیڑوں کرتے ۔

تُون چا ۽ مان چا ؟

جيون ياترا جي سڃاڻپ لاءِ چار مکيه پند آهن: ٻاهر اٻڻ سڃاڻپ، ٻيهر سڃاڻپ، ٽيون سڃاڻپ ۽ چوٿون سڃاڻپ. ڪيترا انسان آهن جن جو رڳو عقيدو آهي ته جيون جو مقصد آهي ڪاٺ پيئڻ ۽ کائڻ ڪوهڙ. اهي ٽن آهن المس ۽ الوت، جيئن نشعي گتِي ۾ يا سوٽر گندگيءَ ۾ غلباڻي ۾. ڇو ته انهن جو جيون ياترا جي اصلي ۽ بنيادي مقصد متعلق ڪڏهين ڌيان نه ڪونه ڇڪيو آهي. جن سورچو ٿي ڪونهي سي سڃاڻپ ڪٿان؟ سڃاڻپ ۽ سڌو سچو جوڙو ۾ ڇو ڇو نه اڃا دڙو ٿي وڃي ٿو. پر جنهن جيون ياترا جو ڪڏهين نه ڪڏهين، ڪي سچو وڃي ڪيو آهي، ته مان ڪير آهيان، منهنجو اصلي گهر ڪهڙو آهي ۽ منهنجو هٿن گهر سان وهندڙ ڪهڙو هٿو گهرجي، تنهن کي سڃاڻپ جي سڃاڻپ ۽ شناخت اوس ايندي.

ڇا سڃاڻڻ آهي؟ پهرين اهو ته مان هنن وقت ڪهڙيءَ حالت ۾ آهيان؟ منهنجي
ويجاڙ ڌارا ڪٿي آهي؟ ڪي؟ منهنجون ڪامنائون ڪهڙيون آهن؟ من جي مرادن پڄاڻ لاءِ،
مان ڪهڙا قدم کڻي چڪو آهيان؟ ڪهڙن قدمن ڪٽڻ جو ارادو آهي؟ ٻيو ته ڇا اهو سڀ
صحيح ۽ لازم آهي؟ ڇا انهن ويجاڙن ۽ ڪرمن ڪرڻ سان، مان دائما سکڻ واري ڪري
سگهندس؟ ڇا اها جيون، مون کي ياد ڏيڻ جي ويجهو يا ياد ڏيڻ ڪري وهي آهي؟

جي سرچڻ جو طريقو سڄو آهي ته سڃاڻڻ جو طريقو به صحيح هئڻ گهرجي. پر جي حساب جي وانت ئي غلط هوندي ته جواب اوس غلط نڪرندو. وساميل ڏيائي، يا ڀرندڙ مشعل جو اٽو طرف نه اڏده، دُور نه ڪري سگهندو. روشن ڏيائي ۽ سندس سڄو پاسو ئي روشنائي پيدا ڪري، اڏڪار نورمب ڪندو. تنهن ڪري ۽ من به به روشن ڏيئي جي سڀني پاسي سان، سچ جي ڪڙج ڪرڻي آهي. جڏهين پاڻ کي سڄي ۽ طرح سڃاڻيو ٿڌهين ته مولوءَ سميت ٿيندي ته مان ڇا آهيان ۽ هُون کي ڇا ٿيڻ گهرجي، مان ڇا ڪريان ٿيو ۽ هُون کي ڇا ڪرڻ گهرجي، مون کي ڪهڙي ٻُڌ وٺڻ گهرجي ۽ ڪهڙي پٺي ڏيڻ گهرجي؟

هاڻي ابيدو نيون پڌ سائچ جو، سورج چٽا ۽ سڃاڻپ جي بن پدن کان پوءِ پاڻ کي هميشه صحيح سمجهڻ يا بنا ان سان، چوڪ ڏانهن ڌيان ڪرڻ وڃندو. چوڪ تي سوچ ڪبو، چوڪ جو قسم ۽ سلسلو سڃاڻبو ۽ چوڪ جي نامناسقي پاسي ۾ پوءِ چوڪ پيوڙ آس ڪرڻ ممڪن آهي. ڇڻائپ ۽ اڪانڊ سان يا خواه مخواه مناسب نيرائپ سان، چوڪ ڇيٽن من مان نڪري اُچيٽن من ۾ موڙڇو لڳائي ٿي ۽ موقعي مليئي ايترو برگھت ٿيندي. سو سائچ بنا سدر چٽ

مهال آهي. سلخ سان. من صفا ۽ هلكر آهي. ٿو. هڪ ڪوڙ کي ڏيڪڻ لاءِ، ٻيا ڪوڙ ڪهڙا
 پون ٿا پر سڄي ڪرڻ ڪالوڊ، من ٿيڻو ٿئي ٿو. ڪوڙ ڪهڙو آهي ته سچ سهرڪ آهي.
 ائين آساهت ۽ اڃا شڪتيءَ سان، من بدلجي ۽ سڌرجي سگهي ٿو. انهيءَ ڪري صاف
 سارڻ جي سلسلي کي، سري ڪرڻ ڪرنت صاحب پر وڏي اهميت مليل آهي، جنهن مان چوند
 وڃن مٿي ڏنل آهن. اهي پڙهجن ۽ پڙهجن ته پاڻ جو پتو لڳندو.

صاحب سمجهائين ٿا ته اي ٻنڌا، تون پنهنجي من کي ويهي ڇاڄ، مات ۾، ايڪائس
 ۾، غور سان پر غور بنا. ڏس ته من جون آلتون انسانا، انهن اڙهنگارون، ترنگ ٿرالا.
 ڪاهيا تون ڪٿي ٿيئون وسن ۽ ڪٿي ٿيئون پٽڪائين؟ اندازو لڳاءِ ته پنهنجي من جي
 مانڱ ۽ مراد ڇا آهي؟ مرادن حاصل ڪرڻ لاءِ ڪهڙا ڪرم سرچي يا ڪري رهيو آهين؟ ڪام
 وس ٿي، پتو ڪونه ٿو پويجي ته ڏينهن آهي يا رات، پنهنجي آهي يا پراڻي. پوءِ تن سان
 سرپتي نه ملي ته من سان ٿي سهي. پر جي ڪامنا ٿي اڻپوري يا رهجي وئي اڻپوري ته
 ڇڙهندي ڇنڊال ڪروڙ هٿان. ڪنهن سان ڪار ڪند ته ڪنهن سان ويرو وروڙ، سڀ سان
 پالي ڪندين ۽ تهاڻي ڪندين. جي ڪامنا ٿئي پوري ته نه من ٽپس ڪونه ٿئي. لوپ ۽
 لالچ ۾ گهڻي کي گهڻو ڪهي. پوءِ ڏس پنهنجا طريقا ۽ ترڪتاليون! ڪوڙ، ڪهٽ، ڪڍڻ،
 ڊوڪو، دولاب، اٻرڪا، چروڙي، چاؤف، ڇڙهٽ، چٽاڀيٽي. سڀ روا، ڇو جو نئون خوند
 پاڻ ٿو ڪرين. پاڻ لاءِ يا پنهنجن لاءِ. پاڻ لاءِ ته نور ۽ ماپ ٿي ٿرالي آهي!

جي ٻين ۾ ڪو اهڙو اڻڻ ڏسجن ته هوند هل هنگامو ۽ هائيدوس مچائي ڏين. پراڻيءَ
 پچار، ڪلا، ٿنڌا ۽ چغليءَ ۾ پڙ آهن. چالاڪي ۽ چٽراڻي ته ڪو توکان سڪي. پر پٺ آلتجي
 پنهنجي سربر سان، سربر جي. رسن سان، پنهنجن سان، پدارتن سان. انهيءَ موه ۾ پنهنجو
 هوش حواس ۽ سڌ ٻڌ، سڀ ڪم ٿي ويا آهن. ڏٺي ۽ ڏيندن تي پير ٽپن ۽ ڪڏين، هڪ
 نان ٿوي بچي ٿي. ٻاڪنڊ جي پوشاڪ ٿو پائين ۽ ڪفر جي ڪرمت ٿو ڪمائين. رڳي ڪوئي
 مس ڪوٺو سنگ ۽ کوٽا ڪر ٿو. پاپ پڇ، ڪٺا اڻڻ ۽ نمڪيءَ ٻڌيءَ سڃاڻڻ لاءِ آسمرڪ
 ٿي پير آهن. اهنڪار ۾ اچي. پير وائين وائين ۽ آسمان ۾ ٽڪون اڇلائين. پاڻ جهڙو
 ڪنهن کي ڪونه سمجهن. ٻين جو ٿرو سوچن ۽ ٿرو ڪرين. جي ڀلو ڪرين ته نه. بريءَ
 پاوٽا سان. اعليٰ لڪائي. ٿڌي نانڪ رچي رهيو آهين.

نه دان، نه دٻا، نه پراڻيڪار ۽ نه پرمارڪ. پسونءَ کان به پري آهن. اي دشت
 ڪٺ چور، حرامخور، تون ٺيڇ. ڇنڊال ڪتر آهن. ڇا پنهنجا اعمال ۽ افعال آهن؟ ڇڪ
 جهڙو جهڙي رڻ جي ڇانو، تنهن کي سچ سمجهي. ڪهنجي چٽڪي ٿي پلجي، ٿو ڪهڙا
 نه رنگ وڇايا آهن؟ ڏهن ڏنائين ۾ پير ٿو پٽڪن. چاهين ته سڄي دنيا هٿ وس

کرمان. لیا کٽي آلتی پنهجي. رڳو پرماتما آهي پرائو. سو ڇو پائين؟ لائين جنم
آڪيارڪ ٿيو ۽ ورتو ويو. رتن وڪاڻو ڪوڏي ۾. ا. پڪڙ پڪڙ پلاند پرماتما جو، نه شرڻ
ستگور جي، نه سبگه ستن جو ۽ نه رس رام نام جو. پنهجن کي پٽ ۽ پوڏسي پراون سان
پرست. اي بددا. صاحب ٿنهنجي ڇيرون جو اظهار هيئن ٿا ڪن:

- (۱) گلي آئين چنگيٽا - آچاري ٿر پٽاهه
ريسا ڪنهن ٿر پٽاهه - چو شوهه، در ڪڙ پٽاهه.
(۲) فریدا کالي معدي ڪهڙي - کالا معدا ويس
گنهجي پراسا ميع ٿران - لوڪ گهجي درويش.
(۶۱) سري راجه. مڪلا
ڇوٽان، وار (۷).
سلوڪ مڪلا پهل
سلوڪ، شيخ فرید

اي بددا، اها چالاڪي ۽ چترائي، دلها کي کڻي کڻ پل دوکو نه ڏئي پر ڇو چاڻي
چاڻهار آهي ۽ ڇو ٿنهنجي وويڪ ۾ ويپاڪ آهي، ٿنهنجي لکي ۽ ڪرڙي ۽ نظر کان ڪيئن
بجي سگهندين؟ يقين چاڻ نه اندر ۾ هڪ پاڻمرادو ڪنڊوڇ واري. ڪنهن ڪم ڪري رهي
آهي. ڇا ٿنهنجي ڪرم ڄا، بلڪ ويچارن ۽ ارادن ڄا نه ويني هر دم چتر چٽي. اها ئي
آهي ڪرم جي پٿري ڇا پاڻ سان کڻي آئين ۽ پاڻ سان کڻي ويندين. اها پٿري آلي ئي
واچي ۽ آئيدو ڇاڻائيندي. هوندي ٺيڪ نه لڄ پٽ رهجي ايندي پر جي هوندي ڪسي
نه وري جوڻين ڇا دڪ پوڳائيندي. عادل ڇو عدل ۽ اس اٿلر ۽ اٿم ڇڏي آلتی.

اها اوگهڙ سمجهي ۽ سچائي، شرميان ٿو، پڇتايان ٿو ۽ ڳوڙها ڳاڙيان ٿو. سائين ۽ اڳيان
سجندو ڪري سڃيئون ڪريان ٿو، من جون مدائون وانگيئون ڪريان ٿو، بدائون ۽ برائون
سليان ٿو نه هي دين بدڙو، هي دين دٻائون، مان پايي، ڪنهن ۽ هڪڙو آهيان. اها
وچايم نه ڇوڻي، وچايم، ڪي ڪمن ڪمايم. هاڻي بدائي ۾ تن هيٺ ۽ اڻ هيٺ آهيان. نه
رهيو آهي ست ۽ نه شڪتي. پر حرص حواس مان من نڪري نه ٿو ۽ لال ۾ لڳي نه ٿو.
من جو غلام بڻجي. ڀڳوان جو پاڻو پلجي ويندو آهيان پر ڀڳوان کي پنهجي پاڻي ۾ آڻڻ جو
آرڙ ٺاهڻ ڪريان ٿو. ٻاهران عهد اقرار ڪريان پيو، سائين ۽ پر سک ۽ صدق ڄا. پر اندر
۾ پرست لڳل اتم بدائون سان. اهي طلبي پيو آهي طلبيان. سوار ٿي ٿي سوار ٿي. ضمير
تي زائون ڪري ڇڏي اتم. مٽي ۽ ٺي موهجي. هير و هٿان ڇڏي ڏاڍو اتم. پوءِ مهب جو
میلاب ڪيئن ماڻيندس؟ رڳو رس ۾، اخلاق ۽ اهم اصولن جو انگهن ڪندي، ڪا به
هڪ يا هلاڪي مهسوس ڪونه ٿو ڪريان. هيرا ڦيري جي هير پئجي وئي آهي. پر ڪرني
جي پريچ ۾، مدش ڇيرون جو مقصد ٿي ميسارجي ويو آهي. ڌاروڪ آستانن تي ڌڪا پيو
کان. پر من جي رڳي ماها جي رنگه ۾ لڳي پيني آهي. ڪڙ ڪپڙي وانگر، من کڻ ڪٽ ۾

تئين ڪؤاس لڳائي وينو آهي. ٻيو هتان پڪاڻي هٿ واهاري. وڪاري وندڙ ۽ ورؤنھ ۾
وشرام پايان ٿو. دنيوي دعويٰ دؤر ٿئي نه ٿي. ٽي جو تپايل آهيان. رجي ۾ رتل آهيان
پر ستي کان سڪايل آهيان. ميري ٿري ٿرڪ ٿئي نه ٿي. اندرون غير غرق ٿئي نه ٿو.

هي منڙا مالڪ، مان منڙان. اچي ڪٿي ڪريو آهيان ۽ ڪهڙا ڪرم ڪريان ٿي؟
ٿنھجو اُٺس ٿي، مانڻ جبر ملير جو وڪارن وهيلي وٺرت وڃاير. هاڻي پنھنجي نوسان
ڪهڙي تشبيھ. ڪريان؟ مان ٿرگڻ ٺيڄ نه ٿو ٿئي ٺڌان، مان ميرو مدو نه ٿو ٿي اڇو اڇل،
مان پايي. ايراضي دراجاري نه ٿو ٿي پت پان، مان ڪوڙو ڪپڙي نه ٿو ٿي سڄر سڄ. مان
اُڇاڻ نه ٿو ٿي چاڻاڻ، مان پُڻاڻ نه ٿو ٿي ايل، مان عيمدار نه ٿو ٿي عادل. مان
ايرحمي بيقياسي نه ٿو ٿي رحمان، مان سندن ساڻو نه ٿو ٿي سرو سمرت. مان پيندو نه ٿو ٿي
پر تپال. ٿو ٿي نه مان ڪٿي؟ مان لوهه، لڳر نه سون ٿيان ۽ سوني ۾ سمانجي وڃان.

هي دٻار، ڪرپاڙو، مهر ڪر مُون مسڪين ٿي. منھجي ڪر ٿو ٿي ڪوڙو ڪيو
آهي، مونکي مهڻي هاب ۽ وطن وهڻو ڪيو آهي. پنھنجي ڪٿي ۽ جو ڪٿو ٿر ٿر ٿيان.
پن ڪي ڪهڙو ڏوهه ڏوراپر ڏيان؟ سڀ اربع خطا منھجي نه پئو ٿي پاران پن ڪي ڪو
ڪيان؟ ڪرم جي قضا جو قسم مان چو قصور ڪيان؟ ها مان ڪلچو، ڪوهيارو ۽
ڪاڻيارو آهيان. ڏٺي ۽ جي در جو ڏڪيل ۽ ڏڪايل آهيان. منھجا ڏوهه ڏنگاڙن نه
ڏس، منھجا عيب اوڻاڙن نه ليڪ، منھجئون ڪلفتون ڪهڙو ٿو ٿي، وڃاڻ، منھجا
نقص نظر انداز ڪر. مڊان ڪري ملزم آهيان پر من جو مظلوم آهيان. هاڻي نه پيارا پوئير،
ٿنھجو پلانڊ پڪڙي پيو ٿو پڪارون ڪريان، پڇڻاڻ ڪريان ۽ پراشچ ڪريان. رخ جو
رليل آهيان. هاڻي هوس جي حوالي ۽ اڳيان پيو ٿو هنجون هاريان نه ستر ڪر ستار، آڻ
اڳاڙو آهيان. ڏيکهار، مونکي ڏيڪ. آسائتي جي عنايت اڳاهه. قناعت جي قؤم بخش.
هڪڙو سفر آهجو، اوکو ۽ اُٿانگر، پيو اٿر بار بدن ۽ پريان جو نه ٿيون آهي پڏاي جو
بانمٽال. پوءِ اي پالڻ، پتڻ ٿي ڪيئن پاس پوندس ۽ پار ڪيئن پهچندس؟ هاڻي پئون
ميت مڊاڙن منھجئون. پاڻ رهيو ٿي، اچي منھجي راهه جي رهندا ڪر نه وطن وري،
مارن سان ملان. سالي سونهون ٿي ۽ نه سفر سڻاڻو ٿئي. اها آهي مُون عاجز جي عاجزي.
آڙي نيزاري. العجا عبادت ۽ والسيءَ در ويٺي. مان برابر آهيان، ڪرم هيٺ، هيٺ،
نيچ، نڪر، پاني، پاڪندي. منھجا اوڳ ۽ عيب اٿي اڳڻيا. شرن آڻي جي لڄ پت
وک. حجت نه ٿو هلايان. عدل ۽ انصاف جي منطق جو منڪر آهيان. سو ڏني ڏپ. فيض
۽ فضل لاءِ پتڻ جهليو اٿر. جهولي پر منھجا جهولي لال. گناهه بخش، سمع ۽ شڪتي
منھجي نه سمارڪ پايان، سڌري سڌو ٿي هلان.

- (۱) همري اؤگۈ بېمە بېمە - بېمە بار بار هر گۈل لى آوي
 ئۇن گۈلۈنا هر هر دال - هر آبي بخشي ليم هر باوي .
 رايۋ ملام، مھلا بھلا
 شېد (-)
- (۲) هر لېچ هر لى هېل مە، چۇلې - ئۇن شېد سوارلھارا
 آلر چىن لھان ئۇن لارل - سچ ناري نارلھارا .

هي كرتار كرپالو، نېھجي مەر سان، مۇن سرچيو آهي، سچانو به آهي نه سلبو به
 آهي . هالتي سدرچل جي سمجهه ۽ ساجهه كهي . مان نېھجو آهيان، مۇنكي نېھجو كر .
 وطن لاء پير ئو واجهالان . آس اكير اتر نوسان ملخ جي . ترق آهي، لينا آهي . لاف اتر
 نېھجي . پاڻ ڏانهن چڪ نه ڳچي ۽ چا ڳت گون ۽ ترشا جا ڳنڍ چيڙون . نېھجو اُٿس
 آهيان، نېھجو قطرو آهيان پر پاڻ پلجي، اوديا ۽ اڳيان جي پڙدي پٺيان، پيو ليو پسن
 جيان جهون گهاريان ۽ پيو اٿون پوڳيان . لھي پڙدا هئا نه آمهون سامهون ليدن، مھان مھن
 ملاهي ليون . نېھجو كرڻ وري جهتي جذب گريان . نو جيان لپي، نېھجو جس ڳايان ۽
 نېھجو جس وڌايان . من جون نمناون ۽ ترشائون ترڪ ڪري، جبر جمائون جي ديهر
 جي بدن مان چوڻڪارو پائي، هڪ هر هڪ لپي وڃان . ڪال جي دائري کي اورانگهي،
 مومت لپي فتح پايان، اکند جومت جو جهنڊو جهللايان، جهولي لال، جهولي لال مانيان .

هي پڳس وڃل، نيمت ئو نېھجو آواز اٿار، وراڻي وراڻي، اتر ڏور ۽ پال پلايو .
 دائر جي دڙ تي دعا اڳهاڻي . اُندر پر اعلان آيو . دلبر جو دلاسو بهتو . ڪرڻ جي تسلي
 ملي . اهديش مان اڳڙ آيو . اُٿل اعتقاد جاڳو . نه جو ساڌڪ، صاحبن جي سمجهال چئن پدن
 جي پيروي ڪري ئر، سرچي . سچاڻي ئر، سچاڻي، سلي ئر ۽ سلي، سڌري ئر، نېھجي
 پرماتما پاڻهي پاند پئي ئر . جو جيؤ . اهي نصيحت آمير هاديءَ جو هدايتون عمل ۾ آڻيندو،
 سو هن پوساڪر مان ترپي پار پوندو ۽ هن پو الله لوگ جون اوليؤن ماڻهندو . آدم اسانجو
 اهدو ۽ مدد مولل جي ملندي . لائين پڙشارف، پراڻڊ ٺاهيندو .

انهيءَ آسري ۾، من بندي جا به پاڳ کُٺن ۽ ڪرم پندو ڪالين نه اهوئي آدم جو
 اڌڪاري لقي ۽ واحد جي واڳ وهڻو پئي . سچو سالڪ به لائين آواز ٺاڙون ڪندو آهي نه
 هي منهنجا پرائيف، مان هوند پاڻ پڇاڻيان ۽ پاڻ پڇاڻي توکي پاڻ . پايان . اصلي آهيون
 نه اڪ نه شال لپي به وڃون اڪ . فنا لپي هوند فرق مانيان . محبوب ۾ ملي شال مشاهدو
 ماڻيان . من جي اوت جي آڏي آئي نه ڏني اتر . هالتي هوند، من جي موت جي مرج
 ماڻيان . من اها منگي جي مانگ منظر لڳي نه مالڪ ۽ منگرو پئي ملي وري هڪ لپي
 وڃن، اصل لپي وڃن ۽ ثقلي نقش ۾ نقاب ٺاڙو لپي وڃن . سس وڃن !

پاڻو ٻيو

من جي
موٽ

باب پهريون.

پرماتما پرکرتي.

(۱) بي آنټ بادشاه.

(۱) اُنټ نه صفتي کهن نه اُنټ - اُنټ نه کړلي دي نه اُنټ
 اُنټ نه وېکړل سطل نه اُنټ - اُنټ نه جاپي کيا من مش
 اُنټ نه جاپي کيا آکار - اُنټ نه جاپي پارا وار
 اُنټ کارو کيني بللاه - ناکي اُنټ نه پالي جاهر
 اِه اُنټ نه جاپي کوه - بهتا کهن بهتا هوه
 وډا صاحب اوچا ناء - اوچي اوچر اوچا ناء
 اوت اوچا هوي کوه - بس اوچي کوه جاپي سره
 جهوت آپ جاپي آپ آپ - نانک ندرې کرمي دانک.
 [چپ صاحب، مکلا پهلا، پوږي (۲۴)]

(۲) سَنک سَنک مهيش سمانا - شمع ناي نرو مرم نه جانا
 سَنک سَنک - رام رديم ساني. (اک وها)
 هډومان سر کر سمانا - سُرپ سُرپ نهې کن جانا
 چار بيد آر سرف پُرا - کمل پت کمل نهې جانا
 کهر کهر سر پرمي ناهي - پکر لک رام رديم سولاي.
 [راجن دناسري، کهر صاحب، شبن (۱)]

۱. گڼ. ۲. کر ترپ. ۳. د سږ. ۴. چانو وچي. ۵. مرضي يا مطلب. ۶. روپ. ۷. شروعات.
 ۸. پکارين لاء. ۹. جيترو کهنو. ۱۰. آسان. ۱۱. مهر. ۱۲. کرپا يا کرم.
 ۱۳. بخشش. ۱۴. برهما جا پت. ۱۵. شمع نانک. ۱۶. راز. ۱۷. جهوتا. ۱۸. لندر ديوتا.
 ۱۹. راجا مهاراجا. ۲۰. لچمي جو پتي، وشو. ۲۱. چرن.

(۳) موما لہ جائڻہ، ٻيڏ - برهمي ٺهي جائڻہ، ٻيڏ

اوتار لہ جائڻہ، اُنس - پرمسَر پار برهم بي اُنس

اُٻي کس آب جانج - سَن سَن اُڙو وڪائڻج.

(۱. ۰)

شدڪرا ٺهي جائڻہ، ٻيڏ - ڪروچس هاري ديو

ديوتا ٺهي جائڻہ، مرم - سڀ اُڙو اُنڪ پار برهم.

[راڳم راهڪلي، مڪلا پنجوان، شبد (۳۶)]

(۴) ددرس ڪرڪج وسيا سوه - وڪٽ وڃاري سو ٻنڌا هوه

ددرس هي ٽيمس ٺهي پاء - جان ٽيمس پاء نه ڪهي نه جاء.

(۵) لال ڪوپال دڻيال رنگيلي - ڪهر ڪنهر بي اُنس ڪروڻدي

اُڇ اُٿا، بي اُنس سواهي - سر سر هٿ جيون جيٿ.

(۶) ليڪا ٻڙ ٻيڇي جي ليڪي وچ هروي-اوھ اُڪر اُڪر چر شبد سڏهروي

اُن دن سچ شبد سالاھي - هور ڪره نه ٽيمس پاو ٿيا.

(۷) سڏا ڪاڪد بن راج ٿلما - ليڪا ڪٿ جي هبوه ٻن

بي اُنس اُنس لہ جاء پاڻيا - ڪهي ٿالڪ چرن سرن.

(۸) پرودگار اُٻار اُڪر - بي اُنس ٺون

چنا ٻڃاڻا سچ - چمان پهر مرون.

(۹) ٻيڏ ٻڙهي ٻڙهي برهمي هاري - اڪر ل ٺهي ٽيمس پاڻي

ساڌڪ سڏ ٿرھ ٻلائي - لي بي موهي مائي

دس اوتار راجي هوه ورتي - مهاديو اُڙو ٺا

ٻن بي اُنس لہ سائير تيرا - لاه ٿنڪي ٻيڙا.

سري راڳ، مڪلا

چرٿان، وار (۴)،

سلوگ مڪلا ٻهلا

راڳ مالجه، مڪلا

پنجوان، شبد (۹)

راڳ مالجه، مڪلا

ٽيجا، اشتهدي (۱۷)

راڳ آسا، مڪلا

پنجوان، چنس (۴)

راڳ آسا، شيخ

فريد، شبد (۱)

راڳ سوهي، مڪلا

پنجوان، شبد (۴۹)

۱. حالت. ۲. چر ٻڙي ٻڙي، ٻن ڪي ٻڌاين ٿا. ۳. پيد. ۴. ڳولهي ڳولهي. ۵. ليڪا کان

ٻاهر. ۶. مانڪ ٻهيءَ جي اُتر سمي ۾. ۷. سچو انسان. ۸. آند روپ. ۹. من، واڻي

اندرون جي ٻهچ کان پري. ۱۰. ڪروڙ. ۱۱. ڏينهن رات. ۱۲. ٻيو ڪوبه. ۱۳. ٻروڙي.

۱۴. سڀ وٿراھ. ۱۵. ڪلڪون. ۱۶. وايو يا هوا. ۱۷. ٻڪري. ۱۸. مائيا جي موھ، ۾ ڦاٿل.

(۱۰) چوڪڇ هُئا سڀ ڪڇ نُجھ ٿي - ٿيري سڀ اُسدائي

ٿيرا اُڪَ نه ڄاڻا ٿيري صاحب - مِي اُنڌي ڪيا چتوڙي

ڪيا هُون ڪڙي ڪڙي ڪمِ دِڪان -

مِي اُڪَ نه ڪٽا ڄاڻي

چروڙ ڀاري سرونڀي آڳان - رِل ٿيري وڏيائي.

راڳ، بلاول، مهلا پھلا،
شجد (۱)

(۲-) ایشور اکت، الگم آھی.

(۱) گوت جوني مهري آر جا - پوڻ پڻ اڻيڻ

چند سورج د غني نه ديگان - سړي ستر نه لاند

ہی ہری ہرمس لا پری - ہہ گہرڈ اکا لاء
سانچا لڑکار لہج لاء

سُڻ سڻ آڪڻ آڱڻا - جي پاڙي هڪري طماع. (۱.۰ ر.)

کُسا کُتِیَا وَارَ وارَ - یَسُوعَ یَسُوعَ یَا

آکي سیتی جالینا - پسر سیتی ولساء

ایہی لہری قیمت لیا پوچھ - ہن کیوں آکا لاء

ٻڌي هـ راڳي جي پُرا - سي آسماني جاء

لدری کسی نہ آؤدو۔ ابا کی پیتا نہ کا

یہی تیری قیمت نا پری - ھے کیڑا آکا نا

لازم کاغذ ایک مٹان - پڑ پڑ کیچی پاء

مَسْئَلَةُ الْأَوَّلِيَّاتِ - لِكُلِّ بَعْدِ جَاءَ

ہی ٹیری قیمت لا پری - ہٹے کیوڈ آکا لاء۔

[سري راجہ، محلا پھلا، شبد (۲)]

(۲) نُونُ أُجْتُ - كَعْتُ جَاء

گور شبد مارو - من ماهِ سماء

١٢ ليري گسٹ اُنیکے - قیمت نہ، ہاے

۱۲ جس کی باہی - ۱۳ س ماہ سہ ماہی

١٢ ليري اڪھ ڪٿا - گور شبد وڪاڻي -

[راجہ گوڑی، مکلا قیجا، شبد (۸)]

۱. کروڙين زرهه. ۲. هرا ئي گذوان ڪندو هجان. ۳. غشا. ۴. ڄاڳرت، اوستا ۾ هميشه هجان. ۵. لڇا. ۶. پاڻ کي ڪهي ٽڪر ٽڪر ڪريان. ۷. جنڊ ۾ پيسجان. ۸. باهر. ۹. آڏمان. ۱۰. هڻين سان هنڊايان. ۱۱. ڪرت ۾. ۱۲. پرامنا. ۱۳. ڪت ڪوڙ کان بهري. ۱۴. اُڻڪڻيا. ۱۵. سمانجي وٺي. ۱۶. وڇيل آهي.

(۳) ڪوٽ ٿراڙي ڪوٽ ٿلا - ٿيرا ڪوٽ صراف ٻلاوان
 ڪوٽ ڪروڙ ڪي ٻه. ٻڪيا ليرا - ڪي ٻه. مل ڪراوان
 ميري لال جيٽ - ٿيرا اُنڙ نه جاڻان
 تون جل ٿل هٿيل پر ٿر لڙا - تون آبي سَرَب سماڻا. (۱. ۰)
 من ٿراڙي چم ٿلا - ٿيري شيو صراف ڪماوان
 گهٽ هي پيتر سو شه ٿري - ان ٻڌ چم رهائوان
 آبي ڪنڊا ٿرل ٿراڙي - آبي ٿرل هارا
 آبي دٻڪي آبي ٻوڙهي - آبي هي وڻجارا
 اُنڌا لڳ ڏاڍ ٻرديسي - ڪن آوي ٿل جاري
 ناڪي سنگ ٿاڻڪ رها - ڪٽ ڪر مڙا ٻاري.
 [راڳ سوڙهي، مڪلا ٻهلا، شبد (۹)]

راڳ ڪوڙي، سڪمي
 صاحب، مڪلا ٻجوان،
 اشهددي (۳) ۱۶

راڳ سورڻ، مڪلا
 ٻجوان، اشهددي (۱) ۱

راڳ، ٻلاول، مڪلا
 ٻجوان، شبد (۲)

(۴) جا ڪي ٿرلا ڪي مٺ ٿاڻ - سگل ديڙهاري اڙگاه
 پٺا ڪا چم نه جانئ ٻوڙ - سگل ٻوڙي آڻي سڙ.
 (۵) ڪن ڪهڻي ڪٽ دٻڪي ٿاڻي - ڪر ٿا اڻڪ اڪڻ
 ڪر ڪر بند سالاهي ٿاڻي - چس ٿي جانئ ٿڪ.
 (۶) اٿل ڪٽ ٿوليا جاء - دڙا هوءَ ٿي سوڙهي ٻاء
 ٿس ٿي دڙا ٿاهي ڪوڙ - ٿس ٿي قيمت ڪڪڙ هوءَ.

۱. ساهمي. ۲. رت. ۳. ڪوٽيان يا گهرايان. ۴. قيمت يا ملهه. ۵. پاتال ۽ آڪاس. ۶. پراور
 آهين. ۷. سڀ پر سمايل آهين. ۸. هردي. ۹. اُنڌرو. ۱۰. ٿراڙيءَ جو ڪنڊو. ۱۱. واپاري.
 ۱۲. گهٽ ڏاڍ وارو يا ڪسنگ پر ڦاٿل. ۱۳. مڙڪ، مڱڊ. ۱۴. اُنڙ. ۱۵. ٻئي چڏيو آهي.
 ۱۶. سڳو. ۱۷. سار وستر. ۱۸. پيو ڪر. ۱۹. سمجهي سگهجي. ۲۰. ڪهڙي نموني.

- (۷) نَمَري اُنْبا نَمَوي پَر پِ جانَه - هَر كِه نِ سَكِي هَر گُني
جَمَسِي نَمَ نَمَسي پَر پِ نَر هِي - گُسن جانَه پَر پِ اُنْبي .
- (۸) قِيَمَت كِه نِ جانِيئِي - سِچَ شاه اَدُولِي
سِنَ سَاذَكِ كِيانِي ذِبانِيئا - كُورُ تَدُ نَر نَرِي.
- (۹) نَمَري سَنَ سَنَ سَنَ سَپِ نِروئا - نِروئا سِچَ نام پَر ميسرا
نَمَري كِيت اَوَكِت لَهِي جانِيئِي - اَنُ جانِيئِ لار وِكانِيئِي.
- (۱۰) كَمَ كَمِيئِي كَمَ اَكِيئِي - جانِي سِچَر سِچَ
كُورُئا كَمَنا كار سَپِ - اَلَكِ اَنُ اَكَمَ.
- (۱۱) اَلَا اَلَكِ نِ جانِي لِكيا - كُورُ پَرُ دِينا مينا
كِه كِه ميري شَنُكا ناسِي - سَرُپ نَرُجَن دِينا.
- واڳه نَت لارا نَر، مَهلا
چولان، شبد (۵)
- واڳه مارو، مَهلا
پندوان، وار (۲۳)
- واڳه بسنت، مَهلا
پهلا، شبد (۲)
- واڳه ملار، مَهلا پهلا،
وار (۲۴)
- واڳه پوپائي، كِهبر
صاحب، شبد (۳)

۱. موما. ۲. لوکي کير نوري سگهندو؟ ۳. صدیون. ۴. پهچ کان باهر استی. ۵. علم بنا.
۶. بیان کړو. ۷. گیان. ۸. شک یا پرم ناس ئي ویو. ۹. کهمت کهمت. ۱۰. انتر جامي د نمر.

(۳) کير ڪٽ ڪري سگهندا؟

- (۱) ڪيائڻ ڏيان ڏن جاڻيئي - اڪٽ ڪهاويءَ سرءِ
سڦليو بُرڪَ هر پهاڙَ لا - چانوَ گھڙيري هوءَ
لعل جو پهر ماڻڪي - گور پنداريءَ سرءِ .
- (۲) اڪٽو ڪٽيئي شبد سهاويءَ - گورمٽي مَن سچو پاريءَ
سچو سچ روڙهه ڏن رائي - اڪٽ مَن سچ ونگاڙ ٿيا .
- (۳) ڏاڍي ڪٽي اڪٽ - شبد سَرارِ پا
نانڪ گڏ گهٽ واس - هر جيءَ ميل پيارِ پا .
- (۴) اڪٽ سنسار پڪار سھسي مهر - ٿر ٿر برهم گياڻي
جسٺه جگه پيمائي هر رس - اڪٽ ڪٽا ٽن چاڻي .
- (۵) برهمي ڪٽ ڪٽ - اڪٽ نه پائيا
رام پڪٽ - پڪٽي گهر آنيا .
- (۶) اڪٽ لھتا پيد چيئي - ڪڇ ڪڇ پائيو پيد
اڪٽ پيد مَن پيد پيو - پائيو اڀنگ اچيد .
- (۷) ٽين گھڙان ٿيري جڳهه هي اڪٽر - چاري ٿيرا ڪاڻي
گور هوويءَ ٽان ٿورم پڊ پائينيءَ - ڪٽي اڪٽ ڪهاڻي .
- (۸) ٿورا پلا ڪڇ گسڙ ڪھيئيءَ - ڏيسئي برهم گورمڪ سچ لھيئيءَ
اڪٽ ڪٽي ڪورمٽ ويچار - ڪل گور سنگ پهاڙ پاڙ .
- (۹) اڪٽ ڪهاڻي ٿي جاڻي - جس آپ پوپ ڪرپا ڪري
اڪٽر ليٽا ٿر نه مونا - ڪل ڪليشا دڪه هري .

۱. شبد جو ٽپ . ۲. چئن پڌارن ڏيڻ وارو وڻ يا برڪش . ۳. تازو يا سائو . ۴. چمڪن لاءِ . ۵. سٿورو
جو اُڀدش . ۶. جهڙ يا اچارڻ . ۷. پري پڪٽ . ۸. پوئجي حاصل ڪيل . ۹. پرم ۽ وڪار .
۱۰. فرق مڃي وڃي ٿو . ۱۱. اڻ ڏٺو ڪرڻ . ۱۲. ناس رهس، اڪال پرڪ . ۱۳. گروءَ جي اُڀدش
جو ويچار ڪري . ۱۴. پوڄل ساڪر مان ٿري پار يون لاءِ . ۱۵. جهڙ وڻ جي ڦيري کان آزاد ٿي ويا .
۱۶. مشڪلائون ۽ تڪليفون . ۱۷. دڪه ۽ درد سڀ ناس ٿي ويا .

- (۱۰) تون بي اُنٺ ڪو وڙ لاڄاڻي - ڪور پر ساد ڪو شبد پڄاڻي
 لڀال ٻُڙ ڪو ميري پر پ دائي - جس ڪو جٺا وڙ نه، تر جاني .
- (۱۱) من ٻُڙ ڌو - ڪور آڳي
 ڪور پر سادي - مڃي اڪٽ ڪٽيڪا .
- (۱۲) ٺاهه آڻي سنگ داسي - مڃي پڪي هر ڪي پاڙي
 اڳاڙ ٻُڙ اڪٽ ڪٽيڪي - سهج پر پ ڪٺ ڪاڙي .
- (۱۳) وڇهه موڙ ڇڪاڻيا جا هر پائيا - هر ڪاڻ من پاڙي
 اُن دن ڪٺ ڪاڙي ٺه ساڄي - ڪٽي اڪٽ ڪهاڙي .
- (۱۴) اڪٽ من آڏو سر ڇهارو - وڙ پاڳي ڪور پائيا
 گهٽ گهٽ هر پر پ ايڪو سرامي - ڪور مڪر اڪٽ ڪاڻيا .
- (۱۵) اُنڪ شبد وڃي دن رالي - اُوڪٽ ڪي ڪٽ ڪور مڪر جاني
 ٺه جلي جا شبد پڄاڻي - ايڪو وڙ رها نر پاڻي .
- (۱۶) هر ڪي پڪي ڪر هر جن پاڻي - اڪٽ ڪٽه من منڊه سڻي
 اُن ڇا ٺاڪ ڪر ڪر ڪر ڪر ڪر - ڊڪ ڪاڻي ڪاڻهارا هي .
- (۱۷) سڻ سڻ آڳي ڪٽيڪي پاڻي - سڻ ڪهڙيڪ ڪو اُنڪ لاڄاڻي
 ڇاڪڙ اڪٽ ڪاڻي آڻي - اڪٽ ڪٽا ٻُڙ ٺاها هي .
- (۱۸) اُدش ڪر ڪر ڪر ڪر ڪر - مل ماذر اڪٽ ڪاڻيا ٺا
 اُنڪ شبد ڏس ڏس ڏس ڏس - نه اُمرف ٺام ڇيائيا ٺا .
- (۱۹) ٽيري قدر ٺوڙي جاڻه - اُوڙ ٺوڙو جاڻي
 جس ڪر ڪر ڪر ڪر ڪر - سڻي ٽهجيڪ پڄاڻي .
- (۲۰) آڻي ميل لئي اڪٽ ڪٽيڪي - سڄ شبد سڄ پاڻي
 ٺاڪ ساڄي سڄ سڻي - هر ڪا ٺام وڪاڻي .

۱. ڄاڻائين ٿو. ۲. ٻڙي. ۳. پٽي. ۴. وڙي ٿي. ۵. ڪن ڪيان. ۶. سولائيءَ سان.
 ۷. هر هردي ۾. ۸. ڪورو جي سڀا ڏنارن. ۹. لاهي. ۱۰. ايشور. ۱۱. پٽڪندڙ.
 ۱۲. روڪي ڪو. ۱۳. سمجهاڻي يا مٺ ڏني. ۱۴. لڪل. ۱۵. بي اُنڪ. ۱۶. ڏهون
 دروازو جتي پرمانا جو واسو آهي. ۱۷. توڪي. ۱۸. چوي ٿو.

— لهجي ٻڙهجي ٿو يا ٻڙهجي ٻڙائجي ٿو، سو سندس وستار جو ڪو ئي اٽلاڪاڻو
حصو آهي. ڪٿي ڪا برت جو آندارو لڳائي سگهندي؟

انهيءَ ڪري، جي ناستڪ آهن سي چولدا آهن نه پر مائتا هجي نه انهيءَ جو آئو
لهي سگهجي. جا وِستو ڏسڻ ۾ ٿي ڪونه ٿي اچي سا هوندي به ڪٿان؟ جا وِستو آهي
ٿي ڪانه، تنهنجو آئو ڪٿان لهو؟ بيان ڪٿان ڪري سگهيو؟ هنن جي راءِ موجب
هيءَ سمورو برهمانڊ قدرت آهي جا ڪنهن قانون مطابق پئي هلي. جهڙو ڪارڻ نهڙو
پوءِ ۽ جهڙي ڪري نهڙي پري ڪو يا. اهي مَرڪ اهو نه ٿا سمجهن نه قدرت جا آسان
جي اکين اڳيان پريست آهي سا ڪنهن نه خلقي هوندي ۽ جو قانون قدرت کي هلائي رهيو
آهي، سر ڪنهن نه رچيو هوندو؟ ناستڪ لڙڪار ڏسي به ناڪار ڪندا!

ڏينهن جو تارا ڏسڻ ۾ نه ايندا آهن نه ائين چٽو ڇا نه تارا آهن ٿي ڪونه؟ ڪاري
پاڻيءَ ۾ لڙڪا سڀايل آهي پر ڏسڻ ۾ ڪونه ايندو آهي ۽ ڪير به مڪڻ هوندو آهي پر ڏسڻ ۾
ڪونه ايندو آهي. جيئن ڏسڻ بنا به وِستو موجود رهي سگهي ٿي، نهڙيءَ طرح پر مائتا
ڏسڻ بنا به هروقت، هر هنڌ، هر ڇيڙ ۽ هر حالت ۾ موجود آهي ۽ وڃي رهيو آهي. جيئن
ڪن طرحين سان تارا ڏينهن جو به ڏسي سگهجن ٿا، ڪاري پاڻيءَ مان لڙڪي ٿوڙو
ڪري سگهجي ٿو ۽ ڪير مان مڪڻ ڪڍي سگهجي ٿو، تيئن ساڌاناڻن داتارن، ساڌڪ پر مائتا
کي ڏسي ۽ پاڻي به سگهي ٿو. پر اڄ ساڌانا ۽ صدق ۽ سچائي ڪٿي آهي؟

ناستڪن، ڏور جي ايتري هاڃي ڪانه ڪٿي آهي جيتري آستڪن. ڏور جي ٿالي
۾ ايترو نه ڪوڙ، ڪٽ، ڀاڪڻ ۽ ڀاپ وڌي ويو آهي ۽ ٻاوا ٻانڀڻ، ساڌو فقير ماڻهن کي
ايترو نه پيرن ۾ ٿلڻي رهيا آهن، جو اصلي سڪو ڪم ٿي ويو آهي پر ٿلڻي سڪو عام ڇاڙو
ٿي پيو آهي. نتيجو اهو نڪتو آهي نه ڪي ويچار ٿا ۽ ناستڪ، ڪي رهڻيءَ ۾ ناستڪ نه
ڪي گهڻيءَ ۾ ناستڪ. ڪو ورلو پر مائتا جو پيارو، الوڪڪ دنيا جو ٻاشد هوندو جو
آندڙ سان اورڙن اوري ۽ آندڙن آئيني ۾، ايشور جو آئينو ڪري ٿو. باقي مڙ پئي مڏس،
ناستڪ نهڙي آستڪ، آندا آئي يا لالچ وڃان، ساڳئي پڙ ۾ جهولي جهليندا آهن. وان سان
ڇا به چرن پيا باقي آندڙ ۾ نه ايمان آهي، نه احسان آهي ۽ نه انسانيت آهي!

پر جن جن به الاهي آئينو ٻالو آهي سي به عبرت ۾ اچي ويا آهن ۽ سَن ۾ سماجي ويا
آهن. ڪڇ ڪڇن ڪونه. ڪڇندا ڪيئن جڏهين ڪٽ ڪري نه ٿا سگهن؟ صاحبن سمجهائيو
آهي نه برهما، وشنو، مهيش، ڏهه آوتار، سد ساڌڪ، گياي ڏيالي، هر ڀي آوڏو،
گرهستي، سياسي، انهن سڀني مان ڪنهن به ايشور جو پُورو آئو نه ٻالو آهي. ويد، پُران،
شاستر، مڙيو، ٻستڪ ۽ ٻوليون ۽ پر مائتا جو پُورو پتو ڪونه لڳائي سگهيو. هر هڪ

ٻنهي ٻنهي اٻڙ يا آرموڏي آهر مهيا ڪئي آهي پر جس ڪندي ۽ اهر پڻ پڪاريو
آهي نه پر مائتا اڪٽ ۽ اٽڪ ۽ اکر ۽ اڪوچر ۽ اٻار ۽ اڪال آهي ۽ ڪنهن به اُنٽ نه پائو چو
نه ايشور تي اُنٽ آهي ۽ بيحد آهي ۽ ڪوررُ ٿانڪ ديو جن فرمائين ٿا ۽

(۱) ڪيا هون ڪٿي ڪٿي ديڪان - مڃي اُڪٽ نه ڪٿي جائي
چو ٿو ڀاويءَ سڙي اڪان - ٻيل ٿيري وڏيائي ۽
واڳ ٻلاول ۽ مھلا
ٻھلا، شبد (۱)

(۲) ڪٿي ڪٿي ڪٿي اڪٽي ۽ - چاڀي سڃو سڃو
ڪرلا ڪٿي ڪار سڀ - ٿانڪ آڀ اڪٽ ۽
واڳ ملاو ۽ مھلا ٻھلا
وار (۲۴)

اُنٽ ٻلا ٻوندو ڪٿان؟ ڪا ايشور ڪي شروعات آهي يا اُنٽ ۽ چر يا مروت ۽ ماڻ يا
ٿور؟ هُو هڪ ٻوند ۽ سڀاڻي آهي نه هُن ڪي سڀ ساڪر به سڀاڻي ڪونه سگهندا ۽ هُو ٻاون
چاڙو آهي نه به ٻن ٻوانگهن سان ساري سرشتي مايي سگهي ٿو ۽ پر مائتا وڏو آهي نه اڻڻڻو
به آهي ۽ غائب آهي نه ظاهر به آهي ۽ ٿو ڪن آهي نه سر ڪن به آهي ۽ ري ٿالي آهي نه هن
جا سوين لالا به آهن ۽ پر اهر مڃو نه سرشتي آهي نه لاشڪ سرجههار يا اُٻائيندڙ به آهي ۽

۽ ايشور جي هستيءَ لاءِ ٿاڻيئون گهرڻ مڙڪتا آهي نه ٿيڻ ڪٿو آهي ۽ پر مائتا ڪي
ڀاڻ لاءِ دماغ جي دلبازيءَ جي درڪار ڪانه آهي پر هردي جي وشواس جي ۽ ايشور
جو اُنٽ ايشور وٽ ئي آهي ۽ پر پر مائتا جي ۽ ڪنهن ٻنهي پياري پوٽي تي پرستائيءَ
سندس اڏيانڪ اڪ ڪولي ۽ نه هُو به سڃاڻ شريف جو ديدار ڪري سگهي ٿو ۽ پوءِ
ڪو ڪنهن روپ ۽ ڪو ڪنهن رنگ ۽ نه ڪو سڃاڻو وشو سڙو ۽ صاحب فرمائين ٿا ۽

(۱) ٿوري اڀا ٿوري ٻڌ ڄاڻهه - هر ڪو نه سڪي هر ڪٿي
جڳسي ٿو ٿڌي ٻڌ ٿو ٿڌي - ڪن ڄاڻهه ٻڌ ٿو ٿڌي
واڳ ٿانڪ نارائين ۽
مھلا چوڻان، شبد (۵)

(۲) ٿوري قدر تڙهي ڄاڻهه - اڙ نه دڙجا ڄاڻي
چسو ڪر يا ڪوهر ٿيري پياري - سڙي ٿڌي ٻڌ ٿو ٿڌي
واڳ ٻسپي ۽ مھلا
ٻنچوان، شبد (۲۰)

۽ جنهن تي رب جو رحم ٿئي ۽ اهوئي ڪرڻ جي ڪٿي ۽ ڪٿا ڪري سگهندو ۽
۽ چاڻي سمجهائيندو ۽ پر اهو سالڪ ڪنهن کي سمجهائي؟ اُهوئي سائين جي سڌاريل ڪٿي
جنهن کي سڪ ۽ صدق آهي ۽ ٿڌ ۽ ٿڌو آهي ۽ عشق ۽ اڪير آهي ۽ جي پوئين جي
ٻنڌ جا ٻانڌ پٽڙ آهن ۽ جي فڪر ۽ فرائن ۽ فنا ٿيل آهن ۽ ٿن سان ٿي سالڪ سچ سچ سچ ٿا ۽
وانون ٻڌائين ٿا ۽ ڊڳ لڳائي ٻار ٻڄائين ٿا ۽ هر خيالي ۽ هر شريڪي ڪن هڪ ٻئي جي
نڙ ڏيک آڻي ٿي ۽ ڏاڍي جذبات جاڳائي ٿي ۽ رُوح رعاڻ ڪرائي ٿي ۽ راز ڪولائي ٿي ۽
چئي آهي راز ڪن ٿا اُهي خود رب رهيو ٿي ۽ رحم جا مينهن وسائي ٿو ۽ سرسبز ڪري ٿو ۽

(۲) پرماتما کيئن ۽ ڪڏهين پيدا ٿيو؟

(۱) ڪوڙو سو وٺا وقت ڪوڙو - ڪوڙو ٿي ڪوڙو وار
 ڪوڙو سو رڻي مائه ڪوڙو - چم هڻا آڪار
 ويل نه پاليا پندئي - چر هروڻ ليڪ ٻاراڻ
 وقت نه پاليا قاد پيا - چر ليڪن ليڪ ٻاراڻ
 ٿي وار نا جوڳي جاليج - رڻ ماھ نا ڪوڻي
 جا ڪرنا سڙئي ڪو ساڳي - آبي جاليج سڙي
 ڪو ڪر آڪان ڪو سالاھي - ڪو ڪوڙي ڪو جاڻا
 نازڪ آڪو سڀڪر آڪي - اڪ دڙ اڪ سڀاڻا.

[جپ صاحب، مڪلا پھلا، پڙهي (۲۱)]

(۲) لک ڇورا سڀھ ڇوڻ مھ - اُرمب ٿند ٻھ ٿناڪو ري
 پگھ ھيٺ اُڙار ليھو ھي - پاڪ ٻندو ٻھڙا ڪو ري
 ٿر جو گھٽ ھٿ ٿند ڪٿ ٿندن -

ٿند سو ٿندن ڪاڪو ري
 ڏرن آڪاس دسو دس ناھي -

ٿب ٻھ ٿند ڪھان ٿو ري؟ (۱۰۰)

سڱت ٺھي پڙيج ڇوڻ ٺھي آوي -

ٿام ٿر ٺجن ڇاڪو ري

گير ڪو سرامي اُٿسو ٿاڪو - ڇاڪي ماڻي نه ٻاھو ري.

[راڳ ڳوڙي، ڪير صاحب، شبد (۷۰)]

۱. پرگھت. ۲. قاضي. ۳. سرستي. ۴. وڇي آھي. ۵. بيان ڪرڻ. ۶. ھڪ ٻئي کان پاڻ
 کي سڀاڻو سمجھي ٿو. ۷. جوڻيڙوڻ. ۸. پٽڪي. ۹. سري ڪرشن جو پٽا. ۱۰. ويچارو.
 ۱۱. پرماتما سري ڪرشن جو اُڙار ڌاري ٿند جو گود جو پٽ ٿيو. ۱۲. ڏھ ڏسائون.
 ۱۳. مشڪلا. ۱۴. ما. ۱۵. پي.

(۳) هَمِر زِيرِ زَمِينِ - پِيرَا مَشَانِڪَا رَانِہَا
مي رَوَد بادشاهَا - اِيَزُو خُدا
ايڪ تُئي ايڪ تُئي.

نہ ديُو دانُوا نرا - نہ سَد ساڌڪا دُرَا
اَسب ايڪ دگر کُئي - ايڪ تُئي ايڪ تُئي
نہ دَاڏي دَهِد آدمي - نہ سَمب زِيرِ زَمِينِ
اَسب ايڪ دگر کُئي - ايڪ تُئي ايڪ تُئي
نہ سُر سَس مَنڊلو - نہ سَمب دِپِ نِه جَلُو
اُن پُوڻ لِر نہ کُئي - ايڪ تُئي ايڪ تُئي
نہ وُڙق دَسب اَکسي - هَمارا ايڪ اَس وُسي
اَسب ايڪ دگر کُئي - ايڪ تُئي ايڪ تُئي
پُرندِي نہ کُراهِ زَر - دَرخس آب اَس کَر
دَهِد سَئي - ايڪ تُئي ايڪ تُئي
نَانڪ لَلار لَکيا سَوء - مِيَت نہ ساڪي کَوء
کَلَا دَرِيغ هَرِيغ سِرُوئي - ايڪ تُئي ايڪ تُئي.

[راڳم مانجهه، مڪلا پهلا، وار (۱۳)، سلوڪ]

۱. اسين سڀ. ۲. مسالو، مقام پر. ۳. مشانج. ۴. راجاڙون. ۵. هلي ويا، مري ويا. ۶. باقي.
۷. پرماتما. ۸. دلپس. ۹. زمين تي لکندا. ۱۰. تڏهين پيو ڪير قائم دائم آهي؟
۱۱. انصاف ڏيندڙ. ۱۲. سب لوڪ. ۱۳. سچ. ۱۴. چنڊ. ۱۵. تارا. ۱۶. بيت. ۱۷. پاڻي.
۱۸. هوا. ۱۹. ٻئي ڪنهن جي هٿ ۾ آهي. ۲۰. پڪي. ۲۱. ٿاڻو ڳنڍ ۾ ڪونه آهي.
۲۲. وڻ ٺڻ. ۲۳. پرماتما ئي دانار آهي. ۲۴. قسم ۾. ۲۵. شڪتي بخشيدڙ يا ڪسيدڙ.

(۴) آپا آپا آباڻون - کده هسور نه ڪوئي
منا مسورم آپ ڪري - جي ڪري سو هروڙي
 کده آڪاس نه پائال هي - نا ٿري لروئي
 کده آبي آپ نرڪار هي - نا اوپ هروئي
 جڏه س پاوي ٿوي ڪري - س ان اور نه ڪوئي .

[راڳه گوجري، محلا ٽيجا، وار، پوڙي (۱)]

(۵) اکم رگم گرم چم پاس - چامه چوم ڪري پرسا
بجلي چمڪي هوءَ آند - جهه پوڙي پوپ بال کوهد
لهه جيٽ رام لام لڏو لاکي - جوا مون چولي پوم پاڪي . (۱۰۰)
آبون آون سٺ من هي پوپ - هوئي ڪون کاوه کيت
آند شيد هومت جهنگار - جهه پوڙي پوپ سري کوپال
کنڊل منڊل منڊل منڊا - ٿو استان ٿين ٿري کنڊا
اکم اگرچر هيا آپ آنس - پار پاوي کو ڌولي ڌرميت
ڪڏلي پوپ ڏوڏ پرسا - رچ پنڪج مه ليو نواس
ڏاڏا ڏس دل آپ انترمنيت - جهه پوڙي سري ڪملاڪيت
ارڏ ارڏ مک لاکو ڪاس - سن منڊل مه ڪو پرسا
اوهان سورج ناهي چنڊ - آڏ پرنجن ڪري آند

-
۱. صلاح مصلحت . ۲. کڏهين . ۳. ٿي . ۴. لوڪ . ۵. پوڪريءَ جو ٻيڏا ٿيڻ . ۶. عجيب .
 ۷. قلعر . ۸. سري ڪرشن . ۹. پرماتما پرشور . ۱۰. اڻڄ لسيچ .
 ۱۱. ڏٺي ، آواز . ۱۲. ٻيڏا ڪيا . ۱۳. هردي . ۱۴. اندر . ۱۵. پرماتما . ۱۶. ڪپوڙي جو .
 ۱۷. ڪل . ۱۸. سورج جي روشني . ۱۹. ڏوڏ . ۲۰. اکرن جو منتر . ۲۱. هيٺ . ۲۲. مٿي .
 ۲۳. دسوين ڏنار .

سو برهمند پُند سو جان - مانسروور ڪر اشدان
 سوهن سو جاکڻ هيءَ جاپ - جاکو لهه نه هوءَ پُٺن آر پاپ
 اُٺن ٻن گهاٽ لهي چاٽر - اُٺر نه پاتيعي ڪور ڪي شام
 ٿاري نه ٿري آوي نه جاء - سُن سهج مِي رهيو سماء
 مَن مَڌي جانيءَ جي ڪور - جو بولي سو آبيءَ هوءَ
 جومِ منتر مَن اُسٿر ڪريءَ - ڪه ڪهر سو پراي ٿريءَ
 [راڳ پيرء، ڪمير صاحب، اشدادي (۱)]

- (۶) ٿاپيا نه جاء - ڪيتا نه هوءَ
 آبي آپ - لِرَنجن سِوءَ
 (۷) سچ ڪنڊ ڦسيءَ لِرَنڪار - ڪر ڪر ويڪي ٽندر ٺهال
 نئي ڪنڊ منڊل ڦر پند - جي ڪر ڪٽي نه اُنس نه اُنس
 (۸) آهڻ آپ - آهڻ اُپائيو
 آهڻ پاپ - آهڻ ماڻيو
 (۹) مَريءَ نه بيسيءَ - آوي نه جاء
 نائڪ سدھي - رهيا سماء
 (۱۰) لا اُس پاپ نوي اُس ماڻيا - اهو اُپائيو هونا آيا
 پاپ پُن ڪا اُس لپ نه لاکي - گهٽ گهٽ اُنتر سدھي جاکي
 (۱۱) ڪيتر يا ڏن گهٽ ڪهائيا - ڪيتر يا ڏن سُن سمانيا
 ڪيتر يا ڏن ڏندڙو ڪارا - آبي ڪرنا پُرڪٽرا
- چپ صاحب، مهلا
 بهلا، ٻوڙي، (۵)
 (۳۷)
 واڳ ڪوڙي، مهلا
 پنجوان، ٻاون اکري،
 ٻوڙي (۱)
 واڳ ڪوڙي، سڪمي
 صاحب، مهلا پنجوان،
 اشدادي (۶) ۱۲
 واڳ، گولند، مهلا
 پنجوان، شبد (۲۱)
 واڳ، مارو، مهلا
 پنجوان، سولهو (۱۲) ۱۰

۱. سرپر بر. ۲. ايشور بر ڌيان لڳاء. ۳. گرمي، لهه. ۴. چانو. ۵. ٿر يا اوسٿا. ۶. ايڪاگر.
 ۷. اُستاپن ڪيل. ۸. بهاريل. ۹. برهمند. ۱۰. پي. ۱۱. ماء. ۱۲. ڊوراٽن جو دٻو. ۱۳. جهيل.
 ۱۴. سيمادي. ۱۵. اڻندھ. ۱۶. پُرگهت ٿيو.

(۵) پرکرتي جي پيداش.

- (۲۴) { پيچ پادشاهه پرميسر - ويڪڻ ڪٿي پُر پئج ڪيئا
 د بکي بوجهي سڀ ڪڇ ڄاڻي - اُتر ٻاهر رو رهيا.
- (۲۶) { نبي اڙي ڪيلڻ لاڳا - چوڙڙ ڪيئي چار جُڳا
 جيئ ڄڻ سڀ ساري ڪيئي - پاسا ڀاڙل آپ لڳا.
- (۳۰) { واري رو رهيا سڀ - جيتي ڪيئي جيتا
 جنت آهه ڏنڊي سڀ لائي - گرم هوڙا ٽن نام لڳا.
- (۳۲) { وڙي واسدرو پرميسر - ويڪڻ ڪٿي جن ويس ڪيئا
 ويڪي چاڪي سڀ ڪڇ ڄاڻي - اُتر ٻاهر رو رهيا.
- (۳۴) { هاهي هرو نه ڪوئي دانا - جيئ آهه جن رڙڻ دينا
 هر نام ڏاڙو هر نام سماڙو - اُن دن لاهه هر نام لڳا.
- (۳۵) { آڙي آپ ڪري جن چوڙي - جو ڪڇ ڪرڻا سر ڪر رهيا
 ڪري ڪرائي سڀ ڪڇ ڄاڻي - نانڪ ساڙو ڪها.

[راجه آسا، مڪلا پها، پتي]

(۲) آڪار مندلي ڌڙڻ سبائي - اڙي گڻ چنڊوڻا
 بون وچولا ڪرڻ اڪيلا - جَل نبي اڙي هون
 پئج نڪ ڪر پُٿرا ڪيئا - ڪرڻ ملاوا هون
 چند سورج ڏي جري چاڙها - جهه نڪ پيتر واکي
 دَس پائڻ پئج سنگيتا - اڪي پيتر سائي
 ٻن ٻن هٿ پاڙو ڏکاڙو - سڀه نراري پاڳي

۱. سنسار جو پيدا ڪرڻ. ۲. سار بون ۳. ڀارا. ۴. ڪرڻا، ٻاجهه. ۵. پرڪڻ. ۶. لاپ. ۷. شاعر.
 ۸. گرم پُٿري. ۹. پُٿرو. ۱۰. ڪرم. ۱۱. بون لڳا. ۱۲. ڏيپڪ. ۱۳. اُندر بون. ۱۴. پئج
 وڪار. ۱۵. سر بر جي اُندر. ۱۶. سپاء. ۱۷. ٻولي.

گهر گهر نُسرت هوري دِن راي - گهٽ گهٽ وڃي تورا
 اٽڪ لڇاڙهه ايڪ پُراوهه - اٽڪ آءِ جاءِ هـره دُورا
 ڪهڙو نازڪ سر بهڙ نه ٿاچي - جس گور ڀڄي پورا.
 [راڳه رامگاني، مڪلا پنچوان، شبد (۷)]

(۳) سُن ڪلا اُڀرنجڻ ڌاري - آپ نرالمر اُڀر اُڀاري
 آهي قدوت ڪر ڪر دٻڪي - سُنه سُن اُڀاندا
 پوڻ ٻاڻي سُنئي ٿي ساڄي - سرشت اُڀاءِ ڪاڻيا. ڪڙ راڄي
 اُگن ٻاڻي جيٽ جهوت ٿاري - سُنئي ڪلا وهاندا
 سُنه برهما ڀشن مهيش اُڀائي - سُنئي ڦر ٿي جگ سهائي
 اس بد ويڇاري سو جن پورا - جس ملهتي پور چڪاندا
 سُنه سُهت سُرور ٿاڻي - جن ساڄي ويڇاري آهي
 ٽس سب سر مدوڻا ڪرومڪ ناوچ - ڦر بهڙ جون نه ٻاندا
 سُنه چند سورج ڪٽاري - ٽسڪي جهوت ٿر پوڻ ساري
 سُنئي اٽڪ اُڀار نرالمر - سُنئي ٿاڙي لائدا
 پريوڻ ساڄ - ميڪلي مائيا - آپ اُڀاءِ ڪهاندا
 سُنه ڪاڻي سُنه ٻاڻي - سُنه اڇي سُن سمائي
 اڇي چلب ڪيٽا سر ڪرني - بساد شبد دٻاندا
 سُنه رات دِنس ڏءِ ڪيٽي - اوڀس ڪپس سکا دٻي
 سڪا دٻي هي اُمر ايتا - ڪرومڪ ڇي گهر پاندا

۱. ناچ. ۲. ٿر ٻون، واڄا. ۳. پٽڪن لا. ۴. پوماتا جي آڦر شڪتي يا سرورپ جهن مان
 ساري سرشتي اُنهن ٿي آهي. ۵. لاهي شڪتيءَ کي شائتي، مات. ۶. ٻڙي. شونيه يا بلڪل ڪڇ،
 نه به سڏيو ويو آهي. ۷. سرور. ۸. ٿرمل، اُٺر. ۹. تلاءُ. ۱۰. آڪاس. ۱۱. سماڌي. ۱۲. ميخ.
 ۱۳. ڪاڻي. ۱۴. ڪوروءَ جي اُڀڀس سان.

سَامَ وَايدَ رُڱُ جِڙُ اَلُ رِيڱُ - بَرَهِي مُرَ مَيا هِي بَرِي رِيڱُ
 نَاڪِي قِيَمَتَ كِهَ نَه سَكِي ڪو - رِيڱُ بَرِي جِيءُ بَرِ لَاندَا
 سَنَدَه سَوِي پَاتَالِ اَبَائي - سَنَدَه يُوڱُ رُڪِي لِيءُ لَائي
 اَبِي ڪَارِڱُ ڪِيئا اَبَرَنور - سِپَ لِيرو ڪِيئا ڪَمَاندَا
 رُڱُ ڪِرَ سَتَ ڪَل لِيرو چَيا - جِيرو مَرِڱُ هُوَمِي دَڪَ پَيا
 جِيرو ڪَرِبا ڪَرِي هَر ڪُورَمَ - ڪُڙِ چَوِي مَڪَتَ ڪَرِاندَا
 سَنَدَه اَبِي دَسِ اَوَازَا - سَرِشَتِ اَبَاءَ ڪِيئا پَاسَا
 دِيءُ دَانُو ڪُڙِ ڪَنڊَرِپَ سَاجِي - سِپَ لِيڪِيا ڪَرَمَ ڪَمَاندَا
 ڪُورَمَ سَمِجِيءُ رُوڱُ نَه هُوِي سَاجِي ڪُورِڪِي پُوڙِي جَاطِي جَن ڪَرِي
 جِيءُ جِيڪَتَر مَڪَتَ پَرِانِڱُ - سِرَ مَڪَتَ پَچِيا پَسِ پَاندَا
 پَنجَ تَتَ سَنَدَه پَرِگَاسَا - دِيءُ سَچِو ڪَرَمَ اَبَياسَا
 پَرَا پَلا دَه مَسَتَ لِيڪِي - پَاپَ پَسِ پَرِجَاندَا
 اَلَرِ سَتِگُورَ پُرَ ڪَ نَرِالي - شِدَ رَتِي هَر رَسِ مَرِالي
 رَدَ پَسِ دَسَ ڪِيان ڪُورُو لِي پَائيءِ - پُوڙِيءِ پَاکَ مَلااندَا
 اَسَ مَن مَيا ڪَ نَه نِيَمَهَن ڪَهِيئا -

ڪَرِي پُوڙِيءِ ڪِياني ڪَرِهَ لِيءِ
 اَسَا مَنڊَا هُوَمِي سَهَاسَا - نَرُ لَوِي ڪُوڙُ ڪَمَاندَا
 سَتِگُورَ لِي پَائي وِيڇَا - سَنَ سَمَڌَ سَچِي ڪَهَرِ پَارا
 لَالِڪَ نَرَمَلُ نَآدَ شِدَ دَن - سَچِ رَامِيءِ نَامَ سَمَاندَا

[راجہ مارو، محلا پھلا سولھو (۱۷)]

۱. س. ۲. آسرو. ۳. وسارو، بيان. ۴. منزل. ۵. ڏاڪو. ۶. سدائين. ۷. مس. ۸. شڪ، سنس، ڪمان. ۹. انسان. ۱۰. سمع، ٻڌي. ۱۱. پرماتما. ۱۲. مڌر باڻي يا ساز. ۱۳. ستگور جي شبد جي ڏني ۽ ڌيان.

- (۴) ساڄي ٽي پوٽا پيا - پوٽي ٽي جل هوءَ
 جل ٽي پوٽو ساڄيا - گهٽ گهٽ جروڻ - هوءَ
 نروڻ مل مٿا نا ٿيئي - شيد رٽي پسي هوءَ .
- (۵) جيئ جئس سڀ ٿڌ اڀائي - جئ جئ پاڻا ٽي ٽي لائي
 سڀ ڪڇ ڪيٽا ٿيرا هروڻ - ٺاهي ڪڇ اسڙا جيئ .
- (۶) اڄ پر پڇ ڪيل ڪيٽا سڀ ڪري - هر ڪري سڀ ڪل ڌاري
 هر اڪو سوڻ ورتي جڳ اٿر - سوڻ ڪيئي اڪڪاري .
- (۷) ٿڌ سرجي ميداني - دڪ سڪ ٻيٽهارو
 ٺاري ٿرڪ سرجيئي - ٻڪ مايا موڙ ٻسارو .
- ڪاٺي پاڻي ٿيڻا - ديه جيٽا آڌارو
 قدورف ٽڪر ڇاڻيا - سڄ ٺيڙهارو .
- (۸) انڊج جيجر سٽج اٿڻج - پرڀ ڪي اڄ ڪرڻ
 ڪرڻ ڪماون سرب ٿل - وڙيئي هر ٿرڻ .
- (۹) اول الله ٺور اڀايا - قدورف ڪي سڀ بندي
 اڪ ٺور ٽي سڀ جڳ اڄيا - ڪون ٻي ڪو مندي
- ٺوڳا - پور نه پوڙه پائي
 خالق خلق، خلق مه خالق - پور رهيو سرب ٺائي .

۱. پيدا ٿيل ٻسارو. ۲. اسانجو. ۳. ڏاڳو. ۴. چڪي ٺو. ۵. بنائي آهي. ۶. پر ٺوري. ۷. زهر. ۸. نياءَ ڪاري. ۹. آني مان پيداش. ۱۰. جهري مان پيداش. ۱۱. ڀڳهر مان پيداش. ۱۲. زمين مان پيداش. ۱۳. بيان ڪرڻ گهرجي. ۱۴. ايسرو جي مايا کي سمجهي. ۱۵. جروڻ. ۱۶. اي لوڪو. ۱۷. پرماتما. ۱۸. مخلوق، ساڙي سرشتي.

پرماتما ۽ پرڪرتي .

• چيل آهي تہ خلق آهي تہ خلقيدڙ خالق آهي يا پرڪرتي آهي تہ پيدا ڪندڙ پرماتما آهي . هاڻي جي پرماتما آهي تہ سندس پيدا ڪندڙ ڪير آهي ؟ انهيءَ سوال جو جواب سري گرو ڪرنت صاحب ۾ دوج ٿيل آهي ، جنهن مان چؤنڊ وچن مٿي ڏنل آهن . صاحب سمجهائين ٿا تہ پرماتما ڇر ۽ موه جي سلسلي کان اڳي آهي ، هُو ماءُ پيءُ مان پيدا ٿيا ڪونه آهي ، هُو پاڻ مان پاڻهي پرگهت ٿيو آهي ۽ هن پاڻ کي پاڻهي اڻپيو آهي . و ، هن جي خُود پيدا ٿيڻ جو تہ آهي سال جو پتو تہ مهيني جو ، تہ نوابخ جو ، تہ ڏينهن ، تہ رات جو ، تہ وار جو ، تہ وقت جو ، تہ ويلا جو . جو اڪال آهي ، آدي آهي ، آخر آهي بناسي آهي ۽ اڃوڻي آهي ، ان جو اُنت ڪٿان لهجي ۽ لظهار ڪيئن ڪجي ؟ گورو ارڃن ديوجن ، خود زاد خدا ٻايت هيئن فرمائين ٿا :

- (۱) آپن آپ - آپهه - آپهه
 آپهه - آپهه - آپهه - آپهه .
 راڳ گروڙي ، ٻاون
 اڪري ، مڃا پڄوان ،
 پوڙي (۱)
 واڳهه مارو ، مڃا
 پڄوان ، سولهه (۱۲) ۱۰
- (۲) ڪيتر يا دن گهٽ ڪهائيا - ڪيتر يا دن سَن سَمائيا
 ڪيتر يا دن ڏنڌو ڪارا - آبي ڪرنا پرگتو .

پرماتما جو نواس سچ ڪنڊ جي سَن مندڊ ۾ آهي جتي اُتهد شبد جي جهنگار وڃي ٿي ۽ جتي اُمرت ڌارا وهي ٿي . انهيءَ شبد جو سر ۽ انهيءَ ڌارا جي وهڪر ، هر انسان جي اندر ۾ موجود آهي . پرماتما سرُوڀاڀڪ آهي . سندس نواس جو نقش ، هر هردي ۾ هموار آهي . هُو هتي ۾ رمي وهيو آهي تہ هتي ۾ وسي وهيو آهي . گهٽ گهٽ جو والي آهي . پاڻ تہ پيو هرهند وسي پر جڏهين بدو کيس پسي ! ڏس بددي جا ڀاڳ !!

جيئن صاحبن پڪاريو تہ ايشور بي اُنت ، اڪت ، ائل ، اکر ، اگوچر ، اڪال ۽ اُپار آهي تيئن هُو هيءَ ۾ اُپديش ڏين ٿا تہ پرڪرتي ، سرشتي يا سندس بي اُنت آهي . وساد آهي ، عجب آهي ، عبرت آهي ، اچر آهي ، اسرار آهي ، جوڙ آهي ، جسد آهي . مطلب تہ مالڪ بي اُنت تہ سندس مائيا ۾ بي اُنت . جيئن جيئن انسان اُنت لڳائي تيئن تيئن بي اُنت ٿيندي وڃي . هڪ ڳجهه ملي تہ ان مان اٺيڪ نوان ڳجهه نڪرن . ڳجهن بڻيان ڳجهن جي کوچ هلندي رهي پر ڳجهه ختر ٿين چوڻا ؟ ڏس ايشور جو اسرار !

سانسدانن جو چوڻ آهي تہ روشنيءَ جي رفتار هڪ سيڪنڊ ۾ اٽڪل ۱۸۰ لک ميل

آهي ۽ تنهن هوندي به ڪي اهڙا تارا آسمان ۾ آهن جن جي روشنائي پورائي ۽ ٽائين بهرحال ۾ ورهيه ٿي وئي. هاڻي ڪو حساب لڳائي سگهندو ته اهي تارا ڪل ڪيترا آهن ۽ ڪيترو آسان ڪان پري آهن؟ ڪو زمانو هو ته هڪ لائچي دؤر ٻين سان تارن جي ڳڻپ ٿيندي هئي، جنهن سان تارن جو هڪ هڪ جهڳٽو، فقط هڪ تارو ئي ڏسڻ ۾ ايندو هو. پوءِ نيٺ سؤ لائچي دؤر ٻين ٺڪتي، جنهن سان جهڳٽن جا ڪي ڪي وڏا تارا اڳ ڏسڻ ۾ آيا. هاڻي ته هڪڙو پتلوءَ آيو ته ڪيترا آهن جنهن سان ڪي وڌيڪ تارا جهڳٽن ڪان اڳ ڏسڻ ۾ اچن ٿا. پر تارن جي پوري ڳڻپ اڃا ڪانه ٿي سگهي آهي، جيتوڻيڪ پيري پيري تارن جو انداز اڳئين کان وڌيڪ ڏسڻ ۾ اچي ٿو. جي تارا جهڳٽن ۾ اڃان به هڪ ڏسڻ ۾ اچن ٿا، سي به ڪروڙن جي تعداد ۾ آهن ته ڪل تارن جو جدا جدا تعداد ملي سگهندو؟ هن اعداد و شمار جي علم ۾ به مختلف انگ پيا پيش ٿين.

ٻه هزار سال اڳ، ٽوليمڪ سڌاڻ موجب، ائين سمجهيو ويندو هو ته آسمان جي پورائي ساڍي سترهين جو مرڪز آهي ۽ هاڻي چيو وڃي ٿو ته ائينڪ سرشتيون آهن، جن سڀني کي اڳ لڳ ڀڳ پنهنجون پوريون، سج ۽ چنڊ تارا آهن. ۱۹۵۰ع ۾ سائنسدانن آسمان جي سرشتي جي ماپ جو ڪجهه اندازو لڳايو هو پر انهيءَ ليکي ۾ ڪا چوڪ ٿي وئي هئي، جا اُنن سالن کانپوءِ ۱۹۵۸ع ۾ لڌي، جنهن کان پوءِ چيو ويو ته آسمان جي سرشتي جي ماپ اڳئينءَ ماپ کان اڻوڻي آهي | سج ۽ چنڊ جي عمر جا ليک لڳايا ويا آهن ۽ هاڻوڪن ليڪن موجب سج جي عمر ۴۷۰ ڪروڙ سال ۽ چنڊ جي عمر ۴۵۰ ڪروڙ سال ڳڻي وڃي ٿي. وڌيڪ چوڻ ٿا ته سرشتي ٺهڻ جو سلسلو ۱۵۰۰ ڪروڙ سال اڳي شروع ٿيو هو. آخر اهي ليک بدليجي بدليجي ڪتي پهنديا تنهن جو اندازو لڳائڻ مشڪل آهي.

سائنسدانن اهو به ڄاڻايو آهي ته هڪ لک ڪروڙ تارن ۾ ڪو هڪڙو تارو مس آهي جتي جان وارا جيئڻ رهندا هوندا پر اهڙا تارا به اٽڪل ڏهه ڪروڙ هوندا جتي جان وارا جيئڻ رهي سگهن ٿا. چئبو ته آسمان جي دنيا جا تمام وڏي معلوم ٿئي ٿي سا ڪروڙن دنيائن مان فقط هڪڙي آهي. هن ٻاري ۾ ڪيترن ڪتابن ۾ حيرت انگيز حقيقتون ڏنل آهن، جن مان به دلچسپ ڪتاب آهن:

(1) Of Stars and Men by Harlow Shapley of Harvard University.

(2) The Creation of the Universe by George Gamov of Colorado University.

هيءَ ذڪر انهيءَ ڪري ڇيڙو ويو آهي ته جن جو صدق ۾ هٿيڏو ڪونه آهي پر انگن ۾ اعتقاد آهي، سي به ڪوجنائون ڪري، انهيءَ نتيجي تي آخر پهتا آهن ته ڪالهم جي حقيقت اڄ شڪ آهي سگهي ٿي ۽ -جان ڪوڙ ۾ بدليجي سگهي ٿي. پر صدق،

هئا ن جي ۽ اڄوڪن جيون جي سولائيءَ سان مشاهفت ٿي سگهي ٿي؟ جڙ مان جان پيدا ٿي. جان کانپوءِ من ۽ من کانپوءِ ٻڌي. جڙ پرڪرتي ۽ جا جزا آهن: من، ٻڌي، اهر ياڙ ۽ پنج نسا، (پوڻ، پاڻي، اگني، ڌرتي ۽ آڪاس). انهيءَ کي اُٻا پرڪرتي به چئبو آهي. پراسا پرڪرتي ۽ مان جيست جياور پيدا ٿين ۽ چيتن پرڪرتي ۽ مان انسان ذات. پرڪرتي ۽ وري شبد، سرش، روپ، رس ۽ گند جون پنج خاصيتون شامل ٿيون. کي، رجي، ستي جا ٽي گڻ، سمايل آهن ۽ تنهن سان گڏ اُنڪ ٿيندو. جهڙوڪ سڪ، دڪ، ليڪي بدي، روشني اوندھ، وغيره وغيره. پرڪرتي ۽ چر پر پنج ڏاڍو پيچيدو آهي.

وري ڏس ته پرڪرتي ۽ چر پر پنهنجي جواهر منشا اُٿلر به هُو بهو چٽيل آهي. اهيئي نسا اهيئي خاصيتون، اهائي چيستن، اهيئي گڻ ۽ اهيئي ديد. رڻا هڪ پر بيشمار ٿي اُٿلر وچانئون. سورج، چنڊ، مارا ۽ پرڻي، پاڻ پر ٿلڻا نسا، اُڙغيي ڪش سان، جڪڙ يا پيا آهن. واس پيا وچالن ۽ اُٿلر پر اُچي ڪڏهن ڪڏهن اڪ چپ واند پيا ڪن. آسمان هيٺان ڪيئن سج، چنڊ، مارا ۽ پرڻيون پڙ ٿيڻو اُڻو ڪنهن کي ڪونهي. پرڻي تي ڪيئن ساگر ۽ ٿڌيون، جبل ۽ ماڻهيون، بيت، ۽ اُپٽ، جهنگل، وڻ، پت، وڻ ۽ پُٺا، جيست ۽ جاتو، پُٺو ۽ انسان. ڪي وڻ ٿل ٿين ته ڪي چاتو، ڪي پُٺا ڪا نه پُٺا وٺن ته ڪي جان ڦوڪين ۽ ڪن پُٺن پر انساني شناخت نه ڪن انسانن ۽ جانورن جون جدا ٿيون. زمين پر ڪاٺيون ۽ ڪوھ. ڪاٺ ٺڪري پاڻي نه ڪٽان ٺڪري پيٽرول، ڪٽان ڏاڙو نه ڪٽان ڏوڙ، ڪٽان هيرا نه ڪٽان لعل ۽ ڪٽان ڪٽلئون نه ڪٽان ٺانگ. آڪاس پر جيٽو، پاتال پر جيٽو، پرڻي ٿي جيٽو. هر جيٽو پر به جنسون، هڪ ٿر ته ٻيو مادي. انهن ٻن جو چر ۽ موم چر سلسلو جاري رهي. چر ۽ موم به پرڪرتي ۽ جا چٽڪ پاڇا آهن.

ڌرم جي ڦاڙون، مڌو ۽ ڪنور ٻاڙي سرشتي ۽ جي واڄ لاءِ ضروري. وقت ٿي ٿين ۽ رات، سڀني ۽ گرمي، روشني، اُٿلر، مڌو، مومون، جهڙ ۽ مينهن، پرڪ ۽ لاٻاڙا. وري ڪڏهن سوک نه ڪڏهن ٻوڏ ٿئي، ڪڏهن ڏوڏ نه ڪڏهن جبل ڦاٽي، ڪڏهن پماريون نه ڪڏهن ڏڪار پون، ڪڏهن حادثا نه ڪڏهن جنگيون لڳن، مالڪ جي مڌو سڀني لاءِ موجود آهي جيئن سج جي اُس پر مالڪ جي ڪنور ٻاڙا به سڀني لاءِ ضروري آهي. نياڻ هجي پُرو ۽ سڀني لاءِ ساڳيو، بنا ڪنهن ٽيڙڙائيءَ يا اُچ ٽيڇ جي پيد جي. انهيءَ ڪري نياڻ کي اڏو ۽ ڪنور ڪوٺيندا آهن. وٽا ۽ سته به انهيءَ کي چوندا آهن. سڀ انهيءَ نياڻ اڳيان من ٿا، چاهي راضي يا ناراضي سان.

سواي بنڊا، پهرين اُٿي سرجهڙا، پوءِ سرشتي ۽ ٻڌڙيءَ پر اُون. توکي چٽ پر ڌارڻا کي پهرين سرجهڙا، پوءِ سرشتي ۽ ٻڌڙيءَ پر اُون پاڻ. مٿان ڏس ته خود مطلب ۽

جی کنڄاڻاڻ ۾ پهرين پاڻ پڙجين ۽ پوءِ سرشتي سا به پاڻ لاءِ ۽ پڇاڙي ۾ سرجهڙاڻ. مڙنا ۽ ڪنورنا جي ماڻ جو مڪمل ۽ اڻهي ٿيندي آهي ۽ اعلان ۽ اعلان تي. جيون پاڻا جو لاهو به وائو رستو اٿئي. سوچي سمجهي صحيح سڙڪ ڳولھ جو نه جهڙي سڙڪ ۽ سڙ لاهڙي سڻاڻي ۽ سڻاڻا ملند. جو جو پوکيندين سو سو لڏين. مڙچن مان ماکي ڪاڻ ٺڪرندي.

سو پرماتا پاڻمڙادو پيدا ٿيو ۽ پاڻ مان پاڻمڙادو پرکري پيدا ڪيائين. سندس شڪتي ۽ ڪلا، پرکريءَ ۾ به جذب ٿيل آهن. پاڻ بي اُتس ۽ بيحد آهي نه پرکري به، بي اُتس ۽ بيحد آهي. اي پيدا، تون به بيحد جو جزو آهين ۽ ساڳيءَ شڪتيءَ ۽ ڪلا سان پراڻو آهين. سرشتيءَ ۾ سائين ۽ سيڪي رچيو آهي. تون سيڪيءَ جو حقدار آهين ۽ سيڪيءَ ۾ حصيدار آهين نه تون سان گڏ ۽ تروانگر، سڄو سنسار به لائين حقدار ۽ حصيدار آهي. پر تون چاهين ٿو ته هي فقط مونکي هجي ۽ هو ڀڳو مون کي ملي. اها من جي منورائي جا ”نقط“ جا فرق ۽ ”رڳي“ جا روڙا ٿي وڃي. سا سيڪيءَ مان سڄ ڪندي ۽ آباديءَ کي اڇڙ ڪندي. سنسار تي پراڻو ٿيندو حصيداريءَ جا حق آهن پر سنسار جا توکي به حصيداريءَ جا حق آهن، ڇو ته سنسار ۽ تون هڪ ٻئي ۾ سمايل آهيو ۽ سائين سڄ ۾ سمايل آهي. سڳي کان الڳ ٿي. ڪيئن هڪ ڏاڏو ٻار ٻچو جي هار هڻندو يا هار جي سويلا ڪيندو؟ ڏاڏو سهندو هار سان ۽ ٻچو تون به سهندي سنسار سان. جيون اندر ڇڙي ٿي ۽ ٻاهر پرگهت ٿي ٿي. پر جي تون ٻاهر جيون جوڙيندين ۽ اندر اوتيندين ته پوءِ اندرين شڪتي سمايت ٿي ويندي ۽ ڪلا ڪوڄ ڪري ويندي. خود مطلبي ۽ تنگدلي تيز رهندي نه دنيا دڪانڪ ۽ دردوند بڻيندي. پر جي سڄي سنسار کي سڄي سائي سمجهيندين ۽ پرکريءَ ۾ پرماتا پسدين ته سنسار مان سيڪي پائيندين ۽ سيڪي ٿيندين. جهجهو ٿي ۽ نه جهجهائي ماڻهن، ٿوري پٺيان پرڪ ڏسين، ڪين مان ڪيچ ڪڍين. سيني کي ساڳيو سمجهين ۽ پاڻ ۾ پرماتا پائين. پرماتا، پرکري ۽ پاڻ سڄ هڪ آهيو. ڏئيءَ جي ديار ٿوڙ نه وري هڪ ٿي وڃين. پرماتا ۽ پرکريءَ جي راز جي اها رمز اٿئي.

اي پيدا، تو ڪڏهين ڪڏ ٻل لاهو سڄيو آهي ۽ نه جيون توکي ڪهڙا ٿون ۽ ڪيترا ٿون غيبتون بخشيون آهن ۽ موت ۾، تو جيون ٿي ڪهڙا ٿون ۽ ڪيترا ٿون عنايتون ڪيون آهن؟ جيون توکي املهه عضوا ۽ اندرون، اي اها ۽ بيحد شڪيئون عطا ڪيون آهن ۽ موت ۾ جيون توکان فقط سڄي رهڻيءَ ۽ ڪهڙيءَ جي ٿي تقاضا ڪري، تنهن کان به تون وانجي ويندو آهينس ۽ پوءِ نه ٻيو جيون مان ڪئين ڪميون پيشيون ڪين ته هيءَ به ڪس لڳي نه هوءَ ڪس به اڃا رهجي وئي. هاڻي انهيءَ انفراديءَ ۽ احسان فراموشيءَ جي سزا يا دڪ، ٿيندي ٻڌان ڪير پوکيندو؟ مثلاً جيون توکي ڪڏل جهڙو ڪو مل ۽ رڌو ڏنو آهي

نه دم دم، ان مان نرمل ۽ نازڪ پاونا نون نڪري، ٻيڙ پڪيڙين، داسداري، همدودي ۽ رحمدي ٿي هلائين، ادا سگي ۽ افسودي دُر ڪن، خوش مزاجي ۽ دل شادي جاڳائين، خطائن ٿي ڪميا ڪن، عيبدارن سان نه عزافت ڏيکارين، چيئن جي جيتاڙي سان نه رعبت ڀريهن، قدرت جي ثناء مان الاهي افسانا اٿارين، الوهيت جا الهائي اشارا اٿائين، سرشتي ۽ جي سريلي سر سان سُر ٿي لڳائين، ستارن سان نوراني نظريه ملائين، پربت ۽ پهاڙن جون تصويري تصويرون چيئن، ماڻهن سان متوالي موجب ماڻهن، لهرن سان لڌو لائين، وڻن مان وڻن ۽ وڻن، گلن ڦلن سان گڏ ڦولاهجن، پڪين، پسن سان پريست ڳنڍين، ٻارن ٻچن جي ٻولي ٻولين، آهمن جي معصومي پرائين، هنرمنديءَ جي حسن شناسيم ڪن، جان بچان هر جانب ڏسن، هر حال جي مرحبا ڪن، چٽ ڪٽ، هر هنڌ راضي رهن، اها آهي جيون جي توکان طلب پر تو فرض ۽ فرض ڪيئن ڇڪاڙو اٿس؟ علميت کان عاميت جي ريت عهدي، ارشنا جي تصور، مدائيءَ جي مثالي، خيالي خفيان، نقابي نقاب، بناوٽي بنائون، طرياق طرزون، ترڪيالي تجرؤن، اڻهوندا وهن، من ڪوڙت ڪمان، خود آگاهي ۽ خود رحمي، بيمهائي ۽ بيقياسي، ثروت ۽ نندا، ناداني ۽ ناآميدي، ناشادي ۽ ناسازي، نفسيه ۽ نفسانيت، رنج ۽ روسامو، غصو ۽ غم، هٿ ۽ هوڏ موه ۽ ممتا، لوپ ۽ لالچ، آهتا ۽ اکرنا، وڻ ۽ وڙ، وغيره وغيره. هيءُ آهي جيون جو گهٽجي پر خلاف شڪايت نامو نه ڪهڙو آهي تنهنجو جواب نامو؟ جيون نوسان شرافت ۽ شراڪت ڏيکاري مگر تو جيون سان سازش ۽ شرافت ڪئي. هاڻي حساب ڇڪاءُ!

مجھي تو نه شايد تنهنجو بچاءُ نامو چوي نه مٿيان عظيم لازم سڀ نوسان لاڳو نه آهن پر فقط ٿورا ڪي ڳاڙ ڳڻيا. نيڪ. پر کير کي کڻي ڪرڻ لاءِ. سالها جو هڪ ڦڙو ٿي ڪافي آهي يا مڇي ۽ جي سڄي ٽوڪريءَ کي ٻانسي ٻنائڻ لاءِ، هڪ ٿي ڪبي ڪرڙي ڪافي آهي. ويچارنا کي وڪارن سان ويچار ڪرڻ لاءِ نه هڪ اوڳو ٿي بس آهي، جنهن مان ٻيا ڪيئن اوڳو، آهستي آهستي ٻيا ٻاڻمراڻو پيدا ٿيندا ويندا. اوڳو آڱرين ڳڻيا هجن يا اڻ ڳڻيا پر جيستائين ويچارنا، صاف ۽ سڌ نه هوندي، تيستائين جيون جي طلبگاري يا وري نه ٿيندي. جيون جي سوال جوابي، سڌي ويچارنا سان آهي. نه تنهنجي زبان سان يا ٻاهرين ڪرائين ۽ ڪرڻن سان، جي لوڪ لڳا، ڊپ، چشم پوشيءَ، خرد مطلبيءَ، يا ٻين ڪن مڃورين جي لحاظ کان. پڙهنگي ۽ بناوٽي ٿي سگهن ٿا. جي ويچارنا خود، ٻڙائي ۽ پڙهنگ ڪان خالي آهي نه پوءِ وچن ٽوڙي ڪرم، نٿل ۽ نٿاب جي درڪار پر ئي نه رهندا. نهن ڪري، ويچارنا هر سڃاڻي ۽ صفائيءَ، پيار ۽ پورائيءَ، نرمي ۽ نزڪت، برڪت ۽ بلندي آڻي آهي. جنهن جي جوابداري ٿئي آهي. انهيءَ ذميواريءَ ادا ڪرڻ سان ئي جيون جي طلب جي تعميل ٿيندي. چٽ جي چيٽتا نه پتر هر آهي، نه پسونءَ پر پر رڳو منش

۾ آهي. پوءِ جي ڇهين جي چورسول تي اچي ڪم ڪندڙ ٿي پئون ۽ ٻي ڪهڙو تفاوت رهيو؟ تنهنجي ايو واهي ۽ لاغر ٿي ڪري، وڪارن وڃي ويچار ٿا ۽ واس ڪيو. هاڻي چستائيءَ ۽ چالاڪيءَ سان ٻاهر ڪڍين، سڃاڻي ۽ سرواڻي سان وري داخلا ڪان وڪين. ۽ سڙيا ۽ سندوڻا سان اتي گھڻ جو گھڻ لڳاءُ. انهن جيون جو شڪايت نامو واپس وٺبو، شڪر نامو شايع ٿيندو ۽ شاباس نامو شاد ٿيندو. ٻڙي انهن ٻنهي.

جڏهن جيون قدرتي نمون اڳيان ٿڌي ٿي ڪرم جي قانون جي اڃا آوزي ڪري آي. خرد غرضي ڇڏي اي غرض ٿئي ٿي، بهرمان ٻين جو ۽ پوءِ پنهنجو پلو چاهي ٿي، ۽ هر دم پاڻي ۾ پڄي آي، ٿڌهين ٿي سمجهڻ گهرجي ته جيون جانب سان جڙجي وئي. جانب جي جاءِ جي اندر آهي. جي اتي نه ٿو نه ٻن، ٻن ۽ جهنگلن ۾ موز نه ملندو. تنهن ڪري، صاحبن سمجهائيو آهي ته گرهس ڪي گلستان بڻايو. زندگيءَ کان پڇڻو نه آهي پر زندگيءَ ۾ پڇڻو آهي. زندگيءَ ۾ برابر ڪيئن سو سوختيون، دقتون دشارون، رند ڪون رڪاوٽون، مشڪلاتون مقابلا آهن: ڪي اڳين ۽ ڪي هاڻي ڪن ڪرم ڪري. پر ياد رک. نه اها روڪار، خصوصون رڳو ٿو لاءِ نه پر غالب ساري جهان سان لاڳو آهي. سو زندگيءَ جو لطف ئي اهو آهي ته تڪليفن جو، لاطن جي لاڪار سان، ساهڻو ڪجي ته نٿس لهڙجي. نواسائي ٿاڙڻ ٿئي، غم ۽ غصي مٿان غالب پڄي، ڪرم ڪجي ۽ جيون سڦل ٿئي. سو نه رڃجي صاف ٿئي ٿو ۽ ڪان نه چاچي سو ٿئي ٿو. سو زندگيءَ ۾ هڪ تعجب اٿس ته ٿوري ٻڌڻ آهي. جتي هر هڪ ٿوري سهڻو سبق سيکاري. ٿو ۽ اڳتي وڌي وڌائڻ جي واهر ڪري ٿو. اها واهر، پر ماڻها جو پيغام پهچائي ٿي ته جو جو جيون جي اٿي ۽ جو، اورچائيءَ سان آدم ڪندو، سو مالڪ جي مدد ۽ مهر جو حقدار بڻبو، حمايت ۽ حفاظت ۾ حصيدار ٿيندو ۽ نيڪ و حدمت جو وڃن وٺندو. سبق سکڻا ٻيا. سنوارين ڪيئن؟

گرهستي جيون، رڳو ٿاڻي جيون کان غير مطابق نه آهي. خير خواهيءَ سان اڳتي مطالعت ۾ ڪڍجي سگهن ٿيون ۽ بد خواهيءَ ڪري اٿس ٿي وڃن ٿيون. رڳو اٿس ڪو غير عملي آدرش يا خيال پرستي خراب نه آهي پر بهج اندر پرستان آهي، جي من قابو ڪجي، چٽ شڪستي جاڳائي ۽ آخر بل اڀري ڪجي. مطلب ته سوکير سر ٻو، جڙ سر ٻو مٿان سڀو پاڻي. سڄاڻ ٿئي. ڪن جو ڪيل نه آهي پر لاڳيتار لڳن جو لڪاءُ آهي. جڏهن لڪاءُ جو لڳن نڪري ٿو ٿڌهين ساڌڪ چن ۾ چال ماري ٿو. سالن جو ساڌن، هڪ لحظي ۾ لڪاءُ ڏيکاري ٿو ۽ لان ۾ لين ڪري ڇڏي ٿو. صاحبن پنهنجي جيون ۾ اهو ثابت ڪري ڏيکاريو آهي. سڀني ستورن ۾، ٻين ۽ پيغمبرن، ساڳئي پيغام جي پهل پيئي آهي، ساڳئي آبهار جو آب اوتيو آهي. پرست جي چوڻيءَ تان ساڳي مشعل ڏيکاري آهي ته راه روشن رهي ڏسڻو ڏيکڻ، لڪل ٿان ۽ پائين ۽ ساه پئي چوڻيءَ ڇڙهن. پوءِ ڪي ڏرويش، پڪين

جيان ٻرواز ڪن، ڪي چلانگ ماري ٻهڙن نه ڪي گوڏن ٻر ڪسڪي، چڙهن. پنهنجي پنهنجي راجا شڪتيءَ ۽ آساهت آهر، هر ڪر نيٺ وڃي چوڻيءَ چڙهندو. نراس ئي ڪو مڙ نه موندو ڇو ته اهر مشعل ڪُل مخلوقات، آدميت ۽ انسانيت لاءِ آهي ۽ نه ڪنهن خاص ملڪ، ماري يا مذهب لاءِ. اهي اُلڪر اڏا ۽ پٺت نه پوئلڳن هس ڪڙا ڪيا آهن، پنهنجي پٺت ٻرڻ لاءِ يا شخصي ناماچار وڌائڻ لاءِ. اُتي نه هڪ ئي حرف آهي حقيقت جو، هڪ ئي لغارو آهي نُراني نظريو جو، هڪ ئي آواز آهي ايڪواٽرڪار جو، نه خالق وسي ٿو خلقت ۾ ۽ خاتمت وسي ٿي خالق ۾. سڀ اُتان اچن ٿا ۽ اُتي رهندا رهندا. هيءُ سارو سنسار نه سٽلائين جو سڪر ميلو آهي، ٻئي آدم ۽ ٻئي بشر جو بندبڻار آهي. ڪي ڪرمن سان، بخت بڻائي آزاد ٿين ته ڪي ڪرمن سان، بخت بگاڙي ٻر باد ٿين. قدرتي مناري تان مشعل ڇهڪي پئي ۽ آواز اچي پيو. ڪي ڪامل ڪُن ڏين، اُڪ پٽين، اُتل جيان آڪاس چڙهن ۽ پاڻهي پاڻ ۾ برگهٽ ٿين. ڪو سمجهو سمجهي، ستيت ئي سمائجي وڃي، باقي ٻيا نه بندبڻائي ڪي بشل سمجهي ۽ وينا بڻائيءَ جو ٻج چٽين ۽ ليڪي لهڻي جا لاٻارا لٽن ۽ آڳسٽ لاڳس جا ليڪا لاهين. مشعل جي موجودگيءَ کان ئي غير واقف ۽ بيخبر آهن.

اي بند، توکي واليءَ ڪونه وساريو آهي. تون ئي واليءَ کي وساري ويندو آهين. ڀلا تون پنهنجي اولاد جو ڀلو يا ٻرو چاهيندو آهين؟ لائين نه چاهيندو آهين ته پنهنجو ٻرواڙ هميشه ڦٽي ڦوڙي، آباد هجي. سڪي سرسبز، آسودو اقبال مند، تندرست ٺارو توارو. خوش حال خوش مزاجي رهي؟ نه ڇا آسانجو ٻرو پٺا، ٻر مانا پڻ لائين نه چاهيندو هوندو ته اسين سڀ خلقت نه دلشاد، بيخفي، ايندڙ ۽ بي عيب رهون؟ ٻر جيئن اسانجو اولاد، اسان جي آدم ۽ اڃائن با وجود نه، پنهنجي بد افعالن ۽ بد اعمالن ڪري، پاڻ کي ڏکي ڪري سگهي ٿو ته ٻرو ڪهڙي تعجب ۽ تيرس جي ڳالهه چئجي جي اسان خود، پنهنجي خطن ۽ خامين ڪري، سنسار ۾ ڏکي گذاري رهيا آهيون ۽ ٻر مانا کي ٻري ٻري ٿيندا ٿا وڃون؟ جيون جي طلب جي تعميل ڪرڻ بدوان، جيون ٻر خلاف شڪايت ڪرڻ سکيو آهين.

شڪايت سکر ڪونه آڻيندي. ها ئي سگهي ٿو ته ڪڇ هانءُ هلاڪو ڪري ٻر هانءُ ڳورو ڪڇي ڇو جو هلڪي ڪرڻ جي ضرورت محسوس ڪجي؟ شڪايت، شڪوه يا آه، زاري سکر ۽ راحت جو دروازو ٻوري ٿي ۽ شڪر، دلشادي ۽ ڪلمائي ڪولين ٿا. تنهن ڪري شڪر ٻر گذار. نه پنهنجي ٿڌي ۽ عيبدار اصليت چٻاءُ نه پئي ڪي نه چٻاڻڻ لاءِ عجب ڪر. جڏهن پنهنجي سڄي اصليت ۽ اڳلي جي سڄي اصليت جي سامهون ايندي، تڏهن سڄي جي ٻوري پڇاڻ ٻرندي. سڄ ٻيا سکر ملڻ آسيو آهي. ٻر پڇون ٿا ته نه آهن نه ٻين مان اها اميد ڇو ٿو رکين؟ ڳل نه دنيا نه نوسان ڪندي رهي. روءِ نه ڪير ويجهو ايندو؟

اي بند، جي ٻر ٻر جنم ۽ ڪرم جي قانون کي سمجهن ٿو ته ٻرو جيون جي طلب

کي ڪيئن ۽ ڪيترو وقت نامنظور ۽ نظر آندڙ ڪندين؟ اهو نه ڀلج نه قادر جي قدرت
 ٽنهي قبضي ۾ ڪانه ايندي. تون پاڻ کي قدرت جي قبضي ۾ آڻ نه جيئون جي طلب پوري
 ٿئي ۽ ٽنهي جون پادشاهيون ۽ ويچار، رچن ۽ ڪرم، سڀ شپ ۽ شد ٿين. پوءِ قدرت
 جو قبضو ۾ نون هٿن ۽ ويڙهيون، ڇو نه پئي پاڻ ۾ لائين ملي وهندا جيئن ڪيو ۽ ڪند. جڏهن
 بوش ۽ پرڪري، پاڻ ۾ پوري پيچ تي اچي وڃن ٿا، تڏهن پرشوت ۾ پرڪاش پرگهت
 ٿئي ٿو، تڏهن جيون جو چڪر سڌو ۽ سولو ٻوڙ ڪو ۽ تيز هلي ٿو ۽ تڏهن چيپنتا ۾ جون
 چڙهڻ ۾ نڪرن ٿيون، جهن ۾ ميري ۽ نيري جا سڀ پيد پيا ۽ اسم ٿي وڃن ٿا ۽ اُن الهڪ
 جا آواز اُن ٿا. لاهوئي ٿي ۽ نه اهو لال جو لڪاءُ ڏسجن. لڪاءُ ڏسي لڪاءُ ڪندين، راز
 ڄاڻيندين ۽ سلڻ کان شرمائين. لاهوئي آهي لاهو ۽ لاهوئي آهي.

(۶) سرب وياپک سوامي .

(۱) ئانا رۇپ ئانا جاكې رنڭ - ئانا يېك گ-رھ ۱ك رنڭ
 ئانا يېك كېنو يىتار - يىرپ اېنابېي اېكسكار
 ئانا چلت كرى كس ماھ - يۇر رھىر يۇرن سىپ ئاھ
 ئانا يىك كرىمىس يىتاي - اېني قىمىس اېي يايي
 سىپ گھت ئس كى سىپ ئس كى ئاھ -

جىپ جىپ جىپى ئانك ھر ئاھ .

[راڭم گۇژي، سكهني صاحب، مھلا پنچوان، اشتېدي (۱۶۴)]

(۲) چار گھت چودھ - يۇن - سگل وياپس رام
 ئانك اۇن نە دىكېي - يۇرن ئاكي كام .
 چودھ چار گھت يىپ اپ - سگل يۇن يۇرن يىرلپ
 دسي دسا رويلا يىپ اېك - كرون اكاس سىپ مېر يىپ يىك
 جىل لىل لىن يىپ ياتال - يىمىشور يىر قسھ دئىال
 سۇكر اسغۇل سگل يىكران - ئانك كرومك يىرھىم پچان .

[راڭم گۇژي، تېي، مھلا پنچوان، يۇژي (۱۴)]

(۳) اېك مھل نون ھوۋ اقنارو - اېك مھل ئمانو
 اېك مھل نون آيى آيى - اېك مھل غرىبانو
 اېك مھل نون پىدىم بگنا - اېك مھل كىل ھونا
 اېك مھل نون سىپ كچ گراھج - اېك مھل كچۇ نە لىتا

۱. ائىك طرھىن طرھىن جا . ۲. سىشتي چي رچنا . ۳. چىر . ۴. كىدۇن . ۵. لوک .
 ۶. خاي . ۷. دسانون . ۸. كورۇۋ چي اېدىش تاران . ۹. سىرپر . ۱۰. ھوندي، اھىكاري
 ۱۱. يىھىر . ۱۲. مان مان ر قۇكىل . ۱۳. غرىب . ۱۴. باشن دىدۇر . ۱۵. كىتائون كىدۇر .
 ۱۶. مۇرك . ۱۷. گىرگائىدۇر .

ڪاڪ ڪي پُٿري ڪهان پي ٻُڙي - ڪلاُون هارو جانِي
 جئسا پيڪ ڪراوِيءَ ٻاجيگر - اوه ٿيسو هي ساڄ آني
 اُنڪ ڪوڙي اِهه پانڀ ڪريئا - آپ هُونسا رڪوارا
 جئسي مهل راکي ٿسي رهيا - ڪيا لاه ڪري وچارا
 جن ڪنڇ ڪنڇنا مڙئي جانيءَ - پڻ لاه مڀ پسنڌ ساڄي
 ڪهر لائڪ اُڀر نور سوامي - قيمت آپني ڪاڄي.
 [راڳم گُوڙي، مڪلا پنڊوان، شبنم (۱۲۶)]

(۴) آبي سُر نرڱ ڪندڙا - آبي ڪُٽ دُرسن ڪي ٻاڻي
 آبي شَو شڪر مهمشا - آبي ڪورمڪ اُڪت ڪهاڻي
 آبي چوڳي آبي ڀرڳي - آبي سياسي ڦيري ٻاڻي
 آبي لال گوشت آپ اُڀديشي - آبي سَگهو سُرڀ سِياڻي
 آڀا چوڳ ڪر ويڪي آبي - آبي سڀا جيتا ڪا هي ڄاڻي.
 [راڳم بهاڳڙا، وار، مڪلا چوڻان، ڀُوڙي (۱۲)]

(۵) آبي آلدج جِي سَچ اُڀج - آبي ڪنڊ سڀ لَوه
 آبي سُوٺ آبي ٻه مڙيا - ڪر شڪتي جڪٽ ٻُرو
 آبي سُوڏار هي پيارا - سُوٺ ڪنڇي ڀه ڀيري هره
 ميري من - ميري هر ٻن اُور لِه ڪوه
 سَگور وچ نام لڏان هي پيارا - ڪر دُها اُمر مڪر چوه. (۱.۰.۱)

۱. ٻُٽلي. ۲. ٻاريگر. ۳. ڪيلائيڊو. ۴. سالڪ ٻڄي لڙ. ۵. وڪيا ڪندڙ. ۶. اُنڪ ڀرڪارن
 جي وچنا. ۷. ڪارج، ڪم. ۸. چ شاستر. ۹. ويران هنڌن لڙي. ۱۰. ڳالھ، ٻولھ، ٻھم
 مباحثو. ۱۱. سڀاڻو. ۱۲. شان. ۱۳. لڙڪ. ۱۴. ڏاٽا. ۱۵. وڃھڻ.

آبي جَل گُل سب هي پيارا - پُرپ آبي كري سو هوء
 سينا رزق سماهدا پيارا - دوجا اُور له كوء
 آبي كِل كياندا پيارا - آبي كري سو هوء
 آبيهي آب نرمل پيارا - آبي نرمل سوء
 آبي الكه نه لكه پيارا - آبي لكه سوء
 آبي كور گنچر هي پيارا - نس جيوڏ اُور نه كوء
 سب گهت آبي پوكوي پيارا - وچ ناري پُر ك سب سوء
 نالڪ گهت ورندا پيارا - گورمك برگست هوء.

[راڳ سورن، مڪلا چوڻان، شبد (۲)]

(۶) ساگر مه اُوند اُوند مه ساگر - ڪوڙا ججهي ٻڌ جاڻي
 آسج چلب آب ڪر چيني - آبي تڻ پچاڻي
 آسا گيان پيچاري ڪرائي - نس ني مڪت پرم گس هونئي. (۰.۱)
 پُر ڪه مه نار نار مه پُر ڪه - بوجھه برهر گيانئي
 ڏن مه ڏيان ڏيان مه جانيا - گورمڪ اڪت ڪهاني
 من مه جرم جرم مه مدوئا - پنچ ملي گور پائي
 نالڪ ن ڪي سڌ بهاري - جن ايڪ شبد نيو لائي.

[راڳ رامگلي، مڪلا بهلا، شبد (۹)]

(۷) ن مه پيڪير نرڻ مه پيڪير - گره پيڪير اڏاسائي
 ڏنڏا ڌار جت ڌاري پيڪير - ورع نيم پور ٿائي

۱. گورڙهو. ۲. استريون. ۳. پُرش. ۴. پرمالما. ۵. جيرو. ۶. ڏسي. ۷. سنڌ.
 ۸. جهنگل. ۹. ڏنر. ۱۰. چرولي ڪاهه. ۱۱. گرهستي. ۱۲. اڏاسي. ۱۳. ڏنڊي ڪندڙ.
 ۱۴. وڏا وار ڪندڙ.

سند سڀ ٻيڪيو من مائي
 اُوڀي پيٽال سرب مهر ٻُرون - رَس منگل گڻا گائي.
 جرڳ ٻيڪه سياسي ٻيڪيو - جَت چنگر ڪاڙائي. (۱. ۰)
 ٽوپي ٽوپسَر مَن مهر ٻيڪيو - نَت نائڪ نِرائسي
 چهر مهر ٻيڪيو کَت مهر ٻيڪيو - دَس اَشئي سَمِرائي
 سڀ مل اٻڪو اٻڪو ڪانه - تڏ ڪس ئي ڪهر ڏرائي
 اُگهر اُگهر بي اُلت سَواهي - نهر قَير قَير قَير مائي
 چَن نائڪ نِڪي ٻل ٻل جانيئي - جه گهٽ ٻر گهٽ مائي.
 [راڳ ٻيرءِ، مڪلا پنجوان، شبد (۱۵)]

- (۸) ٻُوري ٻُور وِجاء - ٻُورين مَحسب هڪ نُون
 جَهر وِجي جاء - تڏاؤن مَرجود سوء .
 (۹) . اُنتر اٻڪو ٻاهر اٻڪو - سڀ مهر اٻڪ سَمائيئي
 گهٽ اُوگهت روبا سڀ ٺائي - هر ٻُرون ٻهر ڏکائيئي.
 (۱۰) هَت ٻن ٻن ڊيڪه وهي - رِڙ ڊيڪه سڀاڻيا رام
 رِڙ ٻُور ٽو ٽجهه ڪيئا - سڀ جگه سڀاڻيا رام .
 (۱۱) اِيئي ٻيٺل اُوڀي ٻيٺل - ٻيٺل ٻن سندس نهبي
 ٿان ٽنتر ٿاما ٻوٽوي - ٻُور وهي نُون سرب مهري .
 (۱۲) سِڪو ٽجهي وڃ هيءَ ميري شاهه - ٽجه ٽي ٻاهر ڪوئي ٺاه
 سڀ جيءَ ٽيري نُون سڀ دا ميري شاهه -
 سڀ ٽجهي ماه سماءُ .

۱. آڪاس. ۲. ٻالال. ۳. جتي. ۴. ٻار ٻڪر. ۵. نائڪي. ۶. ٺاڇو. ۷. چار ويد. ۸. ۴ شاستر.
 ۹. ۱۸ ٻوان. ۱۰. ۲۷ سمر ٽيڙون. ۱۱. دُور، ٻري. ۱۲. ٻڏي ۴ زهان جي ٻهچ کان ٻاهر.
 ۱۳. ڪم فوم استري. ۱۴. ڏکيو هندو. ۱۵. سويل، وياپڪ. ۱۶. هن جهان ۾. ۱۷. ٻڪران
 وينل. (ٻڌار ٻُور وارو) ۱۸. ٻرلوڪ ۾. ۱۹. هر جاء. ۲۰. سمائجي ويندا.

- (۱۳) اېهه پُرېنچ کيټا پُرېپ سوامي - سې چک جيون چځکي
 جځم سليلي سائل اَنه به لهري - مِل سليلي سائل سمځي .
- (۱۴) مَن لِن رو رهيا جگداسر - پيک سدا حضوري
 لاک رو رهيا سې اَنتر - سرب رهيا پُر پوري .
- (۱۵) کير راهي رام کهه - کهي ماهه پيک
ايک انيکه مل گتيا - ايک سمانا ايک .
- (۱۶) فريدا خالق خلق مه - خلق وسيع رب ماهه
 مندا کسبو آکيئي - جا لِس بن کوئي ناهه .
- واچر لسک نارائن ،
 مڪلا چولان، شبد (۶)
- واچر ملار ، مڪلا
 پنجران، شبد (۲)
- سلوگ کيپو
 صاحب (۱۹۱)
- سلوگ، شيخ فريد
 (۷۵) [سلوگ مڪلا
 پنجران]

۱. سبيل . ۲. جل . ۳. سبيل آهين . ۴. پرماتما . ۵. حاضران حضورو . ۶. اچارڻ مهل .
 ۷. ٻڌيءَ کان ڪم وٺ . ۸. هڪڙا سنساري ٿيندڙ ۽ ٺاهي ويا . ۹. نه ٻيا ايشور پر سڀا .
 ۱۰. پڇرو، پرو .

واچ کوزي، سکمي
صاحب، مهلا پنچوان،
اشتودي ۲۱(۲)

۲۳ (۳)

واچ آسا، مهلا
پنچوان، چمت ۹(۳)

واچ آسا، مهلا
پهلا، وار ۱۲(۲)

واچ آسا، کيپر
صاحب، شبد ۲۹(۲)

واچ سورک، مهلا
پهلا، شبد ۴(۲)

(۱۱)

واچ سورک، مهلا
پنچوان، شبد ۲۹(۲)

واچ بلاول، مهلا
پهلا، چمت ۱(۴)

(۶) جب آهر آب - ابي جوڻ ڏري

لب ڪڙن ٿڌر - ڪڙن ڪب ڏري.

(۷) سرب جوڻ مه - چاڪي جوڻ

ڌار رهيو سوامي - اوت پوت.

(۸) جه دٻڪٽ نه سنگ - اينڪر رو رهيا

گهٽ گهٽ واسي آب - وريچ ڪيچ لهيا.

(۹) چاٽ مه جوڻ - جوڻ مه چاٽا

اڪل ڪلا - پير پور رهيا.

(۱۰) الله غيب سگل گهٽ پتر - هردي لهه پيچاري

هندو ٿرڪ ڏهون مه اڪي - ڪهي ڪيپر ٻڪاري.

(۱۱) جه جه ديکان نه، جرم ٿاري - ٿيرا رڻ ڪنهن

اڪت رڻ ٿره، پرچا - ڪو نه ڪهي جهيا.

(۱۲) جر اٿر سر ٻاهر دٻڪه - اُڙ نه دڙجا ڪولي جيءَ.

گورمڪ ايڪ درشت ڪر دٻڪه -

گهٽ گهٽ جوڻ سمولي جيءَ.

(۱۳) سگل بيهٺ مه، بستر - سگل دڙو مه، گهيءَ

اڻچ ٺيچ مه، جرم سماڻي - گهٽ گهٽ ماڻه جيءَ.

ستنه گهٽ گهٽ - رهيا سماهيو

پڙن پڙ رهيو سرب مه - جل ٿيل وڻي آهيو.

(۱۴) جوڻ سٻاڻيچ - ٿريوڻ ساري رام

گهٽ گهٽ رو رهيا - اٽڪ اٽاري رام.

- (۱۵) هر پړېنچ كېښا سپ كرلې-وچ آبي آږي جوب د رېښي
هر ايكو بولي هر ايك بلالي-كُور پورې هر ايك د كېښي.
- (۱۶) نه كړلې سور نه كړلې هېڅا-سپ ډرگي جوب تمري
نمر سمره اكم اگړچر-روڼا ايك موري.
- (۱۷) سپي گهت رام بولي-راما بولي
رام ربا-كو بولي وي؟
- اكل مالي گنډو چيږي-ياجن هه بهه لانا ري
استاو جنم كې پتنگر-گهت گهت رام سمانا ري.
- (۱۸) باجهه راجي دن آكارا-آپ وچالي وچاوتلهارا
گهت گهت پون وھي اكه رنگي-مل پوږي سپ وچاندا.
- (۱۹) من نن رو وھيا جگ جهون-كُور شمدي ونه مساطي
البدج چورچ ستيچ اتيچ-گهت گهت جوب سماتي.
- (۲۰) سپ گهت نيري-نُون سپنا ماه
نجهه لي باهر-كړلې ناهه.
- (۲۱) هر گهت گهتي گهت بستا-هر جل لاي هر بستا
هر ټان نينتر بستا-موي هر ديكن كچ چاغ.
- (۲۲) هر آبي گهت گهت وړندا-هر آبي آپ بي انښ
هر آبي سپ رس پوكدا-هر آبي كولا كنښ.
- (۲۳) گهت گهت موي هر جو بسپي-سنتن كهيو ټكار
كه نازك نه پچ منا-پوښد انرهم پنا.
- واچ-گوند، هلا
چولان، شبد (۵)
- واچ-رامكلي، هلا
پنجوان، اشهدني (۸)
- واچ-ماليگورا، پگت
لامدو، شبد (۳)
- واچ-مارو، هلا
نيجا، سولهو (۴) ۱۸
- واچ-نكاري چمن،
هلا پها، باره، ماه
(۱۴) ۱
- واچ-په-رغ، هلا
چولان، شبد (۴)
- واچ-سارنگ، هلا
چولان، شبد (۱۰)
- واچ-كانزا، هلا
چولان، وار (۶)
- سلوك، هلا ناوان
(۱۲)

۱. سارو سندار. ۲. د سږ پر اچي نره. ۳. بهادر، سورمو. ۴. هالي. ۵. كيلي. ۶. باسځ.
نازو. ۷. بيجان وستو، ج-ژ وستو. ۸. ساهه واچا جيه، چيتن وستو. ۹. كيښان. ۱۰. ساهه.
۱۱. لچهي. ۱۲. پگوان نارائو. ۱۳. چاپ كړيو. ۱۴. پوساگر.

(۸) پرماتما حاضران حضور ۽ ويجهو آهي.

(۱) ڪاهي ري - بن کوجن ڄاڻي

(۰.۱) سرب نراسي سندا آئيها - نروهي سنگه سائي :
 پھپ مڌ جھ باس بسف هي - مڪر ماهه جسي ڄاڻي
 نفسي هي هر اسي لرئتر - گھٹ هي ڪوچھ پائي
 باهر پتر ايسڪو چالھ - اھم گورو گيان بتائي
 جن نانڪ بن آبا چيني - مئي نه ڀرم ڪي ڪائي .

[راڳ دناصري مڪلا ناوان، شبد (۱)]

(۲) نڪت ٻجهي سوٺا ڪم ڪري - بک سنجي لب ڏرتا ڦري

هي نڪتي آر پيد نه پايا - بن سنگور سپ موهي مايا
 لسيڙي ٺيڙي سڪو ڪهي - ڪورمڪ پيد ورا ڪر لهي . (۰.۱)
 نڪت نه ڏيکي پراگرھ جاء - درب ھري مٽيا ڪو ڪاه
 پئي لڪڙي هر سنگ نه ڄاڻا - ٻاجھ گورو هي ڀرم پلاڻا
 نڪت نه ڄاڻي ٻولي ڪوڙ - مايا موهه مولا هي مڙ
 اتر وسست ڏسنت جاء - ٻاجھ گورو هي ڀرم پلاڻا
 جس مستڪ ڪرم لکيا لالت - سنگور شيري گلي ڪهاڻ
 اتر باهر نڪتي سرء - جن نانڪ آوي نه جاري ڪرء .

[راڳ ڀيرم مڪلا پنجوان، شبد (۱۶)]

-
۱. جهنگل بر ڳرلهڻ ٿو وجھن . ۲. نيارو . ۳. گل . ۴. سڳند . ۵. اندر . ۶. پاڻ سڃاڻي . ۷. اوڻائي ،
 مرض . ۸. ويجهو يا ڀرسان . ۹. مايا ٿو کڏ ڪري . ۱۰. پراڻو گهر . ۱۱. ڏن چوري ڪري ٿو .
 ۱۲. جوت ۽ ڪوڙ . ۱۳. لکي . ۱۴. کالساوا . ۱۵. هورڪ . ۱۶. شيعي . ۱۷. ڀرديس .

سري راجه مهلا
تيجا، شيد (۴)

(۲۹)

راجه گوزي، سكهني
صاحب، مهلا پنجران،
اشتودي (۶) ۱۲

راجه آسا، مهلا پهلا،
اشتودي (۳) ۱۹

راجه آسا، مهلا تيجا،
اشتودي (۱۳)

راجه آسا، مهلا پنجران،
چست (۱) ۱۳

راجه وذهنس، مهلا
پنجران، شيد (۵) ۹

راجه سورت، پگت
لامدو، شيد (۱)

راجه ذاسري، مهلا
پنجران، شيد (۲۷)

(۳) هر سنته دېكه ئد گر - زكت و سيع پرئور

گرومب جني پاڅاڻيا - سي دېكه سدا حدور.

(۴) سپ اباڻي آبي ويگي - كس نيزي كس دور

چن پسر سگي جاڻيا - پسر راوي سدا حدور.

(۵) جو كچ كيدو - سړ ابي رنځ

سپ ئي دور - سهرؤن كچ سڼگ.

(۶) ساچته دور نه، جاڼيغ - انتر هني سروي

جهه دېكا ټه رو زهي - كس قيمت هر ئي.

(۷) اي من مې جاڼيغه هر دور هي - سدا ويكه حدور

سدا سدا سد ويكدا - شيد رهما پسر پور.

(۸) دن رانف كمانيزو - سړ انو ماني

چس پاس لكاند او - سړ ويكي سائي.

(۹) چور دوجا يوم سا انماي - رنځر مې جاڻيا يوم دور

جا مليا زورا سگورؤ انماي - نا آسا مسا سپ زوري.

(۱۰) رن كمل 'كروزي - چمكار بيجل ټهي

نيزي ناهي دور - نچ آني وها پور.

(۱۱) جهه جهه پيكت ټه حضور - دور كته نه جاني

رو رهما سرتو مې - من سدا زياي.

ايب اوت نهي پيژي - سړ سگي گنيغ.

پس جاء چو لمر مهر - سړ آلپ سگ پيغ.

۱. حاضران حضور. ۲. مۆچ رو. ۳. وهاي رهيو آهي. ۴. سدائين. ۵. باب كماله. ۶. نتيجه
پريجان نو. ۷. لكاله. ۸. جيستاء. ۹. پياري سكي. ۱۰. نيستاء. ۱۱. قبول ووايي هردي
هيرا؛ جواهر آهن. ۱۲. بجليء جهزي روشني آلي آهي. ۱۳. اصل آنا بر سمار پير
آهي. ۱۴. لوكه پركه رو. ۱۵. ناس ئي وحي لو. ۱۶. كپ پل. ۱۷. لورو.

- (۱۲) يَدُ كُتَيْبٍ اَنْتَرَا يَاطِي - دِلْ كَا فِكْرُ نَهْ جَاء
نُكَّ دَمِ قَرَارِي جَمَّ كَرْتُ - حَاضِرْ حَضُورْ خِدا.
 واڳم ٿلنگ، ڪمير
 صاحب، شيد (۱)
- (۱۳) اُونْ نَاهِي پَرِيپْ دُور - جَاطَه سَپْ اُونْ هِي
گُورْمَڪَ وَڪَ حَدرُور - اَنْتَرِ يَپِي لَئُونْ هِي.
 واڳم سڙهي، مڪلا
 بهلا، اشهددي (۷)
- (۱۴) يَمِ چَڪاوَهَ ڪُورْمَڪَ لِنَوَ لاَوَه - اَلَمَ چَپَهَ پَالي
نِڪَتَ ڪَر جَاطَه سَدا پَرِيپْ حَاضِر - ڪَس سَمَ ڪَرْتُ اَرَايِي.
 واڳم رامڪلي، مڪلا
 پنڃوان، شيد (۲)
- (۱۵) سِيڪِي سَنگِي - نَاهِي دُور
ڪُون ڪَراون - حَاضِران حَضُور.
 واڳم ماليگُوڙا، مڪلا
 پنڃوان، شيد (۵)
- (۱۶) جَهان جَانِيَعِي نَه جَل پُڪَان -
لَئُونْ پُور وِهيرو هِي سَپْ سَمان
يَدُ پُوران سَپْ دِيڪِي جَور -
 واڳم بسنت، پڳت
 رامالند، شيد (۱)
- (۱۷) هَر هَتَ يَپِي اُونْ لَئُونْ ڪَرَه - بُولَه پَلي پاڻ
صاحب سَدا حَدرُور هِي - ڪِيَا اُچِي ڪَرَه پُڪار.
 سلوڪ، مڪلا ٽيڄا
 (۶۳)

۱. ويد ڪُتَيْب. ۲. اُجَايا ۽ نَسْتَل. ۳. چنتا. ۴. ٿورو وقت. ۵. ڦاڙ يا ايڪاڪر. ۶. ڳروڙءَ جي مَهرنَس. ۷. سَڃاڻ. ۸. مندُون ۾ پُترن جَورُن مَورُ اُون ۽ بَس. ۹. پڙهي ڏنا آهن. ۱۰. هي ڪَرَه جِي ٿارا! ۱۱. مڻي ٻولي ٻولين ٿو. ۱۲. ڏاڍيان وڏي واڪي سان چوڻو پيو ٻڪارُون ڪرڻ؟

(۹) پرماتما پرکرتي ۽ کان نرليپ.

واچ ۽ گورڙي، مھلا
پنچوان، ٻاون اڪري،
ٻوڙي (۲)

واچ ۽ گورڙي، سڪيني
صاحب، مھلا پنچوان،
اشتهدي ۴ (۱۰)

(۱۶)

[سارڪ]

۲۳ (۶)

واچ ۽ آسا، مھلا پنچوان
شبد (۶۴)

(۱۰۵)

واچ ۽ ٻھاڱڙا، مھلا
ٽوان، شبد (۱)

واچ ۽ گورڙي، مھلا
ٽيجا، وار (۱۳)

واچ ۽ وڏھنس، مھلا
چوٿان، وار (۱۵)،
سلوڪ مھلا ٽيجا

واچ ۽ سارنگ، مھلا
پنچوان، اشتهدي ۲ (۲)

(۱) سگل ڀانئ ڪر گرھ اٻائيو - جنم مرڻ مڻ موھ، ٻڌائيو

دھون ڀانئ ٿي آپ ٿارا - ٿانڪ ٿانڪ نہ ٻارا وارا.

(۲) سڀ ٿي اٿڙي - سڄو ئي دؤر

ٿانڪ آپ آٿڻ - رھڻا پراور.

(۳) رُوپ نہ وڻک نہ رنگ ڪچ - تڙھ گڻ ٿي پوپ ٻن

ٿسھ ٻڌھائي نالڪا - چس ھووي سھرسن.

(۴) سڀ ڪي مڏ - آٿڻو رھي

جو ڪچ ڪھڙا - سو آبي ڪھي.

(۵) سگل سمگري ڇاڪي سؤ ٻروئي - گھٽ گھٽ اٿڻو روي سوي

اوپ ٻڌڙي ڪن مھ ڪرنا - آپ آليا ٿسڙگن رھنا

ڪرن ڪراون اٿڻاھي - آئند ڪري ٿانڪ ڪا سوامي.

(۶) بيد ڪٽيب سنسار - ھياھون ٻاھرا

ٿانڪ ڪا پائشاھ - ڊسي ظاھرا.

(۷) آڏي مايا آپ ٻساري - آٿھ ڊيڪھاوا

ٿانا رُوپ ٿوي ٻھ رنگي - سڀ ٿي رھي اٿاوا.

(۸) ڪايا آندو ڪوٽ اٿا رھي - ملڻا سڄوگي

ڪايا آندر آپ وس رھيا - آٿي رس پوگي.

(۹) اس جگ مھ ٻرڪ اٿڪ ھي - ھو سگلي نار سڄائي

سڀ گھٽ پوگري آٿڻ رھي - اٿڪ نہ لکڻا ڄاڻي.

(۱۰) اٿڪ وڻک - ڇاڪا گھي نہ ڄا

سوڪ ھنرڪ - دھو مھ ٿاھ.

۱. وڌايو. ۲. خوش، راضي. ۳. آندو. ۴. نرليپ. ۵. ٻنھن سھني کان ٻاھر آھي. ۶. پرماتما.
۷. قسمت، پرابڌ. ۸. سمائجي رھيو آھي. ۹. سواد ٻا چشڪا وٺي ٿو. ۱۰. ڊڪ.
۱۱. سڪ. ۱۲. ٻيھي کان ٻاھر يا پوري آھي.

پرماتما سرورِ ياپگ ۽ حاضران حضور آهي.

سڀ ۾ سندس جوت آهي.

پر ٽڏهين به پاڻ سڀ کان نرليپ آهي.

صاحب سمجھائين ٿا ته پرماتما سرورِ ياپگ آهي ۽ حاضران حضور آهي. سڀ ۾ سندس جوت آهي، پر ٽڏهين هوندي به پاڻ سڀ کان نرليپ آهي. جن کي من چاهي مڻيا آهي سڀ پرماتما کي پاڻ ۾ ۽ پاڻ ۾ ڪري ۽ ڏس ٿا، هر وقت، هر هنڌ ۽ هر حال ۾. باقي ٻيا ته سڀ ٻيا آجايائون ۽ هٿوراڙيون هڻن، ڇو ته هڻ پرماتما ۽ پرڪرتي، ٻنهي کان غور واقف آهن. اڻڄاڻائي ۽ اڻڻاڻيس اوس اوڙاهه ۾ وجهندي.

هن وشيه تي سري گرو گرنٿ صاحب ۾ اٺيڪ سنڌر حوالا ڏنل آهن، جن مان چوٽي وچن مٿي اچي چڱا آهن. صاحبن چيو آهي ته پرماتما سرورِ ياپگ آهي يعني سڀ ۾ وسي ٿو ۽ هوند وسي ٿو. ڪوبه وقت، ڪوبه آسٽان، ڪابه وسڻ، ڪابه رڳو ڪار ۽ ڪوبه جهڙو خاوند کان خالي ڪونه آهي. خالي هوندو به ڪيئن ڇڏهين سڀ خلق ۽ سڀ پيدايش سندس آڀايل آهي. سڀ قاعدا، قانون ۽ ٺهر، جن پٽاندڙ سرشتي جو سرشتو هلي رهيو آهي. هلندو رهندو، سي به سندس رچيل آهن. سڀ ۾ رام رمي رهيو آهي، جهنگ ۾ بوٽ ۾، اڇڙ ۾ آبادي ۾، ڪنڊن ۾ ڏسان ۾، ٻاڙن ۾ ماڻهن ۾، سڀ ۾ سڀئي ۾، آندو ۽ ٻاهر، هيٺ ۽ مٿي، آڪاس ۾ پاڻال ۾، لسوڪ ۾ ٻولوڪ ۾، ستول ۾ آستول ۾، درشيه ۾ ادرشيه ۾، ويد ۾ ٻوان ۾، شاستر ۾ سمونين ۾، ٽيون ۾ يان-وان ۾، ورن ۾ لهن ۾، ڏينهن جو رات جو، صبح جو شام جو، مطلب ته ساري پرماتما ۾ اهرم ئي اهرم آهي. اهرم کي اهرماند ۾ باطني ۽ ظاهري وٺپ ۾ سڃاڻڻ ئي اهرم ڪيان آهي.

اهڙي اهرم ڏسو ته ڪنهن جيو ۾ ايمان پيو لڳي ته ڪنهن ۾ نماڻو، ڪنهن ۾ ونهيو نه ڪنهن ۾ ولهو، ڪنهن ۾ سماڻو ته ڪنهن ۾ لڳاڻو، ڪنهن ۾ جوڳي ته ڪنهن ۾ ڀوڳي، ڪنهن ۾ ڏمڻ نه ڪنهن ۾ سانئوڪو، ڪنهن ۾ لڀي ته ڪنهن ۾ ٽياڳي، ڪنهن ۾ موڙي نه ڪنهن ۾ لوموڙي، ڪنهن ۾ ڪمڻي ته ڪنهن ۾ سڃاڻي، ڪنهن ۾ دانئي نه ڪنهن ۾ اٻڙائي، ڪنهن ۾ اڳو ته ڪنهن ۾ سگهو، ڪنهن ۾ ڏکي ته ڪنهن ۾ سڪي، اهي سڀ خاصيتون ۽ خاميون. ڪڏ ۽ اڳو پرماتما جا پرڪرتي آندو ٻڌا آهن، جي ٽنهي ڪڙن ۾ ڏيندن ڌار ڌار پرڪرت ٿين ٿا، جدا جدا وٺن ۾، اڳو الڳ وقتن تي، چاهي ڪو هندو هجي يا مسلمان، زال يا مڙد، گرهستي يا سياسي، جتي يا اداسي، اوچ يا نيچ، جهنگر

يا ڪاٺڙي، اچي يا ٽيمسڙ، مڙني يا جتاڌاري، ٺاٺڪي يا ارڪي، وهناري يا ويراڳي.

- (۱) اڙن ٻيڏ شاخ ٽري ڦولي - اڙن سوکيم هون ٿا آستولي
 اڙن ٻيڏ ٿيڻ ٻڌا - ٿڌن اڙن نه پالين ٿي جيئ.
- (۲) ايڪ مهل اڙن پنڊت اڪتا - ايڪ مهل ڪل هونسا
 ايڪ مهل اڙن سڀ ڪچ گراهج - ايڪ مهل ڪچو نه لپتا.

اي ٻڌا، اهو ٻارنگر بادشاهه، لائين پيو اسان اڳيان، بڪٽر ٻارڙن احوال ڪري
 ۽ اوطاف ڪري. ڇر ٿر چٽي ۽ مٽي. ٻو اسان کي نه ٻارنگر باب ڄاڻ ۽ نه ٻاڙي ۽ باب. نه
 باغبان جي بهداري ۽ جي سڃاڻپ ۽ نه باغبان جي بهاري ۽ جي. پر تنهن هوندي به ڪئين
 ٻيا، بي انت جي بخشين ۽ اڻڪن باب، بههڙو ۽ هڪ ڪن ۽ اهر سان اتراري وڪن. ڇا
 ٿا چوڻ؟ نه، مولائي هڪ من گهڙت مذاق آهي، پرم جو پڙت آهي، وهر جو وارث آهي.
 اٿڻ وشواس جو آسانو آهي، ڏر جو ڏاڍو آهي، يا به بختي ۽ جي پڇا لاء بهانو آهي. نه
 نه ڪير به اولياءَ اڙن يا پير پيغمبر، صاف سلي چو نه ماڻڪ جو مڪان ڪٿي آهي،
 رڻ ۽ رنگ، ڪهڙو اٿس، ڪرنت ۽ ڪمائي ڪهڙي اٿس، ڦڙت ڪهڙو اٿس، وقت ڇا به
 ٿو وڃائي، قريبت، ڪل ۽ ٻولي ڪهڙي اٿس، ڪٿارو آهي يا ٻارن ٻچن وارو، ٻارو ڪٿي
 ٿو اچي. ٻڙهيس ۽ ٻڙهيس؟ پير نه ٻڙا ٻوٽن نه پيرن ٻوٽن ۽ ٻڙهه ٻوٽي ڪن،
 مڇر ۽ مڇر مصلحت ڏيئي، پيرن من جو مونجهار وڌائين ۽ ٻڙن جي پرمي ڦڙت جو
 قلعو مضبوط ڪن. وڌيڪ هڻن ٿا نه جي قدوس، سرشتي يا چيڙن لاء قدسي قانون
 قائم ٿي چڪا آهن، جي اٺل، آبر ۽ خود چلائو آهن ۽ جن به ڪار، نه تبديل ٿي سگهي
 ٿي ۽ نه رڪاوٽ پڇي سگهي ٿي، نه ڇا قدوس ۽ قانون بڻائي، قادر هائي ڪروڙين
 ڪروڙ صدين کان وٺي، واندو ويندو آهي؟ جي قانون جي نه تبديل ڪري ٿو سگهي ۽ نه
 تسخير ڪري ٿو سگهي نه حڪم جو حڪم آهي يا حڪم جو حڪم ڇڏي؟ ڇا اختياري
 ۽ اجازت نه عمل به آئي آهي ۽ نه اچي آهي نه پوء ايشور کي سر شڪتيوان سمجهڻ مان
 ڪهڙو سڙ نڪرندو؟ بلڪ جي غايب نه ٿي وڃي نه ڪهڙو غضب نازل ٿيندو؟ شال
 خدا بنسبت، خيالي خشان جو خاتمو ٿئي، نه خاتمت خاطر خوات ۽ خوشحال رهي ۽ خالق
 خاموش يا خارج ٿئي. سڀين ۽ ثابتين کانسواء، سلطان هليو آهي سلطنت قائم ڪرڻ! مٿان
 ڪو لائي ۽ غير موجود غاضي ۽ جي غلامي ڪڍي يا سڙ جهڪائي سجدو ڪري!!

وڌيان نه پر اُرشواس ٿر اهي سوال پڇي ۽ دليل پيش ڪري. طبيعي، وڌيان ۽
 قدرتي وڌيا جا ماهر نه اهو تسليم ڪري چڪا آهن نه قدرتي پٺيان قادر اٿس آهي
 جيئن خاند پٺيان، خاند دار، مٿس پٺيان نقاش ۽ سنگ تراشي ۽ پٺيان سنگ تراش. اها خام

خيالي آهي ته خدائي آهي، خداوندي آهي پر خاوند ڪونهي. اوشواسي اهڙو ئي ٿي ته
 آهي جهڙو اٽل اوشواسي. ٻئي نظر ڏيئي به نظر بند آهن. پنهنجي نڪ پريان نظر ڏوڙائين
 ڪونه ۽ پنهنجي ويچار لا جو ويچار لٽائين ڪونه. پنهنجا پاڇا ٻين جا به ڪري سمجهن. ٻلا
 عين بداعت ڪهڙو ڪم ڪندي؟ لامبتدا به احساس ڪيئن ٿيندو؟ دشمن به وڃي
 ڪيئن ماڻهو؟ قدرتي ۽ ڪرم جا قانون ۽ نتيجو ٿي ته برابر ڏيئي آهن پر ڪا به انصافي
 هجي ته بدل سڌل ٿين، ڪا خاڪي نڪري ته خارج ٿين. اهي قانون ۽ ٺيهر، ساريءَ سرشتي
 لاءِ، ڪل، خالق لاءِ، ڄڻ ڄڻ لاءِ، صحيح ۽ سالم رهيا آهن ۽ رهندا ايندا. جو جو
 پنهنجي ڪندو سو سڙايل ٿيندو ۽ جو جو سهيوڪ ڪندو سو سڀي رهندو. پر ڦل پوڻ
 يا ماڻھو جو معيار وڏو آهي ڇو ته جيئن ڄاويد آهي ۽ جنم جنم مان ڄرلن ڪڍي ٿي.
 ٻئي پاسي، حافظ ۽ يادگيري گهٽ آهن. هن جنم جوڻ يادگيري ٻن ئي مڪمل نه ٿي
 رهن ته اڳل جنم جوڻ ڪٿان رهندو؟ راتو ڪو خواب به صبح جو وسر وڃي ته اڳين
 جنم جوڻ ڪهڙيون، جسماني موت کانپوءِ، ڪيئن ياد رهندو؟ پر پراڻو پراڻو
 احتياط ٿي ٿي. جيئن خود چالو مشين کي به نظر ڏيئي، حفاظت يا پرورش جي ضرورت
 آهي تيئن قدرتي ۽ ڪرم جي قانونن ۽ ٺيهرن جي به آوريءَ کي به پراڻا ۽ ٻي ضرورت
 رهي آهي ۽ رهندي. جي پراڻا واندو به آهي، ته اها واندڪائيءَ جي ورهه، ۽ وندر
 اٿس. انهيءَ وندر به وسهه، ويران ٿي ويندي، انسان ذات واکل رهندي ۽ وهائو
 ويندي. ڏڏ ته ڏڏي ته نه وڪڻ ٿئي. سو پر ڪري پراڻا جي پٺاڻي آهي.

قدرتي جي رٿا ۽ رچنا، آلهي ۽ اول ٿا ٿي آهي. ٻي آهي، پراڻو ۽
 اسانجي اکين اڳيان پريست آهي. ٿين آهي، سمن جوڻ ساڳيون ۽ سڳياڻن، جن روحاني
 راز ڪرل آهي ۽ ڪولندا رهندا. چوٿين آهي، پنهنجي خود آزمائش. جڏهن هڪ من
 هڪ چتر ٿي ٿاڻجي ٿو ته مصيبت منجي ٿي يا من منجي ٿو ۽ ڪٿي نه ڪٿي، ڪڏهن
 نه ڪڏهن، الاهي الهام آندو به اچي ٿو. پنجن آهي ته جڏهن جڏهن، جتي جتي،
 قدرتي قانونن جي، وڏي پيماني تي انفرادي ٿيندي آهي ته قدرتي ڪوٺ ايندا آهن،
 جهڙوڪ زلزلا، ٻوڏون، تيز طوفان. بيماريون پونديون آهن، جنگيون لڳنديون آهن ۽
 حبيبتناڪ حادثا ٿيندا آهن ته ميزان جي برابر برقرار رهي. هي وهه ته آهن پر الاهي
 اشارا آهن ته انسان ذات نصيحت پرائي. وري سڌي ڪاٽي ٿي اچي بهي. ثابتون
 سوين آهن پر اوشواسيءَ جي دل ۽ دماغ ٻئي ٻئي سان پيريل آهن. خبر، آخر ٻن ثابتي
 آهي، اوتارن ۽ اوليائن جي اچ وڃ، جو پراڻا پاڻ ڳڻان ڄڻ ۽ وقت وقت، جسماني
 جامه ٽاري. ڌرم جي رکيا ڪري ٿو ۽ پاڻين جي ڪي آڻي ٿو. ظالم ٻڙن ٿي وڃن پر ظلم
 ٿيندو رهي، جو نه ظلم ۽ واري به سائين جي ساڳئي سڪي جا به پاسا آهن.

پرمالما پرڪرڻي ۾ وياپڪ آهي ته پرڪرڻي جي ٻار نه وياپڪ آهي. اهي سندس
مڪان آهن. پرمالما رُٻ رُٻ رنگ ۾ آهي ته رُٻ رنگ کان ٻاهر نه آهي. پرڪرڻي سندس
پروار آهي، جنهنجي پرورش پير لهي ۽ لهندو رهندو. مورتا مڙجي ته پُرش پرڪرڻي ۾
پرشرم کي ڀائي. لڏي ۽ مورتا مڙاڻ لاءِ، صاحب اسان کي ٻڌائين ٿا ته پرمالما پرڪرڻي ۽
اند ۽ وياپڪ رهي، طرحين طرحين جُون پير لپاڻُون ڪري ۽ چڻاڻُون رچي. ڪٿي ڏس
ته راجاڻن جو مهاراجا ٿي. راج پير ٿو ڪمائي ته ڪٿي سڪي ٿو ڪر لاءِ در در پير ٿو پسي.
ڪٿي سڦي ٿي، سداورس ۾ لڪ پير ٿئي ته ڪٿي ڪوڏي ۽ ڪڍڻ لاءِ پير ڪٽي هائي.
ڪٿي آلهو ٿي پير آلهو ٿي مائي ته ڪٿي منبت موڙجي ۾ پير پاڻ پيسائي. ڪٿي ظالم ٿي پير
زور واريون ڪري ته ڪٿي مظلوم ٿي پير پير سهي. ڪٿي مڙ ٿي، محبت جا مڇ ۽ چاڻي
ته ڪٿي عرصت ٿي، عشق جي آڱ ۾ پاڻ پچائي. ڪٿي روڊن ۽ روسامي ۾ پير پاڻ
پُڪاري ته ڪٿي رب جي رضا ۾ پير پاڻ ويجهائي. ڪٿي ٺيڪي ۽ ٺمستي ۽ جي پير پير
وڃائي ته ڪٿي بددي ۽ ارباديءَ جي پير ٿو ايس وڃائي. پير فقير، امير ظاهر نه آهي ته
شيخ ملان، حاجي ۽ پاڇي نه آهي. پاڻو ٻانڀڻ ۽ ڪورُو ڪرمائين نه آهي ته پت جاڳ ۽ چوڳي
سياسي نه آهي. چور چغل، شيطان ۽ شاهينگ به آهي ته دانا دلاور ۽ ڪٽي ڪيائون
نه آهي. مطلب ته ڇا آهي ۽ ڇا نه آهي؟ سڀ ڪچ آهي ته ڪي ڪين نه آهي! ساڳئي
پاڻ ڪارگر ۽ ڪارخاني جي پيداش آهي ۽ باطني باس بٽاڻ لاءِ بيتاب نه آهي.

سو اي بندا، پرمالما ٿو ڪي ڪڏهين ڪهڙي رُٻ ۾ ڪوئي ٿو ته ڪڏهين ڪهڙي
رُٻ ۾ ڪولائي ٿو. ڪڏهين ڪهڙي موڙ ٿي ملي ٿو ته ڪڏهين ڪهڙي موڙ ٿان موڪلائي
ٿو. ٿو ٿون ڪيس سڃاڻين ڪونه ته پڇاڻين ڪونه. نڪتي ۽ نقلي نگاهه ٺهڙين ڪونه ته
ٺاڙڪ ۽ نفيس ٺيڪ ٺهائين ڪونه. پوءِ پاڻ کان هيٺ وارن ڏانهن نفيس سان ٺهائين، پاڻ
جيڏن سان پاڻي ڪٽين ۽ پاڻ کان مٿي واري کي ڏسي، ايرڪا جي آڱ ۾ چلين. مطلب
قالي، ڦيرا پائين ۽ مطلب ٿئي، ليڪو نه پائين. من جي ڪڙڪي ڪول ته عرصت جي عین جي
عنايت ٿئي، ڪيان چڪشور چمڪي، ٻومي پُٺ پڇي ۽ وڪاري واسنا واپس وڃي،
اندريون آنهينر آلهيت ۾ اچي، نوري نظر سان هر هنڌ ۽ هر وقت ۽ هر حال ۾ هوم
کي پسي، ڇو نه اهوئي ٻي بشر ۽ اڄر آباديءَ ۾ ٿو پسي. پسي نه ٿو ته ٻسائي نه ٿو.

پرمالما ۽ پرڪرڻي پاڻ ۽ ٻين سمايل آهن، جيئن ٻوند ساگر ۾ ۽ ساگر ٻوند ۾. لهرون
درياءَ ۾ ۽ درياءَ لهرون ۾، من جوت ۾ ۽ جوت من ۾، زبان ڏئي ۾ ۽ ڏني زبان ۾، سر
ڍاڳ ۾ ۽ ڍاڳ سر ۾. نيعن ئي انسان ذات وسي ٿي آتما ۾ ۽ آتما انسان ذات ۾. پرڪرڻي
جي هر چيز ۽ هر جيو پاڻ ۾ ۽ هڪ ٻئي ۾، پرمالما جي ساڳئي سڳي سان، ٻُڙا ٻيا آهن.
پرمالما راق آهي ۽ سڀني کي راق ٻهچائي ٿو. سڀني جي دل جو داستان ڄاڻي،

سڃاڻي ٿو. پنهجي ڪيل ڪري ٿو ۽ ڪيل ڏسڻي خوش ٿئي ٿو. ڪورڙ اُڇڻ ڏهه جن فرمائين ٿا:

اُنتر اڪو باهر اڪو - سڀ مڻھ اڪڙ سَمائِيئي .
گھٽ اُوگھٽ رويا سڀ ٺاڻي - هر پُون اوهڙ دڪائِيئي

ڪو ورتو الله لوڪ بهرحال ڪي انهيءَ صورت ۾ سڃاڻي ٿو ته ته هر ڪو ٻيو پاڇي-
بنيان ٻار ٻڌائي. ڪيتر صاحب فرمائين ٿا:

کیمبر رام پور وار کھڑے - کھڑی سارے ایک
ایک ایک، مل گیا - ایک سمانا ایک۔

ٻيو صاحب سمجھائو آهي ته پرماتما جي جوڌ ڇٽ ڪٿ، ڳهٽ ڳهٽ ۾ وڌي ٿي. اها ڏسڻ ۾ ڪانه ٿي اچي، جيئن سڄ جا ڪرڻا اُس ۾، باهه ڪاٺ ۾ يا گهٺ، ڪير ۾. آهن موجود پر اک کان غائب. جوڌ آهي هڪڙي. پر اُن جا وڏا ۽ ٻيڙا ۽ رنگ ۽ اُڪڙا. سڀ هڪ ٻئي کان نرالا نرالا. سڀ ۾ ساڳي جوڌ، ساڳي سُرڻي. ساڳي مٽي. ساڳيا ٺٽا ۽ ساڳيا پُراڻ. جوڌ آهي ته چوڙ ڇٽي ٻيو پر جانين جوڌ وساهي ته چوڙ ٻيڙي. پرماتما جي جوڌ جو پر ڪاش هڙهند ۽ هر طرف ٻيو ٻري. ساري سرشتي ۽ سڀايل آهي ۽ ساري سرشتي وري اُنهيءَ جوڌ ۾ سڀايل آهي. اها جوڌ آمر آهي ۽ ساري سرشتي ۽ جوڌ ٻيو آهي. اوهان، وسندڙ ۽ مهيش، انهيءَ جوڌ ۾ ئي ٻيا نڳن. صاحب فرمائين ٿا:

(۱) سَرَب چوڻ، هٿس - ڇاڪي چوڻ
ڌار رهيو - سراسي اوڻ ٻوڻ .
(۲) جھ، جھ ڏيکارڻ، جھ ٽاري - ٿيرا رُوپ ڪڍڻ
لاڪڻ رُوپ ڦرڻ، ڀرڻا - ڪوڙ ٺا، ڪڍي ڇڏڻ .

ٽيون صاحبن سمجھائيو آهي تہ پرماتما حاضران حضور آهي يعني بلڪل اکين سامھون
 ھر دم موجود آهي. ٻڌڻ نہ چٽي سگھبو تہ ڪيترو پري يا ڪيترو ويجهو آهي، ڇو تہ
 ٻنهي حالتن جو دُوريءَ سان ٿورو ڪي گھڻو تعلق آهي. جتي دُوري آهي ئي ڪا، اتي
 پري يا ويجهي جي ماپ ڪٿان ڪري سگھبي؟ پرماتما اُندر آهي ٻاهر آهي، ھر وقت
 آهي ۽ ھر هنڌ آهي. خدا حاضران حضور آهي. اسان سان ٽئين دليل مليل آهي جيئن ڪل ۾

سڳند ۽ آئيني ۾ پاڇو. ڏئي ڪڍ نه دُورِي ڪم ٿي وڃي. صاحب فرمائين ٿا :

- (۱) ساڇڙ دُور نه ڇاڻهي - اُنتر هني سونهي
 ڇو ديهان نه رو رهي - ڪن قيمت هونهي .
 راڳ آسا، محلا بهلا،
 اشپودي (۳) ۱۹
- (۲) رتن ڪمل ڪوٺي - چمڪار ٻيڄل گهي
 نيزي، لاهي دُور - نچ آهي وهيا ٻر پورو .
 راڳ سورن، ٻڪس
 نامديو، شبد (۱)

چوٿون صاحبن سمجهاڻي ڏني آهي ته پرماتما پُر ڪريءَ ۾ سمايل نه آهي نه ٽوليپ نه آهي . پر ڪريءَ ۾ ڏسو نه گهڙا نه نظارا ۽ نڙاڻيئون آهن . هڪ لائني عالي درجي جو عجيب خانو آهي . آئينو وڙپ ۽ رنگ جي هوندم ٻيا بدن سڌن، آڪاس ۾، پريءَ تي ۽ پاتال ۾. ڪروڙين جهڙو جيترو پسون ۽ انسان، سڀني جا ڇهرا ۽ چرپنر، سپاءَ ۽ سڀنڌ، کاڌ ۽ خوراڪ، پريون ۽ آواز، حادثون ۽ افعال، علها علها . وري ڏسو ته هر ڪا وسيلو ساهاري توڙي پيدائشي . وڏي ويجهي ۽ آخر ختم ٿئي . انهن ٽن استين اندر، ٽن گنن ۽ ٽن بدن جي ڪيڏي نه عجيب اُٺ پل آهي ؟ حيرت جي حرفت آهي !

اهو طرحين طرحين جو پسارو، پرماتما پاڻ بڻائي ٿو، بدلائي ٿو ۽ پسر ڪري ٿو. ائين ڪندي، ڏسي وينو، چاچي جوڇي وينو، بنا ڪنهن پاڳداريءَ يا حصيداريءَ جي . انهيءَ پريڇ ۾ پاڻ اٽڪائي ڪونه ٿا ڦاسائي ڪونه، هالاڪ اهو پريڇ خود منجهس اٽڪيل ۽ ڦاٽل آهي، گريا ڪورپٽي جي چار مڻ، جنهن اندر مڪو ڦاسجي ٿي پر ڪورپٽو آزاد رهي ٿو . ساڇيءَ طرح پُر ڪريءَ پيدا ڪندي ۽ اندر هوندي، پرماتما پاڻ ٽوليپ ۽ ٺارو، آلهت ۽ رهنم رهي ٿو. سندس پريڳ پُر ڪريءَ تي پُرل آهي پر پاڻ خود پُر ڪريءَ جي پريڳ کان پري آهي، چاهي ٿي ڪٿ ۽ ڏهنڊ، چاهي ڄم ۽ موت، سڪ ۽ دک يا پاڻ ۽ ٻيچ . ساري سرشتي پنهنجي اک اڳيان ۽ حڪم هيٺ هلائڻ، اها آهي سندس ڪرت، پر ڪرت جي ٿاڻي ۽ نقاضا کان نياڳي آهي . وائڙ سندس وس پر پاڻ وس نه وائڻ جي . آهي حيرت پر حقيقت آهي . حاڪم اهو جو سندس حيرت کيس حيران نه ڪري سگهي . پرماتما اهو جو سندس پيدائش کيس پريشان نه ڪري سگهي . صاحب فرمائين ٿا :

- (۱) آهستي مايا آپ پساري - آبه ديهنهارا
 نانا رُپ ڌري به رنگي - سڀ ٿي رهي لپارا .
 راڳ بهانڙا، محلا
 لوان، شبد (۱)
- (۲) اس جگ مه پُرت اڳي هي - هرو سگلي ٿار سبائي
 سڀ گهٽ پوکي آلهت رهي - اڏڪ نه لکڻا جاني .
 راڳ وڏهنس، محلا
 چوٿان، وار (۱۵)،
 سلوڪ محلا لپچا

اي بندا جي نون سمجهين ٿو ته ٻرمانا سرويلا پڪ آهي ۽ سندس جوت گهٽ گهٽ ۾، هر وقت ۽ هر حالت ۾ وڃي ٿي، ته پوءِ نون پاڻ ۾ ۽ ٻين ۾، من گهڙت پيسد ۽ پاڻ ڪيئن ٿو ڏسين؟ ڪوڙ، گهٽ، ڪٻڌا، ريس، ايرڪا، وير، وروڌ، نثرڪ، دولاب، ويساه، گهائي، بندا يا ٻراڻي چوڻو ڪرڻ؟ جي راءِ ٿو ۾ نه آهي ۽ هُن ۾ نه آهي، نه هُن سان بدي ڪري ٿو ۾ پاڻ سان نه بدي ڪري رهيو آهي؟ جي سڀ ۾ ساڳي جوت آهي ته چوڻو ٻين سان ڪوڙو ٻين ۽ ٻين جو مڏو سوچين؟ سڀ خالق جا خلق ته پوءِ تون ڪير جو فيصلو ڪرين ته ڀلو ڪير ۽ ٻرو ڪير؟ اي بندا، جي نون سمجهين ٿو ته ٻرمانا حاضرن حضور آهي، اکين اڳيان آهي، آندو ۾ آهي ته پوءِ چوڙف، چوڙو پڙهين ۽ هُن هُن ڏيکارڻ؟ ڇا دلبر دُور آهي يا دل ڏُريءَ ۾ ڏر ڏر آهي؟ مڏون ۾ سڻڪ ۽ گهڻو ٿو وڃائين ٻيا مسجد ۾ ڇهڙون ماري ٿو ٻانگون ڏين. ڇا پڪل پوڙو آهي؟ پُڄ ڪندي ڇيچ هڻين ٿو، دان ڏيندي ڏڙها هڻين ٿو ۽ پوڻا بدلي پاڪڻ ڪرين ٿو. ڇا ايشور آندو آهي؟

اي بندا، جي نون ڄاڻين ٿو ته ٻرمانا نه پوڙي ڪان ٿرپ آهي، نه ٿو ڇو ٻين جي ڪتب، ڪارجن ۽ ڪارنامن ۾ چٽ اٽڪائي، پنهنجي ۽ ٻراڻي جي دٻار کڙي ڪئي آهي؟ ٿو ڇو پنهنجي ڪرت کي ڪامنا سان اٽڪائي، وڪارن جو ويوان آندو ۾ آندو آهي؟ ڇا پنهنجو سڀاءُ سائينءَ جي سڀاءُ وانگر ساڳيو نه هئڻ کوي؟ گهٽ ۾ گهٽ اهڙي ڪوشش ته ڪرڻ گهرجي؟ جي ها، نه اي بندا، من کي من ساڄاڻ نه ڀاڙهي پلٽو کائي، آهر مٽائي ۽ پاڻ پڇاڙي؟ اهيٺا آجهامي نه ايشور اچي اندر جي آڪيڙي ۾ اڏو ٺاهيندو.

جو گهٽ گهٽ ۾ وڃي ٿو ٻين تان پاڻ گهروڙي گهماءُ نه پوڄل مان ٻار ٻين. سڱورو جي شون وٽ ۽ سندس شيد ۾ سُرڙي لڳاءُ نه پوم ناس ٿئي ۽ لڪ اٺڪ ۾ ۽ الڪ لڪ ۾ پسجن. ستن مهالمان جو سنگ ڪر نه سر درشتي سڳين، سڀ جو ڀلو ڪرڻ ۽ ٻين جو نه ٻرو ڪرڻ نه ٻرو سوچين. نام جو هردي سان سمون ڪر ۽ آتما جي کوچ ڪر نه پاڻ ۽ ٻين سڃي کي هڪ سمان سمجهين. ويچار ڌارا بند ڪر يا هڪ ۽ ٻئي ويچار ۾ وڃي ته ايشور کي حاضر ناظر ڏسين ۽ ڪنول گل جيان، ڪوت کان نيارو ۽ آلهت رهين، آس ۾ ٽراس ٿين. گرھسب ۾ آداسي ٿين ۽ جيون ياترا ۾ سڻا حاصل ڪرين. ساڌن بنا سچ ڪيئن سڃاڻبو ۽ ڀانڙو؟ گورو ارجن ديو جن فرمائين ٿا:

پرم ڇڪاڙهه گورمڪه لدو لاوهه - آتم چينهه پائي
واڳ رامڪلي، محلا
پنجران - شيد (۲)
لڪت ڪر جاڻه سدا پوپ حاضر - ڪس سٿ ڪر ٻراڻي؟

اُمر ! نيچ ۾، سڀاڻي ۽ لاڻاڻي ۾، دانيءَ ۽ ڀاڻيءَ ۾، ٺياڳيءَ ۽ ڀرڳيءَ ۾ ساڳيو سرُڀ
 آهي. ٻرو ٻئي جو اوکڻ ڏسي مَنڀان چوڻو کائين ۽ وڳو ٻاڻ چوڻو ٻڌائين. رام نه لاهي رنگ.
 ڪري رهيو آهي، تو ۾، مون ۾ ۽ سڀني ۾، هروقت، هر هنڌ ۽ هر حالت ۾. من ۽ ڀي
 درشتي بدلاءَ نه سڀ ۾، جيت ڪٿ ۽ هر هميشه ۽ اهو ڏسين، انهيءَ جا انيڪ رنگ. ۽
 رُڀ ڏسين ۽ انهنڪ رنگ. ۽ رُڀ، انهيءَ ۾ ڏسين. اهو، اهو نه آهي. اهو تون ٻاڻ آهين.
 ٻاڻ ٻاڻ ٿيءَ نه وياڻڪ به رهين نه ورڪٽ به رهين. وياڻڪ ۽ ورڪٽ به ساڳيءَ ريتار جا
 سُر آهن. انهيءَ سُر سان سُر ٿي ملا نه سچ ۾ سمانجي وڃين، هڪ سان هڪ ٿي وڃين.

(۱۰) نرگن سرگن سائين.

(۱) نرگن آب سرگن پي اوهي - كلا دار چن سگلي موهي
 ابيچ چرمس پيرپ آب باني - ابي قيمت ابي باني
 هر بن بدو جا ناي كوء - سرب نرتر اكر سوء
 اوب بوب رويا رۇپ رنگ - يبي نرگاس ساذ كي سنگ
 رچ رچنا ابي كل ذاري - انك وار نانك بلهاري
 [راڳ، گوزي، سكميني صاحب، مھلا پنچوان، اشپودي (۱۸۸)]

- (۲) تون ورتا چھنا باھرا - هر دسھ حاعر ظاھرا
 سٹ سٹ تھيچ ديايدي - نيري پگت وني گٹ ناس جيٺ
 (۳) تون نرگن سرگن سكداتا - تون نرپاٺ وسچا رنگ رالسا
 ابيطي كرتب ابي جاٺو - ابي تڏ سماليعي جيٺ
 تون ناكو شيوڪ فن ابي - تون گھٽ پڙگت پيرپ ابي
 نانك داس سدا كٺ گاويع - لاڪ ڀرري ندر نھاليعي جيٺ
 (۴) نرگن سرگن ابي سرئي - تپ پچاٺي سو پيدت هوئي
 آب تري سگلي گل تاري - هر نام من وساوتيا
 (۵) نراكار آكار آب - نرگن سرگن ايك
 اڪھ ايك پکانيو - نانك ايك انيڪ
 (۶) ابي سُر كرتا بشار - سوني گھٽ سوني آكار
 سرگن نرگن ٿاپي ناء - دھ مل ايكوي ڪيو ٿاء

سري راڳ، مھلا
 پنچوان، اشپودي (۲۰)

راڳ مانجھ، مھلا
 پنچوان، شيد (۲۱)

راڳ، مانجھ، مھلا
 تيجا، اشپودي (۱)

راڳ، گوزي، مھلا
 پنچوان، باون اڪري
 پوزي (۲)

راڳ، آسا، مھلا
 پنچوان، شيد (۱۸)

۱. بنا رۇپ جي. ۲. رۇپ سان. ۳. شڪتيوان. ۴. چرتر. ۵. آندرو. ۶. سيني پاسي سمايل.
 ۷. رنگ. ۸. ليشاليون. ۹. گھن جا خزانو. ۱۰. تياڳي. ۱۱. باد كرت. ۱۲. ۱۳. لڪل.
 ۱۴. ظاھر. ۱۵. نر، ذوي. ۱۶. پرماتما. ۱۷. چيو وڃي ٿو ته پرماتما هڪ آهي ۽ انهيءَ هڪ
 پر انيڪ رۇپ پرگھٽ ٿيا آهن. ۱۸. سورج جا ڪرڻا. ۱۹. پکڙيل. ۲۰. بٽي گڏجي.

- (۷) آبي سڀ گهٽ اُندري - آبي هي ٻاهر
آبي گهٽ ورتدا - آبي هي ظاهر
جڳه جتيهه غبار - ڪر ورتيا سَٺاهر.
- (۸) نرگن هر ڀي سرگن ڌوڀيا - اُنڪ ڪوڙڙيا
پنن پڌن - پنن پن ڪرييا.
- (۹) آبي گهٽ - آبي پُرگتيا
آبي گهٽ گهٽ - آبي اُڀريا.
- (۱۰) اُوگتو نرماڻل آبي - نرگن لي سرگن ڀيا
سنگور پُرڇي پرم پڌ پائيئي - ساڇي شبد سماء ڀيا.
- (۱۱) آبي سڀنا منجهه آبيهي رتيا -
آبي هروڻو راڳ، آبي به ڀتيا.
- آبي سڀنا منجهه، آبي ٻاهرا -
آبي جاڻهه دُور، آبيهي ظاهرا.
- (۱۲) ٿڌ رُپ نه رڳيا جاس - تُون ورتا ٻاهرا
اي ماڻس جاڻهه دُور - تُون ورتي ظاهرا.
- (۱۳) اُنڪ مايا جاڪي لکي نه جاء - اُنڪ ڪلا ڪيلع هر راء
اُنڪ ڏٺل لٽل سنگي - اُنڪ گهٽ پُرگتي نه چيٽ.

راڳ بهادُڙا، مهلا
چوڻان، وار (۱۸)

راڳ سُو هي، مهلا
پنڇوان، شبد (۴۴)

راڳ بملاول، مهلا
پنڇوان، شبد (۷)

راڳ رامڪلي، مهلا
ٻهلا، سڌ گوشت
پوڙي (۲۴)

راڳ رامڪلي، مهلا
پنڇوان، وار، پوڙي (۲۲)

راڳ مارو، مهلا
پنڇوان، وار، پوڙي (۵)

راڳ سارنگ، مهلا
پنڇوان، اشتهدي
(۱۰)

۱. اُوڻدهه، ۲. ماح جي رُپ پر، ۳. ڏيهه، ۴. جدا جدا قسمن جو، ۵. نيارو،
۶. جو ڏسي نه سگهجي يعني ڇهيل، ۷. راضي ٿيڻ، ۸. ڪئين رُپ ڌاريا آهن، ۹. انسان،
۱۰. پرماتما، ۱۱. ڳائين ٿا، ۱۲. سندس، ۱۳. چهر گهٽ.

نرگن ۽ سرگن سائين .

هن ٻاري ۾ جيڪي سري گرو گرنٽ صاحب ۾ آيل آهي تنهن مان چوند وچن مٿي ڏنل آهن ، جن مان ڏسبو تہ صاحب سمجھائين ٿا تہ پرماتما سرگن يا آڪار بہ آهي تہ نرگن يا نراڪار بہ آهي . سرگن آهي معنيٰ رُوپ سان آهي . ديھ يا سريو سان آهي ، سگن ، آڪار ظاهر ۽ برگھت آهي . نرگن آهي معنيٰ نراڪار . گھٽ ، اُوکٽ ، ديھ يا سريو رھٽ آهي . کيس نہ رُوپ ، نہ رنگ ، نہ ريڪا ۽ نہ چھرو آهي . پر اھي ٻئي ظاھري ۽ باطني لکڻ پرماتما جا آهن . جو ڪٿي ڪيئن نہ ڪٿي ڪيئن آهي ، جيئن ٿيئن آهي . صاحب پرماتمن ٿا :

(۱) نرنگار آڪار آب - نرگن سرگن ايڪ
ايڪھ ايڪ پڪانيو - نانڪ ايڪ آنيڪ .
واڳس ، گرڙي ، مھلا
پنھران ، ٻاون اڪري ،
پڙڙي (۲)

(۲) اوگنو نرمانل ايجي - نرگن آي سرگن ايجي
ستگور پرجي پرم پد پائيچي - ساچي شيد سماء ليئا .
واڳس رامڪلي ، مھلا
ڀلا ، سد گوشت ،
پڙڙي (۲۴)

گرو نانڪ ديو جن اهو بہ سمجھايو آهي تہ نرگن مان ئي سرگن يا سگن پيدا ٿئي ٿو . پرماتما نرگن ، نراڪار آهي پوءِ ڏيئي ساري سرشتي يا پرڪوتي سندس ظاھري پاڇو آهي ؛ ٻچ کي پرل ۽ ٻاپ کي ناس ڪرڻ لاءِ ، پرماتما ڏيئي ڌاري اُوٺار ٿي اچي ۽ پگتن کي دوسن ڏيڻ لاءِ بہ سريوڪ رُوپ ڌاري ٿو . ڀلا ڇا سندس هٿ وس نہ آهي ؟ جيئن وٽيس ٿيئن مايا وڃي ، هتي ۽ ٿئي ، جتي ڪٿي ، ڪڏھين ڪنھن رُوپ ۾ نہ ، ڪڏھين ڪنھن رنگ ۾ . تڏھين نہ ، چون ٿا تہ حاضران حضور آهي . پر ڪو وڏاڳي کيس سڃاڻي ؟ ٻڃاڻي ۽ سوئي آهي سچو جوڳي سڀاڻي ڪيائي ڏيائي . مٿي ٿيسر يا سمن مھاتما .

نرگن جي اسٽي ۾ پرماتما پرم آهي ، سڀ چٽ آند ، پُرون پرميشور ، پرمشور آهي . سرگن جي اسٽي ۾ هُو اصلوڪي اوستا جو چٽ تہ هڪ حصو يا جزو آهي جو نہ . نرگن مان اُنهن ٿيو آهي . نرگن ڪو يا هڪ مها ساگر آهي ۽ سرگن سندس هڪ پُوند . لهر چڙهي آهي . سرگن ، نرگن جي چٽڪ هڪ پاڇو ، نشاني يا اشارو آهي . سرگن شاھ آهي راجا آهي ، تہ نرگن شهنشاھ آهي . مهاراجا آهي . پگت ، سرگن کي ايشور چون ٿا تہ نرگن کي پرم . ايشور کي سڃاڻڻ يا پرم کي ٻڃاڻڻ بہ پگتن جو ڪم آهي . باقي ٻيا . نہ سڀ ٻيا پاڇن جي مٿاڻيڪي ۾ پُڄا ڪن . چاهي آهي پاڇا ويچارِي رُون ۾ هجن يا پرميت رُون ۾ .

سچ کي سڃاڻڻ لاءِ تہ ڪٿي من جي شوق ، هردي جو پرم ۽ آتما جي اڪس . جيترو پنھنجو آتما . اُنکي ، اڇا شڪتي . لڙڻ ، واکلتا ، پُڪار ، پوارٽا ، آزي نيزاري ۽

شڙڊا، ٽيٽري ٽرٽائي ماڻڪ جي مهر پر. عشق ۽ آند مانڏ نه پهرين معشوق جي من ۽ ٽي مانڏاڻو مڃائي. عاشق نه رڳو هلڪائي ڏيکاري، بازي هارائي ٿو وهي. ٿورو دم جهلي نه هوند معشوق مردم قدم پوسي ڪريس. پر پرمانما جي پيداش آهي. پاڻ پرهمين جي پوئتان پيو پوي. جتي پري پري آهي اتي پرمانما پرهميت ٿئي ٿو. پر پرمانما ڪسي پر پرهم ڪهي جهڙو پاڻ پيدا ڪيو اٿائين، پورن، وشيش، شد ۽ حقيقي ۽ نه ملاوئي، مطلب، مداري ۽ مجازي. ائين نه ڪئين ٿئي سازو پيا پر پرهم جون ٿڙ پاڙون هڻن.

ٺراڪار پرهم کي آڪار ايشور جي معرفت ٽي سولو-پياڻي سڳهيو. من لاء نقش ۽ نالا ياد ڪرڻ هڪ سرل رستو آهي، چاهي سنساري وهندڙ پر، چاهي رڳو چاهي راهه پر. ساڌڪ سڳندو آهي ته پرمانما جا ڪنهن خاص نالن سان ڳڙاد ڳايان، چاپ جهپيان، ڪنهن خاص رڳو ۽ لڪڻي ڪيان ۽ ڏيان لڳايان. انهيءَ رڳو پر سندس خاک ڪڍي مستڪ ٽي لايان، چرن چمي آند پايان، مڪڙو ڏسي نيم ناريان، ڏوڏي ۽ پر گولي ٽي ڏنڊاريان ۽ جهولي جهلي بار بون. آرتي آرداس سڀ ڪريان آڪار اڳيان. پوءِ آڪار ڪيترو پاڻ کي چڙهائيندو ۽ لڪائيندو؟ ساڌڪ ڪهڙا به ڪڍي نالا وٺي يا نقش چٽي، پر آهي سڀ پرمانما کي ٽي پهن نالا ۽ جنهن جنهن نالي يا نقش سان، ساڌڪ سائينءَ کي ساري. ٿو، انهيءَ نالي يا نقش پر کيس پائي ٿو. اهو آهي پرمانما جي پرهمين سان پرهم جي ريت. جهڙا نالا ۽ نقش ڏيسن سي سڀ بنا حجاب ۽ هپڪ جي، هو هموار ڪري، اچي نروار ٿئي.

آڪار جي پراڻي نه مانڏ پڙن لاء منزل جي هڪ پڙي آهي ۽ ٺراڪار جي پراڻي ٽي آهي پوئين پڙي. هڪ منڊ نه پي پڇاڙي. منڊ کي اُٺ آهي ته پڇاڙي اي اُٺ آهي، آبادي، آبادي، اُڪال، اُڪر ۽ اُٺ آهي. شايد آڪار جي اوت پر ۽ ٺراڪار جا اشارا ايندا، آڪاري پڳتيءَ مان ٺراڪاري پڳتيءَ ۾ داخل ٿيو ۽ آڪار جي ساڪيات ڏسڻ کان پوءِ ٺراڪار جي جوت ۾ جرتي جوت ٽي وجيو. پر هي سڀ آهن لاهوئي لپڪا، جن جو آهي نه اُٺ نه يار. پرمانما اي اُٺ، پرهمي اي اُٺ ته پرهم جا پيچ ۽ پيچا به بي اُٺ آهن. چيترا والڙڙا تيتريون والڙون. هر ڪو پهنجي وات تي پيو پرينءَ کي پائي، جنهن جي ٽي ڪي ڪهڙي ڪل، نه پهرين پڪڙي پر آڪار اچي ٿو يا ٺراڪار يا پرهمي پهنجي کي پڪڙي ايندو آهي ۽ پرهم پهنجي جند چڙاڻ لاءِ ايندو منڙون ڪري ۽ سهما سهي؟ هن پرهم جي پيچي پيچي پيچي ٿي ڪو به ٿلهو ليڪو لڳائڻ يا تجويد کي عام تصور بڻائڻ، ٿنڀي لڳائڻ ٿيندي.

ڪي دليل پيش ڪندا آهن ته آڪار ڪڇ نه آهي پر ٺراڪار نه ڪڇ ڪين آهي. تن کي سمجهائيو ويو آهي ته اهو ڪڇ ڪين ٽي پرهم آهي. انهيءَ ڪين مان ٽي نه سڀ ڪڇ پيدا ٿيو، پيدا ٿيندو وهي ٿو ۽ پيدا ٿيندو رهندو. اهو ڪين ٽي سڀ ڪڇ آهي ۽

جن لاء ڪين ڪمائي، تن سڀ ڪڇ ڪمايو. ڦل جي آندڙ ٻج آهن. ٻج کي ڀلي ڪٽي. ڪٽي ڪين ڪڇي پر اهو ڪين نه وڃ جو ڇاپو آهي. آئو کي ڪٽي ڪين ڪڇي پر انهيءَ ڪين نه ڪمال ڪيا آهن. ڪين سرشتيءَ جو سلو ۽ آڌار آهي. ڪين مڌس جو بنياد ۽ برڪت آهي ڇو ته ڪين ئي ڪلا آهي گنج جي، خود نراڪار نراڪار جي.

سو اي بدلا، ڪين ئيءَ ۽ ڪين ڪماءَ نه ڪرم ٿئي. لاء ڪين آهي نراڪار، نرگن ۽ نرليپ. پر پهريان ڏاڪا ٻيا اٿئي. نراڪار جي آندڙ ٻڙ ڪو لاء، شايد پهريون آڪار جي اُڙائي نگاهه جي ضرورت آهي. پر جيستائين آڪار جي اُڙائي نظر نصيب ٿئي، تيستائين نالن ۽ نقشن سان نينهن لڳائڻ ۾ ڪو اهم ڪونه آهي، چاهي اهي نالا ۽ نقش خيالي هجن چاهي اکين اڳيان. پر نيمس. پر پريست هجي پر ٻڙ ۽ نه پاڪندي، سڪ هجي سڄي ۽ نه مڙهي. صدق ۽ سڪ، بيجان ۾ جان وجهن ٿا.

انهيءَ لحاظ کان ”ٻڙ پرستيءَ“ تي وڌيڪ سمجهائي ڏيڻ ضروري آهي. ٻڙ پرستي آهي رُڻ ۽ نالي جي ٻُڙجا. طرحين طرحين جا رُڻ ۽ جن جا نالا نالا، تن جي ٻڙجي ٻُڙجي. انهن ڇوڙ غلط ٿيندو ته ٻڙ پرستي هن ڌرم ۾ آهي پر هن ڌرم ۾ ڪونه آهي. جتي ٻُڙجا آهي اتي ٻڙ پرستي آهي، چاهي ٻُڙجاري ڪهڙي به ٻڙ يا مذهب جو هجي. مڌس، مسجدون، گرجا ۽ ڪردتارا سڀ ٻڙ جا رُڻ آهن. جن کي جدا جدا نالن سان ايشور جو آستان ڪري ٻُڙجو ٿو وڃي. آندڙ جيڪي ٻڙ، هُڙيُون، پستڪ، پوئين، فوٽا ۽ ٻيا ائين ڪرڻ ٻڙ جا آهن ۽ جن جو نمسڪار يا سجدو ٿئي ٿو، اهي به سڀ، ڪنهن نه ڪنهن قسم جا رُڻ، نالا ۽ نشانين يا يادگيريُون آهن.

اهي رُڻ، نالا ۽ نشانين پنهجي سر ٽچ آهن، نڪما آهن. پر سچ ٿين ٿا ٻُڙجاريءَ جي شردا ۽ صدق سان، پنهجي جو پاڻ ۾ گهاٽو ۽ گهرو سنڀند آهي. شروعات ۾ ساڌڪ نراڪار يا نرگن ۾ ٻُڙو ڏيان لڳائي ٿا، سگهندو. کيس امنگ ۽ انساهه ڏيڻ لاءِ ٻاهريون ٻڙ ضروري آهي. تنهن ڪري هُو پنهجي من جي پاوا مطابق ڪونه ڪو رُڻ ۽ نالو ٺاهي، اهو ٻاهريون ٻڙ بڻائي ٿو. اهو خود ٻڙ، اهي ٿا ٻُڙ جي نشاني، جنهن کي ٻُڙجاري پنهجي شردا ۽ صدق سان، رُڻجاني هستي يا شخصيت بخشي ٿو. جي ٻاهريون ٻڙ نه هجي ته ٻُڙجاريءَ جي صدق ۽ شردا کي شايد سڀلڻا ملڻ مشڪل ٿي پئي.

جي ٻُڙجاريءَ شردا ۽ پرير نه هوندو ته ٻاهريون ٻڙ رُڻ ۽ نالي ۽ ٻڙ هجي ويندو. جي شردا ۽ پرير من ۾ ڪونه آهن ته ٻُڙجا پاٽ سڀ پاڪند آهن. پر جي آهن، ته ٻُڙجا پاٽ به پرمانا جي پراپتي ڪرائيندا. ٻاهريون ٻڙ به پرور لکن لاءِ منزل جي هڪ ٻُڙجي آهي پر مقصود نه آهي. هڪ واريءَ ٻُڙجاريءَ جو چت پرمانا ۾ لڳي سهين ته پوءِ کيس آڪار جو ساڪيات ڏسڻ اوس ايندو. تڏهين هن لاءِ ٻاهريان ٻڙ سڀ ٿئي پوندا، هُو رُڻن ۽ نالن کان ٻڙ

پهجي ويندو. آستان، ٻٽ، مورتون، پستڪ ۽ ٻيون گي بهاءُڙيون نشانين. نقش يا
ويجاري خيال ۽ پاڇا، سڀ هن لاءِ بي معنيٰ ۽ نڪميون نظر اينديون، تان جو هـ و آڪار
جي لستتي اورانگهي، اچي تراڪار جي لستتي ۽ واسو ڪري ۽ لين ٿي وڃي.

اي بند، برمانا هڪ آهي پر کيس پاڻ لاءِ اُنڪ واٽون ۽ اُنڪ طريقي آهن. جي
انهنجي خاص طريقي جو تجربو نوان ڪٿي صحيح ثابت ٿيو آهي، نه اهو ضروري نه آهي
نه ٻئي جو علحدو طريقو يا تجربو غلط هوندو. سڀ بوجاري، برمانا جا پيارا آهن جن کي
هو جدا جدا نهواني ٻيو پاڻ ڏانهن ڇڪي ۽ اوري آڻي. ڇيترا پرهمي اوترا پرنه ڪرڻ جا
پرڪار. سڀ جي جنبش ۽ جستجو نالي نالي، جنهن جو اثر ڪنهن تي ڪهڙو نه ڪنهن
تي ڪهڙو. تجربا اُلڳ، نه ٿاثير نه اُلڳ. پوءِ تون ڪير جو ڪنهن بوجاري ۽ برمانا جي
وچ ۾ ويهي، تنگ آڙين ۽ ڀيڪ ڇڏين؟ تون پاڻ سمجھ ۽ ٻين جو ويچار ڦٽي ڪر. ٻيلا
ڪير ڇڏي نه تون پنهنجي ازرگ يا پرهمي جي خوني يا چتر تي پيشاب ڪر نه هوند
اهڙي ازرگ جي هوند بهرهمي ڪرڻ؟ بهر سچ آهي نه فوٽو هڪ ٽچ ڪاڙ آهي بهر
پنهنجي لاءِ ازرگ يا پرهمي جي رُپ ۾، قيمتي يادگار آهي. پوءِ تون انهيءَ بوجاريءَ
تي ڇوٽو چتر ٺاهي ڪرڻ جو بهت، مورت، پستڪ، چتر يا ٻي ڪنهن به نشانِيءَ ۾،
پنهنجي مڪروب جو مشاهدو ماڻي ٿو؟ مشتاقن جو مڪروب نه آخر ساڳيو ئي آهي.

برهه لاد پگت جي ساڳي سري ڪرڻ ڪرنٽ صاحب ۾ ڪيترن هنڌ، شمعن ۾ سمايل
آهي. هرناس جي محل جي ٿنڀي کي نه هڪ رُپ ۽ ٽالرو هرو. پتر جو ٺهيل هو جو پاڻيءَ
۾ ٻڏي وڃي ٻار ٿري ڪونه. تنهن مان برمانا پوڳهت ٿي، ڪيئن برهه لاد کي ٺاري ڇڏيو
۽ ٻٽس کي ماري ڇڏيو؟ برهه لاد جي سڪ ۽ صدق ۽ پتر کي برمانا ٻڌائي ڇڏيو. ڇا ٻيا
جيڪي محل ۾ ويٺل هئا سي به انهيءَ ٿنڀي مان نرسنگ اُٿار آڻي سگهن هان؟ ڪڏاچت
نه. مندر، مسجد ۾ مٿي ٿيڪ نه ڪئين ٻيا وڃن پر ڪنهن جو سجدو، ڪنهن جي سرائگي
ٿاب ٿي ٻئي؟ جنهن جي سڪ سڄي، شردا شد ۽ وشواس وشال. ڪيئي هوند همالي
ٻار بهت جو آندازو لڳائي سگهي؟ ٻيا ڏني آسپن هوند دُور ديس جو نقشو ڪڍي سگهون؟
پوءِ آسپن **(پنهنجي ٻن ڏنل)** اپائيندڙ جو چتر ڪيئن چٽ ۾ چٽي سگهنداسين؟ ٻار به ويل
جي رانديڪي مان ويل جو ڪڇ پيمانو ڪري سگهي ٿو ۽ ڪڇ آندازو لڳائي سگهي ٿو.
پوءِ انهيءَ ۾ ڪوڙو گناهه آهي جي ڪنهن بوجاريءَ بالڪ ٻڌجي، معصوميٽ، سڪ، شردا
۽ صدق سان ۽ چترن سان ويهي رُوح رهاڻ ڪئي، کين دستر بهرائي، ڪير پيارو ۽ برسات
نارايو. برمانا ڪن طرحين طرحين رُپ ٺاري پنهنجي پيارن پگتن جي گهر اچي ۽ سندن
نرڪري بلڪ مزوري ڪئي آهي. ڪرنٽ صاحب ۾ ڪئين اهڙيون پگتن جون ساڳيون
درج ٿيل آهن. رهي پگت اڄ تائين اُمر آهن ۽ هميشه ڏندهر رهندا.

صاحبن پانکند جو پڙ پڙو ڪير آهي ۽ ڪوڙ جا لباس لاهي، کيس ٺنگي روپ ۾ ڏيکاريو آهي. صاحبن پانکندن جي فريبي ۽ دوکيماز طريقن کان، عوام کي آگاهه ڪيو آهي. صاحبن ڪهڙين ۽ ڪهڙين کي ڪهڙو ڪير آهي پر سچ ۽ سڪ جي ساک ڪڍي آهي. اُٻست پري نقصانڪار نه آهي پر ٻه پرستي جي پٺيان بدني تي، بناؤس، اي ايماني ۽ باؤر، لاهي سڀ نقصانڪار آهن. بت پرستي ڏاڪڻ آهي پر ڪڏ نه آهي. ڪڏ پھتي، ڏاڪڻ ڪهڙي ڪم جي؟ آهي ڪم آڻڻ جي ڦري هيٺ لهي بت پوڻ جي خواهش رکڻ لاءِ. سچو ساڌڪ مٿين منزل ماڻي. وري هيٺ ڪرڻ جي ڪيئن سڌ رکندو؟ پوءِ ڏاڪڻ جي چو غرض ڪيڏي؟ اسين پوڄن کان لاءِ برٽ استعمال ڪريون ٿا ڇو نه آهي انهيءَ ڪم لاءِ ضروري آهن پر پوڄن کان پوءِ آهي برٽ به نه ڪانڌا آهن؟ ساڳيءَ طرح ٻه پرستي ساڌڪ لاءِ، ڪنهن حد تائين ڪارگر ۽ ضروري آهي. پر جئين حد لٽائي نه پوءِ ان جي ضرورت محسوس نه ڪجي. جو هٿيو، وقت ئي هٿ ٿو ڏئي، سو ڪم لڳي کان پوءِ ڪيئن نندبو؟ ندهن ڪري، اي بنڊا، ٿوڻ پين جي طريقن مان ويڪڙڻ ۽ نقص نه ڪڍ. جو طريقو ٺهڻدي پيم تي لڳي، تنهن تي عمل ڪري، ٿوڙ تائين نٻاهه. ٿي سگهي ٿو نه ڪنهن ڏينهن ڏسڻ نه سڀ طريقا ٿوڙ ئي پهچائين ٿا. پوءِ ٿوڻ ڪير جو طريقن جي ٿوڙ ٽڪ ڪري. طريقن تي تڪرار ڪرڻ يا اها نقاضا ڪرڻ نه ڪهڙا طريقا ٽرڪ ڪجن ۽ ڪهڙا عمل پر آڻجن؟ ترشا ٽرڪ ڪر ۽ ايمانداري عمل پر آڻ نه هر طريقن ۾ ٿوهين ٿوڻ پسين ۽ لال جي لطف جوڻ لهر ٿوڻ ڏسڻ. لهر ٿوڻ ڇڏيون نه آهن پر ماڻهون آهن.

سو ڏسو نه سگن يا آڪار، من ۽ حواسن کي، هڪ ٽڪ رٿائي سگهي ٿو پوءِ هو ڪهڙي به روپ ۾ يا نالي سان هجي. اور اکر يا واهگرءُ جو ڪوبه نالو، سلوڪ يا شبد، آرتي يا ارداس، ڀڄا يا پاٽ، ڀڃڻي يا بستڪ، ٻه يا تصوير، ڏند سند يا مهانما جو سرور، طالب نه ڪابه ظاهري يا بصوري تصوير، من کي ايڪاگر ڪري سگهي ٿي. بشرطيڪ ساڌڪ ڌيان سان چم لڳائي ۽ سڪ سان سمون ڪري پوءِ درسن ڪندي لپ ٿوڻ ٿا، ڪٿا ڪيئن ڪندي وٽ مشڪي ٿو ۽ ٻڌندي ڪن ڪڏن ٿا، شيوا ٺهل ڪندي هٿ هلن ٿا ۽ برمارت ڪندي پير چڙهن ٿا. ائين ايشوراڳيان يا سندس نالي پر اڀڻ ڪرڻ سان، من پوسن ٿي ٿو ۽ هر دو ٿي ٿو. آخر نه سالڪ کي به خود روپ ۽ نالو آهي ۽ هر جنس جو طالب آهي. پوءِ ائين لڳاتار اڀياس ڪرڻ سان، من جو آندو وڌندو وڃي ٿو پٽڪ بند ٿي ٿو. نقطي تي نشان لڳي ٿو. اها آهي سگن پکيئيءَ جي ڏانءِ جا ٽرڪن پکيئيءَ کان، من جي ايڪاگر ٿا لاءِ، وڌيڪ سولي سمجهي ويندي آهي. پوءِ آخر ٽرڪن پکيئيءَ جي منزل به اچي ٿي، جڏهن اندرين جي استعمال جي درڪار نه ٿي رهي، ڇو نه من مان به اچي. سرور ۾ سمائجي ويو آهي. چاهي ۽ جو چشڪو وٺي، ڇپ ۾ اچي

وہو آهي. مطلب ته جي من ۾ ڏنگ يا ڏنگ نه آهي ته پوءِ ڪهڙي به ڏاڪڻ يا ڏاڪا، ڏنگائي ڪونه ڪندا پر محب جي ماڙيءَ مٿي پهچائي، پر تڪش ملاقات ڪرائيندا.

ٻار واريءَ تي ويهي، مٿيءَ جا مهل ۽ ماڙيون ٺاهي، ويندو دل خوش ڪندو آهي ۽ پنهنجي ڪار ڀڳريءَ جي هام هڻندو آهي، پر وڏي هوندي ته هو سڄا ٻچا مهل ماڙيون طلبيندو آهي. کلوڻ ۽ ڪيڏوڻ مان ته هاڻي هن جي دل نه وندري ۽ نه ڏاڍي. ساڳيءَ طرح، مدش به سنسار ۾ ٻارن جيان پيو ٿو راند ڀڳن سان راند ڪري ۽ راحت وٺي ته هيءُ منهنجو پروار آهي، هيءُ منهنجي جائداد آهي، هن سال هي ڪيو اٿم يعني سال لاءِ رُو سڙيو اٿم يا. ٿو ڪي ۽ ٿيندڙن ڪي به ڏسي وٺندس، ٿان جو ڪال اچي سرڙهو گهٽي ته جيئو ڪوڏن تي هڪ رکندي هاءِو رجي ۽ پنهنجا پروار ۽ ٻڌارت، پيام، پيغام، سڀ ڀرتان، ڇڏي وڃي. ڪي ورا آهن، جن کي پٽڪي پٽڪي، ڌڪ کائي، آزهڙا پرائي، نيٺ سهڄيئي ساڄهه ٿي اچي ته هي سنسار ته سرگردانيءَ ۽ سردريءَ جو سهو آهي، جتي ٽاپڙ ۽ نڪمين شين، اُچار ٻئي لڙپاڻو. سڄو سنسار ته صفا تيارو آهي، جتي منهنجي ٿيندڙن جو ته تڪرار يا تفرقو بهه ڪونهي. اُتي ته رڳو ٽوهين ٽون آهي. ٽڏهين سنساري سنهه ٿئي ٿو ۽ مالڪ سان محبتي معاملو ٻڌجي ٿو. اهو ٻڌجي پيو آهي، ٻڌن نه آهي.

پوءِ ڄم يا مرم، جيءَ جي شروعات يا پڇاڙي، رقيق يا رشتيدار ٿيڻ. آمري يا فقيري، ڪماليٽ يا زواليت، سڀ بيمعنيٰ ٿيو پون، ڇو ته انهن جي عارضيت، جيءَ جي راز کليلي کانپوءِ، ٻڌري پٽ صاف ظاهر ٿيو پوي، بلڪ عارضيت ۽ دائميٽ هڪ ئي حقيقت جا ٻه پاسا ٿي ڏسڻ ۾ اچن ٿا، هر هڪ اصلي روپ ۾. هڪ مرم ته هڪ ڄم آهي، هڪ اڻ ٿيندڙ ته هڪ پوکاش آهي، هڪ آفتاب غروب ته هڪ آفتاب طلوع آهي. هڪ سوک ته هڪ سيلاب آهي. مطلب ته رنگيءَ جا رنگ عجيب ۽ عايد آهن ته ڪيئن هڪ ساريءَ سرشتيءَ کي، نعيم نعمت مطابق هلائي رهيو آهي ۽ ڪُل جيءَ ڌارا جو چڪر ٽيرائي رهيو آهي. ته ڪيئن زندگيءَ جي گردش ۾، فنا، اُمر ٿا جو هڪ پاڇو آهي. ته ڪيئن سڀ الاهي عناصر، گرهه، آڱي جي، واڙو، آڪاس، سڀ حاڪم جي حڪم جي ٻڌا آوري فرمائي رهيا آهن، ته ڪيئن قدرت جي هر چيز، بلڪ هڪ گاهه جو سهو سلو به، رب جو راز سڀي رهيو آهي. انهيءَ راز جي رمزن سان ئي رُو رچهي ٿو.

جڏهين جدوُ انهيءَ راز ۾ ڌيان لڳائي ٿو، ٽڏهين پوڙي ٿو ته پر ڪرڻيءَ جي پوئچ ۾، مان به هڪ ناقص ۽ ناقابل ۽ ناپائدار پروڙو آهيان، ته مان چئن ڏينهن جو چٽڪو آهيان، ته مونکي ڪا خاص الڳ شخصيت آهي ئي ڪانه، ته مان ڇو نه پاڻ کي پرزو سهڄي ۽ پر ڪرڻيءَ جي پيچن تي پورو هلاڻ؟ جڏهين جدوُ انهيءَ خيالات تي پهچي.

ایمان سان عمل ڪري ٿو، تڏهين نئون جنم وٺي ٿو ۽ آخر اُنهڙي ڏنيءَ جي ڌيان ۾ اچي ٿو. باقي عام طور تہ هرڪو غرور جي ڪشيءَ ۾ آهي. مورو بہ پنک پکڙي نچندو آهي ۽ پنهنجي نرٽيءَ کلا ٿي ناز ڪندو آهي پر جڏهين پنهنجي بدصورت ڀيرون تي اک پوئس تہ پڇتاءَ جا لڙڪ وڙڪ وڙڪندو آهي ۽ سائينءَ اڳيان سر نواڻيندو آهي. تڏهن ئي انسان، پنهنجا پگهر ڇوڙي، پنهنجون هڻندو آهي تہ مان هيءُ آهيان، مان هيءُ ڪري ڇڏيو آهي ۽ مان هـو بہ ڪري سگهان ٿو. ڏيڏريءَ وانگر ڦوڪون ماريندو آهي. ڇا سندس هستي ۽ شڪتي ۽ ڇا سندس لاف ۽ لٻاڙ! پر جي هُو پنهنجي پاڻياليءَ، بدسيرت، ٽپهڻي ۽ فناپني کان واقف ٿئي تہ پوءِ هُو بہ مورو جيان، اکين مان آب وڙڪندو، پڇتاءَ ۽ پراشچت جا پنک پکڙيندو، پسيار ۽ پراڻا جي راس وچائيندو. انهن رام رڳهائيندو ۽ جيئون سدرايندو. ڪين جي ڪل ٻاري تہ جهڙن سدراڻن هڪ ٻيل چر پرتاب آهي، تہ تہ ٻيو جدمن جا چڪر ڪاٽي ۽ بعدا جدا ڇڏين جوڻ پڙڪائون ڀڙڪي. رڙهائي راهه ٿي لاهن اُهاڻاڻ جي آڏ آهي.

اي بدا، اها ڪل قابوءَ ۾ آڻ تہ جيئون چو ڏيارو پڻ ٻارهن ڏيکاري، حياتي حيات رهي، حيران انسان بڻجي ۽ انسان اُلوهيت ۾ اچي. انسان چنڊ جي چڙهائيءَ ۾ تہ شڪتيدان آهي. سورج ۽ پرتويءَ جي ماپ وٺڻ ۾ تہ سڃاڻ آهي پر اُنسوس تہ پاڻ کان اڃا اڻڄاڻ آهي. پر جرم جي ماپ وٺي، چمپ ٿي چڙهي ٿو ڪري. سونئي ڪلاوان آهي. اها ڪلا سبڪان انسان تہ آهي پر سبڪان الله آهي. انهيءَ ڪلا جي ڪڙج پٺيان پاڻ پٿور ۽ پاڻ ٻرور، جنهن پڇاڻن ٻيئون سڀ کوجنائون بيڪار بڻجن ٿا. چو تہ پوءِ دل ۽ ماڻهيءَ داستان، قديمي ۽ قدرتي قانون، وڳائي ۽ واحدِي ڏيڍا، سڀ اُڏرن ۽ اک اڳيان نرٽه نظر ايندا. وڳمان ۽ وحدت وروڻ ۾ تہ آهن پر وروڻ ۾ وڏا ويا آهن. پئي گڏجن تہ غفلت ۽ غير جو شرواب شوق، ٽپي، شمر ۽ شڪسي، چر ڏاڏو ڏاڏي، ٽپي، غمب مان غمب، اچسي. گولاگسُون گلشن لڳي ۽ انسانيت آباد رهي. سو انسان ۽ انسانيت جي وچ ۾ اُهي آڏ آهي. اها دُور ٽپي تہ رڙهائي رڙ ٿئي ۽ ڪنڊو ڪڇي تہ مڪتي ملي. انهن آخرت لاءِ آشيائو آڏائي، ڪر سڀڙا جو سعيو، تہ تہ اُڄل آيو ڪي آيو ۽ ويندو هلي مانس جنم آڃايو.

اي بدا، ڏس تہ ٻار چمڻ وقت ڪيترو تہ نرم ۽ ٽازڪ، ملايم، معصوم، لامع ۽ لڳيڏار آهي. وري مڙ بعد لاش ڪيڏو تہ شڪل ۽ شخص، سرد ۽ زرد، هيٺ انگيز ۽ نثر ۽ انگيز هوندو آهي. وڻن ۽ ٻوٽن جي بہ چٽ تہ ساڳي رڙ ڪار آهي. جيون پڻ لائين آهي. لرماني ۽ نزاڪت، ملايم ۽ معصوميت، لمع ۽ لڳيڏو، زنده دل ۽ جوڻ صفتون آهن تہ بيرحمي ۽ بيقياسي. بي انصافي ۽ بيلغامي، ترشي ۽ تنگدلي، تعصب ۽ لڪير، مڙد دل ۽ جي مڙد سام آهن. جوهر جيئون کي زنده رکي ٿو تہ مڪاري جيئون کي مڙدو بڻائي ٿو. بغرض ۽ بيهنس من جو سنسڪار ستوشي آهي، واسنا واجبي آهي، ويچار وويڪي آهي،

آواز آلتی آهي، مڏن سڄو آهي ۽ سڀاڻي سيلونٽ آهي. اهو من غم ڇڏائيندو پر خوشي وڙهائيندو، دلداري ڏيندو پر دل سردي نه ڪندو، دل سازي ڪندو پر دل آزاري نه ڪندو. اهڙي من معرفت ئي لوڪ سنگره ٿيندو ۽ انسانيت اندر برادري پاڻ قائم رهندو. اها حق جي حقيقت آهي. ڄا دائمي ۽ غير فاني آهي. ڄا نه پراڻي ٿيندي ۽ نه مدي خارج بڻبي. ڄي اها آندو پر اظهار ئي نه ڃيئون پر به ظاهر ٿيندي. مثاليت پيش ڪندي. راهبان جو رهبر ٿيندي. لائين من سگن پگتيءَ ۾ سمايل رهي ٿو ۽ آخر ترڪن پگتيءَ جي پسند سي پهچي ٿو. انهن اڻ ڏٺل جو اندازو اندر به اچي ٿو ۽ اڄهاڃاپ جهجي ٿو.

اهو روحاني راز آهي. رب جي رضا آهي، واحد جي وجود جو ثبوت آهي. اها ئي لڪل زندگاني آهي، ڄا هر چيز ۾ جان آهي. جهولي آهي. اها ئي لڪل جوت آهي، ڄا هر چيز ۾ چمڪي ٿي. اهو ئي لڪل برسر آهي، جو لوڪرئيءَ جي هر پوڙي کي هڪ ئي بهاءُ ۾ بخير پڪڙي ٿو. اهو ئي لڪل آبشار آهي، جتان هر منس مٿان فضل جا ڦوهارا وس ٿا. اهو ئي نوراني نور آهي، جتان هر مخلوق مٿان عنايت جي نظر پوي ٿي. پرمانا نه دائمي دائمي ۾، ڪڍي ڪڍي ۾، قطري قطري ۾، پوڙي پوڙي ۾ واپس آهي. هر هنڌ آهي نه ڪٿي به ڪو نه آهي. هو لائين غير متغير ٿيو پيو آهي. سو سرگن به آهي نه ترڪن به آهي. ڪنهن سان ڪيئن رهي نه ڪنهن سان ڪيئن سرچي. اي اُنت بادشاهه آهي. جي سڃاڻي ۽ سک آهي. ٿڙ ۽ تلاش آهي. نه طربيت ئي اڪرار ڪرڻ اجازت آهي. سڀ واهڻ ۽ وسيلو، واحد جي واد وٺائين ٿيون ۽ ٻار پهچائين ٿيون. وڳو پاڪند جي پاڙ پٽي آهي. صدق جو سلو لڳائڻ آهي. سو اي بنده، مٿان تون ڪو غير رکين نه پرمانا وڳو توهان ئي رهيو دلجو پيو آهي. هو نه سڀي ۾ سمايل آهي پر سندس سڃاڻپ سڀي ۾ آهي. تون به ٻين سان لائين هڪ ئي ذات ئي وڃ، نه هڪ ئي جيون ڌارا جي بگڙائيءَ يا وحدانيت جي واقفيت ڪرين ۽ وجد ۾ وصل وٺين.

(۱۱) مالڪ جي مهماءُ.

(۱) آبي ٿڌو آبي ڪٽي - آبي سٺو ويچار
 آبي رٿو ٺهڻ - آبي مڙو آڻار
 ساڄو ماڻو مهڻ - آبي ديوڻهار
 هر جيئو - نون ڪرنا ڪرنا
 جو پاري ٿو راکو نون - هر نام ملي آچار. (۱. ۰)
 آبي هيرا ٺهر - آبي رنگه مهڻ
 آبي مڙو اوجار - آبي ڀڳت ٻيڻ
 ڪور ڪي شيد سالاها - ڪوٽ ڪوٽ ڏيک ڏيک
 آبي ساگر ٻوڙيا - آبي پار آڻار
 ساڄي وات سڄا نون - شيد لنگهاوڻهار
 اڀريا نرو جاڳي - باجه ڪورو غار
 اسٽر ڪرنا ڊڪيئي - هر ڪي آڻي جاء
 آبي نرمل اڳ نون - هر ٻنڌي ڏنڊي پاء
 ڪور راکي سي اڀري - ساڄي سٺو لاء
 اوچا اوچو آڪيئي - ڪهڙو نه ڊسڪيا جاء
 جه. ڊيڪا نه اڳ نون - سگرو ڊيڪا ڊڪاء
 چوب ٻرتر جاڳيئي - نانڪ سهج سڀاء.

[سري راج، مڪلا پها، اشتهاد، (۲)]

۱. پرڪيندڙ. ۲. ملهه. ۳. مهماءُ. ۴. شپ ڪرڻ. ۵. پڪو ٻڌڻو رنگه. ۶. راهي، رهيو.
 ۷. اڏڪ، لوڪن. ۸. جهاز. ۹. جي ٺهڻ کان نه ڏجن ٿن ڪي ڪال جو ڏپ وهي ٿو.
 ۱۰. اڏڪار. ۱۱. قاتل، نهچل. ۱۲. پار پون ٿا. ۱۳. هڪجهڙي. ۱۴. سولي نموني سان،
 سياروڪ.

(۲) جانڪي وس خان سلطان - جانڪي وس هيءَ سڳل جهان

جانڪا ڪيئا سڀ ڪي هوءَ - بس ئي ٻاهر ٺاهي ڪوءِ
 ڪهه، ٻيئي اُٻي ستڙور ٻاهر - ڪاڇ ٽماري ديهه ٺاهه: (۱. ۰)
 سڀ ئي اوچ جانڪا درٻار - سڳل پگه جا ڪا نام اڏار
 سرب ٻيائڻ ٻورن ڏئي - ڇاڪي سڀا گهٽ گهٽ ٻي
 جس سمره ڏک ڏيڙا ٻهي - جس سمره ڄم ڪڇو نه ڪهه
 جس سمره سڙ ڪي هري - جس سمره ڏوٻه ٻاهن تري
 سنه^۱ سڀا ڪٿه سدا ڇيڪار - هر هر نام جن پوان اڏار
 ڪهه نانڪ ميري سڻي ارداس - سنه پساد موڪه نام نواس
 [راڄه گوڙي، محلا پنڊوان، شبد (۲۱)]

(۳) جيءَ جنٽ ڪي ناکرا - آهي ورتل هار
 نانڪ ايڪو پُريا - دوجا ڪهه درشتار.
 آب ڪي آب سڻي هار - آبه ايڪ آب ستار
 جان بس پاوي ٿان سرشت اٻائي - آبه پاوي ٿي سڻائي
 ٿم ئي پڻ ٺهي ڪي هوءَ - آبه سڙه سڀ بهگه پري
 ڇاڪه پري جيءَ آب ٻجھائي - سڄ نام سوئي جن ٻائي
 سو - م درسي گت ڪا پتا - نانڪ سڳل سرشت ڪا چيتا
 جيءَ چتر سڀ ٺاڪي هانف - دين ڏيڻال آيا ڪ ڪر ٺاهه
 جس راڪي بس ڪوءِ نه ماري - سو وٺا جس منهن ٻساري
 بس ٽچ اُڙ ڪهان ڪو جاء - سڀ سر ايڪ ٽر ٽچ راءِ

۱. سردار يا بادشاهه. ۲. زم. ۳. سڏ ڪري ڇڏي. ۴. سڀي. ۵. ويا ٻاڪ. ۶. گهر.
 ۷. سرسبز ٺهي پون ٿا. ۸. ٻڌل ڏڙ. ۹. ستن جي منڊلي. ۱۰. واسو. ۱۱. سڀي جيون.
 ويا ٻاڪ. ۱۲. ڏسڻ ۾ ايندو. ۱۳. وسار. ۱۴. جدا، ڪانسواءِ. ۱۵. ٻئي ڇڏي ورتي. ۱۶. سڀي
 ڪي هڪ نظر سان ڏسڻ. ۱۷. من مان. ۱۸. ڇڏي. ۱۹. مالا کان پري. ۲۰. راجا.

جيءَ ڪي جُڪَ جا ڪي سڀ هاڻ - اُنتر ٻاهر ڄاڻهه ساڻ
 گُڻ نڌان بي اُنڊ اُٻار - نانڪ داس سدا ٻهاري.
 پُرون پُرو رهي دال - سڀ اوڀر هوس ڪر پال
 اُٻي ڪر لب ڄاڻي آپ - اُنتر ڄامِي رهيو ٻڌاپ
 پرتاڻي ڄمڻ ٻه پانڊ - ڇو ڇو رڇيو سر سم ڏيانڊ
 جس پاويئس لڻ لڻي ملاء - پگت ڪر ه هر ڪي گُڻ ڳاء
 من اُنتر پُرواس ڪر مانيا - ڪر نهاري نانڪ اڳ ڄاڻيا.
 مڻ پوري اُموت جا ڪي درشت - درس پيڪڻ اُڌرت سرشت
 چوڻ ڪمل جا ڪي اُنڙپ - سڻل درس سندر هر رُوپ
 ڏن شيوا شيوگ پُروان - اُنتر ڄامِي پُرو ڪر پُرو ڌان
 جس من پُئي سو هوت نهال - تاڪي لڪڻ نه اُوي ڪال
 اُمرو پئي اُرو پڊ پانڊا - ساڌ سڳ نانڪ هر ڏيانڊا.

[راڳه گُوڙي، سڪملي صاحب، مهلا پنجوان، اشٽپدي (۲۲)]

(۴). نُون ڪر لڻا آپ اُڀل هيءَ - پُڻل وچ ٺاهي
 نُون ڪر ه سوسهجي پُڻا هيءَ - ڪور شبد ٻجھائي
 نُون ڪر ڪارڻ سمرڻ هيءَ - دُوجا ڪر ٺاهي
 نُون صاحب اُڪر دال هيءَ - سڀ ٿڌ ڏيائي
 سڀ جيءَ ليري نُون سڀندا - نُون سڀ ڇڏائي.

[راڳه گُوڙي، مهلا چوٿان، وار، پُوڙي (۴)]

۱. رهڻي ڪهڻي. ۲. وهڻي رهيو آهي. ۳. پالي لڙو. ۴. اُنڪ نُون سان. ۵. صدق.
 ۶. ٻڌي. ۷. مهما کان مٿي. ۸. وسي لڙو. ۹. اوچي ٻڌوي. ۱۰. بي اُنڊ، اُنڪ. ۱۱. چُٽائين
 لڙو يا پار لنگهائين لڙو.

(۵) آڻ پهر اڌڪ لاشاني - سڌي پروڱ، لڳاء، سڳيائي
 برڻا ڪاهڻ چوڏي نساھي - بهڙ بهڙ اس لاکھ، پاڻي
 سالگرام هماري شيرو - پڙ جا ارچا بندن ديرا. (۱. ۰)
 گھنڻا جا ڪا سنيٽي ڇه ڪٽ - آسن جا ڪا سڌا بٽڪٽ
 جا ڪا چوئٽر سڀ اوڀر جهولي - ٽاڪا ڏوٻ سڌا بر ٿلي
 گھٽ گھٽ سڌو هيج ري جا ڪا - اڳ سڀا سڳي هيج ساڌا
 آڏي ڪير لڻ سڌا آند - مهما سندر سڌا بي آند
 چسهر پراپت نهي لھنا - سڌ چرن اوھ، آيو سرنا
 هاڪ چڙيو هر سالگرام - ڪھ ٽاڪ ڪڙر ڪڍو دان.
 [راجہ آسا، مھلا پنجاون، شبد (۹۰)]

(۶) اڪل نرنجن پُرڪ - آڪر اپاريئي
 سڄو سڄا سڄ - سڄ اھاريئي
 ڪوڙو نه جاپي ڪچ - نيري ڌاريئي
 سڀيئي دي دالار - جيت اپاريئي
 لڪت سڄو پورو - جوت سڄاريئي
 حڪمي پڙجمل مڃھ - حڪمي لاريئي
 پرب چي ٿڌ ڌيائي سڄو - چس پاڪ مٿاريئي
 نيري ڪٽ مٽ لکي نه جاء - هٿ ٿڌ پھاريئي.

[راجہ گوجري، مھلا پنجاون، وار، پڙي (۱)]

-
۱. نام رڙبي جبل ۾ لاشان ڪري ٿو. ۲. خالي. ۳. واس ڏوٻ. ۴. بدنا، نمڪار.
 ۵. گھنڻ. ۶. چارئي ڪندون. ۷. آستان. ۸. آڙ. ۹. ڪل يا ڏانء پانف کان رھف.
 ۱۰. چيڪي جيڙ اڀا يا اٿي. ۱۱. وڏي اٿي. ۱۲. پڙ ساگر. ۱۳. حد يا مراد اڌ چو ايان.

(۷) راجن مه نون راجا كهيتهم - يومن مه يوما
 ناكتر مه. نكرائي نيري. قومين سر قوما
 پنا ميرو - بدو ذني آگما

استب كرون كريچي كرتي - پيك رهي بڻما. (۱. ۰ ر.)
 سڪيتن مه سڪيتا نون كهيتهم - دانن سر دانا
 تيجن مهن، نيچونسي كهيتهم - رسيجن مه راتا
 سورن مه سورا نون كهيتهم - يورگن مه يورجي
 گرھستن مه نون بدو گرھستي - چورگن مه چورجي
 كون مه نون كرتا كهيتهم - آچارن مه، آچاري
 شاهن مه نون ساچا شاهان - واپارن مه، واپاري
 دربارن مه نون دربارا - سورن پالن ليمكا
 لکمي كتمك گني نه جائيتي - گن نه سكت سيمكا
 نامن مه نون پريپ ناما - گيانن مه گيانتي
 چگتن مه نيري پريپ چگتا - اشنانن مه، اشناني
 سدن مه نيري پريپ سدا - كرومن سر كروما
 آگيا مه نيري پريپ آگيا - حڪمن سر حڪما
 جڳي بولاوه، نه بولھ، سوامي - ددورن كرون هماري
 ساز سنگ نانك جس گايو - جو پريپ كي آف پياري.

[راڳ گوجري، مڪلا پنچوان، اشپدي (۱)]

۱. زميندارن. ۲. سرداري. ۳. سرومطي ذام. ۴. بي آنت. ۵. اچرج. ۶. وڏي پرتاب
 وارو. ۷. رس وٺندڙ. ۸. بهادرن. ۹. مڙج ماڻيندڙ. ۱۰. پيدا ڪندڙ. ۱۱. شپ گرم يا
 نياڻ ڪندڙ. ۱۲. شاهوڪار. ۱۳. شرن پاليندڙ. ۱۴. ڌن دولت. ۱۵. لچ ماتر. ۱۶. جڳتي
 وڪندڙ. ۱۷. شڪتيون. ۱۸. طاقت.

(۸) سڀ ڪرڻا سڀ ڳڻتا. (۰.۱ و.)

سترو ڪرڻا، پيڪڻ ڪرڻا - اُڏرڻو ڪرڻا ڏرڻو ڪرڻا
 آڻڻ ڪرڻا، پوڙي ڪرڻا - پٽاڻ ڪرڻا، آلهڙو ڪرڻا
 ٻڪڙو ڪرڻا، پوڄهه ڪرڻا - آڙو ڪرڻا، جادو پي ڪرڻا
 لوڙو ڪرڻا، سرڪو ڪرڻا - ڏور پوساد، ٽانڪ سر ڏوشتا.

[راڳم گوند، مڪلا پنجوان، شبد (۱)]

(۹) مڇي آڏلي ڪي ٿيڪ - ٿيرا نام خُند ڪارا
 مڇي غريب مڇي مڇي - ٿيرا نام هڻي اڏارا. (۱ و.)
 ڪرپا رحما - الله تون ڪڍي -

حاضراڻ حُضُور - دريڙ تون مڇي
 درياءُ تون دِهڻ تون - پُڻ تون ڏني
 ديهه لهر اٻڪ تون - ڏگر ڪو نهڻي
 تون دانا تون پُڻا - مڇي پڇا ڪيا ڪري
 نامي جي سوامي - بخشد تون هري.

[راڳم ڏندگم، پڳت نامديو، شبد (۱)]

(۱۰) وڏي هو وڏا - آواز ٿيو مڙيا
 وڏو پڙنگ اٽڪ - نه جابن ڪرڻا
 جيئا آندڙ جيئ - سڀ ڪڇ جاڳلا
 سڀ ڪڇ ٿري وس - ٿيرا گهر پلا
 ٿري گهر آند - وڏائي ٿڌ گهر

-
۱. جيڪي ڏسڻ نه اچي. ۲. ناس ڪرڻ. ۳. سرب واپڪ. ۴. لڙپ. ۵. ڳالهائيندڙ.
 ۶. سمجهندڙ. ۷. هڪ نظر سان ڏسڻ ٿا. ۸. آسرو. ۹. دولتمند. ۱۰. اجهو، پيسان.
 ۱۱. دالسا. ۱۲. وڏو. ۱۳. پيو ڪو. ۱۴. ڏسندڙ. ۱۵. سان شان، اون. ۱۶. طرحين
 طرحين. ۱۷. ڪرنب، ڪرليو.

ماڻُ مهتا ٿيڃ - اُڀڻا آبِ جر
سُرب ڪلا ڀر پُور - ڊسِي جَتڪتا
نانڪ داسن داس - ٿڌ آڪِي پَنوڻا

[راجڻ رامڪڏي، مڪلا پنڊوان، وار، پُوڙي (۱۸)]

(۱۱) آبي ڪرڻا سڀ جس ڪرڻا - جيءَ جنم سڀ ٿيري سرڻا
آبي ڪم ڌرتي سڀ اُتار - گُور ڪي شبد ڀڄانا هي
هر ڪي پگڻ ڀري پيدارا - آبي بخشِي شبدِ وِڄارا
جنو ٿڌ ڀاويءَ سوني ڪرسه - مڇي سڻ من راتا هي
آبي هيرا رتن اُمرلو - آبي ندرِي ٿولي ٿولو
جيءَ جنم سڀ سرڻ ٿاري - ڪر ڪرڻا آبِ ڀڄانا هي
جسڻو ندر ڀوڄ ڌر ٿيري - مريءَ نه جنمي چوڪي ٿيري
ساڄي گڻ ڪاريءَ دن راني - جڳ جڳ ايڪو جاتا هي
مايا موهه سڀ جڳت اُٻايا - پرهما ڀشن ديو سڻايا
جو ٿڌ ڀاڻي سڀي نام لاکي - گيان مٽي ڀڄانا هي
هر ڪي ڀاڻي هر گڻ گائي - سڀ ڪم ڪم ڏکائي دُور ڪڍائي
هر نرمل نرمل هيءَ ڀاڻي - هر سڀي من راتا هي
جسڻو ندر ڪري سر گڻ ٿڌ ڀائي - هڙمي ميرا ناک رهائي
گڻ اڙگڻ ڪر ايڪر داتا - گُورمڪ ورلي جاتا هي
ميرا ڀرپ نرمل آف اُٻارا - آبي مڀي گور شبدِ وِڄارا
آبي بخشِي سڄ ديوڙائي - من ٽن ساڄي راتا هي

۱. مهما. ۲. لڄلو. ۳. سهارن ڪرين ٿو. ۴. جتي ڪٿي. ۵. ويٺي. ۶. امولڪ، املھ. ۷. اُنڌر جو حال ڄاڻين ٿو. ۸. وشنو. ۹. سڀي. ۱۰. پاپ. ۱۱. خزانو. ۱۲. ڀڄائي ورتو آهي. ۱۳. گرھڻ ڪرائي ٿو.

وٽن اُمولڪ اُڪر اُٻارا - ٿيمٽ ڪوڙ ڪري وڃارا
 ڪوڙ ڪيڻ شديءَ ٿول ٿولائي - اُتر شبد ٻڃاتا هي
 آبي ڪرنا ڪري ڪرائي - سڄي ٻاٽي سڄي ڍوڙائي
 نالڪ نام ملي وڌيائي - جڳ جڳ اٻڪو جاتا هي -

[راڳم مارو، مڪلا ڌيڄا، سولهو (۹)]

(۱۲) اُچٽ پاد پره پرميسر اُتر جامي - مڌوڏن^۳ دامودر^۳ سوامي
 رڪيڳيش گوروڌن ڌاري - مڙلي^۳ منوهر هر رنگا
 موهن ماڌو ڪرشن مڙاري - جگدس^۳ هر جيت^۳ اُسر شگهار^۳
 جڳ جهون اُٻاسي ٺاڪر - ڪهٽ ڪهٽ واسي^۳ هي سڱا
 ڌڙلي ڌر ايش نرسنگ نارائڻ - داڏا^۳ اُڪري^۳ پيرلم ڌرائڻ
 باڙن رُوپ ڪيئا ٿڌ ڪرلي - سڀهي سڀي^۳ هي چڱا
 سري رامچند جس رُوپ نه راکها - بنوالي^۳ چڱر ٻاڏ^۳ درس اُٺو^۳ ٻيا
 سهس^۳ ليتر مڙف هي سها - اڪ دانا سڀ هي مڱا
 پگت وڇل اُٺاڻه اُٺائي - ڪرپي^۳ ٺاٺ^۳ سڱل^۳ سائي
 ٻاسڌيو^۳ نسرلجن دالبي - پرن نه سا ڪٺ^۳ گڻ اُنکا
 مڱد منوهر لکمي^۳ ٺاراڻا - دوڙي^۳ لجا نوار اڏارڻ
 ڪملا ڪنڪ ڪرهن^۳ ڪتو^۳ هل - آلد^۳ بندي^۳ ٺهسڱا^۳
 اُمونگه^۳ درس اُچوڙي^۳ سڀه^۳ - اڪال^۳ مڙف جس ڪدي ٺاهي ڪه
 اُٻاسي^۳ اُٻگت اُڪوچر - سڀ ڪڇ^۳ ٽجهي^۳ هي لگا
 سري^۳ رنگ بھڪت ڪي واسي - مڇ^۳ ڪڇ^۳ ڪورم آڱيا^۳ اُڙاسي^۳

-
۱. جڳان جڳ. ۲. سدبو قائم. ۳. سري ڪرشن جا جدا جدا نالا. ۴. جڳت جو پتا، ايشور. ۵. ڊنڀن ڪي ناس ڪندڙ. ۶. پرتويءَ جو مالڪ. ۷. وراهه رُوپ اُٺار. ۸. سوين. ۹. ورن ڪرڻ. ۱۰. مڪت ڪندڙ. ۱۱. لچمي. ۱۲. سڌا مڙج پر. ۱۳. نرليپ. ۱۴. ناستي، پرادي.

جن ڪٿه ڪرڻا ڪري سگهائي - تن سازو چرڻا ٿي وڃي ٿرائي
 سگل نام نڌان تن ٻاڻا - اٽهد شبد من واجيگا
 ڪرڻم نام ڪٿي ٿيري جهبا - نام ٿيرا ٻرا ٻڙر بلا
 ڪه نانڪ ڀڪت پئي سر ٿاڻي - ديھ درس من رنگ لگا
 ٿيري ڪٿ من ٿون هي جاڻه - ٿون آبي ڪٿه ٿي آب وڪاڻه
 نانڪ داس داسن ڪو ڪريته - هر پاوي داسا راڻه سگا .
 [راڳه مارو، مڪلا پنڃوان، سولهو (۱۱)]

(۱۳) ستر سڀ سالار هي جا ڪي - سورا لاڻه پيڪار ٿاڪي
 شيخ جو ڪه پيٽه ڪوت آنا سي - ڇهن ڪوت جاڪي ڪيل خاصي
 مون غريب ڪي ڪو گجاراوي -

مجلس دؤر محل ڪو پاوي . (۱.۱.۰)

ٿيٽيس ڪروڙي هي ڪيل ٺاڻا - چوراسي لڪ ٿري دوانا
 باها آدم ڪٿه ڪڇ لدر ڊڪاڻي - ان پي بهشت گهيري ٻائي
 دل کلھل جاڪي ڀرد رو ٻائي - چوڻ ڪٽيب ڪري شيطاني
 دنيما دوس روس هي لوني - اٻا ڪيٽا پاوي سروي
 نر داني هر مڊا پڪاري - ديٽه جباب هوء اڃاڪاري
 داس ڪبير ٿيري پنھ سمانا - بهشت نچيڪ راڻه رحمانا .
 [راڳه پيرء، ڪبير صاحب، شبد (۱۵)]

(۱۴) آء قلندر ڪيشوا - ڪر عبداللي پيسوا . (۱.۱.۰)
 جن آکاس ڪٿه سر ڪيني - ڪوئي ڪوئي ٻيلا

-
۱. اوائلي، قديمي . ۲. پير . ۳. سٺ هزار سڀه سالار . ۴. پيغمبر . ۵. ڪروڙ . ۶. چاؤنجاھ .
 ۷. نوڪر . ۸. گذارش يا سفاوش ڪري . ۹. آکاڙا . ۱۰. شڪ . ۱۱. شڪل . ۱۲. ڪڏهڪار .
 ۱۳. پناه . شرن . ۱۴. فقير جو ويس . ۱۵. ٿولي . ۱۶. جڳي . ۱۷. سٺ ٻالال .

چمڙ پُروش ڪا مندر تيرا - اهو رند ٿي گهيا
 ڇهن ڪوٽ ڪا پنهن تيرا - سولھ سھڻ اڙا
 پار اُبارھ مڏگير تيرا - سھڻڪ نپ سسارا
 دھي مھجد من مڙانا - سھج نراج گھاري
 بيم ڪڙا سڻ ڪائن تيرا - نخر نڪار آڪاري
 پڳت ڪرپ ميري لال چنائي - ڪھ ٻھ ڪرڻ پڪارا
 نامي ڪا سوامي اُتار جامي - ٿري سگل بي دسرا
 [راڳ، پير، ڀڳت نامديو، شبد (۱۲)]

(۱۵) ڏسائي - پوڻاپ تھارو ڏينا

ڪرن ڪراون اُٻاء سماون - سگل ڇتر پست پينا . (۱.۰.۱)
 راڻا راءِ راج پئي رنڪا - اُن جوئي ڪھڙ ڪھاڻيو
 همرا راجن سدا سلامت - تاڪو سگل گھتا جس ڪاڻيو
 اُٻا ستر راجن ڪي سنهه - ڪھت جيست پھوڇا
 پيشمار وڏ شاھ دانارا - اوچسي هي تي اوچا
 پون پزوير سگل آڪارا - پاوک ڪاشت سڱي
 اڀر ڌرتي ڪر راڪي اڪا - ڪوئ نه ڪسهي سڱي
 گھت گھت ڪتا راجن ڪي چالي - گھر گھر تَجھ اماها
 جيست جيست سڀ پاچي ڪري - پرمي رزق سماها
 جو ڪچ ڪرڻا سو آبي ڪرڻا - مصلو ڪاهو دِبي
 اُنڪ جتن ڪر ڪر دڪائي - ساچي ساڪي چيني

۱. قميس . ۲. هزار . ۳. پتلونون . ۴. ڏنڊو . ۵. مسجد . ۶. ملو . ۷. نڪاح، ويڙي . ۸. ديس
 پر ديس . ۹. چڪور تي راجا . ۱۰. فقير . ۱۱. سڄي آڪار پر ٺهرا پکڙيل آهي . ۱۲. اڪي .
 ۱۳. ڪاٺ . ۱۴. جل . ۱۵. پرتوي . ۱۶. دشمني . ۱۷. صلاح مصلحت .

هر ٻڌڻا ڪر راکي آهي - ديهي نام وڌائي
 هن جن ڪر اڏکيا جن ڪي - ٿي ٿي ديهي رڙائي
 مڻڪي پئي سان سڻڪي ڪر - تڏهڪي اڏڪن سڀ ٻڌو
 ٺن ڪٽي ديهي ڪريالا - ٺن ٻڌو ساگر ٽريا
 هم لائي ٺيچ ٿي ٻڌ صاحب - ٻڌو ڪوٺ ٻيچارا
 مڻ ٺن سڀل ڪور دوس ديهي - لائڪ نام اڏارا.
 [راڳ بيارنگي، مهلا پنجوان، اشتهدي (۱)]

۱. اي عزلي. ۲. ٻڌڻ جي. ۳. ٻڌڻ يا نهڙڻ ٺو. ۴. دڙو ڪرڻ ٺو. ۵. تمام ننڍو ۽
 ٺيڄ. ۶. شائب.

(۱۲) واهم تهنجی قدرت

(۱) وِسْمَادْ نَادْ وِسْمَادْ وِسْمَادْ - وِسْمَادْ جِیْمَ وِسْمَادْ پِیْمَدْ
 وِسْمَادْ رُوْپْ وِسْمَادْ رُنِکْ - وِسْمَادْ لَانْگِی تِیْرَه جِنْد
 وِسْمَادْ پُوْخْ وِسْمَادْ پَانْی - وِسْمَادْ اَکْی کِیْدَه وِزَانْی
 وِسْمَادْ ذِرْی وِسْمَادْ کَانْی - وِسْمَادْ سَادْ لَکْهَر پِراپْی
 وِسْمَادْ سِنْجُوْکْ وِسْمَادْ وِچُوْکْ - وِسْمَادْ بَکْ وِسْمَادْ پِرْکْ
 وِسْمَادْ صُفْ وِسْمَادْ مَالَاه - وِسْمَادْ اَجْهَزْ وِسْمَادْ رَاه
 وِسْمَادْ تِیْرَی وِسْمَادْ دُوْر - وِسْمَادْ دِیْکِی حَاضِرَانْ حُضُوْر
 وِیْکْ وِزَانْ رَهْیا وِسْمَادْ - نَانْکْ جِیْهْ پُوْی وِیْکْ پِا
 قَدْرَفْ دِیْکِی قَدْرَفْ سَطِیْعِی - قَدْرَفْ پِوْکْ سَارْ
 قَدْرَفْ پَانَالِی آکاسِی - قَدْرَفْ سَرَبْ آکَارْ
 قَدْرَفْ وِیْدْ پِراپْ کِیْمَا - قَدْرَفْ سَرَبْ وِیْهَارْ
 قَدْرَفْ کَانَا پِیْطَا پِیْطَا - قَدْرَفْ سَرَبْ پِیْارْ
 قَدْرَفْ جَانِی جِیْی رِلْکِی - قَدْرَفْ جِیْهْ جِیْهْ
 قَدْرَفْ لِیْکِیْمَا قَدْرَفْ بَدِیْمَانْ - قَدْرَفْ مَانْ اَیْمَانْ
 قَدْرَفْ پِوْخْ پَانْی بَسِیْتَرْ - قَدْرَفْ ذِرْی خَاکْ
 سَبْ تِیْرِی قَدْرَفْ تُوْنْ قَادِرْ کَرْتَا - پَاکِی تَانِی پَاکْ
 لَانْکْ حُکْمِی اَنْدَرْ وِیْکِی - قَدْرَفْ تَاکُرْ نَاکْ.

[راجم آسا، محلا پهلای وار (۳)]

-
۱. عجیب، واهم واهم. ۲. شہد. ۳. اکھاڑل، لنگا. ۴. سواد، واسنائون. ۵. میلان. ۶. وچوڑ. ۷. مہما. ۸. ویوان. ۹. ۶ چوون گا. ۱۰. سک پائون گا. ۱۱. روپ. ۱۲. چار وید. ۱۳. ۱۸ پراپ. ۱۴. چار اسلامی مذہب جا کتاب. ۱۵. پھریون گا. ۱۶. ذالیون. ۱۷. اکئی. ۱۸. مئی. ۱۹. قَدْرَفْ جو مالک. ۲۰. پوڑو. ۲۱. توہین تون.

(۲) تڏ سرجي مهڏلي - دڪه سڪ ديوتهارو
 ناري ٻرڪ سرجيئي - بڪه مايا موھ پيارو.
 ڪاٺي پاڻي ٿيريٽا - ديھ جيٽا آڏارو
 قدرت لخت وچاڻيا - سچ ٺيڙو هارو
 آوا گڙو سرجيا - ٺوڙن ٻر ڪرڻي هارو
 چمڻو مڙو آءِ گنيا - ٻڌڪ جيٽ پيارو،
 [راڳ وڏهنس، مڪلا پھلا، آلاھڻيٽا. (۳)]

(۳) تڏ جڳ مه ڪيل وچاڻيا - وچ هڙمي پائيٽا
 اڪ منڊر پنڇ چور ههه - ٺس ڪرھ ٻرائيٽا.
 دس ناري اڪ پرڪ ڪر - دسي ساد لوپائيٽا
 اين مايا موھڻي موھيٽا - ٺس ٿرھ پرمائيٽا
 هانا ڏووي ڪيٽيو - شو شڪت ورتائيٽا
 شو اگسي شڪتي هاريا - اڀري هر پائيٽا
 اڪ وڇھ هي تڏ وکيا - جو ستسڪ ملائيٽا
 چل رجهه ٺسب اٽساليو - چل ماھ سَمائيٽا.

[راڳ مارو، مڪلا پنڇوان، وار (۶).]

(۴) ڪوٽ ٻڙن ڪيئي اُڙتار - ڪوٽ ٻرهمڊ جاڪي ڌرمسال -
 ڪوٽ مھيش اُٻاء سَمائي ڪوٽ ٻرهمي جڳ ساڃو لائي
 اٽسو ڏٺي ڪرپڻ همارا - اُڙن ٺس ساڪڙ ڪڙ ٻسٿارا. (۱. ۱۰)

۱. ٻر ٿوري. ۲. ڌرم راج. ۳. سچو نياء ڪنڊڙ آھين. ۴. چمڻ ۽ مڙو جو ڦيرو. ۵. ڦاٽر.
 ۶. سريو. ۷. وڪار. ۸. اندريون. ۹. ٻن ٺوڙن جا روڻ. ۱۰. طاقت. ۱۱. هي پرماتما
 ٺوڙن مايا جي چار کان بچائڻ جي شڪتي ۽ بخشين ٿو. ۱۲. ٻڌ ٻڌا. ۱۳. وستار ڪرڻ.
 ۱۴. ڪڏهن.

ڪوت ماڻا جاڪي شير ڪماء - ڪوت جيءَ جاڪي سهجاء
 ڪوت اٻار جڻا تيريءَ انگ - ڪوت پگت پس هڙ سڱ
 ڪوت پتر پٽ ڪرڻ نمسڪار - ڪوت لندر ٺاڻي هيءَ ڏڙا -
 ڪوت بڙڪنٽ جاڪي ڏيشتي ماهه ڪوت نام جاڪي قيمت ٺاڻا^۱
 ڪوت پور پٽ هيءَ جاڪي ٺاڻا - ڪوت آکاڙي چلب بسماڊ
 ڪوت شڪت شير آڳيا ڪار - ڪوت جيءَ ڏيوي آڏار
 ڪوت ليرت جاڪي چرن مڃهار - ڪوت پوتر چوٽ نام چار
 ڪوت پوڄاري ڪرڻي پوڄا - ڪوت بستارن اُور نه دوجا
 ڪوت مهما جاڪي نرمل هٿس -

ڪوت استيع جاڪي ڪرڻ برهمڻس
 ڪوت پڙلي اڙپت نمڪ ماه - ڪوت گڻا تيري گڻي نه جاء
 ڪوت گياڻي ڪٽه گياڻ - ڪوت گياڻي ڏرڻ ڏيان
 ڪوت نميسر آهڙي ڪرڻي - ڪوت مٽيسر مون مهر ڏهڙي
 اوگس^۲ ٺاڻا اڪوچر سوامي - پور رهيا گهٽ آنتر جامي
 جٽ ڪٽ ڏيڪڙ تيرا واسا - ٺاڻڪ ڪٽ ڪر ڪيا پرگاسا.

[راڳ ڀيرو، مڪلا پنجوان، ڏيشتي (۲)]

(۵) اڪم اڳاڏ سٺه جڻ ڪٿا - پار برهم ڪي اچرڇ سڀا. (۱. ۱. ۰)

سدا سدا سنگور نمسڪار - گور ڪرڻا تي گڻ گاء اٻار
 من پتر هروڙ پرگاس - گياڻ اڻجڻ اڳيان پياس
 مٺ ٺاهي جاڪي بستار - سڀا ساڪي اٻار
 اڻڪ رڻڪ جاڪي گڻي نه جاء - سوگ هرڪ ڏهه مهر ٺاه

۱. داسيُون، اچميُون. ۲. انسانن جا هر دا. ۳. سيجاڻُون. ۴. چڪروڙي مهاراجاڻُون. ۵. اڳيان
 بيٺا آهن. ۶. وڃائين ٿا. ۷. مٺ مھانجاڻُون. ۸. سانڀ چوروس. ۹. بي اٺس. ۱۰. دربار.
 ۱۱. سُر مو. ۱۲. پر ڪرڻي. ۱۳. مهما.

اُنڪَ برهمي جاڪي بيدڏڻ ڪرھ۔ اُنڪَ مھيش بُس ڏيان ڏرھ۔
 اُنڪَ بُرڪہ اُنسا اُوڻيار۔ اُنڪَ راندر اُوڻي دربار۔
 اُنڪَ پُڙن پڙ ڀل ماڻ ڀر ڀير۔ اُنڪَ رتن ساگر دڏ ڪڍر۔
 اُنڪَ سُر سڀيئر ڻڪڻاف۔ اُنڪَ ديوي ديوا ٻھ ڀانڀ۔
 اُنڪَ سڏا اُنڪَ ڪامڏين۔ اُنڪَ پار ڄاڻ اُنڪَ مڪ ٻين۔
 اُنڪَ اڪاس اُنڪَ پاتال۔ اُنڪَ مڱي ڇوڻي ڪوٺال۔
 اُنڪَ شاستر سمرپ پُوان۔ اُنڪَ چڱف ھروڙف ٻڳيان۔
 اُنڪَ سروئي سُنھ ڻڏان۔ سرب جيءَ پُورن پگران۔
 اُنڪَ ڌرم اُنڪَ ڪُھير۔ اُنڪَ ٻرن اُنڪَ ڪڏڪ سھير۔
 اُنڪَ سڀڪ ٽوڻ نام ليھ۔ پار برهم ڪا اُنڪَ نہ ليھ۔
 اُنڪَ پُريا اُنڪَ ٻھ ڪڍ۔ اُنڪَ رُوپ ونڪ برهمڊ۔
 اُنڪَ ٻا اُنڪَ ٿل مڙ۔ آڻھ سڙڪر آڻھ استول۔
 اُنڪَ چڱاد ڏنس اُر رام۔ اُنڪَ پڙلي اُنڪَ اُتھ۔
 اُنڪَ جيءَ جاڪي ڪرھ ماھ۔ رمت رام پُورن سرب لاءِ۔
 اُنڪَ مايا جا ڪي لکي نہ جاء۔ اُنڪَ ڪلا ڪيلچ ھر راءِ۔
 اُنڪَ ڏلت اُنڪَ لبت سنگھت۔ اُنڪَ گھٽ ٻرگتي ٻھ ڇوڻ۔
 سڀ ٽي اُوچ پگھ جا ڪي سڀڪ۔ آت ٻھر ڪن ڪاوي ونڪ۔
 اُنڪَ اُناحد آند ڇھڪار۔ اُنا رَس ڪا ڪڇ اُنڪَ نہ پار۔
 سڀ ٻرڪہ سڀ استان۔ اُوچ ٽي اُوچ نرمل نربان۔
 اُٻا ڪيما جائھ آڀ۔ آڀي گھٽ گھٽ رھيو ٻٽاپ۔

-
۱. شڪتي، ٻل۔ ۲. ڪڙا حاضريءَ ۾ بيٺا آهن۔ ۳. اُگهي۔ ۴. چنڊوما۔ ۵. تارا۔ ۶. پرتو اُون۔
 ۷. ڪامڏين ڪاڙون۔ ۸. وڙاھ۔ ۹. واکاڻ، بيان۔ ۱۰. ٻڌندڙ۔ ۱۱. سونا۔ ۱۲. شيش لائڪر۔
 ۱۳. ملڪ۔ ۱۴. جگر۔ ۱۵. ڳائين ٿا۔ ۱۶. مٺا۔ ۱۷. واڳو۔ ۱۸. چتر گھٽ۔ ۱۹. مڌر آواز۔

کریا نڌان نازک دبال - چن چوبا نازک تي پئي ٺهال.

[راڳم سارنگم، محلا پنجوان، اشتهدي (۲)]

سري راڳم، محلا
ٻهلا شيد (۲۸)

(۶) سوني مولائي جن جگ مولا - هريا ڪيٽا سسارو

آب خاڪ چن بند وهائي - ڏن سرجهارو.

سري راڳم، محلا
چوٿان، وار (۴)،
سلوڪ محلا ٻهلا
راڳ آسا، محلا ٻهلا
شيد (۳۱)

(۷) قدورف ڪرڪي وسيا سوء - وڪٽ وڃاري سو بنداهه

قدورف هي قيمت نهي پاء - چان قيمت پاء نه ڪهي نه جاء.

(۸) لڪ لشڪر لڪ راڳي نيجي - لڪ اٺ ڪر ه سلامت

لکان اهر فرمائش ٿيري - لڪه اٺ راکهه مان

جان پٺ ليکي ٿا پوي - نان سڀ نرا ٿل ڪام.

راڳم سورن، محلا
چوٿان، وار (۱)

(۹) ٺون آبي سشت ڪرنا، سرچن هاريا -

ٺڌ آبي ڪيل رچاء، ٺڌ آبي سواريا

دانا ڪرنا آبي، آبي پوڳ هاريا -

سڀ ٿيرا شيد ورتي، اپاوت هاريا.

(۲۸)

(۱۰) سڀي ڪلا آبي - ٺاٺ بهالينون

آبي رچن رچاء - آبيهي گهاليون

آبي چست آباء - آبي پورف پاليون.

راڳم سورن، ڪمير
صاحب، شيد (۴)

(۱۱) باجگر ڏاڪ بجائي - سڀ خلق ماشي آئي

باجگر سوانڪ، ڪيلا - آبي رڳم وري اڪيلا.

راڳم رامڪلي، محلا
ٻهلا، ڏڪڻي
اولڪار، (۴۱)

(۱۲) ٺن ٺن گهڙ پئي گهڙ گهڙ پجي - ڏاهه آساري آسري ڏاهي

سر پڙ سوکي پي پڙ پوڪي - سمرت ويرواهي.

-
۱. خدا. ۲. سرسبز، گلزار ڪهر آهي. ۳. ماڻش جمر. ۴. — پيش. ۵. ناد، وڇا. ۶. حڪم. ۷. اڃا، نسل. ۸. گرم. ۹. لڳائي ٿو. ۱۰. ٺارو. ۱۱. ٺاڻو. ۱۲. سماعت ڪري. ۱۳. ڏاهو. ۱۴. ٺاهو. ۱۵. ٺلاء. ۱۶. سڪائي ٿو. ۱۷. پري ٿو.

(۱۳) بۇرۇ كۇرۇ پايي يېت-جانا - ادر سىجورگي تۇرلي مانا
رئىس دىنس دۇ دائي دايا - جىگ كىليج كىلاني ھىي .
(۱۴) ميريچ بوي ساچي اك كىل رچاڭيا -

راڭى مارۇ، مەلا
پەلا، سولھو (۱۰)

كۈرە نە كسھي جىھاۋاپاڭيا

آپي ئوق كرى ويكە وگىي - سىپ رىس دىھي ماھا ھىي .
واجي بۇرۇ ئىي آب وجاني - شۆ شىكتي دىھي مەر پائىي
گۇر پىسادىي آلتي ھوويچ - گيان رىن شىدۇ تاھا ھىي .

راڭى سىت، مەلا
پەلا، اشتەدي (۸)

(۱۵) گەر گەر لىشكەر پاۋك لىرا - تۇرم كىري سىكداري
تۇرلي دىگە مليچ اك وىرا - پاڭى لىرا پىداري
جى ئۇن مەر مەھبەت صاحب - قىدورە كۆرۈ ھماري
چارى گىنتى سىلام كىرھىگى - گەر گەر صىت مەري .

راڭى مىلار، مەلا
پەلا، وار (۲۴)

(۱۶) تۇرلي پائالاي آكاسىي - اك دۇر رەن رچىر^{۱۲}
اكىدا تۇرلي آرچا - اك مەر ھەدە جىھىر^{۱۳}
اك دى كاۋ ئىكتىي ناھىي^{۱۵} - اك سىدا قىرھ فقىر^{۱۴}
ھىكەي ساجى ھىكەي ناھىي - اك چىسى مەر لىكە .

۱. پىستا . ۲. رادى . ۳. پوسن ئىي ئو . ۴. ئى گىگ . ۵. آبتي . ۶. جىيۇ . ۷. تۇرم راجا .
۸. چاگىي . ۹. تۇرليچە جىمالىك . ۱۰. طرف يا پاسا . ۱۱. پىمالما جى دروازي ئى . ۱۲. قىزىر .
۱۳. مەر . ۱۴. آنىك بىمارىن مە مەتلا . ۱۵. پىدارەك گىتچىل جانا ھەن . ۱۶. كىل پىل .

مالڪ جي مهما

۽ قادر جي قدرت.

سري گرو گرنٿ صاحب ۾ ”مالڪ جي مهما“ ۽ ”قادر جي قدرت“ تي سوين شيد آيل آهن جن مان ڪي مختصر ۽ ڇن مٿي ڏنل آهن. هن وشي تي ڪرنا لکندي لکندي مهما ڪندي ڪندي ۽ گيت ڳائيندي ڳائيندي، صاحب وڏو ڏي ڇڏي ٿا ته اي سرشتي ۽ جا سرڇهار، اي منهنجا مالڪ، تون ئي آنت آئين ۽ ٽنهنجي ماما به بي آنت آهي. تون ئي رڳو پنهنجو ۽ پنهنجي ماما جو پورو بيان ڪري سگهين ٿو. آسان ڪم ڪرڻ لاءِ اُمرت آهيون. جي ڪا ٿوري گهڻي بوجھ پئي ۽ نه اها زبان ئي لفظن جي عورت ۾ نه ٿي اچي سگهي. ٽنهنجي ڳڻن، خاصيتن، وصفن ۽ شڪتي ۽ جيڪا به آسان پنهنجي ٻڌي ۽ آهر، صفت ۽ ثنا ڪئي آهي، سا ٽنهنجي ڪوئل چرنين اڳيان. پنهنجي عينيدي ۽ عبادت جي ٽچ پيتا رکي آهي. آئين لڙڪي وار وار لمڪار ڪري. اي اختيار هنجون هاري، اندر هڻون ٿا نه بابا. تون ئي آنت. اي آنت آهين!

هي پروردگار، تون آدي، انادي، اباڻي، اُمر، اُتل، اڄوئي، اڪال، اُگمر، اڳوڇر، اُڏپ، اُٻاڙ، اُيل، اڪم ۽ اُنگ آهين. هي برمانا. تون دياڻو، ڪرپاڻو، نياءڪاري، رازق، خالق، حاضران حضور، جاڳي جاڳهار ۽ سروربابڪ آهين. هي پرميشور، تون سرڳ آهين ته سرڳ به آهين، سٿول ته سٿول به، گهٽ ته پرگهت به، وات ته وانھڙو به، پنٺ ته پاڻي به، پيٽي ته ملاح به، هيرو ته پارکو به، ويچار ته ويچاروان به، لپ ته لڙپ به، ڪارڻ ته ڪرنا به، پير ته پيرتم به آهين. اي قادر، تون راجائن ۾ مهاراجا آهين. شاهن ۾ شاه، داد ۽ زميندارن ۾ جاگروڻاڻو، راجارين ۾ رڳو راجاڻو ۽ سؤرن ۾ مها سؤره آهين. اي تلد، ٽاڪرن ۾ پنهنجي نڪرائي آهي. ٽڪين ۾ سڪ، ڏڪهن ۾ ڏڪ ۽ رستن ۾ ٽنهنجي سڏي آهي. اي ڪيشو، دان ۾ تون داتار آهين، ٽيچ ۾ ٽيچونسي، پوڳ ۾ پوڳي، جوڳ ۾ جوڳي، گرهست ۾ گرهستي، نياء ۾ نياڻڪاري، گيان ۾ گيانپي ۽ اُشان ۾ لئون اُشاني آهين، وغيره وغيره. تون سرور شڪتيوان، سرور سريشت، سرور سمرت ۽ سرور گيان آهين.*

هي پاريهرم، ٽنهنجا بيشمار نالا آهن. جهڙوڪ مڌسرتن، مرلي منوهر، موهن مراري، ماڌو، مڪند، رام، ڪاڻ، ڪرشن، ڪملا ڪنپ، گوبند، گوپال، گوپينات، نرسنگ، نرنڪار، نارائڻ، ايشور، برهم، پڳوان، واسديو ۽ جگنات. سڀ ۽ سڀ ۾ ٽنهنجا

* هي مها سندر شيد. ”مالڪ جي مهما“ ۾، ستين نمبر تي آيل آهي. سري مد پاڳورف گيتا جي ستين آڌاء سان. بلڪل رلي ملي اچي ٿو.

ٻيڙا ڀڳت ۾ لوڪي ڪيترن ٺالن سان ٻيا ٻڪارين، جيئن ته، اڇس، اُتر جامي، اڇيل، اُڏول، اُڙگس، اُسر سنگهاري، ڏرڻي ڏر، ٿرڙو ڏڙي، پُر ٿر ڏرائڻ، ٻس باون، نرڻجن، نرنگار، نراهاري، نروڙ، نهڪنڪ، نهڪيول، جگديسر، جوتي سرڙپ، جڳت ٻتا، سوامي، ٻرم جوع، چتوڀڄ، وٽڪنڪ واسي، بدوالي، مهاساراي، ساون رڻپ، ڀڳت وڇل، اُٺاڻن جا ٺاڪ، سم ڇس آند، پرمائند، پوڻوئر، ٿرلوڪي ٺاڪ، جڳت رڪشڪ، ساڻول سندور، ڏين ڏيال، وغيره وغيره. * هيءَ فقط واس جي لنڊي خوشامند ڪان آهي پر هڪ هڪ لفظ پوڻان ڪيئن ڪٿائون وڇيل آهن. هڪ هڪ ٿڪ پوڻان ساڌڪ جي سک ۽ شردا سمايل آهي. صاحب فرمائين ٿا:

- (۱) گهٽا جا ڪا سڀئي ڇه ڪُٽ- آسن جا ڪا سدا ٻڪڪنڪ
 جا ڪا چوئڙ سڀ اڙ پڙ جهوليج- ٺاڪا ڏوڙ سدا پڙ ڦاڻيج
 گهٽ گهٽ سنهت هيءَ ري جاڪا- اڳڪ سپا سنگ هيءَ ساڌا
 آرڻي ڪوئن سدا آند- مهما سندر سدا ٻي آڪس.
 (۲) ٽيٽيس ڪروڙي هيءَ ڪيل ڦاڻا - چرواسي لڪ ڦرھ ڏوانا
 بابا آدم ڪٿ ڪڇ ندر ڏکائي- ان پي بشت گهيري پائي.
 صاحب، شيد (۹۰)
 صاحب، شيد (۱۵)

هي اڪال پوک، تنهنجي قدوع جا ڪيل اُٻار، رنگ اڪيچار ۽ رڻپ اُٺڪ اُٻايل آهن. جنهن جي گت ڪونه آهي، حد ڪونه آهي، شمار ڪونه آهي، تنهن جي آست ڪيئن ڪري سگهجي؟ صاحب ساراهه ۽ صفت ڪن ٿا، مهما ۽ مڻيا ڳائين ٿا پر نيڪ چوڻ ۽ ٺاڌو چئي قدر نه ٿي اُٺڪ آهي، بسواد، بيحد، ٻي آنداز ۽ ٻي شمار آهي. ڪيئن ڪند، ڪيئن پرههائيند، ڪيئن سڄ، ڪيئن چنڊ، ڪيئن ٺارا ۽ ڪيئن ڏرڻون، جي سڀ ڳاڙهي کان ٻاهر آهن. ڪيئن وشنو، مهيش، پرهما، اندو، اوتار، ڏيو، ديوتائون، آڪاس پاتال، وٽڪنڪ، ٽپي، ٽپسر، ميسر، وين، مريون، شاستر، پراڻ، جن جو ليکون ڪونه آهي. ڪيئن سارو سسار قاعدي پٽاندڙ پير هلي | رڳو پاڻ پرماتما آستر، باقي سارو سسار بيٺا ۽ ٻيا. انهي ۾ ٻڙلي ڪڏوڪڏ پيا ڪم ڪن. ڪڇ ٺهي پيو ته ڪڇ ٺهي پيو، ڪڇ ٺجي پيو ته ڪڇ ڇڙجي پيو. ۸۴ لک جوڻيئون، هڪ هڪ جون ۾ ڪروڙين جيءَ ۽ پوءِ به هڪڙو جيءَ ٻئي کان نرالو، رڻپ ۾، رنگ ۾، رڻڪا ۾ ۽ سڀاءِ ۾. ڪي پيدا ٿين پگهر مان. ڪي بيضي مان، ڪي زمين مان ته ڪي چيري مان. پاڻي ۽ هوا سندن جيءَ جو جياڙو سو چست ڪت موجود. سڀني کي رڙق پاڻ پڇاڻي ۽ سڀني جي سار سنڀال پاڻ لهي.

* هيءَ سولهر (۱۲) نمبر تي ”مالڪ جي مهما“ ۾، آيل آهي. (۱۳) ۽ (۱۴) نمبر تي پرماتما جي درٻار جو به دلڪش احوال آيل آهي.

وٺ، مطابق ڏينهن رات، ماڳن تي مندُون ۽ مندن موجب آب هوا. جبلن تان نرف ڏري ايندُون ٿين، ننڍين جو پاڻي چؤسهي بادل بڻجن ۽ بادل بـرسافت وسائين. اوجھڙ ۾ آبادي ٿئي. طرحين طرحين جاءِ اناج ۽ اٺيڪ پرڪارن جا ڦل ۽ ڦول. چيٽن جي رهڻي ۽ ۽ ناچ عاهدو، جانورن جو عاهدو ۽ پکين جو عاهدو. پاڻي ۽ ۽ جيءَ، پائال ۾ جيءَ نه پر ٿوري ۽ ٿي جيءَ، سڀ هڪ ٻئي کان نرالا ۽ نيارا. ٿيئن ٿي مٺس ذات ۾ اٺيڪ روپ رنگ، ڌرم پست، ڏاڍيون ڀاڻيون، رسُون رواج، ڏنڊا وهندڙ ۽ چال چلڪت. ڏري انهن وچ ۾ ڏيندن جو دؤر ڏرنگي، ڪيڏا نه ٿو رنگ. رچائي: استري پرش، چرموت، ٺيڪي ٻڌي، سڪ دڪ، سنجوڳ، ونجوڳ، پوڳ، نياڳ، مان آهمن، ننڍ وڏائي، آميري فٽيري، ڪوئلنا ڪنورٽا.

ڏري سڀني جي ريت الڳ نه ڪرم الڳ. ڪي پيسي پوئتان نه ڪي پرمائيا پوئتان، ڪي پاپ پٺيان نه ڪي پڇ پٺيان، ڪي رس پٺيان نه ڪي چس پٺيان، ڪي ڪوڙ پوئتان ۽ نه ڪي سچ پوئتان. ڪنهنجو مارڪ ڪهڙو نه ڪنهنجو ڪهڙو، ڪنهن جي ڪاميا ڪهڙي نه ڪنهن جي ڪهڙي. من جي جرڙ ڇڪ نه ڪهڙي نه ٺرالي ٺرالي. جنهن جي ڪائنات ٿي ڪيترن قسمن جون پاولائون ۽ ترشائون، واس ٺرون ۽ ويچار، سنسڪار ۽ سڙچنائون. ڪو من ڪم تي نه ڪو سم ٿي. ڏري ڪو من ڪڏهن ڪم تي نه ڪڏهن سم ٿي. ڪنهنجي ٻڌي ڪهڙي نه ڪنهنجي ڪهڙي. ڪنهن جي آتما سدائون روشن نه ڪنهن جي آتما تي ڪوشن جي دائما ڪارنهن. ڪنهن جو ٺاڻڙو ٺاڻڙو ۽ وڻن جو واپار ڪن نه ڪنهن جو ٺاڻڙو ٺاڻڙو نه. ڪنهن جي آندرو ۾ پنڊ وڻار واسو ڪن نه ڪنهن جي آندرو ۾ پنڊ ڳڻا پرگهت ٿي پرڪاش ڪن. صاحب فرمائين ٿا:

(۱) ٿڌ جڳ. مڇ. ڪيل رچائيا - وچ هڏو مڇي پائيا

ايڪ مندر پنڊ چور هو. - ٺٺ ڪره. ٻرائيا

دس ناري لڪ پرڪ ڪر - دسي ساد لڙائيا

اين مائيا موهڻي موهڻي - ٺٺ ڪره پرمائيا.

(۲) باجيگر ڏنڪ بچائي - سڀ خلق تماشي آئي

باجيگر ٺوانگ، ٽڪيلا. آهني رنگ روچ اڪيلا.

صاحب سمجهائيو آهي ته سنسار هڪ ڪيل تماشو ۽ ٺاڻڪ آهي، جنهنجو منڍ به مالڪ، وچ به مالڪ نه بچائي به مالڪ. پاڻ آهائي ٿو پاڻ هلائي ٿو ۽ پاڻ پورو ڪري ٿو، پر پاڻ سڀ کان پوءِ، ٺرليپ ۽ ورڪم. ڪئين ٺٺي ڪيل ۾ پيا ڪيلن. آچن ۽ وچن، وچن ۽ آچن. ڪو ورو ٺاها رمز سچائي رام سان رڳو ويٺو آهي. سو اي بنڊا، قدرت جي

واچ، سورن، ڪبير

صاحب. شيد (۴)

ڪيفيت لاشڪ لاثاني آهي پر انهيءَ ڪماليءَ جو ڪيماڳر نه ڦاڌر آهي. قدرت، فقط سندس عڪس آهي. عڪس مان نڪري نروار ٿي ۽ اصليت ۾ اچي. اصليت ۾ اعتقاد رک ۽ اصليت جي اوت وقت نه ٻار پهچين. اها اصليت آهي ايشور جنهن لاهو اسرار اُڏيو آهي. اسرار آهي ڪيل خانو جنهن ۾ پاڻ پلجي، پاڻ کي نه اُٽڪاء. جي اُٽڪيا سي اڙڙاهه ۾ آهن. جهڙن جهڙي وهندڙ دري ۾ هر هميشه ۽ هر وقت، ڦاڌر جي قدرت ۽ لالچ جي ليلا ۽ پڳوان جو پاڻو ڏس. پنهنجي فرض اُڏائي پُري ڪر ۽ جهاداري اُڏا ڪر. موت جي مراد نه رک ۽ نتيجي جو انتظار نه ڪر. مالڪ جي مهما ڄاڻ ۽ قدرت جي واهه واهه ڪر. لائين پر ڪوئيءَ ۾ پاس ٻولندي ۽ پاڻ ۾ ئي ٻرمانا پائيندين.

ڳورو ڳوبند سنگهه، ٻرمانا جي مهما بابت، ڇاپ صاحب ۾، ۱۴۰۰ جدا جدا نالا ڏيڻا آهن. هڪ سڪايل سالڪ به، ٻرمانا جي هڪ سؤ گُڻن يا وشن جو تفصيلوار بيان ۽ شد هندي لفظن ۾، هيئن ڪيو آهي.

- (۱) ابتدائي خصوصيت. وشو، ڪرشن، شو، رام، پڳوان، ٻرهميشور. (۲) سبب ڇمڪ آندو. ديو، دولي، پرڪاشما، سورب، شروڙيڪو، پرتو، سگهوش، مسو، آسرف، چندناڳ، پشهاس، شياڳو، موهو. (۳) ڇم جي ٻهڙ. سروگهه، ڪرنگهه، مهامايم، مروجو، وٻو. (۴) آند جوڻ خاصيتون. شائني، آند، نرواڻ، منڊلورم. (۵) انتهائي واڪا. اُڏائيند، پورو، اُوبڪ، گهڻ ۽ اُٺ، اُڏي. (۶) ڪائناتي وصف. اُڇ، سچو، پورو، پنهج، ميهو، وشو، پوري، وشو، پورو، سو، اُڏائي، اُٺ، اُٺ، مهاڪاش، پسران، جيسو. (۷) خود مختياري. ايڪ آتما، ٻيو آتما، اُٺا آتما، وش آتما، پسران آتما. (۸) قانوني ۽ غير قانوني قابليت. ايڪ، اُٺي، سبب، سبب، ڪر، پور، ڪر، وڙو، اُٺو، چل، اُچل. شر، اڪشر، سڀ، دولي، نهش، اُٺش، ايش، اُٺيش، پيڪو، پيشاڻ. (۹) شخصي سڃاڻ. سرشتا، ڪرنا، گهانا، پرتا، پوڳتا، ڪوڙپتا، نيتا، ساڪشي، ڪال، اُٺيڪ. (۱۰) نعمتون ۽ غنيمتون. پراڻڻ، ڪامڊ، وسڏ، آستانڻ، مانڊ، سڏڏ، ڏوڏ، شانڊ، لوڪ بندو، لوڪناٽ، پاپ شوڪ ناشن، وٺل، سُمڙو، شرڻ، پواڻ.

آڊ جڳاد کان هڙ عاشقي، شاعر، پنهنجي معشوق جي صورت ۽ سيرت تي بيشمار شعر لکيا آهن پر ڇا اڃا معشوق جي حسن يا خرمي جي حد لڌي وئي آهي؟ جي ها نه پوءِ اڃا وڌيڪ شعر ڇو پيا لکجن يا لکندا رهيا؟ ڇاڪاڻ ته عاشق جي وصفن جي واڪا ڪندي، دل ڀاڄي ٿي نه ٿي. پيو لکي ۽ ڳائي ته به سمجهي نه ٿي لکيل آهي ۽ اڃا ڳچ ڳائڻ آهي ۽ پوءِ به صفت اُٺوري رهجي ويندي. جي پوءِ پنهنجي پريتر جو پورو

ٻيان نه ٿو ڪري سگهي ته پرمالما جو بيان ڪيئن ڪري سگهجي؟ اهو ته لاکلام ۽ لاهند آهي. سرشتي ۽ جي سرجهار ۽ سنڀاليندڙ جي سمڪ ڪيئن ٻوندي؟ ته پوءِ ٽرڪن ٽرڪار جو اندازو لڳائڻ نه آسپڙ آهي! پر پنهنجي من پريائڻ لاءِ پريوءَ جا پيارا ڀڪس به پيا مهما لکن ۽ ڳائين پڙ لکي لکي ۽ ڳائي ڳائي، باسبن به پيا ته ايشور پي آئف آهي. پي آئف، پي آئف چئي، چپ ۾ اچي وڃن. چپ جو چوڳو ڇڳي، پيا چس ۾ چاشني ۽ جسي چاشني، چوسين ۽ چپن. چوسي چوسي، چئي چئي وري چپ ۾ اچي وڃن. چو ته اکر جي کمر ملڻ مشڪل آهي. جي ڪڏهن سي ڄاڻن ڪونه ۽ جي ڄاڻن سي ڪڏهن ڪونه.

پلا اکرون ۾ رکيو ڇا آهي؟ اکر به ڪو لاسر جو اندازو لڳائي سگهندا؟ مثلاً گلاب جي گل جي نرمي، نمازڪت، ڪولمنا ۽ ڪماليت، خوشبوءِ ۽ خارستاني يا پيسن خاصيتن ۽ خصيلتن جي معروضي، رڳو اکرون مان ملي سگهندي؟ بلڪل نه. گل ڏانهن نه هڪ لک نهارڻو آهي نه صبح جي شبنم سان مڪڙي ڪيئن کڙي ٿي، پتا ڪيئن پکڙجن ٿا، پنن جو ڪيئن مٿان جهامي ٿو، بوٽ ڪيئن نجي ٿو، گلشن ڪيئن بهڪائي ٿو، بلبل ڪيئن گجي ٿي، عاشق ڪيئن الڪي ٿو، معشوق ڪيئن مڙي ٿو، شام جي شفق ڪيئن گل کي وري چاڙهي ٿي. ٺڌهين کا ڪچ گل جي گذارش ٿئي. پوک به خدا جا خادم ٿي. دلبر جا داس ٿي، ائين قدوت جي ڪائنات تي نظر ڊوڙائيندا آهن ۽ جانب ۾ جذب ٿي ويندا آهن. بزرگيءَ جو پرزو ٿي، پيا قدرت ۾ قادر نان قربان وڃن، جيون جي چيڪلي-آندر چڪر ڏين، جهنگ ۾ جنگدمس جا کيل اماشا ڏسن، گوشت جا گڻ ڳائين، بي آزم لي انت چون ۽ واه واه منائين. ڏسي ڳائين ۽ ڳائي، مات ۾ اچن. ڳائڻ ۾ معنيٰ نه مات ۾ نه معنيٰ، نه ٻئي (وري) معنيٰ، ڇو ته مات جي ملاقات، من ۾ نه له لفظن ۾ ئي ٿئي. ملاقات ٿئي ٿي هن ۾ پر پوءِ دست ۾ اچي ٿو ڏهن ڏسان ۾، ڇو ته هو هر دم پيو جيون ۾ اچي.

گنگا ندي هڪ ٻي گهاٽ گهٽا، نه پاڻي اڻ گهٽيا. ڪو ڪنهن گهاٽ تان گهٽي نه ڪو ڪنهن تان، ڪو ڪيڏي مهل گهٽي نه ڪو ڪيڏي مهل. ڪو ڪيئن وهجي نه ڪو ڪيئن. پر هڙيتي ساڳيءَ نديءَ جي ساڳئي ڇل ۾ ٿا اشدان ڪن. ٿيئن ئي، هر ڪو ڀڳوان جو ڀڳت. صدق ۽ سڪ جي سهارِي سان عهدي عهدي وات وٺي، اُلهندو اُلهندو اندازو لڳائي ۽ عهدي عهدي رُٽ ۾ يا ريت سان، ڀيرو رام راجهائي، ٻو رام سڀني جو ساڳيو آهي، ٺالو ڪهڙو نه ٽپي پيا ٻڪار بنس. پوءِ ٽڪيو يا ٻيو ڪنهن جو ڪهڙو ڪنهن جو ڪهڙو. اهي مندرون مسجدن، مورتن مورتن، ٻوٽن بستڪن يا ٻيا ڪيئن ٽڪيا يا بنا ٻي فطرت ڪنهن حد تائين ڪارگر آهن، جيئن نئينءَ جاءِ جوڙائڻ لاءِ ڪاٺين جو چٻوڙ ۽ هٿيار آهي، مٽي بهڄڻ لاءِ سڙي استعمال ڪبي آهي يا آلي قمت مٿان ٻئي ٻڌي آهي ٻو ڪارج سٺ

ٿئي، اهي سڀ اشارتي ذريعا فضول سمجهيا ويندا آهن. نيعن ئي مالڪ ملڪي ڪانهوءِ سڀ ساڪ، هڪ ئي سطح تي پهچي ويندا آهن. پوءِ اکرن ۾ ڇو اڙجن، واٽن تي ڇو وڙهن. پر ڪوئيءَ ۾ ڇو باسڪيٽري ڏيکارين ۽ ڀڳوان ۾ ڇو پيد ڏسن؟ هيءَ دنيا مٺي آهي جيستائ هوءَ نه. ڏني آهي! ڏلي ٻڃاڻا. ائين پيو پاسو ته ”رام“ دوست ڇو نه شهزادو آهي، سڀ جي گهٽ گهٽ نه آهي، سڄي برهمانڊ ۾ نه رهي هيو آهي ته سڀ کان نيارو نه آهي!

سو اي بنڊا، اندر ۾ آهي اُمرت جو آبهار ۽ واهڳوروءَ جو واسو. اتي آهسي اصل ڪُرم، اصل ذات ۽ اصل وطن. اهو وطن نه وسار. انهيءَ وطن جو واقفڪار ٿيءَ. واقفيت اتي. هُو نه موندن. آهتا جي پڙدي پٺيان پيو پر پٽم ٿو لاءِ ٻڪاري. اهو ٻڙدو ٻري ڪر نه پر پٽم ٿي پائين. ڪلفت جو ڪيڙو ۽ ڪيڙي کي ڪٽڻ جو ڪاٺ ٻئي اندر ۾ اٿئي. ٿلاءَ جي ڪپ تان گهاگهر ڀري آهي ته ڏيري ڏيري نه مٿان ٿر واري مٽي نه مٽي اچي. وڪاري وڇاڙتا به من کي ڏوڏي ٿي ۽ مٿل مٽي آڻي. ڪرڻن رڙبي گهاگهر ۾ وجهي ٿي. سو مٿل ڪڍي. من صفا ڪر نه پرائيءَ کان باز آچين، فنا ۾ بڻا ٿين ۽ ائين آڀريءَ جو ٻيو ڪڏهن. اهو آهي تات پرج، صاحبن جي سمجهاڻيءَ جو، مالڪ جي مهما مڃڻ جو، قدرت تان قربان ٿيڻ جو. ۽ جيون سڦل بڻائڻ جو.

باب ٻيو.

ڀاؤ ۽ ڀڙ.

(۱) سائينءَ ۾ مدق.

(۱) جا ڪٿڻ مُشڪل اُٿا ٻڌي - ڊوئي ڪو نه ڏيئي

لاڳو هوندي دُشمن - ساڳي ڀڄ ڪلي

سِر ڀڄي آسرا - چڪي سڀ آسراءِ

ڇت آڻي اُس ٻار برهم - لڳي نه لتي واءِ.

صاحب - تاتائين ڪا نا

آءِ نه جاني لڙ سدا - گورشدي سچ چاڻ. (۱.۰.۱)

جي ڪر هروي ڏيلا - ننگ ٻڪ ڪي پيڙ

دمڙا ٻلي نا پوي - نا ڪو ديري ڏيڙ

سوارف سڌا نه ڪر ڪڙي - نا ڪڇ هروي ڪاڇ

ڇت آڻي اُس ٻار برهم - ان نهڄل هروي راج.

جاڪڙ چننا ٻهٽ ٻهٽ - ڏيئي واپسي روڱ.

گرهس ڪٽب ٻلييا - ڪڍي هر ڪڍي سوڱ

گڱ ڪري ڇه ڪٽ ڪا - گهڙي نه بيسا سو.

ڇت آڻي اُس ٻار برهم - تن من سيتل هو.

ڪام ڪروڙ مڙه وس ڪيما - ڪرڻ لڙپ پيار

چاري ڪاڙوڪ ان اُگه ڪيئي - هو نا اُس سگهار

ٻڙي گيس ڪوڙ ڪڇ - ڪڍي نه ڪرڻ ڌريا

ڇت آڻي اُس ٻار برهم - ان نمڪ سمره ٿريا.

[سري راڳ، محلا پنجوان، اِشتپدي (۱)]

۱. گهڙي، ڏاڍي. ۲. ويجهو اچڻ. ۳. وشيدار. ۴. آسرو ڏيندا. ۵. اربل. ۶. ضعيف،
اُگهو. ۷. اُنڱ ۽ ٻيٽ نه پورو ڪونه اٿس. ۸. ٻائي پيسو. ۹. ڌوڄ. ۱۰. پوري ڪرڻ.
۱۱. قابو پيو هجي. ۱۲. پٽڪي پيو. ۱۳. ڪڇڙوس. ۱۴. اُگر پاپ. ۱۵. پاپ هچائون.
ڪري. ۱۶. ڏيئس. ۱۷. ناس ڪندڙ. ۱۸. ڪيرون. ۱۹. ڪن سان ٻڌو هجي.

(۲) ئۇن مېرا سكا ئۇن ھېي مېرا مېيىت - ئۇن مېرا پىرىتىم تىر سىگى ھىيىت
ئۇن مېزى بىي ئۇن ھېي مېرا كېھتا - ئىجھىن ئىمكى ئى جانى رھىئا
ئۇن مېزى لالان ئۇن مېزى پىران -

تۇن مېزى صاحب تون مېزى خان. (۰.۱)

جىت تىر راکىر تۇھى رھىئا - جو تىر كھىت سوتى مەھىر كىرنا
جىھ پىگىت تھان تىر بىسا - ئىپىت نام جىپىت تىرا رىسا
تون مېزى ئۇنى تون پىندار - ئىگى رىسا ئۇن مېھ اذار
تون مېزى سوتى تىر سىگىر وچىيا -

تون مېزى اوت تون ھېي مېرا ئىكىيا
مىن ئىن اندىر تۇھى ئىبايا - مەھىر تىمارا تىر ئى بائىيا
سىگىر تىر دىر تىر ئىكە - ئانك داس تىر ھىر تىر ئىكىي.

[راگم گوژي، مەھلا پىنجوان، شېئىن (۱۸)]

(۳) جىسە تون دىكوالا - مەھىر تىسە كىسە
جىسە تون دىكوالا - جىت تىن پىگى
جىسە تىرا ئىگى - ئىس مۇكە اچىلا
جىسە تىرا ئىگى - سوتى تىر ھىن تىر مەھىر
جىسە تىر تىر تىر - ئى لىكا پىچىي
جىسە تىر تىر تىر - ئى تىر تىر پىچىي
جىسە تىر تىر تىر - ئىس كىا مەھىر تىر
جىسە تىر تىر تىر - سوتى تىر تىر تىر

[راگم دىكالى، مەھلا پىنجوان، وا (۸)]

-
۱. دوسىپ، مەھىر. ۲. پىرىتى. ۳. پىرا. ۴. سوتى. ۵. تھان تىر. ۶. سوتى. ۷. تىر. ۸. تىر تىر، تىر تىر تىر تىر. ۹. مەھىر. ۱۰. تىر، تىر تىر تىر تىر. ۱۱. تھان تىر، تىر. ۱۲. تىر تىر تىر. ۱۳. تىر تىر تىر تىر. ۱۴. تىر تىر تىر تىر. ۱۵. سوتى تىر تىر. ۱۶. تىر تىر. ۱۷. تىر تىر تىر. ۱۸. تىر تىر تىر تىر. ۱۹. تىر تىر تىر تىر. ۲۰. تىر تىر تىر تىر.

(۴) جس نئون آوهه چم - لسو سدا سک
 جس نئون آوهه چم - لس چر نام دک
 جس نئون آوهه چم - لس ک کائينا
 جسدا کونا مٿر - سپ کاج سواريا
 جس نئون آوهه چم - سر پروان چن
 جس نئون آوهه چم - بهتا لس دن
 جس نئون آوهه چم - سو وڏ پروار يا
 جس نئون آوهه چم - لن گل اڏاريا.
 [راڳ رامگاني، مڪلا پنڃوان، وار (۶)]

(۵) هر جي مالا هر جي پتا - هر جي پرتهاڪ
 هر جي ميري سار گري - هر هر کي ٻالڪ
 سهجي سهج ڪلندا - نهجي ڪندا آلڪ
 اوڳ ڪونه چٽاردا - گل سڀي لالڪ
 مڻا سونڀي ديڏا - هر پتا سک دائڪ
 گمان راس نام دن سڀئيون - اس سوي لائق
 ساڃهي گنور نال بهاليا - سرب سک ٻالڪ
 مڻ ناهه ڪدي نه وڃڻ - هر پتا سڀا ڪلا لائق.
 [راڳ مارو، مڪلا پنڃوان، وار (۲۱)]

(۶) نيري ٺيڪ رهان ڪل ماه - نيري ٺيڪ نيري گڻ ڪاء
 نيري ٺيڪ نه پوهي ڪال - نيري ٺيڪ بيسي جنجال

۱. غم، ڳڻتي. ۲. درگاه، برقبول. ۳. ڪتب. ۴. سڀئي. ۵. ٻاري ڇڏيا. ۶. پومالا.
 ۷. آلس، ديو. ۸. وڃاري نرو. ۹. لڳائي نرو. ۱۰. بھميرو آهي. ۱۱. ٻاٺواري به شردا.
 ۱۲. جرڙي آهي. ۱۳. ڪاڇڪ.

دین د لیک لیري لیک - سپ مه روپا صاحب لیک. (۰.۱)
 لیري لیک کرځون آند - لیري لیک چپه گور مټ
 لیري لیک لریځي پو ساگر - راکڅار پورا سکر ساگر
 لیري لیک ناهي پو کړه - انتر جامي ساچا سړه
 لیري لیک لیرا من لاک - ایهان اوهان لرون د پان
 لیري لیک لیرا پرواسا - سگل د پاوره پرې کڼ لاسا
 چپ چپ آند کړه لیري لاسا -

سمر نانک ساچي کڼ لاسا.

[راځم پیره، محلا پنجوان، شبد (۳۹)]

- (۷) لیري چپه چپا کا لوه - کڅکڅ صاحب آوه رو
 چي لرون صاحب آوه رو - لرون اوتا کا لیري اوهر.
 (۸) لکر د سوي سکر - لکر پائي مټ
 لکسي دي سامگري - لکسي دي هي راپ
 لکس سټ مسن مانا - لسان هروها نهول چپه
 سچ کباڻا سچ پنځا - لیک نانک سچ کټ.
 (۹) سرونې د پائي چپه ژي - سرون شاهان پاشاه
 بسهي کي کر آس من - لکسکا سپس وپساه.
 (۱۰) لکر پائي مټ لک - لکر ماسف پتا
 لکس کي من لیک هي - چن چپه پنډ دتا
 سرونې مټ نه وسري - چن سپ کچ وس کټا.

سري راځم، محلا بهلا،
 شبد (۳۰)

سري راځم، محلا
 پنجوان، شبد (۵)

(۷)

(۹)

۱. مټ، اېدیش: ۲. لاک، لروک: ۳. آسرون، پروسرون: ۴. ساگر: ۵. چاچي کري: ۶. غصرو،
 ۷. لکر، لکري: ۸. سرون، مريادا: ۹. کټي آهي.

- (۱۱) چرڻ ڪمل ڪا آسرا - دُوجا ٺاهي ٺاءُ
مي ڏر ٿيري ٻار ٻهر - ٿيري ٺاڻ رهاءُ
ٺاڻيا ٻرڻ ماڻ ٺوڻ - ٿيري سنگ سماءُ.
- (۱۲) هُو ماڻ ٺاڻ ڪرڻ ٿيرا - هُو جائت آيا
سيوي مڌ سهڙ ٿي ٻاهر - ٿي مَحتاج ٻاٻا.
- (۱۳) صدق ڪر سجدا - من ڪر مَصلوڏ
جه ڏر ديڪان - نه ڏر مَرجوڏ.
- (۱۴) هر ٿڌ ٻاجهه مي ڪوئي ٺاهي - هر ٿڌي شيري ٿي ٿڌ سالاهي
آبي ميل ليهه ٻرڻ ساڇي - ٻوري ڪرم ٺوڻ پاڻيا.
- (۱۵) گرڻ ڪڍ ٺر ٿي راکي - پوڄل ٻار اٺاري
چون ڪمل آراڌت من مه - چم ڪي ٿراس ٻڌاري.
- (۱۶) جت ٿاڻي ڪت ٿرڻي - راکه ڪر سارا
اه ٿس ٻالهه راکه ليهه - آٽر سڪ ڌارا.
- (۱۷) هر سٿ جڙي نه سڪو ميم - هر سٿ جڙي نه نهڄل چيم
هر سٿ جڙي نه واپي ڪاڙا - هر سٿ جڙي نه هوءَ ٿستارا.
- (۱۸) سٿ سرڻ ردي ڄن مانيا - ڪرن ڪراون ٿن مڻل پڇانيا
جاڪي ردي واشواس ٻرڻ آيا - ٿس ڪيان ٿس من پرڪائيا.
- (۱۹) اٻڪ آس - راکه من ماءُ
سرب روڳ - ٿانڪ مٿ جاءُ.
- (۲۰) جيمڻ مرڻ ٿس ٿن ڪت - چر هر ٿر ٿاڻي لاکي
جيوت سي ٻرواڻ هڙي - هر ڪير ٿن جاکي.

سري واڳ، مهلا
چروان، وار (۴)،
سلوڪ مهلا ٻهلا

واڳ مانجهه، مهلا
ٿيجا، اشهدِي (۶) ۵

واڳ ڪوڙي، مهلا
ٻجوان، شبد (۱۳۸)

واڳ ڪوڙي، مهلا
ٻهلا، اشهدِي (۱) ۱۷

واڳ ڪوڙي، مهلا
ٻجوان، اشهدِي (۱) ۶

واڳ ڪوڙي، سڪمني
صاحب، مهلا ٻجوان،
اشهدِي (۲) ۱۷

۱۹(۱)

واڳ ڪوڙي، مهلا
ٻجوان، وار (۱۶)

۱. ڪهر، ٺڪاڻو. ۲. ٺيڪ. ۳. شان، فخر. ۴. مان. ۵. اندر. ۶. بددي. ۷. مراد. ۸. پاسي، طرف. ۹. کانسواءِ. ۱۰. مانا جي گري پر. ۱۱. ڊپ ٺاس ڪري ٿو. ۱۲. گول، گنوار. ۱۳. سيال. ۱۴. رات ٽي بهن. ۱۵. پير رکجي. ۱۶. وڙهي وڃي. ۱۷. ڳڻتي. ۱۸. چوٽڪارو. ۱۹. اوت وٺ.

- (۲۱) هر ميري اوت ميه هر كا تانگ - هر ميرا سکا من ماه دېوان
 هر ميري پونجي ميرا هر ويساډ - کور مېر کتي هر ميرا شاهه.
 (۲۲) جاکه نیک تاري سواني - لا کته ناهي چتا
 جا کته ديا تاري هولي - سي شاهه ياي پکونتا.
 (۲۳) جان نون صاحب تان پو کيها - هته تډ بن کس سالاھي
 ابک نون تان سب کچ هي - ميه تډ بن دوجا ناهي.
 (۲۴) جته ميه اپنا صاحب چيپ - تته پو ميو ميري ميه
 جته ميه اوت گهي پوپ تيري - تان پون هولي منشا ميري.
 (۲۵) مانگ ناماي نون تډي - تيرا پرواسا
 بن ساچي ان نیک هي - سو جاڼه کاچا.
 (۲۶) چرک سرت دپال تيري - نون ناماي مانگ
 جته پراډ اډار تيرا - ناک کا پوپ تانگ.
 (۲۷) چاري گيدا يود پتا - کور ليمي مډا
 جي تډ پايو صاحب - نون ميه هته تډا.
 (۲۸) ساس ساس - تيرا نام سمار - تهي کته پوپ آهي
 ناک نیک پتي کوتي کي - هر اس بډايي لاهي.
 (۲۹) مات پتا سب ميه پايي - نس بنا تهي کور
 ايت ايت چي نال سگي - سرت روياء سوء.
 (۳۰) نس صاحب کي نیک - ناک ميه ماه
 جس سمرت سر هوء - سگي دوک جاء.
 (۳۱) تډي سمرت هي کچ لدم - بکم له تډم کوتي
 جس پت رکچ سچا صاحب - ناک ميه نه سکي کوتي.

واچته آسا، مڅلا
 پهل، لشتيدي (۱۴)

واچ، کورچي، مڅلا
 پڄوان، شبد (۱۹)

واچ، کورچي، مڅلا
 پڄوان، واو (۱)

(۸)

۱. ملڪيت. ۲. ورتي. ۳. پتي کنهن جو. ۴. مڙو. ۵. مرادون. ۶. کونه آهي.
 ۷. پالان نو. ۸. بن جي. ۹. لوگ پورو. ۱۰. سب. ۱۱. تکليف.

- (۳۲) جسڪي گهر دٻياڻ هر هرويءَ سڪي مٽي وچ جڳهه سڀ آيا
 نس ڪٿڻ لکي ڪيئي ڏي ٺاهي - هر دٻياڻ سڀ آڻ پٿري پايا.
- (۳۳) آبي ٺاڻيا ٺاڻ هڻي پيارا - آپ ٺاڻيا ماڻ
 آپ ڏيا ڪر رکدا پيارا - آبي مڱهڙ سڃاڻو.
- (۳۴) چرن ڪمل اڏار جن ڪا - راس پوڻجي ايڪ
 ٺاڻ ماڻ دٻياڻ ساڄا - نانڪ ڪي پرپ ٺيڪ.
- (۳۵) اوکي گهڙي نه دٻڪڻ ڏيئي - اٺنا برد سمالي
 هات ڏيئي راکي اٺي ڪٿڻ - ناس ناس بر ٺاهي.
- (۳۶) جس ڪي سر اوڀر نون سوامي - سو دڪ ڪٿيا پايو
 ٻول نه ڄاڻي ماما مڏ ماڻا - مرڻا چمپ نه آوي.
- (۳۷) سڄڻ نون هڻي شين نون هڻي - ٽجهه اٻر ٻه ماڻيئا
 جان نون اندر ٿان سڪي - نون ماڻي ماڻيئا.
- (۳۸) وڌڻ ڪو هڻي مڏ ٺڪلي - ٺا ڪر سالي ٺا ڪر ٻيلي
 ڪر ڪر ٻا پرپ سان سنگهه ملي - ڄا ٿر دٻڪان ٿان ميرا الله ٻيلي.
- (۳۹) ماڻي ڪٿڻ جو ڏيئي مان - سڪل بڙڪي ڪٿڻ ڪر ٺا ڏان
 ڪرپ گهرو مه راکهار - نس لاکر ڪٿڻ سدا لمڪار.
- (۴۰) ڄا ڪي اٽر پرگتير آپ - ٺا ڪٿڻ ٺاهي دؤڪ ستاپ
 لعل وٺن نس پالي پڙيا - سڪل ڪٽنب اه جن لي ٿريا.
- (۴۱) اٽر ڪر ٺا نون ڏيئي - ٺهڻي ڪي مي اوت
 گڻ ڪي ماري هٿ مٽي - شبد وٺي من چرت.
- (۴۲) هر اڪسي نال مي دوستي - هر اڪسي نال مي رڻگ
 هر اڪو ميرا سڄو - هر اڪسي نال مي سنگ.
- واڳ وڏهنس، محلا
 چوٿان، وار (۱۴)
- واڳ سورڻ، محلا
 چوٿان، شبد (۵)
- واڳ ڏناسري، محلا
 پنجوان، شبد (۲۰)
- (۴۶)
- واڳ سوهي، محلا
 پنجوان، شبد (۵۷)
- واڳ سوهي، محلا
 پنجوان، اشهدي (۲۲)
- واڳ سوهي، شيخ
 فريد، شبد (۱)
- واڳ گونڊ، محلا
 پنجوان، شبد (۵)
- واڳ رامڪلي، محلا
 پنجوان، شبد (۱۵)
- واڳ رامڪلي، محلا
 ٻهلا، ڏکڻي آوازڪار
 (۴۳)
- واڳ رامڪلي، محلا
 پنجوان، وار (۵)

- (۴۳) ئېغى ئۇن سىرىق - چىچى كۈم ئاھ.
 اولي ئىرى رىك - اكىي ادر ماھ.
 (۴۴) سىگىي مىي دىكى چىوئي - بىچىم اۆر نە كۈئي
 چىچىن پىراپال سماھىي - ھىي ھىي ھىي.
 (۴۵) وڭدو نە واڭي. يىتۇ نە پائىي - اىكو سىھاي رام ھىي
 چىچىتا چىسو ھىوئي پاپان مۇو ڭووي - سو سىم ھىي ھىي.
 (۴۶) ئۇن مېرو پىئا ئۇن ھىي مېرا مانا - ئۇن مېري چىيە پوان سىگدا
 ئۇن مېرا ئاكر ھىي داس تىرا - ئىچە پىن اۆر نەي كىمىرا.
 (۴۷) ئىدىر پان ڭىر نىگىيان كىب - ئىتاپان ئۇن ئارە
 دىھدىس جان ئىھان ئۇن سىگىي - ئىري كىرە كىم كىمە.
 (۴۸) چىب اۆكۈب پىچىن مانىگىي - اگىھانىي سۇك سىگىھاري
 ئىب اۆكۈم چىب ئىم سىگىي سىتو - چىچىك ھىي ھىي.
 (۴۹) چىس كا پىئا ئۇن ھىي مېري سىمىي - ئىس بار كى بۇك كىسىي
 ئۇ ئى نام ئىدان كىرە ئىري - مىن پانچىي سىو لىسىي.
 (۵۰) چىي چىگدىس پىر پۇ رىكاري - راکىي ئىكىي سىوئي
 چىيىي ھىي ئىيىي ئىچىي ئىي - ئىم سىر اۆر نە كۈئي.
 (۵۱) چىسا پالگ پىئا سىپايي - لىك اىپىراڭ كىمىوي
 كىر ابدىش چىچىي ئىي - پىي پىي - پىي پىي ڭىل لاوي
 پىچىي اۆگى بىش ئىي - پىي اگىي مارگ پىوي.
 (۵۲) ئىري آس پىروا سىپىرا - ئىم نام رىي لىي ڭىرنا
 ئىرو پىل ئى سىگىي سىپىي - چىو چى ھىي سىوئي سىوئي كىرنا.
- راڭ. مارۇ، مەلا
 پىچىران، شىد (۲۱)
 (۳۲)
 راڭ. پىي-رە، مەلا
 پىچىران، شىد (۳۱)
 راڭ. سارنىگ، مەلا
 پىچىران، شىد (۱)
 (۵۲)
 راڭ. ملار، مەلا
 پىچىران، شىد (۲)
 راڭ. ملار، مەلا
 پىچىران، شىد (۲)
 راڭ. سىوئ، مەلا
 پىچىران، شىد (۶۲)
 راڭ. كاتزا، مەلا
 پىچىران، شىد (۹)

۱. رىكيا. ۲. چاچى چۇچى ڭىو ئى. ۳. پىو كى. ۴. كىم. ۵. اگىي. ۶. پىي. ۷. مەل.
 ۸. كىرەن. ۹. ئىپىس ئىي. ۱۰. اگىي لىو ئىان. ۱۱. خىم ئىي وچان ئى. ۱۲. چاھى.
 ۱۳. پالما ھىي لىو. ۱۴. ئىپىس چى سىپا مەج. ۱۵. غلپىون، خىپا ئى. ۱۶. ئىكىندى
 ۱۷. اگىي لىو. ۱۸. سىمىي رە. ۱۹. پىر مەما. ۲۰. سىمىن كىرەن ئى. ۲۱. سىپا.

- (۵۳) اُور اوت مي ڪو نه سڙ جهي - اڪ هر ڪي اوت مي آس
 ڪيا دٻن ڪري ارداس - ڄڻ سڀ گهٽ پڙو نواس.
- (۵۴) هر اڪس سڀي پڙهڙي - هر اڪو ميري ڇپ
 جن نانڪ اڪ اڌار هر پڙپ - اڪس ئي گت پيس.
- (۵۵) ڪمير ڇو مي ڇتو نا ڪري - ڪيا ميري ڇتري هرو
 اپنا ڇتو آها هر ڪري - ڇو ميري ڇپ نه هرو.
- (۵۶) سڀ سکر دانسا رام هي - دؤسر ناهن ڪو
 ڪه نانڪ سَن ري منا - ٽه سمر ڳي هرو.
- (۵۷) اُور اوت مي ڪو نه سڙ جهي - اڪ هر ڪي اوت مي آس
 ڪيا دٻن ڪري ارداس - ڄڻ سڀ گهٽ پڙو نواس.
- (۵۸) هر اڪس سڀي پڙهڙي - هر اڪو ميري ڇپ
 جن نانڪ اڪ اڌار هر پڙپ - اڪس ئي گت پيس.
- (۵۹) ڪمير ڇو مي ڇتو نا ڪري - ڪيا ميري ڇتري هرو
 اپنا ڇتو آها هر ڪري - ڇو ميري ڇپ نه هرو.
- (۶۰) سڀ سکر دانسا رام هي - دؤسر ناهن ڪو
 ڪه نانڪ سَن ري منا - ٽه سمر ڳي هرو.

واچ ڪاڙا، مڪلا
 چوڻسان، وار (۷)
 سکر ڪ، ڪجرو
 صاحب، (۲۱۹)
 سلوڪ، مڪلا ٺاوان،
 (۹)

(۲) پرینء سان پریت -

- (۱) ري من أنسي هر سٺٺ پریت گر - جٺسي جل گلیه
 لهري نال پچاڙيئي - پي وگسي آسڀه
 جل مه جيء اٺاڪي - بن جل مروت نسيه
 من ري - ڪٺ چوڻه بن پيار
 کورمکي آنترو رو رهيا - بخشي يگت پنداره (۰.۱)
 ري من أنسي هر سٺٺ پریت گر - جٺسي مچلي نير
 جٺ اڏڪٺ ٿي سک گهٽو - من ٽن سانت سرير
 بن جل گهڙي نه جيولي - پريپ جاتي آي پير
 ري من أنسي هر سٺٺ پریت گر - جٺسي چالرک ميه
 سڙ پير ٿل هريفا ولي - اڪ بوند نه پولي ڪيه
 هورم ملهجي سو پائيئي - ڪرت پيا سر ديهه
 ري من أنسي هر سٺٺ پریت گر - جٺسي جل دڏ هره
 اڙٺل آبي ڪڙي - دڏ ڪٺ ڪوٺ نه ديهه
 آبي ميل وڃيا - سچ وڏياڻي ديهه
 ري من أنسي هر سٺٺ پریت گر - جٺسي چڪوي سور
 کن پل نيد نه سروي - جاتي دُور حضور
 مدمک سورهي نا پري - کورمک سدا حضور
 [سري راجه، مڪلا پهلا، اشتهدي (۱۱)]

۱. ڪڍول جو گل . ۲. پریت . ۳. پاڻي . ۴. گهٽو . ۵. برسات گري ٿلا پريچي پون ٿا .
 ۶. وسينون سرسبز ٿين ٿيون . ۷. گرمي جي ليکي گري . ۸. سواس چڏڻو پويس ٿيو .
 ۹. کير . ۱۰. گرم ٿيڻ وقت . ۱۱. برداشت گري ٿو . ۱۲. وڃڻ ل . ۱۳. سورج . ۱۴. پتي .
 ۱۵. بوجه . سمجهه . ۱۶. حاضران حضور .

(۲) نُونِ جَلِ نَدِ هَم مِينِ تَمَارِي - تیرا نام اوند هَم چاتوڪَ تِڪھاري
 تَمَری آس پیا آس اَمَری - تَمَہي سَنگِ مَن لَوِنا جِیئُ
 جِئُ ہارِگَ پِي کیر اُگھاري - جِئُ نَرَدَن دِیکِ سَکِ ہِساوِی
 تِرِکارِئِستِ جَل پِیوَتِ نَدِیا - تَمَ ہر سَنگِ اِہِ مَن پِیٹا جِیئُ
 جِئُ اَنَدِیاري دِیکِ ہر گاسا - پِرتا چِتوَتِ پُورَن آسا
 مِل ہارِتَم جِئُ ہومِ آندِیا - تَمَ ہر رَنگِ مَن رَنگِیا جِیئُ
 سِنَتَن موکِئُ ہر مارِکِ پائِیا - سادِ کِراہل ہر سَنگِ کِجھانِیا
 ہر ہَمرا ہَم ہر کي داسی - ناَنکِ شَبَدِ کَرورُ سچِ دِہنا جِیئُ.

[راڳ مانجھہ، محلا پنجاوان، شبَد (۱۴)]

(۳) نَدِیچا ہِوِہِ ذِپُڑا - سَمِ ہِوِہِہِ دَدِ گھِیئُ
 سَگِی ذِراپِ شَکِرِ ہِوِہِی - خُوشِی کِری نِستِ جِیئُ
 ہِربِستِ سَوِنا رُہا ہِوِہِی - ہِیری لَعلِ جِوڑا
 پِی نُونِ ہِی سالاہٹا - آکِٹِ لَہِی نِستِ چِا۔
 پَارِ اَنارِہِ مِیرا ہِوِہِی - کُڑوا ہِوِہِ سَہا
 چَنَدِ سُورِجِ دَءِ قُردِی وِکیئُہ - نَہِجِلِ ہِوِہِی لَنا
 پِی نُونِ ہِی سالاہٹا - آکِٹِ لَہِی نِستِ چِا۔
 جِی دِہِی ہِکِ لائِیئُہ - پاپِ کُڑِہِہِ دَءِ رَاہِہِ
 رَن پِیٹِی راجِی سَری اُڑِہِ وِکیئُہ - اِویجِ جاپِی پِا
 پِی نُونِ ہِی سالاہٹا - آکِٹِ لَہِی نِستِ چِا۔

-
۱. ساگر . ۲. مچاپی . ۳. آجیل . ۴. سکر . ۵. لِنِزِ لِنِش، مگھن . ۶. دِیاہِجِی تُو .
 ۷. پِتار . ۸. خیالِ صَحرِکِ سان . ۹. مِلانِی چِڈِو آہِی . ۱۰. کانِ جو کِیر . ۱۱. چِشما، اِلِاء .
 ۱۲. نَدھین . ۱۳. جِسی کائِٹ . ۱۴. شُوق . ۱۵. وِٹراہ . ۱۶. گِماہ . ۱۷. عَمدا چانِوَر .
 ۱۸. ہِکِ نَکِ کُٹِی ہِہاري چِڈِجِی . ۱۹. گرھن . ۲۰. دَہن جِی مَدَدِ سان . ۲۱. پِیئِندِڑا .
 ظالم . ۲۲. پرتاپ .

اُکي پالا ڪهڙ هروڙي - ڪاٺا هروڙي واءِ
 سُر ڪي ديتان موهڙيڪا استر بان هروڙن - نانڪ سڀو جاءِ
 پي لُون هيءَ سالا هئا - آڪڻ لهي نه چاءِ
 [راڳم مانجهه، مڪلا پهلا، وار (۹)]

(۴) مائي - ميرو پريتم رام بتاوه رِي مائي
 هڻ هري بن کن بل زه نه سڪي - جڳسي ڪرهل بيل راجهائي . (۱۰ ر)
 همرا من بيرانه برڪت پيڙو - هر درسن مهيت ڪي لائي
 جڳسي اُل ڪملا بن ره نه سڪي - لکسي موه هري بن رهن نه چائي
 راڻه سرن جگديسر پياري - موه سردا پور هر گسائين
 جن نانڪ ڪي من آند هون هيءَ - هر درسن نمڪ دکائي .
 [راڳم آسا، مڪلا چوٿان، شبد (۱۵)]

(۵) هم بانڌي موه قاس - هم پريم بندن تر بانڌي
 آهني چوئن ڪا جتن ڪوڙ - هم چوئي سر آراڻي
 ماڏوي جائت هڻ جڳسي لکسي - آب ڪها ڪرهي لکسي . (۱۰ ر)
 مين پڪڙ ٿاڪيو ار ڪاڻيو - وانڌ ڪيڙو به بالسي
 ڪنڌ ڪنڌ ڪن پوچن ڪيندو - نڙو نه پريو پائي
 آهين پائي ناهي ڪسي ڪو - پاڙن ڪو هر راجا
 موه پتل سڀ جگت پيا به - پگت نه پي ستاها

-
۱. اڪي. ۲. پارو، برف. ۳. اڪ. ۴. ڦل جا پن. ۵. چدارو، آڳ. ۶. پوٽر. ۷. جڳت
 جا مالڪ. ۸. هڪ ڪهڙي يا لفظو. ۹. منعون پيو ٿو ڪرين. ۱۰. پيرا پيرا ڪري ڪه-يو.
 ۱۱. طرحين طرحين نهون پر. ۱۲. ذري ذري. ۱۳. مڙي مائي. ۱۴. پير. ۱۵. پراڻا.
 ۱۶. ستائين ٿا.

ڪهه. روداس ڀڳت لک ٻاڏي - آب اڙه ڪاسه ڪهڻي
جا ڪارڻ هم ٿر آراڏي - سو دڪه آجهو سهڻي.

[راڳ سورن، ڀڳت روداس، شبد (۲)]

(۶) جڏه ٿر ڪروڙ ٿهه هم مورا - جڏه ٿر چنڊ ٿهه هم ٻئي چڪورا
ماڏوي ٿن ٿوڙهه - ٿهه هم نهڻي ٿوڙهه
ٿم. سڏ ٿوڙ - ڪون سڏ جهڙه؟ (۱.۰ ر.)

جڏه ٿر دٿورا ٿهه هم ٻائي - جڏه ٿر ٿيرف ٿهه هم ڄاڻي
ساڄي ٻر ٿم ٿم سڏ جهڙي - ٿم سڏ جهڙ ٿوڙ سنڱ ٿوڙي
جهه جهه ڄاڻ ٿهان ٿيري شيوا - ٿم سو ٿاڪر ٿوڙ نه دٿورا
ٿمري ٻڃن ڪٿه ڄم ڦاسا - ڀڳت هيٺ ڪاوي روداس.

[راڳ سورن، ڀڳت روداس، شبد (۵)]

(۷) مارواڙ جهڙي ٿير ٻالها - ٻيل ٻالها ڪر هلا
جڏه ڪر ٿر ٿاڏ ٻالها - ٿهه ميري من رامڻي
ٿيرا ٿام رڙو رڙو رڙو - آف رڙو رڙو ميري رامڻي. (۱.۰ ر.)
جڏه ٿر ٿي ڪڏه ٿاڏر ٻالها - ڪڏه ٿاڏر ٿي ٿوڙا
جڏه ڪر ٿر ٿاڏ ٻالها - ٿهه ميري من رامڻي
چڪري ڪڏه جهڙي سڙ ٻالها - مانسروڙ هنسلا
جڏه ٿر ٿي ڪڏه ڪڏه ٻالها - ٿهه ميري من رامڻي
ٻارڪ ڪڏه جهڙي ڪير ٻالها - چاٿرڪ ٿم جهڙي ڄل ڌارا
مڇاڻي ڪڏه جهڙي ٿير ٻالها - ٿهه ميري من رامڻي

۱. ٻائي آهي. ۲. اڃا ٿاڻين. ۳. ڪڪر، برسات. ۴. ڏيئرو. ۵. وٽ. ۶. ٻاري. ۷. حاصل
ڪرڻ ڪار. ۸. منڍو ٿو لڳي. ۹. ڦل. ۱۰. آف. ۱۱. هرڻ. ۱۲. رات. ۱۳. راڳ مڏو
لڳندو آهي. ۱۴. ٻرمانا. ۱۵. سنڍو، سندرو. ۱۶. ڌرڻي، ٻرڻي. ۱۷. گلاب جي گل جي
خوشبوءِ. ۱۸. پونڙ. ۱۹. ڪوئل ٻڪي. ۲۰. سڙوڇ. ۲۱. ڌال. ۲۲. ڌرمپٽي. ۲۳. ٻئي.

جيست ڇٽوهر مت اٺاري - جڳه آس چڪري دن چڙهي
 لائڪ پي اٺهي اريء سنه ميلي - مچلي نير نه وسري
 [راڳه بلاول، مڪلا پنڃوان، چنت (۴) ۳]

(۱۱) ناند پرمي جڳهي مرڻائي - پرن نجي واکو ڏهان نه جاني
 اٺسي راما. اٺسي هيء - رام چوڙ چمت اٺت نه ڦيرء. (۱، ۲، ۳)
 جڳه مينا هيء پسونارا - سونا گڏي هيء سسارا
 جڳه بکي هيء ناري - ڪوڏا ڏارت هيء چوڏاري
 جهه جهه ديهان نه ٿه راما - هر ڪي چرن ٿي ڏياري ٿاما.
 [راڳه گونڊ، ڀڳت نامديو، شبد (۲)]

(۱۲) من لڙجي هر ملڪ ڪڙه - ڪڙه درس پائيا
 مڙي لڪه وڙي صاحب - جي پند بولائيا
 مڙي چاري ڪندا پائيا - ٿڌ چيوڏ نه سائيا
 مڙي دسهر مارڪ سنهه - ڪڙه پريو ملائيا
 من اريه هڙي نجهه - اٺ پست ڄاڻيا
 ٿي شير صاحب آيا - سب سنه ملائيا
 سڀي آسا پوريئا - ڪوڙ مهل ٻلائيا
 ٿڌ چيوڏ هڙ نه سجهه - ميري مٿر ڪوسائيا.
 [راڳه مارو، مڪلا پنڃوان، وار (۱۲)]

۱. رات ٿيڻ سان. ۲. سورج نڪرڻ سان. ۳. چون ٿا. ۴. هرڻ. ۵. سندس. ۶. هڪ ٿڪ
 ڏيان لڳائڻ. ۷. ڀڳه. ۸. ڪاهي بربش. ۹. جوتا جا ڍارا. ۱۰. حاصل ڪيا. ۱۱. هڪ
 گهڙي. ۱۲. ڀرلهيئون آهن. ۱۳. چڏي ڏنو آهي. ۱۴. مارڪ، رستو. ۱۵. هارو. ۱۶. سڄ
 سر ٻڌ.

(۱۳) هسَر بِن کٔڙ وهٽيڻي - دڪم بياښيڻي
 جهوا ساد نه ٿيکي رس بِن - بِن پوپ کال ستاڻيڻي - (۰.۱۰)
 جَب لڳ درس نه پوسِي پريتِر - تَب لڳ پڙک پياڻي
 درسَن دِکٽ هِي مَن مانيا - چَل رس کَمَل بگساڻي
 اڙ ٽوگهڻهر گرجيڻي برسِي - کوکل مورو پيراڻيڻي
 سرور پوک پهنگ پهنگر - گهر پَر ٽن سوهانگي
 کُچل کُروپ کُمار کُليکي - پَر کا سهج نه جانيا
 هر رس رنگ رسن نهِي اُرتيڻي - دُرمست دُوک سمانيا
 آء نه جاري ٿا دڪم پاريڻي - نا دڪم درد سر پريڻي
 نانگ ٿي پَرپ سهج سُهيلي - پَرپ دِکٽ هِي مَن ٿيڻيڻي -

[راڳ سارنگ، محلا پھلا، شبد (۲)]

(۱۴) چڪري ٽن ٽن ٽنڊ نه چاهي - بِن پَر ٽنڊ نه پائي
 سُر چ-ڙي پوءِ دِکي ٽپي - نو نو لاکي پائي
 پَر پاري - پَر پَر مڪائي
 بِن بِن گهڙي نهِي جگ جِيوان - اُٿي پياس کُٽائي - (۰.۱)
 سرور کَمَل گِرڻ آکاسي - بگشيڻي سهج سڀاڻي
 پريتِر پريت بِي آب اُٿي - جولي جوت ملاڻي
 چاڻرڪ چَل بِن پوءِ پوءِ ٽپي - بَلب گري بِللاڻي
 کهنگر گهرو دَسو دَس برسِي - بِن چَل پياس نه جائي

-
۱. وار نام جو سواد. ۲. نصيب ٿيڻ. ۳. هيٺ لهڻ ٿا. ۴. ڪڪر. ۵. بود پر اچن ٿا.
 ۶. چندن. ۷. پکي. ۸. نانگ. ۹. اُٻوڻ. ۱۰. بد شڪل. ۱۱. گندي، پڇڙي. ۱۲. ڪلچڻي.
 ۱۳. ڪمٽ. ۱۴. لڳي پئي آهي. ۱۵. ٽڙي ٿو. ۱۶. پڪاري ٿو. ۱۷. ورلائون پيو ڪري.
 ۱۸. چوڌاري. هر طرف، ڏهني ڏسان م. ۱۹. وار نام جو اُمرست چل.

مڃن نواس اُڀري ڄل هيءَ ئي - سڪ دڪ پُرب ڪمائي
 ڪن لڙ ره نه سڪي ڀل ڄل بن - مرن جيون نس ٿانئي
 ڏن واندي پُرب ديس نواسي - سڄي کُور ٻه شبد پٺاڻي
 گڻ سنگره پُرب رديءَ نواسي - پڪت رسي هر ڪاڻي
 پُرب پُرب ڪري سڄي هيءَ جيتي - کُور پاويءَ پُرب پائي
 پُرب نالي سدهي سچ سنگي - ندري ميل ملائي
 سڀ مهر چيٽ جيت هيءَ سوني - گهٽ گهٽ رهيا سمانئي
 کُور پُرب گهر هي پُرباسيا - هجي سهج سمانئي
 اُٻسا ڪاڇ سوارهه آبي - سڪائي ڪوسائين
 کُور پُرب گهر هي پُرب پائيا - تڏه نائڪ ڪهڻ بجهائي:

[راڳ ملار، مڪلا پهل، اشپدي (۱)]

سري راڳ، مڪلا
 چوٿون، شبد (۱)

(۱۵) مڃن من ٽن پُرب اُٻا آڳلا - ڪٿ پُرب ماسي گهر آءِ
 جان ديڪان پُرب آڳلا - پُرب ديڪيئي دڪم جاءِ
 جاءِ پُرب ٽن سڄا - پُرب ڪٽ پُرب ملڪ ملاءِ .
 (۱۶) هٿ پُرب دسائي نيس ڪڙي - ڪوئي پُرب دسي نيس جاءِ
 چئي ميرو پيارا راڳيا - ٽن پيچي لاکه ڦراءِ
 ڪر مٽ ڪر چوڏڙي - مڃي پُرب ملڪي ڪا چاءِ .

سري راڳ، مڪلا
 پنجون، اشپدي (۱۵) ۳

(۱۷) ٿيرا پڳتا پُرب سند تيرا - هر لڙچا پُرب ميريئا
 ديهه درس سڪ دائيا - مڃي ڪل وچ ليهه ملاءِ جيت .

۱. پُرب جنم جي ڪرمن مطابق . ۲. وڃڻ لڙ . ۳. آئند پُرب اچي ٿي . ۴. سهج جي پڌري .
 ۵. ترشائن جي ڪرمانش . ۶. واٽون . ۷. پڇي نهاريان . ۸. ماڻهو يا پائو آهي . ۹. وڃي .
 ۱۰. خواهش، منشا .

- (۱۸) جس پياري سڏ ٿينهن - نس آڳي مَر چلجي
ڌرڻ ڇوڻ سسار - ٿاڪي پاڇي ڇوڻا .
- (۱۹) ڦٽو مساجني ڪيا سدائيتي - هردي هي لڪ ليهه
سدا صاحب ڪي رنڱ رهي - ڪهون نه ٿوئس نينهن
- (۲۰) جو سر سائين نسا نيري - سو ر ڏيڇي ڏار
ٿاڪ جس پنڇر مهر، پر ها نهئي - سر پنڇر لي ڄار .
- (۲۱) هر هر سڄو ميرا پر پتر رانجا - ڪرني آڻ ملاوي ميري پراڻ جيوآيا
هه ره نه سڪا بن ڏيکي پر پتر - مڇي نير رهه ڇلجي جيئ .
- (۲۲) ڏن ڏن هر جن جن هر پوپ جاتا - جاء پچان جن هر ڪي پاتا
پاڻ ملوان مل ڏووان - مل هر جن هر رس پيچي جيئ .
- (۲۳) پر پير پگس جس ڪي من لاڳي - گڻ ڪاوي ان دن نسا جاجي
بانهن پڪڙ نس سوامي ميا - جسڪي مستڪ لڙا .
- (۲۴) همري من چم هر آس نسا - ڪم ڏيکان هر درس ٿارا
جن پريت لائي سو جاتنا - همري من چم هر بهت پيارا .
- (۲۵) مڇي ميهه سدس ميرا هر پوپ سڄو - مڇي من ٽن ٻڪر لڳاڻا جيئ
هه ره نه سڪم بن وڳي ميري پر پتر -
- (۲۹) مڇي اتر پوه هر لائيتا جيئ .
- (۲۶) رام رانجو جو جن گيڙي - چرن ڪمل پر پير پگتي پيڙي
ان رسا ڏيسه سڀ ڄار - نام بسا نهڻل سسار .
- (۲۷) من اڙي ڏن راکه آڳي - من ڪي مڇو سڳل ٿيائي
جو پوپ ڪي هر ڪٿا سناوي - ان دن ڦر ٿو نس پيچي ورائي .

۱. آجا يو . ۲. فلم ، ڪلڪ . ۳. مس ڪوڙي . ۴. نمي . ۵. سرارو . ۶. جلائي خاڪ
ڪر . ۷. راجا . ۸. ڳوڙها ، روڊن . ۹. درويش . ۱۰. راجا . ۱۱. ليڪ . ۱۲. ٿسڻ .
۱۳. انسان ، پرش . ۱۴. ٻڌجي ويا آهن . ۱۵. مليا پيا آهن . ۱۶. پيا . ۱۷. رڪس ، مڻي .
۱۸. پيتا ٿو ڪريان . ۱۹. ويراڳ پر پوپل .

- (۲۸) ټړكو بډانا ايك سر ټډر - كټ ماڼه ټڅه ټي اډ ټيټا
 كر كړه شيرا سپن چر ټي - من آس د رس ټما ټيټا.
 (۲۹) هټ من اړ ټي سپ ټن اړ ټي - اړ ټي سپ د ټسا
 هټ سر اړ ټي ټس ميټ پياري - جو پړپ د ټي سند ټسا.
 (۳۰) اټ سندر ټلين چتره ك - گيان ټي ټل ټنټ
 مړ ټك كه ټيټه لانا - جهه پړ ټس ټي پگړ ټس.
 (۳۱) كانكي اكي - درس ټهارو
 ټانك ان سنك - موه اډارو.
 (۳۲) چنان اډد امر ټل - سي ټي چا ټن سر ټيټا
 هر چا ټي سي ټي بوه - هټ ټن وټه سد گهر گهر ټيټا.
 (۳۳) ټاندي در پړپ مگلا - دُر كدي له چر ټي
 ټانك من ټن چا اټه - ټس پړپ كټ لړ ټي.
 (۳۴) ان سب ستي هوه كسي ټار - پند ټي ټي ټي ټي
 پړ ټس بنا كسي ټډه سنيه جب لگ رس ټل ټي ټي ټي.
 (۳۵) كلا اټسي لډو من لاري - اټ ټس چا ټم سچ لاري
 اړ جهه ټهان پړ ټي لډو لاري - ټه الله له ټي له چرن سماوي.
 (۳۶) ساد سهج سكر رس كس ټيټي - كا ټو چو ټو ټيټي
 دكي ټي دُر ټن ټي - نام رني دُر ټن ټي.
 واځ كړ ټي، مځلا
 پنچوان، چمت (۱)
 (۳)
 واځ كړ ټي، مځلا
 پنچوان، باون اكري
 (۱۹)
 واځ كړ ټي، سكمي
 صاحب مځلا پنچوان،
 شپډي (۱)
 واځ كړ ټي، مځلا
 چوړان، وار (۱۹)
 واځ كړ ټي، مځلا
 پنچوان، وار (۲۱)
 واځ كړ ټي، كچير
 صاحب، شپډ (۲۳)
 واځ كړ ټي، كچير
 صاحب، باون اكري
 (۳۶)
 واځ آس، مځلا پهل
 شپډ (۳۳)

۱. كرمڼ جر قل ټډر ټ. ۲. كملا ټي. ۳. وات ويني ټكيان. ۴. نيا پو، سنيهور. ۵. نهايت.
 ۶. چگي گل وارو. ۷. ټالا ټو جو چالاك ټ منو. ۸. مژدو. ۹. پيا سي. ۱۰. كنو قنت.
 ۱۱. در د. ۱۲. قربان ټي وچان. ۱۳. پينډو. ۱۴. سك. ۱۵. واسنان جو رس. ۱۶. ټي
 طرف. ۱۷. چډي ټنا آهن. ۱۸. مړه چالا. ۱۹. هي پرمال، ټون دكي انسان جو دك
 چا ټنډر آهن، ټنهن كړي دكي ټ در د ټنډ چير، ټهجي در ټي سوال كن ټا.
 ۲۰. البست فقير.

(۳۷) پرپ کي پرېت اِه پوڄل نري -

واڳه آسا، مهلا

پنڄوان، شبد (۸۵)

پرپ کي پرېت جر لي نهڀي ڏري

پرپ کي پرېت سگل اڏاري -

پرپ کي پرېت چلي سگارڀي .

واڳه آسا، مهلا بهلا

وار (۲۰)

(۳۸) جن ٻٽ اندر باهر گڏڙ - تي ٻلي سنسار

ٽن نينهن لگا رن سڀي - دٻڪتي ويچار .

(۲۱)

(۳۹) اِبه ڪنڀي عاشقي - دوجي لکي جاء

ناڪ عاشق ڪاڀي - سدهي رهي سماء .

[سلوڪ مهلا دوجا]

واڳه آسا، مهلا

چوٿان، چنٺ (۴/۱۴)

(۴۰) من آس اڏي ميري پياري - ڏء ٽن جتي

گور ناڪ دٻڪ وکسي ميري پياري - جه مٺ ستي .

واڳه گوجري، مهلا

ٽيجا، اشتهدي (۹/۱)

(۴۱) لک دم ساچا ويسري - سا وينلا ٻرلا جاء

ساه ساه سدا ساليئي - آبي بخشي ڪري رضاء .

واڳه گوجري، مهلا

پنڄوان، وار (۴)

(۴۲) ساجن نيري چرن کي - هوء رهان سد ڏوڙ

ناڪ سرڻ ٺهاري - پيڪي سدا حضوڙ .

(۱۲)

(۴۳) ڪڙچيان ڦرون - سماء نه جالسن سڄي

سڀي مڪ دسن - ناڪ وکي پرپر رس .

واڳه ديو گنداري،

مهلا چوٿان، شبد (۳)

(۴۴) هٿ ٿرون ڏواني آڙل ٻاڙل - نس ڪارڻ هر ڀوليئي

ڪوٺي مليء ميرا پرپر پياري - هر نس کي گل ڳوليئي .

واڳه ديو گنداري،

مهلا پنڄوان، شبد (۲۹)

(۴۵) راج نه چاهه مڪن نه چاهه - من پرېت چرن ڪماري

پرهر مهيش سڏن اندرا - مه^{۱۴} ناڪر هي ڏوساري .

۱. سنگ، ساه . ۲. ڪوڏڙاون . ۳. ڏوسن ڪرڻ . ۴. اٻلاڪا . ۵. ٻين سنساري ونهوان بر .
۶. چئي يا هڃي سگهجي ٿو . ۷. ڪتا پيا آهن . ۸. ٻٽ . ۹. ڪرڻا . ۱۰. هيڏي هوڏي .
۱۱. ڀوليو، پرپر . ۱۲. داسن جي داسي . ۱۳. ڪمل ڪل جهان . ۱۴. انهن سڀني ديوتائن
کي به هوند چڙي .

واڳه بهانڙا، مڪلا
پنڇوان، شبد (۳)

۶(۲)

واڳه وڏهنس، مڪلا
پنڇوان، شبد (۳)

واڳه وڏهنس، مڪلا
چوٿان، شبد (۳)

واڳه سورن، مڪلا
پنڇوان، شبد (۱۲)

واڳه سورن، مڪلا
چوٿان، وار (۵)،
سلوڪ مڪلا ٽيڄا

(۱۴)

واڳه سورن، ڪپير
صاحب، شبد (۴)

واڳه سورن، پڳت
نامديو، شبد (۲)

(۴۶) نِريگُ نِماڻِي اُناٺ پُري - مله پري ڪر ٿا نڌي
پري اُٺ ڪوئيئي سَهي سَويئي - پري پلڪ پيڪت ٿو نڌي.

(۴۷) جپ ٽپ پري ڪيئي - پيڪن ڪٿي چنڙا رام
تپ نه ڪٿي اُجهي - پي سرامي سڙا رام.

(۴۸) سڀس وڏي ڪر پڻ ڏيئي - وڻ سر شيو ڪريئي
ڪٿي نه مريئي جيئڙا نه ڏيئي - ڇا شه پيا وڏاڻا.

(۴۹) هر ويڪڙ ڪٿي سڀ ڪوئي لڙي - سو ويڪي جس آب وکالي
جسو ندر ڪري ميرا پيارا - سو هر هر سدا سَمالي.

(۵۰) پاڻو ملوان مل ڏوان - اهو من ٿيڪو ڏيئا
سُڻ مڃا هڻ ٿي سڙائي آيا - پري مله ڏيه اُڀڙيا.

(۵۱) جڏهن ڪوڙ پڙيئي - رت نه پوري ڏيئي
جيئ وڻيئي چوڪڻيئي - سڄي سنڌي ٿيئي.

نانڪ ميل نه چڱي - راني اُٺي ڏيئي.

(۵۲) هستي سر جڏهن اُٺس هي - اهرڙ جڏهن سر ڏيئي
من ٿي آئي رڪي - اڙي شيو ڪريئي.

(۵۳) ڏه ڏه لوچن پيڪان - هڻ هر پڻ اُڙ نه ڏيڪان
ٿي رهي رنگ لائي - آب ٿيگل ڪهن نه ڄاڻي.

(۵۴) پيڙي پري مڙي مانگي - جڏهن ڪوڙ ڄاڻ چڙهي هر
لوڪ ڪتب سڀي ٿي ٿوڙي - ٿي ٿي پيڙي آهي هر.

-
۱. ويٽي ٿي ڪريان. ۲. ديار. ۳. ناس ڪر. ۴. پراون جو. ۵. چاهيا وڃي ٿو. ۶. سهرن ڪري ٿو. ۷. اُڀرن ڪري ڏيان. ۸. سڀيا، طريقو. ۹. ڪهاڻو. ۱۰. قطرو، ٿڙو. ۱۱. وهي، نڪري. ۱۲. چار ٺڪرا ٿي. پوان ٿو. ۱۳. ڪنڊو. ۱۴. سنڌاڻ. ۱۵. پڻ ٻاهران ۽ پڻ انڌرين اکين سان ڏسان ٿو. ۱۶. پڙن اُڄاڻن ڳالهون. ۱۷. واپو، پرماتما. ۱۸. جهڙي. ۱۹. لاهي ڏئي.

- (۵۵) ٻن گوبند اُور سڳ ٿينهان - اوھ جاڻھ سدا ڏھيلا
 ڪھ نائڪ گُور ٺھي ٻجھائير - ٻرمت ٻر ٻر سڌ ڪيلا.
- (۵۶) ٻھت جنم ٻڙي ٿي ماڏ - اھم جنم ٿماري ليڪي
 ڪھ روداس آس لگ جيوءَ - چر ٻڙي ڊرسن ڊيڪي.
- (۵۷) ٻس ڏس ٻياري سر ڌري اتاري - لڪ ٻڙي ڊرسن ڊيڪي
 ٽن ھماري ٻر ٻر رنگ رنگاري - لڪ ٿل ٻي ٿا ڌير ٻڙي.
- (۵۸) ھو ٻن ڪچو نه لاڳي - ڀڳتن ڪم مڃنا
 آن سڌ سڀ ٿيڪيا - ڪر نر ٿڌ ڏينا.
- (۵۹) سا وٺلا ڪھ ڪوڙ ھي - ڄم ٻر ٻر ڪم پائي
 سو مڙمت ٻلا سڄو ھي - ڄم ملي ٿسائي.
- (۶۰) سو ڄم سو ٽپ سو ٻرمت اُڙجا - ڄم ھو سڌ ٻرمت لڪا
 ٻن ھو ٻرمت ھو ٻرمت سڀ ڄوئي - لڪ ڪن مھ ٻرمت ڄام.
- (۶۱) جي ٻن ٿنا ڪر ٻا ٿڌان - ٿا دُڄنا ويڪال
 اٻها پائي ھون داڙي - ٽپ ھري ڪان سما.
- (۶۲) ستيئا اٻھ نه آڪيئن - جو مڙيا لگ ڇڙن
 نالڪ ستيئا ڄاڻيئن - جو ٻرھي چوٽ مرن.
- (۶۳) ٽپ لگ ٻرائي ٽپ سڄو ھم - ڄم لگ گھٽ مھ ساسا
 جي گھٽ ڄام ٿا پاؤ نه جاسي - ھر ڪي چورن ٿواسا.
- (۶۴) ڪالي ڪوئل ٿون ڪت ٿن ڪالي -
 اُٻي ٻرمت ڪي ھم ٻرھي ڄالي
 ٻر ٻر ٻڙن ڪتھ سڪ پائي - جا ھوء ڪر پال ٿان ٻر ٻر ملائي.

۱. دڪ ڏيندڙ. ۲. سڪدانڪ. ۳. ٻچ مڏمت. ۴. وڃي ٻڌايو. ۵. گھڙي ٻل. ۶. وقت.
 ۷. مھڙمت، وقت. ۸. ميل. ۹. وڙ، دامت. ۱۰. مڙل مڙسن. ۱۱. ساھ، سواس. ۱۲. ٻر ٻر.
 ۱۳. کان ڇڏا. ۱۴. ڪٽي.

- (۶۵) ٺهل ڪرڻ ٿيري داس ڪي - ٻگ جهارءِ بال
مسڪ آهيا پيمت ديت - گس سنڌو رسال .
- (۶۶) ڪب ديت ٻرپ آهيا - آٽر ڪي رنگه
جاگن ٿي سُهيا پلا - سِيئي ٻرپ سِگه .
- (۶۷) ڪوئي آڻ سندس ديت ٻرپ ڪيرا -
رد آٽر من ٽن ميب لگيئا
مسڪ ڪاٺ ديت چرٿا ٿل - جو هر ٻرپ ميلي ميل ملقيئا .
- (۶۸) ڪر ٻرپ راڻو، سِي پاڻو - لڪ ٽمڪ ٻلڪ نه ٿيا ڪيئي
گه ڪن لائيئي نه لچائيئي - چرن وچ من پائيئي .
- (۶۹) هي ٻڙي آهي مڪ ڪوئي - ميري ٻرپ ٻولي مڪ ڪوئي
سو ٻڙا جو آٻ پچائي - آٻ پچائي نه اڪي جانيئي .
- (۷۰) ايڪ ٻوند چل ڪارني - چاروڪ دڪ هاوي
ٻران گهي ساگر ملي - ٽن ڪار نه آوي
ٻران جو ٿاڪي ٿر لهي - ڪسي ٻر ٿاڙو
ٻوڏ مٽي ٺوڏا ملي - ڪه ڪاه چڙاو .
- (۷۱) جس دروسه ڪون در ڪهيئي - درو پيتر در ڪون لهي
جس در ڪارڻ ڪران اداسي - سو در ڪوئي آء ڪهي .
- (۷۲) هجس جس خدء دي - رٿا رنگ چلڻ
ٺاڪ وڙسي پائيئي - لس جن ٿي نه مڙل .
- واڳ بلاول، مهلا
پنجوان، شبد (۴۱)
- واڳ بلاول، مهلا
چوٿان، اشهدي (۳)
- واڳ بلاول، مهلا
پنجوان، جس (۲۲)
- واڳ بلاول، ڪبير
صاحب، شبد (۲)
- واڳ بلاول، ٻڪم
سڌو، شبد (۱)
- واڳ رامڪلي، مهلا
ٻهلا، شبد (۳)
- واڳ رامڪلي، مهلا
پنجوان، وار (۲۲)

۱. ٻڪم . ۲. پنهنجي وارن سان سندس پير اگهي صفا ڪريان . ۳. آتما . ۴. ٻنهن جي هيٺان . ۵. پاڻجي ٿو . ۶. ٿاڙو ڪري . ۷. شمر ڪرڻ . ۸. خاڪ، ڏوڙ . ۹. مهتي لڳائجي . ۱۰. ڪوهي چڙي اٿو . ۱۱. آلمس فقير . ۱۲. شانت رهان . ۱۳. ٻڙي . ۱۴. ڏٺار، آستان . ۱۵. لال، ڳاڙهو . ۱۶. قيمت . ملهه . ۱۷. اصل، ڪڏهن .

- (۷۳) آهمنس جاگي نيمد نه سروبي-سو جاڻي جس ويدن هروي
پر لم کي کان لکي ٿن پتر-وندک جاڻي ڪاري جيٽ.
راڳ مارو، مڪلا ٻهلا
شبد (۱۲)
- (۷۴) تڻه ديوانا جاڻيئي - جا صاحب ذري پيار
مددا جاڻيئي آپ ڪٿه - آڙر پبلا سنسار.
(۷) راڳ مارو، مڪلا
پنجوان، شبد (۴)
- (۷۵) پاڙو لگا ڪوبند سٿه - ڪهال پالي ٿاه
ڪيٺ هماري جنميا - نيڪت نه ڪهڙو جاء.
راڳ مارو، مڪلا ٻهلا
پنجوان، شبد (۴)
- (۷۶) جسو پر لم من ڦسائي - ساڃي شبد سهج سڀائي
ايها ويدن سڙي جاڻي-آڙر ڪ جاڻي ڪاري جيٽ.
راڳ مارو، مڪلا ٻهلا
اشتوڊي (۱)
- (۷۷) دل دروالي جو ڪري - درويشي دل راس
عشق مڙهت لانکا - ليکا ڪرئي پاس.
راڳ مارو، مڪلا ٻهلا
وار (۱۲)، سادو ڪ
مڪلا ٻهلا
- (۷۸) نون چٽه سڃڻ مڙها - ڏيئي سس انار
تڪ مهنجي ٿرسندي - ڪيد پسي ديدار
نيمهن مهنجا آڙو لال - پيا نيمهن ڪوڙاوي ڏيک
ڪهڙو پرگ، ڏراوڙي - چور پرين نه ڏيک.
راڳ مارو، مڪلا
مڪلا پنجوان، وار (۱)
- (۷۹) سو منگان دان ڪوسائيئا - چٽ بک ليهه چاري
پرپ جيٽه ديوه درسن آڻا - چٽ ڏيادي پرتاوي
ارداس سڻي دانار پرپ - ڏيادي ڪٿه مهل ٻلاوي
پرپ ديدڪا دڪ بک گهي - ڏيادي ڪٿه منگ چٽ نه آوي.
(۹)
- (۸۰) لانڪ جس ٻن ڪهڙي نه جيوڻا - وسري سري نه بند
ٻس سٿه ڪٿه من روڻيئي - جس هماري چندي.
(۱۰)

۱. مرض، ۲. هماري، ۳. ڦڪي، ۴. دوا، ۵. خراب، ۶. ڇڙو، ۷. همت، ۸. ٿاب، ۹. وساهه
جو بچ، ۱۰. خبرداري، ۱۱. لکهاڻي، ۱۲. سڃي، ۱۳. پاڪ، ۱۴. پرمالما، ۱۵. هوندي ڏيان.
۱۶. واجهالين پيا، ۱۷. ديچار بندڙ، ۱۸. پبند، ۱۹. پهنجي سرپ بر، ۲۰. ڏسندي،
۲۱. هڪ ڪهڙي، ۲۲. رڻجي، ۲۳. پالما جي انتظار، ۲۴.

- (۸۱) سڄڻ مڪ انڙپ - اُئي بهر نهالسا
ستڙي سر شهڻ ڏٺ - لي سڀي هٿ ڪنيئي.
واڳ مارو، محلا
پنجران، وار (۱۷)
- (۸۲) بهلا مرڻ ڦڙل - جنڙو ڪي چڏ آس
هوڻ سڀن ڪي رڻڻڪا - تڏ آڻ هماري پاس.
(۲۳)
- (۸۳) درسن ڏيڻ ڏا پڻ ڏاڻي - گڏ پاڻ ڏيڻ ڏيڻ
ناڻڪ رنگ روڻ رس رڻيڪا - هر سڄي پڻ سڀي.
واڳ نڪاري، محلا
بهلا، چڻ (۱۴) ۲
- (۸۴) اوه ڏن پهر مڙس پل ڪسي - اوه پل ڪهڙي ڪهاري
کولي ڪهت ڏيڻ آڻه ٿرندا - چيو ٻيڪ ڏرساري.
واڳ ڪيدارا، محلا
پنجران، شيد (۵)
- (۸۵) لي وچ پاڻ ٻاء ڪوڙو ٻوڙهه - هر رس پاري پائي
چيئي ڪهت آروڻ سڀي مه - پاڻ هر تسه پيائي.
واڳ ڪيدارا، ڪيو
صاحب، شيد (۳)
- (۸۶) ساڻي پڻ ڏيڻ لائي - ڪوڙو پڻ ڏيڻ لائي
ڪهڙو نه ٿو رس رهيا سماء - ٿاڻي چڻ لائي سچ ٿاڻ.
واڳ پير، ٻيڪ
ٿاڻ ڏو، شيد (۷)
- (۸۷) جب لڳ درس نه پڻ سڀي پڻ - تب لڳ اڻ ڪي پيا
درس ٻيڪ هي من مانيا - جل رس ڪل ٻڌائي.
واڳ سارنگ، محلا
بهلا، شيد (۲)
- (۸۸) گوڻ پڻ لڳي هر مڻي - اڻور رس سڀ جا
اُن دن وهڻ پڻ مانيا - چوڻي چوڻ ملا.
واڳ سارنگ، محلا
چوڻان، شيد (۴)
- (۸۹) جب ٻي سڄي پڻ سڀ هوم - ٿاڻي سڀ سڀ جاڻي
اڻ ٿو رس ڏکاوڻ - ٿاڻي سڀ سڀ جاڻي.
واڳ سارنگ، محلا
پنجران، شيد (۱۵)
- (۹۰) جب اڻ ٿو رس پڻ مانگي - اڻ ٿاڻي سڀ سڀ جاڻي
تب اڻوڻ جب ٿو رس سڀ سڀ - چڻ ٿو رس سڀ سڀ جاڻي.
(۵۲)

۱. سند. ۲. ڏسان. ۳. ڦڙان ٿيان. ۴. آهر پاڻ ڪي ٿاڻ. ۵. ڪاڻ. ۶. سڄي.
۸. پڻ. ۸. اڻ ٿاڻي ڪيڻ يا ڪڏهن. ۹. ڪهت. ۱۰. ڪوڙو. ۱۱. پڪڙ. ۱۲. ٻيڪ.
۱۳. ٿيان. ۱۴. ٿاڻي پاڻ. ۱۵. ٿي پڻ. ۱۶. ٿاڻي ڪاڻ ڪيڻ.
۱۷. مڪان، مڪيڻ. ۱۸. ٿاڻي ڪاڻ پڻ. ۱۹. ٿاڻي ٿو. ۲۰. ڪڏهن جدا ٿو ٿيان.
۲۱. ٿي، ٿاڻي، ڪاڻ.

- (۹۱) ٻاٻڙها کن کن ٻلاڻ - ٻن ٻنر دٻڪي نيمد نه ٻاء
 لاه، ويڇوڙا سهيا نه جاء - سٽگور مليج ٿان مليءِ سڀاء.
- (۹۲) اڇڙيف مرون جيون هر ملتي - جن ڪٿڻ درسن دٻجي
 سام اڏار جيون ڏن ٺالڪ - ٻرپ ميري ڪر ٻا ڪيچي.
- (۹۳) جن ڪي ٻلي ڏن وسي - ٺن ڪا ٺاءِ فقير
 جن ڪي هر دٻي ٺون ٽسه - ٺي ٺر گڙي گهير.
- (۹۴) هر اڪس سڀني ٻر ٻڙي - هر اڪو ميري چن
 جن ٺالڪ اڪ اڏار هر ٻرپ - اڪس ٺي گٽ ٻٽ.
- (۹۵) اڪي ٻر ٻر ڪاٺيا - هر هر نام پکن
 چيڪر دڙا دٻڪدي - جن ٺالڪ ڪڍ ڊچن.
- (۹۶) جا ڪر ٻر ٻر سڀاءِ هي - چرن چٽو ٽه من ماه
 ٺالڪ ٻرهي ٻرهي ڪي - آن نه ڪٽهو جاء.
- (۹۷) ڪير مه مڙني ڪا چاءِ هي - مڙ نه هر ڪي ڏار
 مٺ هر ٻڙجي ڪون هي - ٻڙا هماري ٻار.
- (۹۸) ڪير ٺن ٺهار ٽجه ڪٿڻ - سرون سنڌ ٺه ٺاء
 ٺه ٺه ٺه نام جي - چرن ڪمل وڏ ٺاء.
- (۹۹) ڪير جڙ ٺه ساڏ ٻرم ڪي - سيس ڪاٺ ڪر ڪر
 ٺيل ڪيل حال ڪر - چو ڪڇ هوءَ نه هوءَ.

۱. جڳياسو. ۲. ورلا پون ٺو ڪري. ۳. سهجيئي. ۴. سولائيءَ سان. ۵. گلوان لاسان. ۵. ٻر ٻٽ.
 ۶. مڪتي، موڪش. ۷. ڪتيون پيئون آهن. ۸. ڏسن نيون. ۹. چڏجن. ۱۰. سواد، مزو.
 ۱۱. ڏيان ڪن ٺا. ۱۲. ڏي. ۱۳. مٿان. ۱۴. ٻان، رسنا سان. ۱۵. پنهنجي هردي ۾
 جاء ڏيان. ۱۶. سڪ. ۱۷. چاهيا. ۱۸. ٻرهي. ۱۹. ڪيئون. ۲۰. مڙ مستيءَ ۾ اچي وڃ.
 ۲۰. جيڪي ٻڌو تنهن کي ڏنو ويندو.

- (۱۰۰) ۱. ۲. سڄڻ ڪنڊي - الله ڌرسڻ مهڻ
 سارڪ، مهلا ۲۵
 جاءِ ملان نڀان سڄڻا - ٿڻڻ ٺاهي ٺيڻهن.
- (۱۰۱) فريدا چيس ڪٽولا وڻڻ دڪس - برهه وڃاڻو ليڻ
 ۳۵
 ايهه همارا جيوتيا - تون صاحب سڃي ويڪ.
- (۱۰۲) جو سر سائينءَ نا نريڻ - سر سر ڪيڃي ڪانءِ
 ۷۲
 ڪڻي هيٺ ڄاڻيڻي - ٻالڻ سڌي ٿانءِ.
- (۱۰۳) ڪانگا ڪرنگ ڍنڍوليا - سگلا ڪاڀا مباس
 ۹۱
 اي دڻ ٺڻا مڻ ڇهه - پر دڻن ڪي آس.
- (۱۰۴) ڪانگا چاؤنڌ نه پنڄرا - سڄي نه اڏر جاءِ
 ۹۲
 چس پنڄري ميرا شهه وسڄي - ماس نه ڍڏون ٺاهه.
- (۱۰۵) ٺڻ ٺيڻ تڏور جهه - ٻالڻ هڏ ٻالڻ
 ۱۱۹
 پڄري ٺڪان سر ڄالان - جي مڙن پون ملن.
- (۱۰۶) جهه ٺهه پون ڪيلڻ ڪا جاءِ - سر ڏر ٽلي ڪلي ميري آءِ
 سارڪ، مهلا ۲۰
 لس مارڪ پڄر ڌريڃي - سر دڄي ڪاڻ نه ڪيڃي.
- (۱۰۷) ههه ڪڙي ٺهالي ٺنڌ - مڻ مڙن سڄڻ آوڻي
 سارڪ، مهلا ۵
 ڪو آڻ ملاوي آج - مڻي سر ميل ملاوي.
- (۱۰۸) ڪورمڪ سڄي عاشقي - چس پر پتر سڄا ٻائيڻي
 ۱۰
 ان دن رهه اُنڊ - ٺانڪ سهڄ سائيڻي.
- (۱۰۹) جن پريتان سڻ ٺيڻهن - سي سڄڻ مڻي ٺال
 ۲۱
 اُتر ٻاهر ههه ٿران - پي هردي ڪان سما.

۱. ۲. ۳. گرم چادر. ۴. وچرو. ۵. هنڌ. ۶. ڊيگري. ۷. ڪاٺين جي ٻارڻ بدوان. ۸. اي ظالم ڪانڙو. ۹. سر پر جو پڇرو. ۱۰. اڇي ورايو آهي. ۱۱. لوڻڪا هڻڻ. ۱۲. پر جي آلي اڇي وينو آهي. ۱۳. ڪاٺين وانگر. ۱۴. جان. ۱۵. مڻي تي اُڀرڻي هلائڻ. ۱۶. ٽري. ۱۷. پرواهه. ۱۸. وات. ۱۹. گڏ.

(۳) مالتک جي ۱۹۵۰

(۱) مينهن پٽيا پرميسر پاليا - جيءَ جنت سڀ سڳي ۽ سائيا
 گتيا ڪلش پٽيا سڳا ساڄا - هر هر نام سماي جيءَ
 جسڪي سي تنهي پوٽاري - ٻار ٻرهر ٻڙپ پٽي رڪواري
 سڻي پيٽي ٺاڪر ميريج - پورن هونئي گهائي جيءَ
 سرب جيءَ ڪڏهه ڏيوڻهارا - ڪور پراسدي ندر ٺهرا
 چل ٿل مهيل سڀ ٻڙپاڻي - ساڌو چرن پڪاڻي جيءَ
 من ڪي لڄ پڇاڻهارا - سدا سدا جائي پلهارا
 نالڪ دان ڪيئا ڏک پڇن - رتي رنگ رسالي جيءَ .
 [راڳ مانجهه، مڪلا پنڊجوان، شبد (۳۲)]

(۲) ندري ستگور شيريني - ندري شيوا هره
 ندري راهه من وس آوي - ندري من لومل هره
 ميرني من - چپت سڄا سوه
 ايترو چيئو تان سڳ پاوه - ٿر دؤر نه موليٰ هره . (۱. ر.)
 ندري مرڪي جيويني - ندري شبد رسي من آه
 ندري حڪم پوڄهيني - حڪمي رهي ساه
 سها ندر ايڪ هي - آهي برق ڪريه
 نالڪ ستگور مليئي ٿل پاليا - نام وڏائي ديه .
 [راڳ وڏهنس، مڪلا ٽيهجا، شبد (۲)]

- (۳) دېدا دي - لئدي اَك پاه
چېا جېكتر - كاهي كاه.
چپ صاحب، محلا
پهلا، پوژي (۳)
- (۴) بالَك برَد نه جاليعي - نهچل لس دروار
چو منگييع سوني پاليعي - نذارا آزار.
سري راځي، محلا
پنجوان، شيد (۱۳)
- (۵) كيا هس كيا بگلا - جا كنه ندر كري
چو لس پاوي نانكا - كاگنه هس كري.
سري راځي، محلا
چوگان، وار (۲۰)،
سلوك محلا پهلا
- (۶) سېنا پر ندر پرې نري-كسي نري نسي هي كهڅي
نجه تي پاهر كچ نه هروي - كورمه سوجهي پاوتيا.
راځي، مانجه، محلا
نجا، اشودي (۱۶)
- (۷) جيوت صاحب تي وځ داني - دي دي كري رضائي
نانك ندر كري چس اهر - سچ نام وځاني.
راځي، مانجه، محلا
پهلا، وار (۱۹)
- (۸) ته كر پائي مارگه پاليعي - پرې كريا تي نام د پاليعي
پرې كريا تي بدن چي - ته كريا تي هڅوي نتي.
راځي، گوزي، محلا
پنجوان، شيد (۱۴)
- (۹) ددا دانا ايك هي - سپ كنه ديوتهار
دندي لوت نه اولي - اكنس پري پنداره.
راځي، گوزي، محلا
پنجوان، پاون اكري،
(۳۴)
- (۱۰) جا كنه ابي - كري بخشيش
تاك ليكا - نه گني جگديس.
راځي، گوزي، سمني
صاحب، محلا پنجوان
اشودي (۱۴) -
- (۱۱) اكو لوگي هرر چمچري - اواهم ټوت پند كاه
نانك پند بخشيش كا - كجهون نكولس ناه.
راځي، آسا، محلا
پهلا، شيد (۳۲)
- (۱۲) نون كرك كارځ سمرټ هي - نون كره سونما
نون اځ منگيئا دان ديوتا - سينا ها چيئا.
راځي، وځهيس، محلا
چوگان، وار (۲)

۱. ځېدځ. ۲. ونېدځ. ۳. پېدو. ۴. سديته قائم. ۵. هيس اتر پکي آهي. ۶. بگه پکي.
۷. كانځ. ۸. پوځه. ۹. پېدجي مرضي موجب. ۱۰. گنهي ۱۱. پچاري. ۱۲. اتيك،
پيشمار. ۱۳. ويچار پر كونه آليدو. ۱۴. پرماتما. ۱۵. پتر. ۱۶. ديوتاژون. ۱۷. كتځ چو.
۱۸. بنا كهڅي جي.

- (۱۳) هر ڪي چرن - سدا سڪداڻي
جو لجهه سونئي ڦل ٻاڙهه - ٻرڻي آس نه ڄاڻي .
- (۱۴) هر دانا سڀ جڳه پڪاڙيٽا - منگه جن جنتا
هر ديوهه دان دئيال هوء - وڃ ٻاڙو ڪرم جنتا .
- (۱۵) جو مانگه لاکر آڻي ٿي - سونئي سونئي ديري
نانڪ داس مک ٿي جو ٻوليء - اٿهان اوهان سچ هرويء .
- (۱۶) دئيال سدا ڪر ٻال سوامي - نيچ ٿاپو هاريا
جيء جنس سڀ وس ٿيريء - سگل ٿيري ساريا .
- (۱۷) جن ڪٺ ڪر ٻا ڪري جگه جيون - هر ارداوو من ماڃها
ڌرمراء در ڪاڏ ڦاڙي - جن نانڪ ليڪا سمجها .
- (۱۸) ساڇي صاحب - ڪيا ٺاهي گهر ٿيري
گهر نه ٿيري سڀ ڪچ هيء - جنس ديهه سو ٻاڙي .
- (۱۹) دانا لئون ٻيٺا ٿهي - دانا ڪي سر دان
داڏ پڇن ڊڪ ڏلڻ - ڪورمڪ ڪيان ڌيان .
- (۲۰) ٻرڻي مام پتا ڪٽ لائدا - لهڙي ٻالڪ ٻال
دٻال هونئي سڀ جيء جنتو - هر نانڪ ٿورو نهال .
- (۲۱) سڀي ٿو ڪر ٻال - سمالي ساه ساه
ٻرڻا ڪو نه ڄاء - جو آوي ٿڌ آهه .
- (۲۲) پوري پوري مڻ هيء - سڀي وڏيائي
ديدي ٿو نه آوي - ليء ليء ٿڪ پائي .
- واڳ سورڻ، مڪلا
پنچوان، شبد (۷۹)
- واڳ سورڻ، مڪلا
چوٿان، وار (۲۰)
- واڳ ڏناسري، مڪلا
پنچوان، شبد (۴۵)
- واڳ ڏناسري، مڪلا
پنچوان، چنڀ (۱۳)
- واڳ جڻسٿري، مڪلا
چوٿان، شبد (۵)
- واڳ رامڪلي، مڪلا
پنچوان، آند صاحب (۳)
- واڳ رامڪلي، مڪلا
ٻهلا، ڊڪڻي اوانڪار (۳۵)
- واڳ رامڪلي، مڪلا
پنچوان، وار (۳)
- (۹)
- واڳ مارو، مڪلا ٻهلا،
لشهندي (۵)

۱. آڃاڻي . ۲. پينڊو فقير . ۳. ڪيٺان . ۴. ڌارون ڪيو آهي . ۵. ڪرمين جو ليڪو مڃي ويندو .
۶. ٿيري ويو . ۷. سڀاڻو، دانار . ۸. ڏسندڙ، آنتر جامي . ۹. دانارون جو دانار . ۱۰. مفلسي
مڏيندڙ . ۱۱. ڊڪ ٿورو ڪندڙ . ۱۲. ننڍو . ۱۳. خالي . ۱۴. پورن پوڻ .

واڳس ٻهڙنڱ، مڪلا
ٻنڊجوان، شبد (۳۱)

(۳۶)

واڳس سارنگ، مڪلا
چوٿان، وار (۲)،
سلوڪ مڪلا دوجا

واڳس ملار، مڪلا ٻهڙنڱ،
وار (۱۲)، سلوڪ
مڪلا نيڄا

(۱۹)

[مڪلا ٻهڙا]

واڳس گانڙا، مڪلا
ٻنڊجوان، شبد (۴۹)

سلوڪ شينج ڦرند
(۱۱۳)، سلوڪ مڪلا ٻهڙنڱ

سلوڪ، مڪلا ٺاوان
(۴۰)

واڳس تڪاري، مڪلا
ٻهڙا، چنڊ (۱)

واڳس ڪنڀاڻ، مڪلا
ٻنڊجوان، شبد (۲)

(۲۳) ٿوري دها ٿي - هوءَ درد بناس

ٿوري ميا ٿي - هوءَ ڪهل^۱ بگاس.

(۲۴) روڱي ڪا ٻوڙ ڪنڊه^۲ روڱ - دڪيئي ڪا مٿاوه ٻوڙ سوڱ

نقاوي ڪم ٿر ٿان بٽاوه - داس آهني ڪم ٻگتي لاوه.

(۲۵) سينا صاحب ايڪ هيڃ - ويڪي ڏنڊي لاء

ڪسي ٺورا ڪسي اڪلا - خالي ڪوئي ٺاه.

(۲۶) خصر وڏا داتار هيڃ - جو لڳي سو ڦل پاء

ٻاڻه ڪيا ٻوڙا - جگتي ڪي ٻڪر جاء.

(۲۷) اڪر اڪوچر^۳ ٽون ڏٺي - ساڄا اڪر آٻار

ٽون دانا سڀ منگي - اڪر ديوڻهار.

(۲۸) ساڄو ٽون ميس ميرا - گرھ ٿيري سڀ ڪيه

مان مانگه ٿان مانگه - ڏن ڪمي سنڌ ديه.

(۲۹) دالي صاحب سنديان - ڪيا چاچي^۴ نس نال

اڪ جاگندي نا لهن - اڪدا ستيا ديه اٺال.

(۳۰) جگ ٻڪاري ڦرڻ هيڃ - سڀ ڪو دانا رام

ڪه لاک من سهر ٺهر - پورن هروھ ڪام.

(۳۱) ٺدر ڪرھ ٽون ٺارھ ٿريئي - سچ ديوھ دين ديا

پرڻوٺ^۵ ٺاڪ داسن داسا - ٽون سرب چيئا پرتالا.

(۳۲) چاچڪ - نام چاچي^۶ چاچي

سرب ڏار^۷ سرب ڪي ٺاڻڪ^۸ - سڪ سموھ ڪي داني

ڪيتي ڪيتي مانگن مانگي - پاوٽي^۹ سو بائيئي.

۱. هردي پر پرکاش اچي وڃي ٿو. ۲. مٿاڻين ٿو. ۳. جهجور، گهٽڙ. ۴. پرماتما. ۵. جيرو.
۶. وڃارو. ۷. اڄ. ۸. اڄ. ۹. لڳي. ۱۰. پٺت. ۱۱. زور هلي سگهندو. ۱۲. پٺڪي پيو ٿو.
۱۳. چون ٿا، فرمائين ٿا. ۱۴. منگتو. ۱۵. گهري ٿو، چاهي ٿو. ۱۶. سڀني. ۱۷. آڌار، آسرو.
۱۸. مالڪ. ۱۹. بخشيدهڙو. ۲۰. چاهين ٿا.

سائينء ۾ صدق،

پرينء سان پويٽ، ۽

مالڪ جي مهر.

وشواس، صدق، نشچر يا شرڌا ساڳي معنيٰ رکڻ ٿا. وشواس جا ڪيئن قسم آهن، جهڙوڪ آئڌ وشواس، شرطي وشواس ۽ پُرون وشواس. جڏهين ڪو انسان هام هڻي نه سندس پرماتما ۾ وشواس آهي ته کيس پاڻ کان بهربائين پڇڻ گهرجي ته اهو وشواس ڪهڙي قسم جو آهي؟ آئڌ وشواس آهي جاهلطور، جهنگياڻو، جتي عقل ۽ دليل بڻي ڪم ڪونه ڪن. مثلاً ڪو چئي نه پتر ڪارايو ته کاڌو وڃي پهچي وفات ٿيل وڌن کي، يا اويسر ڏانهن ڀاڙي ڏيو ته سورج جي تهه ۽ تيج گهٽجي، يا هيءُ ڪهڙو هوم، يگيه، پات، پوڄا ڪريو ته هڻن يا هيئن ٿئي، ۽ اڳلو بنا ڪنهن سوچ وڃار جي اهڙا ڪرم ڪانڊ ۽ پاڪنڊ ڪري، ته اهو ٿيو آئڌ وشواس ۽ ڪرائيندڙ چڄمو وشواس گهائڪ. اهڙن ڪرم ڪانڊن ۽ پاڪنڊن مان ٻڌايل مطالب ڪڍاچم سنڌ نه ٿي سگهندو. باقي وچان ڪو ٻيو ڀلو يا بُرو ٿڪيو ته اها اڇي ڳالهه آهي. عام طور ته پرهجي پُرون مان ڀلائي ملڻ مشڪل آهي.

شرطي وشواس ۽ اوشواس ۾ ڪو خاص فرق ڪونه آهي. شرطي وشواس آهي مطلبي يا ديونگي. جنهنجو بنياد ڪنهن خاص مطلب يا شرط تي ٻڌل هجي. جي پوري ٿي ته ٻي شرط هڻجي ۽ جي اُلهوري يا اڏوري رهجي وئي ته ايمان ڏڏيو ۽ اعتقاد ٽٽو. اهڙين حالتن هيٺ اعتقاد ٽٽڻ تي آهي ڇو ته ٿيڻ گهڻا مطلب لڳاتار سنڌ ٿيندا ۽ گهڻيون شرطون هڪ ٻئي پٺيان ٽٽيون؟ تهه ٽرپڻ ٿئي ڪانه ته نواسائي ناهون ٿئي ڪانه،

پُرون وشواس جي ڪسوٽي بلڪل ڪنن آهي. اتي پنهنجا آدم آباء، آسُون آسرا، اندازا آهڃاڻ، ڊپ ڊاء، اميدون مرادون، حيله وسيله، سڀ ”پنهنجائيءَ“ مان ڪڍي، پرماتما جي حوالي ڪرڻ آهن. ڪرم ۽ ڪريائن کي ”مان مان“ کان خالي ڪري، ڪين جي سطح تي آڻي. جهولي جهلتي آهي. جي پري ته ڀلو ڀلو ۽ جي خالي رهجي وئي ته به واهه واهه. جيئن رب جي رضا، ڪرم ٿوڙي ڦل ٻئي گهرو يا سندس نالي مٿان. نه ڪالهه جي آساني ۽ غم نه نه وري سڀيان جي چنبا ۽ فڪر. جيڪي حال ۾ مايو سر برحال. جيڪو ماضيءَ، حال ۽ مستقبل جي دائما هلچل ۾، ايشور جي آسٽر ٽا ڏسي ٿو، سوئي وشواس جي ڪسوٽيءَ مان پار پئي ٿو. ڪامنا مان پاڻ کي ڪڍي، ايشور ۾ پاڻ اٽڪائي ٿو. پوءِ دڪن جو داستان به ساڻس اوري ته سڪن جي پيٽا به سندس اڳيان رکي. پاڻ ۽ پرماتما پاڻ ۾ ۽

اڏاڻي نه ٿي ڪا وڃ ۾. اهو آهي پُرون وشواس، شد شرذا، سچو حديق، ڌرڻي تشوهر يا حقيقت ۾ تسليم. اهو آهي نت ڪيان. سچ جي ساٿ ملي ڪانهوءَ، ۱۴ ماڻ نڪو ٿيو پئي.

اهڙو ايمان ڪيئن آهون ٿيندو؟ شڪ مان، سنديھ مان، پر نه شڪي سپاءَ مان. شڪي سپاءَ معنيٰ سڀ ۾ شڪ ۽ شڪ جي شڪا متاثر ڪان ٿا پري وارڻ. جا ڳالهه ٻڌي ٻڌل هجي، انهيءَ کي سچي بنا ٿي لاءِ ٻلي ڪيئن ڪوڙ ڳالهڻا ٻڌن. اهو شڪ نه ٿيو پري وسرڻ ۽ هٽيلي هڙڻ. شڪ يا شڪا کي دُور ڪرڻ معنيٰ ڪليي من سان چنڊ چاڻ ڪري، سچ کي پروڙڻ. انهيءَ حد تائين عقل، دليل، سچ ۽ سمجهه سڀ ڪارگر ٿيندا. سچ ڪوڙ، پاڻ پڇ ۽ نيڪيءَ بديءَ جي ڀڃڻ پوندي. جيئن پاڻا جو سفر سولو ۽ سهنجو ٿيندو. شڪ مڃي يقين، عقيدو، اعتبار ۽ اعتقاد ٿيندو. پر اعتبار ٿيندو آهي ڏٺل، ٻڌل، چاڻل ۽ سمجهيل ڳالهين ۾، جن ۾ من اندر ڪجڻ ۽ موهه قاسم جو امڪان آهي. موهه مان ٻپ جو آنديشو آهي ۽ ٻپ مان ارشواس جو خطرو آهي. پرمانا نه ڏٺل، ٻڌل، چاڻل ۽ سمجهيل ڳالهين کان پار آهي. ماني اعتبار کي اڳتي وڌائي پُرون وشواس ٿيڻ آهي.

پُرون وشواس مان وشيش پريم پيدا ٿئي ٿو ۽ وشيش پريم مان پرمانا جي پراپتي حاصل ٿئي ٿي. جيئن پاڻا جا لاهي نڪڙا نڪڙا پر ڏکيا ڏاڪا آهن. صاحب فرمائن ٿا:

(۱) چاري ڪندا پڙديغا - ڪو نيمي مڙدا
جي ٿڌ پاريءَ صاحب - نون مئي هڻ نڙدا.

راڻي آسا، مڪلا بهلا،

۱۴ اشعريه (۱)

(۲) هر لکسي نال مئي دوستي - هر لکسي نال مئي رنگه
هر لکي ميرا سچو - هر لکسي نال مئي سنگه.

راڻي رامڪلي، مڪلا

پنجون، وار (۵)

منڍ ۾ ڏنل وچن مان ڏسو ته گرو گونت صاحب ۾ وشواس باهت ڪاندي سنيون سمجهاڻيون آيل آهن. صاحب چوڻ ٿا ته هي پرمانا، نون ناطيا جو مان آهي. نتايعا جو ناط، نتاوان جو نانءُ، ٿڌر يا جي ڌر ۽ نڪتيان جي گت آهي. تنهنجي سهاتا اوچتو اتي اچي ٿي ٻهجي، جتي مشڪلا نون ۽ مصيبتون چورف وڪوڙي وڃن ٿيون، جتي وڪارن جي واسنن بروس ڪري ڇڏيو آهي. جتي ڪو سنگي ساڻي، ڪو ٻانهن ٻيلي ڪونه آهي، جتي ڪي به ڪيلا وسيل نه هجن، جتي آسرا اميدون ختم ٿي چڪيون آهن. جتي چيٽا ۽ نراسائي گهيرو ڪري ويون آهن ۽ جتي گهائي ۽ پيانڪ اوندھ ۾ روشنائيءَ جو سرورو به نظر نه ٿو اچي. اتي نا ممڪن ۽ ممڪن ٿي ٿو پوي. اهو آهي توڪل جو ٽڪو ۽ ايمان جو اسرار. اهڙن اسرارن جا انيڪ احوال، سنتن جي ساکين ۾ سمايل آهن.

هي مالڪ، تون منهنجو آجهر، آسرو، اوت، ڀر ٿو، ٿيڪ، ٿاڻ ۽ دٻاڻ آهين. پوءِ ڏپ ڪنهنجو ۽ چنڊا چاچي؟ منهنجون چنڊا تون توکي ئي آهن. هي سڀاڻا سائين، تون منهنجو سڄو آهين، مٿر آهين، ڀاڱ آهين، ماڻ آهين ۽ ٻي ڪا آهين. دان-پوي سنڀندن مان شايد ڏوڪو به کائجي پر تنهن جي مهر جا مينهن مون تي هميشه پيا ورسن ۽ تنهن جي مهر ڪو مٽائي ۽ گهٽائي نه ٿو سگهي. تون ئي سڀ ڏک روڳ، ڪل ڪليش ۽ ٽاپ سنڌاپ لاهي سگهين ٿو. تون سڀني جي سار سنڀال لهين ٿو. سڀ ڪارج سنوارين ٿو ۽ منهن منگا دان بخشين ٿو. توکان مٿي ٻيو ڪير آهي؟ جنهن تي تنهنجو هٿ تنهن کي ٻي ڪهڙي ڪهڙي وقت؟ ٻار مائا جي هنج ۾ پاڻ کي سلامت سمجهندو آهي ڇاڪاڻ ته هوءَ پاڻ ڏچڻي هجي يا بهادر. ٻار پيءُ جي آڱر وٺي گهمندو ۽ ڪڏهن ڪونه ڀلڻ، ڪڏهن ڪونه ڪرندو.

تنهن ڪري، هي جڳت پتا، مون کي به فقط تنهن جي آس آهي. پيئون آسون ڦٽيون ڪري. ڪين جي قلعي تي چڙهي، تنهن جي لڙهه لڳو آهيان، تنهن جي ٻناري ٻيو آهيان. مان ڇا ڄاڻان ته منهنجو ڀلو ڇا به آهي؟ تون اُتراجاڻي، ڄاڻي ڄاڻهار آهين. جيڪي تون ڪيدين تنهن ۾ منهنجو اوس ڀلو هوندو. تون ڀڳت ڇڏ، ٻڄ ۽ رڪندڙ ۽ سڪن جو ساگر آهين. مون توکي پاڻ اُر ٻي ڇڏيو آهي. تنهنجو هر حڪم پرچشم، تنهنجي رضا ۾ منهنجو راضو. اهو اُٿي منهنجو نوسان خاص رشتو جو جنم ۾ ٺاهيندس، جيستائين تو ۾ ڇوڙي جرم ٿي وڃان. اُوڻ جو رانديڪو ٿي شال ساگر ۾ سمائجي وڃان. جي ساگر جو ٿرو نه به ٿو نه به ڪهڙي پرواهه جڏهن مان خود ساگر ٻڄي پوندس. اهو آهي پيئون وشواس جنهن سان ساڪ، سڪ ۽ سوز جون سُر ڪيُون پي، وشيش پير جاڳائي ٿو. اي بدلا، هاڻي تون سڄ سل ته تنهنجو وشواس ڪهڙي قسم جو آهي؟ انڌ وشواس، اوشواس، شرطي وشواس يا پيئون وشواس؟ جهڙو وشواس هوندو تهڙو نتيجو ٿورار ٿيندو.

صاحب چون ٿا ته من مان به اهڙي شڏ شونڊا سان، پير جي اُتر جي ٻار-ٻان ۾ جنهن ۾ اوه، جو ايل وجهي، دل کي وٽ ڪري منجهس جلايان. عشق نه آهي راند جو ٻانهي ٻوي ٻلانڊ، سڪ سٿري نه آهي. سڪ آهي سوريءَ سنڌي سيج. سوز ۾ سُر ٿو اُٿي، اوه جي باهه ۾ جالڙ اُٿي. آتش جي آڻن ۾ اٽڪڙو اُٿي ۽ سڪ ۾ سُر سٿو اُٿي. جي اُٿي قتل قبول نه پوءِ پير پاء پڙ ۾ ۽ سورو ڪر سِر جو نه نه پيو ٻچ لڪائي گهر.

بھلا مروت قبول - جيئوڻ کي ڇڏ آس -
 رڳو مارو، مھلا
 هوه سين کا رڳو - ته آخ هماري پاس -
 پڇوان، وار (۱۷)

سر جي ست ڏي نه محبوب ماڻين. ڏٺو ڪين اُٿي نه پروانو شمع مٿان ڪين پاڻ

کي پورو ڪندو آهي؟ ٿيڻ ئي پوئو گل مٿان ۽ هرڻ راڳ ٻڌيان. سڙون جا سبق سڳو.
 سڙي ۽ جُون سڳيانون ٻڌ. شهيدِيءَ جا سڌڙا اُٿا. دل ۾ درد جاڳاءَ نه برهه پڙڪا ڏئي،
 پريم پلٽا کائي ۽ ٽيهن نروار ٿئي. پرماتما سان پيار لائين ڪر جيئن مڇي ۽ جو پاڻي ۽ سان،
 چاڙڪ جو مينهن سان، چڪوي جو سڙج سان، ڪوئل جو اُٺ سان، هڏس جو مالسروور
 سان، اُٺ جو ڦل سان، ٻار جو کير سان ۽ لستريءَ جو مڙس سان. پاڻ وڃاء. ڪن جو
 قلع وارو ڪر. خودي ۽ خدا ڪيئن بچي مايندا هڪ مياڻ ۾؟ خودي ۽ خود مطلبِيءَ جي
 آهڙي ئي الاهي عشق جي آڳ ۾ پيار ڪر پيار ڪاڻ. طلب ۽ ترشڻا ترڪ ڪر. ٻين سان
 ليڪ داري ۽ خپر خواهي ڏيکار. اها اُٿي پريم جي ريت جهن ۾ آهي جيون جي چيٽ.

جڏهن پريم کيڙ ڪا ڇاء - سر ڌر ٽپي ڪلي ميري آءُ

اُٺ مار ڪو پڙ ڌر ٻيچي - سر ڌر ٻيچي ڪا نه ڪيچي.

(۲۰)

هڪ ڏينهن مرڻو اوس آهي پوءِ ڇو نه جانيءَ مٿان چنڊ جان قربان ڪرين ته قبول
 ٿين. سڀي اها نه آهي جا مڙس سان چڪيا ٿي چڙهي. سڳي سڀي اها آهي جا مالڪ
 مٿان پاڻ گهرو ٿي قربان ٿئي. آيو مٿان يا خودي ختم ڪرڻ ئي آهي پاڻ قربان ڪرڻ.
 لائين مري جيئو آهي ۽ لائين جي آڻ ليو. لائين خود مرڻو ۽ جي موجب جو مائو مڇي ٿو.

سري ڪرڻ ڪرڻ صاحب ۾ سڳو ۽ سڙي ٿي، برهه ۽ ٿڌ ٿي، وچوڙي ۽ وصال
 ٿي. بيشمار شيد آيل آهن جن مان اٽڪل سؤ کن ٽڪڙن مٿي ڏل آهن. صاحب وچوڙي
 ۾ ورلاڻون ڪندي، برهه ۾ پيوڻ ٻڌي. فڪر ۾ بنا ٿي. اکين ۾ آب آئي، پيا لا پوئو
 کي پڪارين. هي منهنجا منڙا محبوب، جي تون چنڊ آهين ته مان چڪور. تون برسام
 نه مان مور، تون ڏيڳو نه مان وٽ، تون ليرف نه مان يائي. مان تو پيا پريشان، لي آرام،
 مالدو ۽ در بندر آهيان. ٺاهي ليد لپڻ ۾. گهاٽي ۾ پيو ٿو پيوڻ جان، رٿان، رٿان، پٽڪان
 ۽ ٿاڀا کان. پوين جي وٽ وينو نهاريان. پئي اڪڙيون ٿو پرائين ڪٿيون پيون آهن جيئن پليءَ
 جون ڳٽي ۾ ۽ ماءُ جون ٻار ۾. پئي پاسي نهاريان ته هوند ڪڍي ڦٽو ڪيان. ٻانڌ پٽڙن کان
 پيو ٿو پچاڻون ڪريان ته من ڪو پيو پئي، ڪو ڏس ڏئي، ڪو ڊڳ لڳائي نه مٿان جيءَ
 چنڊ قربان ڪريان ۽ ساري ڄمار سندس پيو هر دم شيوا ڪريان. تن، من، ڌن اُڀرڻ
 ڪريان. هي منهنجا پيارا پوئو، مون جڳ سان پريم ٿوڙي. نوسان جوڙي آهي. هلائي
 نوسان ٿوڙي ڪنهن سان جوڙيندس؟ ٽيهنجو در ڪونه ڇڏيندس. مڙ نه موندس. سڀ
 سبب سهارا ڇڏي، مون ٽيهنجو پاڻ ڀڳڙيو آهي. منهنجو مقدر بنائين ته واه واه. جي
 ٻڳڙين نه به واه واه. مون پاڻ ۽ منهنجو مقدر ۽ پئي نوان گهرو ڪهايا آهن.

ماڌوي ٿمڻ ٿوڙهه - ته هير ٺهي ٿوڙهه
ٿمڻ سڌ ٿوڙ - ڪڙڻ سڌ جوڙهه .
واڳ سورٺ، ڀڳت
روداس ۽ شبد (۵)

ر ٿنهنجي محبت ۾ مان نه بيهال ٿي پيو آهيان . ڪن کي ٿسا ڏيندي ۽ من کي مڇوڙا
هٿيندي ، مان بل هيٺ ٿوڙڻ ۽ اُٺا ٿي پيو آهيان . ماس ڪاڇي چڪو آهي . سراب ۾ سب
ڪونهي . ٺماڻا ٺيڪ ڪٽي پيو ٿو ٺهاريان ۽ ٺٽويءَ آس ۾ پيو ٿو ٺڳان نه من دابر جو درس
ٿئي . جي جيتري نه مليو نه معي پڇاڻا ، سنهنجي وٽڪڻ مان نه دل ڪونه ٺاڀي . جتي
جيتري ٿيو ٿو ٺهڻ نه ڇڏيو نه معي پڇاڻا ، جهاز ڪيئن ڄنڊ ۾ ڄاڻ ڦڙڪيندا . جي
جيتري پاڻيءَ جو ڦڙو ٽڙيءَ کي نصيب نه ٿيو نه معي پڇاڻا ڏرياءُ ۾ پياس پجهائي نه
سگهندو . هاڻي منهنجي پويست جي پست رک ، منهنجي وشواس جي لڇا رک . هاڻي اوري
اُڇر نه اُڏجان ، هل نه مشڪان ، گود ۾ وهار نه ڪڍ ڪڍ ٿيان ۽ نظر ملائي ٺهال ٿيان .

(۱) ڪانگا چؤنڌ نه پئجرا - سڀي نه اُڏر جاء
جست پئجريءَ ميرا شهه وسيع - ماس نه ٿڌڙن ڪاء .
(۲) اٻڪ ٻڙند جل ڪاٺي - چالوڪ ڏک پاويءَ
پران ڳئي ساڪر ملي - ٿن ڪار نه آويءَ .
سلوڪ ، شيخ فريد
(۹۲)
واڳ بلالول ، ڀڳت
سڌلو ، شبد (۱)

هي پيران پتي ، مون کي وڌيڪ نه ستاءُ ۽ ترقاءُ ، آڃا وڌيڪ نه آزار ۽ آزماءُ . ڪئين
جنم کان وڇڙيل آهيان ۽ هن جنم ۾ ٿوري ملڻ لاءِ ماندي آهيان . من مڇوڙ سان ملڻ لاءِ
مشتاق آهي نه دل دلبر جي ڏوڻ لاءِ دلگير آهي . هي جيءَ جا جاني ، موت ماڳن ٿي
نه مرڪان ، اڳ اڇ نه اڳها مان ، گلي گڏج نه ڪولي ٿيان ۽ سڄي سمه نه سرچان . واٽل سان
رام رهبي لنگي لڳان ، اٽڪ اٽڪ ۾ اٽڪاڻان . ويل نه وساريان ، ساهه ساهه سان سنڀاليان ،
ساري سمانجي وڃان ۽ گڏجي هڪ ٿيان ، جيئن پاڻي ڪير سان . مان مان نه وهي پر ٿو
رهي وهي .

دءُ دءُ لوچن پيڪان - هٿ هر بن آڙو نه ڏيڪان
ٺٽن وهي رنگ لائي - آب بيگل ڪهن نه جائي .
واڳ سورٺ ، ڪبير
صاحب ، شبد (۴)

اِهو آهي الاهي عشق ، مڌر محبت ، سائينءَ سان سنيهه ، لال لاءِ لڙش . اهڙا عشق
درويش ۽ ڪامل فقير ڪيئن ٿا جيئون گهاري ۾ راول جي رنگ ۾ رڻل آهن . دنيا جي
دؤر کان دؤر آهن . ڪڏهين مشڪن ، ڪڏهين مرجھائين ، ڪڏهين ڪن ڪڏهين نچن نه .

ڪڏهن ڀڙڙها بند ٿي نه ٿين. مات، محبت جو مطالع ڪن. جي ڪنهن نه واهه ۾ وائي
واحد جي، اکر اوانگار جو ۽ حرف حقاني. لڙڪ چئين نه آڙل ٻاڙل. دنوانا آهن. عاشقن
ٻاڙل ٻڃاڻو آهي ۽ سائين سڃاڻو آهي، سي ڪيئن نه سڌاريل سڏجن؟ سندن نيت نيڪ ۽
نظر نوراڻي، من شڏ. هر دو نرمل، پر پائين لنگن ٿي لٽڙون. گيان جي گم ۾ گم آهن.
واليءَ جي وڇڙي ۾ وهڙ ر آهن نه وصال ۾ نه وسيل آهن. جدا به ٻاڙل آهن نه گڏجن به ٻاڙل لا.

قله مساجدي ڪيا سدائيتي - هردي هي لڪه ليهه
سدا صاحب ڪي رنگه رهيو - ڪجهه نه ٿو ٿس نه بهه.
سري راجه، مهلا
چروان، واو (۵)،
سلوڪ مهلا ٽيجا.

جن عاشقن لائين وجود جو ورق ورايو آهي، من جي مس مٽائي آهي، تها نرڪ
ڪري ٽڪل جو ترهو تيار ڪيو آهي، خوديءَ جو خمار لائو آهي، ٻين جي ڀلي ۾ پنهنجو
ڀلو سمجهيو آهي. ٻاڙل ٻرڪريءَ ۽ ٻرمانا کي هڪ ڪري ليکيو آهي. ٻياري جي ٻرڙ ۾
ڪُل داغ لڳايو آهي. ڪُل ۽ ڪپن ساڳي سمهتي ڪري سڃاڻي آهي، تن کان ٻرمانا
ڪيئن ٻري رهي سگهندو؟ ٻريءَ ۾ ٻريءَ ۽ ٻريءَ ۾ ٻاڙل ٻريءَ ٻهئي جي ٻريءَ ڌارا گڏجي
هڪ ٿي رهي ٿي. ٻريءَ ٻرڙ ٻي نه ڪسڪندو ڪٿان؟ هاڻي ٻاڙل ڪولو ٿي ٿو گذاري!

جن ٻرليا نه نينهن - سي سڄو ميع نال
آستر ٻاهر هه ڀران - پي هرديءَ رڪنان سمال.
سلوڪ، مهلا چروان
(۲۱)

عاشقن ٿي مالڪ جي مهر جا مينهن داڻا پيا وسن. رب جي رحمت ساريءَ سوشيءَ
ٿي آهي ۽ ڪل مڃاڻا لاءِ آهي، جيئن سڄو ۽ چنڊ جي روشني، آسمان جي هرو
درياءَ جو پاڻي ۽ وڻ جي ڇانو. پر جيڪو قدر ٿي نعمتن جو فائدو نه وٺندو يا آڇو نه ٿو ٿي
استعمال ڪندو، نه نعمتن جو ڪهڙو قصور؟ جيڪو سڄو داس ٿيئي سان ٽڪر جي ٿاڀو
کائي. نه ڪو ٿيئي ٿي ٿو ره مڙهي سگهو؟ جن ۾ نه آهي سچو صدق، نه محبت جي
مڃاڻا، نه ٻرهم جي بيفراري ۽ نه آفت جي اڪير، سي ڪيئن رحم جا حقدار ٿيندا؟ ڏٺي
جو فضل انهن مان لائين ٻار ويندو جيئن پٿر ۾ پاڻي يا نوڪ ۾ سڄو. جتي آهڪار است هڻي
ٻيڙو آهي ۽ جتي عيب آڏو اچن ٿا. اتي ڪرنا جي ڪرپا ڪيئن ٻليءَ ٻوندي؟ اُتي نه
ڪرم جي ڦاڙون جي ڪنورن، جوڳي ڪاروائي ڪندي. باقي جن کي وشيش وشواس آهي
ٻڙن ٻريءَ آهي، اوسڙو انتظار آهي. تن کي قلب جو قرار آهي. انهن جي مٿان رب جي
رحمت جا ريل ورسن ٿا. ترپس آهن، آند ميع آهن ۽ آمر آهن. صاحب فرمائين لا:

(۱) دڙا دانا اڳ هئي - سڀ ڪٿه ديوتهار
ديندي توب نه آئي - اگست ٻري پندار.
راج، گوڙي، مهلا
پنجوان، ٻاون اکري
(۳۴)

راڳ ملا، محلا بهلا،
وار (۱۹)

(۲) اکرچر تون ڏٺي - ساڄا الڪ اُٻار
تون دانا سڀ منگتي - لڪو ديوڻهار.

جو تريت ۽ آند مڇي آهي سر چٽ ۽ وينو چٽ جون چڪڙون وٺي. جهون ۾ نه ڪئين
چٽڪا آهن پر چٽ جي چٽڪي جو چٽڪو ئي پنهنجو آهي. ٻچ انهن کان جن چوڻي
يا چٽي ڏنو آهي. چٽ آهي چٽن قسمن جي. هڪ زبان جي نه ڪو اُشد وڃن. نه ٻولي.
ٻي ڪن جي نه ڪو اُشد وڃن نه ٻڌجي. ٽين اکين جي نه ڪو ٺاڻاڪ روپ يا روڻڪار
نه ڏسجي. چوٿين ٻائي ٻانڊرين جي، نه ٻڌيءَ جي بلا ۾ نه ٻر باد ٿين. پر اهي چار ئي
جهون، آهن چالاڪيءَ جون چال بازون، جي من ۾ چٽ آهيئي ڪانه. جڏهين چٽ اندر
چٽ جو چشمو چوڙف وهي، لڏهين نه واسا ۽ ويچار ٿا، اندر-ب-ون ۽ اعمال، چٽ جو
چٽڪو وٺندا. جڏهين چٽ اندر، چٽ جو چٽن ڪڙي ۽ لڏهين نه جهون نه گلشن ٿيندي.
اها ئي چٽ، دلبر سان دللڪي آهي، ٺاٺان جي تقرير آهي ۽ پرماتما جو پيام آهي. اها ئي
چٽ، دائمي بجليءَ جي رو آهي، جا ٻڙ ٻڙ بند ڪري ٿي ڇڏي. جو اهوئيءَ مات ۾
آهي، سڙي سڄو اوهه گهاٽي آهي. هو ڪيترو به ڳالهه ڪٽي، نه به چٽ نه خاموشيءَ ۾
آهي ۽ هو ڪيترا به ڪهڙا به ڪرم ڪري ڪٽي، نه به چٽ نه اڪرم ۾ آهي، جو نه هن جي
چٽ اندر چوڙف چٽ آهي. پر هُنجهن آواز الاهي الهام آهي ۽ هُنجهن ڪرڻ، خود خدا
جو ڪرڻ به آهي. جو نه هُنجهن وڃن ۽ ڪرم، آهن ٿا جي ٻڙ سان بگڙيل ڪونه آهن. هو
ٻوڙيءَ تي نه گهمي ٿي ڪونه ٿو چو نه چٽ لا جسمي بطبي، هو آڪاس جي آڪاس سان،
ٻيو ٿو پيمائش وٺي. سر ٻوڙيءَ جي ٻهچ کان نه پوي آهي. شائتيءَ جو سرڙپ آهي.

اي بنڊا، پرماتما سڀني جي هردي ۾ وڃي ٿو. سندس ٻاجهه به سڀني مٿان آهي.
پر ٿو پاڻ ۽ پرماتما جي وچ ۾، اهر پاڻ جي دٻار ڪڙي ڪئي آهي. اها اُنڪ هٿاءِ نه تون
نه ٻين ٻين. داتار جي هٿ وٽس ڇا نه آهي؟ داتار ڏئي نه وٺندڙ ٿڪجي نهي. ذات
کي ذاتو ٻڌل ڪونه آهي. ذات بيحد آهي، بي انداز آهي. پرماتما ماءُ پيءُ جيان سار
سڀيال لهي ٿو. دڪين جا دڪ دُور ڪري ٿو، روڳين جا روڳ مٽائي ٿو، نڌڻڪن کي
پناهه ڏئي ٿو پر وشواس جي به پرڪ لهي ٿو. سڀ سندس پيدو آهن ۽ منگتا آهن. تون به
ٻينن اڳيان نه ٿين، سائينءَ جو سجدو ڪر، وشواس جاڳاءِ ٿاڻ ٺڪرائ ڪر، نينهن ٺاهه.
نيت ملاءِ نه چٽن ملڪي. بدگي ڪر نه آتم شدي ملي، ٻڌي کلي، ويڙهه اچي. ساڌن ڪر

نه ڪر ٻا سڌ ٿين ۽ مڪتبي ماڻهن. نشڪام ڪرم ڪر نه دعا. ڪنهن ۽ آسپس وٺين. اُها سنا
 ڪر، اُپياس ڪر نه گيان جو پر ڪاش ٿئي. ڌيان لڳي. ڌار ٺا. مڃي ۽ سڃاڻي سچ ۾
 سمانجي. وشراسن جي ڪنڇي سان. پر ٻي جو ڪلف ڪول نه مهر جا ماڻڪ موٽي ملي. اهي
 ماڻڪ هوندي، جيون مڪتبيءَ جا مڙيا آهن. سَن سڃاڻي ۽ جو سمن آهن ۽ جوئي جوف
 جو جوهر آهن. جن جي هٿ لڳا. سي هٿ هٿ آزاد آهن، بلند آهن، ار قرار آهن.

(۳) حاڪم جي حڪم هيٺ ساري سرشتي آهي.

(۱) حڪمي هروڻ آڪار - حڪم نه ڪها جانئي
 حڪمي هروڻ جيئ - حڪم ملي وڌيائي
 حڪمي اٽم نيچ - حڪم لک دڪم ڪها پائي
 اڪبا حڪمي بخشيش - اڪ حڪمي سدا پروائي
 حڪمي اندر سڻڪو - ٻاهر حڪم نه ڪرو
 نانگ حڪمي جي ٻجهي - نه هڙمي ڪهي نه ڪرو.
 [جپ صاحب، مڪلا پها، پوڙي (۲)]

(۲) حڪمي اندر نيميا پياري - حڪمي ادر مڃهار
 حڪمي اندر جهيا پياري - اڙڏءِ سر ڪي پياري
 گورمڪ درگهه چاٽي پياري - چلي ڪارج ساري
 حڪمي اندر آبا پياري - حڪمي جادو جاء
 حڪمي بس چاٽي پياري - ممڪ لهي سراء
 حڪمي شيد پچاٽي پياري - درگهه پيدا جاء
 حڪمي گھٽ ڪٽاڻي پياري - حڪمي هڙمي دوء
 حڪمي پوي پروائي پياري - اڙڏءِ مٺي زوء
 حڪم سڃاڻي شاه ڪا پياري - سچ ملي وڌيائي هوء.
 [راڳ سورن، مڪلا پها، [شتي (۳)]

۱. انهي ۲. پٽڪن ۳. مان مان ۴. ٻچ روپ ۾ پيدا ٿيو. ۵. مالا جي ڪرپ اندر رهيو.
 ۶. اڙڏوئي ماءُ جي پيٽ مان ٻاهر نڪتو. ۷. مرن ٿا. ۸. ٻڏي وئي وڃي. ۹. عزم آيو.
 سان داخل ٿين ٿا. ۱۰. حساب وٺجي ٿو. ۱۱. ڏٺيس ٻاڙ، ٻائي. ۱۲. سڃاڻي يا پچاڻي ٿو.

(۳) حُکمر اچلي حکمي رهي - حکمي د ک سر کر شهيع
 حکمي نام جهي دن رات - نانک جسرو هروي دات
 حکم هوي حکمي هي جيوئ - حکمي ناا ودا ئيوئ
 حکمي سرک هرک. آند - حکمي جهي نووڌر ځورمنښ
 حکمي اوڅ جاځ رهائي - نانک چاکر پکتي لائي.
 [راڳه رامکلي، محلا پنجوان، وار، (۱۱)]

(۴) حکمي آليا حکم سمائيا - حکمي ديسي جگم. اپائيا
 حکمي سرک مچ پغيا لا - حکمي کلا رهائدا
 حکمي ذري ذول سر پارين - حکمي پوڅ پاڻي ځنگلارين
 حکمي شو شکتی کهر واما - حکمي کيل کيلاندا
 حکمي آڏاڻي آکاسي - حکمي جل لڻل ټروڅ واسي
 حکمي ساس کراس سدا - ڦڻ حکمي دیک دیکاندا
 حکم اپائي دس اوڻارا - ديو ڊالو اکڻس اپايا
 مانيع حکم سو درکھ پجهي - ساچ منلاء سمائدا
 حکمي جگر چيهر ڳڏاري - حکمي سد ساڌک ويچاري
 آپ لاک ٽقي سڀ چاڳني - اخي مکت کرائدا.
 [راڳه مارو، محلا ٻهلا، سولهو (۱۶)]

(۵) حکمي سڄي اوڻجه - حکمي کار کباء
 حکمي کالي وس هي - حکمي ساچ سماء.
 سري راڳه محلا ٻهلا،
 اشتهدي (۸) ۴

۱. هٿ ۾ بانورو ليٽو. ۲. ايک سمان. ۳. ننڍو ۴. آڌار ڏيندڙ يا آڌار ڪندڙ. ۵. ستورو
 ۶. چنر سونجا چر ٿيرو. ۷. عرف لسوڪ. ۸. پاٿال. ۹. ڀڳو، ڏانڊ. ۱۰. آسمان.
 ۱۱. دشت، دٽيف. ۱۲. هڪ ٻئي پوئيان پيدا ڪيا آهن. ۱۳. سڀ سندس حکم ۾ ٻڌل
 آهن. ۱۴: ڪال مهراج.

(۶) حڪمي ڪرم ڪماوڻي - پيڻي ڪوت ڦراءُ

سري واڳ، مھلا
ٽيڄا، اشتهدي (۵) ۳

حڪمي درسن ديکڻا - جھ پيڄھ ٺھ جاء

حڪمي هر هر من وسي - حڪمي سچ سماءُ.

(۷) نا جيئ مري نه ڏوڀي ٿري - جن ڪڇ ڪيڻا سو ڪڇ ڪري

واڳ گورڙي، مھلا
پھلا، شيد (۲)

حڪمي آوي حڪمي جاء - آڳي پاڇي حڪم سماءُ.

(۸) حڪمي ڌار اڏار رهاوي - حڪمي اڀري حڪم سماوي

واڳ گورڙي، سڪمني
صاحب، مھلا پنڇوان،
اشتهدي (۱) ۱۱

حڪمي اوچ نيچ پٿار - حڪمي اٽڪ رنگ پٿار.

(۹) حڪمي پٿا جاء - درگھ پاڻي

واڳ آسا، مھلا پھلا
اشتهدي (۵) ۱۶

حڪمي هي سر مار - بند رهاڻي.

(۱۰) چٽ چٽ ٿيرا حڪم - ٿوي ٿي رھڻا

واڳ گوري، مھلا
پنڇوان، وار (۱۸)

جھ جھ رکھ آپ - ٺھ جاء کڙوڻا.

(۱۱) کيتي وڻج سڀ حڪم هي - حڪمي من وڏائي رام

واڳ وڏھنس، مھلا
ٽيڄا، چيت (۴) ۲

گورمڻي حڪم ٻڙجھي - حڪمي ميل ملائي وار.

(۱۲) سڀ آئي حڪم خصماء - حڪم سڀ وڙني

واڳ تلنگ، مھلا
چوٿان، شيد (۱)

سچ صاحب ساڇا کيل - سڀ هر ڏٺي.

(۱۳) حڪمي جگ مھ آيا - چلڻ حڪم سڄوگ جيئ

واڳ سوھي، مھلا
پنڇوان، اشتهدي (۳) ۳

حڪمي پر پنڇ پٿريا - حڪم ڪري وس پرگ جيئ.

(۱۴) سڀ حڪم وڙني - حڪم سماءُ

واڳ بنسٽ، مھلا
پھلا، اشتهدي (۷) ۲

دوک سوک - سڀ لس رضا^{۱۲}.

۱. اڳين. ۲. پٽڪن ٿا. ۳. آڏار ٻا. ۴. وهنوار. ۵. ظاهر يا پيدا ٿين ٿا. ۶. ڄم دؤت،
رب جا بندا. ۷. کڙا ٿي بهون ٿا. ۸. واپار. ۹. پرمانيا. ۱۰. ڪار ڪمائين ٿا. ۱۱. مالڪ.
۱۲. آکيا اٺو سار.

(۵) پڳوان جو پاڻو.

(۱) جان ٿڌ ٻاڙهه تان واڙهه ڳاڙهه - ٿڌ ٻاڙي ڄل ٺاڙهه
 جان ٿڌ ٻاڙهه تان ڪرھ ڀڙو ٺا - سنگي ٺاڌ وڄاوه
 جان ٿڌ ٻاڙي تان ٻڙهه ڪٽيا - ملان شيخ ڪهاڙه
 جان ٿڌ ٻاڙي تان هوڙه راڄي - رس ڪس بهت ڪماوه
 جان ٿڌ ٻاڙي ٺيغ وڪاوه - سر منڍي ڪٽ جاڙه
 جان ٿڌ ٻاڙي ڄاھه دستر - سٺ ڪلا گهر آڙهه
 جان ٿڌ ٻاڙي ٺاڙ وڄاڙهه - ٿڌ ٻاڙي ٺون ٻاڙهه
 ٺانڪ اٺڪ ڪهڙي بيٺي - هرر سگلي ڪوڙ ڪماوه.
 [راڳ مانجهه، مڪلا ٻهلا، وار (۱۵)]

(۲) ٻاڙي تخت وڌائيندا - ٻاڙي پيڪ اداس جيءُ
 ٻاڙي ڀل سر سر وهي - ڪمل ٿلي آڪاس جيءُ
 ٻاڙي ڀڙل لنگهيءَ - ٻاڙي منجهه ڀرتاس جيءُ
 ٻاڙي سر شه رڻڪلا - صفت رٺا ڪٺ ٺاس جيءُ
 ٻاڙي شه ٻهڙا - هٿ آڙو جاڻ مٽياس جيءُ.
 [راڳ سڙهي، مڪلا ٻهلا، سڄي، شبد (۲)]

(۳) ٺانڪ نام ڏيائيندي - ڪور پورا مت ڏيئي
 ٻاڙي ڄپ ٿپ سنجو - ٻاڙي هي ڪڍ ٿي

۱. ساز وچايلان. ۲۰. ٿيرت يائراڙون ڪريان. ۳. راجا. ۴. لٺوار. ۵. ڪهي. ۶. ڄپ ڪري يا
 يا وچا ڪريان. ۷. بکيا. ۸. غمگين ٿي. ۹. مڙهون پٽ. ۱۰. دوياء. ۱۱. پيران پتي.
 ۱۲. مڙج ڪندڙ يا ڏيکاريندڙ. ۱۳. گڻن جو خزانو يا ساگر. ۱۴. پيالڪ. ۱۵. جنم مرڻ جي
 آواڙون. ۱۶. ڏکي ٿي وهي آهيان. ۱۷. نصيحت، صلاح. سمجهاڻي. ۱۷. ٿنڀن کي روڪڻ
 جو پرڪ.

پاڻي جون پوائيتي - پاڻي بخش ڪريءَ
 پاڻي دڪ سڪ ٻوڏيئي - پاڻي ڪرم ڪريءَ
 پاڻي مٽي^۱ ساڃيئي - پاڻي جڳو^۲ ڏويءَ
 پاڻي پـسـرڙ، پرکاندا - پاڻي منهن ڪريءَ
 پاڻي نرڪ سڙڪ اُڏاري - پاڻي ڏوڏا^۳ پريءَ
 پاڻي هي جس ڀڳتي لائي - نانڪ وولي هي.

[راڳ راميگلي، هڪلا پنجون، وار (۱۲)]

- (۴) پاڻي اجهڙ پاڻي راهيا - پاڻي هرڪڏ ڏور مڪاواها
 پاڻي ڀرم ڀري به جڙي - سڀ ڪڇ تسي رضائي جيءَ.
 (۵) جيءَ جس سڀ ٿڌ آبائي - جس جس پاڻا ٿي ٿي لائي
 سڀ ڪڇ حيتا تيرا هروي - ناهي ڪڇ آسڙا جيءَ.
 (۶) جهه جهه پاڻا - نه نه واکي
 نانڪ سڀ ڪڇ - ڀرپ ڪي هائي.
 (۷) هر ڪي پاڻي ڪرور ملي - شيوا ڀڳي ٻيئي
 هر ڪي پاڻي هر من وسي - سهجي وس ٻيئي
 هر ڪي پاڻي سڪ پائيئي - هر لاها ٿي ليجي.
 (۸) جو هر ڀرپ ڀاري سڙي هويءَ - اُور نه ڪرڻا جائي
 بهس سڀاڻپ ليا نه جائي - ڪر لاکي سڀ چترائي.
 (۹) وڻا جاتائي ڪر نه جاتئي - جو ڪڇ ڪري سر آڀڻ پاڻي
 لڪ چوراسيهه جيءَ آبائي - پاڻي ساعه^۴ لواندا.
- واڳ مانجهه، هڪلا
 پنجون، شيد (۷)
- واڳ ڪرڙي، سڪندي
 صاحب، هڪلا پنجون،
 اشهددي (۵) ۱۰
- واڳ گوجري، هڪلا
 نيجا، وار (۱۶)
- واڳ وڏهندس، هڪلا
 چوٿون، جس (۴) ۲
- واڳ مارو، هڪلا ٻهلا
 سولهه (۴) ۱۴

۱. پٽڪاني نرو. ۲. پنجن تن جا جيو ناهي نرو. ۳. شڪتي. ۴. اڃائي نرو، زردڪم ڪري
 نرو. ۵. وري جنم وٺائي ٿيو. ۶. بلڪل ٿرو آسن. ۷. ڪمايو. ۸. سمارگه. ۹. حڪم يا اڪيا
 مڙج. ۱۰. آسان جو. ۱۱. ٿورل پتي ٿي. ۱۲. لاپ، نيمرو. ۱۳. ڪٿائين ٿا.

- (۱۰) بس پاڻا سوکي کاشت هريا - بس پاڻا تان ٿل سر سريا
 بس پاڻا تان سڀ ڦل پائي - چيس ڪٿي لڳ ستگور پائي.
 (۱۱) تيرا محل اڳوڻو ميري پياري - بکر تيرا هنج پاڻا
 ڪهه زنڪ ڏهه پٺيا ڏٺاري - رک ليوهه مگڙ آڃاڻا.
 (۱۲) دڪ سڪ ڪرئي حڪم رضاء - پاڻي بخش پاڻي ڏيڻ سزاء
 دُعاڻ ميرا ڪا ڪرنا آڻ - تر بان ڄاڻي تيري پُر ٿاڻ.
 (۱۳) آڻي پاڻي ڪهه ڪن سڪ پاليا - انڌا انڌ ڪمائي
 بکيا ڪڍي هي رجي ناهي - مورو بکر نه ڄاڻي.
 (۱۴) آڳيان لاءِ سواليا - گورو ڪيانو لاءِ ڄڪا ونگو
 نالڪ پاڻي آڻي - جڏهه پاري توي ڇلا ونگو.
 (۱۵) ڪيا ڪهيئي - سُر بي رهيا سماءُ^{۱۳}
 ڇو ڪڇ ورتي^{۱۵} - سڀ ليري رضاء.
- واڳس پورو. مهلا
 پنجوان. شبد (۲۳)
- واڳس بسنت. مهلا
 پنجوان. شبد (۲۰)
- واڳس سلاو. مهلا
 پنجوان. شبد (۲۰)
- واڳس سلاو. مهلا
 بهلا. وار (۲۰)
- واڳس ڪانڌا. مهلا
 چوٿان. اشهڊي (۸)
- واڳس پريالي. مهلا
 بهلا. شبد (۵)

۱. ڪاڻي. ۲. سر رُپ. ۳. دُور. ۴. ڪنن. ۵. مورو. ۶. اُڻڻاڻ. ۷. ٻڏهي نروڪن
 ۸. لوڪ پُر لڪ ڇو. ۹. ڪر ٿار، ڪندڙ ۽ ڪرائيندڙ. ۱۰. وڃنا. ۱۱. مورو ڪن انسان ڪن
 ڪڙم پيا ڪن. ۱۲. وڃين. واسائن مان من ڪڏهين نه ڏاڍو. ۱۳. لڳائي. ۱۴. غلبي
 جي انڊ ۾ سمهاريو آهي. ۱۵. هر هنڌ، هر ڇوڙ ۾. ۱۶. سمانڇي وهيو آهين. ۱۷. وڃي
 واپري ٿو.

(۶) حُڪْم مَچِڻ يا سَمجھڻ جو ڦل.

- (۱) چڻي حُڪْم پڇاڻيا سي ميلي - هڙو مڃي شبد جَلاءِ
 سڃي پگت ڪر هڙو ڏن رائي - سڄ رهڻي لڏو لاءِ
 سڌا سڄ هر ويڪڙي - گور ڪڍي شبد سُڀاءِ
 من ري - حُڪْم مَن سڪ هوءَ
 پوپ پاڻا اڻڻا پاڻوڏا - جس بخشِي جس پڳهن نه ڪوءَ . (۱۰، ۱۱، ۱۲)
 [راڳم ملار مڪلا ڏيڃا، شبد (۱۲)]

- (۲) گورمڪ حُڪْم مَنِي شَه ڪيرا - حُڪمي هِي سڪ پاڻي
 حُڪمو شيوي حُڪم آراڙي - حُڪمي سمي سَماني
 حُڪمي ورت نير سڄ سڄم - مَن چنڊا ڦل پاڻي
 سڌا سهاڻا جو حُڪمي ڳجهي - ستگور شيوي لڏو لائي
 نانڪ ڪرپا ڪري چن اڙو - نَمان حُڪمي ائي وِلائي .
 [سلوڪ، مڪلا چوڻان، (۱۸)]

- (۳) پوپ ملطي ڪي - ايه نيشاني
 مَن لڪو سڀا - حُڪم پڇاڻي .
 (۴) سوني ڪرڻا جو آپ ڪرائي - چئي زڪي پلي جائي
 سوني سياڻا سر پتو ٿنا - حُڪم لڳي جس مينا جيءَ .
 (۵) جِيٽڙا اُگن - راڻو ٽپي - پيتر وڳي ڪائي
 پُر ٿوڻ نانڪ حُڪم پڇاڻي - سڪ هروئي ڏن رائي .
 راڳم گروڙي، مڪلا
 پنهوان، شبد (۳۵)
 (۴۲)
 راڳم گروڙي، مڪلا
 پهلا، شبد (۱۷)

۱. ڏس لا . ۲. سپاويڪ ۳. پسند پري ٿو . ۴. رنڊڪ . ۵. پتي . پرمالما . ۶. پوڙ لائي .
 ۷. اندرون کي روڪڻا . ۸. وڻندڙ . ۹. جڳهه، هنڌ . ۱۰. عزت جي لائق . ۱۱. جيءَ .
 ۱۲. جلي پيو ٿو . ۱۳. آندو بر ترشنا ۽ واسناتن جي ڪٽار لڳي پئي آهي . ۱۴. فرمائي ٿو .

واڳه گوزي، مهلا
پنجوان، شبد (۶۶)

واڳه گوزي، سڪمني
صاحب، مهلا پنجوان،
طشتدي (۱) ۵

۱۲(۴)

واڳه آسا، مهلا ٽيجا،
چنب (۲) ۲

واڳه آسا، مهلا
ٻهلا، وار (۱۵)

واڳه گرجري، مهلا
ٽيجا، وار (۶)

واڳه گرجري، مهلا
پنجوان، وار (۱۸)

واڳه بلاول، مهلا
پنجوان، شبد (۴۸)

واڳه بلاول، مهلا
ٻهلا، اشتدي (۷) ۲

واڳه رامڪلي، مهلا
پنجوان، شبد (۹)

(۶) جو ڪڇ ورتيغ - سڀ ٿيرا پاڻا

حڪم ٻڙجهي - سو سچ سڻاڻا.

(۷) جس جس - اپنا حڪم مٺاڻيا

سرب ٿوڪ - نانڪ ٿين پائيا.

(۸) شيوڪ ڪٽ - شيوا ٻن آڻي

حڪم ٻڙجهه - ٻر ٻڌ پائي.

(۹) جن حڪم ٻڙجا هري ڪيرا - سروي سرب سڪ پاوئي

اوڪهي نانڪ سو ٻڙاڻي - ان دن هر لڊولاوئي.

(۱۰) حڪم منڇي هروئي ٻرواڻ - خصمي ڪا مهل پائي

خصمي پاوئي سو ڪري - منهن چنڊيا سو ٿل پائي

تان دوگهه ٻڌا جائي.

(۱۱) حڪم پي ٿي مٺاڻي - جن ڪٽ ٿي ڪري

حڪم من سڪ پائيا - ٻر ٻڌ سهاڻو هوءَ.

(۱۲) جني ٻڙجا حڪم - ٿن ڪڍي ٿي روڻا

ٿان نانڪ بخشش - من ماه ٻروڻا.

(۱۳) چنٽ آڻڻا ٿي ٿي - جن حڪم ٻڙجا

ٿي ٻڙجي ٿي چوڻ جاء - نانڪ رنگ رٿا.

(۱۴) سنگور ٿي ٿي ٿي - وهي رضائي حڪم ٻڙجي

حڪم ٻڙجي ٿي ٿي - ڪال ٻڪال شبد ٿي ٿي.

(۱۵) ڪه نانڪ - جن حڪم ٻڙجا

ٻر ٻڌ صاحب ڪا - ٿن ٻڌ جاڻا.

۱. جيئڻ ۲. انسان ۳. خوشيئون، بدارت ۴. ڪرڻ جڳائي ۵. اوچي گس ۶. جڙ ۷. سڄو

۸. پاس ٻي ٿو ۹. ڪڏهين ۱۰. ٻي چڏيان ۱۱. چنٽا ۱۲. سنسا ۱۳. ٻڙجيئون

۱۴. ڪم ٿي وڃن ٿا ۱۵. رتا ٻيا آهن ۱۶. ٻڙجي ۱۷. ٻڙجي.

- (۱۶) سر ڪٿڻ آندا آڪيئي - جسو حڪمھ آندا هوء
 نانڪ حڪم نه ٻڌيئي - آندا ڪهيئي سوء .
- (۱۷) تڏہ ديوانا جاڻيئي - جا ايڪا ڪار ڪماء
 ڪبر ٻڌيئي خسر ڪا - دوجي اڻڻ سياڻپ ڪاء ؟
- (۱۸) سڀ ڪوئي هيءُ خسر ڪا - خصمھ سڀڪو هوء
 حڪم ٻڌيئي خسر ڪا - نان سچ پاوي ڪراء .
- (۱۹) ٻا ٻيها نا ٻڌلاء نا ٿرساء ايھ من - خسر ڪا حڪم منڻ
 نانڪ حڪم منيئي ٿڪ اٿري - چڙهي چوڻ ٿڻ .
- (۲۰) سڀ مڻ سڃا اڳو سڙي - ٿسڪا ڪيئا سڀ ڪچ هڙي
 حڪم ٻڌيئي سر ايڪو ڄاڻي - ٻڌا ڪهيئي سڙي .
- راڳ رامڪاري، مھلا
 ليڄا، وار (۱۶)،
 سارڪ مھلا دوجا
- راڳ مارو، مھلا
 ٻھلا، شبد (۷)
- راڳ سارنگ، مھلا
 چرٿان، وار (۱۸)
- راڳ ملار، مھلا ٻھلا
 وار (۹)، سلوڪ
 مھلا ٽيڄا
- راڳ ٻري پائي، ڪبير
 صاحب، شبد (۳)

۱. ايشور جي عشق ۾ مستانو. ۲. ٻرمانا. ۳. جگياسو ٻيڙها. ۴. ورلا پون ڪونہ ڪرہ.
 ۵. وڪارن ۾ من نہ وجھو. ۶. ڪساناڻون. ۷. ترشماناڻون. ۸. چوڻو. ۹. ٻھتل شخصيت.

(۷) پاڻي مڇڻ مان فائدا.

(۱) جو تڏ ڪرڻا سر ڪر پايا - پاڻي وچ ڪر وولا آيا
 پاڻا مني سر سڪ پائي - پاڻي وچ سڪ پائدا
 گورمڪ نيرا پاڻا پاري - سهجي هي مڪ سچ ڪماري
 پاڻي نو لڇي بهيري - آڀا پاڻا آب مائدا
 نيرا پاڻا مني سر مليم تڏ آئي - چس پاڻا پاري سو تڏ به سائي
 پاڻي وچ وڏي وڏي سائي - پاڻا ڪس ڪرندا
 جان نس پاري تان گورو ملائي - گورمڪ نام پدارت پائي
 تڏ آڻي پاڻي سڀ سرشت آبائي - چسو پاڻا دهر نس پاؤدا
 منمڪ اڏ ڪري چترائي - پاڻا نه مني بهم دک پائي
 پرمي پولا آوي جائي - گهر مڪل نه ڪهر پائدا.

[راڳ مارو، مڪلا ٽيڪا، سولهو (۲۰)]

- (۲) بند خلاصي پاڻي هرو - هرر آڪ نه سڪي ڪرو
 جي ڪر ڪانڪ آڪ پاء - اه جاڻي چيتا مه ڪاء.
 (۳) پرپ ملطي ڪي ابه ليشاني - من اڪو ساچا حڪم پچاڻي
 سهج سنوڪ سدا لڙپاسي - ائند ختم ڪي پاڻي چيٽ.
 (۴) جر ڪچ ورتي - سڀ نيرا پاڻا
 حڪم پڙجهي - سر سچ سمانا.
- سري چپ صاحب،
 مڪلا بهلا، پوڙي (۲۵)
 واڳ، مانجه، مڪلا
 پڄوان، شبد (۳)
 واڳ، گروڙي، مڪلا
 پڄوان، شبد (۶۶)

۱. ايشور جي آڻيا لي راضي رهيا. ۲. چالاڪي. ۳. جڙو ٽين جي قيد مان چرنگارو.
 ۴. پيڙهڻ، ۵. چوندو، ۶. منهن، ۷. مڇڻا کائيندو، ۸. مالجا ڀر لٽولن تي وهي اُٿو.

- (۵) رُوپُونت سو - چتر سياتا
 جن جن مانيا - پرپ کا پاٹا .
- (۶) جس کي بست بس آگي راکي - پرپ کي آگيا مانع مانع
 اس ئي چوگن کري نهال - نانک صاحب سدا ديسال .
- (۷) پاٹا مَنِي - سدا سک هـوء
 نانک سچ - سهاوي سـوء .
- (۸) جو نڈ پاٹا ^۵جنت - سو نڈ ^۶جھتي
 جو نڈ پاٹا جنت - سو درگھ ^۷جھتي .
- (۹) کور پرسادي ايک لنو لاگي - دَبْدا ندي بناي
 جو بس پاٹا سو سب کر مانيا - کائي جر کي قاسي .
- (۱۰) جن هر پاٹا منيا - بس سوگ - نہ سبتاپي
 هر جيئہ نون سپنا کا مہ هي - سب جاپہ آبي .
- (۱۱) ساچ بسدارت - کور مکہ لہئے
 پرپ کا پاٹا - سب کر سہئے .
- (۱۲) مستک لالت لکپا ڈر ناگر - ميٹا نہ جاء
 نانک سي جن نون هرئي - جن هر پاٹا ياء .
- (۱۳) جو کچ هوتا - سر ليرا پاٹا
 جو لو بوجهي - سر سہج ^{۱۱}سماٹا .
- (۱۴) جئہ رام راکي - تہ وھيئي ري پائي
 هر کي مہما - کچ کتن نہ جائي .

۱. سندور، سہتر. ۲. عتلمند. چالاک. ۳. شي. ۴. چوٹر. ۵. جو انسان تہدجر پاٹو منور
 کري يورکي نو. ۶. سمجھي يا جاني نو. ۷. قبول پئي نو. ۸. بياني، دُنياف پاؤ. ۹. دکہ.
 ۱۰. آد يا مند نان. ۱۱. لائين. ۱۲. گيان يا سُن جي پد تي لھجي وحي نو.

پڳوان جو پاڻو ۽ حڪم .

مڃتا ۾ مڻيا .

اڳئين باب ۾ سرشتي جي رچنا ۽ قدرت جي ليلا بابت ڪافي ورتن اچي چڪو آهي . هن باب ۾ اهو سمجهائيو ويو آهي ته هيءَ ساري سرشتي ، پرماتما جي حڪم پٽاندڙ هلي ٿي . اهو حڪم جڳان جڳ هليدو آيو آهي ۽ هلندو رهندو . هڙ ٿي لوڪ ، مرن لوڪ ، پرندي ، پاتال ، آڪاس ۽ سورج ، چنڊرما ، لارا ، نڪشتر ، گرھ ، ۽ ٻين ڪئين سرشتيون ، جي اسان جي اکين اڳيان پريست نه آهن . اهي سڀ پرماتما جي حڪم مطابق پنهنجي پنهنجي سڃاڻيل ڪرمت ۾ رڌل آهن . ڏهه اوتار ، پوهما ، وشنو ، مهيش ، سڀ ديوتائون ۽ ٻيو جهڙو سندس حڪم موجب پيدا ٿيا آهن . جيئن پيا ، ڪرمت ڪن پيا ۽ آخر ختم ٿين پيا . چار مندُون ، ڏيهن راتُون ، اوندھ روشنائي ، سوک سڙي ، سڪ نه سڀ سندس حڪم جو وارو آهن . انهيءَ ڪرمت ۾ ، پوکڻي ۽ جوڙجڻ ، هر وقت ۽ لڳاتار ، مقرر ٿيل رفتار سان ، پيو ٿري . شڪلون ۽ نالا پيا بدلائڻ سڌلجن . ڪڇ قائم ڪونه رهي . قائم آهي فقط اهو حڪم ، جنهن جي حڪمرانيءَ هيٺ سارو سنسار هلي پيو ٿو ۽ هلندو پيو . صاحب فرمائين ٿا :

- (۱) سڀ آئي حڪم خصماء - حڪم سڀ ورتي
 سچ صاحب ساڄا ڪيل . - سڀ هر ڏني .
 چوڻان ۽ شبد (۱)
- (۲) حڪمي جڳ مه . آيا - چلڻ حڪم سنجڻ جيءَ .
 حڪمي پرنڊ پسر يا - حڪم ڪري رس پوک جيءَ .
 راج ڪو ٿي ، سڪمي ، مهلا
 صاحب ، مهلا پسران ،
 اشپدي (۵) ۱۰
 راج ، پرياني ، مهلا
 پهل ، شبد (۵)

ساڳيءَ طرح ، هر انسان به پڳوان جي پاڻي ۾ ٻڌل آهي . سندس چر مرن ، خوش نصيبي ڪم نصيبي ، نه سڪ ، خوشي غم ، فقيري آميري ، ندي وڏائي ، صحت بيماري ، ناهوس بدناهي ، اولاد نظر ، بي اولاد پڻ ، وغيره ۽ سڀ انهيءَ پاڻي تي ٻيڻل آهن . صاحب فرمائين ٿا :

- (۱) جهم جهه - پاڻا - تهم تهم - راکي
 نانڪ سڀ ڪنج - پري ڪي هائي .
 (۲) ڪيا ڪهيتي - پسر پي رهيا سماء
 چر ڪڇ ورتي - سڀ تيري زء .
 راج ڪو ٿي ، سڪمي ، مهلا
 صاحب ، مهلا پسران ،
 اشپدي (۵) ۱۰
 راج ، پرياني ، مهلا
 پهل ، شبد (۵)

آڳين ۽ هن جنم جي ڪيل ڪرمن جو ليڪو ئي، ڀڳوان جي ڀاڻي جي صورت اختيار ڪري ٿو. جيئن سرڪاري عدالت ڪا به شاهديءَ ۽ دليلبازيءَ کان پوءِ، فتويٰ ملندي آهي ۽ عدل به ايندي آهي، تيئن ئي الاهي عدالت خاني به، ڪرمن جي قاعدي مطابق، اسان جي اعمالن جو ڀيرو پرتاميل وٺي ۽ پوري معياد تي، نتيجو ظاهر ٿي، تعميل ٿئي. من پسند نتيجو نڪري نه ٿو ٻڌي، اچي وڃون نه ڇا آهي اسان جي قابليت جي ڪمالي يا اسان جي حرفتن جي حيرت انگيزي! خير نه به ڀڄو ڇا ٿڪا ڪٽي ٿڪائي به ڏجن مٿان ڪا مالڪ جي مهر ٿي هجي يا مٿان منجهس ڪو ٻيو به ڪم ڪسي. پر جي ٿا پسند نتيجو نڪري نه عجب لڳي ته هو فلاڻو نالائق ڪيئن وڃي لائيءَ لڳو ۽ مون کان به گرهه ڪٽي ويو؟ لائين ويچار ڏوڙائيندي، افسوس نه ٿئي ته ايشور وٽ انصاف آهي ۽ نه قسمت به سڻائي لکيل آهي، نه ته منهنجي طرزن ۽ طريقن يا قابليت ۽ عقلمنديءَ به ڪابه ڪسر رهيل ڪانه هجي. اهو ٻيو ئي نمون جو رخ، نامناسب، بيجا ۽ دڪانڪ آهي، جو نه ٻيو حالتن هيٺ، نتيجي کي نياءَ جي روپ ۾ ڏسي، پر چهره نه ٿو ڪيو وڃي. نتيجي ڪي صحيح صورت ۾ نه سڃاڻي ڪري، اسين بي ارادي ۽ بي خياليءَ سان، هڪ ٻيو نمون ڪرم ڪريون ٿا. جنهنجو به دڪانڪ نتيجو اڃا آئيندي به پوڄڻو ٿيندو. لائين بسيا ڪرم نتيجن ۾ بدلجن ۽ نتيجا، نوان ڪرم ڇڏين. پر جي اسين نياءَ مان نصيحت پرائون ۽ ڀاڻي کي ايشور جي آڳاٽا سمجهي، ست ڪري سڃاڻي ڪريون، ته پوءِ نه فقط من کي شائعي حاصل ٿيندي پر جيون، پر ڪرڻيءَ جي سچاويڪ وهڪر ۾، موافق نموني سان، گڏيل ميل هندي. لائين رُحاني واڌارو ملندو ۽ اندرين اڪ گلي، گيان جو پرکاش ڪرائيندي ۽ شخصيت کي لاشخصيت بڻائي، اهو ناس ڪندي. گيان بنا گت ڪيئن ٿيندي؟

اهو برابر آهي ته ڪي اهڙيون آيدائون ۽ آفتون اوچتو اچن ٿيون، جي شانت مٿي من به ڏوڏي ٿيون ڇڏين ۽ ساڄو صفا ڪسي ٿيون ڇڏين. پر اها ئي نه شانت مٿي من جي پرک آهي، جنهن مان پاس پئي. پر بهرحال آهي. اهو باد رکڻ گهرجي ته ڪا به آيل مشڪلات، مصيبت، پيڙا يا پوڄائي، نه بي سبب آهي ۽ نه بي واجب آهي پر واجب سبب ڪري، واجب نتيجو ڏيکاري رهي آهي. ضرور ڪا اهڙي ترشنا جاڳي هوندي، جنهن ترشنا مان اهڙي اڃا آهن ئي هوندي، جنهن اڃا اهڙو ڪرم ڪرايو هوندو، جنهن ڪرم سرشتيءَ جي ڪائنات ۾، مطابق يا همسازيءَ برخلاف اهڙي حرڪت هلائي هوندي، جنهن حرڪت اهڙي ڀڄڻ-ڀڄڻ جي ڇڏڻ هونديون جي هاتي اسان کي سور سختين ڏئي ۽ پنهنجي ڪٽيءَ جو ڪيتو پوڄائي، سرشتيءَ جي بگڙيل مطابق يا همسازيءَ وري واپس بحال ۽ برپا ٿيڻ ڪن. حرڪت ڪرڻ جي جرابداري اسان جي هٿي نه ڪٽيءَ جو قل به اسان کي ملڻو آهي. اها آهي ”ڪرم جي قانون“ جي

ٿوري ۾ سمجهاڻي. جيئن جسماني، طبعي يا سرڪاري نيمن، قاعدن ۽ قانونن جي ٻه هيڙگي يا ٻوٽاري ڪرڻ سان، سزا کان بچاءَ ملي سگهي ٿو ۽ آئنگهن يا ڀڃڪڙي ڪرڻ سان، سزا سان سامهون ڪرڻو پوي ٿو، تيئن ئي ”گرم جي قانون“ جي بجا آوري، گرم ۾ ليڪو ئي اٽڪليل رکي ٿي ۽ ڀڃڪڙي، گرم ۾ ليڪو جاري رکي ٿي. پوءِ اهي آڳاٽا ۽ ٻيا جا ليڪا ٺهڻ، جڙين ۾ پڪائين ٿا ۽ جدر جنم ۾ پيو ڪندي ۽ اٽڪ پوکڻا ٺاهڻ ۽ ٻيا ٻيا جيترو پوکڻا پوکڻ ۾ رنج ۽ ناراضو، اولو پوکڻا جو سمو ۽ سختي وڌيڪ ٿيندي ويندي.

تڪليفون ۽ مشڪلاتون، آڏاڻون ۽ آفتانون جو ٿيڻ اچڻ يا هڪ جيو بچي جيو کان چو ايترو عاهدو آهي يا هڪ جي حالت بچي جي حالت کان چوهر نموني نياڙي آهي، تنهنجي سمجهاڻي وڃيان جي ذريعي نه ملي سگهندي ڇو ته وڃيان جي کوج — جڙ پدارتن اندر هڪڙو رهي ٿي، جن کي ڪونه ڪو روڻ، رنگ، آواز يا نالو آهي ۽ جي ائين اڳيان ظاهر آهن يا ظاهر ڪري سگهن ٿا. سوکيم سريون ۽ آتما طرف نه وڃيان، ڏهان ئي ڪونه ڏٺو آهي. نه پوءِ ”گرم جي قانون“ جي ڪل ڪٿان پرئندس؟ هن قاعدي جي عميل لاءِ رواجي عدالت خانن، قيدخانن يا ڪن ٻين حڪومتي هٿيارن جي ڪا ضرورت ڪانه آهي. اهو قاعدو پاڻمرادو عميل ٿئي ٿو. هر هڪ ڪارڻ جو ٻورو ٻڙ ۽ وقت سر ۽ پاڻهي پوڳهت. ٿيو آهي، جنهن کان نه ڪو بچي سگهي ٿو ۽ نه ڪو بچي سگهي ٿو. جهڙو بچ ٺهڙي پيداش ۽ جهڙا گرم ٺهڙا ٿين ٿا. ڪرم ۾ ڦرل مڙ مندو نه ٺڪرندو ۽ ڪرم ۾ ڦرل مڙ منڊر نه ٺڪرندو، چاهي ڪيتري به هيرا ڦيري ڪجي يا ڪرائجي. جيستائين اهو ذهن نشين نه ٿيو آهي تيستائين ماضيءَ ۾ مبتلا رهيو، حال ۾ حيران رهيو ۽ مستقبل ۾ به مشڪلاتن ۾ رهيو. تنهن ڪري صاحب، وڏو ڏٺي ورجايو آهي ته اي بدبلا، اهو ڪي ڪو جو اڳي جوڻ آئسڙن اڳهي. جو اڳي کي سامه، راحت يا چيعدان بخشي. جو اڳي کي مڙڪائي ۽ مشڪائي ۽ جو اڳي جي رُحانيت ڇمڪائي، نه ٿوڻ به گهرج کان پري رهين. آهنگ کان آڇو رهين ۽ اڳيان کان آزاد رهين. ٻين سان پلائي ڪرڻ، پاڻ سان پلائي ڪرڻ آهي. جي ڪل مخلوقات هڪ ئي جنس مان جڙيل آهي نه پوءِ ”ٿيريءَ ميريءَ“ جو فرق ڇا ڇو؟

پاڻهي يا برابر ٻاٻس، ٻه ٽن ڀاڱي جي پنجن باب ۾ به ڪافي تفصيلوار سمجهاڻي ڏنل آهي. پڳراڻ جو پاڻو امر ۽ اٽل ۽ اٽل آهي. امر کي ڪير آڏو اچي سگهندو؟ اهو پاڻو ڪو نادر شاهي يا چرٻي اعلان ڪونه آهي پر نياءَ ڪاري ٺارائڻ جي رچيل ڪرم — جي قانون ۽ نتيجي نيمن تي ٻڌل آهي. اهو پاڻو اسان جي اڳين ڪرم ۾ ڦرل آهي ۽ گذريل ڪارڻ جو ٻڙ ۽ آهي. پر نه به آئيندي جا ڪرم اسان جي هڪ وس آهن، جن تي اسان جي ٻورن خود مختياري ۽ سواڌينتا آهي. تنهن ڪري ۽ اڄ جو پرچارڪ سڀان جي برابر

بطبعي ٿو. تدبير سان ايندڙ يا ايندڙ تقدير بنائي يا بگاڙي سگهجي ٿي. انهيءَ لاءِ انسان -
 کي بُدي عطا ٿيل آهي. وڻيس نه ڪمٽ ٿي چڙهي، ڪمارڪ جو رستو وٺي ۽ وڻيس نه
 سميت ٿي سوار ٿي، سمارڪ جي واٽ وٺي. ڪوڙ سچ، نيڪي ۽ بديءَ ۽ ٻاپ ۽ پڇ جي
 پچاڻ لاءِ وڻس سمجھ. ساڄو موجود آهي، جنهن ذريعي پاڻ سنڌاري، سنواري سگهي
 ٿو. مطلب نه ڪرڻ ٿي سندس پُرون اڌڪار آهي مگر ڪرڻ جي ڦل ٿي مالڪ جو مڪرم
 اختيار آهي. ڪرم ڪچا ۽ ڪسا نه ڦل ٿڪو ۽ ڪرم نيڪ ۽ نياءَ ڪاري نه ڦل ٿي. لائين
 ڪرم جي قاعدي موجب چڱو يا بُرو ڦل حاصل ڪبو. انهيءَ وقت پرماتما ۽ پراڻيت ڪي
 ڏوهه ڏيڻ نه لازم آهي ۽ نه فائدو ايندو آهي. ڪرم ۽ ڦل جي گڏيل جوابداري پاڻ ٿي آهي.

صاحب سمجھائين ٿا ته جڏهين پاڻو خُود ٽهندي ڪيل ڪرڻ جو جوڳو نتيجو آهي

ته پوءِ پاڻي پوڳڻ ۾ ڇو ٿو ڪرڪين، ڪنجهين، ڪيڀائين يا ڪوٺاهي ڪرين؟ قسمت ۾
 جيڪي لکيل آهي سو اوس ايندو ۽ ٿيندو. موت نه کائيندو. نه پوءِ روڊن ۽ واڙو، چنبا
 ۽ چوراکروا، رنج ۽ روسامو ڇو ۽ ڇا لاءِ. انهيءَ مان ڇا ورتندو، ڇا وٺو؟ اُلتندو لائين ته
 پاڻ شڪر ۽ سهڻ شڪتيءَ جي لڳا ڪمزور ٿيندي ۽ قسمت جا ڪشت ڪشالا ڪئن لڳندا.
 جو سَهڻو آهي. ٺهندو سنڌوش سان ڇو نه سڀيڪار ڪجي؟ شُرڌا ۽ شائيتيءَ سان ڇو نه
 لبشور جي آڳاٽا اکين تي رکجي؟ ائين ڪرڻ سان ڏکڻ ڇو ڏنگ نه ڪرندو. سهڻ شڪتيءَ
 پُرل ٿيندي، لڳا شڪتي اڳرائيءَ ۾ ايندي. سائينءَ ۾ صدق جاڳندو، پاڻ جو پڇتاءُ
 ٿيندو ۽ آئيندي جو نيتارو ٿيندو. جو، پاڳ جو پاڻو منو ڪري پوڳي ٿو سو غصي ۽ غم کان
 آڇو ٿئي ٿو، شائيتيءَ ۽ سکر حاصل ڪري ٿو، سڄو پدارت پراپت ڪري ٿو، ڪمٽ مان
 نڪري سميت ۾ اچي ٿو، رنگ ۾ رتل وهي ٿو ۽ نيت ڄمڻ مرڻ جي چڪر مان آزاد ٿئي
 ٿو. سچ پچ نه اهڙو انسان ٿي چتر آهي، سياڻو آهي. پريم سهاڳڻ آهي، ڇو ته هن جو من،
 نيت ۽ هردو، ٽيئي صاف ۽ شد آهن ۽ مطلبِي سياڻپ يا هٿرادو هوشياريءَ کان بدمرغالي
 آهن. جلدي هو تياڳ، ويراڳ ۽ سهج پد تي پهچڻ وارو آهي. صاحب فرمائين ٿا:

(۱) حڪم منديءَ هروڀر پراڻ - خصميءَ ڪا مهل پائسي

وَر (۵) خصميءَ پاويءَ سو ڪري - منهن ڇنڊيا سو ڦل پائسي.

(۲) جو ڪڇ هڻا - سو ٿيرا پاڻا

وَر (۱) صاحب، شبد (۱) جو رڙ پڙ جهيڙ - سو سهج سڻا،

سو اي ابتدا، حڪم کي خوش ٿي مڃڻ ۽ پاڻي کي ست ڪري پوڳڻ ۾ ڄڻ ته
 زوردار جي پوٽر پُر جا آهي ۽ پراپتيءَ جو پروانو آهي. انهيءَ آباءَ جي آڏو اچي ٿي،

پنهنجي من جي مٿين مٿ، جا آتما جي آواز کي ۽ ايشور جي آگيا کي ٻنهي ڏسي ويندي آهي. من جي مٿ اصلي ۽ سچي سپاء کي وساري ويندي آهي ۽ ٺٺي ٺٺاب پهري سڏجڻ کان ڀلڻي ويندي آهي. هيءُ سنو يا خراب آهي ۽ هو پسند يا نا پسند آهي، اهي سڀ من گهڙف، ۽ واعيام وڃار آهن، جي وشيه واسنان مسان اٿن ٿين ٿا. من، ايشور جي آگيا جو انگنهن ڪري، پنهنجو شان بلند ڪرڻ لڳو آهي. من ملزم آهي، مظهر آهي، نه منصف نه آهي. ملزم آهي ڇو ته، ٻڌيءَ کي ٻڌائي ٿو ۽ آتما کي اورانگهي ٿو. مظهر آهي ڇو ته وشيه واسنان ئي سندس ستيا ناس ڪئي آهي. منصف آهي ڇو ته ساڃهه هلائي، افسس ڳولهي ۽ روڪي سگهي ٿو. من، عدل جي لائق آهي پر ويچارو فضل جو نه طالب آهي.

تنهن ڪري اي بنديا، تون من کي من سان ڇڏ، غور ۽ ڏيان سان، سانس ۽ نرليپ ٿي. بنا تهنس لڳائڻ يا پڇاء ڏيڻ جي. بنا ننڊا يا ساراه ڪرڻ جي، نه سچ روشن ٿئي، ملينتا مٿي ٿر ٿي اچي ظاهر ٿئي، من جي مٿ مٿجي، بند پڇن ۽ بند خلاص ٿين، اصلي سپاء معلوم ٿئي، سڏجڻ سڃاڻجي، ”مان“ ”تون“ پر بدلجي، سنڊيهر، مان صدق ثابت ٿئي. صدق مان پرير پيدا ٿئي، ايشور جي آگيا آتما جي آواز ۾ اچي، ڪرم جي قانون جي ڪنورنا پٺيان مالڪ جي مڌر مهر وسي ۽ برهم گيان پراپت ٿئي. اها آهي پرماتما جي پراپتيءَ جي نشاني ۽ پگوان جي ٻاڻي ۾ پندل رهڻ جي قدر شناسي. صاحب پرماتمن ٿا.

(۱) پرپ ملطيءَ کي ايه نيشاني - من اڪو ساڄا حڪم پڇاڻي
سھج سنٽروڪ سدا نر پتاسي - آند خصر کي پاڻيچ جيءُ.
واڳ مانجهه، مھلا پنڄوان، شبد (۳)

(۲) نئم ديوانا جاڻيئي - جا ايڪا ڪار ڪماء
حڪم پڇاڻي - خصر ڪا - دوجي اور سياتب ڪاءِ؟
واڳ مارو، مھلا پھلا، شبد (۷)

ڀاڻو ڪنهن ٿان نه ڪونه ٿو ٿري. چاهي هو امير هجي يا فقير، مهاٿما يا مڪار، اولياءَ يا اڀراڏي، موانث يا مذڪر، جيؤ يا جناور، پر سڀئي مذهبن جي سڀ روشن جي آتم ڪٿائن مان معلوم ٿو ٿئي ته هُنن مڙني، ڀاڻو سڀ ڪري مڃيو آهي، سماج جا سُهڻا سانس پر سنا آهن. سر پر جا سُور ۽ مڪشت خوشيءَ سان. پوڳيا آهن ۽ ظالمن جا ظلم صبر سان هموار ڪيا آهن. شهيدِيءَ جي سڃي ٿي سمهندي، هنن نه پڇتاءُ ڪيو. نه ٻنهي ڏني. نه نه ٻي ٻاراڻو ڪڍڻ پر پاڻ ستمگرن کي معافي ڏني ته آسيس نه بخش. ويندي نه واهڪروءَ جي ”واه واه“ ڪئي ۽ ”واه واه“ چوندي چولو ڇڏيو. ظلم ۽ زور واري بند ڪرائڻ ڪان، ڪورؤ ارڃن ديؤ ۽ ڪورو ٽيغ بهادر صاحب جن، اڻي ستم، سُور ۽ سختيون سنڀون ۽ سر قربان ڪيو. ڌرم جي رکيا ڪار، ڪورؤ ڪوبند سنگ چارڻ، صاحبزادا شهيد ڪارا ۽ پالڻ

جهنگن ۽ ٻاربتن ۾ ڏکي ۽ ڏکي جيون پوسر ڪئي ۽ فقيري اختيار ڪئي. هنن جهنگ ٽارڻ لاءِ ڀاڻو پوکيو ته اي بنڊا، تون ڀاڻ ٽارڻ لاءِ به ڀاڻي پوکڻ ۾ اٽڪل آرا ڪرين پيو. پوءِ منزل ڪيئن ويجهي پوند؟ ڀاڻو، صدق ۽ سک جي سڃاڻيءَ جي پرڪشيا وٺي لو.

ٽي سگهي ٿو ته هن جنم جا ڪيل ڪرم وسري ويا هجن پر اڳين جنمن جي ڪرمَن جي، هن جنم ۾ نه ڪم آئي نه رهڻي آهي. تنهن هوندي به اهو چڱائي نه آيل مصيبت جي مُشڪي مرحبا ڪجي ته مٺي لڳي. ڏک به غنيمت آهي، نعمت آهي. ڏک ڏکين جي درد جو احساس ڪرائي ٿو. ڏک، دل ۾ همدردِي ۽ جيو دٻا جاڳائي ٿو. ڏک، دلبر باد ڏياري ٿو. ڏک، ٻاراو ڀاڻو ۽ سڪا سهارا ڇڏائي ٿو. ڏک، پڄتاءِ ڪرائي ٿو. پڄتاءِ، اکين مان آب وهائي ٿو. اکين جو آب اسان جو استاد ٿي، ٻارائتا ڪرائي ٿو ۽ ٻارائتا پرمالما جي پراپتي ڪرائي ٿي. ڏک ڀلي اچن جي سبق سيکارين، سئين راهه ڏيکارين، تنهنڪري اي بنڊا، پرابڌ اڳيان سر جهڪاءِ، ڏک کي سائينءَ جي سوغات سمجهي، صدق ۽ ستوش سان سواڪش ڪر، ته من اڏول ۽ اچنت رهي ۽ ڏک به پنهنجو سمو ۽ سختي ٺاهي ختم ٿئي. پوءِ وري اهڙي خطا ڪانه ٿيندي جا ظلم ٻاري. انهيءَ عقيدتي سان، ڏک جو مقابلو ڪر ۽ ڀاڻي جو ستڪار ڪر. جڏهن سارو سنسار حڪم جي ڏوريءَ ۾ پڌل آهي ته تون حڪم جي انڪرائي ڪري، ڪيئن سک سمهندين؟ حڪم جي ادب ۽ مڃتا ۾ ئي سچو سک سمايل آهي. سچا سالڪ سڀ اهلِ رضا آهن ڇو ته رب جي رضا ۾ راضي رهن ٿا، سهرليءَ هوندي به سُر سختيون، سک ۽ صدق سان سهارين ٿا، آبدانن آئي به ايشور جي آجهي اندر اڏجن ٿا. هو هر واقعي ۾ ۽ هر حالت ۾، هوم جي هٿ چراند معلوم ڪن ٿا ڇو ته هنن جي چم جي چيچتا، هر دم هوم ۾ ئي ٿل رهي ٿي. پوءِ ڏک يا سک، هنن جي چم ۾، ڪيئن ٿو لنگه ۽ ٿرانن جو ٿاڻو آڻيندا؟ هو ته سمدرشتيءَ جو سرُ پ آهن.

هاڻي ڏسبو ته ساري پرڪري پرمالما جي حڪم هيٺ آهي، قدرتي قانون جي قواعد ۾ آهي ۽ نتيجي ۾ نيمن جي تربيت ۾ آهي. منس به ڪرم جي قانون ۾ پڌل آهي. پر ڪرڻيءَ جو پرزو ٿي، تڏهن جي تربيت کان ڪيئن ڌار ٿي سگهندو؟ جي ڌار ٿيڻ جي ڪوشش به ڪندو ته اجايا ڌڪا ۽ ڌوڏا سهندو پر پرابڌ جو ڀاڻو چٽائي نه سگهندو. جي شڪر ۽ ستوش سان، سڀ ڪري سهندو ته رحم جو اڌڪاري ٿيندو پر جي ٻڌڻيون هڻندو ته وڌيڪ ڪنڊر ٿا پوکيندو، جيئن قيدين جو حال ٿيندو آهي. قاعدي اندر، اشراف سان ڪم ڪن ته سزا جو مدو گهٽيو وڃي پر جي ڏنگائي ۽ ڏڦير ڪن ته وڌيڪ سختي ۽ سنگدلي برسر ڪرڻي پوين. پر ٿوري پنهنجي چوڌاري ٿرندي آهي ته سورج جي مهوري گردش ۾ به ٿرندي آهي ۽ ٿرندي ٿرندي، پر ڪرڻيءَ جي رچناريءَ جو پالن ڪري ٿي ۽ حاڪم

جي حڪمر جي ٻرنداري ڪري ٿي. تيئن ئي مش نه پنهنجي گهيرو چوڌاري ٿوري، گرم ٺاهي نه ۽ پاڻي چوڌاري ٿوري. پراڻو پوکي نه. اوتار نه اچي، انهيءَ چڪر ۾ ڦرن لاءِ.

اُهو جيئون جو چڪر مش ذات لاءِ دائما چالو آهي ۽ چالو رهندو پر هر مش اهو چڪر ڪاٽيندي، آزاد نه ٿي سگهي نه. پنهنجي گهيرو چوڌاري ڦرندي، نه ۽ نه ٻيا نياڳ. ڪري، مرادون ۽ مشائون ماري، سڀ سان پال پلائي ۽ نرسي ٿي جيئون ڪهاري نه. ڪرم جي سائنسي جو ٿيڻ ٿي اڏامي ويندو ۽ ڪرم جي چوڌاري جا ڪاڙ ٿي اڃا وهجي ويندا، نه نوان ڪرم نه ۽ نه نئين پراڻو بڻجي. باقي پراڻو جا جيڪي اڳي ڪاڙ لکيل آهن سي نه وڃي سميت آهن. ان جو ڪا بهي ٻيا نه بچي. جي ڪرم جو ليڪو، انهن لاڳت لاهي، سمايت ٿي نه ڪرم جي ڦاڙن جي محدود ڦرندڙ نه ختم ٿي. پوءِ مش انهن آزاد ٿي، اصلي وطن ورتو جيئن قيدي قيد مان رهائي وٺي، گهر ايندو آهي يا ٻجري پهندي يا ٽڪندي، باند ٿيل پڪي پنهنجي آڪيري طرف پرواز ڪندو آهي. قيد. قيد آهي چاهي دروازا سونا هجن. پاڻو، پاڻو آهي ٿوري وٽڪڻ وٺي هلي. جيون جو مقصد اهو نه آهي ته رڳو سٺا ڪرم ڪري سرڳو جا سڪ ماڻهن پر ڪرم ڪائي، نرم آتما آندو پرواز ڪري وڃي ۽ پاڻو مڇي، مالڪ ۾ ملي وڃي. مش لاءِ اها منزل مقصود آهي.

(۸) ڀڳوان جو ڀڙو.

(۱) ڀڳي وڃ ڀڙو ڏهڻي سد واءِ - ڀڳي وڃ چله، لڪ ڏرياءِ
 ڀڳي وڃ اُگن ڪڍي وڳار - ڀڳي وڃ ڌرتي دڀي پار
 ڀڳي وڃ لاند ڦري سر پار - ڀڳي وڃ راجا ڌرم ڏنار
 ڀڳي وڃ سورج ڀڳي وڃ چنڊ - ڪوھ ڪروڙي چل نه آنت
 ڀڳي وڃ سڌ ٻڌ سُرنات - ڀڳي وڃ اڏاڻي آڪاس
 ڀڳي وڃ جموڏ مها ٻل سڏور - ڀڳي وڃ آوھ جاوھ ڀُور
 سگليا ڀڙو لکيا سر ليڪ - نانڪ ڀڙو نرنڪار سچ ايڪ.

[راجڳي آسا، مڪلا ٻهلا، وار (۴)]

(۲) ڌڙي ڌرت آڪاس ڏنڪھرا - سر اوڀر آمر ڪرارا
 ڀڙو ڀاڻي ڀڳي ڌڙي - ڌڙي لاند ڀڳارا
 ايڪا ڀڙي ڀاڻي سڀي

سو سڳي سو سڌا سڳيلا - جو ڌڙو مل ڳاء ڳئي. (۱. ۲۰)
 ديهڏار آر ديسرا ڌڙي - سڌ ساڌڪ ڌڙي
 لڪ چوراسيه مر مر جهي - ڦر ڦر جوڻي جڙيا
 راجس ساڻڪ نامس ڌڙي - ڪيئي رڻپ اڀايا
 چل ڀڙي لاه ڪڙلا ڌڙي - آس ڌڙي ڌڙي
 سگل سڳي ڌڙي ڀڳي - ڀڳن ڌڙي ڪڙي هارا
 ڪه. نانڪ ڀڳن ڪا سڳي - ڀڳت سوهه ڌڙي.

[راجڳي مارو، مڪلا ڀڳوان، شبد (۱)]

۱. بيگم روهي ڳي. ۲. لھيا ٻيا آهن. ۳. سڏو ڀڳو. ۴. جهڻو مڙو جو سرشتي ۽ ڀڳو ڌاري
 چڪر پيو هلي. ۵. ٿارا. ۶. اٿل. ۷. اڪي. ۸. ڀڳوتا جي مها جا ڪڙ ڳاڻا. ۹. ساهه وارا
 جيتو. ۱۰. ڀڳين ٻيا. ۱۱. چوڻو. ۱۲. ڀڳاري. ۱۳. مالا روپي لکي. ۱۴. ڪرارا، ڀڳوتا.

- (۳) من ري - سچ ملي ٻڙ جاء
پي ٻن ٻڙيٽ ڪٽي ٿيئي - گورمڪ شيد سماء.
(۱۱) شيد
- (۴) ڏر گهر گهر ڏر ڏر ڏر جاء - سو ڏر ڪيها جت ڏر ڏر پاء
ٿڌ ٻن دڙجي ٺاهي جاء - جو ڪڇ ڦر ٿيئي سڀ ٿيري رضاء
ڏر ٻيئي جي ڏر هوڙي هوڙ - ڏر ڏر مرڻا من ڪا شور.
(۵) ٻن هر - پڙ ڪاهي ڪا مانه
هر ٻسرت - ڪاهي سڪ جانه.
(۶) چنان پڙ ٻن ٺاه پڙ - مڇ پڙ ٻوڙ ٻهه
ٺاڪ ٻه پٽترا - ٺس ڏيڀاڻ ڪهاه.
(۷) پي ٻن ڀڳت نه هوڙي - ٺام نه لڳي ٻيار
ستگور مليئي پڙ ٻيئي - پڙ پاء رنگ سوار.
(۸) ٿڌ ديوانا جا ٿيئي - جا پي ديوانا هو
ايڪي صاحب ٻاهرا - دڙ جا اڙ نه جا ٿيئي ڪو.
(۹) ٻن پي ڪني نه ٻير ٻا - ٻن پي ٻار نه اٿريا ڪوئي
پڙ پاء ٻر ٺاڪ ٺهه لاکي - جس ٿوڻ ٻيئي ڪر ٻا ڪر.
(۱۰) پي پاء وچ پاء ڪوڙو ٻوڙ ٻهه - هر وس ٻوڙي ٻيئي
جيتي گهٽ اهرت سڀئي مهر - ٻوڙي ٺيئي ٻيئي.
(۱۱) جهه اٿيو ٺهه پڙ ٺهه - جهه پڙ ٺهه هر ٺاهه
ڪهيو ڪير ٻيئي ڪي - سنس سنه من ماهه.
- واڳ ڪوڙي، مڪلا
پنجان، شيد (۲۶)
- واڳ سوڙهي، مڪلا
ٺيڪا، وار (۸)
سلوڪ مڪلا دڙ جا
(۱۰)
[مڪلا ٺيڪا]
- واڳ مارو، مڪلا ٻهه
شيد (۷)
- واڳ ٺڪاري، مڪلا
چوڻان، چنڊ (۴) ۳
- واڳ ڪيدار، ڪير
صاحب، شيد (۳)
- سلوڪ ڪير
صاحب (۱۸۰)

۱. جن جيون کي من ٻر ٿيندو ڏپ آهي ۽ من ٿيندو ڏپ ٻر آهي، ٻن کي ڪال جو ڏپ
نه ٿر ٻيڙاري. ۲. ڪال جو ڏپ اڃا ٻر آهي ۽ اهڙو ڏپ ڪرڻ، من جي ڪهڙو ٻر آهي.
۳. ڏيڄي ٿڌهن جڏهن ٻر مانا جي ڏپ کانسواءِ ٻي ڪنهن کان ڏيڄي جي ضرورت هجي.
۴. ٻر مانا جو پڙ. ۵. ڪال جو پڙ. ۶. گهڙو. ۷. جن کي ٻر مانا جو پڙ نه آهي. ۸. پيد، ٻيڙهه
۹. درٻار. ۱۰. ٻير. ۱۱. آند پاء. ۱۲. آلمست. ۱۳. ڪيان. ۱۴. ٻوڙن ڪيان.

(۹) پڙ هٽڻ ڪري ٿاڏا.

(۱) پي پيئي مَل ڪٽيئي - نرمل هروي سِر
 اٿن پرکاس مٺ اولر هروي - هر جب ٽڙي گهر
 پي وچ پسي پي رهئي - پي وچ ڪماوي ڪار
 اٿئي سڪ وڌيائين - درگهه مرون ڏڪار
 پي لي لوڙهه ٻائيئي - مل جولي جوت اٺار
 نالڪ خصمي پوي سا پلي - چسرو آبي بخشي ڪرڻار.

[راڳه گوجري، مهلا ڏيڃا، وار (۱۹)]

(۲) پي پاءُ سينگار ٻڌائي - ڪور پر سادي محل گهر ٻائي
 اُن دن سدا راوي دن ڏائي - مڃيئي رنگ ٻڌاڻيا.
 (۳) پي ڪي چرڻ ڪر پاڙ ڪي - لوڻ سرت ڪري
 نالڪ ڪهي سڀائيئي - رڙ ڪنٺ ملاوا هرون.
 (۴) سبي ويلا وقت سڀ - جي اٿي پڙ هرون
 نالڪ صاحب من وسعي - سڃا ٿاڙن هرون.
 (۵) پي وچ جيئي پي مري - پي پڙ من مهر هرون
 نالڪ پي وچ جي مري - مٿهلا آيسا سرون.

(۶) پي بن ڪونه لنگهس ٻار - پي پڙ واکيا پاءُ سوار
 پي ن اڪن پڳي پي نال - پي پڙ گهڙ پي شبد سوار
 پي بن گهاٽ ڪڇ ٺڪڇ - اٿا سڃا اٿي سٺ.

راڳه مانجهه، مهلا
 ٽيڃا، اشتهدي (۴)
 راڳه مانجهه، مهلا
 ٻهلا، وار (۳)،
 سلوڪ مهلا ڏيڃا

(۱۷)

[مهلا ٻهلا]

(۲۵)

[مهلا ٽيڃا]

راڳه ڪوڙي، مهلا
 ٻهلا، شبد (۱)

۱. پکوان جو پڙ. ۲. من جي مکينجا. ۳. ٻڌي. ۴. پکوان، پرماتا. ۵. پريسر. ۶. پکوان جو
 وڙپ يا سر وٺ ٿورو ٻائي ٿو. ۷. راج ڏينهن. ۸. پڪو. ۹. هٿ. ۱۰. اڪيون. ۱۱. ڏٺي.
 ۱۲. ٻئي پرميشور. ۱۳. اٿي پهر. ۱۴. تيرت يا ٿرا جو پڙو اُڻان. ۱۵. سٿلو.
 ۱۶. هردي. سڀالي رکيو آهي. ۱۷. باهه والڪر چمڪي ٿو. ۱۸. اڳيائي انسان آهن.
 ۱۹. سرون. ۲۰. ڪرڻ وقت.

واڳ ڳوڙي، ڪمبر
صاحب، ٻاون اڪري
(۱۹)

واڳ سرورج، مڃلا
چوٿان، وار (۶)،
ملوڪ مڃلا ٽيجا

واڳ سرورج، مڃلا
ٽيجا، اشهددي (۶) ۲

واڳ سوهي، مڃلا
چوٿان، چنڊ (۲) ۲

واڳ سوهي، مڃلا
ٽيجا، وار (۳)

(۵)

(۹)

واڳ بلاول، مڃلا
پنجوان، شبد (۵۴)

واڳ بلاول، مڃلا
ٻهلا، لعي (۱۷)

(۷) ڏڏا ڏر اڳي ڏر جائي - نا ڏر مه ڏر رهيا سمائي
جڏ ڏر ڏري نه ڏر ڏر لاکي - ڏڏر هڙا ڏر آر هوء ٺاڪي.

(۸) ڪور پوسادي پڙ ٻيا - وڏ ٻاڪ وسيا من آه
بيچ پيچي من وس هڙا - هڙمي شبد جلاء.

(۹) ڪرومي پڙ اڳي پائي - پڙ ڪري سچ سار
پڙ پڌارڻ پائي پائي - سچ سام آڌار.

(۱۰) لڙمل پڙ ٻاڻا هرڪا ڪاڻا - هر ويڪي وار جدوري
هر آهر وار پساڙا سوامي - سوب رهيا پڙوري.

(۱۱) شبد سڄي رنگ لال ڪر - پيچ ٻاء سينگار ٻاء
نالڪ سڌا سوهانگي - جو چان سڪور ٻاء.

(۱۲) سڌا سوهانگ شبد من - پيچ ٻاء ڪري سينگار
نالڪ ڪرمي مهل پسا - پڙ راڪيا آڌار.

(۱۳) ڪامڻ پڙ من مانيا - ته ٻيا سينگار
ڪيڻا ته پڙواڻ هي - جا شه ڏري ٻار

پڙ سينگار ٽپوڻ وس - پوجن ٻاء ڪري
نن من سڏي ڪس ڪڏ - ته نالڪ پڙ ڪري.

(۱۴) پيچ نسي اڳي پڪ پڙ - آهر هوء سانڍ
سام جهٻ ڪوڏ ڪا - پسي پڙ پڙاڻ.

(۱۵) ڏر ڏر مري نه پڙي ڪو - ڏڏر پڙ مري ٻس ڪو
ڏر مه ڪو، ڏر مه ڏر جائي - نڪت ٺاس سچ من پائي.

۱. پرماتما جو ڏپ: ۲. ڪال يا دل ڇا ڇو. ۳. نه ڪري. ۴. پرماتما جو ڏپ دل وکي باقي
سنساري ڏپن جو پڙ نه ڪري. ۵. آهر پاڙو. ۶. آندڻ. ۷. سر پست. ۸. حاضران حضور.
۹. ڪورو جو منتر. ۱۰. آڪيا پٽاندو. ۱۱. وڏن ٻاڳن سان. ۱۲. پتي پرميسور. ۱۳. هودي
سنهالي وکيو آهي. ۱۴. جگياسو استري. ۱۵. ٻان سواري. ۱۶. مائيندون ملائيندو. ۱۷. پتڪ.
۱۸. جنهن کي پرماتما جو پڙ نه آهي. ۱۹. مالڪ وقت پسند پئي، اڙجي پڌوي پائي لو.

(۱۶) يِيَّ يَتِيْعِي كَن كِيَّ هَبُو - لوب رت وچھ جناء

واچہ رامکلي، مھلا
تيجا، وار (۸)

جِيَّ بَسَدِي دَانُ شَد هُو - تہ ہرکا یو دوسم مئل گواء

نانک لی جن سوھٹی - چر و لی ہر رنگ لاء۔

واچہ مارو، مھلا
تيجا، وار (۲)،
سلوک مھلا چوٹان،

(۱۷) ساگر ۱۱ بکے ڈر مرٹ۔ يِيَّ تیري ڈر لاه

کرر کی شبد سترکیٹا - نانک بگسا لاء۔

واچہ مارو، مھلا
پنجوان، وار (۲۲)

(۱۸) يِيَّ لی بٹراگ اچي - ہر کرجت قرتا

کرجت کرجت سہج اچیا - تر جنر نہ مرٹا۔

واچہ نکاري، مھلا
چوٹان، چیت (۴)

(۱۹) هرگا هردي نکه، تسکي - جس اُتر یو پاوٹی ہوئی

ین یی گنی نہ پور پالا - ین یی ہار نہ اتریا کوئی۔

واچہ ملار، مھلا پھلا،
وار (۲۲)

(۲۰) يِيَّ لی سہج پائيتي - مل جوتي جوت ابار

يِيَّ لی یوجل لکھیٹي - کورمتي وچار

يِيَّ لی تریت پائيتي - جس دا اُت نہ پاراوار۔

واچہ پریاتي، مھلا
تيجا، لاشہدي (۱)

(۲۱) يِيَّ پام جاکي نسي جن جاکر ک گرہ - هومي مئل اُتار

سدا جاکھ گھر اپنا وانہ - پنج نکر کايدہ مار۔

سلوک، کبیر
صاحب، (۱۷۷)

(۲۲) کبیر پاي يِيَّ جو یو پڑا - دُسا گنی سب یول

اوراگر پانی پیا - جاء ملیو یول گول۔

(۲۳) هرگا گاوہ، کامي - سچي شبد سماء

يِيَّ کا سہج سینگار کرہ - سچ رھتہ لتو لاء

نانک نامو من و سبي - ہر درگھ لٹی چڈاء۔

۱. سانیکر، نامٹو. ۲. ڈانڈ. ۳. گمت. ۴. سندر. ۵. سنسار. ۶. تڑی پیر آھیان. ۷. پورن

کیان. ۸. سک، شردا. ۹. اوجاگر، پکٹیء. ۱۰. تاون سجاپی. ۱۱. بچائین گا. ۱۲. چور، وکار.

۱۳. چگڑیو. ۱۴. سنساری وھنوار. ۱۵. برف. ۱۶. پری وچی. ۱۷. وھکرو کری.

۱۸. سمندر. ۱۹. سچی مالک سان.

(۱۰) پڻ نه ڪرڻ مان نقصان.

- (۱) پڻ وڃ جيويج بهم بهن - خوشين خوشي ڪماء
 نانڪ پڻ وڃا جي مري - مڻه ڪالڻ اٿن جاء.
- (۲) پڻ بس ڪهاڙن ڪڇ ڪڇ - انڌا سڃا انڌي ست
 ٻڏي ٻاڙي اڇي چاء - سس سڀا پري نه ٿا
 نانڪ ميمڪ پراڻ واء - انڌا اکر واء ڏٺا.
- (۳) پڻ ان لاڳ نه لڳي - نا من نرمل هوء
 ان پڻ ڪرم ڪماوڻي - چوڻي ٿا نه ڪوء.
- (۴) جن ڪٿه اندر ڪيان نهي - پڻ ڪي ٺاهي بند
 نانڪ ميا ڪا ڪيا مارڻا - جو آپ ماري ڪروند.
- (۵) اڪٽ ٻجهي - سو ٻا ڪٿه ڪري
 بس سڃي - ٿي ڏرنا ٿري.
- (۶) پڻ پڻ ڪٿي - سرب ڪار
 ڪه نانڪ - ڏر ڪا ٻڃار.
- (۷) ونگ رهيا ٿن ڪاڻي - جن من پڻ ٿا هوء
 نانڪ پڻ پاء ٻاهري - ٿن ٿن سڪ نه هوء.
- (۸) ميمڪ پڻ ڪي سار نه ڄاڻي - ٿرنا چلڻي ڪرڻ ڪار
 نانڪ ساوي نهي هي سڪ پاڻ نه ڪورڻي ارڏار.
- واڳ ماڻجه، مڃا
 بهنلا، وار (۳۵)،
 سلوڪ مڃا ٻڃا
- واڳ ڪورڻي، مڃا
 بهنلا، شبد (۱)
- واڳ آسا، مڃا ٻڃا،
 شبد (۴)
- واڳ مارو، مڃا
 ٻڃا، وار (۲۲)
- واڳ پير، مڃا
 بهنلا، شبد (۱۶)
- (۱۶)
- واڳ ملار، مڃا بهنلا، وار
 (۵)، سلوڪ مڃا ٻڃا،
- (۲۲)
 [مڃا بهنلا]

۱. هنن جي اهڙي نه ملين ٻڏي آهي جو هنن جو سنساري وهنوارن ۾ شوق لڳو بيٺو آهي.
 ۲. ڊپ ٻوڙا جو. ۳. بي معنيٰ. ۴. هنن جي دعا يا پٽ بي اُٿرائي آهي. ۵. پريم.
 ۶. ٺڪاڻو. ۷. سمجهه. ۸. وڃهه. ۹. جيڪو دشمن ۾ مبتلا آهي تنهنڪري پنهنجن ئي
 ڪرڻ ٿن جو ڊپ وڪرڻ ٿي آهي. ۱۰. پڙهيو ڪڙهيو. ۱۱. اڃا ئي. ۱۲. ايشور جي ڊرگاھ.
 ۱۳. مڙج جي مستي. ۱۴. ستگرورءَ جو آبدش. ۱۵. هردي ۾ سانڍي رکيل اُتر.

(۱۱) نړیته کیښن ټبرو ؟

واځه گرځي، مځلا
پنجوران، شېد (۱۰۸)

(۱۱۳)

(۱) نړیته هوء پچه پکوان - ساډ سگنډ مل کپو دان.

(۲) آب مډن بیا کرلي هارا - نیچ نیسي آس سکه سارا.

(۱۳۲)

(۳) جه پړا هې تها آس بانډو - سگي آهت بالي

تف شپار ډلدا کر راکو - چکف نام من پانی.

(۱۵۹)

(۴) جه لږ پوت آلاي چلته - ته لږ ډان پوري

پوت ډار کور پورا مليا - ته لانگ سرپي.

(۱۶۰)

(۵) باس باسري اېکي سراي - آډان دوشاځو

نړیته نیچ سب پرم ډارو - پورن سرباځو.

(۶) چاکي ودي وشواس پوپ آيا - تف کمان نس من پوکتايا

نیچ تي نړیته هوء بسالا - جس تي اېچا نس ماه سمالا.

واځه گرځي، سکمي
صاحب مځلا پنجوران،
اشتهدي (۱۷۲)

واځه، آسا، مځلا
پنجوران، شېد (۹۹)

(۷) اونک گهي - نړیته پند پالتي

ساس ساس - سو کن ډک کاتي.

(۸) نړیته پي خصر سڼک راتي - چر کي نراس اجهاني

لانگ داس سدا سڼک شپوک - نوري پکف کر ته لږ لائي.

واځه وډهس، مځلا
پنجوران، چس (۳)

(۹) آستر جامي کرلي هارا - سولي خصر همارا

نړیته پي کور چرلي لاي - لک رام نام آډارا.

واځه سورف، مځلا
پنجوران، شېد (۵)

(۱۰) روک سوک ډک چرا مرا - هر جهه نکالي

نړیته هوء رهي لږ اېکي - لانک هر من ماني.

واځه اړوي، مځلا
پنجوران، شېد (۱)

۱. سنساري ډانډن کان پيداوي. ۲. مېنېچي آنا کي پورن سک نصيب ليو آهي. ۳. لاهير آهي. ۴. اناحد شيد. ۵. مړل منتر. ۶. چکتي. ۷. قولي لسي. ۸. چيستائين. ۹. وشمن جو بار. ۱۰. تيمستائين. ۱۱. ډلډ. ۱۲. قتي کتي. ۱۳. وسنه. ۱۴. جهنگل. ۱۵. ډسک ر اچي لږ. ۱۶. سر وياک. ۱۷. اېشور جي شون ر ولس سان. ۱۸. خزانه. ۱۹. ډپ. ۲۰. جسماني بيمارون، من جون پيرتون ؟ چم. مړک جا چکر. ۲۱. سنتن. مهائمان. ۲۲. ويجهو اچي سگهن لا. ۲۳. پليمو ليو آهي.

واڳه سؤهي، مهلا
بهلا، شبد (۸)

(۱۱) لسانک جيوتيا مر رهيئي - اُسا جوگ کماڻيسي
واڳي ٻاجه سنگي واڳي - ته تريت پند پائيسي
اڻجن ماه نرنجن رهيئي - جوگ جگت ته پائيسي.

واڳه بلاول، مهلا
پنجوان، شبد (۳۷)

(۱۲) اُسي پگت گروند کي - ڪيٽ هستي جيتا
جو جو ڪينو آندو - بس اُئي دان ديسا.

واڳه بلاول، مهلا
قاوان، شبد (۱)

(۱۳) تارڻ ڪهت سبب ذروءَ بارک - پجن ماه لپتائو
اڄل آهر تريت پد يار - جگت جاه حيرانو
ناڪ ڪهت پگت رڳ ڪ هر - اڪت تاه ترمالو.

واڳه مارو، مهلا
نچا، وار (۱۷)

(۱۴) آندو آمرت پراور هي - چاڪيا ساڻ جاڳي
جن چاڪيا سي تريت پتي - سي هر وس ذراڻي
هر ڪرپا ڏار پيڻا - تر ڪال نه وياڳي.

واڳه مارو، پگت
قامدائو، شبد (۱)

(۱۵) سکر چڪر ملا لاک پراجت - دکر پرتاب جر ذريو
تريت پتي رار پل ڪرجت - جنر مون ستاپ هريرو.

واڳه ڪيدارا، ڪير
صاحب، شبد (۱)

(۱۶) جه مندر ڏيڳ پرگاسيا - اڏڪار نه ناسا
تريت تاور رهي پرم پاڪا - ڪه ڪير جن داسا.

واڳه بسبت، مهلا
پنجوان، شبد (۳)

(۱۷) سو تريت جن پڙ ٻيا - سو سڪيا جس پرم ڪيا
سوا ڪاتي جس ردا ٿانء - سوئي ٺهه ساچ ٿاء.

(۱۳)

(۱۸) سي ذنوت جن هر پوپ راس - ڪام گروڻ گور شبد ٿاس
پيم پسي تريت پد يار - گور مل لسانک خسر ڏيايا.

۱. جيتري پاڻ ڪي ماري ڇڏ، اهر پاڻ ڪڍي پاڻ کي مٽي ڪري ڇڏ. ۲. کانسواءِ
۳. سنسار ۾ رهي ۱. ان کان آهت ٿيڻ گهرجي. ۴. ڪٿي. ۵. هاڻي. ۶. تريت. ۷. عجب
۾ پئجي ويئي. ۸. رکيا ڪندڙ. ۹. خبر پوندي. ۱۰. ترپت ٿئي ٿو. ۱۱. پراجمان آهن.
۱۲. ڪجن ٿا. ۱۳. دک. ۱۴. ڪيان روپي ڏيڻو. ۱۵. ايشور جو ڏپ. ۱۶. ايڪاکو. ۱۷. سچ
سروپ ۾ رهن ٿا. ۱۸. رامنام جو ڏن. ۱۹. ناس ٿي ويا آهن.

پڳوان جو ڀڳو

نريڻ جي ڀڳو.

ڊپ ۽ پيداڻي ۽ ٽي سري ڪرڻ صاحب ۾ اٽڪ اُمرڪ نصيحتون آيل آهن. جن مان چوڻڊ وڃن مٿي ڏنل آهن. صاحبن سمجهائيو آهي ته سنسار ۾ جيون ڪي ڊپ ۾ ڄا جو رهي ٿو ۽ ڇا جو رهڻ گهرجي. دنيا ۾ ڏسجي ٿو ته هر انسان ڪنهن نه ڪنهن ڊپ ۾ ڦاٿل آهي. جنهن کي سڀڪي آهي سو ڊپي ۾ نه ۽ مٿان اهي ڀڌارت ڪسجي يا گهٽجي نه وڃن ۽ جنهن کي ڪي ڪين آهي سو ڊپي ۾ نه ڪيئن گذر ڪيو؟ ڏوهي ۽ ڪسي ڊپ رهي ٿو نه پڪڙجي نه پٺيان نه ڏوهي ۽ ڪي ڊپ رهي ٿو نه ڀڙ نه پٺو ٿي ٻڌي. ڪمزور کي ڊپ آهي ته سائس ڏاڍائي، ظنر يا بي انصافي مٿان ٿئي. ڏاڍي کي وري ڏر آهي ته مٿان ڪو ڪائنس وڌيڪ طاقتور ۽ پهلوان نه پرگهت ٿئي، سائس ڪيل ڪنورٽان ۽ آڻياچارن جو حساب ڇڪائي. انهيءَ ڊپ ۾ جيت، پکي، پٿر، جانور ۽ انسان سڀ رهن ٿا ۽ اهو ڊپ انسانن مان ٿولين، ٿڙين، مڏهن، قومن ۽ ملڪن ۾ چوڻ طرف پڪڙجي ويو آهي. ڊپ گهڻي ڀاڱي خيالي خوف جاڳائي ٿو، بي وجود ڀڙت ڪوڙا ڪري ٿو ۽ نا موجود دشمن ڏيکاري ٿو. ڊپ ساري سماج جو بنيادي اڇ بڻجي چڪو آهي. جنهن مان لوڻ، لالچ، ڪُٻڙا، ڪوڙ، ڪٽ، نفرت، نا اميدي، تراش، اُٿسائي، اڻڪا، انتقام ۽ ٻيا ڪئين اوکڻ ۽ وڪار پيدا ٿين ٿا ۽ جي وري اٽڪ اُٻڙان، آڻياچارن جي صورت وٺن ٿا ۽ سنسار ۾ اُٿائڻي وڌائين ٿا. ڊپ ڪوبا وڪارن جي جڙ آهي. اُوکڻ اُٻاري ۽ ڪڍ ٿاس ڪري. جتي ڊپ هوندو اُتي ڪڍ نه هوندو ۽ جتي ڪڍ نه هوندو اُتي ڪوبه ڪٿان لهندو؟ ڪٿن وٺي، ساري جيتون اُٻاڻ ٿي وڃي ٿي.

ڌرم، ڊپ جو وروڏي آهي پر ڌرم جي ان پنهنجي ڀيٽ ڀرڻ ۽ پهچ پڪيڙڻ کان، ڌرمي اُڏن ۽ آستان ٿي، ڀرم ۽ ڊپ جو جهنڊو بلند ڪيو آهي. هنن ڪئين قسمن جا پاٽ پوڄائون، هوم پکي، ٽپ ٽپيائون ۽ ڪرم ڪانڊن جا پاڪند وڃيا. آهن ۽ مڏس ذات کي گمراهه ڪيو آهي. نه انهن وسيلي ديو ديوتائن جو رنج روڪي سگهيو، سورج، چنڊرما ۽ تارن جي گهائي ڪرهن جو زور گهٽائي سگهيو، آڪاس مان اوسا آڻي سگهجي، ٻوڏن، زلزلن ۽ وڇندڙ بيمارين جو ڪوبه مٽائي سگهيو، پوڻن پرتن کي ڪڍي سگهيو، مٿل اُن ڏانن کي کاڌو ۽ پوشاڪ پهچائي سگهجي يا من جون هي ڪهڙو خير خواهي يا سوڙي بد خواهي مڻائون ۽ مرادون اڻڻاڻ ڪرائي سگهجن، وغيره وغيره. جتي ايشور ۾ پوڻ وڃي وڃي نه آهي، اُتي من جا ڀرم پڙڪي اُٿلا ۽ جتي من ڀرم ۾ پوڻو هوندو،

آئي پاڪند جو واپار نه ٿيو رهندو ۽ ڏرم جي هاڃي آؤس ٿيندي. ڊپ جو سٺو چمر کان مروت تائين، وڌندو ويجهندو رهي ٿو. ماءُ ڪين ٻار کي هن يا هن هاڻوڪو ڊپ ڏياريندي آهي؟ سماج پوءِ انهيءَ سٺي کي هر وقت پاڻي ۽ کاڌ ڏيندي رهي ٿي. سو گهڻو ڪري سڀڪو ڊپ جو شڪار ٿيل آهي. ڪو ڌرتي ڏڏو هوندو. ڊپ لائين ڏاڪو جمائي ويندو آهي.

صاحب سمجهائين ٿا ته اي بددا، ڊپ جي ٿلهه ۾ وڃ نه اڃاڻو آهي يا سڃاڻو؟ جي اڃاڻو، ته ڇو من مانڊو ڪيو اٿئي؟ جي سڃاڻو، ته ڊپ کي ڊپ سان ڏٺو ڪري سگهندين؟ ٻيو ته ڇو ٻين گهڻن کي ڊيڄاري ٿو سر پاڻ ٻين گهڻن جي ڊپ ۾ رهي ٿو. سو چئبو ڪان ائون ڊچي رهيو آهين سو خود يعني ڪنهن جي ڊچي ۾ آهي. پوءِ ڪانتر اڳيان ڪانتر ٿا بيسود نه چئي؟ آڪاس، سڄ، چنڊ، تارا، هوا، پاڻي، باهه، پرتوئي، پاتال، وڄسي، ڪمي ۽ ستي جا ٿي گڏ، بلڪ ساري پرڪرتي، پڙ ۾ رهي ٿي. ڏهه اُونٺا، برهما، وشو ۽ مهيش، آندرو، ٻرو راج، سد ساڌڪ، سب مهاپرش، راجاڻو سؤرما ۽ چرواسي لڪ جوڻين جا جيتوڻي به سڀ پڙ ۾ رهن ٿا. پر سڄو پڙ آهي پڳوان جو. سڙي بددا، ائون به ٻيا سڀ پڙ مٿائي، رڳو پڳوان جي پڙ ۾ رهندو. جن کي پڳوان جو پڙ آهي، تن کي ٻيو ڪوبه پڙ نٿاڻي نه سگهندو. انهيءَ پڙ مان ڀرتو سڄو ڄاڳندو، ڀرتو سڄي مان پاڻ، پاڻ مان ويراڳ، ويراڳ مان پڳتي ۽ پڳتيءَ مان پڳوان. مطلب ته پڳوان جو پڙ ئي پڳوان جي پراڻي ڪرائي ٿو. الاهي عشق لاءِ پڙ، ڀرتو سڄو ۽ پاڻ ئي بلڪل ضروري آهن. صاحب فرمائين ٿا:

- (۱) پيئي ڪي چوڻ ڪ پاڙ ڪي - لوڻو سرت ڪري -
 نائڪ ڪهي سياڻيئي - اڙو ڪس مللاو هو.
 (۲) نه ديوانا جاڻيئي - جا پيئي ديوانا هو
 ايڪي صاحب ٻاهر - دڙجا اڙو نه ڄاڻي ڪو.
- واڳ مانجهه، مڃا
 ٻهلا، وار (۳)، سترڪ
 مڃا دڙجا
 واڳ مارو، مڃا
 ٻهلا، شبد (۷)

صاحب چٽاڻو آهي ته جو انسان سنساري ٻين ۾ غلطان آهي، اهو ڪڍاچت سڪ نه سگهندو ڇو ته هنکي نيٺ سڀ وڪار وڙهي ويندو، ڀرم پلائيندا ۽ ڊڪ دائر ستائيندو رهندو. هن جو من هر دم اُشانس رهندو، تن ڪيڻ ٿيندو، مت ڪوئي هوندي ۽ ڏندڪي ذاب وڃندي. هو جيئري ٿي ٽن سمن سان آهي. مروت ته هڪ وار اچڻو آهي پر هو ته ڊپ وچان دم دم مري رهيو آهي ۽ ڪرڻ جا آسرا مٽي، ٻڌڻ جي ٿرڻ تياري ڪري رهيو آهي. ڏهر جي دوا ته حڪيم لکمان وٽ به ڪانه هئي. سري ڪرور اُمداس جن فرمائين ٿا:

- (۱) جن ڪٿه اُندو ڪيان ٺهي - پيئي ڪي ٺاهي بد
 نائڪ ڪيا ڪا مارڻا - جو آپ ماري ڪووند.
- واڳ مارو، مڃا
 ٽيجا، وار (۲۲)

هوندي نهرو هلي، شان هوندي نماڻو رهي، هيطن ئي دبا ڪري، گنهگارن ئي ڪميا ڪري، مظلومن جي مدد ڪري، دڪين سان همدردي نٿي، نيڪيءَ ۾ نروار بهي، پاڪين کان پري رهي، لوڪ لڳا ۾ ٽڙ ٿئي، پر هلاڪ وانگر اڏول بڻجي، هٿن جي اکين جو نيچ، زهريلي نالين کي نه نمائي ڇڏي، خوفناڪ جانورن کي شرمائي ڇڏي، سورن کي جهڪائي ڇڏي نه ظالم ۽ قاتل انسانن ۾ به انسانيت آڻي ڇڏي. اهڙن عاشقن کي نه ڪيانه حاصل ٿيو آهي ۽ سچ پايو پيو آهي. اهي نريءَ جي پند تي پهچي، سچ ۾ سمائجي ويا آهن ۽ جوت ۾ جوتي جوت ليا آهن. پاڻ نريءَ ۽ پرماتما نريءَ. پئي هڪ ئي ويا آهن.

(۱) جاڪي وڏي وشراس پُڙپ آيا - تڏه ڪيان لس من پوڳتايا
پي ئي نريءَ هوءَ بسالا - جس تي اڄيا بس ماهه سمانا.

واڳ ڪرڙي، سڪيني
صاحب، مهلا پنچوان
اشتهدي (۲) ۱۷

(۲) لاکه جيونيا، مـر رهيئي - اٽسا جوت ڪمائيتي

واڳ سوهي، مهلا
پهلا، شبد (۸)

واچي باجهه سڪي واچي - تڏه نريءَ پند پائيئي

انجن ماهه نرلجن رهيئي - جوت چڪت تڏه پائيئي.

سو اي بسدا، پيو ڪو نه ٿيندي لڏير بڻائي سگهي ٿو ۽ نه بگاڙي سگهي ٿو. ٿيندي لڏير ٿيندي ڪرم ۽ وهيتي آهي ۽ مالڪ جي من ۾ آهي. پوءِ ٻين مان ڊپ هٽ يا ٻين جي لڏي خرشاند ڪرڻ جي ڪهڙي ضرورت؟ نريءَ کي نالو، سمجهي، ڊپ ۾ مـرڻ هڙڪتا آهي نه ڊپ جي سامهون اچڻ کان اڳ ئي ڏر ۾ ڏڪا به. ڏاهر پڻ آهي. جڏهن ڊپ اکين اڳيان اچي يا اچڻ وارو هجي تڏهن ان جو مقابلو هڙماريءَ ۽ همڪ، حشم، بهادريءَ ۽ لڏي سڀني سان ڪجي ۽ نتيجو پرماتما تي ڇڏجي. جنهن کي پڳوان جو پڙ آهي ۽ چو سسار کان نه ٿو ڊجي، ٿيندي لاءِ نتيجو لاشڪ لاپ وارو نڪرندو پر جي نتيجو دڪانڪ نڪتو به نه کيس لڪائيندو ڪونه، چو نه هڙ، پنهجي سهن شڪتيءَ جي بل سان، پڳوان جو پاڻو سڻ ڪري پوڳو لاءِ هميشه تيار آهي. هڙ نه نه ڪنهن کان هيسجي ٿو ۽ نه ڪنهن کي هيسائي ٿو. هڙ نه ڪنهن کان ڊجي ٿو ۽ نه ڪنهن کي ڊيجاري ٿو. هڙ نه فقط ڏاڙ جي ڏر ۾ رهي ٿو، من تي پورن قبضو رکي ٿو، دل دلير سان لڳائي ٿو. ڪرم جي قانون جي مڃتا تسليم ڪري ٿو، نيڪيءَ ۽ ڊڌيءَ جو پيد سڃاڻي ٿو، سڀ سينڊرم سڃاڻي ۽ سان پالن ڪري ٿو، خود مطلبيءَ ۽ موه کان معزوم رهي ٿو، پيار ۽ پريس جو رهنما وڌائي ٿو ۽ رب جي رضا ۾ راضي رهي ٿو. انهيءَ ڪري هڙ هميشه، هر حالت هيٺ، ٽڙ، نريءَ، نرسسي ۽ نر چنتا ٿي، جيون گذاري ٿو. انهيءَ ڪري نريءَ جي پندوي کي، روحاني واڌاري ۾، خاص اهميت مليل آهي، چو نه بي ڏهائيءَ بنا نه اندروني الهام ايندو ۽ نه وري اندروني عمق جو پتو لڳندو. انهيءَ عمق ۾ اُندر ئي اسرار آهن.

باقي جو چيو، ڀڳوان جي پڙ کان غير واقف رهي ٿو، قدر ٿي قاعدن کان بيخبر واهي
 وهي ٿو، گرم جي فانڀن جي حد لتاڙي ٿو، من کي چڙمت چڙواڳ چڙي ٿو، اندرين جو
 غلام بڻجي، وشير واسنائين ۾ وهائڻ وڃي ٿو، سو ٿرڻ جو پند، خراب ۾ نه مڪسوس ڪري
 ڪونه سگهندو، ڇاڪاڻ ته هو هروقت، جاڳندي ٿوڙي نند ۾، ڪنهن نه ڪنهن تپجي
 جي زنجيرن ۾ جڪڙيل رهي ٿو. ٻي، سلامتي چاهي ٿو پر اي سلامتي پيدا ڪري ٿو، جان
 کي بي وقت بچائڻ ٿو ۽ اميد کي ۱۱ اميديءَ ۾ بدلائي ٿو. ڪا به طاقتور هستي،
 ٻي جي سھاري سان، گھڻو وقت جٽاءُ ڪري نه سگھندي. تنهن ڪري اي ٻائي، جي
 سنساري وهندڙ لاءِ لازم آهي ته روحانيت لاءِ نه بلڪل ضروري آهي. سو اي بدعا، بددي
 جو ٻي چوٽو ڪرڻ؟ بدعه پور جي پڙ ۾ گذار نه تنهنجا هانڊرڪا سنساري وهندڙ ٿيڻ ۽
 ۽ ٿڙي، نقين سر جڙن. پوءِ ٿيڻ نه ڪنهن کان ٻڌندي ۽ نه ڪنهن کي ٻڌايار بندين. پاڻ
 هيٺن ۽ همٿائيندين، ٿاڻن جي ٿاڻاڻ جو ڏنگ ڪڍندي، ظالمن جي ظلم جو
 مقابلو ڪندي، بي سھارن کي سھارو ڏيندين، سڪڻ کي پريندين ۽ ننڍوڏائيءَ جو
 دٻاءُ وٺڻ پڇي پري ڪندي. پاڻ اڏول ۽ اچمت رھندي نه ٻين کي خوشحال ۽ خير خواه
 بڻائيندين. ڏس ته سچ ڪيئن نه اي ٻائيءَ سان، ڏٺائين جي پھرين سار لھي ۽ ٿاڻن
 سان خاص رعيت ڪانه ڪري. جهنگل جي جھڙ ٿيڻ ۾، پريام جو پيغام پھرين پھچائي ۽
 پوءِ مڪلن ۾ منهن ڪڍي. پنهنجي ڪرڻ جي صحت بخش نعمت، ڍڪيلن ڪسان اڳھڙن
 کي وڌيڪ عطا ڪري. ٿڌو انسان نه ائين ٻڌلن ۽ گھرجائڻ جي ٿل ڪمائيندو آهي ۽ انهيءَ
 ٿل ٽڪور ذريعي، ٿرڻ منزل جي ٿرڻ ٽڪ پوندو آهي.

باب ٽيون.

ستنگور سرُونهون.

(۱) سنگور جي ضرورت.

(۱) ٻن سنگور ڪڍڻ ٿا. پاڻو - ٻن سنگور ڪڍڻ ٿا. پاڻو
سنگور وچ آڻڻ رکيئون - ڪر ٻرڪت آڪ، سڏاڻا
سنگور ملينجي سدا مڪت هيءَ - چن وڃه، موه ڇڪاڻا
اٽل ايهه ٻڌار هيءَ - چن سڄي سڌ چٽ لاڻا
جگه چيئون ڏاڻا پاڻا.

[راڳم آسا، مڪلا ٻهلا، وار (۶)]

سري راڳم، مڪلا
ٽيڙا، شبد (۲)

(۲) جي لڪ استريٽا پوءِ ڪرڻ. - ٿو ڪنڊ راڳ ڪما
ٻن سنگور سڪ نه پاڙي - ٿر ٿر چوئي پاء.

(۱۴)

(۳) لڪ چوراشيهه ڦير پيا - ڪامڻ دڙجي پاء
ٻن گور ٺهند نه آڙي - دڪي وٺڻ وهاء
ٻن شبدجي ٻر نه پائينجي - ٻرڻا جنم ڪواء.

سري راڳم، مڪلا
ٽيڙا، شبد (۳) ۴

(۴) هر ٿرمل اٽل اڻ ڄلا - ٻن گور پاڻا نه جاء
پاڻ ٻڙجي نه ٻڙجهي - ٻيڪي ٻيڪي ٻيڪي
گورمٽي هر سدا پاڻا - رَسنا هر رس سماء.

(۵)

(۵) ڪٽ ڏرسن چرڪي سياسي - ٻن گور پور ٻيلائي
سنگور شيوڻ ٿان ڪم پاڙهه - هر جيءَ من وسائي
سڄي ٻاڻي سڌ چٽ لاڻي - آڙڻا ڄاڻا رهائي.

۱. ڪم پاڻي هيءَ. ۲. ڪم پاڻيدو. ۳. پرماتما. ۴. ختم ڪيو آهي. ۵. چوراسي لکن جو ٿين ۾
ٻيڪي ٻيڪي. ۶. جڳيا سو استري. ۷. ڏيٽ پاڻو، ٻياني. ۸. رانيون. ۹. پتي پرماتما.
۱۰. اڃا پوءِ. ۱۱. نام. ۱۲. سانگه، بيڪڌاري. ۱۳. ڇهه ڏرسن يا فيلسوفن جا مٿا. ۱۴. چمڻ
مروڻ جي چڪر کان چوٽڪارو ملين ٿو.

- (۶) مَنمَ کُرم کُري اَهنگاري - سڀ ڏکڻ دڪم ڪماء
 نانڪ مَلا اُڙجڻ تان ٿيڻي - جان سڱور مَلاه سماء.
- (۷) ٻاجه، ڪور و هڻي اُنڌ غبارا - اڳيائي اُنڌا اُنڌا اُنڌارا
 ٻڻجا ڪي ڪڙي ٻڻجا ڪماوه - ڦر ٻڻجا ماه ٻڻجاوڻيا.
- (۸) ٻن شدي ٺٽو اُنڌو - نه وڻت لهي نه چوڪي ڦيرا
 سڱور هڪ ڪڇي هر مٿ ڌر ڳلي ٺاهي - ڪور ٻري پاه مَلاوڻيا.
- (۹) آڻڻ جاڻا ڪٿ رهي - ڪٿ مِلا هڻي
 جهر مڙ ڪا ڏک ڪهڙو - لڻ سُهيا ڏوڻي.
 آڻڻ جاڻ ٿي رهي - ٻائيئي ڪور ٻُڙا
 دام نام ڏن واس ڏيڻ - ٻنسي ٻنم ڪوڙا.
- (۱۰) جي سو ڇندا اڳوڻ - سورج چڙه هڙا
 اٿي چائڻ هڙ ٻان - ڪور ٻن ڪهر اُنڌار.
- (۱۱) ساسُ پيد ڇهرن سڀ سوڌي - سڀ اڳا ٻان ٻڪاري
 ٻن ڏور مڪم نه ڪرڻو ٻاوي - من ويڪه ڪو ٻيچاري.
- (۱۲) جڻ ٻڻسٿر ڪاشٽ مَهار - ٻن سڻجهر لهي ڪارج سار
 ٻن ڪور نه ٻاڙو ٽڪو - هر جي ڪو ڏنار.
- (۱۳) صفت خانا بخش هي - جس بخش سر خرچي ڪاء
 سڱور ٻن هڪ نه آڻي - سڀ ٺڪي ڪرم ڪماء.
- (۱۴) راه، جڳ اُنڌا سڀ اُنڌ ڪماوي - ٻن ڪور مڱه نه ٻائي
 نانڪ سڱور مَلي نه اڳي ويڪي - ڪهري اُنڌر سڄ ٻائي.
- سڙي راڳ، مَلا
 چوڻان وار (۱۲)،
 سلوڪ مَلا ٽيجا
- راڳ مانجه، مَلا
 ٽيجا، اشتهدي (۵)،
 ۲۴ (۷)
- راڳ آسا، مَلا ٻهلا،
 اشتهدي (۲۲)
- راڳ آسا، مَلا ٻهلا، وار
 (۱)، سلوڪ مَلا دُڙجا
- راڳ ڪوچري، مَلا
 ٻنچوان، شبد (۲)
- راڳ ڊيوگنداري،
 مَلا ٻنچوان، شبد (۳۴)
- راڳ ٻهاڳڙا، مَلا چوڻان،
 وار (۱)، سلوڪ مَلا ٽيجا
- راڳ سورڻ، مَلا
 ٽيجا، شبد (۱۰)

۱. ٻنهي جي من جي مٿي هلي وارو. ۲. کانسواءِ. ٻا. ۳. وشتا. ۴. اُنڌهه اُنڌو ڪارو.
 ۵. هر نام رڻي ڏن. ۶. ملاقات. ۷. ميلاب. ۸. ٻن. ۹. روشائي. ۱۰. چهر شاستر.
 ۱۱. سڙو ٽوڙ. ۱۲. چاهي ڏٺو ٺاهي. ۱۳. ڪاٺ. ۱۴. طر ٻڌو. آدم.
 ۱۵. ڪڪرم. ۱۶. سڄي راه. ۱۷. ٻنهي هڙي اُنڌو.

- (۱۵) بار اهرهس پره-يسر ستگور - سينا كرسف اذارا
كهه نانك كرو بن نهوي ترقيي - اه پورن تئ بهچارا -
- (۱۶) اه جگه تائو سوتكو پائي - ده دس بادو ماء
بن كور گائت نه چوتئي پائي - تاكلو كرم كماء.
- (۱۷) پاندا اچا سوء - جوئس پاوسي
پاندا ات مليت - دوتا اچا نه هونسي
كور دتاري هوء - سوچهي پانسي
است دتاري ذوء - هچا هونسي.
- (۱۸) كور سرب نه آيتي پوهم نه پانتيي - پوم پلانتيي جنم مر آيتي
جر در باد مري بكار - تا رديي نام نه شيد اچار.
- (۱۹) ستگور د پنا - هور كچي هچي پائي
پائي نه كچي ستگور د باجه - هور كچي پائي
كهدي كچي شدي كچي - كچي اكه ونايي.
- (۲۰) بن كور پرمي آوي جاء - بن كور كهال نه پوي لاء
بن كور موتا ات دولا - ان كور ترب نهوي پكر كاء
بن كور بسير دسي مر وات - نانك كور بن كهالي كهات.
- (۲۱) بن ستگور شيوي جوگه نه هونسي - ان ستگور پيتي مكس نه كوني
بن ستگور پيتي لام پانا نه جاء - بن ستگور پيتي مها دكه پاء
بن ستگور پيتي مها كرم غبار - نانك بن كور متا جنم هار.
- (۲۲) بن كور پرم نه ليجي - جن ويكه من نرجاس
هر كور وچ آت ركا - هر ميلي كور شاباس.
- واچه سورن، مهلا
پنجران، شيد (۱۰)
- واچه سورن، مهلا
پهلا، اشتهدني (۶)
- واچه سورن، مهلا
پهلا، شيد (۶)
- واچه رامكلي، مهلا
پهلا، اشتهدني (۶)
- واچه رامكلي، مهلا
پهلا، آند صاحب (۲۴)
- واچه رامكلي، مهلا
پهلا، ستر گرشه (۳۸)
- واچه مارو، مهلا
چولان، شيد (۴)

۱. سوتني ډاډر. ۲. ډسائون، طرف. ۳. ځنډ. ۴. برتن، هر دو. ۵. شد. ۶. لاپاك اوتو. ۷. سمجه. ۸. كالسواء. ۹. آشد. ۱۰. كماني. ۱۱. پتكي پير. ۱۲. وش. ۱۳. كال وولي. ۱۴. نانك. ۱۵. موط ورس. ۱۶. نقصان. ۱۷. اهنكار. ۱۸. اهنان جي اوندو. ۱۹. لورا لهڙا. ۲۰. گري سمجهه آهي.

- (۲۳) راجه، پستڪ ويڙ ٿرانا - لڪ بهه سَنهه سَنوهه ڪانا
اُجگر ڪهٽ ڪهٽ ڪهٽ ڪٽي - بن سَتگور ٿت نه پايا.
راجه مارو، مھلا ۲۲(۱۱) سولھو
- (۲۴) راجه، گورو هيءَ موهه غبارا - ٿر ٿر ڏيئي وارو وارا
سَتگور پيٽي سچ ڏروڙائي - سچ نام من پايا.
راجه پيرء، مھلا ۲۴(۸) سولھو
- (۲۵) راجه، گورو جگه - ٿروانا - ٿولا چروا ڪائي
مر مر جنهيءَ سدا دک پائي - ڏرڪي خبر نه پائي.
راجه پيرء، مھلا ۱۸) شبد
- (۲۶) بن اسٽن گورو لورائي - پٽي پٽي بن بات گھيري
بن سَتگور بات نه پائي - ڪه ڪير سمجھائي.
راجه بسنه، ڪير صاحب، شبد (۳)
- (۲۷) گور ڪنجي پاهو ٿول - من ڪوئا ٿن ڇت
نانڪ گور بن من ڪا ٿاڻ نه اُگھڙي - آڙ نه ڪنجي هٿ.
راجه سارنگه، مھلا چوٿان، وار (۱)، سلوڪ مھلا دوجا
- (۲۸) ٿري ڪٺ سڀا ڏانء هيءَ - ٿر ٿر ڪرھه ويچار
مڪھ ڪدي نه هوڙي - نه پائن موڪ ڏنا
راجه ملار، مھلا ۲(۱) اشوڌي
- (۲۹) بن سَتگور بدن نه ٿئي - نام نه لکي پيار
اي ٿرم ٿولي مرهه نه ڪوئي - سَتگور شيو سدا سڪ هوئي
راجه پوپائي، مھلا ۲(۴) اشوڌي
- (۳۰) بن سَتگور مڪھ ڪني نه پائي - آوه جاهه مرهه مر جائي
جن آتم ٿت نه چينيا - سڀ ٿوڪت ڌرم اُپنيا
راجه پوپائي، ڀڪت ۱) بيٺي، شبد
- (۳۱) گور بن گھور اُندار - گورو بن سمجھ نه آڙي
گور بن سرف نه سڏ - گورو بن مڪھ نه پاڙي.
سروئيئيءَ محلي چوٿين ڪي ۱) پت ٿلهه (۸)

۱. وڏي، پيانڪ. ۲. ڌيان يا ياد ڪرائي ٿو. ۳. پاڳل. ۴. چوٿون، ڌڪ. ۵. هردي جي رڻپ جي. ۶. بوجهه. ۷. ٿڻ. ۸. ٿر. ۹. گير ڏيندي. ۱۰. رستو. ۱۱. لنگهه. ۱۲. ٿلف جي. ۱۳. ماڙي، محل. ۱۴. ڌرو. ۱۵. سسار. ۱۶. فاني بيٺا. ۱۷. چمڻ مرڻ جو چڪر. ۱۸. جانو يا پالو آهي. ۱۹. اُندا. ۲۰. ڌيان. ۲۱. سڏيئون.

(۲) سنگڙ جي مهمان.

(۱) گورڙ ٻر ميسر^۱ ٻڙجيئي - من کن لاءِ پيار
 سنگڙ دانا جيئڻ ڪا - سڀ سڀ دي آڌار
 سنگڙ بچن ڪماوڻي - سڃا الله ويچار
 ٻن سادو سنگت رتيا - ماها موهه سڀ چار
 ميري ساڄن - هر هر نام سمال

سادو سنگت من وسيع - پورن هوويي ڪهال. (۱. ر.)
 گورڙ سمڙت اُٻار گورڙ - وڏ پاڪي درس هوءَ
 گورڙ اڪوڇر نيملا - گورڙ جيوت آڌر نه ڪوءَ
 گورڙ ڪرنا گورڙ ڪرڻهار - گورڙ مڪر سڄي سوء
 گورڙ ئي ٻاهر ڪڇ ٺهي - گورڙ ڪيٽا لڙي سو هوءَ
 گورڙ نيرت گورڙ پار ڄاڻ - گورڙ مڻسا پورن هار
 گورڙ دانا هر نام ديت - آڌر پڻ سڀ سنسار
 گورڙ سمڙت گورڙ نونڪار - گورڙ اوچا اڪهر اُٻار
 گورڙ ڪي مهمان اڪر هي - ڪيا ڪٿي ڪٿن هار
 چٽي ٿل من باچيئڻ - ٽٽي سنگڙ پاس
 پورڻ ليکي پاوڻي - ساڄ نام دي واس
 سنگڙ سرڻي آيا - پاهڙ ٺهي پاس
 هر نانڪ ڪدي نه وسرڻ - الله جيئڻ پند^۲ ايرا ساس^۳.

[سري راجه محلا پنجوان، شبد (۲۹)]

-
۱. ٻرمانا جر وڙپ سمجھي. ۲. اُٻديش، آگيا. ۳. مڙي. ۴. ڪمائي. ۵. بي اُنس.
 ۶. وچن گورڙ جا. ۷. ڪرڻ چاهي. ۸. لڄا پڄايدڙ وڙ. ۹. چاهيا رکجي ٿي. ۱۰. اڄيان
 ڪرم. ۱۱. پوڄي، ملڪيت. ۱۲. پوءِ. ۱۳. آتما. ۱۴. سرپو. ۱۵. پوران.

(۲) گور دىۇ مانا گور دىۇ پتا - گور دىۇ نىرامىي پرميسرا
 گور دىۇ سكا اكيان پىنچن - گور دىۇ پىندىب سھودرا
 گور دىۇ دانا هر نام اېدىسي - گور دىۇ مىش نروڭرا
 گور دىۇ سالىب - پڭ مۇرف - گور دىۇ پارس پارس پرا
 گور دىۇ نىرمىك آمرىف سروور - گور دىۇ كيان مچن اېرم پرا
 گور دىۇ كرتا سىپ پاپ هر تا - گور دىۇ پتىس پوتىف كرا
 گور دىۇ آد جگاد جگ چك - گور دىۇ مىش هر چىب آدرا
 گور دىۇ سىگىت پرىپ مىل كر كرپا -

هم مۇژھ پاپى چىب لك نرا
 گور دىۇ سىگور پار پرم پرميسر - گور دىۇ لانس هر لىسكرا.

[راڭم گوزي، مڪلا پنچوان، باون اكري (۱)]

(۳) سو سىگور دن دن - چن پرم گىڭر لوزيا
 سو سىگور واه واه - چن هر سىگ جوزيا
 نام نىدان اکت - گور دىۇ دارلۇ
 مها روى بىگوال - نىسي پىندارلۇ
 پاپا نام نىدا - پھى خزانىا
 چىتا چىنر اېبار - آپ پىچانىيا
 مھما گھي نى جاء - گور سىمىف دىو
 گور پار پرم پرميسر - اېرنور آلک اېسور.

[راڭم گوجري، مڪلا پنچوان، وار (۱۶)]

-
۱. مېتر. ۲. دۇر كىدۆ. ۳. مانت. ۴. پاڭ. ۵. وچىن، مېتر. ۶. آڭار كىدۆ. ۷. بىڭي.
 ۸. لېڭ، چھڭ. ۹. تلاء. ۱۰. ايشان. ۱۱. پرماتا. ۱۲. لاس كىدۆ. ۱۳. پاپى گىھگار.
 ۱۴. پوز. ۱۵. وندنا. ۱۶. قلعو. ۱۷. سىمىف لېكايي. ۱۸. دارۇن، دوا. ۱۹. پىسانك.
 ۲۰. شفا بخشي آهي. ۲۱. كتيو اثر. ۲۲. نوپى.

(۴) جو ٻولي پورا ستگورؤ - سو ٻر ميسر سٽيا

سولي ورتيا جگه مهر - گهت گهت پٽيا

بھٽ وٽ پائيا صاحب - ٿه جائي گٽيا

سچ سھج آئند ستگور پاس - سچي گور مٿيا

نانڪ سنڀ ساري پار ٻرهر - سچي جٽه ٻيا.

[راڳ ٻلاول، مڪلا چوٿان، وار (۱۲)]

(۵) گورمڪ نادن گورمڪ وڍن - گورمڪ رهيا سمائي

گور ايسر گور گور ٻرما - گور پار پٽي مائي

جو هٿ جالان آڪان ٺاهي - گهٽا ڪٽن نه جائي.

(۶) گور پوڙي پوڙي گورؤ - گور ٿلها هر ناء

گور سر ساگر ٻرهر - گور نيرت درياء

جي بس پاوڻ اوجلي - سس سر لاوڻ جاء.

(۷) گور دانا سرت گور - گور سڀ مهر رهيا سماء

گور ٻر ميسر پار ٻرهر - گور ٿڀدا لڀ نراء.

(۸) گور دانا گور هڻي گهر - گور ديگ ٿه لهر

امر پدارت نانڪا - من ماليتي سڪ هور.

(۹) گور ٿي گيان پائي جن ڪور - گور ٿي اوجهي سچهي سر

گور ٿي سھج ساچ پھار - گور ٿي پائي مڪ دٿار.

(۱۰) جهه ستگور - ٿه سس سنگت ٻڌائي

جهه ستگور - سھجي هر ڪٿا ڪائي

جهه ستگور - تھان هڻي شيد جلائي.

سري جپ صاحب،
مڪلا ٻهلا، پوڙي (۵)

سري واڳ، مڪلا
ٻهلا، شيد (۹)

سري واڳ، مڪلا
پنجوان، شيد (۲۰)

واڳ مانجهه، مڪلا
ٻهلا، وار (۱)

واڳ کوڙي، مڪلا
کيجا، شيد (۲)

(۸)

۱. ٻڌي ٿو. ۲. ٿلهجي وڃي ٿو. ۳. چئي ٿو. ۴. گيان. ۵. مهما. ۶. ٻروان ڪير آهي.
۷. ٻرمانيا. ۸. گورؤ جي مڪ مان نڪرن لا. ۹. آئند شيد. ۱۰. وڍن جو گيان.
۱۱. ديوانن ۽ ديوان جا نالا. ۱۲. ڏاڪڻ. ۱۳. ٿرهر. ۱۴. جهاز. ۱۵. برف. ۱۶. نيتي.
- لوڪ: ۱۷. وشواس رکڻ سان. ۱۸. دروازو. ۱۹. جتي. ۲۰. پائمرادو.

- (۱۱) ستگور پُرم د بال هـيـج - جسور سمټ سپ ڪوء
ايڪ درشت ڪر د بکدا - من پاوڻي تي سڏ هوء
ستگور وچ اُمر ۾ هـيـج - هر اُتر هر پند سـوء .
- (۱۲) ستگور ڌر ٿي ڌرم هـيـج - بس وچ جيها ڪو پڇي ٿيها ڦل پائي
گور سڳي اُمر ۾ پڇيا - ٽن اُمر ۾ ڦل هر پائي .
- (۱۳) سا ڌرم پڇي هر پڇاڙي - چٽي ميرا ستگور پڇيا آء
سي چٽي پڇي هر پڇاڙي - چٽي ميرا ستگور د بکيا جاء .
- (۱۴) ستگور پُرم اُڪر هـيـج - جس اُندر هر اُڌاري
ستگور نو اُڏو ڪوء نه سگهي - جس ڦل سر جڙهار پا .
- (۱۵) گور ڪي مهما ڪيا ڪهان - گور بيبڪ ست سُر
اوهر آد جڳاڏي جڳه جڳه - پورا پورميسر .
- (۱۶) سمند وروڻ سڀو هر د بکيا - اڪ وسٽ اُڏوڻ دڪائي
گور گورند گورند گور و هـيـج - نانڪ پيد نه پائي .
- (۱۷) بلهاري گور آهي - دٽهاڙي سڏ وار
چن ماڻس ٿي دٽو ٿي گيئي - ڪو نه لاڳي وار .
- (۱۸) گور پوري پوري ڪيني - بخش اُپني ڪر د بکي
لب اُند سک پاپا - ٿاو سڳي سڳي وسائيا .
- (۱۹) گور ساگر وٺي پوري - اُمر ۾ سٺ چڱه ٿي پوري
هر رس چوڪ چڱه پوپ پوري - سڙو مه هٿس پوان پت پوري .
- (۲۰) گور پيار پياري هـيـج - گور ڌن گور ڌن
گور هر ماڳ دسيا - گور پٺن وڏ پٺو .

۱. هڪ سمان . ۲. نظر . ۳. پار پون ٿا . ۴. پوري، درجو . ۵. بچ چٽي، پوکي . ۶. سرپنيڪ،
سر سبز . ۷. واپاڪ آهي . ۸. پڇي، پڇي . ۹. ساڻ ڏيندڙ . ۱۰. ووبڪ . ۱۱. اوائلي .
۱۲. ولڙي . ۱۳. عجب . ۱۴. تفاوت . ۱۵. ڏهاڙي . ۱۶. سڀين دفعا . ۱۷. انسانن مان .
۱۸. دير . ۱۹. ڪمان . ٿاب ڪرائي . ۲۰. جڳهن . ۲۱. چڪن ٿا . ۲۲. پري نٿا هٿن .
۲۳. سٺ . ۲۴. پرمالما . ۲۵. پٺاڙو آهي . ۲۶. بچ .

- (۲۱) ستگور ميرا سدا سدا - نا آوي لئا جاء
اوھ. اَباسي بُرك ھي - سپ مھر رھيا سماء.
- (۲۲) سقل مورت گور د اؤ سوامي - سرب كلا پر موزي
نازك گور پار برھم برميسر - سدا سدا حضوري.
- (۲۳) گور برميسر - اېكو چاڭ
چو ترس پاروي - سو بروان.
- (۲۴) نھ، شوشكئي چل نھي پوتا - نھ اكار نھ ممدني
ستگور چوڭ كا تھان نواسا - جھ اوكت ناك اكم ذئي.
- (۲۵) ستگور سھجي كا كيٽ ھي - جسو لائي پار
ناغ بھجي ناغ. اگوي. - نامي رھي سماء.
- (۲۶) ستگور ھي بھتا - شبد لنگھاو تھار
بھي پوت نھ پاوگؤ - نا چل نا آكار
بھي سچا سچ ناغ - پوچل تار تھار.
- (۲۷) گور سرور ھم ھنس بيار - ساگر مھر رتن لال بھ ساري
موني مالڪ ميرا ھر جس گاورف - من ن پينا ھي.
- (۲۸) گور كي پگت كرھ كيا پراڻي - برھمي لندر مھيش نہ چاڻي
ستگور آلڪ ڪھٽ ڪٽ لڪيئي - جس بخشي تسھ پچاا ھي.
- (۲۹) چن ستگور جاتا ن اڪ پچاا - سولي رو رھيا سكدانا
آلم چين برم پد پايا - شيوا سرف سھائي ھي.
- (۳۰) گور كوپال گور گروندا - گور ديال سدا بخشدا
گور ساسف سترف ڪٽ ڪرما - گور پوتر استانا ھي.
- واڳ سؤھي، مھلا
چوٿان، اشھدي (۱۳) ۲
- واڳ بلاول، مھلا
پنجوان، شبد (۴)
- واڳ گؤنڊ، مھلا
پنجوان، شبد (۸)
- واڳ رامڪلي، مھلا
پنجوان، شبد (۳)
- واڳ رامڪلي، مھلا
تيجا، وار (۱)
- واڳ مارؤ، مھلا
بھلا، سولھو (۲) ۲
- واڳ مارؤ، مھلا
چوٿان، سولھو (۲) ۸
- واڳ مارؤ، مھلا
چوٿان، سولھو (۱۵) ۱۱
- واڳ مارؤ، مھلا
پنجوان، سولھو (۱) ۴

۱. نردڪ. ۲. قبول پيل. ۳. ئي ڪٿ. ۴. هوا. ۵. آسمان. ۶. ذرتي. ۷. نواس. ۸. پرماتما.
۹. ببي. ۱۰. لڙي. ۱۱. اگني. ۱۲. بيا ڪئين. ۱۳. پھي پھي. ۱۴. جانو آھي.
۱۵. کوجي. ۱۶. زبان. ۱۷. شاستر. ۱۸. سمروٿون. ۱۹. جھ. ۲۰. نڪا.

- (۳۱) گور کي مهما بيد نه جاڻهه. - ٽچ مات سڻ سڻ وکالنه.
 پار برهم اهرنهر ستگور - چن سمرف من سبتلاڻيا.
- (۳۲) گور کي شبد تري مَن کيئي - اندرادک برهماد تري
 سڌڪ سندن نهسي چن کيئي - گور برسادِي پار پڙي.
- (۳۳) لائڪ سڙڌي - سمرف بيد
 پار برهم گور - ٺاهي بيد.
- (۳۴) ستگور جي وڏ اُڙ نه ڪوء - گور پار برهم برهميسر سوه
 چنم مڙ دؤڪ لي واکي - ماما بڻ ٿر بهڙ نه چاڪي.
- (۳۵) گور سمان نيرف لهي ڪوء - سر ستوڪ تاس گور هوء
 گور درياء سدا جل نرمل - مليا دڙمڪ مڃل هري
 ستگور پائيئي پندورا لاول - پندورا پندره ديو ڪري.
- (۳۶) گور پورا پوري ٿاڪي ڪلا - گور ڪا شبد سدا سدا اٿلا
 گور کي ٻاڻي چن من وسيع - دؤڪ درد سڀ ٿاڪا نسي.
- ۷(۱۰) واڳ پيرغ، مڃلا پهل،
 شبد (۲)
- واڳ پيرغ، مڃلا
 پندران، شبد (۲۴)
- واڳ ملار، مڃلا
 پندران، شبد (۲۲)
- واڳ پريائي، مڃلا
 پهل، شبد (۶)
- واڳ پريائي، مڃلا
 پندران، شبد (۸)

۱. مَني. ۲. ديوتائن جا نالا. ۳. مهر سان. ۴. پڙهي ۽ ڪڙهي. ۵. وش، زهر. ۶. گمڪ.
 ۷. تاس ٿئي ٿي. ۸. واکاس، واکش. ۹. شڪتي. ۱۰. آمر، اُٿلر. ۱۱. تاس ٿي وڃي ٿو.

(۳) سنگور جي سڃاڻپ.

(۱) سو سنگورُ شيوه ساڌ جن - جن هر هر نام درڙاڻيا
 سو سنگور ڀوجه ڏنس رانس - جن چڪنات جگدس جهانيا
 سو سنگور ڊيڪه ڊڪ ڊمڪ ڊمڪ - جن هر ڪا هر ڀنڪ ڀنڪاڻيا
 ڀنڪ سنگور ڪي سڀ ڀڳي ڀڙهه - جن موه ڀنڀر ڀڳاڻيا
 سو سنگور سڀ ڪهه ڏن ڏن - جن هر ڀڪت ڀنڀار لهانيا.

[راڳ وڏهنس، محلا ٽيها، وار (۴)]

(۲) اي من اٿسا سنگور ڪوچ لهه - جن شير ليئي جهر مرغ ڊڪ جاء
 سهسا مڙل نه هڙوئي - هڙوئي شبد جلاء
 ڪوڙي ڪني ڀال وجهه ڀڪلي - سچ ڏسي من آء
 اٿر سانن من سڳ هوء - سچ سڳ ڪار ڪماء
 نانڪ ڀوري ڪرم سنگور مليه - هر جيهه ڪرڻا ڪري رضاء.

[راڳ وڏهنس، محلا ٽيها، وار (۴)]

(۳) واه واه سنگور ڀرڪه - جن سچ جاتا سوه
 جن مليه ڀڪه اٿري - ڀنڪ من سڀل هوه
 واه واه سنگور سڀ ڀرڪه هي - جن سڀ سڀ ڪوه
 واه واه سنگور ڀرڙو هي - جن ڀنڀا اٿم ڀل هوه
 واه واه سنگور سڄا هي - جن اٿر ڀرهر وڀار
 واه واه سنگور ڀرڙا هي - جن اٿس نه ڀارا وار

۱. سنسار جو سوامي، ڀرماتيا. ۲. سڳي واه. ۳. ڀير، چرون. ۴. ڀوم، سنسو. ۵. اڏ. ۶. ڏن
 ڏن، سڳان الله. ۷. اڄ. ۸. هڪ سمان. ۹. سمجهو، سڃاڻو. ۱۰. ڀرماتيا جو رڳو.

- (۱۰) بڌن اُڻوڙ بولايو رام - من مهر لاکي ساچ ڏيان
مٿه ڪلش سڪي هوءَ رهيئي - اُٿا دانا ستگور ڪهيئي.
- (۱۱) سب بُرڪ جن جانيا - ستگور بس ڪا ناء
بس ڪي سنگه سڪ اڏري - نالڪ هر گن ڪاء.
- (۱۲) بس مليئي ستگور سڄي - جس اُتر هر ڪا ڪاري
بس مليئي ستگور پريئي - جن هومي وڃي ماري.
- (۱۳) سو گور ڪرڻ جو ساچ ڊرڙايو - اُڪت ڪتايو شيد ملايو
هر ڪي لوڳ اُڙ نهي ڪاوا - ساچر ناکر ساچ پيارا.
- (۱۴) اُنڌا آڏو جي لئيئي - ڪٿي ٻاڏر جاڻي
آپ مٿي مٿ هرجيئي - ڪٿي راهه پڇائي.
- (۱۵) گورو جنان ڪا اُنڌا - سڪ پي اُنڌي ڪرم ڪرين
اوڙ پاڻي چن آهڻي - بس چوڻو چوڻ ٻولين.
- (۱۶) برهم ٻنڌي سو ستگور ڪهيئي - هر هر ڪتا سڻايو
بس گور ڪٿي چاڏن پوجن -
ٻاٽ پندس بهه - ٻڌ س ڪرم سڏهه -
بس ٻن ڪي ڦر ٿوت نه آئي.
- (۱۷) وٽا سچ نام نل هيل - سو گورو پرهيل ڪهيئي
جاڪي واس بنا سوب سڙي - ناس چرڻ ليو رهيئي.
- (۱۸) ڪبير ماء وٺندڻ بهه گورو ڪي - جاني پرم نه جاء
آپ ڏي ڇهه ٻنڌ مهر - چيلي ديسي بهاء.
- راڳ، گروڙي، مڪلا
پنجوان، شيد (۱۴)
- راڳ، گروڙي، مڪلا
پنجوان، سڪندي
صاحب، اشتهدي
(۱۸)، سلوڪ
- راڳ، وڏهنس، مڪلا
چوٿان، وار (۲)
- راڳ، ڏناسري، مڪلا
ٻهلا، اشتهدي (۲۲)
- راڳ، سوهي، مڪلا
ٻهلا، چيت (۶)
- راڳ، رامڪلي، مڪلا
ٽيجا، وار (۱۰)
- راڳ، ملار، مڪلا
چوٿان، شيد (۳)
- راڳ، پراڻي، مڪلا
ٻهلا، شيد (۶)
- سلوڪ، ڪبير
صاحب، (۱۰۴)

۱. ڏک درد. ۲. جنهن تي پرمالما جي مهر ٿئي ٿي. ۳. ڪرم، ڏنڌا. ۴. سوهون.
۵. سڄي وات. ۶. ملين. ڪرڻي. ۷. مرضي. ۸. ڪوڙ. ۹. جاڻي ٿو. ۱۰. ڪهڙا. وسترو.
۱۱. شرڏا، پورم. ۱۲. ڏيو، ڪارايو. ۱۳. ڪوت، گهٽائي. ۱۴. هردي اُنڌر. ۱۵. سڄو
سوهون. ۱۶. وٺراهه. ۱۷. سيمگاري ٿي. ۱۸. مٿو ڪوڙايو. ۱۹. ٻڌڻ. ۲۰. چار.

ستگور سائين .

سري ڪرڻ ڪرنت صاحب ۾ ڪورو ڪي ڪور ڊيڙ يا ستگورو نه سڏيو وڃي آهي . صاحب-
صاف سمجهائيو آهي ته ڪورو کان سواءِ نه ڪيان ملي سگهندو ۽ نه ڪت ٿي سگهندي . ويڻ،
شاستر، پُراڻ ۽ پستڪ، سڀ اهو ڪارڻ ٿيا ته ستگورو بنا، نه رڻهائي راز کولي سگهجو ۽
نه مڪتي پراپت ٿي سگهندي . هيءَ سمجهائي ٿي ٿي وڃي آهي ۽ مها ڪيان آهي .
جنهنجي پوئاريءَ سان، رڻهائي سفر شروع ڪري سگهجي ٿو . انهيءَ سفر جي سڻا لاءِ،
پرماتما، پنهنجي شڪتيءَ جي ڪلا ۽ وحدت جي واڳ، ڪورو جي هٿ ۾ ڏس ڪئي آهي .
سڄي ڪورو بنا، پاڻي پڙهڻ يا ٻڌڻ نه ڪجي، ڪڪي يا اڏوري لڳندي، پاڻ پڻ ڄاڻوڻ
۽ ڪرم ڪانڊ ڀرڻ ۽ ايڪن ۾ پلائيندا، پاڪڻ ۽ ڪمٽ ختم نه ٿيندو، هر دو اوجھ ۽ نور
نه ٿيندو، من جي چمڪڻا دُور نه ٿيندي . سمجهه سُر ٿي نه ٿيندي، نار، منتر ۽ شبد نه
پاڻو، اڪيان جو اُنڌڪار قائم رهندو، بيشا جو ڪپڙو ٿي گذارڻ، چوراسي لڪه جو ٿيڻ جو
چڪر هلندو رهندو، جڳتي مڪتي پراپت ڪانه ٿيندي، سائينءَ جي وات جي سڏ نه
رهندي، ڏٺيءَ جو در ڦرلهي نه سگهيو ۽ نه وري ڪو ڪڏهين برهم نه پائي سگهيو . سو
سازڪ جي ترقيءَ ۽ ڪاميابيءَ کان، ستگورو بلڪل ضروري آهي، جو سندس قدم
قدم تي سار لهي، لوڏن ۽ جهاڪن کان بچائي، ڏڪن ۽ ڏڪن مان چٽائي ۽ آخر لڳ ڀڳ کان
وڏي آتم لڪر ۾ پهچائي . موڪش جي ڪنجي ڪورو ڌرت آهي، جنهن سان من جو منجهل
سٽ سمجهائي سگهيو ۽ دل جي ڪڙڪي کولي سگهجي . ڪوروس ٿي هريءَ جي دٿار
ٿاين پهچائيندي . وڃيل سڀڪ، پوءِ پاڻهي اندر ڏوڪي ويندو . صاحب پرماتما ۱۱

(۱) . پاڇهه ڪورو جڳت اوزانا - پولا چوٿان کائي
مڙ من جيوي سدا دک پائي - دَر ڪي خبر نه پائي .
واڳس پيرءَ ۽ مهلا
پهجا ۽ شبد (۸)

(۲) ڪورو ڪنجي ٻاهو ٽول - هِن ڪو نائِن چٽ
نائڪ ڪورو ٻن من ڪا طاق نه اگهڙي - اُور نه ڪنجي هٿ .
واڳ سارنگه، مهلا
چوٿان، وار (۱)،
سلوڪ مهلا دُوجا

ستگورو جي مهما اُپار آهي . ڪورو ۽ ڪوبند ۾ ڪوبه پيد ڪونه آهي . هو به برهم
۽ ٽنهن ڪري پرماتما ۽ ستگورو ڪي هڪ ڪري سمجهڻ ڪبي . ستگورو ۱۱
آهي اُڇ، اکر، اُپار، اُلاهه، اَلڪه، اُلهو، اُپلور، آد جڳادي، اُباسي، جنهن جو نه پورو

پتو پٽجي سگهندو ۽ نه اُٺل لهي سگهيو. ستگورؤ اُترجاهي ۽ ڇاٽي ڄاڻهار آهي. کيس ظاهري توڙي ڳجهين ڳالهين جي معلومت آهي. هو هميشه تريا اوستا ۾ رهي ٿو. جو پاڻ ٻولي سو پرميشر ٻڌي ۱ ٿوت ائين ئي ٿي پوي. ستگورؤ آهي سولهندن، پارکؤ، دانار، مهربان ۱ آس پڄايندڙ، مڻشا پوري ڪندڙ، پاپ ناس ڪندڙ، پاپي ۽ کي پوتر ڪرڻ وارو ۽ انسان کي ديوتا بنائڻ وارو. پاڻ ڪرنا ۱ پاڻ ڪرڻهار ۽ سڀ جو آڌار. ستگورو ۽ جي پيٽ ۱ پير ڪونه اهڙو سهرت، ڪلاوان ۽ شڪتيوان ڪونه آهي. سندس وس کان ٻاهر ڪڇ ڪونهي. جيئن وڻيس تيئن ڪري، جيئن چاهي تيئن ٿئي. سندس پرون ڪلا ۽ اٺل شبد سان سڄي سنسار جو آڌار ٿي سگهي ٿو. ستگورؤ بيڪ کي اُترومڪي ۽ ۾ آڻي، اُٺي ۽ اُٺي جا اشارا ڏياري، اُجهه ڳجهه سڀي ٿو، اڪل ڪلا ڏيکاري ٿو، اڪس جي ڪٿا ٻڌائي ٿو، اٽڪ لکائي ٿو ۽ اُڪر جي ڪم جو ڪيان ڏئي ٿو. اهو ڪيان پرم ڪس ئي پهچائي ٿو.

ستگورؤ هڪ مها نيرت يا پوتر آستان مثل آهي، جنهن ۾ سندس ڪيان دتاروان راشنن ڪري ۱ من جي مئل مٿائي سگهجي. ستگورؤ هڪ مٿين ۽ رٿن جو ساگر آهي، هيرون ۽ ماڻڪن جي کاڌ آهي ۽ لعلن ۽ جواهرن جو پُر پُر خزانو آهي. ستگورؤ گویا ڌرم جي ڌرتي آهي ۱ جتي اُمرت پرکي اُمرت جو ڦل پائبو. ڪيان جي کيتي آهي جتي پير ۽ پوتر ٿا جو بچ ڇڏي ۱ لام جو لاهرو لٿو. سچ جو سانڍو آهي جنهن ۱ سمٽ، سڪ، سسٽ، صدق، سندوش، سر پاوا ۽ سرد رشتي ۽ جا سڪا چڙن ٿا. ستگورو ۽ جي مهما جو پيد بوهما، روشنو، مهيش يا لاندريه پائي ڪونه سگهيا. ستگورو ۽ جو آکاڙو، هنن سڀني جي پهچ کان پري آهي، جتي نه آهي ٻاڙي نه هوا، نه ڌرتي نه آسمان ۱ نه ڏينهن نه رات ۱ نه ٿوڻ نه مان، نه آڪاري نه ناڪاري، نه سڪ نه دڪ، نه سسٽ نه اُسسٽ، سڀني پيدن کان خالي ۽ سڀني نگرن کان بيارو. ستگورو ۽ جو نواس اُتي آهي جتي خود اُڪر، اُڪوچر ايشور آهي. ستگورو ۽ جوڻ وڏاڙن ڳاڙهي کان ٻاهر آهن. سندس وصفون بيان ڪرڻ کان مٿي آهن.

ستگورو ۽ جو درس ڪنهن وڏي ڀاڱي ۽ کي ٿو نصيب ٿئي. ستگورو ۽ جو سنگ ۽ سڪيا فقط سڄي شيوڪ کي ملي ٿي، جنهن ۾ انسانيات جا اٽڪ موجود آهن ۽ اُسرڻ لاءِ آندا آهن، جنهنجي سڀاءُ ۾ صدق ۽ سڪ ۱ سچائي ۽ سچاڻپ، مڃتا ۽ مريادا، نياڳ ۽ ويراڳ جا سلا سمایل آهن. پوءِ سڪ ۱ ستگورؤ، پٽي هڪ پٽي ڏانهن چلمن وانگر ڇڪجن ٿا، ڇو نه ذات سچائي ذات کي. سڪ جي لوچ ۽ لائقي لازمي ٿي نه آهي نه ستگورو ۽ جو سامهون ٿيو نه آهي. پوءِ نه پٽي هڪ پٽي کان هڪ ۱ پري نه ٿيندا ۽ نيٺ پاڻ ۱ هڪ ئي ويندا. جدا هئا ڪٿي جو وري جيتري جدائي ڪن ۱ اهڙي شيوڪ لاءِ ستگورو ۽ مان، پيءُ ۽ پتر سمان آهي. جو شيوڪ ڪور پکتي ۽ ۾ سچو نشور رکي ٿو، ڪور شيوا ۾ مشغول رهي ٿو ۽

گور وچن جو من نڻ سان پورن پالن ڪري ٿو، سو هر نام جو منتر وٺي ۽ شيد جو گيان ڪرھڻ ڪري، اندرين جا رس ڦٽا ڪري ٿو، وڪارن کان ڪنارو ڪري ٿو، پرم ۽ بدن ٽوڙي، اوماڻا سان پرم جوڙي ٿو ۽ خلق کان خلاصو ٿي، خلوتخاني ۽ خدائي خمار آڻي ٿو. من مان ڪاموت ۽ ڪاشف ڪڍي سڀاءُ ۽ سينل رهي ٿو، دل جو ديوک ڇڏائي سڄي شيءِ سڄاڻي ٿو، اندر جو اندر ۾ ليعر پائي پاڻ پڇاڻي ٿو، چيتتا جي چوڏول تي چڙهي سرڙپ ۾ سرتي لڳائي ٿو، مڪتيءَ جو دروازو لنگهي پرم پد پائي ٿو ۽ آتما جي آغوش منجهان الڪ ۾ اُڏپ ٿي وڃي ٿو. اهڙي شيوڪ جي ٻڌوي دائر قائم آهي ۽ جهڙ مڙج جي چڪر کان آجي آهي. لائيءَ استٽيءَ تائين شيوڪ ۽ ستگور جي سهارو سان، ٻهجي سگهي ٿو. ستگوروءَ جي سرفرازي ۽ شيوڪ جي ٻهچ، پيمائش کان پري آهي. گورو رامداس صاحب فرمائين ٿا :

(۱) جو بولي پورا ستگورو - سو پرميسر ٿيا
سوتي ورتيا جگت مه - گهت گهت مڪر ٿيا.
راڄ بلاول، مهلا
چوٿان، وار (۱۲)

(۲) چن ستگور جاتا ٿن ايڪ پچانا - سوتي ورو هيا سکدانا
آتم چين پرم پد پايا - شيرا سرت سائي هي.
راڄ مارو، مهلا
چوٿان، سولهو (۱۵)

هتي اهو سمجهڻ ۾ ضروري آهي ته ستگورو سائينءَ جي راهه تي رهيو آهي پر پاڻ منزل مقصود نه آهي. هو ڏاڪڻ آهي پر چم نه آهي، لٽ آهي پر اڪ نه آهي، صلاح آهي پر پٽ نه آهي. ٻار پوڄائڻ لاءِ ستگورو، هڪ طريقو يا تڪنيو آهي، ٽر هو بنا ٽبرو آهي، سونهن يا سهارو آهي پر ٻار جي ٻهچ نه آهي. جتي رستو آهڙو ۽ اولاد اهو هوندو، جتي پنهنجا عضوا ۽ اندرون ۾ من ۽ ٻڏي يا سمجهه ۽ سرتي ڪم ڪري نه ٿا سگهن، جتي اودا ۽ اڳيان جو اواز اڳيان هڻجي ٿي نه ٿو، جتي ٽن جي لهس ۽ من جي مٿا هڻجي نه ٿي، جتي خام خيل ۽ خيالي جڻجڻ ستائين ٿا يا جتي جيون ياترا ۾ ڏڪا ۽ ٿاها لڪائي ٿا وڃن، اتي ستگوروءَ جو سهارو ۽ سات هتي ڏيندو، مرشد جي مٿ ۽ مهر آساني آڻيندي، گوروءَ جو آزمودو ۽ آتم جو ٽي رڃاڻي راهه روشن رکندي. ستگورو شيوڪ جي وويڪ جو رکوال ٿي، سڄيءَ سڙڪ تي هلائيندو، خامين ۽ خطائن کان بچائيندو، روڙا ۽ رندڪون دُور ڪندو، مشڪل آسان ڪندو ۽ سلامتيءَ سان وقت سر پار پهچائيندو. سو جهڙ ۽ جتن، آدم ۽ آبا سڀ شيرا ۽ ساقن، شيوڪ کي ڪرڻا آهن، باقي مدد مرشد مان ملندي. ٻار ٻهجي، شيوڪ کي ئي خود مرشد واري ٻڌوي حاصل ڪرڻي آهي. گوروءَ جي ڪنجيءَ سان مويي من جو قاع قبضي ۾ ڪري، آتما جو راڄ پاڻ پر پا ڪري، اڳتي هلا ٿو آهي.

ستگوروء جي ضرورت مهسوس ڪرڻ ۽ مهما ڄاڻڻ کانپوءِ سندس سڃاڻپ ڪرڻ سڀني لپڻ ڪئي. سچ ۽ جڙت جي پوري ڀڄاڻ پوڻ گهرجي، ڇو ته اڄ هر ڪو گهر جو ڏڪيل يا رڻل، گهڙو رڻا ڪهڙا، اڃا اداسي يا ٽيلا وستر پهري ۾ چار ڇيلا ڇائي گڏ ڪري ۾ پاڻ کي ڪرڻو سڏائي، جهانجهه جهنجوڻ وڃائي يا چو منتر جا چالا ماري، پرمانا ڏانهن پاسهون ڏيئي جي هام هڻي ٿو. ڇو پاڻ انڌو آهي سو ٻين کي ڪيئن وٺي ڏسندو؟ ڇو پاڻ ٻولنگن جو محتاج آهي سو ٻين جي پرداخت ڪيئن لهندو؟ ڇو پاڻ سڪڙو آهي سو پنهنجي سڪڙ کي ڪيئن ڏيندو؟ جنهن پاڻ نه پائي سو ٻين کي ڪيئن ٿار مان ٿاريندو؟ ڇو پاڻ حرص حراس جي هلاڪين ۾ هٿوراز ٻڙن هڻي ٿو سو اڳلن کي عشق اڪر ۾ ڪيئن آڻيندو؟ ڇو پاڻ پاڪڊ ۽ ڪوڙ ڪهت ۾ گهٽو پيو آهي سو ٻين کي سچ ڪيئن سڀي سگهندو؟ ڪوڙ ڪوڙ سان گڏو نه سچ ٿوروئي بچجي پوندو! تنهن ڪري ڪوروءِ امداس صاحب فرمائن ۱۱ :

ڪوروءِ جهان ڪا اٺلا - سڪڙي اٺي ڪرم ڪرين
اوڻ پائي چلن آڻي - نٺ چوڻو جڙت ٻوليئن.

راڳ رامڪلي، مهلا
نيجا، وار (۱۰)

ستگور آهو جو وڪارن ڇو ٿو رت ڪري، ڀرم، ٻڌن ۽ پاپ ٺاس ڪري، اڻ ڏسندو ۽ سرجهرو آڻي، اوڏيا دُور ڪري، ڪمٽ کي سمٽ ۾ بدلائي ۾ ڪوڙ مان ڪڍي سچ ۾ آڻي، پوک مان ڪڍي تياڳ ۾ آڻي، جيون پائرا جو پٽ ٻڌائي، هردي جي بهاس ٻجهائي، اندر ۾ سڪ ۽ شائتي آڻي، نام جو گيان ڏئي، پگتيءَ جو پندار بخشي، پوءِ ڇو پوئو لڳائي، رنگ رترو ڪري، جهڙو مڙج جي چڪر کان ڇڏائي، ڀرم پڌ تي پهچائي ۽ جگمگات ۾ چوڻي جوت ڪرائي. اهڙوئي ستگور سڃاڻي، سڪ کيس پوءِ پنهنجو پاڻ سنڀالي ٿو ۽ پيچو ڪري ٿو. نه کيس پئي ڏني ٿو ۽ نه سندس پٽ ڇڏي ٿو. سندس ٻلائي ٻڪڙي، پٺ پوي ٿو. پوءِ پٺيان وري ڪونه ٺهاري ٿو. ڪوروءِ امداس صاحب فرمائن ۱۲ :

جس مليئي من هوڻ اٿند - سو ستگور ڪهڙي
من کي ڏيڏا پس جاء - هر ڀرم پڌ لهيئي.

راڳ ڪوڙي، مهلا
چوڻان، شبد (۱۴)

اهڙو ستگور سچو آهي. اهڙو پارڪ پورن پارڪو آهي. اهڙو وڻند شفا ڏياريندو، ڇو ته کيس مرض ۽ دوا، ٻنهي جي پوري پورڙ آهي. اهڙن ستگورن جي پٺيان سچو سنسار لڳندو ۽ سڀ اُمت ڏندا ۽ فنا ٿيندي، جيئن پوئو ڪُن مٿان، ماکوڙا مٺاڻ مٿان ۽ پٽيگهه مٿان ۽ عاشق معشوق مٿان. بنا ڪوت جي، بنا سرچ جي ۽ بنا ٻپ ٻاءِ جي، رڳو توڪل جي ٿرهي ٿي. باقي اهڙا جهڙا ٻاوا ٻانڀڙ ۽ ساڌو فقير نه پنهنجي پٽ پوڄا ۽

سڪڻي ناموس لاءِ ڪنهن پيا ٿرڻ ۽ ٿرڻ نه آهي خود انهن جو نيتارو ۽ نه وري ٿيندو انهن جي سڪڻ، شيرڪن جو. اهي پاڻ نه ٻڌي مرندا پر پاڻ سان گڏ ڇيٽن چائين ڪي به ٺهڙي ناس ڪندا. ڪبير صاحب فرمائيو آهي ته وچ ڇڙو لٽي ۽ اهڙن ڳورن جي ماءُ جو به مٿو ڪوڙائو گهرجي. جن اهڙن ٻاڪنڊي ٻاٻن کي جنم ڏنو، ڏرڻي ۽ ٿي اچڻ وڌاڻ، شاسترن جو ڪنڊن ڪرايو ۽ سنگت جي ستيا ناس ڪرائي:

ڪبير ماءُ هوندي ٺهڙو ڪري - جاني ٻڙ نه جاءِ
آپ ڏيئي ڇهه بيد مهه - ڇيلي ڏيئي آهه
صاحب ۽ (۱۰۴)

هر ڪو سڏ ڪندو آهي ته مان ڇمدي ڄام هجان ۽ استاد ٿي استاد ٿي ٻڪاريان ۽ مرشد ٿي مرشد ٿي ماڻهيان يا گورو ٿي گربائي ڪمايان. اها ترشنا اهر پاڻ جي بنياد تي ٿيندو آهي. اهر پاڻ تي گربائي اهڙي اڏي سگهجي، جهڙو واريءَ مٿان ڪوٽ. صديءَ جي شش پنجڻ بنا، نه اهر پاڻ جي ڇڙ ڪٽي ۽ نه گربائي حاصل ٿيندي. ڪو هڪ واريءَ هوندو سڄو شيرڪ پنجڻ، اهرڪار جي اوت ڇڏي، نهٺائيءَ، اماڻيءَ، نمڙا ۽ ٺٽڙا جو آسرو وٺي، ٽن ۽ ڏن سان، سڱورو ۽ جي، ستن جي ۽ سماج جي اشڪام شهرا ڪري، نه رڻو ڇاڻي راه، جون مڙهي اڻڇڙون ٻڌو وٺن، ڏيري ڏيري پر ٻاڻو ڏاڍو اچي سندس ٻليءَ پون. مرشديءَ جي ماڳ تي ئي ”مان“ مڙندي، مان ماري مرشد ملندو ۽ مرشد معرفت ۽ مالڪ سان ملاقات ماڻهي. ”مان“ مڙهي ئي مڪسوس ٿيندو ته مان مرشد آهيان ۽ نه مرشد، مان مرشد ملي ته مالڪ ۽ مان وڃي ملان. پهرئين ڏاڪي تي پهر رڪڻ کان پوءِ ئي پهرئين ڏاڪي تي پهچڻ جي آخرين اميد رکي سگهجي ٿي. پر جي ڪو هڪ ۽ هيس هڪ سبب، سڌو پهرئين ڏاڪي تي ٺهڻ جي ڪوشش ڪندو ته پنهنجا هڏ گڏ ڇڏندو ۽ پوءِ پهر ۽ ٻئي هٿ کان به لاچار ٿي پوندو. قدم قدم سنڀالي وڪ وڌائڻي آهي ۽ مقرر منزل تي پهچڻو آهي. اهو آهي صاحب جي سکيا جو سنهيو، پاڪ پيغام.

نهن ڪري اي بددا، صدق، بيڪ ۽ سچائيءَ سان، مڃتا، مرم ۽ مريدان سان، مرشديءَ جي موزري ڪماء، نه من مرشد جي منظور نظر مٿان مري، نه من مالڪ جي مهر جو مٿان مينهن وري. مالڪ نه منڊ کان ئي مريد لاءِ مشتاق آهي ۽ مرشد معرفت ملاقات لاءِ مائندو آهي. رڳو مريد ”مان“ ماري ته سڀ پريان پڌ پائي، پنهنجي بيوي پاڻ ۾. ٻائي ٻڄاڻا پسندو پاڻ ۾ ته مان مريد آهيان، مان مرشد آهيان ته مالڪ به مان پاڻ آهيان. ٽڙهين ٿيندو هوس جو ئي ئي جدا ٿي ڏنم. هاڻي سڌو سڌو آهيان نه.

ٿيئي هڪ ٿا ڏسڻ ۾ اچن. اهو از غيبي اسرار هو جو مالڪ پاڻ اچي ديه ۾ ديسو ڄمايو هو ۽ من معرفت ۽ مرديءَ ۽ مرشديءَ جا ملاڪڙا مڃايا هئا. هيڪر پاڻ سان پاڻ ورائي ڏسان ٿو ته اهو هڪڙو ئي هفت، خياليءَ جا خيال ڏيکاري رهيو هو، ٿيئا رنگ رچائي رهيو هو، ڏويت جي ديار وڃي رهيو هو ۽ هاڻي اڏويت جو اظهار ڪري رهيو آهي. ٿيئا وحدت جي وهڪ ۾ وهي کان پوءِ، مريد موت ڪيئن کائي ۽ مرشد، مرشدي مٿان ڪنهنجي هلائي؟ ٿيئي هڪ هئا، هڪ ئي ويا ۽ اکڏ ٿيند ۾ آست ٿي ويند.

اڪثر طور، سڪ چاهيندو آهي ته ڳورو يا سنگورو، ديه ڌاري ۽ موجوده هجي ته سندس چرلن ۾ ويهي، ٿل ڪجي، حال اورجي، سڪيا پرائجي، اشرواد ولجي ۽ پاس پئجي. جيئن ٻار، ماءُ پيءُ جي سڏيءَ سار سڀال هيٺ رهي، ٿلجي ڏڙجي ٿو يا شاگرد استاد اڳيان ويهي، اڀياس ڪري، مشق پچائي، وڌيا يا هٿ پرائيندو آهي. ٿيئن ٿيئي سڪ سنگورو ۽ معرفت، پنهنجون شيڪاڻون ۽ سندن دُور ڪرائيندو آهي، نصيحتون وٺي عمل ۾ آڻيندو آهي، معيادي آزمائش ۽ ڪسوٽين مان لنگهندو آهي ۽ ٻار ٻار ڳوروءَ جو رمزون ۽ راز سڃاڻي، پريڪشائن مان پاس پئي، آلمڪ آزادي حاصل ڪندو آهي. پر ڪي الله لوڪ، مسٽ فقير، ملڪ ۽ درويش، اهڙا به ٿيندا ويا آهن جي وچوارن وسيلن کي وائجي، سڌو سائينءَ جي سُرئيءَ ۾ لڳا ويندا آهن. انهن جو موليل، مالڪ به آهي ته مرشد به آهي. جهڙوڪ ڳورو ٿانڪ جن جي موجوده مرشد جي، مالڪ کي ڪا معامليت آهي؟ وري ڪي سڪ قدرت مان، زماني مان، جيون مان يا ڌارمڪ شاسترن مان سکياڻون وٺي، اڀڪاٽ ۾ اڀڪو ٿي، آخر ڪيان جو اٿي ٿي، ٿرت نگر جا ٿراسي اها آهن. مثلاً، ڏهين پادشاهي، ڳورو ڪوبند سنگ مهراج جن، سڪن کي ڪروگرٽ کي، سنگورو مڇڻ لاءِ هدايت ڏني هئي. مطالب ته جتان سڪيا ملي سگهي ۽ رڳو جاني سفر سڦلو ٿي سگهي، سوئي سنگورو آهي. چئبو ته وٺجيءَ جا رنگ نيارا آهن. سڄي سڪ جي سامهون، سنگورو ٿي، ڪڏهين ڪهڙي رڳ ۾ اچي ته ڪڏهين ڪهڙي رڳ ۾. پر آهي اهوئي رڳو ٻڌاري جو رنگ ٿو مچائي. رڳو من رڳو ٻي ڪهڙو اچو اڄل هجي، ڳورو هر رنگ لکي.

(۴) سنگوریم صدق۔

(۱) ستڱور ڇڻي ڏيائيا - سي ڪوڙن سَراڙِي

ستگور جنبي ٽالپا - سي برپت اگهائي

ستگور جي ڏيائيا - ٽن جبر ڏر ٺاهي

۴۳ جن ڪٿڻ هوندا ڪر. پاڻ هر - سي سٽگرڙ پٿري ٻاهي

من انتہی الٰہی مکہ اُجلی - ہر دو گھنٹہ پڑھنی چاہی .

[سری راجہ، محلا چوٹان، وار (۱۴)]

(۲) لَدِ سِدِّ رَدِّ هَر هَر مِیْرِ - جَنر پَدَارَت کَهر گِیَیْرِی

لاہ، گروت خوشیستان رنگہ راوی - جو گرو لاکا پانی جیہ

درس پيڪٽ يعني ٻُڌينَ - سڄل اڌاري ٻائي مڙي

اُمر اُگڇو سوامي اُٻا - گور ڪر ٻا ٿي سچ ڏاٻي جيئڙ

جا گئے کرجھ سرب اپائی - وڈ پاگی دوسن کر ورا ہائی

اُڄ آهار اُڳوڇر لانا - اوھ مٺل مٺورو ڊيکائي ڇيڻ

گھر گھیرا امرت نام لیرا - مُکت پیا جس رنج و سیرا

گور بدن نں کی سگلی کا ئی - جن ناک سہج سما ئی جیٹہ .

[راجہ مانجھہ، محلا پنجوان، شہد (۱۶)]

(۳) گور مہری پوچھا گور گوہند۔ گور میرا ہار ابرہم گور پگسوات

گور میرا دایو اَلْکَ اَیْیُو - سوب باوج چسرن گور شیو

گور بن اؤر ناھي مي لانء - اُن دن چھ گور گور نانء۔ (۱.۱.۲۰)

۱. فائز رکن ٹا. ۲. سب زندرون. ۳. شرن اچن ٹا. ۴. هن لوک ہر. ۵. ہر لوک ہر.

٦. عزف : مانج پائين ٿا . ٧. توڙيائون ٨. اڏڙهن سڏائون . ٩. وڌائون . ١٠. ٻولڻ .

۱۱. جُولهين تا ۱۲. آپاڻ، طريقا، تجویزؤن ۱۳. بي اُنس، اُپار.

گور ميرا ڪيان گور رديءَ ڏيان - گور ڪريال پُر ڪه پڪوان
 گور ڪي سرڀ رهڻ ڪر جوڙ - گور وُ بنا مڃي ٺاهي هور
 گور هوڻ ٺاري پو ٺار - گور شيوا جر نسي چٽڪار
 انڌڪار مه، گور منتر آچارا - گور ڪي سڌڪه سڌڪا
 گور پورا پائيءَ وڏ پائي - گور ڪي شيوا دؤ ڪه نه لائي
 گور ڪا شبد نه مڃي ڪوء - گور ٺاڪ ٺاڪ هر سرء.

[راڳم گونڊ، مڪلا پنڃوان، شبد (۹)]

(۴) اڳي دٻڪڻ گور درسر - گور چرڻي مٿا
 پٿري مارڻ گور چلدا - پکا ڦيرڻ هٿا
 اڪال هور رديءَ ڏياندا - دن وٺڻ جهٽا
 مٿن چڏا سڌڪا اٺاڻو - پرواسي گور سمرڻا
 گور بخشي نام نڌان - سڀو دڪه لٿا
 پوڳه، پڻجه، پائيهر - پليءَ نام اڪٿا
 نام ڏان لڻان ڍوڙ - سڌا ڪر هه گور ڪٿا
 سهڻج پيا پر پايا - جر ڪا پو لٿا.

[راڳم مارو، مڪلا پنڃوان، وار (۲۰)]

(۵) ستگور ميرا پيمهتاج - ستگور هيري سڃا ساج^۱
 ستگور ميرا سيس ڪا داتا - ستگور ميرا پُر ڪه پڌاتا^۲
 گور جڻسا نه پي ڪو ديو^۳ - جس مستڪ پاڪ سولاگا شيو^۴. (۰.۱.۰)

۱. پيو ڪو. ۲. جهاز. ۳. روشنائي. ۴. ٿري ٺار ٻون ٿا. ۵. وڃن، سڃا، حڪم. ۶. رات.
 ۷. آهر پاڻ، مان مان. ۸. مڙج ڪريو. ۹. بي اُنڪ. ۱۰. ڪيان. ۱۱. ٿاڪ، سينگار. ۱۲. ٿل
 بخشيديڙ. ۱۳. ديوتا.

ستگور ميرا سرب پرتوالي - ستگور ميرا مار جيرا لاي
 ستگور ميري كي وڌ ٻائي - پُرگت پي هِي سِي لائي
 ستگور ميرا ٿاڻا نَسَاط - ستگور ميرا گهر ديشاڻ
 ستگور كي هِي سد بل جايا - پُرگت مارڻ چن ڪر دڪلايا
 چن ڪور شيوا بس پُونه پيا پي - چن ڪور شيوا تن ڏک نه سنڀالي
 لالڪ سوڌي سمرن بيد - پار اهرم ڪور ناغي پيد.

[راڳ پير، مڪلا پنڃوان، شبد (۲۴)]

- (۶) چنان ستگور رس ملي - سي پوري پُڙ ڪَ - چاڻ
 ڪور مل پوڄل لنگهه پي - درگه - بس پيرواڻ
 لالڪ ٿي مڪر اوچي - ڏن اچي شبد نيشاڻ.
- (۷) ديولي تسهي نور ملي - چن پورا ڪور ليا
 لالڪ ٻڌا گهر تھان - چئي مرن نه چنم چرا.
- (۸) ستگور ميرا وڌ سمر ل - جيئ سَمالي ٿان سڀ ڏک لقا
 چننا روڪ گئي هِي پيرا - آپ ڪري پرتال جيئ.
- (۹) ستگور پي پڇ پڇ پڇ - اها ڪرڻي ساڙ.
 ستگور ڪر ٿي ڪري - شبد سوار ٿهه اڙ.
- (۱۰) ڪور ڪا اچن سدا اُٻاسي - ڪور ڪي اچن ڪتي هر قاسي
 ڪور ڪا اچن جيئ ڪي سنگ - ڪور ڪي اچن چي وڃي رام ڪي رنگ.
- (۱۱) ستگور درس اُڻ نوازي - ستگور پيت هوم ماري
 ستگور سنگ ناھي من ڏولي - اهرن باڻي ڪور مڪر پراي.

۱. سنڀال لھي ٿو. ۲. ظاھر. ۳. بل. ۴. نور ٻن چرو. ۵. درٻار. ۶. ويڙهي. ۷. ستائي. ۸. ڪشت ٿي. ۹. ڪرلوي ڪرلھيا آھن. ۱۰. پرتيُون. ۱۱. ڪھاو، فرق. ۱۲. قبول ٻن ٿا. ۱۳. اُھڻ شبد. ۱۴. پيدا ٿي ٿي. ۱۵. چھڻو. ۱۶. اُند اچڻ جي. ۱۷. مڙ. ۱۸. اُندر پر باد ڪريان ٿو. ۱۹. پناھ وٺ. ۲۰. سڃو. ۲۱. ٺھڻ، قائم. ۲۲. واسنن جي باھ. ۲۳. دُور ڪٿي آھي. ۲۴. چٽڻ، پڪندڙ.

- (۷۰) (۱۲) سڦل جنم - هرووي پرواڻا
 ڳور ٻار برهم - نڪت ڪر چاڻ.
 (۱۱۲) (۱۳) اُن ڏن ڇم ڪورڙو ڳور نام - ٽالي سڌ ڀڄي سڳاي ڪام
 دوسن دٻڪ سڀل من ڀڄي - جنم جنم ڪي ڪاڙو ڪڙي.
 (۱۴) ڄا ڪي من - ڳور ڪي پر ٿي
 بس جن آوي - هر پر پ ڇيت.
 (۱۵) اُوڏ اُٺل ٽن ٽن ڪر مندور - ڇهه ڏس ٽاٺ ٺهيو
 ڪه ڪير ڀڙ ساڳو ٽن ڪر - عي ستڳور اوت ٺهيو.
 (۱۶) ٻن ڳور ڪو نه رنڱيڻي - ڳور ملهين رنڱ ڇڙاڙ
 ڳور ڪي ڀڄي ڀاء جو رلي - صفتي سچ سماء.
 (۱۷) ڀورا ستڳور ڀيتيا - سڦل جنم همارا
 لام ٿوري ٿڌ ڀايا - پري اڪت پندارا.
 (۱۸) ڳور سر ٽائي جوڙ نه ساڪي - دُٺ نه سڪي سمنائي
 اوک ٺاڪ نرنجن رائي - نريڻي سڦل ٺو لائي.
 (۱۹) ٺاڪ ستڳور سو ڏن سنهيا - جو جيئ مهه رهيا سماء
 رنڱ ٿي ڪا اُڪلا - ونهني ڇوڙي ڇوڙا.
 (۲۰) اُٺا ستڳور سرتي ڀائي - جس مستڪ هر لڪ ڀايا
 جن ٺاڪ ٻلهاري ڳور آڻي ونه - جن ڀرم ڀلا مارو ڀايا.
 (۲۱) ستڳور ملهين - نه سها ڄائي
 ڪس هڻ ڀڙ ڇو - دُجا ندر نه آئي.
 (۲۲) ڀڳو ڳور ڀڳي - ڀڳو
 نامدو شيد (۱)

۱. نزدڪ. ۲. رات. ۳. سڦل ٿيڻ. ۴. ڀاپ ڪنا. ۵. ڀروسو. ۶. هي سر بر
 ٻيٽا ۽ ٺاڻي آهي جنهن کي ڪال روپ چوڌاري ويڙهي ويڙو آهي. ۷. ڀڙو. ۸. ڀرم.
 ۹. مهو. ۱۰. ٺهاري. ۱۱. عطا ڪيو آهي. ۱۲. ڄام، بيهڻ. ۱۳. سچو سون.
 ۱۴. ڏينهن ڏينهن وڌندو ٿو وڃي. ۱۵. ڀرم سنسا. ۱۶. نظر ڀر.

- (۲۲) پُرِه و چينيان پي مله - جي ستگور لاکه ساچي پائي
ستگور سدا ديال هي - اؤگن شبد جلائي .
- (۲۳) چن کٽ ستگور پيتيا - سي هر کيرف سدا کماء
اچنس هر نام ن کسي من و سيا - سچي شبد سماء .
- (۲۴) چاري کنڊا سوڌ پيا پائي - وڻ ستگور ناهي جاء
وڻ پاڳي گور پيا پائي - هر هر نام ڌاء .
- (۲۵) سمر سمر گور ستگور آندا - سگلا دؤک مٽايا
تاپ روگ گهي گور اچي - من اي ڦل پايا .
- (۲۶) هردي نام وساهه - گور پيني گور وڻ ڌا به
گور پوري سچ كهيا - سر سر سچا لهيا .
- (۲۷) گور آندي بلهاري - چن پورن پچ مراري
من چنڊيا ڦل پايا - پرپ آندا سدا ڌايا .
- (۲۸) سرب سکا کا دانا - ستگور لاکي سروي پائمي
درسن پيتا هروند آندا - دؤک کيا هر گانيجي .
- (۲۹) سڀ گو آکي آڻا پائي - گور ئي بهي سو جان
جو پيڏي سي اڀري پائي - شبد سچا نيشان .
- (۳۰) گور ڌرم کچ اچ نه آو - اٺه اچي نول کرڻي
چاڏ سڀانپ سجر نانک - لاگور گور کي چرڻي .
- (۳۱) گور سڪ ميس - چلٽ گور چالي
جو گور کهي سروي پل مانه - هر هر کتا نرالي .
- راڳ وڏهنس، مڪلا
نيچا، چنس (۴)
- راڳ وڏهنس، مڪلا
چوڻان، وار (۱۶)
[ملوڪ مڪلا نيچا]
- راڳ سرورن، مڪلا
پنجوان، شبد (۲)
- (۴۳)
- (۵۲)
- (۱۹)
- (۸۹)
- راڳ سرورن، مڪلا
پهلا اشعدي (۹)
- راڳ ديو گنداري،
مڪلا پنجوان، شبد (۹)
- راڳ ڌاسري، مڪلا
چوڻان، شبد (۴)

۱. پتي پرماتما، ۲. وڇڙيل، ۳. ڳولهي ڏٺيون آهن، ۴. ٽپ، ۵. مرض، ۶. سکيا وٺي ٿو.
۷. رٿو پيو آهي، ۸. پار پئي ٿو، ۹. لندرين تي قبضو، ۱۰. کڻي يا چئي پٽاندڙو.
۱۱. فائد يمد، ۱۲. خاص، قلدانڪ.

- (۳۲) ٻڌج سڱ ڪور ئي چوڻي - دؤڪ آر راکڻ.
 رديج پرگاس پرگت پيا - نس باسڙ جاگڻ.
 (۳۳) ٻڌگل. ٻرٻٻ ٻار ٻڙي - گل چتر ٻڌڻا.
 آنڌلي ٻرڻوڻ سوجهيا - ڪور ٻيٽ ٻيٽا.
 (۳۴) ٻڌڻا سڱور ڌر ٿيري - ڪر ڪر ٻا راکڻ جن ڪيري.
 ڪه. نانڪ نس ڪور ٻلهاري - ڇاڪي سمن ٻڌج سواري.
 (۳۵) ڏنڌا ڏاؤڻ ره گئي - من مه، شيد آنڌ.
 ڏرجن ئي ساڃن پئي - پيئي ڪور ڪور ڏروند.
 (۳۶) جئسا سڱور سڻيدا - ٿسو هي مي ڏيٺ.
 وڃڻا ميلي ٻرڻو - هر درگه. ڪا ٻيٽ.
 (۳۷) ٻڌ ڏر شيوڙ ڏر وڃائي - اوه درگه ٻڌي سڱور ڇڏائي.
 هڙمي ٻڌن سڱور ٿوڙي - چم چنڊل چلڻ نه دينا هي.
 (۳۸) ڪور ڪي داند نه مڻي ڪوئي - جس بخشي نس ٿاري سوئي.
 چنڊ مرڻ ڏک ٿيڻ نه آوي - من سو ٻر ٻر اُٻاڙا هي.
 (۳۹) ڪور ئي ٻڌج ٿان ڏر سوجهي - نام و هڙا ڪڪ ڪڪ ٻڌج.
 سڱور شيوي ڪي وڏيائي - ٿرشنا بؤڪ گوائي هي.
 (۴۰) جو آبا سو سڱو جاسي - دؤجي پاء ٻاڏا جمر قاسي.
 سڱور راڪي سي جن آري - ساچي ساچ سڃائي هي.
 (۴۱) ٻرگتيا سؤر نس مٽيا آنڌارا - اکيان مٽيا ڪور رتن آٻارا.
 سڱور ڪيان رتن انس پاري - ڪرم ملي ڪن پائي هي.
- راڳ - ٻلاول، مھلا
 ٻڌجوان، شيد (۳۲)
 (۳۷)
 راڳ - گونڊ مھلا
 ٻڌجوان، اشتهدي (۸)
 راڳ - رامڪلي، مھلا
 ٻهلا، ڏکڻي اونڪار
 (۳۶)
 راڳ - رامڪلي، مھلا
 ٻڌجوان، وار (۱)
 راڳ - مارو، مھلا
 ٻهلا، سولهو (۱۶)
 (۱۲) ۱
 راڳ - مارو، مھلا
 ٽيجا، سولهو (۱۳)
 (۱)
 راڳ - مارو، مھلا
 چوٿان، سولهو (۱۰)

۱. ٻڌج وڪار. ۲. راڳ ۽ ڏيٺش. ۳. ٻر ۽ ٿر. ۴. راند. ۵. ڏيٺن. ۶. ڇڙو. ۷. ڪيان ڏي ٿو. ۸. ٿيئي لوڪ. ۹. اندڙڪا. ۱۰. ٻڌڪا. ۱۱. دشمن. ۱۲. ٻهلا ٻڌڻو. ۱۳. وڪارن پاسي وڃڻ. ۱۴. ويجهو. ۱۵. ٻيٽ ٺهڻو. ۱۶. بسا، ڪانسراء. ۱۷. وڙهن پيا. ۱۸. سؤرڇ. ۱۹. راند. ۲۰. اموڪ.

(۴۲) ستڙو آڱري سڀني ڀيٽ ۾ - جي ستڙو ساڄي ڀاڙي

آپی دیا کرھہ پرپ دانی - زانک اُلکے سماوی۔

(۴۳) مَنْ كُنْ بِمَرْمِ يَوْمِ بَهْ ذَاوِي - نِلْ كَهْرُ لَهِي وَاسَا هَائِي

گور آنکس شبد دارو سر دارو - گهر مدر آت و سائیتی.

(۴۴) گرم هروي نسان ستگور پائيئي - وٽا ڪرڻي پاپا نه جاء

ستگرز ملیعتی کدو - ونیتی - جان هر کی هو رضاء

(۴۵) ابن سبک‌گور کہی نہ، پاؤ - من ویکھ کر پتیا

ہر گربانی ستگور پائیئی - پئی سہج سپاء ۔

(۴۶) ھم ۛہ پاپ ڪڍي اُڀاڙي - ڪور ڪاڻي ڪٽ ڪٽي

هر هر نام د پټو اوځد - جن نالک پټت^۶. پټیت^۷.

(۴۷) گور گئی چرک - من ماہ و ساء

دک. الیرا - اُنْدِرَهْ - جاء

آپي سڃا - لکي ملاء.

(۱۴۸) اُور ی پساگ گور ہائیتی - اپاء کتی نہ پایا جا

ستکر نی سہج اچھی - ہڑمئی شبد جلاء :

(۴۹) پندھیجے بستک مرگے پورنگے گنجر میں -

۱۳
۱۴
۱۵
۱۶
۱۷
۱۸
۱۹
۲۰
۲۱
۲۲
۲۳
۲۴
۲۵
۲۶
۲۷
۲۸
۲۹
۳۰
۳۱
۳۲
۳۳
۳۴
۳۵
۳۶
۳۷
۳۸
۳۹
۴۰
۴۱
۴۲
۴۳
۴۴
۴۵
۴۶
۴۷
۴۸
۴۹
۵۰
۵۱
۵۲
۵۳
۵۴
۵۵
۵۶
۵۷
۵۸
۵۹
۶۰
۶۱
۶۲
۶۳
۶۴
۶۵
۶۶
۶۷
۶۸
۶۹
۷۰
۷۱
۷۲
۷۳
۷۴
۷۵
۷۶
۷۷
۷۸
۷۹
۸۰
۸۱
۸۲
۸۳
۸۴
۸۵
۸۶
۸۷
۸۸
۸۹
۹۰
۹۱
۹۲
۹۳
۹۴
۹۵
۹۶
۹۷
۹۸
۹۹
۱۰۰

ہیچ پڑت سچل ہ ہی د ہی - گور متگور پاپ نوارہی ۔

(۵۰) جہڑ^{۱۵} جھکڑ^{۱۴} ارہاڑ^{۱۷} - وھن لکسری

ستگور سٹہ اَلَاء - اِیڑی دُپا ناہ یو۔

واپڻ ۾ ڪاري، محلا

چونان، جیٹ (۴) ۱

۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰

چوتان ■ مشجد (۶)

۱۰۱. ملا، محلا نیجا،

اشتمدی (۱)۱

$$P(\delta)$$

راڳ ڪانڙا، محلا

چوتان، شبد (۵)

راجہ پریانی، حلا

٢١٢

٢١٣

٢١٤

٢١٥

٢١٦

٢١٧

٢١٨

٢١٩

٢٢٠

٢٢١

٢٢٢

٢٢٣

٢٢٤

٢٢٥

٢٢٦

٢٢٧

٢٢٨

٢٢٩

٢٣٠

٢٣١

٢٣٢

٢٣٣

٢٣٤

٢٣٥

٢٣٦

٢٣٧

٢٣٨

٢٣٩

٢٤٠

٢٤١

٢٤٢

٢٤٣

٢٤٤

٢٤٥

٢٤٦

٢٤٧

٢٤٨

٢٤٩

٢٥٠

٢٥١

٢٥٢

٢٥٣

٢٥٤

٢٥٥

٢٥٦

٢٥٧

٢٥٨

٢٥٩

٢٦٠

٢٦١

٢٦٢

٢٦٣

٢٦٤

٢٦٥

٢٦٦

٢٦٧

٢٦٨

٢٦٩

٢٧٠

٢٧١

٢٧٢

٢٧٣

٢٧٤

٢٧٥

٢٧٦

٢٧٧

٢٧٨

٢٧٩

٢٨٠

٢٨١

٢٨٢

٢٨٣

٢٨٤

٢٨٥

٢٨٦

٢٨٧

٢٨٨

٢٨٩

٢٩٠

٢٩١

٢٩٢

٢٩٣

٢٩٤

٢٩٥

٢٩٦

٢٩٧

٢٩٨

٢٩٩

٣٠٠

٣٠١

٣٠٢

٣٠٣

٣٠٤

٣٠٥

٣٠٦

٣٠٧

٣٠٨

٣٠٩

٣١٠

٣١١

٣١٢

٣١٣

٣١٤

٣١٥

٣١٦

٣١٧

٣١٨

٣١٩

٣٢٠

٣٢١

٣٢٢

٣٢٣

٣٢٤

٣٢٥

٣٢٦

٣٢٧

٣٢٨

٣٢٩

٣٣٠

٣٣١

٣٣٢

٣٣٣

٣٣٤

٣٣٥

٣٣٦

٣٣٧

٣٣٨

٣٣٩

٣٤٠

٣٤١

٣٤٢

٣٤٣

٣٤٤

٣٤٥

٣٤٦

٣٤٧

٣٤٨

٣٤٩

٣٥٠

٣٥١

٣٥٢

٣٥٣

٣٥٤

٣٥٥

٣٥٦

٣٥٧

٣٥٨

٣٥٩

٣٦٠

٣٦١

٣٦٢

٣٦٣

٣٦٤

٣٦٥

٣٦٦

٣٦٧

٣٦٨

٣٦٩

٣٧٠

٣٧١

٣٧٢

٣٧٣

٣٧٤

٣٧٥

٣٧٦

٣٧٧

٣٧٨

٣٧٩

٣٨٠

٣٨١

٣٨٢

٣٨٣

٣٨٤

٣٨٥

٣٨٦

٣٨٧

٣٨٨

٣٨٩

٣٩٠

٣٩١

٣٩٢

٣٩٣

٣٩٤

٣٩٥

٣٩٦

٣٩٧

٣٩٨

٣٩٩

٤٠٠

٤٠١

٤٠٢

٤٠٣

٤٠٤

٤٠٥

٤٠٦

٤٠٧

٤٠٨

٤٠٩

٤١٠

٤١١

٤١٢

٤١٣

٤١٤

٤١٥

٤١٦

٤١٧

٤١٨

٤١٩

٤٢٠

٤٢١

٤٢٢

٤٢٣

٤٢٤

٤٢٥

٤٢٦

٤٢٧

٤٢٨

٤٢٩

٤٣٠

٤٣١

٤٣٢

٤٣٣

٤٣٤

٤٣٥

٤٣٦

٤٣٧

٤٣٨

٤٣٩

٤٤٠

٤٤١

٤٤٢

٤٤٣

٤٤٤

٤٤٥

٤٤٦

٤٤٧

٤٤٨

٤٤٩

٤٥٠

٤٥١

٤٥٢

٤٥٣

٤٥٤

٤٥٥

٤٥٦

٤٥٧

٤٥٨

٤٥٩

٤٦٠

٤٦١

٤٦٢

٤٦٣

٤٦٤

٤٦٥

٤٦٦

٤٦٧

٤٦٨

٤٦٩

٤٧٠

٤٧١

٤٧٢

٤٧٣

٤٧٤

٤٧٥

٤٧٦

٤٧٧

٤٧٨

٤٧٩

٤٨٠

٤٨١

٤٨٢

٤٨٣

٤٨٤

٤٨٥

٤٨٦

٤٨٧

٤٨٨

٤٨٩

٤٩٠

٤٩١

٤٩٢

٤٩٣

٤٩٤

٤٩٥

٤٩٦

٤٩٧

٤٩٨

٤٩٩

٥٠٠

٥٠١

٥٠٢

٥٠٣

٥٠٤

٥٠٥

٥٠٦

٥٠٧

٥٠٨

٥٠٩

٥١٠

٥١١

٥١٢

٥١٣

٥١٤

٥١٥

٥١٦

٥١٧

٥١٨

٥١٩

٥٢٠

٥٢١

٥٢٢

٥٢٣

٥٢٤

٥٢٥

٥٢٦

٥٢٧

٥٢٨

٥٢٩

٥٣٠

٥٣١

٥٣٢

٥٣٣

٥٣٤

٥٣٥

٥٣٦

٥٣٧

٥٣٨

٥٣٩

٥٤٠

٥٤١

٥٤٢

٥٤٣

٥٤٤

٥٤٥

٥٤٦

٥٤٧

٥٤٨

٥٤٩

٥٥٠

٥٥١

٥٥٢

٥٥٣

٥٥٤

٥٥٥

٥٥٦

٥٥٧

٥٥٨

٥٥٩

٥٦٠

٥٦١

٥٦٢

٥٦٣

٥٦٤

٥٦٥

٥٦٦

٥٦٧

٥٦٨

٥٦٩

٥٧٠

٥٧١

٥٧٢

٥٧٣

٥٧٤

٥٧٥

٥٧٦

٥٧٧

٥٧٨

٥٧٩

٥٨٠

٥٨١

٥٨٢

٥٨٣

٥

راجہ، پریا ائی ۔ مہلا

٢(٧) لیجا، اشتہدی

राज्य न्यायपालिका, काठमाडौं

જોતાન, અષ્ટપદી ૧(૫)

[illegible]

(F)

۱. سر رُپ ۾. ۲. نج سر رُپ، ۳. اکين جي وچ ۾ پٺيان واري آڪ. ۴. ڪنڊو. ۵. ۱۲. پوئو. ۶. پاڻي. ۷. پٿر. ۸. آڳيان. ۹. گمان. ۱۰. بچ وڪار. ۱۱. ڪرڻ. ۱۲. پوئو. ۱۳. ٺاس ڪري ٿي. ۱۴. بلوان، پهلوان. ۱۵. ڪڪر. ۱۶. طوفان. ۱۷. مڙهڻ. ۱۸. ٻڪار بندي.

(۵) ستگور لاءِ سِڪَ.

(۱) گور ڪا دوسُن دِڪَ دِڪَ جِيروان - گور ڪا چرڻا ڏوءِ ڏوءِ پِيروان
 گور ڪي رڳو اِن مَڃَن ڪَرَن - جنم جنم ڪي هُومِي مئل هُور
 نِس گور ڪَن جهولوءِ پاڪا - مها اڳن ئي هاڪ دي راکا
 نِس گور ڪي ڪَر هُور ڏور ٻاڻي - جس گور ئي اُڪل ڪس جاڻي
 نِس گور ڪي ڪَر هُور پيسَ لِمَس - جس پُرساد وڻي سڀ ميس.
 [راڳم گؤڙي، هڪلا پنڃوان، اشٽپدي (۹)]

(۲) اُنتر گور رُ آڙاڻا - جهوڙا چپ گور ناءِ
 لِيترِي ستگور پيڪا - سِرولِي سَنڌا گور ناءِ
 ستگور سِيئي وِليا - درگه پائيئي ناءِ
 ڪِه نائڪ ڪرپا ڪري - جس نر ايه وِٽ دِيءِ
 جِڪ مِه ائم ڪاڏِيءِ - ورلي ڪيئي ڪيئي.
 [راڳم گوجري، هڪلا پنڃوان، وار (۱)]

(۳) چَن جِڪ جِيوَن اُڀرسي - نِس گور ڪَن هُور سدا گُهَما
 نِس گور ڪَن هُور ڪنِيئي - چَن مَد سُون هر نام سڻايا
 نِس گور ڪَن هُور وارڻي - چَن هُورِي اِڪ سڀ ووڳ ڪرايا
 نِس ستگور ڪَن وڏ پَن هي - چَن اُوڳ ڪَت گُڻي سَمجهايا
 سِر ستگور نِن ڪَن پِيئا - چَن ڪي مَڪَ مستڪ يام لِيڪ پايا.
 [راڳم وڏهنس، هڪلا چوٿان، وار (۷)]

۱. ڌڙو. ۲. اِشمان. ۳. لاهيان، صفا ڪريان. ۴. پُڪو، وچڙو. ۵. گهر ۾، جاءِ ئي. ۶. اُن
 پنهان. ۷. ٻاجه. ۸. من ۾. ۹. زبان. ۱۰. اڪيڙن. ۱۱. ڪن. ۱۲. شي، بخشيش. ۱۳. ڪوٺيا
 وڃن لا. ۱۴. پرماتما. ۱۵. ٻهار وڃان، ڪريان ٿيان. ۱۶. وش، زهر. ۱۷. پڇ. ۱۸. پُڄهه
 وڌي آهي. ۱۹. ملي ٿو. ۲۰. ائم، مها.

- (۴) هـوء نھاڻي ڏھ. پـوان - پـوري سـگور پاس
نھاڻيا گور ماڻ ھيڻ - گور سگور ڪري شااس-
ھڻ گور سالاھ نہ رڄڻون - مڻي مڻي ھر ڀرپ پاس .
- (۵) جس پياري سڻ نينھن - بس آگي مـر چاڻيڻ
ڏرڻ جيون سنسار - ساڪي پاڻي جيوتا .
- (۶) اڪ گھڙي نہ مڻي نان ڪلجڪ ھوتا -
ھڻ ڪڍ مليڻي ڀر نہ ٿڌ پگوتيا
موھ رڻ نہ وھاوي نيند نہ آوي - بن ڊاڪي گور درباري جيٽ .
- (۷) ھر سڀ ڀريت - مايا موھ ڪاڇا
بس جاء - ڪوڙا ڪچ پاڇا
جن لاک ڀريت - ڀريت گور ساڇا .
- (۸) ھر مياھ سڄڻ ٿو ڪ - ميرا سر بن ونھ ٿل روليا
جو سڪ گور ڪار ڪماوھ - ھڻ ڪلر ٿان ڪا گوليا .
- (۹) گور سالاھي آڻا - ٻھ ٻڌ رنگ سپاء
سگور سڀني من رتا - رڪيا بٽ ٻڌاء .
- (۱۰) نونو پاء لگت گور آڻي - آلم رام ٺھاريا
ڪرم ٻيچار ھردي ھر روبا - ھردي ڊيڪ ٻيچاريا .
- (۱۱) سڻ سڄڻ ميري ڀرڻم پائي - مڻي ميلھ مٽر سڪدانا
اوھ جيٽ ڪي ميري سڀ ٻڌن جاڻي نيت سڻاوي ھر ڪيتا ٻانا .
- (۱۲) ڪرني آڻ ڪرني آڻ ملاوي - ميرا سگور پورا رام
ھڻ من ھڻ من بن ديرا - بس ڪاٺ سڙو رام .

۱. پيرن تي ڪري ٿي پوان . ۲. هيٺيان ماڻھو جن کي عام طور مان، عزف کانہ ملندي آهي . ۳. ڏاڍاجان . ۴. آڳر، ٻھربائين . ۵. آجاڀو، ٺھڻ . ۶. هاڻي . ۷. گذري . ۸. ڪوڙي، بيٺا . ۹. ٿري ٿي رڪي گھمايان . ۱۰. ٻانهو، داس . ۱۱. آنيڪ نمونن ۾ . ۱۲. ايڪاڱر ڪري . ۱۳. آتما جي وسيلي . ۱۴. سگورؤ . ۱۵. ويڌن، پڙوا . ۱۶. ڳالھيون، ڪٿائون . ۱۷. سر ڀر .

- (۱۳) سَجُڻ مِلِي سَڄُڻا - جِين سَتِگور ٿال ٻار
 مِل ٻرِيتر ٿِي ڏيئاڻا - سَڄِي ۱۱-ر-ر ٻار
 مَنهي ٿِي مَن مانيا - گور ڪي شبد اُٻار
 اِيه سَڄُڻ مِلِي نه وِڇوڙهه - جو آپ مِلِي ڪر تار.
- (۱۴) ٻاؤ مِلوڙان مِل مِل ڏروان - اِهه مَن تَتڪوڙ دِسا
 سَڄُڻ مِيئا هُئ ٿيري سر ٿاڻي آيا - ٻرپ ملڪ ديهه اُڀدِسا.
- (۱۵) جَگهڙ جهاهي مِيدهن ورسِي - ٻِي گور دِڪڻ جاني
 سمند ساگر هروِي ٻه ڪارا - گور سِڪ لنگهه گور ٻه جاني
 سڀ دِنس وِڻ دِڪڻ گور اُٻا - وچ اُڪي گور ٻير ڏراهي
 اُنِيڪ اُٻاء ڪري گور ڪارڻ - گور ٻاوي سَرو تاءُ ٻاڻي.
- (۱۶) اُنڊر سڃا نِيدهن - لاڻا ٻرِيتر آهِي
 نَن مَن هوءَ ٺهال - جان گور دِڪان سامِي
 مِي سَتِگور سِيٽي ٻرهي - ڪَم گور ٻن جِيوان باءِ
 مِي گور ٻاڻي آڌار هي - گور ٻاڻي لاڳو رها.
- (۱۷) سَڄُڻ سَڄُڻ ٻرِيتر مِيريا - مِي سَتِگور ديهه دِڪال
 هُئ ٻس دِيوان مَن آڻا - لند هر دِي وِڪان سَمال.
- (۱۸) سَو سَڄُڻ مِيريا مَن ٽن مَڙيا - نام جهنڊِي لالِي
 ٻنڌ جَلنڊِي مِيريا اُنڊر لندا - گور دوسن دِڪ ٺهالي.
- (۱۹) ڪر ڪر ٻا جَڙڪ جِين ٿيري - اڪ مانگهه دان ٻياري
 سَتِگور ڪي نَت سرڌا لاکي - موڪل هر گور مِل سَواري.
- واڳ وڏهنس، محلا
 چوٿان، وار (۵)،
 سلوڪ محلا ٽيجا
- واڳ، سرون، محلا
 پنڊران، شبد (۱۲)
- واڳ، سوهي، محلا
 چوٿان، اشتهدي (۱)
- واڳ، واکلي، محلا
 پنڊران، وار (۲)
- واڳ، نٽ نارائڻ، محلا
 چوٿان، اشتهدي (۱) ۵

۱. سَتِگور ۲. سِڪ. ۳. سَتِگور ۴. سِڪ. ۵. مهتيان، ٻيڙون ڏيان. ۵. آر ٻن ڪريان.
 ۶. طوفان. ۷. رکان. ۸. نڪاڻو. ۹. آمهون سامهون. ۱۰. ٻرپ ۱۱. وچن، حڪم.
 ۱۲. ڏيکار. ۱۳. باد رکان. ۱۴. موما. ۱۵. ڪد ڪد ليو. ۱۶. بهار. ۱۷. ستسنگ ڏانهن ٻنڌ
 وبندي. ۱۸. منگتو. ۱۹. سڌاري، ڊڳ لڳائي.

- (۲۰) اُنِيڪَ چنم پاپَ ڪر پوهي - هُنَ تڏَ سر ٽانگ آئي
 ديا ڪر هَ، رڪَ ليوهَ هَر جيئَ - هَم لاکھو سَتگور پائي.
- (۲۱) گور ڪي پاڻي وٺَ، وارا پائي - گور شبد وٺَ، پل جاڻي
 گور سالاھي سد آڻا پائي - گور چر ٿي چم لائي.
- (۲۲) گور ڪي چور وٺَ، پل جاءَ - گور ڪي گڏ اَن ڏن ڪاءَ
 گور ڪي ڏوڙ ڪر هَ، اُشان - ساڇي در ڪر پائي ڪي مان.
- راڳ لڪاري، مهلا
 چوٿان، چمب (۱۳)
 راڳ بست، مهلا
 بيجا، شبد (۱۸)
 راڳ ملار، مهلا
 پنجوان، شبد (۱۹)

ستگور جي ملڻ مان ڦل.

(۱) ستگور ڪٿي ٻل جائيعي - ڄم مليئي ٻوم ڪٿي ٻانئجي
 سو ٿو من ڄڻ لوڇڏي - سو ستگور ڏيها ٻجھاء جيئ
 ستگور مليئي ڦل ٻايا - جن وڇھ اھنگرڻ ڇڪاڻا
 ڏرمٽ ڪا دڪ ڪٿيا - پاڳ ٻٽا مستڪ آء جيئ
 ستگور مليا ڄاڻيعي - ڄم مليئي نامر وڪاڻيعي
 ستگور ٻاجھ ٺہ ٻاڙو - سڀ ٺڪي ڪرم ڪماء جيئ
 جن ستگور سٽ ڄم لاڻا - ٺٽي دڙجا پاء ڇڪاڻا
 ٺرهل جوت ٺن ٻرائيئا - اوء چلي جنم سوار جيئ.
 [سري راڳ، مڪلا ٻھلا، گھر ڌيڄا، اشپدي (۱)]

(۲) هر ڪي سبب سٽھ جن ٻائي - هر ستگور ڪي ٺڪ ساڳي
 جس ڏر پاڳ هوروي مڪ مستڪ - ٺن جن لي هردئي راڳي
 هر اُمر ڪٿا سرپشت اُمر - ڪرڙ ٻڃي سهجي چاڳي
 ٺھ ٻيا ٻرڪاس متيا اُڏاڙا - ڄئ سورج وٺڻ ڪراڳي
 اُدمت اُگروچر اُڪ ٺرنجن - سو ڊکيا ڪرومڪ آڳي.
 [سري راڳ، مڪلا چوٿان، وار (۱۲)]

(۳) ٻايا لعل وٺن - من ٻايا
 ٺڪن سيتل من سيتل ليئا - ستگور شبد سمايا. (۱. ۱۰)

۱. موڪش، مڪتي. ۲. دڙو ٺاڙون. ۳. انسان. ۴. مٽي وشي. ۵. شيوڪ. ۶. چاهين لا. ۷. اُھر
 پاڙو. ۸. ڪمب. ۹. بنا ڪالسراء. ۱۰. ڏٺيم، ٻيائي. ۱۱. سڦل. ۱۲. سڳيا، اُھڊيش.
 ۱۳. رابع. ۱۴. ختم ڪري ٿو ڇڏي. ۱۵. ڪرڙو ۽ معرفت. ۱۶. نام وڙهي اُملھ، هيورو.

لائي پوک ٿرڻن سڀ لائي - چنڊا سڱل ٻساري
 ڪر مسڪ ڪور پوري ڌرو - من چيتو جڳه ساري
 ٻرمت اڳهه رهي رد اٿن - ڏولن لي اب چڙهي
 اٿت خزانو ننگور ديتا - ٿوت نهي ري مڙهي
 اچرج ايڪ سبهه ري پائي - ڪرر اٿسي بوجهه بجهائي
 لاهه ٻڌا ٺاڪر جه پيتو - ٿي ٻسري ٺاڪ پرائي
 گهيرو نه جائي اٿهه اچيو - سو جاني چن چاڪيا
 ڪه ٺاڪ سچ پي بگاڙا - ڪرر ٺڌاڻ ري اي راکيا
 [راڳ گوڙي، مڪلا پنڊوان، شبد (١٦)]

(٤) اماؤس اٿم سڪي پي - سٿوڪ ديتا ڪرر ديرو
 من ٽن سيتل سانڌ سهج - لاڳا پوپ ڪي شير
 ٺوٺي بدن بهه وڪار - سڱل پورن ٺاڪي ڪام
 ڌرمب مٽي هڙمي چٽي - سمرت هر ڪر نام
 سرن گهي پاري برهم ڪي - مٽيا آواڱون
 آب ٿريا ڪتب سٿ - ڪس ڪوبند پوپ رڙن
 هر ڪي ٺهل ڪماوڻي - جهي پوپ ڪا نام
 ڪرر پوري ٿي پايا - ٺاڪ سڪه سرام^{١٦}

[راڳ گوڙي، مڪلا پنڊوان، ٿئي (١٥)]

-
١. ڪامائون. ٢. هٿ. ٣. پوري ٿي. ٤. ٻيٽڪ. ٥. ختم ٿي ويو. ٦. عجب جي ڳالهه.
 ٧. اکيان جي اڏ. ٨. ٺنڊا ڪملا. ٩. اچرج. ١٠. بهڪ. ١١. خزانو. ١٢. سنڌوش، شانتي.
 ١٣. سولائيءَ سان. ١٤. جهڻو مڙج ڇو ڇڪو. ١٥. جاپ ڪرڻ. ١٦. آئند.

(٥) هيريٽ هيرا ^١ايند پون من - سهجي رهيا سمايي
 سگل جرم ان هيريٽ بيڙي - سنگور ^٢اچي بي ٻائي
 هر کي کتا ^٣انحد ٻائي - همس ^٤هيرا ليه ٻڌالي . (٥٠١)
 ڪه ڪبير هيرا اس ڏيکيو - جڳ مهر رها سمايي
 گهٽا هيرا پرگت پيو - جب ڪر ڪم ڏيئا ڌڪالي .
 [راڳ آسا، ڪبير صاحب، شبد (٣١)]

(٦) ڏيک نه ڏولا ^٥تو لڏ - جڳ من کي ڀرما
 پور ڪائي ڪور آهڙي - ٻائي ٻسراها
 اوه بڪاڏي ڏوڪيا - تي ڪور تي هوئي
 هر چوئي آب اولائي - اوه هر تي چوئي . (٥٠١)
 ميرا تيرا جائتا - ٽهه ٽي ٻندا
 ڪور ڪائي اڪيانا - آب چٽڪي ڦندا
 جب لڳ ڪم نه پوڄهئا - ٽهه ٽي ڏيکيا
 ڪور مل ڪم پڄاڻيا - ٽهه ٽي سکيا
 نا ڪو دشمن ڏوڪيا - ٽهه ٽي ڪو مندا
 ڪور کي شيوا شيو ڪر - ٽانڪ ^٦خصمي ٻندا .
 [راڳ آسا، مڪلا پنچوان، شبد (١١٩)]

(٧) سنگور مليعي ڏاڙف ٽنڀا - نچ ڪهر وڙيا آئي
 نام وهاجي نام لڳي - نام رهي سمايي

-
١. جڏهن انسان جي سُر تي پرمالما سان ٻڌجي ٿي . ٢. چنڊل من . ٣. ٻي انص .
 ٤. جيڪي پورن منهن هوندا . ٥. اهڙو . ٦. ڪجهه . ٧. روشن ، شاهه . ٨. سڄي راهه .
 ٩. ڏنگو، آلو وستو . ١٠. هالن ٿر . ١١. ٽيسٽاء . ١٢. جيستاء . ١٣. وڪار . ١٤. ڏک ڏيندڙ .
 ١٥. جيئجي ويا . ١٦. ٻڌن . ١٧. قاسمُون . ١٨. پرمالما جو . ١٩. بندو، داس . ٢٠. اڳاڳو
 ٢١. خريد ڪري ٿو، وٺي ٿو .

ڏاڙف ٿميا سٽگور مليئي - ڏسوا ڏٺار پاڻا
 ٿئي اُتر ڀوجن سهج ڏن آهي - چٻ شجر جگت ٿم رهائيا
 ٿه، اُنڪ واري سدا اُتحد هيءَ - سڄي رهيا سمانِي
 اڏ ڪهي نانگ سٽگور مليئي - ڏاڙف ٿميا نج گهر ڏسيا آهي.

[راڳم آسا، مڪلا ٽيڄا، چنٽ (۲۴)]

(۸) مَرُڪ ڪَ ٻاڀو ٿس ساڻا - پڇرُف اُن مَلاڻا
 پسون ٻرُوت مَگڏ پئي سرُڙي - هر ٿاما مَڪ ڪا
 ٻُري ڪور ڪي دِڪ وڌائي - ٿاڏي نيمت ڪهڻا نه ڄاڻي. (۰.۱)
 دُڪ سرُ ڪا ٻاهيو ڏيوا - اُنند منگل ٻسراما
 ٻن ٻالڀت ٿل ملي اُچتا - ٻُرون هرُئي ڪاما
 اِيهان سڪ اُڪي مڪ اوڄل - مِت ڪئي اوڙ ڄاڻي
 ٻُري پئي هرُديءَ اَم وِسيا - اُهي سٽگور ڪي من ٻاڻي
 ٻُري پئي هرُديءَ ڪاوي - دُڪ درد ٻسور ڀاڳا
 ڪه نالڪ ٿاڪي ٻُڙ ڪرما - ڄاڪا ڪور چوڻي من لاڳا.
 [راڳم سورن، مڪلا پنڃوان، شين (۲۱)]

(۹) جَب ٿي درجن پيئي ساڏو - ٻلي ڏنس اوه آئي
 مَها اُنند سدا ڪر ڪيرن - ٻُڙ ٻڌاڻا ٻائي
 اُٻ موه - رام جسر من ڪاڀو
 پيو ٻرُڪاس سدا سڪ ٻن موه - سٽگور ٻُڙا ٻايسو. (۰.۱)

۱. ڪيان . ۲. مڙدا . ۳. ساھ . ۴. وڇڙيل . ۵. ٻڌ بوان . ۶. آستان . ۷. گهر يا . ۸. اوچتو .
 ۹. ٻن لوڪن . ۱۰. ٻرلڪ . ۱۱. پسند پيا . ۱۲. ٻُڙون . ۱۳. سنڀ رُوپي ڪورؤ .
 ۱۴. سنا، سڀاڳا . ۱۵. پرمانا . ۱۶. موما . ڪڇ .

کڻا نڌان رڌ پيتو وسيا - تان دؤک پور پڻ ڀاڱا
 پڻي بوابت وست اڱوچر - رام ناسر ونگر لاڱا
 چمت اچتا سرچ اڱوچا - سوڱ لوپ مورو ٿاڱا
 هڙهي روک مڻي ڪريا ٿي - جهر ٿي پيا بڻاڱا
 ڪور ڪي ٺهل ڪورؤ ڪي شيوا - ڪور ڪي آڱيا پاڻي
 ڪه نازڪ جن جهر ٿي ڪاڍي - بس ڪور ڪي ڌرباڻي .

[راڳه ڌناسري، مڪلا پنڃوان، شبد (۱۴)]

- (۱۰) ڪور مليئي ٿام پائيئي - چوڪي مورو پياس
 هر سڀني من رو رهيا - گهر هي ماڻه - اداس .
- (۱۱) مل ستگور سڀ دؤ ڪيا - هر سکر وسيا من آء
 اتر جوت پر ڪاسيا - اڳس سڱه لڀو آء .
- (۱۲) ستگور مليئي اٿي پڻي - لڙو ڏي ڇرچه ڪاء
 اٿار هر سڌي پڇي لڳيا ڦرن - ٺج گهر وسيع ٺج ٿاء
 اٿند ڌاڻي سد وڃدي - ان من هر لڀو آء
 نازڪ هر پڳت تان ڪي من وسيع - جن مستڪ لڳيا ڌر پاء
- (۱۳) جاڳه ڪوچه سرب اٿائي - وڏاڻي دوسن ڪور وڻاڻي
 اوچ اٿار اڱوچر ٿاڻا - اوڻه مهل ڪورؤ دڪائي جيء .
- (۱۴) ڪور گمان اٿن سچ ٿي پيا - اتر چاڻڱ اڱيان اٿن ڪوئاڻيا
 جوتي جوت ملي من ماڻيا - هر ڌر سوپا پاو ٿيا .

۱. پرمالما . ۲. چنٽائون دؤر ٿي ويون . ۳. ويچار ختم ٿي ويا . ۴. دڪر . ۵. اڳوڻو .
 ۶. وڻي ٿي، قبول ڪئي . ۷. چنڊ مرڻ تان چوڻڪارو مليو . ۸. اڃ . ۹. ورڪس .
 ۱۰. من جي وڻي بدلجي وئي . ۱۱. شبد جو سر . ۱۲. ٿريا اوسا . ۱۳. منڊ ڪسان .
 ۱۴. ڳولها ڪجي ٿي . ۱۵. پرمالما جو آستان . ۱۶. سومون . ۱۷. جهڙ جي جوت، پرمالما جي
 جوت پر گڏجي وئي . ۱۸. پڙهيو پيدا ٿيو .

- (۱۵) گور مليعتي - مل اٺڪ سمايا
 ڪر ڪرڻا - گهر مھل ڏکايا
 ٺاٺڪ - هڙ مڇ مٽار ملايا .
- (۱۶) گور مليعتي سڀ مٺ هوءَ - من لهرل قسيع سچ سوء
 ساچ قسيعي ساچي سڀ ڪار - اٺر ڪرڻي شبد بيهار .
- (۱۷) گور سٽگور دائي پٺڪ پٺا - هر مليا آءِ پٺ پٺ موري
 اُن دن آند پيا وڏياڳي - سڀ آس پڇي چن ڪري .
- (۱۸) چوڙ ويڙ گور ڪي مک لاڳي - آهڻڻ ن سگل نياڳي
 گور ڪا شبد لڪر من مينا - پار پهر تالي موھ ڏيڻا .
- (۱۹) آند پتي گور ملت ڪرڻال - ڪر ڪرڻا ڪاڻي جـم جال
 ڪھ ٺاٺڪ گور پورا پايا - ٺاڻي بهڙ نه ويا پي مايا .
- (۲۰) ڪاٺ چيڙوڙي ڪوٽر داسرو - سڀتن ٺهلايو
 اٺڪ لام ڪو ليو پوڄاري - موڪٽ اچر ڪورھ ڏکايو
 پيو پوڄاڻ سوب اچيوارا - گور ڪيان مھ پوڄاڻيو
 اُمرت لام پيو من پرتيا - اٺي ٺهرايو .
- (۲۱) ڪر ڪرڻا جٽ سٽگور مليو - من مندر مھ ڏيڻڪ جـم
 چيٽ هار ڪي سوجهي ڪري - ٿه اس ڪور ڪي قيمت پڙي .
- (۲۲) گور ڪاڍو پڇا پيار - موه ڪوڙاڙيا
 مڇ چيٽو جمر آهار - بهڙ نه هاريا
 مڇ پاپو سوب ٺڌان - اڪٽ ڪٽاريا
 هر ڏر ڪھ سوڀاؤلف - ٻانھن ٺڌاريا .
- واڳ - ڪوڙي مھلا
 بهلا، شبد (۹)
- واڳ - ڪوڙي مھلا
 چوٿان، شبد (۲۰)
- واڳ - ڪوڙي مھلا
 پنجوان، شبد (۳۸)
- واڳ - ڪوڙي مھلا
 پنجوان، شبد (۵۰)
- واڳ - ڪوڙي مھلا
 پنجوان، شبد (۱۳۶)
- واڳ - ڪوڙي مھلا
 پنجوان، شبد (۱۲)

۱. پرمالما . ۲. ڪرڻاؤ . ۳. سچي راه . ۴. رانف . ۵. جي . ۶. ڪمٽ، آهڻڪار . ۷. جاري .
 ۸. موه جي ڏوري . ۹. شيوا ۾ لکايو . ۱۰. پريٽ، پيدپو . ۱۱. ڏيٽو، چراغ . ۱۲. سوب .
 ڪٽ . ۱۳. سمجھ . ۱۴. قدر . ۱۵. ٻانھن ڏيئي . ۱۶. ڪوھ مان . ۱۷. سوبپوان . ۱۸. پيدپو
 ٿي لوهندس .

واڳه ڪوڙي، محلا
پنجران، ٻاون اکري
(٥٣)

واڳه ڪوڙي، محلا
چرٿان، وار (١٨)

(٢٣) ڪيٺ نجاهي بهٽ لاپ - ڪهر آئي پتوت

ڪڙا دلاسا ڪور دينا - آءِ ملي ڀڳولت.

(٢٤) جڙي ڏنا ميرا سنگور پاڙو ڪر - ٽن ڪي سڀ پاپ ڪنواڻي

هر دور ڪهه. ٽي مک اوچلي - بهه سونپا پائي

جن نانڪ منگي ڏوڙ ٿن - جو ڪور ڪي مڪه ميري پائي.

(٢٥) بس دنا پوري ستگورؤ - هر ڏن سچ اڪٽ

سڀ انڌهني مت ڪئي - ڄم ڪا پڙو چٽ.

واڳه آسا، محلا پنجران،
شبد (٤٨)

(٢٦) اٽڪ پاپ ميري پڙهيا - بدن ڪاڻي مڪت پئي

انڌ ڪوٺ مها ڪهور ٿي - پانهن پڪڙ ڪور ڪاڏي پئي.

واڳه آسا، محلا
ٽيجا، اشهدی (٥)

(٢٧) ستگور مليئي آه ڪيا - ٽرپوٽ سرجهي هولي

نومل جوٺ پسر وهي - جوئي جوٺ ملائي.

(٢٨) هر نهچ مٿي آه ايماني - دوجي پاڙو وڪار

ڪور پارس مليئي ڪڇن هولي - نومل جوٺ اهاڙ.

واڳه ڪوچري، محلا
ٽيجا، شبد (٧)

(٢٩) ستگور مليئي من ستوڪيئي - ٿان ٿر شتا پوک نه هوءَ

نام لڏان پايا - پڙو ڪور جاءِ نه ڪوءَ.

واڳه بهاڳڙا، محلا چوٿان،
وار (٣)، - لوڪه محلا ٽيجا

(٣٠) پڙه پڙه ڪري سڀ جگ ٿري - ميري پياس نه جاءِ

نانڪ ستگور مليئي ميري پياس ڪئي - پڙو پايا ڪهر آءِ.

واڳه وڏهنس، محلا
چوٿان، وار (١٦)،
لوڪه محلا ٽيجا

(٣١) جن ڪٿ ستگور پيٽيا - سي هر ڪڙف سدا ڪماءَ

اچس هر ٿان ٿن ڪي من وسيا - سچي شبد ماء

ڪل اڏاوهه آهڙا - موڪه بدوي آهي پاء

پار پهر ٿن ڪٿ ستسٿ پيا - جو ڪور چوئي جن پاء.

١. مسافري. ٢. نفور. ٣. عزف سان. ٤. سڪدائڪ اهديش. ٥. پرم، سسا. ٦. ڪئين.
٧. مٿاڻيا. ٨. اهر پاڙو. ٩. ٿيئي لڙڪ. ١٠. چلي وهي آهي، پڪڙجي وهي آهي. ١١. آئي،
لهم. ١٢. سون. ١٣. شانت پر اچي ٿو. ١٤. غلط جڳهه ٿي. ١٥. پر مالما. ١٦. پنهنجي آلد.
١٧. ڪٽنب، آڪهه. ١٨. موڪش، مڪئي. ١٩. راضي پوسن.

- (۳۲) ستگورُ بدنِ تَرزِ نَراري - بهُڙ نه کُڙپ مَجهاري جيئَ
 نانڪ ڪيان رڻن پرگاسيا - هر من وسيا نَرنگاري جيئَ.
- (۳۳) گور ساڳي اُتَر جائي - نان چنچل مَڻ لياڳي
 گور ساڳي ڪا اُچيڻارا - نان مَڻيا سڱل اَنڌارا
 گور چرني من لاڳا - نان چمر ڪا مارُڻ پياڳا
 پيڻ وچ نَريڻ پايا - نان سهجي ڪي گهر آيا.
- (۳۴) پوپ ڪي اُڪت ڪهاڻي - جن بولڻ اُمرت ٻاڻي
 نانڪ داس وکاڻي گور پوري ٿي جاڻي.
- (۳۵) گور دکلائي موري - چم مَرگ پَڙت هيچ چوري
 هونڊ لِيئي درواجي - باجِيئي اَنهد باجي.
- (۳۶) وڏ پياڳي گهر ڪوجيا - پايا نام لڌان
 گور پوري وکاليا - پوپ اُمر رام پچان.
- (۳۷) هر نام چم لائي گور ميل ملائي - منوئا رتا هر نالي
 سڱدانا پايا موهه چڪايا - اُن دن نام سَمالي.
- (۳۸) گور سندر موهن پاء ڪري - هر پورم ٻاڻي من ماري
 ميري هردي سڏاڻد وسر ڪئي - من آسا چست وساري.
- (۳۹) مَڻ ڦِر ڦِر اُڏاسي پي اڳ رتن دَسايا - نومونڪ هيرا ملي نه اُپايا
 هر ڪا مَندر اُس مَهر لعل - گور ڪرليا پڙدا دِڪ پَئي نهال.
- (۴۰) نَشن پُجهي ممتا ڪئي - نائي پيڻ ڀرما
 نَس پائي آند پيا - گور ڪيئي ڏوما.

۱. آزاد ڪري ڇڏيو. ۲. جهڙ مڙج جي چڪر کان چوڻڪارو مليو. ۳. پرمالما. ۴. اُپديش
 ڪيا. ۵. روشني، پرڪاش. ۶. ڪيان. ۷. سست، مهاپوش. ۸. نالي، سڙنگهه. ۹. هرڻ.
 ۱۰. بند ڪيا. ۱۱. لوڪ لڄا، سنساري وهنوار. ۱۲. آميدون، آسرا. ۱۳. ڳڻتيءَ ۾.
 ۱۴. ڪڍ ٻڌائي. ۱۵. ڪوششون، آدم. ۱۶. پنهنجي من ۾. ۱۷. ناس ٿي ويا. ۱۸. نانءُ،
 انگڙو. ۱۹. ڌرم جو مارڻ ڏيکاريو.

واڳ، سورڻ، مڪلا
 پهل، شبد (۸)

(۱۲)

واڳ، سورڻ، مڪلا
 پنجران، شبد (۱۶)

واڳ، سورڻ، ڪچير
 صاحب، شبد (۱۰)

واڳ، سوڙهي، مڪلا
 نيجا، شستهي (۴)

واڳ، سوڙهي، مڪلا
 نيجا، چست (۳)

واڳ، سوڙهي، مڪلا
 چوڻان، چست (۴)

واڳ، بلاول، مڪلا
 پنجران، شبد (۱)

(۵۵)

- (۴۱) ستگور ملي ناس كٽ جاڻي - رهيع رضائي حڪم پڇاڻي
حڪم پڇاڻ سڄي در واس - ڪال اڪال شيد يعني لاس .
- (۴۲) ڏن واجي انحد گهروا - من مانيا هر رس مورو
گور پوري سچ سمايا - گور آد پوک هر پايا
سپ ناد بيد گور پاڻي - من رانا سارنگ پاڻي
ته نيرت ورت ڪپ ساري - گور مليا هر نستياري.
- (۴۳) سپ له پئي اس پوري - ملي ستگور پوري
بيولت نائڪ پوپ آب ميلي - قر ناهي دؤر وسوڙيا.
- (۴۴) هٿ مڃهانو مي ماڻڪ لڏا - مله نه گهڙا مي ڪو ستگور دٺا
پورند وڃاڻي ليئا ٿئا - جهر بدارت نائڪ چتا.
- (۴۵) هر ڪن اوچ اچ هر ٿاڻي - گور ستگور سنگ سڪي
جٿ چنڊن سنگ هسي اير اونا - ڪن چنڊن ڪي بسڪي.
- (۴۶) وڻ پاڻي گور درسن پايا - گور مليئي هر پوپ چاڻا
درمست مٿل گئي سپ نيرڪر - هر اُمرت هر سر ٿاڻا.
- (۴۷) گور پوري پوک ملا پوپ - مل سرتي سرت سماڻي
وڻ پاڻي گور شهر پايا - هر پايا گهڙو سڃاڻي.
- (۴۸) ڦوڻو اٿڻا پور ڪا - منه پيو پور ڪاس
ڪاڻي پوري پگه ٿي - گور ڪيبي بد خلاص.
- واڳ بلا قول ههلا بهلا
اشتهدي (۷) ۲
- واڳ رامڪلي ههلا
بهلا شيد (۱۰)
- واڳ رامڪلي ههلا
بهجوان چنڊ (۴) ۳
- واڳ رامڪلي ههلا
بهجوان وار (۱۷) ۱
- واڳ نت لارائڻ ههلا
چوڻان شيد (۳)
- واڳ ماليگڙا ههلا
چوڻان شيد (۲)
- واڳ مارو ههلا
چوڻان شيد (۵)
- واڳ مارو ههلا
بهجوان شيد (۱۴)

۱. پرماتما . ۲. رضا . پاڻو . ۳. مرڻ ۽ ڄمڻ جو چڪرو . ۴. ٿاوي پار ڪيو . ۵. ويهتي
ڪري چون ٿا . ۶. چنٽائون . ۷. بهنجي آندڙ . ۸. منهنجو پنڪڙ پورو ٿيو ۽ من ايڪاگر
ٿيو . ۹. گتو . سڦل ڪيو . ۱۰. مون نبيچ . ۱۱. پوکش . وڻ . ۱۲. پراپت ڪيا ايم . ۱۳. چانر
پاڻر . ۱۴. اڪري وئي . ۱۵. لاشان ڪيو . ۱۶. ٻڌي . ۱۷. سياڻن جو - وڻ پون . ۱۸. آندو
بيضر . ۱۹. پيرن جون زنجيرون . ۲۰. بد پڇاڻي مان آزاد ڪرايو .

(۴۹) لِس دامن جڻ ڇمڪ چندانڻ ڏيکي -

واڳ، مارو، مڃلا
ٻهلا، سولهو (۲) ۲۱

اهنس جوت لڙتري پيکي

آند رڻپ اَنُڀ سَڙو ٻا - گدر پوري ڏيکايا.

(۵۰) ترشنا بڙجهي اُتر لندا - گور بڙوي لئي اَنُڀا گندا

واڳ، مارو، مڃلا
ٻهچوان، سولهو (۱۳) ۳

سَڙب شبد رد اُتر جاڳي - اَهڻ جهول جهول پيچا هي.

(۵۱) هڙهي گور کولي بڙجت هولي - چوڪي سرگ سَنابهي

واڳ، لڪاري، مڃلا
ٻهلا، چنڊ (۴) ۲۰

چولي آندو جَڙب سَمائي - اَب پچاڻا آبي.

(۵۲) گور درس پاڻا اڳيان گواپا - اُتر جَڙب پَرَگاسي

واڳ، لڪاري، مڃلا
چوڻان، چنڊ (۱) ۴

جَڙب مڙب دڪ ڪن مه پسي - هر پاڻا پَرَپ اَباسي.

(۵۳) سَڙو سَنڀ ملي سائڻ پائيئي -

واڳ، ساراڻڪ، مڃلا
چوڻان، شبد (۱)

ڪلڙڪ دڪ ڪائي سڀ دُور

اُتر جَڙب پَڙي پَرڻُڻ - پَرَڪ ٺَڙڇن ڏيکيا حضور.

واڳ، ساراڻڪ، مڃلا
ٻهچوان، شبد (۶)

(۵۴) آبي آبي آبي آبي آبي - سڀ آبن ڪيل دُکُڻادا

پاڻو نه جائي گهي پالڻ ري - پَرَپ ٺانڪ گور مل لاڏا.

(۳۸)

(۵۵) اَنڌڪوڻ مه ديهڪ ٻاهر - گور ردي ڪيڙو پَرَگاسا

ڪه ٺانڪ درس ٻيڪ سڪ پاڻا - سڀ پُرون هولي آسا.

(۷۴)

(۵۶) ٻانهن ڪڙ ڪڍ ليني - گره اَنڌڪوڻ تي ماڻا

ڪه ٺانڪ گور بدن ڪائي - پَڙب آڻ مِلاپا.

واڳ، ملار، مڃلا
ٻهلا، اشتوڊي (۳)

(۵۷) پَر ٺڙي نه بڙجهي پَڙي - سَڙو ديتا دڪائي

سهج مليا آب هي سڪ پاڻا - ترشنا شبد اُجهائي.

۱. رات. ۲. بجلي. ۳. رات ڏينهن. ۴. وڇڙيل کي ملاپ آهي. ۵. آند رڻپي اُمرس جا ٽپ ڪري ٿو. ۶. دڪ درد. ۷. پنهنجي سڙوڻ جي ڄاڻ پئي. ۸. اُمر. ۹. اُڙي پئي آهي. ۱۰. پرماتا. ۱۱. ڏيکاري ٿو، ڏسي ٿو. ۱۲. طريقي. ۱۳. حاصل ڪري سگهجي ٿو. ۱۴. پري. ۱۵. ويجهو، حاضران حضور. ۱۶. منهنجي کولي مٿ.

واڳو ملار، محلا
پهلا، وار (١)

واڳو پراڻي، محلا
پنهوران، اشهدِي (٥)

سلوڪ، ڪبير صاحب
(١٥٧)

سلوڪ، محلا چوٿان،
(١١)

(٤٨) گور مليئي من رهسيئي - جڏوئي ڏوڻ سينگار

سڀ ڏسي رڻڙولي - سر پري سهر نال.

(٥٦) دس ٽاري مي ڪري ڏهاڪن - گور ڪهيا اهو رهو پکاڻن

ان سبڌي وٺال جاء - هم گور راڳي هر ڀيرو لاء.

(٦٠) ڪبير ساڄا ستگور مي مليا - شد جو باهيا اڳ

لاڪب هي ٻڌ مل ڪيا - پڙيا ڪليجي چيڪ.

(٦١) سڄا پري پيار - گور پوري ئي ٻالهيئي

ڪجهو نه هوري پڻگ - نازڪ هر ڪڻ ٽالهي.

١. مڙج راجي لو. ٢. برسات پوڻ ڪري. ٣. زمين. ٤. سر سبز. ٥. نلاء. ٦. اندواؤن.
٧. وسين جي باهه. ٨. دوزخ. ٩. ٻاڳ. ١٠. زمين ڏولي. ١١. جهڪ. ١٢. وگهن.

ستگور ۾ صدق ۽ ستگور لاءِ سک . ستگور جي سکيا مان ڦل .

انجمن باب جي شروعات ۾، اهو سمجهائيو ويو هو ته جن جو سائينءَ ۾ صدق آهي ۽ جن جو پوينءَ سان پريم آهي، تن تي رب جو رحيم رهي ٿو. صدق ۽ سک ئي سدائين مهر جا ميدان وسن ٿا. ساڳئي طرح، هتي صاحبن اهو سمجهايو آهي ته جن جو ستگور ۾ صدق آهي ۽ جن کي ستگور لاءِ سک آهي، تن کي ئي ستگور جي سکيا جو ڦل پراپت ٿئي ٿو. ليڪن ته ستگور به اصليت جو نسل آهي، پر هر جو روپ آهي ۽ جڳدش جي جوڳ آهي. تنهن ڪري چڱياسوءَ کي چڱائي ته ستگور کي سڃاڻي. سندس سهارو وٺي، منجهس وڻيس وڻيس ۽ پورن پوريس رکي، جيون پاڻا جي سفر جو ساٿيو ڪري. رڻوالي راهه تي، صدق پورين پوڙي آهي. صدق شروع ٿئي ته عقل ۽ فهم، دماغ ۽ ليل ليل هينان لٽاڙ جي وچن ٿا. شيوڪ جي دل ۾ اهو دريڙ ويسا هڻڻ ڪهرجي ته ستگور ئي آهي نچريڪار، مبروڪيان جو ماهر، رڻوالي راهه جو رهبر، سمرت، سرور شڪتيوان، ڪلاوان، نام جو خزانو، اٽل جو اشارو ۽ مهر جو مهر. سڀني ندين، سڀني ۽ رڻن جو مالڪ آهي. سندس مڙل منتر، مفيد ۽ مقبول آهي. شيد اٿل آهي، پاڻي ٺهڻ آهي، وچن اٺل آهي ۽ آڳاٽو آهي. ستگور آڏو اٿل آهي. ڏيهر، کي ڏيکاري رهيو آهي. سڄا شيوڪ، اها ڏيکاري ڏسي، رڻوالي راهه تي وڪ مٿان وڪ وڌائيندا وڃن ٿا.

تنهن ڪري پوڄا ۽ ڌيان ڪرڻو آهي ته ستگور جو، ڪيان وٺڻو آهي ته ستگور وٺان ۽ ڪٿي وٺڻو آهي ته ستگور معرفت. ٻيا سڀ پراڻا پاسا ۽ پاڙا، پاڻي جي پور ٽڙن مٿل آهن، جي ٻيا پٿاريندا پر پٿاريندا مڙو ڪونه. ستگور پيمهتاج، ٻي اختيار، پيمهتاج، پيد پو، سچ جو سيمگار، گناهن جو بخشيدڙ، پاپين کي تاريدڙ ۽ سڪن جو داناڻو آهي. سندس وڌائيءَ ۽ وڌڻ جي واڪا، ساري سنسار ۾ سمايل آهي. سندس داف ڪونه مڃي ڪونه سگهندو. پر جنهنجو پورو پاڳ آهي ۽ جنهنجي مستڪ تي اهو ليڪ لکيل آهي ته تنهن کي ئي ستگور جي سکيا ٿي نصيب ٿئي. اهڙو شيوڪ، ستگور جا وچن سڀ ڪري، اکين تي رکي ٿو. سندس پلانڊ بگڙي، وڃي ٻار ٻهجي ٿو. ستگور مليي. ٻي ڪا به دنيوي درڪار نه ٿي رهي. من جا مڙي مڙي مولچهارا مڙجي ٿا وڃن. صاحب ثرمانين ٿا:

واڳ آسا، محلا ليچا،
اشهدي (۳) ۹

(۱) ٻن گور ڪور نه رنگيتي - گور مليعتي رنگ چڙا
گور ڪي پي پاڙو جو وٺي - صفتي سچ سماء.

(۲) ٻڌج سڻگ ڪور ٿي چوڻي۔ دؤڪ اُر واکڻ۔
وڌيڪ ٻرگاس ٻرگت پيا۔ ٺس باسُر جاڪڻ۔
راڳ ٻلاول ۽ مڃلا
ٻڌجوان ۽ شبد (۳۲)

سڪ، رڻحائي راه، جي ٻي ٻڙڙي آهي. صدق مان ٿي سڪ پيدا ٿئي ٿي. سواءِ
سڪ جي، سڀ ساڌن سڪڻا آهن. ٻرانءِ جي ٻڙ ۾، سڪ وارا نه پير پائي سگهندا ۽ ٻر
ڏئي شهيد ٿيندا. ٻلا صدق آئي ۽ سڪ جاڳي کانءِ، سر جو سانگو ڪيئن ڪندا؟ محبتي
مشتاق ۽ مرشد جي سڪ ۾ سڪي ۽ سڪي ٿو، وڇڙي ۾ وڇڙي ٿو ۽ وصل لاءِ
واجبائي ٿو. ملي ملي مشڪي ٿو ۽ وري نه ملي، پير هر دم ٿوري ۽ ٺڙڙي ۽ لڏڻاريءَ ۽
ٻڌڻاريءَ ۾، فڪر ۽ فراق ۾. هُو درس لاءِ ديوانو آهي، آڳيا لاءِ منتظر آهي، شير لاءِ
ششدر آهي ۽ جند جان اريڻ لاءِ آيو آهي. راز کان، سڳورو شيوڪ سان رسي ٿو ۽ رمز سان
سائس رسي ٿو. لائين سڳورو، صدق ۽ سڪ جون ٻرڪشاڻون وٺي ٿو.

اڪ ڪهڙي نه ماتي تان ڪاڇڪ هرا - هڻ ڪد مليئي ٻر ٿو ٻڌ ٿو ۽ مانجهه، مڃلا
نر ۽ رڻڻ نه وهاري نيند نه آوي - ٻن ڏيڪ ڪور درباري جهڙو. ٻڌجوان، شبد (۱)

عاجز آهي. سڪ آڙون ٺهڙاڙون ڪري ٿو نه هي دٻاڙو ڪرپاڙو، هي منهنجا مڃا
سڳورو، مان ٽنهنجي ناني تان ٻاهر وڃان، ٽنهنجي درس تان قربان ٿيان، ٽنهنجي وچڻ
تان صدقي وڃان. هي منهنجا مڻا مرشد، شال مان پير ٽنهنجو ٺيڻ سان درس ڪري ٿران،
ڪن سان مهمائڻي ڪڏان، مڪ سان گڏ ٻائي جهلان ۽ ٻرون جي خاک سان لاشان ڪري
اڻڄل ٿيان. هي منهنجا پيارا پير، شال مان ٽنهنجي در جي داس ٿي ۽ ٽوڙي وڇڙي
گهميان ۽ جهلي چڪيان. شال مان ٽنهنجي چوپليءَ ٿي صفارون ڪريان، پاڻي پريان، جند
هلايان، ڪاوڻيون ڪٽان. شال پير ٽنهنجي چاڻگ چمان، ادب ۾ راجي نيهن ۽ ٺمان، سڪي
ساهه ڇڏيان. شال مان ٽنهنجي گوان جو ڪرلو غلام ٿي ۽ آڳيا مڃان، ٺهل ڪريمان ۽ شيوا
ڪمايان. شال منهنجو ڪنڌ ۽ هميشه ٽنهنجي چرن تي ۽ ٻڌ ٽنهنجي قاصدن جي قدمن
تي ڪريل هجي. من ڪو ڏس ڏئي ۽ محب ملائي نه مٿاس هوند سر جي ست ڏيان،
عضوي عضوي جي آهڻي ڏيان ۽ جيءَ جند جي جانباڙي لڳيان. شال مان ٻر ساف
اورانگهي، طوفان ٺاڙي ۽ درياءُ ٽپي ۽ سمند پار ڪري به، وڃي ملهه مهانگي مرشد سان
ملان. ٻيءَ شال قدمن کي ٽارو ڪري ۽ قرب رهان ۽ قبول پوان. شال منهنجي سڪ
ٺاٻي ۽، شردا ٺاٻ پٽي ۽ سرڻپ جي سڙجڻي ملي آه آتما آزاد ڪريان.

امن ئي وڃي ٿو. اهڙي سڪ جو جنم سڦل ٿئي ٿو، لوڪ ٻر لوڪ سَهيلو ٿئي ٿو، دسوي دٿار ۾ واسو ٿئي ٿو، هُو گرهست ۾ اداس آهي، آس ۾ نواس آهي، حال ۾ نهال آهي، من مندر ۾ مڪهن آهي، نچ ٿانءِ ۾ رهواسي آهي. ذڻ آهن اهڙا سڪ، جن ستگور جي سهاري سان، مانيٽي هجنا سان ۽ اُمرت باڻي سان، پوڄل ٻار ڪيو آهي، ڏٺي ۽ جي درگاه ۾ داخلا ورتي آهي ۽ وُڇڙيل آتما کي وري وڃي ٻرم آتما سان ملايو آهي. صاحب فرمائين ٿا :

- (۱) گور گيان آنجن سچ نيتري ٻايا - اُتار چانڊ اُگيان اَنڌر گدوايا راڳ مانجهه، مڪلا
جولي جوت هاي من مانيا - هر در سويا، پاوڻيا. ليجا، اشهڊي (۳) ۲۴
- (۲) هومچ گور کولي پوگت هونئي - چوڪي سوک ستاپي راڳ لڪاري، مڪلا
جولي اَنڌر جوت سماڻي - آپ بچاڻا آهيءَ. بهلا، جيت (۴) ۳

اي ابتدا، ستگور جي ضرورت ظاهر آهي، سندس ملاقات ممڪن آهي ۽ سندس سڪيا سڪداڪ آهي. باقي رهيا ٽيهنجا اچڻ ۽ لائڻي. جي آئي. ٿي. اوڏو آهن نه نه نه آڏو آهن. وشواس رک نه وشال ٿين، ٽيهن لبا نه نڙديڪ ٿين، خودي مٿاءِ نه خوشحال ٿين، هجنا، هل نه مراد وند ٿين، شيوا ڪر نه سڦل ٿين، نام چپ نه نهال ٿين ۽ پتڻ ڏي نه ٻار پهچين. ٽهليو ئي ٽهل ڪر نه ٽول ٺهين. شيوڪ جي شيوا شمار ٿئي ٿي ۽ ٽاب پئي، اُڻ ڇڻيا اُمر ڦل اُٿي ٿي، جن کاڌي بچاڻا، شيوڪ، ستگور ۽ ايمڙور جا اَلڪر فرقا ۽ فقرا سڀ سرار ٿين ٿا. اهو آڙغي جي اسرار وڳو ستگور معرفت ڏسي سگهجي ٿو، بشرطڪ شيوڪ صدق جي سرائيءَ سان، سڪ جو سَرمون پاڻي نه اڪيون عين عشق جي آڇ ٿي اچي اُڙجن، نه سهڻي سهڻيءَ کي سدائين سامهون ساڪيات ڏسن ۽ اُتيئي گهيون رهن.

ٻي اي ابتدا، تُون نه مٿو ٿيڪين نه مطلب جي پاونا سان، جي ڪا ٽچ پيتا رکين نه مراد جي پاونا سان ۽ جي پلڙ پائين نه به ٻي ورتي ۽ جي پاونا سان. اهي سڀ پاونا تُون اڃا تُون، اشد، آسف ۽ اُستشمت آهن. اهي پاونا تُون پُلائين ٿيون، پوانئين ٿيون، پرنڪائين ٿيون، پوڳائون پوڳائين ٿيون ۽ پوانتئون ڪارائين ٿيون. سوچين سڪ ٿو ٻو پوڪن اڪ ٿو نه ٿين گڙڪ ٿو. جي چاهين نه سچو سڪ پلي پري نه پاونا تُون بدلائي. سڄا تُون، شد، سڌ ۽ ستوشڻي ڪر، جو لوڪن کُون لاڙو ڪڇي. ڦڙڻ کان فارغ ٿجي، پڳوان جو پڙ ڄاڻي. پاڻي ۾ پيل رهجي، ستگور جي سڃاڻپ ٿئي ۽ ستگور لاءِ صدق ۽ سڪ وڌي نه ساڌنا سڦل ٿئي. ديوئيءَ اندر دلجو جو ديدار ملي ۽ نُرور نظر ۾ ئي نهال رهجي. ٽيهن ڪري، اي ابتدا، ڄاڻي ڪر جهڪ سان جهيٽي جدائي، نه مڙجي مدائي، ڄاڻي خداڻي ۽ وري واڌائي. ائين پاونا تُون بدلاءَ نه جيون بدلجي، قسمت بڻجي، آڙغي آڪاس مان نارو ڪڙي

چمکي ۱ سائين سدمک ٿئي . آندڙ ۾ ئي آهي ، اهو نؤر مهل ۱ ميرو مهل ۱ اکر ديس ۱
 آدي آليہ ديس ۱ جتي ستگور سهڙائي سگهي ئو ، طائوسي نضه ئي وهاري سگهي ئو ۽
 وُحائي وچ قائم گرائي سگهي ئو . جڏهين اهو مڙد ملاح ملندو ٿڏهين ٻيڙو ڪهر ئي
 لڳندو ، سکن جو سامه لهندو ، اصلي وطن اڳيان ايندو ، وچوڙي جو وهڙو ويندو ۽ وصل
 جو وانجو وڃندو .

(۷) ستگورۇۋ ۋاڭيان آرادناڭۇن -

(۱) ميري ستگور - اُبني ۋالك راکهه لىملا ڏار
 ديهو سُمى سدا گڻا گوان - ميري ۋاگر اکر اُبار
 پُر ڏن پُر اُدارا نندا - ان سڌ پُرىم لىوار
 چون ڪمل شيري رد اُتر - گور پُري ڪي اڏار
 گرھ مندر مڪلا جو ديسه - نا ڪوئي سَنگار
 جَب لک چيوه ڪلي ڪال مه - نانک نام سمار.
 [راڳ آسا، مڪلا پنجوان، شبد (۳۷)]

(۲) ستگور - آو سرت ٿهاري

ملو سؤک نام هر سوڀا - چننا لاهه هماري . (۰.۱)
 اُور نه سوجهي دُجي ٿاهر - هار پُور تڏ ڏاري
 ليکا چوڻ اُليڪي چوڻهه - هر توکن ليھه اُباري
 سد بخشد سدا مهر وانا - سڀا ديسه اڏاري
 نانک داس سبب پاچي پُور - راکه ليھه اھه ٿاري
 [راڳ توڻي، مڪلا پنجوان، شبد (۹)]

سري راڳ، مڪلا
 بهلا، اشتهدي (۵) ۲

(۳) ستگور اُڪي اُرداس گر - ساڄن ديسه ملاء
 ساڄن مليڪي سڪ ڀاڳا - چر دُوت مئي بک ڪاه
 ناروڻ - اُلسدر هت وسان - ناء وُسي من آء .

راڳ، مانجهه، مڪلا
 چوڻان، شبد (۳)

(۴) ميري بيدن هر گور پُورا ڄاڻي - هت ره نه سڪا بن لام وڪاڻي
 مئي اُوکد منتر ديجي گور پُري - مئي هر هر نام اڏ وڻي جيءَ .

۱. قدوت جا ڏڻي . ۲. استري . ۳. ختم گر . ۴. محل . ۵. سڱي سالي . ۶. ڪلچر .
 ۷. وڏ ڀائي . ۸. اُڪاڻو . ۹. بسا حساب ڪتاب جي . ۱۰. تنهنجي پُٽ ووڻي الم .
 ۱۱. هيءُ دفع ۱۲ پرمانا . ۱۳. اچارڻ . ۱۴. ٿري ٻار پوان .

- (۵) بلهاري گورو آپڻي - سد سد سر بانا
 لار نه وسراء لڪ ڪن چسا - له ڪيچي دانا .
- (۶) هر ڪي جن ستگور سڀ پونا - پنه ڪرڻ گورو پاس
 هر ڪيڙي گور ستگور سڙائي - ڪر دها نام برگاس .
- (۷) امري نيك پوري ميري ستگور - من سون تماري پڙي
 اچمت لاياني بارڪ نانڪ هر - تر راکه ڌار ڪري .
- (۸) هر انڌلي گيان هين اگيالي - ڪهه چاله مارڪ پتا
 هر انڌلي ڪهه گورو انڌل ديجي - جن نانڪ چله ملتا .
- (۹) ستگور پکيا به مي - نون سموت دانار
 هو مي ڪرڻ نرا پي - ڪام ڪروڙ اهدڪار .
- (۱۰) ستگور دها ڪر ه هر ميله - ميري پريتر پراڻ هر رانا
 هر چيري هو لکھ ڪور چرطي - جن هر پري مارڪ پت ڊکابا .
- (۱۱) مڌ سوڌن جگ جيون ماڏو - ميري ناڪر اڪر اڀاري
 لڪ پنه پيتي ڪرڻ ڪور آگي - معن سازو چرن پکاري .
- (۱۲) گورو دانا دانار هي - هه مانگه دان گورو پاس
 چري وچينا ميل پري - مي من ن وڌڙي اس .
- (۱۳) ڪرڻ پنه ڪور آهي پريتر - هرور آڻ ملاوي
 سڀ گهن گهور سيمل من مورا - لال وني ڪڙ گاوي .
- (۱۴) هر بارڪ گورو اڪر گسانين - گورو ڪر ڪر پرتال
 بک پوچل ڏيڏي ڪايه پري - ڪور نانڪ بال ڪهال .
- واڳ ۱ - آ - مالا
 پنڊوان - شبد (۱۰۴)
- واڳ ۲ - گوري - مالا
 چوٿان، شبد (۱)
- واڳ ۳ - گوري - مالا
 پنڊوان - شبد (۱۸)
- واڳ ۴ - جيسندري - مالا
 چوٿان، شبد (۱)
- واڳ ۵ - سو هي - مالا
 ليڄا، وار (۱۵)
 ساروڪ مالا پھلا
- واڳ ۶ - رامکلي - مالا
 چوٿان، شبد (۵)
- واڳ ۷ - لت ناراڻي - مالا
 مالا چوٿان، اشهدي
 (۲)
- واڳ ۸ - مارو - مالا
 چوٿان، شبد (۵)
- واڳ ۹ - ملا - مالا پھلا
 شبد (۲)
- واڳ ۱۰ - پرياني - مالا
 چوٿان، شبد (۲)

۱. ڪڙ. ۲. پل. ۳. ويٽي. ۴. ننڍو ڪيئون. ۵. مڙڪ. ۶. باجهه. مهر. ۷. بخشيش،
 آسرو. ۸. پکيا، دان. ۹. مغوري. ۱۰. راجا، مالڪ. ۱۱. داسي. ۱۲. پرماتما جي آستتيءَ
 جا جدا جدا نالا. ۱۳. ڏيان. ۱۴. ڳچ مڊف ڪان. ۱۵. وچڙيل آهيان. ۱۶. پتي پرماتما.
 ۱۷. مينهن. ۱۸. گجگوڙون. ۱۹. سنيال. ۲۰. رکھال.

(۸) سنگڙو جي ڪرپا.

- (۱) سنگڙو هوءَ دِياڻ - تَ سَرِڌا پُورِيئي
 سنگڙو هوءَ دِياڻ - نَمَ ڪَجهُن جَهوڙِيئي
 سنگڙو هوءَ دِياڻ - تان دَک نَمَ جَاطِيئي
 سنگڙو هوءَ دِياڻ - تان هَر رَنگَ ماڻِيئي
 سنگڙو هوءَ دِياڻ - جَمر ڪا ڏَر ڪِيها
 سنگڙو هوءَ دِياڻ - سَدَهِي سَڪ دِيا
 سنگڙو هوءَ دِياڻ - نَوَڙَڻ پَائيئي
 سنگڙو هوءَ دِياڻ - نَمَ سَچ سَماڻِيئي.
- [راڳ مانجهه، مڪلا پھلا، وار (۲۵)]

- (۲) گور ڪي چرن هردي ڦسائي - مَن چنيت سَگلي ڦل ٻائي .
 اَڳن پُڄهي سڀ هروڀر سانَت - ڪر ڪر ٻا گور ڪيئي داس
 نِڳاوِي ڪَڙَ گور دِيو تان - نِمانِي ڪَڙَ گور ڪِيو مان
 بدن ڪاڻ شيو ڪَڙَ راکي - اَمرو ٻائي وِڻا چاڪي
 وڏي ٻاڪ ٻُڙ ڪَڙَ چرنا - سَڪل ٻاڪ ٻائي ٻِرپ سَڙا
 ڪَڙَ نانڪ ڇاڪَ پيا دِياڻا - سَرِ جَن هُڻا سَڌا نِهاڻا.
- [راڳ آسا، مڪلا پنجوان، شبد (۱۰۰)]

۱. ڪامنا، منشا. ۲. ڇٽين ۾ ڳرڻا. ۳. هميشه. سڌائين. ۴. گهريو. ۵. ٻيگهر، گهر کان ڏڪيل.
 ۶. داس، شش. ۷. زبان. ۸. خوش، آندو مع.

(۳) گور سالاھي سدا سکداتا - ارٻ ٺاڻا سڙئي
 گور ٻر سادي ٻرم ٻڌ ٻايا - وڏي وڏاڻي هولي
 اُن دن ڪڙ ڪاوي ٺٽ ساڄي - سچ سڄي سڙئي
 سڙي دانا رام نام ڪا - هور دانا ڪرئي ٺاڻي
 جيٽ دانا ٻڌي ٻڌي ٻڌي - سچي نام سڄي
 اُن دن هر دانا ٻڌي ٻڌي - سچ سڄي لڳاھي.
 [راڳ ملار، محلا ٽيٺا، شبد (۴)]

- (۴) گور ٻر سادي من وسيع - هل هومي جاء سماء
 چٽ، اُنڊريءَ ڏيک ٻاڻي - ٺٽ، گور ڪيان اُڪيان ٺٽا.
 (۵) درسن پيٽ پيٽ ٻيٽا - سڄل اڏاري ٻاڻي مٽا
 اُڪر اڏوچر سواڻي آبا - گور ڪر ٻاڻي سچ ٻاڻي هي.
 (۶) هومي مار من وسايا - گور چرئي سدا چٽ لاءِ
 گور ڪر ٻاڻي من ٺٽ ٺٽ - ٺٽ نام ٻاڻي ٻاڻي.
 (۷) گور ٻر سادي اٻڪر جاڻا - دوجا مار من سچ سڄا
 ٺاڻا اٻڪر نام ورتي من اُٺر - گور ٻر سادي ٻاڻي.
 (۸) گور ٻر سادي سڄا هر ٻاڻي - من ٺٽ ٻيٽي هومي مٽل جاني
 پيس سو ٺٽ سدا هر ڪڙ ڪاوي - سچي شبد سڄي ٻاڻي.
 (۹) رٺ ٻڌار ٺٽ ٺٽ ٻاڻي - پوري سڙي شبد سڄا
 گور ٻر سادي مٽا اُنڊارا - ڪهٽ چاڻي آپ ٻاڻي.

۱. ڪر ٻا سان. ۲. دُور ڪري ٿو. ۳. ٺٽ سڄي. ۴. پوري، شڌ. ۵. مٽر. ۶. ٻر مائا. ۷. ٻاڻي
 ڪيو آهي. ۸. ٺٽي ٺٽو. ۹. وهي ٿو. ۱۰. پنهجي اُٺر، هولي ٻر. ۱۱. روشنائي.
 ۱۲. چاڻر، ٻاڻي ٻيٽ.

- (۱۰) گورر پرساد نام من لاگسا - جنم جنم کا سوا جاگا
 اُمرت گٹ اچري پرپ باڻي - پوري گور کي سمٽ راڻي.
 (۲۷) پنجران، شبد
- (۱۱) مٽ گڏي چيت پئي من آسا - کري ديا سنگور گٹ تاسا
 دک نائي سک آء سمانِي - ديئل نس پڙي جا گور فرمائي
 لچ پئي پوري گورر ملي - ناک لي جي-ن سقل هلي.
 (۵۸) واڳ گورڙي، مھلا
 پنجران، وار (۱۲)
- (۱۲) پار برهم پرپ درشتي آبا - پورن اکم بساد.
 ناک رام نام دن کيتا - پوري گور پرساد.
 (۱۳) سنگور ميرا سدا دياالا - موه دين گت راک ليغا
 گاليا روگه مها سک بايا - هر اُمرت مک نام ديا
 آلک باب ميري پر هريا - بدن کائي مک پئي
 انڌ کُپ مها گهور تي - ٻانهن پکڙ گور کاي ليعي.
 (۱۴) گور پرساد ميري من وسيا - جو مانگت سو پاؤء ري
 نام راکه ره من تر پانا - بهڙ نه گهون ڏاؤء ري.
 (۱۵) پيچي پوجل دُوبه، موزي - مايا وچ غلطان پجا
 گور پرسادي ايڪر جاڻي - ايڪ گهڙي مهر پار پيا.
 (۱۶) هت پُوم تيرا نون باب ميرا - ايڪي ناهر ڏها سيرا
 کهر گبير جن ايڪر پوجيا - گور پرسادي مي سڀ ڪچ سوجيا.
 (۱۷) رام رام سڀ گور کهي - کهيئي رام نه هو
 گور پرسادي رام من وسيع - نان قل پاوي ڪوء.
 (۱۸) مرم پيال اکاس دُکاپر - گور سنگور ڪريا ڌاري جيئ
 سو برهم اچوئي هجي هوني - گومت پتر دڪ مراري جيئ.
 (۴۸) واڳ آسا، مھلا
 پنجران، شبد (۴۸)
- (۱۳۱) واڳ آسا، مھلا
 پئي (۱۱)
- واڳ آسا، کير
 صاحب، شبد (۳)
- واڳ گورڙي، مھلا
 ليجا، شبد (۴)
- واڳ سورن، مھلا
 پھلا، شبد (۸)

۱. غلغلا جي نند مان جاگيس. ۲. گطن جو پندار، خزانو. ۳. ديار. ۴. فرمان، حڪم.
 ۵. قلدانڪ، سر پشت لئين ٿا. ۶. اشجور و رُپ. ۷. گڏ ڪير آهي. ۸. پٽڪڻ. ۹. پٽ.
 ۱۰. پنا. ۱۱. هاڻي اسان ٻنهي جو هڪ هنڌ ساڳيو نڪارو ٿيو آهي. ۱۲. سمجهيم. ۱۳. ڌرتي.
 ۱۴. پالال. ۱۵. پرماتما جو سڙپ ڏسڻ بر آيو آهي. ۱۶. پرماتما. ۱۷. چو چوڻين کان ٻاهر آهي.

- (۱۹) ستگور نام نڌان ڊوڙاڻيا - چنٽا سگل بڊاسي
 ڪر ڪرڻا آڻيو ڪر ليدو - من وسيا آڻاسي .
 (۲۰) پڇي ڪرڻال ڪور ڪورنڊا - سگل منورڻ پائي
 آسٽر پڇي لاک هر چرڻي - ڪورنڊ ڪي ڪڻ ڳاڻي .
 (۲۱) ڪور ڪرڻال ٻي آڻس - آڙڪڻ سڀ هتي
 ڪور آڻي ڪرڻا ڌار - آڻي ڪر لٽي .
 (۲۲) ڪور ڪڻڪ ڪرڻا ڪڇي - سڀ ٽن من ڏيهه هر ليني
 ڪه ڪير رانگ رانا - مياڻ ڪج ڪڇون دانا .
 (۲۳) جهه جهل ميل ڪار دستا - نه آڻند شيد ڇڏتا
 ڇوڻي جوت سماني - مڇي ڪور پرسادي جاني
 جهه آڻند سڙو آڇيڙا - نه ڏيوڪ چلي ڪڇڙا
 ڪور پرسادي چاڻيا - جن ناما سهج سماني .
 (۲۴) پٽ نانڪ پور پٽ ڪڙي - ڪور پرسادي جاني
 ساڇي لڙو لاڳي هي پيتر - ستگور سڻ من مانيا .
 (۲۵) هڙو مڇي پيڙ ڪڇي سڻ ڀاڻا - آڙوڪڻ پڇي سرڀوا
 ڪور پرسادي برهم پڇاڻا - نانڪ ڪڇي گهيرا .
 (۲۶) ڪڻ سڇي هر پريو رام راجيا - ڪور ڏسي هر ميليج
 مڇي من ٽن پوڻم پڙاڻه هي رام راجيا - ڪور ميلي ڪر پڇي .
 (۲۷) ڪور پوري ڪرڻا ڪري - ڪاڻيا ڏک روڻ
 من ٽن سڀل سڳي پيا - پوپ ڏياڙو جوڻ .
- واڳ سورڻ، مڱلا
 بڊجوان، شيد (۲۵)
 (۳۶)
- واڳ سورڻ، مڱلا
 چوڻان، وار (۲۷)
- واڳ سورڻ، ڪچير
 صاحب، شيد (۴)
- واڳ سورڻ، ڀڳت
 نامڊو، شيد (۱)
- واڳ ڏانوري، مڱلا
 ٽيجا، شيد (۹)
- واڳ سوهي، مڱلا
 چوڻان، چنٽ (۲)
- (۴)
- واڳ، بلاول، مڱلا
 بڊجوان، شيد (۵۳)

۱. پرماتما. ۲. ڪامناڙو. ۳. ايڪاڪر. ۴. لاس ٿي ويا. ۵. بدائي ڇڏو آهي. ۶. ڪڇ، ٿوري.
 ۷. لڙو لڳائي ويندو آهيان. ۸. ڪامل پيش پهنجي آندو. ۹. سورج ۽ چليءَ جي روشني
 ڏسي سگهندو آهي. ۹. ٻاهرين روشني. ۱۰. جهڪي. ۱۱. فرماين ٿا. ۱۲. نروبر.
 ۱۳. هڪڙي، ساڳي. ۱۴. هي رام جا پيارا. ۱۵. ڌيان ڪرڻ جو لائق يا حقدار آهي.

- (۲۸) دُښ درشت جاگيڻ يوم چُڪائي - گور پرساد پرم بد پائي
سو جوگي اهو جُگمت پچائي - گور کي شبد پيچاري هِيءُ.
- (۲۹) گور پرساد جهه بُوجهيا - آسا ئي پيا نراس
سڀ سچ ندرِي آيا - جُءُ آلمر پيا آداس.
- (۳۰) گور ديرا گور اَلڪُ آيوا - ترپوڻ سوجهي گور کي شيوا
آپي داي کري گور دائي - پايا اَلڪُ آيوا.
- (۳۱) جُءُ گور دِيءُ نه مليءُ مَرار - جُءُ گور دِيءُ نه اُتريءُ پار
جُءُ گور دِيءُ نه بَڪمت تريءُ - جُءُ گور دِيءُ نه جيوڻ مريءُ.
- (۳۲) ساچا شاه گورو سَڪدانا - هر ميلي پُڪ گواني
کر ڪرپا هر پُگت دروڙائي - اُن دن هر ڪڍ گائي.
- (۳۳) سَرب رنگ لاک رنگ ماهه - سَرب سُکا هر کي ناه
سِهه پراپت اهو نڌان - نائڪ گور جس ڪري دان.
- (۳۴) پُڀ اُگر اُگرچر رويا سَرب لائي - مَن ن اَلڪُ اُٻاري
گور ڪرپال پئي کُپ پايا - هرديءُ اَلڪُ لکاري.
- (۳۵) پُڀ پُڀ ڪري سِيئي هِيءُ جيتي - گور پاوِيءُ پُڀ پائي
پُڀ نالي سدهي سچ سنگي - ندرِي ميل ملائي.
- (۳۶) اَلِيڪ جمر وچڙي ميري پريم - ڪر ڪرپا گورو ملاوَنکو
ستگور مِلت مها سک پايا - مِلت مِلن اَلِيڪساوَنکو.
- (۳۷) پُڀي ڪُڙڻ رَس ڪل بگاسي - سَس گهر سُوڙ سماها
ڪال پَنڌس مَنشا مَن ماري - گور پرساد پُڀ پايا.
- (۳۸) ڪبير سرگ نرڪ ئي مِيءُ رهيو - ستگور کي پرساد
چرن ڪمل کي مَوچ مهر - رهسَ اُنس آر آد.

۱. گيان. ۲. نظر پر. ۳. پرماتما. ۴. مهر ڪري نر. ۵. لکايائين، ڏيکارايائين. ۶. واجهه. ۷. باجهه، مهر. ۸. ڪم ناس ڪري سميت بخشندو. ۹. پکڙجن ٿا. ۱۰. ٿورو. ۱۱. پريم. ۱۲. چنڊ. ۱۳. سُوڙج. ۱۴. جهڙو مَرڻ جو چکر پُورو ٿئي ٿو. ۱۵. هاڻي مان اُعر ئي ٿيو آهيان ۽ جمر ۽ مَرڻ جي چکر کان آزاد ٿي چڪو آهيان.

ستگور اڳيان آرائنائون .

ستگور جي ڪرپا .

صاحب سهجانهي چڪا آهن نه جڳياسوءَ کي ڇو ستگور جي ضرورت آهي ؟ جيئن مريض کي حڪيم يا ڊاڪٽر جي ضرورت آهي تيئن جڳياسوءَ کي به گوروءَ جي ضرورت آهي . جيئن کن جا ٽاپ علاج بنا ڪن نهندا ، تيئن من جا روڳ به ساڌن نه ڪونه ڇڏندا . جيئن حڪيم يا ڊاڪٽر سرير ٺاهي ، مرض جي رڳ پڪڙي ، علاج شروع ڪندو آهي ، نه ڪهڙي دوا وٺي ، ڪيئن ، ڪيترائي ۽ ڪڏهن وٺي ۽ ڪهڙي ڪري ڪبي تان جو شفا حاصل ٿئي ، تيئن ئي گوروءَ سڳو جو من ٺاهي ، روڳن جي رڳ پڪڙي ، علاج شروع ڪرائيندو آهي نه ساڌن ڪهڙا ڪبا ، ڪيئن ، ڪيترا ۽ ڪڏهن ڪبا ، ۽ ڪهڙي پرهيزگي ڪوڙي پرلندي . تان جو من صفا آروڙي ٿئي . جيئن حڪيم يا ڊاڪٽر کن جي پيڙائن مان آزاد ڪرائڻ ۾ قابل آهي ، ڇو نه هڪ طرف کيس حڪمت جي ودبا ۽ آزمودو پرايل آهي ۽ ٻئي طرف منجهس مريض جو پورن وشواس به آهي ، تيئن ئي گوروءَ من جي مونجهارن مان ڪڍڻ ۾ قابل آهي . ڇو نه هڪ طرف کيس روحانيت جو ڳيان ۽ ٻيهر مليل آهي ۽ هو پرم پد تي اڇڙي پهتل آهي ، نه ٻئي طرف منجهس سڳو جو سچو صدق به آهي . صدق به اڌ شفا يا ڪاميابي آهي . صدق مان ئي ، سڳو ۽ اڇا شڪتي آهن ٿين ٿيون .

حڪيم يا ڊاڪٽر جو علاج ڪنهن وقت ناڪامياب نه ٿي پري ڇو نه نيٺ سرير جا سواس ، سائين ۽ جي هٿ وس آهن پر گوروءَ هميشه هڪ سڳو متعلق ڪامياب رهندو ، ڇو نه گوروءَ جو علاج ، پرماتما جي ئي حڪم هيٺ ۽ باجهه سان ئي رهيو آهي . جيستائين سڳو جي من جون پاوانائون ، روحانيت جو رخ وٺن ٿيون ۽ سندس صدق ۽ مڃتا ۾ ڪو لڙو يا ڏوڏو نه آيل آهي ، تيستائين گوروءَ جو علاج اُترائڻو رهندو ۽ شفا ملڻ ۽ ٻئيءَ مائر به شڪ نه رهندو . آخرين جي سڳو جو ٿن . من . ڏن . دل . دماغ . هردو ، بل ۽ ٻڌي . سڀ گورو کي ، سڄي صدق ، سڳو ۽ شردا سان سنڀريل آهن . نه گوروءَ جي به گت ۽ ڳيان . اجهو ۽ آسپس . بلڪ سموري شڪتي ، سڳو ۾ سمايل آهي . ڪڇ سورش سان ، ڪڇ نظر سان نه ڪڇ ويچارنا سان . سڳو پيار ، پرمت ۽ پرئيس جي پيٽا رکي ، پرهيزگي ۽ پايداري ۽ پاڪدامنيءَ جي بکر ٻهري ٿو . گورو شيوا ۽ گورو پڪتيءَ جا ڦل به عجيب آهن جو عجائب جو اندازو لڳرائين . گوروءَ پڙي آهي . سڙهه به آهي نه سڪان به آهي پر پڙي ڇرندي فقط گورو شيوا ۽ گورو پڪتيءَ جي ٻن وانجهن سان . پوءِ ٻيڙي لڙ مان لنگهي ، گنن کي ڪٽي . ڪناري تي پهچائيندي . جڏهن سڳو پاڻ اُڀري ، سمجهي

ٿو ر ”مان“ ڪوروءَ جو آهيان“، تڏهين ئي ڪوروءَ پيڙهي نه پيڙهيءَ جو ملاح نه بچي ٿو. انهيءَ منزل پهتي، سڪ سمجهي ٿو ر ”ڪوروءَ منهنجو آهي.“ پوءِ جڏهين ڪپر لڳي، پيڙهي منزل مقصود تي پهچي ٿي، تڏهين سڪ سمجهي ٿو ر ”مان ئي خرد ڪوروءَ آهيان.“ اهي ٽيئي پيڙهون نه ڪو ڪروءِ جي ڳريائي ٿيڻ ڪسبن ۽ نه ڪو سندس رهنمائيءَ ڪري رخصت ٿيڻ ڏين پر سڪ جي، ستڪور ۾ ملاوت ٿيڻ ڪرائين. ستڪور ۽ سڪ جي اڳي الڳ ٿي ڏسڻ ۾ آيا، سي هاڻي هڪ ئي ويا آهن. ڪامل ڪامگار ٿي اهو ڪرم ۽ ڪارنامي ڪري سگهي ٿو ۽ اها ڪاميابي ۽ ڪرامت ڏيکاري سگهي ٿو. هٿن سان حادي، لائين ڪوري مان ڪنول گل ڪڍن ٿا. هڪ پاسي سڪ جو صدق ۽ سچاپ ۽ ٻئي پاسي ڪوروءَ جو گيان ۽ ڪورءَ ڪرپا گڏجي، وحدت جي وجد ۽ اُلوهيت جي لاسرار ۾ اٿين ٿا.

جيون ۾ ئي ڳالهائون املهه يا دل ۾ آهن: هڪ مانس جنم، ٻيو منس جي-من ۾ رڍاڻي رفتار ۽ ٽيون ڪوروءَ سان گڏجاڻي. اهي ٽيئي جزا جڏهين پاڻ ۾ جذب ٿين ٿا، تڏهين هڪ نئون ستروش جنم وٺي ٿو. انهيءَ آسري تي سڪ لڳي ٿو. صدق ۽ سڪ، مروت ۽ مڃتا جي-هيءَ وڙهي پاڻ سان کڻي، سڪ ستڪور سان سودي ڪرڻا جوڻ سڏون سڏي ٿو. ستڪور جي سامهون اچي، سڪ لهڻائيءَ، لاهائيءَ ۽ نقص سان نياز ڪري ٿو. مٿي ڏال وڃڻ مان معلوم ٿيندو ته سڪ، ادب سان هٿ ٻڏي، عرض ڪري ٿو ته هي سمرت ستڪورءَ، مان مها مڙڪ آهيان، مان اڳيائي، آندو، لاسٽو ۽ اُبليلو آهيان. هي مهران مرشد، مون ۾ ڪٿ ڪونه ڪونه آهي. مون ۾ اُڻڪڻيا اُڻڪڻ آهن. جن مون کي در در ڏاوانن جيان پٽڪائڻو آهي، ڀلايو آهي ۽ قنڊن ۾ قاساو آهي. من مدائيءَ ۽ مهتا مان نڪري نه ٿو، چس چالباڙيءَ ۽ چالڊوسيءَ مان چڙهي نه ٿو ۽ خيال ٻيائيءَ ۽ بهروڙيءَ مان ٽپي نه ٿو. قاب ٿي ڪٽ چڙهي وئي آهي. نيم بد ٿي پئي آهي ته منهنجا ڪرڻا آهن ڪڏا ۽ ڪرم ڪسا. ترشنا جي طوفان، منهنجي دل جو ديهڪ ٿي وسائي ڇڏي آهي. جن جي-لاءِ پاپ اُٻاڻ ڪاير، سي به ڪم ڪونه آير. سڪ ۾ ساڪ سڀ ڀيا ڏين پر ڏڪ ۾ هرڪو منهن ڏوڙي وينو. ڏڪ ۽ ڏڪا کائيندي، اک گلي اٿر ته جنم وڃاير جنجالن ۾. اڳ جو-توشو لهيو ڪونه. هاڻي پيو ٿو هٿ هٿان ته هيڏو ٻار بدن جو ۽ اُٺار عيبن جو، سر ڪيئن کڻي ۽ ڪٿان هلائڻ؟ نڪل نٿل آهيان پر ٿانءِ نڪاڻو نه اچا پاتو ڪونه اٿر. منجهيل آهيان، مايوس آهيان، مجبور آهيان، جو نه اندر جا اُجهن آزارين ٿا، سائين جا سور ستائين ٿا ۽ ڏيهه جا ڏوراڻا ڏنگين ٿا. ڪن هيٺو آهي، من جهيٺو آهي، وقت ٿورو آهي ۽ سفر لنڊو آهي. واه کڻي نه ٿي، واه لپي نه ٿي. ڪا واهرءَ جي واهر ملي، ڪا رهبر جي رهنمائي نٿي.

هي ستگرد سواهي، نون چاڻي جاڻهار آهين. منهنجي حل جو ڄاڻو آهين. منهنجي مرض جو سڃاڻو آهين. ڳجهو ٿيندي اڳيان ڪڇ نه آهي، ظاهر ٿيندي اڳيان سڀ ڪڇ آهي. نون اڻڄاڻن کي سوارين ٿو، پلين کي پٽائين ٿو ۽ پاهين کي ٽارين ٿو. توت کيان جا گنج آهن، ديا جا پيدار آهن. توتان ڪوبه سوالي خالي ڪونه ٿو موليٰ. سڀ سڪتا ساوا ٿين ٿا. مان به سائين، تنهنجي در جو سوالي آهيان. توت جهڙي جهڙي آهي، توت پاڻ پانو آهي. توت کانسواءِ مون کي هاڻي ٻيو ڪونه آجهو آڌار، سائي سهارو ڪونه رهيو آهي. سڀ پاسا آزمائي آيو آهيان. سنساري وهنوارن ۾ نه ڪو سڄو سائي ملي ٿو ۽ نه ڪو سڄو سڪ حاصل ٿئي ٿو. سڀ سڀندي سوارت جا آهن، مصلحت پرست ۽ زماني ساز آهن. تنهن ڪري رهي سڀ سڀندي سڪ کان محروم رکن ٿا. نه من جون ترشائون پورو ٿين ٿيون ۽ نه من جي آساني ڳهڻي ٿي. خفا خفا نه هڻجن ٿا ۽ نه جفا جهڏ مڻجن ٿا. چي ۽ چنڊ سان چنڊون لڳو پيو آهي. اندر ۾ کنڇاڻا ٿا هردم ڇاڻو آهي. بي آرام آهيان، بيقرار آهيان. ٽڙهين اچي ٿيندي شرن ورتي اٿم. هاڻي شرن آئي جي لڄ رک، پيرن پئي جي پست رک. هن داس کي چرنب ۾ قبول ڪر. هن نه آسائيندڙ جي آس اٿهه.

هي اکر گسائين، منهنجي من جي آساني مٽاءِ. اها ڪا سميت ڏي جو نيڪيءَ بديءَ جو پيد سڃاڻان. بدي ڇڏي نيڪيءَ جي راهه تي هلا، عيبن کان آجو ٿيان، پير کان پاسو ڪريان. پراڻي استري، پراڻي ڏن ۾ پراڻي پڇاڙ. کان پري رهان. ڪوڙ، ڪهت ۽ ڪسنگ کان ڪنارو ڪريان. نه راجه ڏيش ۾ رسجي رهان، نه ڏيندن ۾ ديوانو ٿيان ۽ نه ان گطن سان ٽڪر ڪان. پير سڀسي ۽ ٿر پٽ رهان. اچند ٿي اچند ٿيان. پنهنجي پيرين جون پاڙون پٽيان نه سر ۾ سگهه اچي، آندو ۾ سوجهي ڇڏي. من ۾ محبت مڃي، چنڊ ۾ رام نام رچي. هودو نينهن ۾ لهجي، نه رنگ ۾ رنگجان. ستن ستهرن جو سنگ ڪمابان. ساڌ سنگت سان دل لڳايان. تنهنجي چرنب ۾ ويهي وشوام وٺان، تنهنجي داسن جو داس ٿي ٿهل ڪريان، خاڪ ٿي خاڪ ۾ رهان. اها ڪا ٿهل پيار جو شبد ۾ سرتي لکي، دل جي دري کڻي، ديهڪ وري پري، کيان جو پر ڪاش ٿئي، ٿهل پوچي پيهي ٿي پوهجي، نه وڇڙيل واصل ٿيان. نينهن جي نڀن سان نهاريان، پلڪن سان پاڻي پياريان، پاڻ آريان، هوت جي هنج اچان، حيرتي همد وري لڏان، نه اتي ٿي رهان، وري نه ڌران، مڙ نه موٽان. پاڻ ڪڍي، پاڻ ٿيان. پنهنجي اوند بڻجي، ساگر ۾ سماجان ۽ ساگر ٿي پوان.

(۱) ستگرد آگي اُرداس ڪر - ساجن ديهي ملاء

سري راج، مهلا

پهلا، اشهدي (۵) F

ساجن مليئي سڪه پايما - جبر دُٺ مٿي ٻڪ ڪاء

ناوي اند هٿم وسان - ناءِ وسيم من آء.

راڳ سُوھي، مھلا
ٺي-جا وار (١٥)،
سلوڪ مھلا پھلا

(٢) سَنگُورِ سِپڪيا ۽ مِيج - نُون سَمِرَت دانارُ
هَوِيءَ کَرُب نِوارِ بَنِي - ڪامُ ڪروڙ اَهَنڪارُ.

سَنگُورِ اَهڙي سِڪَ جو صَدقُ ۽ سِچائي ۽ سِڪَ پُرڪي ٿو. اهو تسليم ڪري ٿو ته
جيئن بدلائڻ جي خواهش ٿي ڳيان ماڻ لاءِ لائڻي ۽ حقداري آهي. نه ته عام طور، سَنگُورِ
وَت هَرڪو اچي رُٿا رُٿي ٿو ۽ پُٺڙا پُٺي ٿو ته سَنساري سِڪَ ۽ ڏکڻ سان سَتيل آهن پر ٽنهن
هُو ٽنڊي ۽ اڃا وڳو سَنساري سُڪن جي ٺي مانگ ڪري ٿو ۽ لائين ماڻ لاءِ ڏکڻ ۾ ڏک
وڌائي ٿو. انهيءَ احاط کان نه هُو سِڪَ، ورلو ويسادي ۽ مشتاهي منگيو چيو، جو سَنساري
سِڪن جي چار مان آزادي پانڻ چاهي ٿو، نام جي پِرڪ ڪهري ٿو، تڏهان جي طلب ڪري
ٿو، پهل جي پياس ۾ ٽڙي ٿو ۽ سچ ۾ سمانجڻ چاهي ٿو. اَهڙي سِڪَ لاءِ نه سَنگُورِ ويندو
واجهائي نه اچي ڪو لاهو ٿي، جو ٽيئي آهولي ۽ وٺي ياقو ٿي. سچو سِڪَ آهي بچت پوڙو،
جو ماڻ جي پيت کي قابو ڪندو آهي ته ساڻس گڏ ٿي ٽي ۽ واڙي ۽ وسانس ۽ چاريءَ
چرائس. جيئن پوڙو ماڻ جي پيت کي قابو ڪري ۽ پنهنجي ادر پوڙو لاءِ آدم ڪري ٿو،
ٽيئن سِڪَ ۽ سَنگُورِ جي شرن وٺي، پنهنجي رُوڃائي اُٿي ۽ لاءِ آدم ڪري ٿو. پوءِ جيئن
ٻئي پنهنجي پُونگڙي کي ڏندن ۾ جهلي، سلامتيءَ واري هنڌ پهچائي پاليندي آهي، تيئن
سَنگُورِ سِڪَ کي همت جا هٿ ڏيئي، خوف خطري کان بچائي، مڪتيءَ جي ماڳ ٺي
پهچائيندو آهي. جي ڏندن ۾ چرپر بنا رهڻ، پُونگڙي جو پوڄا آهي ته مڪتي ۾ مات
رهڻ، سِڪَ جو ساڌن آهي. لائين سِڪَ ۽ سَنگُورِ جي پرداخت هيٺ پلجي ۽ وڏي ويجهي ٿو.
جي لاهيءَ ۽ مڪتيءَ جي مار کي ۽ ڪو سِڪَ ڪنهن نه وقت سمجهڻ لڳي ته پنهنجي
بيڙيءَ جو ٽڪير آهي وڳو پنهنجي ساڌن جو سڙهه، ۽ نه مڙد ملاح جي ميا ۽ مھس، نه
پوءِ هُو نار مان وڃي ٿو ۽ پوندو ۽ کڻ ۾ کڻ ٿي ويندو. مثلاً ڪو ٻار ٻيءَ جي ڪلهي تي
چڙهي، ملاڪڙو ٽسي رهيو آهي ۽ سمجهڻ لڳي ٿو ته مان پنهنجي ٻل ٻڏي سان، راحت
بخش رونق ٽسي رهيو آهيان. پوءِ اچانڪ، ٻار ڪلهي تان ڪسڪي هيٺ ڪري پوي ٿو.
پوءِ ڪٿي رهي ”مان مان“ ۽ ڪيڏانهن ويو ملاڪڙو؟ يا ڪو ٻار، ماڻ جي آڱر جهلي،
جلوس ٽسي رهيو آهي ۽ سمجهڻ لڳي ٿو ته مان پنهنجي سمجهه ۽ شڪتيءَ سان، شوق
وٺي رهيو آهيان. پوءِ اوچتو ماڻ جي آڱر ڇڏائي وڃي ٿي ۽ ٻار جلوس ۾ گڏجي ڪم ٿي وڃي
ٿو. پوءِ نه ڪٿي رهي ”مان مان“ ۽ ڪيڏانهن ويو جلوس جو جلوس. جيئن ٻيءَ جو ڪلهو
۽ ماڻ جي آڱر تي، ٻار کي لطف جي لذت وٺرائين ٿا تيئن، سَنگُورِ به ماڻ ٻيءَ جيان، سِڪَ
جي هر دم سار سنبال لهي ٿو ۽ آخر الاهي آرام گاهه جي آسائش عطا ڪرائي ٿو. ساڌن جي.

مان شيد پر. ستگرور جي سهارِي ۽ -ريوشيءَ سان، هُون نه وارن نام جو اُمرت پيتو آهي. پراڻن جي پياس بجهائي آهي، آما جي جوت جڳائي آهي، پرينءَ سان پربت پائي آهي، راڻل جو رنگ ماڻيو آهي، اُونڌ پراپت ڪئي آهي ۽ مڪتي حاصل ڪئي آهي.

مان ڪئين جدمن کان غلبت جي لند پر غلطان هوس. هاڻي مان جاڳيو آهيان، سجاڳ ٿيو آهيان. هردي اُندو سڀ رتن پدارت پاتا اُٿل، اُندو پر اُچرڇ ڏنو اُٿل، شيد پر سُرلي لڳائي اُٿل، پاروهر پر ميسر پاڻ پر پاتو اُٿل. سچ پر سميل آهيان، سدا سهج سڏي ۽ پر آهيان. جيتري مري چڪو آهيان، اُند شيد جي ڏنيءَ پر آهيان. سرڳ ۽ لڙڪ جي پار پهتو آهيان، چيرون هڪ آهيان ۽ وڃي وٽڪنٽ واسي ٿيو آهيان. اُهرئي هوس ۽ اُهرئي ٿي پيو آهيان. هن پرم پندويءَ بابت صاحب فرمائين ٿا:

- (۱) پـــيـــي پـــوڄل ڏُوبهه هُڙي - مايا وچ غلطان پيا
گور پرسادي اڪو جاڻي - اڪ گُڙي مه پار پيا.
(۲) جه جهل مل کار دستا - نه اُند شيد بچفتا
جوني جوت سماني - هي گور پرسادي جاني.
- واڳ- آسا، مالا
تيجا، پتي (۱۱)
- راڳ سورڻ، پڳت
نامد هُو، شيد (۱)

اي بددا، اي لڳرا نندڪ، تُون نه ڪو پنهنجي اوڳن جي اوگهڙ ڪر، ڪو انسانيت جو اقرار ڪر. اي پنهرو، تُون نه ڪو پير ڪري ڪنڌ نراء، جهولي جهل ۽ آسپس وٽ نه آڳيان جي اوڙاه، اُودا جي اُونگهه مان ٻاهر اچين. سڪ ۽ صدق سان گور پڳتي ڪر ۽ گور شيوا ڪماء نه من ڪرپا جو ڪڪر يا ڪڪ ملي ڪيچ ڪري، شيد جو پرساد ملي، پرم جو پيالو پيئجي نه نام جو نشو چڙهي ۽ نشي پر ٿي نيتهن جو نالو لباھجي. گور ڪرپا اُٿي پيار جي پڪر، مٿي ٿي پڪت، جو چيرون پاترا جي اُوکي ۽ لبي ستر ٿي رکيا ڪندء، ترشنا جي طوفان کان بچائيندء، وڪارن جي واچوڙن کان ڇڏائيندء ۽ اُهتا جي اوڙڪ کان ڇٽائيندء. گور ڪرپا توڙ ٿاين سات ڏي ٿي ۽ آخريان پد ٿي پنهائي ٿي. گور ڪرپا پر، گيان، گيات ۽ گيت ٿيئي گڏجي وڃن ٿا، ڇو نه ٿيئي هڪ ڇيز هئا پر ٿيڳر ۽ ٿيڏاڻ ڪري، ٿي جدا جدا ٿي ڏسڻ پر آيا. ستگرور ۽ سڪ کي نه مڙئي دڙاؤ قات وانگر، جسماني جامو آهي. پر اهو جامو نه هٿ ٿي ڇڏو آهي، پوء چاهي ڪٿي جلائي يا دفناجي. اصليت نه پي ڇيز آهي. ستگرور جي اصليت آهي شيد نه سڪ جي اصليت آهي آما. گور ڪرپا سان آما، شيد سرُپ جي سُرليءَ پر سمائجي ٿي وڃي. صاحب جي اها سکيا آهي نه ستگرورُ شيد آهي نه سڪ سُرپ جي ڏن آهي. جيئن اڃليءَ

جئون مٿي ۽ منفي تارون يعني پاڻ ۾ لڳنديون آهن ته نچائي يا برق برقرار ٿيندي آهي، ساڳيءَ طرح، جڏهين سنگور جو شيد ۽ سڪ جي سُر تي گڏجنديون آهن، تڏهين انهن جي ٽڙي لڳندي آهي جنهن ۾ سائين، سنگور ۽ سڪ ٽيئي اصلوڪي انگ جي اتصال ۾ اچي ويندا آهن. گور ڪر يا ٽي اهو اتصال جو اسرار ڏيکاري سگهي ٿي. سو سڪ ٽيئي، سڪيا وٽ، ساڌن ڪر ۽ ٺهل ڪماءَ ته تون به اهو اسرار پسين.

ائين ناهي ته سڪ سنگور اڳيان سوال ڪيو نه آهي ته سندس اندر ڪيئن اک اڳيان اهو اسرار آيو نه آهي يا سڌ ۽ پورن سڃاڻ جي وچ ۾ ڪا ٻي بهنج يا پدوي آهيئي ڪانه. ڇا وڏي ڊگري حاصل ڪرڻ لاءِ وقت وڃائڻ، دماغ ٽٽائڻ ۽ محنت ڪرڻ ضروري نه آهي؟ ڇا جهون ۾ سنساري آسون به رڳو سڌ ڪرڻ سان ئي ٻڌنديون آهن؟ ڪيتري محنت، مزدوري ۽ مدد ڪانهيءَ ڪو نتيجو ظاهر ٿيندو آهي، سو به گهڻي ڀاڱي اڏورو ۽ اٽورو، انهيءَ دوران ۾ به، ڪيترين نه مجبورين ۽ مشڪلاتن، ناڪاميابين، نااميدين جو سامهون ڪرڻو پوندو آهي؟ جيڏا اٺ ٿيڏا لوڏا. ساڳيءَ طرح، روحاني راهه تي به ڪئين روڙا ۽ وٺڻ ڪون، پيڙائون ۽ پريڪشائون ڏريش اينديون آهن، جن جو سڪ کي سامهون ڪرڻو پوندو آهي. جي صدق ۽ سڪ، اڃا شڪتي ۽ آواز چاڻي محڪم اٿس ته سنگور جي سهاري هيٺ ۽ مالڪ جي مهر سان، نيٺ وڃي پور پڌ تي پهچندو. انهي وچ ۾ هڪ ڪئين نرواني نظارا ڏسندو، انهيءَ اندر ڪئين روحاني راز ڪندا ڏسندو ۽ منزل مقصود جون وچون پنڌون ڪون ماڻيندو. مطلب ته ڌيري ڌيري، هڪ پوڙيءَ کان ٻيءَ پوڙيءَ تي چڙهندو، کيس خرد معلوم ٿيندو رهندو ته پنتي ڪونه ٿو هڻندو وڃان پر اڳتي وڌندو سر هلائڻ. گل ڪيترو وقت لڳندو يا ڪيترا جنم ڪٽڻا پوندا، تنهنجي ڪا عام جدول ڪانه آهي. پر وقت يا هاڪ هڪ جنم نه آيا جي اُمرنا جي اندازي اندر، هڪ ٻل به نه آهي. وري جنم جنم وٽ وڃائي، پنتي پور کان نه جنم جنم سڦلو ڪري، اڳتي اڳتي وڌائڻ. هر طرح بهتر آهي.

باب چوٿون.

سنت مهاڻائون.

(۱) سنتن تي ڪرڻار جي ڪرپا.

(۱) پاڻچُ بُرڪ ڪو اُٺاڻ ڏرُو ٻارڪ - هر سمرت اُمر اُٺاري

پُتر هُيت نارانڻ ڪهيو - چم ڪڪو مار ٻڌاري

ميري ٺاڪر - ڪيتي اُگهڻ اڏاري

موه ديڻ اَلپ مٺ نرڪڻ - پڙيو سرڻ ڏناري. (۱. و.)

ٻالهيڪ سڳارو ٺريو - ٻڌڪ ٺري ٻڌاري

ايڪ لڪ من ماه اُڙاڻيو - گجھت ٻار اُٺاري

ڪيڻي رڪيا پگت پرهلادي - هر ٺاڪس ٺڪه ٻڌاري

بدر داسي سٺ پيو پڻيٽا - سگلي گل اُڄاري

ڪڙن ٻراڻ ٻاڙو آڻي - مٿيا موه مڪناري

آڻو شام لانڪ اوٽ هر ڪي - لڄي ڇا ٻڌاري.

[راڳ مارو، محلا پنجوان، شبد (۲)]

(۲) نُون سنتن ڪي ڪوه پُڙيالا - سنڌ ڪيلھ ٺر سنگ ڪوبالا

واڳ مانجهه، محلا

آهي سنڌ ٿڌ ڪڙي پياري - نُون سنتن ڪي پوانا جيءَ.

پنجوان، شبد (۱۳)

(۳) ماڻا ويا هُت - ٻه پُڙڪاري

واڳ گورڙي، محلا

سنڌ جيوه - ٻرپ اوٽ ٺاري.

پنجوان، شبد (۱۹)

(۴) آڻي پگت آهي درڙائي - پُڙب لڪت مليا مهري پائي

واڳ گورڙي، ڪبير

جس ڪرپا ڪري ٿس پُون ساڄ - ڪبير ڪوسوامي غريب نواج.

صاحب، شبد (۴۰)

۱. سال، ورهيه. ۲. اُٺل آڻند ماڻهو. ۳. اُڄاڻل ٻاڻي. ۴. ماري ٺاس ڪيو. ۵. اُڻڪڻيا،

ڪيترا نه. ۶. داس. ۷. پڻي. ۸. شڪاري. ۹. هاڻي. ۱۰. ٺهن سان. ۱۱. مس، مڱن.

۱۲. ٻانهون. ۱۳. وانڌيُون ڪن ٿا. ۱۴. سنسار ۾ سماجي رهڻي آهي. ۱۵. ڪيترن نمُونن

سان. ۱۶. ڪارج، لڄا. ۱۷. نوازش يا ٻاجه ڪندڙ.

- (۵) ببا بېدھ بېد ملاوان - بېدھ بېد نه پېژن پاوان
بېدھ هوء بېدگي گھيچ - بېدھ هوء بېد سڌ لهيچ.
- (۶) سڊنټان ٽيڪ ٽماري سوامي - نون ستنن کا سھائي
ڪھ نانڪ سٺ هر راڪي - ٽنڊڪ ڊيئي رڙالي.
- (۷) پگت وچل - پگتن هر سنگ
نانڪ مڪت پئي - هر رنگ.
- (۸) در شيوک دروان - درد نون جاڻهي
پگت ٽيري حيران - درد گواڙهي.
- (۹) هر جگ جگ پگت آيا - پنج رکدا آيا رام راجي
هر ٽاڪس دشت هر ماريا - پرهلا د ترايا
اھڪار بيا ٽنڊڪا پٽ ڊيچ - نامدو مڪ لايا
جن نانڪ انسا هر شيوا - اٽل لئي چڏايا.
- (۱۰) هر دڙي نائيچي مٿل گوائيچي - چمر مرڻ دڪ لائي
اٽل ٻاهر سدا حدوري - پرميشر پوپ سائي.
- (۱۱) پگت جهان ڪٿ سڙا - آب هر لائي
وچي گرھست - اداس رهائي.
- (۱۲) گھ ڪٽ لائي سھج سڀائي - آد اٽڪر آيا
پونٺ نانڪ آب مليا - بهڙ ڪٿون نه جايا.
- (۱۳) پگت جهان ڪٿ آب ٽٽا ميوا پيارا - آبي لئتن جن لاء
پائشاهي پگت جهان ڪٿ ڊيچن - پير چٽ سڄا هر ٻڌا.

۱. اوند، ٿڙو. ۲. پوء وري جدا ڪرڻ ٿيندا. ۳. بندو، درويش. ۴. ڪري. ۵. متر،
دوست. ۶. چمڻ مرڻ جي چڪر ۾ غوطا کارائين ٿو. ۷. داس. ۸. دويان. ۹. پٺي ڏنڊن،
مهن موڙ پائين. ۱۰. اڻڻان ڪر. ۱۱. ورڪت. ۱۲. پورب چمر چور ٿل. ۱۳. راضي.
۴. سڄي آخري يا بادشاهي. ۱۵. تاج. چٽ.

واڳ گروڙي، ڪچير
صاحب، پاوان اڪري
(۲۹)

واڳ، آسا، مڪلا
پنجوان، شيد (۴۱)

واڳ، آسا، مڪلا پھلا،
اشتيد (۸)

۲۱(۳)

واڳ، آسا، مڪلا چوٿان،
چٽ (۴)
[آسادي وار]

واڳ، آسا، مڪلا
پنجوان، چٽ (۴)

واڳ، گرجري، مڪلا
چوٿان، شيد (۷)

واڳ، اهاڱڙا، مڪلا
پنجوان، چٽ (۵)

واڳ وڏھنس، مڪلا
چوٿان، وار (۱۱)،
سلوڪ مڪلا ليچا

- (۱۴) پېرپ كائيا جرم كا قاسا - من بۇرون ھونئي آسا
جەھ پېكا تەھ سونئي - ھەر پېرپ بىن آۋر نە كوتئي .
- (۱۵) جە مېنگەھ سەر لېوھە - پېرپ آيتيا سىنتان دېرھ
ھەر گوبند پېرپ راكيا - جن نانك ساچ سېاكيا .
- (۱۶) نۇن دېال كىرپال كىرپا لىد - منشا پۇرنھارا
پېگە لېوي سې پىرانگ پىت پىرېتم - نۇن پىگىتن كا پيارا .
- (۱۷) جان نۇن ئان مې سېكو - نۇن صاحب مېري واس جېم
ئۇنتر ھەھ سەھ وسان - نۇن انتر شاھاس جېم .
- (۱۸) سىنتان كىي كارچ آپ كۇيا - ھەر گم كراۋخ آيا رام
دەھ سىھوچ لال سىھارا - وچ آمرىت جىل چالا رام
آمرىت جىل چايا بۇرون ساچ كرايا - سىكل مېرەت بۇوي
جىمىكار پيا جىگە انتر - لالىي سىكل وسەۋوي .
- (۱۹) مەھ لېپ لې پېي سالىب - پۇسە پاپ نالى
انز كۇپ مەھ گىل لې - كاپي دي ھالى .
- (۲۰) سىس كې لىدا كىرھ نە كىرە - جە لىدىي لىس كا پىتن ھوۋ
چىس كىمە ۋاكىي سىرجىھار - جەھ مەارە سىل سىسار .
- (۲۱) اُنْگىكار كىيا پېرپ اُپىي - پىرېي سىكاي سادى
چىن پىرېي ھىي ۋەھ جىگە لۇتيا - لې پىرېي لىي ھادى .
- (۲۲) كىول كىۋارا مەھ لىلايا - جىسا سا تىسا دىكلايا
كەھ نانك سې پۇدا تۇتا - ھەھ لىرا نۇن مې من وۇتا .
- ۋاچە سۇھي، مەھلا
پىنجوان، شېد (۵۵)
- ۋاچە سۇھي، مەھلا
پىنجوان، شېد (۷۰)
- ۋاچە سۇھي، مەھلا
پىنجوان، شېد (۴۸)
- ۋاچە سۇھي، مەھلا
پىنجوان، شېد (۲)
- ۋاچە سۇھي، مەھلا
پىنجوان، شېد (۱۰۱)
- ۋاچە پلاۋل، مەھلا
پىنجوان، شېد (۴۹)
- ۋاچە كۇند، مەھلا
پىنجوان، شېد (۱۸)
- ۋاچە رامكاي، مەھلا
پىنجوان، شېد (۵)
- ۋاچە رامكاي، مەھلا
پىنجوان، شېد (۱۴)

۱. سەبداۋون گا. ۲. پومانا. ۳. دولت، پۇنجي. ۴. دىيواد. ۵. سالىي پىچي بۇرا كىيا.
۶. ئلاۋ: ۷. وڈو آھي. ۸. سىسا، دىكە. ۹. چىھۇ سان. ۱۰. پۇسە لې. ۱۱. پىچاڭي. ۱۲. خالەم.
۱۳. سىيىكار، پىكش. ۱۴. وکارې دشمن. ۱۵. دىۋازو. ۱۶. سمانچي وىر آھىن.

- (۲۳) هر لکسي لال مي دوستي - هر لکسي نال مي ونگ
هر لکرو ميرا سچتر - هر لکسي لال مي سبک.
راڳ رامکلي، محلا
پنجوان، وار (۵)
- (۲۴) سڀ ڪنو نيري وس - اُگمر اُگوچرا
نُون پگتان ڪي وس - پگتان لال نيرا.
راڳ مارو، محلا
نيجا، سولهو (۳) ۱۰
- (۲۵) ڏور پگتان ميلي آپ ملائي - سڄي پگتي آبي لائي
ساڄي ٻاڙي سدا گڻ ڪاوي - اس جمني ڪا لاها هي.
راڳ مارو، محلا
نيجا، سولهو (۳) ۱۰
- (۲۶) ڏوري پگتان لهُ، ملائي - پگت سلاهن سدا لنو لائي
تڏ سڙائي اُڀرھ - ڪوئي آبي ميل ملايا.
راڳ مارو، محلا
پنجوان، وار (۷)
- (۲۷) جان نُون ميري وُل هي - تا ڪيا مَهچندا
تڏ سڀ ڪچ مئو سَنڀيا - جا نيرا بندا.
راڳ نڪاري، محلا
پهلا، چنڊ (۱۷) ۱
- [ٻارھ ماھ]
- (۲۸) پوپ ملي پياري ڪارج ساري - ڪرنا سڀ پڌ جاڙي
چن سينگاري سَه پياري - ميل پيا رنگ ماڙي.
راڳ پيرء، محلا
نيجا، اشهددي (۳) ۲
- (۲۹) پگتان ڪي پنج رکھ نُون آبي - اهر نيري وڌيائي
چنر چنر ڪي ڪوڙ ڊک ڪاڻھ - ڏنڊا رِي نه رائي.
راڳ پيرء، ڪبير
صاحب، شبد (۱۸)
- (۳۰) گنگا ڪي لهر ميري ٿئي زنجير - مرڪ چالا پر ٻڌني ڪبير
ڪھ ڪبير ڪوڙو سڱ نه ساف - جل ٿل راکن هي وگهندا.
راڳ پيرء، پگت
نابديو، شبد (۳)
- (۳۱) دُون پيء - پگت گهر گيا
نامي هرڪا - درسَن پيا.
راڳ سارنگ، محلا
چوٿان، شبد (۱۲)
- (۳۲) رڪي سڀ ٻلي ٿي اُمر پگت ٻلي - جو پاوتھ هر وار مراري
چن ڪا اُنڱ ڪري ميرا سوامي - تن ڪي نانڪ هر پنج ساري.
راڳ سارنگ، محلا
پنجوان، شبد (۶۶)
- (۳۳) ڪوٺا ڏان سوڳ ڪي ساگر - جس سڀ مَه جاڪو چاڀو
سڀ سڱ لمر ڪي - آبا آپ درشتاڻو.
راڳ سارنگ، محلا
پنجوان، شبد (۶۶)

۱. پرماتما. ۲. شڪتي. ۳. آد کان. ۴. نفعو، فائدو. ۵. باجهه، مهر. ۶. تري ٻار پون ٿا.
۷. پاسي. ۸. ڪاٺ، پرواهه. ۹. داس. ۱۰. سڌ ٿيا. ۱۱. صفا ختم ٿي وئي آهي. ۱۲. گل.
۱۳. ٿيو، مليو. ۱۴. پڪش. ۱۵. پڪڙيو پيو آهي. ۱۶. درسَن ڏنو آهي.

واڳه ڪلياڻ، محلا
چوٿان، شبد (۶)

واڳ ٻوڙيائي ۽ ڳڻي
نامدڙو، شبد (۲)

ملاوڪ، ڪبير
صاحب (۸۲)

(۳۴) ڇو هو پاڻوھ ڳڻي - ننان هر پاڻوھي

چوٿي چوٿي ملء - جوت رل ڇاڙھي.

(۳۵) ٿوڳي ٻارس ڪهڙي لوها - سڱي ڪنڇن ٻٽلا

نُون دٻال رتن لعل - ساما ساچ سمانلا.

(۳۶) ڪبير جات جلاها ڪيا ڪري - هرديع اسي گهاٽ

ڪبير رهيئا ڪٽ مل - چوڪھ سرب چنڇال.

۱. نُون آھين. ۲. مان آھيان. ۳. سون. ۴. ٿي پيس. ۵. ڏاھو. ۶. ڪوري.
۷. ٻرمانا. ۸. ٿي لڳي. ۹. ختر ٿي ويا. ۱۰. ٻڌن.

(۲) سنتن جي مهما.

(۱) خرچَ ڇڄانا. نام ڏن - ابا يگنن ڪي راس
 ڪيما غرابي. آند سُهج - جهو رهه ڪن ٿاس
 ڪيلھ بگسھ. آند سھ - ڄاڪھ هـر س ڪر بال
 سدو غبڙو سهاڙي - رام نام ڪرھ مال
 ڪيھ نہ دؤڪ نہ ڏان به - ڄاڪھ ندر ڪري
 نانڪ سو پرپ پاڻيا - پوري تان پڙي.

[راڳ گوزي، محلا پنڃوان، ٻاؤن اڪري (۱۸)]

(۲) ساڌ ڪي مهما بيد لـ ڄاڻھ - جيتا سڏھ ٿيڪا پڪياڻھ
 ساڌ ڪي اها به ڪن ٿي دؤر - ساڌ ڪي اها رهي پڙوڙ
 ساڌ ڪي سريا ڪا ٺاھي آنت - ساڌ ڪي سريا سدا بي آنت
 ساڌ ڪي سريا اوچ ٿي اوچي - ساڌ ڪي سريا مڙچ ٿي مڙچي
 ساڌ ڪي سريا ساڌ بن آئي - نانڪ ساڌ پرپ پوءِ نہ پائي.

اڳ گوزي، محلا پنڃوان، سڪمني صاحب، اشپدي (۷۸)

(۲) چن اُت اُندر اها ڳڏڙ - ٿي ٻلي سيار
 نين نينهن لگا رب سڀي - ديتني وڃار
 ونڳ هسھ رنگ روزھ - چن پي ڪر جاھ
 پرواه ٺاھي ڪسي ڪيري - ٻاڄھ سڄي ٺاھ
 دُر وات ابر خرچ مگا - جيتي ديه نہ ڪاھ

۱. گيان، شائبي. ۲. ڏنـوان. ۳. سھڙو. ۴. مشڪلاڪ. ۵. چر جو ڏنڊ. ۶. بيان ڪن ٿا.
 ۷. تمام گھڻي. ۸. ٺھڪي ٿي اچي. ۹. گودڙي. ۱۰. درسن جو چاھ. ۱۱. بيان. ۱۲. رام
 نام. ۱۳. پرماتما جو دروازو يا دٺار. ۱۴. وائر نام جي پوڻجي خرچ ٿاء. ۱۵. جڏھين،
 جي ڪڏھين.

- (۶) دُکُرم نَکُرم مندي - سَنَسار سَگَلاڻا
 دَھ هُون ئي رَهت پَگت هِيءَ - کَرئي وِرا چاڻا.
 سَري راڳ، مَھلا
 بَجران، شَبد (۲۶)
- (۷) پَگتان مَن آند هِيءَ - سَچي شَبد رَنگ رانِي
 اَن دِن گُڙ ڪاڙ هِ سَد نَرمَل - سَھجي نَام سَمائي.
 سَري راڳ، مَھلا
 تِجا، اَشتهدي (۵)
- (۸) نالِ خُصَمِيءَ وِڻيا - ماڻھ سَک وِڻياھ
 هَردي نالِ نِٿاڻيا - رَھي نِٿاڻياھ.
 سَري راڳ، مَھلا
 چوڻان وار (۷)،
 سَروک مَھلا ٻھلا
- (۹) سِڪو تِيرا پَگت ڪهائي - سَچي پَگت تِيري مَن ڀائي
 سَچ ٻاڻي تَڏئي سالاھن - رَنگ رانِي پَگت ڪراوڻيا.
 سَري راڳ، مَھلا
 تِجا، اَشتهدي (۲) ۲۱
- (۱۰) پَگت ڪَرَن هَر چاڪري - جِي اَن دِن نَام ڏايا
 داسن داس هَر نَڪي - جِي وِجھ آڻ گَرايا.
 سَري راڳ، مَھلا
 بَجران، شَبد (۱۶)
- (۱۱) هَوَک سَوَک دَھوَن ئي مُکتي - سدا اَلهت جَرَک اَر جَگتي
 دِيسَھ سِپ مَھ سِپ ئي رَھتي - بار بَرھ ڪا اوَ ڏيان ڏرتي.
 سَري راڳ، مَھلا
 تِجا، اَشتهدي (۲) ۹
- (۱۲) سِي پَگت هَر ڀاوندي - جو کَڙمَڪ ڀاوُ چن
 آڻ چوڻ شِوا ڪَرَن - جِيوَم مَجي رَھن.
 سَري راڳ، مَھلا
 بَجران، سَکَمِي صَاحب،
 اَشتهدي (۴) ۲۳
- (۱۳) سَنَس جَنان ڪا پَڳن سِپ بَرھ - سَنَس جَنان ڪي هَردي سِپ ڏرم
 سَنَس جَنان سَنَھ شُپ وِچن - سَرب ڀاڻي وار سَگ وِچن.
 سَري راڳ، مَھلا
 بَجران، شَبد (۱۷)
- (۱۴) اَلَم سَروک ساڌ ڪي بَچن - اَمليڪ لعل اِيھ رَن
 سَنَس ڪماوَم هَردي اُڏار - آڻ نَري لَوڪھ اُستار.
 سَري راڳ، مَھلا
 تِجا، اَشتهدي (۲) ۹
- (۱۵) ناڻڪ وِڇا رَھ سَنَس جَنن - چار وِڌ ڪَھندي
 پَگت مَکي لَسي بولندي - سِي وِچن هَر وِڌي
 پَر مَکُت ٻاھارا جاپندا - سِپ لَوڪ سَڻدي.
 سَري راڳ، مَھلا
 چوڻان وار (۱۲)

۱. گُکُرم. ۲. سَما ٻيا آھن. ۳. پَرمالما. ۴. آند. ۵. شَڪتي. ۶. آند. ۷. آند. ۸. آھڪار، آھڙ ڀاو. ۹. سَک. ۱۰. ڏک. ۱۱. سَکيا مَظاھي. ۱۲. ڏسَن لاءِ. ۱۳. اَملھ. ۱۴. ٿاري ٻار ڪن لاءِ. ۱۵. ظاھر. ۱۶. پَرناپ.

واڳه گوزي، مڪلا
پنجران، وار (۱۱)

واڳه آسا، مڪلا
ليجا، اشتهدي (۹) ۱۴

واڳه آسا، مڪلا پهل،
چست (۴) ۳

واڳه آسا، مڪلا پهل،
وار (۹)

واڳه آسا، مڪلا
پنجران، وار (۱) ۱۰

واڳه گوزي، مڪلا
ليجا، وار (۱۱)

واڳه گوزي، پگت
چندو، شبد (۱)

واڳه سورن، مڪلا
ليجا، شبد (۳)

واڳه سورن، مڪلا
ليجا، اشتهدي (۲) ۱

واڳه ڏاسري، مڪلا
چولان، شبد (۴)

(۱۶) اِه نيشاڻي ساڌ ڪي - جس پٽت لريئي

جمر ڪڍڻ ٿيڙ نه آوئي - ڦر ٻوڙ نه مريئي.

(۱۷) پگت لڙائي الله دي - چاهي ڪر وڃاڙو

نانڪ نام هرديءَ وسيء - پئي پگتي نام سرار.

(۱۸) هر ڪي پگت وٺي بگراي - چوڳي موهر پياسا

نانڪ هڙميءَ مار پيڙهي - ورنهي داسءِ داسا.

(۱۹) پگت ٿيريءَ من پاوڏي - در سورن ڪيرت کاوڏي

نانڪ ڪرما پاهري - در ڏوڙ نه لهي ڏاوڏي.

(۲۰) رام پماري سدا جاڳهه - نبار سمرهه، اُن ڏنڊو

چوڙ ڪمل ڏيان هرديءَ - پوپ پسر لاهي اڪ ڪڍو.

(۲۱) پگت سڄي در سوهددي - سڄي شبد رهائي

هر ڪي پوپ پسر اڻڄي - هر پسر پسر ڪسائي

هر رنگ رهه سدا رنگ راني - رسا هر رس پيڙائي.

(۲۲) هر پگت نچ ٺهڪيولا - رد ڪرما پچسا

چوڙين ڪن چوڙين ڪن - ڏانڊن ڪن ٽپسا.

(۲۳) پگتن ڪا ڪاڙج هر اُند هيءَ - اُن ڏن هڙوڪا ڳائي

شبد وٺي سدا اڪ رنگي - هر سءِ رهي سمائي.

(۲۴) پگتن چر جوهر نه ساڪي - ڪال نه ٿيڙي ڄائي

ڪيرل رام نام من وڃيا - نامي هي مڪت پائي.

(۲۵) هر ڪي سبت جهه. هر جهڙا - هر سبت چليءَ هر نالي

چن هر جهيا سي هر هوني - هر مليا ڪيل ڪيلاي.

۱. دؤب. ۲. علحدي. ۳. پگوان چوڙو. ۴. ختم ٿي وئي. ۵. ايترو ۽ ٻارن وڃواس.
۶. ڪرٺار جي ڪرپا کان هٿ ٺيل. ۷. داخلا. ۸. پتڪن پيا. ۹. ڪٺا، گوزي. ۱۰. وڪارن
- کان پاڻ کي بچائي رکيو آهي. ۱۱. پاتو آهي. ۱۲. برمانا. ۱۳. ڪرم. ۱۴. وچن. ۱۵. چوڙي.
۱۶. ڪهڙي ڪر جا. ۱۷. پگي. ۱۸. ڪرت. ۱۹. ماري. ۲۰. پاڻ سا گڏ. ۲۱. مڙج ڪرائيندڙ.

- (۲۶) اَمرا پد پايسا آپ گرابسا - وړلا گيان وياځاري
 ټاټک پگت سوهن در ساچي - ساچي کي واپاري.
- (۲۷) هر پښ کچوؤ نه لاگتي - پگتن گم مينا
 آن ستاد سپ قپکيا - ک-ر نر اتم دينا.
- (۲۸) بښکټ لگر جهان - سبت ولسا
 پرپ چرک کمل - رد ماه نواسا.
- (۲۹) پاگپنډي هر سبت تماري - چمن غور دڼ هر ناما
 پروان کلي سيږي له آني - ستل لڼان کسي گاما
 جمر مرک دڼهون مپي ناڅي - چن پر اښکاري آني
 چيچندان دي پگتي لائن - هر سټ لڼ ملاني.
- (۳۰) هر پگتن کي ذامف پښ هي - پگت هر کي نام سمالتي وړ
 هر پگت گرځ وچه، آپ کواوه - چن کڅ اوکڅ پچاڼي وړ.
- (۳۱) امرت گرت سبت پورتي - سټ مهر پيلوؤ
 انا وس مه سانب تر پښ هوء - پکي چلن بجهوؤ.
- (۳۲) هر پگتن کا آسرا - اُن ټاهي ټاؤ
 ټاؤ دنيان پرواد دڼ - پرپ ليرا ټاؤ.
- (۳۳) پندف سور چتر پښ وچا - پگت پراو اوړ نه گرو
 چنسي پرتن پاف دهی چل سمپ^{۱۳} -
 پښ ووداس چنبي جگر اوء.
- (۳۴) سونډي سبت - جو پاي وړ
 سبت گرېد کي - اېکي کار.

۱. امر. ۲. چتيء طرح. ۳. واکټ، سرک. ۴. پاچ. وارا. ۵. قبول پيل. ۶. سچاڼي سگهن
 ۷. دڼ دنيان. ۸. پسي کا. ۹. نکاڼو. ۱۰. آجهو، آسرو. ۱۱. بهان وړ، سورما.
 ۱۲. چوښتي جا پښ. ۱۳. لزدیک. ۱۴. ستل.

- (۳۵) پگت سنگه پريپ - گروشٽ ڪرڻ
 ٺه هرڪ ٺه سوڳ - نه جنم نه مَرڻ.
- (۳۶) چالا نرال-پي پگتاهه ڪيري - پڪر مارڪ چلا
 لب لوب آهنگار تج ترشنا - بهت ناعي پرتلا
 ڪنٺه ٺڪي والده ٺڪي - ايت مسارڪه جاڻا.
- (۳۷) رهه اڪانف ابڪر من وسيا - آسا ماهه لراسر
 اڪر اڪوچر ديه ڊڪائي - نانڪ ٺاڪا داسر.
- (۳۸) چسرو اڪو رنگ - پگت سر جانڻو
 اوهه سينا ڪي ريڻ - پرهه چارٿو.
- (۳۹) سوهن پگت پريو دريازي - مڪت پئي هر داس ٺماري
 آب گواه نيري رنگ راني - ان دن امار ڏياندا.
- (۴۰) نيري شيوا ٽجهه ٺي هووي - اُور نه دوجا ڪرنا
 پگت ٺهرا سوني ٿڌ پاري - چسرو ٿون رنگ ڌڙا.
- (۴۱) پلو ڪير داس داسن ڪو - اٽر سڻن جن ٺاڻي
 اوچ ٺي اوچ نامديو سر ڌري - روداس لاڪو پڻ آڻي.
- (۴۲) ٿان پوٽرا مان پوٽرا - پوٽر سڻن ڪهن هاري
 ڪه ٺانڪ ٺي پون پوٽرا - جامهه سٺ ٺماري.
- (۴۳) سروٺي ڪيرن سمون سوامي - ايه ساڌ ڪو آچار
 چرن ڪمل آسٽ رد اٽر - پوجا پرن ڪو آڌار.
- (۴۴) ٿو ٿار اٽوٽر ڪر مانيتي وي - چئي ڪاٿرا ڪرڻ پيچارن
 پگت پاڻوٽ ليڪيتي ٺه اُڙهي - پوجيتي ڪر ٺسڪارن.
- واڳ رامڪلي، مهلا
 پنجوان، شبد (۳۵)
- واڳ رامڪلي، مهلا
 پنجوان، آند صاحب (۱۴)
- واڳ رامڪلي، مهلا
 پنجوان، سڌ گوشت (۵)
- واڳ رامڪلي، مهلا
 پنجوان، وار (۱۳)
- واڳ مارو، مهلا
 پنجوان، سولهو (۲) ۱۴
- واڳ بسنت، مهلا
 پنجوان، شبد (۲۰)
- واڳ سارنگ، مهلا
 پنجوان، شبد (۱۸)
- واڳ بسنت، مهلا
 پنجوان، شبد (۵۵)
- واڳ بسنت، مهلا
 پنجوان، شبد (۹۳)
- واڳ ملاز، پگت
 روداس، شبد (۱)

۱. بھت مباحشو. ۲. ڏکئي. ۳. تلوار. ۴. وار. ۵. سنهي. ۶. پرماتما جي چرن جو مشتاق.
 ۷. پرين ٿو، لڳائين ٿو. ۸. سيني ۾ ويهائڪ، سيني کي هڪ سمان ڏسندڙ. ۹. پريست
 لڳجي وئي. ۱۰. پرماتما کي چيڏڙ، پوچيڏڙ. ۱۱. مڪان. ۱۲. ڪن. ۱۳. وهنزار.
 ۱۴. ٺهڻ. ۱۵. ٿاڙي جو ويڻ. ۱۶. پتا. ۱۷. پڻ.

واڳ- سارنگ، مڱلا
نيچا، اشتهدي (۲) ۳

سلوڪ- ڪبير
صاحب (۵)

(۱۸)

سلوڪ، شيخ فرید
(۱۱۶)

(۱۲۸)

(۴۵) پگتن ڪا پوجن هر نام نر لجن - پڻ پگت ٻڌائي

نچ گهر واسا سدا هر شيرن - هر در سريا پائي -

(۴۶) ڪبير اُٿا ايڪ اڏ - چر جيوت مرگ هوءَ

نري هرنگي کن روي - جيت پيگت تڪ سروي -

(۴۷) ڪبير مايا ڏولي - پون جهڪون هار

ستھ ماڪن ڪابا - چاچ پيئي سنسار

(۴۸) صبر اُندر صابري - تن ايوچ جانين

هون لجد پگ خدائ دي - پيت لم ڪسي دين

(۴۹) ه- وُندي هوءَ اُٿا - لاک هوندي هوءَ اُٿا

اُٿ ه- وُندي آب وُڌائي - ڪوئي اُٿا پگت سدائي -

۱. وستر، ڪهڙا. ۲. مئل سمان. ۳. چڻائي ٿو، جهي ٿو. ۴. مٽ. ۵. مانڌاڻي. ۶. صبر وارا
درويش. ۷. من. ۸. قبضي ۾ رکڻ. ۹. ڪجهه. ۱۰. ٻڌي. ۱۱. پاڻڪي پيعقل ڪولائين.
۱۲. ٻين سان وڻدي ڪائين ٿا.

سَنتن تي ڪر تار جي ڪرپا .

سَنتن جي موهما .

پڳت ئي پڳوان پيارو آهي ته پڳوان کي نه پڳت پيارو آهي . ٻئي هڪ ٻئي ۾ ملهيا جهليا يا پوتا پيا آهن . پيد ٻنهي ۾ ڪونهي . ٻئي شيءِ ساڳي آهن ٽنهن ڪري ، هڪ ٻئي تي فدا ۽ فنا آهن . پڳوان پڳت وڃل آهي ، پڳتن جي پڙ پڇندڙ ، پڇج راکههڙ ۽ پسر تهالڪ آهي . پڳوان ، پڳتن جون سڀ آسُون بهائي ، مرادُون ٽاب ڪري ، ڪارج بند ڪري . دڪ ٺواري . مٿي ئي چت بهرائي ، کلي لڳائي ، جر جي قاسي ڪائي . ٻانهن کان وٺي ، پوڄل ٿارائي ، ٻار بهچائي ٿو . پڳت نه پڳوان جي ڀاڱي ۽ پڙ ۾ پل رهن ۽ ، پيار ۾ پاڻ بهائين ٿا ، ٻيا سڀ لڳا وڃن ٿا . پوءِ رڳو ڪائي راس رچائين ٿا ۽ اُتر ٿا جر آڻين ٿا . وهائين ٿا .

ڪبير جايف جلاها ڪيا ڪري - هرديءَ سيع ڳال
ڪبير روميڪا ڪند مل - چوڪهر سرب جڄال .
سلورڪ ، ڪبير صاحب ، (٨٢)

سري گرو گرانٿ صاحب ۾ سَنتن جون سوين ساڪيون آيل آهن ، جي ٽاپت ڪن ٽيون ته جن جن سائينءَ جي شرن ورتي ، سي سبت سڀ مڪتيءَ جا مالڪ بڻيا ، چاهي سبت برهه ۽ ٿرڙ ۽ ٻارا جي چائي چار هجن ، چاهي ڪبير ، روداس ، سڀني ، سڌلي ، گڏي ۽ ٻين جيان گهٽ ذات هجن ، يا چاهي اُجاءل ، والميڪيءَ ۽ نامدي وانگيان بهرين ٻاڻي ۽ هڃارا هجن . ناميارا خوني ، وهزن ۽ ڊاڪو نه ساڃاهي ، سوار جي پيا . پڇتاءَ ، پر اشچت ، پيار ۽ ٻار ٿا سان جو اچي ٻڙ ۾ پير پاتاڻون نه پر ماتا نه ٻنهي ڪيئن ٻوندو؟ پڳتن ئي ٻڙ ۾ ٻئي نه آهي ته پڳوان اُلهيءَ ۾ بر گهٽ ٿي . اچي سندن سهانئا ڪري ٿو . ڏسڻ جي درٻار ۾ ٿرڙ ٻڌيءَ جي ڏانهن ٻڌي . سندس ڪٻ ۾ اچي لاج بهائين . پڳوان جي هٿ وس ٿي . سڀ ڪچ آهي پر پڳت جي هٿ وس خود پڳوان آهي . ٽيرون جي فرمائش جي پرتواري پر ماتا کي هر حالت ۾ ، ٻوري ڪرڻي پوي ٿي . ٽنهن جي ٿرڙيءَ ۾ ٻڙ ۾ ڪانهوءِ نه پاڻ چوڙائي ٿو سگهي ۽ نه پاڻ چنائي ٿو سگهي . پڳتن جي پاڪر ۾ ، پيڪڙو ٻو اينو آهي .

سيڪو ٽريچ وس - اڪرم اڪوچرا
ٺون پڳتان ڪيچ وس - پڳتان ٿاڻ ٿيرا .
راڳ راءِڪلي ، هڃا
پڄوان ، وار (٥)

اي بدا، نو ڪڏهن اهو سوچيو آهي ته ڇو تون ڀڳوان جي وس ٿي ٻيو آهين ۽ ڇو ڀڳوان ڀڳت جي وس ۾ اچي چڪو آهي؟ ڇو تون مالڪ جي مٺي ۽ ڀڳوان ڀڳت جي مٺي ۾ اچي ويو آهي؟ انهيءَ سوال تي جي هوند سوچ ڪرين ته پاڻ ۽ ڀڳت ۾ پيد سڃاڻين. پيد ڀڳوان ۾ نه آهي. پيد آهي تنهنجي پاڻا ۾ ۽ ڪهڙي آهي تنهنجي ڪامنا ۾ نه. تو ۽ سمن ۾، فرق فقط اهو آهي ته توکي ڪامنا آهي سنساري سواندن ۽ سڪن جي، جنهنجي سڻاڻا توڙي اسڻاڻا، يعني دڪ جو باعث آهن. اها ڪامنا جي ڪفني پائي، پيو تو هٿ هٿ هر ڪن، پيئون ۽ پٽ پيئين. نئساني نقش اُڙسين پر ٿڙ ٿانءِ ڪونه ٿو پائين، ڇو ته اها ڪفني آهي ڳڙهي ۽ جر ڳٽ، پيرن جي پڙهي. جنهن ٻڙهي سان پيو ٿو هيٺ گهلجين ۽ غاڙهيءَ ۾ غم جا غوطا کائين. انهيءَ ٻڙهي، ڪئين نهڙي ٿاس ڪيا. تون به انهن چيا ڪيون ٿي پنهن ٿاس ٿي ويندين ۽ آواڻون جي چڪر ۾ اچي پيو ڇيڪلائيندين. مهل اچا به وٺي ڪانه آهي. سو ستن کان ڪو سڪ سوز جو پيهي سڪ نه جيئون بدلجي بهتر ٿئي ۽ سڌر جي سڦل ٿئي. اها ڪامنا جي ڪفني لاه ته لان جي لوچ لڳي ۽ جيئون ڪي جادو لڳي. اها ڪفني لٽي نه آهي ته روڳ مٽيو نه آهي ۽ جرڳهه ڇڏيو نه آهي.

سمن جو سرير ۽ صورت اراڻو ٿو وانگر آهن پر سندس سيرت سڳائي، سخن سچو، عشق علحدو، نيت نيڪ، نشان نرالو ته نظر نُراني. سو تفاوت آهي ترتيب، تهذيب، نميز، تصور ۽ تلاش جو. تفاوت آهي ڪامنا جو، پاڻا جو، ويچارا جو ۽ رهڻيءَ ۽ ڪهڻيءَ جو. اهو تفاوت ئي اُڻاڻا ٿو ڪرائي تنهنجي ۽ سمن جي. سمن کي ڪامنا آهي ڪرنا جي ته ڪرڻ نه ڪرڻ، اچي وائي ٺاهي وائي، رڳو ٺهري آهي لائ. سڀ ٺهرو يا ٺاڙو، مڙهيون مندرو، مڪا مدينا، ستن جي سرويءَ، سمايل آهن. نيت جو سنگ نصيب ٿئي ته جڻ سمهون ٻارن جو درس ملي چڪو، سمن جون صفون آهن صبر، صدق، صداڪت، صلاحيت ۽ صباڪت. صحبت ڪري ٿو سچ سان ته پريست به پاڙي ٿو پرين سان. مجلس، محفلن ۽ مشاعرن ۾ من نه اٽڪائي ته نماشن، ٺهرون ۽ نڪارون ۾ من نه ٺاهي. ٺاهه جي تسبيح سان، تابان جي تعريف ڪري ٿو ۽ تحمل جي ترتيب سان. ترشدا جو ٺاهه مٽائي ٿو. من اٽس هچتا جي مات ۾ ۽ ويچارا اٽس واقفيت جي وٽين ۾. جيئن باهه ڪائين وجهڻ بنا. پاڻمراڻو وسامي ويندي آهي نيئن ويچارا به ويچارن پور بنا، وٽين ۾ هندي آهي. اهي وٽيون نه واحد جي وجد ۾ آڻيندين آهن. تنهن ڪري ويچارا بنا مان وڃن واپس ورائي ٿو، وٽيون وڌائي ٿو ۽ وحدت جو وصال وٺي ٿو. تون به ڪا ائين وٺي وجهه نه آندو، اسٽروا جي اوڏو اچي ۽ آما جي پرڪاش جي جهلڪ جهٽي.

سمن جي هردي مان نرملتا جي ٺهر نڪري ٿي، دلسوزيءَ جو درياءُ وهي ٿو ۽ سڪ جو ساگر اچي ٿو. دل ۾ درد اٽس ته ٽڪين سان دردمندي ڪري ٿو، پلين ڪي

دې لږکاني ټو ۽ پايين کي تاري ٿو. ڏلا ۽ ساراهه سان گڏ نه لږکاني، جيت ۽ سروي سان چٽ نه اڙائي، سون ۽ مٽي سان عئل نه لڙائي، دک ۽ سکر پر من نه منجهائي. سم درشتي جو ساڌڪ آهي، ساڻڪت جو سوالي آهي، سچ جو ساڻل آهي، دلبر جي ديدار لاءِ ديوانو آهي. فراق پر فنا آهي. لاهي عشق جي آنگ پر، خُون جي پيو ٿو هولي کيلي. ڪانهس سُڌ سروي جي يا پروهه پيت جي. ڪڏهين ڏس نه کلي ۽ کيلي پيو، ڪڏهين رڻي ۽ رڙي پيو، ڪڏهين محبت جي مات پر نه ڪڏهين آلهيت جي اڻڪانت پر پر چٽ اُنهي پهر اڪال پُسرڪ پر. ڏيهه ڏني ڏنگو آهي پر ڏاڙ ڏني ڏنگيل آهي. لوڪ ليکي اسامي آهي پر لان ليکي لاهو ٿي آهي. ٿورو کائي، ٿورو ڳالهي ۽ ٿورو سمهي. ميزان ۽ مواظبت پر ماهر آهي نه مروت ۽ مراد پر مڪرم آهي. مکر ۽ مڪاريءَ کان مدڪر آهي نه مستڪيديءَ ۽ مفلسيءَ پر مسافر آهي. من پر رام، مڪ تي نام. اُندر اوڄل، مهورتي صاف، نفس ناوُڌ، ويچار ڏارا پوتر، رهڻي پاڪ ۽ ڪهڻي سُڌ. گمان هوندي پاڻ لاپرو ڏيکاري، ڪلا هوندي لاپرو، ڪرامت هوندي نهرو ۽ مڻيا هوندي مانيڻو. ڪيچ هوندي. ڪين پر خيما ڪوڙي وينو آهي. چاهي نه مڙي جي مستڪ جا ليک ٿي مٽائي ڇڏي.

ميت هوندي هوءَ لاپرو - پاڻ هوندي هوءَ ايتلا - سکرڪ. شيخ فريد
 پاڻ هوندي آپ وڻڊائي - ڪوئي اُنسا پگت سڏائي. (۱۲۸)

سنت پاڻ کي سمجهي ٿو سڀي جي خاک، داسن جو داس ۽ سرشتيءَ جو شيواڌاري هميشه ديارو، ڏاڱو، ڪمياوان ۽ ڪلمڪ. رهي سدا شائنيءَ پر، شرڏا پر ۽ شڪر پر. سندس سنساري ڪامنائن کان ڪبارو آهي. ۽ ترشائين سان ٽرڪ آهي، چو نه ٿياڳ جو نابعدار آهي. نه اُٿس ڪا طلب نه ٿما، نه آهتا نه اگرتا. نه لوب نه لالچ. بيانيءَ کي بهاري ڇڏيائين ۽ ڏنيءَ کي دفنائي ڇڏيائين. نام جو واپاري، سچ جو سوداگر ۽ سک جو سرگردو آهي. پيو رواه. پيمحتاج. بيدار. بلڪ بيحد جو باب. جيتري مئل. برهم قتل، رنگ رتل، ڏٺي ۽ جي ڊر تي وڪاڻل ۽ اُلڪ. وٽ اگهاميل. نه ڪنهنجي پراڻي اُٿس. نه لائي چاڻي. گرهمسند. اداسي. آس پر نراسي، سدا سڃاڳ، ڪارج اڪارج کان اُلهت، دک سڪ کان رهت، خوشيءَ غميءَ کان دُور نه جمر ۽ مروت جي پار. سڀ جو غير گهري ۽ سڀني سان سنيهم رکي. سڀ پر پار برهم ڏسي ۽ سڀ پار برهم پر ڏسي. چوئين پڌ پر، ٿريا اوستا پر ۽ آتما جي آند پر ڏسي ٿو. سنت بختان لنگهن. جتي وهن، جتي رهن، اُتي اُمرت جي ڏارا پڻي وهي ۽ مهر جو مينهن پيو ڏسي. جو ڏک پري سر ڏيئي پوي. ٿون نه ڪا ٻڪي وٽ نه تابش لهي. لاڙگي اچي. لوتيق وڌي. تقدير ٺهي. تصديق ٿئي ۽ تحقيقات ملي.

سنتن سچ واسوڙي مڪڻ کاڌو آهي. باقي سنساري جيو ته ڇاچ ۾ بيا ٿڌڙن ۾ ڀڳت
 ڀڳوان جو ڀڄڻ ڪري جڻڪ خُود ڀڳوان بڻجي پيو آهي. پاڻ ڀڄاڻيو اٿائين ۽ ٻين کي به ڀڄاڻ
 ڏئي سگهي ٿو. پاڻ ڏٺو اٿائين ۽ ٻين کي به ڏيکاري سگهي ٿو. پاڻ پاڻو اٿائين ۽ ٻين کي
 پارائي سگهي ٿو. سو جو هيجيندس سو مڙندو، جو پٺيان پوندس سو پختو ٿيندو، جو
 پيتيندس سو ڀڄندو ۽ جو ڀڄيندس سو ٻار پوندو. جنهن تي هڪ رکي سو اڏجي ۽ جڏين
 تي دٻا ڪري، سو دلبر لهي. وڏين جڏين جو خاوند آهي. سندس وڃڻ آمر ۽ اٿل آهي،
 چاهي ڪنهنجي ڪا به ٻئي نه ڪنهنجي ٿڌڙي ٿڌڙي ٿڌڙي ڪري. خرد خداوند آهي.

ڪول ڪوارا مهل ٻلايا - جئسا سا نسا دڪلايا
 ڪه نازڪ سڀ ٻڌا ٿوئا - هڻ ٿيرا ٿوڻ مڇي من وٺا. ڀڄوان، شبد (۱۴)

سنتن جي مهما اُٻار آهي، بي اُمت آهي. ويد به سنتن جي ڪيميا ڪئي نه سگهيا
 آهن. سنتن ۽ ڪوٽار جو ڪرنب ٿي ساڳيو آهي: سرب ڪلياڻ. سنتن ٻوم ٻڌوي ٻائي، نج
 گهر ۾، سڪ مهل ۾، وانڪڻ جي واڙي ۾ واسو ڪيو آهي. جتي سهج جو ڪتا ڪير تن
 پيو هلي ۽ اُند شبد پيو وڃي. اتي چمڻ ۽ مڙڻ جو نانءُ ٿي ڪونهي. انسي ڪي
 سبب خُود ماڪي بڻجي پيا آهن ته ڪي ماڪي پيا چٽين. اهل دعا آهن ته اهل رضا به
 آهن. سچ ڪند مان آيا آهن يا سچ ڪند پوٽا آهن پر آهن سڀ سدا شامت مڇي ۽ اُند مڇي.

اي بددا، اهڙن سنتن جو سنگ ڪر ۽ بندن سنڪيا ٻراء ته جيون پاٿرا جو سڦر سڦو ۽
 سهڻو ٿيندي. عمر ڪنهنجي وٺي ڪسنگ ۾، ڪلچن ۾ ۽ ڪڪرم ۾، جيڪي اُتان ٻاڙيو
 يا پراڻت ڪيو سو هاڻي دڪ ۽ روڳ جو ڪوڙو بڻيو آهي. من کي مات ڪانهي ته تن کي
 تسو ڪونهي. چننائن جو چڪر چاڙو آهي ۽ هن ڀڄاڙ هلي يعني پر اڃا آساڻون اڳهاڻيون
 ٿي ڪونه، ته آسرا ڇڏيندا پيا وڃن، نانا ٿيندا پيا وڃن، سرب سبب ڇڏي ٻيو، ٻڌايو پاڪاري
 پيو ۽ ڪال قهاري ٿاڙي پيو. وڪاون جي وهنار ورتي ۽ وڪوڙجي، ته من جا مندرت
 ٻورا ٿيا، نه سڦر جو سمر ٺهيو ۽ نه آتما کي آزادي ملي. سوچي سمجهي جي هيٺ ٻه وائ
 بدلائين ته ڪمهلو ڪونه ٿيندين. ڪسنگ ٻوڙي ٿو پر ستسنگ لاري ٿو. لاهوڙي ڪ
 لنگهائيندا ۽ پرين پاس ٻهچائيندا. موڪش مڪتيءَ جي چاڻي وٺن آهي. انهن جي لڙه
 اڳ، انهن وقت گورو منتر جو آپاس ڪر ۽ انهن سان رام نام جو جاپ ڪر ته سچي راس
 پلي پئي، سچو سردو ٿاب پئي ۽ سچ جي سچاڻپ ٿئي. سنتن سان سچو ٿي ۽ نه سبب به
 نوسان سڃاڻين. من جي صفائيءَ ۽ سچائيءَ بنا ته سنتن جو سنگ نصيب ٿيندو ۽ نه سنت
 بڻجي سگهيو. اهو ڪي سنتن تان گهر، جو لوڪ ٻراوڪ سهيلو ٿئي.

سنت جي شڪتيءَ بٺيان، ڪهڙو راز يا رمز رٿيل آهي. جو جيڪي خود خدائي نه ٿي ڪرڻ چاهي. سو سنت راس ڪري سگهي ٿو؟ ڇا جي ڪو سڪيلڌو پٽ، ٻيءَ جي اختيارن کي اورالگهي وڃي نه ٿي ٻيءَ چهر پوشي نه ڪري ڇڏيندو آهي؟ ٿين ٿي سنت نه سائينءَ جو سڪيلڌو سڀتر آهي ۽ قدرتي قاعدن ۽ قانونن جي پابنديءَ کان بري آهي. پابنديءَ جي اندر يا ٻاهر رهڻ لاءِ هُو خودمختيار آهي. سڪيلڌو سولو ڪونه ٿيو آهي. پاڻ بچائي، ٻي ٻڌ تي ٻيو پاڻو اٿائين. پاڻ رچائي. رُو ڇائي رچناولي راس ڪئي. اُنئين. مالڪ جي منش ۾ لاهائي اميد هئي جا سنت بچائي آهي. پوءِ ڇر لڏ. سڪيلڌو ٿي، اُڻايون ماڻي؟ اخلاقي اصولن کي، سنت اعليٰ اقرار ٻڌايو آهي، پنهنجي جيون ۾ اظهار ڪيو آهي ۽ مخلوقات لاءِ مناسب مثال قائم ڪيو آهي. بد اخلاقيءَ جي استعداد، هاڻي هن وقت وهي ڪانه آهي. هُو سربر کي سڪيو رکي، سک نه ٿو وٺي پر سنسار کي سڪيو رکي، سک ٿو وٺي. پهرين نه ڪئين دل ۾ درد جاڳيس ۽ دماغ ۾ دقتون آيس پر مقرر مقصد کان هُڙ نه مڙيو. انهن دردن ۽ دقتن کي دفع ڪرڻ بعد ئي نه سنهڙي جي سطح تي پهچي سگهجي ٿو ۽ آئوڪ چيٽينا کي واسنائن ۽ ويچارا ۾ ڪاپنائن ۽ ڪرئين ۾ ڇانئي سگهجي ٿو. لئين وڪارن جي واسنا وساهي وڃي ٿي ۽ ٻي ٻڌ پراپت ٿئي ٿو.

سنت اُسترتا ۽ ايڪاگرٽا، سڀ پاونا ۽ سڀ درشتيءَ، محبت ۽ مهربادا جو مڃسڻ آهي. مخالفت نه من سان اُٿس ۽ نه مخلوقات سان. ٻيو سان متابعت ۽ مصلحت ۾ آهي. هن جي وڏائي ٻي مان پيدا ٿيل آهي. هُو اختياريءَ ۽ اهليت جون نمائون نڪر ڪري، ٻي ۾ ٻي ٿيو آهي. اهو ٻي ۾ ٻيو ٿي پيار ۽ پيارين کي پياري ۽ جانباڙن کي جپاري. هُو خود اعتماد. خود آفروز ۽ خود آمرز آهي. رنگ ۾ رچي، لال ٿيو آهي. هُو حُثارت ۽ حسد. حرڪت ۽ حرفت کان ٻري آهي، ڪوڙ ۽ ڪڇت، ڪروڙ ۽ ڪلوفت کان دُور آهي، ٻرائي ڏن ۽ ٻرائي استريءَ کان پاسيرو آهي، اوديا ۽ اڳيان کان آهر آهي. درد وٺندڙ جو دوست آهي. دوا ۽ دعا ٻئي ڏئين ٿو. سالڪن جو سچو آهي. صدق ۽ سک جي سوکڙي ڏئين ٿو. ويچار توڙي وارثا ۾ سچ ٿي سچ ٿيو بهڪيس. اهڙي سنت اڳيان سچو ڪري، سبق سک ۽ سکيا پراءِ نه بڻجي پوين. مٿان سنت کي ڏمرائين يا ڏکونين | اهڙو اُگرو اُٻاڙو ڪو ٻيو مشڪل هوندو. اهو اُٻاڙو وڏي آفت ۽ آبداءِ ۾ اُٿيندو. مثلاً ڪو شينهنڙ جي ٻي سان هٿ چراند ڪري ته ٻيءَ ٻڌو ڪٿي سائت ۽ صبر ۾ نه رهي پر شينهنڙ کڻسباڙ جو ڪهڙو دل ڪري ڇڏيندي؟ سنت جي ڏکائيندڙ جو نه اهڙو حال ٿئي ٿو. جهولي جي جهوڙ ۾ جهلي نه وڃي پر نئل واري هوند مٿان وجهي سگهجي؟ آهي نه ساڳي سچ جي گهمي توڙي جهولي ۾ يا واريءَ ۾. سو، سنت کي رنجائڻ آهي نئل واريءَ کي پاڻ مٿان ورسائڻ. ڪرلار جا ڪرڻا جي سنت ۾ سمايل آهن. سي رنجائيندڙ کي پسر ڪري ڇڏيندا. سنت پاڻ لئين چاهي توڙي نه پر ڪڪرم جي سزا اوس ٻڌي ٿي آهي.

سرشتي ۽ ۾ ڪئين پڳت آيا ۽ وارو وڃائي ويا پر صاحبن، پڳت پرهلاڻ کي خاص
 خطاب عطا ڪيو آهي ڇو ته هنن اڳئين جنهن ۾ ڪي اهڙا ڪرڻا ۽ ڪڙمڻا ڄا ڪرم ڪيا
 هئا، جو پوئين جنم ۾، ٻاراڻي اوستا کان وٺي ئي، هنجي پريست وڳو پرماتما سان ٻڌل هئي.
 ٻئي ڪنهن به طرف هنجو لاڙو يا لڳاءُ لڳل نه هو. هن کي همت هئي، جيت ڪت، ڄاڻپ
 جو جاري ڏسڻ ۾ ايندو هو. هو هر وقت، هريءَ جي حضوريءَ ۾ هو، سائينءَ جي شرڻ ۾
 هو. تنهن ڪري، ڄاڻي ئي نريءَ جي ٻڌ تي پهتل هو. پنهنجي پتا جي ڏهڪائڻ ۽ ڏاڍاڻ،
 عقوبتن ۽ عتابن جي باوجود به، هنجو من هر حالت هيٺ آڏول رهيو ۽ پنهنجو صدق، صاف
 طرح ثابت ڪري ڏيکارايائين. راتين به هو نه ڪنهن گسو ڏياريو هجيس، غم ڏنو هجيس،
 چوٽ رسائي هجيس يا چغلي پهچائي هجيس، جنهن ڪري ويراڳ جي واٽ ورتي هئائين.
 ٻياڳ، ڪهڙو به سبب ڏيکاري نه به سٺو آهي پر پرهلاڻ جو نه جنم ئي شديءَ ۾ ٿيو، جنهن
 ڪري، شروعات کان ئي، سندس چيرون ۾، اشدي پل مائر به ڪهڙي ڳاڻهه سگهي. راتل
 ڦل وانگر اُڀر پيو هو ۽ مقرر وقت تي وڃي پرماتما جي پلانڊ ۾ پيو، ڪنهن شرڏالو.
 پرهلاڻ کان پڳتيءَ جي ساڌنائڻ بابت سوال ڪيو هو، جنهنجي جواب ۾ هن چيو ته سڄي
 سنڌ جا هيءُ پنج لکڻ آهڻ: (۱) پرماتما جي مهما ٻُڌڻ ۽ هيجا ڳڻ ڳائڻ، (۲) دڪ
 سکر ۾، رام نام اُچارڻ، سمورڻ ۽ ڪنٺ ڪرڻ، (۳) رام نام جو من، اُپاس، ڏيان ۽ ڏاوانا
 ڪرڻ، (۴) پنهنجو ٿن، من ۽ ڌن، مرادون ۽ منشاؤون، ويچار ۽ وسيل، گرم ۽ ڦل، سڀ
 ايشور کي آريڻ ۽ (۵) سڪڻو ئي سائينءَ جي سرناگتيءَ ۾ اچڻ ۽ پاڻو ست ڪري مڃڻ.
 اهڙو سنڌ ٻڌيءَ ۾ ٻڌل آهي، اُنهيءَ جي احساسات ۾ آهي، دسوي ڌار جي دعوت ۾
 آهي. پوءِ پڳوان بنين ڪيئن نه پٽڪندس ۽ اُنڱل آرا سهندس!

(۳) سَنَتَن جِي سَنگِ لاءِ سَک.

(۱) پاڻي پکا پيس داس کيچ - تب هوءَ نهال
 راج ملڪ رکداريئا - اگني مهه جال
 سبت جان کو چوهرا - تس چرطي لاکه
 مایا ذاري چترپت - تن چوڏ لياکھ. (۰.۱)
 ستن کا دائا روكا - سو سرب نڌان
 گرھ ساڪس چتيه پرگار - سي بکڙ سمان
 پگت جان کا اڻنگڙا - اول نڪن نه هوني
 ساڪس سرپاء ريشمي - بهرت پت کوني
 ساڪس سڻ مک جوڙيئي - آڏ ويجهه نوني
 هر جن کي شيرا جو کري - اس اونه چوني
 سڀ کچ تمهي تي هونئا - آپ بخت بڻائي
 درسن پيت ساڌ کا - نائڪ گڻ گائي.

[راڳه بلاول، مخلا پنجوان، شبن (۱۴۴)]

(۲) جل ذوڙه راه، سيس کر - گر بگ بکلاوڙ
 بار جاء لڪه پيريا - درس پيمه جيروڙه
 کرڻ موروک مني ماه - اهي پرپ تي پاڙه
 ديڳ سوهندي ساڌ کيچ - بيچن ذولاوڙ

-
۱. آن پيهان. ۲. سبت مهائماڻون. ۳. دن دوله. ۴. سرداري، مهدياري. ۵. داس، ٺهليو.
 ۶. دنوان. ۷. روئي. ۸. زهر. ۹. لنگوئي. ۱۰. بهر بندي، پائيندي. ۱۱. اڙچي، قيمتي
 برشاک. ۱۲. پرپت لگائي. ۱۳. سر-لي. ۱۴. هڪ. ۱۵. پيمه، ۹۰ صفا ڪر بان، ڏٺان.
 ۱۷. واري، بلهار وچ. ۱۸. دغا. ۱۹. جهازر بهاري. ۲۰. وچڻو.

آمرت گنڻ سڀ ٻولي - سڻ مڻه پيلاوڻ
 آتا رس مه سائڻ ٿر پڻ هڻ - ٻڪي چلڻ ٻڃاڻوڻ
 جڻ پڻ گڻ سڻ مڻاڻي - ٽن مل هر ڳاڻوڻ
 ڪرڻ نمسڪار - يگڻ جڻ - ڏوڙ مڻ ڳاڻوڻ
 اوڻ پڻ پڻ چڻ نڻ - ڳاڻ ڪرڻ ڪماڻوڻ
 ناڻڪ ڪي پڻ پڻ پڻ - هر سرڻ سماڻوڻ.

[راڳ ٻلاڻ، مڪلا پنڃوان، شبد (۵۱)]

(۳) پڻ سڻ پڻ ٻار ٻار چڻ آڻا - سڻ گڻ ڪرڻ سڻوڪ من پايا
 سڻوڻ چڻ مانا ميرا پڻوڻ - اڻڪ ٻار سڻوڻ ڏنڊوڻ
 ڳاڻ من - سڻ ڪي ٻلاڻي

جاڪي اوت گڻي سڻ پايا - راڪي ڪرڻا ڌاري . (۱۰ ر .)
 سڻوڻ چڻ ڌوڻ ڌوڻ پڻوڻ - سڻوڻ ڌوڻ پڻوڻ چڻوڻ
 سڻوڻ ڪي مڻوڻ من آس - سڻوڻ هماري نڻوڻ راس
 سڻوڻ همارا راڪيا ٻڙ ڌا - سڻوڻ پڻوڻ مڻوڻ ڪڙ ڌا
 سڻوڻ سڻوڻ ڌا ڪرڻاڻ - سڻوڻ سڻوڻ پڻوڻ ڌاڻ
 سڻوڻ مڻوڻ ٻڙ پڻوڻ گڻوڻ - گڻوڻ گڻوڻ ٻڙوڻ ناس
 چڻوڻ چڻوڻ سڻوڻ پڻوڻ - اڻوڻ سڻوڻ ڌاڻوڻ .

[راڳ ٻلاڻ، مڪلا پنڃوان، شبد (۲۱)]

۱. من ڪي . ۲. پياروان . ۳. وسايان . ٺاريان . ۴. سڻوڻ سڻوڻ ۵. پوي ، وڪي . ۶. نمسڪار .
 ۷. وڻي . ۸. پڻوڻ . ۹. ٻاڇوڻ . مهر . ۱۰. ڏڪي ٺيان ٿو . ۱۱. ڌيان . ۱۲. سمجھ . ۱۳. ٻڙي .
 ۱۴. پڻوڻ ڪن ٿا .

- (۴) ڪر ڪرڻا پرڀ آڀڻي - جن ڌوڙي سنگ سماءُ
جڏهن ٿوڻ واکهه ٿئي رهان - ٿيرا ڏسا پئسا ڪاڏ.
- (۵) ڪام ڪروڙ لڀ مد ڪوئي - ساڌ ڪي سنگ ڪلڙوڪ سڀ ڌوئي
ڪر ڪرڻا پرڀ ڏين ڏيالا - نانڪ ڏيڄي ساڌ ۱۱ والا.
- (۶) ٿاڪي چوڻ ٻڙ ٿان جيوان - جن ڪي سنگ نهالا
پڪتن ڪي رڀڻ هوءَ من مهر - هوءَ پرڀو ڪرڻالا.
- (۷) ڏن ٺهي ٻاڇهه - سُرڪ نه آڇهه
اُٺ پرڀ پرڀ - ساڌ وڃ وڃهه.
- (۸) ٿي سڙهه پراڻيهه - جس دي ٺاڻ پلي
اٿي رههه سهليا - اڳي نال چلي.
- (۹) ڄاڻ ٿاڻ ڏيڻ سڀ ٿيما - ڪرم ڌرم اڀڻ سڀ هوما
ڪرڻ موهه تڄ هوڙ وڻ - ان ڪي سنگ ڏيڪه پرڀ نٿن
اڻڪ ٺڪه اڻهي آڙاڏ - ڏس ڏس ٿي شيرا ساڏاڏ
پئي ڪرڻال ٿي ڪرڻند - ساڌ سنگ نانڪ بھمد.
- (۱۰) ڏان مهڻا ٿي خاڪ - جي ملي ڏ مستڪ لائي
ڪوڙا لالچ ڇڏي - هوءَ اڻڪ من اٿڪ ڏيائي.
- (۱۱) ٿر ڏان اٿل سلطان - ڇي جڏ سڀ جاڇي
ڪه نانڪ هر اڇي حوالا - واکهه ستن ڪي پاڇي.
- (۱۲) جن ڪي چوڻ وسهه ميري هيڙي - سنگ پئسا ڏهي
جن ڪي ڌوڙ ڏيهه ڪرڻا ٺڌ - نانڪ ڪي سڪ اڇي.

۱. مٿاڻي ڇڏي. ۲. گناهه. ۳. خاڪ. ۴. ڌوڙ. ۵. چاهئا، لڇا وڪن ٿا.
۶. بھمد. ۷. مڪين ٿا. ۸. انهن ستن مهائين. ۹. ٺهل شيرا ڪريو. ۱۰. رام نام. ۱۱. جپ.
۱۲. اڻڪ. ۱۳. لير. ۱۴. هوم، بگيه. ۱۵. لڳو وهان. ۱۶. پرماتما. ۱۷. پيرن جي لڙان جي.
۱۸. تنهنجي در جا مڱتا آهڻ. ۱۹. احوال، افعال. ۲۰. پڪش پر. ۲۱. رڌو، منن.
۲۲. پوار، شڌ. ۲۳. ڏهي. ۲۴. هي پرماتما، پنهنجي هر جي شزائي مان.

- (۱۳) جن سازو چرن ساز پگه شيوي - ن سقلو چنم سنا
موڪڻ ڪيچي داس داس داسن ڪو - هر ديا دار چڪن ناڻا.
- (۱۴) نس جن ڪڻ من ن سڀ ديءَ - چن هر هر نام سناو
ڏن مايا سڀيچي نس ديءَ - چن هر هر بيت ملايو.
- (۱۵) ڪيسا ڪا ڪر بيجنا - سبت چنڊو ڀلاو
سپس نهاري چوڻ نل - ڏوڙ مڪه لاو.
- (۱۶) پکا ٿيري پاڻي ديوان - هر جن ڪي پيس پيس ڪماو
نانڪ ڪي پرپ پاس بيتي - ٿيري چن ديڪڻ پاوان.
- (۱۷) ٺهل ڪوڙ ٿيري داس ڪي - پگه جهاري ٻال
مستڪ اپنا بيت ديءَ - گن سمن رسال.
- (۱۸) ستن ڪي بلهاري جاء - ستن ڪي سنگ رام گن ڪاء
سبت پرصاد گلؤڪ سڀ ڪي - سبت سون وڏاڪي پسي.
- (۱۹) موڪڻ دار ڪرپا جگه جهون دائي - هر سبت پگي لي باوي
هڻ ڪائڻ ڪات ٻاڏ سر راکڻ - جنت نالڪ سبت چڙ آوي.
- (۲۰) چرن سبتھ مانف مور - نڻ درس پيڪڻ نس پور
هست هماري سبت ٺهل - پوان من ڏن سبت ٺهل.
- (۲۱) سبت ٻبا مي ٺان نه ڪوئي - آور نه سوجهي جاونا
موه لڙڪ ڪڻ ڪو نه راکي - سبتان سنگ سماونا.
- (۲۲) جن هر گايا چن هر جهيا - ن سنگ هر ميله ڪر ميا
لدڪا درس ديڪر سڪ پايا - دڪه هومي روڪ ڪيا.
- واڳ جهستري، محلا
چوٿان، شبد (۱)
- واڳ بگراڙي، محلا
چوٿان، شبد (۲)
- واڳ سهي، محلا
پنجوان، شبد (۴۲)
- (۵۴)
- واڳ - بلاول، محلا
پنجوان، شبد (۴۱)
- واڳ - گونڊ، محلا
پنجوان، شبد (۲۲)
- واڳ رامڪلي، محلا
چوٿان، شبد (۳)
- واڳ - مالينگوڙا، محلا
پنجوان، شبد (۴)
- واڳ - مارو، محلا
پنجوان، اشهدي (۷-۸)
- واڳ - ملار، محلا
چوٿان، شبد (۶)

۱. ستن جي رکيا هيٺ آهن. ۲. پرمالما. ۳. مالڪيت، پونجي. ۴. وار. ۵. وچڙو، پکو.
۶. صفا ڪريان، ڏٺان. ۷. مينا. ۸. رس وارا. ۹. چرن. ۱۰. ڪوي. ۱۱. منهنجو يا منهنجي.
۱۲. رانف. ۱۳. ڏينهن. ۱۴. هڪ. ۱۵. مهر.

(۲) سادَ سنگت.

(۱) ڪُونِ آستان جو ڪَٻه نَ ٿِيءُ - ڪُونِ شيد جيت ڏرمم هُڙِيءُ. (۱-۰.۱)

سهج صِفت پگت تڻ گيالا - سدا اُنند نهچل مڃ لانا
 تهاڻ سنگت سادَ ڪڙ رسيءَ - اُنڀُو نگر تهاڻ - د و سِيءِ
 ٿه ڀُو پُرمَا سوڌو نه چينا - آوڻ جاڳ مَرمت نه هونا
 ٿه سدا اُنند اُنحُت آڪاڙِي - پگت وسهه ڪيرنن آڌاري
 ٻار ٻرهر ڪا اُنس نه پار - ڪوڙ ڪري تانڪا ٻيچار
 ڪه لالڪ جس ڪرپا ڪري - نهچل ٿاڻ سادَ سنگ ٿِيءُ.
 [راڳ ڳوڙي، مڪلا پنڃوان، اشتهدي (۴)]

(۲) ڪَٻهون سادَ سنگت اِهه ٻاويءَ - اُس آستان ي ٻهڙ نه آويءِ
 اُنتر هوءَ گيان ٻرگاس - اُس آستان ڪا نه ٿي ٻياس
 مَن ٿن نام رَئي اڪ رنڪ - سدا ٻسھ ٻار ٻرهر ڪي سنگ
 جڳهه جل مهر جل آءِ ڪٿاڻا - تڏه جوئي سنگ جووت سمانا
 مَت ڪڍي ڪُون ٻائي ٻسرام - تانڪ ٻرپ ڪي سد ٻرپان.
 [راڳ ڳوڙي، مڪلا پنڃوان، سڪمني صاحب، اشتهدي (۸/۱۱)]

(۳) سنگت سَمَت ملائي - هر سَتَ نرمل ٿائي

نرمل جل ٿائي مَٿل ڪرائي - پِي پُون سَري

ڏرمم مَٿل ڪڍي پور پاگا - هُڙمي ٻيئي ٻيڙا

۱. اساس ٿئي. ۲. پرماتما. ۳. دڪ، غم. ۴. ڪافي، گهڻا. ۵. سادَ سنگت. ۶. جڳياسو.
 ۷. وري. ۸. ٻنهي هٿي ٿو. ۹. گڏجي وڃي ٿو. ۱۰. چمڻ مَرڻ جو چڪرو. ۱۱. اشناڻ ڪري.
 ۱۲. ٻولر، شڌ. ۱۳. دُور ٿي وڃي ٿي.

ندر ٻرڻو شت سنگت ٻائي - نچ گهر هون وائسا
سُر مڱل رَس رسن رسائي - نالڪ نام پُرگاڻا.

[راڳ، سُوھي، مھلا چوٿان، چنت (۲۲)]

- (۴) مَن مِه مدوٿا جي مريءَ - نان ٻر واري نادر
اڪت ٿاڪسي رُل مليءَ - گل موليئن ڪر هار
سَنب سڀا سڪ اُڙيجي - گورمڪ نام اڏارو.
- (۵) هءُ مَن تَن ڪوچي ڀال پالائي - ڪٿه پيارا پر پير ملي ميري مائي
مل سب سنگت ڪوچ ڏسائي - وچ سنگت هر پوپ وسي جيءُ.
- (۶) وڏ ڀاڳي هـر سنگت ٻاوهـ - پاڳـ هين يوم چوٿان ڪاوهـ
يـن پاڳا ستسنگـ نه ليجـ - يـن سنگت بل ڀر اڇي جيءُ.
- (۷) سونان سچ مَن نرمل هوءَ - سچ لواس ڪري سچ سءِ
سچي ٻائي جڳ چاري جايي - سچ ڪچ ساڇا آبي آبي.
- (۸) ڏڏا ڏنرا ره نهئي - جه ڏنرا ته ڇان
انان ڏنرا ڪا سنجهر - ڪور ڪي شبد پڇان.
- (۹) اولي آهوت وڻديئي - سڪيئا هر ڪرڻي
چم ڪي پند نه ٻائيئهر - ڦر ٺاهي مڙي.
- (۱۰) چب لڳ من بڪس ڪي آس - تب لڳ هوءَ نهئي چرن لواس
ڪه، ڪبير ره، ڪهنيئي ڪاهه - ساڌ سنگت بڪسي آهه.
- (۱۱) اٻڪر سرور ڪمل اُڙپ - سدا يڪاسي ٻرمل وڙپ
اوجل مڙي چوڳهه هڏس - سرب ڪلا جگديسي اُنس.
- سري راڳ، مھلا
پهلا، اشهدي (۴)
- راڳ مانجهه، مھلا
چوٿان، شبد (۲)
- راڳ، ڪوڙي، مھلا
نيجا، شبد (۳)
- راڳ، ڪوڙي، مھلا
پنڇوان، ٻاون اکري
(۲۹)
- راڳ، ڪوڙي، مھلا
پنڇوان، وار (۹)
- راڳ، ڪوڙي، ڪبير
صاحب، شبد (۱۰)
- راڳ، آسا، مھلا
پهلا، شبد (۱۲)

۱. ڪٺا، مهما. ۲. پر ڪاش ٿئي ٿو. ۳. پتي پرماتما. ۴. جگياسو استري. ۵. هڪڙي ٿي.
۶. ڏاڳي. ۷. ڀاڱ ٿو ڳرلها ڪريان ۽ ٻين کان پڻ ڪريان. ۸. ٺڌورا، نياڳا. ۹. آستان،
نڪاڻو. ۱۰. هي سنسار. ۱۱. سڄو مڪان. ۱۲. سڃاڻ. ۱۳. آدم. ۱۴. ساڌ سنگت ۾.
۱۵. وراهجي ٿو. ۱۶. سيني ڪي. ۱۷. ڌيان، واسو. ۱۸. ڪنهن ڪي. ۱۹. ٺلا، ساڌ سنگت.
۲۰. اموالڪ. ۲۱. چنڊن. ۲۲. سبت. ۲۳. اولاد.

- (۱۲) سب سنگ ملعي هُو ساڏُو - مل سنگ هر ڪڍ ڳاء
گيان زلن ٻلما گهت چائڻ - اڳيان انڌرا جاء.
- (۱۳) ڪوجت ڪوجت سني اه. سوع - ساڌ سنگت ٻن ٿر ٻو نه ڪوء
چس مستڪ ڀاڱ ٽن سنگور ڀاڱا - پوري آسا من ٿر ٻاڙيا.
- (۱۴) چسرو آبي رنگي سڌو وڻسي - ست سنگت ملا
پوري ڪرور تي ست سنگت اوڀري - صفحي سچ سما.
- (۱۵) مانڪه ان ٻن پسون پڻڪي - سگل اُجهه ٿي آراڏ ٿي
ديال لال گوڀند نازڪ - مل ساڌ سنگت هوء گت.
- (۱۶) مل سب ڪاوه ڪصم پاوه - هر ٻوڙ رس رنگ پڻيما
هر لاپ ٻاڙيا آپ مٽايا - ملي چري وڃيئا.
- (۱۷) سب سنگ چس ڪاڙيا - اه پورن ڌن ڀاڱا
گه لائڪ آپ مٽايا - سڀ پار ٻوهر ٿڌوڙي آيا.
- (۱۸) بيد سمرت ڪٽي ساسٽ - پگ ڪره بيجار
مڪت پائي سڌو ساڌ سنگت - بس جاء انڌار.
- (۱۹) سمر سمر سمرامي ٻرپ اها - نڪت نه آوي جا
مڪت بڪت ساڌ ڪي سنگت - جن ٻاڙ هر ڪا ڌار.
- (۲۰) سنگت ميٺ ملاپ - پورا ناوڙو
ڪاوي ڪاوڙهار - شيد سهاوڙو.
- (۲۱) ساڌ سنگت بنا پاڙو نه ٿي اوڀري - پاڙ ٻن پگ نه ٿي هوء ٿي
ڪهي زوداس لڪ بهتي هر سٺ - پڇ واکه راجا رام ميري.
- واڳ آسا، مڪلا
چوڻان، شيد (۱۱)
- واڳ آسا، مڪلا پنچوان،
شيد (۱۱)
- واڳ آسا، مڪلا ٽيڄا،
اشتهدِي (۵)
- واڳ آسا، مڪلا
پنچوان، چست (۱)
- واڳ آسا، مڪلا
پنچوان، چست (۲)
- واڳ سورن، مڪلا
پنچوان، شيد (۸۰)
- واڳ ڌناسري، مڪلا
پنچوان، شيد (۲۰)
- (۴۸)
- واڳ ڌناسري، مڪلا
ٻهلا، چست (۳)
- واڳ ڌناسري، پگت
روداس شيد (۲)

۱. پرمالما. ۲. ساڌن. ۳. جليو، پيدا ٿي. ۴. روشنائي، پر ڪاش. ۵. ٽا لال ٿيا.
۶. لاسان. ۷. وڙاهه. ۸. آراڏ ناڙون ڪن ٿا. ۹. مڪتي. ۱۰. مڙج ماڻهن ٿا. ۱۱. ٻچ مدد
کان. ۱۲. وڇڙيل. ۱۳. نظر ٻو. ۱۴. ستاوڙه سمر ٿيئون. ۱۵. مهلا، آست. ۱۶. ويجهو. ۱۷. جمر.
۱۸. ستن. ۱۹. لاشان. ۲۰. منو، سندرو. ۲۱. پرمالما سان پريست. ۲۲. پرمالما جي پگتي.
۲۳. لاج.

- (۲۲) هر ڪٻرٺ ساذ سنگت هيءَ - سِر ڪرمَن ڪي ڪوما
 ڪه نازڪ لس پيو پرايٽ - جس ٿوٻ لڳي ڪا لهڻا.
 (۲۳) بگلا ڪاڏ لڇ ڪي سنگت جاءَ - ڪرڻڪ بڳو مڪ لائيئي
 نازڪ ميل ميل ٿوٻ سنگت - مل سنگت هس ڪرائيئي.
 (۲۴) ساڇي سنگت لسان سچ - سڇي گهر ٻارا
 سڇا پوڄن پساو سچ - سچ نام آڌارا
 سڇي ٻاڻي ستوڪيا - سڇا شبد ويچارا.
 (۲۵) سبت مندل مهر هون وسي - سبت مندل مهر ڏوت سب لسِي
 سبت مندل مهر نومل ريت - سبت سنگ هوءَ اڳ پريت.
 (۲۶) جا ڪارڻ اهو ڏکي ڏيهه - سو ٻول ميوي ٻوڙو ڏيهه
 ساذ سنگت مهر اهو پيرام - سدا وڏي جهي ٻوٽ نيروام.
 (۲۷) سب سنگت ڪي رڻڪ مڪ لاکي - ڪيئي سگل نيروت مڃينا^{۱۳}
 ڪه نازڪ رڻڪ ڇاڙل پئي هيءَ - هر رڻڪ ڏلهي مڃينا.
 (۲۸) ٿري ڪڙ مايا موهه پيارا - سب ٿرسي آڪاري
 ٿرڻا ڪڙ سب سنگت ٻائيئي - نڌوي ٻار آلاوي.
 (۲۹) ڪيا هم ڪرم ڪيا ڪرم ڪماوهه - مورو مگڏ وڪي سب ٿاس
 اوڳٻاري ٻائر ٻاري - سبت سنگت مل ٿري ٿراس.
 (۳۰) پسر گئي سب ٿان ٻرائي - جب ٿي ساذ سنگت موهه ٻائي
 ناکو ٻري نهي بگالا - سگل هم ڪڙ ٻن آئي.
- واڳ سرورٺ، مڪلا
 پنڃوان، اشهڌي (۸) ۳
- واڳ رامڪلي، مڪلا
 چوٿان، شبد (۴)
- واڳ مارو، مڪلا ٻهلا،
 اشهڌي (۶) ۱.
- واڳ پيرءِ، مڪلا
 پنڃوان، شبد (۳۷)
- واڳ بسنت، مڪلا
 پنڃوان، شبد (۴)
- واڳ سارنگ، مڪلا
 پنڃوان، شبد (۴۲)
- واڳ ملار، مڪلا
 ليڄا، شبد (۹)
- واڳ ڪانڙا، مڪلا
 چوٿان، شبد (۴)
- واڳ ڪانڙا، مڪلا
 پنڃوان، شبد (۸)

۱. ڪيرٺن ڪرڻ. ۲. سڀني ڪرمَن ۾ سرپشت ڪرم. ۳. اڳين ڪرمَن جي ڪري. ۴. بگهه
 پڪي. ۵. پاڪندي انسان. ۶. ڏوٽ. ۷. وس. ۸. سبت مهاڻا. ۹. ستوش ٿئي ٿو. ۱۰. پرمالما.
 ۱۱. پاپ. ۱۲. امروڪ مانس جنم. ۱۳. جهڙ، ڳاڻڻ. ۱۴. لال. ۱۵. پڪو.
 ۱۶. چوٿون پڌ. ۱۷. ڪيڪان. ۱۸. ڪارناما. ۱۹. شرن. ۲۰. پچار. ۲۱. پرائو. ۲۲. پريت.
 ۲۳. پڇي وٺي آهي.

واڳو ٻر ڀاڳي، محلا

چوٿان، شبد (۱)

سلسلوڪ، ڪبير

صاحب، (۱۷۰)

سلوڪ، نشيخ فرید

(۵۳)

(۳۱) سڄي سنگت مهر هر هر وِسيا - مل سنگت هر کن جان

وڏي ڀاڱي سڄي سنگت ڀائي - ڪور سنگت ڀوس ڀڳوان.

(۳۲) ڪبير ڀال سڄي سرور ڀرا - ڀي نه سڄي ڪوئي ڀير

ڀاڱي ڀڏي ڀي ڀاڱو - ڀون ڀير ڀير ڀير ڪبير.

(۳۳) فرید سڄي سرور ڀون ڀاڱي - ڄڻ ڀي ڀي ڀي

ڄڻ ڀي ڀي ڀي ڀي ڀي - ڄڻ ڀي ڀي ڀي.

۱. جي مل ڪري. ۲. ڪنارن ٽائين ٿار ڀريل. ۳. ٽلاءِ. ۴. سنگت. ۵. پاڻي، چل.

۶. اندو ڏبو، ڪسنگ. ۷. ڪپ، وڪار.

(۵) سنڌن جي سنگ مان لاپ.

(۱) سنڌ ڪي دڙو مٽي اُگھ ڪوت - سنڌ ٻر ساد جهر مڙي ڇوٽ

سنڌ ڪا درس ٻُرون اِشان - سنڌ ڪر ٻا ٽي جهيٽي نام. (۰.۱)
 سنڌ ڪي سنگ مٽيا اُھڪار - دڙو مٽ آوي سڀ ايڪڌگار
 سنڌ سهرسن آئي وس ٻڌڻا - اُمر ٻ نام ردي ليح سڄا
 ڪھ ٺاڪ جانڪا ٻورا ڪرم - بس پيٽي ساڌو ڪي ڇون.

[راڳ ڳوڙي، مڪلا پنڄوان، شبد (۴۶)]

(۲) ساڌ ڪي سنگ اُکوچر مٽي - ساڌ ڪي سنگ سڌا ٻر ڦلي

ساڌ ڪي آوه ٻس ٻڌڻا - ساڌ سنگ اُمر ٻر وس ٻڌڻا
 ساڌ سنگ هوءَ سڀ ڪي رڻن - ساڌ ڪي سنگ منور ٻن
 ساڌ ڪي سنگ نه ڪٽهون ڏاوي^۱ - ساڌ سنگ اُست^{۱۲} من ٻاوي
 ساڌ ڪي سنگ مايا ٽي ٻن - ساڌ سنگ ٺاڪ ٻر ٻر سهرسن
 ساڌ ڪي سنگ نه ڪٽهون ڏاوي - ساڌ ڪي سنگ سڌا سڌا ٻاوي
 ساڌ سنگ ٻس اُکوچر لهي - ساڌو ڪي سنگ اُچر سهي
 ساڌ ڪي سنگ ٻس ٽان اُچي - ساڌ ڪي سنگ مهل ٻوچي
 ساڌ ڪي سنگ دڙو مٽي سڀ ڌرم - ساڌ ڪي سنگ ڪيول ٻار ٻهر
 ساڌ ڪي سنگ ٻائي نام ٺڌان - ٺاڪ ساڌو ڪي ٻهان.

[راڳ ڳوڙي، مڪلا پنڄوان، سڪمني صاحب، اشتهادي (۷)]

(۳) چس ٿڙ لکيٽي جهر مٽي - ٻوڄل ٻائيٽي ٻار

ٻل ساڌو سنگ اڏار هوءَ - مڪ اوچل دڙبار.

راڳ ڳوڙي، مڪلا

پنڄوان، شبد (۱۷۱)

۱. ٻاپ، گناه. ۲. نظر ٻر. ۳. ٻر سن ٽيٺ ٽي. ۴. ٻڄ وڪار. ۵. گڏ ڪيو آهي. ۶. ٻرمانما.
 ۷. ٿڙي، مڙج، اچي. ۸. وس، قبضي ٻر. ۹. ٻي ٿو. ۱۰. من ڪي موهيدڙ سر ۽ آواز.
 ۱۱. پٽڪي ٿو. ۱۲. اٽڪار. ۱۳. جدا، الڳ. ۱۴. چيز، شيء. ۱۵. وڏي پيڙا. ۱۶. اُسر
 ٻڌوي. ۱۷. وات وٺي ٿو. ۱۸. فقط وڳو. ۱۹. خزانو.

واڳ ڏوڙي، محلا
پنڇوان، شبد (٢٢)

(٤) سنڌ پوساد جهڙي هر ٿاء - سنڌ پوساد هر ڪيڙن ڳاء
سنڌ پوساد سڳل ۽ ڪ مٽي - سنڌ پوساد ٻنڌن ئي ڇٽي
سنڌ ڪرڻا ئي مٽي موٽ پورم - ساڌو رڀڻ مڃن سڀ ڌورم
ساڌو ڪرڻا ڊال ڪوبند - ساڌان مهر راهه هيري چنڊ.

(١٥٩)

(٥) جيتي سڀاڻ ڪرم هر ڪيڙي - نيتي بند ٻوڙي
جهڙو ساڌو ڪر مستڪ ڌريو - تب هر مڪم پٽي.

واڳ ڪوڙي، محلا
پنڇوان، ٻارن اکري
(٢٣)

(٦) ڇاڏ سڀاڻ ٻه چترائي - ستن ڪي من ٿيڪ ٺڪائي
ڇاڏ ڪي پٽي پورم ڪم ٻائي - ٺاڻڪ جاڪو سنڌ سهاڻي.

واڳ ڪوڙي، ڪچرو
صاحب شبد (٥٥)

(٧) ساڌو ملو سڌ پائيتي - ڪ اهر چوڱ ڪ پورڱ

ڏهه مل ڪارج اوڀري - رار نام سنجو.

(٥٦)

(٨) سعاد ٿي ٻڌري وس پڙيو - مڌ رس ليم ٻڪارو ري

ڪرم پاڪ ستن سڳائي - ڪاشت لوه اڌارو ري.

واڳ آسا، محلا پنڇوان،
چنڊ (٥)، سلوڪ

(٩) بن ٻڌري ڪوڙي - هاري ٻه اوڳاهه

ٺاڻڪ پيئي ساڌو چپ - هر ٻايا من ماهه.

(٤) ٧

(١٠) ساڌو سڱ هر ڪي ونگ - ڪوبند سهرڙ لاڳيا

پورم موٽ وڪار دوجا - سڱ ٽهر ٺاڳيا.

واڳ ڪوڙي، محلا
پنڇوان، وار (٩)

(١١) آوي صاحب چپ - بيري پکتن ڏنڻيا

من ڪي ڪيڙي مٿل - ساڌو سڱ وٺيا

جهر مڙ پڙ ڪيڙي - چن ڪا شبد چپ

ٻنڌن ڪوڙي سنڌ - دؤف سڀ جاء چپ.

١. ڪرڻا ٻاجه. ٢. ايشان. ٣. جان. ٤. هت. ٥. اوت وٺي آهي. ٦. رڪ. ٧. پٽي.
٨. سڌوڻ، موڪش. ٩. چوڙي. ١٠. گرهستي. ١١. ميل. ١٢. لڇي ويو آهيان. ١٣. نشو.
١٤. وڪار. ١٥. ڪاٺ. ١٦. ڳولھ، پڙنڊو. ١٧. گذارڻ جي ڪري. ١٨. سنڌ مهاڻاڻو.
١٩. ٺوڙڻ. ٢٠. اڪي وڃن ٿا.

واڳ. دېر ځنډاري،
محلې پنځوان، شېد (۳۰)

واڳ. سورښ، محلې
پنځوان، شېد (۷)

(۱۹)

(۴۳)

(۵۵)

واڳ. سورښ، محلې
ناوان، شېد (۷)

واڳ. چمنسټري، محلې
چوټان، شېد (۶)

واڳ. سوځي، محلې
تېجا، اشټودي (۲۰)

واڳ. بسلاول، محلې
پنځوان، شېد (۴۰)

واڳ. بسلاول، محلې
چوټان، اشټودي (۱)

(۱۲) ساز سنگم ځا ټاوه هر ګي - وټن جنم لهي هارو

پروپ کن ګاه ټکي ټن ټرېا - ګله سموځه اډارو.

(۱۳) ټوکن ليچ اټاف اټراډي - اومت ستن ګي آهي
ټوټف موځه ګره اټد ګوټ مه - نانک ليځه ټباهي.

(۱۴) مها اټد يځي سک پايا - ستن ګي پرسادي

که نانک هر سټ من مايا - رليک وټي بسادي.

(۱۵) سټف ګا مارټ ټرم ګي ټوټي - ګر وټ ټاګي ټاني

ګوټ جنم ګي ګلبک ناسي - هر چرټي چټ لاسي.

(۱۶) ساز سنگم مل لائي - پار ټوهم پيو سائي

نانک نام ټايا - اډ ټوټه پروپ پايا.

(۱۷) چټ هي سرن ساز ګي آيو - ټرمف سکل ټناسي

ټب نانک چيټيو چټان - ګاني جر ګي ناسي.

(۱۸) سټف سنگم ساز ټاني وټ ټاګي - من چټو پيو اړوټا

اټف ټن واچ - ټف واچي - هر اټرمف ټار وس ګيټا.

(۱۹) سټتان سنگم مل وهځي - ټان سچ لکسي پيار

سچ سالا هي سچ من - ټر سچي سچيار.

(۲۰) ټن سازو جر جيوتا - ټيو ټرټاري

ټلټ سنگم سټ پرم ټي - ټف يځي هماري.

(۲۱) اټټاچ چيرچ سټيچ اټټچ - سټ ټرون جيټه جنټ اټټيما

سازو سرن ټوټي سو اټري - ټيټي باهم ټوټو وټس چنډال چنډيټا.

۱. سنگ. ۲. ميلاپ. ۳. وکار. ۴. وټي اټر. ۵. ټار ګري وټو. ۶. پرسمانا. ۷. ټاګو. ۸. سچو، مددګار. ۹. ګمټ. ۱۰. ټيان لګارو. ۱۱. چټوټل. ۱۲. اټکاګر. ۱۳. ټين ټا، ټانين ټا. ۱۴. نهټل. ۱۵. اټډي مان پيدا ټيل چيوټ ټکي. ۱۶. چيري مان پيدا ټيل انسان ټالور. ۱۷. بګهر مان پيدا ټيل، چوټ. ۱۸. زمين مان پيدا ټيل. ۱۹. وټراهم. ۲۰. کټري.

- (٢٢) گير لڻ نـرمـلڪ هـيـرا - آند گُـطـي گـهـيـرا
 آند باڻي پُونجِي - ستن هٿ واکي گُونجِي .
 (٢٣) کُـشـا بـوک سـي نـاسـي - سـنـت پـرسـاد جـهـيا اُـبـاسـي
 وڻن دَکس پـر پـ شـيـو کـمـانـي - هـر مـلـيـ کـي اـيـه لـيـشـانـي .
 (٢٤) اَدـشـت اُکـوچـر پـاـو پـهـم - مـل سـادـو اَکـت کـتـا لـا
 آند شـبـد دـسـر دُـنـا ر وـجـيـو - تـهـ اُـمـر تـاـم چـتـا لـا
 (٢٥) سـنـت کـر پـا تـي هـر دـيـع وـاسـي - دُـجا پـاـو مـتـاـوـنـا
 پـگـت دـبا تـي پـد پـر کـاسـي - دُـر مـت دُـو کـم تـجـاـوـنـا
 (٢٦) گـيا تـکـه پـا پـاس - کـر هـيـنـڙي هـڪ اَـڌـا
 تـيـع سـنـت کـي رـهـن - جـم لـي سـک دـاـلـا .
 (٢٧) پـاـر سـ کـي سـنـگ تـاـنـبا بـگـڙ پـر - سـر تـاـنـبا کـيـن هـوـء نـيـڙ پـر
 سـنـت سـنـگ کـيـرا بـگـڙ پـر - سـر کـيـر وـا مـي هـوـء نـيـڙ پـر .
 (٢٨) سـنـگـور سـنـت مـلـي سـانـب پـاـئـيـي - کـاـو کـ دـک کـاـنـي سـي دُـو
 اُـنـر جـو پـ پـي پـر قُـلـم - پـر کـ نـو نـجـن دـيـکـيـا حـضـوـر .
 (٢٩) سـنـت چـنـان کـي سـنـگ مـل پـڙي - تـه پـاـو مـو کـ دُـنـا
 پـن سـنـگ سـک کـي نـ پـا - جـا پـو چـه تـيـد پـيـجـا .
 (٣٠) جـو جـر سـنـگ مـلـي سـادـو کـي - تـيـي پـت پـيـتـا
 کـه تـاـک جـا کـي وڌ پـا - پـن جـم پـدـا مـ جـيـتـا .
- واڳ رامڪلي، محلا
 پدجوان، شبد (٣٥)
- واڳ مارو، محلا
 پدجوان، شبد (١٢)
- واڳ مارو، محلا
 پدجوان، اشهددي (٥)
- واڳ مارو، محلا
 پدجوان، وار (١١)
- واڳ پير، کير
 صاحب، شبد (٥)
- واڳ سارنگ، محلا
 چوٿان، شبد (١)
- واڳ سارنگ، محلا
 پدجوان، شبد (٦٥)

١. سمهتي. ٢. چاڀي. ٣. پرمالها. ٤. رانف. ٥. ڏهين. ٦. چوسيم. ٧. چڻي وچن لا. ٨. لاڙين.
 ٩. طرف. ١٠. پاسا. ١١. نامو. ١٢. بدلجي پيو. ١٣. ٺڙي، قولهارجي پئي آهي. ١٤. حاضران
 حضور. ١٥. اي ٻاڳل انسان. ١٦. چارئي ويد. ١٧. ٻاڳي، گنهگار. ١٨. ٻڙ، شڏ.

(۳۱) گنگا جمن گوداؤري سرستي -

راڳ ملار، محلا
چوٺان، شبد (۲)

ني ڪرھ ادم دؤر سادو ڪي ٺاڻي
ڪلوه مئل پوي پڙي همري وچ -

همري مئل سادو ڪي دؤر ٺاڻي.

راڳ ملار، محلا
پنڇوان، شبد (۱۳)

(۳۲) ديوت ڪل ديت ڪل جگيه ڪنر نر - ساگر اُتري ٻاري
جو چو پڇن ڪري سادو سنگ - ناڪي دؤر ٻڌاري.

راڳ کانڙا، محلا
چوٺان، شبد (۱)

(۳۳) هر ڪي سبت سبت پل ليڪي - مل سبت چنان مل لهيما
هو مي دوت ڪيا سب ليڪر - جڏه ساڻن ڪاڙو ڪريما.

راڳ کانڙا، محلا
پنڇوان، شبد (۸)

(۳۴) سر گئي سب ٺاڻ پراڻي -

جب ني سادو سنگ موه پائي

ناڪو پري نه پي بگانا - سگل سنگ هم ڪڏه بن آئي.

سادو، ڪبير
صاحب (۱۱۶)

(۳۵) ڪبير سادو ڪي ملدي جانيئي - ساڻن نه ليڪي ڪوه
ٻاچي پاء نه ديئي - آڻي هوه سر هوه.

۱. تيرت آسمان وارون پوتر نديون - ۲. واسطي، لاء - ۳. ڪتب - ۴. واکاس، واکش.
۵. ديوتاؤن - ۶. ختم ڪري لو - ۷. پلوماتس - ۸. پاپ، گناهه - ۹. پيار - ۱۰. ڌارو،
پرائو - ۱۱. پويست لڳي وئي - ۱۲. سمائي، پائسان - ۱۳. پيو، پوتان - ۱۴. پير -
۱۵. اڳتي، آئيندي.

سنتن جي سنگ لاءِ سيڪ.

ساد سنڪت جو لاپ.

سچن سنڌن جي مهما ۽ مٿيا جو مختصر احوال اڳتي اچي چڪو آهي. سندن ڪلا ۽ ڪيشن، سڪن کي پاڻمرادو پاڻ ڏانهن ڇڪي ٿي. سڪ به سنتن جي سنگ لاءِ سڪن ٿا. اها سڪ ٿي سڪن جي سڄي سمهڻي آهي. موڪش مڪتيءَ لاءِ مصلحت ۽ منظور ٿي آهي. سڄي سڪ کي مال ملڪيت جي درڪار نه آهي، مان مرڻي جي پرواهه نه آهي، عزت آدمي جي غرض نه آهي، سنساري سنڀڌن جي گهرج نه آهي، سرار جي سڪن جي چاهيا نه آهي ۽ ٻانڌن جي سوادن جي ترشنا نه آهي. سنتن وٽ رڳو ۽ اڻڀري روئي ڪالڻ، ٻاهر جي چٽيهه پرڪارن جي پوئڻن کان، وڌيڪ ساوڻي، سوادن ۽ سڪڙاڪ آهي. سنتن وٽ لنگوئي پائي گودڙيءَ ۾ گذارڻ، ٻاهر جي پٽ پٽيهه ۽ سڀج پلنگه کان، وڌيڪ سهائيدڙ ۽ سونهندڙ آهي. سنتن جو سنگ سرڳر سامان آهي. ٻيا سڀ ڇاپ ٽاپ، پير پير، هرم بگهه، يا گرم ڌرم گهڙا نه ضروري ۽ فائد مند هجن، پر سادن جو سنگ سڀ کان اٽل ۽ سرپشت ليکيو ويو آهي. جتي سڪ جو سنڌ سان سنڀڌ، سڄائيءَ سان ٻڌل آهي، اتي سڪ جي پراپتيءَ ۾ گهڙو شڪ هٿ ڪهرجي؟ سڪ کانسواءِ، سنتن وٽ ٻيو رکيو ڇا آهي، جو هو وڻدي وراهين؟ اهو سڪ ٿي من کي سڄي شائتي ۽ سنڌوش بخشي ٿو.

انهيءَ ڪري، سڪ سنتن جي پٺيان پوي ٿو، پٽڪي ٿو، لڙي ٿو، ٻاڏائي ٿو. ايلائي ٿو. ڇانو چئي؟ اي ستپرش مهالما، مان ٽنهنجي در جو داس آهيان. منهنجي خدمت سڀڪار ڪر. آڳا ڏيهر نه ٽنهنجي در جو پاڻي پريان، جند پيهان، پکا هلاسان. وارن سان ٽنهنجا چرن چنڊيان ۽ ٽنهنجي بيرون جي ڌوڙ مک ۽ مستڪ ٿي لڳايان. هي دهاڙو درويش ۽ سنسار جي سورن ۽ سختين، ڪافي سبق سيکاريا اٿم. ڪو ڪاهو ڪونهي. سڀ مطلب لاءِ ملاقي ٿين ٿا ۽ مطلب ٿئي، ملامتون هٿن ٿا. مناسبه يا غير مناسبه جو مدار ٿي وڃو سڪي مطلب ٿي آهي. سو ترشدا کي ٽرڪ ڪري. اچي ٽنهنجي شون ورتي اٿم. من مان ٺهل ڪمائي ٺهل ٿيان. منهنجون اڏڙيون ٽنهنجي درس لاءِ واجهائين ٿيون، لوچ جي لطف لاءِ ٽرڪ وهائين ٿيون ۽ آساني نڪاهه سان ٺهاري ٿيون. تو وٽ نام چور خزانو آهي. پگڙيءَ جو پندار آهي. مون ٿو آڳيان پلانڊ پاتو آهي. من ڪو اتان جو ڪو ڪٽر ڪو ڪٽڪر، ٻلي پٽي، ٻار بهڄائي. پٽ پٽ ڪراءِ نه مان جان جند جي جوڻا ڪريان. دل جو داغ لڳايان ۽ ٿن من ڏن ٿو مٿان قربان ڪريان. گورو ارجن ديو جن فرمائين ٿا:

- (۱) ڪر ڪر ٻا ٻرپ آڻڻي - جن دُرُڙي سنگ سماءُ
جڳهه تون راکهه ٿڌه رهان - تيرا دتا پتا ڪاءُ .
واڳ، مانجهه، مهلا
توان، دن ونڻ (۴)
- (۲) ٺهل ڪرڻ ٿيري داس ڪي - پڳهه ڄهارڻ ٻالَ
مستڪ اُڀرنا پيت ڏي - ڪن سڏهه رسال .
واڳ، بسلاول، مهلا
پنجوان، شبد (۴۲)

جهڙو سنگ ٺهڙو رنگه . پهرئين ڀاڱي جي (۷) باب ۾، ڪسنگ جي اثر ۾-و احوال آيل آهي ته هٿ ستن جي سنگ جي ساد ۽ ساراه ٿيل آهي . صاحب سمجهايو آهي ته اسان سڀ ويد پُراڻ ۽ شاستر سمريون اٿلارون پٿلارون آهن، پر ساد سنگت يعني ستن جي سنگ جهڙي سادنا ۾ ٻي ڪا به اهڙي اُمر ۽ اُترائي ڪانه آهي . ساد سنگت آهي ته ٺهل آستان، اُٺل آکاڙو، اُمر اُڏو، ٺج ڌام، سچ نراس، اُڻڙ نهرو ۽ وشال وٽڪت . ساد سنگت، مها ٿيرت پاترا آهي ڇو ته گنگا، جمنا، گوداوري ۽ سرسوتي پنج ستن جي چورن جي خاک جي طلب ۾ ٽڙ ٽن ٿيُون . جي من ستن جي سنگ ۾ سانت ۽ ٿرپت نه ٿير ته پٿر سمجهڻ گهرجي . ته ٿيرت پاتراون به من جي اُشائني مٿان مڙ ڪر نه سگهندا آهن .

ساد سنگت ۾ سائين جي صفت ڳائجي ٿي، نام جي نومل ڌارا وهي ٿي، ٺٽ ڪيان ملي ٿو، پڙ ۽ پاڙ ٻراپت ٿئي ٿو، ڀڳتيءَ جو پندار وڻي ٿو، ڳجهه جي ڳالهه سلجي ٿي، رُحالتي رنگ جي رچنا رچجي ٿي، جل ۾ جومت ٻري ٿي، ٻاڻيءَ جو سمرن ٿئي ٿو، شبد جو پر ڪاش ٿئي ٿو، سچ جو پوچن وڻدي ٿو، اُٺند ڪيرون هلي ٿو، آند چائجي ٿو ۽ وشرام پائجي ٿو . ساد سنگت گویا ڌرم جي پوڙي آهي، آب حيات آهي . ساد سنگت چڻڪ نومل جل جو درياءُ آهي، جتي سڪ روپي هٿس، اُشان ڪري اُڇل ۽ پوئو ٿين ٿا ۽ نام روپي هيرا ۽ موتي چوڻدي چڻن ٿا . ساد سنگت هريءَ جو نراس آهي، ڏانار جو ڏيرو آهي . اُٺي مڙي منوهر پاڻ وينو ٻين بيسري وڃائي . اهو اسرار ڪوڏ بکاري سگهي ۽ ڪوڏسي سگهي . جنهن جهڙي ٻائي ٺهن چڪڙ ڏالي . پلڪ ۾ پوڄو ٿي پوي . باقي مايا وادي ته ساد سنگت ۾ وهندي به، ويٺا مايا جي مڙج ماڻين . صاحب فرمائن ٿا :

- (۱) اولي اُمرت وڻديءَ - سڪيا هر ڪوڙي
جر ڪي پست نه پائينجه - ٿر ٺاهي موڙي .
واڳ ڪوڙي . مهلا
پنجوان، وار (۹)
- (۲) اڪر سرور ڪهل انوپ - سدا بگاسي برمل رُوب
اُڇل هڙي چوڳهه هٿس - سرب ڪلا جگدسي اُٺس .
واڳ آسا، مهلا پهل
شبد (۱۲)

اي بڊا، ساڌ سنگت ۾ سنساري سودا ڪوٺ ٿا سڪارجن، دٺيوڻي وهنوار ڪونه ٿا
 وٺن ۽ پاڪنڊ جي رڳا ڪونه ٿي ٿئي. اتي آهي سچ جو سودو ۽ ووٽڪ جو وهنوار ۽
 وحدت جي واقفيت. جن جي من جون مرادون ۽ مشائون، اڃا سنسار ۾ اٽڪيل آهن ۽
 جن جي چمپ کي اڃا چوٽ ڪانه آئي آهي، تن جو ساڌ سنگت ۾ اچڻ اڃا پڙ آهي. اهو
 دن دن دنيا بڻبي سان دوکو آهي. اهي ساڌ سنگت مان ڪڍ ڪونه وٺندا. سرن جي دڪان
 تان لوڻ ڪيئن ملندو؟ باقي جن کي لالڻ جي لٽو آهي، ستگور ۾ صدق آهي، ستسنگ ۾
 شرڏا آهي، ستر جي سنگ جي سڪ آهي، تن جو ساڌ سنگت ۾ اچڻ جڳائي. کين لاپ
 ملندو. اهي ستن سان لائين ملي ويندا جيئن پاڻي ۽ کير پاڻ ۾. کير کڻي وڃي نه، پاڻي
 پاڻ مٽائي، کير جي رنگ ۾ جذب ٿي ويندو. شرڏا سا سڪ کي هجي نه سبت جو ساڌ نه
 ڇڏائو. باقي ٻيا نه رڳو ٻيا پاڻي ولوڙين، ڇو نه هنن جي پاونا آهه آهي. ويچار ڌارا
 نرالو آهي ۽ آسون اميدون عاهدون آهن. تنهنڪري ڪو رولو وڌي پاڻي سڪ، شيوڪ
 يا ساڌ ڪ آهي، جنهنجي اُروب جنر جي ڪمائي ڪيل آهي ۽ جنهنجي مستي ٿي اهڙي
 لڳات جو ليڪ لکيل آهي. جو ساڌ سنگت ۾ لهڪي اچي ٿو. اٽلي آڪاڻي ٻڏي، تيارو ۽
 نوليپ ٿئي ٿو، وحدت جو واک وٺي ٿو، هر جن سان ملي هر جن ٻڙجي ٿو ۽ لائين پنهجو
 لوڪ ٻولوڪ سهيلو ڪري ٿو. جنهن ۾ چمپ آهي، تنهن لاءِ ٿي نه چڙهي ٿيندي.

صاحب ساڌ سنگت جي لاپ جو ڪافي ڦرڻ ڪير آهي. ستسنگيءَ ۾ رڳو صدق
 سڪ ۽ شرڏا هجي نه سڀ ٻلي پوندس. اهي چڙگون نڪرندس ۽ چراغ پوندس، جنهن
 ۾ پنهنجي وگار، پڙ پورم، پاپ ٻڌن، ٽاپ سٽاپ، نمائون نوشنائون، چشڪا چشڪا،
 ٽٽي، بيائي، گم ڪسنگ، چنٽا چنٽولتا، ننڍا چنڊا، سڀ پسر ٿي ويندا.
 اهي اٽسار ۾ امنگ اُڀرندس، جو نام جو سمون ڪندو، شيد ۾ سُر ٿي لڳائيندو، ستگور
 جو اُڀرڻ هٻائيندو، گوبند جا گڏ ٻائيندو ۽ رُوحاني رنگ ۾ رنگبو. اهي پاڻ ۽ پاڻائون
 جاڳندس، جو موت نه کائيندو، اڳتي وڌندو هلندو، هٿ هاري هيٺائين وٺندو، داس
 جو داس ٿيندو، سڀني جي شيوا ڪندو، سڀ جو سچ ٿيندو، من ۾ مک اُڇل رکندو،
 نفعي نقصان ۾ وهائڻ نه ويندو، سهن شڪتي ۽ سمر دوشتي سڪندو، شڪر ۾ ستروش پرائيندو،
 رهڻي ڪهڻي شد ڪندو، ٻڏي ۽ جو وڪاس ڪندو، پاڪ پيغام پهچائيندو ۽ آتم جوت جو
 پرڪاش ڪندو. اها لٽو لڳندس. جو پاڻ سچائيندو، جيئري مٿل رهندو، اندر اوريندو،
 ليڪا چوڪا اٽڪ ٿي ڇڏيندو، عشق اندر عقل عدم پيدا ڪندو، سُر جي سڌ لهندو، من
 جو من ۾ ماڻيندو، انحد ٽٽي جو آند اوڻيندو، دسر دُٿار ۾ زبان لڳائيندو، آد ٻرڪ،
 پائيندو، پرماتما کي حاضرن حضور ڄاڻندو ۽ پار پور ڪي سڀ رڙپ ۾ ۽ سڀ ٽهڪ ۾
 ڏسندو. اهو آهي گرهست ۽ ستياس جو سچو سڄوڪو، جتي اندر جي آڪاس ۾ اُٺي جو

سُورج کڙي ٿو، اڳيان ۽ اُڏا جي اُڻندھ غائب ٿئي ٿي. رات مان ٿي بهن ٿئي ٿو، رات ٽئين ۾ رهجي وڃي ٿي ۽ مَرُ نه موليٰ ٿي، من جي مڪراب مٿان مغربي مشعل چمڪي ٿي. هاڻي پهل پاڻ پير پالو آهي ۽ چورن چڪارن جي چوڙو ٿي بند ٿي وئي آهي. هيءُ حرفي حساب نه آهي يا لفظي لطف نه آهي پر اُنيئي اشارو آهي ۽ اُلوهيتي اسرار آهي، جنهنڪي شاعري شوق ۽ شعر ۾ صحيح صورت نه بخشي سگهندو، ڇو نه وجد جي رات سان واکاڻ ڪرڻ، واجبيت جي وس کان ٻاهر آهي ۽ اکرن ۾ اُٿل، اُسيڙو آهي.

سان ملي پائيتي - ڪا به چوڻ ڪ پڙو
راڻو ڳوڙهي، ڪپڙو
ڏهه مل ڪارج اُڻجي - رات نام سڄو ڪو.

سنتن جو سنگ، شيوڪ جي ڪاٻا پٽي ڇڏي ٿو، ڪانءِ کي هٿس بڻائي ٿو، لوهه کي سون ڪري ٿو، پاپيءَ کي پوتر ڪري ٿو، بيش پتي جي پتڇ رکي ٿو، ٻڌلڙ کي ٺاري ٿو، ڏورانهو ڏيهه ڏيکاري ٿو، جنم سڪياري ڪرائي ٿو، پوڄل پار ڪرائي، ٿور مهل جو نواسي ڪرائي ٿو ۽ ڏٺيءَ جي درٻار ۾ منهن مٿي ڪرائي ٿو. سنت آهي جان، جو من جي مٿل مٿائي اچو اُڄل ڪري. سان آهي پارس، جو ڪوڙ کي ڪڍڻ ڪري. پگت آهي اهر نيم يا اهر، جو ڪوڙ ڪٽ جي ڪن کان بچائي. درويش آهي اهر سڙو، جو همون کي هار ۾ پئي هڪ ڪري. مست ملڪ آهي اها چنگ، جا ڪرم جا چنل ٿي جلائي ڇڏي. روحاني رمزون نه سنت ٿي سگهندا، ڇو نه قلب جي ڪنهي سائينءَ پاڻ کين سنڀري آهي. پگت، پگوان جي پنداري جا پنداري آهن، جتان ڪُل خلق، ڪل ذات، برهمڻ، ڪنڀري، وٽس، شُڌر، چنڊال، سڀ سنتن جي سنگ ۾، سچ ۾ سماجي سگهن ٿا، بشرطيڪ کين سچ ۾ سماجن جي سچي مراد هجي، سندن من ۽ مکر ۾ مدائيءَ جي ملاوت نه هجي ۽ ڪٿا ڪيرون وقت، سندن ورتي وچن ۾ کڻي رهي.

ستگور سنت مليع سائيت پائيتي - ڪلور ڊڪ ڪائي سڀ دُر راڻو سارنگ، مڃا
آلر جوت پئي پوڙت - پُرن نرنجن ڊيڪيا حضور. چولان، شبد (۱)

دبهيءَ کي مرض لڳي نه اسپتال وڃڻو پوندو آهي. نئين ٿي من جي روڻو مٿان لاه سان سنگت ضروري آهي. هتان دوا ملندي نه هتان دعا ملندي. هُو دواخانو آهي نه هيءُ شفاخانو آهي. من جي روڻو مٿان ڪانهو، سر ۾ جا سُر نه گهٽيا يا سولائيءَ سان سهاري سگهيا. پر اي بدا، تو ڪڏهين پاڻ کان اهي ڪي چند سوال پڇيا آهن ته تون سنتن وٽ يا سان سنگت ۾ يا ڪٿا ڪيرون ٿي، ڪهڙي مراد کڻي ٿو وڃين يا ڪٿي چٽ ٿو لڳائي وهين؟ ترشيا جوڻ ٿوڙڻ ٿو وهين يا نئين سر جوڙڻ ٿو وهين؟ ڪهر جا گهات

ويند گهڙين يا اباڻي وطن جو واء ساڻ ٿو وٺين؟ دل جي ڌريءَ مان حرص، حيوانييت ۽ حرص جي هرا ٿي ٺڪري يا حبيب ۽ حسين جي حاصليت جي هٻڪار ٿي اچي؟ سر ٿي سرڙپ ۾ آهي يا سنساري سنبڙ ۽ سنساجا بستائين ٻيا؟ مطلب نه اندر ۾ جلاب لڳل آهي يا گلاب ڳڙيل آهي؟ اي جناب ۽ اڄ نه ڏي سڃا جواب! نه جواب ٿي جنئون جاڳائي ۽ جنبش اٿاري ۽ چولان لڳائي. لائين ٿي جانب لاءِ جستجو ۽ جي شروعات ٿيندي آهي. تنهن ڪري ۽ اي ابتدا ۽ اُن نه ٻيا هيل و سيل و ٽرڪ سمجهي، رڳو ڄاڻي وڌاري لاءِ ستن چو سنگ وٺ ۽ ساڻ سنگ ۾ وهڻ جو نيم ٺاهه. گهٽ ۾ گهٽ ۽ جو وقت ساڻ سنگ ۾ ويند آهين يا ڪٿا ڪيئن ٻڌي رهيو آهين، اهو وقت نه سنساري وهندڙن ۽ وهن مان من ڪڍي، رام نام ۾ لڳاءِ ۽ ستن جو اُپديش هيانءَ سان هڏاءِ نه ٿورو ٿورو، آهستي آهستي، من لائين من ڪي هـ وڇڙو لڳي، مڱل ميسارجي، اوکڻ اجهامن، گڻ پرگهت ٿين، ستن جي آيس ڪڇي ۽ ڪوروءَ جو منتر ملي ۽ مالڪ جي مهر وسي. رڳو حالت جي راهه ۾، ڪڇ مهل نه دل ٻڌي جهجهڻ کان جديد آواز ڪراهه. سونارڪي هنر ۾، لوهار جا اوزار ڪيئن ڪم ايندا؟ سو سفر جو سار سامان نه مناسب ۽ روزن هڪ گهرجي. پوءِ جي سڻڪ ٻڌي آهي ۽ اُتي ڪوشش قائم آهي ته سفر اُڻس ٿاب پوندو، ڇو نه پرماتما پاڻ پاسبان آهي ۽ ٻيو پرورش ڪندو. اهوئي نه سنگور ۽ سنه ۾ سماجي، سڱ جي سهڻا ڪري ٿو.

ستن ۽ ساڻ سنگ متعلق خاص خاطريون بلاشڪ مليل آهن پر هيءُ ٻيڪ به خرابين ۽ خطرن کان خالي ڪونه آهي. ڪو اهڙو لڪ نه آهي جتي لوڏا نه هجن؟ اي ابتدا، ڏس ڇپ، نه ۳۲ کان وڃي هوندي به ڪيئن ڪم پئي ڪري نه پاڻ به بچائي ويندي آهي. سدا سڃاڻي آهي ته سلامت نه آهي، پر جي بلڪ نه پر داحض کان پري رهي، نه ڇڪ پئجي وڃيس ۽ زنت رها ڪري اچي وهيس، جتي مله پتي ڪرڻ به مشڪل آهي. ساڳيءَ طرح، سند وڃارا نه نه جڻ واهن جي واضع وچ آهن. تنهن ڪري، سدا سڃاڻي رهن ۽ هميشه هوشيار رهن. ڪڇ لاهرواهي ۽ لاغر ضاڻي ٿي نه حال نه ٿو ڪي اچي ٿو پر ڪرندا. وڏو خطرو نه پهرين اٿن، خود پنهنجن چيلن چائين مان ۽ جي پنهنجي مطلب کان. ٻيا کين ڌارين، لڏپائين ۽ ٿيلائين. وري ڪڇ ٻيچر نه، رهين ٿو پرماتما جو، جو پلانڊ به ٿو پڪڙائين ته پر ڪشائون نه ٿو وٺين. سند وٺ وڃ نه پهر لڳي پئي آهي پر عام طور، ابتدائي گهريس ڇا ٿو؟ نه ترشنا جي هيءَ يا هوءَ نما ۽ طلب پوري ٿئي، تنهن لاءِ ڪيڏا نه سانگ ٿو رچائي ۽ قبولندڙن ٿو ٻڌي؟ پوءِ ٿي سگهي ٿو. نه ڪرمن جي ڪنهن نه ڪنهن ڪوتاهيءَ يا ڪمزوري، ڪري ۽ سند ٿو ڪي نه وڃي. جو هڪڙيءَ ٿڙڪيو، سو سولو نه ڌري ٿانءُ ڪونه پائيدو،

مثلاً قياس ڪندي يا ڪهڪڙ پوندي، سند پنهنجي شڪتي استعمال ٿو ڪري ۽ ڪنهن گهرندڙ جو مطلب سڌ ڪري، نه پوءِ نه پنهان پنهان پنهان اچي پاڻ جهلندڙن، نه هي

گرامت جا ڪامل، هي مڃڻي ۽ پيوڻي جا پيغمور، هي خداوند، منهنجي هيءَ آس بچاءُ نه هونءَ به بچاءُ. جي سبب ۾ اهوڻا جو ڪو اٽلڪو، اٽلٽيل انگ رهيل هوند ۾ ٿا چاهيندو ته ناموس نڪري ۽ اهو به آباد رهي. پوءِ انهيءَ سلسلي ۾ ناموس ۾ ٿا مارجي. ويندو وڌندو پر ٻئي طرف، سڌيون ۾ شڪتيون وينديون گهٽبيون، ٿاڻ جو سبب ۾ ۾ حال اهڙو اچي اُڱرو ۽ سڪو ٿيندو، جهڙو چوسيل يا لتاڙيل ليمي جو. ڪسيءَ ۾ ڪٿي اڃا ٿيندو آهي. وري مثلاً ڪو سبب، غفلت يا بي احتياطيءَ جي حالت هيٺ، ڪار، ڪروڙ يا ڪنهن ٻئي وڪار جي وس ۾ اچي ڪو ڪڏو ڪم ڪري ٿو وهي ۽ ظاهر ٿي ٿو پوي، ته به سندس سڄي ڪٿي ڪمائي لاس ٿئي وئي. پوءِ ته اهي ساڳيا ڇيلا ڄاڻي ۾ جي اڳي نياز ۾ ٿيندا هئا، ڪوڙا قصا ٺاهيندا هئا ۽ گرامتي ڪهاڻيون ٻڌائيندا هئا، سي به هاڻي ٿري ٿا ٿين، سبب ئي ڄاڻ، ناڄاڻ تههتون ۾ هڻن ۽ پڙهو ڪهڻائي بدنام ٿا ڪن. سندن نه ڪچ ڪونه بگڙيو ۾ ڇو نه هڪ در ڇڏي، وڃي پيو جهليندا. پر سبب ويچارو نه ٿا ٿوسن نڪت ٿاڻ ٿرڪي، اچي ٿرٻت ٿي پيو. جڏهين ڪو ٿري پاڻ ڪٿي ۽ ٿوماٿا جي پر ٻڪشا ٿوري ٿئي! انهن ڪري سبب دعا ٻيندا آهن ته هي دٻاڻو، حڻون به رڪ نه ٺاهڻون به رڪ. اها ۾ قادري جي قدردان آهي جو سبب پاڻ ٿري، ڇيلي ڪي به ٿاري ٿو. وري ڪو ڇيلو پاڻ ٻڌندي، سبب ڪي به ٻوڙي ٿو. ٻئي ڪرمن جي ڪسوٽيءَ ڪري، ڪڏن به ڪرڻ ٿا.

باب پنجنون .

رام نام، ستنام .

(۱) نام کرتار جي ڪرپا ۽ ڪوروءَ

دُئاران، پراپت ٿي سگهي ٿو .

(۱) سُر وڏ پاڳيئا - هر آمرت پاڳي رام

جن ڪڙ ڪرم لکي - نس رنج س-ماڳي رام

اڪ ڪهاڳي ٿي جاڳي - جس آپ پرپ ڪرپا ڪري

امر ٿي ڪر نه مروتا - ڪل ڪليشا دڪ هري

هر سرڻ پائي ٿڃ نه جاني - پرپ پربت من ٿي پاڳي

بدونست نانڪ سدا ڪائيئي - پواسر آمرت پاڳي .

[راڳ بهادري، مهلا پنجنون، چنت (۳)]

(۲) موڙ ٺرڪڻ اناڪ - سرتي آبا

بل بل بل غور ديو - جن نام درڙاڻا

ڪور نام ديسا ڪل ٿيئا - سرب اڇا ٿيئا

جکلي ٻجهاڻي سانب آئي - ملي چري وچيئا

آند هرڪه سهج ساچي - مها منگل ڪڙ ڪاڻا

بدونست نانڪ نام پرپ ڪا - ڪور پوري ٿي ٻاڻا .

[راڳ رامڪلي، مهلا پنجنون، چنت (۴)]

(۳) تيري پگت پندار آسڪ - جس اُون ديوه ميوي سوامي نس مله

جسڪي مستڪ ڪور هاڻ - نس هو ديءَ ه-ر ڪڙ ٿڪه

۱. دڪه درد، پامپ سڀ ناس ٿي ويا . ۲. ڇڏڻ . ۳. مان . ۴. سڪه، خوشي . ۵. ڳچ مدد
کان وڃڻ بل . ۶. بي اُتس، آپار . ۷. ٺڪن ٿا، رهن ٿا .

هر ڳڻ هر ڏيڻ ٿڪه ٿسڪي - جس اٿر پڙ پاڙي هونئي
 اسن پڙي ڪيئي نه پريم ٻايا - بن پيڻ ٻار نه اٿر ڪرئي
 پڙ پاڙ ٻرست نازڪ سسھ لاکي - جس نون اٿي ڪر ٻا ڪرھ
 نيري بگت پندار آسنڪ - جس نون د پوهه ميري سوامي نس ملهه
 [راڳ ڏڪاري، محلا چوٿان، چنت (۴)]

(۴) جس آبي ڪر ٻا ڪري ميرا سوامي - نس جن ڪه هونو لائي ري
 - ڪڙنگ ڪري هر ڪيري - هر پاوي سوانه پائي ري
 هر هو لام آملڪ هر پهر - هر د پوي ٿا لام ڏاوي ري
 جسو لام د پوهه ميرا سوامي - نس ليڪا سڀ ڇڏاوي ري
 هر لام اواز ڏي سي ڏنن جن ڪهي ري -
 نس مستڪ پاڪ ڏر لڪ پاوي ري .

[راڳ ڪيدارا، محلا چوٿان، شبد (۱)]

(۵) نام نونن اڪ هي - ڪه لڪيا جاني
 نام نونن ٿا هي - ڪه پائي پائي؟
 نام نونن ورتا - رويا سڀ نائي
 ڪو نوري ٿي پائي - هر د پوهه ڏکائي
 لاک نوري ڪرم هره - ڪو ملي پائي .

[راڳ سارنگ، محلا چوٿان، وار (۱۳)]

۱. پڳوان جو پڙو. ۲. شردا. ۳. جي. ۴. لڪاڻو، قبول. ۵. وٽ آهي. ۶. ڏنيو آهي جي لائق آهي. ۷. نونن ڏيڪ، ڪڏو ڪڏو. ۸. آندو پر وسڻي ٿو. ۹. سرت واپڪ آهي. ۱۰. ڪر ٻا، ناچه. مهر.

- (۶) چن ڪٿڻ ستگور ٿاڻيا - ٽن ميٽ نه سڪي ڪور
اونا آندڙ نام لڏاڻ هي - نامو پرگت هرو
ناڪ بوجيئي ناء ميني - اڪڻڻ سدا سچ سوء .
- (۷) هر جيئڻ آڻي ڪرپا ڪري - ٽان لاڳي نام پيار
نائڪ نام سمال ٽون - ڪور ڪي همي آڻار .
- (۸) نام اموڪ رتن هي - پوري ستگور پاس
ستگور شيوي لکيا - ڪڍ رتن ديوي پرگاس
ڏن وڏ پائي وڏ پائي - چر آء ملي ڪور پاس .
- (۹) پاپا لاهڻ لائي نام - پورن هروئي ڪام
ڪر ڪرپا پرپ مليا - ديئا آڻطا نام
آڻڻ جاڻا ره ڪيا - آپ هونام مهران
سچ محل گهر پايا - ڪور ڪا شبد پچان .
- (۱۰) رام نام ڏن لوملو - جي ديوي ديوتهار
آڳي پوڄ نه هروئي - جس پلي ڪور ڪرنار
آپ چڏائي چيني - آڻي بخهه ٿهار .
- (۱۱) ٿڌ ڪرپا تي مارڻ پائي - پرپ ڪرپا تي نام ڏيائي
پرپ ڪرپا تي بدن چيني - ٿڌ ڪرپا تي هومي ٿئي .
- (۱۲) ڪور پراساد نام من لاڳا - جمر جمر ڪا سويا جاڳا
امرت ڪڍ اچي پرپ پاڻي - پوري ڪور ڪي سم پراڻي .
- (۱۳) ڪه نالڪ - ڪور منتر درڙاڻا
ڪيول نام - رڌ ماه سمايا .
- سري واڳي، مهلا
پهلا، شبد (۸)
- سري واڳي، مهلا
نچا، شبد (۲۰)
- سري واڳي، مهلا
چوٿان، شبد (۲)
- سري واڳي، مهلا
پنجوان، شبد (۱۱)
- سري واڳي، مهلا
اشهدي (۲) ۱۵
- واڳي، ڪرڙي، مهلا
پنجوان، شبد (۱۴)
- (۲۷)
- (۴۲)

۱. قبول، آستان ڪيو آهي. ۲. نهچل، قائم. ۳. پرماتما. ۴. پرست. ۵. روشنائي، سوجھرو.
۶. فاندو، نفور. ۷. چمڻ مرڻ جو چڪر. ۸. سچاڻن ٿا. ۹. پرلوڪ. ۱۰. سھانڪ.
۱۱. گھبجي. ۱۲. سڄي راه. ۱۳. ڪرپا. ۱۴. سڪيا، اڀدش. ۱۵. ڪور، نقط. ۱۶. هر دو.

- (١٤) سِيي وَسْتُو كُوڙ بَتان - سِيي لاءِ مِنا
 سَاد آيا بِن هر جَنان - چَكَ سَادِي دُنا
 پار ابرهم جِس لِكيا - مَن سِيي وَنَا.
 (١٥) تُون يي اَنَت دِمال هيي - تيري سر تاني
 كور بوري نِي پائيئي - نامي وڏياني .
 (١٦) كور باڻي لائي ن هِت چَڙيا - نِرمو لڪ وِٺن اُبارا
 هر هر اِبار اُكولُڪ پايا - تيري پِگت يري پندارا .
 (١٧) جاكڻ پتي كڙبال پوپ - هر هر سِيئي جهان
 نازڪ پريم لکي ن رار سڌ - پيٽ ساذ سنگاڻ .
 (١٨) گورميت - رامِي نام بَسانِي
 اسٽر رهيي - ن ڪهڙون جاني .
 (١٩) رار رار سڀ ڪو گهيي - گهيئي رار ن هرو
 ڪور نوسادي رار مَن وسِي - نان ڦل باوي ڪوءِ .
 (٢٠) پوري ڪور نِي لار پايا جاء - سِيئي شبد سچ سماءِ
 اي مَن نام نڌان تُون پاء - آڻي ڪور ڪي مَن لِي رِغاءِ .
 (٢١) جالِس پاوان ندهي ڳاوان - نان ڳاوي ڪا ڦل پاوان
 ڳاوي ڪا ڦل هونِي - جان اُتي ديري موني .
 (٢٢) آئي اُمرت اُپ هيي پيارا - آيهي رس آئي
 آئي اُپ سلاهدا پيارا - جن نازڪ هر رس ڏراپي .
 (٢٣) ستگور نام نڌان ڏروڙا پيا - چننا سگل پيا
 ڪر ڪر پيا اُهو ڪر لينا - مَن وسيا اُها سِي .

١. سِيُون . ٢. شيروڪ . ٣. ساذن . ٤. رهي رهيو آهي . ٥. املهه . ٦. بيحد گهڻو . ٧. سمون
 ڪن ٿا . ٨. سڳو پيءُ . ٩. سڳيا ، اُپدېش . ١٠. حڪم ، آڻيا . ١١. پرمالما . ١٢. مھما
 ڪري ٿو . ١٣. پڙ ڪرائي ٿو . ١٤. ناس ٿي . ١٥. پندجور .

- (۲۴) سچ رَني سي لرملي - جرتي جوت ملاء
ستگور مليعي لاء پاپا - لائڪ سڪ سماء.
- (۲۵) گھال نـ ملير شيو لـ ملير - ملير آء اچـستـا
جاڪڙ ديا ڪري ميرڻي لاکر - نڻ کور ڪمالو مڻا.
- (۲۶) ڀڻ ڪڻيٽ ڪرپا ڪري چڪڊيسر - ٽپ هر هر جس ڏهايو
جن لائڪ ڪڙ هر ڀڻي سرامي - دڪ هڙمي روڱ گرايو.
- (۲۷) گور گيان پڌار ٿي نام نهڻ - هر ٿاءو ديتي ڏوڙاء
جس پراپت سر لهي - گور چرڻي لاکي آء.
- (۲۸) پي پسي ٿو لوڪ ڪي سڀاڻي سڪ ٿان
ديا ڪري سمر ٿي گور - اسيا من ٿام.
- (۲۹) ٻاڻي گورڙ گورڙ هي ٻاڻي - وچ ٻاڻي اُرم ساري
گورڙ ٻاڻي ڪهي شيوڪ جن مانج - پرنڪ گورڙ نساوي.
- (۳۰) هر هر ڪتا سڌاء پوپ - گورمب هر ردي سڄي
جب هر هر ڪتا وڏ ڀاڳيا - هر اُسر ٻڌ لو ٻاڻي
گورمکان من پرنڀي هي - گور پوري لار سڄي.
- (۳۱) گليا گور ڪرپا پي لاکر - ڪيئن هر هر ڪائي
سور لاکا ٻائي سراما - مت ڪي سڪي ڏاڻي.
- (۳۲) گور ڏاڙي لاء پالتي - ڀن ستگور پلي لـ پاء
ستگور ڪي ٻاڻي من وسيع - ٿان اهنس وهي لٽو لاء.
- واڳ سر ٺڪ مڃا
چوٿان وار (۶)
سلوڪ مڃا لڳا
- واڳ ڏاڙي، مڃا
پنجوان، شبد (۷)
- واڳ ٻڙاڙي، مڃا
چوٿان، شبد (۲)
- واڳ سوهي، مڃا
چوٿان، اشهدي (۱۰)
- واڳ بلاول، مڃا
پنجوان، شبد (۴۹)
- واڳ لٽ ٺاڙائي، مڃا
چوٿان، اشهدي (۵)
- واڳ مارو، مڃا
چوٿان، شبد (۵)
- واڳ مارو، مڃا
پنجوان، شبد (۶)
- واڳ مارو، مڃا
ٻهلا، اشهدي (۳)

۱. پرماتما. ۲. محبت. ۳. اوچتو. ۴. منتر، شبد. ۵. ذري، ٿوري. ۶. ڏپ. ۷. ٺهي.
۸. گليو گلابو. ۹. ٺاري پار ڪندو. ۱۰. دڪ وهب. ۱۱. ويساھ، ٻئينو. ۱۲. پاڳ، نصيب.
۱۳. دڪ، تڪليف. ۱۴. پٽڪڻ. ۱۵. ڏينهن رات.

- (۳۳) سڻ سڻ آڪي ڪيئي پاڻي - سڻ ڪهڻي ڪو اُٺ نه ڄاڻي
جاڪڻ اُٺ ڪاڻي آهي - اڪڻ ڪٿا ٻڌ ٿا ها هي.
- (۳۴) چسرو نام ديه سو پاڻي - ڪور ڪي شيد هر من و سائي
ڪور ڪرنا ٿي نسام وسيا گهٽ اُٿر - نسامو ٿا ڏياندا.
- (۳۵) هور دُٿارا ڪو نه سو جهڻي - ٿر پور ڌاري ٿا ڪڇو نه پو جهڻي
ستگور شاه پندار لاسر چس - اه رڻن ٿي پانڌا.
- (۳۶) پوري سچ ڏاڻو سو پروانو - سد دانا وڏ ڏاڻا
امر - اجوڻي اُستر ڄاڻي - ساڇا مڃل چراڻا.
- (۳۷) وام ٿا ڏپ هي پاڻي - ڪور پوسد و سڻ من آڻي
وام ٿا جن ڀالهر سرء - پوري ڪور ٿي پراپ هرء.
- (۳۸) آڻي ديا ڪري سو پاڻي - هر ڪا ٿا من و سائي
ساڇ شيد هردي من ماه - جنم جنم ڪي ڪلر ڪر جاء.
- (۳۹) اڳ ٿا لاري سنسار - ڪور پوسدي ٿا پيار
پن لامي مڪب ڪي نه پاڻي - پوري ڪور ٿي ٿا پلي پاڻي.
- (۴۰) سوب رنگ ٿا رنگ ماه - سوب سکا سڪ هر ڪي ٿا
سهم پراپ اه نڌاڻ - ٿاڻ ڪور چس ڪري ڏاڻ.
- (۴۱) هر ڪا ٿا اُٺ هر هر هري - سو پيئي چس و اُٺ پياڻي
هر آپ دال ديا ڪر مياڻي چس ستگور و -
سو چس هر هر اُٺ ٿا چڪاسي.
- (۴۲) اڳ ٿا اُٺ هي مينا - جگ نومل سچ سوني
ٿاڻ ٿا پو پو ٿي پائيئي - جن ڪر ڏر لکيا هوني.

۱. پراڻا. ۲. ٻڌي، سمجهه. ۳. مندو، ڏرو. ۴. ٿيئي ليوڪ. ۵. دان. ۶. وڏو علممند.
۷. آڏ کان. ۸. ڊولپ. ۹. ڳولهي ٿو. ۱۰. پاپ، گناهه. ۱۱. اوائل کان.

واڳس ڪانڌال، مڪلا
چوٿان، وار (۱۱)
سلوڪ مڪلا چوٿان،
(۲۸)

(۴۳) هر اُسر هر پَر پَٽِ ٿام هيڙي - ڪور بڄن سَپاڻِي لِيٽا
دڪم دالڏ سڀو لِهه ڪيا - جنان نساء ڪور و هر ديتا.
(۴۴) ڪور پُر ري ٿام دوزاڻا - جن وڇهَ يَرمُ چُڪاڻا
وام ٿام هر ڪهرف ڪاء - ڪر چانڊ مڱر دڪايا.

(۲) نام جي مھما.

(۱) سو اٿسا هر نام ڏي ٻانهي جي من ميري - جو سينا ابر حڪم چلائي
 سو اٿسا هر نام جهيٽي جي من ميري - جو اُتئي اُٿس لئي ڇڏائي
 سو اٿسا هر نام جهيٽي جي من ميري - جو من کي ترشا سڀ بک کوائي
 سو کورمڪ نام جهيٽي وڏي پاڻي - تن لندڪ دشت سڀ پٿري ٻائي
 لالڪ نام اُراڌ سينا ئي وڏا - سڀ ٺاوي اُڪي آڻ ڀرائي .
 [سري راڳ، مڪلا چوٿان، وار (۱۴)]

(۲) جهه مارڻ کي کڻي جاءِ نه ڪوسا - هر ڪا نام اهان سنگ ترشا
 جهه پٽي مها اُڻڻ غبارا - هر ڪا نام سنگ اُچيوارا
 جهان پٽ نيرا ڪونه سڃاڻو - هر ڪا نام به نال پڇاڻو
 جهه مها پٽيان پٽ به گهاٽ - نه هر کي نام کي ٿر اوڙو چاٽ
 جهان ٽرڪا من تجھ آڪر کڻي - نه لالڪ هر هر اُمرس ٽرڪي .
 [راڳ گؤڙي، مڪلا پنجوان، سڪملي صاحب اشٽپدي (۲۴)]

(۳) گهو رهه ڀي من مڱڻ ڀائي - رار جهه اُتو ڪم ڏهائي
 لالچ چوڻ رجهه اُٿر - لڪ پاوءِ مڪم ڏٺا هڻي
 جس پري جي جهه لالڪي - سڀ سڪ جاھ ڏکا ڪن آڪي
 رام نام چپ کورمڪ جيٽي - ايه ٻر ٽف ويچارا هي
 هر هر نام جهه رس مينا - کورمڪ هر رس اُتو ڏيئا
 اهنس رار دھه رنڪ رائي - ايه چپ ٽف سجر سارا هي

۱. اٿس ويٺي، وقت. ۲. سمون ڪو، جاپ ڪو. ۳. نام جهيٽو. ۴. ٻولوڪ جي وات.
 ۵. ڪوھ. ۶. رستي يا پنڌ تي. ۷. روشنائي، سوجھرو. ۸. گرمي. ۹. چانو. ۱۰. آڇ.
 ۱۱. مائندو ڪندي. ۱۲. ڌوڪا. ۱۳. پنھنجو اُٿو، هر دو. ۱۴. پرماتما. ۱۵. مار پوندي.
 ۱۶. هي پنڌا. ۱۷. ڪيان جو سارو. ۱۸. ڏينھن وات.

رام نام گورو اجني بولھ - سنب سہا مہ راہ و س تولھ
 کورمک کرج لھہ گھر اپنا - بھڑ لہ کرپ مچھارا ہی
 سچ بیرت ناوھہ ہر کتا گاؤھہ - تہ وچاؤھہ ہر لدو لاؤھہ
 انتکال جمر جڑھ نہ ساکیج - ہر بولھہ رام پیارا ہی
 بدچ تہ ہل کاہا کینی - بس مہ رام دن لیچ چینی
 آتم رام رام ہی آتم - ہر پانیعی شبد وچارا ہی
 ہر کی پکٹ کرھ جن پانی - اکت گتھ من منہ سمانی
 ات چلنا ناگ رکھ گھر اپنیج - دک کانی کاٹھارا ہی
 ہر گور بڑی کی اوت پرائی - کورمک ہر لدو کورمک جانی
 ناک رام نام من آتم - ہر بخشی پارا اتارا ہی .

[راجہ مارو، مکلا پھلا، سولہو (۱۰)]

- (۴) ہر ہار کتب چنی پھریا - کور چرٹی چس لاء
 تیان پچھ رڈ سڈ فریج - اونسان لہ نہ طماع .
- (۵) لام رٹی سی پرمی - کور کی سہج سیاہ
 من تن رائا رنگ سہ - رستا و سن رساء
 لالک رنگ نہ آریج - جو ہر ڈر چوڈیا لاء .
- (۱۶) چنی چاکیا نی ساد پایا - بن چاکي پرم پلاء
 اورت ساچا نام ہی - گھٹا کچو نہ جاء
 پیونہو پڑوا پیا - پوریج شبد سماء .

۱. کولہہ، لہ، ۲. دیہی، سرپر، ۳. جیو آتما، ۴. پرماتما، ۵. چنچل، ۶. آستر، ۷. آجھو،
 ۸. ورلی، ۹. کوروہ معرفت، ۱۰. سمجھ، ۱۱. پرماتما جی نام جو، ۱۲. سپ
 رڈیون سڈیون، ۱۳. رتی ماسر، ۱۴. تمنا، ۱۵. رسل، رنگیل، ۱۶. پرماتما جو پرم
 ۱۷. زبان، ۱۸. سواد، ۱۹. پیئدی نی، ۲۰. پرماتما جی دربار برقبول پیل .

- (۷) آرڌ سربس ڪٽائينجي - سرب ڪروڙ ڌراءُ
 ٺٽن هيٺ ڪاليجي - پي من تي روڪ نه جاء
 هر ٺاهي ٺل نه ٻڌينجي - سڀ ڏٺي ٺوڪ ڇڄاءُ.
- (۸) هر ڪا نام رکھ آرڌاري - نام ٺي پوڄل آره ٻاري
 آنھد واجي نچ ڪهر واسا - نام رکي ڪهر ماه اڏاسا.
- (۹) آن رسا جيتي تي چاڪي - نمڪ نه ترشنا ٿيري لائي
 هر رس ڪا ٺوڻ چاڪو ساد - چاڪو هيو رهه وسماڏ.
- (۱۰) راڄ جويڻ اوڏ جو ديسي - سڀ ڪچ جڪ مه ڪهاڻيا
 نام ٺڌان ٺڌ - اوڻن ٺول - ٺاه ٺاڪ هر ڌن ڪاڻيا.
- (۱۱) هر ڪا نام مينا پراجيٽ - جان چاله چٽ لائي
 رسا هر رس چاڪ ميني جيٽ - ان رس ساد ڪرائي.
- (۱۲) سرب ٺڌان مه - هر نام ٺڌان
 چٽ ٺاڪ - دوگھ پروان.
- (۱۳) جيان آندو نام ٺڌان هر - ٺن ڪي ڪاچ ڏي آندي واس
 ٺن چوڪي مڃاڻي لوڪن ڪي - هر پوپ انگ ڪري ٻٽا پاس.
- (۱۴) آرم نام ٺڌان هي - مل پيوء پائي
 جس سرم سک پائينجي - سڀ ٺڪا ٻڄهائي.
- (۱۵) ڪه ڪير جيون ٻڌ ڪارن - هر ڪي پگھ ڪراچي
 ايڪ اڏار ٻام ٺارائن - وسندا رام روپجي.

سري راڄ، مڪلا ٻهلا،
 اشهددي (۳) ۱۴

راڄ، ڪروڙي، مڪلا
 ليڄا، شبد (۱۳)

راڄ، ڪروڙي، مڪلا
 پنجران، شبد (۱۵)

(۱۳۱)

راڄ، ڪروڙي، مڪلا
 ليڄا، چٽ (۲) ۵

راڄ، ڪروڙي، مڪلا پنجران،
 سڪيني صاحب،
 اشهددي (۲) ۱۹

راڄ، ڪروڙي، مڪلا
 چوٿان، وار (۱۰)

راڄ، ڪروڙي، مڪلا
 پنجران، وار (۳)

راڄ، ڪروڙي، ڪير
 صاحب، شبد (۶۵)

۱. آڏو آڏ. ۲. ڪارائي. ۳. هماچل پربت. ۴. رهي سڀ ڳالهون. ۵. لوڪي. وڃائي،
 چڱي طرح سان وڃاري. ۶. ٻيا وڃين، وڃاڻ جا رس. ۷. تعجب، ٿرس. ۸. عمر،
 حياتي. ۹. نقصانڪار، ناسوٺ. ۱۰. ٺٽون سون. ۱۱. هي مهندجا پيارا يا پياري. ۱۲. خزانو.
 ۱۳. پڪش. ۱۴. ترشنا، آڇ. ۱۵. اوچ پڌري. ۱۶. پوپ سان جهڙ ڪهرجي.

- (۱۶) ساچي نام كي ل وڌاڻي - آڻ لڪي ڏيڻ ٺهي ٻائي
جي سڀ ملڪي آڻ ٻاء - وڌا نه هروڀي گهاٽ نه جاء.
- (۱۷) لڪي گنجي ٻاء سرڪي چتر ٻاء - هر ڀڳت ٻاء ڌڻ گڏ لڏي
وڙپ سندر ٻاء اڻڪ استر ٻاء - هر وس بن سعاد ٿڪر ٻاء.
- (۱۸) اُڙ نه اُڙ ڪڏ ٿي نه مٽا - هر هر سمرن ڪلر ڪهڻا
نئون آپ ٻلاوه نام وسار - نئون آبي راکه ڪر ٻاء ڌار.
- (۱۹) نامي هي گهٽ چاڻڻا - نامي سوڀا ٻائي
نامي هي سڪ اُڙهي - نامي سرڻائي.
- (۲۰) نام ڏن نام سڪ راڄا - نام ڪٽب سهائي
نام سنهت ڪو و ٿاڪ ڪڏ ڏيئي - اوھ مري نه آوي چاڻي.
- (۲۱) اڻڪر ٺهيل نام ڏن - هر وڌ آوي جاء
اس ڏن ڪڏ ٿڪر جوھ نه سڪي - نا او چڪالي جاء.
- (۲۲) واھ واھ ٻائي سچ هي - سچ ملاوان هو
ٿاڪ واھ واھ ڪر ٻاء ٻاء - ڪر ٻاء ٻاء هو.
- (۲۳) جبر جبر ڪي ڪلر ڪاھ - ڪوٽ مڃن اُڻاڻا
نام لڏان ڪاوت ڪڏ ڪوٽ - لاڳو سهج ڏاڻا.
- (۲۴) ڪڏ ملھ اڻڪ نام ڪر ٻاء ڏن - جاھ جهي ڪم ٻاء
اُڙ ڌرم ٿاڪي سمر ٺاھن - اھ ٻاء ٻاء ٻاء.
- (۲۵) نام ڏن ڄس جن ڪي ٻائي - سوني پورا شاھ
نام پٺاھ ٿاڪ آڏا - نام ٻاء ٻاء.
- واڳ آسا، مڪلا
ٻيلا، شيد (۲)
- واڳ آسا، مڪلا
پنچوان، شيد (۵۵)
- واڳ آسا، مڪلا ٻيلا،
اشتهدي (۴)
- واڳ آسا، مڪلا ٻيلا،
اشتهدي (۵)
- واڳ ڪر جي، مڪلا
پنچوان، شيد (۸)
- واڳ ڪر جي، مڪلا
ٻيلا، واڳ (۷)
- (۱۴)
- واڳ ديگڏاري، مڪلا
پنچوان، شيد (۱۸)
- واڳ سورت، مڪلا
ٿاوان، شيد (۵)
- واڳ ڏاسري، مڪلا
پنچوان، شيد (۳۷)

۱. گڏجي. ۲. هالي. ۳. سولر. ۴. خاڪ. ۵. ٿڪو، بيسادي. ۶. ملر. ۷. دوا. ۸. هودي. ۹. ٿرپت ڪري ٿو. ۱۰. ٻولي، ملڪيت. ۱۱. چور. ۱۲. لڪي. ۱۳. پرماتا. ۱۴. ڪروڙين. ۱۵. اڻڻان. ۱۶. ڪلچر. ۱۷. ريت، رستو. ۱۸. پليج. ۱۹. وهنوار، رهڻي. ۲۰. ڪهڙي. ۲۱. ڪاڏو.

- (۲۶) نچ پوم گوم پڊ نڪڙڊ - وام نام ليهي
گور پوساد جن کير - رام گر سڏهي.
- (۲۷) نام نيرا ديرا نام نيرر بائي - نام تيرو تيل لي ماه پياري
نام نيري کي جوم لگائي - پير اجيارو يون سگلاوي.
- (۲۸) قدرت قيم ن - جائيئي - وڏا ويرواه -
گر بندي اون بندي - چچر گهت مه ساه.
- (۲۹) هرکا مارگ آکيئي - که کت پڊ جائيئي
هر هر نيرا نام هي - هر خرچ لي جائيئي.
- (۳۰) چاگرينا چنگاڻيا - اور سيالپ کت
لاک نام سمال لون - پڊا چتھ جت.
- (۳۱) ناميئي هي تي سڀ کچ هون - بن سنگرو نام نه جائي
گور کا شبد مها رس مينا - بن چاكيي ساد نه جائي.
- (۳۲) سمرت بيد پراڻ ڪارن پوڻيا -
نام بنا سڀ کور ڳالي هوچيان
سردت سردت سرت نيت پيچاريا -
- نام بنا سک تاه سرور هاريا.
- (۳۳) مليئي مليا لا ملي - مليا مليا جي هوء
انتر آلي جي ملي - مليا کهيئي سوه.
- واڳ ڏناسري ڪير
صاحب، شبد (۵)
- واڳ ڏناسري ڀگت
روداس، شبد (۳)
- واڳ، لنگ، مھلا
پنچوان، شبد (۳)
- واڳ، لنگ، مھلا
چوٿين، شبد (۱۹)
- [پيو نوح]
- واڳ، سوهي، مھلا
پهلا، شبد (۳)
- واڳ، سوهي، مھلا
نيجا، اشهدي (۱۱)
- واڳ، سوهي، مھلا
پنچوان، اشهدي (۵)
- واڳ، سوهي، مھلا
نيجا، وار (۱۹)
- سلوڪ مھلا دوجا

۱. سکر. ۲. ڪڪرم. ۳. نيدھن. ۴. پير. ۵. وٽ. ۶. وجھان لو. ۷. سوجھرو، روشنائي.
۸. ساري سنار. ۹. ملھ. ۱۰. جيستائين. ۱۱. وات لاء سمي، لوشرو. ۱۲. شيوا.
۱۳. ايمالداري سان. ۱۴. جان نئي نئي. ۱۵. ستاويھ، سمرتيون. ۱۶. ڳالھيون. ۱۷. اشد.
۱۸. نهروڙ. ۱۹. آخر. ۲۰. ملھي جو يا ڏنگي نموني جو ملھ. ۲۱. سڄي پير وسيلي ملھ.

- (۳۴) رام نام رس رام رسائو - هر شیوهه سست جدھ.
چار پدارت چاري پائي - گروم نانک هر یجھه.
- (۳۵) رُوپ رنگ خوشیقا من یوگن - نيتي چدر وکارا.
هر کا نام نذان کليانا - سوک سهج راه سارا.
- (۳۶) سينا رُپا سپ ذات هيج - ماني ول جاني
من لاري نال نه چلي - ستگور او جهه یجھاني
نانک نام رُني سي نر ملي - ساچي رهيج سماني.
- (۳۷) اس جگ مه نام نذان هيج - نام نال چلي
ايه اکت کدي نه کتي - کاء خرچي پلي.
- (۳۸) کرجت کرجت اهي بچارو - سرب سکا هر ناما
کهر نانک بس پور پراپ - چاکي ليک مَتابا.
- (۳۹) جن وذبالي نيري نام کي - ني رُني من ماه
نانک اُمرت ايک هيج - دوجا اُمرت ناه.
- (۴۰) هر کيرت اُمر نام هيج - وچ کلجک کر لي سار
سب گروم کيرت پائي - هر ناما هر ار هار.
- (۴۱) لاء نيرا نانک لاء ديبا - لاء نيرا لشکر لاء سلطان
لاء نيري مانک مه پراو - نيري لدوي کرم پري نيشان.
- (۴۲) اُوکد نام ابار - اُمولک پيجي
مل مل کاوه سست - سکل کت ديجي.
- (۴۳) کبير پرياني لاري کسه - تَر اء کسي سرور
اي دء اکر نا کسه - سر کسه رهيو کبير.
- واکيه بلاول مهلا
چولان، شبد (۴)
- واکيه مارو، مهلا
پنجوان، شبد (۱۶)
- واکيه مارو، مهلا
پهلا، اشتهدي (۸)
- واکيه مارو، مهلا
نيجا، وار (۱۵)
- واکيه سارنگ، مهلا
پنجوان، شبد (۱۱)
- واکيه سارنگ، مهلا
چولان، وار (۴)،
سلوک مهلا دوجا
- واکيه کالرا، مهلا
چولان، وار (۴)
- واکيه پرياني، مهلا
پهلا، شبد (۱)
- قبي، مهلا پنجوان،
اوژي (۲۲)
- سلوک، کبير
صاعب (۱۷۱)

۱. وسيلو، منو. ۲. پاپ، گناه. ۳. آندد رُپي. ۴. ذائو. ۵. پرماتا. ۶. پاڻ سان. ۷. مستک بر.
۸. هردي بر هار کري پتي پد. ۹. آسرو. ۱۰. عزت. ۱۱. مرنو. ۱۲. کمر نبي وچن نا.
۱۳. رام يا رام نام. ۱۴. قابو، سوکهر جهلي بيلو.

(۲۲۵)

سلوک، محلا
ناوان ۱ (۵۷)

(۴۴) کجیر رام رتن مک کـوٺري - پارک آکي کرل

کونسي آء ملنگو گاهڪي - ليگو مهڪي مول.

(۴۵) رام نام ارمي گهيرو - جاڪي سر نهڀي ڪـوء

جهو سمرن سنڪت مڻي - درٻس تھارو هـوء.

۱. چالو. ۲. گراهڪ. ۳. ڳري مله يا بها لي. ۴. آندو هوندي بر سمرن ڪريو. ۵. ابراريءَ ۾.
۶. دک درد.

(۳) چار جڳہ۔

- (۱) کڙي ڪٽڻ ڪٿي ڪهڙي - ڪڙي سار نه ڄاڻي
 انڌي ڪا ٺاڻ ٻار کڻي - ڪڙي ڪال وڌاڻي
 سڙي ڪٽڻ ڄاڻي ڪهڙي - ڄاڻي ڪٽڻ سڙي
 جيتوڻ ڪٽڻ ٺاڻ ڪهڙي - ٺاڻي نهڙي روڻا
 آڙي ڪٽڻ ڄاڻا ڪهڙي - ڄاڻي ڪٽڻ آڻا
 پڙي ڪٽڻ آڻا ڪهڙي - آڻي نهڙي پاڻا
 مڙي ڪٽڻ ڪوڙا ڪهڙي - ڪوڙي ڪٽڻ مڙي
 راڻي ڪي ٺاڻا ڪهڙي - آڻا ڪل مهڙي
 چيري ڪي شيوا ڪهڙي - ٺاڻي نهڙي ديسي
 پوڙي ٺاڻي وروڻي - ماڻن نهڙي وڙي.

[راڳ، گوڙي، هڪلا پھلا، اشتبدي (۱۸)]

- (۲) سڄي سڄي ڪهڙي سڄي ڪهڙي - ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي
 سڄي ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي - ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي
 ڪهڙي ڪهڙي - ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي

- ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي - ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي
 ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي - ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي
 ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي - ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي
 ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي - ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي
 ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي - ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي ڪهڙي

۱. سڄي، سڄي، ۲. ڪهڙي، ڪهڙي، ۳. ڪهڙي، ڪهڙي، ۴. سڄي، سڄي، ۵. ڪهڙي، ڪهڙي، ۶. ڪهڙي، ڪهڙي، ۷. ڪهڙي، ڪهڙي، ۸. ڪهڙي، ڪهڙي، ۹. ڪهڙي، ڪهڙي، ۱۰. ڪهڙي، ڪهڙي، ۱۱. ڪهڙي، ڪهڙي، ۱۲. ڪهڙي، ڪهڙي، ۱۳. ڪهڙي، ڪهڙي، ۱۴. ڪهڙي، ڪهڙي، ۱۵. ڪهڙي، ڪهڙي، ۱۶. ڪهڙي، ڪهڙي، ۱۷. ڪهڙي، ڪهڙي، ۱۸. ڪهڙي، ڪهڙي، ۱۹. ڪهڙي، ڪهڙي، ۲۰. ڪهڙي، ڪهڙي، ۲۱. ڪهڙي، ڪهڙي.

ڪلجڪ ڪلا لڪ رهائي - لڪ ٻير چٽي ماڻا موھ ڌڻائي
 ماڻا موھ آف غبار - مشڪور پيئي نام اُڌار
 سڀ جڳ مھ ساڃا ايڪو سوني - سڀ مھ سچ دُڙجا ٺهي ڪوئي
 ساڃي ڪيرف سچ سڪ هوني - ڪرومڪ نام ڌڪاڻي ڪوئي
 سڀ جڳ مھ نام اٽل هوني - ڪرومڪ ورا ٻُڙجهي ڪوئي
 هونام ڌڻائي پگس جن سوني - ٺاڪ جڳ جڳ نام وڌائي هوني
 [راڳ رامي، مڪلا ڏيڃا، شبد (۱)]

- (۳) اس ڪلجڪ مھ - ڪرم ڌرم نه ڪوئي
 ڪلي ڪا چمر - چنڊال ڪي گھر هوني
 (۴) سڄي سٺ ٿيئا جڳي - ڏٺا ٻڙجا چار
 ٿيو جڳ ٿيو ڌڙي - ڪل ڪيول نام اُڌار
 (۵) ڪل ڪلواي ماڻا مڏ مينا - من مٽولا پيوٺ رهڻ
 آئي رُٻ ڪري ٻه ٻانڀي - ٺاڪ ٻڙا ٻڙ ڪهي
 (۶) جن مل ماري پنڇ سُر ٻير - اٽس ڪون ٻلي ري
 جن پنڇ مار ٻڌار گڏاري - سو ٻڙا لاه ڪلي ري
 (۷) سڄي رت سترڪ ڪا - ڌرم اُڪي رٿا
 ٿي رت جتي ڪا - جو ر اُڪي رٿا
 ڏٺا ٻڙ رت ٿي ڪا - س اُڪي رٿا
 ڪلجڪ رت اُگن ڪا - ڪوڙ اُڪي رٿا
- راڳ، ڪوڙي، مڪلا
 ٿيڃا، شبد (۱۰)
 راڳ، ڪوڙي، پگس
 روداس، شبد (۵)
 راڳ، آسا، مڪلا
 ٻهلا، شبد (۵)
 راڳ، آسا، مڪلا
 ٻڄوان، شبد (۱۳۲)
 راڳ، آسا، مڪلا ٻهلا
 وار (۱۳)

۱. رام نام. ۲. اڙندھ. ۳. ٻرماڻا. ۴. پنڇ وڪار. ۵. سچ. ۶. پگي. ۷. دستور. ۸. ڪرھڻ
 ڪيئون. ۹. ڪلجڪ. ۱۰. ڪل ڪل ڪندڙ. ۱۱. ٺسرو. ۱۲. اٽڪ ٻرڪارن جا. ۱۳. ويچارو.
 ۱۴. سورومو. ۱۵. زندگي ۾ لاس ڪيا آهن. ۱۶. هلائيندڙ. ۱۷. ٻل، بهادري. ۱۸. ٽپ.

- (۸) کُلي اَندر ناکا - چنان دا اؤلار
پَس جنورا ذبّه جنوزي - جورؤ چنان دا سَکدار .
- (۹) کَل مه اِک لار کراؤد - جاہ جهيتي کت باوي
اؤر ذرم لاکي سر ناهن - اِهه پَسد بيد باوي .
- (۱۰) چّه جگي کَل کالي^۹ کاندي - اِک اَمر بدوي لاس جگ ماه
گورمه هر کيرت قُل بائيتي - چن کت هر لک ساہ .
- (۱۱) جگ جگ آبر آپا ذرم هي - سوڏ^{۱۰} دیکه بيد پَرانا
گورمه جني دايلا هر^{۱۱} هر - جگ ني پوري پَرانا .
- (۱۲) پورلي^{۱۲} وسيا سب کا کيڙا - ترپتي مهر کچ پيا دليڙا
دُنيا اَرڏو^{۱۳} اَرڏ سمايا - اِک رهيا نان اِک دِکاسا .
- (۱۳) جي کر سب کري سوجي^{۱۴} - تپ گهر تپ نه هوني
جي کر ناء لقي بد^{۱۵} ناوي - کَل کي لکڻ ادي .
- (۱۴) کلچر نه کيرن پَرڏالا - گورمه جهيتي لاء ديانا
آپ تري سگلي کَل لاري - هر درکنه پَس سَ جاندنا .
- (۱۵) لاس جگ مه نام نڌان هي - نامر لال چلي
اِهه اکت کدي نه نکتي - کاء خرچت پلي .
- (۱۶) کَل مه پَرپ جني وار نه پچالا -
ستجگ پرم^{۲۰} هنس پچاري
دناپر ترپتي مانس^{۲۱} ورته - ورلي هوميه ماري .
- واچ- بهاکڙا، مهلا
چوڻان، وار (۲۰)،
سلوک مهلا پهلا
واچ- سورن، مهلا
ناوان، شبد (۵)
- واچ- سورن، مهلا
چوڻان، وار (۲۲)،
سلوک مهلا ليچا
واچ- بلاول، مهلا
ليچا، شبد (۴)
- واچ- رامکلي، مهلا
پنجوان، شبد (۱۲)
- واچ- رامکلي، مهلا
پهلا، اشتهدي (۱۳)
- واچ- مارؤ، مهلا
پنجوان، سولهو (۶)
- واچ- مارؤ، مهلا
ليچا، وار (۱۵)
- واچ- پيرت، مهلا
ليچا، شبد (۱۶)

۱. جن جنڙون، پُرم پُرتيڙون، ملين مڙا وارا انسان. ۲. استري. ۳. مهندار. ۴. پراپر.
۵. نصيحت. ۶. کارو سمجهيو وڃي ٿو. ۷. گوروء معروف. ۸. پرماتما. ۹. پڙهي ڏسو.
۱۰. جڳتي. ۱۱. قبول. پاس. ۱۲. ستجگ. ۱۳. اڏو اڏ. ۱۴. تڪليف پڙهي ٿو.
۱۵. بدنامي. ۱۶. لپڻ، کارناما. ۱۷. اَمر. ۱۸. ڪٽنب. ۱۹. اَنگ سنگم. ۲۰. سنڀ
مهاڻاڻون. ۲۱. گرم ڪانڊ.

(۱۷) کاجک مہ - ایک نام اڈار

واکبہ پیر، مکتا
پنجوان، شہد (۱۱)

نانک بولی - ارہم ایچا۔

(۱۸) رَنما ھوئيمان پوڌ پٽا - پُوش ھوئي سٽيٽاد

راہ سارنگ، محلہ
چوٹان، وار (۱۴)،
سلوک محلہ پھلا

۶ سیل ۷ سنجم ۸ پتی ۹ - کاٹا کاج اُٹاج

(۱۹) یٰۤاَيُّهَا نَاسُ دَرْمِیَ هَرَن - کَل مَه هَر کُو نَسَام

سلوک، مہلا ناوان،
(۲۰) .

نيس دن جو نانڪ ٻڌجي - سڦل هر هه لهر ڪارم.

۱. چونگارو. ۲. استریون. ۳. مٺ ڏيڻ وارون. ۴. مٺس. ۵. پاني. ۶. سڄائي. ۷. اندر ڀري ٿي ضابطو. ۸. پٿر ٿاڻي. ۹. گم ٿي وئي آهي. ۱۰. چشڪي وارو. ۱۱. پٽو. ۱۲. گمب. ۱۳. راج ڏيڻ.

نام ڪٿان مائڻو؟

نام جي مهما .

صاحب سمجھائين ٿا ته نام جي مهاوس، ستنام جي پوتر ٻاڻي يا رام نام جو اُمرت نه چؤطرف ائين وڌي رهيو آهي، جيئن پرمانا پاڻ سرور ٻاڻڪ ٿي، هر وقت ۽ هر هنڌ رهي رهيو آهي. نام هر سڀ سک سمائل آهن. نام دٿاران سارو سنسار ٿري ٻار ٻهجي سگهي ٿو. پر جي نام آلهه آهي. ته دولٽ به آهي. ڪنهن ورتي نصيب واري کي هڪ چڙهي ٿو، ڇو ته نام جا ڪانڪي نه ڪي ورتي نصيب وارا آهن. عام طور ته سڀ کي نام جي نالي تي لاڻو گهرجي. تنهن ڪري، وڏو ججهن کي ڀڳوان جو پڙ آهي، ججهن کي پرمانا لاءِ آهي پيار آهي. جنهن جا ڪرم سٺا آهن ۽ جنهن تي ڏڙ جو ليک لکيل آهي، سوئي نام پراپت ڪري ٿو، گوشت جا گڻ ٻائي ٿو ۽ هردي سان هريءَ جو ڪيرن ڪري، پاڻ ناري ٿو.

تڪليا ڪرم ڪر ٻا. پئي ٺاڪر - ڪيرن هر هر ڪاڻي راڳه مارو، مڃا
سرم ٺاڪا ٻائي بسراما - مٽ گئي سگلي ڏانئي. پنڃوان، شبد (۶)

سر نام ملي ٿو ڪرٿار جي ڪر ٻا سان. جڏهين رب جو رخ ٿئي ٿو، تڏهين ئي ستگور جو شبد يا مرشد جو منتر ملي ٿو. پر اهي هيرا هڪ چڙهندا ڪنهن کي؟ جر حرص حواس کي ڦٽي ڪري، هيرن جو واپاري ٿيندو. هر دل سان هر دم ٿي. هر رنگ ۽ هر آواز به ايندو. سو اي بنڊا، تون به ٻهجي هردي وڙهي زمين کي صدق جو بچ ڏي، سک ۽ شردا جو پاڻ ڏي ته مالڪ جي مهرنجا جو مينهن وسي. پوءِ نام جو سار اُڀرندو، جو مڪتيءَ جو ڦل ڪڍندو. مڪتيءَ ۽ سڪتيءَ زمين تي نه ڪڏهين ٻوڪ ٻڳي آهي؟ جهڙي زمين جي لائيتي نهڙو لاڙو. جيتري محنت لئيتري هڙدوري. سر لڳ پر پٿر جي پٿاري، نه بهجن ڪناري. صاحب فرمائين ٿا

(۱) جان ٿس پاوان ٺدهي ڪاوان - نان ڪاوچ ڪا ڦل پاوان راڳه سورنڊ، مڃا
ڪاوچ ڪا ڦل هڙئي - چان آبي ديوي سونئي. ٻهلا، شبد (۱۲)
(۲) گهال نه مليو شيو نه مليو - مليو آءِ اچتا راڳه ڏناسري، مڃا
جا ڪٽ ديا ڪري ميري ٺاڪر - تن ڏور هر ڪمالومتا. پنڃوان، شبد (۷)

پرمانا پاڻ ئي نام آهي ۽ نام جي رس آهي. جنهن تي مهر ڪري تنهن کي نام جو دان ڏئي، ٻاڻيءَ جي ڏاٽ ڏئي، اُڪت ڪتا ڪٿائي ۽ اُڪت لکائي. اهي پيارا هي؟

آهڻ پيئندا جن کي پرماتما پاڻ پياريندو. اچي نه ٿو مٿان پر ڪنهنجي هٿان. اهي هڪ آهن سنگور جا. تنهن ڪري، اي بند، سنگور جي شرن وٽ سنگور جو پٿو پڪڙ نه پراپتي ٿئي. سنگور جي سڃي دل سان، تن من ڏن سان شيرن ڪر نه ميو ملبي. نام جو رتن، گيان جو پدارت، شبد جو منتر ۽ مڪتيءَ جو مارگ، سڀ سنگور وٽ آهن. ٻيا در پڙهڪڙ آڃايا آهن. ٻيا وسيلو وٽ وڃندا. سنگور جي چائنٺ وٽ ۽ سنگور جي چوٽن جي اوٽ ۾ رهندو من مٿي تي هڪ رکي. نام جو پر ڪاش ڏيکاريندي ۽ من ۾ ئي موليٰ ملائيندي. سڄي سنگور کي ئي اها شڪتي عطا ٿيل آهي. سنگور جي ڏنل ذات ڪيو نه گهٽائي يا مٽائي نه سگهندو. پر ڪو ورتو وائڙهو ٿو اها وصل جي وٽ ڏهري.

جن ڪم سنگور ٿا پيا - تن ميت نه سگهي ڪو

اونه اوند نام ٺڌان هيءَ - نام پرگت هرو
 ناء پڙهيندي ناء منهنجي - اڪند سدا سچ سوه.

ڪر نار جي ڪرپا ۽ سنگور وٽ شيرن سان، نام ٺڌان نه حاصل ٿئي ٿو. پر پوري جاپ، سمون، آپاس، ڏيان ۽ ڌارنا لاءِ، وري ساڌن ۽ ستن جو سنگ به بلڪل ضروري آهي. سنگ ناري ڪسنگ پوڙي. ڪسنگ ڪيو نه وري من تي مرچيندي. قلب تي ڪت لکيندي. پر جي ستسنگ ڪيو نه من جي صفائي ٿيندي رهندي، قلب جي ڪارهن تي قلعي لکيندي. من بند ۾ ميراج آئي، مالڪ موت ٿاڻي ٿو پر من بند جي اوجها ۾ ايشور کي آئي آند اچي ٿو. نام جي لوڙي ۾، سائين، سنگور، سست ۽ سڪ، چارئي لائين سوت ٻڌا پيا آهن. من مٿي جا منارا آهن. ڪڏهين چارئي جدا لکن نه ڪڏهين هڪ ئي وڃن. لاهيءَ مفارقت هوندي به محڪم آهن، ڇو نه نام جي باطني بنياد تي بلند اينل آهن.

جاڪم پئي ڪر پال پوپ - هر هر سڃي جهاپ
 نائڪ پوپ لکي تن رام سٿ - پيٽ ساڌ سنگاپ.

صاحبن ٻڌايو آهي ته نام جي مهما اٺار، اٺڪ، اڪم ۽ اڪ آهي. مهما ڪندي ڪندي، سڀ سست مهاتماؤن تي اٽل بي اٽل چوندو ويا. نام آهي نرڃن، امر، اٽل، ۽ آباسي. نام آهي سهر سڪ، مها منگل ۽ آئي آند. ويد پڙان ۽ شاستر سمون ٿون نام جي پوري مهما ڪري نه سگهيون آهن ۽ نه قيمت ڪئي سگهيون آهن. پر نام نه واکاڻ سان وڏو ٿو ٿئي ۽ نه ننڍا سان ننڍو. نام جي بلندي، اڻڄاڻي ۽ وڏائي، نام مان خود نڪري ٿي. سڄي ڌرم جو مول نام آهي. نام بنا سڀ ڪوڙ آهي، فاني آهي ۽ ناپاڪ آهي. نام آهي ڳهڻ ۾ سٺو ڳهڻو، پدارتن ۾ قيمتي پدارت، هٿيارن ۾ مکيه هٿيار، رسن ۽ مهارس

نام جي ٻاري ۾ صاحبن چئني جڳن جي سمجهاڻي ڏني آهي. چار جڳا آهن: سٿجڳ، ٿرپتا جڳ، دٿار جڳ ۽ ڪاڇو جڳ. سٿجڳ ۾، ڌرم جي رت جو آڌار هو چئن چيڪلن تي: (۱) سچ، (۲) پوئو ٿاڻي، (۳) ساڌن ۽ (۴) نام. جيئن ئي سٿجڳ ختم ٿيو ۽ ٿرپتا جڳ شروع ٿيو ته ڌرم جو پهرين چيڪلو پيدا ٿيو، ڪم ٿي ويو ۽ باقي بچا ٿي. سچ، سنسروش ۽ شڪر جي مکيه چيڪلي کانسواءِ، ڌرم جو رت ٿيڻو ٿي پيو. سندن مهالمانن جي مڃتا ڪهڙي لکي. ٿرپتا جڳ پورو ٿيو ته ڌرم جي رت جو ٻيو چيڪلو پوئو ٿاڻيءَ جو به غائب ٿي ويو. ڌرم جو رت ٻيڻهڙو ٿي پيو، دٿار جڳ ۾ نه رهيو سچ ۽ نه پوئو ٿاڻي. سچ کان سڪا ساڌن، بڻيا پاڪڊ، پرم ۽ بدن. جهڙا ٻاوا ٻائڻ ۽ تن جا چيلا ڇائي، ٺهڙا آهنن جا پوئلڳ ۽ پوءِ چاري. هوءَ ٺوڳي نه هئي ۽ لڙبي. هوءَ ڏوٽي نه هئي ۽ خود مطلبي. ڪئين بيڪ نه ڪئين بيڪڌاري. ڪئين پست نه ڪئين ٻاٿار اڏار. پر رهي رهي ٻاهرين دٻا دٻي. رهڻي هڪڙي نه ڪهڻي ٻي. هر طرف به اڻٽائي، ٻائي، ڏي ۽ ڪوڙا ڪرم گانڊ ورهجي ويا. وري دٿار جڳ جي به سماپتي ٿي ته ڌرم جي رت جو ٽيون ٿيڻو جهڙين ٺهڙين ساڌائين جو به ڪٽجي ويو ۽ رت ۾ باقي وڃي هڪڙو ٿيڻو نام جو بچيو. هڪ ڦيٽي تي به رت سندن سڌو ٻڙي به نه سگهندو. رت هلائڻ جو نه سوال ئي آئي نه ٿو سگهي.

هاڻي ڏاڳو جي ڪار ڪهڙي وڃي رهي آهي، تنهنجو ڪهڙو اظهار ڪجي؟ ٻلي
 کي اهو ٻيو ڪو اڳي نه ٻري کي ڀلو، انڌي کي رهبر نه مرشد کي مڪار، انڊاڻڙي کي
 سڃاڻ نه سڃاڻ کي سهيل، جيئري کي مئل نه مئل کي جيئرو، ابلڙ کي وبلڙ نه وبلڙ
 کي ابلڙ، پنهنجي کي ٻراڻو نه ٻرائي کي پنهنجو، مٺي کي ڪڙو نه ڪڙي کي مٺو،
 اهرن کي وڻ نه وڻ کي اهرن ۽ سکر کي دڪ نه دڪ کي سکر. مطلب ته سمجهه، سڃاڻپ
 ۽ سڙهي. سڀ ائين ئي ٻڙن آهن. جي سسڪار ئي ائينا هوندا ته ويچارا ۽ ڪرب
 ڪيئن ٿيندا؟ تنهن ڪري. ڏاڳو ۾ ڪوڙ ڪمٽ، ڪام ڪروڻ، لوپ لالچ، ڊوڪو
 دولاب. ميا ۾ موهر ۽ آهتا جو آند، زبردست زور پڪڙي پينا آهن. ڪو ڪنهنجو خير
 نه ٿو گهري. هر ڪر ٻئي جو ٻرو ٿو چاهي. انسان جي رهڻي ڪهڻي ڏوٽن، جنن ۽ حيوانن
 جيان بڻجي پئي آهي. هڙ ڙان جا غلام بڻجي، پنهنجو هوش حواس وڃائي. بالندون جون
 بازون وٺا کيادن. ڙان وٽ ڏڪر آهي فقط انت شت، هار سينگار ۽ ٻرائي پيار جو.
 هر ڪو پاڻ لاءِ جيئن ئو چاهي ٻو جي ئي سگهي ته ٻئي جو کيسو ڪٽري، هوند پنهنجو
 ٻو جي، ساڻي کي سڀي ڪو نه بکي کي ڏئي ڪونه. همدردِي ۽ هڏ ڏوڪائي، مروت ۽
 هريادا. مرامت ۽ شهادت گم ٿي وڃن آهن. خود مطلبي ۽ دوکي جاري ۽ مٿان، چٽرائي ۽
 چالڌيءَ جو چهڙا ٻارڻ چڙهيل آهي. بي ايمانِي، بيشرمائي، بيهوشي ۽ بيقياسي وڌيل
 آهن ته بدڪاريءَ. بداخلاقيءَ، بدآموزيءَ. بد نيت جو لنگو ناچ ٻيو ٿئي. ڳڻپڙن جو
 نه ڳاڻڻو ئي ڌنڌو آهي. ڀلا سچ، ٻوڙ ٿاڻي ۽ لمر، نيم، دٻا، دان، ڪميا ۽ شد رهڻيءَ

جي وٺي کان پوءِ، باقي اڇيو ڇا آهي، جنهن سان انسان پاڻ کڍي سگهي ٿو؟

جي ڪو سٺ ڪري ٿو ڇڏي. ٽپ گهر ٽپ نه هوندي
جي ڪو ناڪ لڏي بدنامي - ڪل ڪا لڪڻ ايتري .
راڳ، رامڪلي، محلا
ٻيلا، اشٽدي (٢٠)

صاحبن اُپديش ڏنو آهي ته هر هڪ ڇڪ ڪي پنهنجو پنهنجو شرف آهي پر جن جن ڌرم جي رکيا ۽ پوناري ڪئي، سي ئي سرشت انسان آهن. ڇڪ چار پزار جدا جدا سما ٻن چئني ڇڪن جو جگهيسر ساڳيو ئي رهيو آهي ۽ ساڳيو رهندو. ڌرم جي رت جي چئني ڇڪن مان، نام جو ڇڪلو تمام وڌيڪ مضبوط ۽ محڪم آهي، جو چئن ڇڪن جي چوٽن کان پاڻ نان پوءِ اڃا پختو پيو آهي، جو نام نڪري ٿو لوڻڪار مان، سو ڪيئن اُٿو ٿيڻدو؟ پر نام جي ڦٽي ڪي به جي سچ جو پتو چڙهيل هجي، پونرائي ۽ چوٽن ميڙون لڳل هجن ۽ ساڌن جو ٿيل مڪمل هجي، ته هڪ ڦٽو به هوند ڌرم جي رت کي ڇڪ مٽي ٿي ڪڍي، ڊوڙائي. انهن نه سمجهو گهرجي ته اڳين ڇڪن ۾ بدي پوائِي هئي ڪانه. اها نه ايتري ڪهڙي ۽ قديم آهي. جيتري خود انسانيت. بدي ۽ انسان بڻي گڏوگڏ خلقيا ويا هئا. ته انسان بديءَ جي مخالفت ۽ مقابلو ڪري، انسانيت جو ثبوت ڏئي ۽ اُلهيس چر آواز اوڳو رکي. سو حقيقتان. انهن سمجهو گهرجي ته منس، ڪلچن سان پنهنجو ڪارو منهن ڪري، ستڙڪ ڪي به ڪاڇڪ بنائي سگهي ٿو، ۽ سلچن سان سهڻو سڄاهو ٿي، ڪاڇڪ کي به ستڙڪ بنائي سگهي ٿو. انهيءَ ڪري ئي. پرهو ڪن ڪرڻن ڪري، شودر کان به بدتر ليکيو ويندو آهي، ۽ شودر سرشت ڪرڻن ڪري. پرهو کان به بهتر سمجهيو ويندو آهي. پنهنجا ڪرم ئي پاڻ لاءِ ستڙڪ يا ڪاڇڪ خلقين ٿا. ڪاڇڪ ۾ به ڪيئن ڪامل پورش ٿيا آهن ۽ ڪيئن اڃا پيا آهن، جن جي شڪتيءَ سان ڇڪ جڻي پيو ٿو.

اڳين ڇڪن ۾ رام نام سان گڏ، وديا سمسڪرتي، ڀگ، يوگ، هوم هون، ٽپ ٿهيا. ٻيواس سنياس ۽ ٻين ڪيترن ڪشڻ ڪشڻن کي خاص اهميت ڏني ويندي هئي. جي سڀ هاڻي عام جنتا جي پهچ کان پري ٿي پيا آهن، جو نه جيئون هاڻي اهڙي نه نڌڪ. تيز ۽ ٽڪي ٿي پئي آهي، جو تابان جي شريف ڪرڻ لاءِ نه اڏو وقت آهي ۽ نه اڏي وصيت. پر تنهن هوندي به، روحاني آئيني به نه جيئون اڏوري رهجي ويندي. تنهن ڪري صاحبن، ڪاڇڪ ۾ به ڪلياڻ ڪرڻ کان، هڪ سولو ۽ سهڻو، سول ۽ سستو سولو ساريو آهي ته عوام، گرهستي جيون گذاري پئي به، وڏو رام نام جي رڪڙيءَ سان، جيئون مڪتي پراپت ڪري سگهي ٿو. انهيءَ لاءِ نه هاڻي تمام ضروري آهي شاستر وديا ۽ نه شستر وديا. نه ٽپ ۽ نه ٿهياڻون. نه ٽپ ۽ نه ٻيواس، نه پستڪ ۽ نه پڙجائون. جي نام جو نشر چڙهي ۽ نينهن جو ٿاڻو لڳي، ته سڀ وديا ۽ ڪيان. پاڻهي پاڻ مان پتو کائي نڪرندون.

وشين، مدين ۽ مهائمان جي نجران مان، صاحبن اهو ٿي ۽ سٺ ڪڍي ڏيکارو آهي ته رام نام تي رُحانيت جو هُڻل منتر آهي، جو سڃاڻي ۽ صدق ۽ سڪ سان سانڍڻو ۽ سمجڻو آهي. اهي اُلهه مڙيا نه ٻاهر ٿيندا ۽ نه مارڪيت ۾ ملندا پر من جي هوجُودات مان ميسر ڪرڻا آهن، ستگور جي صلاح سان، ستن جي سنگ سان ۽ مالڪ جي مهر سان. جيڪو انهيءَ طرف تصور ڪندو، من جو منهن موڙيندو، سو مڙي مددگارن سان ملائي ٿيندو، ويڪ جي وات وٺي وڙون وڌائيندو ۽ ماڳن تي موٽي مٿڙو محب ماڻيندو. اهو دلبر جو دلاسو آهي ته تدبير جو نه ٿي ٿي. تدبير ئي تقدير جي تصوير بڻائي ٿي. تدبير چالا جي طريقا ئي بدليجي ويا ته تقدير جي طرف ۽ تبديلي ڪيئن نه ايندي؟

تنهن ڪري، اي ابتدا، ڌرم جي رت جو جيڪو پويون پاتو، رام نام جو پڇو آهي، تنهن کي اختيار ڪڙي، ٻيا چوه چڙهي ڏي. جي ٻياري پڙيو ۽ سان پڙيس ڇوڙ ٿي آهي ته پدارتن سان پڙيس ٿوڙ ٿي پوندي. پر جي سنساري سڀيڻن سان لڳاءُ لهي وڃي، ته پوءِ پڙيو ۽ پر ڪري ۽ ٻيئي سان پڪو پيار ۽ گڏوگڏ ملي سگهي ٿو. انهيءَ اڪل سان جڳهه ۽ جگديسور، ٻئي هڪ ميان ۾ ماڻهي سگهيا. سو سهڻل، رام نام جي دامن وٺي، ڪرناڻو جو ڪيولن ڪر، ستن جو سنگ ڪر ۽ ستگور جي اوت وقت نه پوڄل پار ڪري، وڃي ڏئي ۽ جي درگاهه ۾ ٻانهن لڏائين. ڪلجڪه ۾ رام نام جو سهارو ٿي ڪاٺي آهي. نام اهو اُڪت خزانو آهي جو جيترو واپرائيندين اوترو وڌندو ويندو ۽ لوڪ ٻرلوڪ سهيلو ڪندو. ڪرو گسنت صاحب ۾، صاحبن اهوئي برهم ڪيان پتارو آهي، نه ڪوبه ويچار ڪندي يا ڪوبه ڪرڻ ڪندي، رام نام کي نه وساريو. اها ويسر ٿي ويچار ٿا ۾ وڻهن وڃهي ٿي ۽ ڪرمن کي ڪسو ڪري ٿي. نام، رام جو روپ آهي. اهو وساريو ته ڪرمن کي ڪيئن ڪندو. لڳندي ۽ وڏي ۾ ڪيئن واڌ پوندي؟ رام نام جو سمون ۽ منن ۾ من ۾، ڪنڊ ۾، چت ۾ ۽ هوندي ۾، دلبر جي ديري تي پهچائيندو. صاحب فرمائين ٿا:

پنج ناسن ڌرم هرن - ڪل مهر هرڪو نام
نس دن جو نانڪ پڇي - سڦل هوهر نه ڪار.

سلوڪ، محلا ناوان،
(۲۰)

(۲) نام ۾ صدق.

(۱) مَن ڪيٽا اڇيا پُورِيئا - پايا نام نڌان
 اَلترجاهي سدا سنگ - ڪرڻي هار پڇان
 ڪور پُورِيئا مڪ اوڄلا - چپ نام دان اشدان
 ڪام ڪروڙ لوپ بيسيا - تڃيا سڀ ايمان
 پايا لاهڻا لاپ نام - پورن هرئي ڪام
 ڪر ڪرپا پري ميليا - ديجا اڳا نام
 آوڻ جاتو ره ڪيا - آپ هوڻا هـروان
 سچ مڃل گهر پايا - گور ڪا شد پڇان.

[سري راڳ، مڪلا پنجوان، شبد (۱۱)]

(۲) دُئيئا دُرمم دُور ڪر - گور شيوا ڪر نيم
 رام رتن من نڀي - نڀ ڪام ڪروڙ لوپ ميم
 مورڻا مڙي جيون مڙي - بسه سڪل ڪلش
 آپ تڃه ڪوبند ڇهه - پاء پگ پڙوش
 لاپ ملي ٿوڻا هري - هر درگه پڙوش
 رام نام دن سڄي - ساچ شاهه پگولت
 اولت بڻت هر ڇهه - ساڌو سنگ پري
 ناک دُرمم چت ڪي - پارا ٻهر نسي چيم.

[راڳ گوڙي، مڪلا پنجوان، ٿئي (۲)]

۱. برماليا. ۲. مهر. ۳. ڪرپا. ۴. خيراف. ۵. فاندو. ۶. پنهنجي هردي اندر. ۷. اڀج جي
 ۸. هميشه. ۹. ڏک سُر. ۱۰. ڦهلاء ڪريو، پکيڙيو. ۱۱. نقصان.
 ۱۲. مان شان وارو. ۱۳. ميسر يا گڏ ڪريو. ۱۴. اندي. ۱۵. وهندي. ۱۶. دُور ئي وڃي.

(۳) مَن مِير و کج جھوا ميري ڪائي - مَب مَب ڪائڻ جهر ڪي ٿاسي
 ڪها ڪرڻ ڪها ڪرڻ ٻائي - رام ڪو نام جهڙو ڏن رائي. (۰.۱)
 رانگن رانگي شين شين - رام نام بن گهڙي نه جيءُ
 پگس ڪرڻ هر ڪي گن گاوءَ - آت بهر اها خسر ڏهاوءَ
 سڻي ڪي سوئي رڻي ڪا ڏاڪا - نامي ڪا چم هر سڻ لاکا.

[راڳ آسا، ڀڳت نامديو، شبد (۳)]

(۴) اَسا نام رتن نرمولڪ - پن ڀدارت ڀايا
 انڪ جتن ڪر هردي رکيا - رتن لب چيو چهايا
 هر گن گهٽي ڪهن نه ڪائي - جسي کونگي ڪي مڻياي. (۰.۱)
 رسنا رنم سنب سڪ سرون - چم چيتي سڪ هونئي
 ڪهر پيڪن ڏن ستنوڪي - جهه ڏيڪان نه سونئي.

[راڳ سورن، ڀڳت پيڪن، شبد (۲)]

(۵) اِه ڏن ميري هر ڪو ناء - گانڻ نه ٻاڏو ٻيچ نه ڪاء. (۰.۱)
 ناء ميري ڪيتي^۱ ناء ميري ٻاري^۲ - پگس ڪرڻ جن سرن ٽاري
 ناء ميري ماما ناء ميري پونجي^۳ - تمهر چوڻ ڄاڻهه ٺهي ڏوڙجي
 ناء ميري پنڌڻ^۴ ناء ميري ڀائي -

ناء ميري سنگ اُت هوء سڪائي
 ماما مهه جس ربي اداس - ڪهر ڪبير هڻ ٽاکو داس.

[راڳ پيرء، ڪبير صاحب، شبد (۱)]

(۶) جِي نام ڏهايا - گئي مسٽ گهال
 ٽانڪ اي مڪ اچي - ڪيتي چئي نال^۱

چپ صاحب، مهلا ٻهلا،
 سلوک مهلا دوجا

۱. ماپ وارو ڪر. ۲. ڪمڇي. ۳. ماڻهي، ڪڇي. ۴. ڀرماتا. ۵. اڳين جنمن جا ٻچ.
 ۶. لڪائي سگهيو. ۷. زبان، چپ. ۸. چيو. ۹. آکيو. ۱۰. ڄميو. ۱۱. وڪڻي. ۱۲. ٻوڪ.
 جي زمين. ۱۳. باغ. ۱۴. ٻي ڪا ڳالهه. ۱۵. مائت. ۱۶. ورڪس. ۱۷. اڪائيٽ.
 ۱۸. ڪمائي. ۱۹. ڪئين سنگي سائي. ۲۰. سنگ ڀر.

- (۷) نيسرا ايک نام - ناري سنسار
مي ايءا آس - ايهر آذار .
سري واڳه، مهلا
پهلا، شبد (۲۹)
- (۸) كهتي ٻوٽر سٽي سڀ ڏن - لکتي گل تاريا جيءَ
جن گءَ سازو سنگ نام هر رنگ - ندي برهم پيچاريا جيءَ .
سري واڳه، مهلا
پنجوان، چنب (۲۵)
- (۹) ناء ٻوجيئي ناء مينيئي - ناء گلرڻ سڀ هر يا
چيني نام ڏيا يا لک من لک چنب - سي اسٽر جگه رهيا .
سري واڳه، مهلا
چوٿان، وار (۱۱)
- (۱۰) کن مهر رام نام گلورڪ ڪائي - پئي ٻوٽ سري
نانڪ رام نام استارا - ڪنڇن پئي منورا .
واڳه گورڙي، مهلا
نيچا، چنب (۴)
- (۱۱) تراس مٽي جرم بڻڪ ڪي - جاس پسي من لانء
گيت پاوه مٽ هوء پرگاس - مڃي پاوه لانء .
واڳه گورڙي، مهلا
پنجوان، وارن اکري
(۳۲)
- (۱۲) سگل سرشت ڪر وارا ڏکيا - هر ڪا نام جهٽ هوء سڪيا
لاڪ گورڙي ٻڌن ٻوٽي - هر ڪا نام جهٽ نستي .
واڳه گورڙي، مهلا
پنجوان، سڪمي صاحب،
اشمدي (۲۲)
- (۱۳) نام ڪي ڌاري سگلي چنب - نام ڪي ڌاري ڪڍ برهمند
نام ڪي ڌاري سمرت ويد تون - نام ڪي ڌاري ستن گمان ڌيان .
واڳه گورڙي، مهلا
پنجوان، نئي (۴)
- (۱۴) اهر هر رُس پاوي جن ڪوء - اهرت پيري اهر سر هوء
اُس ٻوڪ ڪا ناهي ڪڍي پياس - چاڪي من برکني ڪن تاس .
واڳه گورڙي، مهلا
پنجوان، نئي (۴)
- (۱۵) لڙڪ ٿوريج دڪ هريء - ٿوٺه اٽڪ ڪليش
ميچ هني جرم تي چئي - هر ڪرڻ پروش
ٻوٽي پسي اهرت رسي - رنگ رسي ٿورڪار
دڪ دارد اهرتو تا - ناسهر نام آذار .
واڳه گورڙي، مهلا
پنجوان، نئي (۴)
- (۱۶) ڏنا سڀ سنسار - سڪم نه نام ٻين
نن ڏن هوسي چار - چاٽي ڪوء چين .
واڳه گورڙي، مهلا
پنجوان، وار (۱۹)

- (۱۷) دېرا میرا ايک نام - دک، وچ پايلا تيل
ان چانگ اوځه سړکيا - چوکا جر سټ ميل.
واږه آسا، محلا پهلا،
شبد (۳۲)
- (۱۸) دکيچي دردوند - در تيري
نام رسي - در وېش پي.
واږه آسا، محلا
پنجوان، شبد (۴۷)
- (۱۹) اُمرغ نام تارا ناگر - ايه مهاس چنه هـ
جنم جام چوکي پو ياري - دُرف بناسيو پرم پرمو.
واږه آسا، محلا
پنجوان، شبد (۴۷)
- (۲۰) جس نيچ کټ کړي نه جاني - نام جهه اځه جهکټ مائي
جاکي لکت نه اوي کړي - سکل سرشت اناکي چرن مل دوني.
واږه آسا، محلا
پنجوان، شبد (۴۷)
- (۲۱) مورو مگد اگان او پچاري - نام تيري کي آس من داري
جب تپ سجر کرم نه ساذا - نام پريو کا منه اراذا.
واږه آسا، محلا
پنجوان، شبد (۴۷)
- (۲۲) هردی سمالي مک هر هر دوي - سوجن انت انت کچه نه دوي
که نانک جر راچي ناء - هر مالا لاکي سکه جاء.
واږه آسا، محلا
پنجوان، شبد (۴۷)
- (۲۳) مت مکي کُلف - بناسيو سنا
نام رني جن - پي پکولتا.
واږه آسا، محلا
پنجوان، شبد (۴۷)
- (۲۴) نام سيطعي نام ميعي نامي وځاني نام سلاهي سدا سدا نامي مهل باني
نامي هي گهت چانگ نامي سوي باني نامي هي سکا وچي نامي سولاي.
واږه آسا، محلا
پنجوان، شبد (۴۷)
- (۲۵) هر جيه کړيا کړي لنو لوي - لاها هر هر نام لير
کور بر سادي هر دن پايو - انتي چلدا نال چلير.
واږه آسا، محلا
پنجوان، شبد (۴۷)
- (۲۶) واه واه کړيا هر پاي - سهجي کورمک پال
سي وځاکي نانکا - هر هر ودي سمال.
واږه آسا، محلا
پنجوان، شبد (۴۷)
- (۲۷) واه واه کور سکه جو تپ کري - سومن چنډا قل پاء
واه واه کور سي جن سوهي - هر رن کي سکه ملا.
واږه آسا، محلا
پنجوان، شبد (۴۷)

۱. دک دُور ئي لروچي. ۲. پرماتما. ۳. دپ. ۴. چارئي طرف. ۵. هچنا تقي. ۶. ويجهو،
نزلایک. ۷. بيسجهه. ۸. بيمعل. ۹. کمايو آهي. ۱۰. لوکپلوك. ۱۱. دکا کائي. ۱۲. مالها،
سمرني. ۱۳. چکتي. ۱۴. رُوب بطحي پيا. ۱۵. روشنائي، پرکاش. ۱۶. سبحان الله، بلهار
وجان. ۱۷. کړلوي لهن لا. ۱۸. هميشه. ۱۹. گهريو. ۲۰. سندو.

- (۲۸) مَن - هه چتره چترولي - آدم گرتر اند نيم
هر کيران کا آهرو - هر ديه نانک جي ميب.
- (۲۹) بي بڏ پاڳي سي پتوتتي - سيعي پوري شاها
سندر سگهڙ سرڻپ تي نانک - جن هر هر نام وساها.
- (۳۰) جن کي هر نام وسا سد هردي - هر نامو تن کي رکهارا
هر نام پتا هر نامو مانا - هر نام سکائي مٿر همارا.
- (۳۱) هر نام همارا پوچن چتهه پرکار - جيت کائيجي هر کي تر پست پتي
هر نام همارا پتجن جيت ٿرنگي نه هوت هه - هر پتجن کي هماري پرتکي.
- (۳۲) هر هر نام ميرا. اُنس سکائي - گورو سگرور نام ديڙاها
چتي پست کتر کوني پيلي ناهي - رتي هر هر نام چڙاها.
- (۳۳) رهي گهي تر پيڙ واپا پائي - گورمي رجهه رجهه
رام نام لک چوئي پائي - رجهه کيائيا جاء.
- (۳۴) دائي دات رکي هت اُهي - جس پويي نِس ديتي
نانک نام رهي سک پايا - درکهر چا پي سيعي.
- (۳۵) رام نام پسن سيعي سگوتاي - ديهه تر کي سر پرا
هر کي نام پسن گت پائي - گه اُپديش کير.
- (۳۶) جن هر رس چاکيا، سر هر جن لوگ -
نِس سدا هر کي ناهي کدي سوگ
- آهي مڪس، اُورا مڪس گراوي -
هر نام چي، هر تي سک پوي.
- راڳ کوهري، مهلا
پنجران، وار (۶)
- راڳ ديورگنداري، مهلا
پنجران، شبد (۱۰)
- راڳ وڙهيس، مهلا
چولان، وار (۱۵)
- (۱۷)
- راڳ وڙهيس، مهلا
چولان، چنس (۲)
- راڳ سورت، مهلا
ليجا، شبد (۹)
- (۱۱)
- راڳ سورت، گهر
صاحب، شبد (۱)
- راڳ ڏناسري، مهلا
ليجا، شبد (۲)

۱. يادگيري، سمرن. ۲. آسر جو. ۳. مان شان وارا. ۴. دولتمند سينهيون. ۵. وشواس. ۶. نه وٺا.
۷. پوشاک. ۸. اڇا، منشا. ۹. استري. ۱۰. سهاڻڪ، مددگار. ۱۱. لئي. ۱۲. لئي لوڪ.
۱۳. پرماتما. ۱۴. پوڄجن لاء. ۱۵. ختم ٿي ويا. ۱۶. ويچار ڪري. ۱۷. سکر، خوشي.
۱۸. دڪ، غم.

- (٣٧) ڪهت ڪبير سٺه ري لوتِي - پيرم نه پوله ڪوئي
ڪيا ڪاشي ڪيا اوکڙ مگر - رام ردي جي هڙي.
- (٣٨) چندن چنڊ نه سرور رتف - مڙل نه مٽي گهام
سيتل ليوئي نائڪا - جهنڊڙو هر نام.
- (٣٩) لام جائف نام ميري پت هنج - نام ميري پرواري
لام سڪائي سدا ميري سنگ - هر نام موڪل نستي.
- (٤٠) جان سڪ نان شه رازو - دڪ پي سمالير
نالڪ ڪهي سياڻي - لاء ڪن ملوا هرو.
- (٤١) ڪه روداس - سبي جڪ اوٺيا
هر ته - ايڪ رام ڪه چوٺيا.
- (٤٢) آڙو اها سب نياڪا - داڙون نام ليا
تاپ پاپ سب مٽي روڪ - سيتل من پيا.
- (٤٣) پئي مٽوالي مٽي لوائي - دشت دوت هر ڪادي چاڻ
سوڪ سهج آند ڪهيري - نانڪ چيري هر ڪله وڪاڻ.
- (٤٤) ٽن لاه لڪ نواس - نيت سمر پوپ ڪڙ ناس
تي جر نه پيڪه نئن - ستن موهني آند نئن.
- (٤٥) نون ڪهيٽ هي آڏ پوالي - مڪ ڪي پوٺا ڪها چواني
گورمب رام نام ڪه ميتا - پرتوي ناما لاه ڪهي ڪيتا.
- (٤٦) رام نام نيس پاسر مڇ - نمڪ ايڪ ارڏاري
جر ڪو ٿراس مٽي نانڪ نه - ايندو جر سڙاري.
- راڳ ڏناسري، ڪبير
صحب، شبد (٣)
- راڳ جيسنتري، مڪلا
بنجوان، وار (١٧)
- راڳ لوتِي، مڪلا
بنجوان، شبد (٧)
- راڳ سوهي، مڪلا
نيچا، وار (٢٠)،
سلوڪ مڪلا دوجا
- راڳ سوهي، پگت
روداس، شبد (٣)
- راڳ بلاول، مڪلا
بنجوان، شبد (٦٥)
- (١١٢)
- راڳ بلاول، مڪلا
بنجوان، اشتهدي (٥)
- راڳ ڏولند، پگت
نامديڙ، شبد (٦)
- راڳ رامڪلي، مڪلا
ناوان، شبد (٢)

١. بنا رس، ڪاشي. ٢. پٽ ملڪ. ٣. مگر چوڳوڪ. ٤. مدد. ٥. اچ. ٦. ذات. ٧. ڪنڊ.
٨. پتي پرماتا. ٩. ملاقات. ١٠. ڪال جي وس آهي. ١١. دوا. ١٢. چنڊي چاڻي. ١٣. ڏرگا
ماتا. ١٤. ويلي، وقت. ١٥. سري مد پاجوڪ ڪيتا. ١٦. رات. ١٧. ڏينهن. ١٨. گهڙي. ١٩. ڊپ.

واڳه واءڪلي، مھلا
پھلا، آئند صاحب (۴)

(۴۴)

(۴۷) ساڄ نام اڏار ميرا - چن بکا سڀ گنواڻيئا

ڪو سائت سڪ من آء وسيا - چن لڇا سڀ پڄاڻيئا.

(۴۸) آئند باڻي ڪور شبد جياڻي - هر نام هر رس پوگر

ڪهڻي اک پرپ آب مليا - ڪرڻ ڪارڻ جوگر.

(۴۹) نامي رائي هومع جاء - نام رتي سچ رهبي سماء

نام رتي جوک جگت بيچار - نام رتي پاوه موک دٿار

نام رتي ترپوڻ سورجھي هوء - نانڪ نام رتي سدا سڪ هوء.

(۵۰) هر هر نام جهڙ آراڏه - شيرڪ پاو لڙي

ڪلڪ دؤک گئي سڀ نيڪر - جڏ پاني مئل هري.

(۵۱) گليا ڪرم ڪرپا پئي ناڪر - ڪيرن هر هر ڪائي

سرم لاکا پائي بسراما - مٺ گئي سگلي ڏاڻي.

(۵۲) هڏ مولا جي ماريا - پوڻ وهجي درياء

ترشنا ٺڪي نانڪا - جا من رتا ناء.

(۵۳) چيت آوي تان سهج گهر پايا - چيت آوي تان سُن سمايا

چيت آوي سد ڪيرن ڪرتا - من مانيا نانڪ پگوڻتا.

(۵۴) نام هماري بيد ارناد - نام هماري پوري ڪاج

نام هماري پوجا ديو - نام هماري ڪور ڪي شيو.

(۵۵) ايڪ دٻاوه - مؤڙ ما

پار اتر جاء - لڪ ڪيا.

(۵۱) سو بوجھي چن آب بھائي - سنگور شيوا نام درڙائي

چن لڪ جانا سي جن پروا - نانڪ نام رتي در ليشاڻ.

واڳه واءڪلي، مھلا
پھلا، سڌ گوشت (۳۲)

واڳه نٺ ناراڻي،
چوٿان، شبد (۱)

واڳه مارو، مھلا
پنجوان، شبد (۶)

واڳه مارو، مھلا
وار (۱۵)، سلوڪ
مھلا پھلا.

واڳه پيرغ، مھلا
پنجوان، شبد (۲۱)

(۲۵)

واڳه بسنت، مھلا
پھلا، شبد (۴)

واڳه بسنت، مھلا
پھلا، شبد (۱۰)

۱. ماڻيو. ۲. پرمالها. ۳. بوجھ. ۴. نمرتا پاتر سان. ۵. سنا. ۶. نڪري وڃن ٿا. ۷. پاڳه.
۸. دڪ. ۹. پتڪڻ. ۱۰. آهر پاڙو. ۱۱. هوا. ۱۲. وڄاڻ جا سار. ۱۳. موزڪ. ۱۴. ڪڇ، پل.
۱۵. درگاهه ۾ پاس پسون ٿا.

ڪُٻ ڪوئو مياڻي پڻ سڄ ڳالھ - ڪُٻ ڪو راي ڏن آناوي
 مياڻي چُنڀ ڪن پل چُسا لائي - ڪُٻ لڳ ميرا مڻ رار ڪن گادي
 ڪُٻ ڪو لاڇي پاڻ پساڻي - ڪُٻ ڪو هات پساڻي
 هات پاڻ پساڻي پل لائي - ڪُٻ لڳ ميرا مڻ رار سماري
 ڪُٻ ڪوئو لڳن ڪڏ پٽياوي - لوڪ پٽياوي نا پٽ هرو
 چن نائڪ هر هر دئي سد ڏاڙھ - نان جي جي ڪري سڀ ڪو.

[راڳ آسا، محلا چوٿان، شبد (۱۰)]

- (۳) اُس ٻن گهڙي نه جيوئون - ٻن ناوي مر جاء
 ميو اُنڙي نام نه ويسري - ٽيڪ ٽڪي گهر جاء.
- (۴) هر چانرڪ دين ستگور سرڻائي - هر هر نام بوند مڪ پائي
 هر جل ٿڌ هر جل ڪي ميني - جن نائڪ جل ٻن مريئي جيئ.
- (۵) اُمرت رنگ وڻا لڌو لائي - اُمرت گور پوسادي پائي
 اُمرت رسنا پولي دن رائي - من ٽن اُمرت پيڙاڻيا.
- (۱) ڪره ڪرپا سرب ڪي دائي - اڪ رُپ لڌو لاوه
 نائڪ ڪي پيئي هر هر - اُٺا نام چهاوه.
- (۷) سڏا شيون سڏ پير - مانگهر وڏ سڏ
 ميو اڪ نام نه ويسري - ساڇي ڪور ٻڌ.
- (۸) اي جي ڪيا مانگه ڪچ رهي نه ديسي - اس جگه مهر آيا جاني
 نائڪ نام پدارت ديجي - هردي ڪنڀ بڻائي.
- (۹) ميري پرپ - ڪرپا جل دهر هر نائي
 هٿ اُتر نام مگا دن رائي - نامي هي سائت پائي.

۱. راڳين ڪي ملائي . ۲. سر . ۳. چُونڊ . ۴. گهڙي . ۵. ناچ م سر سان ڦير گهير ڪرڻ .
 ۶. دهر . ۷. راضي ڪن ٿا . ۸. ستگورو کان . ۹. آڳياڻي ، پيڇهه . ۱۰. هچلي . ۱۱. نام
 وڙهي جل . ۱۲. برمانا . ۱۳. سڏين حاصل ڪرڻ لاءِ . ۱۴. سمجهه . ۱۵. چٽاءُ ڪيسڙ .
 ۱۶. رام نام .

- (۱۰) جڳه ماڻا ٻال لڙاويج - لڙه ڪيائي نام ڪهاويج
 ڪور پوري ٿي پاري - جن نانڪ نام ذباويج .
- (۱) ٿڌ ٻاجه پياري - ڪيڙو رهان
 سا وڏي ٻائي ديهه - جيت نام ٿيري لاک رهان
 دوجا ٺاهي ڪوه - جس آهي پياري جاء ڪهان .
- (۱۲) چوراسيه سنڌ ٻڌ ٿي تيس ڪوت من جن -
 سڀ چاهه هر جڳه ٿيرو نام
- ڪور پرساد ڪو وولا پويج - جن ڪه لاک لکيا ڏر ٻاء .
- (۱۳) سوک آزادن دؤک آزادن - ٻيري نه ڪاهو ٻيرا
 نام جهت ڪوت سور آجارا - بيسج پورم اٿس ٻيرا .
- (۱۴) آڏ جڳاد پگتن ڪا راکا - آستت ڪر ڪر چيوان
 نانڪ نام مها رس مينه - ان دن من ٿن پيوان .
- (۱۵) نام ديهي دان ڪيچي - ٻير ٺاهي لاک ڪنڊو
 گڻ ڪوڙال آهر رسا - سدا گانيچي ان دنو .
- (۱۶) ڪوئي پوڻا سهسا ڪرنا - ڪوئي ٻڙي پُرانا
 ڪوئي نام جهي جب مالي - لاکي نسي ڏيانا
 آهي ڪهي ڪچو نه جانا - ٿيرا اڪر نام پچانا .
- (۱۷) جل پيوت جڳه لکا مٽس - ڏن ٻگسي ڪوه آونف ڪنس^{۱۳}
 لويي ڪا ڏن ٻڙاڻ اڏار - ٿه هر جن هر نام پيار .
- (۱۸) ساڌو ٻرڪ ساڌ جن پاڻي - لاک ٻنڌ ڪر ڪور پياري
 وار نام ڏن پونجي ديوه - سڀ ٿيڻا پوک ٻواري .
- واڳ سرور ۽ مڃلا
 پنڃوان، شبد (۸۳)
- واڳ ڏناسري ۽ مڃلا
 ٻهلا، شبد (۱)
- واڳ ڏناسري ۽ مڃلا
 چوڏان، شبد (۱۰)
- واڳ جهستري ۽ مڃلا
 پنڃوان، شبد (۴)
- واڳ سوهي ۽ مڃلا
 پنڃوان، چيت (۱) ۲
- (۴) ۱۰
- واڳ وامڪلي ۽ مڃلا
 ٻهلا، شبد (۱)
- واڳ وامڪلي ۽ مڃلا
 پنڃوان، اشهدي (۲) ۴
- واڳ لت نالائي ۽ مڃلا
 چوڏان، اشهدي (۱) ۶

۱. چنڊڙي پوردي آهي . ۲. بنا ، کانسواء . ۳. ڪيئن . ۴. ٻڌيوان . ۵. پرمالبا . ۶. پيرو ،
 دفعو وقت . ۷. سورج جي روشنائي . ۸. ڪٺ ، ٻل . ۹. سنسڪرم ، وباڪرڻ . ۱۰. مالها .
 ۱۱. هينئر يا هن کان پوءِ . ۱۲. استري . ۱۳. پٿار . ۱۴. ملان ، گڏجان .

- (۱۹) كُون ھُر جِس نيتَر درسن - ورسن ھير گن ڪاڙڻ
 بلھار جاني سندا - نانڪ ديهه اپڻا نياءَ .
- (۲۰) نا جانان مڙوڪ ھي ڪوئي - نہ جانان سياتا
 سدا صاحب ڪي رنگي وانا - اُن دن نام وڪاڻا
 اانا مڙوڪ ھيان - نياوي ٻل جياءَ
 تُون ڪرنا تُون دانئا ٻينا - نيري نام پراڻ .
- (۲۱) اھم بخشيش خُصر ئي باوان - آت پھر ڪر جوڙ ڏباوان
 نام جھي نام سھج سماوان - نام نانڪ ميري اچار ڳا .
- (۲۲) جيھو سالار نہ رنجي - ھي پريت چت لاءِ
 نانڪ ناوي ڪي من اڪر ھي - من ترپتي ھر ويس ڪاءِ .
- (۲۳) ميرا لڪن دڙو نا رھ نہ سڪي - تيب ھر ھر نام ويس گيڏي
 جت ٻارڪ رسڪ پڙ پوئن مالا - اُن ڪاڍي ٻل بلادي .
- (۲۴) نيري پگت نہ چوڻءَ - پاوي لڙڪ ھسي
 چرن ڪمل - ميري ھي پريسي .
- واڳ - واليگڙو، مھلا
 پنجران، شيد (۸)
- واڳ - مارو، مھلا
 پنجران، سولھو (۱۶)
- واڳ - ڪوڙي، مھلا
 چوٿان، وار (۲۳)
- واڳ - بسنت، مھلا
 چوٿان، شيد (۵)
- واڳ - بسنت، پگت
 نامدو، شيد (۱)

۱. ڪن . ۲. اڪيون . ۳. زبان، چپ . ۴. قرآن و جان . ۵. ڏانءَ . سياتو . ۶. سڀ ڪچ
 ڏسندڙ . ۷. پوڄل ساگر نري بار پوان . ۸. پرماتما . ۹. گيان . ۱۰. ڍاڍهي ٿو . ۱۱. ريند
 پيو آهي . ۱۲. لڳا . ۱۳. وڏا واکا ٿو ڪري، ڪهڙو رٿي ٿو . ۱۴. ڪاي، چوڄا ڪري .
 ۱۵. شمعين بر ورسن ٿا .

نام ۾ صدق ۽ نام لاءِ سک.

هن ٻاڻي جي بچي باب مان ٽيسرو ته صاحبن پرماتما متعلق، صدق ۽ سک جي هدايت ڪئي آهي. ٽئين باب ۾، سنگور بنسبت صدق ۽ سک جي فرمائش ٿيل آهي ته چوٿين باب ۾، سنئين لاءِ سک جي سمجهاڻي ڏنل آهي. هن باب ۾ وري نام بنسبت صدق ۽ سک جو احوال آيل آهي. مطلب ته صدق ۽ سک بنا، ڪنهن ڏس ۾ به سڦلنا ملڻ، ناممڪن آهي. رام نام، عبادت جي اول عبارت آهي، ڇا اچاري سگهجي، وڳو صدق ۽ سک سان. ايمان ۽ آساهه بنا، رام نام جو مطالع ڪرڻ ئي مشڪل آهي. ڪيرل رام نام جهڙي، اسانجو مکيه ڪارج هئڻ گهرجي. ڪيرل نامڪ ديوجن پرماتمن ٿا.

(۱) ديترا ميرا ايڪ نام - دڪ وچ پايابا نيل
ان چانڊا ٻوڙه سڙڪيا - چوڪا چمر سڙ ميل.

(۲) نامي رائي هڙهه جاء - نام رني سچ وهه سماء
نام رني جرڻ جڳت پيچار - نام رني پاڙه موڪ ڏنار.

نام، هڪ منو ۽ هڪ چتر ٿي اهو ڏيائيندو، جنهنجو نام ۾ سڄو صدق هوندو، پورو وڻندو هوندو. ڪيرل وچ، ڪيرل ڏني چيو آهي ته نام آهي، منهنجو مال پتا، پاڻ پراڻي، مٿو ملائي، ذات پات، ڪتب غيبلو، پات اڇا، ويند پوان، تيرت پانرا، ڪاڙو نيترو، دوا نرمل، آجهر آسرو، ڪيلو وسيلو، مان شان، لڄ پت، جيءَ جو جياپو ۽ آبت جو سڙائي، وڌيڪ سمجهائين ٿا ته مڙن سڀ ڌرمي بستڪ وڃي ۽ ورائي ڏنا آهن، ۽ سڄي سندسار جا علحددا علحددا اڙوڻا پراڻي ڏنا آهن، جن انهيءَ نر نه نتيجي ٿي آندو اهر، نه سڄو سک ۽ اٽل آندو، نام مان ئي اڄن نهي ٿو، ڏٺي جي در تي، ڪئين ڏنڪي ۽ ڏوڏو ڏند پيا پڪارين، پيا پڪارين، پر جيڪي نام ۾ رل آهن، سڄي ڏوڏو پيش پجي پيا ۽ هريءَ جو ڪيرل ڪندي، هر جن ئي پيا ۽ اهرت پي اهر ٿيا. پنگ جو نشو ڏوڏو ڪو، ٻڌائيندو.

جن جن هر رس پهتو آهي، سي سڀ اچرج ۾ پئجي ويا آهن، سانس ۾ سماجي ويا آهن، جيئن ڪو گنگو منائي ٿايندو آهي، پر منائيءَ جي واڪا مات ۾ ئي ڪندو آهي. هنجي مات ۾ معنيٰ واري آهي. جيئن پاڻي ۽ صاف، ميري ڪڙي جي ميراڻ ڪندا آهن. ٽئين نام ۾ من جي مثل ڪڍي، من کي اڇا، ٻوڙ ۽ ٻوڙ ڪر پتو نام هڪ ڪڙ ۾ ٿاري بار پهچائي سگهي ٿو، جي انهيءَ ڪڙ ۾، سڄو صدق ۽ سک سمايل هجي. اها ڪڙ ئي اڏند ڪٽاري آهي. اهڙا جيو وڌايو آهن ۽ شاهن جا شاه آهن، جي نام جو صدق ساري، رات ڏينهن.

آئندي وهندي، سمهندي جا ٻندي، دڪ سڪ ۾، شد هردي سان ۽ سڄي سڪ سان ۽ سڀ ٻيا آدم آهه ڦٽا ڪري، سائينءَ جي شون وٺي، ننگور جي اوت ۾، ستن جي سنگ ۾، وڳو لام جي رنگ ۾ رتا ٻيا آهن. اهي رام نام جو سهارو وٺي ڦٽي ويا ۽ ٻڃي نڪتا. باقي نه سڄو سنسار، پدارتن جو ٻلاند پڪڙي پڪڙي، آنت واپي لٽجي ويو. اهي پدارت کلي جي ڦاسي آهن، جي آنت واپي دم گهٽين ٿا، ساهه سوڙهو ڪن ٿا، فنا جو فڪر لڳائين ٿا، پر پرستم کان پري رکن ٿا. سو اي ابتدا، نام جو خزانو هٿ ڪر. نام جي سچن هيرون ۽ مڙين جي ڪرڇ ۾، اندر جي عمق ۾ ٿيڻ هڻ. اهي هٿ ڇڏن نه، نه ڳنڍ ۾ ٻڌ ۽ نه ملهه ٿي وڪڙا. پاڻ پاڻ ۽ ٻين کي پاراء. ڪيترا به پائيندين ۽ ڪيترا به وراهيندين، نه هي املهه خزانو کڻجڻ جو نه آهي. ساڻ نه ساڻي ٿي هلندو پر پرين لاءِ ورتي ۾ به وهندو وري وري وراهيندين نه به وڌندو ويندو. اها برڪت جي بهار به عجائب جو اسرار آهي.

جن ڪي صدق آهي، تن کي ئي سڪ آهي. سڪ آهن سڪ جا مڪايل. اهي سودائي، نام لاءِ سڪن ٿا، ڇاڳن ٿا ۽ پاڏائين ٿا. اهي توبه، جا تابعدار، تجلي جا طالب، تابان جا تلاشي، ٻيا ٿڙڻ، ٻيا پڪارين، نه پرين کا ٻهل پياري ۽ پياس ٻجهائي. رام نام جو ڀڪ ٿي ڏئي ٿو ڇڏين ۽ ٻيڙن سڀ آسُون مٽائين. ڀڪت نامدو جن فرمائين ٿا ۽

(۱) رانگس رانگهه شيون شيون - رام نام ٻن گهڙي نه جهوڙ
ڀڪت ڪرڻ هر ڪي ڪن کاڌ - آت پهر اٻا خسر ڏاڙهه.
راڳ آسا، ڀڪت
نامدو، شبد (۳)

(۲) تيري ڀڪت نه چوڙڙ - پاوي لوک هسي
چرون ڪمل - ميري هيري هسي.
راڳ بسنت، ڀڪت
نامدو، شبد (۱)

سري گرو گزنٺ صاحب ۾ نام جي سڪ بابت چيڪي به چيل آهي ۽ تنهن مان چوڻد وڃن مٿي ڏال آهن. هڻند ست ست نان صدقي وڃي. صاحبن جيڪي فرمايو آهي ۽ تنهنجو نات ٻڃ هي آهي، نه سنسار ۾ ڪئين ڏولگي سنٺ ساڙو، سانگ بڻجي ٻيا ڪيئن ڌڻاڻون ڪن. ڏس نه گليءَ گليءَ ۾ کڻي لڳي پئي آهي. هر ڪو هام هڻي نه حاصليت منهنجي ٿي هٿ وس آهي. پوءِ ڪي ٻيا چڙهيون هڻي چيچ وجهن، ڪي رام ٻلا ۽ ڪرشن ليلا جي راس وڇائين، ڪي ديوءِ جا جاڳو ٿا لڳائين، ڪي ٻيا ٿال ۽ باب وڇائين، ڪي گهنگهرو ٻڌي ٻيا لڳن ۽ ٽن ۽ جهمڙون پائين، ڪي رڌان ۽ سڌين جي ڏيکاءِ ڪرڻ لاءِ ٻيا پٽڪن، ڪي شاسترن ۽ پُراڻن جا پيا ورق ورائين، نه ڪي ٻيا فلمي راڳن جي سُون جي چٽا پيٽي ڪن. پر صدق ۽ سڪ بنا، اهو سڀ بي معنيٰ ۽ بي رحمت آهي. جرم، جُرت ۽ چاهليت آهي. سچ آهي نام ۾ سُرتي سمائڻ، ڇپ سان سمرن ڪرڻ

صاحب چورن ٿا نه نام لاء مان ائين ٿو ٿو ٿان ۽ ڦٽڪان چيئن مڇي پاڻي ۽ بنا چيئن
 بار ماء جي جدائيءَ ۾، جيئن اڃايل پاڻي ۽ لاء، بکاييل کاڌي لاء، سڀ ٻڙند لاء ۽ چاٽرڪ
 مينهن جي ڦڙيءَ لاء. هي ڀرمانا مان نه نام کان سواء، هڪ ٻيل به نه ٿو جي سگهان. هي
 مالڪ مهروان، مون تي اها دها ڪر نه رڳو ٻيو ٽنهنجو نام جهيان، مون کي اها وڏيائي
 ڏي نه ٽنهنجي چورن ڪڍل ۾ ڏيان لڳاپار. مون کي اها سمجھ ڏي نه سک ٿوڙي دک
 ۾ ٽنهنجي سهاري هيٺ رهان ۽ مون تي اها بخشيش ڪر نه ڏينهن رات ٻيو هر رڳس پيان،
 ڏيان سان گوبند جا ڪڙ ڳايان، ڪن سان هريءَ جو ڪيرن ٻڌان، اکين سان درسن ڪريان
 ۽ من کي ڀڳتيءَ جو ڀرچن ڪارائي ٿرپ ڪريان. سنسار ۾ سڀ ڪچ اچڻو وڃڻو آهي، سو
 گهري ڇا وٺيندس ۽ وٺي به ڇا ساڻ ٺهندس؟ سڀ ڪچ هتي ئي ڇڏيندس. ڇو نه اهو
 ڪي گهران جو ٻيو گهرجن جو گهر ٿالو ٿي ختم ٿي وڃي؟ سو هي ٻياري ٻوميشور، مون کي
 نام جو ٻڌارت ڏي نه ڳچيءَ جو هار ڪري ٻايان، اٺئي ٻهر نام ڏيان ۽ نام ۾ سماجي
 وڃان. ائين گد گد ٿيان چيئن ڪنار ڪانڌ جي ڪچ ۾، ائين ٿان چيئن گلاب جو گل
 صبح جو شبنم ۾، ائين ٿان چيئن ٺوٺ زمين برسات جي ٻيڄ ۾.

ڪروڙين ساڌڪ نام جو دان گهرن ٿا ٻر ڪن وري خوش نصيب منگتن کي، نام
 جو ڪٽر جهوليءَ ۾ جهٽجي ٿو، ڇو نه ٿڙف جي تابش ۾ ٿاير ڪونهي، ٿوٺيق ڪونهي،
 ترحيد ڪونهي. هي ٻاٻا سائين، مان به انهن منگتن مان هڪڙو آهيان. ٻرايو مان مڙڪ
 آهيان، ٻاٻو آهيان. لالائي آهيان پر مان به ٽنهنجي نام جو منظر منڃائو آهيان. ڌيان وڃان
 ٿوٺان ۽ ٽنهنجي نانءَ مٿان. مون کي به ٽنهنجي رنگ ۾ لائين وٺڻ، ڇو نه اهو رنگ مڇي
 ۽ نه مون کان وري نام وسري وڃي. ٻيو ڳايان، ٻيو جهيان. ٻيو ٻرميان، تان جو نام نام
 وڳو، وڳو ۾، نس نس ۾، سواس سواس ۾، سماجي وڃي ۽ لائين ٻاٻمراڌو، بنا ڪنهن به
 ڪوشش ۽ ڪشش جي. ٻيو کڻج اٿي، سرير مان، دماغ مان، دل مان ۽ هردي مان.
 هر ويچار ۽ هر ڪرڻو، نام نام جي رنگ ۾ رل هجي. اعل لاؤن لال ٿي پئي:

سڀ ٻن گهڙي نه جيءَ ٿوٺن - ٻن ٺاويءَ مَر جاع
 سري راج، محلا ٻهلا
 مڃي اٺڏي نام نه ويسري - ٿيڪ ٿڪي گهر جاع.
 اشتهدِي (۲) ۸

هٿ اهو سمجهڻ ضروري آهي ته اهوئي اوستا ڪيئن آڻي سگهجي جو هر وقت
 هر هنڌ ۽ هر حالت ۾، اٺئي ٻهر. نام نام چيو وڃي؟ مطلب هيءُ آهي ته هٿ هميشه
 هاج ۾ هجي ته به دل هر دم ٻار ۾ لڳي رهي. اهو ڪونه ڏٺو اٿو نه ڏاڏو، ڏاڏا تان پاڻي

پري، ۽ چار مڪا هڪ يعني مٿان، مٿي تي رکي، پاڻ ۾ ڪلندون ڳالهائينديون، بلڪ
نچنديون ٿينديون، مونديون آهن، يا ڪي چوڪريون، ڏکڻي نموني جا سٽيٽر مڙهيوندي
۽ ٻيون ٻين سان ڳالهائون ٻولهون ڪنديون آهن. پوءِ به نڪو مڪا مٿي تان ڪرندا آهن
۽ نڪر کڻ غلط ڪچندا آهن. ڇو؟ ڇاڪاڻ ته انهن جو چٽ مٿڪن يا سٽيٽر ۾ لڳاتار ڪيترو
ٻيٽو آهي ۽ چٽ ڪواٽر جو ڪافي آڀياس ڪيل آٿن. هاڻي جي چٽ ان مٿڪي يا سٽيٽر
۾ ڪپائي سگهجي ٿو، ته آڀياس ڪري، چٽ رام ۾ ۽ رام نام ۾ ڪپائي به ممڪن ٿي سگهي
ٿو. تنهن ڪري، اي بنڊا، اهو آڀياس ڪر جو اُمر ڪري ۽ اُمر بڻائي. رام نام جي چاپ
جي شروعات پلي مڪ، چٽ ۽ کلي سان ٿئي پر ڏيري ڏيري، من جي ورتي ۽ سولي
به اوڏانهن ڊوڙائڻ جي ڪوشش ڪجي. ائين ڪندي ڪندي، آخر اها اُوستا به ابدئي،
جو مڪ، چٽ ۽ ڌار، بلڪل شانت ۽ بنا ڪنهن ڇرپر جي رهندا، مگر من رام نام جي
ڏنيءَ ۾ پاڻمرادو، مڱهن ۽ مسر رهندو، ٻڏي ڪلندي رهندي ۽ آتما ٿڌي ويندي. اهو
آهي هردي جو ڪم يا اُندڙ جي ڏني. وري جي انهيءَ اسٽيٽيءَ ۾، من جي مصلحت
کي به مات ڪرائجي، ته صفا خالي ٿيل من، رام نام جي به حد نٿي، لاهڻ ۾ هليو وڃي ۽ آند
سان پريون ٿي، تن سماديءَ يا سهج سماديءَ يا تروپي ڪل سماديءَ ۾ سماجي وڃي.

يارف ورش جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾، قديمين کان، ڪئين ڀڳوان جا ڀڳت پرگهت ٿيا آهن،
جن پنهنجي جيون ۽ اُپديش ڏنارن، نام جو ناد وڃاڻو آهي ۽ سنسار کي سڃاڻي ۽ جو
سندس يعني ٻهڙاڻو آهي. صاحب به اها ساک ڏني آهي ته آتما جي آزاديءَ جو علاج،
نام جي نسخي ۾ آهي. انسانيت جي اڌار لاءِ، نام اُڻل آسرو ۽ آجهر آهي، ناصر ۽ نشيس
نعمت آهي. ڪابه نعمت مٿس ڪانه ملندي پر قيمت ادا ڪرڻي پوندي. نام لاءِ ناٿو
ڪهي صدق ۽ سک جو. سڀ اي بنڊا، صدق ۽ سک جو سهر کڻي، نڪر نام جي سروي
لاءِ. انهيءَ سروي جي سوداگري ساڻو ڪري ڇڏيندو. جيئن ڏاڍو پاڻ ڇهائي، تڏهن کي هار
جي صدمو ڏيندو آهي، يا جيئن رنگ پاڻ مٽائي، شربت کي شرف بخشيندو آهي،
تيئن ئي نام پاڻ جذب ڪري، نامڌاريءَ تي نرازش ڪندو آهي. ڪلا نام جي، ته
ناموس ۽ نامياري نڪري نامڌاريءَ جي. نامڌاريءَ جي صدق ۽ سک مٿان، نام نثار ٿئي
ٿو ۽ نامڌاريءَ جو رنگار سان ميل ڪرائي ٿو. پر جي نام جو چاپ هوميءَ وچ هوندو، ته
جدائي مَر ڪين دُور ٿيندي.

(۶) نام جو چپٽ، مچٽ ۽ ڳاٽڻ.

(۱) اٿسا ڪير تن ڪر من هيري - ايهان اوهان جو ڪام نيري. (۱.۰.۱)

جاس جهٽ ڀڙ آڀدا جاء - ڏاؤف مٽوڻيا آوي ٿاء

جاس جهٽ ٿر دڙ ڪ نه لائي - جاس جهٽ اِهه ڇوڙي ٿاڳي.

جاس جهٽ ڙس آڙهه پنجا - جاس جهٽ رڌي آهرف سڀا

جاس جهٽ اِهه ترشنا بجهي - جاس جهٽ هر درگهه سڄهي

جاس جهٽ ڪوت مٿه. اُٻاڙ - جاس جهٽ هر هـوڙهه ساڌ

جاس جهٽ من سڀيل هروي - جاس جهٽ مل سڳي ڪروي

جاس جهٽ رتن هر ملي - اُهو نه ڇوڙي هـر سڱهه هـلبي

جاس جهٽ ڪٿي پڪيٽ واس - جاس جهٽ سڪهه نواس

جاس جهٽ اِهه اڳن نه پوه - جاس جهٽ اِهه ڪال نه چوهه

جاس جهٽ تيرا نرمل ماڻا - جاس جهٽ سڱا ڏڪه لائسا

جاس جهٽ ڪڙو نه ٻئي - جاس جهٽ سڱا اُنهت ڏئي

جاس جهٽ اِهه نرمل سوء - جاس جهٽ ڪل سڙدا هوء.

[راڳ، گوڙي، مڪلا پنجوان، اشتيدي (۲)]

(۲) ٿاء مٽيئي ڏرم ڪٿي - مٽ پوکي آيا

ٿاء مٽيئي هڙ مٽي ڪٿي - سڀ روڪ ڳوايا

ٿاء مٽيئي نام اڙهي - سهجي سڪ پايا

ٿاء مٽيئي سانت اڙهي - هر من وسايو

نانڪ نام رتن هڙي - ڪڙو مڪه هـر ڏايا

[راڳ سار ڏنگ، مڪلا چوٿان، وار (۱۱)]

۱. لوڪ ٻولڪ. ۲. مصيبت. ۳. مشڪلات. ۴. پنج وڪار. ۵. حاصل ٿئي ٿو. ۶. ٿئي ٿو. ۷. گناهه. ۸. گڏجي وڃي ٿو. ۹. ڪيترا. ۱۰. لڳي نه ٿي سگهي. ۱۱. پرمانا. ۱۲. سدمڪه. ۱۳. مٽ. ۱۴. مچٽ. ۱۵. گورو ڏاران.

- (۳) سدا سدا ساچی گڻ گاوه - ساچی ناء پيار
 ڪر پا ڪر ڪي آڻي - دٿون پگت پيدار .
- (۴) گڻ گاوان گڻ وٿرا - گڻ ٻولي ميري ماء
 ڪورمڪ سچا ڪٽڪاريٿا - مل سچن هر گڻ گاء
 هرير هير مل پيديا - رنگ چاڙهي ناء .
- (۵) پروردگار سالاھيئي - جسدي چلم آنيڪ
 سدا سدا آراڻيئي - ايها مٽ وسڪ
 من ٿن منا بس لکي - جس مستڪ نانڪ لپڪ .
- (۶) گاوي ڪر نانڻ هروي ڪسي نانڻ - گاوي ڪودات چاڻي ليشان
 گاوي ڪر گڻ وڏاڻيا چار - گاوي ڪر وڏا وڪم ويچار .
- (۷) هر گڻ پاڙيئي هر گڻ ڪٽيئي - هر هر نام ڪتا ايت سٽيئي
 مل سب سنگت هر گڻ گائي - جگ يوجل دٿر ٿريئي جيئي .
- (۸) آڱ آڱ نه رچيا - سڏ نه رچي ڪن
 آڱي دٻڪ نه رچيا - گڻ گاهڪ اڪ وڻ
 بکيا بک نه اٿري - گلي بک نه جاء
 نانڪ بکا نان رچي - جان گڻ ڪه ڪٽي سما .
- (۹) جيئي گهر ڪيرت آڪيئي - ڪوٺي ڪا هوء ويچارو
 ايت گهر گاوه سوهلا - سوره سرجهارو .
- (۱۰) مل پريتر ساچي - ڪن گوان
 نانڪ ساچي - ساچ سماوان .
- (۱۱) اڪ گاوت رهيم من ساد نه پاء - هوميو وچ گاوه پرتا جاء
 گاوت گاوه چن نام پيار - ساچي پاڻي شبد ويچار .

۱. پرماتما . ۲. بخشير آهي . ۳. بيان ڪريان . ۴. ٻڌايان . ۵. ملي ٿو وڃي . ۶. ڳوڙهو .
 ۷. ڪيئن . ۸. سٺي . ۹. ڪير وانگ ڪري سگهندو ؟ ۱۰. بل . ۱۱. نشاني . ۱۲. سند .
 ۱۳. ڪنن . ۱۴. ويچار ڪجي . ۱۵. ترنس ٿئي . ۱۶. گراهڪ ، لاندرائون . ۱۷. هڪ هڪ
 وشير رڙهي رنگ . ۱۸. ڪيئن . ۱۹. مهماء ، جس . ۲۰. ستورو . ۲۱. ٻولي ٻولي .

واڳه گروڙي، مھلا
پنڃوان ۱۱ شبد (۲۸)

(۶۰)

(۱۲) اڌرھ آپ تريچ سنسار - رام نام چپ انگدگار

آپ ڪماء اڙوان اڀديش - رام نام هرديچ پرويش -

(۱۳) پلي ديس پلي سنجوڪ - چپ پيتي پاروهرم نرجوڪ

اوه پيلا ڪٿه هٿ ڀل جاء - چپ ميرا من چوي هر ناء -

(۱۱۶)

(۱۴) سگل پدارت آشت سڌ - نام مها رس ماه

شهر سن پتي ڪيشوا - سي جن هر گڏ ڪاء -

واڳه گروڙي، مھلا
پنڃوان، سڪمني
صاحب، اشوڌي (۲۲)

(۱۹)۶

(۱۵) جهه پوساد نيرورھتا ڌرم - من سدا ڌپاء ڪيول پاروهرم

پوپ جي چوت ڊوگھ مان پاوه - نانڪ پت سيتي گھر جاوھ -

(۱۶) آپ جهه اڙوان نام چواوھ - سنڪ ڪھت رھت گت پاوه

سار پوت سب هر ڪا ناء - سھج سپاء نانڪ گڏ ڪاء

گن گاوت ليري ائرس مئل - پيس جاء هومچ پڪ ڦيل

هوء اچنس وسيع سڪ نال - ساس گران هر نام سمال -

واڳه گروڙي، مھلا
پنڃوان، ٿئي (۱۷)

(۱۷) سو سرتا سو بيشو - سو ڪياني ڏلوئ

سو سورا ڪارنٽ سوء - جن پچيا پگوت

واڳه آسا، مھلا
پنڃوان، شبد (۱۱۳)

(۱۸) چپ چپ چپو نام - هووي آند گھڙا

ميتا موهه سنسار - جو لسا وٽسا

(۱۱۴)

(۱۹) آوه ميپ اڪتر هوء - رس ڪس سب پڇه

امرو نام هر هر جهه - مل پاپا منجه

(۱۲۲)

(۲۰) ڊوڪن گاوت سڪ پي گاوت - مارگ پست سماوي

نام ڊوڙ گور من مه ديغا - مروي لسا بجهاري -

(۱۳۸)

(۲۱) ڪرڻ ڪارڻ سمرو سو پوپ - چيت داتا آپ

نسيان سگل سياڻا - آف ٻهر پوپ چاب -

۱. پرماتما. ۲. سمرون گر، چپ. ۳. سنو، سپاڳو. ۴. ميلاپ. ۵. وقت. ۶. آف سڌيون.
۷. رهڻي گھڙي. ۸. لت روپ. ۹. پڪڙجڻ. ۱۰. چاڙو. ۱۱. سورمو، وير. ۱۲. اوچي
ذات وارو. ۱۳. بيهڻا. ۱۴. گڏ. ۱۵. ماڻيون. ۱۶. مٿائي ڇڏيون. ۱۷. ترشنا. ۱۸. ڇڏي
ڏي، ڦٽي گر.

واجب آسا، محلا پدجوان،
چند (۱) ۶

واکھ آسا، مختلا
پھلا، وار (۱۵)

راج، آسا، گمیسر
صاحب، شیلہ (۱۰)

(13)

(NF)

واچھو، بھاگڑا، مھلا
پتجوان، چنٹ (۲) ۵

راجہ سورت، محلہ
ناوان، شبہ (۱)

واڳتہ مشورتي، محلا
چوٿان، وار (۱۳)

۱۴۸۔ شہید (۱۴۸)

(50)

(۲۲) دۇكەردە يۇ بىلەپ - ئاممىرىت سەسكى -

سَابِس سَاس اَوَاتِ هَر هَر - تَاءِ سَو پَر پَ مِنْ مَكِّي .

(۲۳) ناز مېښې پټ اوږچي - سالاھي سچ سړت

د رگه اند، پاييبي - تکه نه توتس پوت.

(۲۴) تَن ڪَر مَڪِي مَن ۾ اچي ٻُڌو تِي - اِس مَڪِي ۾ شجڙ سَڄوئي

ہر کا بلوونا من کا بیچارا۔ گور پر سادی پانچ اعرف ڈارا۔

(۲۵) ڪٺي مالا جهوا رام - سَٺس نام لِي لِي ڪِرُو سلام

کہتے ہیں کہ رام کن گاؤں۔ ہندو ترک دوتوں سے بھاگے۔

(۲۶) گھونگھٹ لیرو تہہ اُپر ساچی - ہر گن گاہ کُودھ اُر ناچی

١٢ ١٣
 گهت کبير بهو لب جيتي - هر گن گاروف جنم بستي .

(۲۷) مل سنت گاوه، خضر پاوه، هر پریر وس وانگ، پدینغا

هر لاپ پاپا آپ مٿاڻا - ملي چري ۽ وڃيٺا .

(۲۸) آج کال تین نوے گرس ہی - سوچو، رائے چیت

کھی نازک رام پج لی - جانت اؤسر بیت ۔

(۲۹) ہر رسنا جس گاوی - کیری^{۱۹} سہاؤ ٹنی

جو من ن مک هر بولي - سا هر يار وطي .

(۳۰) دن رڻڻ ساس ساس گڻڻ ڪاوان - جي سراهي ٿڌ ڀاڻان

نام میرا سک، نازک مانگی - صاحب تیری پناوان .

(۳۱) کوٹِ امیرت مچن ایشانا - اس گل مہ مئل پر بچہ

ساد سنگ جو هر گڏ ڏاوي - سو زرمڻ ڪر لڳڻ.

۱. پرماتما . ۲. مکر، زبان . ۳. کھن . ۴. ست . ۵. جیو . ۶. پوتر، شد . ۷. ولتور . ۸. گڈ کر . ۹. سرین پیرا . ۱۰. مسلمان . ۱۱. اپا ڈین، گڈین . ۱۲. اُنھون . ۱۳. گڈاؤ بندین . ۱۴. پنا بیا آھن . ۱۵. کچ مدھ کان . ۱۶. وچڑیل . ۱۷. جھایندو، پکڑ بندو . ۱۸. وقت . ۱۹. مدو . ۲۰. نام سندو . ۲۱. کاجک . ۲۲. اوجل، کؤل .

- (۳۲) جنمٽ هي دڪ لائي - مرڻا آنڪي
 جنمٽ مرڻ پوراڻ - هر گڻ گائڪي .
- (۳۳) لب لڳ پراڻي نسي سر پوه - جب لڳ گهٽ مهر ساسا
 جي گهٽ جاء نه پاڙ نه جاسي - هر کي چرن نراسا .
- (۳۴) گڻ گرونڊ گاوه سڀ هر جن - راڳ وٽن رسنا آلاپ
 ڪوٽ جنم کي ترشنا نواڙي - رام رسائڻ آمر ڏراپ .
- (۳۵) مان مهر دونو ڪٿ پرهر - گر بند کي کن گاوي
 ڪه ناک راه پڌ ڪر پراڻي - جيتون مڪس ڪهاوي .
- (۳۶) رمٽ رام جنم مرڻ نواڙي - اچرٽ رام پي پار اناڙي
 سڀ تي اوچ رام پوگاس - نس باسر جب ناک داس .
- (۳۷) اولٽ بٽس هر چاپ - پستي سگل ستاپ
 پٿري سڀ هروڙي ميس - نرمل تيرا هروڙي چيس .
- (۳۸) پٽي دبال ڪر پال سمٽ جن - تب راهه باف بتائي
 سرب ڌرم مانو نه ڪيئي - جهه پري ڪير گائي .
- (۳۹) اٽڪو جهيٽي مهر ماه - اڪس کي مرٽاء
 اڪس ڪر پرهڙي - دوجي ٺاهي جاء .
- (۴۰) مارو ٿي ستيل ڪري - مڏوره ڪيچن هره
 سو ساڃا سالا هيٺي - نس جيوڏ اُور نه ڪوه .
- (۴۱) اڪي ڪي مٽڪي منيا - هر اٽم ڪام
 اٽر هر رنگ اڇيا - کايا هر گڻ لام .
- واڳه سڙهي ۱۱ محلا
 بهلا، اشهددي (۴) ه
- واڳه سڙهي، ڪمير
 صاحب ۱۱ شبد (۴)
- واڳه بلاول، محلا
 پنجوان، شبد (۸۵)
- واڳه بلاول، محلا
 ناول، شبد (۲)
- واڳه گونڊ، محلا
 پنجوان، شبد (۱۰)
- واڳه رامڪلي، محلا
 پنجوان، شبد (۴۱)
- واڳه رامڪلي، محلا
 ناول، شبد (۲)
- واڳه رامڪلي، محلا
 پنجوان، وار (۸)
- واڳه مارو، محلا
 نيجا، شبد (۵)
- واڳه مارو، محلا
 نيجا، وار (۱۳)

۱. جهڻ سان ٿي . ۲. نيسٽاء . ۳. پرماتما . ۴. جيستاء . ۵. سور، داهي . ۶. ترپٽ ڪريو .
 ۷. اهيڪار . ۸. دُور ڪري نرو . ۹. جهڻ، اچارو . ۱۰. رام . ۱۱. ڏينهن . ۱۲. دشمن .
 ۱۳. پريٽ، پريم . ۱۴. گرم . ۱۵. ڪم، ڪارج .

- (۴۲) پاوه، بهی هاله تال - ناما کُساوی کس گر هال
کنگه جمن جب ائهی بهیج - تَه ناما هر گرتا رهه .
- (۴۳) کاوت سُنست سناوت سُرُدا - هر رس بی وُد یاکي
کَل کلیش هتی سپ کن تی - رام نام لئو جاگي .
- (۴۴) اُنسی رخت ووه من هجری - هر چو لُی چت لای
بِسر یعی کن گاء منوهر - نریه سهج سمانی .
- (۴۵) گُذلو شیوه، تَجهر، کیا دپوه، مانگه، لئوه، رهه نهی
تُون دانا جیعا سینا کا - جیعا اُندو جیعا تَهی .
- (۴۶) سَقَل سَقَل سَقَل درس - پرس پرس کن گانیعی
نانک انت تَت سَه مایعی - هیریج هیر پَدانیعی .
- (۴۷) کبیر میری ذات کو - سیکر هَسینی هار
بهار یی اس ذات کو - جهه چیهو سر جظهار .
- (۴۸) کبیر رام کهن مه پید هیج - نامه، ایک بهار
سرنی رام سهی کهنه - سرنی کُزاک هار .
- (۴۹) ناما کهیج تِلوچنا - مکر لی رام سال
هات باء کر کام سپ - چیت نولچن تال .
- (۵۰) جو پراپی اُس دن یچیج - رُوب رام تِه جان
هر جن هر اُنتر نهی - نانک ساچی مان .
۱. ائیس پیرغ، یگت
" دپوه، شبد (۱۰)
۲. سارنگه، مگلا
بجوان، شبد (۱۲)
۳. سارنگه، مگلا
پهلا، اشتهدی (۳)
۴. سارنگه، مگلا
پهلا، شبد (۱)
۵. کلباخ، مگلا
بجوان، شبد (۲)
۶. ساوک، کچیر صاحب
(۲)
- (۱۹۰)
- (۲۱۳)
۷. سلوک، مگلا ناوان
(۲۹)

۱. هتن ۴ پیرن ۸ لوه جون بهیژون ۲. کانی پیر ۳. گنگا ندی ۴. جمن ندی ۵. اُتی،
بسی پسی ۶. وهن ۷. گدھین ۸. وشواس، نسچو ۹. پرمالما ۱۰. حیرت پر
۱۱. دپوهی ۱۲. آتما ۱۳. دوسن گندی ۱۴. چترُون پیرو کیری ۱۵. ثلثوت
۱۶. سنست مهالمانون ۱۷. یگت نامدیو ۱۸. یگت نولچن ۱۹. رات ۲۰. پید یا فرق .

(۷) نام جو ٻڌڻ ۽ ٻڌائڻ.

(۱) کيڙ سائنس رڌ ٿوڻڌ - ٻڌ ڪيان سرب لهه سڏ
 وديا ٽپ جوڳ ٻڙپ ڌيان - ڪيان سرپشت آئير اڻشان
 چار پدارت ڪمل پرکاس - سڀ ڪي ڪي مڌ سگل ٽي آڏاس
 سندر چتر ٽڪ ڪا پيتا - سر درسي اڪ درشتيتا
 اِه ڦل پس جن ڪي مڪ پئي - ڪور ٿانڪ نام وچن من سني.

[راڳه گؤڙي، مڪلا پنڊجوان، سڪمني صاحب، اشپدي (۶) ۲۴]

(۲) آندد ٻڌه، وڌ پاڪيهو - سگل مڊورت پوري
 پار پهر پرب پايا - ائري سگل وڌوري
 دؤڪ روک سنڌاپ ائري - سڻي سڻي پاڻي
 سنڌ ساڄن پئي سڙي - پوري ڪور ٽي جاڻي
 سڻي پئي ڪهتي پرب - سڪور رهيا پربوري
 پورٽ ٿانڪ ڪور چرڻ لاکي - واهي آندد ٿوري.

[راڳه رامگلي، مڪلا ٽيجا، آندد صاحب، پوڙي (۴۰)]

(۳) ٺاڻ سڻي سڻي سڻي - رڌ پڻي آوي
 ٺاڻ سڻي ٺوڏ ملبي - من چنديا پاوي
 ٺاڻ سڻي سنڌوڪ هڙ - ڪوڻا چرن ڌاوي
 ٺاڻ سڻي سڻي سڻي - سڻي سڻي پاوي
 ڪور پئي ٺاڻ پائي - ٺانڪ ڪو ڪاوي.

[راڳه سارنگم، مڪلا چوٿان، وار (۷)]

۱. آرام. ۲. رڌ ٺوڏ. ۳. ٻڌي. ۴. سڌ ٺوڏ. ۵. وچ. ۶. ٺوڏي. ۷. سار.
 ڪيان. ۸. واه سان چيا آهن. ۹. پرمانا. ۱۰. ڏک ڏوڏ. ۱۱. خوش، پرسن. ۱۲. پور.
 سڌ. ۱۳. سار. ۱۴. لڳي مالا. ۱۵. ڪيان. ۱۶. مٺ يا مٺر.

- (۴) سَطِيعَتِي سَمُ سَدَتوڪَ گيان - سَطِيعَتِي اُنَ سَڪَ ڪا اِشَانُ
سَطِيعَتِي پُو پُو پاوَه مان - سَطِيعَتِي لاکِي سَهجَ دِيان
لَانڪَ پِگَتان سدا وِگاس - سَطِيعَتِي دُوڪَ پاپ ڪا ناس .
- (۵) چَن شيد گورُو سَطِ مَدِيَا - نِن مَن دِيَا يا هر سَوَه
اُن دِن پِگَتِي دِيَا - مَن نِن نِرْمَل هَوَه .
- (۶) اَرَوَت باڻِي هر هر تيري - سَطِ سَطِ هَرَوِي پَرَم گَس ميري
چَن اِجِي سِيَتل هَوَه مَنوئا - سَنگُور ڪا دَرَسَن باڻِي جِيءُ .
- (۷) هر ڪا سَمون - سَن مَن ڪاڻِي
سَڪ پاوَه - هر دُٿار پِراني .
- (۸) سَپ نِي اَنسَر - هَر ڪِي ڪَٿا
لِسام سَمَس - دَرَد دِڪَم لَٿا .
- (۹) چو چو سَنِي پِيڪِي لاءِ سَرِدا - تاڪا جَمَر مَرِط دِڪَ پايِي
اَنسِي لِرَٽ نِرُڪَ نَواري - نَانڪَ کُورِڪَ چاڪِي .
- (۱۰) سَطِ مَن مَن وِساہ نُون - اَنِي آءِ مَلي ميري پاني
اُن دِن سَچِي پِگَم ڪَر - سَچِي چَم لائِي .
- (۱۱) سَرَوَٿِي سَطِيعَتِي وِسا گائِيَتِي - هَر دِي دِيَا لِيَتِي سَوَٿِي
ڪَرِٺا ڪارِٺ سَمَرِٽ سَوامي - جاني پُرِٿا نَ ڪوئي .
- (۱۲) گورُو باڻِي سَطِ مَجل گواڻِي - سَهجِي هر اَم مَن وِساڻِي .
ڪُوڙُ گَسَ نَرِشا اَڪَن بَجهائي - اُنٿر سالَس سَهجَ سَڪَ پاني .
- چپ صاحب، محلا
پهلا، پُوڙِي (۱۰)
- سَري واڳَس، محلا
ٽيجا، شيد (۴)
- واڳَ مانجِه، محلا
پنجوان، شيد (۲۳)
- واڳَ گورُو، محلا
پنجوان، شيد (۱۰۱)
- واڳَ گورُو، محلا پنجوان،
سَڪَمِي صاحب،
اشتهدي ۲(۸)
- واڳَ آسا، محلا
پنجوان، شيد (۴۴)
- واڳَ آسا، محلا ٽيجا،
اشتهدي (۱) ۵
- واڳَ سَروَت، محلا
پنجوان، شيد (۱۰)
- واڳَ داسَري، محلا
ٽيجا، شيد (۵)

۱. اَنهٽ تيرَت . ۲. آند، خوشي . ۳. اُوچي پَدوي يا اَوَسَٿا . ۴. نَرِشا جي باهه . ۵. ڪَن
سان . ۶. دَرِٻار، دَرگاهه . ۷. نَسِجور . ۸. ناچ . ۹. پَرِمالها . ۱۰. رام . ۱۱. پاڻ . ۱۲. اُجاو،
نَهڻل . ۱۳. جَوَٺ يا ڪُوڙُ پَرِٺ . ۱۴. هَر دِي پر .

- (۱۳) کُدي نه وساري اَن دِن سماري - جان نام لقي تان چيوان
 سَرَوَٽي سَٽي نه راه من تَرَبَتِي - کُورَمِک اَمَرَف پيوان .
- (۱۴) پيکَن سَن سَنَوَنو - من مهر دِرَوَٽِي سَاج
 پُور رهيو سَرَبَتَر مهر - نازک هر رنگ راج .
- (۱۵) اِس جَن کَم من تَن سَب دَرَو - چن هر هر نام سَداو
 دَن ماها سَنجِي اِس دَرَو - چن هَر مِمَت مَلايو .
- (۱۶) سَروني سَنَت هَر هَر هَرِي - ناکَر جَس کاوَع
 سَنب چَرط کور سِيس دَر - هر نام دَرَو .
- (۱۷) کَهْدِي پَرَف سَٽدي پَرَف - سي پَرَف جَنِي من وَسايا
 کَهيع نازک سي پَرَف - جَنِي کُورَمِک هر دَرِيا .
- (۱۸) وُڊاها سَچي نام کِي - هَت جِيوان سَٽ سَٽي
 پَسُون پَرَبَت اَکِيان - اَدري لاک کَٽِي .
- (۱۹) سَٽ سَٽ اَکِي کِي هَٽي هَٽي - سَٽ کَهيعِي کور اَنب نه جَٽي
 جاکه اَلک لکانِي آي - اَکَت کَتا پُڊَٽ لاه هِي .
- (۲۰) لاکي سَٽکِي مَٽيا - هَر اَنر کَام
 اَنتر هَر رنگ اَهچا - کاها هر کُټ نام .
- (۲۱) اَنر کَتا سَٽجِي سَرَوَٽي - مَيا کَرنه يَکوان
 اَوَف جات دَوَنو يَک دَوَن - پالِيئي سَک سَرام .
- (۲۲) جو جَو کَٽِي سَنيع هر کِيون - لاکي دَرَمف لاس
 سَک مَرَمف پاري نازک - پُورن هَروِي آس .
- واچ دَناسري، مهلا
 چوٿان، چنب (۲)
- واچ چَسَنَتِي، مهلا
 پَنجوان، وار (۱)
- واچ پَتَرِٽِي، مهلا
 چوٿان، شبد (۲)
- واچ بلاوَل، مهلا
 پَنجوان، شبد (۴۵)
- واچ واه کاي، مهلا
 نيجا، اَلند صاحب (۱۷)
- واچ واه کاي، مهلا
 پَنجوان، وار (۱۲)
- واچ مارو، مهلا
 پَهلا، سولهو (۹۲)
- واچ مارو، مهلا
 نيجا، وار (۱۳)
- واچ سارنگ، مهلا
 پَنجوان، شبد (۸۵)
- واچ کاتزا، مهلا
 پَنجوان، شبد (۱۲)

۱. کُڊهين ۲. پالِيئي ۳. سَتکر رَو مَرَمف ۴. دَس ۵. پُڊ ۶. پُڊاڻ ۷. پَرمانما.
 ۸. هر جاء ۹. ملکيت ۱۰. مهما ۱۱. سَوييا ۱۲. چَوَندي ۱۳. کَٽي ۱۴. پَرَف ۱۵. پيسمَجهر ۱۶. کُټ ۱۷. پُڊي ۱۸. کمر،
 کارج ۱۹. مهر، کَرها ۲۰. چَمټ، مَرط جو چَکَر ۲۱. پالا ۲۲. اَلند ۲۳. کَتا کَر پَرَو.

واڳ، ڪانڙا، مڃا
ڇوٽا، وار (۹)

(۲۳) هر نام نبي آراد يا - جن مستڪ لکيا ڏُر پاء
هو درگهه جن پڻائين - جن هر من وسيا آءِ
جن نانڪ لي مک اڃلي - جن هر سڀيا من پاء.
(۲۴) ڪوئي ڪاوي ڪو سڀي - ڪو اڇر سڀاوي
جمر جمر ڪي مل اڻوي - من چنڊا پاوي
آوڻ ڄاڻا مڻيئي - هر ڪي ڪو ڪاوي.

(۱۱۳)

۱. آد کان وٺي. ۲. سوڙها ملندي. ۳. پور، پوريف. ۴. اڇارين ٿا. ۵. ٻڌائين ٿا. ۶. ڪندي،
وڪار. ۷. گهڙيا. ۸. ڇمڻ مڙڻ جو چڪر ختم ٿي ويندو.

(۸) پڙهڻ، لکڻ، جهڻ.

(۱) چال موه ڪهڻس مس ڪر - مس ڪاند ڪر سار

پاءُ قلم ڪر چم ليکاري - ڪور ٻچ ليک سڃار

ليک نام سالاھ ليک - ليک آنت نه پاراوار

بابا - ايه - ليک چاڻ

جڻي ليک مڪيئي - ٿي هره سڃا ٿيڻا.

[سري راڳ، مڪلا پھلا، شبد (۶)]

(۲) آکري لار آکري سالاھ - آکري ڪيان ڪيم ڪنڊ ڪاھ

آکري لکڻ اولڻ ٻاڻ - آکري سر سڃورم وڪاڻ.

(۳) قلم مساجني ڪيا سڏائينتي - هردي هي ليک ليه

سڏا صاحب ڪي رنگ رهيو - ڪجهڙن نه ٿوئس ليه.

(۴) لکندا لکندا ڪاڪدس ڪوئي - دڙجي پاوس ڪا ٻائي نه ڪوئي

ڪوڙ لکي ٿي ڪوڙ ڪماوه - جل جاوه ڪوڙ چم لاوڻيا.

(۵) ٿاڻڪ ٿاڻ ڪڏاھ ڪا - دل هڻي مک ليه

آور دواجي ڏي ڪي - ڇولي عمل ڪريه.

(۶) ليک لکڻ - ڪاڪد مسراڻي

رام نام هر - ارم ٻاڻي.

(۷) وسنا اڇري هر سروڻي سڻي - سو آڏوي ميٽا

هر جس لکھ لاء پاوڻي - سي هس ٻاڻي.

(۸) رام رام سڳو ڪهي - ڪهيئي رام نه هره

ڪرو برساڏي رام من وس - ٿان قل پاوي ڪوه.

جنپ صاحب، مڪلا

پھلا، پڙي (۱۹)

سري راڳ، مڪلا

چوٿون، وار (۵)

سلوڪ مڪلا ٿيجا

راڳ مانجه، مڪلا

ٿيجا، اشتهدي (۶) ۲۲

راڳ مانجه، مڪلا

پھلا، وار (۶)

راڳ ڪوڙي، مڪلا

پنجون، شبد (۲۸)

راڳ ڪوڙي، مڪلا

پنجون، وار (۱۹)

راڳ ڪوڙي، مڪلا

ٿيجا، شبد (۴)

۱. جلائي چڏ. ۲. ڪهي، ڪهي. ۳. سمجه، ٻڌي. ۴. ٻر ٻر. ۵. لکندڙ، ليکڪ. ۶. نشاني،

داخل. ۷. آڪرن جي اوت سان. ۸. ٻاڻي، واڻي. ۹. ڪرمن جو ليکڪ. ۱۰. قلم. ۱۱. مس.

۱۲. گهرائين. ۱۳. ٻر مانا. ۱۴. ڪهاڻي چڏي، اڃائي وڃائي. ۱۵. لکيم پاڻ، ٻيائي.

۱۶. شڏ. ۱۷. ٻيڪر ويڪر. ۱۸. ڪڪرم. ۱۹. زبان. ۲۰. ڪن. ۲۱. هم. ۲۲. ڪر ٻا سان.

- (۹) مَکھ، ھر ھر سڀ ڪري - ورائي ھرديءَ وسيا
نالڪ جن ڪي ھرديءَ وسيا - موڪ مڪت ن پايا .
- (۱۰) ڪاٻا ڪاڪڊ جي ٿيئي پياري - مَن مَسواڻي ڌار
لٽا ليڪڻ سچ ڪي پياري - ھر ڪڻ لکھ پيچار
ڏن ليڪاري نانڪا پياري - ساڄ لڪي آرڌار .
- (۱۱) سو پڙهيا سو بندت پيا - ڪور شدي ڪري ويچار
آندو ڪرچي ٿي ٺھي - پائي موڪ ڏٺار .
- (۱۲) بيد ڪٽب سڀ سامت - ان پڙها مڪت نه هونئي
ايڪ اکر جو ڏور مڪ جاڻي - ٽڪي لرميل سولي .
- (۱۳) اولڪار شبد آڏوي - اولڪار ڏور مڪ ٿري
اونم اکر سٺھ، پيچار - اونم اکر ٿري ٿو سار .
- (۱۴) ھر پڙهيا ھر ٻجهڙا - ھر سٺ رکھ پيار
ھر جهيٽي ھر ڏيائيئي - ھر ڪا نام آڌار .
- (۱۵) پاڏا پڙهيا آڪيئي - ٻڌا پڙي سھج سڀاء
ٻڌا سوڌي ٿي ٺھي - رام نام لئو لاء .
- (۱۶) پوئي - پرميسر ڪا ٿان
سان سڀ ڪاڙھ ڪڻ ڪو بند - پون پرم ڪيان .
- (۱۷) شاستر بيد پُراڻ پڙهيا - پوڪار ٿا آڃا ٿا
جان بوجهي ٿان سوجهي سولي - نانڪا ڪي ڪوڪ نه هونئي .
- (۱۸) ٿيڪا پڙهيئي ھر نام - ٿر ليڪ نه هونئي
پڄ نه سڪي ڪوء - ھر در سد پونئي .
- راڳ وڏھنس، مھلا
ٻيڄا، اشتهدي (۲۸)
- راڳ سورڻ، مھلا
ٻھلا، اشتهدي (۳۸)
- راڳ سورڻ، مھلا
چوٿان، وار (۲۱)
سلوڪ مھلا ٽيڄا
- راڳ سوھي، مھلا
ٻيڄوان، شبد (۵۰)
- راڳ رامڪلي، مھلا
ٻھلا، ڊڪڻي اولڪار
پوڙي (۱)
- (۵۱)
- (۵۳)
- راڳ سارنگ، مھلا
ٻيڄوان، شبد (۱۱۳)
- راڳ سارنگ، مھلا
چوٿان، وار (۱۳)
سلوڪ مھلا ٻھلا
- (۲۸)
[مھلا چوٿان]

۱. پرماتما. ۲. سر پر. ۳. زبان. ۴. ھردي پر گرھڻ ڪري ٿو. ۵. سياڻو، سجهو. ۶. ڳولهي.
۷. اسلامي ڪتاب. ۸. سمريون. ۹. شاستر. ۱۰. ڪسوڙو معرفت. ۱۱. آئيني لسوڪ.
۱۲. آجھو، آسرو. ۱۳. بندت. ۱۴. ٿھلائي ٿو. ۱۵. ويچاري. ۱۶. انواس، آستان.
۱۷. اڻڄاڻائي، بيسمجهي. ۱۸. ڊاڙ، ڦڙھت. ۱۹. ليڪو. ۲۰. داخلا.

واڳس ملارو، مھلا
پھلا، وار (۲۸)

سلوڪ، ڪمپيو
صاحب (۱۷۳)

(۱۹۱)

(۱۹) ڏانئن سو ڪاڪد ولم ڏٺس - ڏنن پالڻا ڏن مس

ڏن ليڪاري ٺاڻڪا - جن نام لکايا سڄ.

(۲۰) ڪمپيو سسٽا دور ڪر - ڪاڪد ديه، بهاء

باقون اڪر سوڌ ڪيڙي - هر چرني چم لاء.

(۲۱) ڪمپيو رائج رام ڪه - ڪهني ماه، بهيڪ

ايڪ اٺيڪه مل ڪيا - ايڪ سمانا ايڪ.

۱. ذليواد جي لائين. ۲. مس گهڙي. ۳. پرمالما. ۴. لوڙهي ڇڏ. ۵. ويڇاري يا گرھڻ ڪري.
۶. وريڪ سان، سُرئيءَ سان. ۷. ڪي انسان. ۸. سساري وهندڙن. ۹. سمانجي ويا.

(۹) ارجاڳو + اهرت ويلو.

- (۱) واري آدي ڪوڙا جگاري - سوني جر رس چوسي
 رڻا انڌري ڪيا پٽ نري - چور پڙي ڪهر موشي
 دوجا ٻهر پيا - جاڪ اچي واري
 وکر واک مئيئي - ڪاچي ڪيئي واري
 راکه ڪيئي هر ڪور هيئي - جاڪ چور نه لاڳي
 چرما ڪه ڄاوه ٿا ڏک پاوه - چر ڪا ڏر پڙي
 پيا ٻهر پيا - نيد ويا واري
 ميا سٺ ڏارا - دؤڪ ستا واري
 چوڻا پور پيا - دؤم بهاڳي واري
 ن ڪهر راکڙا - چر ان دن جاڪي واري.

[دراڳه ڌڪاري، مڪلا ٻهلا، چنت (۲)]

- (۲) چولي ٻهر صبح ڪي - سرتيا اچي چاء
 نين درٻاران سڌ دوستي - من مڪ سڄا لاء
 اولي اهرت وڻد پئي - ڪرمي هوء پسا.
 (۳) ڪور نرساد نام من لاڳا - چمر چمر ڪا سويجا جاڳا
 اهرت ڪڍ اچي پوپ باڻي - پوري ڪور ڪي سم پراڻي.
 (۴) پورب ڪرم اٽڪر جب پوکي - پيچو پوک رسڪ پراڻي
 ميو اٽڪر مٺ هر نانڪ - چمر چمر ڪي سولي جاڪي.
 (۵) جهالاڻگهي اٽ نام چپ - نس پاسر آڙاڻ
 ڪارها ٽجهي نه بياڻي - نانڪ مئي اٽاڻ.

واڳه مانجهه، مڪلا
 ٻهلا، وار (۱۸)،
 سلوڪ مڪلا دوجا

واڳه ڪوڙي، مڪلا
 پڇوان، شبد (۲۸)

(۱۱۹)

واڳه ڪوڙي، مڪلا
 پڇوان، پاون اڪري
 (۲۵)

۱. مرڻ جو وقت ايندو. ۲. ڪال. ۳. پراڻ. ۴. رات. ۵. لڙجي ويندو. ۶. هياڻيءَ جو
 پيو حصو، جواني. ۷. غافل. ۸. سودو. ۹. پوک. ۱۰. پيار. ۱۱. پر. ۱۲. نيمون حصو، ڪوڙو.
 ۱۳. پٽ. ۱۴. استري. ۱۵. پورون حصو، پوري. ۱۶. آسرو ويلي جو. ۱۷. ساڌ سنگت.
 ۱۸. ورهاڻي ٿر. ۱۹. پوساد. ۲۰. ڪرڻا. ۲۱. اڳين چمن جا. ۲۲. ڦل. ۲۳. سڱو. ۲۴.
 اڳيانا جي اوندهر. ۲۵. رات ٿيندڙ. ۲۶. پڇيئون. ۲۷. مصيبتون.

- (۶) گور سٽگور کا جو سِک اُکاڻي - سو پلڪي اُن ھر نام ڏهاڙي
اُدم ڪري پلڪي پراڻي - اِشان ڪري اُمر ۾ سِر ٺاوي .
- (۷) ڪيا سڙوڻا ڪيا جاڻا - گور مک لي پوراڻ
ڄنان ساس ڪراس نه وسري - سي پوري پوک ٻرڻان .
- (۸) اُڄم دؤم - دؤم ڪس لاکي
جو چن - رام نام لڌو جاکي .
- (۹) پي وٺي پي - چاهڪن ناري
جاگه سٺ ڄنان - ميري رام پياري .
- (۱۰) پراڻهڪال لاکڻ ڄن چري - ڪس پاسر دوس پاڙو
ن من اُڀ ڪرڻ ڄن شيوا - رسنا هر ڪڙ ڪاڙو .
- (۱۱) اڪو سٽگور جاڻا - هور جڪ سڙوڻا موه پياس
سٽگور شيون جاڻن سي - جو وٺي سچ نام ڪڙ لاس .
- (۱۲) پراڻه ڪال - هر نام اچاري
ايم اؤم ڪي - اوت سواڙي .
- (۱۳) ڪوبند ڪڙ ڪاڙو لاکي - هر رنگ اُن ڏن جاکي
هر رنگ جاکي پاپ پاڪي - مڀي سٺ پياريا .
- (۱۴) پندڙ سڱ گور سي چئي - دؤم اُڀر واکڻ
وڌي پوکاس پوکت پيا - ڪس پاسر جاگه .
- (۱۵) اڪ شبد و پيار سڌا ڄن جاکي - اڪ ماما موه سوء رهي آياڳي
آپي ڪري ڪرائي آئي - هور ڪرڻا ڪچو نه جاکي هي .
- (۱۶) پراڻي پري نام چپ - ڪرو ڪو چروڻ ڏهاڙو
ڄم مڙو مل اُترج - سڄي ڪي ڪڙ ڪاڙو .
- واڳ گورڙي، مڃا
چولان، وار (۱۱)
- (۱۲)
واڳ آسا، مڃا
ٻهلا، اشغدي (۸)
- واڳ آسا، مڃا
پنجوان، چنپ (۱)
- واڳ ڏهڙي، مڃا
پنجوان، شبد (۲۶)
- واڳ وڏهس، مڃا
چولان، وار (۱۷)
سلوڪ مڃا تيجا
- واڳ سوهي، مڃا
پنجوان، شبد (۳۰)
- واڳ سوهي، مڃا
پنجوان، چنپ (۱)
- واڳ بلاول، مڃا
پنجوان، شبد (۳۲)
- واڳ مارو، مڃا
تيجا، سولهو (۱۰)
- واڳ مارو، مڃا
پنجوان، وار (۱۶)

۱. ڪوٺائي. ۲. آسرو ويلو. ۳. لاء. ۴. سمهڙو. ۵. رانف پوري ٿي. ۶. سٺ مهاتما ٺون.
۷. ڏهان. ۸. باهي ٻيو. ۹. خزانو. ۱۰. لوڪ پوک. ۱۱. وڪار. ۱۲. واڳ ۽ ڏيڻ. ۱۳. رانف
۽ ڏيڻهن. ۱۴. پرماتما. ۱۵. ڪندگي، چڪر.

- (۱۷) چھ ٽرنا وچ ڄاڻيڪ ڪوء - ڄيڪ ڪاليج ٿي چڙهي سرء
گهٽ ٽانڪ ڄڻ ڄاڻيڪ سرء - گيان اُنڄڻ ڄاڻيڪ ٽيٽري هوء.
- (۱۸) ٺاڻ ٻري ٻاڻيڪ شبد ڏيائيندي - چوڻهه ڏني ٻريٽا
ٻر ٽوڻ ٽانڪ ڏاسن ڏاسا - ڄڻ هاري ٽن ڇيٽا.
- (۱۹) ٻيڻ ٻاء ڄاڻيڪ سي ڄڻ ڄاڻيڪ ڪره - هڙمي مڙ اُٺار
سڌا ڄاڻيڪ ڳهر اُٺا ڳهر - ٻنڄ ٽڪر ڪاڍه مار.
- (۲۰) ڪڇير سڙا ڪيا ڪره - اُٺ ڪ نه ڇوهر مڙار
اڪ دن سڙون هوڻگو - لاني ڪوڏ ٻسار.
- (۲۱) ڪڇير سڙا ڪيا ڪره - ٻيٽا رهه آر ڄاڻه
ڄاڻيڪ سنگ ٿي ٻيٽا - ٽاهي ڪي سنگ لاڳه.
- (۲۲) ڦرندا رام ڪٽوري ٽوڙيندي - سٽيا مليڪ نه ٻوڙ
ڄڻ ٽن ٽنڊا ٽولي - ٽن ملڪ ڪٽاڻ.
- (۲۳) ٻيٽي ٻهري ٽوڙا - ٽل ٻي ٻيٽا رام
جو ڄاڻن ٺهن سي - سائين ڪٽو ڏاس.
- (۲۴) ڏاڻي صاحب سنڊيٺان - ڪيا چليڪ ٽس ٺال
اڪ ڄاڻندي ٺا ٺهن - اڪ سٽيا ڊيٽ اُٺا.
- (۲۵) سٽي سڪي سون - جو رلي شه ٻيٽي
ٻر ٻوڙها ڏيئي سڌ - اُٺي ٻهري ٽوڙن.
- راڳ ٻيٽي، مڪلا
ٻيٽا شبد (۲)
- راڳ ٻري ٻاڻيڪ، مڪلا
ٻيٽا شبد (۹)
- راڳ ٻري ٻاڻيڪ، مڪلا
ٻيٽا شبد (۱۰)
- سلوڪ، ڪڇير
صاحب، (۱۲۸)
- (۱۲۹)
- سلوڪ، شيخ ڦرندا
(۸۰)
- (۱۱۲)
- (۱۱۳)
- [سلوڪ مڪلا ٻيٽا]
- سلوڪ، مڪلا ٻيٽي،
(۱۲)

۱. ڇوڻ مڙ جي چڪر کان. ۲. سڙو. ۳. ٻيٽا، موه. ۴. ڦرمائين ٿا. ۵. ٻيٽي جو ٻوڙ.
۶. ٻيٽي سان ٻيٽي. ۷. اُٺڪار. ۸. وڪار. ۹. ٻيٽا. ۱۰. ڪٽوري. ۱۱. وراڻي ٿي.
۱۲. ٽنڊا اُٺي جي غلطي. ۱۳. ڪٽان. ۱۴. گل. ۱۵. ٻيٽي. ۱۶. ڇي. ۱۷. ڏاڻا جي.
ڏاس. ۱۸. ٽنڊا مان اُٺار. ۱۹. سمهن ٿا. ۲۰. وڇوڙو. ۲۱. لائيون ٽوڙن.

وام نامَ جو چيڙ مڃڻ، ڳائڻ، ٻڌڻ، ٻڌائڻ، پڙهڻ ۽ لکڻ.

مٿي ڏنل چؤنڊ وچن مان ڏسبو، نه صاحبن سمجهائيو آهي نه ”وامَ لاءِ“ ٿي، سڀني ڪارڇن ۾ اُمر ڪارج آهي ۽ سڀني ڌرم ۾ سرپرست ڌرم آهي، پوءِ ڇاهي نام جهڙي، مڃي، ڳائجي، ٻڌجي، ٻڌائجي، پڙهجي يا لکجي. اهي سڀ ڪارڇا نون سکڻا ڪڍڻ لاءِ آهن. بشرطيڪ آهن بنيمان من جو ڌيان، چٽ جي سڙي ۽ هردي جي پاڙا جو لڳاءُ به لڳل هوندو. سو اي بنڊا پهرين. نون هردي سان هر ڪٿي هٽاءِ ۽ پوءِ زبان سان ڳاء يا ڪن سان ٻڌ، هر دم ۽ لڳاتار، ڏک يا سک ۾، اُٿندي يا وهندي، سمهندي يا ڇڏندي، ساهه کڻندي يا هرا ڪڍندي. ايمان ۽ اعتقاد سان، پاڻ ڳاء نه ٻين کي به ڳاراء. پاڻ ٻڌ نه ٻين کي به ٻڌاء. مطلب نه پيو وقت ۽ وراهه. ائين هر ڄڻ پکڙيو، اُمرت وس وراهجي ۽ ڇڪت جو جهنگار ٿيندو. سنسار آهي سڀو، چند روز جي ڇانڊاڻ. سو سڀئي ڇڏي، غلبه جي ننڍ مان سڃاڻ ٿي. وقت نه وڃاء. وقت ڪنهن لاء ڪونه ٿيندو نه جو وقت لاء ٿو ٿوري سو به رهجي ويندو. پوءِ پائيندو ڪونه. جو سڀان ڪوڙو آهي، سراج ڪر ۽ جراج ڪوڙو آهي. سو هيٺ ڪر. سهڻي سرويچ ٿي نه مرشد ملائي ٿي. مارن سان، نه نه نه ننڍ ڪئين ٺهرڙي ڇڏا.

من جي بک ۽ هردي جي آڇ، سنساري سکن ۽ سريوگ سوان مان وڏو ڪانه مٽجي. وام نام ۾ ٿي ٿرپي ملندي. تنهن ڪري ٿن رويي ۽ مٽڪي ۾، شبد رويي کير وجهي، من رويي مانڊاڻي سان ويهي وارڙ نه اُمرت رويي مڪڻ مڪ کي ملي. پيو اهو مڪڻ چڪ ۽ چٽ نه پنڄي وڌار اچي پاڙي پڙن ٻٽ. سچ جو سڌو ڪر ۽ سنن جو سنگ ڪر. وام نام جي اکرن ۾ وڏي ڪلا ۽ ڪيميا سمايل آهي. ڀلي سموري پراڻ وڌا وسري وڃي پوءِ شال اهي به اکر نه وسرن. اهي به اکر ياد ڪري. هٿين سان هٽاء، ۽ پوءِ ٿي هٿن سان ويهي اکر نه ٿيڻ سان نه پڙهه. ٻيا ليڪا ڇڏا ليڪ ۾. هڪ هڪ ۽ هڪ ڇٽي ٿيڻ بنا، سمن ٿاب ڪونه پوندو. وام نام بنا، سڀ وڌا وٺڻ ويندي.

ڏک ڏيس ۾، ٿرپا نديءَ جي ڪناري تي ۽ ڳروڙ لالڪ ڏي وڃن، سڌن کي ”وام“ اکر باب، اُمر اُپديش ويهي ڏنو. ”او“ معنيٰ اوانڪار ۽ ”نر“ معنيٰ نمسڪار ڪرڻ جي لائق. پر مانا ٿي اوانڪار آهي، جنهنڪي هميشه، هر هنڌ، هر وقت ۽ هر حالت هيٺ ۽ نمسڪار ڪرڻ جهڙي. ساري سرسٽيءَ جي اُپتي، اوانڪار مان ٿيل آهي. پنڄي ٿي جي هون هن هڪ ٻئي جا وروڏي آهن. سڀ سرسٽيءَ اندر، ميل، موافقت ۽ مطابقت ۾ اچي ويا آهن. برهما، وشو ۽ مهيش، انما، من ۽ ٻڌي، سچ، چنڊ ۽ تارا، جل، اگني ۽

هوا، پرنوي، بربت ۽ آکاس، ماضي، حال ۽ مستقبل، ٿال، ڪال ۽ اڪال، جاڳرتا، سهندو ۽ ششور ٻٻ، رڌيئون ۽ ٿڌيئون، جپ، کپ ۽ نيم، شاستر، پوان ۽ سندرليون، جيو، جنم ۽ جيت، آدمي، حيوان ۽ پکي، اناج، ميوا ۽ پاجيئون، وڻ، ٺڳ ۽ پوڻا ۽ سسار اندر جيڪي نه ڏسجي ٿو يا اندازي ۾ آڻي سگهجي ٿو، سو سڀ اوانڪار اکر مان آيا آهن. پوءِ به اوانڪار آڃا بي آند آهن، اڪت آهن، اٽڪ آهن. اوانڪار ۽ ايشور، ائي ائي هڪڙا.

سو ”اولم“ اکر، عبادت جي اول عبادت آهي، انهد ڏئي آهي، نرمل ٿاڻ آهي، لاسر اعظم آهي، الاهي ڪلام آهي. ”اولم“ اکر شبد آهي، ستگور آهي نه سرچهار به آهي. ”اولم“ اکر ۾ ٺهي لوڪن جو سار سمائل آهي. سڀ هوم، پگير، دان ۽ پچ، ”اولم“ اکر سان شروع ڪجن ٿا، انهيءَ مٿل منتر جي، جامعيت سان ۽ وسيع خياليءَ سان، زبان ۽ ڌارلا ڪرڻي آهي ۽ زبان سان، ڪنٺ سان، هردي ۾ ۽ لاهيءَ ۾، نياڳوڙي وٽ ئي ڇڏي، ”اولم“ اکر جي ٻاڻ ۾، سُرئيءَ رڙي ٿي سان ٿر ٿڪي، اوانڪار کي ڇڏ ٿا ڇڏن آهي. اهڙي ورن آٽڪ ڇاپ مان، ڏن آٽڪ ڇاپ حاصل ٿئي ٿو، جنهن ۾ من ۽ آتما جي پنڊ ڇڙي پوي ٿي، ۽ آتما ۽ پرم آتما جو ميلاپ ٿئي ٿو، ۽ جيون مڪتي پراپت ٿئي ٿي. انهيءَ استيتيءَ ۾ اڪت ڪتا ڇر ڇاپ ٿئي ٿو، زبان ڇرڻ بنا جوي ٿي، اکين بنا درسن ملي ٿو، ڪنن بنا سُرئي لڳي ٿي، پيرن بنا پنڊ ٿئي ٿو ۽ هٿن بنا هاڃ ٿئي ٿي. دويه ڇڪشو ڪڍي ڪانهوءَ، سڀ ٻاهران انساني عضوا بيڪار ٿيڻ پون. سُرئي سرف سان سرچي ٻئي ۽ حاڪم جي حڪم اندر، ڪرڻا ڪرم ڪري، صاعب انهيءَ ”رام نام“ جي ڇاپ جي هدايت ڪن ٿا، نه ڇر ڇر اهڙو ڇاپ ڪندو، سو سر بلنديءَ، سرخراڙيءَ ۽ سر منزل جي سطح تي پهچي ٿو ۽ پوڄل ساگر پار ڪري، پرم ڪت پائي ٿو. اتي اکر سڀ بي معنيٰ ٿيڻ پون، ڇو نه پراڻيءَ يا لپيءَ جي درڪار ئي ڪانه ٿي رهي. اتي مڙهتي مانڪ ۽ مذهب ملي ٿا وڃن، فرق نرڻا بچي ٿا وڃن. هيءَ فهم آهي، وهر نه آهي. اوانڪار يا اللہ، رام يا رحيم هڪ آهي. انهيءَ لک سان لک ٿي وڃن آهي. اهي ڪيانوان ڪورمڪر ٿي آهن جو ڳميسر جگر ۾. انهن ٻاڻ نه ٿا ڀريو آهي، پر ٻين سڄن ساڌڪن کي به ٿاڙي سگهن ٿا.

صاحبن وڌيڪ سمجهائيو آهي ته پستڪن ۽ پورنن ۾ به پرميشور سمائل آهي پر جنهن کي سڃهون ڪهون آهن سي ئي سُرئي لڳائي، سچ سچاڻن ٿا. جو پراڻي لکين ستنام ۾ سمائل آهي، اهو ئي رام جو رُپ آهي. اهڙي هر جن ۽ هريءَ ۾ ڪو به فرق ڪونه آهي. اهو ئي هو ۽ اهو ئي پير آهي. من جي مڃتا بنا، رڳو ٽڪ سان ويهي پات ڪرڻ، بهسود آهي.

سلوڪ، مهلا ناولن

(۲۹)

جو پراڻي نِس دن ٻڃيءَ — رُپ رام ٿي جان

هر جن هر اُتار ٺهي — نانڪ ساڄي مان

صاحب چون ٿا ته اهو ڏينهن سڃاڻو آهي، جنهن ڏينهن مان يار برهم کي ڏٺائون ٿا. بلهار وڃان انهيءَ گهڙيءَ تان، جنهن مهل منهنجو من هر نام ۾ لڳل آهي. اي منهنجا دوستو اچو ته سنساري سياڻوڻ ڦٽيوڻ ڪري. پاڻ ۾ ملي. هر رس جو سواد وٺون. اڪو اونڪار جي شرن وٺون، رڳ رڳ ۾، نس نس ۾، سواس سواس جي سرتيءَ ۾ جهيڙون ۽ انهيءَ سان ئي نينهن جو نالو نڀاهيئون. هٿ پلي وهندو ۾ وڌل هجن پر مک رام ۾ وڌل هجي. چٽ ٿي نجن ۾ گئل هجي. جيسين سولو ۾ پوان آهن ۽ گهٽ ۾ ساهه آهي. تيسين شال پيو سائينءَ کي سنڀاريان، پر جي پوان ٺڪري وڃن، ته نه هوند منهنجو پير وائر هجي ۽ هودي جو واسو هريءَ جي چرٽن ۾ هجي. اها ئي آهي سڄي راتجا ۽ آپاسا، عاجزي ۽ عبادت. بددي ۽ رياضت. ساڌن ۽ سماندي، جا ڏٺيءَ جي درگاهه ۾ داخلا وٺي ڏيندي.

کب لک پرائي ٿي سڙو هه - جب لک گهٽ مهه ساسا
جي گهٽ جاءِ نه پاءِ نه جاسي - هر ڪي چون نواسا.
واڳ سوهي، ڪبير
صاحب، شبد (۴)

من، منهنجو من نام کي مڃي، نام ۾ سچو صدق رکي، ايشور کي آراڌي ۽ رنگه ۾ رجي. هي پورو دگار، جي مان توکي مڃان ٿو يا نهنجي نالي تي ٺهل شيرو ڪريان ٿو، نه ٿوئي. ڪو ٿورو ٿڌو ڪونه ٿو ڪريان. مان ته نهنجي در جو بيگانو، پيدو فقير آهيان. تون پيو دائما ڏين ۽ مان ڳڙو پيو وٺان ۽ وٺي، وڌيڪ گهران. اهو ڪي ڪيچ مان ڪٽو ڏي جو طلب ٿيس ٿئي، طالب ۽ مظلوم ملي وڃن. رام نام ۾ ئي اها رمز رکيل آهي.

ٿڌو شيوهه تجهه ڪيا ديوهه - مانگهه ليوهه رههه نههه
تون داتا جيئا سينا ڪا - جيئا اندر جيئا ٿههه.
واڳ ملار، مڃا بهلا،
شبد (۱)

هي مالڪ، مون تي مهر ڪر ته نهنجا ڪٺ ڳايان ۽ ڪٺن جو ويچار ڪري ۽ ڪٺن ۾ سمانجي وڃان. ستن جو سنگهه ۾ پيو پگوان جو پڇن ڪريان. پيون پر گهنگهرو پاڻي ۽ گهوڻگهٽ ڏي ڪي، نهنجي پياري پوئتر اڳيان نجان، ڪڏان ۽ مٿان سر هڏي ڪريان، ته من لئين، نينهن جو نياپو بهجي، اُلس جو اقرار پورو ٿئي، پرينءَ جي نظر ناز عطا ٿئي. بيخودي اچي. الاهي مستي لڳي ۽ اڪند خمار چڙهي. ته من لئين کيس وٺان، وٺس وهان ۽ ڀاند پوان.

اٿسي روت رههه من ميري - هر چرٽي چٽ لائي
بسر پتي ڪٺ گاهه موهه - سر پٽ سهج سمانئي.
واڳ سارنگ، مڃا بهلا،
اشمدي (۳) ۱

هي سرجههار سائين، شال مان سدائين پير هريءَ جو ڪتا ڪيرن ٻڌان ۽ ٻڏي آند
سان اوربان، جانيءَ سان جيعان ۽ ائين وشرام پايان. آندران اٽليل ٻاهر ٻڌان ۽ ٻاهر پون ٻڌل
اندر اوتيان. لائين چشمو ۽ قوهارو ٻئي ٻاڻ ۾ ملي پيا امرت اوتين ۽ اٽلائين ۽ مان پيرن مان
۽ ٽان. اندر اورڻ ۽ چت سرتيءَ بنا، ڪيرن ٻڌڻ اجابو آهي.

آند سڻهه، وڏ ڀاڳيو - سگل مندورڪ پوري
پار پور هم پوپ پايا - اُترِي سگل وسوري.
راڳ رامڪلي، مهلا
نيچا، آند صاحب
ٻڙي (۴۰)

هي ڪر نار ڪر پالو، مون کي اها مت ڏي ۽ اها سگهه ڏي، جو مان هريءَ جا ڪڻ
ٻڏي، وري پين کي ۽ ٻڌايان ۽ جهي، پين کي جهايان. جو مون کي ٻڌائي نهن ٿان ٻاڻ
قر بان ڪريان ۽ جو مون کان ٻڌي نهن ٿان ۽ سر صدي ڪريان. نه سر سانديان ۽ نه سر
جو صرفو ڪريان. رام نام ٿان ٻاڻ گهورِي گهميان. اها سر جي قرباني سچائي ٿيندي.

ڪوئي گاوي ڪو سڻي - ڪو آچر سناوي
جنم جنم کي مل اُترِي - من چندا ٻاوي
آوڻ جاڻا مٽيئي - هر کي ڪڻ گاوي.

جو نام جي مهما پڙهي ٿو، ويچاري ٿو ۽ عمل ۾ آڻي ٿو، اهر نِي سچو پندت ۽
ودوان آهي، عاقل ۽ عامل آهي، عالم ۽ عابد آهي، عالي انسان آهي، نه چم ۽ گل جي
احاط کان پر پنهنجي پراپتيءَ سان. انهيءَ هونام جو ليکو پڙهي ورتو نه پيا سڀ سندس
ليک ڇڪيو ٿي ويا. هن شبد ۾ سرتي لکائي، آندر اوري، سچ ٿڌو آهي ۽ سچ ۾ سمانجي،
مڪتيءَ جو مارڪ پاتو آهي. دلبر سان دلگهيءَ جو دام ڏئي، دم لکائي ٿو ۽ دم ۾ ملائي ٿو.

سو پڙهيا سو پندت پينا - گور شبدِي ڪري ويچار
آندر ڪوچي نَس لهي - پلئي موک ڏنار.
راڳ سورن، مهلا
چوٿان، وار (۲۱)،
سلوڪ مهلا نيچا

هي خداوند، مان شال ڪاغذ ۽ قلم ۽ مس ڦٽي ڪري، تنهنجو سڳورو نام، سرتيءَ
سان هردي ۾ لکان ۽ لکي لکي ٻاڻ کي رنگ ۾ رنگيان ۽ نوسان نيهن جو انظر لکيان.
هو ٿو مان من کي مس ڪري، ٻڏي ڪي ڪاغذ ڪري، پيار کي قلم بڻائي، چت سان وبهي
تنهنجا ويچار لکان ۽ تنهنجي امرت ٻاڻي لکان. ڏن ڏن آهي اهڙو قلم، ڪاغذ ۽ مس،
جنهن سان سرتي نام جي مهما لائين لکجي ٿي. اها ڪلڪ ڪلا جي قابليت نه آهي پر
قائوم ڪلا جي ڪماليت آهي. جا پلڪ ۾ پرين سان پرچو ڪرائي ڇڏي، لفظي ۾ لاءِ
لکائي ڇڏي. سالن جي سادان کان پوءِ ٿي، اهو لفظي جو لاءِ لکي سگهي ٿو.

قلم مساجدي ڪيا سدائيجي - هردي هي لک ليھ
سدا صاحب ڪي رنگ رهي - ڪجهو نه ٿوئس نيھ.
سري راڳ، مڪلا
چوٿان، وار (۵)،
سلوڪ مڪلا تيجا

هتي صاحب، ساڌڪ ڪي چئائين ٿا، ته هر نام جي ڇوڻ، مڇو، ڳاٺ، ٻڌڻ، ٻڌائڻ،
ٻڙهڻ يا لکڻ مان، ڪڇ ڪڙ ٿيل نه ٿڪرندو، جيستائ ڪ نام ۾ نشچو نه هوندو، نام جو سڪ
۽ شرڌا سان سمون نه ڪبو، من اوجل، نرمل ۽ پوتر نه هوندو، پنڇڻي وڪار ناس نه ٿيل
هوندا، نيم، يا واناٿون ۽ ويچار ڌارا شد نه هوندي ۽ ڏئي ۽ دهنڊ جو دڙو ختم ٿيل نه
هوندو. نام نام سان شروعات ڪري، آخري نام نام ۾ سماجي وچڙ آهي. باقي مک سان
”نام نام“ نه سڳو پيو چري، پر انهيءَ ٻوڪ ٻوليءَ مان يا انهن اکرن آوازن مان، نه سڳو
ساز وڃندو، نه سڳو سوز لڳندو ۽ نه منو سواد ايندو. سوز ڇاڳندو ٿڌهين، ڇڏهين هردي
رڻي رباب جي تارن تي، اهو سُر وڃندو. منو سواد ايندو ٿڌهين، ڇڏهين سساري
گھڙائين مان نڪري، اڪو اونڪار ۾ سماجي وچڙ. تنهن ڪري، اي بنڊا، رڳو وڃندو.
سمونين، شاسترن، پوائن ۽ پوئين ٻڌڻ يا ٻڙهڻ مان مڪئي پوڻ نه ٿيندي، پر پستڪن
جي ويچارن تي عمل ڪرڻ مان ايندي، نام نام جي اکرن ڪرڻ مان ايندي. انين
نام نام جو سمون من ۾ پاڻمرادو ٿيندو، نوسني ٿي، بنا ڪنهن رنڊڪ يا رڳني جي.
ڇهن چورڻ کان اول، چٽ چورڻو آهي. تنهن ڪري، صاحب فرمائين ٿا:

(۱) لکندا يا لکندا ڪاڪد مس ڪوئي - دوجي ڀاءُ سکر ٻائي نه ڪوئي راڳ مانجهه، مڪلا
ڪوڙ لکيءَ تي ڪوڙ ڪما وه - جل ڇاوه ڪوڙ چٽ لاوڻيا. تيجا، اشتهدي
(۶) ۲۲

(۲) نازڪ ناءُ خدائ ڪا - دل هڃي مڪر ليھ،
اُڙو دواجي ڏئي ڪي - چوئي عمل ڪريھ.
راڳ مانجهه، مڪلا پھلا
وار (۶)

اي بنڊا، هاڻي اهو صاف ظاهر ٿيو ته نام جو فائدو فقط انهيءَ ڪي ملندو، جنهن جي
هردي ۾ صدق ۽ سڪ، سچائي ۽ شرڌا آهي. اهڙو انسان غفلت جي ٽنڊ ۾ غلطان رهي نه
ٿو سگهي ۽ نه وري اُڏيا جي اُڏندھ هڙوراءِ پُون هڙندو هوندو. هو هميشه سچاڳ،
سچيت ۽ سرشت هوندو. انهيءَ لحاظ کان، صاحبن جاڳرتي تي نه وڌيڪ وزن ڏنو آهي.
هو اُڀدش ڏين ٿا ته اي بنڊا، تون آهين غفلت جي ٽنڊ ۾ اُٿو، جنهن ڪري تنهنجي
اُندر ۾ پنجن وڪارن وارا ٿيڻا ٿئي ويا آهن ۽ تنهنجي ڪلاڪاڻا، سڌ ٻڌ، سچ سمجهه
۽ هوش حواس، سڀ ٿئي پورو ڪيو اُٿا تون. ائين نه سٽي - سٽا سُر ستائين پيا. پر
اڻڄاڻو اوجاڳي مان ڇا ڄاڻن؟ سي نه سمجهي سگهيو پون. باقي جيڪي سڪ سُر ۾ ساڻا
آهن، سي پيا اُٿرڪن ۽ پونءِ جي پوڄي جي پڇا ڪن. سي سڪ ڪيئن سمهن؟ سر سهڻل،

جي جيئري سڃاڻ ۽ سڃيت نه ٿيڻ نه مرڻ وقت گير اچي جاڳائيندو؟ جي سمهڻو اٿئي
 لڊو ٿي. نه مٿي نه ڪافي موقعو ملندو. پريتر کان وڃڻي وار آهين. جي سڃوڪ جي سڪ
 اٿئي نه ڪر اوجاڳو، اونڌو رک اڪير سان ۽ فنا ٿي ۽ فراق ۾. نثار ٿي وڃ نام مٿان نه نذراني
 ٿي نه نوازش ٿئي. رات جو سهڻا گل، سندر قل، عطر، عنب ۽ ڪسٽوري پٽي وراهڻجي.
 آمرت ڌارا پٽي ٿي وسي. جن جا ليٽا ننڊ ۾ پُٺيل هوندا، سي ڪيئن جهولي جهليدا ۽
 بوساڊ پلي پائيندا؟ جاڳ، جاڳ! نه ته ڪيئن جو ڪاٺو ڪوچ ڪري ويندو.

رات جو چوٿون ٻهر، پريات جو ٻهر، پرائه ڪال، اٿئي آمرت ويلو. انهيءَ آس ويل
 اٿي، دنيا جي دامن کان دُور ٿي، پريتر جي پريتر ۾ ويهي، نام جو سمن ڪر نه سڃو
 ڏينهن سڻو ٿيئي. انهيءَ شائتيءَ ويلي، مالڪ جي مهر جو مينهن وڌي ٿو. صاحب چوڻ
 ٿا ته جي انهيءَ ويلي جاڳي، آمرت ڌارا جو اُشان ڪن ٿا ۽ پڳوان جو ڇن ڪن ٿا، آهيئي
 آهن — پُوش، اُڪر پُوش، اُڪر پُوش، اُنامي پُوش. آهيئي آمر ٿا ۾ وڌن ٿا.

اي بندا، تون به ڪيئن جنمن کان گهري اڙنگهه ۾ رهيو آهين. هن چمر ۾ نه هاڻي
 اُڪر ٻڌو. قيامت اچڻ ۾ هاڻي گهڙي دير آهي؟ سو پرين جي فڪر ۾، وڃڻي جي فراق
 ۾ نه ڪڇ اُٿس جا اُفسانا لک. حسرت جوڻ هنجون هار، سڪ سوز جا ساز وڄاء، الاهي
 عشق جا آواز اُٿار ۽ درد ٻي آلاپ ٻڌ. نه من دلبر جي ذر ٿاين پهن، نه من ٽهندجو
 سڏو سڻائجي، عرض اُڪهاڻجي، غم جا گُوند ڪم ٿين ۽ وصل جي ور ٽنهن لکي. جاڳو
 رڳو ليطن جو نه آهي. اهڙو جاڳو نه چٽاري شرابي، چور چڪار، پوکي ۽ روکي سڀ
 پيا ڪن. جي رنڪه ۾ رنگڙو اٿئي، نه اکين جي اوجاڳي سان، من کي به سڃاڻ. سڃيت ۽
 سڀشت رک. جي من سڃاڻ آهي نه اکين جي ننڊ به ڪانه ٺهرڻ ٻڌي، جي من سڃيت آهي
 نه سازشي سنسڪار، سڀني ۾ نه ڪونه ايندا. جي من سڀشت آهي نه سهڻو ساڄن، ننڊ
 مان نه اُٿاري، اچي جهولي پريندو. چو نه ٽهندجي ٽڙ ڪيس به ٽڙ ٿايندي. سڪ اُڳيان
 ساڄن خُود بيوس ٻاٺو ٿي ٿو پٽي. معشوقي مرڻو مٿائي، خود موٽج عڪتو بڻجي ٿو. اها
 به پرمالما جي پليمازي آهي، رُحاني راز جو رمل آهي. صاحبن فرمايو آهي.

(۱) ڪيا سڙڻا ڪيا جاڳڻا - ڪورمڪ ٿي پراڻ

راڳ ڪوڙني، محلا

چوٿان، وار (۱۲)

جنان ساس ڪراس نه وسري - سي پُوري پوک پرڏان.

سلوڪ، شيخ فريد

(۱۱۳)، سلوڪ محلا

[پهلا]

(۲) دائي صاحب سنديغا - ڪيا چليخ نس نال

لک جاگندي ٿا لهن - اڪنا ستيا ڏيڻ اُٿال.

(۱۰) سنگور جو شبد ۽ گورمت.

(۱) سچ هر نام سچ هي سرڻا - سچ گور شبد چئي لک ٿرڻا
 اکم ڪئي دنگي اهر نهر - ٿس ڪو نه چوئي جايا
 گور ان موڪ ڪٿه پائيئي - ان گور نام ڪٿه ٿه پائيئي
 گورمت ليئه نره، - وڏو ڏر - مڪم پئي سڪه پايا
 گورمت ڪورن ڪورون ڌاري - گورمت سانر ٻاهڻ ٿاري
 گورمت ليئه پرم پڏ پائيئي - نانڪ گور پرم چڪاڻا
 گورمت ليئه نره سچ ٿاري - انر چميه ردي ماري
 جر ڪي ٿاهي ڪانه هر چپ - اڪل ٿرڻن پايا
 گورمت پنڇ سڪي گور پائي - گورمت اڪن ٿار سمائي
 من مڪ نام جهه جڪه جيون - وڏو اٿر اٿڪه لڪايا
 گورمت بولھ هر جس سوچا - گورمت آڪي دنگه اوچا
 سرڻي نام سچي هر پائي - نانڪ هر رنگه رنگايا
 [راڳ مارو، مڪلا پھلا، سولهو (۲۰)]

(۲) سڀ رس دهي اندر پائي - وولي ڪٿه گور شبد بجهائي
 اندر ڪوچي شبد سالا هي - ٻاهر ڪاهي جاها هي ؟
 وڻ چاڪي ساد ڪسي نه آيا - گور ڪي شبد اُمرت پيايا
 اُمرت پي اُمر پڏ هوئي - گور ڪي شبد رس ٿاهي هي

۱. پرماتما. ۲. پوءِ، وري. ۳. پرميت کي آڱر تي کنيو. ۴. ساگر. ۵. پنڇ ڪڍ. ۶. شڏ، پٿر.
 ۸. ڳولها. ڪري. ۸. سواد. چشڪو. ۹. نهڇل. ٿاڻو. ۱۰. ٿن کي.

آپ ٻڌايو سر سڀ ڳڻ ڄاڻي - ڳور ڪي شبد هر نام وڌاڻي
 ان دن نام رکڻ دن وائي - مائا موه چڪاها هي
 شبد اڪڻ ڪي سالا هي - ميري پري ساڄي ويهروا هي
 آبي ڳڻ ڏانا شبد ملائي - شبد ڪا رس ٿاها هي
 سي جن ملي ڏر آپ ملائي - ساڄي ٻاڻي شبد سهائي
 نازڪ جن ڳڻ ڳاوي نم ساڄي - ڳڻ ڳاوه ڳڻي سماها هي .
 [راڳ مارو، مڪلا قميچا، سولهو (۱۳)]

سري راڳ، مڪلا
 تيجا، شبد (۴)

سري راڳ، مڪلا
 چوٿان، چنڊ (۲)

راڳ مانجهه، مڪلا
 تيجا، اشتهدي (۱)

(۴)

(۳۰)

راڳ مانجهه، مڪلا
 پهل، وار (۶)

راڳ گروڙي، مڪلا
 بدجوان، شبد (۵)

(۳) جن شبد ڳور و سڻ مٽيا - ڳڻ من ڏاها هر سر

ان دن ڀڳتي وٺيا - من ڳڻ ڳڻ مل هر

(۴) ٻليا ڳور ڳڻ انڌيرا ٻسيا - هر رڻ ڀدارت لاڏا

هڻي روڪ ڳڻا ڏک لانا - آپ آبي ڳور مڪلا ڏاڏا

(۵) امرت ٻاڻي ڳور ڪي مٽي - ڳور مڪلا وري ڪي چڪ ڏيئي

اٿر پير ڳڻا مها رس پيري - در سڄي شبد وڌاڻي

(۶) ڳور ڪا شبد ڳور و لا ٻڌي - آپ ماري ڳڻ ٻڌو سڄي

ڳر اوھ مري نم مرڻا هر وڃي - سڄي سڄي سماو ٿيا

(۷) اڪڻ ڪي شبد سهاوي - ڳور مٽي من سڄي ٻاوي

سڄي سڄي رڳه ڳڻ وائي - اھ من سڄي رنگا ٿيا

(۸) ڳڻ ٻڌي ڳڻ ڳڻ ٻڌي - ڳور مٽي وڌاڻي

ڳور مٽي نام ڳڻ ڪٽيا - ڳڻي پري پندارا

(۹) ڳور ڪا ڳڻ سدا اٻاسي - ڳور ڪي ڳڻ ڳڻ ڳڻ ڳڻ

ڳور ڪا ڳڻ ڳڻ سڳ - ڳور ڪي ڳڻ ڳڻ ڳڻ ڳڻ

۱. چي ٿو. ۲. پرمالما. ۳. مڇو آهي، قبول ڪيو آهي. ۴. پري، جليو. ۵. اھڪار.

۶. نورم، ڏوڙ، ختم ڪيو. ۷. ڳور و ڏاڏان، ۸. ٿيئي لوڪ. ۹. سمجهي. ۱۰. وڃار.

۱۱. نهڃل، ڦاٽر.

واڳ۔ آسا، مھلا
پھلا، شبد (۳۸)

واڳ۔ آسا، مھلا
نيجان، شبد (۵)

(۱۱)

واڳ۔ آسا، مھلا پھلا،
اشتھدي (۲)

واڳ۔ آسا، مھلا
چوٿان، چنب (۳)

واڳ۔ بھاڳوا، مھلا
چوٿان، چنب (۱)

واڳ۔ وڏھنس، مھلا
نيجان، اشتھدي (۲)

واڳ۔ وڏھنس، مھلا
چوٿان، وار (۲۱)،
سلوڪ مھلا نيجان

واڳ۔ سورن، مھلا
پھلا، شبد (۶)

(۱۲)

(۱۰) ڳور ڪي ساڪي اُمرت پاڻي - پڙوت هي پرواڻ پيا
دور دوسن ڪا پڙيتر هروڙي - مڪم پڪندي ڪري ڪيا؟

(۱۱) ڳور ڪي پاڻي نام وڃائي - نانڪ مھل شبد گھر پاڻي
گورميت سڄي سر هر چل نالو - گورميت مٿل سڀ گورميت ڪوايا.

(۱۲) جن ڪو پوئي پن نمان گورو ملائي - سچ پاڻي گور شبد سٿائي
جهان شبد وسيع تھان دڪ جاني - ڪيان رتن ساچي سهج سمائي.

(۱۳) جڪ مرھ پاڏا بهتي آسا - گورميتي لڪ پتي اداسا
اُتر نام ڪمل پرکاسا - تن ڪڙ ناهي جنر ڪي تاسا.

(۱۴) مَن تن سٿل سينگار سڀ هوٿا - گورميت وار پرکاسا
نانڪ آپ انگري ڪيئا - هر دانن داسن داسا.

(۱۵) گورميت من تھرائي ميري چندڙي -

اُنڪ نہ ڪاھو ڏولي وار

من چندڙا قل پايا - هر پوپ ڪڙ نانڪ پاڻي پولي وار.

(۱۶) شبد چمن من نرمل هروڙي - نان هر ڪي ڪڙ گاوڙي
گورميتي آبي آب پچائي - نان نچ ڪور واپا پوري.

(۱۷) بنگور نرسڪو ويڪدا - جيتا جگنٿ سسار
ڏئي مڪم نہ هر وئي - چور شبد نہ ڪري ويچار.

(۱۸) گھت گھت اُتر برھم لکايا - گھت گھت جوم سبائي
بجر ڪھان مڪتي گورميتي - نريعي پاڙي لائي.

(۱۹) ڳور ساڪي اُتر جاني - نان چنول مس تياڳي

ڳور ساڪي ڪا اھيٿارا - نان مٿيا سڪل اُندارا.

۱. سکيا، اُبدش، ۲. ڪانڪي، پياسي، ۳. سمون ڪجي نو، ۴. سب سنگت، ۵. وهجي
نو، ۶. وڪار، ترشناون، ۷. پاڙو، گندي، ۸. پرماتما، ۹. گھڙي، ۱۰. ڊپ، ۱۱. ڪروبا،
مهر، ۱۲. ابڪار ڪير آهي، ۱۳. پتڪي، ۱۴. ڪرھڻ ڪجي، ۱۵. ڏسي نو،
۱۶. جيستاء، ۱۷. پتر جهڙو، اُڪيانو، انڌا، ۱۸. مغز، ڀڙي، ۱۹. زبان لڳايو، ۲۰. روشنائي، سوجھرو.

- (۲۰) لاءِ جڳه جُڙجا ٿي آيا - گور ڪي شبد سڀاء
شبد وٺي سي سڀيل پئي - نانڪ سچ ڪماه.
- (۲۱) ساها ڪٺو، نه ڪرهه بهچار - ساهي اڙهر اڳڪار
جس گور ملي سونِي ٻڌ جاليج - گور من هرو ته ڪم پچاڻي.
- (۲۲) ٻڌن ٿوڙ ڇون ڪمل درڙائي - اڪ شبد ٿو لائي
اُنڊ ڪوٺ ٻکيا ٿي ڪاڍيو - ساچ شبد ٻڌ آئي.
- (۲۳) گور ڪا شبد رٿن هيءَ - هيري جس جڙام
شبد رتن جس مَن لاڳا - اهر هڙبا سماء
شبد سڀي مَن مليا - سڄي لاپا پاءَ.
- (۲۴) هوم جها نهِي جالجا - گور مٿي ساچ پچاڻ
نام بنا لاهي در ڊوهي - جولا آڙو جانا.
- (۲۵) قدوس دهر وهي من مانها - گور شبدِي سڀ اهر پچالجا
نانڪ آهر رام سڀاڻا - گورو سنگور اٽڪ لڪاڻا.
- (۲۶) ڪس شهوي ليج ڪس سالاھي - سنگور شيرجي شبد سالاھي
سڄي شبد سدا مَس اڙهر - اُتر ڪمل پرگاسي هي.
- (۲۷) جڳ ٽپ سجهر هور ڪوئي ٺاهي - جب لڪه گور ڪاشد نه ڪماھي
گور ڪي شبد مليا سچ پنايا - سڄي سچ سمائدا.
- (۲۸) جيون ڪس گور شبد ڪماڻي - هو سڌ سڌهي وهي سمائي
گور ڪرپا ٿي مليع وڌائي - هومجي روڪ نه ٺاھا هي.
- (۲۹) ڪاٻا ڪيچن شبد ويچارا - ليج هر وسع جسدا اُنس نه پارا وارا
اُن دن هر شهو هَس سڄي باڻي - هر جيءَ شبد ملاندا.

۱. ترشنا جي باھ. ۲. چلندو. ۳. نظر پر. ۴. پوماتا. ۵. ڪوھ. ۶. ھيرو، جواھر. ۷. پريس،
پريس. ۸. جب. ۹. داخلا. ۱۰. جمڻ مرڻ. ۱۱. سمايو پيو آھي. ۱۲. چيڙي مڪتي حاصل
ڪر. ۱۳. ٿا. ۱۴. سون.

(۳۰) اُکيان ترشنا اس تَنه جلائي -

نَسدي بُرجهي جو گور شبد کماڻي

لَن من سیتل کروڌ نواڙي - هڙميءَ وار سمايا .

واڳ ملار، مـخلا

ليجا، شبد (۷)

(۳۱) جـهه جهه دپکان نه ايڪو سروي - رهر گور مـت بُڌ پائي

هَن نـ پـران ڌوي اس آگي - نانڪ آپ گوانبي .

واڳ ملار، مـخلا

پهلا، وار (۲۵)

(۳۲) گور کا شبد ونن هي - کر چالڻ آپ دڪايا

آپڻا آپ پڇاڻيا - گور مـتي سچ سمايا .

واڳ کانڙا، مـخلا

چوٿان، اشهددي (۵)

(۳۳) سُهتر سمنار سب باڙي - سب باڙي کيل ڪلاونگور

لاها نام گور مت لڳي چالھ - هر درگھ پندا چاڙنگور .

واڳ پر پائي، مـخلا

پهلا، اشهددي (۴)

(۳۴) پاڻ پگت گورمتي پائي - هڙميءَ وچھ شبد جلائي

ڏاؤت راگي ٿاڪ رهائي - سچا نام من وسائي .

سلوڪ، مـخلا ليجا،

(۲۳)

(۳۵) اُتر آءِ وسيءَ - گور شبد ويڙاري ڪوءِ

نانڪ شبد مريءَ من مانيتي - ساڄي ساڄي سراءِ .

(۳۴)

(۳۶) گورمتي کيان ونن من وسيءَ - مپ دڪيا پورج سڀاءِ

نالڪ سنگور پوهتي وڌاگي چڙهي - ني پوڄل پار لنگهءِ .

۱. کن بدن . ۲. پر مائما . ۳. ٻڌي، سمجھ . ۴. اھڻڪار . ۵. پاڻ . ۶. سھڻي وانگر . ۷. کيل، نالڪ .
۸. لاپ . ۹. فاندو . ۱۰. مان شان سان . ۱۱. پر پر . ۱۲. پگتي . ۱۳. چنڊول، پتڪندڙ . ۱۴. اُسر،
ايڪاگر . ۱۵. هردي پر . ۱۶. اهڙي ستمرش جي . ۱۷. جھاز .

(۱۱) آنهد شبد، يا دني.

(۱) پرپر بدارف چن كهت و سيا - سهجي رهي سماني
 شبد رتي سي رنگ چاولي - راني سهج سيائي
 وسنا شبد و بچار رس ماني - لال پئي رنگ لائي
 رام نام نهكيزل جاڻيا - من ترپتيا سانب آني
 پندف پڙه پڙه مون پي سڀ ٿاڪي -

پرپر پيڪ ٿاڪي پيڪڙاري

گور پوساد نرنجن پايا - ساچي شبد و بچاري
 آواڻوڻ لوار سچ راني - باچ شبد من پايا
 ستگرر شيو سدا سڪ پائيئي - چن وچه آپ گروا
 ساچي شبد سهج دن اچي - من ساچي بنو لائي
 اگم اگور نام نرنجن - گورمڪ من و سائي
 اڪس مه سڀ چگنر ورنج - ورا اڪ پچائي
 شبد مري ٿان سڀ ڪچ سوجهي - ان دن اڪو چاڻي
 جسرو ندر ڪري سوني چن بوجهي -

هور ڪهڙا ڪتن نه چاڻي

ٿاڪ نام رتي سي پيراڳي - اڪ شبد لدو لائي

[راڳ سارنگ، محلا ٽينجا، اشپدي (۲)]

(۲) گيان ڪند مه - گيان پرچند^{۱۳}

اتقي^{۱۵} ناد بڻود - ڪوڏ^{۱۴} آنند.

سري چپ صاحب،
 محلا ٻهلا، پوڙي (۳۶)

۱. هردو، آندرو. ۲. سچاويڪ. ۳. ڳوڙهو، سهڻو. ۴. پوتر، شڌ. ۵. مون ڌاري. ۶. پرماتا.
۷. چمڻ مرڻ. ۸. آهڻڪار. ۹. گيان. ۱۰. ڪرپا. ۱۱. سمجهي ٿو، سچائي ٿو. ۱۲. سچا ويراڳي.
۱۳. پرڪاش ٿئي ٿو. ۱۴. آنهد شبد يا دني. ۱۵. ٻڌڻ پر اچي ٿي. ۱۶. خورشيد، جشن.

- (۳) شبد مريء سو مر رهبي - ٿر مريء نه دوجي وار
 سري واڳو، مهلا
 بهلا، اشتهدي (۷) ۸
- (۴) ستگور ملئي اٿئي پئي - نونڌ خرچي ڪاء
 سري واڳو، مهلا
 چوٿان، وار (۲۱)،
 ملوڪ مهلا ليجا
- (۵) اُند واجي سهج سَهيا - شبد اُند ڪري سد ڪيلا
 واڳو مانجهه، مهلا
 پنڊوان، شبد (۳)
- (۶) هر اُندر وارا پوک هي ميري ڪولندا -
 واڳو ڪوڙي مهلا
 چوٿان، شبد (۳۰)
- هر آپ وڃائي ته واجي جيءُ
 هر اُندر نام لڌان هي ميري ڪولندا -
 ڪور شبدي هر پرپ ڪاجي جيءُ.
- (۷) ڪور ڪي اچن مٽيا ميرا پرم -
 واڳو ڪوڙي، مهلا
 پنڊوان، اشتهدي (۸)
- ڪور ڪي اچن پيڪيو سڀ پره
 ڪور ڪي اچن ڪينر وڃ جوڙ - ڪور ڪي سنگ ٿر يا سڀ لوڙ.
- (۸) سن سماءُ - اُند ته ناد
 ڪهن نه ڄاڻي - اُچر سماءُ
 واڳو ڪوڙي، مهلا
 پنڊوان، سڪمي
 صاحب، اشتهدي (۱) ۲۳
- (۹) ته اُنيڪ وڃي سد اُند هي - سڄي زهيا سَمائي
 واڳو آسا، مهلا
 نيجا، چنب (۴) ۲
- اڻ ڪهي نالڪ ستگور مليئي -
 ڌاوت ٿميا ٿر ڪور وِسيا آئي.

۱. اهڪار نورف ڪري ٿو. ۲. من اُندر ٿين طرف ٿئي ٿو. ۳. هميشه. ۴. سڪي، پوسن.
 ۵. خوشيُون. ۶. گيان. ۷. سَمائي. ۸. پٽڪ. ۹. ماس. ۱۰. وڃي ٿو، ڳائي ٿو. ۱۱. ڏنڊ.
 ۱۲. پرمالها. ۱۳. شائتي. ۱۴. سَمائي. ۱۵. وڙهيو، نماشو. ۱۶. وڃا. ۱۷. چنبڇل.
 ۱۸. اُست ٿئي ٿو.

- (۱۰) ئۇنىڭ بائىي ۋەجىيى ۋاڭلىيى - ۋاجىيى ئۇنىڭ ئۇرى
كە ئانكە مەي ۋر گەر پاي - مەي ۋر لائىيى چىيى سىل ۋسۇرىي.
- (۱۱) كەل بىرگاس^۳ سدا رىنگە ۋاتا - ئۇنىڭ شىد ۋاجا
ئى مەن نرەل نرەل بائىيى - سىيى سىچ سىمايا.
- (۱۲) گور دىكلايى مۇرىيى - چىت مەركە ئۇتەيى چورىي
مۇندىلەيى دوراچىيى - باجىلەيى ئۇنىڭ باجىيى.
- (۱۳) ئان دىن مەل پىيا مەن مانىيا - گەر مەندىر سۇھالىيى
پىنچ شىد دىن ئۇنىڭ ۋاجىيى - ھەر گەر ساجىن ئالىيى.
- (۱۴) ئۇنىڭ شىد ۋاجاىيى ھەر جىيى گەر ئالىيى - ھەر گەر گاۋھ ئارىيى^۱
ئان دىن پىگە كەرە گور آكەيى - سا دىن كەنە پىياريى.
- (۱۵) ھەر مەن ئاچىيى سىگۇر آكەيى - ئۇنىڭ شىد دىن ئۇر ۋچىيى^{۱۲}
ھەر ۋر ئاستە كرىيى دىن رالىيى - رەكە رەكە چىر ھەر ئال پۇر ئىيى.
- (۱۶) كىرەل نرەلەك ھىرا - ئۇنىڭ گىلەيى گەيى^{۱۳}
ئۇنىڭ بائىيى پۇرۇچىيى - سىنەن ھەت رايىيى گۇرۇچىيى
سەن سەن غىلا تەھ ئاسەن - كىرەل بۇرەم پۇر ۋاھ ئاسەن^{۱۴}
پىگە سىگە پۇرپ گۇرۇش كەتە -
- تەھ ھەرگە نە سۇگە نە جىر نە مەتە.
- (۱۷) گەر سىياكەيى شىد ۋاجىيى - كەللا چىت گەر ئازىنا
پىنچ دۇمەت تەتە ۋس كەيتىيى - كەل گىتەك مەريىا.
- (۱۸) چەر سەرن ھەرە مەكەت دىتار - جاھە پىكەت نەيى سىنار^{۱۱}
ئۇيىگە كەيى گەر پىچاۋھ ئۇر - ئۇنىڭ پىچە سىدا پىرەنۇر.
- ۋاڭ ۋەھىس، مەلا
پىچوان، چىت (۴)
ۋاڭ سەرت، مەلا
پىچا، شىد (۷)
ۋاڭ سەرت، كىيىر
سەب، شىد (۱۰)
ۋاڭ سۇھىيى، مەلا
پەلە، چىت (۱)
ۋاڭ سۇھىيى، مەلا
پىچا، چىت (۱)
ۋاڭ پلاۋل، مەلا
چىرئان، شىد (۵)
ۋاڭ رامكەيى، مەلا
پىچوان، شىد (۳۵)
ۋاڭ رامكەيى، مەلا
پىچا، ئۇنىڭ سەب (۵)
ۋاڭ رامكەيى، كىيىر
سەب، شىد (۹)

۱. پىتار. ۲. دىكە دىر. ۳. ھەردى رۇپىيى كەل. ۴. ئۇرپى پىر. ۵. سىيىي رەھ. ۶. ۋىكار.
۷. پىد كىر. ۸. سىچۇر، مەلاپ. ۹. مەن مۇھىمىدۇل لىكەيى ئىر. ۱۰. پىر مەتە. ۱۱. چىكەسەسۇ
لەستىرى. ۱۲. ئۇرۇن. ۱۳. مەھما. ۱۴. ساگر. ۱۵. مەكەت. ۱۶. چاچىيى. ۱۷. ئىلە
پولە، گۇشگۇر. ۱۸. سە. ۱۹. دىكە. ۲۰. خۇش ئىسىپ. ۲۱. شىكتىيى. ۲۲. كەندۇ يا دىپ.

- (۱۹) ■ بۇستانىچ كيا نيشاڭي - تھ. باجي شبد اناسحد باڭي
تھ. چىد ن سۇرۇچ بۇڭ ن باڭي - ساڭي چاكي گۇرمك. چاڭي .
- (۲۰) بۇڭ رسال وچاڭي سۇڭي - چاكي تۇڭ سۇچي ھۇڭي
نانك بۇچھ. لھ. بۇ گورمك - ھر رام نام لىو لايا .
- (۲۱) ساچا شبد چىنان من پايا - بۇرۇب لىكيا نىي كىمايا
سۇر شىوھ. سۇچ نىوھ - سۇچ رىي وچاڭي ھى .
- (۲۲) وچي بۇڭ ئى آپ وچاڭي - شۇ شىكتي نىھ مھ پانىي
گور بۇر-ادىي الئى ھۇڭي - گيان رتن شبد ناھا ھى .
- (۲۳) باچھ. باجي گۇن آكارا - آپ وچاڭي وچاڭي ھارا
گھت گھت بۇڭ وھى لىك ونگي - مېل بۇڭي سې وچاڭدا .
- (۲۴) تۇت بۇچي سىتيل آڭھائي - سُن آند پىر يىي بىماد
آند پىما نانك من ساچا - پۇرۇن پۇرۇي لىاد .
- (۲۵) بۇرۇي گور ئى مھل پايا - بىت پۇگت لۇڭي
نانك آند گۇڭي در وچىي-ملىا ھر سۇڭي .
- (۲۶) چىما آندور چىم شبد ھىي - چىم شھ. مېلاوا ھۇ
بىن شبدىي جىگ آڭيۇر ھىي-شبدىي پۇگت ھۇ .
- (۲۷) گھر مھ. گھر دكا دىم - سوستگور پۇگت سۇچا
پىچ شبد دىكار دُن - تھ. باچي شبد نيشاڭ .
- (۲۸) پىچي شبد وچي مھ. گورمك - وڭياكي آند وچيا
آند مۇل رام سې دىكيا - گور شبدىي گورلند كچيا
- واچ. رامكاي، يگت
بىچي، شبد (۱)
- واچ. مارۇ، مھلا
سولھ (۱۱) ۱۸
- واچ. مارۇ، مھلا
نچا، سولھ (۱۰) ۷
- (۲) ۱۳
- (۴) ۱۸
- واچ. سارنگ، مھلا
پىچوران، شبد (۶۹)
- واچ. سارنگ، مھلا
چولان، وار (۲۸)
- (۳۳)
[سولگ مھلا نچا]
- واچ. ملار، مھلا
پھلا، وار (۲۷)
- واچ. كانزا، مھلا
چولان، وار (۷)

۱. پرمالما . ۲. آستان . ۳. سىيا . ۴. پىدېش . ۵. نىيىي لوك . ۶. چىم وچىس .
۷. ساس، پ-راڭ . ۸. تۇپت لىڭ . ۹. آشچورج، تىچب . ۱۰. عزىب، مان . ۱۱. آندور .
۱۲. اۇندھ. آندۇكار . ۱۳. روشنائى، سوجھرو . ۱۴. پۇگت ئىي . ۱۵. سار .

شبد ۽ آنحد ڏني.

”آنحد ڏني“ جو لفظ هيٺائين ڪئين دفع ۽ ڪيترن سلسلن ۾، جن بستمڪ ۾ استعمال ٿيل آهي. حالانڪ انهيءَ اکر جي سرسري سمجهاڻي ڪٿي ڪٿي اڳتي اچي چڪي آهي، پر هن وشي تي وڌيڪ ورتن ڪرڻ، هتي ئي واجب آهي. ”آنحد ڏني“ معنيٰ آهي آموڪ. آواز، روحاني راج، سربلو سڙيا مڌر ڏني، جا هر انسان جي اندر ۾، هر دم ۽ هر هميشه ٻئي پالمراد وڃي، جيستاءُ هن ۾ پريان موجود آهن. هن روحاني راج تي، گرو ڪرنت صاحب اندر، صاحب انيڪ نالا ٿا پيا آهن، جهڙوڪ: سار شبد، آنحد شبد، سرف شبد، شبد ڏن، آنحد ڏن، سڄي، پاڻي، ڏر جي پاڻي، نام، رام نام، نام ڏن، سچ، آد سچ، اڪٽ ڪٽا، اڄا جاپ، هري ڪيرون، اڪند ڪيرون، جهنگار، نرمل نادر، ڪنگوي، سنگي، گهند، سنڪ، واجر، پيڻ، ٿور، ٿاڙي، وغيره، وغيره. هندو شاسترون ۾ به انهيءَ آموڪ آواز تي ڪئين نالا استعمال آهن. جهڙوڪ: ديه ڏني، آڪاش واڻي، واک، ٿرني، سرهنگ، ادگيم. وري مسلمان الله لوڪن ۽ صوفي فقيرن به انهيءَ ڏني تي، پنهنجي ٻوليءَ مان، جدا جدا نالا عطا ڪيا آهن، جهڙوڪ: اسم اعظم، اڪو آلف، اناهور، ڪلمو، ڪلام الاهي، بانگ آبهاني، لدائي سلطاني، بانگ سلطاني، اندائي سلطاني، سلطان الڌڪار، حوض ڪوٽر، وجد، وحدانيت، وغيره، وغيره. نالو جهڙو به نطري وڃي پر رهاڻي آهي هر رس، مها رس يا امرت ڌارا، جڏهن صاحب ور ور ڏني ۽ ڏڪر ڪن ۽ جنهنڪي پراپت ڪرڻو آهي، نه چيرون سڦلي ٿئي ۽ آتما کي آزادي ملي.

برابر اکر نه الاهي ٿيا پر انهن ۾ جو اڙجي يا اڻڪجي، جي مطلب ۽ معنيٰ ۾ ڪو به فرق ڪونه آهي؟ مطلب نه سرف ۽ ساڌنائن ڌارائين، ساڌڪ کي انهيءَ ڏنيءَ ۾ سڙي لڳائي آهي، ورن آموڪ يعني واه واهيءَ کي آموڪ ڏنيءَ سان ملائڻو آهي. ۰ تان جو واه واهي مان ۾ اچي وڃي ۽ من آنحد ڏنيءَ ۾ لڳاتار لڳو بيٺو هجي. راهر آهي روحاني راه، جو آخرين ڏاڪو. پڙهين پهچ يا منزل مقصود، جتي جيو آتما جي پرم آتما سان گڏجاڻي ٿي ٿئي ۽ چيرون مڪتيءَ جي استيتي پراپت ٿي ٿئي. انهيءَ استيتيءَ تي به سالڪن بيشمار نالا وٺيا آهن ۽ اڃا به رهن ٿيا، ڇو ته ايڏو اظهار ٿيل به اڏورو ۽ اڻپورو پيو لڳي. ائيني آزمودو غير محسوس نه آهي پر غير مشخص نه ضرور آهي. بي اُنت عر بيان ڪيترو ڪري ڪيترو ڪيو؟ جيترو ڪر اوترو ٿورو. چئي چئي، وري چئي نه بي اُنت، بي اُنت! مالڪ پاڻ بي اُنت، نه سندس ميلاپ جو مشاهدو به بي اُنت آهي.

پلا ڏس نه رواجي اکرن کي جڏهين نظر جي صورت عطا ٿئي ٿي، نظم کي جڏهين

سر جي رڻپ ۽ آندڙ وڃي ٿو، سر کي جڏهين مڌو ۽ مڌو آواز ملي ٿو ۽ مڻي آواز کسي جڏهين سڙن جو سمورون ساٿ ملي ٿو، تڏهين ٻڌندڙ جي من کي ڪيڏي نه مڙج ۽ مستي چڙهي ٿي، هٿين تي ڪيڏو نه ٺار پئي ٿو، دل کي ڪيڏي نه راحت اچي ٿي، چم بنديءَ ۾ ڪيڏي نه اُڏر ڪري ٿو. پوءِ ٻڌندڙ کي اکر سمجهه ۾ اچن چاهي نه اکرن جي ٻوليءَ جي کيس واقفيت هجي چاهي نه پر اثر اچي ٿو اکرن جي آلاپ مان، سر جي سوز مان ۽ آندڙ جي آتش مان. اهڙي سُر بندي جي سر مٿان ۽ سڙ جي سوز مٿان ٿي، بوجھل، راجا راءِ ڏياچ جو سِر مٿان ڪرايو هو. پر ڪه وارا ئي قدر شناسي ڪندا.

جي رواجي راءِ اڳيان نه سر جي سٺ اچي سگهي ٿي، نه اُندڙ ڏٺيءَ اڳيان ڪهڙيون به ڪنن ساڌا ٿيون يا ڪهڙيون به ٻولي تي پوکشا ٿيون هجن. نه به اهي سڀ ساڌڪ جي سائينءَ سامهون، هڪ ٽچ پيٽا آهي، پگل دل جي سُر ڏانچلي آهي. آخر نه اُندڙ ڏٺيءَ ۾ راءِ ۽ طرز، سُر ۽ آلاپ سڀ رڳو ٺاهن، شاهي شمع جا شولا آهن، حقيقي عشق جا آلا آهن. چيتا جُون چڻڪون آهن. پوءِ انهيءَ حاصلت لاءِ چوڻ ڏُون پسيو هڪ ڪهڙي؟

پر مانا پاڻ نه پيو ٿو اها آندڙ ۾ راس وڇائي ۽ اکرن بنا آلاپ اٿاري. پوءِ اهو ٻڌي، ساڌڪ جي صورت چوڻ ڇهڪي، سر ٻوڙ چوڻ ٻهڪي، من چوڻ ٻهڪي ۽ اُنگ ۽ اُنگ ۾ اچي، چم چوڻ اُٺل پٺل ۾ اچي، هر دو چوڻ خوشيءَ جي لهرون ٿي ٺوڻي ۽ آتما چوڻ آندڙ ۾ ڪهڙي؟ جي اهڙي خدائي خمار جي خديگي ٻهڪي، نه پوءِ خادم وڌيڪ ڇا پئي ڪيئن ڪڇي؟ لوڪ چئي نه لکيت اٿس، چريائي اٿس يا بيماري اٿس، پر خادم، عوام کان عاهدو، نيات کان نيارو، پر پوءِ جو نيارو، سو پيو دنيا کان دُور رهي، مايا کان منهن موڙي. اُٺيئي مرڪي مشڪي نه اُٺيئي رڻي رڙي. پر هو هر دم شيد جي سُر ۾ سمايل آهي، اُندڙ ڏٺيءَ جي آواز ۾ اٽڪيل آهي، جبلت ۾ جڪڙيل آهي، جمعي ۾ جميل آهي، جانب ۾ جڙيل آهي ۽ جاوڙ ۾ جڙيل آهي. اهو اُندڙ ڏٺيءَ جو اسرار آهي، ايشور جو اظهار آهي، انسان جو اڄال آهي ۽ واه واه جو وسند آهي. ڪي ورا انهيءَ وات تي وڃن، وڃي بهجن، بهجي پسن، پسي پڙن، پڙ ٿي ڇپ ۾ اچن. صاحبن فرمايو آهي:

(۱) هر آنتر راجا پوڻا هيءَ ميري گروندا -

هر آپ وڄائي تڏه وڄي جيءَ. راءِ گرڙي، مهلا

چوٿان، شبد (۳۰)

هر آنتر نام ٺڌان هيءَ ميري گروندا -

گرر شبدي هر پرپ گاجي جيءَ.

(۲) گهٽ گهٽ اُتار برهم لڳا - گهٽ گهٽ جوت سڀائي
اُچر ڪهاٽ مڪتي ڪورم تي - پريم ٿاڙي لائي .
راڳ سرود ، محلا
بهلا ، شبد (۶۰)

اُتند ڏئي ڪو اکر ڪونه آهي ، ڪو نيت ڪونه آهي . ڪو ساز ڪونه آهي . ڪا
هوا ڪانه آهي . ايڪالت جو آواز آهي ، سالت جو سڏڙو آهي . اُٺلڪيل اکر آهي ، اُٺ
ٻوليل ٻولي آهي . اُٺگهڙيل قانون آهي ، اُٺڇڄيل ساز آهي ، اُٺڙيل سر آهي ، اُٺلڪيل
آلاپ آهي . مڌو ميناج کان مٿي آهي . بي انت مان لڪري ٿو ، بي انت ۾ سڀاڻجي ٿو . جتان
اُتند ڏئي اچي ٿي ، تنهن کي صاحب ٿل يا ٿيسرا ٿل چون ٿا . ڪي لفظ سوڀڏا ، شو نيتو
يا ديو ، ڇڪشو به چون ٿا . مطلب نه انسان جي آندو ، سڀ موجود آهي ۽ اُتان ئي ملڻو آهي .
ٻار برهم جو عڪس پوکو ٿي ۽ ٻار ڪو ٿي ۽ جو عڪس انسان ۾ آهي . سو آندو
ٿي آهن ، سڀ ڪند ، برهمند ، رُوحاني منڊل ، سورج منڊل ، چنڊرما منڊل ، تارا منڊل ،
اُتند ڏئي ، برهم ديس ۽ ٻار برهم ديس . جو ست لوڪ ۾ آهي ، لهنچر روپ پوکو ٿي ۽
۾ ۽ اُهو ٿي جو آهي . سڀ رڌيُون ، سڌيُون ، نڌيُون ، طاعتُون ۽ شڪتيُون آندو
۾ آهن . پر اهي اسرار اندرين رستي ڪونه ٿي سگهيا ، ٻاهرين ڪوڙين اکين ڏسارن
ڪونه ٿي سگهيا . جڏهين اُڳيان جو ٻڌو هئندو ، تڏهين رُوحاني روشني ظاهر ٿيندي .
۽ آندو اڳ ڳلندي . اهو اسرار سنگور ڏيکاري سگهندو . جنهن جنهن اهو اُتند ڏئي ۽
جو اسرار ڏنو آهي سو چاهي ٿو ته ان چشمي کي ڇهتي ٻان ۽ مَور نه مَولان ۽ مڪتي ۽
پر وٽڪس کي به هوندن هٿان . اهو به لڳاو آهي ! ڪورو نانڪ ديو جن فرمائين ٿا :

ڪورو کي ساکي اُمرت ٻاڻي - پيوت هئ ٻرواڻ ٻيا
در درن ڪا پريتر هووي - مڪس بڻڪيلي ڪري ڪيا ؟
راڳ آسا ، محلا
بهلا ، شبد (۳۸)

هاڻي سوال ٿو اٿي ته جي . اُتند ڏئي پنهجي آندو ۾ هر دم پئي ٿي وڃي . ته ٻڌڻ
۾ ڇو نه ٿي اچي ؟ ٻڌڻ ۾ ايندي ڪٿان جڏهين ساڳئي اندر ۾ ٻيا نه ڪرڙ گهمسان ، غلغل ۽
ڌنڪر لڳا بيٺا آهن ؟ جي گهر ۾ ٻار ، ڏياري ۽ جا ڦٽاڪا ٻيا ٻارين ۽ ٻر ٻيا ساڙين ، يا شادي ۽
جا ڏهل دما ٻيا وُرم سان وڃن ، ته ڇا هڪ پئي جو آواز ٻڌڻ ۾ ايندو آهي ؟ سو جي
وڃار ڌارا ۾ اُٺڪ وڻن ۽ وڃنائن جو رخنو هوندو ، حوص حواس جو هراس هوندو ، حسد
۽ حسرت جو هل هنگامو هوندو ۽ هن جي رُچي اُٺي ٿي ڪٿي بيٺي هوندي ، ته ٻيو رُوح
جي رباب جي رسيائي پر ڏيهي ڌن ، ٻڌڻ ۾ اُوس ڪانه ايندي . (الهي ۽ ٻڌڻ لاءِ ٻيو
ضروري شرط آهن : پهريون ماحول ۾ شائتي ۽ ٻيو ڏاڻي ۽ ڌيان ۽ ٻيو سنگور جي شبد

جي سهارِي سان، ٻاڻو دادو اُهيءَ سار سان سُري لڳي ويندي. انهن شرطن جي پوئاريءَ بنا، سُري ملائڻ مشڪل آهي. ڪير صاحب نه ساڳي ڏني آهي:

گور ڊڪلائي موري - جيت مرگ پڙف هي چوري
مُلاڻ ليمي درواجي - ٻاجهي اُهو ٻڌ اچي.

ساز ۽ وڃائيندڙ ميلاپ ڪن نه سُر نڪري، راڳ ۽ راڳيندڙ ميلاپ ڪن نه آلاپ اُٿي، ڪاٺ ڪاٺ سان گسجي نه ٻاهه پوي، لوهه لي مٽر ڪو لڳي نه چڙگ چمڪي ۽ مٺي ۽ مٺي ٿاڻون ملن نه ٻڃلي هلي. سڀ پڙند جهڙي نه موتي ملي، ڌرتي بچ جهلي نه. پوک ٿئي يا موائف مذڪر ملن نه ونش وڌي. مطلب نه ميلاپ يا ملازمت مان، هڪ لنگون نتيجو اڌ نروار ٿئي. پيدائشي نتيجي جا جزا يا عناصر نه اڳتي ميلهين پر موجود آهن، پر فقط ميلاپ يا ملازمت لاءِ منتظر آهن. وڏو منظورِي ملي نه نتيجو ظاهر ٿئي. رڍ پي اُڏ ۽ نه ڏن لڳي پيلي آهي. فقط ٻڙي ۽ ٿمرائڻ جي ڌار آهي. نيم اُڏو پر اُٺڪ آواز، رُوڃائي راڳ، يا سُر جو سُر سمائل آهي. فقط من کي اُٺي مان سَٿو آي، اُهيءَ سُر ۾ سُرلي لڳائڻي آهي. سَٿي بنا اُٺي سُرلي لڳندي ڪانه. ساڌن ئي من کي سَٿو ڪندا.

اي ٻڌاءِ، تُوڻ من جي اُٺائيءَ کان غافل آهين، توهن ڪري، سَٿائيءَ کان غير واقف آهين. اُٺو من دشمن آهي نه سَٿو من دوست آهي، پر توکي دوست دشمن جي ٻڃاڻ ڪانه آهي، اُٺو مڪي ۽ ٻاهر مڪي درسيءَ جي فرق جي شناخت ڪانه آهي. شناخت ۽ ٻڃاڻ بنا سڃيڻ وقت ڪيئن ٿيندي؟ جي جيئون جي مقصد جي معلوميت ئي ڪانه آهي، نه خاصيت لاءِ حيلو ڪيئن هلائي سگهيو؟ ٿيندڙ ڌيان لڳو ٻينو آهي ڏانهن ڏي ڏاڏو، ڇٽ اُٺو ٻينو آهي سناري سڪن پر، من متوالو ٿيو ٻينو آهي سوار ڪ سوان پر، سمون ڪٿو ٻينو آهي پنهنجن ۽ پراڻن جي پيدن پر، پوءِ هن طرف جا ٽنگ ۽ ٽاٽا، آواز ۽ آلاپ، توکي ڪٿان ٻڌڻ ۽ اڀڻ؟ جتي سمون هوندو، اُتي ئي نه ڌيان لڳندو. وري جي سواد ۽ سڃيڻ ڏک مان اُٺن ٿين ٿا يا ڏک پر بدلجن ٿا، انهن پر سڄو سک ڪيئن پلي پوندو؟ هيءَ سڌار آهي پُڄل ساگر، ڏک ساگر، جهن کي نه آهي ڪنڌي نه ڪنارو، نه هيءَ پُر نه هوءَ پُر. هن ڪال ۽ ماڀا جي ديس سان دل لڳائڻي، نه چمڻ ۽ مڙج جو چڪر ڏانهن چاڙ ۽ هڏو. هن مَل مَٺر جي ديهيءَ کي ٿي پاڻ سمجهو، نه اُمر ٿا اوس غائب رهندي، جي من کي چوٽ ڇڏو ۽ سڃيڻ ڪري نه سوارو، نه آتما جا ڪوش ڪونه ڪٽي سگهيا. من آتما مان شڪتي ۽ جيا پُر ٻاڻ ڪري. آتما جا زنجير، زبانه ۽ مڙج ڪري رهيو آهي. اُهي ڪوش ڪٽي ۽ زنجيرُون ٽوڙي، آتما کي آزاد ڪرائڻ آهي، ٻڪي ۽ جو پير.

پڇي. کيس پزوڙ ڪرائڻو آهي، اڳيانا ۽ ڏيڻس پاڻو جا پڙدا پري ڪري. اُنحد ڏنيءَ ۾ ڏيان لڳائڻو آهي ۽ ساکيات سرُوپ ۾ سماڻجڻو آهي. لاهوئي جيتون جو مقصد آهي.

آتما ئي انيڪ جمن جي واسائن، سنسڪارن جا ڪوش، پڙدا يا نه، چڙهي چڪا آهن، جن سندس جهلڪ جهلڪي ڪري ڇڏي آهي. چراغ جي ڇمڪ مٿان، ڇمڪڻ لاهوئي چادر وڃائي وئي آهي. رهي سڀ نه، لاهڻا آهن، هٿاڻا آهن. نٿن ۽ لاندريون ڪي آڻ مڃائي آهي ته سڪندا ناڙي هٿ لڳي. ٽن گڻن کي لتاڙڻو آهي ته چوٿون ۽ پنڌ پوئس ٿئي. نئون دروازن مان لنگهي وڃڻو آهي ته دسوي دٿار لڳي. من، ماما، ٻڏيءَ، ڇڪرن، آنتهڪڙن ۽ ٻن ڪرڻيءَ جي مڙ پوئي پاڻ وڃڻو آهي، ته گُربا اوستا ۾ داخلا ملي. آسٽول، سوکيم ۽ ڪارڻ سرڀون جو ساٿ ڇڏڻو آهي، ته سچ ڪنڊ ۾ نواس ٿئي. انهن شبد جي سُڙي لڳندي، اُنحد ڏني ٻڏڻ ۾ ايندي. سچو سڪ نصيب ٿيندو ۽ اکنڊ آئند جو آندڙ ايندو. انهيءَ رس يا سواد ملڻ بعد، مٿن موت مَور نه کائيندو، سنساري سوادن ۽ سنبڏن ۾ وري نه ڦاسندو، ڇو ته من، من ٿي نه رهيو آهي. طلب، تمنا يا ترشنا من کي هاڻي ننگ نه ڪري سگهندي، ڇو ته من هاڻي انهيءَ آمر ٻڏڻي پهتل آهي، جو وشيه واسائن جي ٻهچ کان پري آهي. ٻن جيڏي منزل اُڙچي ۽ اٿانگي ليڏي محبت گهڙي ۽ اوکي.

سو جي سالڪ جو منهن ٿي اٿي طرف آهي ۽ منزل طرف نه آهي. ته هر ڪا وڪ، وڏي يا ننڍي، ڪڙي يا ڀلي، منزل کي دُور ڪندي ويندي. تنهن ڪري، اي بددا، بهرڀون ڏاڪو آهي منزل جي معلوميت هٿ، ٻيو ڏاڪو آهي منزل طرف مُنهن ڪرڻ، ٽيون ڏاڪو آهي حقيقت جي هدايت حاصل ڪرڻ، ۽ چوٿون ڏاڪو آهي صدق ۽ سڪسان پنڌ پوڻ. پنڌ يعني پنڄاڻ، پائڻڙو پرمالما جي پناهه هٿ آهي، واٽل جي رهبريءَ اندر آهي. هاڻي کيس نه ڪو پڙ نه ڪو ٻولو، نه لهر نه لوڏو. ٻئي پير پير ۾ پاڻي هلي يا ڊڪون پاڻي، ٻئي لاڙ جي يا ڏکا کائي، ٻئي سهڪي يا ساهي پئي، پر هيءُ پُر پُوءَ جو پيارو هڪ پار پهچندو، صحيح سلامت سهڙندو، ڇو ته هو سڀ ٻيا لڳ لاڳاپا لاهي. ڏاتار جي ڏوري پڪڙي بيٺو آهي. اها ڏوري ڏونگر ڌاري. بياپان لتاڙي. سمندر اورانگهي نه وڃي آخر پار پهچائيندي. سالڪ آدم ڪري نه سائين نه سوپ عطا ڪري.

سو اي بددا، دل ڏيا مان ڪڍي دلير ۾ لڳاء. جيون بدلائڻ ۽ سڌارڻ لاءِ، من کي ساڻو ڪرڻو آهي. اٿي ٿانءِ ۾ نه ڪڇ وڃي سگهو ۽ نه ڪڇ جهلي سگهو. گندي ٿانءِ کي اڇل ۽ اچو ڪري، پوءِ ئي ٻي ڪا صاف ۽ سٺي شيءِ وڃي سگهي. سو اڻوڳن کان آج ٿي. گڻن جو گرھڻ ڪر، ته اندر ۾ گمان جي روشنائي اچي. سرڀر مان سُڙي سميتجي، آتما ۾ سُڙي لڳي. اُنحد ڏني مهي. انهيءَ ڏس ۾ ڪافي ڏس اڳتي

اچي ڇڪا آهن. جن مان * ”دسي گڻ مالها“ جو ڇاپ ڪرڻ. پهرين قدم هڪڙي
 ڪهر جي. پٺئين ڇاڻ نه پوءِ سڄو سنگور نوسان اچي سندم ٿيندو، چاهي اُن کيس ڳولهي
 لهن يا هُو نون ڳولهي لهي. صدق ۽ سڪ سان، ڪور شيوا ۽ ڪور پڳتي ڪماء نه ڪور ڪرڻا
 حاصل ٿئي. ڪور اُپديش، ڪور پاڻي، ڪور مس يا ڪور منتر ملي. اهو منتر آهي شيد مارڻ،
 معبود حقيقي. شيد سنگور جو آتمڪ سرُپ آهي ڇو نه سنگورُ شيد جو جسماني سرُپ
 آهي. شيد ۽ سنگور پرماتما وُڙهي رهي جا به پاسا آهن. سنگور شيد آهي ته شيوڪ
 سرُف جي ڏن آهي. شيد جي سرُئيءَ سان اُتهد ڏئي وڃندي، بشرطڪ شيوڪ ڏن،
 تن ۽ من مان ڇت ڪڍي، سڀ سنگور کي اڀري، سنگور جي شون ۾ اچي. مڃتا ۽ مات ۾
 رهي، پريم ۽ پريم سان ڪور منتر اُچاري، ساڌ سنگ ۾ ويهي شيد جو سمون ڪري،
 من جا مطلب ۽ مديوت مٽائي، نشڪام ڪرم ڪمائي. سنگور شيد سرُپي ۾ شيد اڀاسي
 آهي ۽ سرُشڪتيران آهي. سنگور، شيد جي ڪنجيءَ سان، شيوڪ جي من جو ٿاڻو يا
 طاق ڪولي، اصليت جي محسوسيت ڪرائي ٿو. سڪيا ۽ سهرش سان. شيوڪ کي وُڙائي
 منزلن جا سير ڪرائي، آخر پور بد تي پهچائي ٿو. ڪورُءَ جي ڪور ۾ اچي واهي نه ڏس
 نه ڪيئن نه ٿو ونگرڙ ٿي، رنگ ۾ رنگي. تير الداز ٿي ٿورائي نظر سان اهو تير ڇڏي،
 جو ڪهاڻ ٿي پوي. سنگلپ ۽ ڪلپ دُور ٿي وڃي ۽ سچ کي ٿري پوکي سگهن.
 سچي شيوڪ کي سچي سنگور جو ٿي سامهون ٿيندو. ڏٺي جي ڌڪيل کي نه سنگور جو
 سهارو ملي سگهي ٿو، باقي سنگور جي ڌڪيل کي هر هنڌ ڌڪ پئي پوندي. هُو ڪڏي
 ٿر ٿان نه پئجندو. هڻيا آهي مڃتا ۾ ۽ نه رڳو مرشد جي منهن ڏسڻ ۾.

سو ايَ بند، لڳرا، پيهيرا بند، سنگور جي اوت ۾ اچ. جوڙن سنوار، لڳر سڌار
 ۽ لائقي بڻاء، نه شيوڪن جي شمار ۾ ڳڻجن. ڪهاڻ ڇڏ، ڪم ڇڏ، ڪمار ڇڏ، نه سچ
 ڇهڪي، سميت اچي ۽ سمار ٿي. ڪئين مايا ڌاري مايا ۾ مڃي ويا، موهه ۾ مڃي
 ويا، لوپ ۾ لٽجي ويا، ڪام ۾ ڪڇي ويا، ڪروڙ ۾ ڪڇي ويا ۽ اهدڪار ۾ آزار ڇڏي
 ويا. وڪار وري آهن، ڏئي دوکياڙ آهي. سببڙي سوار ٿي آهن، مٿر مطلبي آهن. ننڍا
 نهڙ پندي ۾ ڪسنگ نهڙ پندو. سواد ستائيندا، رَس رلائيندا. دل يا جو جواب ڪونه آهي.
 حسرت جو حساب ڪونه آهي. سنسار سهو آهي. زندگي ڪيل خازو آهي. غفلت ڇڏي
 سڃاڻ ٿي، اک پٽي ٻهل پئي. ديهي ۽ آتما جو پيد سڃاڻ ۽ پنهنجو پاڻ پڃاڻ. من ڇتر
 ۽ چنڊ ٿي نه ڇڏين ۽ چوڙان نه آهي. اُستر ۽ ايڪاگر ٿي سگهي ٿو، تريمپ ۽ نرسنسي
 ٿي سگهي ٿو. ڪوشش ۽ ڪشالي سان، ايمانداري ۽ اُور چاڻي سان، اُتڻي مان ساتو ۽

■ دسوي گڻ مالها جو ذڪر، پهرئين ڀاڱي جي ستين باب ۾، صفحہ ۴۶۶-۴۶۷ تي آيل آهي.

سائتي مان سهيوگي ٿي سگهي ٿو. وقت بدلاءَ نه من به چال بدلائي. من جو مرڪز بدليو نه چڪر ٿي ٿئون ٽڪي پوندو، رنگ ٿي ٿڌن لڳندو. ونگ جي گومائش به، من لوت انڪر مان. موم جيان نيمرمل ٿيندو، سڀون ۽ سرايت به لالائي ٿيندو، آنڪڊ ڏاڍي ۽ حورو آلاب اٿائيندو. لاهو مهارس ماڻي ٿو پست ٿيندو. ائين آتما آزاد ٿيندي ۽ آنڪڊ آنڪڊ به ايندي. ائين مائش جدم سڦلو ٿيندو، آواڳڙن جو چڪر ختم ٿيندو. لاهي ۽ اوسٽا کي صاحب موم بدوي يا سنج بد ٿا ڪولين. جيون جي جاويد به، هڪ جدم نه چڻ هڪ ٻيل مثل آهي. آدم ۽ اڪبر آخر سڦلنا آڻيندا. سون سڳور سوهين جي شرن به اچ. شيوا ڪماء، نام وند، شيد جو گهڻ ڪر نه مڪتي ملي. ڏاڍو لڳي نه فڪر نه آهي. سوپ ملڻ به شڪ شيوه ڪو نه آهي. سڳور جو درس نه ڪئين ٻيا ڪن. پر سڳور چپ، ٽپ ۽ سنجهر آهي. سڳور جي شيد سُرئي لڳائڻ.

راڳ وڙهندس، مڪلا
چوڻان وار (۲۱)،
سولوڪ مڪلا ٻيجا

سڳور انوسڪو ويڪندا - چيٽا جڳت سنسار
ڏليڪ مڪت نه هروڙي - چچر شيد نه ڪري ويچار.

نام، ارڪار آهي، اصل اڪال ٿو ڪ آهي. نام لفظ نه آهي پر مها ٻل آهي، اٽمڪ شڪتي آهي. اسان جي ڄاڻ جي ڄاڻ آهي، نور جو نور آهي، جوت جي جوت آهي. گل عالم جي عبادت لاءِ جڳت ٺهڙيل عرق يا عطر آهي. نام سڄي پاڻي. سڄي آرتي، سڄي ارداس آهي. نام سڳور سوندو آهي. نام سچ ڪنڊ ٻهڙ لاءِ اڏند ڪٽولي آهي. نام جي موما بي البت آهي. شاستر ۽ جمرليون، پراڻ ۽ پستڪ نام جو البت نه ٿا ٿين پر فقط نام جي موما ٿا ٻڌائين. نام اها دولت آهي جا نه ڪٿي، نه ڪسبي. نام جي جهاز به سڀ پاڻي سلامت آهن، ڇو نه مرشد پاڻ ملاح آهي. طوفان لاهي ۽ جهاز کي نه ڏوڏي سگهندو ۽ نه باهه جلائي سگهندي. نام پرڪواريءَ جو جياو آهي ۽ انسان جو آڌار آهي. جمن ڦل ڏاڳي جو سهارو وٺي. مٿي چڙهندي ويندي آهي، نيشن منش به نام جو سهارو وٺي، من کي قبضي به آڻي. اڳيانا جو ٻڙدو هٿائي. جيون مڪتيءَ جو مارڪ ماڻي سگهي ٿو.

نام ٻلي ٻڙهي لڪجي. ٻڙجي ٻڙجي. ڳانڍي وڃائجي، پر جيستاءِ نام ڪنڊ مان هردي به نه سمانجي ويو آهي، جيستاءِ جڳت جڪ مارڻ آهي. ڪئين واپڪ ڪيائي، عالم فاضل، هومجي جون هٿوڙا ٻڙن هٿندا ويا، پر ٻڙ به ٻڙ به نه پاڻي سگهيا. ٻڙ به اهو ٻير پائيندو جو پنهنجي اندر به پيڙي پٺو پسندو، ڪاٻا نگر جو نواسي ٿيندو، شيد جي سُرئي آنڪڊ ڏاڍي ۽ پر ڪنڊ بندو. ايمانداريءَ ۽ ارڙچائيءَ سان اڀياس ڪرڻو آهي، روزمره، پاڻ ڪان امان وٺڻو آهي ۽ جيعري مرڻو آهي. نام جي علم جو عمل ڪي. ورن آتمڪ يا مڪ وائيءَ مان طريقت ۽ آهسته آهسته جي معرعت مٿي ٿئي، پر نيت آنڪڊ ڏاڍي سان ڏن لڳائڻي

آهي. هت هاج هر هوندي به چپ نام هر انكاڻو آهي. گانه چرلدي ٻئي هر چپ وڃي
 هر هونديس. ماء رنڌي هر هوندي هر چپ. هت ئي سهيل ٻار هر هونديس. ٿين
 هت جي مالها. ڪن مالها ٿئي. ڪن مالها من مالها ٿئي. جڏهن هر نه ٿيند هجي ۽ نه
 ٻڌل هجي. انڊ جاپ هجي. نه نه مالا هون ڪئين پرون ٿورن. بهار جن يا پڄن. آهي
 سڀ موڪش لاء اهڙيون ڪارگر آهن، جهڙيون ڪوهر جي ٿار جون ڪنگريون، جي. پوڄي
 پوڄي نه وڙ وڙ سڪڙيون ٿيون. هڪ ڪن کان ٻڌو ۽ ٻئي کان ڪڍي ڇڏيو. نه من سڪڙي
 جو سڪڙو رهجي ويندو.

نام هر سمون چپ هر ٿيندو آهي. چپ جي چمتو اندر ٿيندو آهي، سواس سواس
 هر سويل ٿيندو آهي. اهڙي سڄي سمون معرفت ئي اُٿند ٿئي ۽ هر ٻان لڳندو. مشڪل آهي
 هر هڪن آهي. هڪن سان مشڪل به آسان ئي ٿيندو آهي. جو سمون ٻاهر ٿين ستنس
 هر ٿو ڪجي سڙ اندر ٿين ستنس اندر اُٿو آهي. مطلب نه هر جي جاپ تي سڪڙو نه آهي
 هر اڳي ايناس ڪرڻو آهي. نان جو آهستي آهستي، ٿوري ٿوري، هردي اندر سمون شروع
 ٿي وڃي. پوء من جو ٻان اُٿند ٿئي ۽ هر لڳي وڃي، نان جو ٿيڻ آما جو واسو سڄ ڪند
 هر ٿئي. ۽ آما شيد هر لڌ ٿين لڳي وهي. انهيءَ دشا کي صاحب سن سماڌي يا سهج
 سماڌي ٿا سڏين. اُتي ٿئي نه سڄو ٻان ٻڌا، هر مڱي، هر نير، ورم ٿيڻ، جاپ ٻان
 ٿيڻ، ٿيڻا. ٻاڻي سڀ ٻاڪڻي ڪرم ڪانڊ آهي، ٻان سان دغا ٻاڙي ۽ اڻڌو سان دوکياڙي
 آهي. اها دغا ٻاڙي ۽ دوکياڙي نه اڻڌو کان ٻڌي رهندي ۽ نه ٻئي ڪنهن کي نقصان
 پهچائيندي. پنهجو ڪهاڙو پنهجي هر ئي هڻي، ٻان کي ٻورو ڪرڻو آهي. اي بسدا،
 خراب ۽ خراب جي خمار هر به. ڪوڙ کي سڄ سمجهو آهي. جڏهن خراب ٿئي ۽ خراب
 جو خمار ٿئي، نه خراب خراب سمجهو آهي، سڄ سڄ سمجهو آهي ۽ ٻان نان ڪلهر آهي.
 اڪيانا ۽ اوديا جو ٻڌو به خراب مثل آهي. انهيءَ خراب هر ۽ ٻان انهيءَ خراب جي خمار
 هر، هيءَ هر ڪرڻيءَ جو پونڊج به سڄ سمجهو هر اچي ٿو. جڏهن اڪيان جو ٻڌو دُور ٿئي
 ٿو، تڏهن غلطي جو خراب ٿئي ٿو، خوديءَ جو خمار ٿئي ٿو. پوء اُٿن اڪي ٿئي،
 اصليت جي خبر پئي ٿي ۽ جيتو ٻان ٿان ٿئي ٿو نه ڪين ۽ ڪيڏو وقت نه، ڪوڙ ڪي
 سڄ سمجهي وينو هوس. اها ٻڌو هر ئي ڪيان آهي. هر ڪيان آهي. هر هر ڪيان آهي.

چپ صاحب هر، ڪرو نالڪ دٻو جن، پڄن ڪنڊن جو بيان ڪيو آهي: ٿور ڪنڊ،
 ڪيان ڪنڊ. شرم ڪنڊ. ڪرم ڪنڊ ۽ سڄ ڪنڊ. ڪرو ڪرلڪ صاحب هر ڪٿي ڪٿي پڄن شيدن
 جو نه ٻڌو آيل آهي. سونهي مٽي وارا ٿين هر پڄن منزلن کي مڃيندا آهن: ٿاڻو، جبروت
 ماڻو، ٿاڻو، ٿاڻو. ٿوري هر ائين ٿئي چڱي نه رڳو ٿاڻي. هر هر پڄن سوڪڙو

منڊل ۽ ديس، کنڊ، ڪانڊ، شڪند، اوسٽائون ۽ چوٽڪيُون، پوڙيُون يا منڙلُون آهن، جن بسمب ۽ پاٽڪن جي سهوليت لاءِ، هٿ وڌيڪ سمجهاڻي ڏيڻ ضروري آهي.

(۱) ڌرم ڪند۔ هيءُ آتمڪ آنتيءَ جي پهرين پوڙي آهي، جتي ساڌڪ کي اخلاق نامي جي ”دسي ڳڻ مالها“ جو جاپ ڪرڻ گهرجي، ته جيئن وڪارن ۽ عيبداريءَ کان اچي ٿي ڪُٽران رهي، بديءَ کان بچي نيڪيءَ جي راهه تي اچي، اڌرم کي ڇڏي ڌرم جي واٽ وٺي، لشڪار ڪرم ڪري ڦل جو ٽپاڳ ڪري، ٺمي ۽ رجي ڪُٽن جي غلاظتن مان نڪري ستن جي سطح تي پهچي، دنيا مان لڳاؤ ڪڍي دلبر سان دللڳي ڪري ۽ گرهسٻ ۾ اڏاسي ۽ آس ۾ نراس رهي ۽ ڪوڙ ۽ ڪڏت ۽ ڪسڪ کان ڪنارو ڪري، سچ جو سڍو ڪمائي، من کي مڙيئي مڏاين طرف ماري اُمر ٿئي، ڇٽوڻا ڇڏي ڇٽوڻا جي ڇپ ۾ اچي، ۽ ائين اندر اوري پاڻ پچائي. اهو آهي سچو ڪرم ڪانڊ. باقي ته سڀ آهي پاڪندي ڪرم ڪانڊ. هر ڪو ڪرم، ڌرم ۽ نياءَ ڪاري ڪانتي ۾، ڪرم جي ٿاڻن رڻي وٺن سان ٿورو وڌو، ۽ جوڳر ڦل پائيندو. سڄي ساڌا ٿاب پوندي ۽ اُٺند ڏئي ۽ طرف منهن موڙيندي. پاڻ پچاڻڻ سان ئي، پاڪند ٻچ پاڻي پچندو. پاڻ پچاڻڻ پچاڻا، ڌرم ڪند جي سفر جي منزل پوري ٿئي ٿي ۽ ڪيان ڪند جي سفر جي شروعات ٿئي ٿي. ڌرم ڪند جا سالڪ، سائينءَ جي سار هيٺ رهن ٿا، مور جي منهن ۾ پڄن ٿا. نوموڻي آهن، لاطم آهن. اهڙن سالڪن لاءِ ستڱو نه پيو سڪي، ڪين ويجهو ايندو ڏسي پيو ٻرسن ٿئي، آشيواد ڏئي. بديءَ جي واٽ وارا شيطان جي سهاري تي نڪن ٿا، نه نيڪيءَ جي واٽ وارا مرشد جي مهر لاءِ واجهائين ۽ بديءَ ۽ نيڪيءَ کي سڄي رڻ ۾ سچاڻڻ ۾ ئي ڪيان جي ٿاڻي ملي ٿي. انهيءَ ڪيان ڌاران ئي، ڪيان ڪند ۾ داخلا ملي ٿي.

(۲) ڪيان ڪند۔ جي نيڪيءَ ۽ بديءَ جي اُفريق جي ٽيمز پوي ۽ ڄم ۽ موم جي اصلي معنيٰ جي معاوِ ميٽ ملي، ته پوءِ پاڻ پچاڻڻ سولو ٿيندو. پاڻ پچاڻڻ بعد، اُڪيانا ۽ اُڌا جي اُڏ، جا ڪيان جي روشنائيءَ کي ڏيکي ويندي هئي، سا هاڻي ڏُڏ ۽ ڏُڏڪ ٿي ٿي، ڇيرون مان ڪيان جي جهاڪ ملي ٿي ۽ ڪيان ڪند جو نظارو نظر اڳيان اچي ٿو. ستڱو سٺڪ ٿي، سالڪ کي سهارو ڏئي ٿو، راهه تي رهنمائي ڪري ٿو، جهاڪن ۽ وڪڙن جي واقفيت ڪرائي ٿو، رُخائي رازن تي روشنائي وجهي ٿو، شيد جي سڙو ٻهراڻي ٿو، ۽ بربڪشاڻُون وٺي پڪو ڪري ٿو. سالڪ سمجهي وڃي ٿو ته ٻار ٻهر ٿي وڃو سچ آهي. پوکرائي نه بيهند ۽ بي ائب ماها آهي پر فقط سندس عڪس يا پاڇو آهي، جا قدرت جي ٽيمن پٽاندڙ، پٽي حڪم هيٺ ڪيل ڪيڏي، اوان نوان لباس پائي، لاهي ۽ بدلائي. سالڪ نه انهيءَ لباسي لپلا جي اڏت ۽ لطف جي لڳاءِ ۾ لڳن ٿي ٿو وڃي ۽ هڪ ۾ هڪ ڏسي ۽

حاکم جي حڪم جي ٻڌا آوري ٿو ڪري. ڀڳوان جي پٽ ۾ ٿو رهي. پاڻي کي منڙ ڪري ٿو مڇي. لال جي لڇ لڳي اٿس. صندوق اٿس، سڪ اٿس، شڙڏا اٿس، مڇتا اٿس. نام جي ڏانءِ اٿس، اُنحد ڏئيءَ جو اشارو اٿس ۽ سماڏيءَ جي سوجڙي اٿس. مٿان سٿگور جو سهارو اٿس. انهيءَ سمر سان، سٿر جو ساڻها هو ڪري ٿو. سٿل جاڳيو آهي. جاڳيل آيو آهي ۽ اٿيل سهڙجي سٿيري، ٻنڌ پير آهي. ڪيڏانهن ٿو وڃي؟ شرم ڪند ڏانهن.

(۳) شرم ڪند. هن نئين اوستا ۾ سالڪ شرمائجي ٿو! ڇو ٿو شرمائجي؟ نه هون کي معلوم ٿي نه هو نه جا اٺڪ مان اٺيڪتا آهي ۽ اٺيڪتا اٺڪ ۾ آهي، سوامان پاڻ آهيان. جنهن وسريل وطن لاءِ واجهايم يعني سوامان ٿي مان پاڻ آهيان. سالڪ سمون مان اٺڪري، ڏيان ۾ گهڙي ٿو. گور شيوا، گور ڀڳتي ڪمائي. گور ڪرپا اندر اچي ٿو ۽ گورمڪ اٿي ٿو. سڀ ڀوم ۽ ٻنڌن لٿي پيا اٿس، من ٿي پورن قبضو اٿس. سرپرڪ سواد ستائينس ڪونه ٿا، سندساري سڀنڌ لٿائينس ڪونه ٿا، مالا موهيس ڪانه ٿي. سر درشتيءَ جو سوڪردو آهي. پور ٿاڻيءَ جو پتلر آهي، ههبت جو مجسر آهي، ڪنڊل گل چيان ٿرليپ آهي. رڌين سڌين جو خاوند آهي. ويراڳي لياڳي آهي، جوڳي سياسي آهي، مٽي لهرس آهي، سنت مهالما آهي. لطف جو لاهوئي آهي، لنع ۾ لبالب آهي. آپاسا ۾ اڏڪاري آهي. پراڻا ۾ پڙجاري آهي ۽ اشڪار ڪرڻن يا ڪرم ڪانڊ ۾، ڀڳوان جو پلاوڙو آهي. حياءَ ۽ حليمائيءَ جي حد اندر آهي.

(۴) ڪرم ڪند. سالڪ پاڻ سٿگور ٿئي ٿو، سنسار ۾ ٻار پلتي ٿو، گيان ٿهلائي ٿو. ٿورائي نرم نوازي ٿو. سڄا ساڌڪ سڄاڳ آهن، جي اها جهاک جهوليءَ ۾ جهٽين ٿا. شبد جي چاشني چٽين ٿا ۽ روڻائي راهه جي پاڻا قائم رکڻ ٿا. باقي لوڪ نه پير چاچ ۾ چيچون هڻي. سالڪ پاڻ نه ڀوم ٻنڌ ٿي بهڙي چڪو آهي. ڏئي ڏيند کان دُور آهي، ٿن گڻن کان پار آهي. ٿريءَ جي لستيءَ ٿي آهي. ٿريا جي اوستا ۾ آهي. ڪرم ۾ اڪرم آهي. ڀومارڪ ۾ ڀومپورن آهي. برهمانڊ ۾ برهمگياڻي آهي، مريو ۾ امر ٿا آهي. سنسار سان سمنڪ آهي نه سائينءَ جي شرن ۾ آهي. درشتيءَ ۾ درشتمان آهي، گيان ۾ گياڻا آهي. سڀ جو خير چاهي ٿو، سڀ جو ڀلو مٽائي ٿو. سندس آواز لاهي الهام آهي. ڀيڄ ۾ ڀڄي پيو، اچا جاب جهي پيو، اڪت ڪتا ڪتي پيو. سن آستان ۾ آهي. سهڄ غفا ۾ آهي، اُنحد ڏاڻيءَ ۾ آهي، ست لوڪ جي سُرئيءَ ۾ آهي، لي سڌ ۽ لي خوديءَ جي اڪند خمار ۾ آهي. سچ ڪند مان پيا سڌڙا اچنس ڇو نه روم روم ۾ رام رهي رهيو اٿس.

(۵) سچ ڪند. هن پورين ٻڌ ٿي. نه اٺيڪ نالا ٻيل آهن. جهڙوڪ: سچ ڪند. ست

لوڪ، ٺڄ ڌار، ڏر ڌار، اٽڪ لوڪ، اکر لوڪ، اُنامي لوڪ، مقام الله، مقام حق، مقام هڙ، اُٺڙ ڇوڙ، آتم ڇوڙ، آدي ڇوڙ، بگر ڀُور، امر ڀُور، ٻوٽر ٺڪر، نُر مهل، وغيره وغيره. جو ٻوٽو ڏيس، ٺڄ ڏيس آهي، جتي ٻوٽو ٻوٽو جو ٺاس آهي، ٺهڻجا ٺالا، ڪيئن ڀُور ڀُور ڀُور ڪندا؟ ٻي اُٺ ڪي قدر ٻي اُٺ آهي، ٻي اُٺ جو ڏيس نه ٻي اُٺ آهي، نه ٻي اُٺ ڏيس جي ٺاسين جو اُٺ ڪيئن لهي سگهي؟ سچ ڪندڙ ٻي ڇوٽو ڇوٽو نه آهي، سڪ ڊڪ نه آهي، خوشي غم نه آهي، روشنائي اونداهي نه آهي، ڏٺيت جي ڪا ڏٺي نه آهي. اُٺي ڄمنا، ڪنگا ۽ سوسوئي سُلَتانن جو سنگم آهي، ٻوٽو جو ٻوٽا آهي، ٻوٽو ڪرڻي، ٻوٽو ٻوٽو ٻوٽو ٻوٽو آهي، اُٺ ڏٺي جي ڌارا آهي، امر ٺس آهي. اُٺي اُٺ ڏند آهي، سچ جو ساگر آهي، چيٽا جو چشمو آهي. اُٺي خود خدا آهي. اُٺي سڀ ڪچ آهي نه ڪچ ڪين آهي. سوکير آهتا جي به اُٺ آهي. اُٺي سالڪ سهڻج سماڙي ۽ ٻي آهي نه — سرُڀ ۾ سمايل آهي، درياءُ ۾ لهر آهي نه لهر ۾ درياءُ آهي، ساگر ۾ ڇوڙي آهي نه ڇوڙي ۾ ساگر آهي. اُٺي ٻُڌ سمند ۾ سماڙي ٿي نه سمند ٻُڌ ۾ سماڙي ٿو. اُٺي سالڪ ڪڏجي ڪوڏ ۾ ڏوڙ آهي، ڏيوي وڏيوي آهي، جيون مڪ آهي، اُن اُٺ آهي، اڪو اڪ آهي. اهو لاهولي لطف لايان آهي، ڇو نه اُٺ جي کمر جو گيان، شخصي اُٺ ۾ اچي سگهي ٿو پر اکرن ۾ ماڻاڻ مڪن نه آهي، اُٺ ۾ اُٺ ڪچ آهي. اُٺ جي اوت ۾ اچڻ ۽ اُٺ ڏاڙ ڪرڻ. اکرن جو اڀياس ڪرڻ آهي.

سو اي بهندا، اُٺ ڏٺي ۽ جو آواز اهو آهي ۽ لائين اُٺاڻو، جيتوڻ ۾ چادو لڳائڻ سان، ڏندگاريءَ جي موڙ تي صحيح طرف وٺڻ سان، دلبر جي دڙ لڳڻ سان، اُٺ ٺهڻ گيان اچڻ سان، اُٺ درياءُ ۾ اڪ ڪڍڻ سان. اهي ڪونه اُٺاڻيندا، جي وڇڪ ڪيائي آهن، اُٺ ٻڌڻ ٻڌڻ ۾ استاد آهن، ڇوٽو ۾ چالاڪ آهن، چال ۾ چتر آهن، ٻاهران ٻهروڙي آهن ۽ اُٺ ڏان اُٺا آس ۽ اڪڙ ۾ اُٺل آهن. جي پاڻ ڪپ ۾ گئل آهن، گناهن ۾ گرفتار آهن، گمانن ۾ گمراه آهن، سي اُٺ جي گم ڪٿان ڪندا؟ اُٺ ڏٺي ۽ جو آواز، اهي ئي اُٺاڻيندا، جن جي جيتوڻ، سچ جي ساڪر آهي، ٻوٽو جي ٻوٽي ۾ آهي، ڏاڳ جي ڏوشتيءَ ۾ آهي ۽ دلڙا جي ڏس ٻڌاريءَ ۾ آهي. نه قدرت جي ڪائنات ۾ آهي، جبلن جي جبلن ۾ آهي. وڏراڻ جي وڏسڻ ۾ آهي. ڪن جي ڪلاريءَ ۾ آهي ۽ گگن جي گوکيا ۾ آهي. نه ڪڪڙن جي ڪڪڙن ۾ آهي. ٻُڌن جي ٻوٽو ۾ آهي. ٻُڌن جي ٻوٽو ۾ آهي، جيتن جي جماعت ۾ آهي، انسانن جي اُٺاڻيءَ ۾ آهي. ڏکين جي ڏنداريءَ ۾ آهي، موٽاڻن جي مددگاريءَ ۾ آهي ۽ هيٺن جي حفاظت ۾ آهي. مطلب نه مسار جي سُر پاوڻا ۾ آهي، پر ڪرڻيءَ جي پايداريءَ ۾ آهي ۽ خداونديءَ جي خوشحاليءَ ۾ آهي.

لها آهي خداپرستي ۽ خداشناسي ۽ جهنڊجي. بيخوديءَ ۾ من، مايا جسي ملاوت ۾ هوندي نه، اند جي انحد ڏئيءَ جي آلاپ ۾، اٽڪيو بيٺو آهي. ايترو نه انهيءَ وس ۾ ويٺو ويٺو آهي ۽ جو سنساري وهنوارن ۽ ڀڪتب جي ڪرڻن کي نه ساڳئي ميساج ۾ ملائي ڇڏيو اٿائين. آٽڪ انهي علم پرائڻ ۾ نه آهي، عالم ٻڃڻ ۾ نه آهي ۽ عاقل يا عادل سڏائڻ ۾ نه آهي، پر عمل ڪرڻ ۾ آهي ۽ ڌارمڪ سڳيانن کي جيئون ڌارا ۾ وهائڻ ۾ آهي ۽ جيئون کي ڪارگر ۽ ڪارائتي بنائڻ ۾ آهي، نه آٽما لائين ڪلهنائون ۽ ڪرم ۽ ڪوش ڪئي، آزاد نٿي. اهي اصول ججهڙي ڪم جا، جي رڳو پتيئون ڇٽيون، چٽي ڏکي نينا هجن، دنيا جي ڏيکارڻي لاءِ ٻهڪن، ملاقاتين کي موهين، پر جيئون ۾ جذب ٿيل ڪونس هجن. انحد ڏئي، جيئون جي سنگيت آهي، تند بنا نار جو نرانر آهي، جو جيئون بدلائي ٻڏڻي آهي، سر ۽ اندر سُرنجي لڳائڻي آهي ۽ پوءِ ڪُل مخاوقات ۾ ملائي آهي. هيءَ جيون جي جوت، لڳاو ڪري اڪل آهي، ڏند ڪري ڌمڪيل آهي. هيءُ اکرهيت جو آواز، اهڙا ڪري اٿلڪائڻو آهي، ڌنڌو ڪري ڌمڪو آهي. هتان ڏيان ڪڍي، همت لڳائڻ سان، نيت ٻڌڻ ۾ ايندو، پهرين چٽڪ نه پويون پڙاڏو آهي، پر پوءِ ڌيري ڌيري، چٽڪ نه ويجهو ۽ موافق وجد آهي. اهو ساندان جو سٽڪار آهي، سونگي ۽ جو سٽڪار آهي ۽ پرمانا جي پراپتي آهي.

(۱۲) پرماتما کي نه وسار۔

- (۱) جه پوساد چٽيه، آروغ، کاهه - تس ناکر کٽ رک من ماهه.
 جه پوساد شڪندت کن لاوه - تس کٽ سمروغ پور گت پاوهه.
 جه پوساد بسه سک مندو - تسه ذبء سدا من اندو
 جه پوسان گرهم سنگ سک بسا - آت پهر سمروغ تس رسنا
 جه پوساد رنگ رس پود - نازک سدا ذبائيه ذباقن جود.

[راڳه گوڙي، هڪلا پنجوان، سکمني صاحب، شتپدي (۱۶۷)]

- (۲) سو کٽ وسري جو گهاٽ نه پائي - سو کٽ وسري جو کٽي جاني
 سو کٽ وسري جن سڀ ڪچ ديئا - سو کٽ وسري جو جيون چيئا
 سو کٽ وسري جو اڳن مه راکي - گور پوساد ڪو ورو لاڻي
 سو کٽ وسري جو پک ئي ڪاڍي - جنر جنم ڪا نونا ڪاڍي
 کور پوري ڪت اه بجهابا - پرپ اپنا نازڪ جن ذبابا.

[راڳه گوڙي، هڪلا پنجوان، سکمني صاحب، شتپدي (۱۶۸)]

(۳) گورا - اڪ ديهه^{۱۵} بجهائي

چپ صاع، هلا

پهلا، پوري (۵)

سينا جيئا ڪا اڪ دانا - سومي وسر نه جاني.

سري واڳه، هلا

پهلا، شبد (۱۶)

(۴) ساه ساه تچه سلا - ڪدي نه وساري

چٽ چٽ صاحب من وسري - گورمڪ آمز پيٽ.

واڳه مانجه، هلا

پنجوان، دن رڻ (۳)

(۵) نالڪ جيري چپ هري - دؤک سيمي هيٺ^۷

دن رڻ جس نه وسري - سو هريا هروي جنم^{۲۰}.

۱. پرماتما. ۲. باجهه، مهر، گريا. ۳. عطر ڦليل. ۴. گهر، ڪٽنب. ۵. لائو. ۶. ڪهائي.

۷. چٽ گري. ۸. سڀ ڪور. ۹. پراڻ. ۱۰. سمجهي سگهندو. ۱۱. ڪڪرم. ۱۲. ملائي.

۱۳. سار، ڪيان. ۱۴. ستگورو. ۱۵. سمع ڏئي آهي. ۱۶. ياد ڪرئون، مرن ڪرئون.

۱۷. ستگورو معرفت. ۱۸. رافت. ۱۹. خوش. ۲۰. انسان.

- (۶) ټن ټون وسره - چو ټډ آپ پلاټي
ټن ټون وسره - چو دوجي پاتي .
واچ - کورڙي، مهلا
ټيځا، شبد (۷)
- (۷) چن ديتا لتاويي ڪٺ ٺاڻ - جن ديتا ٺاڻي ڪٺ ٺاڻ
جن ڪيڏي سڀ پڙون آسا - سمر ڏن رتن ساس گراسا .
واچ - کورڙي، مهلا
پنجوان، شبد (۶)
- (۸) سڀ پڌارت سڀ ٿلا - سڀ ڪٿان چس ماهه
ڪٺ ڪر بند منهن وسار ٿئي - چس سمر ڏن ڏک جاهد .
واچ - آسا، مهلا
پنجوان، شبد (۱۱۲)
- (۹) چس سمر ڏن ڏک - جباء - سهج سڄ ٻائيئي
رٿ ڏنس ڪر چوڙ - هر هر ڏيائيئي .
واچ - کورڙي، مهلا
پنجوان، شبد (۱۳)
- (۱۰) ڏن وائي آڙاهه بيارو - ٺمڪ نه ڪيچي ڏيلا
سنت شيوا ڪر پاڙي لائيئي - ٺاڻ مان هانڙلا .
واچ - سورت، مهلا
پنجوان، شبد (۱۸)
- (۱۱) ٽس ٻن گهڙي نه چيوئيئي پاتي - سڀ ڪلا پڙو
ساس گراس نه وسري پاتي - پيڪٽ سدا حضور .
واچ - سوڙهي، مهلا
پنجوان، شبد (۴۱)
- (۱۲) پاي سهاوي چاڙهي - جامه گن گائي
ڪٽهي ڪام نه ڏوڙ هر - چس هر پسرائي .
واچ - سوڙهي، مهلا
پنجوان، شبد (۵)
- (۱۳) من ٿي ڪٺ نه وسري - جا آني هوء ڏال جيٽ
آوڻ ڄاڻا وهه ڪٽي - من ٺا ٺا ٺا ٺا جيٽ .
واچ - سوڙهي، مهلا
پنجوان، شبد (۵)
- (۱۴) چن ديتا ٽډ پڙون آموڻا - چن ديتا ٽډ ٺيهر نروڻا
چن ديتا ٽډ پاڙ ڪ ٺا - ٽس ٺاڪر ڪي وه من سونا
پيڪن ڪٺ ٺيهر سٺن ڪٺ ڪرنا - هس ڪماون ٺاڻ سنا
چن چن ڪٺ سر ڪيهر ميرا - من ٽس ٺاڪر ڪي پڙجهه پترا .
واچ - وامڪلي، مهلا
پنجوان، شبد (۲)

۱. پرمالما. ۲. پياڻي، ڏٺيم پاڙو. ۳. ٺاڪارو. ۴. عزيم آيو. ۵. ٺمڪارو. ۶. ڪٺ ٺاڻ. ۷. ڏوڙ،
ڏيل. ۸. پري، لشڪر. ۹. آهڪارو. ۱۰. هٿ. ۱۱. شڪتي. ۱۲. ڏسان پهر. ۱۳. جهڙوڙي.
۱۴. محل. ۱۵. ڪڏهين. ۱۶. وسير اچي آهي. ۱۷. هرا. ۱۸. چل، پاڻي. ۱۹. اڪي.
۲۰. ڪن. ۲۱. هٿ. ۲۲. ٺڪ. ۲۳. لاهو ڪر، سمر. ۲۴. چرن.

- (۱۵) مانا ڪي اُدر مه پوئال ڪري - سو ڪٿه منهن وسارينجي
منهن ڪٿه وسارينجي ايتوڏا - جو اکن مهر آهار پهچاوتئي.
واڳه راهڪلي، محلا
ٽيڄا، آند صاحب،
(۲۸)
- (۱۶) هر هر ڌي ڀاءُ ما - ڪن نه وسارينجي
رام رام رام و ما - ڪن اُڏارينجي.
واڳه راهڪلي، محلا
پنجوان، چنٽ (۱) ۲
- (۱۷) سار نه جاڻان نون وڏ ڏاڏا - ڪر مهرمت سائين
ڪر ٻا ڪيڇي سامت دهجي - آت پهر ٿڌ ڏيائي.
واڳه سوهي، محلا
پنجوان، چنٽ (۱) ۴
- (۱۸) من گهان بساوو رام نام - کن بستي ڄم سٿ پڙئي ڪام
اڪ پڪ ٺارائو هو سنگ - ڪه ٺاڪ پڇ ٺه اڪ ڀنگ.
واڳه بسيت، محلا
ٺاون، شبد (۴)
- (۱۹) جيتي ساس ساس هر ڀيتي - ڀيتي هي گڏ ڪايا
نمڪ نه اڇڙي گهڙي نه بسري - سد سنگي چنٽ جايا.
واڳه سارنگ، محلا
پنجوان، شبد (۴) ۱

۱. ماءُ جي ڳرپ ۾. ۲. سنڀال. ۳. پوماڻا. ۴. هردي مسان. ۵. ڪاڇ. ۶. آنت، قدر.
۷. دالاءِ، سياڻو. ۸. سونو، ڏيهي. ۹. دم. ۱۰. ڪٽيل. ۱۱. سانڪ. ۱۲. وڃان پيو.

(۱۳) وساريتم تہ وئین!

(۱) سندر سيچ اُنیک سک - رس پورکٹ پوري
 گرھ سون چندن سُبند - لاء مونهي هيري
 من اچي سک ماڻدا - ڪچ ٺاهي وسوري
 سو پوپ چمت نه آوئي - وشتا ڪي ڪيڙي
 ٻن هر نام نه سانب هوء - ڪس پڌ من ڏيري.
 [راڳم جڻسنتري، مڪلا پنجوان، وار (۶)]

(۲) پريت نام وساريا - نال مايا رچا
 آريءَ جاء پراڻيئي - به چوئي ٺڄا
 ٻين ڪريءِ تي ڪسڪ جاء - بولي سڀ ڪچا
 اندر هه ٺوڻا ڪوڙبار - ڪوڙي سڀ ڪچا
 وٺر ڪري پورن نال - چوئي لالچا
 ماريا سچي پاشاهن - ويڪ ڏر ڪرمچا
 جر ڏوئي هي هيرا - دڪه هي مهر پچا
 هريا ٺاوس ڏرم ڪا - نانڪ در سچا.
 [راڳم مارو، مڪلا پنجوان، وار (۱۵)]

(۳) سو ڪٽ ميه وساريتي - جاڪي جيءَ پراڻ
 نس وڻ سڀ اڻوٽر هي - جيتا پند ڪاڻ
 هرو ڪلان سڀ ڪوڙيتا - تڏ پاي پراڻ.

سري راڳم، مڪلا
 بهلا، شبد (۵)

۱. پلنگ، سيجائون. ۲. دڪ، ٽڪليفون. ۳. پوماتا. ۴. طرح. ۵. پٽڪي ٺو. ۶. ٿري وڃي
 ٺو. ۷. ڪوڙ، جوت. ۸. خالي. ۹. ٻاڙون. ۱۰. دشمني. ۱۱. ڪڪرم. ۱۲. ڏسي،
 ٺاڙي. ۱۳. انصاف. ۱۴. بنا. ۱۵. کاڌو پيتو. ۱۶. ٻالهيون. ۱۷. درگهه پر قبول.

- (۴) اَنڊَلِي نام وساريا - منمڪ اَنڊ غبار
اَوڻ جاڻ نه چڪڙي - هر جنمي هوء خوار.
- (۵) اڪ تل پيارا ويسري - روڪ وڌا من ماه
ڪٽه درگه، پٽ پائيتي - جا هر نه رسي من ماه.
- (۶) هرميسر لي پليان - ويان سني روڪ
ويڪ هروچي رام ني - لگن جنر وچوڪ
کن مه ڪوڙي هوء ڪئي - جڙي ما پا پرگ.
- (۷) تن تون وسره - چر نڌ اپ پلائي
تن تون وسره - جو دوجي پائي.
- (۸) چس راڪي - نس ڪوء نه ماري
سو مٺا - چس منه، بساري.
- (۹) اَنڊي پهر پوندا ڦري - ڪاَوَن سنڌي سول
دوج پوندا ڪٽه رهي - جا چس نه هوء رسول.
- (۱۰) ساس گراس ڪو دانا ناکر - سو ڪٽه منه، بساري ري
هيرا لعل اَمول جنر هي - ڪوڙي بدلي هاري ري.
- (۱۱) من اڻڪ نه چيتس - موز ما
هر، بسره - نيري ڪٽ ڪليا.
- (۱۲) رني عشق خداه - رنگ ديدار ڪي
وسريا چن نام - ني پٽ پار ٿي.
- (۱۳) گها پهر نيرف پوت ڪي - رام سرن نهي آوي
جوڳ جگ نهڻل نه، مائه - جو پوپ جس بسروي.

۱. اڳياڻي، منمڪ. ۲. اڳيان جي اونداه. ۳. چوڻ مرڻ جو چڪر. ۴. پل. ۵. پرماتما.
 ۶. بيمڪ. ۷. وچوڙا. ۸. پٽڪندو. ۹. کاڌو. ۱۰. ترشنا. ۱۱. ترڪ. ۱۲. موزڪ. ۱۳. ختم
 ٿي ويا. ۱۴. زمين. ۱۵. برچو. ۱۶. چا ٿي پيو جي. ۱۷. ورت. ۱۸. بگه. ۱۹. وٺرت.
 ۲۰. مهما ڪٽ.

- (۱۴) سِي دِڪم سَناب - چان ٿڌه پليٽي
جي ڪيڙن لڪ آء - ان ڪهي نه گهليٽي.
- (۱۵) ٿسو جئسا ڪاڏي پئي - جئسي ڪار ڪماء
جو دم چپ نه آئي - سو دم پوڻا جاء.
- (۱۶) ڪاٿا پيٽا هٿا سوڻا - وسو ڪيا هي مرڻا
خُصر و سار خزاري ڪيئي - ڌوڳ جيوڻ نه ٿي رهڻا.
- (۱۷) ايڪ پڪت پگڙان - جه پوڻي ڪي ٺاه من
جئسي سوڳو سٿان - نانڪ مانو ٺاه ن.
- واڳ رامڪلي، مڪلا
پنجوان، وار (۱۴)
- واڳ، سوڙهي، مڪلا
پهلا، شبد (۷)
- واڳ ملا، مڪلا، پهلا،
شبد (۱)
- سلوڪ، مڪلا، ناوان
(۴۴)

۱. درد، گشت، ۲. پرماتما، ۳. ڪڇن، ۴. چوٽڪارو ملندو، ۵. چئي سگهيو، ۶. ساس،
دم، ۷. ڪلڻ، ۸. مڙا ماٿڙ، ۹. ڌڪار جوڳو، ۱۰. انسان، ۱۱. سوڙو، ۱۲. ڪٽر.

(۱۲) نام نہ ملڻ جو نتيجو.

- (۱) دُلُپ ديهه پائي وڏ ڀاڱي - نام نہ جهه، آئر گهائي
 مَر نہ چاهي جن بَسرت رام - نام بهون ڪون ڪام؟ (۰.۱)
 کانس پيت ڪيلس هسس بستار - ڪون اوت مرثڪ سينگار
 جو نہ سنه جس پرمائندا - پس پکي ٿرڳڏ جون ئي مندا
 ڪه ٿانڪ ڪور مٿر درڙايا - ڪيول نام رڏ ماه سمايا.
 [راڳم گوڙي، مڪلا پنجوان، شبد (۴۲)]

- (۲) ڪيا سووهه نام وسار - غافل گهليا
 ڪتي لب درياء - وچن وهديا
 بهتزا هر چرڻ - من چڙهه لنگهئي
 آت بهر ڪٽ ڪاء - ساڏو سڱيئي. (۰.۱)
 يورگه يورگه اٺيڪ - وڻ ناوي سڃيا
 هر ڪي پگت بنا - مر مر رڻيا
 ڪهڙ يورگه سڳند - تن مَردن مانا
 بن سمن تن چار - سر پر چالنا
 مها اڪم سسار - ورلي پيڪيا
 چُون هر ڪي سون - ليڪ ٿانڪ ليڪيا.
 [راڳم آسا، مڪلا پنجوان، شبد (۱۱۰)]

۱. دولپ، اُمولڪ. ۲. پرمائندا. ۳. بنا، کانسار. ۴. چڱو چوڪو. ۵. هڏو. ۶. ڪپڙا،
 ڪپڙاڻ. ۷. هر دو. ۸. گهيوارو. ۹. سسار جو پڙجل ساگر. ۱۰. جهاز. ۱۱. سنگهه. ۱۲. روئي
 روئي. ۱۳. مڪين ٿو، مهين ٿو. ۱۴. خاکه ۾ ملي ويندو. ۱۵. خاکه. ۱۶. ڪفن، اُگهرو.
 ۱۷. ڏنو آهي، سڃاڻو آهي. ۱۸. قانون، حڪم.

- (۳) چي نام وساريا - دُجي ڪاري لڳ
دُڙا لڳي پڇ مئي - اُتر ترشنا آڳ.
- (۴) چي جڳ مڱي مڱل پري - چن مک نام نه هوءَ
پڳتي پاء وهڙ ٿيا - مڱ ڪالا پست ڪوءَ
چي نام وساريا - اُڱ ڪڙ مڱي روءَ.
- (۵) راج ملڪ سڪداريتا - رس پرڳ پستار
باغ سهاوي سوهڻي - چلي ڪر اُتار
رنگ تماشي به ٻڏي - چاء لڳ رهيا
چست آيوهارا هر - نان سرپ ڪي چوڻ ڪيا.
- (۶) هر جاگائي دُجي پاڙ ڪر لائي - ناوه پولي ديه سڃائي
ڪهڙي مڱ ڪا ليڪا ليوي - ريتي ماسا نول ڪڍاڙ ٿيا.
- (۷) راج رنگ مال رنگ - رنگ رتا نجي لنگ
نانڪ لڳيا مڱيا جاء - وڻ ناوي پست ڪيا ڪراء.
- (۸) بن هر پڙ - ڪاهي ڪا مائه
هر بسوت - ڪاهي سڪ چانه.
- (۹) بن سمرن ڪڙپ ڪي لڙائي - ساڪت نان پرشت ٿراهي
بن سمرن ڪڙ ڪر هر ڪا - ساڪت لوڀي ٻڌ نه پايا.
- (۱۰) نام بنا جيتي بهار - جڳ مڱ ڪڙ ڪڙ سينگار
نام سار ڪري رس پرڳ - سڪ سمي ٺهي ٿن مهر وڳ.
- (۱۱) اُنڙڪار سڪ ڪجه نه سڙي هي - راجا رنگ دوتل روتي هي
جڳ پڙ رسا رام نه ڪهيو - اُڱ پست روتف رهيو.
- سري راڳ، محلا
پهلا، شبد (۱۴)
- سري راڳ، محلا
پهلا، اشتهدي (۷) ۷
- سري راڳ، محلا
پنجران، اشتهدي
(۶) ۱
- راڳ مانجه، محلا
ٽيجا، اشتهدي (۵) ۲۸
- راڳ مانجه، محلا
پهلا، وار (۱۰)
- راڳ ڪڙڙي، محلا
پنجران، شبد (۲۶)
- راڳ ڪڙڙي، محلا
پنجران، اشتهدي
(۷)
- (۱۰)
- راڳ ڪڙڙي، ڪبير
صاحب، شبد (۸)

۱. بيا وهناري. ۲. دٿيت پاڙ، ٻيائي. ۳. اگني، باه. ۴. هميشه. ۵. وچائي وينا آهن.
۶. ملڪيت. ۷. دن دولت. ۸. اُنڙڪ. ۹. ڪرو، مڪرم. ۱۰. لمولا، قسمر. ۱۱. چاهه، شوق.
۱۲. پر مائو. ۱۳. ڏنڊ ڏيندڙ. ۱۴. ڏنڊ. ۱۵. ٻل. ۱۶. خوشي. ۱۷. بنا شرم جي.
۱۸. ڪڏهه. ۱۹. وانگر. ۲۰. ممڪ، بيمڪ. ۲۱. اُڀر آستان، ڪسنگ. ۲۲. ڪتو. ۲۳. روڪ
نرڪ. ۲۴. نهڻل، اجايو. ۲۵. آکيان جي اولندھ. ۲۶. غريب. ۲۷. جيستاء. ۲۸. چمندي، موندي

- (۱۲) نام هیڻ کٽي - مَرُورَ لڏگا
پڇ پڇ مٿي - پڪَ دیک پٽيگا.
- (۱۳) سدا سڻائي سڏت - پیکه سدا حضور
نام بهوڻ ٿيا - سي مرن وسور وڃور
داس داستان ڀاء - مٽيا تسان ڪور
وسر يا چنان نام - نياڙا حال ڪور.
- (۱۴) جڳ مک نام نه اڻ ڇوڙه - ٻن ٽوڙي وس ڪاه
نالڪ اڀري ڇاڻي پئي - ٽپ مک اڻ ڪا پاڻه.
- (۱۵) پسون ملهه چنگاڻي ٿيا - ڪڙ ڪاوهه اُمر ڏيهه
نام وهوڻي آدمي - ڏڙ ڪ جيتو ڪرم ڪريهه.
- (۱۶) ڪوت پڳهن بس لاگتي - چسرو وسري ٿانءِ
نالڪ اُن دن ٻلهي - جڳ سڄي ڪهر ڪانءِ.
- (۱۷) نالڪ نام نه چيئي - اڳيائي انڌلي اُوري ڪرم ڪماهه
جسم در ٻڌي مار پئجهه - ٿر وشتا ٻاهه پڇاهه.
- (۱۸) ڪوڙڪ ڪوڙ ٿانسي - چس نه اوس ٿانءِ.
نالڪ ڪوڙي لڙڪ بواڙي - اڇڙ سڙي ٿانءِ.
- (۱۹) ٻن ٽوڙي ڪو پيلي ٺاهي - پٽ ڪٽب سڀ پائي
نالڪ مايا مرهه پساڙا - اڳي سڙاڪ نه ڄاڻي.
- (۲۰) جڳسي پاڻ جل مهه راکهر - پيڏي ٺاهه ته پائي
سڄي هي ٿر ٺاهه پڇاڻو - پگه هين جو پڙائي.
- واڳ آسا، مھلا
چوڻان، شبد (۶)
- واڳ آسا، مھلا پنڃوان،
شبد (۱۰۶)
- واڳ آسا، مھلا
ٻھلا وار (۱۹)
- واڳ ڪوچري، مھلا
ٻھلا، شبد (۱)
- واڳ ڪوچري، مھلا
پنڃوان، وار (۱۵)
- واڳ سرور، مھلا
چوڻان، وار (۱۵)،
سٺوڪ مھلا ٽيجا
- واڳ جڳستري، مھلا
پنڃوان، وار (۹)
- واڳ سُوھي، مھلا
چوڻان، چنت (۳) ۴
- واڳ بلاول، مھلا
ناوان شبد (۳)

۱. خالي. ۲. وشين جا وڪار. ۳. ڏکڻ ۾. ۴. شيوڪ. ۵. اچارڻ. ۶. جهڙوڪ گانءِ. ۷. آجايو،
لهڻل. ۸. مشڪلاڙن. ۹. وڻي رڙي ٿر. ۱۰. رانڊ يون. ۱۱. ٺامشا. ۱۲. سڄي، ولوان.
۱۳. ساڻي، سڳي، سھانڪ. ۱۴. پٽ. ۱۵. پاڻيٿيو. ۱۶. پٿر. ۱۷. انڌر، وڃڻ.

- (۲۱) جني ٿورمڪ هونام ٽن نه کٽيو - سي ديوانچي ڇڪ ماھه .
 اوءِ منگڏي ڦرھ سڀ جڳت مھ - ڪوئي مھ ٿڪڻ ٿن ڪو پاهه .
- (۲۲) هڙميءَ جليا مھه وساري - جر پر وڃھ ڪڙڻ ڪڙاري
 آب ڪي ڪهيءَ نام نه مليء - ٿون سھ جيئري پاري جيئھ .
- (۲۳) اٿڻي ناوھ ڀليا - ڦر هڪ ڪٿاھڙ نه پاء
 جوني سڀ ديوانچن - بشتا ماھه سماء .
- (۲۴) جني نام وساريا - سي هوت ڏيکي ٿيھ
 پتر مٿر اٿاس بٽا - ٿوئي اي ٿيھ .
- (۲۵) ناوھ ڀلي چوٿان کائي - بهت سياڻپ ڀرم نه جاني
 ٻچ ٻچ مٿي اچيت نه چيئھ - اُڃر پار ٿڌائي هي .
- (۲۶) پوڻ ڀا ٿن چيچي ڏيھي - وام نه جيئي اٿست سنيھي
 نام وسار چليءَ مھه ڪاليءَ - درگھه جوت خوارا هي .
- (۲۷) گھه ڪير - اڙڏن هيءَ سوني
 جاڪي هرديءَ - نام نه هوني .
- (۲۸) لامھ ڀولي - مرھ ٻڪ ڪاء
 پوڻا جمر - ڦر آوھ جاء .
- (۲۹) جڻسي ٿرلي ساڏي به ٻڌ - ٻن بيچي لھي جامي
 وام نام ٻن مڪت نه هوني هيءَ - ٿئي ناھي ايمانئي .
- (۳۰) هرڪي نام سٺ پريت لاکي - اُنڪ ٻيڪ به جڙي .
 ٿوٺ ٻار نه لاکي ٿاڪھ - جٽ ڪاڙ جل ڦوڙي .

۱. ڏيوارو ڪڍيو آهي، ڪنگال آهن. ۲. ٻئي کانين ٿا. ۳. انهن کي هاڻي ٿڪ هڻي
 ٻچي نه ڪوئي ڪرڻ ٿو. ۴. تلوار. ۵. تيز، لکي. ۶. هي جيئو. ۷. ڳري سزا. ۸. هن جمر پر
 ۹. پٽڪندو. ۱۰. خاڪ. ۱۱. شوق، خوشي. ۱۲. استري. ۱۳. پرمالما. ۱۴. وڏو ذھري ٿانگ.
 ۱۵. بڏاپو. ۱۶. پريت. ۱۷. ڪنگال، سڄو. ۱۸. اڃا پر، نهڻ. ۱۹. سنڀالي. ۲۰. ٻچ. ۲۱. پوک.
 ۲۲. پاڪيد. ۲۳. پريت لڳائي. ۲۴. دير. ۲۵. پڪل ٿيل.

- (۳۱) نام بسار چلهه آن مارگه - سرک گهور مه باه
 آنک سجالي گطب نه آوي - گرنيع گوب یرماهه.
 (۳۲) دنوئنا لوهي گهي - آوري دن کع جاء
 ناک لردن نس دن - چت دن وسري ناء.
 (۳۳) ناک ليعا کيئا وڏ يائيا - آگي سيني جال
 ايندي جليعن نام وسار يا - لک نه چليا نال.
 (۳۴) ين ناوي جو کرم کماوڙي - نس هومع هوء خمار
 جل هستي مل ناواليهي - سر پي تر پاوي چار.
 (۳۵) کبير هو کا سمرن چاڏ کي - پاليو بهت کتب
 دنڏا کسرتا رهه کيا - پائي رهيا نه بند.
- (۱۱۱)
 راجه سارنگه، محلا
 چوئان، وار (۱۹)،
 سلوک محلا پهل
 راجه ملار، محلا پهل
 وار (۲۶)، سلوک
 محلا دوجا
 راجه کانڙا، محلا
 چوئان، وار (۴)
 سلوک، کبير
 صاحب (۱۰۶)

۱. يعني رستي. ۲. کسنگه. ۳. سزانون، سختيون. ۴. ايمان، آهنگار. ۵. چئي پيو، چاهي
 پيو. ۶. اڃان وڌيڪ. ۷. آهي وڏ يائون. ۸. هائي. ۹. نشان ڪرائجي.
 ۱۰. متر.

نام جو ڦل.

(۱) پُرپ ڪي سمرن ڪارج پُري - پُرپ ڪي سمرن ڪهه نه جهوري

پُرپ ڪي سمرن هر گن هائي - پُرپ ڪي سمرن سهج سمالي

پُرپ ڪي سمرن نهچل آسن - پُرپ ڪي سمرن ڪمل اڳاسن

پُرپ ڪي سمرن اُهد جهنگار - سکر پُرپ سمرن ڪا اُٺس نه پَر

سمره، سي جن جن ڪٿي پُرپ ميا - نانڪ تن جن سرائي پيا.

[راڳه گوڙي، مڪلا پنڇوان، سڪمني صاحب، [شادي (۷)]

(۲) چڙي سچ وڻجيا هر چيٽ - سي پُري شاها رام

بهت خجانا: تن پهر هر چيٽ - هر گيرن لاهي رام

ڪام ڪروڌ نه لوپ پياري - جو جن پُرپ ستر رانجا

اڳ ڄانه اڳ ڄانه - رام ڪي رانگ مانجا

لڳ سبت چرڻي پڙي سرڻي - من لڳا اوماجا

پڻوٺ نانڪ جن نام پلي - سڀئي سچا شاها.

[راڳه بهارڙي، مڪلا پنڇوان، چنت (۳)]

(۳) هر هر نام ڌاام من - هر درگهه پاوه مان

جو لڳهه سو ڦل پائي - گورو شبدئي ننگي ڌيان

ڪلواڪ پاپ سڀ ڪٽيڻهه - هومئي چڪي ڪمان

گورمڪ ڪمل بگسيا - سڀ اُٺر اهر پڇان

هر هر ڪر پيا ڌار پُرپ - جن نانڪ جن هر نام.

[راڳه، ڪانڙا، مڪلا چوٿان، وار (۳)]

۱. پرمالما. ۲. ڀٽني بر ڳري. ۳. گيان. ۴. نمر پد. ۵. آواز. ۶. ڪرپا، مهر. ۷. واپار، سردور.
۸. سين، ڌنران. ۹. فاندو. ۱۰. مستانا. ۱۱. شوق، اُتساه. ۱۲. فرمائيڻ لا. ۱۳. پاڙ، جهولي،
هر دور. ۱۴. من گهر يا. ۱۵. گناه. ۱۶. پرم. ۱۷. ودي وڻي ڪمل گل ٿري پير. ۱۸. سچا تر آهي.

- (۴) جني گُورمِڪَ نام ڏايا - وڃهه آڻِ گواءِ
اوه آندرهه ٻاهرهه ٿرملي - سڄي سڄي سماءِ
نالڪ آڻي سي ٿروان هه - جن گورمٽي هر ڏيا.
(۵) جن من وسيا ٻاروهرهه - سي اُوري ٿوڏان
نن گي سوي ٿرملي - ٻرگهت ٿي جهان
جني ميرا ٻرپ ڏايا - نالڪ ٿن ٿر بان.
(۶) هر دس جن جن چاڪيا - نالڪي ٿرشنا لاليا
هر بسر ام ٿڏ ڏايا - سو بهڙ نه ڪٿي ڏايا.
(۷) من گرهلا ٿون چنڊلا - چترائي چڏ وڪرال
هوهر نام سما ٿون - هر مڪت ڪري آلتڪال.
(۸) کن مهه رام نام ڪاٽڪ ڪاٽي - ٿي ٻرڻ سريزا
نالڪ رام نام رستارا - ڪنهن ٿي مڏورا.
(۹) سرب روم ڪا اُڏڪڻ نام - ڪلياڻ رُپ مڪل ڪڻ ڪام
ڪاهو جگت ڪٿي نه ٻاڻي ٿي ٿور - نالڪ ٿس ملي ڪس لڪيا ٿر ڪور.
(۱۰) اٻڪر اٻڪ اٻڪ ٻچاني - اٻڪ اٻڪ ڪي اوهه سرجهي جاني
نام سڳهه جڪا من ماليا - نالڪ ٿي ٿر ٿنجن جانيا.
(۱۱) من ٻر ٻر ٿه هر ڪي ٿاء - ٿه ٿاڏس ٿاڏت آوي ٿاء
ٿاڪ ٿي ٿي ٿه ٿاڪي ڪور - جاکي هر ٿي ٿي هر سور.
(۱۲) سرب ٻڪت - مڪت مڪت ٻاڻي
اٻڪ ٿمڪ - هر ڪي ٿن ڪاڻي.
- سري راڳ، مڪلا
ٻچا، شبد (۵)
- سري راڳ، مڪلا
ٻچا، شبد (۱۰)
- راڳ گورڙي، مڪلا
ٻچا، شبد (۱۴۶)
- راڳ گورڙي، مڪلا
چوٿان، گرھلي (۶) ۲
- راڳ گورڙي، مڪلا
ٻچا، چنڊ (۱) ۴
- راڳ گورڙي، مڪلا
ٻچا، سڪمسي
صاحب، اشتهدي
(۵) ۹
- (۲) ۱۴
- (۳) ۱۹
- (۸) ۲۰

۱. گورو معرفت. ۲. پر عاتما. ۳. قبول. ۴. مکيه. ۵. خزانو. ۶. پٽڪندا. ۷. اٻڪ. ۸. خوفناڪ. ۹. ٻاپ. ۱۰. پوتر. ۱۱. ٻيماري. ۱۲. دوا. ۱۳. مٿو. ۱۴. جڳتي. ۱۵. ڪر يا ڪور. ۱۶. ٻر ٻر. ۱۷. ٿه ٿاڏس. ۱۸. پٽڪيل. ۱۹. وگهن، مشڪلات. ۲۰. مرڪش.

واڳم ګرځي، مهلا
چوٿان، وار (۱۷)

واڳم ګرځي، ډکس
نامد پښه، شبد (۱)

واڳم آسا، مهلا
پهلا، شبد (۳۱)

واڳم آسا، مهلا
پنجوان، شبد (۵۷)

واڳم آسا، مهلا
اشتېدي (۶) ۲۰

واڳم آسا، مهلا چوٿان،
چنب (۳) ۲

(۳) ۵

واڳم وځهس، مهلا
چوٿان، وار (۶)

واڳم سورس، مهلا
چوٿان، وار (۷)

واڳم ځاسري، مهلا
تېجا، شبد (۲)

(۱۳) سپ رس ان کيږي رديږي مه - چن هر وځيا من ماه
هر درکيه ټي مک اچلي - ټن کټ سپ د پکځ چاهه -

(۱۴) چپ هډن کټ هين - کټ هين کرم هين
نامسي کي سواه - ييځو ټوي.

(۱۵) سچ نام پټ او پچي - کرم نام کړتار
اه ټس هرديږي جي وځي - ټانک لندري پار.

(۱۶) راج لپلا ټيري نام ټنلي - جوک ټيا ټيري کرم کالي
سرب سکا ټي ټيري اولي - ټرم کي پڙدي ستگو وکولي.

(۱۷) چنبي اټر چيټيا - پرمجانر سولي
اټکو اټر پوک هي - ټل اټر هوني.

(۱۸) وار نام ځايي پوک هوه آني - ټس روپ لريکيا کالي
وامر دم رويا گهټ اټر - سپ لوشا بوک کوالي.

(۱۹) سپ اټک دوشک سمه کړ د پکي - سپ اټر وار پچان چيټه
هر هر جس گا پرم پد پايا - ټي اټر چن پرتان چيټه.

(۲۰) چنبي هر هر نام ځايي - ټس پائي ټوي سرب سکا
سپ چن ټان کا سټل هي - چن هر کي نام کي من لاکي ټکا.

(۲۱) سي درکيه پځي چاهه - چنان هر چپ ليا
هر شير هه سيني پوک - چنان هر ټد ميا.

(۲۲) چن هر رس چاکيا سهر چن لوک - ټس سدا هر کي ناهي کدي سوک
آپ مکس اؤرا مکس کواوي - هر نام چي هر ټي سک باوي.

۱. پرمالما. ۲. رهس، جدا. ۳. ځانس، اکه. ۴. ټهي ټسمن چي ماڻهن کي. ۵. ټي بهن واس.
۶. کريپا. ۷. سرنالکي. ۸. سچانو آهي. ۹. ستگو وځو. ۱۰. وځو، وځو. ۱۱. ټي شاني. ۱۲. هک
جهڙو. ۱۳. اټل پځي، اوچ کولي. ۱۴. ټکچي پهر چي. ۱۵. سک. ۱۶. دک.

- (۲۳) رام نام پياري سپ گل اڌاري - رام نام مک باڻي
آوڻ جاڻ وهي سک ٻايا - گهر اُلهڻ سُرَت سماڻي .
- (۲۴) گاء مڱلو ننت هر جده - پئي اچ سبائي رام
ونگر وٺي آندي سوامي سبتي - مريءَ نه آويءَ جائي رام .
- (۲۵) چپ ايڪ پوڙو آنيڪ رويا - سرب منڊل چايا
پوهو پيسارا پوهو پيسريا - سپ برهم ڏرشتي آيا .
- (۲۶) چپ چپ جيون ٿيرا ناء - آڻي ڏرگه پاور ناء
دوک اڏاوا من ٿي جاء - ڏرمٽ بنسيءَ راجي هر ناء .
- (۲۷) آند سوک ٻسرام نٺ - هر کا کيرون گاء
آڙو سياڻپ چاڏ ڏيهه - نانڪ آڏوس ناء .
- (۲۸) جاگي آنتر وسيع پوپ آب - ٺاڪي هرديءَ هو پراکش
ڀگت پاء هر کيرون ڪريئي - چپ پار برهم نانڪ نِسٽريئي .
- (۲۹) اُنڪ پراچت مته کن مهه - رديءَ چپ پگوان
پاؤنا ٿي مها پاؤن - ڪوٽ دان اُشمان .
- (۳۰) آمرت وس پائي ترشنا پوڄائي - آڻي پڊ پوي آب گرائي .
اُڙجي پڊوي اُڙچر اُڙچا - نرمل شبد ڪمايا
آنتر نام پراچت هيرا - هر جهتي من من ٿي ڏيرا
ڏگهت گهت پي پيچن پائيئي - باهڙ جنم نه جايا .
- (۳۱) هرکا جاپ جهه چپ جهي - جيت آوه رسه گهر آبي
لک چوراسيه نرڪ نه ڏيکه - رسڪ گس گس ٿئي .
- راڳه سوڙهي، مڪلا
ٿيجا، چنيس (۷)
راڳه سوڙهي، مڪلا
پنجوان، چنيس (۴)
ا(۵)
راڳه رامڪلي مڪلا
پنجوان، شبد (۲۴)
راڳه راهڪلي، مڪلا
پنجوان وار (۱۰)
راڳه گوانڊ، مڪلا
پنجوان، شبد (۱۲)
راڳه مارو، مڪلا
پنجوان، لشتي (۷)
راڳه مارو، مڪلا
پهلا، سوڙهو (۲۱)
راڳه مارو، مڪلا
پنجوان، سوڙهو (۱۰)

۱. پرماتما . ۲. ڌيان . ۳. سميتي جيو جيترون پر . ۴. هر هنڌ . ۵. نظر . ۶. ٺڪڙو . ۷. ڪمٽ .
۸. تري پار پوندو . ۹. پاپ، گناهه . ۱۰. پوتر، شد . ۱۱. توپي . ۱۲. مشڪل . ۱۳. وري ،
جهه . ۱۴. پير سان .

- (۳۲) هر رس چاکس ذراڻيا - من رس لسيج هسنا .
 ٻڌ پرکاس پرگت پئي - آلت ڪمل بگسنا .
 (۴۳) ٻڌجوان ، شبد
- (۳۳) گڻ گورند گاوه سڀ هرچن - راگ وٺن رسنا آلاپُ
 ڪوت جبر ڪي ترشنا نڙاري - وام رسائڻ آتڙ واپُ .
 (۸۵) ٻڌجوان ، شبد
- (۳۴) چيمت آوي تان سرب ڪر وارا - چيمت آوي تان پوري ڪاڃا
 چيمت آوي تان رنگ ڪلال - چيمت آوي تان سندا نهالُ .
 (۲۱) ٻڌجوان ، شبد
- (۳۵) نام ليٽ دڪ دُور پراڻا - نام ليٽ آت مُوڙ سر گيانا
 نام ليٽ پرگت اچيڻا - نام ليٽ چئي جڳارا .
 (۲۵) ٻڌجوان ، شبد
- (۳۶) ڏلپ ديهه جپ هوم پئيئا - جر ڪي ٿراس لڙاري
 مها پئيئس ڪي پالڪ اتره - هرناما آر ڌاري .
 (۲۳) ٻڌجوان ، شبد
- (۳۷) نام سلاهن پاڙ ڪر - نچ مهلي واسا
 اوه باهڙ جون نه آوني - ٿر هوه نه پناسا .
 (۲۶) ٻڌجوان ، وار
- (۳۸) ليڪا پڙي هروام - ٿر ليڪ نه هروئي
 پڄ نه سڪي ڪوه - هر دوسد پوئي .
 (۲۸) ٻڌجوان ، شبد
- (۳۹) ڪه، روداس - جو جهه نام
 ٿس ذات نه جبر - نه جون ڪام .
 (۱) ٻڌجوان ، شبد
- (۴۰) جن ڪي پلي ڏن وڃي - تن ڪا ناء فقير
 جن ڪي هردي ٿون وڃه - تي ٿرگهي گهير .
 (۲۱) ٻڌجوان ، وار
- (۴۱) سرت مس چترائي سوي - روپ رنگ ڏن ماڻ
 سرب سوک آند ٿانڪ - جپ رام نام ڪلياڻ .
 (۶) ٻڌجوان ، شبد

۱. پومانما . ۲. ٿرپس ٿيس . ۳. اوندو . ۴. پڙي پيو . ۵. من ۾ ڏيان ڌرجي . ۶. جڳ .
 ۷. مها مگڏ . موزڪ . ۸. پرکاش ، سوچيرو . ۹. جنجال . ۱۰. ڌولپ ، املڪ . ۱۱. پوڏو .
 ۱۲. مها ، اکر بابي . ۱۳. پاپ . ۱۴. پور . ۱۵. داخلا . ۱۶. هرنام وڙي ڏن . ۱۷. اکر .
 ۱۸. سمجهه . ۱۹. سياتل . ۲۰. پور سڪ .

- (۴۲) کبير ڪام ٿڙي هو سمر ٿيڻ - اُنسا سمره ٿيڻ^۲
 اُمر^۳ ٿيڻ^۴ باسا ڪر ه - هـر ڪيا ٻهروڙي^۵ ٻي^۶.
 (۱۶۳) ساوڪ ڪبير صاحب،
- (۴۳) کبير الله ڪي ڪر ٻڌگي - جهه سمره ڏک جاء
 دل مه سائين ٻـرگئي^۷ - اڳهي^۸ ٻلتي^۹ ٺاء.
 (۱۸۶)
- (۴۴) کبير رام^{۱۰} ڪي رام ڪه - ڪهي ماه^{۱۱} ٻي^{۱۲}
 ايڪ اُنڪه مل ڪيا - ايڪ سمانا ايڪ.
 (۱۹۱)
- (۴۵) چنان اڪ^{۱۳} من^{۱۴} اڪ^{۱۵} چٽ ٿيا يا - سترور^{۱۶} ستر^{۱۷} چٽ لاء
 ٺڪي^{۱۸} ڏک^{۱۹} ٻڪ^{۲۰} هوڙي^{۲۱} وڏا روڻ ڪيا - نوڏوڪ^{۲۲} يعني لنڙ لاء.
 (۲۲) سلوڪ، مڪلا چوڻان

۱. پرماتما. ۲. هميشه. ۳. سرڳ. ۴. وري موٽائي ڏيندو. ۵. ملڪيت. ۶. وسامي. ۷. جلندي،
 پوندي باهه. ۸. ڏيان ڌار. ۹. هڪ منو. ۱۰. هڪ چتر.

پرماتما کي نه وسار. جي وساريته نه وئين!
نام پڻائڻ جو نظارو ۽ نام نه پائڻ جو نديجرو.

صاحبن سوال ڇيڙو آهي ته ڪير پرماتما کي ياد ڪن ٿا، ڪن پرماتما کي وساري ڇڏيو آهي؟ انهيءَ سوال تي وڌيڪ روشني وجهندي، صاحب سمجهائين ٿا ته جن وقت دلسپوي پڌارت ۽ سنساري سڪ ميسر آهن، جن جي جيون سمورو وقت عيش ۽ آرام ۾ مڃلن ۽ مجلسن جي مشغوليءَ ۾ اُتي گهارجي، جن کي اڃا ڪا جهيٽ يا چنٽا ڪانه لڳل آهي، سي نه سمجهن ٿا ته پرماتما هجي! ڇيرو ڪين چوندو آهي ته سورج ڪهڙي بلا آهي؟ جو سڄو دنيا پاڻ کي غارن ۾ لڪايو ويندو آهي، سو اڻلڌه ڪالساء ڪڇ سڃاڻي ڪونه. نئين ٿي، سڳي لوڪ سمجهن نه هجيءَ خود سندن ئي سردرد ۽ سڃاڻپ آهي، جنهن ذريعي هو پنهنجي سر، خوشي ۽ سرسوزي ماڻي رهيا آهن، يا سرفرازي ۽ سر بلندي وڌائي رهيا آهن. اُن ڪو ڪنهن ٿڌو ٿورو ٿيل ڪونه آهي، ڇو ته هو پاڻ ڄاڻي ڄام هئا يا پنهنجي بهچ سان ٿي، خود پراخته، خود ساخته، خود روشن، خود آهڙو يا خود اعتماد ٿيا آهن. اهي سڀ ماڻهاري ڇيڙو، غلطي جي ٿڌ ۾ آهن، خود فريبي ۽ انفرادي فروشيءَ جو شڪار آهن. ليڪن اڳين ڪمائي ڦوڪي ۽ ٿڌي رهيا آهن. چيستانه اها لٽ چالو آهي، چيستانه ته ڪنهن ٿياڪڙ کي ياد ڪرڻ جو نه وقت آهي ۽ نه ضرورت آهي، چاهي اهو ٿياڪڙ ڪٿي پاڻ پرماتما هجي. سڪ جو سمورو ايترو ته ٽڪڙو ۽ جلدي گذري ٿو وڃي، جو ڄڻ ته ڪرڻ جو ڪيل هو. پوءِ وري ساڳيا سور ۽ پُور، ٺڪارُون ۽ ٻاڪارُون. ٻاڪارُون ۽ ٻاڪارن مان ورنديو ڪڇ ڪونه. ڪڇ بچت جي بقايا هجي، ته اُتيءَ وال به ڪم اچي. جن اڳي آسمان ۾ پئي اُڪڙن اڇلايُون، سي هاڻي ڪين ڳهڙيُون پون ٿيون.

باقي جيڪي پرماتما کي ياد ڪن ته ٿا، ڪنهن به وقت يا ڪنهن به لمهڙيءَ ۾، سي نه گهڻي ڀاڱي، خود مطالبيءَ جي خيال کان. هڪ ته ٻاهرين دٻاڪي ڪٿي ٿي وڃي، انهيءَ مراد سان ته پڳتن جي ڳالهي ۾ آئيندي، اُمت آئيندي، ٿاهوس وڌائيندي، جيون سڳي ۽ سهنجي بڻائيندي. چار ڇيلا ڄاڻي چوگرد وهن، ته اُهو ڪيڏو نه بود ۾ اچي ٿو وڃي. پر جتي اُهو آهي اُتي ايشور نه عدم پيدا ٿي ٿو وڃي. پوءِ ته ڪي آهي آهن، جي پڪندي پوڄا ڪندي يا گڏي ۽ اشتهاري دان، بهچ ۽ پرماتما ڪندي. ٻيا پاڻ کي ٺڪين ته متان ڀڳوان پوڄي، ڪين وڌيڪ پڌارت اخشي ۽ سماج ۾ وڌيڪ سرخرو ڪرائي ۽ اُتس ٺهراي ڪرائي. وري جي انسان پنهنجي مڃورين ۽ مشڪلاتن ڪري ڏکي آهن، يا ٻين جو سڪ ڏسي پاڻ ڏکي رهن ٿا، سي يا ته نراس ٿي پرماتما تي سڀتيا وينا آهن، يا نه پنهنجن حقيقي ۽ خيالي آهنجن کي لورڻ ڪرڻ ڪار، ٿا پرماتما کي ياد ڪن. غلطي جي ٿڌ ۾

اڙت رهجي، نثر ۽ نراسائيءَ ڪري پڳوان کان پلجي وڃي، يا ڏونگي پکڙي جي راس رچائجي، منهن کان نه مطلب پراڻا به گهڻي بهتر ۽ قلداڪ آهي. اهي سڪ سهوليتون ئي گهڻيون جي راءِ ناهن پائين. اهي غم جا ڪونڊر، مسڪيني ۽ عاجزي پاي، جا پوماڻا نه ياد ڏياريندي. اڄ حقيقي دکن دؤر ڪوڙ لاءِ پوماڻا جو بلاند پڪڙيو، نه سڀاڻي شايد اٽڪ آڻي لاءِ پوماڻا جي پياري پئجي. جا شرڏا اڄ سساري ۽ سريبرڪ سرون مان. اڄ ئي اهي سا سڀاڻي شايد ويراڳ جي وانت وٺائي. ويراڳ دتاران ئي، برهم جابڙو، پوماڻا جو پيرو ڪڍي پٺ وٺي، ۽ نيت وڃي پرم گس پائي. باقي جنهن پراڻا پٺيان ترشنا جي طلب آهي، پائيد جي وچا آهي. حسد، بغض ۽ بدخواهيءَ جي بناوٽ آهي، سا قادر وٽ ڪيئن قبول ٿيندي؟ هو نه چاڻي چاڻهار آهي، عادل آهي، فياض آهي. سو اسان جي چرچ، چائڻ يا چترائيءَ تي ڪيئن ڪري ويندو؟ پاڻ پهنجا عيب. عيبن جو عرصو ڏاڻيندا عياريءَ سان، عبادت جي عبادت ڪانه ڏي سگهندي.

پوماڻا سچو سچ آهي نه وٽس نه رڳو سچ ٿو اگهامجي. سو پوماڻا وٽ فقط اهي پاس پوندا، جي بنا ڪنهن مطلب ۽ مندرت جي، پيا ٿا کيس ٻڪارين. هر دم، هر هنڌ، هر حالت ۾، صدق، سڪ ۽ شرڏا سان. پيا ٿا سندس سمورن ڪن. قدرت جو نماغ ڏسن، هر رڳو بڪار ۾ راز پسن، پاڻو سب ڪري مڃين، ۽ ائيندي وهندي واه، واه، ڪن. اها واه واه سندن هردي جو هم آواز آهي، سندن ويڪ جو وادڪ آهي. هو هر انسان ۾ ايشور جو رڳو ۽ رنگ ڏسن ٿا، چاهي هو چور هجي چنڊال هجي، لڳ هجي گنهگار هجي، نشعي هجي جوئاري هجي. ايشور کي هر انسان ۽ هر رڳو بڪار ۾ ڏسڻ ئي، منس. جي هڙسي ۽ مردانگي آهي. هنن جي جيون، قربانيءَ، شڪار شپوا، رياضت، نشدس، تخصيص. نذر نياز، ديا ذم، وشيش پير ۽ سرنائيءَ جي اصولن تي اڏيل آهي، جنهن اندر دشمنيءَ، مدخواهيءَ يا مڪاريءَ کي، تر مائر نه جڳهه ڪانه آهي. هو سڀ جو پلو ٿا چاهين. نه ڪنهن کي ڏيکارين، نه ڪنهن کي ڏکونين. پوءِ پيو ڪو سندن پرو ڪيئن ڪري سگهندو؟ شينهن چيئا، ناننگ بلائون به جي اڳيان اچن، نه بچاءُ ڏيندن، چانور ڏيندن، پروار به ونگوئي نه ڏيندن. سارو جڳهه سندن اڳيان جهڪي ٿو، نه نه هو ڪنهن کي به جهڪائڻ ٿا چاهين، پر سندن اوچ ڪوئيءَ واري پيچ ڏسي، ڪير نه عيرت ۾ ايندو ۽ سر جهڪائي سجدو ڪندو؟ هنن پاڻ وڃاڻو آهي پاڻ ۾، پوماڻا ۾، پوماڻا جي پيلون ۾، گل پوکريءَ ۾. ائين پاڻ وڃاڻي. پاڻ لڏو اٿائون. اترمي ئي. هردي رڳو پي ڪوئل گل کي آڻا رڳو پي ڪوڙا. وينا ور ور جهٽائين. صدق رڳو پي وهاڻي ئي. معصوم ٻار وانگر، نرسبي سمهيا پيا آهن. جڏهن پوماڻا پاڻ سندن سلامتيءَ، حفاظت ۽ بچاءَ جو بنياد آهي، نه پوءِ چوند اچيس سمهن ۽ نريه رهن؟ طلب ۽ نما اٿن ڪانه، نه ڪنهنجي غرض ڪين ڪانه. لاهمع آهن، لائاني آهن، لاهڙي آهن، لالئون لال آهن.

کي هڪ بندو گاهه کان بچي ٿي وئي. آخر اصلي وطن تي پهچائي ٿو. موٽائي مائوسي هجي، نا آميدي نراساني هجي. بيسلامتي بيڪسي هجي، بيماري بيماري هجي، ارمان آلهن هجي، خوف خطرو هجي، نه رام نام ٿي سڻائي ڪندو، من کي هلڪو ۽ ٽڙ ٽاڻيدو. ٻيا آجها آسرا چٽاڻجي وڃن پر رام نام جو ساڌ ۽ سهارو سڌا ساڻ رهندو. سو، اي بندو، رام نام کي پڪڙ پر آڻ نه ٻار بهجن. ايشور ٽوڪي هٿ، پير، دل ۽ دماغ عطا ڪيا آهن، جنهن وسيلي تون سچ ۽ ڪوڙ پڇاڻي، سچ جي ڪمائي ڪمائي سگهين ٿو، ۽ ٻوٽو جهڙن ڪڏاري سگهين ٿو. اي بندو، توکي نيٺ هلڻو آهي ۽ هيءُ نالي ۽ رُپ جو سنسار ڇڏڻو آهي. تنهن ڪري سستي نه ڪر ۽ وقت نه ضايع ڪر. وقت کي ڇڏ ڪان پڪڙ نه ٿيندو. سو، توکي ٿيندو جو غلام نه بڻاء پر آتما جي آنتيءَ جو اوزار بڻاء، نه ڀرم ۽ بدن ٿين. دک ۽ روڳ جو دڙو ختم ٿئي ۽ چمڪ مرڻ جو چڪر پُورو ٿئي. سنگور جو اُڀرڻ اُٿاء، ساڌن جي سنگت ڪر ۽ پرماتما جو ڀڄڻ ڪر. رام نام ٿي بندگي آهي. جيون جنو سهارو آهي. مڙڪش مڪتيءَ جو دروازو آهي. ٻيو سڀ ڪهت، ڇوٽ ۽ ٽرڪٽ آهي.

جن رام وساريو آهي يا جن نام وساريو آهي سي ڪٿي ۽ سؤ ٽي چار آهن. وشتا جا ڪيڙا آهن. انهن جا پنج ناس ٿي وڃن ٿا ۽ گڻ ختم ٿي وڃن ٿا. اهي دک ۽ روڳ پر بهڙجن ٿا. جو دم کائڻ پيئڻ، گپ شپ ۽ عيش عشق ۾ وڃائين ٿا، اهو دم وٺڻ وڃين ٿو. وڪاري جهڙن ڪري. هيءُ مانس جنم وٺي مالڪ، واريءَ وانگر وڪامي ٿو. جي سرن ڇڏي، مک سان موھجي ويٺا آهن، سي ممڪ آهن، ڏهاڳ پر آهن. ڌرتيءَ تي ٻاٻ جو ٻوڙو آهن. ٿيندو جو سڌا، سرور کي سڳائي ناس ڪن ٿا، ڇيتا کي چڪا چور ڪن ٿا، ٻڏي برهشت ڪن ٿا، ۽ نيتو رچنا جي توفيق وڃائين ٿا.

- (۱) لک ٿل پيارا ويسري - روگه وڏا من ماهر -
 سري راجنه، مهلا
 ڪٿه درگهه، ٻي پائيتي - جا هو نه وسيع من ماهر؟
 پهلا، شبد (۲۰)
- (۲) رلي عشق خداه - رنگ ديدار ڪي
 وسر يا جن نام - ٿي پٿر پيار لشي.
 واکه آسا، شيخ
 فريد، شبد (۱)

اي بندو، جي نام وساريندين؟ نه درگاهه پر ڪيئن پهچيندين؟ سو ماها مان نيٺن ڪڍ. لوپ لالچ ڦٽي ڪر. مڻائن کان منهن موڙ، ڪوڙ ڪوت کان ڪنارو ڪر، ٻيائيءَ ڇڏائيءَ کان پري ره. من کي قابو ۽ آڻ، گڻ گرهڪ ڪر، سائينءَ جي شرڻ پر آڻ ۽ رام نام جو وهندار ڪر. مٿان رام نام کان پلجي پاڻ لهوڙين، مٿان ويسر ڪري ويران ٿي وڃين!

سري راڳ، محلا
ٻهلا، شبد (۱)

مٻڙي ديڪر - پڙلا ويسري
ليرا چٽ - نه آوي ناء.

اي ابتدا ۾ مانس جنم درلپ آهي ۽ وڏي پيچ کانپوءِ پراپت ٿئي ٿو، سو وئرت نه وڃاء. اهو به ويو ته ڇا همت ڇڙهندء؟ هيءُ جيون پوءِ ڪهڙي ڪم جي آهي؟ هيءُ سنسار موه جو پسارو آهي. سڀ ڪچ فاني ۽ بيٺا آهي. رڃ جي واس آهي. رڃ سان راجهجي، راحت ٿا طلبيون! توڙي ڄاڻ آهي ته مت مانت، دوست سندندي ۽ ڏن دولت ۽ مال ملڪيت پاڻ سان ساٿ نه هلندا پر هلڻ وقت لاهي نينهن سڀ ٽيندا. رڳو رام ناسا پاڻ سان هلندو. جنهن جو چٽ فٽ ڪٽب، ڏندن ۽ سنساري وهنوارن ۾ اٽڪيل آهي، جنهن جي جيون ترشنا، تعصب، نڪير، تنگدليءَ، تنگ نظريءَ، ٽٽلپازيءَ، اٽسهاڻيءَ ۽ جنگجونيءَ ۽ بدآعاليءَ تي ٻيٺل آهي، يا جنهن نام وساري، من ڏئي ۽ دنيا سان لڳايو آهي. سو پاڻهي پاڻ کي ڪم ۽ ڪسنگ جي ڪڙاهيءَ ۾ ڪاڙهي رهيو آهي. اهو ڏو انسان ئي آهي انڌو، لاپٽو، اڳيان، اهنڪاري، احمق. هن پنهنجو جنم جوڻا ۾ اڃا به وڃائي، پاڻ کي نڙن بنايو آهي. اهوڙي جوڻي ۽ جوڻي جوڻو، ڏٺي جي درگاهه ۾ ڪهڙو حال ٿيندو؟ کيس هڪ هڪ ڳوڙيءَ جي آشد وڃارڻ ۽ ڪرم، ويسر ۽ غلٽ جو حساب ڏيڻو پوندو. ڪمائيءَ جي ڪوٽاهيءَ ڪري، کيس منهن ۾ ٽڪون لڳنديون ۽ سندس منهن ڪارو ڪندا. ڪوبه کيس سهارو ڪونه ڏيندو، ڇو ته هن پنهنجو پاڻ، گهر برباد ڪري. آتم گهات ڪيو آهي. کيس ترڪ جا عوطا کاڌا پوندا ۽ وري چوراسي لک جوڻين جا دک، پوڳا پوندا. ڪڏهين بسن جي جوڻ، ڪڏهين پڪين جي، ڪڏهين ڪيئن جي نه ڪڏهين ٽانگن جي. من جي مستي يا موج، ڪيڏا نه ممڻ ٿي مڃائي ۾ جنم جنم ۾ پٽڪائي، ٽوٽاڻ ڪساني ۽ آلاپي وطن پٽائي! ڪيئن ڪن ۾ ڪرندا ڏسجن به ٻيا به ڏسندڙ، اکين هوندي به اکيون پوئي انڌا ٿي ويا آهن!! گورو ارجن ديو جن فرمائين ٿا:

- (۱) ڪيا هر وهه نام وسار - غافل گهليا
ڪسي لاف در پناه - وڃن وهنديا؟
نام بسار چله، ان مار - ترڪ گهور مهه پاھ
آنڪ سڄائي ڪٽم نه آوي - گريپ گرپ پرمهه.
- راڳ، آسا، محلا
پنجوان، شبد (۱۱۰).
- راڳ، سارنگ، محلا
پنجوان، شبد (۱۱۱).

باقي جنهن نام ڄاتو ۽ پاتو آهي، تنهنجي هردي ۾، من ۾، بلڪ رڳو رڳو ۾ رام رهي رهيو آهي. هنجي مهما جو بيان ڪرڻ مشڪل آهي ۽ هُن جي بهنج جي اُڇائيءَ جي

ڪم ڪٿڻ ناممڪن آهي. هُن جي جنم ۾ جا پاپ ناس ٿي ويا ۽ روڻ مٽجي ويا. هاڻي هن کي نه آهي ڪو سسرو ۽ پوم، نه ڪا ٿڌي ۽ دٻڌا، نه ڪو وڻو ۽ وروڻ، نه ڪا ممتا ۽ موهه، نه ڪو لوپ ۽ لالچ، نه ڪا ڪاميا ۽ ڪروڻ، نه ڪو پاڪيد ۽ پاپ، نه ڪا آهنڻا ۽ آهنگار. سڀ وڪار ۽ ڪل بهمي وانگر، بنا ڪنهن چڪ جهڙ جي، پاڻهي اچي پٽ پيا. هاڻي هُو آروڙي ۽ آمر آهي. اٽس نه ڪا چپتا ۽ ترشنا، نه ڪا مشڪلات ۽ مصيبت، نه ڪو گل ۽ ڪليش، نه ڪو ٽاپ ۽ ستاپ، نه ڪا گهرج ۽ محتاجي ۽ نه ڪو ڏپ ۽ ڊاءُ، هو سڀني وڪارن کان پري، ڏنڊن کان دُور ۽ ٽنهي ڪٿن کان پار آهي. هُن جو من شانت ۽ ٽرپيٽ، آسٽر ۽ اڻڪاگر آهي. هنجي ڪا پا پٽي آهي. ڪم هـردو وڪاس ٿيو آهي ۽ ٻڏي ۽ پرڪاش ڪيو آهي. هاڻي هُو آندران ٻاهران اوجل، نرمل، پوتر ۽ پاڪ آهي. ڪم ۽ بداجي سميت ٿي آهي، اونداه مان سوجهرو، اڳيان مان گمان ۽ ٻڏي مان ٺيڪي. مطلب نه رام نام جي چادوڙي، اُتر اَنُوسار، ڪوڙي ڪٽ، سچو سون بڻجي پئي آهي. فنا مان بقا بڻيو آهي، لاچار مان لامتناهي ٿيو آهي، ٺاڪار مان نامور ٿيو آهي.

اها آهي رام نام جي ڪلا ۽ هر رس جي مڙيا. جو پڳڙان جي پگڙي ۾ پتل آهي. جو هر رنگ، ۾ رتل آهي يا جنهن ستنام جو سلوڪ ڪم ڪيو آهي، تنهنجو سڀ آتمڪ آسُون آميدُون ٽاپ پُون ٿيون، سڀ منشائُون منورڪ پُورا ٿين ٿا ۽ هُو چارئي پدارت حاصل ڪري ٿو. جو هن چاهيو ۽ ڳولهيو پئي. سو پاڻي ورتائين. پاڪ ۾ برچو ٿيو اٽس، تڻ جي سڌ پئي اٽس. سهج جي سڃاڻپ ٿي اٽس. سار سڙوپ ۾ سمائجي ويو آهي. هاڻي ليک اٽس اٽس ۾. برهم ڪي سڃاڻي ۽ برناما ڪي، پاڻي، هن چڻ نه سڀ جپ ٿي، پاڪ پُورا ٿون، ٻي نيم ۽ هوم پڳي پُورا ڪما، سڀ پڇ، دان ۽ لاشان ڪما ۽ ٻا ٽيڪرڪ پاتراڻون ڪري ڇڏيون. هن چڙڳ، جڳتي، موڪش مڪتي، سڀ مٽي ۽ ۾ ڪيا آهن. گرهست ۾ آداس ۽ آس ۾ اوس آهي. وڌيون، سڌيون ۽ نڌيون سڀ پيون پنيان پونس. ڪلاوان پڏي وان، ڪلوان ۽ گيلوان هوندي به هُو ٺماڻو، ٺهڻو ۽ داسن جو داس آهي ۽ سر درستيءَ جو سالڪ آهي. فطرت ۽ فطرت ۾ چمڪي ٿو، خاڪساريءَ ۽ حليمائيءَ جي حسن ۾ بهڪي ٿو، فياضيءَ ۽ فراخديءَ ۾ پيش، اچي ٿو، ساده دليءَ ۽ سادگيءَ ۾ رهي ٿو، آندروني آزاديءَ سان جيون گهاري ٿو. نزاڪت، نفاست، نهايت ۽ نراهت جو نقش آهي عبادت عظيم، عصمت ۽ عصيد جو عڪس آهي. عجيب جو عجائب خانو آهي. هن آند، اوري، پاڻ پڇاڻيو آهي. جنم جنم جي ننڊ مان سڃاڻي ٿي. من مالڪ، لڳاڻو آهي. مهب سان ستر مست آهي مري به آهي. اُچوڻي ۽ اُڻوڻ ۽ آباسي ٿيو آهي. هن جو لوڪ پرلڪ سهيل ٿيو، جنم موط جو پنڌ ٿيو ۽ ڪرمن جو ليڪو سمورو ڌوڏجي صاف ٿي ويو.

هاڻي مٽڪي ذمت جي، جنم جي ۽ جوڙي جي، ڪا به غرض ڪونه. سچ ۽ سهج ۽

سٽرڻ ٻائي. هن جو ڏيان رام نام ۾ آهي، سُر ٿي شبد ۾ آهي ۽ آلاپ اُنحد ڏئي ۽ ۾ آهي. مستي ۾ مدهوش آهي. اُچست، نريڙ ۽ اُنيڙ جي ٻڌ تي ٻهٽل آهي. آتما جي جوت جلائي، هن ٻوم سڪ. ٻوم ٻڌ پاتو آهي. سنسار ساگر ٽري ۽ پڙجل پار ڪري، هن جو آسٽ وڃي لڳو. آهي نڃ گهو ۾، لهڄل ٿان ٿي. سچ محل ۾ ۽ وٽڪٽ جي وشار ۾. ڏٺي ۽ جي ڏنگاه ۾ لڄ ٻٽ ۽ شان مان سان داخل ٿي، سچ ۾ سماڻجي ويو آهي. پُٺير نگر جي نوري نظري نظر ۾ نروار آهي. برهم ڊس جو برهما آهي. جيون مڪٽ آهي نه وڊهر مڪٽ ۾ آهي. کيس سنت، مهاتما، فقير، درويش يا ڪهڙي نالي سان به ڪٿي سڏيو پر هو خود برنامي آهي ۽ ساندھ سُن گهو جي سهج سڏائي ۾ آهي. صاحب فرمائن ٿا:

- (۱) جي آتم چينيا - برنامي سولي
اٻڪو اُمرت، اٻڪ هيم - ڦل اُمرت هولي.
راڳ آسا، محلا ٻهلا،
اشتهددي (۶) ۲۰
- (۲) جب اٻڪ پريو اُنيڪ رويا - سرب مندل چايا
برهمو پَسارا برهم پَسريا - سڀ برهم درشتي آيا.
راڳ سوهي، محلا
پنجران، چنس (۴) ۸

هيل ٻائين پانڪن ڏٺو هو ڏندو نه سري ڪرو گرنٽ صاحب ۾ ساڌڪ کي سمجهايو ويو آهي نه برنامي ۾ صدق رک ۽ برنامي سان پريم رک نه پار پيڻ. اهو ساڳيو صدق ۽ سڪ جو مارڪ، ڦر ڦر ڏئي ٻڌ ڏهرايو ويو آهي. ستگور بنسٽ، ستن مهاتمان بنسٽ ۽ رام نام بنسٽ. هاڻي سوال اٿي ٿو ته ساڌڪ جي شروعات ڪٿان ٿيڻ گهرجي؟ سائين سان، ستگور سان. ساڌ سڻڪ سان يا ستنام سان؟ ٻيو سوال اٿي ٿو ته سڄي ساڌڪ کي برنامي جي پراڻي ٿي يا برنامي جي پراڻي ساڌڪ کي ٿي سڄو بڻائي. ساڳئي طرح سڄي ساڌڪ کي ستگور جو سڄو ٻڌ نصيب ٿو ٿئي يا ستگور جو ميلاب ٿي مريد ۾ مڻيا ٿو اٿي؟ وري سڄي ساڌڪ کي ساڌ سڻڪ پلي پوندي يا ساڌ سڻڪ ڏانوان ساڌڪ اڳتي وڪو وڌائيندو؟ آخرين ۾ سڄي ساڌڪ کي رام نام جي اُلتيتي ٿيندي يا رام نام مان ساڌڪ سچ ۾ سمائبو؟ مطلب ته ساڌڪ خود چڱي آهي يا سندس ساڌائين جي سڱلڻا چڱي آهي؟

انهن سوالن جو جواب سڌو سوانتو ڪٿي ڪونهي. پوهندو به ڪٿان؟ سائين، ستگور، سنت ۽ ستنام، چڱي ۾ فرق آهي نالن جو. باقي اٿو چارئي ڇيڙون ساڳي جنس. ڇو ته چڱي جون وصفون ساڳيون آهن. چڱي ۾ اهو پاڻ آهي ۽ اهو پاڻ به، تون پاڻ آهين! خير تنهن هوندي به، هر هڪ ساڌڪ جا علحدا علحدا آزمودا آهن ۽ الڳ الڳ اُپڙ آهن. منزل ڪٿي ساڳي هجي پر سفر جا رستا ۽ طريقا، طرحين طرحين جا ٿي سگهن ٿا. ساڳئي طرح، جيون پاترا جا ساڌن ۽ تجربا به اُنيڪ قسمن جا ٿي سگهن ٿا پر ٻهڙائين ساڳي هن ٿا يا

گهت ۾ گهت وئي. انهيءَ ساڳئي طرف هلن ٿا. پست کڻي ڪيترا به هجن پر ذر هڪ آهي. تصور ۽ تصورن کڻي ڪيئن هجن پر ڏٺي هڪ آهي. رڳو ڪهي وشيش وشواس ۽ سڄي سڪ. اهڙي ساڌڪ جي ٻانهن، ٻاجهاري کي سنڌوچي وئي. پوءِ رڻحاني راز رهندا بهي جي وچ ۾. سائين کيس ساڻ سهارو ڏئي، پاڻهي وڃي ٻار ٻهچائيندو. شيوڪ جا ڪارج ٻرمانا پاڻهي سنواريندو، ڇو نه ٻار نه آهي ڪڏهين ڪيئن نه ڪڏهين ڪيئن پر اچي پڪ ملندو هاڻي هيئن نه ڪڏهين هون. رڳو هتان شروع ٿي ۽ نه هتان به يڪدم شروعات ٿي وڃي. ساڌنا ۽ سڦلتا هڪ ٻئي کي پاڻ ڏانهن گهليدو ٿو هلندو ٿو.

ڏسو نه ڪنهن کي امتحان جي ڊگري يا اعزازي سند حاصل ڪرڻي آهي. پوءِ ڪو ڪهڙي ڪاليج ۾ پڙهي نه ڪو ڪهڙي ۾، ڪو صوبو واري ۾ نه ڪو شام واري ۾، ڪو خانگي ۽ طرح نه ڪو لکڻو، ذريعي، ڪو ڪهڙي وشيه ۾ نه ڪو ڪهڙي وشيه ۾، ڪنهنڪن امتحان ۾ وهڻ پهرين دفعو نه ڪنهنڪن ٻنڌون دفعو. پر جيڪي پاس ٿين ٿا، تن کي ڊگري ساڳي ۽ ساڳئي هنڌان ئي ملي. سر رڻحاني راهه ۾ به ٻيچرا نه جدا جدا آهن ۽ ٻانڌ پڙن جا ٻنڌ به ٻنهنجي ٻنهنجي نموني جا آهن. پرينءَ کي ٻيچرا، ٻانڌ پڙن جي الڳ الڳ ٻيچون يا ٻنڌن جي ڪانه آهي، ڇو نه سڀ ٻيچرا ۽ ٻنڌ انهيءَ پرين ڏانهن ئي ڏوڪين ٿا. پر پرين کي ٻوري ٻيچرا آهي ٻانڌ پڙن جي سڪ ۽ سڄائيءَ جي. جي جي پاس پوندا، تن کي به ساڳيو مرلبر. ساڳئي هنڌان ئي عطا ٿيندو. هڪواريءَ من ممتا ۽ مرادن مان مڙي، مالڪ طرف موڙو سو کائي، صدق جو سلو منهن ڪڍي، آئشن جو آلو آئي، سڪ جو ساڙ وڃي ۽ سڄائي ٺڪري نروار ٿئي، نه پوءِ اوچتو، ازخود ۽ اڪ چپ ۾، لاهي ٻاسرارن جو ڌڙاڌڙ احساس ٿيندو. ڪاها ڪلپ جي ڪل، اهڙي ٺڪڙي، تيز ۽ تيز ٿي هلي ۽ سڀ سانها. ايترو گڏوگڏ ٿيون. جو پتو ئي ڪونه پوندو نه ڪيئن ۽ ڪڏهين من. اوت مان موت کاڌي، ڪيئن منجهانسن مستي ۽ مئل ٺڪتي ۽ ڪيئن مقانس رام نام جو رنگ چڙهيو، ڪيئن اودا جي اونداهه هتي. ڪيئن اکيان جو ٻڙو ڪريو، ڪيئن وڪار ويران ٿي ويا، ڪيئن کڻا گڏجي اندر گهڙيا، ڪيئن ڪورو ۽ جي گيان پر ڪاش ڪيو، ڪيئن ڪسنگ اڙيو ۽ ڪيئن سنسنگ چڙيو، ڪيئن آتما آزاد ٿي ۽ ڪيئن رُوح ۽ رب پاڻ ۾ پئجي ويا؟ ٻرمانا ٻڌڻ ۾ ڇپيل آهي ۽ ڇپيل ۾ ٻڌو آهي. اها ٻڌڻ ۽ ڇپيل جي تلاش جي ترليب. ساڌنا ۾ سمايل آهي. اهو جانب جو جلو، گيان جي پر ڪاش ۾ آهي.

مطلب آهي مالڪ ملي! ڪيئن ڪڏهين ۽ ڪٿي، انهيءَ پڇڻ ۽ ڪڇڻ جي پوءِ درڪار ٿي نه ٿي رهي. جي ڪنهن ٻار کي دل گهڙي ۽ من پسند سوغات ملي نه پوءِ هڙ هڙند انهيءَ تحفه کي چنڊڙو پيو هوندو يا سوال ڄاڻيءَ جي مغزماري ڪندو نه ڪٿي چڙي، ڪنهن جوڙي ۽ ڪيتري ملي؟ سو پڳتن جي پيد لهڻ جو پتو نه ساڳيو آهي ۽ نه انهن سليو آهي. پر نه مالڪ من، ٻڌيءَ، واڻيءَ ۽ واچا کان ٻاهر آهي. لاهه ۽ لاهائيءَ جو ڪڇ

آنديشو، ڪچ اندازو لڳائي به سگهجي پر پورو بيان ڪرڻ ڪنن آهي. تنهن ڪري، ڄاڻ معنيٰ مات. جن ڄاڻو آهي سي مات پر آهن ۽ جي ڄاڻائين لا سي اڻڄاڻ آهن. جي ڄاڻو ڄاڻائين، نه ڀاڻ ڄاڻ جي ڄار پر قاسمي پون. آزادي وٺي ڪير وري ڀاڻ کي ڦاسارائيندو؟ تنهن ڪري، ڄاڻو ڇپ پر چشڪر ڇٽين ٿا، مات پر ميناج مائين ٿا، پرولين ۽ اشارن ۽ ڏس ڏسين ٿا. جو جڳياڻو صادق آهي ۽ سڃاڻو آهي، سرويچ آهي، سوراشارو سمجهي ٿو، پرولي ڀڄي ٿو ۽ پيد جي ڪوچ پر ٽڪري ٿو. انهيءَ ڪوچ پر انهيءَ ڪوچنئون ڪري ٿو، بيشمار تجربا پرائي ٿو، ڏکا ٿا ۽ سور سختيون سهي ٿو، نزل ٻار پختي قدم سان اڳتي وڌائي ٿو، هڪ ڏاڪي ٿاڻ پير کڻي پئي ٿي رکي ٿو ۽ نيٺ محب سان ملي ٿو. مان بعد، حال پر ماڻهو آهي يا ماضيءَ بابت ڳالھو آهي؟ يادگيري يادوري آهي ۽ چيون نه آهي. سهارو آهي، سنسار نه آهي. سو پڙ پر پير پائي، سڀ سمجهن جا سوال، سولا ۽ سول لڳن ٿا. شڪا آئي نه آهي ۽ شڪ مڃيو نه آهي. باقي جي رڳو عقليت جي عين پر اٽڪيل آهن ٿن کي نه هيءَ دائر پرفضول بھت مباحشو مباح آهي، مبارڪ آهي.

هاڻي پريون سوال آهي ته من ممتا ۽ مرادن مان هڙي، مالڪ طرف ڪيئن مڙو ڪانڊندو؟ انهيءَ لاءِ صاحبن سوين سوليون سمجهاڻيون ڏنيون آهن. سرڻپ جي اڳيان ڪري، جيئو سمجهي وينو آهي ته مان سرپر آهيان، سنساري آهيان. پر سرپرڪ سواد ۽ سنساري سنڀلڻ، اڳي يا پوءِ، اهڙي ڇمات هڻن ۽ جو ڪهاڻ ڪڍي پون ٿا. جنم جنم جي ترشائن پر ٽڙ ٽڙي ٽڙي به من توپت ڪونه ٿو ٿئي. نيٺ ٽڪجي، ساڻو ٿئي، ساڻو ٿئي، سمجهي ٿو ته مان سرپر نه آهيان، سنساري نه آهيان. جلا وطن آهيان. اصلي وطن کي وساري وينو آهيان. انهيءَ پڙدي ڪرڻ سان، نعرن ۽ نرالو نظارو نظر اچي ٿو، سار سرڻپ جو سماڻ پوي ٿو. انهيءَ اٽل پتل جي لاسرار اٽل لاءِ، پهرئين ڀاڱي جي ستهين باب پر، جيڪا ”شب ڪرڻيءَ“ جي ”دسري ڪرڻ مالهه“ آيل آهي. سا بلڪل سڪيادائڪ ۽ سڪدائڪ ٿا ٻڌن ٿيندي. تنهن ڪري، اي بند، تون به نه من جي ويچار ڏاوا، مات پر واهي، ڇاچي ڏس نه سهين، پنهنجي اوگڻن جي اوگهڙ ڪر نه سهين ۽ جيون جي جولان پر، جسُون پر، انهيءَ مالهه جو جاپ جپ نه سهين، ته پوءِ نعرن ٽانڪ جا پڙدا، گنهجي اڪين اڳيان ڪلندي، ويرو ٿي ڪونه ڪندا. اڄ به اندر ڪلندي نه ڪيل به اندر ڏسندا. جيئن ٿون ۽ نيل آهي، چشمو پر آڳ آهي ۽ تيعن مالڪ به من مندر جي مورت آهي، اندر جو اسرار آهي. ڇاڇو نه ڏسين ۽ ڏس نه ملين ۽ مل نه مائين، ڄاڻي، سڃاڻي، ڀڄڻو آهي.

باب چوون

سچو شيوڪ

(۱) شيوڪن تي ڪرٿار جي ڪرپا.

(۱) هٿ ڏيئي هر پرپ خصم ڪا - هر ڪي در آيا

هر اندر سڻي پڪار - ڏيئي مڪ لاپا

هر پڇيا ڏيئي سدڪي - ڪٽ آرٽ ٿون آيا

ٿي ديوه دان ديبال پرپ - هر نام ڏهايا

هر دائي هر نام چهايا - نالڪ پهايا.

[سري راج، مڪلا چوٿان، وار (۲۱)]

(۲) هٿ ڏيئي ويڪار - ڪاري لاپا

رافت ده-ي ڪي وار - ڏرهم فرمايا

ڏيئي سڄي مڪل - خصم بلايا

سڄي صفت سالاھم - ڪهڙا پايا

سڄا امرت نام - پوجن آيا

گورمئي ڪاڏا رڃ - ٻن سک پايا

ڏيئي ڪري پساء - شبد وچايا

نالڪ سچ سالاھم - پورا پايا.

[راج مانجهه، مڪلا پھلا، وار (۲۷)]

(۳) شيوڪ ڪٿ پرپ پالن هارا - شيوڪ ڪي راکي نر ٺڪارا

سو شيوڪ چس ديا پرپ ڌاري -

نالڪ سو شيوڪ ساس ساس سماري

آهني جن ڪا پڙدا ڏاڪي - آهني شيوڪ ڪي سر پر راکي

آهني داس ڪٿ ديه وڏائي - آهني شيوڪ ڪٿ نام چهاڻي

۱. شيوڪ، داس، غلام. ۲. سڏائي. ۳. نام جي سروي پهرائي. ۴. واندو، بيڪار. ۵. مھما
۶. ڪاڏا پان. ۷. پرمالما. ۸. سمرون ڪري ٿو. ۹. عيب، گھٽتائون ڏيکي ٿو يا لڄ ڀٽ رکي ٿو.

اُهي شيروڪ ڪئي آپ به راکي-لاڪي گم^۱ مٽ ڪوڙ ڏي لاڪي
 آپ ڪي شيروڪ ڪوڙ ٻهڙي^۲ - پرپ ڪي شيروڪ اڙي^۳ اڙي
 جو پرپ اُهي شيرو لايا - لالڪ سر شيروڪ ڦه ڏس ٻرگنايا.

[راڳ ڳوڙي، مڪلا پنجوان، سڪمني صاحب، اشٽپدي (۱۷)]

(۴) سر داس سڏ پرپ هجي - هر داسن ڪو مٽ
 هر داسن ڪي وس هجي - جڏهن^۴ جنتي ڪي وس جنت
 هر ڪي داس هر ڏياندي - ڪر پرپتر سڏ نينهن
 ڪر ٻا ڪر ڪي سڏ پرپ - سڀ جڳ، مه، ووسي مينهن
 جو هر داسن ڪي آست هجي - سا هر ڪي وڏيانه،
 هر آڙي وڏيانهي پاوڏي - جن ڪا جتڪار ڪرائي
 سو هر^۵ هرجن نام ڏياندا - هر هر جن لک سمان
 جن لالڪ هر ڪا داس هجي - هر پنج رکھ پڪوان.

[راڳ سورڻ، مڪلا چوٿان، وار (۲۵)، سلوڪ مڪلا ڏيڳا]

(۵) اُها جن^۶ - آپ، آپ اڏارو

آپ ٻهر جن ڪي سنگ^۷ سڀو - من تي ٺاه، سارو، (۱. ۰)
 اڙن^۸ چهن ٺاهي ڪڇ پيڪيو - داس ڪا گل نه ٻهاريو
 ڪر ڪر ٻا نام هر ديتو - سهج سڏاء سوارو
 مها پڪر اڪن ڪا سڳو - تس تي پار اُٺارو
 پيڪ پيڪ نانڪ پيڪا^۹ - پنه، پنه، ٻهاريو.

[راڳ نٺ فارائن، مڪلا پنجوان، شبد (۴)]

۱. ٻهڙي، بدوي. ۲. سهڻي سگهندو. ۳. براري ڪري سگهندو. ۴. ڏسائون. ۵. روشن.
 مانور لئي ٿو. ۶. پرماتا جا شيروڪ، داس پنوڄاري. ۷. ستار وچائيندڙ. ۸. ستار.
 ۹. ٻار ٻهاريو. ۱۰. ورن، ذات. ۱۱. صوڙو. ۱۲. پوسن ٿيو آهيان. ۱۳. هر دم، وار وار.

(۶) بَدَهه. کيسن هـوؤ - مَبْدَو مـوَسَه
 ناکر ئي جَن جَن ئي ناکر - کيل پڑيو هي ترسَه. (۱۰-ز)
 آين دَهه دَههرا آين - آپ لگاويي يوجا
 چل ئي ترنگه ترنگه ئي هي چل-کهن سطن کَه دُو جا
 آبه گاريي آبه نـاچيچ - آپ بچاويي نورا
 کهن نامدو نون ميو ناکر-جَن اُورا نون پورا.
 [راڳ سارنگه، ڀڳت نامديو، شبد (۲)]

- (۷) چسکا سا بس ئي ڦل پالا - کر کريا پرپ سنگ ملايا
 آوڻا چاڻ وهي ڦڻ ڀاڳي - نانڪ پُرون آسا جيئه.
 (۸) هئي دئي پرپ ديو ٿهاري - جمر مرڻ روڪ سڀ ڀاري
 نانڪ داس ڪيئي پرپ آهي - هر ڪيرن رنڱ ماڻي جيئه.
 (۹) پرپ آهي جب پئي دال - پُرون هوتي شيرڪ ٺهال
 بدن ڪات ڪيئي آهي داس - سمر سمر سر ڳڻ تاس.
 (۱۰) بدن ڪات ٻاري آوڻ - آهڻا سر د سماريا
 هوتي ڪرڻال ماس ٻي لڻائي - ٻارڪ جهڙو ٿهاري.
 (۱۱) آهي شيرڪ ڪي آهي راکي - آهي نام چاوي
 جهه جهه ڪاڇ ڪرڪ شيرڪ ڪي - ٺهان ٺهان اُڻ ڏاوي.
 (۱۲) جب ديهه پرپ آهڻا سرامي - ٿهه اورهه چيس نه پاوڙي
 نانڪ داس پرپ آپ ٿهاري - ڀرم پڙ ميت لڪاوڙي.
 (۱۳) هرڪي داس چيري - لڳ پرپ ڪي چوڻي
 ڪت لڳاء لڀي - بس لاکر سر ٿي.
- واڳ مانجهه، مهلا
 پنڇوان، شبد (۳۱)
 واڳ ڪرڙي، مهلا
 پنڇوان، شبد (۸)
 واڳ آسا، مهلا
 پنڇوان، شبد (۴۵)
 واڳ ڪرڙي، مهلا
 پنڇوان، شبد (۱۲۹)
 واڳ آسا، مهلا
 پنڇوان، شبد (۱۳۱)
 واڳ آسا، مهلا
 پنڇوان، چنبد (۱۱۴)

۱. شبد ۱ شرط. ۲. پرماتما. ۳. پرماتما ۽ شيرڪ جي وچ ۾ هڪجهڙائيءَ جو ورتاءُ آهي.
 ۴. ديوٽا. ۵. مندر. ۶. چرليون. ۷. ٿري. ۸. سڪڙو، خالي. ۹. مدد. ۱۰. مذهب، ڪمائي.
 ۱۱. ساگر. ۱۲. وانگر. ۱۳. سڀال لڏي آهي. ۱۴. ڪم ڪاريون، ڪارج. ۱۵. ڊوڙي پهچي
 ٿو. ۱۶. ٻيا ڪي. ۱۷. لام روپي سروبيا بخشي آهي. ۱۸. پاڻ مٿن کي ڄاڻايو اٿس.

- (۱۴) مَڪَت پُڪَت جُگم سڄ ٻائيئي - سرب سُڪان ڪا دانا
 اُهي داس ڪٿي پُڪم دان ديري - پُرون ٿو ڪم ٻڌانا.
- (۱۵) هيري ڪٽم ٿي - ڪٿي ڪاٺي - اُڀا سر د پڇاڻ
 هات ديه راکي ڪر اُهي - سدا سدا رنگ ماڻ.
- (۱۶) آبي شيوا لائين - آبي بخش ڪريئ
 سينا ڪا ما پڻ آب هي - آبي سار ڪريئ.
- (۱۷) جو مانگهه لاکر اُهي ئي - سوني سوني ديري
 نازڪ داس مڪ. ٿي جو ٻوليئ - ابهان اُوهان سڄ هوويئ.
- (۱۸) چن ڪي - پُرون هولي ڪام
 ڪلي ڪال مها ٻکيا مه - لکا راکي رام.
- (۱۹) هر ڪي داس هر سڀي راني - رام رسالڻ اُن دن مائي
 ٻانهن پڪڙ پوپ آبي ڪادي - جنر جنر ڪي ٿو ٿي ڏاندي.
- (۲۰) ٻولي ڪدي نه هونئي - چن ڪي اُرداس
 نازڪ چور ڪوٽڻ ڪا - پُرون ڪٿي ٿاس.
- (۲۱) جيئ پند ڏن راس پوپ ٿيري - نون سوزت سوامي هيرا
 داس اُهي ڪٿي راکهارا - نازڪ داس سدا هيئ چيو.
- (۲۲) جس دا صاحب ڏاڍا هوءَ - اُس نو مار ٿي ساڪي ڪوءَ
 صاحب ڪي شيوڪ رهي سر ٿائي - آبي بخش ڏي وڏائي
 بس ٿي اوڀر ٺاهي ڪوءَ - ڪوٽ ڏري ڏو ڪس ڪا هوءَ.
- (۲۳) ٻارهرم جب هوءَ ڏال - سادو چن ڪي ڪري روال
 ڪام ڪروڙ اس ٿي جاء - زام رتن وسئي من آء.

۱. پکي ۲. مراد ۳. پرالما ۴. مالا پتا ۵. لوڪ ۶. ڪلچر جي سمي ۷. وکر ۸. مکهن ۹. مس ۱۰. اڃائي ۱۱. داس ۱۲. زوردار ۱۳. خاڪ ۱۴. اُنهيد شيد.

- (۲۴) هر جن ټکت ټکت هر جن هي - هر واکي کښ جن ڌاري
 ټاک پتا مانا هي ټ هر پرپ - هر بارک هر پرپاري .
- (۲۵) پرپ کښ جن اُتر د لوچي - پرپ جن کي ساس ٺاري
 کړيا کړيا کړ يگښ درځاني - جن پيچي جگت نښتاري .
- (۲۶) اوداس سټي داتار پرپ - پايي کښ مهل سلوي
 پرپ د پکدا د ک ټکي - پايي کښ مکځ چس نه اويي .
- (۲۷) جن کا هر سيني من مانيا - نښن کارج هر آب سوار
 ن چوکي محتاجي لوکن کي - هر انگيکار کي چي کړتار .
- (۲۸) کائي اکيان لمړ نرمليا - ټنډ بښاس پيکا
 جځ جل نرنگ قين جل هوئي - شيرک ټاکو پتي ايکا .
- (۲۹) نرپه کي کي شيرک داس ايني - سکلي دؤک ټنډاري
 آن ابا ټياک جن سکلي - چرون کمل دؤ ڌاري .
- (۳۰) هر کا چهن سوي هر جن کا - هر آبي جن مه آب رکائب
 ډن ډن کورؤ ټاک سمدرسي - جن نندا است نري ټرانب .
- راځ رامکاي . محلا
 چولان، شبد (۶)
- راځ ټن ټارانسټ،
 محلا چولان، اشهدي
 ۴(۷)
- راځ مارؤ، محلا
 بښوان، وار (۹)
- راځ پيرؤ، محلا
 چولان، شبد (۵)
- راځ سارنگ، محلا
 بښوان، شبد (۲۷)
- (۷۲)
- راځ ملار، محلا
 چولان، شبد (۵)

۱. لږديک، پرسان. ۲. شيرک جا پرل سجا ثابت کړي نو. ۳. موټاجي، کاځ. ۴. اندرؤني
 اولده. ۵. روشن ټي. ۶. زويک، زمير. ۷. ټنډدا. ۸. هردي اندر. ۹. خصلتؤن، گڼ.
 ۱۰. گلا ۴ ساک.

(۲) شیوگ سان ستگور جو سانگ.

(۱) جڏهن جنسي سٺا ٻالڻي - راکي ندر منجهار
 اُنتر ٻاهر مڪ دي گراس - کين کن برچار
 نڪر ستگور گور سڪ راکدا - هر ٻوٽ ٻوٽ
 ميري رام - هر ٻارڪ هر ٻوٽ کي هيءَ اٿاڻي
 ڏن ڏن گور ستگور پاڏا - جن هر اُڀرڻ دي کيئي سيالڻي. (۰.۱.۰)
جنسي گڻن ٿورڻي اُڏي - گهڙي باکي والي
 اوه راکي چست ٻوٽي ٻچ ٻچي - لڻ هردي سار سالي
 نڪر ستگور سڪ ٻوٽ هر هر کي - گور سڪ رکي جيءَ لالي.

[راڄم گورڙي، مڪلا چوٿان، شبد (۱۳)]

(۲) سُوکي هري کيئي کن ماهي - اُمر ڏرشت سنج جيوڻي
 کائي گشت اُڏري گور ديڙ - شيوگ گهڻ ديئي اُپي شيو.
 مٽ گهي چست ٻئي من آسا - کري دبا ستگور کڻ ناسا
 دڪ نالي سڪ آءِ سمائي - ٿيل نه ٻڙي جا گور ٿرماڻي
 لڄ ٻئي اُڏري گور ملي - نالڪي جي سڻل ٿلي.

[راڄم گورڙي، مڪلا پنجوان، شبد (۵۸)]

(۳) ستگور سڪ کي گري ٻوٽال - شيوگ گهڻ گور سدا دبال
 سڪ کي گور ڏوسر مل هري - گور ٻوٽي هر نام اُچري
 ستگور سڪ کي ٻڌن کائي - گور کا سڪ وڪار ٿي هائي

۱. مانا. ۲. ٻُٽ. ۳. جڙي. ۴. نظر. ۵. کاڌو، کير. ۶. ٻيار کڻي آهي. ۷. ايسمڙو.
 ۸. اُڀرڻ، - کيا ڏيندڙ. ۹. آسمان. ۱۰. اچن کنين وارون کڙاڙون. ۱۱. چمڪند.
 ۱۲. مڪل. ۱۳. ساوا. ۱۴. ڏيئي، وجهي. ۱۵. ديڙ. ۱۶. حڪم. ۱۷. کارج سڏايسا.
 ۱۸. شيوگ، داس. ۱۹. جهي ٿو. ۲۰. کٽو ڪري ٿو.

ستگور سِڪ ڪٿڻ نام ڏن ڏيڻ - گور کا سِڪ وڏ ڀاڱي ٻي
ستگور سِڪ کا هلت پلٽ سڀاري -

ٺاڻڪ ستگور سِڪ ڪٿڻ جيءَ نال سڀاري .

[راڳم گورڙي، مڪلا پنڃوان، سڪمڻي صاحب، اشپندي (۱/۱۸)]

واڳم گورڙي، مڪلا
پنڃوان، شبد (۱۲۳)

(۴) چس کا کره ٿن ڊيٺا تالا - ڪنجي گور سڻهائي

اٺڪ اٺاو ڪري ٺهي ڀاوي - ٻن ستگور سولائي

جن کي ٻڌن ڪاٺي ستگور - ٿن ساڌ سنگت لڊو لائي

پنچ جنان ٻل منگل گانا - هر ٺاڻڪ پيد نه ڀائي .

واڳم گورڙي، مڪلا پنڃوان،
سڪمڻي صاحب
اشپندي (۴/۲۴)

(۵) سهرسن پئي گور ڊاو - ڀورن هوئي شوق ڪي شيو .

آل جنجال وڪار ٿي رهي - رام نام سن رسنا ڪهي .

(۶) مها اڏيان پاڙ ڪ ساگر پئي - هنرڪ سوگ مهر بسدا

ستگور پيت ٻيا من نرمل - جپ امرت هر وسدا

ٿن ڏن ٿاپ ڪيو سڀ اپنا - ڪومل ٻڌن ٻانڌيا

گور پرسادي پئي جن مڪي - هر هر نام آڙاڏيا .

واڳم آسا، مڪلا
پنڃوان، شبد (۵۰)

(۷) گور ڀاڙوي ڍاڪيا دي هات - پوڪت ٻيا جن کا پرتاپ

گور گور جهي گورو گور ڏيائي -

جيءَ ڪي اڙداس گورو ٻه ڀائي .

واڳم آسا، مڪلا
چولان، چنڊ (۴/۲)

(۸) من ٿن اڙيا بهت من سرتا - گور ڀيوگ ڀاڙ ملائي

ڊيٺاٺڪ جيءَ کا دانا - ڀاڙوي گور ٿي ڀائي .

واڳم ڊوگڏاري، مڪلا
چولان، شبد (۱)

(۹) ٺوٺي ماما ڪي ٻڌن ٺاهي - هر رام نام ٺوٺو لاڪي

همرا من موهر گور موهن - هر ٻي پئي مڪ لاڪي .

۱. لوڪ ٻرلوڪ سهيلو ڪري ٿو . ۲. سڀاڻي ٿنو . ۳. ٻرماتا . ۴. سندھ مهاٿما ٿون .
۵. راضي، خوش . ۶. شيوا . ۷. گهاٽي . ۸. سڀاري . ۹. اڪي . ۱۰. شيوڪ .
۱۱. اچار ٻان، جهيان ٿو . ۱۲. من . ۱۳. اڇا، ڪامنا . ۱۴. شڙا سان ٻرل . ۱۵. ٻرل .
۱۶. حيرت ٻر پڇي وار آهيان . ۱۷. درمن ڪرڻ سان .

- (۱۰) چنان کور پيارا من چمت - تان پاؤ کورؤ. دڄوانيتا
کور سکان لاکو پيار - کور متا پتتا پانيتا.
- (۱۱) سچ سهر پتتي هروچ پرتاس - نالي پکيا مه رهيع آداس
سنگور کي آتسي وڌ يائي - پتر کلتز وچي گم پانبي.
- (۱۲) هيرا لعل املک هي پاري - بن گاهک ميڙا کاکا
وڻ گاهک کور سادو ديميو - لب رتن پکانو لاکا.
- (۱۳) کور سروور مانسروور هي - وڌ پائي پوک لهن.
شيوگ کور مک کوجيا - سي هسلي نام لهن.
- (۱۴) نون آبي کور چيلا هي آبي - کور وچ دي تجه ڌيائي
جوڻڌ شيوه. سو نون هي هروڌ - ٿڌ شيوگ پنج وکائي.
- (۱۵) جه آب گيا پو پاڻا - کور چرطي شيوگ لاکا
کور سنگور ڀرم چکا - که نالک شيد ملايا.
- (۱۶) شيوگ لاپو اڀي شيو - اُمرت سام پورمک ديو
سکلي چننا آب لاري - بس کور. گه هه سد بهاري.
- (۱۷) جن نالک جسدي مستک پاڻ ڏي لکيا -
سو سک کورؤ به آوي
- آپ ترپا کذب سپ تاري - سها سوش چڏاوي.
- (۱۸) ٻاڻي کورؤ کورؤ هي ٻاڻي - وچ ٻاڻي اُمرت ساري
کورؤ ٻاڻي کهي شيوگ جن مانبي - پرتک کورؤ بستاري.
- (۱۹) نالک پُسرپا پکائيتا - پانيتا لالچ ماهه
جنبي کورؤ مائيتا - وچ رچ سيعي گاهه.
- واڳ سرورن، محلا
چوڻان، وار (۱۴)
- واڳ ڌانسري، محلا
پهلا، شبد (۴)
- واڳ چستري، محلا
چوڻان، شبد (۲)
- واڳ سوهي، محلا
تيجا، اشتهدِي (۲) ۴
- واڳ سوهي، محلا
چوڻان، اشتهدِي (۱)
- واڳ رامکلي، محلا
پهلا، شبد (۱۰)
- واڳ رامکلي، محلا
پنجوان، شبد (۱۵)
- واڳ رامکلي، محلا
پنجوان، وار (۷)
- واڳ نٽ انارنڙا،
محلا چوڻان، اشتهدِي
(۵) ۳
- واڳ مارو، محلا
پنجوان، وار (۶)

۱. ميسر. ۲. پٽ. ۳. پاڻ. ۴. پرمالما. ۵. روشنائِي، پرکاش. ۶. ورڪم. ۷. زال.
۸. گيان روپي هيرو. ۹. گراهڪ، پچاڻو. ۱۰. هڪ ڪڪر، مثل آهي. ۱۱. ملهه، ڪيائين.
۱۲. انسان. ۱۳. سنگورؤ. ۱۴. شيوگ. ۱۵. موجوده، ظاهر. ۱۶. مينون مانيون، مينا آڦرالا.
۱۷. لاله. ۱۸. راضي ڪن لا. ۱۹. پو ڪري، پٽ پري.

- (۲۰) ڳور ڪي ڇاڪر ٺاڪڙ ڀاڻي - بخش يعني ٺاهي جر ڪاڻي
جڪي هردئي ايڪڙ ڀاڻا - آهي مڻي ڀرم ڇڪاڻا .
- (۲۱) هردئي نام اُمرن رس رسا - رس ڳاڙهه رس ٻيچاري
ڳور پرشاد اُمرن رس چينيا - اوه پاڙهه موڪل ڏناري .
- (۲۲) ٺڌر ڪري جي آڀي - ٺان ستڳور مڻي سڀ سڀاء
ٺاڪ ستڳور ئي اُمرن چل ڀاڻا - سهجي رهيا سماء .
- (۲۳) هر اُڪر ڏهاڙا ڳورمڻي - ٺن رڻ ٺهي ٻُڙپ ويڪيا
ڳور ٻچن ڏهاڙا چنان اُڪر هر - ٺي ٺاڪر شيوڪ ڀل ڪيا .
- (۲۴) ڪجهه ساڇا ستڳور ڪيا ڪري - جڏهن سکا مه چوڪ
اُڏي ايڪ نه لاڳي - جڏهن ٻائس ٻڃائي ٿوڪ .
- (۲۵) ايهه پوڄل جڪت سنسار هي - ڳور ٻوهڻ نام ڪراه
ڪور سڪي پاڻا مڻيا - ڪور ٻورا لنگهه .
- واڳ بسند، مڪلا ٻهلا .
اشتهدِي (۶)
- واڳ، سارنگ، مڪلا
چوٿان، شبد (۳)
- واڳ، ملار، مڪلا
ٻهلا، وار (۱۵)،
سلوڪ، مڪلا ٽيڄا
واڳ، ڪانڙا، مڪلا
چوٿان، وار (۹)
- سلوڪ، ڪنير
صاحب، (۱۵۸)
- سلوڪ، مڪلا چوٿان،
(۲۷)

۱. شيرڪ. ۲. پرواما. ۳. پرواهه. ۴. ڪاڻا. ۵. خسر ڪري ڇڏيو آهي. ۶. ٻاجه. ۷. ڪڙيا.
۸. ٻيٽي آهي. ۹. نيمالي. ۱۰. گڏجي هڪ ٿي ويا. ۱۱. اڻاڻي. ۱۲. گهٽائي. ۱۳. ٻار لنگن
وارو ٿو. ۱۴. جهاز. ۱۵. حڪم.

(۳) شیوک جي مہما

(۱) خصمُ کي دربار - ڏاڏي وڃيا
 سڄا خصمُ ڪٿا - ڪمڻ وڃيا
 خصمُ پورا پاء - مڙھ رھيا
 دشمن ڪڏي مار - سڄو سر سڀا
 سڄا ستڙو شيون - سڄا مارڻ ڏسڻا
 سڄا شڻ بيهار - ڪال وڌسڻا
 ڏاڏي ڪٿي آڪٽ - شيد سواريا
 نانڪ ڪٿ ڏيھ راس - هر جيءَ ميل پياريا
 [راڳ مانجهو، مڪلا پھلا، وار (۲۳)]

(۲) منگھور ماھ، سھيد پڻا - هر پٺو سنگ پٺو پڻاھ
 ٽن کي سوڀا ڪيا ڪٿي - جو صاحب ميلو پڻاھ
 ٽن من مڙھيا رام سڙھ - سنگ سڏ سھيلو پڻاھ
 ساڌ جنان ئي باھوري - سي زھن اڪيلو پڻاھ
 ٽن ڏک نہ ڪھڙن اُڙي - سي جمر کي وس پڻاھ
 جني راوا پري آڻيا - سي ڏسڻ ٺٽ ڪٿو پڻاھ
 رٿن جو پٺو لعل - هر ڪٽ ٽنن جڙ پڻاھ
 نانڪ ٻانچي ڏوڙ ٽن - پري سرڻي در پڻاھ.

[راڳ مانجهو، مڪلا پنجوان، ٻارھ ماھ، پوڙي (۱۰)]

۱. پرمانا . ۲. داس . ۳. شيوک . ۴. مہما . ۵. ڪٿا . ۶. آند پر وھن . ۷. وڪار . ۸. جيتين ٿا .
 ۹. هڪ ڪري . ۱۰. مانگھ، ٺاھريءَ جي مھدي پر . ۱۱. پاڻ سان ملائي چنڊو آھي . ۱۲. سڪيون
 ۱۳. سھيلون . ۱۴. ڏوڙ . ۱۵. لھي . ۱۶. سامھون آھي . ۱۷. گھراڻ ٿو، پٺان ٿو . ۱۸. پيو آھيان .

(۳) هر ڪا نام جن ڪٿي مڪمل ڇڪت - هر ڪي نام جن ڪٿي ٽرپس پڪت

هر ڪا نام جن ڪا روپ رنگ - هر نام جهڙو ڪب پڙي نڙي پنگ

هر ڪا نام جن ڪي وڏيائي - هر ڪي نام جن سڀا پائي

هر ڪا نام جن ڪٿي پوک ڇوڪ - هر نام جهڙو ڪڇ ٿاڻ ٻوڪ

جن رانا هر نام ڪي شيوا - ٿاڻڪ پوڄي هر هر دٻا

[راڳ، گوڙي، مڪلا پنڊوان، سڪمڻي صاحب، اشپدي (۲۶)]

(۴) ڇوڪ ڪري سر پرپ ڪي رنگ - سدا سدا سڀي هو سڱ

سڀي سڀا هروڀي سر هو - ڪرڻ هار پڇاڻي سره

پرپ ڪا ڪيما جن مٿي لڳا - ڄڻا سا ٿڻا درشتا

ڄڻ ني اڇي ٿس ماه ساهي - او سڱ لڏان انهن اني

اڀس ڪٿي آپ دٻو مان - ٿاڻڪ پرپ جن اڀڪو مان

[راڳ، گوڙي، مڪلا پنڊوان، سڪمڻي صاحب، اشپدي (۸/۱۴)]

(۵) آدم ڪرڻ هروڀي من نرمل - ساڇي آپ نڌاري

پنڇ ڄڻان لي وس ڪس راکي - من مه اڀڪاري

نيرا جن - نرڻ ڪري ڪن گاري

رباب پڪاڙ ڪال گهڙو - اُٺند شبد وڃاوي . (۰.۱)

پُرلڻي من نڌرو ڏي اڀا - ساڇي اُڻو رڃاوي

دام نام چپ هردي چاڀي - مڪ ٿي سڱ سڌاوي

ڪر سڱ ساڏو چرون پڪاري - سبت ڏوڙ ٿن لاڙي

من ڪن آرپ ڌري ڪور آڪي - سبت بڌارت ٻاوي

۱. شيوڪ، داس . ۲. پوڄن . ۳. ڀرلو، وگهن . ۴. ماڻڻ . ۵. پوک . ۶. جدائي . وچوڙو .

۷. سيڪو، مڙئي . ۸. ديوتاڻوڻ . ۹. سپاويڪ . ۱۰. پرماتما . ۱۱. ڏسڻ ۾ اچي ٿو، ساکيات درس .

۱۲. ٿو . ۱۳. حاصل ٿئي ٿو . ۱۴. خودي، اڀڪار . ۱۵. ناچ . ۱۶. ڀولڪي . ۱۷. پهر يائين .

۱۸. پوءِ . ۱۹. ڏيڻ لا . ۲۰. سڄو، املهه .

چر چر سَنِيچ پِيکِيچ لاءِ سِرڌا - چنر مَرڻا دَکھ پاگِيچ
اَنسِي اَرڻ ٿرڻ لَواريچ - ٿانڪَ کُورمڪ جُکِيچ.

[راڳِ آسا، مڪلا پنڃوان، شبد (۴۵)]

(۶) مان موهه اُو لوي وڪارا - پيٽو چيٽ نه گهاليو
ٿر دَن ٽڙا هر بڻجي - لاڏ وکر ليچ چاليو
شهوڪ ڪي اوڙڪ - نسبي پريست
جيوت صاحب شيور اها - چلتي راکيسر چيٽ. (اور.)
جسي آگيا ڪيئي ٺاڪر - تس لي مڪ نه پي مڙيو
سهج اُنند رکيو گرهه پيٽو - اُن اُٺا هُون ڪٿي دڙيو
آگيا مه بُوک سوني ڪر سُوکا - سوک ٿر نه پي جانيو
چر چر حڪم پيو صاحب ڪا - سو مائيچ ليچ مانيو
پيو ڪر ٻال ٺاڪر شيوڪ ڪٿي - سوري ڏس پلا
ڏنن شيوڪ سڻل اوهه آيا - چن ٿانڪَ خصر پڇا آيا.

[راڳِ مارو، مڪلا پنڃوان، شبد (۵)]

(۷) ڳهڙ مه ڳڙو چر دِيڪ دڪاويچ - ڪور هلي سو محل ٻلاويچ
من مه منڙا چيٽ مه چيٽا - اَنسِي هر ڪي لوک اُٺيا
هر ڪر سِرڌا ٿي رهه. اُسا - اَمري چاڪهر ناسم نواسا
آپ پڇا رهي لنو لاڪا - چنر چيٽ کورم دَک پاگيا

۱. ساوڏان رهي ٿو. ۲. بياني. ۳. ڳاڙهي ٿاڻين. ۴. چيٽري. ۵. مرندي.
۶. لوڪ ٻولڪ. ۷. من. ۸. پڙماڻا. ۹. نرالا. ۱۰. ٺوليپ.

گور دينا سچ اُمرت پيوء - سهج مرڻ جيوت هي جيوت

اُٻڙ ڪر راکڻ گور پاويي - اُمر و هسو سو ٿجه سماري :

[راڳ بسنت، محلا پهلا، اشٽپدي (۴)]

(۸) آستند لندا دوتو ٻڙج - ٿجه مان ايمان

لوه ڪنهن سر ڪر جائه - ٿي ورت پگوانا

نيرا جن - ايڪ آڏ ڪوئي

ڪام ڪروڌ لڙپ مره ٻڙج - هر ٻڌ چيني سروي. (۱۰۰)

رج ٿڳا اُمر ڪا سم ٿڳا ڪهيني - ايه نيري سڀ ما

چوئي ٻڌ ڪڙ جو ٿو چيني - ٿهني ٻوم ٻڌ پا

نيرت برت نير شج سڄم - سدا وهي نه ڪاما

نرشنا اُمر مايا ٻوم چوڪا - چيتوت اُمر واما

جنه مندر ديهڪ ٻرگاسيا - اُنڌ ڪار ٿه ناسا

لڙي ٻور وهي ٻوم پاڳا - ڪه ڪيو جن داسا

[راڳ ڪيڏارا، ڪبير صاحب، شبد (۱)]

(۹) جو هر جن پاوي سو ڪري - دڙ ٿي ٻاوي ڪرو

سري راڳ، محلا

ٻڌوان، شبد (۱)

ناٺڪ ٽا رانگ هر - سڀ چڪر مه چانڊ هرو

سري راڳ، محلا

ٻڌوان، چنت (۱)

(۱۰) داسا نه پاوي بن دوساوي - ڪن ڏيرج ڪڙ ڪري

نام ٻهڙا تن من هيئا - جل بن مچلي جڙ مري

راڳ مانجه، محلا

ٻڌوان، شبد (۱۸)

(۱۱) تون دانا لاکر سڀ ٻڌجائھ - لاکر ڪي شيوڪ هر ونگ ماڻھ

جو ڪن لاکر ڪا سو شيوڪ ڪا - شيوڪ لاکر هي سنگ ظاهر جيء

۱. آپو مارڻ. ۲. همت. ۳. کان دڙو. ۴. سون. ۵. ڪڪهڙو. ۶. سڄائي. ۷. ٿريا اوستا.

۸. شدي. ۹. اندر بن ڪي روڪڻ. ۱۰. لشڪار. ۱۱. سمرون ڪري ٿو. ۱۲. ٻر مانا. ۱۳. ٻر مانا

جو داس. ۱۴. ٻر مانا جتي دڙار. ۱۵. ڪوڙ ڦيرائي ڪرڻ سگهندو. ۱۶. روشنائي،

ٻر ڪاش. ۱۷. درس. ۱۸. کانسواء. ۱۹. هيڻو. ۲۰. ٻر گهٽ.

(۱۲) چرڻ ڪمل جن ڪا آڏارو - آڻ ٻهر وار نام واپارو
سڄي آڻند ڪاوه ڪڍ ڪروند - پرپ لائڪ سرب سماهيا جيئ.

واڳ ڪوڙي، مهلا
پنجوان، شمد (۶۷)

(۱۳) سرب نڌان راڳي جن ماهه - نانڪي سنگ ڪلرڪ سڀ جاد
جن ڪي مهما ڪٿي آءِ جاء - ٻار ٻهر جن رهيا سماء.

(۱۰۱)

(۱۴) جيون بدوي هر ڪي داس - چن مليا آڻر هرگاس
هر ڪا سرون سن من ڪاڻي - سڪ پاوه هر دٿار.

واڳ ڪوڙي، مهلا
پهلا، اشتهد (۸)

(۱۵) نيتز سٺوڪي ايڪ لنو ٿارا - جهوا سوچي هر رس سارا
سچ ڪوڙي آپ آڻر شوا - من تر پتاسيا آڻڪ آيوا.

(۱۶)

(۱۶) ڪورمت رام چوي جن پورا - ٿي گهٽ گهٽ واجي ٿورا
جو جن رام پگت هر پيار - سي پرپ راڳي ڪر پا ڌار.

واڳ ڪوڙي، مهلا پنجوان،
سڪڻي صاحب
اشتهد (۶) ۹

(۱۷) چس ڪي من ٻار ٻهر لواس - بس ڪا نام ست رامداس
آڻر رام بس ٿوري آيا - داس دستي پاء ٿين پايا

سدا نڪت نڪت هر جان - سو داس درگه پروان.

(۱۸) لاگر ڪا شيوڪ آگيا ڪاري - لاگر ڪا شيوڪ سدا پوجاري
لاگر ڪي شيوڪ ڪي من پر پٽ -

(۳) ۱۷

لاگر ڪي شيوڪ ڪي لومل ريت

لاگر ڪي شيوڪ ڪي لومل ريت - پرپ ڪا شيوڪ نام ڪي رنڱر.

(۳) ۲۰

(۱۹) ٻنڌن ڪاٺ مڪت جن پيا - چن مرون دؤڪ سورم ڪيا
اچ ٻئي سرڌا سڀ پوري - رو رهيا سد سنگ حضور.

(۸) ۲۳

(۲۰) ڏن ڏن ڏن جن آيا - چس پرساد سڀ چڪت لارا
جن آون ڪا لائي سماء - جن ڪي سنگ چس آوي ناء

آپ مڪت، مڪت ڪري سنار -

نائڪ بس جن ڪي سدا نمسڪار.

۱. جيون مڪتي. ۲. ڪن سان. ۳. اڪيون. ۴. پرماتما. ۵. تيل جي ڌارا وانگر ساندھ
لڳي ٻيڻي آهي. ۶. زبان. ۷. شڌ. ۸. پي آڻت. ۹. واسو. ۱۰. پرماتما جو شيوڪ.
۱۱. داسا پاڻ. ۱۲. جڙول ٻئي ٿو. ۱۳. وشواس. ۱۴. ڪارڻ. ۱۵. سدائين.

- (۲۱) کور ستگور کا جو سک اکائي۔ سو پلکي اٺ هر نام ذراويج
ادم گري پلکي۔ پريائي۔ لسان گري اُمر سِ ناويج۔
(۲۲) سگلي دايي ناگريج۔ سڀ ڪهتا ميرا
جسهر سيمگاري لائڪا۔ بس سڪه اسيرا۔
(۲۳) جن ڪي من سچ وسيا۔ سچي ڌار ڪماء
ان دن شيوه سهج سٿ۔ سچي ماء سماء۔
(۲۴) کورو سک، سک کورو هي۔ اٺڪو کورو اُپديش چلائي
وام نام سنس هر دي ديري۔ لائڪ ملڻ سڀائي۔
(۲۵) هو جن پري رل اٺڪو، هوئي۔ هر جن پري اٺڪ سمان جيٿ
ڏر مرڻ لکايا کورمڪ سوهايا۔ جن اُپري هر هر ڏيان جيٿ۔
(۲۶) اٺ، ڪيهي چاڪري۔ چٽ پو خصم تـ جاء
نائڪ شيوڪ ڪاڍ ٿيئي۔ جو سڀي خصم سماء۔
(۲۷) هر جن اٺر پگت سداويج۔ آکيا من سک پاويج
جو بس پاويج ست گر ماني۔ پاڻا من وسائي۔
(۲۸) مٿا مشورف اُور سمانپ۔ جن ڪٿ ڪچو نه آيو
جه جهه اُوسر آء بنو هي۔ توان تھان هر ڏيار۔
(۲۹) ڏيادي در گھر پائسي۔ سچ واکي اُڌار
ڏيادي ڪا مھل اُڪلا۔ هو ڪي ناء پيار۔
(۳۰) سو هر هر نام سدا سدا سمالي۔ جس ستگور پورا مھرا ملما
نائڪ هر جن هر اڪي هوئي۔ هر چپ هر سڀي راسيا۔
- واڳ۔ گورڙي، مھلا
چوٿان، وار (۱۱)
واڳ۔ آسا، مھلا
پنجوان، شبد (۱۰۸)
واڳ۔ آسا، مھلا
ٽيجا، اشددي (۳)
واڳ۔ آسا، مھلا
چوٿان، چنت (۸)
۶ (۳)
واڳ۔ آسا، مھلا پھلا،
وار (۲۳)، سلوڪ
مھلا دوجا
واڳ۔ آسا، ڪير
صاحب، شبد (۱۶)
واڳ۔ گورڙي، مھلا
پنجوان، شبد (۱۲)
واڳ۔ گورڙي، مھلا
ٽيجا، وار (۱۸)
واڳ۔ وڏھنس، مھلا
چوٿان، شبد (۳)

۱. ڪرناٿي، چرائي. ۲. پرياس جو آئي. ۳. واسو، ٺڪاڻو. ۴. ڪڙو ٿي. ۵. موجب پرتواري
ڪجي. ۶. پرياس کي سپاويڪ پائي سگھيو. ۷. گڏجي. ۸. سٿار. ۹. ڪهڙي. ۱۰. شيوا،
ٿهل. ۱۱. صلاح مصلحت. ۱۲. تڪليف جو وقت. ۱۳. اُڇر. ۱۴. ڪي ٿي وڃن ٿا.

واڳ وڏهنس، مھلا
چوڻان، چنٺ (۴) ۶

واڳ وڏهنس، مھلا
چوڻان، وار (۱۱)

(۱۵)

واڳ سرور، مھلا
نيجا، شيد (۱)

واڳ سرور، مھلا
پنجوان، شيد (۵۴)

واڳ ڏناسري، مھلا
بھلا، شيد (۴)

واڳ ڏناسري، مھلا
پنجوان، شيد (۴۵)

واڳ بلاول، مھلا
نيجا، شيد (۳)

واڳ بلاول، مھلا
پنجوان، شيد (۱۲۰)

(۲۱) هر گاءِ منگل وار لسانا - هسر شيو شيوڪ شيوڪي

پرپ جاء پاويي رنگ، مھلي - هر رنگ ماڻي رنگ ڪي.

(۲۲) ڳور سڪان من هر پرپ هيج - ڳور ڀوڄ آوه.

هر نام وڻجه، رنگ سڌ - لاهه هر نام لي جاوه.

ڳور سڪان ڪي مڪ اوڳلي - هر درگه پاوه.

(۲۳) ٻوڪي شيوه سي ٻوڪ هووه - چني هومچ شيد جلائي

سڪا شراڪ ڪو نهئي - ناکو ڪشڪ وٺرائي

نهجل راج هيج سدا بس ڪيرا - لسا آويي نا جائي

ان ڍن شيوڪ شيوا ڪري - هر سڄي ڪي گڏ ڳائي.

(۲۴) ڳرهي مه هر جن سدا اداسي - گمان ٿي بچاري

سنگور شيو سدا سڪ پايا - هر راکيا ارڏاري.

(۲۵) نيربا داسا ردي ماري - پرپ اڇل نير آساري

بل ڏن ٽڪي نيرا - ٽون پارو ناکر ميرا.

(۲۶) آڻي شيوڪ شيوا ڪري - جس ڪا جيٽ بس آڳي ڌري

صاحب پاويي سر پراو - سر شيوڪ درگه پاويي ماڻ.

(۲۷) جو مانگه. ناکر آهي ني - سروي سروي ديري

نانڪ داس مڪ ني جو پراي - اهاڻ اوهاڻ سچ هروئي.

(۲۸) آهي ڳور چيلا هي آهي - آهي گڏي نڍانا

جڏ آي ڇلائي آهي ڪوئي چالي - جڏ هر پاري پگوانا.

(۲۹) جن پار پهر جاڪي نرمل مھما -

جن ڪي چرن نيرت ڪوٽ ڪنگا

جن ڪي ڏوڙ ڪيو مڃن نانڪ - جنر جنر ڪي هري ڪنگا.

۱. داسن جو داس. ۲. خريد ڪن ٿا. ۳. پرماتما. ۴. مٿ. ۵. ڏکوئيدڙ. ۶. دشمن. ۷. ردي برسمون ڪري ٿو. ۸. مضبوط. ۹. بنياد. ۱۰. پرورد. ۱۱. ڌرت. ۱۲. لوڪ پرلوڪ. ۱۳. ڪئين. ۱۴. اڻڻاڻ. ۱۵. پاپ.

- (۴۰) هم ڪٽو ڪر نيري دربار - ٻوڪه آڏي بدن ٻسار
 ٻورب جنم هر ٿوري شيوڪ - آب ٿي مٽيا نه جاني
 نيري ڏناري ڏن سهج ڪي - مائي ميري ڏنائڻي .
- (۴۱) هر هر شيوڪ شيوا لاڳي - سڀ ڏيکهر برهم ٻساري
 اڪي ٻوڪ ڪي ندي آوي - سڀ اڪا ندر نهاري .
- (۴۲) مل خبر ڀدي اڻا ڪولا - مڃرا ناء سڀاڳا
 ڪور ڪي ٻڌي هان ٻڪاڻا - جت لاپا ٻي لاڳا .
- (۴۳) لالا سو جيتوڻ مري - مر وجهه آب گواڻي
 بدن ٿو ٺه مڪت هوء - ترشدا اکن ٻجهائي .
- (۴۴) سو جن نول جن آب پچاڻا - آبي آء مليا سڪڻاڻا
 رسنا شبد رتي ڪٽ ڪاوي - در ساڃي ٻي پائي هي .
- (۴۵) ڪور ڪا شيوڪ ڪر ڪ نه جاني - ڪور ڪا شيوڪ ٻار ٻوهر ڏيائي
 ڪور ڪا شيوڪ ساڌ سنگ پائي - ڪور ڪر ڏا ٺه جيء ڏاڻا هي
- (۴۶) هر ڪا شيوڪ سو هر جيها - پيد نه جالنه مائس ڏيها
 جڏ ڪل ٽرنگ ٺه به پائي - ٽر سليل سئل سمائدا .
- (۴۷) ٽس جن ڪي هيء ساڃي ٻاڻي - ڪور ڪي شبد جڳ ماهه سماڻي
 ڇهه جڳ ٻسري ساڃي هوء - نام وٽا جن ٻرگت هوء .
- (۴۸) ڪنگا گيا ڪوڏاوري - سنسار ڪي ڪاما
 نارائڻ شهرمن هوء - نه شيوڪ ناء .
- (۴۹) ڪاڻي اڳيان ٽر ٽر مليا - ٻڌ ٻڌاڻا بيڪا .
 جڏ ڪل ٽرنگ ٽين ڪل هو ٽيئي - شيوڪ ٺاڪر پئي اڪا .

۱. ڪٽو . ۲. واب . ۳. ڦاڙي . ۴. ٺهو . ۵. ٻوڪا . ۶. سنسار . ۷. هڪ جهڙي .
 ۸. داس ، ٻانهو ، ٺهيو . ۹. ٻاڳوان . ۱۰. ڏڪان ٿي . ۱۱. وڪاڻل آهيان . ۱۲. انساني جامو .
 ۱۳. بد ٻڌا . ۱۴. ٻاڻي . ۱۵. ڦهلجي ، پڪڙجي وئي . ۱۶. سنساري ماڻهن جا . ۱۷. اڙندو .
 ۱۸. روشن ٿي . ۱۹. وويڪي .

- (۵۰) نازڪ شيوڪ سوئي آڪيئي - جو سر ڌري انار
ستگور ڪا پاڻا منن لي - شهد رڪي ارڏار.
(۵۱) جنم مرڻ ڏهه هه لاهي - جن پراپڪاري آني
جيعدان دي پکتي لائن - هر سٽ لين مِلاني
سچا امر سچي پالشاھي - سچي سچي راني
سچا سکر سچي وڏاڻي - جسڪي سي ٽن جاني.
(۵۲) جانب ڪلين شيوڪ جي هوء - نازڪا ڪهڙا ڪهڙ نه ڪوء
وچ ٽنڀاڻي شيوڪ هوء - نازڪا پٽي پهرئي سء.
(۵۳) ستگور شيوڪ سي پراڻ - جن چوئي چوٽ مِلاني
سر صاحب سر شيوڪ ٽيها - جس پاڻا منن وڙائي.
(۵۴) سُرڪ مڪت مڪت سڀ بانجهه - ٽي آسا آس ڪراچي
هر ڌرسن ڪي جن مڪت نه مانگهه -
ملن ڌرسن ٽريٽ من ڏيئي.
(۵۵) اُٿي جن ورلي جهڳ ٿنڀو - پُرڪ خجاني پايا
جانب ڌرن ٿي پئي آيتا - ممتا لوپ چڪايا.
(۵۶) ڪبير پائي هڙنا تو ڪيا پيا - سيرا آنا هوء
هر جن آسا چاهيئي - جيسا هر هي هوء.
(۵۷) ڪبير ٽرپ ناري ڪٿ ٿنڀيئي - ڪٿ هر چيري ڪڙ مان
اوڻ مانگ سراج ٻڪري ڪٿ - اهو سمرچ هر نام.
(۵۸) جو پراڻي ٽس ڏن پڇي - رڻپ وار نه جان
هر جن هر اُٿر نه پي - نازڪ ساچي مان.
- راڳ سارنگ، مھلا
چوڻان، وار (۲۷)،
سلوڪ مھسلا ٽيجا
- راڳ سوھي، مھلا
بھجوان، شبد (۵۴)
- راڳ ملار، مھلا
بھلا، شبد (۶)
- راڳ ملار، مھلا
بھلا، وار (۲۰)
- راڳ ڪلياڻ، مھلا
چوڻان، اشھدي (۱)
- راڳ پراڻي، مھلا
بھلا، اشھدي (۷)
- سلوڪ، ڪبير
صاحب (۱۴۹)
- (۱۶۰)
- سلوڪ، مھلا ٽاون
(۲۹)

۱. بدھي. ۲. اُٿر. ۳. مھما. ۴. نيچ. ۵. جتي. ۶. سڀ ڏيڻي ماڻھو. ۷. چاھيا رڪن. ۸. شائبي. ۹. اچي وڃي ٿو. ۱۰. ٺڪي ٺڪي. ۱۱. پاڻي. ۱۲. وانگر رڳو مٿس. ۱۳. ليو. ۱۴. ٿڌو. ۱۵. گرم. ۱۶. هڙ ڪهي. ۱۷. راجا. ۱۸. بدنام ٿي ٿئي؟ ۱۹. ڪرلي. ۲۰. ڪهري. ۲۱. سندن سرمون. ۲۲. وڪار وٺو. ۲۳. ايشور جو سمرن ڪري. ۲۴. فرق. ۲۵. تفاوت.

شيؤڪ ٿي ڪرتار جي ڪرپا .

شيؤڪ سان سٽگور جو ساٿ .

شيؤڪ جي مهما .

سري گرؤ گرنٽ صاحب ۾، شيؤڪ کي ڪيترن نالن سان ڪوٺيو ويو آهي . جهڙوڪ : ساڌڪ ، سالڪ ، صادق ، سڪ ، شش ، داس ، ڀاڙي ، گواسر ، چاڪر ، لالا ، بندو ، جڳياسو ، مريد ، طالب ، داسي ، گولي ، چيري ، جن ، هر جن ، وغيره ، وغيره . مطلب ته هر حالت هيٺ شش جي شروعات، شيوا ، ٺهل ۽ چاڪريءَ سان ٿيڻي آهي . شيوا سٽگور جي ، شيوا سندن جي ، شيوا سنگھ جي ، شيوا سرشتيءَ جي . سچو شيؤڪ ، رڳو نالي ۾ # ”شيؤڪرام ٺهائڻي“ ڪونه آهي پر پاڻ ٺهائي ، تن من ڌن جي پيٽا کڻي ، سٽگور جي آچي اوت ورائي اٿائين . سندس ٽڙ ۽ تلاءُ ، سٽگور جي ٻڏي ٿي وئي آهي اُٿس . هتان سڪ لڳي نه هُتان چڪ لڳي . ائين لڳيءَ جو **لٽار لڳو** . ڪولو ٿي گهڙيو ، ٺهل ڪمائي ٺيڪ ڪوڏ ۾ وهندو ۽ منتر ماڻي آخر ڪڍي وسائيندو . اها ڪڍي ڪيمڙاب جي ڪرسي ڪونه آهي ، مڇل جو مڇراب ڪونه آهي ، چيلن چائين وارو چٽڪر ڪونه آهي . پر تاهان جي تلاءُ آهي ، حق جي تهقيقات آهي ، مالڪ سان ملاقات آهي ، ساڌن جي سڻا آهي .

سو شيؤڪ ڪڍيءَ وسائڻ جي مراد سان ڪونه ڪولو ٿيو هو ، پر شيوا جي سر ٻا نه کيس ٿي ملڻي آهي ، ۽ پورهئي جي پڪر نه کيس ٿي ٻاڻڻي پوي ٿي . گولي مان ڪڍيس ٿيڻ ، ڪا ٻاراڻي راند نه آهي ، شطرنج جي شرط نه آهي يا چترائيءَ جي چالبازي نه آهي . چالبازيءَ جو جوهر آهي . ڪين ٿي ڪڇ ٻڄڻو آهي . ٻڄڻ جي نه خواهش نه آهي ، ماڳ نه آهي ، ڪوشش نه آهي پر ڪين جي ڪاميابي آهي ، ڪين جي ڪيڻيٽ جي ڪرامت آهي . سو سچو شيؤڪ ڪين جي ڪائنات ٿي قائم ٿي ٿو ، تن من سان ٺهل ڪري ٿو ، اُنڪ آزمائش مان لنگهي ٿو ، ڪيترين ڪسوٽين ۽ پريڪشائن مان پار پوي ٿو ، جيئون ۾ زارو اٿي ٿو ، جيئن باهه ، ڪاري ڪوٺي کي نه لال ڪري ٿي ، ٽيئن شيوا ، شيؤڪ کي # سچو سون ٻڌي ٿي . ائين ڪولو ڪورڪ ٿي ، ڪڍيس ٿيو آهي . سهاڳ جي سيج ٿي سمجهو آهي . ائين خدمت ۽ خلوت جي خاصيتن سان هڪ خدنگار ، خود خدا جو رُوپ ٿي پوي ٿو . کڻ جو ڪيل ٿي پوي ٿو پر اُن جي پٺيان ، شيؤڪ جي جبر جبر جي جستجو ۽ جنبش آهي . جانب جي نه جادوگري ۽ چلوگري آهي ، سندس جلدي ۽ جمال جي جهلگي آهي . ڪين جي قلعي اُٿل ٿي . رُوخاني زورن جو رمل لڳي ٿو . شيطان نه شيؤڪ ٻڄجي سگهي ٿو ۽ ميدان ماري سگهي ٿو بشرطيڪ پهرين پنهنجو من مارڻ اچيس .

■ هيءَ نالو مثال طور آهي ۽ ڪنهن نه خاص ماڻهوءَ ڏانهن اشارو ٿيل ڪونه آهي .

صاحبن سمجھائو آهي ته شيوڪ ڪو بچي سھين. «ايا کان مھن ھوڙي سھين»
 طاعت ۽ طهارت طرف اچي سھين. ستگرو جو سھارو وٺي سھين، جانب جي جاءِ جو پٺو
 پڇي سھين، نه پوءِ سندس آئوڪ آيتي ۽ ۾ ڪا به رڪاوٽ ڪانه رھندي. پر اسين، سندن
 کان گھروڻ ڇا ٿا؟ اھو ئي ساڳيو ڪوڙو ڪڇ جو ڪرمن جو ڪارڻ آھي، جو جيون جو
 ڪارڻ آھي، جو جنمن ۾ پٽڪائي پيو ۽ جو جنمن ۾ اڃا پٽڪائيندو پيو. سچ ڪي
 سچاڻون ڪونه ٿا ۽ پلٽائيءَ جي پٽر ڇڏي ڪونه ٿا. پوءِ پشيمانيءَ ۽ پاڻمالي اسان
 جي ڀٽ ڇڏي ڪانه ۽ اسين سندن پٽو ڇڏي ڪونه. ٽئين گھڙي جي ڏاند
 وانگر پيا ٿا ساڳئي چڪر ۾ ڦرڻ ۽ ڦرندي ڦرندي به انهيءَ هنڌ ئي بيٺا آھيون.
 پر شيوڪ جو نزع ئي نرال آھي، نه پرمانا ۽ ستگرو، ٻنهي جو به مٿس پڪش آھي. ڏئي
 اٿڏائي ڏات مليس ئي. اوکيءَ ڏوڪيءَ ۾، لاهيءَ چاڙهيءَ ۾، ساز سڀيال ٿئيس ٿئي.
 شيوڪ پنھنجي من جي ۾ ٿياڳي، ستگرو جو شبد وٺي، سائينءَ جي شرن ۾ اچي ٿو.
 ضدق، سڪ ۽ شڙڏا سان، پنھنجي جيون جي ڪشتي، سائينءَ کي سنڀري ٿو، بنا ڪنھن
 ھٻڪ ۽ ھڪ جي، مطلب ۽ مراد جي. شرط ۽ شرط جي. اھڙن پريمين لاءِ نه پرمانا به
 پيو ٿو پاسا ورائي. پرمانا پاڻ پروردگار، پالڻھار، رانديھار، سرجنھار آھي. سو اھڙي
 شيوڪ ملقي، گدگد ٿئي ٿو، برد ۾ اچي وڃي ٿو. شيوڪ کي ماءُ پيءُ جيان اُجهو ڏئي ٿو،
 پيار ڏئي ٿو، ساٿ ڏئي ٿو، ساس ساس سنڀالي ٿو، اچ ڀٽ رکي ٿو، پڙدو ڏيکي ٿو، اوکڻ
 کائي ٿو، ٻڌڻ ٿوڙي ٿو، مروت پورا ڪري ٿو ۽ چارئي پدارت بخش ٿو. شيوڪ
 جي شيوا سڦل ٿئي ٿي، سندس هر ڪا اُرداس ۽ رانجا اُتھامجي ٿي. هُو گھري سچ ٿو نه
 پائي به سچ ٿو. داس دائار جي در تي پھتو نه آھي نه اُکھڙو نه آھي. جو اُکھڙو آھي سو
 سو اُڏو، اُڏامندو، آباد ٿيندو. پرمانا پريميءَ کي ٻانھن کان وٺي، پاڪر ۾ جهلي، ٽلي
 سان لڳائي، سڄي محل ۾ سڄي پليگ ٿي وھاري ٿو. هن کي جڳتي، پڳتي ۽ مڪتي
 بخش ٿو، جنھن ڪري ھنجي وڏائي، ڏھن ئي ڏسان ۾، چوڌاري پکڙجي وڃي ٿي.
 پرمانا ٽئين پنھنجو برڏ پالي ٿو ۽ شيوڪ کي پور پد اي پھچائي، پوسن ٿئي ٿو.

هٿ ڏيادي هر پرپ خصم کا - هر ڪي در آيا
 سري راڳ، محلا
 هر آندو سڻي ٻڪار - ڏيادي مک لاپا. چوٿان، وار (۲۱)

جنهن تي مالڪ جي ايڏي مهر ٿيندي، تنهن کي ڪيئن وري ڪا اڄ ٻڪ لڳندي،
 ڪا ٻي نما ۽ ترشدا ستايندي يا ڪنهن ٻئي جي موٽجي ڪڍي پوندي؟ هُو نه خود
 خدا ئي پيو آهي. جيڪي مک مان ڪڍي سر ڏوڳاهه ۾ قبول ٿئي. ”هري“ ۽ ”داس“
 ٻئي پاڻ ۾ ملي، هڪ ”هر داس“ ٿي پيا آهن. سائين نه پاڻ سڪ جو سالڪ، پر پير جو
 پيار ٿي آهي. شيوڪ جي سڪ ۾ ڪڍجي وڃي ٿو ۽ پاڻ بيوس ٿي، شيوڪ وٽ ٻڌجي

هر اُگم ڏاها گورمڻي - نس رڻپ ٺهي ٻرپ رڻڪيا
گور ڏاها چنان اُگم هر - تي ٺاگر شيءَ کي ڏل ڏيا.
(۹) چوٿان وار

صاحبن شيوڪ جي لڇڻن جي مهما ڪئي آهي، سدس خاصيتن ۽ خصلتن جو خاصو ورن ڪيو آهي. شيوڪ، سنساري لڳاءُ لاهي، ترشناؤن ۽ طلبؤن ٺياڳي، فقط آتمڪ انٽيءَ جي آس رکي، صدق، سک ۽ شردا سان، سائينءَ جي شرمن وٺي ٿو. پرماتما کي ڄاڻي ڄاڻهار ۽ حاضران حضور سمجهي، هن جو چست سان سمون ڪري ٿو. لالچ ڇڏي لڳ لڳاها لاهي، پڳوان جو پاڻو، ڇا سک ٻر، ڇا دک ٻر، مستڪ تي رکي، سب ڪري مڃي ٿو، بنا رنج ۽ رنج جي ٻر شڪر ۽ ستروشن سان. لائين پڙ، پاڙ ۽ پاڻي جا پاڙا ڇڪائي وٺي ٿو.

اڳيا ٻر بڙڪ سونڀي ڪر سڙڪا - سوڳ ٺوڪ ٺهي ڄاڻيو
ڇو جو حڪم پيو صاحب ڪا - سو مائيءَ لسي ماڻيو.
(۵) پنجون وار

شيوڪ ستڱور کي پرماتما جو رڻپ سمجهي، نس نس نمسڪار ڪري ٿو. ستڱور جي شيوا ٻر، ساڌ سنگت جي شيوا ٻر، پنهنجو سڀ ڪڇ اُڙهي ٿو. سر جو صرفو نه ڪونه اٿس. شيوڪ سر نوائي، ستڱور جا چرون ڇهي، آڙاڻا ڪري ٿو، نه هي منهنجا سڃا ستڱور منهنجو نالو آهي سڃاڻو، ڇو نه مان ٺهنجي دڪان لسي وڪاڻل آهيان. ٺهنجي در جو زر خريد ٻانهو آهيان. جتي چئيم اُتي وهان، جتي چئيم اُتي وهان، جيڪي چئيم سر مڃان، جيڪي چئيم سر ڪريان. حڪم جو بدو آهيان، شبد جو طالب آهيان. هي منا مرشد، مان پُروب جدم کان ٺهنجو غلام آهيان. ڪٿي وانگر ٺيڪڙن سڀني، ٺهنجي در تي پُونگان ٻه، نه من منهنجي مستڪ تي پنهنجو ٺهو لڳائي، پاس ڪريمر. نماڻائيءَ، ٺهناڻيءَ ۽ ٺٽڙت مان، مرمر ۽ مڇتا جي مڱين سان، مرشد جي مڪان ٻر اچڻ جي اجازت گهري ٿو، آمرت جي پنداري مان ڪڍڪو پئي ٿو. ڪڍڪو وٺي رڃجي ٿو، رڃي ٿو.

شيوڪ، ساڌ سنگت ۽ ستسنگ ٻر وهي، سنتن مهائمان جي ٺهل ڪزي ٿو. سنتن جا پير ڇهي، سندن دُڙڙ مستڪ تي لائي ٿو. انهن جي سنگ ٻر اُٿي پهر هر نام جو وکر واپار ڪري ٿو. سک ٻر، دک ٻر، پڳوان جو پڇن ڪري ٿو. لاهوئين سان گڏ ٺڪڙن سهي، اک لنگهي ٿو. پريات جو اُٿي، ستنام جي آمرت ڏارا ٻر لاشان ڪري ٿو ۽ شبد ٻر سونڀي لڳائي ٿو. سادو کائي ٿو، سادو پھري ٿو ۽ سیتلتا سان جيون گھاري ٿو. وڪارن کان ورڪت آهي، ڏئيءَ کان دُور آهي. ڪسنگ کان پوي آهي. من ملي ٿو، سچ سچي ٿو. جيون هڪ کليل ڪتاب اٿس. حرمست هڪ سمجھال حساب اٿس. هاڻي ڇا اٿس جو چڙهي، ڇا اٿس جو چڙهي؟ سڀ بدن ۽ بوجها پاڻهي پاڻمرادو اچي پُٽ پيا اٿس.

شيوڪ جي رهڻي ڪهڻي سچ، پرست، دٻا ۽ ڌورم ئي ٻڌل آهي. مالڪ جي مهر هيٺ رچي لال ٿيو آهي، ستڱور جي شبد سان مهاڳيائي ٿيو آهي، ستسنگ ڪري ڀُڙون پڳت ٿيو آهي. نام چوي نهال ٿيو آهي. شيوڪ نه پاڻ کي ڪٿين پيا سمجهن پر سائين نه فط سچي شيوڪ کي سڏاريندو ۽ سينگاريندو. اهڙو شيوڪ اڏجي به داسن جو داس ٿي رهي ٿو. سندس آڀر، ترشنا، خودغرضي، آڳيان ۽ بيا مڙهي اوڳا، گيان جي ٻرڪاش ۾ گم ٿي ويا آهن ۽ پڪڙي جي پاڙ ۾ پسر ٿي ويا آهن. شيوڪ جا سنڌوشي، ٺيٺ، خاوند ۾ گئل آهن، هڪ شيوا ۾ وڌل آهن، زبان هر رس ۾ رتل آهي ۽ من آند ۾ آيل آهي. جنهن ڪري هـن لاءِ وڙني ۽ مٽر، مٽي ۽ سون يا آست ۽ ننڍا، سڀ هڪ سمان آهن. ڏيندن کان دُور ۽ ٽنهي ڏنن کان پار شيوڪ جو نواس آهي چوٿين ٻڌ ٿي يعني ٿر يا اوستا ۾. هُو سنسار ۾ ڪنول گل وانگر ٽرلپ، نرسسي ۽ ٽريڙ رهي ٿو. گرهم ۾ اداس آهي نه آس ۾ نواس آهي. اتر جوت سان پاڻ پڇاڻي، گهر ۾ گهر، مڪل ۾ مڪل، من ۾ من ۽ ڄم ۾ ڄم لڏو اٿائين. گيان ۾ مري اُمر ٿيو آهي. سڀ برهم ۽ سارو سمجهي، سڀ برهم ڏسي ٿو، ڇو نه هُو پاڻ برهم رُوپ ٿي پيو آهي. سڀ کي ساڳيءَ نظر سان ڏسي ٿو.

هر هر شيوڪ شهوا لاڳي - سڀ ڏيکھ برهم ٻڌاري
 ايڪ ٻرڪ ڀڳ ٽڌري آڙي - سڀ ايڪا ٽڌر نهاري
 واڳ - نت نارائي،
 مڪلا - چوٿان،
 (۴) شهندي

ٻلا جنهن شيوڪ جي سڙڌا سڄي، سڪ سڄي ۽ شيوا سڄي، سو شهوار ٿي، سچ ۾ ڪيئن نه سمايو، اڪٽ ڪيئن نه ڪٽيندو ۽ اٽڪ ڪيئن نه لڪيندو؟ جنهن شيوڪ سڀ شڌ ساڌائون پوريون ڪيون، اٽل ارادي ۽ دريڍ پرنگيا سان، ٽنهي ٻڌي ڪيئن نه پرڪاش ٿيندي، ويڪ ڪيئن نه وڪاس ڪندو، آتما ڪيئن نه آزاد ٿيندي ۽ ڄمڻ مرڻ جو چڪر ڪيئن نه ختم ٿيندو؟ هُو غر ونگ ڇو نه ماڻيندو، درگاه ۾ ڇو نه قبول ٿيندو ۽ چوٽي جوت ڇو نه ٿيندو؟ شيوڪ پاڻ نه آسا منشا کان صفا پوي آهي. گهر ۾ ڪڇ نه ٿو ٻار ماڻي سڀ ڪڇ ٿو، ڇو نه ڪيل ڪمائي، ڪير ڪٿ ڪندس؟ نياء جي درٻار ۾، نياء کان ڪير محروم رکي سگهندس؟ جي ڏنهي وهنارن ۾، آدم ۽ اورچائي اٿس ڏيکارين ٿيون نه ساڳيا لپڻ، رُوخاني راه ۾، ڪيئن نه ٿاثير ۽ تعجب ڏيکاريندا؟

شيوڪ کي هاڻي سرڳ ۽ ونڪڻ جي پرواهه نه آهي، موڪش ۽ مڪتيءَ جي کيس غرض نه آهي. پر آهي سڀ سندس چرڻ جي پيٽا آهن ۽ سڀڪار لاءِ موٽاج آهن. سڀ نيٺ پائراڻون شيوڪ جي چرڻ جي خاک جوڻ طالب آهن. شيوڪ جو چاهي، سو بسا

ڪنهن ٿير ٿار جي ۽ ڏاٽيءَ جي در جو حڪم ٻڌجي پئي ٿو. جو هريءَ جي هٿ وس آهي سو سڀ هرجن جي هٿ وس آهي. هرجن نه هريءَ جو رُوپ آهي. اڪ هري، هرجن جو منٿاڙو ئي پئي ٿو، نه پئي هڪ پئي پر نه رلي ملي هڪ ئي ويا آهن، جيئن ٻڙند پاڻيءَ ۾ يا ندي ساگر ۾. گڏ ئي کان پوءِ ۽ ٻيئي جو اڳيون پيد صفا مٽجي وڃي ٿو. انهن شيوڪ، ستگور ۽ سائين ساڳي شي هئا ۽ ساڳي شي ئي وڃن ٿا.

(۱) هرڪا شيوڪ سو هر جيها - پيد نه ڄاڻه ماڻس ڏيها . ۽ ڇاڻ مارو، محلا
جهڙو جل کڙنگ اٿه ٻه ڀاڻي - ٿر سلاي سَل سلاسا . ۽ ڇوڻان ۽ سولهو (۳) ۴

(۲) شیوا

- (۱) اُوئي بدن چمر مون کي - ساذ شیو سک پاء
 نانک مدیه نه بيسريج - گسٹا نيت گوبند راء .
 لهل کرئر نئم ائک کي - جائي ارثا نه کور
 من لن مک هيئي بسيع - جو چاهه سر هور
 لهل محل تا کت ملچ - جا کت ساذ کر بال
 ساذو سنگت تہ بسيع - جت آئن هوہ دبال .

[راڳم گورڙي، مڪلا پنڊوان، باون آکري، (۲۷)]

- (۲) ستگور کي شيوا گائڙي - سر ديجي آپ گواء
 شبد مله، تان هر مليه - شوا پوتئي سڀ لاءِ .
 (۳) گور شيوا سک پائيتي - هر قر سهج سينگار
 سچ مائي پر سيجڙي - گوروا هيٺ پيار .
 (۴) ستگور کي شيوا سر کري - جسو آپ کراني سور
 ستگور وچ ناءِ نڌان هي - گرم پراپت هور .
 (۵) ستگور شيري تان سڀ ڪچ پائي -

سري راڳ، مڪلا
 نيچا، شبد (۳)

- جيهي منشا کر لائي تيها قل پائي
 ستگور دانا سينا وائو کا - پسوري پاك ملاوتيا
 (۶) کر نه بيتي سنه ميري ميتا - سنت لهل کي يلا
 ايها کات چله هر لاهنا - آگي بس سهيلا .
 (۷) ر شيوي گور لاکت پاء - پگت کري راچت هر ناء
 سکيا دکيا پوجن ياء - حکم سنجڙي نج کهر چاء .

۱. وسري، پياچي وچي . ۲. پرماتما . ۳. تڏهين پراپت ٿيندي . ۴. ڏکي . مشڪل .
 ۵. ڳوڙهر، ٽهائو . ۶. پربت . ۷. چاهنا، خواهش . ۸. شيون، پدارت . ۹. وقت، سمر .
 ۱۰. فاندو، لاپ . ۱۱. سکي . ۱۲. رچي وچي . ۱۳. اپدیش . ۱۴. آکيا مطابق .

(۸) چس ڊي شپوا ڪيٽي ٿر ليڪا منگيئي - سا شيوا اوڙي هوني
نانڪ شيوا ڪوهه هر ڳرو ستن درسن ڪي -
ٿر ليڪا منگي ن ڪوئي .

(۹) ستگور شيويئي آهڻا - پائيئي نام آبار
پوڄل ڏهندان ڪي لئي - هر دات ڪري داتار .

(۱۰) سا شيوا ڪيٽي سئل هي - چت ستگور ڪا من مئي
چان ستگور ڪا من مئا - نان پاپ ڪشم پئي .

(۱۱) ڪه ڪير آب جانيا - ستن زدي منجهار
شيرڪ سر شيوا پالي - جهه گهت پسي مرار .

(۱۲) سڪي سهيري سنگ ڪي - سم ڊرڙاوڙ
شپوه ساڙو پاء ڪر - تڏه ڏهر پاوء .

(۱۳) ڪور ڪي شيوا سر ڪري - چس آب ڪرائي
نانڪ سڙي چوئيئي - درگه پت پائي .

(۱۴) آب گراء شيوا ڪري - نان ڪچ پائي مان
نانڪ چسو لگا بس ملي - لگا سر پرون .

(۱۵) هر ڪي نم شيوا ڪره - دڙجي شيوا ڪره ن ڪوئي
هر ڪي شيوا ئي منهن چنڊا قل پائيئي -

دڙجي شيوا جنم برگا جاء جي .

(۱۶) پوڄا اڇا شيوا بدن - اهي نهل موه ڪرنا
پنهي من هووي پوڄا - بهڙ نه ڪري پوڄا .

(۱۷) ستگور ڪي شيوا چاڪري - سڪي هون سڪ سار
انتي ملن وڏا نيعان - درگهه مڙڪ ڏنار .

واڳ ڪوڙي، ڪير
صاحب، شيد (۶۳)

واڳ آسا، محلا
پنجوان، شيد (۱۱۷)

واڳ آسا، محلا
پهلا، اشهد (۸)

واڳ آسا، محلا
پهلا، وار (۲۲)

واڳ گجروي، محلا
نيجا، شيد (۲)

واڳ ڊيوگڏاري،
محلا پنجوان، شيد (۱۶)

واڳ وڏهنس، محلا
چوٿان، وار (۳)،
سلوڪ محلا نيچا

۱. حساب ڪتاب، آجورو. ۲. ڏکي. ۳. ورت. ۴. ذرمراء جو ليڪو. ۵. پوسن نسيو. ۶. خطاؤون، گناهه. ۷. اندر. ۸. سڀني. ۹. ٿي هلو. ۱۰. پريم. ۱۱. پوهه جي چوٽ لڳي آهي. ۱۲. من جي. ۱۳. آگر سان ٿاڪرن کي سڳند ڏيڻ. ۱۴. ڏنڊ وٺ ڪرڻ.

- (۱۸) شيوا ڪري سو چاڪر هوءَ - جل ٿل مهڻيل رو رهيا سڙ
هم نهه چنگي ٿو نهه ڪوءَ - پرتوت نانڪ تاري سوء .
پهلا، شبد (۲)
- (۱۹) صاحب ٿي شيوڪ شير صاحب ٿي - ڪيا ڪو ڪهه ٻهانا
اٿسا لڪ ٿيرا ڪيل بنيا هيءَ - سڀ مهر ايڪ سمايا .
واڳ، بلاول، مهلا
پنجوان، سولهو (۶)
- (۲۰) ڳرو ڪي شيو نه جاتي ڪوئي - ڳرو ٻاروهم اڳوڙ سولي
چسبر لاءِ لائي سو شيوڪ - چس وڏ پاڪ مٽاڻيا .
واڳ، پيرڙ، ڪبير
صاحب، شبد (۶)
- (۲۱) ٿوڙ نه پائي پوڄ نه دوا - رام پگت بن ٺهڻ شيوا
ستگور پوڄه سدا سدا مناوڙ - اٿسي شير درگهر سڪ پاوڙ .
واڳ، بسنت، مهلا
پنجوان، شبد (۸)
- (۲۲) دوجي شيوا جهون ٿوئا - ڪڙو نه هوئيئي پورن اڏا
ماڻس شيوا ڪڙي ڏهيلي - ساد ڪي شيوا سدا سهيلي .
واڳ، پراڻي، مهلا
پهلا، اشهددي (۴)
- (۲۳) اي ڀرم پولي مره نه ڪوئي - ستگور شير سدا سڪ هوئي
بن ستگور مڪس ڪي نه پائي - آوه جاوه مره مرجائي .
سلوڪ، ڪبير
صاحب (۱۶۴)
- (۲۴) ڪبير شيوا ڪڏ ڏي ٿي - ايڪ سست لڪ رام
رام چو دانا مڪس ڪو - سند چهاوئي نام .

۱. شيوڪ، ٺهليو. ۲. شيوا ۾ لڳائي ٿو ڇڏي. ۳. مستڪ ٿي. ۴. پوڄا ڪرڻ. لاءِ وطن. ۵. پوڄا ڪرڻ. ۶. پوڄا ڪرڻ. ۷. چهر مرڻ جي چڪر کان پاڪ ڪي بچاڻو. ۸. ٻڌ ڏي وٺڻ ٿي لائق آهن.

(۵) شيوو جو ڦل

(۱) ستگور شيوو تان اُڀرھ - سچ رکھ - ارڏار
 ڪرنا تي هر پائيتي - سچ شبد وڃار
 ستگور شيوو من لڙملا - هڙمي لڳ وڪار
 آپ چوڏ جهوت مري - ڪرر ڪي شبد وڃار
 ڏنڌا ڏاؤت رهه گئي - لاڪا ساچ پيار
 سچ رني مک اجلي - نٽ ساچي دربار.
 [سري راج، مڪلا ٽيجا، شبد (۲۰)]

(۲) ستگور ڪي شيوو سڦل هي - جي ڪو ڪري چٽ لاءِ
 نام اڏارن پائيتي - اچنت وسع من آه
 جنم مرن دک ڪيئي - هڙمي ممتا جاءِ
 اُتم بدوي پائيتي - سچي رهي سماءِ
 نائنڪ پُرب جن ڪم لکيا - تان ستگور مليا آه.
 [راج بهادر، مڪلا چوٿان، وار (۱۰)، سلوڪ مڪلا ٽيجا]

(۳) جن جن گورمڪ شيوو - تن سڀ سک پائي
 اوه آپ ڪرپا ڪتب سڙ - سڀ جگت ٽرائي
 اون هر لاما ڏن سڙيا - سڀ ٽرڪا ٻجهائي
 اون چڙي لالچ ڏئي ڪي - اُتڙ لئو لائي
 اوس سدا سدا گهر اُند هي - هر سڳا سڙائي
 اُون وڙي مٿر سڙ ڪيئا - سڀ ٺال سڙائي

-
۱. ٻار پوڻ. ۲. هردي بر سمون ڪرڻ. ۳. چڙي ڏجن ٿا. ۴. پٺيان پٽڪن ٿا. ۵. پرماتما.
 ۶. اڳئين جنم جا ڪرم. ۷. ڪنڊو ڪيو آهي. ۸. برشنا. ۹. ختم ڪري چڙي. ۱۰. ڏنسيا.
 سنسار. ۱۱. آهي، اُتڙ. ۱۲. مددگار. ۱۳. هڪ جهڙا. ۱۴. پريم پاڻ آهي.

هروڻا اوهي آل جگ مه - ٿور گيان جهاني
پُورب لکيا پايا - هر سٺه اُٺي.

[راڳه مارو، مڪلا پنڊوان، وار (۱۶)]

سري راڳ، مڪلا
پهلا، شبد (۳۳)

(۴) وچ ڏنيئا شيو ڪمائيئي - تان درگهه بھڻ پائيئي

ڪه - نازڪ - بانهن لڏائيئي.

سري راڳ، مڪلا
ٽيڙا، شبد (۱)

(۵) جڳي سنگور شيوا - ٺٽي پايا نام لڏان

اُٺو هر رس روڙعيا - چوڪا من اُپيان

هر ڏي ڪم لڙگاسيا - لاڳا سهج ڏيان

من ٺومل هر روڙعيا - پايا درگهه مان.

(۱۲)

(۶) سنگور ڪي شيوا اُٺ سڪاي - چو لڳي سو ڦل ٺائي

جت سٺ ٽپ پوءِ سريل - هر هر من وسائي

سدا اُٺند رهي دن وائي - ٺل پريتر سڪ پائي.

سري راڳ، مڪلا
پنڊوان، شبد (۵)

(۷) شيوا منگي شيو ڪو - لائيٿان اُٺي شيو

سادو سنگ مشئي - ٺٽي پائيان ديرو.

راڳه مانجهه، مڪلا
ٽيڙا، اشتهدي (۴) ۱۱

(۸) سنگور شيوي تان مل جائي - جيوت مري هر سٺ چٽ لائي

هر ٺومل سچ مڱل نه لاڳي - سچ لاڳي مڱل گواو ٿيا.

راڳه گورڙي، مڪلا
ٽيڙا، شبد (۱۳)

(۹) سنگور شيوه سدا من داسا - هوم ڪم لڙگاسا

اُٺند وائي نڃ گهر واسا - نام رڻي گهر ماهر اُٺاسا.

راڳه گورڙي، مڪلا
پنڊوان، شبد (۱۵۸)

(۱۰) شيوٺ شيوٺ سدا شيو - ٺيري سنگ بست هي ڪال

ڪر شيوا لئون ساڌڪي - ڪائيئي جم جال.

۱. ڀاپل، ٺر بس. ۲. پريس لڳي وئي. ۳. وهڻ. ۴. ڪنڌ مٿي ڪٽي هلندو. ۵. رمي رهيو آهي. ۶. پرمائو ٻرڪاش ڪيو آهي. ۷. بيحد سڪدانڪ. ۸. ٺهل. شيوا ڪري. ۹. داسا ٻاڙ ڌاري. ۱۰. ورڪس. ۱۱. پرمائو جي. ۱۲. شيوا ڪر. ۱۳. چاري، قاسمي.

واځه گوزي، مهلا
پهلا، (اشتهدې ۱۷(۴))

واځه گوزي، مهلا
پهلا، (اشتهدې ۱۷(۶))

واځه گوزي، مهلا
پهلا، (اشتهدې ۱۸(۲))

واځه گوزي، مهلا
پهلا، (اشتهدې ۱۸(۳))

واځه آسا، مهلا
پهلا، (اشتهدې ۱۸(۱۱))

واځه آسا، مهلا
پهلا، (اشتهدې ۱۸(۴))

واځه آسا، مهلا
پهلا، (اشتهدې ۱۸(۸))

واځه آسا، مهلا
پهلا، (اشتهدې ۱۸(۳))

(۱۱) جگه بسف هر دیکیا - لویي اهدکارا

کور شیدا پرپ پایا - سچ مکس دتارا.

(۱۲) ستکور شیوه - سي جن نرمل پروتا

من سټ من ملاء - سپ جگه جیتا

لن پښ کښل - میړي میستا.

(۱۳) شیدا کورف - هرو نهکایي

بس کټ هورف - پراپت سوامي .

(۱۴) کور شیدا پاروهر کور - که رهي له کايي

سکل مېورف پندیا - امرا پښ پالي .

(۱۵) کوره پن سمنر سهج شپاء - دومت کس پتي کيرت لاء

سچ پوژي ساچه مک لاء - ستکور شيو پاني لږ لاء .

(۱۶) کور شیدا - کسان سر تپ سار

هر جيت من وسي - سپ د وک وسار طهار

در ساچي - ديسي سچيار

(۱۷) کهکهي کمال شيوک جي کهالې - شبد کور وکي لاک رهي

پرا پلا جي سر کور جاتي - لن پښ صاحب رمت رهي .

(۱۸) آخ سکي سنت پاس شیدا لاگيتي .

پيسه چرو پکار آپ لياگيتي

نچ آپ مټي سنتاپ - آپ نه جاتاني

سرو کهيجي مان ليجي - کوي سو سک پاليجي .

۱. ناس نيدود. ۲. ستکور جو هردو. ۳. پنهجو هردو. ۴. آند. ۵. نيشکار. ۶. پرماتا.
۷. کارج. مطلب، منشائون. ۸. گهر. ۹. جهنگل. ۱۰. هکسمان. ۱۱. سيني تهسيانن م.
انر تهسيا آهي. ۱۲. سچي کماني. ۱۳. رمي رهجي لو. ۱۴. اتر پنهون. ۱۵. چرن ذونون.
۱۶. دک. کشت. ۱۷. جاتائون، سچاتائون. ۱۸. پکڑون، ونون. ۱۹. آخ مچون.

(۱۹) اڪے سنگور جي شيو' گرھ چا'عري - هر زامي ٻگي پيار

نازک جہم سوارن آہٹا - گل کنا کرن اڈار۔

(۲۰) ستگور ڪي شيوا ڇاڪري - بڪي هون سار

التي لمن وقد باليمن - درگه موکه د ناره

(۲۱) سنگور شیو جن نام پچایا - سقل جسپر جگ آبا

ہر رس چاکہ سدا من تر پتیا - گن گوی گھی اڈھایا

گھل پرگاس - سدا رنگ - انا - آنحد شبد وجاہا

کُنْ - مَنْ نَرَمَل، نَرَمَل ہاٹھی - مچھی - مچھی سمّا۔

(۲۲) نازڪ ڀرپُ اُٻاڻي - اڪي شيون نه ڀري جاڻي

أند كره، ئيري داما - جپ پۇرون ھۆلى آجا .

(۲۳) جڏهن ستڙو ۽ شيوا پياري - تنهن کي ساڻ ٽري

نبہان ناکے نہ پائی پی پیاری - امرت رسن ہری

(۲۴) سور کی کار کمائی پائی - آپ سول چم لاء

سدا سَہجِ قور نہ نہ لگتی پائی - ہر آپ وسیع من آء۔

(۲۵) سنگور کي شيرا مقل هي - جيڪو ڪري چم لاء

من چند با قل باوتا - هـؤهـی وچہ۔ جاء

٩
بہن انورؑی مکت ہوء - سچي رهي مماء .

(۲۶) اُسی شیوے شیوا کریں - جس کا جیٹہ بس اُئی ڈری

صاحب ہاوی سو پروا۱۲ - سو شیر کے درگھ ہاوی سو۱۳ .

(۲۷) ستگور شیو سدا سک پایا - هر ونمیا - من دراری

ناک میل^{۱۳} لہی گور اہنم۔ گور گئی شبد سہرا ی۔

راڳو — بهادرڙا، محلا

چسپوئان، وار (۱۱)،

ماسوک محلہ لیجا

راڻو ٿو ڄڻس، هڪلا

چوئان، وار (۳)،

ملوک محلہ نیجا

راڳ، سورف، مڱلا

نیچا ، شبد (v)

۱-۳- سورف، هکلا

پنجوان - شہد (۶۸)

راجہ سوہاگ، محلا

پہلا، اشتہدی (۱) ۳

ایک سو روپے، محکمہ

لیجاء، اشتہدی، ۳(۲)

۱۱۱ سورۃ، محلا

چوٹان، وار (۶)،

مجلس

۱۰۱. ذناسری، محلا

بھلا، شبد (۴)

۱-۲۔ مؤلفی، مہلا

لیچا، حدت (۴)

۱. نيل . ۲. سٿلو ڪن ٿا . ۳. ڪٽنب . ۴. ڇانو، سڃاڻو آهي . ۵. ڀاڳي ٻڙن ٿا . ۶. اُمر،
 نهڇيل . ۷. ساڻي . ۸. رنڊڪ . ۹. پرمالها . ۱۰. ڪيان . ۱۱. گهرياءُ پسند . ۱۲. قبول ٿيڻ .
 ۱۳. عزت . ۱۴. ملائي ڇڏيو .

- (۲۸) کور شيوا نسي لهي پدارت - هرديغ نام سدا کر نارث
 ساچي درگه. پوچ نه هره - مانيج حکم سيجهي در سوه.
- (۲۹) ستگرور شيويجي - دوجي دُرُمس جاني
 اؤکک کات - پاپان مَس کائي
 ککچن کايا - چو نسي جوم ملاني.
- (۳۰) روت جهنجهنژا گاء سكي - هر ابک ذياوه
 ستگور. ترم شيو سكي - من چندپزا قل پاوه.
- (۳۱) ستگور شيوه. سنک نه کيجي - آسا ماه نواس رهيجي
 سنسا دؤک بناسن شيوه - قير پاهژ روک نه لاي.
- (۳۲) اليک جتن گري اندري وس نه هوني -
 کام کروذ جلي سب کوئي
 ستگور شيوي من وس آوي - من ماري منه سماندا.
- (۳۳) جن کور شيوا - نس يژ لب پايي
 جن گور شيوا - نس دک نه سنايي.
- (۳۴) سوشموک جو لاي شيو - نهني پائي نرلجن د^{۱۳}
 کور دل لاکي کلي کيات - بهژ نه آوي جوني پانت^{۱۴}.
- (۳۵) ستگور شيوه سي پروان - چمن جوني جوم ملاني
 سوس^{۱۳} صاحب سو شيوک ليا - جس پاتا مين وسائي.
- راچ بلاول، محلا
 بهلا، اشتهدي (۲۱)
- راچ بلاول، محلا
 نيچا، اشتهدي (۱۶)
- راچ راه کي، محلا
 پنچوان، چنس (۵)
 سلوک
- راچ مارو، محلا
 بهلا، سولهو (۹) ۲۲
- راچ مارو، محلا
 نيچا، سولهو (۱۵) ۱۸
- راچ پيرغ، محلا
 پنچوان، شبد (۲۴)
- راچ پيرغ، کچور
 صاحب، شبد (۹)
- راچ ملار، محلا بهلا،
 وار (۲۰)

۱. آند، گليان. ۲. پچا کاجا. ۳. پروان نئي نو. ۴. دئيم پاو، پياني. ۵. کيم. ۶. دؤر
 نئي وئي. ۷. سرن. ۸. سريو. ۹. پرماتا جا گک پير سان گاء. ۱۰. سندس، گمان. ۱۱. پوه
 وري. ۱۲. آباء. ۱۳. پرماتا. ۱۴. دستو، وات.

(۶) شېوا نە گروڭ جو نتيچو

(۱) جېي بۇ كي ستگور نە شېو يو - سي دۇكيئي جگ چار
 گەر هۇدا بۇرگ نە پچاڭيا - ايمان مۇني اھسكار
 ستگور كا قىڭيا - مىگ ئىكي سىسار
 سچا شېد نە شېو يو - سې كاج سىسار تھار
 ستگور بۇرگ نە مېو - شېد نە لسگور پيار
 ايشان دان جيتا كرھ - دۇجېي پاء خوار.
 [سري راڭم، مھلا قىچا، شېد (۲۰)]

(۲) بىن ستگور شېوي جېي، كي بېندا - جيتي گرم كماھ
 بىن ستگور شېوي لۇر نە پاوهي - مر جېمھ، آوھ جاه
 بىن ستگور شېوي قىكا بولغا - نام نە قىي من آء
 ناك بىن ستگور شېوي - جىر بۇر بۇدي ماريھ
 مھ، گالي اد جاء.

[راڭم بھاڭزا، مھلا چوڭان، وار (۱۱)]

(۳) ستگور جېي نە شېو يو - سي گىت آلي سىسار
 جىر دىر بۇدي ماريھ - كۇك لى سۇي پكار
 بولبا جىم گرايا - مر جېمھ، وارو وار.
 (۴) ستگور جېي نە شېو يو - شېد نە كىتو ويچار
 ائىر كيان نە آيو - مىرگ هېي سيار
 لىك چىراسىھ، قىر پيا - مىر جېي هوء خوار.

سري راڭم، مھلا
 ئىچا، لىشۇدي (۸c)

سري راڭم، مھلا
 چوڭان، وار (۱۴)،
 سىلوك مھلا ئىچا

۱. انسان. ۲. چىكر هردي روسي نو. ۳. پرمالما. ۴. ذكىل. ۵. دۇيىم پاڭ، بياڭي.
 ۶. قاسائىن لا. ۷. ئانغ، نكاڭر. ۸. كۇر. ۹. چو، چاڭا. ۱۰. بۇدي مھلا. ۱۱. چوڭيئون.

واځه آس، محلا بهاله
شبد (۱۹)

واځه گوجري، محلا
تيجا، وار (۱۱)

واځه وځهنس، محلا
چوټان، وار (۱۵)،
سلوگ محلا تيجا

واځه سرون، محلا
تيجا، اشتهدي (۷)

واځه سارنگ، محلا
چوټان، وار (۲۸)،
سلوگ محلا تيجا

سلوگ، کبير
صاحب (۱۹۲)

(۵) اکي اُنڌ جيب وس ناهي - کني ٻوڙ نه وڃي

چوڙي چلي ٻڙوڻا آڳي - وڙ شيوا ڦل لاکي؟

(۶) ستگور جيان نه شيوڍو - شبد نه لکرو پيار

سهجي نام نه ڏهايا - کٽ آسا سنسار؟

ڦر ڦر ج-واي پائيئي - وشتا سدا غوار

ڪوڙي لالچ لکيا - نا اڍوار نه پيار.

(۷) بن ستگور شيوي جڳت مڻا - برتا جنم گواء

دوجي پاء اُت دڪ لکا - مر جنمي آوي جاء

وشتا اُنڌر واس هي - ڦر ڦر چوڙي پاء

نانڪ بن ناوي جر مارسي - اُت ڪيا پڇتاء.

(۸) بن ستگور شيوي جنم نه چوڙي - جي اٽڪ ڪرم ڪري اڌڪائي

ويد پڙه نبي واڌ ڪاڻه - بن هر ٻس ڪرائي

سڀا ستگور ساڇي جس پاڻي - پڇ چوڙه ڪور سرڻائي.

(۹) وڙ ستگور شيوي سک نهي - مر جنمه وارو وار

موه لکئي پائيئي - به دوجي پاء وکار.

(۱۰) ڪبير جا گهر ساڌ نه شيو پڇهه - هر ڪي شيوا ٺاهه

ئي گهر مرهٽ سارڪي - پوڻ ٻه ٻه ٻن ماهه.

۱. ڏنڌ. ۲. آواز. ۳. ٻانهن کان وٺي. ۴. ڪرپ جو لڙڪ. ۵. ٻنهي جهانن کان ويل.

۶. سنسار جا جيو. ۷. اُت واپي. ۸. چمڙ مڙ جو چڪو. ۹. گهڙا، جام. ۱۰. ٻجف مباحشو.

۱۱. چوڻڪارو پائيندين. ۱۲. ٺڳيندڙ يا ڦاسائيندڙ جاري. ۱۳. گهرن يا ڪنڊن ۾. ۱۴. مساج.

۱۵. وانگر. ۱۶. انساني جامي ۾ راکش يا راکاس.

شيوا ۽ شيوا جو ڦل .

شيوا نه ڪرڻ جو نتيجو .

شيوا مان ئي . شش کي ”شيواڪ“ جو خطاب مليو آهي ۽ شيواڪ کي شان ۽ شرف عطا ٿيو آهي . پر شيواڪ ۾ جڏهين سڀ ڪجهه ٺيڪ ڪري ، ڪين جي سطح تي وڃي پهتو ، ته پوءِ وٽس باقي بچيو ڇا آهي . ڇو اڃا اربڻ ڪري ؟ صاحب سمجهائين ٿا ته شيواڪ ، ٿوري سڀ ڪجهه ٺيڪيو آهي ، تڏهين به اڃا وٽس سڀ ڪجهه ڏيڻ لاءِ آهي . سڀ ڪجهه ٺيڪ ڪري . سڀ ڪجهه پرايٽ ڪيو اٿائين . سو هاڻي سڀ ڦري وڻدي وراهي ٿو . سندس رها اتر پيٽا آهي ٿو . من ڇي . ٿو سان لشڪار شيوا ڪري ٿو ۽ من مالڪ ۾ لڳائي ، شراڻي ڪري ٿو . دل ۾ ديا ۽ درد اٿس ، ڪهل ۽ قياس اٿس ، رحم ۽ روشني اٿس ، همدرد ۽ همسازي اٿس . سو ڏکيان ڇو همراڻ آهي ، ڏٺڻ ڀلن جو همدرد آهي . درد وٺند ئي دلبر جا ظاهري نمائندا آهن ، واحد جا وارث آهن . تنهن ڪري ، شيواڪ ، درد وٺندڻ ۾ درد نارائڻ جو روپ ڏسي ٿو ، ۽ سڀني ۾ اهو ساڳيو روپ ڏسي کين نمسڪار ڪري ٿو .

شيوا سان به ، صاحبن کي شرط شامل ڪيا آهن ، جي ٻاڪل ڏيان ڇوڙا آهن . بهرايون نه اڇوري جي ڪاهه آس نه هجي ، ڪنهن بغي مطلب جي ڪاهه مراد نه هجي . ناموس جي ڪاهه پرواهه نه هجي ، شڪر آڏائيءَ جي ڪاهه غرض نه هجي . ٻيو ته ”مان مان“ جي ڪاهه بدو نه هجي . ڇو نه آهي ، شيوا جي سموري شڪتي ۽ شهري چوڻي ڇڏيندو آهي ، ۽ شش جي ڪهاڻي شاهاس به ڦرائي ڇڏيندو آهي ، شرافت کسائي ڇڏيندو آهي ۽ شخصي شڪست آڻيندو آهي . نئون ته شيوا سر پاوٺا ۾ سمايل هجي ۽ پنهنجي پرائي ، اوچ ٺيچ ، ننڍ وڏائيءَ ، لائقيءَ نالائقيءَ يا پسنديءَ ناپسنديءَ جي پيند پاڻ کان خالي هجي . چوٿون ته شيوا ڪندي ، جي اهڙي اچي ضرورت نه پوي ، ته سر ڏيڻ کان به نه گسجي ، ڇو ته شهيد ٿي ، شيوا جي ناجيوشي آهي . ڇو شش لاهي شرط قبول ڪري ، ادا ڪري ٿو ، سولي شيواڪ جي شمار ۾ ڳڻجي ٿو . باقي ٻي سڀ شيوا ، شغل يا شرارت آهي ، دٻاڊڪي يا دوکياري آهي ، خود پرستي يا خود پروري آهي ، خود غرضي يا خود فريب آهي . اها سموري شيوا ورت وڻدي . اڪيار وٺندي . اهو آهي فرق سچي ۽ مڪاري شيوا ۾ . من ئي اهو فرق وجهي ٿو ۽ من ئي اهو فرق مٿان سگهي ٿو . پنهنجو پاڻ ئي ٻڌائيندو . ته شيوا به هيءَ يا هو پاڻ آهي . سچي شيوا ڌار ڌار ئي ، ڇوڻ ڇو چادو لڳي ٿو ، روحاني راز کڻي ٿو ، انڪد جو اُترت اولهي ٿو ، ۽ آتما جي آزاديءَ لاءِ آدم ٿاب پوي ٿو .

شيوا ڪنهنجي جي ڪرڻي آهي ؟ سائينءَ جي ، سنگڙو جي . سندن جي ۽ سنسار جي ؟ پر چارئي ته ساڳئي هڪ منزلگاهه . جا پاسا آهن . طرف ڪهڙو به وٺبو پر لڳندو

انهيءَ ساڃيءَ منزلڪاءَ ڏانهن. جنهن اندر چارئي پاسا سا طرف اچي گڏجي هڪ
ٿين ٿا، اُنِيڪ مان اڪ ٿين ٿا. جا شيوا، سَم پاونا جي ٻج مان ڦٽل آهي. پوئو ٿاڻيءَ
جي پاڙ مان نڪتل آهي. شفت جي شاخ ۾ شايع ٿيل آهي، سا وڻ وانگر، سڀني کي
چانو ڏيندي، ميرو ڏيندي، بنا ڪنهن به فرق ۽ فڪسف جي. اها آهي لشڪام
شيوا. شيوا ڪڇي رڳي شيوا ڪاٺ، جنهن ۾ ”مان“ بدلجي مالڪ ٿيو، ”نوهين نون“ ٿيو.
سائين اوڙي ستگور. ستگور توڙي سندس، سندس توڙي سندس، سڀ ”نوهين نون“ آهن.
پوءِ لشڪام شيوا، اربيل ڪڙي ڪنهن کي هجي، پر وڃي پهچندي پرماتما کي. ”نوهين
نون“ کي. سو ڏن آهي لشڪام شيوا. جا پرماتما وٽ پهچائي ٿي. ڏن آهي، شيوا وٽندڙ
يا قبول ڪندڙ، جو انهيءَ پوڄ جي وات وٺڻ جو موقعو ڏياري ٿو. انهيءَ شيوا ڪندي،
شانس مٿي رهڻ گهرجي، شڪر ڪرڻ گهرجي، شاد ٿيڻ گهرجي، نه درگاهه ۾ پاس پئي.

راڳ ڳوڙي، سڪندي
صاحب، مهلا پڄوان،
اشمدي (۱۸۲)

شيوا ڪرد - هوءَ لَهڪامي
س ڪٿ هرت - پراپت سواهِي.

پرماتما کي ڪهڙي شيوا ڪهي؟ اها ڪيئن ڪري سگهجي؟ پرماتما کي پئسي ڏوڪڙ،
ٻت پئهرن، گلن ڦلن، چوري چندن، ڏُون اکرپين يا رڻ مالن ڇڏڻ جي درڪار ڪانه.
آهي. اها پيتا، شيوا يا پوڄا، پرماتما کي پسند ڪانه ٿيندي. پرماتما نه پر ڪرڻيءَ جي
رڳ رڳ ۾ سمايل آهي ۽ اُنان ئي کيس پڇاڻڻو آهي ۽ ٻاڻڻو آهي. هُو نه سڀ پر وڃي ٿو،
قدرت جي ڪُل ڪائنات ۾، جهڙو جيترو ۾، جيترو چانورن ۾، بکين پسڻ ۾، مڙ پئي مخلوقات
۾، ٿو ۾. هُون ۾، سڀ ۾. ٿيندڙ موليٰ ۾، منهنجو به مالڪ آهي. ٿين ڪري، پر ڪرڻيءَ
جي شيوا ئي پرماتما جي شيوا آهي. انسان ذات جي شيوا ئي انسانيت جي پهرين پرورڙ
آهي. اها شيوا سڦل ٿيندي. اها ئي شيوا، مالڪ جي مڃتا، مرادوندي ۽ مزدوري آهي،
جا پاس ٿيندي، پار پهچائيندي. پر ڪرڻيءَ اندر، پرماتما جي رڻ جي شيوا، پرماتما
جي پرماتما جي شيوا، پرماتما جي پيارن جي شيوا، سڀ پرماتما جي شيوا آهي، جا
کيس پهچي ٿي. اُنڱيڪار ٿي ٿي. شيوا جو جس آهي شيوا جي پاڙ ۾.

راڳ ڳوڙي، مهلا
پڄوان، ٻاون اڪري،
(۲۷)

(۱) ٺهل ڪرڻ نه اڪ ڪي - جاني پرتا نه ڪرد
من ٿن مڪ هيئي بسج - جو چاهه سر هوءَ.

راڳ ڳوڙي، ڪبير
صاحب، شبد (۶۳)

(۲) ڪڙ، ڪبير آب جانيا - ستن رديءَ مڃهار
شيوا ڪرد شيوا ٿلي - جهڙو گهٽ بسج مزار.

جو جيئو چاهي ٿو نه پهرين مان کان، هيءُ يا هو پهرين مون کي ملي. مڪتيءَ جو مارڻ به پهرين مان حاصل ڪرڻ، مطلب نه هڪڙو پهرين ۽ نه پهرين مون کي ملي. ٻي، سو خود مطلبيءَ جو غرضي آهي. ترشنا ۽ تمنا آشد هجي يا کڻي شد به هجي، نه به روحاني راهه، پر وڏي رنڊ ۽ روزو آهي. ڇو نه آهتا سان پوڙو آهي، چاهي اهو اهم پاڻ، بدڪار يا سوکيم سرورف به هجي. سچو شيرڪ نه لائين چاهيندو آهي، نه جيڪي انهن سر شال ڪنهن ٻئي گهر ڄاڻو. جي گهرج پوري ڪري. سچن سالڪن نه اها سد به ڪئي آهي، نه پلي هو جنم جنم پر ڀڳتن. نيچ جوڻيئون پوکين. مڪتيءَ کان به وانججي وهن، پر جيڪو هو ڪنهن جي ڪم اچي سگهن، ڪنهن جون آنسُون اڏهي سگهن. ڪنهن جو نه دُور ڪري سگهن، ڪنهن جو اڏار ڪري سگهن يا ڪنهن کي دڻ لڳائي سگهن. هندن مڪتيءَ کان وڏي ٻڌوي، شيوا جي ٺهرائي آهي، ڇو نه هو شيوا ذريعي، دم دم، دمار سان جيتيا پيا آهن، نٿا نٿا نرڪار جي نوازش هيٺ آهن. پوءِ هو ڇو مڙتن ۽ مڙين پر هـن اٽڪائين، مندر ۽ مڙهيون پيئجن، ٿورڪ ۽ بالرائون ڪن؟ هو نه هميشه هون سان آهن، هينئر هن روپ ۾ نه پوءِ هُن روپ ۾، هر دم هر روپ ۾. سڀ برهم روپ آهي.

جي ٻين لاءِ جيئن ٿا، سي ئي اُمر آهن، پر جي فقط پاڻ لاءِ جيئن ٿا، سي جيئري به مغل آهن. جي ٻين جي پلي ڪاٺر پاڻ ۽ زبان ڪن ٿا، سي پرمانا جي پهلوءَ ۾ پرن ٿا. پر جي پنهنجي پلي ڪاٺر ٻين کي زبان ڪن ٿا، سي پراڻڊ جي پڪڙ ۾ اچي، ڌر ڌر ٻليدان ٿين ٿا. خود مطلبي، شيطان جو سرورف آهي. خود غرض جي جيون شيطاني آهي. خود غرضي، شيوا جي پاڻ جا سلا سڪائي ڇڏي ٿي، کڻ ڪڍائي ٿي ۽ اوکڻ آڻي ٿي. ٻئي پاسي، نشڪام شيوا جيون جو اڻڇ آدرش آهي، اُملهر هيرو آهي، جنهن جي نيچ ٿي ٿياڳ ۽ ويراڳ، پوهيزگي ۽ پاڪدامني ۽ پيُون سڀ کڻ رڻي جڙوڙن ڇمڪن ٿيون. سچ نه، جو ايشور ۽ عزازيل ۾ فرق آهي، اهوئي فرق اسرار ٿئي ۽ سوار ٿئي ۾ آهي. جو من سوار ٿي آهي، اُتي اڀيس جو واسو آهي ۽ جو من اسوار ٿي آهي، اُتي ايشور جو واسو آهي. سوارڪ رڻي شيطان کي من مان لوڏي ڪڍڻ بنا، ايشور کي اندر ۾ آڻي ٿي ڪونه سگهيو. انهيءَ ڪري صاحبن نشڪام شيوا کي، موڪش ۽ مڪتيءَ جي ڪنجي ڪري ڪوٺيو آهي. سوار ٿيو، آواگون جو چڪر ڇاڙو رکي ٿو. اسوار ٿيو اهو چڪر ڇڪتو ڪري ٿو.

سائين ڏاڍو راضي ٿئي ٿو، جڏهن ڏسي ٿو نه ڪو انسان، ٻين انسانن ۾، ايشور جو روپ سڃاڻي. بيمارن ۽ بيمارن جي ٺهل نڪور ڪري ٿو، مٿس ۽ موٽاڃن جي گهرج پوري ڪري ٿو، ڏکين ۽ درد مند جي دانهن اُٺائي ٿو، هيٺن ۽ هيسيلن سان همدردي ڏيکاري ٿو، ڌڪيل ۽ ڌڪاڻن کي گلي لڳائي ٿو. شيوا ڪنڊي، نمي ٿو ۽ ٺهي ٿو. نمي نمسڪار ڪري ٿو، ڇو نه نرڪار پاڻ هُن جي روپ ۾، کيس ساکيات درشن ڏئي رهيو

آهي. مراد ٿنديءَ جو موقعو بخشي رهيو آهي ۽ شيوا سٽيڪار ڪري رهيو آهي. ٺڳي ۾
 بود ۾ اچي ٿو، جو نه جيئون سڦل ٿي، ڪنهن جي چڱائيءَ ۽ ڀلائيءَ ۾ سهڻ ٿي. ڪرم نه
 ڪيئن پيا ڪجن پر شيوا سڪرم آهي، لشڪار شيوا اڪرم آهي. اڪرم شين ۾ شين تي
 لڳرائي ٿو ۽ اُنهد ڏٺي ۽ سان لڳ ڪرائي ٿو. جي شيوا ٿي خود خدا جي سمجهي، نه
 اُٺي آيو ڪيئن اچي سگهندو، ٿڌ ۽ ٿيڳ ڪيئن ڇڙهندي؟ دنيا ۾ ڇهه-طرف ڏک آهي.
 ڇو نه بک ۽ بيڪاري آهي، هڏي ۽ بيماني آهي، مرض ۽ مايوسي آهي، موٽاڇي ۽ مڇوري
 آهي، غريبي ۽ غرض آهي، بي انصافي ۽ بي وقائي آهي. لاچار ۽ لاغرضائي آهي. پاپ ۽
 پاڪند آهي، اڳيان ۽ اُڏ يا آهي. انهيءَ لحاظ کان، سنسار شيوا جو آکاڙو آهي، مر پادا-جو
 ميدان آهي. پرمانا جي پراپتيءَ جو پاسپورٽ آهي. هاڻي شيوا لاءِ انتظار آهي، جو شيوا
 جو شمع جلائي. اچي ويڪي وڙهڻ وٺي، رڙهائي رانديون ڪڍي. آئوڪ بل وڌائي ۽
 آتما آزاد ڪرائي. سڄيءَ دل سان شيوا ڪرڻ، آتما جي آزاديءَ لاءِ مڪمل ذريعو آهي.

سرو اي بندا، جيئون جو جهره لشڪار شيوا ڏنارن، ٺڳري نروار ٿئي ٿو. هر جو
 نورمارٽ جي اڙ ۾ پير ٿي نه پائيندو سو نه پير مڪتيءَ جي مارڻ ٿي مذاقون ڪندو. ٿو
 نه اچي اڙ ۾ پير پاء ۽ لشڪار شيوا ڪماء. پوءِ ڏسڻ نه پير سڪ. پير گپ ۽ پير پڌ ڪيئن
 نه ٿا پيا پٺيان ڦري. لائين لوڪ ٻه لوڪ سهيو ٿئي ٿو ۽ مڪتيءَ جو مارڻ ماني ٿو. اجوري
 جي اميد ڪانه هوندي پر شيوا جا ميرا، شيوا ڪ بنا پير ڪير ماڻهندو؟ صاحب سمجهائين ٿا
 نه جو شيوا، سڳور جي شيوا، ستن جي شيوا، سائينءَ جي شيوا ۽ سائينءَ ٺاڻي سنسار
 جي شيوا ٿو ڪري، سڪ سان، شڙا سان ۽ داسا پاڙ سان، من لائي، چٽ لائي ۽ آيو
 مٽائي، بنا شڪ جي، پيد جي يا مراد جي، تنهنجي ڪمائي ڪير ڪت ڪري سگهندو؟
 هڏو ڪليل نصيب ڪير ٻوڙي سگهندو؟ هو نه امرڌام جو امير ۽ امراءِ آهي، اهڙي شيوا
 کي سڀ ڪچ پلي پوي ٿو. هن جي اندر ۾ هردي رڙهي ڪمل جو پرڪاش ٿئي ٿو. هو
 سڳور جي سڪيا هيٺ ۽ ستن جي سڳ ۾، وڃي لال ٿيو آهي، جيئن پربت ڪن ڦلن جي
 ساون ٻوٽن ۽ پتن جي سڳ ۾، خود سائو ٿي پوندو آهي. هن جي جيئون صاف آهي،
 من ڪليل آهي، هر دو وشال آهي، دماغ روشن آهي، آتما آزاد آهي. هاڻي هو نام ٿو، رنگ
 رتو ۽ سڄ رتو ٻڌجي پيو آهي. ڪا ڪا ڪيئن ٿي اُٺس ۽ اُنهد ڏٺي ۽ پر ڌيان اٿس. هو
 وقت ۽ هر هنڌ ۽ هر حال ڪي هڪ سمان ڏسي ٿو. سڀ ۾ سائينءَ جو سرڙپ پسي
 ٿو، ڇو نه سڀ سائينءَ جي سرڙپ ۾ رسي ٿو. لائين جيئري مري، اُسر پڌ پائي،
 ڏٺي ۽ جي درگاهه ۾ ٻانهن لوڙي، داخل ٿئي ٿو. لائين جوڻ جوڻ ۾ سمائجي ٿو.
 هڏجي شيوا ٿانءِ پئي آهي ۽ هن اُتر پدوي پائي آهي. ڪرڻو امر داس جن فرمائين ٿا:

- (۱) ستگور ڪي شيوا چاڪري - ڪي هُون سڪ ساڙ
 آنتي ملن وڏيائيان - درگهه موڪل دئار.
 راڳ وڏهيس، مھلا
 چوڻسان، وار (۳)،
 سلوڪ مھلا ٽيڃا.
- (۲) ڪمل پرگاس سدا رنگ رانا - آئند شبد وڃايا
 ن من نرمل، نرمل ٻاڙي - سڄي سڄ سمايا.
 راڳ سرورث، مھلا
 ٽيڃا، شبد (۷)

پر صاحبن اهو به چٽايو آهي ته اتي ٻڌا، جنهن ستگور جي شرن نه ورتي آهي؛
 ستن جو سنگ نه ڪيو آهي، لام جو نشو نه پيتو آهي، شيوا ٺهل نه ڪمائي آهي، سو چو
 ته انساني جامي ۾ به پسون ڪان پري آهي. پسون جي جوڙي ۾ نه آئمڪ آنتي آسنيءَ
 آهي. مانس جنم ۾ نه مڪتي ممڪن آهي. پر خود پنهنجي لاغرضيءَ ڪري، هن مانس
 جنم ورتو ڪري ڇڏيو آهي. هو نه ڪلهنائن جي دنيا ۾ رهي ٿو، ڪامدائن ۾ گڙهي ٿو،
 ڪروڙ ۾ پڇي ٿو، اوشا ۾ جلي ٿو، ابرڪا ۾ آڙجي ٿو، لوپ ۾ اڙهي ٿو، موهه ۾ قاسي ٿو
 اهنڪار ۾ آڙجي ٿو. هن سمهتي ميڙي آهي ڪوڙ ۽ گهٽ جي، اندرين جي رس
 جي، گم ۽ ڪسنگ جي، پراڻي پجار جي، پاڪد ۽ پاپ جي، اڻوڳن ۽ اوڻائين جي.
 انهيءَ وکر واپار جو سڪو، نوڪار جي محل ۾ ڪونه ٿو اکهامي. هن جو لوڪ ٻر لوڪ بڻجي
 ڏکي ٿين ٿا. هو چوراسي لک جوڙين جي آواڻون جي چڪر ۾ لڳي ٿو. موڪش ۽ مڪتيءَ
 کان نراس رهجي وڃي ٿو ۽ جنم جنم ۾ اُشانف رهي ٿو. صاحبن فرمايو آهي:

- (۱) اکي اُنڌ چپ رس ٺاهي - ڪي پوڻ نه وڃي
 چنرڻي چلي پڇوڻا آگي - وڻ شيوا ڦل لاگي؟
 راڳ آسا، مھلا ٻهلا،
 شبد (۱۹)
- (۲) ڪير جا گهر ساڌ نه شيوتو، - هرڪي شيوا لاه.
 لي گهر مرهت سارڪي - پوڻ ٻسهن ٻس ماهر.
 سلوڪ، ڪير
 صاحب، (۱۹۲)

سو شيوا معنيٰ حليمائيءَ ۽ هيٺائين، نفرت ۽ نياز مندي، مڃتا ۽ متري، ڀلائي ۽
 پلمائائي، دٻا ۽ دان، شڪر ۽ ستروش، پرتو ٺاهي ۽ پرهيزگي. شيواڌاري ڇڏهين اهڙي
 سڄي شيوڪ جو سرورث ڌاري نر، ٽڏهين ازخود سندس اڻوڳ، شيوا ڪندي، ڏوڀڇي
 وڃن ٿا ۽ گڻ حاصل ٿين ٿا. وڪارن هي واسنا مزي ٿي ۽ اندر جي جوش جاڳي ٿي. شيوڪ
 سڄ جي تلاش ۾ نڪري ٿو. شيوا دٻارن، سڄ ۾ سماجي ٿو. سنساري ٻڌن مان بيزار

ئي، هو ستگورو ۽ جي شرن ۾ اچي ٿو. سڪيا لاءِ سڪي ٿو ۽ پير لاءِ پني ٿو. سڪيا پاڻي
 ٽري لڳائي ٿو ۽ پير پاڻي پڪوڙي ٿو. هردي جي ڪوئلنا سان، دل جي ٽرملنا سان ۽
 من جي سينلنا سان، سيني جي شيوا ڪري ٿو، ستگور جي، سنتن جي ۽ سنسار جي. سڀ
 جو جس ڳائي ٿو ۽ سڀ جو خير منائي ٿو. ڪنهن کي به نه رسائي ٿو، نه رڳائي ٿو. سچ
 ڳالهي ٿو ۽ منو ٻولي ٿو. همدرد ۽ هڏ ڏوڪي آهي. نه ٻن کي مددو سڏي ٿو ۽ نه پاڻ کي
 ٻين کان چڱو سمجهي ٿو. سادو کائي ٿو، سادو پهري ٿو ۽ صاف رهي ٿو. دک ۽ دلگيريءَ
 کان دُور آهي، هميشه کلمڪ آهي. آئي جو آدر ڪري ٿو، وٺي پٺيان واپس ڪرڻ آهي.
 سرپرڪ سواندن جو شوق ڪونهيس، اندرين جي رس ۾ چاهه ڪونهيس. مرشد جي من ۾
 آهي، درگاهه ۾ داخل آهي ۽ هاديءَ جي حاضريءَ ۾ آهي. خودي مٽائي خدائي ٿيو آهي.
 هونءَ سان هڪ آهي. عجب آهي، لهرس آهي. کلي ٽڙي ٿو، ٽڙي کلي ٿو. سمجهي
 وڃي ٿو ته ملڪ جو مالڪ آهيان، وڃوڻ جو والي آهيان، پر غلبت ۾ ئي پاڻ کي ڳولو
 سمجهيم. سو پاڻ ۾ پيهي، پاڻ کان پڇي ٿو، ته شيوڪ پاڻ ستگور هو يا سائين هو، ستگور
 پاڻ شيوڪ هو يا سائين هو، سائين پاڻ شيوڪ هو يا ستگور هو؟ پاڻ ئي ٻڌائي ٿو ته ٿيئي
 هڪ هئا ۽ هڪ آهن. وري پاڻ کان پڇي ٿو ته ٿيئي هڪ هئا، ته هي فرق ۽ فرق ڪنهن
 ئي وڌا؟ پاڻ ئي ورائي ٿو ته اهر پاڻ ۽ اودا، اها ويري وڏي هئي ۽ جا شبد ۽ شيوا سان
 هاڻي هتي آهي. اهر الاهي اسرار اکين اڳيان آئي، عجائب جو عجب سمجهي ۽ سچائي،
 شيوڪ هر هر کلي ٿو، کلي چپ ۾ پچي وڃي ٿو. شيوا جو ڦل بي اُٺ آهي. ته شيوڪ
 جي مهما به بي اُٺ آهي.

(۷) پرماتما اڳيان پرارٿنائون

(۱) سرب ڪلا پرپ پورٿر - مڻج نماڻي ٿاء
 هر اوت گهي من اندري - جپ جپ جپوان ٿاء
 ڪر ڪر ٻا پرپ آڻي - جن ڏوڙي سنگ سماء
 جڻم نون راکھ، ٿم رھان - ٿيرا ڍا ٻينا ڪاء
 آدم سولي ڪراء پرپ - مل ساندو ڪڻ ڪاء
 دوجي جاء نه سجهي - ڪتي ڪوڪڻ جاء
 اڳيان بناسن ٿم. هرڻ - اوچي اکڻ اء
 من وچيڙيا هر ميليئي - نانڪ ابھ سٿاء
 سرب ڪلياڻ ٿ دن - هر برسي ڪر ڪي ٻاء.
 [راڳ مانجهر، مھلا پنجوان، ڊن رٿ (۱۴)]

(۲) هٿ مانگم ٿجهي ڊيال - ڪر داسا گوليا
 نو ٿي پائي راج - جپوان پرليا
 امرت نام نڌان - داسا گھر ڪھڙا
 ٻن ڪيئي سنگ نوال - سڙوئي جس سڃا
 ڪماوان ٻن ڪي ڪار - سرپر پروٿ هوء
 ٻڪا پاڻي پيس - بگڙان پير ڌوء
 آيھ ڪچو نه هوء - پرپ ٿر ٺهال بئي
 مھر ٿر ڪڻ دجي ٿانء - سنڌ ڌرماليئي.
 [راڳ گوجري، مھلا پنجوان، وار (۲)]

۱. مٿن ۲ آهرو، آڌار. ۳. پڪارون ڪرڻ. ۴. انڌڪار ۾ پرڪاش ڪرڻ وارو. ۵. بي
 آنت. ۶. آڪٽ. ۷. گهرج، مانگ. ۸. هٿ لڳايان، چاهان. ۹. ڪڻ ڳاڻي. ۱۰. ڪن. ۱۱. ان
 بيهان. ۱۲. گد گد ٿيان. ۳. ست سگت.

(۳) برپ - اهي منورث ميرا

ڪر با نڌان دبال موھ ديجي - ڪر ستن ڪا چيرا. (۱. ۰. ۱)
پراڻهڪال لاکھ جن چولي - نس ٻاسن درس پاڻ
ان من ارب ڪرڻ جن شيوا - رسنا هر ڪڙ ڪاڙ
ساس ساس سمور برپ اپنا - ست سنگت نيم رهيئي
ايڪ آڌار نام ڏن ميرا - آند نائڪ لهه لهيئي.

[راڳ ديؤ گڏاري، مڪلا پنجوان، شبد (۲۶)]

(۴) هر پورڪ نرنجن شيو - هر نام ڌاڻيئي
ست سنگت ساڌو لڳ - هر نام سائيئي
هر نيري وڏي ڪار - مڃي مڙوڪ لائيئي
هڻ ڪولا لالا ٿڌ - مڃي حڪم فرمائيندي
هڻ ڪورمڪ ڪار ڪماوان - جو ڪور سمجهايندي.

[راڳ سورڻ، مڪلا چوٿان، وار (۲)]

(۵) ميري شاها - مڃي هر درسن مڪ هو

همري پڏن نون جائعا شاها - اُڙ ڪيا جانم ڪوء. (۱. ۰. ۱)
ساچا صاحب سچ نون ميري شاها - نيرا ڪيئا سچ سپ هو
جڙو ٽا ڪس ڪم آڪيئي شاها - دڙجا ٺاهي ڪوء
سپنا وچ نون وڙندا شاها - سپ ٽجه ڏيسون دن رات
سپ ٽجهي ٿاڙه منگدي ميري شاها - نون سپنا ڪر ٺاڪ ٺاڪ
سپ ڪر ٽجهي وچ هي ميري شاها - ٽجه ٽي ٻاهر ڪوئي ٺاه
سپ جيئ نيري نون سيدا ميري شاها - سپ ٽجهي ماھ سماء

۱. منو ڪامنا. ۲. ڳول، داس. ۳. آسرويلي. ۴. سبت مهاڻا نون. ۵. هميشه، سچر ڏيهن.
۶. زبان. ۷. ڪارج. شيوا. ۸. داسن جو داس. ۹. وڏن، ڏک. ۱۰. مڏو، ڪوڙو.

سڀنا ڪي نون اس هيڃ ميري ياري - سڀ ٿجهه ڏيارهه ميري شاهه
جڳه پاريڻ ٿه رڪ نون ميري ياري - سڄ نالڪ ڪي هانماهه.
[راڳه ڏناسري مڪلا چوڻان، شبد (۱۳)]

(۶) ميل ليڻهه ديال - ڊهه پي ڏاريا
رڪ ليڻهه دين ديال - پرمس بهه هاريا
پڪس وچل ٿورا پرد - هر پٽ اڏاريا
ٿجهه ان ٿاهي ڪوه - پٽه موهه ساريا
ڪرڳهه ليھه ديال - ساگر سنساريا.

[راڳه جڙسنڌري، مڪلا پنجوان، وار (۱۶)]

(۷) ڪرپا ٿڌ - پسهه وڌيخ هر اڻٽ
تسي ٻڌ ڪرڳهه پراگسا - لاڳي پوپ سنگهه پريس. (ا. د.)
داس ٿاري ڪي پاوءِ ڏوڙا - مستڪ لي لي لاوءِ
مها پٽس، ٿي هوم پٽيا - هر ڪيونس گن گاوءِ
اڳيا ٿوري مينڀي لاڳهه - ڪيڙو ٿهارو پاوءِ
جو نون ديهه ٿهي راهه پرتي - ان نه ڪتھو ڏاوءِ
سدهي نڪت جائهه پوپ سوامي - سگل رڳهه هوم وهيتي
سازو سنگهه هوم پراڻٽ - مٿان پوپ اٻا لهيتي
سدا سدا هم چوهه ٿوري ٿوري - نون پوپ همرو ميوا^{۱۳}
نالڪ ٻارڪ ٿر مام پتا - مڪه نام ٿارو ڪيرا^{۱۴}.

[راڳه ٽوڏي، مڪلا پنجوان، شبد (۵)]

۰۱. مون کي پاڻ سان ملاء. ۰۲. ڪريو پير آهيان. ۰۳. ويٺي، پراڻا. ۰۴. قبول ڪر. ۰۵. هٿ
کان وٺي ٻاهر ڪڍ. ۰۶. پاپي گنهگار. ۰۷. شڌ، پوٽو. ۰۸. جيڪي به نون ڪرين. ۰۹. منو
ڪري مڃان. ۰۱۰. ويجهو، نڙديڪ. ۰۱۱. خاڪ، مٽي. ۰۱۲. بالڪ. ۰۱۳. مالڪ، مهيدار. ۰۱۴. ڪير.

(۸) اُون سَاطان ڪهان هُئَ مِٽان - ٿيري ڪون وڌائي
 جو تُون ڏيهه سر ڪهان سرامي - مِٽ مَرُڪ ڪهڻ نه جائي
 ٿيري ڪڻا ٽاوان ڏيهه بُجهائي - جِئسي سچ مهر رهڻ رضائي. (۰.۱)
 جو ڪڇ هُون ٿا سڀ ٿُجه ٿي - ٿيري سڀ اُسائي
 ٿيرا اُن نه جاڻا ميري صاحب - مِٽ اُنڌي ڪيا چترائي؟
 ڪيا هُئَ ڪٿي ڪٿي ڪٽ ڏيکان - مِٽ اُڪت نه ڪتتا جائي
 جو ٿڌ پاري سروي آڪان - اڻ ٿيري وڌيائي
 اهي ڪوڪر هُئَ يگاڻا - پُٺڪا اس ٿن ٿائي
 پگت هِڻ نازڪ جي هونگا - ٿان خصمي ٿا نه جائي.

[راڳم بلاول، مڪلا پهل، شبد (۱)]

(۹) سروي سنڌ هر هر هري - ٺاڪر جس گاؤ
 سنڌ چرڻ ڪر سڀس ڏر - هر ٺام ڏياؤ
 ڪر ڪر ڏيال ٻرپ - اهر ٿڌ سڌ پاؤ
 سنڌ جتان ڪي رڻڻڪا - لڀي مائي لاؤ
 لڀي ٿي لڀي اُٺ ٺيچ هوءَ - ڪر ٻيٽ پاؤ
 پاؤ بلوان آپ ٺاڪر - سنڌ سنڌ سماؤ
 ساس ساس ٿو ويسري - اُن ڪتو نه ڏاؤ
 سڦل دوسن ڪرو پيٽيئي - مان موهه مٽاؤ
 سڀ سنڌوڪ ڏيا ڌرم - سڀگار پاؤ
 سڦل سهاڻا نانڪا - اُڀي ٻرپ پاؤ.

[راڳم بلاول، مڪلا پنجوان، شبد (۴۵)]

۱. ميان، خان، ۲. ٻرپر، ٻرپر، ۳. تر مائر، ۴. ڪتا، ۵. ڏڪيل، ۶. ڏاڍو، ۷. سر يا ساهه
 ٻڃائڻ لاءِ، ۸. خالي، ۹. اُنهيءَ کان، ۱۰. پٽڪا، ۱۱. مٿانسي ڇڏيسا،
 ۱۲. جيڪڏهن وڻان نه.

(۱۰) همري جهڙا ايڪ پرپ - هر ڪي ڪٺا اکر. اٿاهه
 هم ڪٺ ڪر. جهڙا اٿاهه - هر ڪر ڪٺ اکر اٿاهه.
 هر ديهه پريو - اٿاهه - ڪور سٽگور ڪي پڳ ٻاهه
 - سٽ سٽگور هر ميل پرپ - هم ٻاڻي سٽگور اٿاهه
 جن ٿاڪ ڪٺ هر بخش ليهه - هر ڪٺي ميل مٿاهه
 هر ڪر ڪر ڪر سٽگور - هم ٻاڻي ڪر ڪر اٿاهه.
 [راڳ ڪانڌا، مڪلا چوڻان، وار (۵)]

- (۱۱) چوڻ ڪم ڪا آسرا - دڙجا ٺاهي ٿاهه
 مٿي ڏر ٿيهر ٻار اهرم - ٿيهر ٿاڻ ٺاهه
 اٿاهه پرپ مٿا ٿون - ٿيهر سٽگور سماء.
 (۱۲) سا ٻڌ ديهي ڪم وسر ٺاهي - سا مٿي ديهي ڪم ٿڌ ٺاهي
 ساس ساس ٿيهر ڪٺ گاوان - اوت ٿاڪ ڪور چوڻا جيٺ.
 (۱۳) ٿون سڄا داتار - ٿيهر ديهه چوڻ ٺاهه
 ٿاڪ مٿي ڪم دان - چو ٿڌ ٺاهه.
 (۱۴) اٿيهر چامي ٿيهر ٺاهي - ٿڌا من ڪي پوري
 ٿاڪ داس اٿيهر ٿيهر مٿي - مٿي ڪر سٽن ڪي ٿوڙي.
 (۱۵) ٻڌ سٽگور ٿيهر ٻان ٿيهر ٺاهي - ڪر ٻا ٿڌ ديهه
 ٿاڪ ليهه ٻن پرپ مٿي - اٿاهه ڪر پر ٺاهه.
 (۱۶) مال خجائاهه ٿيهر ڪور - هر ڪي چوڻ ٺاهه
 ٿاڪ چاڇڪ ڌر ٿيهر - پرپ ٿڌو مٿي دان.

سري راڳ، مڪلا
 پندجوان، شبد (۱۲)

راڳ مانجهه، مڪلا
 پندجوان، شبد (۱۲)

راڳ مانجهه، مڪلا
 بهلا، وار (۲۱)

راڳ ڪوڙي، مڪلا
 پندجوان، شبد (۱۲۴)

(۱۳۰)

(۱۷۲)

۱. پندجوان، ۲. چوڻ، ۳. پريو، ۴. سٽگور، ۵. ٿيهر ٺاهي ٺاهه هميشه
 وڌندي پئي وڃي، ۶. سار سڀال، ۷. خزان، ۸. ٻارٿ، ۹. ٺاهه، ۱۰. پئي ٺاهه.

- (۱۷) هر پايي نرگڻ ڪٽ - گڻ ڪريئي
 پرپ هوءَ ديال - نانڪ جن ٿريئي.
- (۱۸) گهٽ آوگهٽ ڏوڏگر گهٽا - اڪ نرگڻ پل همار
 رميئي سٺ اڪ ايئي ميري - پوئجي واک مَرار.
- (۱۹) داس وڻڻ آزاد - سمالي ساهه ساهه
 نانڪ ڪي لڙا پور - سڄي پاتشاهه.
- (۲۰) جن نانڪ ڪٽ اه دان ديهه - پرپ پاڙو سنڌ رين اڙڏاري
 سِرولي ڪٿا نڻ درسن پيڪٽ - مستڪ گور چرلاري.
- (۲۱) آدم ڪرڻ ڪراڙ لاکر - پيڪٽ ساڌو سنگ
 هر هر نام چاڙهه وڻڪن - آبي هي پرپ وڻڪ.
- (۲۲) هر آو لهگيٽ^{۱۳} اولهڪي - هر چورو ٿاري
 جڏه نون واکه ٿه رهان - مڪ نام هماري.
- (۲۳) هر ديا پرپ ڌارڻه پانڪ^{۱۲} هر ٿارڻه -
- ڪڍ ليڙهه شيد چاء جيهه
 موه چيڪڙ ٿاڻي^{۱۶} نگهرف هر جاني -
- هر ٻانهن پوڙ پڪڙاء جيهه.
- (۲۴) سُپ چيٽن گوبند رڻ^{۱۸} - نرمل ساڌو سنگ
 نانڪ نام نه وسرڻ اڪ گهڙي - ڪر ڪرپا پگولت.
- (۲۵) ٿيري پنڊه خداه^{۱۹} - نون بخشدگي
 شيخ فريدي^{۲۰} خير - ديجي بندگي.
- واڳ گورڙي، مڪلا
 بهلا، اشهدِي (۸) ۱۶
- واڳ گورڙي، پيڪٽ
 ووداس، شيد (۳)
- واڳ، آسا، مڪلا
 پنجوان، شيد (۱۰۸)
- (۱۲۲)
- (۱۳۹)
- واڳ، آسا، مڪلا
 بهلا، اشهدِي (۱۶)
- واڳ آسا، مڪلا چوٿان،
 چيت (۴) ۵
- واڳ آسا، مڪلا پنجوان،
 چيت (۱۰)، سلوڪ
- واڳ آسا، شيخ
 فريد، شيد (۱)

۱. وانت. ۲. ڏکي. ۳. جبل، پرست. ۴. نڪمر. ۵. پرمالما. ۶. جنم سڦلو ڪر. ۷. داس. ۸. هردي بر ڌيان ڌاربان. ۹. ڪوشش. ۱۰. رنگين ٿو. ۱۱. ونگجي پوندو. ۱۲. گولن جو گولو. ۱۳. بالڪ. ۱۴. پٿر. ۱۵. وڪارن جي گپ پر. ۱۶. غرق ٿيندا ٿا وڃون. ۱۷. خيال ڪريان. ۱۸. گڻ ڳايان. ۱۹. پناهه، آجهو. ۲۰. دان، خيراف.

- (۲۶) موهه. مڻ ڏرئ آسا - بآسا بڳار
 رک ڌرم پرم ٻڌار من ئي - اڌر هر نرنڪار.
- (۲۷) سڀه. پيمينا سوامي - ميري رام
 ڪوٽ اُٻاڌ پري - پي نيري چيري رام.
- (۲۸) نيري گڻ ٻهتي مڻ لڪ نه جاڻيا - مڻ مڙڪ ڪڇ ديجي
 پوٽوٽ نانڪ مڻ ميري صاحب - ڏنڊا پتر ليجي.
- (۲۹) ڏون پريپ دانا دان مٽ پورا - هم ٿاري بڪاري چيٽ
 مڻ ڪيا مانجڻ ڪڇ ٿو ڏهاڻي - هر ديجي نام باري چيٽ.
- (۳۰) ڪام ڪروڙ لوپ جوٽ لنڊا - ان ئي آب چڏاوڻ
 راه. پتر ئي ان ڪڙ ڏارو. - آهن ٺڪت بلاوڻ.
- (۳۱) اُتر ڪي گت ٽپي جاني - ٽهجي پاڻه. ٽيرو
 بخش ليٽه صاحب پريپ اُپي - لاکه خطي ڪر ڦيرو.
- (۳۲) پاڻي پکا پيسٽ سنب آڱي - گڻ ڪروند جس گائي
 ساس ساس من نام سماري - راه پرام ڏنڊ ٻائي.
- (۳۳) جو ڏنڊ پاوي سر پوراڻ - نيري پاڻي نوريان
 نانڪ غريب بند چن ٿيرا - راکه ليٽه صاحب پريپ ميرا.
- (۳۴) ڪه. نانڪ - پريپ بند سنجي
 ڪچل ڪنور ڪاڻي - مڪت ڪيجي.
- (۳۵) ڪرهه ڪر ٻا ڪرڻا پتي - نيري هر گڻ ڪاه
 نانڪ ڪي پريپ پيمتي - ساز سنگ سماء.
- (۳۶) نر گڻ مگڙ آڃاڻ اُگمانِي - ڪرم ڌرم نهجي جاڻا
 دبا ڪرهه نانڪ گڻ گاوي - مڻا لگي ٿيرا پاڻا.

۱. جُونِ، ڪُوڙو. ۲. بيهڊ. ۳. واسناڻون. ۴. وڪار. ۵. ناسن ڪر. ۶. اڌار ڪر. ۷. ڪڙمين.
 ۸. ڪناهه. ۹. چُون ٿا، فرمائين ٿا. ۱۰. اوهان جو. ۱۱. سڀ سنساري بڌاوڻ ناجوڻت
 آهن. ۱۲. ناس ڪر. ۱۳. فيصلو. ۱۴. گناهه، ڏيهه. ۱۵. پيا گهمون ڦرُون. ۱۶. آئند.
 ۱۷. ڪرن ڪراون هار، پرمائما. ۱۸. اُٻڄاڻ، اُٻڙهيل.

- (۳۷) دء ڪر چوڙ مانگهه لڪ دانسا - صاحب ڪٿي پاون
 ساس ساس لائڪ آراڌي - آند پهر ڪٿي ڪاوان .
- (۳۸) ايهو وڙ ايهو وڙ ڀائي - ايهو ڏن هوء وڙ پاڪا رام
 ايهو رانگ ايهو رس پوگا - هر چرڻي من لاڳا رام .
- (۳۹) من مندو ڪن ويس ڦلندڙ - گهٽ هي ٿيرڪ ناوان
 ايڪو شبد ميري پوان بسف هي - ٻاهڙ چنر نه آڏان .
- (۴۰) ٺهل ڪرڻ ٿيري داس ڪي - پڳ جهارء پال
 مستڪ آڀينا پيت ديت - ڪن سٽه رسال .
- (۴۱) ڪرڻا ڪر هڻ ڏين ڪي ذاتي - ميرا ڪڙ اوڳڙ نه بيجار ه ڪوئي
 مائي ڪا ڪيا ڌوڀي سوانهي - ماڻس ڪي ڪٽ ايهي .
- (۴۲) سدا سدا ٿيري ڪٿي ڪاوان - سڄي صاحب ٿيري من پاون
 نائڪ ساڄ ڪهڙي پيتي - سڄ ديو هه سڄ سماها هي .
- (۴۳) لڪ جاڳو منگي دان ڏناري - جان پوپ پايوي ٿان ڪرڻا ڌاري
 ڏيهه درس جس من ٿر پتاسي - هر ڪيڙن من ٺهراڻدا .
- (۴۴) ڦڏرو قادر ڪرڻا ڪرڻا - صفت محبت آڻاهه وحيما
 حق حڪم سڄ خدايا - ٻجه لائڪ ايند خلاص ٿرا .
- (۴۵) آڀي ڄاڻي ڪري آڀ - آڀي آڻي واس
 نسي آڳي نانڪا - ڪٿه ڪيچي آڻ داس .
- (۴۶) ڏين بٽه - سڻ ديال
 پڻج داس ٽين دوکي، ايڪ من آڻاڪ نات - راکه ڪر پال .

۱. بچي هٽ . ۲. دان . ۳. آلمست فقير . ۴. وري پٽي دفعي . ۵. چوڙن جي خاڪ . ۶. صفا
 ڪرڻا، اڳهان . ۷. پنهنجي وارن سان . ۸. رسدائڪ . ۹. لائسان جي . ۱۰. حالت . ۱۱. ايڪاگر
 ڪري لڳايان . ۱۲. مهم . ۱۳. بيحد . ۱۴. سچو، پاڪ . ۱۵. سنسار ساگر کان ٿري پار پهتو .
 ۱۶. ڪارج پورا ڪري ٿو . ۱۷. ستم ٿي، آڻي ايهي . ۱۸. وڪار . ۱۹. لاندرواڻ . ۲۰. ٿيڻي ڪٿي .

(۴۷) تَم دانی هـ سدا پکاری - دیت جباب هـ وء بجکاری
داس کبیر ئیری پنه سمانا - بهشت نچیک راک رحمانا.

(۴۸) چرن کـمل سنگ - لاگی ڏوری
سک ساگر - کر بوم گت هـ وری.

(۴۹) اُور نـ کوئو سوجهی پرپ بن - که کو کس به جاسی
جته جالته ته راکه. ناگر - سپ کچ تهی پاسی.

(۵۰) اُمر گتا سَطجی سَروَپی - میا گر هـ پگران
آوت جامت دوئو پک بَورن - پالیتی سک برام.

(۵۱) تَم هر دالی سَموت سوامی -

اک مانگه آجه پاسه هر دانج .
جن نانک کته هر کرپا کر داجی -

سد بسه رديج موه هر چرائی .

(۵۲) راما - هم داسن داس کر جی

چب لگ ساس هـ وء مـن اُتر - ساڌو ڏوڙ هـ وء جی .

(۵۳) هـم بارک کر اُمر گسائین - کر کر کرپا پُرنمال
پک پوچل ڏهڊي کای لیته پرپ - کرور نانک پال کمال .

(۵۴) پل چَکیر بَڌن پُڙی - کچو لـ هـوت اُپاء

که نانک آب اوت هر - کچ جته هـ وء سهاء .

(۵۵) سنگ سکا سپ کچ گئی - کوئو نـ نهیو سات

که نانک اهر پپت می - نیک ایک رگھونات .

۱. پاپی گهگار . ۲. پناه ورتي آهي . ۳. ويجهو پوسان . ۴. موکش . ۵. مهز . ۶. چمڻ مڙ
جي ڦيري کان آزاد ٿيندس . ۷. دان ، ور ، پیک . ۸. چرن . ۹. نواس کريان . ۱۰. رکيا يا
سنيال ڪندڙ . ۱۱. شڪتي ختم ٿيندي ٿي وڃي . ۱۲. بوجا . ۱۳. تدارڪ ، پلر . ۱۴. هاڻي .
۱۵. سنگي سائي . ۱۶. ساهه ڇڏائي پڄي ويا آهن . ۱۷. سبڪت سمی ، مشڪلات .
۱۸. پرماتما .

(۸) سرنائتي

(۱) نون سمرت وڏا - ميري مٺ نوري رار
 باله، اڪرنگهنا - پورن درشت نيري رار
 آڏا ٻڙ اٻار ڪري - موهه نيچ ڪچر نه جانا
 ون نياگه سگرهن ڪوڏي - پسون نيچ لاپانا
 نياگه، چلتي مها چنڊل - دؤڪ ڪر ڪر جوڙي
 نانڪ سمرت سمرت سواهي - پنج راکه ميري.

[راڳ بهانگا، مڪلا پنجوان، چنت (۸۳)]

(۲) آب هر چلي - ناڪر بهار
 جب هم سرت پريو ڪي آني - راکه پريو پايو مار. (۱. ر.)
 لرون ڪي چترائي انما - لي بستر جار
 ڪوئي پلا ڪهه پايو برا ڪهه - هر نن ڏيئو هي ڀار
 جو آوت سرت ناڪر پرپ نيري - نس راکه ڪرپا ڌار
 جن نانڪ سرت ناري هر جيءَ - راکه لاج مزار.
 [راڳ ديؤگنداري، مڪلا چوٿان، شبد (۱۴)]

(۳) گڻ گرهال پرپ ڪي نسا گاهه - آلد پند منگل سڪه ناها
 چل سڪيتي پرپ راتو جاها - ساند جنان ڪي چرڻي پاها. (۱. ر.)
 ڪر بيتي جن ڏور باڳاها - جمر جمر ڪي ڪلرڪ لاهه

۱. ڪوڙا، بيشڪر انسان. ۲. موهه رکان نرو. ۳. دوڪر ڪري ڇڏي وڃي ٿي. ۴. موهيندڙ،
 ٿيائيندڙ. ۵. ميڙي يا ڪني ڪمي آهي. ۶. لاج، ڍڪ. ۷. ساراهه، خوشامند. ۸. اگني.
 ۹. جلاني ڇڏي آهي. ۱۰. آهر پاڻ، آهڪار. ۱۱. ختم ڪري ڇڏيو آهي. ۱۲. خوشيئون،
 موهون. ۱۳. مزا ماڻڻ، لذت وٺڻ. ۱۴. وڙون ۽ ونڊيون. ۱۵. ٻاپ، دڪ.

من لن پراڻ جيئڙ اُڙياها - هر سهر سهر مان سهره ڪٽاها
 دين ديال ڪرھ اُٿساها - نانڪ داس هر سرڻ سماها .
 [راڳ سوهي، مڪلا پنجوان، شبد (۲۶)]

(۴) مڙي ڪوجھ ڪوجھ جي - هر نهڄل سڳھڙ پاها
 سڀ اڏڙو ڏٺي جي - نان چرن ڪمل ڇت لاپا
 ٻرپ اُٺاسي هڻس ڪي داسي - مڙي نه آوي جانپ
 ڌرم اُڏھ ڪام سڀ پورن - من چندي لڄ بچائي
 سرف سرف کن ٿاوه ڪرئي - سڌ ساڌگ من جن ڏياها
 نانڪ سرن ڪرپانڌ سوامي - وڏ ڀاڳي هر هر ڳاها .
 [راڳ سوهي، مڪلا پنجوان، چنت (۴)]

(۵) داس تيري ڪي پيٽي - رد ڪر پرڳاس
 ٿوري ڪرپا تي پار اوهر - دڙڪن ڪڏ ناس
 چرن ڪمل ڪا آسرا - ٻرپ پُٺر ڪڍ ٿاس
 ڪيرتن نام سرف رهڻ - جب لنگ گهٽ ساس
 ماف پنا بندپ نون هيءَ - نون سرب نواس
 نانڪ ٻرپ سرڻاڪتي - ڇاڪر نرمل جاس .
 [راڳ بلاول، مڪلا پنجوان، شبد (۷۱)]

(۶) ٺاڪو - ٿم سرڻائي آها
 اتر ڪير ميري من ڪا سڏا - جب تي درسن پاها . (۱. و.)

۱. ايمان . ۲. مڙن پر چاهه پيدا ڪر . ۳. ڳولهي ڳولهي . ۴. پرمانها . ۵. فنا . ۶. پسند .
 ۷. سروليون ۽ سمرليون . ۸. روشن . ۹. گڻن جا سمندرو . ۱۰. مت مانت . ۱۱. جس . ۱۲. ڀرم .

آن بولنٺ ميري پرتا جاني - اها نام جهالا
 دڪه نالي سڪ سهج سامي - آند آند گنج گالا
 بانهن پڪڙ ڪڍ لبي آبي - گرھ آند ڪوڙ تي مالا
 ڪه نانڪ گور پدن ڪائي - پڙت آن ملايا .
 [راڳ سازنگم، مڪلا پنجوان، شبد (۷۴)]

(۷) من ڪر - ڪهڙو نه هرگن گارو
 بئڪيا سڪت رهيو رس پائر - ڪيو اُڀرو پايرو . (ا. ۰ ر.)
 گور اُڀدش سنيو نه ڪائن - پُردارا لپتايو
 پرنندا ڪارڻ به ڌاوت - سمجهيو نه سمجهايو
 ڪها ڪهڻه مڃي آبي ڪرئي - جه پڌ جنم ڌرايو .
 ڪه نانڪ سڀ اُوگن مڙن مڃي - رات ليه سَرنايو .

[راڳ بلاول، مڪلا ناول، شبد (۴)]

(۸) پرپ ڪيچي ڪريبا نڌان - هم هرگن ڪاوڙهي
 هڻه مري ڪرڻ نيت آس - پرپ موڙ ڪب گل لاوڙهي . (ا. ۰ ر.)
 هم پارڪ مگڻ اِنان - پتا سمجهو اوڙهي
 ست ڪن ڪن پوڻ بگاڙ - جڪت پتا پاوڙهي
 جر هر سرامي نم ديه - سرڻي هم پاوڙهي
 موڙ دوجي ناهي نڙور - جس به هم جاوڙهي
 چو هيز پاوڙهي پڪت - نڌان هر پاوڙهي
 چوڻي چوڻ ملاء - چوڻ وڻ جاوڙهي

۱. بنا ٻڌائڻ جي. ۲. سڄي حالت جو پتو. ۳. ناس ٿي ويا. ۴. ڪوڙهه. ۵. وڇڙيل. ۶. وشين.
 ۷. ڏينهن رات. ۸. پنهنجي من مان پي پئي ڪئي اٿم. ۹. ايتري. ۱۰. نيسمجهه، اڻپاڻو.
 ۱۱. پٽ. ۱۲. ڪم ناري ڇڏيندو آهي. ۱۳. پتا. ۱۴. وڻندو آهي. ۱۵. ٺڪاڻو. ۱۶. ملي
 هڪ ٿي وڃي.

هر آبي هره كـربال - آپ لدر لاوهـگي
جن نانك سرن دُئار - هر لاج ركاوهـگي .
[راجم كليان، مڪلا چوٿان، شبد (۶)]

(۹) چو ٿيري سر ٿاڻي هر جيئ - ٻن نون راکن جوڻ
ٿڌ جيون مڻي اُور نه سڙجهي - نا ڪوهوئا نه هوڻ
هر جيئ - سدا ٿيري سر ٿاڻي

جئ. پاويج ٿڌ راکه ميري سواي - ابه ٿيري وڏياني .
چو ٿيري سر ٿاڻي هر جيئ - ٽنڪي ڪره پرتيال
آپ ڪر با ڪر راکه هر جيئ - ٻوڙ نه سڪي ڪر ڪال
ٿيري سر ٿاڻي سڄي هر جيئ - نا اوھ گهٽي نه جاء
چو هر چوڏ دڙجي پاء لاکي - اوھ جدمي نسي مر جاء
چو ٿيري سر ٿاڻي هر جيئ - ٻان دؤڪ دؤڪ ڪچ ٺاھ
نانڪ نام سلاه سدا نون - سڄي شبد سماھ .

[راجم پرياتي، مڪلا قبيجا، شبد (۴)]

(۱۰) ڪوٽي رڪ نه سڪي - دؤجا ڪوٽ دڪاء
چاري ڪنڊا پالڪي - آء پيا سر ٿاء
نانڪ سڄي پائشاه - دُٻدا ليئا ڪـياء .
(۱۱) پؤلا مارڪ ٻائيون - ڪوٽ اُورڪ نه بيچار
نانڪ بس سر ٿاڻي - چو سگل گهٽا اُدار .

سري راجم، مڪلا
پنجوان، شبد (۳)

(۱۸)

۱. قابل . ۲. خيال پر اچي . ۳. سنڀال . ۴. ويجهو اچو، ڇهڻ . ۵. ڏٺيس ڀاڙ، ڀيائي .
۶. ڪو مون کي هن سنسار جي پو ساگر مان بچائي سگهي . ۷. ڏسڻ پر اچي . ۸. طرف .
۹. ڀرلهي، ڀٽڪي . ۱۰. ٻليل . گهگارن . ۱۱. سڄي راه .

- (۱۲) جاکي سرڻ پيا ڪٽ بائيئي - ساس ساس هر ٿام ٿا بائيئي
 بس ٻن هور نه دوجا ٺاڪر - سڀ نسي ڪيئا ڄاڻي جيئ.
- (۱۳) ميري رام - هم ٻائي سرڻ پڙي هر ڏنار
 مٿ لڙڪڻ هم ميلي ڪجهون - اُڀي ڪر ٻا ڌار.
- (۱۴) هم اُڀاڙ ٻاپ به ڪيئي - ڪر ڏسڻي چور چُرايا
 آب ٺاڪ سر ٺاڪ آئي - هر راکه لاج هر ڀايا
- (۱۵) ٻار برهم ڪي - سر ٽي ٻاه
 ڪوٽ ڪلڪ - ڪن مه. مٿ جاھ.
- (۱۶) جن ڪي ڪيئي آپ سها - سکر ٻايا لڳ داسه. ٻاء
 آپ ڳيا ٺان آھ. پئي - ڪر ٻا ٺڌان ڪي سروي پڙي.
- (۱۷) جن ٺاڪ اوڙ ٿهاري پڙو - آيو سر ٺاڪيو
 لام رنگه هنج رس ماڻي - ڦر دؤڪ نه لاڳيو.
- (۱۸) جو ديسي سر سگل بهاسي - جڏ ٻاڏر ڪي چاڻي
 جن ٺاڪ جگ جانو مٽيا - وهي ورام سرنائي.
- (۱۹) هر ٻرپ دانا ايڪ ٺون - ٺون آبي بخش ملا
 جن ٺاڪ سر ٺاڪي - جڏ ٻاويي سوي ڇڏاء.
- (۲۰) جپ آپ سنجم ڌرم نه ڪمايا - شيوا ساڌ نه جانيا هر رابا
 ڪه ٺاڪ هم نيچ ڪرما - سرڻ پڙي ڪي راکه شرما
- (۲۱) ڪه ٺاڪ نه جو ٻرپ سر ٺاڻي
 اُها سکر - آڳي ڪم پائي.

۱. موڪش. ۲. ٺڪاڻو. ۳. مٿان. ۴. ٺڳي. ۵. ڊولاب. ۶. ڀاپ. ۷. دوش. ۸. اڪوڪار.
 ۹. ايمان. ۱۰. پوماٿا جو رُوپ. ۱۱. بطحي پيس. ۱۲. ٺيڪ. ۱۳. ڪيان. ۱۴. ڪڪر. ۱۵. چانور. ۱۶. جُونڊ.
 ۱۷. ناسولت. ۱۸. پوماٿا. ۱۹. ڪر ٺوڪ. ۲۰. لاج. ۲۱. هن جيمر. ۲۲. ٻو لڙڪ ٻر.

- (۲۲) مہا اکر سسار - ورلي پيسکيا
 چوئن هرکي سرط - ليکک ناک ليکيا .
 (۱۱۰) واپ آسا، مہا نيجال،
 رشتيدني (۱۳)
- (۲۳) اي من تيرا کر نهي - کر وکر شيد وپجار
 هر سرطاني پچ پتہ - پانيئہ مرک د نارا .
 واپ آسا، مہا
 چوئلان، چمت (۴) ۸
- (۲۴) پکست وچل هر بول هيے - هر لاج رکابا
 جن ناک سرطاني - هر نام ترابا .
 واپ آسا، مہا بندوان،
 چمت (۳) ۱۳
- (۲۵) سسار ساگر نئي تريا - چدي ايک ديابا
 نچ کام کروڌ آندہ نندا - پرپ سرطاني آبا .
 واپ آسا، مہا پھلا،
 پتي لکي (۲۵)
- (۲۶) قتي قاهي سپ جگ قاسا - جر کچ سنگل بند کيا
 گور برسادني سي تر اُوي - جر هر سرطاني پچ بيا .
 واپ گوجري، مہا
 بندوان، شيد (۲۵)
- (۲۷) کرہ انگره سواي ميري - گنه نہ موہر کمايو
 گوپند دپال کرپال سک ساگر - ناک هر سرطاني .
 واپ گوجري، مہا
 بندوان، وار (۴)
- (۲۸) ساجن تيري چرن کي - هوء وهان سد ترو
 ناک سرط تھاريما - پيکک سدا حضو .
 تياگہ سگل آباء - رس کي اوت گہ .
 پتہ سرطاني پچ - سڪي هون سک لہ .
 (۱۲)
- (۲۹) تياگہ سگل آباء - رس کي اوت گہ .
 پتہ سرطاني پچ - سڪي هون سک لہ .
 واپ ديوگنداري، مہا
 بندوان، شيد (۷)
- (۳۰) آپ ميت پتي سرطاني - لہ مے سادو کهي
 پرپ کي آگيا مان سک بابا - يرم آندرا لہي .
 واپ بھادرا، مہا
 بندوان، چمت (۱)
- (۳۱) موروک مگد اناک چيول - بل هيں نچ اچا
 بندنت ناک سرط تيري - رک ليہ آرو چا .

۱. پيانک. ۲. حکم، قانون. ۳. دستور. ۴. نورث کري. ۵. مہا برشن جي تا
 ۶. قندي بر قائل. ۷. زنجيرون. ۸. اچي سگهندا. ۹. باجه. ۱۰. پکجو. ۱۱. کنا ک
 کيل. ۱۲. پکڑ، وٽ. ۱۳. نريل، هيٺو. ۱۴. چوئن. ۱۵. جهڙ مرڻ جو چڪر.

- (۳۲) جو سړخ آوي اس ګڼت لاوي - له ږد سواډي سدا
 ۴(۴) بدونت نانک هر ګڼت مليا - سدا کيل ګرندا.
- (۳۳) سړن ليري کت مها بهري - لک نام دېه اذارا
 ۷(۴) بدونت نانک کر دېه راکه - ګرېد دېن ديارا.
- (۳۴) هر ږېچ سي اتر پي - هر کي سړثاني
 واکه وډهنس، مهلا
 لېجا، اشپېدي ۲(۴) پاتر ډېدا ګډ لېجا - ساچي وډياني.
- (۳۵) هغه پاپي پټت ږم باندي - نون نرمل نورکاري
 واکه سړوت، مهلا
 بهلا، شېد (۵) اهرت چاک ږم رس راني - ناکر سړخ تماري.
- (۳۶) پاو ماروان مل دل ډووان - له من تګو دېسا
 واکه سړوت، مهلا
 پدېوان، شېد (۱۲) سړ مېتا هغه ليري سړثاني آيا - ږپ مله دېه اېدېسا.
- (۳۷) سړني ګراء جو ټډ ياوي - موه سيانپ کچو نه آوي
 (۷۱) هر بارک ته سړثاني - ږپ آهي پچ رکاني.
- (۳۸) ساز سنگه کچهو لوي کينا - نه کيرت ږپ ګاني
 واکه سړوت، مهلا
 تاوان، شېد (۶) جن نانک مې ناه ګر نو ګن - واکه نه ه سړثاني.
- (۳۹) بيارې لڼ ډډ مل نه جاني - مې کچي ګرم انیکا
 واکه سړوت، مهلا
 پدېوان، اشپېدي (۳) هار ږو سړاي کي دتاري - دېچي ډډ بېکا.
- (۴۰) ليري سړن پيا هغه چيوان - نون سمرت ږوک مېروان
 واکه ډاسري، مهلا
 پدېوان، شېد (۱۸) آت ږهر ږپ ګه آرازي - نانک سد قربان.
- (۴۱) ترشا اګن - ږپ آپ ږهاني
 (۵۵) نانک اذاري - ږپ سړثاني.

۱. ګلي لېګاني لرو. ۲. پتي ږمالما. ۳. غرشيون. ۴. زنجير. ۵. ناباک. ۶. مها.
 ۷. نوکي. ۸. نموني سان. ۹. پات ږهه، ويدن جو ايباس کرځ: ګڼين يوګ استعمال کرځ.
 ۱۰. وويکي، ضمير جي. ۱۱. وسائين چډي. ۱۲. کړي پيس.

- (۴۲) ڪهڻ ڪجهڙ سٺهه ري پراڻي - چوڏهه من ڪي پوما
ڪيول نام جوهر ري پراڻي - پڙءَ ايڪ ڪي سولا .
- (۴۳) مڱن وهيز مايا مڱي نس دن - ڇڏي نه من ڪي ڪاڻي
ڪه نازڪ آب ناهه آنت گت - ٻن هر ڪي سرنائي .
- (۴۴) سعاد باد ابرڪ مد مايا - ٻن سنگ لاک ولسن جهم گوايا
دڪ پنجن جگ جيون هر راي - سگل ٻياڪر نازڪ سرنايا .
- (۴۵) هٿ آيا دُور ره چلڪي - هي ٽڪي ٿڌ سرناءِ جيئ
مڱي آما رڪي چٽ مهر - ميرا سڀو دڪم ڪراءِ جيئ .
- (۴۶) هيءُ ٿجهه ٻن ٻيائي ڪونهي - تون آنت سڪائي
جو ٿيري سرنائي - ٻن ليئه ڇڏائي .
- (۴۷) ڏکيا درد درد در آيا - بهت پياس ڇڄاب نه پايا
ڪه روداس سرن پري - جڏهه ڄاڻهه ٿڌ ڄر گت ميري .
- (۴۸) ٿاڻي واڌ نه لڳي - ٻار اهرم سرنائي
چوگرد هماري رام ڪار - دڪ لڳي نه ٻائي .
- (۴۹) جو مانڪ مانڪ ڪي شيوا - اوڻه نس ڪي ٿي ٿي ٿڌ ڄاڻي
نازڪ سرن سرن ساگر - موهه ٿيڪ نيرو لاک ٿاڻي .
- (۵۰) سڀو سڀو سڀو سڀو پايا - چون ڪمل دڪ من ماهي
ناڪي سرن پڙيو نازڪ داس - ڄاڻي اڙو ڪر ناهي .
- (۵۱) جو ٿم ڪرڻه سونپي پل مانهه - من تي چوڻي سگل گمان
ڪه نازڪ ناڪي سرنائي - جا ڪا ڪيئا سگل جهان .
- (۵۲) مها بڪار گهور دڪ ساگر - بس مهر پراڻي گت پيا
سرن پڙي نازڪ سوامي ڪي - ٻانهن پڪڙ پري ڪاڍ ليا .
- (۹۲)
- (۹۸)
- (۹۹)
- (۱۱۰)

۱. رڌل، مسٽ، ۲. پراڻي، ۳. جهڳڙا، ۴. حسد، ۵. پڪڙي آهي، ۶. مددگار، ۷. سھائتا
ڏيندڙ، ۸. جواب، اميد، ۹. گرم، ۱۰. ڪوسر، ۱۱. اوت يا پروسر پرماتما جو، ۱۲. مورتني وني
ٿو، ۱۳. نالو، رابر نام، ۱۴. مڱي، ۱۵. اڀارو آهي، ۱۶. غنطان ٿيو ٿيو آهيان.

واڳس سارنگ، مھلا
چونان، وار (۳۵)،
سڌوڪ مھلا تيجا

واڳس ملار، مھلا
بندجوان، شبد (۱۱)

(۱۷)

واڳ پريائي، ڪير
صاحب، شبد (۲)

(۶۳) اُمر ويھو واھ، هيءُ نِس نال سياڻپ نہ چلئي -

۱. حُجّت ڪرڻي جاء

آپ چوڻ سر ٿاء پوي - مڻن لڳي رضاء.

(۶۴) هُنَ نَ نام نرنجن رائت - چرن ڪمل لڌو لاها

اُنڱيڪار ڪيو پري اُهي - نانڪ داس سر ٿايا.

(۶۵) نِراھ نِراھ ڪر سرنِي آني - جلتت ڪر پا ڪيچي

ڪر گھ ليه داس اُهي ڪت - نانڪ اُهو ڪيچي.

(۶۶) ڪھت ڪير سنه، نُر نروِي - پُءُ ايڪ ڪي سونا

ڪيول نام جهه ري پواني - تبھي نِسچي نُرنا.

-
۱. حڪم. ۲. اُڳرائي، سوال جواب. ۳. رضا، پاڻو. ۴. وٺو پيو آهي. ۵. قبول ڪيو آهي.
۶. رکيا يا دهر جي پڪمار. ۷. وشين ۾ جلان پيو ٿو. ۸. هٿ. ۹. پڪڙي. ۱۰. مڙد.
۱۰. استريون ۱۱. پڪ ئي پڪ، بنا شڪ جي، اوس. ۱۲. پڙ ساڳو مان تري ٻار ٻوندن.

پراڻا ۽ سڙاڻي

پراڻا ڇا آهي؟ پراڻا آهي، منس جي پراڻا جي در تي پڪار. هر هڪ پڪار بندڙ جي پڪار جو نمونو. پنهنجو پنهنجو آهي پر اڻائيندڙ سڀ نمونن ستم نٿي سمجهي وڃي ٿو، ڇو ته پڪار بندڙ ۽ اڻائيندڙ جي وچ ۾ هڪ ٿلهو بنا ٿار ڳنڍي بيٺي آهي، ڇا دم دم ٿئي ٿي پيغام پوڄائي ۽ جواب ڌرائي. نيٺ نه پراڻا جو پرڙو، ۽ نه جيئو اُٿل، هر دم ڇاڇي رهيو آهي ۽ جيئو جي ڇاڇاڻ لاءِ جتن ڪري رهيو آهي. پوءِ نه ڪو پير دل ۾ سازي ڪو مڪر سان اڇاري، ڪو نيٺ ٺٽي ٺٽاري، ڪو هٿا ڪٽي ٻاڙائي، نه ڪو خانق جي خاموشيءَ ۾ خبرون وٺي ۽ پهچائي. انهيءَ پڪار پهچائڻ لاءِ، نه ڪا خاص ٻولي ٻولي آهي، نه ڪي خاص اکر وڇيل آهن، نه ڪو خاص انداز، وزن يا سُر رکيل آهي. درد جي دانهن آهي. دل مان نڪتي نه آهي نه دلبر ٻڌي نه آهي. ٻڌي ڇا ٻوليون، تنهن تي پنهنجو وس ڪونه ٿو هلي، ڇو ته درد سڃاڻڻ ۽ دوا آزمائڻ، اهي ٻئي جيڪي سمجهڻ سندن حڪم هيٺ هٿ وٺن آهن. سندس سڃاڻپ ۾ سلاست آهي ۽ دوا ۾ داد آهي. سندس حڪم حقيقي عرف يا الاهي انعام، هٿي هنڌ ڪندو، پڪار بندڙ کي پسند پوي چاهي نه پوي.

اٺي حجت ۽ حرفت، حرڪت ۽ حثارت وارو حساب ڪونه هلندو، ڇو ته بندگيءَ بعد، اهنم يا ابراهي، بغض يا بيهودائي بيجا آهن، پڪار آهن. پوءِ پڪار، پراڻا نه ڇڏي پر ڀر ۽ ڀلي باري، ڀلائي ۽ نالاڻي، نافرمان ۽ نامرادي ڇڏي. پڪار جي جواب کي، حق جي حاصليت ۽ مالڪ جي مرضي سمجهي، مهربا ڪرڻ، منظور ڪرڻ، پرچشم ڪرڻ، برداشت ڪرڻ ۽ بجا آوري ڪرڻ، اها آهي سڙاڻي. پنهنجو پرچشم آهي پراڻا کي پڪار ڪرڻ، ڏر تائين دل جي دانهن پهچائڻ، ايمان ۽ اُلفت سان اُشرافيت ۽ آواز ڇاڻي سان. پوءِ جيڪي ڀلي پوي سا عرض جي عنايت آهي، انصاف جو اظهار آهي، مٿس جي مٿيا آهي، بينظير بخشش آهي. جيڪي مليو سو منو، جيڪي ڀليو سر بسر الله، الحمد لله. اهڙيءَ لطافت ۽ عقيدت ۾ نٿي. بندي جو بخت ۽ ارڪم آهي، بهڙو ڏي ۽ بلندي آهي. ڏٺيءَ جي در تي ناحق نه آهي. سڀ کي حق ڀلي پوي ٿو. لائيتي آهي، دوا سان دعا جا داڻا به گڏجي اچن ٿا، جي ايمان سان آزمائڻ گهرجن.

هاڻي ڇا چئو آهي ته اهو درد يا دک ڪهڙو آهي، جنهنجي دانهن ٿي نڪري؟ انسان کي اندر ۾ اٺيڪ اجهن آهن، نه دل جي درد جون دانهن به ٻي شمار آهن. علامه جون علامه جون آهن. ڪو خوش نه آهي! هر ڪو دکي آهي!! ڪر پئي جي سڪ ڪري ڏکي آهي، نه ڪو پنهنجي حال تي راضي نه آهي. اهڙي دک جا ڪئين ڪارڻ آهن. جهڙوڪ

خيالي خشت ۽ خُشخان، ايرکا ۽ اڻٽام جي آڱ، حمارت ۽ حسد جي حسرت، ڪام ۽ ڪروڙ جا ڪشت، لوپ ۽ لالچ جو لڳاڻو، علس ۽ عادت جا عذر، گهرؤ ناساري ۽ ناعرايي، مفلسي ۽ موٽاجي، بيماري ۽ بي آرامي، بيڪاري ۽ بيٺراڻي، عياري ۽ مڪاري، اوچتي آڀڻا يا اڻٽاف جو اُٿر، اولاد جي اچڻ جي آس، اولاد جي وڃڻ جو ونجڙو، اولاد جي نالائقي ۽ جي نراسائي، پنهنجن جا پورو يا ٻڙون جا سُورو، مطلب نه سرار جا سُورو، سڀني مان سُورو يا سندس مان سُورو، جي ديهي ۽ ڪي دکائين ٿا، من کي منجهائين ۱۱ دل کي دهڪائين ٿا. پوءِ، جڏهن پنهنجي چالاڪي ۽ چترائي، آدم ۽ آڙو چاڻي ناڪامياب ٿين، حيل ۽ وسيلو، اميدون ۽ آسرا ناٿاب ٿين، نه بڪار پون بيمانيا کي. اهڙين حالتن هيٺ، آسٽڪ نه بچا پر ناسٽڪ به، بيمانيا جو پلاند بڪڙي، جهولي جهولي ٿي، رحمت جي عايت لاءِ ليلائي ٿي ۽ اُڙغبيي امداد گهري ٿي. ٿي سگهي ٿو ته ڪن جي بڪار، فقط اوچتي يا اڻٽائي هجي، نه ڪن جي روزاني رسم آڏائي هجي پر بڪار پونتان، ڪانه ڪا طاعت يا طلبگاري ضرور هوندي. خود مطلبي خاوند طرف گهلي ٿي. وري خاوند جي خاموشي، خودي جي خمار ۽ اُٿي ٿي يا اوشواس جو اُجهو وٺائي ٿي. اوشواس ۽ اُٿوري وشراس ۾ ڪو خاص فرق ڪونه آهي. ڏک ڏهت، يعني ساڳيا آهن ۽ يعني گهاٽا آهن.

جي-ي رها آس وڪن ٿا، نه من جون مڊايون، بدنيون ۽ ٻوليون يا ٻين لاءِ بد خواهي ۽ بد دعائي، پراڻا جو لباس پهري، بيمانيا وٽ پاس پونديون، سي سراسر پاڻ سان دوکيياڙي ڪري رهيا آهن ۽ ابھر سان اسي اُنصافي ڪري رهيا آهن. بيمانيا پاڻ خود ناحق ڪري، تنهن کان نه چو نه هوند پنهنجي مڙني واڳن جي وصيت، اهڙن پراڻا ڪندڙن کي، هٿون هٿ حراڻي ڪري ڇڏي! پوءِ، پر ٿي ٿي گهڻا بيمانياون پر گهٽ ٿيندا ۽ گهڻا هڪ يعني جي پٽن ۽ پاران يا سھمن ۽ سرائين ۾، روز اروز راه راني وٺندا؟ جيئن لانگ جي منڊي ۽ ۾ زهر جو ڳڻو هوندو آهي، تيئن ئي انسان جي من ۾ ”مان مان“ ۽ ”ميري ٿيري“ جو زهريلو ڳڻو آهي. انهيءَ پٽي بنا، پورائيتيءَ جو بد پائو ٿا ٿيندي آهي. ڇا پراڻا جو پيار، بيمانيا جي پراڻيتيءَ ۾ آهي يا پر ٿي جي پر ٿي ۾ آهي؟ پراڻا، بدخواهي ۽ بدڪاريءَ جي بنياد تي بڻاءُ ڪري ڪونه سگهندي. اهو جيترو جلدي سمجهجي اوترو سٺو، نه ته نه هڙو پنهنجو ئي جهڳڙ جهڙو ٿيندو. سڀ جو خير، تنهن ۾ ئي پنهنجو خير سمجهڻ گهرجي. جو يعني لاءِ قبر کڻيندو، سو پاڻ اُٿر دفن ٿيندو.

آس اميد رکڻ ۾ ڪو اهم ڪونه آهي، ڇو ته ترشنا لپاڻ ڪرڻ ڪو چرچو ڪونه آهي. لائين نه بيمانيا جي پراڻيتي پائو نه ته هڪ آس آهي. سو پنهنجي ڏک روڊ ٽور

ڪرڻ کان ٻيا پنهنجي ڀلائيءَ ۽ واڌاري کان، ٻار ٿا ڪرڻ ۾ ڪو مهڻو يا ڪنداهه ڪرڻ آهي. آخر نه ايشور ئي ڏک ٺار ٿهاري، ڏيائو، ڏين بندو، ڏين ڏانڊا ۽ ڏڪڻا آهي. آڏو ڳاڙهه کان، ٻار ٿا، انسان جو آخري آسرو ۽ آجهر ٿي وڃي آهي ۽ اڳاهي آهي. انهيءَ سهاري تي نه صدق ٿي ٿو. سو ڇو نه کيس ٻار ٿا ڪجي ته نيڪ نيتيءَ جي آس پڄائي، ڏک گهٽائي، مصيبت مٽائي ۽ سهن شڪتي وڌائي، اٽساهه ڄاڻائي ۽ سڀنيءَ راهه تي هلائي؟

لئين سڪائون ڪندي ڪندي، ٻار ٿا ڪندي ڪندي، اهو به مناسب آهي ته روز مري، ڪڇ سهر اندر جي اورڻ ۾ لڳائي، نه جو گهرو رهيو آهيان، سو سڪ ٿي پوندو ۽ سڪي ڪندو يا رڳو سڪ جي صورت ٿي ڪاري، ڏک به بدليو؟ جنهنڪري مان سڪ سمجهي رهيو آهيان، سو ٻيا هٿ ڪري، سڪي ٿيا آهن يا ڏکي؟ جو هاڻي سڪ سمجهڻ ۾ اچي ٿو، سر خرد جيڪڏهن فاني ۽ بيٺا آهي. نه پوءِ مون کي ڏاڻا سڪ ڪيئن ڏئي سگهندو؟ سڪ نه چاهي سڪو ٿو پر سڪ سڃاڻي ڪر ورتو ٿو. ڇو ته عام طور، سڪ ڏک جي پاوا، من گهٽ آهي. هر هڪ کي اهو آزمودو هوندو ته جنهنڪري من، ڪالهه سڪڻاڻ ٿي سمجهيو. تنهنڪري ئي اڄ ڏکڻاڻ ٿو سمجهي. ڪارڻ؟ ڪالهه انهيءَ سان واڳو يا پسندبي هئي ۽ اڄ انهيءَ سان ڏيڻ يا ناپسندبي آهي. گهڻي ڀاڱي، من جي مستيءَ موافق، اهو به هر ڀيري ويس بدلائي سڏائي. سو سڪ ڏک، من جي خام خياليءَ جي خصوصيت آهي، واڳو ۽ ڏيڻ جي نظر ٽريبيءَ جي رچنا آهي، شيطان جي شرار جو شور آهي ۽ اودا ۽ اڪيان جي اونداهه جو اٽڪار آهي. سو سڃاڻپ آهي، سڪ ۽ ڏک جي پيد جي سڃاڻپ ۾.

جي هڪاريءَ پُرڙ پوري، نه ٻار ٿا جي ٻڪار صفا ٻٽو کائي وڃي. پوءِ هوندي ڇڏجي ته مٿا مالڪ مان نه پورو آهيان، سڪ ڏک جي پيد کان اڻڄاڻ آهيان. اهو ڪي ڪر جو سڄو سڪ حاصل ڪريان، سڀ ۾ سڪ سمجهان ۽ سڀ جو سڪ مٽيان. صاحب سمجهائين ٿا ته اي بدلا، ٻار ٿا معرفت، مطلب مبرڪ کڻي پورا به لڻن، پر آئند يا مڪتي انهي معصومي ناجاڻ ۾، عاجز جي عبادت ۾، بيڪس جي بندگيءَ ۾، پريم جي ٻڪار ۾، جنهن ۾ من جي اوجھنا ۽ آجالي جي آس آهي، تابان جي تعقيفات جي تلاش آهي. اها آهي پورن ٻار ٿا، سڄي سر ٽاڪي، جا قادر وٽ قبول پوي ٿي ۽ راهبان جو رهبر ٿئي ٿي.

روحاني راهه ۾، جي نام آهي ڪشتي، نه ٻار ٿا آهي وڻجهه ۽ سر ٽاڪي آهي سڙهه. انهيءَ ڪشتيءَ جو سترگور پاڻ ملاح آهي، جنهنڪري پاڻو يا پيٽا کڻي سڄي سڙا ۽ شيوا جي. اهو پتو ڏئي، شيوا ڪشتيءَ ۾ وهي ٿو، رام نام جي رنگ ۾ رچي ٿو، موج ۾ نچي ٿو ۽ نچي نچي پار پهچي ٿو. ٻار ٿا نه آهي رڳو ٻوليءَ ٿو ٻڙهي ٿو، گهٽن گهڙن ٻالن وڃاڻ ۾، آواز جي اوجھنا ۽ ٻي اڪرن جي استاديءَ ۾ يا شعرن ۽ سلوڪن جي ٽڪنديءَ ۾، نه

ٻار ٿا آهي، من جي مات ۾، شبد چي سُر ٿي ۽ ۾، شَن سماڏي ۽ ۾، جيون پاڻا جي سفر ۾ ٻار ٿا، وڪارن جي وِڙ مان، سوانن جي سِر مان، ڪامنائن جي ڪُن مان ۽ اُوڳڻڻ جي اوڙاه، مان بچائي ٿي. ٻار ٿا آتم شڪتي آهي جا پرماتما جو ساڪيات پر ڪاش ڪرائي ٿي. ٻار ٿا مدش ۽ مالڪ جي وچ ۾ پڪي پال آهي. ٻار ٿا پڇتاءَ جي پُڪار آهي. صدق جي ڀيٽ. آهي ۽ پاڻي جو انگيڪار آهي. شيرڪ، ٻار ٿا اهڙي نه سڪ ۽ سوز سان ٿو ڪري ۽ اهڙا نه آلا ٿو ٺاري، جو پرماتما پاڻ اچي. پنهنجا هٿ ٿو سي ۽ ۾ سِيڪي. شيرڪ، ٻار ٿا اهڙي شڌ ۽ نسرمل هوندي سان ٿو ڪري ۽ اهڙي ٿيندڪ به، ٿو پيدا ڪري، جو پرماتما پاڻ اچي، ٿو پنهنجا ٻيٽ ۾، تٽل لڳ ٺاري. هيءَ ڪو لفظي لٽو نه آهي پر عاشقن جو شخصي آزموڻو آهي، عالم آشڪار آهي. سو سائين، ستگور ۽ سالڪ، لائين پاڻ ۾ سڀني جي سڳڙي سان ٻڌا پيا آهن. سچ پچ نه پرماتما کي وٺڪڻ ۾ نه ايترو وشرام ڪونه ٿو ملي، جيترو بدن جي بدگيءَ مان، جا بددي ۽ بدد ۾ ٻرو جا وچان بد ٿي پڇي ٿي وجهي.

سزناگتي هڪ مها آتم ۽ اُملهم ساڌنا آهي. سزناگتيءَ جو اهو طريقو نه آهي، نه شرن وٺي. ڪنهن مطلب يا مراد سان جهولي جهلجي. جي پوي نه بي جهلجي، پوءِ ٿين ۽ پوءِ چولين، ڇو نه ترشنا ترپس ٿيڻ جي نه آهي. پوءِ جي ڪنهن طلب جي عميل نه ٿي نه سڪڻو صادق اچي مالڪ تي مٿيو، ڇو نه سندس شرطي صادق جو روشن دان ٿي ڄڻ نه بد ٿي ويو. اهڙي خود مطلبيءَ سان ملاوٽي شرڏا، سائينءَ وٽ، صحيح طور سڃاڻي وڃي ٿي. سزناگتي اها آهي، جنهن ۾ سوار ٿيڻو صفا سميتجي وڃي ۽ پر اُرت ۽ پور اُرت جي پاونا پر ڳوٺ ٿئي. ”مان“ مالڪ سان ملي ۽ اها ملاوٽ مخلوقات سان ملي، نه ”مريءَ ۽ مريءَ“ جو پيد مٿي. سزناگتي اها آهي، جنهن ۾ پنهنجا لڳ ۽ لاڳاپا، اُچا ۽ آسرا، جذباتون ۽ لمانئون، پاوانائون ۽ عادائون، ويچار ۽ ڪرم، سڀ پرماتما جي پاڻي ۾ پڇي ٻڙن ۽ جذب ٿي وڃن. لائين سڪڻو ٿي، صفا ٻڙي ٿي، شرن وٺي، سڀ پنهنجا سڄوڻ ٿيل ڪارج ۽ ڪربائون، سڀڌرم موجب ۽ اصولوڪي سڀاءَ مطابق سڪ ۽ سڃاڻيءَ سان، ادا ڪجن. نتيجو ڇڏجي نر ڪار ٿي. نتيجو نڪتو سو چشمن ٿي رکي. سڀ ڪري سڀيڪار ڇڏجي ۽ منو سمجڻي مڃجي. لائين پنهنجي من جي مٿي وڃي مالڪ جي مرضيءَ ۾. سزناگتي آهي اها تياڳ جي تقاضا، جنهن ۾ تياڳ جي ترپس ۽ تميز نه تياڳ ٿي، ايشور کي. اُرت ٿي وڃي. تياڳ ٿيو يا نه ٿيو، اها به ڪم ڪانه رهي. اهوئي سچو سنباس آهي.

اها آهي سزناگتي، جا دروڀدويءَ تسليم ڪئي هئي ۽ جنهنجو ڪرڻ ڪرڻت صاحب ۾، ڪنهن دفعا ذڪر آيل آهي. دشت دروڀدن جي درٻار ۾، دناشن جي ٺاٻاڪ هٿن

سان، دروڊي کي ٺنگو ٿا ڪن. هوءَ ويڃاري اُٻلا، لاجواب ڏايل پيش ڪري، درٻارين کان انصاف جي طلب ٿي ڪري، بنا پيش ڪان بندا ٿي پي ۽ پتي بدشتر کان بچاءَ جي مدد ٿي گهري. اي اختيار هنجون ٿي هاري، پر سڀ بندا، اي قياس ۽ اي غيرت ٿي بندا. هنجون ٻڪارون ۽ ٻار ٿاڙون، واکا ۽ وينڙون، سڀ ورت وڃن ٿيون. ڪو به هاڻي حيلو وسيلو ڪونه اچيو اٿس. ٺڏهين، ساڄو هٿ ساڙهي ۽ جي پاڙو ۾ وجهي، پاڻڪي پيڙهي ۽ بهرمتي کان بچائڻ جي ڪوشش ڪري ٿي، نه کلي هٿ سان، سري ڪرشن مهرڄ کي. سهارو لاءِ سڏي ٿي. پر اهو به اڃا سڏا نه ٿو اٿائي. ٺڏهين ساڄي هٿ جو به سهارو ڇڏي، ٻئي هٿ کڻي، وري ڪرشن کي ڪوٺي ٿي، واجهائي ٿي. ليلائي ٿي. ٻاڏائي ٿي، نه هي ٺنگار، هي نه اوٺن جي اوٺ، هاڻي مڙن ٺماڻهي ۽ جو ٺنگو ٺوٺي آهي، ٺوڪي پاڙو آهي. هيءُ منهنجو ٺنگو نه آهي پر ٺهندو ٺنگو آهي. جيئن ٺاڻن دروڊي، پنهجو ٺنگو ۽ ٺنگو، سموريءَ سڙڌا ۽ شڪتيءَ، بچاءَ ۽ بهادريءَ سميت ڪرشن کي سنڀري ٿي، اري ٿي، تيئن ٿي ٺرت سندس لڄ ۾. يا عزت رهجي اچي ٿي. درٻار جا سڀ حاضرين، ڏنگ رهجي وڃن ٿا، ستيءَ اڳيان سر جهڪائين ٿا، ڪرٺار جي ڪوٺ کان ڪنهن ٿا. ڀاپ جي گهڙي ڀرجڻ بعد ٿي پرماتما پرگهت ٿي، ستاڻن جي سهائتا ڪري ٿو. هر هڪ ساڌڪ يا شيوڪ اڳيان، اهو دروڊي ۽ جي سرناڳتيءَ جو عاليشان مثال آهي. اها مثاليت ٿي صدق جو سيلاب آهي. صدق جا سڀاهي درٻار ۾ داخل ٿين ٿا.

جڏهين سڀ ڪڇ ڇڏو ٺڏهين نه سڀ ڪڇ ڇڏيو. ٺاڻن ڪين مان ڪيچ ٿين ٿا ۽ سڄي ۾ سڄي ٺهي ٿي. عاشقن آزمابو آهي، سالڪن ساڪو پوي آهي ۽ فقيرن فرمان ڪڍيو آهي. پر ڇڏجي نه ڇا ٿو؟ ڪڇو ڪوڙا! مثلاً، سرويڪ سڪو ۽ سواد سنساري سبند ۽ سهارو ۽ متوالي من جي ويڃار ڌارا. مطلب نه من جي ورتي، سرويڪ سنسار مان ڪڍي، ٻڌيءَ ۽ آتما طرف موڙ ٿي آهي. وري ٻانجي ڇا ٿو؟ سچو سون! مثلاً، جيون ياترا جو امر ڦل، مڪتيءَ جو مارڪ، اکند آندو، پرماتما جي پراپتي، وڃو جي من جي اوٺ جي موت ٿئي نه پڙا ٿي ٻارو. جي آهن سچا سوداگر، تن لاءِ نه هي ڏي ورت جو سودو سستو آهي، ٿيڙي جي اوٺ آهي. جي ٻڌ اٿانگو آهي نه منزل به لاڏائي آهي. پر بس جي ڇوڙي ٿي ڇڙهڻ سولو نه آهي. چنڊ تي چڙهي ڪرڻ ڪو چرچو نه آهي. پر هيل ٺاڻن گهڻا ڇڙهيا آهن؟ رڙهائي راهه ٿي به ”مان“ ڏئي ”ٺون“ ٻڌهڻو آهي ۽ اهو ”ٺون“، تو به مڙن ۾ ٽسڻو آهي. ”مان“ ماري، امر ٻڌهڻو آهي. آبي سان ڪو شيوڪ سڏبو؟ اهو پاڙو سان ڪو سرناڳ ٿي سگهو؟ اهي ٻئي ٿلارون، هڪ مياڻ ۾ ڪونه ماڻهون. يا خودي سانڍ يا

خدا سائڊ. آئي مڃڻ کان پوءِ ئي من. هري مندر بڻجي ٿو، جتي هريءَ جو نراس ٿئي ٿو. جتي هريءَ جو نراس آهي، اتي شيرڪ کي نه ڪر ڀڙ ڀڙو ۽ نه ڪر لهر لوڙو. ”ميري ڏوري نيري هانت.“ واڳ و هيٺي واحد جي ۱ پوءِ ڇو مان ڪاٺ ڪڍان ڪنهنجي؟ پوءِ ڇو مان ٽاف فڪرات ڪريان پنهنجي، جڏهن آهينجي اوس ئي ٿيندي سهنجي.

سو سرناگتي، پورتيءَ جي ڀڄ مان، پرمالما جي پراپتيءَ جي ڀڄ ٿي بهجائي ٿي. سرناگتي اچمت ۽ نريٽ جي ڀڄ جي لستتي آهي. سائينءَ جي سهار ي هيٺ، چنٽا ۽ ڀڙ جو نه سوال ٿي ڪونه ٿو اٿي. لٽي من، پنهنجا سڀ آجها ۽ آسرا، سات ۽ سهارا ڇڏي، هڪ اڪال ٻرڪ جو پلانڊ پڪڙي ٿو. پاڻ ماري پاڻ ۾ پائي ٿو. پنهنجي سرناگتي پاڻ کي ڪري ٿو! جو من، ٻاهرئين سهار ي ۽ سلامتيءَ جي چنٽا يا ڳولها ۾ نه آهي، اهو من بيسلامتيءَ ۾ نه سلامت آهي. هن جي سلامتي سائينءَ وٽ لئين سرگهي آهي، جيئن ساز وچائيندڙ وٽ. گريا هو پاڻ سمورين سلامتين ۽ شڪتين لاءِ، خود سمرڪ ۽ ڪلاوان ٿي پوي ٿو.

اها آهي سهڻو سبق، پوارٽا ۽ سرناگتيءَ بابت، جو صاحب سڪارين ٿا ۽ چرشيڪ سميڪار ڪري ٿو. ايشور ڪي سرروباپڪ، حاضران حضور، انٿراپي ۽ چاٽي چاٽهار سمجهي، شيوڪ آزي ۽ نيزاري، البجا ۽ آراڻا ڪري ٿو، سڪ ۽ صدق سان، نيزت ۽ نماڻائيءَ سان، پچتاءِ ۽ پراشچمت سان، پيار ۽ پورٽائيءَ سان. ڇا ٿو چئي؟ هي ڀارا ٻراٽر، مون زندگيءَ جو ڪافي دؤر ڏٺو آهي. ڪافي پٽڪو آهيان ۽ ڪافي چرڻ ڏٺا آهن. ڇاچي جو چي، ڇاڻ پئي اٿم ته سنساري سڪ. دڪن جو ٻاهرپون سنهون ٿه آهن. دنياوي ڀدارت ٻيٽا آهن. اندرين جا وس ڦڪا ڦرڻ ۽ دنياويءَ لاءِ روڳدار آهن. سمنڊي، سوار ٿي ۽ خود مطالبي آهن. نانا ۽ ٻيون ڪوڙا آهن. سنسار گوا سمنڊ آهي ۽ ڪڪر جي ڇانوڻي آهي. سگار ٿي سمنڊين سان ڇڏي ڏنو آهي ۽ مطالبي مٿن منهن موڙي ڇڏي آهي. پاڻ کي اڪيلو ۽ ويڪارو پيو ٿو سمجهان. جيئن جي جو ٿا ۾، هاڻي ها ڪاٺي، ٻيو ڪوبه حيلو وسيلو نه ڏسي، لوڪ اڃا کان لاغرض ٿي، آيو آهيان تنهنجي در تي. ڪٿي پاڻ سان ڪچ ڪين آيو آهيان. فقط شرڏا پائي، شون ۾ آيو آهيان. داخلا ملي نه جيئن ٿري. قربان ٿيان نه قبول ٿوان ۽ وار وار بلهار وڃان. دنيا ۾ نرليپ رهان، تو ۾ رتل رهان.

هي سرگ سائين سرجهوار، تنهنجي مهانتا جي مان ڪهڙي ۽ ڪيئن مهما ڪريان! نون نه گڻن جو ڀنڊار آهيان، خمتين جو خزانو آهيان، سنسار کان نيارو آهيان. قدرت کان نزارو آهيان. سمنان آهي تنهنجي زيب ۽ زيب، ناز ۽ نازڪت، سرهاڻ ۽ سهراني. جلوه ۽

جورهر، حسن ۽ حليمائي، لطف ۽ لائي، شان ۽ شوڪت، مان ۽ مرنور، انداز ۽ آب تاب،
 ڪرم ۽ ڪماليت، فيض ۽ فراخي، هم دردي ۽ هم داي، لار بائي ۽ دلداري، بيد بائي ۽
 برباوي، بارڪاش ۽ بولولائي، ستن گنجهي اُٻار، همما گئي آهي بار اُٻار، نه اُٻاري آهي،
 چو نه تون اي انت آهين، بهد جو بهر آهين، ساري سرشتي تو مان آهن آهي، ٿي ۽ تو به
 ٿي ساهل رهي ٿي، تون ٻيلن جو اُٻل آهين، نثارن جو ٿان ۽ آهين، بههارن جو سهارو
 آهين، هي ڀڳت ڇڏ، هاڻي بهندجو ٻوڏ مال، برون آهي جي لڄ رک، بهندجي صاحبي ۽
 جو شان رک، نڌڻڪي ۽ اُٻاڪ کي اُجهو بخش، مهندجا عيب ۽ اُڻڻ نه ويچار، مهندجا باب
 ۽ اُٻاڻ نه ڳڻ، اهي آهن اُڪهار، اُٻڻڻيا، ٻن جو اظهار، ڪهڙو ڪري ڪهڙو ڪرمان؟
 وسريا مٿن کان ڪڍلن، نه ڳجهو تو کان نه ڪڍلن، پر معاف ڪر هڙي مڏاڻن مهندجون.

مان ڪڙو ڪڙي، ڪامي ڪروڙي، لڙي لالچي، آئي آهنگاري، بابي باڪدي،
 ڪڪري ڪنگي، لڙو اُٻائي، لڙو ٻر لڙي ۽ ٻن کان نه ٻري آهيان، واسدان ۽
 ڪامنان، پاونان ۽ مننان جو غلام بڻجي، مان نه وڪارن جي وس چڙهي، چڙهڻا جي
 چڪر ٻر قاسمي ۽ گناهن جي گپ ٻر گهجي، بهندجو مانس جنم اُڪهارڪ وڃاوار، رتن
 چڙي، ڪوڏاڻن ڪنڊون ڪهڙن اُٻر ۽ ستن راه، چڙي، اُٻي رستي ٿي رلي رهيو
 آهيان، پرميل آهيان، پڙل آهيان ۽ پڻڪيل آهيان، بهندجي ڪيل ڪرمن جو وار، مون
 کي اُٻاڻي ڪڍه، ٻر هيٺ گهليدو ٿو وڃي، ڪر ٻر اوھي واهي نظر نه ٿو اُچي، هي منڙا
 مالڪ، مهندجو سڀ ۽ سگه، سڳي وبا آهن، مون کي بهندجي مدد ۽ مهر جي درڪار
 آهي، هاڻي هٻڪ ڏي نه هلان، انسان شطا جو گهر آهي، نه تون ڪيها جو گهر آهين، بندو
 آهي بڪاري نه تون آهين ڏانار، مان به هڪڙو ڏکيو ڏوڏند، بهندجي درسي سوالي
 آهيان، سساري سوي مان سڃاڻي، راه جي رهمانيءَ جي رحمت وانج آهين،
 هاڻي پڇتايان ٿو ۽ بڪاريان ٿو نه هي بخشهار، بخش گناه، ڏک، لاء، نه جهڙن جو ٿڌن ورق
 ٿرايان، آهين جي اُٻاڻا نورس ڪرايان، ڪروڙا جي ڪرڻ جي روشني ٿهلائان.

هي لرم لرم ٿو ڪاري، مان اُنڪ اُٻڻن ٻر اُٻڪيل آهيان ۽ وڇتر وڪارن ٻر وڇتر ٻن
 آهيان، مهندجي وڻن جي ٿوڪي واڻيٽ آهي، مهندجي مڏان جي سڀ ٿوڪي بهڙهيت
 آهي، مون کي سم ڏي نه مان ڪڪرم کان ڪندو ڪري، نيڪيءَ جي راه، وڻان ۽
 بهندجي اوڏو اُچان، مهندجي اُٻان ۽ اُٻاڻا جو پڏو هٽاء نه باج پڇاڻيان، سچ سچاڻان.

ڪام ڪروڙ لوپ جوڙ ٿندا - ان ئي آپ ڇڏاوه. راڳ سورڻ، مھلا
اھ پيتر ئي ان ڪٿ ڏارھ - ان نڪت ٻلاوه. بندھان، شبد (۳۱)

هي پروردگار پرميشور، مون نرت ٺڪر جي هردي ۾ نومتا جي نوازش ڪر، ڪيان جو پرڪاش ڪر، نه دليري آجها آسرا اورانگهي، نام جي اوت وٺان. سرورڪ سواد ڇڏي، راءِ لام جي رس بيان. نام مهنجي من ۾ وڃي ۽ مان نام ۾ وسان. هر دم پيو ڪن سان ڪيرون ٿڌان، زبان سان پڇن ڳايان ۽ هردي سان سمرون ڪيان، منن ڪيان، نڌاسن ڪيان، ڌيان ۽ ڌارنا لڳايان. لائين جي، آجها جاپ جهان پيو، نه جهي جهيٺا پيو. جهيٺا جهيٺا لاءِ!

سا ٻڌ ديجي جيت وسر ناهي - سا مت ديجي چت ٿڌ ڌاڻي راڳ مانجهه، مھلا
ساس ساس ٿيري ڪٺ گاوان - اوت نانگ گور ڇوڙا جيٽ. بندھان، شبد (۱۲)

هي اهناسي ايشور، مون داس ڪي، داسن جو داس ڪر، ڪولن جو ڪول ڪر، نه آيو ڇڏي، مطلب ۽ مرادون ميساري، سيني جي پيو شيوا ڪريان، ستن جو سنگ ڪريان ۽ ساڌ سنگ ۾ وشرام پايان. مها پوڻ جا پير ڌان ۽ انهن جي چورن جي خاک، مستڪ ئي لڳايان. ڪين پنهنجو ٿن من ڌن اولي، گڏجي گوبند جا ڪٺ ڳايان. ستن کان سڄي سڪان ۽ سڄي هٿين سان هڻايان، بدن سان بهار رکان. ڪين ڪمانو ٿي، اها بندگي ڪمايان.

ٺهل ڪرڻ ٿيري داس ڪي - ٻگ جهارڻ ٺال راڳ ٻلاول، مھلا
مستڪ اپنا پيسٽ ديت - گسن منٿ رسال. بندھان، شبد (۴۱)

هي سچا پالشاھ، مونکي مرشد ملا نه سندس ٺهل ڪريان ۽ اُپدش ڪمايان. سندس دور تي پاڻي پريان، ان بهان، جهلڻ ڇڪيان. ستگور جي چورن ۾ ويهي شبد ۾ سرتي لڳايان ۽ اُلهڌ ڏئي ۽ هر آواز اُٿايان. سندس پلانڊ پڪڙي، پند پوان، نه من بهار پوان.

هر ديهه پريو مت اتما - گور ستگور ئي ٻگ ٻاھ راڳ ڪانڙا، مھلا
— سنگ هر ميل پري - هر پاڻي سنگ تراھ. چوٿان، وار (۵)

هي ڪربانڌ دياڙو. مون کان اهي ڪم ڪراءِ جي توکي پسند هجن. ڪم توکي آريٺ ڪريان ته ٿل به توکي آريٺ ڪريان. سڀ تنهنجو سمجهي. توکي ڌيان. فقط تنهنجي ٿيڪ وٺان، تنهنجي آڻيا ۾ رهان ۽ تنهنجو پاڻو سب ڪري مڃان. جتي رڪين، جيئن رڪين. تنهن

پر شڪر ڪريان ۽ خوش رهان. وڃڻ لاءِ ملان ۽ توکي پالان. سچ ۽ سنئون، ديا ۽ ڏور،
 پرهيڙي ۽ پورنانيءَ جو سينگار ڪري. سڃاڻڻ لاءِ سچ ۽ سچي ٿي سمهان. آندڙ اوري، من
 مندر جا هڙا ماڻيان. مڪتي پائي، جنم مروت کان آزاد ٿيان. سچ ٿي سچ پر سمانجي وڃان.
 جرم، ٿي، جاريءَ ۾ جلد ٿي وڃان. جيءَ آتما ڀرم آتما جي ميلاب لاءِ منتظر آهي.

چرڻ ڪمل ڪا آسرا - دُڙجا ٺاهي ٿا

سري راجند، محلا
 پنڇوان، شبد (۱۲)

ميءَ ڏر ٿيري بار برهر - ٿيريءَ لاءِ رهائ

ٺاڻيا ڀرپ ماڻ لئون - ٿيريءَ سڳ سماء

لائن پکڙي، پراڻا ۽ سوناگي ۽ جي ٻن سان پرواز ڪري ٿي. پکڙي ڪڍي داسا
 پاڻ يا مڏر پاڻ واري هجي. ٻار پکڙي ۽ ٻن ڇن کي، گهر گهر کي، جهڳ جهڳ کي يا سنساري
 سرداريءَ کي، ڪا به جهڳ ڪانه آهي. پکڙي جي ورتي سر ٻي يا سنسار طرف رهيئي ڪانه، ته
 پوءِ هُو وهندڙي طلبون ڪندو ڪيئن؟ ترشائي جي ڳڙهي، سون درياءَ ڪري، پوءِ نه
 هُو ڏٺي ۽ جي در تي آيو آهي. سوالي ۽ سردار اڃا ۽ آهي پر شاهن جي شاه جي در
 تي اچي، هُو ڪوڙي ڪچ جا بلوري چڙا ڪيئن گهرندو، جڏهن اتي ماڻڪن ۽ موتين
 جو اٽڪت پندارو ڀرڻ ٿيو آهي؟ گنگا نديءَ جي ڪناري تي ويهي، ڪو نئين نديءَ
 گهي کولي، جڏهن نرمل جل جو بهد بهر اکين اڳيان وهندو هجي؟ هُو نه پوتر ٻير
 جو ٻيلو، پاڻ سان ڪڍي آيو آهي، پٽ راڻي بچڻ آيو آهي. پتي پرماتما جي سچي تي حق
 چاڻڻ آيو آهي. جنهن کي خود پرماتما جي پراپتيءَ جي لڌو لڳل آهي، تنهن کي سڀ
 جي ڪيئن سڏ رهندي، سنسار جي ڪيئن سمڪ رهندي ۽ سرڳ جي ڪيئن سڏ ٿيندي.
 پرماتما ٻير جو بکرو، دامن پٺيان ديوانو، سو گهڙو وقت ڇپ ماڻهو؟ ٻير جي ٻولي،
 کيس ڪٿا ۽ ڪي، اچي ٿي پويءَ جي پلاند ۾ وجهي. پوءِ ته پلاند جي ٻڪڙ ۾ هُو لائين
 فارو آهي جيئن ٻڪري پوري ۾. لڪ ڇپ راند پوري ٿي. هاڻي ٻئي ساندهه گلي لڳا
 پيا آهن، ٻئي پٽ ٿي ويا آهن، ٻئي گڏجي هڪ ٿي ويا آهن. هاڻي ڪير ڪنهن کي
 نيٺن جو ناز ڏيکاري، ٻير جو پاڻ ماري؟ جو ماري ٿو، سو پاڻ کي ئي پتي ٿو. لائين
 عاشق اڳيان، الاهي اسرارن جا راز کڻ ٿا، سندن هردي جا ڪنول گل ڦٽن ٿا ته جهولي
 لال جا جهنڊا جهلن ٿا. لائين غيب دانيءَ ۾، حياءِ جاوداني حاصل ٿئي ٿي.

الاهي عشق جو بيان ڪرڻ مشڪل آهي. وڌيڪ ٻير لاهمع آهي، لاهع آهي. صدق

۽ صداقت، سک ۽ سچائيءَ، برهم ۽ بيٺراڙيءَ، ترق ۽ تدار، قرب ۽ قربانيءَ، اينسپيءَ ۽

ايندڀائيءَ جي، ايندڀير باختاوري آهي. اڀرديءَ جو چپت رڳو ڀرمانا جي ڀراپتيءَ ۾ گهڻو ايندو آهي، جيئن ماءُ جو ٻار ۾، زال جو مڙس ۾، چڪراڻڪ جو سُرڙج ۾، چڪور جو چنڊ ۾، چاٽرڪ جو بوند ۾، هٿس جو ڪمڻ گل ۾ يا ٻروالي جو شمع ۾. ٻئي طرف ته زبان لڳيس ئي نه ٿو. سائينءَ جي سانس لاءِ پڪي ٻيو، سُڪي ٻيو. مٺي ته هوند ڦل وانگر وڻ سان وڻڙهجي وڃان، انديءَ جيان سمندر ۾ سمانجي وڃان. هڪ ٻل به پري نه لٿيان پر جي ڪو ٻاڇو يا ٻُڙو ٻل پَر وڃي پئجي به وڃي، ته هوند پڪڙي پئي پري ڪريان، ته وري محب سان مٺي رهان. جهڙن سڀني چڻمڻ سان، شال منهنجي هڪ ٻانهن ڀرمانا جي ٻلاڻڻ کي پڪڙي ٻهي، ته ٻي ٻانهن پوکڙيءَ جي ٻي ٻانهن ۾ پئي هجي. انهن ٻنهي ۾ رڻو رهان، روهو رهان. انهيءَ هڪ هستيءَ ۾، ونڊجڻ ۽ وصل جا وڃا ئي وسري وڃن. روهو به روهو چاهيان ته پاڻو ٻئي بدليجي نه، پر پاڻو سست ڪري ڀڙڪيان. دننڀري لاڳاپن مان لڳاؤ ڪڍي، انهيءَ سان لڳاؤ لڳايان، جو خود پاڻ لڳاؤن کان الڳ آهي. اهڙو عاشق ئي آلهييت ۾ آلهيت رهي ٿو. هُو هائي مذهبي ڀائيندڀن کان ٻار آهي. سڀ ڌرمي ٻڌن ائين ٻيس.

ڪي چولدا آهن ته ڀڳوان جي ڀڳتيءَ جي گهڙي ضرورت ٻئي آهي؟ جي سرشتي اُٻائي آٿائين ته اسان کان ٻڌي ڪونه اُٻائي هٿائين ۽ جي سرشتيءَ جو سرشتو هلائي ويندو، ته اسان جي مرضيءَ مطابق ٿورو ئي ٿو هلائي. پوءِ بنا سندس ٿوري ٿڌي جي، پوئتان پوڻ جي ڪڙا ڪٽڻ ته جاهليت چئي. انهن لاءِ ٻار به جهٽ هلائي سگهي ٿو، ته منهنجي مانا پٽا، ته هُون کان ٻڌي مولڪي ڇڏيو هو. ته منهنجي پسنديءَ موجب مولڪي ٻائي رهيا آهن. پوءِ ڇا مان سندن مڃتا ۾ رهان. ڇو وٺن ٻانڀڻ قبول ڪريان؟ اُهو ئي منورائي ۽ ڀلڻيءَ جي ڏلايت آئيندي يا ٻيڙت اڀر باد ڪرائيندي. ساڳيءَ طرح، زُڙحائي راهه ۾، رها منورائي به جهڙن اڀر باد ڪندي يا ٻيڙت ٻيڙهاري ٻڌائيندي. انسان ۽ حيوان ۾ وڏو فرق آهي پر اُنسوس آهي جو انسان خود پنهنجي جاهليت ڪري، جانور کان به ٻڌو ٿي ٻيو آهي. روهو نه ٻانڀڻ گهرجي ته جهڙن جو انجام اُلغڙائيءَ ۾ نه آهي، آلهييت ۾ آهي. جهڙن جو اُڌار، من جي مستيءَ مان نه ٿيندو، من جي مارڻ ۾ ٿيندو. من جي مستي ٿڌهين مرندي، جڏهين من ايڪاڱر ۽ آسٽب ٿيندو، انهيءَ اڳيان ايندو، جو خود ايڪاڱر ۽ آسٽرنا جو آب حيات آهي. انهيءَ ڪري، ايشور جي عبادت بلڪل لازمي ۽ ضروري آهي. جيئن جانور کي ڪٺي ۾ ٻڌي ٿورو ڪم آهي ته پڇي نه، پٽڪي نه، ٿيئن ئي من کي ڀڳتيءَ جي ڏور ۾ ڏاڙو لڳائڻ آهي، ته پڪڙي نه، پٽڪي نه. اودا يا بگاڙي ۽ پٽڪائي ٿي. اودا يا جا ڦل بي ٻڌا آهن. ڀڳتيءَ جا پاڙا ڌرم دائر آهن ۽ اهي آئين ڪيان ۽ وٺاڻ. ڀڳتيءَ مان ئي مڪتي ملڻي آهي، ڇو ته ڪرم ۽ ڪيان جي مارڻ ئي به ڀڳتيءَ جي پاڙ سان ساڌا ڪڍي.

وانف سان واڳ ۽ وڃن وٺين پر عمل هڪ اکر ئي نه ڪونه ڪرين. ڪور باڻي ۽ ۾ اُڀرڻش
 آهي نه من سنسار مان نڪري، ڪهي سنگور ۽ سنڀل ۾، نام ۽ لڙڪار ۾، نه ويراڳ لڳي ۽
 ٽياڳ اچي. پر حقيقت ۾، ٽنهنجو من، اڃا اٽڪيل آهي، لوڻ لالچ ۾، سنساري سنڀلڻ
 ۾ ۽ سرڪ سوان ۾. اي ممڪن، مالڪ ڏانهن منهن مٽي ڪري. اکيون ٻوڙي ۽ ڇوڙ ڏوڙي،
 تون مڪر سان ڇا ٿو چوين. من سان ڇا ٿو طلبين؟ اهوڙي وٺائي حرفتباري، ڪيئن ڏوڙي ۽
 ڌوڙ ٻوڙي؟ اهي اعمال، اُلهييت ۾ ڪيئن آڻيندا ۽ اوڙاهه طرف ڇو نه ٺهيندا؟ جي
 سانگه وڃائي، رام راجهجي وڃي، نه نانڪي ۽ لڙڪي سيناڙون، ستهون ۽ ساوڙون،
 ڇو ڪولي ئي ويهي ڪن مڃين؟ انهن اُنعلان سان نيتارو ٺهڻ. ناشدائي آهي. انهن ڀونگي
 ڀولڪن سان ڀولائي ڪي ڌارو، ناممڪن آهي. سڃاڻي ۽ صڻائيءَ لاءِ ٿي سائين سڪي ٿو.

نهن ڪري، اي بددا، هٿ صاف ڪري ۽ من اوڇل ڪري، ميدان ۾ اچ. جي
 سچ ڪهي نه آيو ڇڏي، آپ ۾ اچ. سڪو ٿي، شرن ۾ اچ نه لڄ پست ۾ رهجي آچين ۽
 پڙ ساگر مان پار پوين. ٻيا سڀ آدم ۽ اُٻاءَ ڦٽا ڪري، اٻڪو اونڪار جي اوت وٽ، نه پور
 پند پائين، جتي ٿي پور سر ڪو آهي. اُتي نه ڪهي چت جي چترائي ۽ نه دماغ جي دليلازي.
 اُتي ڪهي سڪ ۽ سڃاڻي، ايمان ۽ اوڙچائي، مروت ۽ مهربادا، عاجزي ۽ راجا، پڄتاڻ ۽
 پراشمت، پراڻا ۽ پير. جن کي اهو سمر ساڻ آهي، تن جي ساڃي آهي. باقي ٻيا سڀ،
 لمدان ۽ ترشائين جو نوشو ڪڍي، ٻيا هڪ نه پيءُ جوڙي ۾ پٽڪندا پر ٿانءُ نه پائيندا.

جو سرڻ آريءَ بس ڪنڪ لاري - اُهو ٻڙ سوامي سندا
 وڙهه بهادڙا، مهلا
 بدوئس نانڪ هر ڪنڪ مليا - سدا ڪيل ڪرندا. پڇوان، چنڊ (۴)

سو اي بددا، هاڻي نه ٽنهنجي چادر نه ٻاڙي ٿي وئي آهي. اڄ نه ڦٽي نه سڀاڻي
 پڪ ڦٽي آهي. پر دل نه لاه. اڃا به وقت ڪونه ويو آهي. وڳو من جي مت ٽياڳ
 ۽ اوڳڻ کان ڪنارو ڪر، نه آهستي آهستي، ڪڍ اچي واسو ڪن. پوءِ آخر چروٽ چلاءِ
 سرنگي ۽ رڳي ڏيئي ۾، پراڻا رڳي ٿيل سان ۽ شڙا رڳي وٽ سان، نه من ٽون به
 ملهه ڪڍين. الله وٽ اُگها مين. باقي ٻي ڪا هن پڇاڙ، ڪارگر ۽ مددگار نه ٿيندي. پر جي
 ٽنهنجي من جون مڃاڻون ۽ مرادون، اڃا مٽيون ٿي نه آهن نه پوءِ انهن کي ڪور باڻي ۽ جي
 ويراڳي واپي ۽ جاوستر بهرائي. لوڪ نه پيلاءَ نه مان به ڪو ڪري، ڪير ٽڪار يا ڪٽڪار
 آهيان. پر سائينءَ سامهون اهو سڌو ستواڻو سوال ڪر نه من چوٽ کائي، موت کائي. جڏهين
 من موت کائي. ٿڌهين نه. ويراڳي واپي مڪه تي سهين. من جي موت بنا، ودبا، وياڪياڻ
 ۽ واراڻون. وانف جي واد وواد آهن، ڌرتي آهن، گڏهه ٿي سڄي آهن، سيڪاريل باندر جون
 ڪلا بازون آهن. وندرائيندڙون بلاشڪ پر پار مٿو ڪونه ٻهڙائيندڙون.

جهن جو من ڀڳتيءَ ۾ رل آهي، تنهن ئي ئي رب جي رحمت لقي ٿي. هن جو
 آند ٻاهر جي ٻڏيءَ ۾ اچي ويو آهي. هُو ئي ڪٿوان ڪيائي آهي. هن جو من موٽڻ ۾
 آهي ۽ هن جي جهڙن ٺڪڙاريءَ ۽ ڏيانڊاريءَ ۾ آهي. هُو ئي اُپديش ڏيڻ جو اڌڪاري
 آهي. هُو ڪيما وٺي، اُپديش ڏئي ٿو ۽ اُپديش ڏئي، وري سڪيا ٻرائي ٿو. هنجو اُپديش
 ۽ سڪيا، ٻئي ساڳئي سڪي جا ٻه طرف آهن. هُو پاڻ نه، ٿو ٻولي ٻار سندس جهڙن جي
 تڪڙياد ۾-و ٺهرو ٿو ٻولي. منجهانئس لاهي لاهام ٿو اچي. سڪڙي ڪٽي ۽ ڇو اُپامو
 نه آهي يا ڪجهه ڪجهڙن جي نرجو ڇو-و آواز نه آهي پر ٻول ٿو ٿو ۽ ٿو ٻول ڪجهڙن
 واري سان آهي. سان جو ساز آهي، سان جو آواز آهي. دل ۾ جي دُوري ئي اڙ اڙ
 ڪرائي ٿي ۽ ٿو ڏيکي سان ۾ آڻي ٿي. انهيءَ مان ۾، پراڻيءَ جو پيغام آهي. پيغام
 ٻڌائڻ لاءِ ڪوٺ ڪانه ڪئي ويندي. غرب جا ڪٽل ٻاڻهي اچي ڪٺا ٿيندا، جيئن پٿر
 ڦٽن ٿي ۽ ماڳيءَ جوڻ مڪيون ڪن ٿي. اها آهي سڄي شيوڪ جي پدوي ۽ بهج، پرواز
 ۽ پراڻي. اهو ٻُرون پراڻيءَ جو پد آهي ۽ اهو ئي لسوري ٿوري ۾ جو پد آهي.

ٻانڪن جا چيو هُوندو ته هن بستڪ جي ٻئي ڀاڱي جي بهرين ڇهن ٻان ۾، صاحب
 بينظير بيتن ۾، پرماتا جي مهما ٻڌائي آهي ۽ لڳ ڀڳ ساڳي مهما ٻڌائي آهي سڱور جي،
 ستن جي ۽ شبد جي ۽ آخري شيوڪ جي. صاحب سمجهائيو آهي ته سڱور ٿوڙي سبب
 ٻئي پرماتا جا رُپ آهن. وري نام ئي ٺڪار آهي ۽ ٺڪار نام آهي. جڏهن سڱور
 شيوڪ، رچي راس ٿئي ٿو، ته پوءِ شيوڪ ۾ پرماتا يا شيوڪ ۽ سڱور ۾، ڪو به فرق
 ڪونه ٿو رهي. مطلب ته پرماتا، سڱور، سبب، نام ۽ شيوڪ، سڀ ساڳي شيءِ، جنس
 يا ذات آهن. نالا جدا جدا آهن پر منجهن ڪو به ٻيو پيد ڪونه آهي ۽ جڳ: ساگر جو پاڻي
 جدا جدا باطن ۾ پئجي، يا پرم آتما جا پرزا جدا جدا جسمن ۾ ڇڙجي، الڳ الڳ رُپن ۽
 نالن سان سڏجڻ ۾ ٿا آهن. سو-ڇو شيوڪ، جڏهن رنگ ۾ رچي لال ٿئي ٿو، تڏهن
 سندس سُندر دشا جو بيان ڪرڻ ٻيڪار آهي. پاڻ پرماتا ۾ پڪ ٿي، ڪڏهن ٿو ٻولي
 آهن ۽ ڪڏهن ٿو ٻولي آهن ته ڪڏهن ٻيڪار ٿي ٻُڙن. ٻاڻهي پيد رکن ته ٻاڻهي
 پيد مٽائين. اهي لاهي عشق جا اسرار آهن ۽ وحدت جا وهنوار آهن. اڏائين ۽ وشت
 ڏائين ۽ ڏائين جا عجب عجب ۽ الڳ الڳ آهوندا آهن. پر ساڳئي آفتاب مان آلا آهن.
 نالا نالا ٿڌا آهن پر ساڳئي ناظم جا نظم آهن. ڪو وري سڄي سڄي، سڄي سڄي.

باب سٺون

مَن جي موٽَ

(۱) مايا جي موھ مان چوٽڪارو

(۱) اِن سَٺَ پُرس ڪري گھڻي - جَٺَ مليئي لَڳَ وڌي وڌي
 نَلَ چوڙي جَٺَ چوڙهه ناعِي - لاکَ چَٽِي سَگُڙَ ڪي ٻائي
 جَگَ موھِي هِمْ نِيامَ کوائي - نرڱن ماڻو وڃي واڌائي. (۱. ۰)
 اُنسي سندر من ڪَٺَ موھِي - ٻاٽَ گھاتَ ڪَڙهَ نَ بن جوھي
 مَن نَ لائِي هُونڪي مَٺِي - ڪور پُرساد مي ڪوئي ڏيئي
 اُڪرَ ڪَ اُڪي وڌي لکانو - چوڙهه ٺاهي ٻاٽَ نه ماڻو
 مَٺِي اُڀي اُن لي ٻانڌي - ڪور ڪَڙا لي مي سگلي ساڌي
 آب سوري مَن پيا اُند - پَٺَ چوڪا نُوني سڀ ٿند
 ڪه لاکَ جان سَڪور پايا - ڪور سگلا مي سَڪي سَپايا.

[راڳ آسا، مڪلا پنجوان، شبد (۸۷)]

(۲) گُھ ڪر ڪڙي نه آئي هات - پُرس ڪري چالي ٺهي ساڻ
 ڪه نانسڪ جَٺَ نِيامَ ڏسي - لب اوھ چرئي آءِ پَٺِي
 سَٺَ سَٺَ - نرمل ٻيچار

وام نام بن گت ٺهي ڪائي - ڪور پُرسا پيٽ اڌار. (۱. ۰)
 جَب اُڪَٺَ ڪوئي ڏيئي مارَ - لب آپس اوڙو رکي گمان
 جَب اُڪَٺَ ڪوئي مَن پُرسَ - لب اوھ شيوڪ ميرا ڪري
 مَڪَ پُرساوي اُن لَڪاوي - اُڪَٺَ نَڙو اوھ ڪهي نه سواوي
 اُن موھي ٻيٽي برهمند - وام جَٺِي ڪيئي ڪنڊ ڪنڊ

۱. مايا ٻڌارو. ۲. ڳڻي ڪي. ۳. پُرسا. ۴. واند. ۵. ستو. ۶. پاڇو. ۷. مهر. ۸. مايا جا اڳوان
 يا هٿيار. ۹. پڇي وڪار آهن. ۱۰. پتا. ۱۱. من. ۱۲. مال. ۱۳. ٻڌي. ۱۴. سامهون ڪڙا ڪيا آهن. ۱۵. نتج
 ٻائي آهي. ۱۶. سرگهو. ۱۷. اُپمان. ۱۸. دُور ڪري ٿو. ۱۹. ڏسي ٿي. ۲۰. موھي ٿي.
 ۲۱. هڪ هنڌ. ۲۲. پگڙ. ۲۳. پُرسا ڪري جيتو آهي.

جو مانگي سر اڙو کا رهي - اس سنگ راجي سر ڪڇو نه لهي
اسي نياڪه سب سنگ ڪري - وڏ پاڻي نانڪ اوھ ٿري.

[راڳ رامڪاڻي، مڪلا پنڊوان، شبد (۲۹)]

- (۳) مدونا ناچي يڪت درڙائي - ٿور ڪي شبد مٺي من ملائي
سڄا ٿال پوري ماها موھ چڪائي - شبدي ٿرڻ ڪراو ٿيا.
- (۴) سس ڪي بدن ڪاڻي هر راء - ٿان ڪڏ ڪهان واپي ماء
ڪه نانڪ جن ڏوڙ سبت پائي - ٿاڪڙ ٺڪت نه آوي مائي.
- (۵) اي ساڄن ڪچ ڪوھ آيا - جاسي ٿرڻ ٻڪر اھ ماها
ڪر ڪوھ سب سنگ ملائي - نانڪ ٿاڪي ٺڪت نه مائي.
- (۶) موھ ماها ڪي سنگ نه ليٽ - من مھ واکي ٿر ھر اٺڪ
انڌڪار دٻڪ ٻرگاسي - نانڪ ٻرم موھ دک ٿھ ٿي ناسي.
- (۷) جن پيما سي مس پي هي - ٿوئي بدن ٿاھي
جواي خوف سماڻي پيتر - ٿان چوڙي ماها ڪي لاهي.
- (۸) اُمر ٿل نام - جن ٿور ٿي پايا
نانڪ داس - ٿري ٿن مايا.
- (۹) سڳل نياپ - ھر سر ٿي آيا
ٿس جن - ڪهان پياپ مايا.
- (۱۰) سُر ٿي سُر ٿي - ڪيا ڪھه ٿاڻي
جن ساڄ پچاڻيا - ٿن سُر ٿي ڪاڻي.
- راڳ مانڇا، مڪلا
ٿيجا، اشتوڊي (۲۰)
- راڳ ڏوڙي، مڪلا
پنڊوان، شبد (۱۹)
- راڳ ڏوڙي، مڪلا
پنڊوان، ٻاون اڪري،
(۷)
- راڳ ڏوڙي، مڪلا
پنڊوان، سڪمي صاحب،
اشتوڊي (۱۸)
- راڳ آسا، مڪلا
ٻهلا، شبد (۸)
- راڳ آسا، مڪلا
پنڊوان، شبد (۵۱)
- راڳ آسا، مڪلا
صاحب، شبد (۱۹)

۱. ناچ. ۲. پرماما. ۳. ماها، پدارت. ۴. ويجهو، نزدڪ. ۵. اڌر. ۶. ڏکيو، پوڄل ساڳو.
۷. ٿال. ۸. ڏيکو. ۹. هر رس پيتو آهي. ۱۰. اندر ۾. ۱۱. فائيدو، نشو. ۱۲. سب
سماوي نمائون. ۱۳. نانگ، ماها. ۱۴. ڪاڻي چڙهي، جيتي پڇي.

۱۱) مايا موھ، لاه، من رلگيا - موھ سۇن كاڭي رام

كۇرمك لاه، من رلگيچ - دۇجا رلگ جاڭي رام.

۱۲) لاه سنار ئى لىھي چۇنئە - جئە مايا نەھ، لەتاۋھ.

مايا لام كرىپ چۇن كا - لاه كىچ درس باۋھ.

۱۳) مايا موھ، دۇر كىي ناز - پۇنڭي كامېڭ كامېڭيار

راج رۇپ جۇلا دن چار - لام مليچ چانۇ آندھار.

۱۴) مەت پۇلھ، مائەكە جىن - مايا پىرمايا

لاناك لىس پەس راكسى - چىر پىر پىرمايا.

۱۵) جەھ، اھ، جەھ تەھىن سىك پارىچ - مايا تاس نە جەھۇلې دىۋ

كە، كە، مېرا من مانيا - رام بىرەس كىي اولې دىۋ.

۱۶) دۇندا داۋت رە، گىي - من مەھ، شىد آئىد

دۇچن ئى ساچن يىي - يىيى كور كورلەد.

۱۷) جان پۇر آندىر تان دۇن باھر - جان پۇر باھر تان دۇن ماھر

بن ئارې بۇ، قىر قىراھر - سىگۇر سىگ دىنايا ظاھر.

۱۸) مايا ممتا چوڭي نە جاڭي - سى چوڭي سىچ كار كاماني

اھ، ئىس پىك رىي وىچارى - ئاكر مەھ بن آني هي.

۱۹) مايا موھ، سىپ آني كىنا - كۇرمك وړلي كىھي چىنا

كۇرمك ھورې سىچ كامېي - ساچي كرىي ساري هي.

۲۰) مايا سامت نە چىي - كىا لىتاۋھ، آند

كور كىي چىن دىا تۇن - تۇنھ مايا بىد.

۱. دىۋرە دىاران. ۲. بىا مۇيى. ۳. چىڭي، قىي كرى. ۴. موھىدۇر. د. بىد چىن

۵. كور. ۶. كامې ھىندۇر. ۷. سىجھور. ۸. مەر كىي آھى. ۹. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۰. دۇڭ. ۱۱. آجھور. ۱۲. سنارې ھىندار. ۱۳. پىك. ۱۴. دىشە. ۱۵. مەر.

۱۶. بىي پىرمايا. ۱۷. موھىي مايا. ۱۸. آندىر. ۱۹. جۇلېن جا چىكر. ۲۰. رانف لىنھىن.

۲۱. پىرمايا. ۲۲. سىجھور آھى. ۲۳. هي آندا لىسان. ۲۴. بىدن.

۲۵. دۇڭ. ۲۶. سىچھور. ۲۷. مەر كىي آھى. ۲۸. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۲۹. دۇڭ. ۳۰. سىچھور. ۳۱. مەر كىي آھى. ۳۲. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۳۳. دۇڭ. ۳۴. سىچھور. ۳۵. مەر كىي آھى. ۳۶. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۳۷. دۇڭ. ۳۸. سىچھور. ۳۹. مەر كىي آھى. ۴۰. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۴۱. دۇڭ. ۴۲. سىچھور. ۴۳. مەر كىي آھى. ۴۴. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۴۵. دۇڭ. ۴۶. سىچھور. ۴۷. مەر كىي آھى. ۴۸. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۴۹. دۇڭ. ۵۰. سىچھور. ۵۱. مەر كىي آھى. ۵۲. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۵۳. دۇڭ. ۵۴. سىچھور. ۵۵. مەر كىي آھى. ۵۶. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۵۷. دۇڭ. ۵۸. سىچھور. ۵۹. مەر كىي آھى. ۶۰. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۶۱. دۇڭ. ۶۲. سىچھور. ۶۳. مەر كىي آھى. ۶۴. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۶۵. دۇڭ. ۶۶. سىچھور. ۶۷. مەر كىي آھى. ۶۸. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۶۹. دۇڭ. ۷۰. سىچھور. ۷۱. مەر كىي آھى. ۷۲. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۷۳. دۇڭ. ۷۴. سىچھور. ۷۵. مەر كىي آھى. ۷۶. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۷۷. دۇڭ. ۷۸. سىچھور. ۷۹. مەر كىي آھى. ۸۰. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۸۱. دۇڭ. ۸۲. سىچھور. ۸۳. مەر كىي آھى. ۸۴. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۸۵. دۇڭ. ۸۶. سىچھور. ۸۷. مەر كىي آھى. ۸۸. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۸۹. دۇڭ. ۹۰. سىچھور. ۹۱. مەر كىي آھى. ۹۲. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۹۳. دۇڭ. ۹۴. سىچھور. ۹۵. مەر كىي آھى. ۹۶. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۹۷. دۇڭ. ۹۸. سىچھور. ۹۹. مەر كىي آھى. ۱۰۰. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۰۱. دۇڭ. ۱۰۲. سىچھور. ۱۰۳. مەر كىي آھى. ۱۰۴. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۰۵. دۇڭ. ۱۰۶. سىچھور. ۱۰۷. مەر كىي آھى. ۱۰۸. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۰۹. دۇڭ. ۱۱۰. سىچھور. ۱۱۱. مەر كىي آھى. ۱۱۲. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۱۳. دۇڭ. ۱۱۴. سىچھور. ۱۱۵. مەر كىي آھى. ۱۱۶. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۱۷. دۇڭ. ۱۱۸. سىچھور. ۱۱۹. مەر كىي آھى. ۱۲۰. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۲۱. دۇڭ. ۱۲۲. سىچھور. ۱۲۳. مەر كىي آھى. ۱۲۴. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۲۵. دۇڭ. ۱۲۶. سىچھور. ۱۲۷. مەر كىي آھى. ۱۲۸. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۲۹. دۇڭ. ۱۳۰. سىچھور. ۱۳۱. مەر كىي آھى. ۱۳۲. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۳۳. دۇڭ. ۱۳۴. سىچھور. ۱۳۵. مەر كىي آھى. ۱۳۶. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۳۷. دۇڭ. ۱۳۸. سىچھور. ۱۳۹. مەر كىي آھى. ۱۴۰. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۴۱. دۇڭ. ۱۴۲. سىچھور. ۱۴۳. مەر كىي آھى. ۱۴۴. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۴۵. دۇڭ. ۱۴۶. سىچھور. ۱۴۷. مەر كىي آھى. ۱۴۸. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۴۹. دۇڭ. ۱۵۰. سىچھور. ۱۵۱. مەر كىي آھى. ۱۵۲. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۵۳. دۇڭ. ۱۵۴. سىچھور. ۱۵۵. مەر كىي آھى. ۱۵۶. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۵۷. دۇڭ. ۱۵۸. سىچھور. ۱۵۹. مەر كىي آھى. ۱۶۰. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۶۱. دۇڭ. ۱۶۲. سىچھور. ۱۶۳. مەر كىي آھى. ۱۶۴. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۶۵. دۇڭ. ۱۶۶. سىچھور. ۱۶۷. مەر كىي آھى. ۱۶۸. ساۋدان بىي وارو لىسان.

۱۶۹. دۇڭ. ۱۷۰. سىچھور. ۱۷۱. مەر كىي آھى. ۱۷۲. ساۋدان بىي وارو لىسان.

- (۲۱) ڏاڏا ميري مايا - ڏاڏا ميري پُر ڏاڏي
 ٿمھ ڇوڙ - جائڻ ٺھي دڙھي .
- ڏاڏا - پھر ڏاڏا - ڪمپو
 صاحب ۱۱ شيد (۲)
- (۲۲) رھڻ بڪار اُٺ ميا ٿي - اھڻ ٿي ميا ٿي
 درس پياس آس ايڪھ ڪي - ٿيڪ ھڃين پُر ٿي پائي .
- ڏاڏا - سار ٿيڪ - مھلا
 پڊجوان ۱۱ شيد (۶۷)
- (۲۳) ٻن اوجھي پُڙن ڪي ٿيائي - ٻن موه پيايو مايا
 ساڌ سڏيڪ ڄم ڇوڙ ٿي ڪائي - ٿاڻڪ سھڄ سمايا .
- ڏاڏا - ڪاٺڙا - مھلا
 پڊجوان ۱۱ شيد (۱۰)
- (۲۴) ٿوڙ ٿوڙ ٿاڻڪ داس آيو - ستن ڪي سرناء
 ڪائي اُٺيان پُڙم موه مايا - ٿيڪو ڪٽي لڪاء .
- (۲۳)
- (۲۵) ڪچر آئي مڇو مڇو - اُنڪ ڪري ڪر پيس
 ھم واکي ڪرر آئي - اُن ڪر ڪر آڏيس .
- ساروڪ - ڪچر
 صاحب ۱۱ (۸)
- (۲۶) مريدا ڏاڏي وڃائي وڃڻي - ٿوڙن ٻي وڃو - ٿال
 سرنئي جيڪو ٿي وڃا - چس الله ڪرڊا سار .
- ساروڪ - شيع فريد
 (۱۱۰)
- (۲۷) ڇو ميا ميا ميا ٿي - سڀ ٿي پيو آڏاس
 ڪو ٿاڻڪ سَن ري ميا - ٿيڪو ٿيڪو پُڙم نواس .
- ساروڪ - مھلا ٿاوان
 (۱۸)

۱. ٽن دولاب ۲. پري ۳. ڪمپ اليڪ ۴. پُر مائه ۵. مڻي ۶. جانور ۷. وانگر ۸. ڦاسي ۹. پڌن ۱۰. ٿيان ۱۱. پيڪي ۱۲. ٿي سان ۱۳. ويس ۱۴. موهڻي مايا ۱۵. ڏاڏا ۱۶. مايا جي ٿاڻ ٿي ۱۷. ٺھي پي ۱۸. سڀال ۱۹. ٺھڻ ڪي آهي ۲۰. ڇوڙ ۲۱. واسو ٺڪاڻو

(۲) اهنکار کيٽن دُور ٿيندو؟

(۱) مَن نُون مَن ماڻُ ڪرھ، جي هڻ ڪڇ ڄاڻدا - ڳوڙ مڪر لمانا هڻه.
 اُستر اُنهيان هڻي هڻي - سچ شيد مَنل ڪوهه
 هرھ لمانا ستر ڪورُو اُڪي - مَن ڪڇ آب لڪاوهي
 آبڻي اهنڪار ڇڪت ڄليا - مَن اُنون آبڻا آب ڪراوهي
 ستر ڪور ڪي پائي ڪرھ ڪار - ستر ڪور ڪي پائي لاکرھ
 راء ڪهي لاک آب ڇڏ سکر پاوه - مَن لمانا هرھ رھ.

[راڳ آسا، مڪلا ڏيڄا، چنٺ (۲۷)]

- (۲) لڳا اُسدر لڳ ذات - اڳي هڻ اُن لڳ
 امان ڪن ڪي سکر سان - وڏا سڻ ڪيا ويس.
- (۳) امان خصمي رڻيا - مَنل سکر وڻيا
 هڻي نال لڳا - رهي لڳا.
- (۴) آب وڃائي تان سڀ ڪڇ پائي - ڪور شدي سڄي لڳ لائي
 سچ وڻي سچ سکر هڻ - سچ وڻي ڪراوڻا.
- (۵) داسن داس هڻي - ڇي وڃي آب ڪراوڻا
 اولان خصمي ڪي دوت مڪر اڳي - سچي شيد سڻا.
- (۶) هڻي مَني تان سکر پئي - مَن تان پئي اڻوڻ
 امان دوشتي آسا - اُسڻ ڪري جوڳ.
- (۷) آس ڪر جو ڄاڻي اڳا - سرتو ڪيٽي سڀ ئي اڻڄا
 جاڳا مَن هڻ سکر وڻيا - هر هر تان ڪهت ڪهت ڇوڻا.
- سري راڳ، مڪلا
 بهلا، شيد (۳)
- سري راڳ، مڪلا
 چوڻ، وار (۷)،
 سلوڪ مڪلا بهلا،
- راڳ مانجه، مڪلا
 لڳا، اشتهدي (۱۰)
- راڳ مانجه، مڪلا
 بهلا، وار (۱۶)
- راڳ ڪوڙي، مڪلا
 بدجهان، ٻارن اڪري،
 پڙي (۴۹)
- راڳ ڪوڙي، مڪلا
 بدجهان، سکر هڻي
 صاحب، اشتهدي
 (۶)

۱. مَن. ۲. اُهيان، اهنڪار. ۳. ڪورُو دتارن. ۴. ڄاڻائين. ۵. ڳڻائين. ۶. مرضيء مطابق.
 ۷. ڪهت ڀر ڪهت، نهڻو. ۸. اُهيان. ۹. پسرمانا. ۱۰. ماڻهن لاء. ۱۱. پسرمانا سان ملي.
 ۱۲. شڪتي. ۱۳. ڇر ڀڏ ڪرڻ. ۱۴. ڪڏ ڪرڻ. ۱۵. سڻهن لاء. ۱۶. لڳا. ۱۷. لڳا.
 ۱۸. اُتر. ۱۹. خاڪ، مٽي. ۲۰. هر هڻي ڀر. ۲۱. ڏسي ٿو.

- (۸) برهم گیانی - اُچ نی اُچا
من اُپنی هئی - سِپ لی نیچا.
- (۹) هرد سکل کبی رپُکا - هر سینگ سَموؤ
دوک نه دپئی کسپ جیئ - پَس سَم گهر جاؤ.
- (۱۰) جب هم هر لی لب تم ناھي - اب تم هَم هم ناعی
اب هم تم ا-ک پئی هی - اِکئی دیکس من پتیماهی.
- (۱۱) هومئی کوء کوء کري سینگار - تَم کاعط سچئی روئی پتار
تَم نانک کتئی من یاروی - چرڈ وڈائی اُپئی خسر سَموئی.
- (۱۲) گورمک نر - هر لاکي پاؤ - اُپوئی نال وچھ اُپ گواء
میرا پَرپ ساچا آبی جاؤ - گور کئی شبد اُتر برهم پچاؤ.
- (۱۳) اُنک پانف کر شیرا کر پئی - جیئ پَران دَن اکئی دَر پئی
پانی پکا کرون نج ایمان - اُنک بار جانیئی قمر بان.
- (۱۴) بڈ غریبی خرچ لیئ - هومئی بک جاراھ
ساچا هَت پورا سودا - وکر نام واپارھ.
- (۱۵) سبرهاکپی سد پَر پاپا - هومئی اُپ گواء
پَر سیتی اُن دِن تَم رھی - سچی سیج سک باء.
- (۱۶) اُکئی جات ن - چرر هی - اُکئی جیئ لوی
چدکي لیکئی پت پوی - چنگی سیتی کئی.
- (۱۷) سکر لوی اُپ کت - پَر کت لوی نه کوء
دَر تارا جو لویئی - لوی سَو گورا هوء.

۱. پاڻ کي سمجھي ٿو. ۲. خاک. ۳. مٽي. ۴. برمانما. ۵. اُھڻڪار. ۶. مان. ۷. مڙج پر لچي وڃي ٿو. ۸. جڳياسو رستري. ۹. ماڻي ٿو. ۱۰. ڇاڇ. ۱۱. گھڙا. ۱۲. نمونا. ۱۳. سرپر. ۱۴. وڃڻا. ۱۵. ٻڌي. ۱۶. جلائي ڇڏ. ۱۷. لنو لڳائي آهي. ۱۸. پرلوڪ پر. ۱۹. نمي ٿو. ۲۰. پاس پتون. قبول پتون. ۲۱. پاڻ کي. ۲۲. پتن کي. ۲۴. ساھڻي. ۲۵. وڃھي ٿوري ڏسبر نه هيٺيون پڙ. ۲۵. گورو، اُتر.

- (۱۸) جني آب گرايا نبي اُر پايا - رنڱه سته وليئا مالميع
سدا رنڱه راڻي سهجي ماڻي - اُن دن نام وڪاڻي .
- (۱۹) سڳي نام سڄائي هر گڻ گائي - مل پرايمر سک پائي
سدا آند رهيع دن راڻي - وجهه هوميع جائي .
- (۲۰) جب هر هولي تب تون ٺاهي - آب تون هيء هيء ٺاهي
اُنل اکر جيسي لهر معيو ڏڌ - جل ڪيول چل مانهي .
- (۲۱) هوميع پيو ڪفي سڪه پايا - آروگت پئي سريرا
گور پوسادي برهم پڄانا - نانڪ ڪڍي گهيروا .
- (۲۲) سڻ باوري مڪ جاڻه - پرپ ميع پايا
سڻ باوري ٺهه ريت - جني پرپ ڏايا .
- (۲۳) پاڻي پکا پيس داس ڪي - تب هره ٺهال
راج ملڪ سڪدار پڄان - اُنسي مهه چال .
- (۲۴) نهچ تي نهچ آب نهچ هره - ڪر بنهه بلاوه
پاو ملوان آب ٺهاک - سنس سڻڪ سماوه .
- (۲۵) سنه سهري ملن باس ڪهه - سگرو آهن متاوه
تق ڪهر هي لالن پاوه - تب رس منگل ڪن کاوه .
- (۲۶) ميع ٺاهي ڪڇ هه نهي - ڪڇ آه نه مورا
اوسر لجا راک ليهه - سڌ لا چن سوروا .
- (۲۷) پوهه چر ٿا ٿل اوڀر آوهه - اُنسي شيو ڪماوهه
آپس تي اوڀر سڀ جاڻهه - تق درگهر سڪ پاوهه .
- واڳ وڏهنس، مڃلا
ٺيجا، چنس (۳)
- واڳ وڏهنس، مڃلا
ٺيجا، آلاھڻيا (۲)
- واڳ سورڻ، پڳت
روداس، شبد (۱)
- واڳ سوھي، مڃلا
چولان، چنس (۲)
- واڳ سوھي، مڃلا
پنجوان، چنس (۴)
- واڳ بلاول، مڃلا
پنجوان، شبد (۴)
- (۴۵)
- واڳ بلاول، پڳت
سڌو، شبد (۱)
- واڳ رامڪلي، مڃلا
پنجوان، شبد (۲)

۱. آھنڪار، ايمان . ۲. پرماتما . ۳. پريم . ۴. آند ماڻھ . ۵. متل، مسٽ، مگھن . ۶. واڳ،
واچوڙو . ۷. مهاساگر . ۸. روڳهه . ۹. نروير، شڌ . ۱۰. چڪي پينھن . ۱۱. سنس پسرش .
۱۲. سڳي، خوش . ۱۳. ڏن، دولھ . ۱۴. جلاء . ۱۵. منٽ ڪري . ۱۶. سڌيان . ۱۷. پير،
چون . ۱۸. سڳي . ۱۹. پرماتما سان ملڻ جي . ۲۰. منھنجو . ۲۱. هاڻي . ۲۲. ٽنھنجو . ۲۳. هيٺان .

(۲۸) هَت هَت مې مې - وچّه كروي

دۇجا مېتې - اېكر هروي.

(۲۹) پېچھ نه پاتې آلي مېرّا - كاه نه پېسېچ جاه

پكا قېوي پېر ملوان - چھه وهان تېوا اء.

(۳۰) لُت بوانا جاتېتې - جان اېكا كار كماء

حَكَم پچاڭي خُصَر كا - دۇچي آوړ سيالپ كاه؟

تَه دوانا جاتېتې - جان صاحب كروي پسمار

مندا جاتېتې آپ كَه - آوړ پلا سسار.

(۳۱) لالا سوجېت موي - مړ وچّه آپ كوالې

بندن ازلې مكف هوء - ترشا اكن اچھاځي.

(۳۲) لا هر چنگي آكېتھ - تْرا لَه دِسي كره

نالک هؤمې ماري - سچي جيهزا سوه.

(۳۳) هؤمې كروي لا تُون ناهي - تُون هؤمې هَت لاه.

اوجھه كهاڼي اوجھه - اېه اَكك كئا مَن ماهر.

(۳۴) جَب لگه مېري مېري كروي - تَب لگه كاج اېگه لھي سروي

جَب مېري مېري مِت جاه - تَب پوپ كارچ سوار هه آء.

(۳۵) كور واكي سي اُري پائي - هر رس اهرت پچاه

وچّه هؤمې دك اُن كيا پائي - سَك دُلا مَن آء.

(۳۶) هؤمې چوډ پتي پيراكن - تَب ساچي سُرَت سَماي

اَكَل تُونجَن سَه مَن مالبا - پِري لاج لوكاڼي.

واځه وامكاي، محلا

پهلا، سِن كروشت،

پوځي (۴۶)

واځه، مارو، محلا

پهلا، شبد (۶)

(۷)

واځه، مارو، محلا

پهلا، اشتهدي (۵)

۱۰(۸)

واځه، مارو، محلا

وار (۱۹)، ساروك

محلا پهلا

واځه، پور، كچه

صاحب، شبد (۱۴)

واځه، بسس، محلا

تېجا، شبد (۱۸)

واځه، سارنگ، محلا

پهلا، شبد (۱)

۱. آپمان، مان مان. ۲. پرماتما. ۳. سردار. ۴. چكي پېهان. ۵. پرو. نيچ. كهت. ۶. پاڅ.

۷. داس. ۸. وسائين تېو. ۹. چولاوون. ۱۰. دَسُون. ۱۱. دَكرو. ۱۲. پار پتون لا.

۱۳. سُرلي، لنډ. ۱۴. لوك لجا.

- (۳۷) جان هٽَ نيرا نان سڀ ڪڇ ميرا - هٽَ لاهي تون هو وه
آبي شڪتا آبي ترشا - شڪتي جگت پرو وه.
- (۳۸) من هي تي من مليا سوائي - من هي من سمايا
ساچي هي سچ ساچ بتيجي - وجهه آڻ گوايا.
- (۳۹) سي سڪيتي سدا سرهڻي - جن وجهه آڻ گراء
تن سرگ وجوگ ڪدي نهي - جو هر ڪي اُنک سماء.
- (۴۰) ڪيهر نا موهر چان نه چاڙهي - نا موهر گهر نهي ڪاء
هر پوچي ڪون هي - ميري جات نه ٿاء.
- (۴۱) ڪيهر ڪوگر رام ڪو - مٽيڪا ميرا ٿاء
کلي هماري جيڙي - جه ڪنڇي ته جاء.
- (۴۲) ڪيهر ميرا مڇه مه ڪڇ نهي - جو ڪڇ هي سر نيرا
نيرا تڇه ڪٿي سنڀتي - ڪيا لائي ميرا.
- (۴۳) ڪيهر تون تون ڪرنا تون هڻا - مڇه مهر رها نه هون
جب آيا بر ڪا مت گيا - جس ديڪر نه تون.
- (۴۴) فريدا جو نيم مارن مڪيان - ننان نه ماري گهر
آندڙي گهر جانيئي - پير ننان دي چنم.
- (۴۵) فريدا خاڪ نه نديئي - خاڪو جيڏ نه ڪوء
جيوانديا پيرا نلي - ميا اڀر هوء.
- واڳ سارنگ. مڃلا
چوٿان وار (۱۳)
سلوڪ مڃلا پھلا
واڳ ملار، مڃلا نيجا،
شبد (۴)
- واڳ ملار، مڃلا پھلا،
وار (۸)
- سلوڪ ڪبير
صاحب (۶۰)
- (۷۴)
- (۲۰۳)
- (۲۰۴)
- سلوڪ، شيخ فريدا،
(۷)
- (۱۷)

-
۱. مان. ۲. ايمان. ۳. برعائما. ۴. شڪتيوان. ۵. چاڻي جاڻهار. ۶. پئي ڇڏيو آهي.
۷. سمايا پيا آهن. ۸. دک. ۹. ويڙو. ۱۰. سرڻپ. ۱۱. چنم، آجهو. ۱۲. جهوڙي.
۱۳. گهر گهاٽ، لڪاڻو. ۱۴. ڪتو. ۱۵. ونجير. ۱۶. ڪي ٿو. ۱۷. ڏيان. ۱۸. مون ۾.
۱۹. پنهنجي ۽ پرائي جي پاونا. ۲۰. توکي. ۲۱. وري. ۲۲. انهن جي. ۲۳. مٽي.
۲۴. پيرن جي هيٺان.

(۴۶) ڏوٽ سو آڪر ڪوٽ ڪٽ - جهٻا مڙيئا مٽ

(۲۲۷)

اي تري پيٽي وٽس ڪر - ٿان وٽس آويي ڪٽ.

سلوڪ، مڪلا ليجا،

(۵۲)

(۴۷) سڀي ڏاڙهيان سڄيا - جي ڪرور چوئي لنگن

آن ڏن شيون ڪرور آهڻا. - آن ڏن آئندو رهندن

ٺاٺڪ سي مٺهن سوھڻي - سڄي ڏر ڏسڻ.

سلوڪ، مڪلا ٿاوان،

(۱۹)

(۴۸) جه، پراڻي هڙمي ڪڇي - ڪوٽا رام پڇان

ڪه ٺاٺڪ وٺه مڪٽ ٿر - لاءِ من ساڇي مان.

۱. ڪميا. ۲. زبان. ۳. ٿيئي. ۴. هي منهنجي پيٽ. ۵. وڻا وستر، ڪٽ. ۶. پتي پرمالما.
۷. ڏاڙهيون. ۸. راج ڏينهن. ۹. پرمالما. ۱۰. ڏسڻ ۾ اچن ٿا. ۱۱. اهر.

(۳) وکار دُور

(۱) راکر پتا پرپ سيري - موه ترگٹ سپ گٹ سيري . (۰.۱.ر.)
 بسچ بکادي اٻک غريبا - راکھ راکھاري
 گيد گرھ ار بهت ستاوھ - آسو سون تھاري
 کر کر هاريو اٻک به پانتي - چوڙھ ڪٽھون ٺاھي
 اٻک باف سن ٺاڪي اوٺا - ساڌ سنج مت جاھي
 ڪر ڪر ٻا سنج ملي موه - رتن تي ڏيوج پايا
 سنڀي منٽ ڏيغو موه تريٽ - ڪور ڪا شبد ڪمايا
 چيم لئي اوء مها بکادي - سھج سھيلي ٻاڻي
 ڪھ ٺاڪ مهن پيا پرگاسا - پايا ٻڌ ٽر ٻاڻي

[راڳم گوڙي، مڪلا پنجوان، شبد (۱۲۵)]

(۲) جب اھ من مھ ڪرم گمانا - تب اھ باؤر ٿرڻ بگائا
 جب اھ هڻا سگل ڪي رٿا - ٺاڻي رعتيا گھت گھت چينا
 سھج سھيلا ٿل مسڪيني - سڱور اٻني موه دان ڏيبي . (۰.۱.ر.)
 جب ڪسن ڪٽ اھ جالس مٺدا - اب سگلي اس مڃلھ ٿندا
 مير ٿير جب انھ چڪائي - ٺاڻي اس سڱ نه ٿي ٺاڻي
 جب لن اٻني اٻني ٺاري - تب اس ڪٽ هيءُ مُشڪل ٻاري
 جب لن ڪرڻي هار پڇاتا - تب اسو ٺاھي ڪچ ٺاڻا

۱. پرمانا، ۲. وکار، ۳. لقمان، ۴. نمونا، ۵. آجھو، آسرو، ۶. منتر، اپدیش، ۷. گيان،
 ۸. آند رويي، ۹. شڪ، ايمان، ۱۰. پاڙل، ۱۱. بيگانو، وڇڙيل، ۱۲. خاک، ۱۳. جاتي،
 سڃاڻي ٿر، ۱۴. نمونا، نهٺائي، غريب، ۱۵. خواب، ٿرو، ۱۶. چار، ٿاھيون، ۱۷. ڏٺيس
 پاڙو، ۱۸. نورب ڪئي، ۱۹. وري، ۲۰. لالچ، موه، ۲۱. پراڻي پچار، ڪامائون.

جَب ان اَپنر بانڈ پر موها - آريج جاء سدا چمر چرھا
 جَب اس لي سڀ بيسي پرم - پيد ٺاھي هيءَ بار برهما
 جَب ان ڪڇ ڪراني پيدا - لب لي دؤڪ ڏنڊ آر ڪيدا
 جَب ان اڪو اٽڪي بوجھيا - لب لي اسڊو سڀ ڪڇ سؤ ٻھيا
 جَب اھم ڌاويج مايا آر ٿي - ٺھ ٿر پتاويج ٺھ لب لائي
 جَب اس لي اھم هر پر جؤا - پيچي لاک چلي اٺ ڪؤا.

[راڳم گوڙي، مھلا پنڊوان، اِشتپدي (۱)]

(۳) من ڪي اِڪار منھ، ڪجيءَ من چؤڪيءَ موھ ايمان
 آلم رام پڪا ٿيا - سھجي نام سمان.

سري، راڳ - مھلا
 تيجا، شبد (۳۰)

(۴) ڪور پر سادي مڪ اوچلا - جپ نام دان راشدان

سري، راڳ - مھلا
 پنڊوان، شبد (۱۱)

ڪام ڪروڻ لوڻ بيسيا - تجيا سڀ ايمان.

(۵) پوھر ڪام ڪروڻ جؤت ننڊا - تج مايا اھنڪار چڪاوڻ

راڳ، مانجهه، مھلا
 ٻھلا، وار (۸)، سارو ڪ
 مھلا چوٿان

تج ڪام ڪامي موھ تجي - ٺان اُنجن ماھم ٺر ٺجن ٺاوڻ

تج مان ايمان پريم سٺ ڌارا - تج پياس آس رام ٺو لاوڻ

نالڪ ساڇا من وسيع - ساچ شمسد هر نام سماوي.

(۶) سمن ڪي سنگ مٽيا اھنڪار - ڊرشت آوے سڀ اھنڪار

راڳ، گوڙي، مھلا
 پنڊوان، شبد (۴۶)

سمن سهر سن آني وس پنڇا - آوے نام رديءَ لي سندا.

(۷) ڪور ڪا شبد رد اُتھر ڌاريءَ - پنڇ ڄنان سٺ سنگ ٺواريءَ

راڳ، گوڙي، مھلا
 پنڊوان، اِشتپدي (۱) ۵:

دس اندري ڪر راکي واس - تانڪي آئجي هوے پر ڪاس.

-
۱. ڪرڙي نظر. ۲. فرق، تفاوت. ۳. برمانا. ۴. سمجھي، سچائي. ۵. ڍاڍهي ٿو.
 ۶. آڇ، ترشنا. ۷. البک. ۸. مايا لچمي. ۹. پنڇ وڪار. ۱۰. تياڳ ڪرڻ. ۱۱. سورج
 ٺيڻ. ۱۲. سمانجي وڃڻ. ۱۳. سرهر. ۱۴. ڪامدان. ۱۵. استري. ۱۶. پر ڪرني
 يا ڪرھس. ۱۷. پٽ. ۱۸. نظر پر. ۱۹. واضحو. ۲۰. گڏ ٿئي ٿو. ۲۱. وس پر، قبضي پر.
 ۲۲. روشنائي، پر ڪاش.

۱. ګرځي، مهلا
پنجوان، سکمي
صاحب، اشتهدي (۶)
[سلوک]

۲. آسا، مهلا
پنجوان، شبد (۴۳)

(۱۱۶)

۳. آسا، مهلا
پنجوان، چمت (۱)

۴. آسا، کيپر
صاحب، شبد (۳)

۵. ګرځي، مهلا
پهلا، اشتهدي (۱)

۶. بهادڙا، مهلا
پنجوان، چمت (۳)

۷. سړهي، مهلا
پنجوان، شبد (۵۷)

۸. سړهي، مهلا
پهلا، چمت (۲)

۹. راکلي، مهلا
پنجوان، شبد (۵)

(۸) ګام ګروږد آر لوپ موږه - پيس جاء اهنميږ

نانک پرپ سر ټاکنې - ګر پر ساد ګور ديږ.

(۹) آدم ګرځي څو ځلې - ناساچي آپ ټوراري

پنچ جځان لې وس ګم راني - من مږه اېکټاري.

(۱۰) اوږ ټکادي دوکيا - ټي ګور ټي هوښي

هر چوڼي آب اوځان ټي - اوږ هر ټي چوڼي.

(۱۱) هر رس مينا منډه، وړنا - ستګور ټوڼا سهج پيا

ګرځه، وس آيا منگل ګايا - پنچ دشت اوږ ټاک ګيا.

(۱۲) ټل لس ټاپي ګڼ هډ ټاپا - پنچ ټي ميرا سنگ چکا

پنچ مار ټاپوان ټل ډيږي - هر مېرمن ميرا من ټن پيږي.

(۱۳) اېک نګري پنچ چور ټيږي - ارجت چوري ډاوي

ټرځه دس مال رکي ګو نانک - موک مکس مو ټاوي.

(۱۴) ګام ګروږد نه لږ ټاپي - ګو ګڼ پرپ ستر ټاپا

اېک ګانه اېک مانه - رام کي رنگه ماني.

(۱۵) لام ډانن سک ټل ټانن - آف پهر اراده

ټيږي سر ټاپي ټروسي - پنچ دشت لپي ساد.

(۱۶) ټسکر مار وس ټاپي - عدل ګري وچاري

نانک رام نام نستانا - ګروم مله پاري.

(۱۷) انګيګار کيڼا پرپ اېږي - ټري سکلي ساډي

ګڼ ټري ټي ټي ټي - ټي ټري ټي ټي.

۱. اهنکار، اېمان، ۲. مهر، ۳. پرماتما، ۴. ونري، پنچ وکار، ۵. ګم ټي ويا، ۶. وسو.
۷. راضي ټيو، ۸. آند، ۹. من، ۱۰. پناه، ۱۱. پيدا کيو، ۱۲. پيرن هيٺان، ۱۳. واسو ګڼ.
۱۴. روک ټروني، ۱۵. ټي ګڼ، ۱۶. دهم اندرون، ۱۷. مس، ۱۸. مګون.
۱۹. قابو کيو آهي، ۲۰. سکت، ۲۱. نيا، ۲۲. متسک، ۲۳. ټري ټي ټي، ۲۴. قبول، ۲۵. لټو، ۲۶. ټري، ۲۷. ټري، ۲۸. ټري، ۲۹. ټري، ۳۰. قبول، ۳۱. لټو، ۳۲. ټري، ۳۳. ټري، ۳۴. قبول، ۳۵. لټو، ۳۶. ټري، ۳۷. ټري، ۳۸. ټري، ۳۹. قبول، ۴۰. لټو، ۴۱. ټري، ۴۲. ټري، ۴۳. قبول، ۴۴. لټو، ۴۵. ټري، ۴۶. ټري، ۴۷. قبول، ۴۸. لټو، ۴۹. ټري، ۵۰. ټري، ۵۱. قبول، ۵۲. لټو، ۵۳. ټري، ۵۴. ټري، ۵۵. قبول، ۵۶. لټو، ۵۷. ټري، ۵۸. ټري، ۵۹. قبول، ۶۰. لټو، ۶۱. ټري، ۶۲. ټري، ۶۳. قبول، ۶۴. لټو، ۶۵. ټري، ۶۶. ټري، ۶۷. قبول، ۶۸. لټو، ۶۹. ټري، ۷۰. ټري، ۷۱. قبول، ۷۲. لټو، ۷۳. ټري، ۷۴. ټري، ۷۵. قبول، ۷۶. لټو، ۷۷. ټري، ۷۸. ټري، ۷۹. قبول، ۸۰. لټو، ۸۱. ټري، ۸۲. ټري، ۸۳. قبول، ۸۴. لټو، ۸۵. ټري، ۸۶. ټري، ۸۷. قبول، ۸۸. لټو، ۸۹. ټري، ۹۰. ټري، ۹۱. قبول، ۹۲. لټو، ۹۳. ټري، ۹۴. ټري، ۹۵. قبول، ۹۶. لټو، ۹۷. ټري، ۹۸. ټري، ۹۹. قبول، ۱۰۰. لټو.

- (۱۱) ڪام ڪروڙ آهنگار نَواري - کُسر پنج شبد سَنگهاري
 ڪيان کڙڙ لسي من سڏ لڙجھي - عشا منھ سَماني هي.
- (۱۹) لک ٻڌيا مار شبد هي لڳي - ستگور آء مليا وڏ پاڳي
 اُتس ساڄ وڙھ رنگ راني - سهج سماوي سوئي هي.
- (۲۰) پنج دُوب چتوھ وڪارا - مالا موهه ڪا ايه. پَسارا
 ستگور شيوي نان مڪت هروي - پنج دُوب وس آيا.
- (۲۱) پسي ڪام ڪروڙ آهنگار - نُوني مابا موهه بيار
 پوپ ڪي ليک رهي ڏن راف - پار پوهم جس ڪري داف.
- (۲۲) پنج چور ٻل لاڳي نگر پتا - رام نام ڏن هَويا
 کورمب کوچ پڙي ب پڪڙي - ڏن ثابت واس اير يا.
- (۲۳) ڪام ڪروڙ لوپ مد متسر - راهه آرپ سگل ڏان ڪينا
 منتر درڙاه هر اؤڙد ڪور ديتو - تڏ مليو سگل پرينا.
- (۲۴) من ڏانا من منگتا - من سر گور ڪرتار
 پنج مار سڪ پايا - اُتسا برهم وچار.
- (۲۵) پي پاور جاڳي سي جن جاڳڙ ڪره - هومع مئل اُتار
 سدا جاڳه گهر اُٻا راکه - پنج کُسر ڪاڙه مار.
- (۲۶) ڪبير اُتسا ڪر نهِي - مندر ديه جَراء
 پانچي لڙڪي مار ڪي - رهي رام لبو لاء.
- (۲۷) ڪبير لک مرتي دء مئي - دوء مرتي چار
 چار مرتي چھ مئي - چار پوک دء تار.

۱. پنج وڪار. ۲. ناس ڪرڻ. ۳. تلوار. ۴. جهڙو ڪرڻ. ۵. پرماما. ۶. بخشيش. ۷. لتي
 وڃن ٿا. ۸. اچي وڃي ٿي. ۹. نشو. ۱۰. حسد. ۱۱. مار. ۱۲. دوا. ۱۳. ڏاتار. ۱۴. مٿان.
 ۱۵. پڳوان جو پڙو. ۱۶. پريم. ۱۷. اوجاڳرو. ۱۸. هر دورو. ۱۹. جلائي ڇڏي.
 ۲۰. آهنگار. ۲۱. آهنگار. آڳاٽا. ۲۲. آهنگار. آڳاٽا. ۲۳. آهنگار.
 آڳاٽا. ۲۴. ڪامنا. ۲۵. ڪامنا ٿرشنا. ۲۶. ڪامنا ٿرشنا ۽ ارشنا ٿون.

(۲) نیمی دور : سم درشتی

(۱) لوپ موروڻو مـاـيا عـمـٻا ڦـڻ - اڳ ڀڳين ڪي شيرا
 عـڙنـ سـوڻـ پـسـو سـجـ ڇـهـ ٺاھن - ورو موروڻو هي ڏاڍا
 سـڙيـمـ ٺـڙيـڪـ مـوڙـ پـڪـ اي سڀ - تـڏـ ڪـڏيـن اُر پـٽـا
 آست ٿندا اي - ٺـڙـ ڇـاڪـي - لوپ موروڻو ڦڻ پـٽـا
 دڪ سڪ اي بـڙي ڇـهـ ٺاھن - ٺـڙـ ٿـمـ ڄاڻـ ڪيـاڻـي
 ٺاڙڪ مڪس ٺاڙڪ ٿـمـ ڄاڻـ - اڳ ڀڳي جو پراڻي .

[راجہ گوڑی، مہلا فاوان، شہد (۷)]

(۲) جو اس ماري سوئي سڙوا - جو اس ماري سوئي ٻورا
 جو اس ماري تسه وڌيائي - جو اس ماري بس ڪا ڏک جائي
 اٿس ڪو ڇو ڏيٿا ماري - اسه مار وڃ جو ڪو ڪماوي . (۱. ۰)
 جو اس ماري بس ڪٿه پو ٿاڻه - جو اس ماري سو ٿام ساهه
 جو اس ماري بس ڪي ٿيڻا ٻڌهي - جو اس ماري سو درگهه سجهي
 جو اس ماري سو ڏٺو ٿا - جو اس ماري سو پيو ٿا
 جو اس ماري سوئي چئي - جو اس ماري بس هروڙي گئي
 جو اس ماري بس ڪي آڳيا گئي - جو اس ماري سو نهڇل ڏئي
 جو اس ماري سو وڌي اٿس - جو اس ماري ان دن جا ڪا

۱. ۴ پٽ، ۲. وشيئون، وڪار، ۳. سڪر، ۴. دک، ۵. چھٻ، ۶. پومانجا جو روپ آهي. ۷. وڻ، ۸. سون، ۹. اُمر، ۱۰. هڪ جهڙو، ۱۱. آهڙي ۽ هلڪ وارو، ۱۲. ذاتيت پاڻ، ۱۳. سؤروپر، ۱۴. وڪارن جي باهه، ۱۵. قبول، پاس يعني ٿو، ۱۶. مانَ شان وارو، ۱۷. مڪتي برابر ڪري ٿو، ۱۸. سنسار ۾ پيدا ٿيڻ، سڦل آهي، ۱۹. گيان جو پيدار، ۲۰. حجاب، پراڻ کان وٺي.

واڳ ڳوڙي، ڪمير
صاحب، شبد (۲)

(۱۱) ٻاپ ٻاسن - ڏءِ اٻڻڪ سمان

نيچ ڪهڙ ٻارڻس - نهجه ڪن آن.

(۱۲) ايڪ پاڙ - ڊيڪڻ سڀ ٺاري

(۲۱)

ڪيا جانان - شه ڪڙن پياري.

(۱۳)

(۱۳) سُرگ ٻاسن نه ٻانهيئي - ڏريئي نه ارڪ نواس

هونا هيءَ سو هونئي هٿ - منهن نه ڪيچي آس.

واڳ ڳوڙي، ڪمير
صاحب، ٺٽي (۱۴)

(۱۴) نيرس ني رهه اڪر ٻکاڙ - ارڏ ارڏ ٻچ سر بهجان

نيچ اڙڻ نهئي مان آهمن - ٻياڪ رام سگل سامان.

واڳ آسا، مهلا
ٻهلا، پتي (۸)

(۱۵) جهڪهي ڳال شيرڪ جي ڳالهي - شبد ڪرو ڪي لاک رهئي

ٻرا پلا جي سر ڪر جاڻي - ان ٻڌ صاحب رمت وهي.

واڳ ڳوڙي، مهلا
پنجوان، شبد (۶)

(۱۶) جو ڪچ ڪپڙو سونئي پل ماني - اٽسي پگت ڪماني

متر شتر سڀ ايڪ سماني - جوڳ ڄڳت نيشاني.

واڳ ڏناسري، مهلا
پنجوان، شبد (۳)

(۱۷) لاکو ميرا دشمن رهيا - ٺاهه ڪسڪسي ٻڙائي

ٻهر ٻسار ٻسارو پيتر - ستڙو ٺي سوچهي ٻائي

سڀ ڪو ميهت هر آهن ڪينا - هر سينا ڪا شاھن

دور ٻرايون ڪا ٻها - ٺان ميل ڪيڙو ميري واڃن.

واڳ ڏناسري، مهلا
ٺاوان، شبد (۳)

(۱۸) پر ٺندا اُست نه جا ڪي - ڪيچن لوهه سمانو

هرڪ سوڳ ٺي رهي اُٺتا - چوڪي ٺاهه ٻسڪانڙ.

واڳ سوڙهي، مهلا
ٺيجا، اشوڌي (۷)

(۱۹) ٻرا پلا ٻچر آکا - چچر هيءَ ڏه ماه

ڪورمڪ اٻڪو ٻچيا - ايڪس ماهه سماه.

واڳ سوڙهي، مهلا
پنجوان، اشوڌي (۱)

(۲۰) جي سڪ ڏيهه نه ٿجهه آڙاڏي - ڏک ڏک ٿجهي ڏيائي

جي ٻڪ ڏيهه نه ٿهي راجا - ڏک وچ سوڳ مٺائي.

۱. پنهنجي سر ڏي ۾. هردي ۾. ۲. ٻرمانا. ۳. بيا سڀ. ۴. پورنا. ۵. استريون، جيءَ.
۶. نواس، رهڻ. ۷. چاهدا رکجي. ۸. ڪٽ ٻاڙ. ۹. هيٺ. ۱۰. مٿي. ۱۱. وچ. ۱۲. هڪ
- جهڙو، هڪ جيترو. ۱۳. وچن گرهڻ ڪري. ۱۴. زمي. ۱۵. دوست. ۱۶. دشمن.
۱۷. مياڻ. ۱۸. وچڙو. ۱۹. نرلب. ۲۰. سڄوڙو. ۲۱. راضي، ٺرنت.

- (۲۱) من ڪي پُرتيس من ئي ٻائي - پُوري ڪور ئي شيد بڻهائي
جيون مرڻ ڪو سَمَسَ ويڪي - بهڙ نه مري نسا ڄم پيڪي .
- (۲۲) اِيڪس ئي سڀ دُڙجا هُئا - اِيڪو ورتي اُور نه پيئا
دُڙجي ئي جي اِيڪو ڄاڻي - ڪور ڪي شيد هر در نيشاڻي
ستگُور پيئي ٿان اِيڪو پاي - وڃه دُڙجا ٺاڪ رهائي .
- (۲۳) گُور ڇيلي - اُها من مانيا .
ٺاڪ دُڙجا - ميت سمانيا .
- (۲۴) دُڙپ ڇانو - جي سر ڪر ڄاڻي
بدن ڪاٺ - مڪت گهر آڻي .
- (۲۵) ٺاڪ سڄا اِيڪ هيءَ - ڏه وچ سنسار
ڇنگي منڊي آپ لائين - سو ڪرن جو آپ ڪرائي ڪر تار .
- (۲۶) ڪور پُسادي اِيڪ لڌو لائي - ڏيڏا ٽڏي پُناسي
جو اُس پاڻا سو سڀ ڪر مانيا - ڪاڻي ڄم ڪي ٿاسي .
- (۲۷) پُري ميت - هونئي سمان
سڀ ده - پُورن پُگوان .
- (۲۸) سائي پُريس جو آبي لائي - ڪور پُسادي ڏيڏا ڄاڻي
ڪهڙون نه اُڙس رهيا سماءَ - ٺامي چم لاه سڄ ٺاءَ .
- (۲۹) سڀاهه اِيڪو اِيڪ وِڪاڻي - جان اِيڪو ويڪي ٿان اِيڪو ڄاڻي
ڇاڪڏ بهشي ميلي سوءَ - آڻي اُڻي سسدا مسڪ هرءَ .
- (۳۰) اُسٽ ٺڌا ٺاه جهه - ڪنجن لوڄه سمان
ڪه ٺاڪ ٿن ري منا - مڪت ٺاه ٿي جان .
- راڳ بلاول، مڪلا
ٺيڄا، شيد (۶)
- راڳ بلاول، مڪلا ٺيڄا،
وار سڀ (۳) ۲
- راڳ رامڪلي، مڪلا
ٺيڄا، شيد (۸) ۳
- راڳ رامڪلي، مڪلا
ٺيڄا، ڪاڻي اوانڪار،
ٺوڙي (۲۴)
- راڳ رامڪلي، مڪلا
ٺيڄا، وار، (۸)
- راڳ مارو، مڪلا
ٺيڄا، شيد (۱)
- راڳ پير، مڪلا
ٺيڄا، شيد (۴۰)
- راڳ پير، مڪلا
ٺيڄا، شيد (۷)
- راڳ ملار، مڪلا ٺيڄا،
شيد (۱۰)
- سلوڪ، مڪلا ٺاوان
(۱۴)

۱. وشواس، نشيد. ۲. هڪ جهڙو. ۳. پُرمانياد. ۴. پُڪر ٿي، سوشي. ۵. بياني. ۶. ڪنڌي
چڏي. ۷. اُس. ۸. ٻاجه. ۹. سمجھي ٿو، چڱي ٿو. ۱۰. ٺوڙ ٺوڙ ڪرڻ. ۱۱. ساراهه.
۱۲. خوشامند. ۱۳. نديا، پراڻي پهاڙ.

(۵) اندرين ٽي قبضو ۽ سڄا سواد

- (۱) اَن رَسا جيتي ٽي چاڪي - نَمَڪ لَه ٿرشنا ٿيري لائي
 هر رس ڪا ٿون چاڪه ساد - چاڪه هوءَ رههه وساد
 امرت رسا پيٽ پياري - اه رس رائي هوءَ ٿر پٽاري . (۱۰ . ۲۰)
 هي جهڙي نون رام گڻ ڪاه - نمڪ نمڪ هر هر هر ڏبا
 اَن نه سڀيئي ڪهون جانيئي - ساد سنگت وڌاڪي پائيئي
 آت بهر جهڙي آراد - پار برهبر ٺاڪر اڪاد
 ايهان اوڙهان سدا سهيلي - هر گڻ ڪاوت رسن اُمولي
 بنسبت مولي قل مل پيڙي - اه رس رائي بهڙ نه چوڙي
 اَن نه رس ڪس لوي نه لائي - ڪه ٺاڪ ڪور پيئي هي ساهي .

[راڳم گوڙي، محلا پنجوان، شبد (۱۵)]

- (۲) سار سنا ڏن ڏن هيءَ ميري جندڙيئي - گڻ ڪاوڙي هر برپ ڪيري رام
 ٽي سرون ٻولي سوينيڪ هي ميري جندڙيئي - هر ڪيرن سڻه هر ٿيري رام
 سو سڀس ٻلا پوتر پاون هي ميري جندڙيئي - جو جاء لکي ڪور پستري رام
 نور ونه ٺاڪ واريا ميري جندڙيئي - جن هر هر نام چٽيري رام
 ٽي نيٽر ٻلي پروا هي ميري جندڙيئي - جو سادو ستگور ڏيڪهه رام
 ٽي هست پٽ پوتر هي ميري جندڙيئي - جو هر جس هر هر ليڪهه رام
 تس جن ڪي پٽ ٺه پوڄي ميري جندڙيئي - جو مار ڪه ڏرم چليسه رام
 ٺاڪ لن ونه واريا ميري جندڙيئي - جوهر سڻ نام منيهه رام .

[راڳم بهاگڙا، محلا چوٿان، چنت (۴)]

۱. بيا س. ۲. ڪڍ ڀل. ۳. تعجب. ۴. زبان. ۵. ڀاڄي پوندي. ۶. بي انس. ۷. لوڪ
 ۸. اُلهه. ۹. سي بها. ۱۰. وڙاهه. ۱۱. آڙن ٿا. ۱۲. مٿاڻو، برابري. ۱۳. مٿو، سر. ۱۴. بهار، قربان وڃان. ۱۵. ياد ڪري ڏانهن ٿا. ۱۶. اڪيون. ۱۷. هٿ.
 ۱۸. پير. ۱۹. وات. ۲۰. مڃين ٿا.

[سارک، محلا بهلا]

(۳) گر ٿي لاهن سڏ ٿو - سڄا سڙا ڪر سار

گهٽ منڍي ڪر سيل ڪيٽھ - شرم ماس آهار

ٽورمڪ پائيجي نانڪا - ڪنڌي جاء ٻڪار.

[سارک، محلا دوجا]

ديان گڙ سالھ منڍي - پڻ ماس آهار

نانڪا اھ پوچن سچ هيچ - سچ نام آڌار.

[سارک، محلا بهلا]

گايا لاهڻ آپ مڏ - اُمرت نس ڪي ڌار

سڀ سنگھ سڏ ميلاب هوءَ.

اڙ ڪٽري اُمرت پوري - پي پي ڪٽھ ٻڪار.

[راجڻ بهانگڙا، محلا چوٿان، وار (۱۲)]

(۴) اي رسنا نون آن رس راج رهي - ٿيري پياس نه جاء

پياس نه جاء هورٽ ڪٽي - چچر هر رس پلي نس پاء

هر رس پاء پلي پيڙي هر رس - بهڙ نه ترشنا لاڪي آء

ايه هر رس گرمي پائيجي - سنگور ملسي جس آء

ڪهي نانڪ هور آن رس پوري - جان هر رس من آء.

[راجڻ راهڪلي، محلا تيجا، آند صاحب، پوڙي (۱۲)]

(۵) پيوڙا جس من آڱهاوڙي - نام اُمرت رس پيوڙا

کاڙنا جس ٻوڪ نه لاڪي - سنگور سدا ترپيوڙا

۱. شڪرم. ۲. مصالح. ۳. سچ. ۴. شراب. ۵. ماني، رواني. ۶. کاڌو. ۷. ٿورو معرفت.

۸. پنج وڪارو. ۹. سرپر. هر دو. ۱۰. بساط سچاڻا. ۱۱. ڪيون پيسي طريٽي سان.

۱۲. جيستاء. ۱۳. پرانت. ۱۴. ٻوڪ. ۱۵. سنگورين ڪنڊي. ۱۶. پيڙا. ۱۷. ٻاڻجي يوي نوڊ.

۱۷. کانڀا.

ٻڌڻا رک ٻٽ ٻرميسر - ڦر نانگي ٺهي ليوٽا
 ٻرگنا من مڌي هر رس - سنڌ سنگم مه ليوتا
 ٻن ٺاگي ٻن سولي آلي - من هر ٻيگي سنگ سوتا
 ماٺيا هر رس مه رالي - لس ٻهڙ نه ڪجهڙ اڙڪيوتا.

[راڳ مارو، مڪلا پنڊوان، اشتهدي (۶)]

- (۶) اُمرت ساڇا ٺام هي - ڪهڙا ڪڇو له جاء
 ٻيو ٺهڙ پٺرواڻ پيسا - پٺو وي شبد سماء.
- (۷) هر هر رس آپ هي - آپي هر رس هوء
 آپ ديسا ڪر ديو سي - ڪوڙمڪ اُمرت چوء.
- (۸) سي ليتر پرواڻ جنبي در سن ٻيڪا - سي ڪر پلي جنبي هر جس ليڪا
 سي چرڻ سهاوي جو هر مارڻ چلي - هٿ ٻل ٽن سنگ پچاڻا جيٺ.
- (۹) اُمرت ٻولي سدا مڪ ويٺي - اُمرت ويڪي سدا لٽي
 اُمرت ڪٿا ڪهي سدا دن راني - اُورا آڪ سٽاوڻا.
- (۱۰) اُڪي ٻاجه ويڪڙا - وڻ ڪا سٽا
 پٿرا ٻاجه چٽا - وڻ هٿا ڪوڻا
 جيٺي ٻاجه ٻوڙا - اڙ جيوت مرڻا.
- (۱۱) منڍو گهر آند - هر هر جس من پاوِي
 سڀ رس ميني مڪ لگه - جان هر ڪٿا گوي.
- (۱۲) ڪور ڪا شبد وڌ اُتر ڌاري - پڇ جنان سڻ سنگ نوارِي
 دس اندري ڪر راڳي واس - نانگي آني هوء ٻرگاس.
- سري راڳ، مڪلا
 ليڪا، شبد (۱۷)
- سري راڳ، مڪلا
 چوڻان، شبد (۵)
- راڳ مانجه، مڪلا
 پنڊوان، شبد (۲۲)
- راڳ مانجه، مڪلا
 ليڪا، اشتهدي (۲۵)
- راڳ مانجه، مڪلا
 ٻهلا وار (۳)،
 سلوڪ مڪلا دوجا
- راڳ ڪوڙي، مڪلا
 چوڻان، شبد (۸)
- راڳ ڪوڙي، مڪلا
 پنڊوان، اشتهدي (۱۳)

۱. ٻهرڻ. ۲. آگهاڙو. ۳. هردي ٻر. ۴. ڏاڳو. ۵. دنيا جي وهنوارن جي سڻي. ۶. سبڻ.
 ۷. مس. ۸. ڏکي ليڪ. ۹. پيٽ سان. ۱۰. درگاهه ٻر قبول. ۱۱. ٻر مالها. ۱۲. ڪروءِ معرفت.
 ۱۳. ٻائي ٻر، وجهي ٻر. ۱۴. هٿ. ۱۵. ٻهار، ٻر ٻان. ۱۶. وچن واڪ. ۱۷. ٻين ڪي.
 ۱۸. بسا. ۱۹. زبان. ۲۰. ٽن من. ۲۱. وڻي ٿو. ۲۲. هر دو. ۲۳. وڪار. ۲۴. ٿوڙي.
 ۲۵. وس ٻر.

- (۱۳) کَرَن نِه سَنِيَم - ڪاهڙ ڪي ٿندا
سڀ ئي ڄاڻي - آهڻ ڪٿي مَنندا.
- (۱۴) اَمَرَت نام نڌان هيءَ - مِل پيو ه ڀائري
جس سَمَرَت مڪ پائيندي - سڀ ٿڪا ڀڄائي.
- (۱۵) مِيي وَستو ڪوڙ ٻڌان - سڄي ناس مَندا
ساڄ آها ٻن هر چنان - چڪ ساڌي ڏنا.
- (۱۶) دَسنا اچري هر سِر وڻي سَئي - سر اڌري مَندا
هر جس لڪه لاءِ پاڙي - سي هس پَوتا.
- (۱۷) ڳور ڪي ساڳي اَمَرَت ٻاڻي - پيو ه هي پروا ڀيا
در دَرَسن ڪا پَتر هر وڻي - مڪت ٻڌڪنِي ڪري ڪيا؟
- (۱۸) آهِي آپ پڇاڻيا - ساد مينا پائي
هُوس چاڪي مڪ پَتي - چنان ساڄو پائي.
- (۱۹) ڪاڻا پيڙا پوتر هيءَ - دِئون راز سَنياھ
ناٿڪ چني ڳور مڪ ڀڄيا - ننان سوٽڪ ٺاھ.
- (۲۰) اَنتر ڪروڙ آراڻا - جهوا چسپ ڪسو ٺاھ
نمَري سَنگور پيڪا - سِر وڻي سَنڌا ڪو ٺاھ.
- (۲۱) ناٿڪ ٿوري سچ مَد پائيندي - سَنگور ملي جس آھ
سدا صاعِب ڪري ونگ رهِيءَ - مڪلي پاڙه ٺاھ.
- (۲۲) دَس پُتر اَن مَره بس ڪينِي - پَنڇه ڪا مَت ناوھ
سَتر دوءِ پَري اَمَرَت سر - ٿڪ ڪٿي ٺاھ ڪياوھ.
- راڳ ڳوڙي، مڪلا
پنجوان، سڪندي
د. س. اشپدي (۱)
- راڳ ڳوڙي، مڪلا
پنجوان، وار (۳)
- (۱۳)
- راڳ آسا، مڪلا
بھلا، شبد (۳۸)
- راڳ آسا، مڪلا
ٺيڄا، اشپدي (۱)
- راڳ آسا، مڪلا بھلا،
وار (۱۸)
- راڳ ڳوڙي، مڪلا
پنجوان، وار (۱)
- راڳ بھاڳڙا، مڪلا
چوڻان، وار (۱۶)،
سلوڪ مڪلا ٺيڄا
- راڳ ڌناسري، پڳت
نامدو، شبد (۲)

۱. ڪن. ۲. پاڻڪي. ۳. ڀڄڙو، خراب. ۴. ترشنا جي پياس. ۵. شينون. ۶. ساڌن ڪري.
۷. اي پائي. ۸. سڪ ۽ شرڏا. ۹. اُڀڀڀس، سڪيا. ۱۰. پرماتما. ۱۱. سان پريت آهي. ۱۲. ڀڄڀڄو
آهي. ۱۳. ڪوروءِ معرفت. ۱۴. چسوپ. ۱۵. مالڪ جي مهر سان. ۱۶. شراب، نشو.
۱۷. درگاهه پر. ۱۸. ڏندريون. ۱۹. پنج وڪار. ۲۰. ٻاھتر ڪوٺيون. ۲۱. ٺٽا. ۲۲. وشينون.
۲۳. صاف، ظاهر.

- (۲۳) هر بن ڪڇو نه لاگتي - ڀڳتن ڪٿي مڃنا
آن مٿاڏ سڀ ڦيڪا - ڪر نرائڻ ڏيندا.
- (۲۴) اُمرم ڪٿي سڀت ٻوليتي - سڻ منهن ٻيلا وڃي
آنان رس مه سائڻ ٻرڻ هرو - ٻڪي چلڻ ٻڃاڙو.
- (۲۵) لوڻ ڏيڪر رهي ٻسماڏي - چٻ آڏشت لڳائي
آڏشت سڌا رهي نرال - چوڻي جوڻ ملائي.
- (۲۶) مالا مٿا موڙهي - چن ڪيڏي سو چاڻ
ٻڪيا اُمرم اڪ هي - ٻوڙهي ٻوڙ ڪڇاڻ.
- (۲۷) ڪڙ ڪر ڪيان ڏان ڪر مهوڻا - ٻوڙ پائي من ڌارا
سڪن ناري سهج سمائي - ٻوڙي ٻوڙ هارا.
- (۲۸) ٻوڙن ساڄ ملي اڪهائي - نام رڻ ساڄي وڏائي
چيني آب پچائي سوني - چوڻي جوڻ ملائي هي.
- (۲۹) هر رس چئي چاڪيا - آن رس ٺاڪ رهيا
هر رس ٻي سڌا ٻوڙ ٻي - ٻوڙ ٻوڙا ٻڪر گوايا.
- (۳۰) لوڻ رڻي لوڻي - ڪٿي ٽرڻ سما
چپ رسائڻ چوڻي - رڻي لال لواء
آندو مشڪ جهڪريا - قيمت ڪهي نه جاء.
- (۳۱) ڪاٿا شيد چنگيائيا - چٻ ڪاڏي سڌا ٻرڻ هرو
ٻوڙ صفت ٺاء هي سڌا سڌا اوڃا - مٿا ڪڍي نه هرو.
- (۱۷) [مٿا لڃا]

۱. صاب، ظاهر. ۲. پيٽارين ٿا. ۳. تعجب ۾. ۴. پرماتما. ۵. اهي گل جيڪي شراب لاهڻ ۾
پوندا آهن. ۶. اُٺي. ۷. ڌارو آهي. ۸. ٺڪ جي ڪوٽ ناس يا نالي. ۹. ڍاڍهي ٻڄي.
۱۰. سڃاڻي. ۱۱. ٻڄي سرڻ ڪي. ۱۲. ٺوڪاري ڦٽي ڪيا آهن. ۱۳. سڙي.
۱۴. عطر. ۱۵. ٻوڙي ٻي آهي. ۱۶. اهي ڪوڙا ٻوڙي جي. ۱۷. پرماتما جي مٿا ۽ جس ٻاڻ.

- (۳۲) نازڪ پُسرُ بڻا ڪائيندا - ٻائيڻا ٿا لي ماه
جني ڪرورُ مڏايا - رڃ رڃ سڀئي ڪاهه.
- (۳۳) ٻاڏُ ٻاڏُ - ڪاهو سڏ نه ڪيجهي
وَسنا رام - وسائيندُ پيڇي.
- (۳۴) آڪي قدرت ڪڍي ٻاڙي - مڪر آڪڻ سچ نامُ.
پُٺ ڪا ڏن ٻُورا هُونا - لاڪا سُهڃ ڏيان.
- (۳۵) هرديءَ جهڙو نيتو ڏيان لاڙو - سرون ڪٿا سڻائي
چرڻي چلڻ مارڻ ٿا ڪر ڪي - وسنا هر ڳڻ ڪاڻي.
- (۳۶) اُنڪ اُنڪ - اُنڪ اُنڪ - آئند جهنگار
اُٿان رس ڪا - ڪڇ اُنڪ نه پيار.
- (۳۷) نازڪ اُمرت مڻه ماه - ٻائيڻي ڪو پُرساد
تي پيٽا رانگ سڏ - چن ڪڏ لڪيا آڏ.
- (۳۸) ماسُ ماسُ ڪر هورڪ جهڙي - ڪيان ڏيان اهي جاڻي
ڪوڙ ماسُ ڪوڙ ساڏ ڪهاوي - ڪس مه باب سڻائي؟
- (۳۹) جَم سڏ ڇانول ديا ڪڙڪ - ڪر پراپت ٻائي ڏان
دُڙ ڪورم سنڌوڪ گيهڙ ڪر - اُنسا مانگڻ ڏان.
- (۴۰) ٺاڪا ڪهيا - دُر پُروان
بڪر اُمرت - دُءُ سَم ڪر جاڻ.
- (۴۱) ڪير نڪن ٺهاري آڇه ڪڏ - سرون سڏ ٿڌ ناء
ٻڌن اچڻ ٿڌ نام جي - چرون ڪمل رد ناء.
- راڳ مارو، مڏا
پنجران، وار (۶)
- راڳ پڙهڻ، پڙهڻ
نامد ٻو، شبد (۴)
- راڳ بسنت، مڏا
پهلا، شبد (۱)
- راڳ سارنگ، مڏا
پنجران، شبد (۸)
- راڳ سارنگ، مڏا
پنجران، اشتهدي (۱۱)
- راڳ سارنگ، مڏا
چوٿان، وار (۴)،
سلوڪ مڏا دُڙ جا
- راڳ ملار، مڏا پهلا،
وار (۲۵)
- راڳ پراڻي، مڏا
پهلا، شبد (۷)
- سلوڪ ڪير
صاحب، (۱۱۹)

۱. منسا ٿا ڪا. ۲. ٻڪر مباحثو. ۳. اُمرت. ۴. مان شان. ۵. پرماتا. ۶. مڏو آواز.
۷. ڪريما سان. ۸. منڍ کان مستڪ ٿي ليڪ. ۹. ماس مڇي. ۱۰. پاڇيون. ۱۱. بڪيا.
۱۲. درگاهه پر قبول يعني ٿو. ۱۳. وش ۽ اُمرت ڪي هڪ جهڙو ڪري سمجهڻ. ۱۴. پرماتا
ٿو ڪي. ۱۵. زبان.

سلوک، کبیر
صاحب (۲۳۴)

(۴۲) نیچی لوتی کر رهت - لی ساجن گهت ماه
سپ رس کیل پیته سته - گسی لکاوه تاه.

(۲۳۵)
[مکلا پندجوان]

(۴۳) آند جار چوشن کھڑی - ته نوکیم رهیم جیسته
نیچی لوتی گته کرت - سپ گهت دیکته پیته.

سلوک، شیخ
فرید (۲۹)

(۴۴) رکی سکی کانکی - نندا باسلی پیته
فریدا لیکه پرائی چو پڑی - لا آرسائی جیسته.

(۱۰۳)

(۴۵) فریدا پاژ پتولا کج کری - کیملڑی پهریته
جی وستی شه ملیع - سیعی وستی کر پته.

(۱۰۴)
[مکلا لیجا]

(۴۶) گاه پتولا پاژلی - کیملڑی پهر پته
نانک گهر هی بننا شه ملیع - جی لیمه راس کر پته.

سلوک، مکلا لیجا
(۲)

(۴۷) آپی لیر لجن لوم پد - لاکا پیکته هره
لسکا پوجن لاکا - ورلا پالی گره.

ممدوانی: محسلا
پندجوان

(۴۸) لال وچ نین وستو پیچون - سب سبتوگ وپچارو
آمرت نام لاکر کا پیر - جس کا سپس اذارو
جیکر کاوی جیکر پتچیم - نسکا هره اذارو.

۱. هیث: زمین ڈالهن. ۲. پتی پومانما. ۳. پتالان. ۴. پهر. ۵. چوھب. ۶. درسن گندو
وہسان. ۷. سکی. ۸. سٹپی مانی. ۹. پتکاء. ۱۰. کھڑا، وکسا. ۱۱. قساری
تتی جیان. ۱۲. کاری کودڑی یا لوتی. ۱۳. صفا، شد. ۱۴. منگتر. ۱۵. آبی. ۱۶. وپچار.
درڑ کرٹ. ۱۷. اذار. ۱۸. هضر کری.

(۶) آسا پر نراس.

(۱) آسا مدشا جگه موهطې - چمن موهيا سنسار
سهگرو جر کي چيروي دچ هي - جيستنا سب آنگار
حکمي هي جر لگدا - سر اويي دوس بخشې کونسا
لانسک گرر برساندي ايه من نان لوي - جان چوئي اندک
آسا منشا ماري نراس هوء - گرر شيدې ويستار.

[راڼه بلاول، دهکلا چوټان، وار (۵)، سونوگ مهکلا ډيچا]

- (۲) مړلي کي چينا نهې - جيرو کي نسوي آس
تؤن سرب چينا پرتال هي - ليکي ساس گراس .
(۳) سړک اوس نه پانچي - ډرني نه نرگ نراس
هروا بدم سو هروي - منډ نه کيچي آس .
(۴) آسا منشا دوډو بناسف - تره گپ آس نراس پسي
تراؤستا دؤرمک پانچي - سد سپا کي اوت لهي .
(۵) آسا آس - گري سب کونسي
حکمي پوچهي - نراسا هروي .
(۶) آسا منشا سگل نياښي - جگه نسي رهني نراسا
کار کرونه پوسه ناهن - نه دوت برهر نراسا .
(۷) آس نراس دهې پراوتي - پنج کور نازي لاني
پکبا نام رجي ستوکی - اومو هوج پيالي .
- راڼه واري، مهکلا
پهلا، شيد (۱۸)
- راڼه، توږي، کمر
صاحب، شيد (۲۳)
- راڼه، آسا، مهکلا
پهلا، شيد (۲۲)
- راڼه، آسا، مهکلا
ليچا، اشتېدي (۱)
- راڼه، سورت، مهکلا
نوان، شيد (۱)
- راڼه، سورت، مهکلا
پهلا، اشتېدي (۳)

۱. موهي چنډ واري . ۲. گاڙه بندي . ۳. جان وارا جيرو . ۴. کرمن جو ليکو . ۵. کاڌي
جا کره . ۶. لنگارو کړو . ۷. ناسون . ۸. اوستا . ۹. چهل . ۱۰. وراڼي ، سنسار کان آلې .
۱۱. بنهجي سروب پر . ۱۲. ډيان . ۱۳. ستوش وارو . ۱۴. ځيان . ۱۵. پياري نو .

- (۸) مَن وار نام کر آسا - پاؤ دوجا بَس بِاسا
وچ آسا هـ - نراسي - سر جن مليا هر پاسي .
- (۹) جب آسا اُنديسا - تهي کٽ ڪر ايڪ ڪهي
آسا پيو رهيو نراسا - تڏ نائڪ ايڪ ملي
ان ٻڌ ساڳو ٿري - جيو ٿيا لاءِ مري .
- (۱۰) پي پوڄل ماري وڌو - آس نراسا تري
گور بوسادي آيو چيني - جيو ٿيا لاءِ مري .
- (۱۱) رهه لکان ايڪو مَن وِسيا - آسا ماهر نراسو
اُم اُڳوڙ ڊيڪ ڊکائي - نائڪ ساڪا داسو .
- (۱۲) نيم چرن شيوهر ساڌ ڪي - نچ لوپ موهر اِڪار
سڀ نجهو دوجي آڙي - رک آس لڪ نلڪار .
- (۱۳) ايڪل چندا واکه اُنديسا - اُور تَجهه سڀ آسا ري
هر لوي لاما پئي نهنگاما - ڪو لاڪر ڪودا ساري .
- (۱۴) آس نراس رهيو سناسي - ايڪس سڌ لڌو لائي
هر زس پيو ٿان سائڻ آيو - نچ گهر ٿاڙي لائي .
- (۱۵) سگور شيوهر سڱ ل ڪيچي - آسا ماهر نراس رهيچي
سسا دؤڪه پناسن شيوهر - ٿر هاڻو روڱهه لاهه .
- (۱۶) عاشق آسا باهرا - مُون مَن وڏي آس
آس اِواسا هڪ نُون - هٿ پل پل ڪياس .
- (۱۷) گور بوساد جن بوجها - آسا تي پيا نراس
سڀ سچ ٿوري آيا - جه آس پيا اداس .
- واڳ، بلاول، محلا
چوٿان، شبد (۷)
- واڳ، رامڪلي، محلا
ٻهلا، شبد (۳)
- واڳ، رامڪلي، محلا
ٻهلا، ڊکلي اوالڪار
ٻڙي (۴۱)
- واڳ، رامڪلي، محلا
ٻهلا، سڌ گورشف (۵)
- واڳ، ماليگڙا، محلا
پنجوان، شبد (۱)
- واڳ، ماليگڙا، پکي
ٿامڊو، شبد (۳)
- واڳ، مارو، محلا
ٻهلا، راشٽر (۸)
- واڳ، مارو، محلا
ٻهلا، سولهو (۹)
- واڳ، مارو، محلا
پنجوان، وار (۱۸)
- واڳ، مارو، ڪبير
صاحب، شبد (۳)

۱. ناس ڪرو. ۲. ناس ڪندڙ. ۳. پرماتما. ۴. پوءِ پرم. ۵. اُڀر. ۶. چيٽري ٿي. ۷. ڏکيو،
اُڙڪو. ۸. اُهر پاڻ، اُهدڪار. ۹. نوروت ڪري ٿو. ۱۰. ڇڏي ڏي. ۱۱. وڪار. ۱۲. بي
اُنس. ۱۳. چئي ٿو. ۱۴. نشڪار. ۱۵. سنسو، پرم. ۱۶. پوءِ وري. ۱۷. اُڻيان جه، بيماري.
۱۸. پرماتما جو پوي. ۱۹. قربان. ۲۰. پرماتما کي چائو آهي. ۲۱. نظر پير. ۲۲. آتما.

- (۱۸) هُرک سوکَ ئی یعی نراسا - اَمَرَت چاک هر نام نراسا
 آپ پچاڭ وهیج لدو لاگا - جمر جهیج گورمَت دک پاگا.
- (۱۹) جاکیی آس ناھی نراس ناھی - چم سُرَت سَمجھائی
 نَمَت کَم پَرَم کَمَت ملیا - نَانک بَد پَانی.
- (۲۰) چسکئی آسا نسوی سَمجھکئی - ابھ رهیا لِر نراسا
 چس ئی هوتا سوئی کر مانیا - نَانک کرهئی اَداسی سر پرواڻا.
- (۲۱) کجر آسا کر یعی رام کئی - اَوُر یعی آس نراس
 لرک پڑھ ئی مانتی - جو هر نام اَداس.
- (۲۲) کجر دعوئی دَاجھن هوت هئی - نردعوئی وهیج نَسک
 جو چن نردعوئی وهیج - سِرگسی اند سر ونک.
- راڳ، سنس، محلا
 بهلا، لشتودی (۶) ۴
- راڳ، پریائی، محلا
 بهلا، شمد (۴)
- (۸)
- سلوک، کبیر
 صاحب، (۵)
- (۱۶۹)

۱. سکر. ۲. دک. ۳. نراسائی، اَداسائی. ۴. گیان. ۵. سار، آناه. ۶. پرماتما. ۷. اُربن کري.
 ۸. بدذن کان آج-و. ۹. گرھسب پر. ۱۰. پبول. ۱۱. پین جی. ۱۲. خالی، غافل. ۱۳. آسا
 رک، حق چمائی. ۱۴. دکدانهک. ۱۵. پرمسی. ۱۶. غریب، رعیت.

(۷) گر هـست اُداسي

(۱) اِک کُنْد مَنُڤ چټ کاء - وځا کُنډ واسا
 اِک پَنگوا وېس کر - گر هـ جړوگي سيا سا
 اُنډر بر هـما پُښت - چا اُن پوچن کي آسا
 برتا جبر کُښوا - نه گر هـي نه اُداسا
 جر کال سِر هـ نه اترچي - پُرېد منفا
 کورنمي کال نه اوي نه ژي - جان هـو وچ داسا
 سچا شېد سچ مېن - گهر هـي ماه اُداسا
 لاسک سگور شېون اپتا - سي آسا ني لراسا.
 [راډم مانجه، مکتلا پهل، وار (۵)]

- (۲) کور مليع نام پاليع - چو کي موه پياس
 هر ستي من ور رهيا - گهر هـي ماه اُداس.
 (۳) پټ کلت کُتب هـي - اِک اُلهت رهي جرو کُډ پاپا
 اوه اُنډر هـ با هـره نر ملي - سچي ناء سمايا.
 (۴) سگور شېوه سدا من داسا - هومع مار کمل پرکاسا
 اُلهد واجيع لچ تهر اُواسا - لاسم رني گهر ماه اُداسا.
 (۵) هر ديع سوک پيا پرکاس - کور مک کاوه سچ کُډ تاس
 داسن داس نه هـو وه داس - گر هـ کُتب مه سدا اُداس.
 (۶) جيوټ مري مري ټن جيري - اُکسي سَن سمايا
 اُنجن ماه لولچي رهيچي - بهر نه پوچل پاپا.
- سري راډ، مکتلا
 ليجل، شېد (۱)
 راډم مانجه، مکتلا
 پهل، وار (۳)
 راډم کوږي، مکتلا
 ليجل، شېد (۱۳)
 راډم کوږي، مکتلا
 ليجل، اشتهدي (۲) ۷
 راډم کوږي، کبير
 صاحب، شېد (۴۶)

۱. قل قول. ۲. هواسي ئي رهن تا. ۳. گيژو رتا. ۴. وستو، کچه. ۵. سر ئي سوار. ۶. ئي
 کتا. ۷. ختم ئي وچي لو. ۸. پرمالما. ۹. ورکست، نرليپ. ۱۰. شيوکه، داس. ۱۱. سرؤپ
 ۱۲. سمال. ۱۳. روشناي، سوجهر. ۱۴. اهنکار، متالي. ۱۵. سنسار، موني اچا.

- (۷) پگت جنان گڏ ٿڌا - آپ هر لائي
وڃي گرھست - اداس رهائي.
- (۸) گرھي مڻ ھرڄن سدا اداسي - گيان ٿي بهاري
ستڪور شير سدا سڪ پايا - هر راڳا ارداوي.
- (۹) سچ سمري ھروڻ ٻرگاڻ - نائي پڳيا مڻ رهڻ اداس
ستڪور ڪي اٿس وڌيائي - پتر ڪلڙ وچ ڪي پائي.
- (۱۰) سو گرھي جو لنگر ڪري - جپ ٿي سڄم پڳيا ڪري
ڏن دان ڪا ڪري سرور - سو گرھي ڪنگا ڪا نير.
- (۱۱) اڪ گرھ ڪٽنب مڻ سدا اداسي - شبد مڻي هر نام نواسي
ان ڏن سدا رهڻ رنڱ راني - پي ٿي ٻو پگت چٽ لائي هي.
- (۱۲) ٻنهي ٻنهي ٻائيئي - جڏ ٿي مڻه نه لجهي ٻڪار
جهڙ ٿي ٻن سمن ڪيئا - نئي پوري سنار.
- (۱۳) سو گرھي سر داس اداسي - جن ڏور مڪ آپ پڄاڻيا
نانڪ ڪهي اُور لهي دڙجا - ساڄ شبد مڻ مانيا.
- واڳ ڪوچري، مڱلا
چولان، شبد (۷)
- واڳ سورڻ، مڱلا
ليجا، شبد (۱)
- واڳ ڏناسري، مڱلا
پهلا، شبد (۴)
- واڳ رامڪلي، مڱلا
ٽيڙا، وار (۱۲)،
سلوڪ مڱلا، پهلا
- واڳ مارو، مڱلا
ليجا، سورلور (۷)
- واڳ مارو، ڪمير
صاحب، شبد (۲)
- واڳ پرياتي، مڱلا
پهلا، شبد (۱۷)

۱. سڪ، لڳن. ۲. پر مالما. ۳. سنڀ. ۴. هردي یر سانڌو آهي. ۵. وشين وڙي
زهر. ۶. لستري. ۷. سچر گرھستي. ۸. لاندوين کي وڳي. ۹. پڄ دان. ۱۰. ٽن من سان.
۱۱. جل. ۱۲. رات ڏينهن. ۱۳. پڳوان لاءِ پڙ. ۱۴. ٻن، چڙنگ. ۱۵. چيستاء ڪ.
۱۶. هڪ جهڙا، برابر. ۱۷. ڪوروء معرفت. ۱۸. پنهنجي سڄي سڙپ کي. ۱۹. هن لاءِ
سڀ جيءَ برعمر جو وڙپ آهن.

(۸) پاپ، بېندن ۽ پېر كېتن دۇر ٿيندا ؟

(۱) سڻ ڪُورمڪ سڻ ڪُورمڪ لام - سڀ بيسي هڻي پاپا ران
 جپ هر ٿر جپ هر ٿر نام - لٽي ٿي جگه لاپا زام
 هر ٿر نام چي آراڏا - تن کي دڪه پاپ لستاري
 مستگور گيان ڪڙڱ هٿ دينا - هر ڪنڪر مار بيداري
 هر پوپ ڪريا ڌاري منڪ دائي - دڪه لائي پاپ سڻا
 سڻ ڪُورمڪ سڻ ڪُورمڪ نام - سڀ بيسي هڻي پاپا
 [راڳ وڏهنس، مڪلا چوٿان، چنت (۴۲)]

راڳ مانجهه، مڪلا
 ليلا، لستاري (۴۷)

(۲) گاپا آندو پاپ پڻ ڏي پائي - ڏهي مل ڪي سرشت اڻائي
 دووي مار جاء لڪت گهر آوي - ڪورمڪ سڻ سڻا

راڳ ڪڙي، مڪلا
 پنهان، شبد (۳۳)

(۳) جاڳي پوس - ڪر بند سڻ لائي

دوڪ درد پور - تابڪا پائي.

(۷۸)

(۴) پاپ پور - پوري سر ٿا

بندن ڪات - ٿري هر ٿا.

(۱۲۳)

(۵) اڪي ڪي اڪي پائي ساڄي - پڻ پوکار وچا

ڪه ٿاڪ پور ڪر ڪولي هي - اوي ٿي ٿي ملاو.

(۱۲۸)

(۶) پور پور ڪات ڪي پي نه ڪول - جپ ٿي هڻي ماري

جهر مرڻ ڪو چوڪر سڻا - ساڌ سڻڪ دوساري.

۱. آهڪار، آهڪار. ۲. پرماتا. ۳. ٿپ، دڪه درد. ۴. تلوار. ۵. پڄاڻي ڇڏي. ۶. سڀو.
 ۷. پي، پي. ۸. گيان، سڀاويڪ. ۹. سون جيو ٿڪرو. ۱۰. ڪنهن قسم جا ڳوٺا.
 ۱۱. ٿمولا. ۱۲. آتما پرماتا سان ملائي ڇڏي. ۱۳. پور، شڌ. ۱۴. چم مرڻ جهر چڪر.
 ختم آي ويو. ۱۵. سڻا. ۱۶. دوسن.

- (۷) جب ان آندو باندو موها - آويج جاء سدا جر جرھا
جب اس ئي سڀ ٻنسي ڀرما - ڀمڻ ٺاھي ھيچ پار ٻوھما
(۸) ئوئي ٻڌن جاس کي - ھوئا ساڌو سنگھ
جر راني رنگھ ايگ کيچ - نانڪ کڙوھا رنگھ.
(۹) سوک دؤک جن - سر ڏرشتيھا
نانڪ ڀاپ ٻن - ٺھي ٺيھا.
(۱۰) لاڙ لڙ ڪر راکھ سوڌ - جوڻي دي وئي گھٽ مھر جوڌ
ٻاھر ڀيٽر ڀيا ٻرکاس - ٽب ھوئا سگل ڀسرر ڪا ناس.
(۱۱) جن ڀيھا سي مسٽ ڀيھا ھيچ - ئوئي ٻڌن قاضي
جوڻي جوڻ سڻائي ڀيٽر - ٽان چوڙي مايا کي لاهي.
(۱۲) اُمرت ٽام ٽامرا ٽاڪر - ائھ مها وس جنھن ڀيٽر
جنم جنم چوڪي ڀيچ ٻاري - ڏرڻ ڀناسيو ڀرم ڀيٽر.
(۱۳) ميرا ٺيرا جائعا - ٺيھي ٺي ٻڌا
گرو ڪائي اڳيانا - ٽب چڻڪي ڦندا.
(۱۴) دؤک ٻسار ٺھار سوامي - ڪيٽا جاڪا ھوويج
گوٺ ڪوٺيٽر ڀايا ڪيري - ايگ کڙي مھر ڪوويج.
(۱۵) ساڀ ٺيڙي سر شھ ٺدا ھيچ - ايگ ٻن ھو ٽام سڻائي
جنم جنم کي ٺيڙي ڀاپ ڪيٽي - ائس ڀرم ڀڏ ٻاڙھي.
(۱۶) ساڌ سڳھ ھر ڪيچ وڳھ - گوٺڻڊ سمرڻ لاڪيا
ڀرم موھ وڪار ڏوڄا - سگل ٺيھ ٺياگيا.
- واڳ ڪوڙي، مھلا
ڀنجران، اشتهادي (۱۴)
- واڳ ڪوڙي، مھلا
ڀنجران، ٻاون اکري،
ٻوڙي (۱۰)، سلوگ
واڳ ڪوڙي، مھلا
ڀنجران، سڪمي
صاحب، اشتهادي (۱۶)
- واڳ ڪوڙي، ڪيھر
صاحب، وار (۷)
- واڳ آسا، مھلا ٻھلا،
شبد (۸)
- واڳ آسا، مھلا
ڀنجران، شبد (۴۷)
- (۱۱۹)
- واڳ آسا، مھلا
ٻھلا، چنٽ (۱)
- واڳ آسا، مھلا
ٺيڄا، چنٽ (۳)
- واڳ آسا، مھلا
ڀنجران، چنٽ (۴)

۱. ھي انسان. ۲. ڪوڙي نظر. ۳. فرق، تفاوت. ۴. ڀرجاٽا. ۵. گھائو، بڪو. ۶. ھڪ
نظر سان ڏسڻ ٿا. ۷. ليپ نه ٿر لڳي. ۸. چنڊر ڏھاڙي. ۹. من ايڪاڪرو. ۱۰. ڪيان.
۱۱. جلائي ٿو. ۱۲. آندو. ۱۳. لغھا، فائدا. ۱۴. ڀاب. ۱۵. ڀيائي. ۱۶. ٻڌن. ۱۷. ڪروڙين.
۱۸. چنٽ سان سمرن ڪري. ۱۹. موڪش. ۲۰. نورس ڪيا.

- (۱۷) مړنک پټې د سې بڼد چوڼي - مټر پاتې سپ چوڼي
 كهښ كميږ چو هر ډاويچ - جيوټ بڼدن لټوږي .
- (۱۸) نام لډان چن چن چيوږ - لښ كي بڼدن كاني
 كام كروډ مايا بگ ممتا - لاه پټاډ نسي هانسي .
- (۱۹) نؤن دانا جيتا سينا كا - بښه ميري من ماهي
 چوځ كمل ود ماه سمانې - ټهر پور انډورا تاهي .
- (۲۰) سكه آرو پيچ پور لواښي - كروپال هوڼي پوږپ جهوږن
 كهه لانك ميري پوري منورت - ساند سكه نچ لېهون .
- (۲۱) آپ مېټ پټې سولاني - لاهه مټ ساندو كهښي
 پوږپ كي آځيا مان سكه پايا - پور انډورا لهي .
- (۲۲) نورگول لمانلي اناك بڼوي - ملهه پوږپ كروپا نښدي
 پور پيټ كونيټي سهج سونيټي - پوږپ پلك پيكت نونډي .
- (۲۳) گول انډان ود پيتر وښا - لان دوك پور پوږپاكا
 پټي پوانت وښت اځوچو - وار نام وانك لاگسا .
- (۲۴) پور كروپال ست سكه ملايا - پوږپي ټمټ كهره پوږپايا
 سكل سينگار هڅو بجهه سهايا - كهه لانك كور پور چوكا .
- (۲۵) هوچي سوكمر اكر هي - كف پټد مليا جاء
 كور كي شبد پور كتښي - اچست وښي من آه .
- (۲۶) من دود پور پوږپ - لاهه مټ نسرمل ريت
 ټچ كفي باب بكار - هڅو ملي پوږپ لرونكار .
- واږه آسا ، كميږ صاحب ، شبد (۱۸)
 واږه كروچري ، مهلا پندجوان ، شبد (۶)
 (۱۹)
 واږه دېرگنډارپي ، مهلا پندجوان ، شبد (۴)
 (۷)
 واږه پهاځوا ، مهلا پندجوان ، چنست (۳)
 واږه ډالاسري ، مهلا پندجوان ، شبد (۴)
 واږه سوهي ، مهلا پندجوان ، شبد (۵)
 واږه سوهي ، مهلا نيجال ، اشتددي (۱)
 واږه بلاول ، مهلا پندجوان ، اشتددي (۳)

۱. مړنك كانهوه . ۲. ډهه ئي انډوراؤن . ۳. پرماتما . ۴. وش . ۵. مرض . ۶. آسانؤن . ۷. لوږه لالچ . ۸. حكرم . ۹. ويښي كړي ئي . ۱۰. خزانو . ۱۱. دېوار . ۱۲. دوسن كروځ سان . ۱۳. نونډيؤن . ۱۴. آلمر وستؤ . ۱۵. وشين چي ترشنا يا ټمټ . ۱۶. سھين پور . ۱۷. كچهو . ۱۸. طرح ، نموني . ۱۹. جلدي اوچتو . ۲۰. وکار .

- (۲۷) جنم مرن کا پو گیا - گوہند لہو لاکھی
جیوت سن سما - گور ساکھی جاگھی .
- (۲۸) سہج جگوتا بدن لی چوتا - کام کروڈ گور شبدي لوتا
من مہ منڈرا ہر گور سوتا - نانک رام پگت جن کسوتا .
- (۲۹) یسرم چکاوہ گورمک لہو لاوہ - آتم چیتھ یسانی
نکت کر جاٹھ سدا پوپ حاضر - کس سہ کر نہ ترانی .
- (۳۰) ہڈ پائی تھ جن کتہ جائتہ - چوہر کی کن گاوہی
جنم جنم کی پاپ کوٹکی - تھن بکنت سداوی .
- (۳۱) لہوڑی بدن ہروہ مکھ - شبد من وسانی
گورمک جسو آپ گری سو ہووی - اکس سہ لہو لائی .
- (۳۲) قوتو آڈا پرم کا - مہہ ہیو ہرکاس
گائی بیڑی پگھ لی - گور گیتی بند خلاص .
- (۳۳) من تھ سبتل گور چوٹی لاکا - آتم پرم گیا پو پاگا
سدا آند سچی کٹ کاوہ - سچ پاٹی بولاندا .
- (۳۴) جب چوکی پنج ذات مکی وجا - انسی پرم چکاوہگی
دوسن چوڈ پٹی سر دوسی - ابکو نام دہاوہگی .
- (۳۵) ای من میر با تون کیا لیج آیا - گیا لیج جائی رام
ای من میر با نان چتسی - جان یسرم چکائی رام .
- (۳۶) پار پرم سہ لاکو دیان - پورن پور وہو نربان
پرم پو میت ملی کوبال - نانک کتہ گور پتی دپال .
- راڳہ بلاول، گبیر
صاحب، شبد (۱۱)
- راڳہ رامکلی، محلا
پہلا، شبد (۱۱)
- راڳہ رامکلی، محلا
پنجوان، شبد (۲)
- راڳہ رامکلی، محلا
لاوان، شبد (۱)
- راڳہ رامکلی، محلا
تیجا، آند صاحب (۲۶)
- راڳہ مارو، محلا
پنجوان، شبد (۱۴)
- راڳہ مارو، محلا
تیجا، سولہو (۸) ۱۷
- راڳہ مارو، گبیر
صاحب، شبد (۴)
- راڳہ نکاوی، محلا
پہلا، چب (۴) ۶
- راڳہ پورغ، محلا
پنجوان، شبد (۴۳)

۱. پرماتما . ۲. سکھا . ۳. کیان . ۴. لنگوٹی . ۵. ایکارہ استی . ۶. گوروہ معرفت .
۷. پچاٹیو . ۸. پوسان . ۹. نردیک . ۱۰. پھچی ترو . ۱۱. آندو . ۱۲. وشمن وڈی زنجیر . ۱۳. زینر
مان . ۱۴. چنٹ مرٹ جو چکر پورو تیندو . ۱۵. پاکند . ۱۶. سروہانک .

(۳۷) گام کروڭ جۇڭ ئىچ ئىندا - ھۈ سىمىن بىدىن ئۇ ئى
مۇھ مەن ئاھن ئاندىمىتا - كور كىرپا ئى چۇ ئىسى .
ۋاچى سارنىگە، مەللا
بىجىران، شىد (۱۲)

(۳۸) بانھن يىكۇ كىد لىدى ئېنى - كىرھ ئاندى كۇپ ئى مايا
كەھ ئانك كور بىدىن كالى - پىچۇڭ ئان مىللايا .
(۷۴)

(۳۹) چەھ ئى ئېچىد ئوي سىمانىو - سائىي بىت ئھىي
كەھ ئانك يۈم كور كور - چىرلى چوڭ سەھىي .
(۸۳)

(۴۰) ئان مىنقى يۈم كىتەيى - قىر دۇڭ لى ھو ئىي
ئان مىنقى سالاھىيىي - ئاپان مىڭ دۇ ئىي .
ۋاچى سارنىگە، مەللا
چولان، ۋاز (۱۲)

(۴۱) قىرغى قىرغى ئانك ئاس آيو - سىتن ھىي سولاء
كالى آگىان يۈم مۇھ مايا - لىقۇڭنىڭ لىكاد .
ۋاچى كالىڭا، مەللا
بىجىران، شىد (۲۳)

(۴۲) جىم جىم كىي مەھ پوچىست - دوسن يىڭ مەھىدو
يىدو پىرگاس ئاندى ئېچىتارا - سەھىڭ سىمان سەھىسە .
(۲۶)

۱. پىرمانما . ۲. پاكىل . ۳. ھەڭكار . ۴. كۇھ . ۵. وچۇڭل . ۶. ئىت كىيان . ۷. آتما
پىرمانما سان لىقن ئىي وئى . ۸. مەچىر سان . ۹. ساراھ . ۱۰. سىمىن كىرپا سان . ۱۱. پىتەي
پىتەي . ۱۲. پامپ . ۱۳. پىرگاش . ۱۴. كىيان .

(۹) ماننش جنم سئل .

- (۱) ڪٿي جنم جنم پئي ڪيٽ پئمڪا - ڪٿي جنم ڪج مين ڪرنگا
ڪٿي جنم ٻنڪي سڀ هوڙو - ڪٿي جنم هوڙو ڀرڪ ڇوڙو
هل جگد بس مان ڪي اويٽا - ڇرنگال ڀر ديه سنجريتا .
(۱۰۰۱)
ڪٿي جنم سئل ڏور ڪريا - ڪٿي جنم ڪرپ هر ڪريا
ڪٿي جنم شاخ ڪر آڀاڻا - لڪ ڇوراسيهه جوڻ پبرماڻا
ساز سڻڪ ڀرو جنم پراڻت - ڪر شيوا پنج هر هر ڪور مس
نيان مان جوڻا آيمان - جيوڻ مسر هس درگهر پوروڻ
جو ڪچ هوڻا سر تڙهه ٿي هوڻ - اڙو نه دوجا ڪر طبع جوڻ
ٿان ملهجي جان لهر ملاه - ڪهه ٺاڪ هر هر ڪس ڪاه .

[راڳ گورڙي، مڪلا پنڊوان، شبد (۳)]

- (۲) سڀي لڙڪ پراڻي - جي آوي ڀڳ هٿ
جنم پدارت سئل هيء - جي سڄا شبد ڪس .
سڀي راڳ، مڪلا
پنڊوان، شبد (۲)
- (۳) جن ستڱور سڱ چم لاپا - ٿي دوجا پاء چڪا
نومل جوڻ ٿن پراڻيئا - اوه چلي جنم سوار جيئ .
سڀي راڳ، مڪلا
پنڊوان، شبد (۳)
- (۴) سڻ ڪيرون ساز به جاء - جنم مڙ ڪي ترأس مستاء
چرون ڪمل ٺاڪر اڙڏار - ڏلپ ديه ٺاڪ نِسٽار .
راڳ گورڙي، مڪلا
پنڊوان، شبد (۵۱)

۱. ڪمين، اڻڳڻيا ۲. ڪيٽان ۳. عاڻي ۴. مڇي ۵. هرڻ ۶. ٺانگ ۷. گهوڙا ۸. ڏاند .
۹. جوڻ ۱۰. پرماتما ۱۱. مهل ۱۲. ڳچ مدد ڪلنوء ۱۳. حاصل ٿي آهي ۱۴. پاڻيءَ
وازا ۱۵. خشڪ پوس ۱۶. چڪيءَ ۱۷. ڪرپ مان ڪري ۱۸. پوڻ ۱۹. پدارت ۲۰. ڏنيس پاڻو،
پياڻي ۲۱. ڏپ ۲۲. هردي ۲۳. ڌار ۲۴. لائين تاري ڇڏ .

واڳ ڪوڙي، مھلا
پنڃوان، سڪھي
صاحب، شھودي
(۲۴)۳

واڳ ڪوڙي، مھلا
پنڃوان، نعي (۷)

واڳ آسا، مھلا
پنڃوان، شبد (۲۹)

واڳ آسا، مھلا
نيجا، چنيس (۱۱)

واڳ ڏناسري، پڳت
روداس، شبد (۱)

واڳ سُوھي، مھلا
پنڃوان، چنيس (۳) ۵

واڳ بلاؤل، مھلا
چولان، شبد (۷)

واڳ گولڊ، مھلا
پنڃوان، شبد (۲۲)

واڳ مارؤ، مھلا
نيجا، سولھو (۳) ۲۳

واڳ پھرڻ، ڪبير
صاحب، شبد (۹)

(۵) سڱل جيون - سڱل ٽاڪا سنگ

جباڪي من - لاڪا هر رنڪ.

(۶) آت پور من هر جهي - سڱل جنم پرواڳ

اُتر باهر سدا سينگ - ڪرائي هار پڇاڳ.

(۷) يعني پراپت مانڪ ڏيهر يا - ڪوبند ملڻ کي ابھ ٿوري ٻريتا

اُور ڪاڇ نيري ڪڇي نه ڪام - مل ساڌ سينگ پڇ ڪيول ٿام.

(۸) آپ ڪواڻي هر روز پائي - ٿان هر وس من وسا

ڪه، ٿانڪ ڪور شبد سوري - سڱل جنم سڀا.

(۹) بهت جنم پڇڙي ئي ماڏو - اھ جنم ٿماري ليکي

ڪه، روداس آس لنگه جيون - چور پور دوسن ڏيکي.

(۱۰) پور پڏ پايا آپ مٽايا - هر اُورن ڪرپا ڌاري

سڱل جنم هرڻا پڙ پاڪا - هر پيٽيا ايڪ مراري.

(۱۱) هر ڪيئا هي سڱل جنم همارا - هر جهيما دؤر ٻسار ٺهرا

ڪور پيٽيا هي مڪم ڏاتا - هر ڪيئي هماري سڱل جاڻا.

(۱۲) سڱل جنم ٿاڪا پرواڳ - بار پور ٺڪت ڪر جاڳ

ٻاھ پڳت پوپ ڪيرنن لاڳي - جنم جنم ڪا سريا جاکي.

(۱۳) شبد مره سي مرڻ سواره - هر ڪي ڪڙ هردي اُردار

جنم سڱل هر چيرڻي لاڳي - دؤجا پاؤ چڪا.

(۱۴) ڪور شيوا ئي پڳت ڪمائي - ٽب اھ مانس ڏيھي پائي

اس ڏيھي ڪڙ سمره ڏيڙ - سو ڏيھي پڇ هر ڪي شيو

پڇه ڪوبند پڙل مس جاھ - مانس جنم ڪا ابيھي لاه.

۱. پرمالما. ۲. پاس پيل. ۳. ڏيھي. ۴. اھ پاؤ. ۵. گھڙي مدد. ۶. مڪئي. ۷. مليو آھي،
سمرن ڪير آھي. ۸. جيون پاٽرا. ۹. ويھو، لڙ ڏيک. ۱۰. پور. ۱۱. نورف ڪور.
۱۲. ديواناڻون. ۱۳. مٿان. ۱۴. فائدو.

- (۱۵) پُورِي پاڪ سچ ڪار ڪماوي - اڳڪڙي ٿي ٿو چُون نه آوي
 سڱل جنم اس جيڪو مه آيا - ساڄ نام سهج سمايا .
- (۱۶) جو اُن دن هوندي نام ٻڌاوه - سڀ جنم تان ڪا سڱل ٿيا
 اوه آپ ڪري سرشت سڀ ٿاري - سڀ ڪل ٿي ٻار ٿيا .
- (۱۷) ٿي ٻجه سوانمي اُنتر جامي - سڱل جنم سڀا يا
 ڪوبند ڪائي ٿي ٿي ٻڌائي ٿي - پرواڻ سوني آيا .
- (۱۸) سڱل جنم جيون پرواڻ - ڪورو پوسادي هر ونڪ ماڻ
 پسي ڪام ڪروڻ اهنڪار - نالڪ ڪورمڪ اتره پار .
- واڳ ۱۵۵، مهلا ۱
 ٿيجا، شبد (۷)
- واڳ ۱۵۶، مهلا ۱
 چولان، شبد (۶)
- واڳ ۱۵۷، مهلا ۱
 پنڇوان، جنم (۳)
- واڳ ۱۵۸، مهلا ۱
 پنڇوان، شبد (۷)

- (۴) ئن مَن كـوجي تان ناء بائي - ذاتوف راكي ناك رهايي
گور كي بائي ان دن گويي - سهجي يگب كـراوٹيا .
- (۵) سدا سدا ساچي نك سالاهي - گورمك جانا دؤجا كوناھي
ايكس سئ من رھيا سمائي - من مني مني مني .
- (۶) جب اھ من مھ كرت گمانا - لب اھ باور قرت بگانا
جب اھ هؤتا سكل كي رھيا - تاي رميئا كھت كھت چينا .
- (۷) من پـرپـودھ - هر كي ناء
دھم دس ذاتوف - اوي ناء .
- (۸) انمن مدوتا سن سمانا - دېدا دومت ياكـي .
كھ كـير انپو اگ ديكيا - وام نام لئو لائي .
- (۹) اھ من شكتي اھ من سيئ - اھ من پـنچ نت كوجيئ
اھ من لي جئ انمن رھي - نك نين لوك كي بائي كھي .
- (۱۰) اھ من راجا سؤر سنگرام - اھ من نريئ گورمك نام
ماري پـنچ اينيئ وس كيئ - هؤمي گراس اكنف ناء كيئي .
- (۱۱) من وسك آبا بوم پـد پـا - سا دن كـن پـاويئ
انتر پـر پـر لكا هر سبيئي - كهر سوهي هر پـر ناري .
- (۱۲) مي ناهي كيئا لېو - اكنف ناء نيرا ميئ قـبو
كھ كـير من ماليا - من مانيا نـ هر جانيا .
- (۱۳) سب سنگب ساذ بائي وڈ ياكـي - من پـلتيو پـيو اړوؤا
انعت دن واجيئ نيت واجي - هر امـرت دار رس لئو .
- راځ مانجه . محلا
ليجا، اشتهدي (۲)
- ۲۱ (۷)
- راځ گـرزي، محلا
پـجوان، اشتهدي (۱۱)
- راځ گـرزي، محلا
پـجوان، سكمـبي
صاحب، اشتهدي (۲۹)
- راځ گـرزي، كـير
صاحب، شبد (۴۶)
- راځ گـرزي، كـير
صاحب، باون اكري،
پـرزي (۳۳)
- راځ، آسا، محلا
پهلا، اشتهدي (۶)
- راځ وڈهـس، محلا
چوٹان، چنـف (۳)
- راځ سورن، كـير
صاحب، شبد (۱۱)
- راځ جـستري، محلا
چوٹان، شبد (۶)

۱. چنچل . ۲. آسـر . ۳. گيان . ۴. پرماتما . ۵. مچ با بدليط سان . ۶. پاڳل . ۷. خاك، دؤر .
۸. سچائي نو . ۹. دساؤن . ۱۰. سداو كان لـرليپ . ۱۱. دثيف پاؤ . ۱۲. كـم . ۱۳. درس،
اچـرج . ۱۴. لـواني . ۱۵. وگار . ۱۶. دؤر كـري . ۱۷. چكياسؤ اـتري . ۱۸. لالچ . لونپ .
۱۹. حاصل نير آهي . ۲۰. سواد وٹن تا .

- (۱۴) آپ آپ ني جانيا - ليچ ليچ سمانا
 ڪهه ڪمير آب جانيا - ڪوبند من مانيا .
- (۱۵) جو ڪچ ڪري سرتي سک جانا - من اسمجهه ساذ سنگ پتيمانا
 دوان لي چوڪا. ٺهرايا - سب ماھ لي سب سمايا .
- (۱۶) جن اٿنر شيد آپ پچاڻه - ڪب مٺ ٺهي پائي
 ايهه منونا سن سمان لگاوي - چوڻي جوت ملائي .
- (۱۷) سگلي ڪرم ڌرم جگه سوڌي - بن ٺاوي راه من نه پوڌي
 ڪهه نازڪ جڻه ساذ سنگ پايا - پڙجهي ترشنا مها سبتلايا .
- (۱۸) ستڪور ساچا من وسيع - ساچن اٿوي ناء
 نازڪ من ترپتاسيئي - صفتي ساچي ناء .
- (۱۹) اڪل ٺر ٺجن سڻ من ماليا - منهي لي من مونا
 اٿنر باهر ايڪو جانيا - نازڪ اُور نه دونا .
- (۲۰) من هر ڪي پائي آوي جاء - سڀ مهر ايڪو ڪچ ڪهڻ نه جاء
 سڀ ڪمور ٺي ڪم سماء - دؤڪ سوڪ سڀ بس رضاء .
- (۲۱) ڪور مهر ڪور جو ڏيڪ ڏکاوي - ڪور مهلي سر مهل بلاوي
 من مهر منونا چم مهر چيئا - اٿسي هر ڪي لوڪ اٿيئا .
- (۲۲) جب ڪڙ ڪاه ٺهي من ترپتاسيئي - سانب وسيع من آه
 ڪور ڪر پال پئي تب پايا - هر چوڻي چم لاء .
- (۲۳) ڏرشت پئي تب پيتر آيو - ميرا من ان دن سبتلايو
 ڪهه نازڪ رس منگل گائي - شيد اناحد باجيو .
- واڳه بلاول ڪمير
 صاحب، شيد (۱۱)
- واڳه رامڪلي، محلا
 پنڄوان، شيد (۲۵)
- واڳه رامڪلي، محلا
 تيجا، اشتهدي (۳)
- واڳه رامڪلي، محلا
 پنڄوان، اشتهدي (۸)
- واڳه مارو، محلا تيجا،
 وار (۳)، سلوڪ محلا
 پھلا
- واڳه پيرغ، محلا
 پھلا، شيد (۷)
- واڳه اسنب، محلا
 پھلا، اشتهدي (۷)
- ۴(۵)
- واڳه سارنگ، محلا
 چوڻان، شيد (۴)
- واڳه سارنگ، محلا
 پنڄوان، شيد (۵)

۱. جوت . ۲. پرمالما . ۳. وشواس بر آيل آهي . ۴. پتڪڙ . ۵. اُستر . ۶. چاچير . ۷. بيحد .
 ۸. ڀاڀيو . ۹. جس . ۱۰. پيو ڪو . ۱۱. آگيا ، رضامندي . ۱۲. هر دو . ۱۳. نرليپ .
 ۱۴. ڪرپا . ۱۵. سبتل ٿيو . ۱۶. وڃي پيو .

(۲۴) سَکَمَن کَیجِ گَهور واکه سَن - سَن مَبدل لَو لاء

اَکَت کتا پِچا وِیجِ - مَشا مَنه سماء.

واچ مَلار، مَکلا بَهل،
وار (۲۷)

(۲۵) چَلتو چَلِجِ دَه، دَه دِس - گور واکِ هَر لَو لاوَنگور

سَتگور شَبَد دِیجِ وِد اَنتر - مَک اَمَرَت نَمار چَناوَنگور.

واچ مَلار، کاتوا مَکلا
چرلان، اَشتهدي (۱) ۵

(۲۶) پاؤ پَکَم گور مَتي پائي - هُومِجِ وِچَه شَبَد جَلاني

دَاوَنف واکِ لاکِ رَهائي - تَچا نَمار مَن وِسانِي.

واچ مَلار، پَريائي، مَکلا
بَهل، اَشتهدي (۴) ۲

(۲۷) کَچير مَن نَبر مَل پيا - جَسا کَنگا نَیِر

پاچِجِ لاگور هَر قَريجِ - کَهَم کَچير کَچير.

مَلو ک، کَچير
صاحب (۵۵)

من جي موت

هن بستڪ جي پهرئين ڀاڱي جي پهرين ٻڌڻ کان پوءِ ”من جي موت“ جو احوال آيل آهي، ته جڏهن من جي آنڌي ٿي اچي يا من جي ويو ٿي ڇڙهي، تڏهن جيءَ جو ڪهڙو حال ٿو ٿئي. جي حيوانن کي لکڻ پڙهڻ جو ڏانهه هجي، ته هؤلند مٿس ڏاڍو مـسخـر يـون ۽ چـڙـون ڪن. ته اتي ايندا، اسانجي ۽ تنهنجي صورت پوءِ فقط هيءَ تفاوت آهي، جو اسانکي ٻچ آهي ۽ تون ٻچ ڪٿي لنگور آهين. باقي سڀئي من ته تون اسانجي ذات جو ٿاڻي شريڪ آهين، بلڪ بلڪل بدتر آهين. ڏس ته مانس جبر ملي هوندي به، دل ۽ دماغ من ۽ هوندي، ويوڪ ۽ ٻڌي عطا ٿئي هوندي، ڳالهائڻ ۽ ڳاڻڻ ايندي به، تو پنهجو جنم ورت وڃايو آهي، مليل ڏاڍيون ۽ شڪستيون ڏاڍي ڪري ڇڏيون آهن ۽ اُلهه خزانو لٽائي، ڪوڙيون ڪوڙيون ڪچ ۾ کڻي ويندو ڪڏهن وري اهو ڪڏهن ڪڏهن نه ڪڏهن ڪرڪين پيو. وڃو هاءِ هاءِ ڪندي، من موندو ڪونه ۽ هٿن هٿندي ڪچ وڙندو ڪونه، ڀلا مخفي ٻل ڇاڳو ڪونه، ذاتي سپاءَ روشن ٿيو ڪونه، اصليت ئي نشان چٽيو ڪونه، ته پوءِ دلهر جي دُوري گهٽجي ڪيئن ۽ محبت جي ماڳي چٽجي ڪيئن؟ ٿڌي نقاب هائي، وينو نفس کي ريجھائين، دنيا کي پيلائين ۽ مائٽ مڃائين.

وقت ته اسين چاتو، دماغي ڏاڍين ۽ رحمتن گهٽ هوندي به، نومش کان وڌيڪ سانهڪا ۽ ڪارائتا آهيون، جو جيئري ته جڪٽ جي شيوا ٻيا وهون، پر مرڻ بعد به، اسانجو جسم ڪيئن ڪاڇ بند ڪري ٿو. تو ته جيئري فقط ”ٿوريءَ ميريءَ“ جي راس وڇائي، ڦوڪون هڻي خاک اُڏائي ۽ مٽي بچائي، اها خاک مٿان وسائي. اگر ڪو نه هڪ ساڙين جي لڏا نه هڪ ڪارا ڪن. پر اگر به پاڻ جلائي، تنهنجو ٻڄن ٿيار ڪن ٿا، سڀئي سڪڻ جو سهارو ڏين ٿا ۽ موت کان پوءِ اڪي سسڪار جو ڪرپا ڪرڻ اُدا ڪن ٿا. تون ته ڪاري ڪوٺي کان به وڌيڪ ڪارو ۽ اڪبر آهين. وري ڏس جڙوڻ، جو پتر هٿين ڏن کي به مڙو ڏئي ته ڪهيندڙن کي به چاتو ڏئي. تو ته وڪاري واسن جي وس ڇڙهي، پنهجي ستيا ئي ناس ڪري ڇڏي آهي. جي ويچارنا پوشت آهي، ڪلهنا ڪمٽي آهي، ڪامبا ڪڪرمي آهي ته تنهنجا ڪرڻ ڪنا ۽ ڪڏا ڪيئن نه ٿيندا، ترشائن جي ڪسيءَ ۾ ٻيو تو ٽڙ ٽڙ ۽ تنهن مان ٽراڻ ۽ تراوت وٺين، جيئن سولو چڪڙ کي چشمه حيات سمجهندو آهي. انهن سمجھي وينو آهين ته اها ئي ڪسي سڪ ساگر آهي ۽ سؤرو سنسار آهي. پوءِ مرشد ڪري ڇا ماڻهن ۾ مندر پوئتي ڇا ماڻهن ۾ ماڻها ٿوري ڇا ٿيندين ۽ اهي سالڪ وڃائي ڇا سڪين ۾ ٻاهران جاب پوءِ ته اندران ڪاپ پوءِ به وٺين آپ ۾ ٽرايون هڻندو ته من چاتو به آهي ته پاڻ به آهي. وڌيا ۽ ڪيان ۾ وڏو تفاوت آهي.

آند جي اڙجائتا بنا، وديا گيان ۾ بدلي ڪانه. گيان بنا من جي اوت جي آنديءَ جي
تيزي گهٽجي ڪانه. پوءِ آند ڏئي ٻڌي ڪيئن ۽ ان ۾ سڙي لڳندي ڪيئن؟

اها من جي اوت جي آندي، انسان کي اچي چوڻي؟ ڇو نه پنهنجي اُصليت نه ياد
اٿس؟ نه ياد ڪرڻ جي ڪوشش ٿو ڪري. اڳين جنمن جي ڪرمن جون واسنئون ڪٿي،
جيئرو اچي هي جنم وٺي ٿو ۽ ماحول جي مطابق ۾، پنهنجي جيون گهاري ٿو. خودمطلبيءَ
جو مرڪز وٺي، خود پسنديءَ جي گهير ۾ گهمي ٿو. ٻڌيءَ کي بهار سمجهي، هر ڪجهه ۽
هار جي وڃي ٿو. نيڪيءَ کي ناچيز سمجهي، ناشناس ۽ ناهم رهي ٿو. چوڻي دنيا آند
ويهي، چوهه چنڊي ٿو ۽ ڀيٽا پوري ٿو. موجوده حالت بدستور گذارڻ فائدو سمجهي
ٿو ۽ موجوده حالت بدلائڻ بيمار سمجهي ٿو. پسون ۽ چيان، رڳو پنهنجي ۽ پنهنجن جي
پيٽ جي سڌ رهيس ٿي. انهيءَ ئي سردرديءَ ۽ سرگردانيءَ جي فڪر ۽ فطرت ۾
عمر وڃائي ٿو. فقط پاڻ لاءِ چئي ٿو: پنهنجي ئي موٽاجن ۽ مجبورين ۾ منجهل آهي.
بين جي بهراريءَ بابت بهيرواهه آهي، قياس ۽ ڪهڪاءِ کان اُتراف آهي. ڄڻ نه اخلاق
اصولن کان اُڻڻاڻ آهي ۽ ڌرمي هدايتن کان به بيخبر آهي. ڏئيءَ جي دؤر ۾ آهي،
ڏيندن جي دامن ۾ آهي ۽ دل جي دقتن ۾ آهي. تنهن ڪري، مراد ۽ مناسب جي
تصور نه ٿي پئيس. پنهنجي جيون سنواري ڪونه، باقي بين جي چڱائي يا پلائي ڏسي،
يا اهل ڪري يا ساڙ کائي. پلائيءَ ۽ پرائيءَ بسمب، ۾ ساهيون ٿو استعمال ڪري؛ هڪ
پنهنجي لاءِ، جنهن ۾ ڪوڙا ۽ ڪساوت ٿو وجهي ۽ ٻي بين لاءِ، جنهن ۾ سچا ۽ صاف وٽ
ٿو وجهي. اوندڙون پائون پاسورا ٿريا | ائين ترڪتاليءَ سان ٿور ٿڪ ڪري، پير پالڪي
گامو سڃار، بي رياءَ ۽ انصاف پسند ڪونائي. پر پرامنا کان ڪڇ به نڪل ڪونه آهي.

ڪوڙ ڪمٽ ڪان، هُو آجو ڪونهي ۽ لوپ لالچ کان خالي ڪونهي. وٽس وڌو
سائدي پير ۽ آڪڙ اهڪار ڏيکاري پيو. چترائيءَ چالاڪيءَ ۾ ماهر آهي ۽ سانگن وڃائڻ
۾ ظاهر آهي. ڪم ڦاٽي، چٽ چٽ ڪري ايندو آهي پر ڪم لٽي، ٻچ لڪائي پچندو
آهي. ناموس مهل اڳڙو ٿيندو ۽ شيوا مهل پٺي ڏئي وعدو. هرديگي چمچو ٿي پيو
چشڪا وٺي، پر سڀرو کاڌو نه آهي، نه پالڻ ڦاٽي نه آهي. پرائيءَ پچار لاءِ واندو آهي ۽
فائدن وٺڻ لاءِ ماندو آهي. منهن ۾ ملو نه دل ۾ ڪاسائي! آسون آميدون هر دم آباد اٿس
باقي راءِ رباني ياد نه اٿس. چوڻيءَ ۽ ڪوڻيءَ ۾ وڏو فرق اٿس. تنهن ڪري منجهس
۽ مالڪ ۾ وڏو مفاصلو اٿس. سمجهي ٿو نه دنيا جو اُستاد آهيان، ۽ ڏئيءَ جي درگاهه ۾
به پاس آهيان. ائين پاڻ ٻڌائي پيو، ۽ ميان مٿو سڏائي پيو. جيون جي مقصد جي ڄاڻ
ڪانهيس، مروت ۽ مرادولديءَ جي ڄاڻ ڪانهيس، سچ ۽ صبر جي شناخت ڪانهيس.
پيسويو اٿس ۽ ملڪيت مير اٿس. جنهن پٺيان پریشان آهي. وقت ٿي نه ٿو مليس جو پاڻ

کي ڪنهن حاذق حڪيم جي حوالي ڪري، جو نبض ڏسي، مرض سڃاڻي ۽ نسخو ڏئي نورو ڪريس. ڪورنٽي وانگر، پنهنجي چار ۾، پنهنجي ئي قيدن ۾ ڦاسي، آخر جان ڏئي ٿو. لائين جيون وٽس وڃس ٿي، ڇو نه اڳتي لاءِ ڪو نوشو ٺهيو ٿي ڪونه.

پراڻي جي گهٽ وڌائي ڪري، سنسار ۾ هر هڪ جي حالت ٽراپي ٽراپي آهي. چاهي جسماني، دماغي، ماني، سماجڪ، ڌارمڪ يا آتمڪ. ڪروڙين جيئو پاڻ کي، ٻين ڪروڙين جيئو جي پيٽ ۾، ڪنهن نه ڪنهن مدنظر کان، گهٽ يا وڌ سمجهن ٿا. جي گهٽ سمجهن ٿا، اُتي حسد جي پاونا ٿي اُنهن ٿئي ۽ جتي وڌ سمجهن ٿا اُتي حقارت جي پاونا ٿي اُنهن ٿئي. لائين ۾ ڏيک ڇڏي پاڙ پختي ٿئي ٿي، حقارت ۽ حسد جي آڏو اکين اڳيان اچي وڃي ٿي. پوءِ سڃاڻپ جي ساجهه ڪيئن سائبر رهندي؟ مطلب نه عام طور، ڪو مشڪل پنهنجي حال تي راضي آهي. سڀڪو پنهنجي ۾ ئي پورو آهي. هر ڪو ٻيو چاهي نه هينين تي روي وکان ۽ معين کان به ڇو نه مٿي چڙهان. انهيءَ اُشانت ۽ اشد جيئون جي وهڪ ۾، هر ڪو گهلبو هلي ٿو، ڇمڪ ڪر، ڪالا ۽ ڪانورڙا، درياءَ جي وهڪ ۾ گهلبا ويندا آهن. ڪو رڪجي. ساجاهي ڪونه ٿو، نه ڇا جيون جي وهڪ، صحيح يا غلط طرف وٺي رهي آهي. ۽ جي غلط طرف وٺي رهي آهي. نه ڪهڙو ڪارائتو ۽ ڪسراٽو قدم کڻجي. جو موڙ کائي. صحيح طرف وٺجي. جي انهيءَ اهم سوال ڏانهن چوڏو ڏيان ٿي ڪونه ويندو، نه من جي اوت جي آندي ڪيئن ڏور ڇڏيندي، ۽ من جي موت ڪيئن ڦرندي؟ من نه ماڻا ۽ مٿا ۾ مڱهن آهي ۽ انهيءَ مدهوشيءَ جي مڙج ۾ آهي. پر جيستاءِ اها مشغولي ٿئي نه آهي، تيستاءِ مهانتا جي محسوسيت ڪيئن ماڻهي ۽ من جي ورتي وحدت جي واقفيت ۾ ڪيئن آڻي؟ نه ٻج جي پوئجيءَ بنا، نرم شڪتيءَ جو پرکاش ڪيئن ٿيندو؟

نهن ڪري، صاحب سمجهائن ٿا. نه اي بندي، رات جو سمهڻ وقت. يا صبح جو اٿڻ وقت، يا سهڙيس آهر ڪنهن به وقت، پاڻ کي سنساري وهزارن ۽ مشغولين کان مهرور رکي، ڪي به چار گهڙيون نه ٺاهي ۽ ۾، پاڻ سان سوال جوابي ڪر، نه من وٽس جو وڪاس ٿئي، اُمر ٿا جو آواز اُٿي ۽ من جو ڀانڊو ٽوڙجي. پهرين نه آواز ٻڌڻ کان ئي ٻاهر هونڊو، پر روز رياضت سان. مشق پڇندي. من سان مخالفت ۽ مقابلت وڌندي، هر معاملي جي ٻنهي پاسن جي معلوميت ملندي، ليڪيءَ بديءَ جي فرق جي شناخت رهندي. سچ. ڪوڙ جي پڇاڻ ٿيندي. لائين گهٽايون ۽ ڪمزورايون ظاهر ٿينديون، اڻوڻ ۽ عادلون اڳهاڙيون ٿينديون، ۽ شد پاوناڻون گسديون وينديون. زماني جي رَو. رفتار. هلڻ نه بلڪل آسان آهي، پر انهيءَ رَو. رفتار جي اپڙ هلڻ، بلڪل ڪنهن آهي. سر ڪوشش هجي. ڪشالا ڪڍيا ۽ ڪشت سها، تڏهين نه ڊڄڻ لڳبو. ڇا ڪنهن کين.

هنرمنديء ۽ ڪاريگريءَ پراڻا لاءِ، يا ڪنهن ڌنڌي، پيشي ۽ وديا ۾ ماهر حاصل ڪرڻ لاءِ، وقت، محنت ۽ مطالع جي سخت ضرورت نه رهندي آهي؟ يا ٻلا ڪوڙ جي بنيان نه نه ڪافي ٻاڳ پتوڙجي ٿو ۽ ٻاڳي ورتوڙجي ٿو، نه پوءِ سچ بنيان ۽ سرويچيءَ ۽ سربازيءَ جو چور صرفو ڪجي؟ نيٺ به نه ڪوڙ ڪمارڪ ڏانهن گهلي ٿو، ۽ سچ ئي سمارڪ جي وات وٺائيندو. پوءِ جي ڪوڙ جي پراڻي، وقت ئي وٺي، نه سچ جي حاصلات ڪيئن اڌ چنپ ۾ ٿي ويندي. محنت بنا ڪيئن ميوا ماڻي سگهبا؟

سو انهيءَ وات وٺڻ جي شروعات آهي. وڇاڙا ۾ وڻي وجهڻ، نحرڪ پيدا ڪرڻ ۽ تبديلي آڻڻ، ترشنا جو تاثير مٽائڻ ۽ نفس جي ٽائوڊي آڻڻ. انهيءَ وات ئي ئي پوءِ سندن چور سنگ ملندو، رام نام جو رنگ چڙهندو، مرشد سان ملاقات ٿيندي، آڻڪ اٽي آسان لڳندي ۽ جيئون جي سڃاڻي ٿيندي. پر جي ٻاڳ کي صدق ۽ سچائي ڪونه آهي، برهه ۽ بيقارائي ڪونه آهي، آدم ۽ اورچائي ڪونه آهي، نه پوءِ ڪونه ٻيو ٻاهرين سهارو هٿ ڪونه چڙهندو، يا جي هٿ چڙهر به، نه سڃاڻا نه آڻي سگهندو، چور نه اهي سهارا، روحاني راهه ئي رکڻ رهيا. جا. ٿيا آهن. باقي پنڌ پوڻ ۽ اوچاڙا ڪڍڻ، جهنگ جهانڳ، ڏونگر ڏارڻ، سر جوڻ ستون هٽڻ، ۽ پريڪشان مان پار پوڻ. اهو ڪم نه ڪيئن چور ڪونه آهي، پنهنجي خود بيمالي ۽ خود تنقيدي ڪري، خود نموني ۽ خود روشني آڻي آهي. هٿ هلائڻ بنا، ٽنڊو تار مان ڪيئن ٽاري سگهندو؟ پنهنجي سچاءِ ۽ لائقيءَ آهر، ساڌن شروع ڪجي ۽ پوءِ ئي سھاري جي سڌ ڪجي. ساڌن سچي نيٺ اُٿي ٿي سھڙائيندا، چور نه ساڳئي سائينءَ کي سنجهيل آهن. پوءِ هن پر، ڪر ساڌڪ سويل پهچندو نه ڪو ڊس سان پر پهچندو پڪ. شرط اهو آهي ته پاڻ وڃائي ٿي پاڻ ٻائي سگهيو. پاڻ ۾ ئي پاڻيو. ٻاهر اصل ڪونه ٿيندو. جنهن اندر جهاتي پاڻي، پاڻ ۾ پاڻو آهي. سونئي پوءِ هن کي اُٿندو ٻاهر، هيٺ مٿي، چوٽرڙ چوٽاري، هر هنڌ هر وقت ۽ ڏهني ڏسان ۾ ڏسي ٿو. ٽئين جيئون جا متفرق نچوڙ ۽ غير مڪمل آزمودا، مڪمل ۽ مقدار اُٿيو ۾ بدلجن ٿا، ٽئين آهر شڪتي جاڳي ٿي، جيئون کي جادو لڳي ٿو، ٽڪريل جي تعميل ٿئي ٿي، ۽ غيب داني آلهيات جو اسرار ٿئي ٿو. ٽئين ئي من موت کائي. ماڳن ئي موني اچي ٿو. ٽئين مڪتيءَ جو مارڪ حاصل ٿئي ٿو. ٽئين جيئون جاودانيءَ ۾ جذب ٿئي ٿي.

روز مرهه، ٻاٺ پڙهڻ يا ڪتا ڪيرن پڙهڻ، لاشڪ لازم ۽ قلداڪ آهي. اوکڻ کان آجرو ٿي، ڪنن کي گرهڻ ڪرڻ به فائديمند آهي. پر اٻڪار ۽ پرمات ڪرڻ، خيرات ڪڍڻ ۽ خير خواهي ڏيکارڻ، فقر ڪرڻ يا فيض رسائڻ به روحاني رياضت آهي. پر سڀ کان وڌيڪ، ٻهرين اهو ضروري آهي. ۱. من جي ورتي ۽ چنپ جي سرتي — پر ٽوڙائيءَ ۽ برهڙڙڙيءَ ۾ پر ڪجي. مطلب نه من، عقاب جيان آڪاس طرف هجي. پر جي من، ڳنڀهه وانگر

پونڊ پر گٽو پيو آهي، نه پوءِ اهي سڀ ڪرم ۽ ڪرپاڻون، پاڪنڊي ٺاڻڪ آهن، نه پاڪا ڊيڪي ۽ جي. دوکياڙي آهن ۽ دنياڌاري ۽ جو دنيا آهن. مالڪ مهالدي جي مزيت جو محب نه آهي، پر من جي مهانجا جو مشتاق آهي. من جي مهانجا بنا، ڪا به ڪرپا ڪرم، پرمانا وقت پاس ڪونه ٿيندي. من جي جان خيال پر آهي. خيال جو مطلب خيال آهي. خيال پر ڪم ٿي. خيال ڪرڻو آهي. تنهن ڪري. ويچارڻا جي شدي سان، ڪرمن ۽ ڪريائن کي شد ڪرڻ ڪهر جي نه سٿل ٿين. سڳ ۽ سنترش وڌائين. شد ويچار ٿي، وڪارن جي واسنن جي پاڙ پٽيندا، ڪنن جي آجيان ڪندا. صدق ۽ سڪ جا پائيندا، اهنڪار جي اڏ ڪيرائيندا ٿئي ۽ جي ديوار پڇيندا، ٿيندن جي هستي مٽائيندا، پڇندا ۽ پراشچت جوڻ پاونائون لاريندا، ۽ پراڻا ۽ پريم جون پوتر لهرون لهرائيندا. اهي ئي لهرون آهن، جي خواهشي ۽ جو آواز اٿائين ٿيون. جي لالن کي للڪارين ٿيون، ۽ اچي پاڻ وقت پهچائين ٿيون. سوانتي ۽ جي سوانت، پرمانا پاڻ اچي ڪري ٿو. لائين پرمانا ۽ پرش ۽ پرڪري ۽ جو سنگر ٿي ٿو ۽ اٿئي ٿو. اسرار لکي ٿو، جنهن جو اظهار، اکرن جي اختيار ۽ کان ٻاهر آهي.

نه وديا گيان آهي ۽ نه عقل اٿي. عقل، اکرن جي دليلبازي آهي، جو نه چيئن جي چوڌاري پر آهي. اٿي، سر ۽ ساز بنا سگهيت آهي، جو نه اچيئن جو آواز آهي. عقل، لفظن جي لوڙهي اندر، من ۽ اندرين جي توڙي سان ٻڌل آهي. اٿي، من ۽ اندرين کان پري آهي ۽ اٿي ۽ اٿي جي آزمودن اندر آزاد آهي. عقل، حد جي حيرت آهي ۽ اٿي، لاحد جو لطف آهي. عقل، سرپر جا سهنج ۽ سهوليتون وڌائي سگهي ٿو. اٿي سرپر جي سرگرمي، اٿي شڪتي ۽ بدلائي ٿو. عقل، سنساري سواد وٺائي سگهي ٿو، نه اٿي، اٿي جي اڏر ڏياري ٿو. عقل لائتا آهي، نه اٿي بي لائتا آهي. سر اٿي جي سيم، عقل جي پهچ کان ٻار آهي، سيم رهت آهي. تنهن ڪري ئي اٿي، اچي جاب جي ٿو، اڪي ڪٿا ڪٿي ٿو، اٿي لکي ٿو ۽ اٿي ۽ جو پير کڻي ٿو. پوءِ اچيئن جو آزمودو، چيئن جي چترائي ۽ کي ڪيئن چهي سگهندو؟ جي جهٽو نه، نه چا لائين چهي سگهو، نه اٿي خام خيالي ۽ جو خمار آهي؟ جي عقل جي آزمائش اکرن پر آهي. نه اٿي جي آزمائش آزمودي پر آهي. اهر شخصي آزمودو، اکرن جي استادي ۽ کان وڌيڪ استوار آهي. جو نه ڪاغذ، ڪلڪ ۽ ڪلام جي ڪلا کان نه زباده ڪامران. ڪرامتي ۽ ڪارگر آهي.

اي ابتدا، ٿون نه نه پنهنجي من جي چاچ جوڇ وٺ. ڪين اچا پير ٻيا طرف ڪيڏين ۽ ٿاڙيندين؟ يا جو اچ يا سڀاڻي، اڪين اڪيان غائب ٿيڻو آهي يا اڪين اٿي پڪ غائب ٿي ويندو، تنهن کي اٿي پهر چهي ۽ چيڙو پير هڻندين؟ باقي جو سڳ سها ٿيندو، چاهي هتي ترڙي هتي، تنهنجي سار ۽ ڪانه اٿي! جنهن طرف، لڳاو لڳائو

گهر جي. تنهن کان غير واقف يا غافل آهين. باقي جنهن طرف لڳاو ڇڏائڻ گهرجي، تنهن سان چسپ ۽ چرو آهي. درحقيقت نه سنساري ٻڌڻ، هڪ رهر جي گزريءَ مثل آهن، جنهن مٿان سنهڙو ٿو، چاشنيءَ جو چڙهيل آهي. اهو ڇڏيندي ۽ چڙسيندي، رهر نه ڳهندو ٿو وڃي. جيئن اٺ، ڌل جا سواڊي ٻن کانيندي، ڪنڊن سان پنهنجي چپ ڇليندو رهندو آهي، يا جيئن ڪٽو، شڪل ڪندو ڇڏائيندي، پنهنجي واس مان رعب وهائيندو رهندو آهي. نيئن ٿو نه لاندري جي عارضي ۽ بيٺا رس وٺندي، زندگي گهاري رهيو آهين. لائين جواني گذري وئي ۽ ٻڌايو آيو. ڪٽو نه کاڌو ۽ ڪڪر نه ڪانه پري. هاڻي گذريل سمي جا سؤز ستائيني ٿا. اٿڻ رڙوڻ ۽ اڏوڻ اميدون، ناڪاهه اب ڪوششون، ناٿاب خراب، مٿن ۽ مائٽن جي معزوري، اڪيلائيءَ جا ارمان ۽ اجل جا اشارا، اکين اڳيان ڌر ڌر اچي، من ۾ مائٽ مڃائيني ٿا. تن هيٺو آهي ۽ من جهيٺو آهي. سمجهين پيو ته هاڻي ڪو اوهي واهي ڪو رهيو آهي. پر اوهي واهي نه ٻاها ڏيئي ڇڏي مالڪ آهي. جي جهون، طوفان جو اٿڻ آهي، نه ڪر ٿا ڪنارو آهي. پر ڪيئن لڳندڙين ڪناري، جهيٽا ٻوٽن ڪونه پٺاري؟ سو اي ٻڌا، هيٺو به سڃاڻ ۽ سچيت ٿي. اڃا پو ٿو ماڻوسي ۽ دلشڪستيءَ کان، باقي جهون به بيسود ٻڌا ڪري رهيو آهين.

پر باڊي آڻڻ لاءِ نه نه ڪهي وقت، نه هوشيارِي ۽ نه هيرمندي. پر جهون جوڙڻ لاءِ نه ڪهي تحمل ۽ نه ٻير. سو سڄڻ، ٿوڙڻ ڇڏي جوڙڻ سِڪ، ٻگاڙڻ ڇڏي ٻڌائڻ سِڪ ۽ ڪارڻ ڇڏي سڌارڻ سِڪ، نه ٽرڪ آبي شيطان جي شدي لهي. شرايت جي شاهدي ملي ۽ شمع جي شروعات ٿئي. پوءِ ڏس نه ڪيئن نه ٿو سائين سهاڻي ۽ خزان ۾ بهار آڻي. اها بهار ٻڌا ٿڌهين رهندي. جڏهين ٻين جي جهون ۾ به بهار آڻي. اها بهار ڏسي بهار ٿي. ڇو نه هيءَ وات وٺڻ جي نه آهي. پر وٺندڙ ۽ وراهڙ جي آهي. حاصليت جو حوصلو وڃائي. پاڻ اڀريو آهي ۽ پنهنجي پراڻي جو پيد مٽائي، پاڻ سنهڙو آهي. خاندان ٺهي، خلقت جي خدمت ڪري، خالق سان خلاصو ٿيو آهي. لائين پاڻ وڃائي. پاڻ پاڻو آهي. پوئو ۽ پوئو آستان اندر آهي. سو آئندڙ ۾ مها آئندڙ به اندر آهي. ٻاهر ڪڇ به نه آهي، پر جي آهي ته به آسان جي اندر جو عڪس آهي. اسانجي ترشنا، ٻاهران عڪس جو پيچو ڪري ٿي، جن جي ملڻ بعد به، اندر ۾ آئندڙ جو احساس ڪو نه ٿيندو، ڇو ته ترشنا ۽ عڪس جو لڳائو آڳو پيچو، گویا خام خياليءَ جو خراب آهي. تنهن ڪري اي ٻڌا، ٿو پلي دنيا ۾ ره، پر دنيا کي، دل اندر داخل ٿي نه ڏي. پيڙي ٿا ٻاڻي ۽ رهي. پاڻ کي ۽ ٻين کي به ٿاڙي سگهي ٿي. پو جي ٻاڻيءَ کي پاڻ اندر داخل ٿيندي، نه ٻڌا ٻين سميت ۽ ٻاڻيءَ جي ٿري ۾ غرق ٿي ويندي. ٿو به جي دنيا کي دل اندر آڻيندين، ته خود ختم ٿي ويندين. اهو قدرتي قانون آهي، عاشقن جو اٿڻ آڙوڻو آهي، ستموڻن جو سڌن آهي. انهيءَ سڌن جي سهارِي، سالڪ ٿري ٻار پھتن ٿا.

من ٻي. اوت مان موت ۾ آڻڻ، ممڪن آهي ۽ اهرئي جيون جو مقصد آهي. درحقيقت، اها ئي من جي به مراد آهي. جنهن ٻيڳي پڄاڻا، من جي مستي مڃي ٿي. آسانيءَ آڻڻ ٿي ٿي ۽ مڪتيءَ جو مارڻ ملي ٿو. صاحب سمجهائيو آهي، ته جو انسان اکر پڻي سڃاڻي رهي ٿو، هر قدم تي ٿوري ڪٽي ٿو، ويڪ جي واٽ وٺي ٿو، رام نام ۾ رڻل رهي ٿو ۽ نشڪام ڪرم ڪمائي ٿو، سوئي من جي موت جو مشاهدو ماڻي سگهندو. هنجي ورتي، سرتي، ويچار، ڌارا، رهڻي، ڪهڻي ۽ ڪرڻي، سڀ سچ اندر سمائيل رهندڙن. هو ئي سائينءَ جي شرن ۾ ايندو، ستگور جو شبد ڪمائيندو، سنن جو سنگ ڪندو، نام وٺندو ۽ وراهيندو. اهڙي سڄي شيڪ جي ڪا پلٽ ٿي آهي. سندس من جي آندي ختم ٿي وئي، ترشنائن جو طوفان بند ٿي چڪو. پاڻ پڄاڻي وٺائين ۽ سائين سڄاڻي ڇڏيائين. هاڻي هو آندو مٽي آهي، ٿريا اوستا ۾ آهي، ٻرم پد تي پهتل آهي، جيون مڪم آهي. هنجي خويش ۽ خاصيتن جو ذڪر، صاحب هينهنءَ طرح ڪيو آهي:

نرموهي: نرموهي اهو آهي، جنهن موهه تياڳيو آهي. موهه جو تياڳ ڪرڻ ڪيڏو نه ڪنن آهي؟ سارو جهنگ ڏس ته موهه ۾ لائين ڦاٿل آهي، جيئن مک ڇاش ۾، ڪيئون وشتا ۾، سو ٿر گندگيءَ ۾، ٻلي ماس پٺيان، ڪتو ڪنڊي پٺيان يا ڳچھ ڏرڻ پٺيان. ٻيءَ ڪو ماڻهو جي موهه ۾، ڪو مائٽن جي موهه ۾، ڪو مٿن جي موهه ۾، جهڙي من جي پاڻا. ٿوڙو من جي موهه جو ٺوڙو. جيترو موهه گهرو ۽ گهائو، تيترو منجهانس ڇوٽڪارو ملڻ مشڪل. مطلب ته هر ڪو، ڪنهن نه ڪنهن لڳاءُ ۾ لڳو بيٺو آهي ۽ لائين پير سمجهي ته دنيا ۾ رڳو سندس لڳاءُ واري ڇيڙ آهي، جنهن مان ئي لائلي لذت ۽ لطف اچي سگهي ٿو. ٻيو سڀ ڪچ ٽاڇيڙ يا نا قابل آهي، جنهن سان سيارو وري ٽاپسدي ٿي پيدا ٿئي. ڇو ته ٽپسدي يا ٽاپسديءَ، مشاهبت ڪرڻ ۽ فرق وجهڻ سان ئي پيدا ٿئي. جيئن جيئن هڪ سان ٽپسدي وڌندي ويندي، تيئن تيئن ٻئي سان ٽاپسدي وڌندي ويندي. جتي ٽپسدي آهي، اتي لالچ وڌي ٿي، لالچ مان لوپ ۽ لوپ مان خوف. جتي ٽاپسدي آهي، اتي حقارت وڌي ٿي. حقارت مان ابتر ۽ ابتر مان وڙ وڙوڻ. لائين وڪار وڌندا وڃن ٿا ۽ جيو سان وڇوڙا وڃن ٿا. اها آهي ”ڀاڳ ۽ ڏنيش“ جي رچناواري. جو ”ڀاڳ ۽ ڏنيش“ جي نظر فريديءَ ۽ خام خياليءَ کان خالي آهي، سو فقط ٽپسديءَ ۾ پو آهي، ڇو ته هنجي ٽپسدي، شد پريت ۽ پيار سان ڀرپور آهي، جنهن ۾ ڪنهن ٻيءَ آيتيءَ سببيءَ يا آڪاريءَ ناڪاريءَ پاڻا جي ملاوت آهڙي ڪانه ۽ نه ڪا ٿي سگهندي.

ڇا جن ماڻهن سان موهه لڳايو آهي تن سک پاڻ آهي؟ جي ڏن دولت ۽ مال ملڪيت سکڻاڪ هجن ها. ته سٺ فقير ماڻهو ڪي سندر سرهڻي ڇو سڏين ها؟ سندر سرڻو وٺي ڌناري، اوزي آڻي ڏنگي ۽ انت واپي، بنا شرم ۽ شرڪ جي ڪسڪي، وڃي ٻئي جي

هينج ۾ وهڻي. سدا سهاڳو آهي ۽ ڇو نه سندس سندو ٿا اهڙي نه من موھڻي آهي، ڇو
 بدڪار ۽ بدچلن هوندي به، سيڪو پيو سندس صورت لاءِ سڳي ۽ ڏسي ٿري. هڪڙن
 جو لشو لاهيئي ئي مس ٿي، نه ٻيا انهيءَ نشي ۽ مدهوش ٿيڻ لاءِ، ٿرڻ تيار ٿيا بيٺا آهن.
 جي نشو لٿو نه ماڻوسيءَ ڪري ڏکي آهن ۽ جي ڇڙهه نه مستيءَ ڪري ڏکي آهن. انهيءَ
 نشي ۾، ماڻا واديءَ جي سڌ ٻڌ نڪري وڃي ٿي. جيئن مينهونجيءَ ۾، ڦوڪيل ندي هر
 طرف جو گند ڪڇرو پاڻسان گڏيندي ويندي آهي، تيئن ماڻا وادي به سڀ وڪار ميڙي
 سيڙي. پاڻ سڃيندو ويندو آهي. جو ڪن مان ڪڇ ٿيو آهي. سو ڪڇ نه ڪري ڏيکاريندو!
 ڪن کي وساري ڇڏيائين، ڪن کي اڪيون پيو ڏيکاري، ڪن کي ڏينهن جي ٿارن ڏيکارڻ
 جا پيو ڌڙڪا ڏئي، ڪن سان سينر ٿو ساهي. ٿر ڪن جي مٿان ٿيڻ ٿو چاهي. هڪ طرف،
 لڙپ ۽ لالچ چوائيس ٿي، نه اڃا گهڻي ۾ گهڻو ملي، ۽ ٻئي طرف خوف ۽ خفيان ٿو ڳاري،
 نه مٿان ڪچي يا ڪسجي. نه وڃي. انهيءَ چنٽا ۽ چورا ڪورا ۾، نه من شانست ٿو رهيس، ۽ نه
 دل شاد ٿي رهيس. پر پشائيءَ جي پينگهه ۾، ڪلفت ۽ ڪلوفت جا لوڏا پيو ٿو کائي. اهو
 سون ٿي گهوريو جو ڪن چئي! جي من هروقت هن يا هن سبب بي آرام آهي. بس
 ڇوڻ ۾ شائتي ڪمان ملندي؟ ٻڃن تن جو ٻنڌ، ائين پيو اليڪ آڏي، ٻيڏي ۽ اُٻاڏي
 ٻيڙاڻون سهي. مرض جي زب ٻڪڙ ٿي بنا، صحيح علاج ملڻ دشوار آهي.

پنهيءَ ۽ ٻاروار يا عزيزن ۽ خريشن ۾ موھ انڪاڻ به ڏکڻاڪ آهي. اهو موھ ٿي.
 ڪن کي پنهنجو ڪري ۽ ڪن کي ٻراڻو سمجهي، يا جن کي اڄ پنهنجو ڪري، تن کي
 سڀاڻي ٻراڻو سمجهي. اهو ”ٿيريءَ ميريءَ“ جو پيد ڪيڏو نه خلق ۾ خلل ٿو وجهي، اندر
 ۾ ٻيئيءَ جو ٻارڻ ٿو ٻرائي. ۽ به اڪيائيءَ جو ٻائيٽال ٿو وجهائي. اها ڏئي، ”پنهنجيائيءَ“
 جون ڪيڏيئون نه اميدون ۽ آسرا ٿي جاڳائي، خوش خبر ۽ خوش نما خواب ٿي ڏيکاري ۽
 آخر، نامراديءَ ۽ نالائقيءَ، نا اميديءَ ۽ ناشاديءَ جا نهايت نقصانڪار نتيجا ڏيکاري؟
 اها دطرفي، ”ٻراڻن“ سان، ڪيڏا نه ڪوڙ ڪهڻ ٿي ڪرائي. ونجڻ ۽ ڇوڻ ٿي
 وجهائي، ۽ وٺو وروڻ ٿي وڌائي؟ اهو ”پنهنجو“، جو ڪالهه ائين جو ٿارو هئو ۽ من جو
 مينار هئو، سو اڄ وداع ڪندي، وينو ويٺو وجهي ۽ گهاءَ ڪري. اهو ”ٻراڻو“ جو ڪالهه
 شڪ ۽ شدت جو شڪار هئو، ۽ شرابي شترو سمجهي، دل کان دُور رکيو ويو هئو، سو
 اڄ واپس وري، وينو واهو ڪري. پنهنجي ۽ ٻرائي جو پيد، ائين بيٺياد ۽ بي جاءِ آهي.
 اهو خواهه مخواهه پلائي ٿو ۽ ٻٽڪائي ٿو. ڪا چوٽ يا چيٽ لڳي نه اڪ ٿئي.

ساري جهڳٽ کي جسي ۾ ڇڏيندي به، موھ ائين نا معلوم يا غير محسوس آهي، جيئن
 قدر ٿي ميناج پاڻيءَ ۾. موھ ۾ اٽڪيل هوندي به، ڪئين پاڻ کي ٿر موهي پيا ڪوٺائين!

پر نرموهي آهي سچو شيوڪ، جنهن ستگور جي سنگ ۾ ۽ ستن جي صحت ۾، مايا توڙي سنساري سنبڌن کي، سڃي ۽ صورت ۾ سڃانو آهي، ۽ سڀني سان جائز ۽ بيغرض وهندوار ورتاڻو آهي. هو سمجهي ٿو ته مايا، کونو کيل آهي ۽ سنساري سنبڌ سوارٽ جا آهن. فقط کومن جا ليڪا چوڪا لاهڻ آهن. انهن ۾ من انگائڻ ۽ نينهن لڳائڻ سان، رڳو حائي راه. وڏي رنڊڪ پوندي. سو جي پنهنجائي آهي. ته سچو سنسار پنهنجو آهي، ۽ جي پراڻو آهي ته به سچو سنسار کيڏائو آهي. سو مايا جي چار ۾ ڦاسي يا مٽيءَ مائٽيءَ جي موه ۾ مبتلا ٿي، ڇو نينهن اڙائجي، جڏهن سڀ نالا ۽ رنگ بناولي ۽ بيٺا آهن؟ هن چالو آهي، ته جنهنجي لوچ ڪڇي ٿي، سي جڙ وستو آهن، يا جنهن سان لڳاءُ لڳائجي ٿو، سو سڀ فاني آهي، ۽ جي واسنئون ۽ ويچار لائي انگنجن ٿا، سي به جڙ ۽ فاني ڀاوانئون آهن. مان نه پاڻ، نه جڙ ۽ نه فاني آهيون. پر اصليت، جو ابداع آهيان، ٻڌا جو باب آهيان، انهيءَ جو آهيان ۽ اهوئي آهيان. پوءِ ٻڌا جو فنا سان ڇو لڳاءُ هٽ ڪهرجي؟ پنهنجي پراڻي سڳي لڳي، ويجهي ڏوراهين، يا اوچ نيچ جو فرق ۾ ڇو ڪرڻ ڪهرجي؟ اهوئي نرموهي آهي جو دنيا اندر رهي به دنيا کي اندر ۾ داخلا نه ٿو ڏئي ۽ مايا ۾ رهي به، موه کان محروم رهي ٿو. جنهنجي من ۾ مالڪ وسي رهيو آهي، اٽي مايا ڪيئن واسو ڪندي؟ جنهن گهٽ ۾ اوهه جو نولس آهي، اٽي موه ڪيئن موجود رهندو؟ اهڙي شيوڪ کي مايا خود آڏس ڪري ٿي، ڇوڻ چمي ٿي ۽ ٻانهي ٿي ٺهل ڪري ٿي. اهڙي سترڪي، پنهنجا پراڻا سڀ نمسڪار ڪن ٿا ۽ آڏو سترڪار ڏين ٿا. اهڙو اعليٰ انسان، نرموهيءَ جو مثال، پنهنجي جيون ذريعي، پيش ڪري ٿو. صاحب فرمائين ٿا:

- (۱) راه سنسار ٿي تبهي چوڻه. - جڏه مايا نه ٿي لهتاوه.
مايا نام گرپ جون ٿا - راه ڪج دوسن پاوهه..
واڳ ڏناسري، ڀڳت نامد، شبد (۲)
- (۲) - جان پر اندو تان لڏن ٻاهر - جان پر ٻاهر تان ڏن ماهر
پر ناولي به، قير قراهر - ستگور سنگ دڪاها ظاهر.
واڳ، رامڪلي، مهلا پنڃوان، وار (۱۸)

نهڻو: نهڻو معنيٰ حلیم. پر اڄ ڪالھ هٿ هٿائي، ڪير ٿو حلیمائي حاصل ڪري؟ هرڪو پاڻ کي ٿينگه ٿو سمجهي ۽ ٿيگه سان ٿيند تي ٿوري ٿو رکي. نئين آواز خياليءَ به ٿيند وڌائيءَ جي مڃتا ۽ مراد وڌنديءَ جي مرادا به مٿائي ڇڏي آهي. ڇي بزرگي عمر تي نه، پر عقل تي آهي. ڇي ٻڌو ٻاهر ۾ اچي ويو آهي، ٻڌي ڪسڙائي ڇڪو آهي ۽ اٽل وهڻ جو ڏانءُ به وڃائي ويٺو آهي. سو ادب ۽ عزت جو اڌڪاري ڇو هٽ ڪهرجي؟ باقي ٻڌ ٿينديءَ ٿي ۽ وارا، جن کي پالي ۽ وڏن پنهنجو رت ست سڪاڻو هوندو، سي الزام رکڻ ۽ انصاف نه ڪرڻ لاءِ، خود مختيار آهن! تنهن ڪري وڏا ويچارا، ڪنڊ پاسيرا لڪا پيا

وهن، نه مٿان ڪو آڪڙ نه ڏيکاري، يا مذاق ۽ اڏائي. روهت، بي ادبيءَ ۽ بيهرڙيءَ جي بنياد تي بيٺل آهي. ٻيا جي پروار اندر، ٽڪڙ ۽ نيازمندي ٺاڙڻ لڳي وئي، نه سماج اندر، صحبت يا سلڇڻائي ڪيئن رهندي؟ سچ نه، هٿ هائي ڪونه آيو آهي، آڊ جهڳڊ ڪان آهي. ڏک ڪهٽ، انسان به، هڪ نه پيءُ صورت ۽ آهستي ۽ پر ڏينهرن ۽ ٻين ڏينها ڏيهر، حليمائي گهٽي ٿي وڃي، ۽ هٿ بيلغام ۽ بيقاعد ٿيندو ٿو وڃي، ڇو نه آزاد خيالي، ڪنهن به مڊر يا معزز جي مٿ ۾ اڳيان، جهڪڻ لاءِ تيار ڪونه آهي. عام طور نه خود بيني، خود پسندي يا خود شعوري، بهيڙدي بيم مباحثي جو لباس پائي، نظريلو ٽاچ ڪري رهڻ آهي. سڀ ڪر ڇڻ نه ڳالهيون يا اڏامو ٿو گهمي. پر ڪڪ ۽ ڪپ به نه مٿي اڏامندا آهن؟ نه پوءِ ڇا آهي ڪارڪر ۽ قيمتي ٿي پيا؟ مڃتا جي پاڙ به، هٿ جي هلاڪي لهندي ڪانه، ۽ حليمائيءَ جي هدايت هنر ٿيندي ڪانه. هٿ، هدايت جو ويري آهي. آتمڪ آئيني ۽ اڳيان، اهنڪار هڪ ڀاري رنڊڪ آهي.

هٿ، ڪنن کي ٽنهن ۽ ساڙي ڇڏيندو آهي، جيئن ٻارو ٻوڏن ڪري. هٿ آسمان به اڏائي اندر جهڙمي ٿو، پر زمين تي ڪڪڙي تان به ٽرڪي پئي ٿو. هٿ ڪي همساز ڪونهي، چاهي اقبالمنديءَ به يا چاهي اڏا به، ڇو نه اقبالمنديءَ به، هٿ ڪنهن کي سڃاڻي ڪونه، نه اڏا به، هٿ کي ڪو سڃاڻي ڪونه. آڪڙ ۽ اُشالتي پئي ڪڍ ڳهمندا آهن. هٿ جو آواز، هميشه ڪڙڙو ۽ ڪرڙو، مذاقي ۽ ملامتي، وانجهائيندڙ ۽ رسائيندڙ، ڏکونيندڙ ۽ ڏهرائيندڙ هوندو آهي. جتي پهتو، اُتي گهاٽ ڪندو. زبان جو ڪيل گهاٽ، تلوار جي گهاٽ کان وڌيڪ گهرو ٿيندو آهي. چڙب ۽ چيمپ يا خدڪي ۽ خنده، خورخراپي بلڪ خورخراپي به ڪرائي ڇڏيندڙن آهن. ٽنهن ڪري چوندا آهن ته ڪهڙو نه ڳالهائڻ ۽ جي ڳالهائڻ بلڪل ضروري هجي، ته چبي چيڻي ڳالهائڻ، جيئن اڳي جي دل کي ضرب نه اچي. چپ جي ٽرڪڻ کان، پير جو ٽرڪڻ بهتر آهي، جو ٿوري به جان چڙهندي. چپ جي ٽرڪڻ ٻاري، انتقام جي آڱ ڏکائيندي. اها ڏکيل آڱ، ڪڏهن نه ڪڏهن پڙ ڪو کائيندي ۽ آس پاس جا، سڪن ڪڍ آلا بند به چلائڻي پير ڪندي. هٿ هميشه هرڪنهن کي هلاڻ ڪندو آهي پر هٿ کي به ڪٿان نه هٿ ڪڍ هاکار ٿيندي. ٽنهن ناسازي ۽ ناشادي نازل ٿئي ٿي ۽ ساز سلوٽ ترار ٿئي ٿي. هٿ هر وقت هاڃي رسائي ٿو ۽ حليمائي هميشه حب وڌائي ٿي. ٿڌو ڪهڙو پاڻهي پاڻ کي ڇانو به وهاري.

هٿ ٿئي ڇا ٿي ٿو؟ حسن ۽ جوانيءَ تي؟ پر آهي نه بيٺا ۽ بيٺا بلبلون آهن، جي جان، وقت جي واس ۾ ڳرڪانچي وينديون. پيري آئي، ڦڙڪيل به ڦڙسڙي ٿي پرندي ۽ پرائن نڪتي. حسين به هيبتناڪ لڳندي. نه ڇا ڪٽنب قبيلي نسي؟ ڪٽنب قبيلي يا وٽس ۽ وارٽس جي ورسڇڻ تي، ڪهڙو پروسو آهي؟ ڪٽنب وسيل ويڙها، وقت

وبران ڪري ڇڏيا. نه ڇا عالم ۽ عقل تي؟ عمل بنا نه علم ۽ عقل عياري آهي، مڪاري آهي. وضاعت بنا، سڀ وڌيا وقاحت آهي. واهيافت وادو واد آهي. وڌيا نه بيخدا جوهر آهي سو ڪير پئي سگهندو؟ تنهن ڪري عاقل ۽ عالم آهو، جنهن کي لائين احساس نٿي، نه هو ڪيچ ڇاڻيئي ڪونه، ڇو نه اڃا کيس ڳچ پرائڻو پيو آهي. نه ڇا ڪل ۽ ذات نٿي؟ ڪل ۽ ذات کي نه ڪا ذاتي ريب آهي ٿي ڪونه. ڪڙم جا ڪاڇا ۽ ڪڪرم، ذات لاءِ ذلت آهن ۽ سلڇڻ ۽ سڪرم ٿي ذات لاءِ زندگاني آهن. هڪ ذات کي نيت نسيو نروائيندو. نه ڇا پئسي ۽ پدارثن تي؟ رهي نه اسان جا آهن ٿي ڪونه، ۽ نه وري اسان جا هميشه لاءِ ابي رهندا. جنهن ڏٺا آهن، سو واپس به وٺي سگهي ٿو ۽ پوءِ اٽسي اسانجو وس به هلي ڪونه سگهندو. اسين پاڻ نه ڪا نڪمي ۽ ٽچ وٽ آهيون، هر دم واحد وهڻا آهيون. جي هو اسان ۾، نراڪت پرا نيتا گڏي يا ٽپڪا ٽپي، نه ڪين مان ڪيچ ٿي پئون، پر جي ڪڍي وٺي، نه ڪيچ مان به ڪين ٿي پئون. تنهن ڪري، اهو ”مان مان“ جو مرض، چاهي سونهن، سڀاڻپ، شڪيني ۽ سبتان، سمهڻي يا ڪنهن پئسي سبب ڪري هجي، نه به انسان کي ضرور ذلالت ۾ آڻيندو. هٿوڙا رانديدي ۽ ڪميا ڪٽندي. جيڏو مٿي ٽپ وڌو، ٿيڏو هيٺ ڏک وڌو. اڻ ڇو ڳاٽ اڻس گراوٽ کائيندو. پوءِ هڪ وڏائيءَ لاءِ، ڪهڙو واجب وجهه ڇٽيو؟ بلڪ هر ڪر ڇڏو سبب، حليمائيءَ جي حق ۾ آهي. منهن مڇي نه هوريان هلي، پر جي رڍ مڇي نه اڃا ٽپ ڇڏي، وڃي بگهڙ جي واس ۾ پئي. ٽپن ٿي هنديو انسان، چيئري نه سڀيڙ ڳهي، نه مرڻ بعد به سڀيڙ رهي. پر سڀيڙ وڃائيندڙ نه ويو هليو! هڪ هستي مٽائي ڇڏي ٿو، تان جو اُسرڻ ٿي ڏکيو ٿي پوي.

صاحبن سمجهائيو آهي ته اي ابتدا، اندڪار آهي اڳيان ۽ اُردا جي نشاني ۽ حليمائي آهي گيان ۽ وڌيا جي ڪسوٽي. جو هڪ جو مريض اُنهيءَ ڪسوٽيءَ مان پار پوندو، سوئي شفا پاڻي ٽوڙيو ٿيندو. ڏس نه پاڻي، جنهن ۾ اُنهيءَ شڪي سمائل آهي، سو به هيٺائين وٺي ٿو، باهه ۽ ڇو ڳورو پڙ هيٺ جهڪي ٿو، قل واري ٿاري هيٺ نڪري ٿي. صراحي نهي جام پياري ٿي. ٽپن ٿي ڏٺي جي دربار ۾، نمڻ قبول پئسي ٿو. عاشق به سر جهڪائين ٿا، سجدو ڪري سر جو پليدان ڏين ٿا. پوءِ ئي اُنهيءَ ٻل ڇڙهيل سر جي مٿان، شهيديءَ جي سرتاجي ٿئي ٿي، تراز بخ اندر سونهري ورق ۽ واکاڻ ٿئي ٿي، ۽ جڳان جڳهه شردانجليءَ جي ٽول ماڻها چڙهي ٿي. نمڻ بنا نوازش اُٿسي ڪانه. جتي ”مان مان“ آهي، اُتي ”توهين تون“ جو تصور ڪونه آهي. جڏهين ”ميري ميري“ مڇي ٿي، تڏهين ئي سڀ ۾، جتي ڪٿي، هروقت ”توهين تون“ ڏسجي ٿو. لڄ روپ ۾، انسان به اڻڻڙو آهي پر اڳيان کان، پنهنجو سڄو سر روپ ڀڄي وينو آهي. آهسته جڙو اڳيان مڇي، نه سڄي سر روپ جو پر ڪاشن ٿئي. اهو آهي برهر گيان، سهج ڏيان.

ڪمير نون نون ڪرڻا نون هون ٿا - مڃهه مهه رهائون هون ڪمير صاحب
جب آيا پر ڪا مٽ ڪيا - ڇت ڏيکڻ ٿي نون. (۲۰۴)

سڄي شيوڪ، نماڻائيءَ ۽ نهڻائيءَ، ٺٽڙ ۽ ٺيازمديءَ، غريب ۽ غريب، سادگيءَ
۽ سخاوت، برداشگيءَ ۽ بجا آوريءَ، پاڪيزگيءَ ۽ پرهيزگاريءَ، ٺهمل ۽ ٺاهداريءَ، عاجزيءَ
۽ عبادت، پربت ۽ پيار جا پد پاتا آهن. هو داسن جو داس، گولن جو گولو، سڀني جي
پيون جي خاڪ ٻڌو آهي. سڀني کي پاڻ کان اتر ٿو سمجهي، ۽ ڪنهن کي نه ٿيچ نه ٿو
ڪولي. نه ڪنهن کي رڳڻائي ٿو، نه رٿاري ٿو. ٺهڻو ٺاڻي. پرم پد پاتو اٿائين. آيو ڇڏي
ڳجهارت جو ڳجهه، جانو اٿائين. جيئري مري، امر ٿيو آهي. پاڻ وڃائي، پاڻ لڏو اٿائين.
خوڏي مٽائي، خدائي خمار آندو اٿائين. سچ جي ڪار ڪمائي، سچ ٻڌو آهي. لاهوئي
شيوڪ آهي، دهرانو درويش، سچو سنياسي، صوفي صاف، عشق عشق، مستون مست،
سڀ سڌون ۽ رڌون، شڪتيون ۽ سميتون پراڻ ڪري، نور ٿي ۽ جي نگر، نرال
۽ نرڌن جي چوٽن ڪهاري ٿو. ڪڇ پنهنجو سمجهي نه ٿو پاڻون هڻي. پاڻ کي پرماتما جو
ٺٽ سمجهي، ڇو سان وهنوار ڪري ٿو. ڇت ڪٿي يا ڪنهن پر نه اٽڪيل ڪونه اٿس.

لال خصيص وٽيا - ماڻهه سڪهه وليماهه
سري واپس، مهلا
چوٿان، وار (۷)،
سروڪ مهلا پهلا
عوديڻ ٺاڻ ٺاڻيما - رهڻي ٺاڻيما.

وڪار ڏور: وڪار ڪئين آهن جن جو ڳاڻو ٿو ڪونهي. پر مکيه وڪار پنج ليکيا
ويا آهن. بعليل ڪار، ڪروڙ، موه، لوپ ۽ اعدڪار. من جي نگر ٺهڙي، جنهن ۾
انهن پنجن مکيه وڪارن ۽ ٻين اٺيڪ وڪارن جو واسو آهي، جن کي صاحبن ڏوڪ، چور،
لٽرو، دشمن ۽ ٻين ڪيترن نالن سان سڏيو آهي. هڪڙي وڃاري من ڪي، انهن سڀني
سان جنگ جوڙي جيتوڻي آهي. هر مندر ۾، وري وڪارن اچي واسو ڪيو آهي. جڏهن
اهي لڙي ڪڍيا، تڏهن مندر ۾ هريءَ جو نراس ٿيندو. اها آهي ڪوڪشيترا جي وڻ
پوءِ ۾، مهاپاروت واري لڙائي، جو سچو شيوڪ، گمان جي تلوار سان لڙي ٿو، وڪارن کي
ماري مات ڪري ٿو. من مندر ۾ آتا. جو پرڪاش آڻي ٿو ۽ پرماتما کي پنهنجي تخت
تي براجمان ڪرائي ٿو. وڪارن مان پاڻ آزاد ڪرائي ٿو. وڪار منجهاس آزاد ٿين ٿا.
غفلت جي ٺٺ مان سڃاڻ ٿي. پنهنجي گهر جي پوريءَ طرح ٻهر ٻڌاري ڪري ٿو.

حقيقت ۾ نه ڪاميا يا ترشنا ٿي سڀني وڪارن جي ڇڏ آهي. ترشنا مان موه جو ليکڙ
ٺهي ٿو. موه مان لوپ ۽ لالچ، نه لالچ مان ڪروڙ، وري ۽ وروڙ پيدا ٿئي ٿو. پر ترشنا
جو ڪارڻ نه ”مان مان“ يا اڻڀاڻ آهي. جيستاءِ ”مان مان“ پاڻ کي سربر يا ڏيهي ٿي

سمجھي. ٽيڻاءَ لڙشيا ڏاند، رهندي ۽ بيشمار بدن، هڪ ٻئي پٺيان لڳاتار آڻيندي. سو جي آهڻيا يا آهنگار ٺڪن، نه آهڻيا ٿا ڪم ٿي ويندي ۽ آهڻيا ڏور ٿي، ته گمان جو بار ڪاش ٿيندو، جنهن ۾ سڀ وڪار اُڙخوڊ غائب ٿي ويندا ۽ پوءِ سڄي سرُ ٻڄي معاً ميس ملندي. انهيءَ من جي موت ۽ وڪارن جي مارا ماريءَ ٻاٻت، ڪورُ ٺاڻڪ ڏي وڃن فرمائين ٿا:

(۱) ڪام ڪروڏ آهنگار ٻڙاري - ٽسڪر ٻڄي شبد سنگهاري راج ٻڙ مارو ۽ مڪلا ٻهلا،

گمان ڪڙ ڪڙ ليڄ من سڙ ٻڙ جهڙ - منشا منهن سمان ٿي هي. سولھو (۳) ۲

(۲) من دانا من منگتا - من سر ڪور ڪر تار راج ٻڙ ٻڙ ٻڙ، مڪلا

ٻڄي مارو سڙ ٻڙا - اُٺا ٻڙ ٻڙ ٻڙ. ٻهلا، شبد (۱۰)

جڏهن شيوڪ نروهي ۽ نهرو ٿئي ٿو، ۽ سندس وڪار ۽ آوڳوٺ ناس ٿي وڃن ٿا، تڏهن هُو ڪُٽي ڪُٽوان ٻڄي ٿو. هُنجهي وڃار ۾، وڏو ٺڪر ٿي پيدا ٿئي ٿو. هُنجهي جهڙن ۾ عجيب تبديلي اچي وڃي ٿي. هُو ٻنهي سر ٻڙ ۽ من جي صحت، سالم رکڻ چاهي ٿو. وڏو سر، هُو اُڏو ٺو ۽ اخلاقن جي آکاڙي ۾ اچي، ورزش وٺي ٿو ۽ هر ڪم ڏٺارن، ورزش جي وزائت کي آزمائي ٿو. هُو دماغ کي داد جي ورزش ڪرائي ٿو، ڪنن کي ڪارگذاريءَ جي، اکين کي اشراف جي، ٺڪ کي ٺفاس جي، زبان کي زڪاوت جي، هٿن کي همراهيءَ جي، چيلھ کي چستيءَ جي، پيرن کي پاسانيءَ جي، من کي مات جي، چپ کي چڱائيءَ جي، دل کي ديانداريءَ جي، قلب کي قناعت جي، رڌي کي همدرديءَ جي، ۽ ٻڙيءَ کي ٻڙائيءَ جي. انهيءَ لڳاتار ورزش ۽ آزمائش ذريعي، هُنجهي جهڙن کي جادو لڳي ٿو. هُو لالو ٺو لال، صافو ٺو صاف ٻڄي ٿو. هُو ڪجور جي وڻ وانگر سڌو سنڌو آهي، بنا ڪنهن ڏنگي ٿو ڪڙ جي. هُو ٻڙ جي وڻ وانگر، ٻڙ ٻڙي، پيرن کي پناهه ڏئي ٿو. هُو نيڪ سیرت ۾ نهال آهي، صدق جو سڃاهي آهي، سنڌو جو ساجد آهي، سڄ جو سردار آهي ۽ سچ جو سائل آهي. هُو شرم جو شراڪتي آهي، شڪر جو شاگرد آهي، پير جو ٻڙ چاري آهي. هُو ديا جو ديار آهي، ڪميا جو ڪيڏاري آهي، حياءَ جو حابي آهي، حلیمائيءَ جو حبيب آهي. هُنجهي وڻن جي واڌ، ڪهڙي ڪري ڪهڙي ڪجي؟ هاڻي هُو، ٻاهر جي بيحد ۽ بي ٻاٻان خوردنيءَ سان پنهنجو اندر نه ٿو ڏسي. پر اندر جي بيحد ۽ بي ٻاٻان دُورينيءَ سان، ٻاهر ڏسي ٿو. جنهن ڪري، هُو سچو سنسار هڪ نئين ۽ علحدي صورت ۾ ڏسي ٿو. هاڻي هُو، ٻاهرين بصر جي بدو ۽ سان، اندر کي گندو ڪونه ٿو ڪري، پر اندرين ۽ گل جي خوشبوءِ سان، ٻاهر جو ماحول منهن ٿو ڪري. دل جي درين ٿي ٻڄي ٿو بدلي وٺي. جنهن ۾ رُٺ ۽ ٺالا، ڪال ۽ ديس سڀ ڪم ٿي ويا آهن. هاڻي سڀ ٿوري ٺار، سڀ ٿوري مان ٺڪندا ۽ ساڳئي ٿوري ۾ گهڻندا،

نُسط ۾ اچن ٿا. هاڻي ٿاڻاڻين وارو تجربو ڪونه آهي. پر تحقيق جو تصور آهي. هاڻي دنيا پاڻ ۾ ڌڙها نه ٿي هڻي، پر پاڻ، دلبر جو دنيا ۾ ديدار ڪري رهيو آهي. پاڻ پاڻ ۾ پئجي ويو آهي ۽ ڪڍڻ چڙهي پئي، ٻڌڻ ٿئي پيا. لائين تجربن جي ٿيسيا مان، انوکا آزمودا مليا ۽ انوکن آزمودن مان، آزمودجي آڻي ۽ اظهار ٿيو. آزمودجي آڻي ۽ مان اڪند آند مليو. لائين ٿيسيا لکڻ ۽ ٿاڻاڻ سان ڪر ٿي ۽ پاڻ لکڻ ۽ ٿاڻاڻ ۾ ڪر ٿي پيو آهي. ڪر جي ٿر پئي ٿي آهي.

سمر درشتي: جنهن من ۾ ”راڳ ۽ دلش“ يا پسندي ۽ نا پسنديءَ جو اُنڱ، پوئل آهي. اُهو من ۾ هر مسئلي جي دريافت، ڏنيءَ، ڌار ڌاريءَ يا ٻيائيءَ جي لفظ ڏيکاهه سان ڪندو. اها دريافت سر درشتيءَ ۽ سر پاڻا يا سچائيءَ کان صفا خالي هوندي. جيئي سچائيءَ جو وهندڙ نه هوندو، اُتي شائبي مڙ نه هوندي، ڇو ته ”راڳ دلش“ مان ڪيئن ٻيا وڪار اُٿن. ٿين ٿا، جن جي تابش، ٿن ۽ من کي، بهورو وٺڻ ٿاڻي رهي آهي. ٿين ڪري، جو جهڙو چاهي ٿو، نه منهنجي جهڙن شائبيءَ ۾ گذري، ۽ چوڻ شائبي ٿيڻ ٿاڻي، ٿين ڪسي ”راڳ ۽ دلش“ ڪسان، پنهنجي جند آزاد ڪرائي ٿي وڃي، ۽ سر پاڻا جي ٻڌڻي به نظر پوندو. اهو نسخو، ڏيڻ نه ڏاڍو سولو آهي، پر اُهيءَ پٽالڙ عمل ڪرڻ، بلڪل ڪن آهي، ڇو ته ”راڳ ۽ دلش“، جهڙو سان جهي ٿو، ساري عمر ساڻس ساڻس ٿي ٿي، ۽ سندس موم بعد به، هنجي وصيت ٿاڻي معرفت ٿاڻي رهي ٿو. مغل ٿاڻي ڇاڙ ٿاڻي، ماکي ٿر وٺڻ ۾ وجهجي، ته پوءِ ڇپ ڇپيڻ، پر جيئي لڙڻ ڪڏو ڇڪاڻجيس، نه منهن ڪڙو ڪري، ٿڪ ٿڪ ٿر ڪاري ڇڏيندو. اها پسنديءَ جي خوشي ۽ نا پسنديءَ جو رائج، جو ٻائي ڇر کان ظاهر ٿئي ٿو، سر ”ٿريءَ مهريءَ“ جو رڻ وٺي وڃاڻا ۾ اهڙو نه ڪهرو ٿو ڪسي وڃي، جو جهڙي نه جند نه ٿو ڇڏي، پر ڪال جي سامهون اچڻ ڪانهو. نه، جهڙو پنهنجي ٻين ڪسي اهو پيو چوندو آهي، ته فلاڻي جي ٻارڻ ٿو پر فلاڻي کان دُور رهجو، يا فلاڻي لاءِ هيءَ ڇڏيان ٿو، پر فلاڻي کي دست بردار ڪجو، يا ملڪيت جي وراهگي ۾ هيءَ پاڻي پاڻوار ٿيندا پر هو مهرور رهندا. لائين ”راڳ دلش“ نه، ڪٽنب جي سمهڻي ٿي، موروئي مصلحتن ۾ محسوس رهي ٿو، پڙهيءَ پڙهيءَ ۽ ورسندو رهي ٿو، ملڪان ملڪ پڙهو وڃي ٿو. ڌار ڌاريءَ هوندي نه ڏک ڪيئن دُور ٿيندو؟

هاڻي نُسط آهي، نه هيءَ جبر جنر جي سر دردي، ٿي ڇو ٿي ۽ چٽي ڪيئن؟ جيستاءِ من، ٻاهرين رڻن ۽ ٿالن واري دنيا يا ڪال ۽ ديس جي ماڻا منڊل ڏانهن پيو ڪڍجي، تيستاءِ ”راڳ ۽ دلش“ جو چڪر چالو رهندو. جيئن ٿي من، اندر ڪڍجي واپس وٺندو، تيئن ٿي من شانت مڃي ٿي ويندو. پوءِ آفت ۽ نفرت جون پاڻاڻون پسر ٿي وينديون، وڃاڻا جا وڃن بند رهندا ۽ سچو سچا پرگهت ٿيندو، جنهنجي پر ڪاش سان، خودمطلبي ۽ ٿڪڻي پاڻوار و غائب ٿي وينديون. اهو ذاتي سچا ۽ من لاءِ لائين

ضروري آهي، جيئن ٻيڙي لاء تيل جي مڪو. دنيا نه دڪ ۽ سڪ سان ائين ڀرپور آهي، جيئن سمنڊ ۾ ڪارڻ. سو جي من رڳو ٻيڙي ۽ ۾، ڏاڍي سڀاء جي مڪو نه ماڻ ڪري ۽ سوان ئي پوندا، نه سڪ دڪ جي ساگر جو پاڻي اندر گهڙي ايندو ۽ ”راڳ ۽ دٻش“ جي جل مٽ آڻيندو، جنهن ۾ من جي شانتي غرق ٿي ويندي. تنهن ڪري ۽ من جي ڪنج ۽ اندر ورائڻ لاء، ويچار ڌارا جي خيالات بدلائڻي آهي ۽ سميت ۽ سچ جو سهارو وٺڻ آهي.

من گريا خيالن جو خلائل آهي. اڄ من اهو آهي ۽ جهڙا ڪالھ، خيال پڇايا هئائين ۽ سڀاڻي وري اهو هوندو، جهڙا اڄ خيال پڇائيندو. سو جي خيالات چڱي آهي، نه من چڱو آهي ۽ جهڙن نه چڱي آهي. جي خيالات ٿري آهي، نه من ٿرو آهي ۽ جهڙن نه ٿري آهي. خيالات کي ٿري مان چڱي ۾ بدلائڻ، ”راڳ دٻش“ ۾ ٽاسڻو نه آهي پر ان مان چوڻڪارو پاڻو آهي. جي خيالات ۾، من ۽ جهڙن ۾ چڱائي آهي، نه نه ڏئي ۽ ڏيند ۽ هندا ۽ نه ٽنهي ڪنن جي لڻ مڙ رهندي. صاحب سمجهائين ٿا ته اي بددا، هن گيان وڙهي اڀريش سان من جي مهار، ٻاهر نه پر اندر وراء، ته اندر پون واسنن کي وسارين. من اندر ان جي سوانن کي وساري ۽ خيالات سڌر جي ۽ جهڙن سنوار جي. ٻاهرئين آڪاس اندر ٻوڪر ماڻون ڏيڻ، برابر وگيان جي ڪماليبت آهي، پر سڀر جي آڪاس اندر ٻوڪر ماڻي، من کي قابو ۽ ۾ آڻڻ، رڳو ڪاٺي جي ٻنڌي آهي. رڳو ڪاٺي رسيدگي سان ۽ ويچار ٿا جو وڪاس ٿئي ٿو. سو جنهن من قابو ڪيو آهي ۽ سڀي مها بلوان آهي. نه نه من جي پٽڪ ۽ آما کي نه جنم جنم ۾ پٽڪائي ٿي. دنيا هڪ مها مڪتب آهي، جتي شخصي آزمودن يا ٻين جي تجربن مان، سوين سبق سکي سگهجن ٿا، بشرطيڪ پراڻ جي پروڙ پئي. سو اي بددا، اوکڻن کان ڪنارو ڪر ۽ راء نام جو اڀياس ڪر، ته آڏاٽڪ چيٽنا ٿئي. جو تو ۾ آهي سو ٻين ۾ به آهي. اهوئي ساريءَ سوشيءَ ۾ آهي. ڪوئي ٻو ٻوڪار ڪونهي ۽ جي آهي، ته ٽنهنجي ٿري ۽ بدڪار خيالات جو خڻڻ آهي. راهي خڻڻ مٽاء، نه سر درشتيءَ جو بد ۽ افق اندر اوري اچي. حالتون هميشه بدليون ٿيون پر من بدل بدل هوندي به اڪاگر رهڻ گهرجي.

پرا ڀلا ٿڃر آڪدا - چچر هي ڏهه ماه
ڳور مڪ اڪو ٻجهيا - اٺڪس ماه سماه.
راڳ سو هي، مهلا
ٽيجا، اڻڻڇدي (۷) ۴

سچو شيوڪ، جو ٿروهي ۽ ٺهنو ٿيو، ۽ وڪارن جي وڪڙن مان آزاد ٿيو. سوني ”ٿوري ۽ ميريءَ“ جا پيد مٽائي، هر طرف، هر هنڌ ۽ هر وقت هوم ڏسي ٿو. هڻي سردرشتيءَ جي بد تي، آڏول ۽ آڻل وهي ٿو. هن سچانو آهي ته سارو سنسار ٻهر ٻسارو آهي. اڪ مان اڪ پيدا ٿيا آهن، اڪ اڪ ۾ سمايل آهن. جڏهن سڀ ٻهر آهي يا ٻهر جي مايا آهي، نه ٻو ۽ ڇو هڪ سان من لڳائي ۽ پئي سان غير رڪجي؟ تنهن ڪري، سچي شيوڪ لاء، سڀ ڪچ اڪ سمايل آهي، چاهي ڄم ۽ مرف، نه ڳ ۽ سر ٿي.

باب ۽ پير، دشمن ۽ سڄڻ، نيچ ۽ اُتر، سون ۽ مٽي يا وش ۽ اُمرت. هُو لانهن ڏهن ڏهن جو
 پيد سمجهي اُتر، پر پيد سان. من جي پسندي ۽ نا پسنديءَ جو وهدار نه ٿو رکي. تنهن
 ڪري ۽ چاهي دڪ پر چاهي سڪ پر، خوشي ۽ رنج پر، ڪاميابي ۽ ناڪاميابي پر، مان
 يا اُتمان پر، ناءُوس يا ڪلا پر، اُرائي ۽ پلائي پر، هنجو من. هن يا هن طرف، نه ڏڏي ٿو؛
 نه ڏڏي ٿو. هُو هميشه شڪر، ستروش ۽ سائنت پر گذاري ٿو. هن جا سڀ ڪم ڪار پُون، چٽڪ
 پرماتما جي پُوڄا آهن. تنهن ڪري، جيئن پر، نه هُو ڪڇ چاهي ٿو، نه گهري ٿو ۽ نه
 وري ڪو ڪنهن تي حق چمائي ٿو. جو مليس ٿو سر ماڻي ٿو، ۽ جو نه ٿو مليس يا ملي
 ڪيس ٿو، سر وساري ڇڏي ٿو. اهڙي سوچيءَ واري ۽ وڏاڳي شيوڪ ڪي، صاحب
 ڪولن ٿا: سڄو گيان ڏيائي، جتي جوڳي، ڌنوت پتوت، اُمر آڄو ٿي، ٺري ٿو روبرو.
 اهي ئي نه وصفون پرماتما جون آهن. سو سڄو شيوڪ، اهي سڀ ڪڻ ڪر هڻ ڪري، پرماتما
 جو رُوپ ئي پيو آهي. هُو سنگور جو سڪيلڏو آهي، ساڌڪن جو سر ڪردو آهي ۽ سرشتيءَ
 جو بيتاج بادشاهه آهي. ايڏي مرئي ملي ٿي، هُو پاڻ کي داسن جو داس ٿو سمجهي، جو
 نه دنيا جو ڏيک ويڪ يا مان شان، هنجي من کي ڏتاري نه ٿو سگهي. جو لائين ڏتارو،
 سو وري ڏٺي ۽ ڏٺا ٻنهي کان ڌڪيل رهندو، ڏرڻ ٿي ڏار ٿي ويندو.

نا ڪو ميرا دشمن رهيا - نا هر ڪسڪي ٻرائي
 ار هر پيار پيارو پيو - سنگور ٿي سوچي پائي
 واه ڏناسري، محلا
 پنجران، شبد (۳)

اندرين تي قبضو: صاحبن سمجهايو آهي، نه هيءَ سنسار آهي ”پر پنڊ“، پر پنڊ
 معنيٰ پنجن واسن جو تجارو. اهي واس آهن: ڏسڻ، ٻڌڻ، چوڻ، سنگھڻ ۽ چڪڻ. اهي
 پنڊي واس ڄڻ آهن ۽ پر ڪرنيءَ اندر، سؤڪيم پرماتما نه لانهن ڄڻ وستن سان اچي ملي
 آهي. سرشتي نه لانهي ۽ ميلاب جي پيداش آهي ۽ پيو ڪوبه کيس الڳ وجود ڪونه آهي.
 جي اهي عناصر وري جدا ٿي وڃن، نه هوند پر لڳ اچي وڃي ۽ سرشتي ختم ٿي وڃي.
 ساڳيءَ طرح، اسان جي پنجن گيان اندرين جون خاصيتون نه، پر ڪرنيءَ جي پنجن واسن
 مثل آهن. دنه، ڌاري آتما نه، پنجن گيان اندرين ۽ من، جي سڀ ڄڻ وستو آهن، تن جي
 ميلاب پر ابل آهي. لانهي ۽ ميلاب ٿي اسانجي اندر پر نه، پر ڪرنيءَ وارو پر پنڊ ڪڙو ڪير
 آهي. مطلب نه، پر ڪرنيءَ جو نقش، وري هُو پيو اندر پر نه، سمايل آهي. اهي مالڪ جون
 ليلائون آهن ۽ جيئن جون ڳجهارئون آهن. جڏهن جيو ڪي، لانهي ۽ ميلاب جي پوري پڄاڻ
 ٿئي ٿي، ۽ ڄڻ ۽ سؤڪيم جي سڄي رُوپ پر سڃاڻپ ٿئي ٿي. ڏهن هن کي گيان جي
 پُوڄهه اچي ٿي. پوءِ هن لاءِ سرپر نه سهندو آهي نه سنسار نه سهندو آهي. جو پر لڪش آهي
 سو پر لڪش ٿي وڃي ٿو. گيان بنا، اها پورڙ پورڙ ڪنهن آهي، جو نه من ٿي ڄڻ ۽ سؤڪيم
 جي وچ ۾ درمياني اُڏ آهي. من موت کائي نه اها اُڏ اڏامي وڃي. پر من سولو اوت مان،

موت کائي ڇو ٿو؟ ڄاڻي ڄم کان، اهو سنسڪار رهي ٿو، نه سنسار سچ آهي، لاندريون به
سچ آهن، ۽ لاندريون معرفت ٿي، سنساري سڪ ۽ سريڪ سواد وٺي سگهجن ٿا. تنهنڪري،
بقي اٿي يا علحدي ويچار اڳيان، من اٿ هڻي ٻهي ٿو، نه جو اکين اڳيان ٿرڻ ۽ پرنڪش
آهي. سو سهندو يا نظر ٿرڻي ڪيئن هوندي؟ ستگور جي گيان گرهڻ ڪرڻ کانپوءِ، جڙ ۽
سؤڪير جو ميلاب، الڳ الڳ صورتحال ۾ ٿي ٿو. لائين، ڳجهارن سان سڃي ٿي، نه دنيا آهي
درسني، جنهن ۾ دلبر خود پنهنجو ئي درس ڪري رهيو آهي. لائين سنسار پوءِ پاڻمرادو
غائب ٿي وڃي ٿو. گيان جو ثبوت آهي، من ۽ لاندريون ئي قبضو آڻڻ، جنهن کان پوءِ من
موت کائي ٿو. انهيءَ موت معرفت ٿي. مڪتيءَ جي منزل تي پهچي ٿو. سو من جي اوت
اڏ آهي. موت مڪتي آهي. سؤڪير، جڙ مان جند ڇڏائي، سؤڪير ۾ سماجي وڃي ٿو،
جيئن چنگ مسحال ۾ موٽي ويندي آهي. لائين رازداني ڪلي ٻئي ٿي ۽ سٺ سمجهائجي ٿو.

جنهنجو من قابو ۾ ڪونهي، تنهنجي ويچار ٿا هر وقت وڪاري وهندڙن ۾ وڌل
رهي ٿي. ۽ هن جون لاندريون مڪ گيان، وڳو گند ۽ غلطيءَ جو واس وٺن ٿيون. اهڙو
جيڙو، راکشي روپ آهي. جنهنجو من، ڪلهيا، ويچار ۽ لاندري، هڪ ٻئي جا ٻانهن ٻيلي.
ٿي ٻينا آهن ۽ جهون پوءِ ڪري رهيا آهن. هُو ڪڪرن جو ڳاڙهو آهي، وڪارن
جو واپاري آهي، ڏک ۾ سڪ جو سيلائي آهي، ڄم ۽ موت جو مهرائي آهي. لاندريون جو
سواد، سڃاڻ ٿي ٿو ڇڏي، عشق خيزي، نفس پرستي ۽ شهوت انگيزي، درحقيقت
دلڪش لڳندي آهي. ڪيئن انهيءَ دل ٿرڻي جي رغبت ۾ لپائجي ويندا آهن. پر
اٽس ۾ پڪڙائيندا آهن، ڇو نه عيش عشق جي جهون، صحت ٻگاڙي ٿي. ٻڏي پوءِ هشت
ڪري ٿي، ۽ آلهڪ پل چؤسي ٿي. لائين ڏک، سڪن جو جڙ ٿو لباس پائي، گهائي ٿو.

ٻئي طرف، جنهنجو من ئي قبضو ٿي ڇڪر، تنهنجي ويچار ٿا به بدلائي وئي. هن
جون لاندريون پوءِ پاڻمرادو قبضي هيٺ وهندڙن، ڇو نه هُو ويچارون، واساڻون فقط
آهي ولندڙن آهن، جي من جي مرضيءَ مطابق هجن. جي من شذ آهي، نه هڻي ڪهڻي
اوس شذ ٿيندي. اهڙيءَ طرح، نه جهون ۽ ٻاڪند هوندو ۽ نه ڊيڪا ڊيڪيءَ جو ڊولگر. جنهن
هڪ واريءَ، هر رس جي امرت جو سواد چڪي ٿو آهي، تنهن کي ٻيا سڀ سواد ٽڪا
۽ بيسواڊي لڳندا، ڇو نه لاندريون جي سواد جي پيٽ ۾، هر رس جو امرت ۽ آند روڻي
سواد. بيشمار دغا وڌيڪ وڌندڙ ۽ ٽوسائيندڙ آهي. انهيءَ ذريعي ئي، لاندريون جي
ٽرشنا، بک ۽ آڇ، سڀ مڙجي وڃن ٿيون. جا واسا، من هاڻي قبول نه ٿو ڪري. ۽
ويچار ٿا منظور نه ٿي ڪري، سي لاندريون آڻي نه پهچائين ڪنهن کي؟ جڏهين من
ويچار ٿا، واپار جو وکر ٿي بدلائي ڇڏيو، نه لاندريون کي به ازخود، انهيءَ مطابق ساڳئي
بودو ڪرڻ پوندو، نه نه سندن وکر واپرائڻ ٿي ڪرڻ. سو لاندريون به هاڻي ٺهي ٿي.
ماڪيءَ جون مڪيون ٿي پيون آهن. گند ثبوت جي بدوءِ کي ڇڏي، گلن جي خوشبوءِ وٺن

ٽئون، ۽ ماڪي ٺاهي. اندر پهچائين ٿئون. سرداري ڪهڙي ڪهي. يا ڪهڙي ڪهڙي ڇڏي، ڪهڙي ڪڍجي. لهر فيصلو من جي وس آهي. نه لاندو من جي. لاندو من نه من جي مٺي ۽ ر، ڪاٺ جون ٺهندڙ پٽليون آهن. ڇتي ڊوڙ ٿين، اُتي ڊوڙ لڏائون ويندائون.

سڄي شيوڪ جي ٽيڪ صاف، هر دو نرمل، ويچار ڌارا شد ۽ جيئون پور رهڻ ٿي. رهڻي ڪهڻي سادي اٿس، پر آدرش، اخلاق ۽ اصول اٿس. راحت ۽ رغبت کان دُور رهڻي. رفاقت ۽ رياضت ۾ جيئون گهاري ٿو. ٻيو پر ٿوري ٿي آهي، پر اُڌر آسمان طرف اٿس. هن جون رانديون، شپ واسناتون اندر آڻين ٿيون ۽ شپ ڪرڻ ۾ ٻاهر مشغول رهن ٿيون. هن جو سر، ذهن ۽ زهادت، وڌيا ۽ گمان ۾ پُر هوندي، هميشه ٺهيل رهي ٿو. هُو ستن ۽ ست پرشن اڳيان، جهڪي ٺيڪار ڪري ٿو. هنجي ٺيڪن ۾، هر دم ٺيڪن ۾ نرو لڳو پيو آهي، ۽ آٽو ڇيٽا جو چمڪار اچي رهيو آهي. رهي آهي. اُڪڙيون، قادر جي قدردان ٿي ٿيون، مرشد ۽ مهاتمان جو درس ڪري ٿيون ۽ آندڙ جون املهه آٽون ڳلن مٿان ڳاڙهن ٿيون. هن جي زبان، هريءَ جو جس ڳائي ۽ ڳارائي ٿي، ۽ سادو، سائينڪو، سؤڪير ۽ آٺ آهار ورتائي ٿي. هُو ڪنن سان، ڪيئن ٻڌي ٿو، پر ٻولي ٻڌڻ ۽ ڪپ شپ جي گهوڙن کان ڪن لالار ڪري ٿو. هُن سان، مالڪ جي مهملڪي ٿو ۽ ڳڻن ٿيڻ جي ٺهل ڪري ٿو. هن جا ٻيو سمارو طرف هلن ٿا، جنهن ۾ اندر کي آند اچي، ٻيا ڪنهن دردوند جو درد مڃي. ٻيا درشتيءَ جي پاڻ سان ۽ هر ساڙيءَ جي همدرديءَ سان. ٻيو حال ٿي، آٽون اُڳهي، ٻار وٺي، ۽ ٻيٽاريءَ جو بار هٿ ڪري. ٻيا جو ديوتا ٿي. ڏيئي پيو ڏيئي. ڪنهن کي آجهو ۽ آرو، ڪنهن کي سميت ۽ سهارو، نه ڪنهن کي اُڀرڻ ۽ اُڀرڻ واد. هنجي من جون ڪامنائون، هردي جون پاونائون، ۽ راندين جون ڪوائون، سڀ سائين جي سُرئيءَ ۾ سمايل آهن. پوءِ هُو مڪتيءَ جي مانگ جو ڪري ۽ وٽڪڻ لاءِ وهڙو ڇو وڃي؟ هُو آهي نعمتُون گهري ٿي ڪونه ٿو، نه به پاڻي پلانڊ ۾ اچي پونس ٿيون. جڏهن مانگ مانگ ٿي وڃي ٿي، تڏهن مالڪ جي مهر جو ميهڻ، وسڪارا ڪري وهي ٿو. جو ڪچندو ڪونهي، سوئي گهڙگهرو ٿيندو آهي. هنجي سندر دشا بنسٽ صاحب هيئن فرمائين ٿا.

(۱) کور کا شبد رد اُتَر ڈاری - پُچ جِان سَہ سِنگِ نِواری
دَس اِندری کَر راکِجِ واس - تانکِی اَلَمِی ہرِ ہرِ گاس ۔
واہ۔ کورِی، مہلا
پنجوان، اِشہدی (۱) ۳

(۲) کجیر نمن نہار تہ تجھ کتہ - سرون سندھ تہ ناع

پڻ اچڻ لڳو. نام جي - چرون ڪمل وڌ لاءِ. صاحب (۱۱۶)

آس ۾ نراس: ”آس ۾ نراس“ جو اهو مطلب نه آهي، ته انسان يا نه آسان ۾ اڪيل

رهي يا نه نراسائيءَ ۾ نهڙڙجي وڃي. آسانئون نه ختم ٿينديون ڪونه. ڇو ته بيسرما آهن. سر وينديون وڌنديون ۽ نهٺ نه رهجي به وينديون. يعني طرف نراسائي، انسانهه ۽ اميد اوگهاري، نااميدي ۽ آس آڻيندي، ۽ ڪمارڪ ڏانهن گهليدي ويندي. هر حالت هيٺ، رڳو ”نه نه“ جي ورتي، ڪن جو ڪم ڇڏي ڇڏي. تنهن ڪري صاحب سمجهائين ٿا، ته اي بدل، پراڻي آس ڪڍي جي لاس. سر آس ڪر، هڪ اڪال ٻرڪ جي. پوءِ بيون سڀ آسانئون ۽ مشائون، ڪارج ۽ ڪريائون، انهيءَ کي ٿي آرڻ ڪر. لائين ”آس ۾ نراس“ هندن، ڇو ته پوءِ آسان جي وچ ۾ هوندي به، آسانئون توکي آزارينديون ڪونه. انهن جون آسانئون ۽ اميدون به، سندن مانا پتا جي حوالي هونديون آهن، تڏهن نه هو هميشه نرسنسي، بيديا ۽ اڄمت گذارين ٿا. سرئون به پنهنجي ڪرت، ايمانداريءَ ۽ آورچائيءَ سان ڪر. نتيجو ڇڏ نرڪار ٿي. موت ۾ قل جي لڃا نه رڪ. جيڪي بطور سر واه واه. جيڪي مليو سو سڀ. نه هوندي آس ۽ نه آزار ٿيندو. نه گهوج ۾ من ڏئي ۽ نه گهڻائيءَ ۾ من ڪڍي. امدادي ۽ ابتدا، يعني اڪ سماں. آس مارڻ سان، من به مري وڃي ٿو. لائين اندر ٻن روڱ مڙجي ٿو، ڏک دؤر ٿئي ٿو، انما جي اٽل ۽ اٻار شڪتي اٻن ٿئي ٿي، ۽ جيون جو مسئلو سٺ ٿئي ٿو. آس ۽ نراس ٿي جهڙو مرڻ جو چڪر چالو رکي ٿي.

اها آهي، سڄي شيوڪ جي نشاني. هن پاڻ پڇاڻي، آساننشا ماري، ڏئي ۽ ڏنندن کان دؤر رهي، انهيءَ ڳڻ پار ڪري، من کي ايڪاگر ۽ اسٽر رکي، ڏٺيءَ ۾ ڌيان لڳايو آهي. اهو ڌيان لڳائڻ آهي، پاڻ وسارڻ، پاڻ جو ٻڙدو پري ڪرڻ. اهڙي شيوڪ کي، نه جيئڻ جي آس آهي ۽ نه مرڻ جو ڊپ آهي. هن ڪي نه سرڳ جي لڃا آهي ۽ نه رڳو جو پڙ آهي. هو ڏک ۽ سڪ جي اثر کان آجرو آهي. نيٺ نه هو نرموهي ۽ نونرو آهي. وڪارن ۽ اوڻڻ کان آجرو ٿي، اندرين ٿي قبضو آندو اٿائين. هاڻي سر درشتيءَ جي پڌ ٿي پهچي، ”آس ۾ نراس“ بطور آهي. سر اهو ئي ڏسي ٿو، سمجھتا م، نه اهو ئي چورچڪار ۾ به. اهڙو شيوڪ ئي آهي سچو نشڪائي، پيراڱي ۽ سياسي. هو جيئري پاڻ ماري، پڙ ساگر ٿري، پار پيو آهي. اهڙي شيوڪ جي آستتيءَ ۾، ڪرڻ نازڪ ديوجن. هيئن فرمائين ٿا:

- (۱) آس نراسي رهي پيراڱي - نڃ گهر ٿاڙي لائي
پڪيا نام رجي ستوڪي - اعراف سهج پيڻائي.
- (۲) جاڪي آس ناهي نراس ناهي - جف سرف سمجهائي
ننڊ ڪم پرور ننڊ مليا - نانگ ٻڌ پائي.
- واڳ - پر پائي، مڃا
پيلا، شيندي، (۳)
واڳ - پر پائي، مڃا
پيلا، شيندي (۴)

”گرهست ۾ اداسي“: انسان، چاهي ٻوڙ ۾ هجي چاهي جهڙ ۾ ٻوڙ ۾ هجي.

من نه پاڻ سان جيت ڪٿ هوندس. جي من اسٽر آهي ۽ ٿياڳ رڙبي ڀاونائن ۾ آهي، نه ڀوڳ ڪندي، نه جوڳ ۽ ڀوڳ ۾ آهي. پر جي من اٽڪيل ۽ اُشان آهي، نه جوڳ ۽ ڀوڳ جي هٿام هڻندي، نه ڀوڳ ڪري رهيو آهي. تنهن ڪري، من جي ايڪاگرتا ۽ ٿياڳڻو وڌيڪ اهميت وارا آهن. بنسٽ جوڳ ۽ ڀوڳ جي ڀيڪن جي. ڇا مڪتبيءَ جو مارڪ جهنگلن ۾ يا ڀرپور ٿي آهي؟ جي ها، نه ٻوڙ ۽ مڙئيءَ ۾ خوراڪ گهر ٻار ڇڏي، جهنگل منهن ڪري وڃن؟ نه ٻوڙ، سرجهار ڪي، سرشتي سرجهار جي ڪهڙي ضرورت پئي هئي؟ ڇا جهنگلن ۽ ڀرپور ٿي، سرٻڙ جون ضروري گهر جون محسوس ڪونه ٿينديون؟ تفاوت فقط هيءُ آهي، نه، گرهستي اڃا ڪهڙا ٻائي ٿو ۽ سنڀاسي ڪهڙو ڪهڙا بهري ٿو. گرهستي پنهنجي ڀڳهر جي ڀرپور سان، پنهنجي ۽ پنهنجي ڀروار جو ڀيٽ ٻائي ٿو، ۽ سنڀاسي ڀيٽي ٽڪر ٿي ڀڄي ٿو. گرهستي پنهنجي اجهي اندر رهي ٿو، ۽ سنڀاسي غنائن ۾ گذاري ٿو. پر جي سنڀاسيءَ جو من سنڀار مان نڪتل ٿي ڪونه آهي، نه سنڀار سندس ڀڄڻو غنائن اندر به ڪري ايندو، ۽ سندس من جون پُروا ٿي ٿوڙي اُٿوڙيون ٿرڻا ٿي، جن ٻُڙن جيان، جيت ڪٿ، هر وقت، کيس ستائينديون رهنديون. ڇا، جي لکن جي تعداد ۾ ساڙو ۽ ڦير، شهرن، ٿيڻ يا جهنگلن ۾ رلن ٻنن ٻن، ٽن سڀني پنهنجو ڪلياڻ ڪيو آهي؟ جي نه، نه ٻوڙ آهي ڇڪت جو ڪلياڻ ڪيئن ڪري سگهندا؟ ها، ڪر وولي ويراڳي هوندو، پر لکن ڀاڱيدارن جي وچ ۾، هنجو ٿيڻ به مشڪل ٿي پوندو. هڙڏانهن جي گرهستيءَ جو لڳاو سنڀار مان نڪري وڃي، نه ”گرهست ۾ اداس“ ٿي سگهي ٿو ۽ مڪتبي به حاصل ڪري سگهي ٿو. جي مڪتبي جهنگل ۾ آهي، نه مڙئيءَ ۾ رڙي، مڪتبيءَ جي مخصوص حق جا هوند واسطيدار هجن. رڙ حاليٽ جو جهڙو جهنگل ۾ نه پر جان آندو آهي.

تنهن ڪري، صاحب سمجهائين ٿا، نه ڀرمانا کي پاڻ لاءِ، گهر جي ٿياڳ ڪرڻ جي ضرورت نه آهي. ڀرمان جي لڳاو جي ٿياڳ ڪرڻ جي ضرورت آهي. جي اهو لڳاو ٿئي، نه گرهست به سنڀاس ٿئي ٿو پوي. ڀرمانا جي ڀراڻي آهي، ڀرمانا کي ڀرڪريءَ جي رڳو رڳو ڀر ٿيسو، خالق جي خلق جي خدمت ڪرڻ، بنا پيد پاڙ جي. ڀاڱي ۾ ڀڄي. اهڙو گرهستي، نه ڀروار کان پري ڀڄي ٿو، نه پنهنجو پيشو بدلائي ٿو، پر رڳو من جو رخ ڀروار ۽ پيشي ٻاٽ بدلائي ٿو. انهيءَ نئين رخ پٽاندڙ، هُو پاڻ کي ڪيرم جو ڪرڻا نه ٿو سمجهي. هُو ڄاڻي ٿو، نه ڪيرم ڪرڻا جا آهن، ڪرڻا ڪرڻا آهي، نه ڪيرم جا ڦل به سندس آهن. جي ڪم ڪرڻا جا سمجهجن ۽ پاڻ کي ڪرڻا جو درمياني گماشتو سمجهجي، نه ٻوڙ آهي ڪيرم سڀ شديءَ ۽ شڙا سان ڪيا ويندا، ڇو نه ڄاڻي اجهي ڪير ڪرڻا کي ڪيرم سمجهيندو؟ سچ ڀڄ نه ڪيرم خود ڀاڱي يا ڀڄ رهيو آهي، پر من جي ڀاڱي، ان کي ڀاڱي يا ڀڄ ڀر بدلائي ٿي. سو ڀروار ۽ ڀڄڻ سان وهندڙ رڱ ڀڄ آهي، پر لڳاو رکڻ ڀاڱي آهي. اهو لڳاو ٿي ”نيريءَ ميريءَ“ جي ٿر راس وڇائي، خود مطلب ۽ خود غرضي

(۲) سوگرهي چو نگره گري - جب لب سجر پيکيا گري
پن دان کا گري سريو - سوگرهي گنگا کا سير
راڳ رامکاي، محلا
تيجا، ولو (۱۲)،
سلوک محلا پهلا .

پاپ، بدن ۽ پور دؤر: صاحب سمجھائين ٿا تہ جو شيوگ آھڙي طرح نرومهي ۽
نهنو آھي، ”آس پر نراس“ ۽ ”گرھسب بر آداسي“ تہ آھي، جنهن سردوشي اختيار ڪئي
آھي ۽ اندرين تي قبضو ڪيو آھي، سو وڪارن کان دؤر رھي ٿو. هنج پاپ ۽ آھڙا سنا
۽ پور، چنناؤن ۽ انتظارؤن، بدن ۽ رڪاوٽؤن سڀ لاس ٿي وڃن ٿيون. اسين سچ ٻچ
تہ پاڻ کي پاڻهي بدن ٿا. وٺ کي پاڪر پائي، ٻيا واکا ڪريون، تہ ڪو اچي اسانکي
چڏائي. پاڪر چڏيئون، تہ هوند پاڻمرادو آزاد ٿي پئئون. پر پاڪر پائل، تہ سولو چڏيو آھي
۽ نہ چڏايو آھي. اهو آھي لڳاتو جو لقا، جنهن تي ڪونهي ڪو بقاء. پر جو سچو شيوگ
آھي، تنهنجا سڀ بدن آزاد آهن. آھڙو شيوگ ستيتو آھي، جو نہ ٻار برھر جو رڻپ ٿي
پيو آھي. هن آيو ميني. اڳيانا جو پڙدو هٽائي ۽ آئر جو دست جلائي. آندو، ٻاهر ۽ چوڻوڻ
پر ڪاش آندو آھي. هن گيان جو سار ۽ تس جو تس پائو آھي. جي ڪرم اڃا ڪڇي نہ
ويا آهن. سي اڃا شايد ڪاٺا پونس. باقي اڳتي لاء تہ ڪرم جي ڪارخاني کي ٿي،
ٻالو لڳي چڪو آھي. هاڻي تہ هُو سهج سماڏي ۽ پر لڳل آھي ۽ سُن پر سابل آھي. هُو
نچ ڪور پر سني ٿو. هُو جيون مڪم آھي، بدڪ درد کان دؤر آھي ۽ آندو مع آھي.
مڙل مقصود تي پهتل آھي، ميري ۽ ميريءَ جو مالڪ آھي، آھڙي الله سرڪ لاء صاحب
فرمائين

(۱) ڪايا آندو پاپ پن دء پائي - دهي مل ڪي سرشت اٻائي راڳ مانجهه، محلا
دووي مار جاء رکھ گھر آوي - گورمب سهج سمار ٿيا. تيجا، اشتيڊي (۴) ۲۷

(۲) جن پيٽا سي مس پئي هي - ٿوئي بدن شاهي
جولي جرم سماي پيو - ٿان چوڙي مایا کي لاهي.
راڳ آسا، محلا
پهلا، شبد (۸)

مانش جنم سقل: چوراسي لک جو ٿيون آهن، جن ۾ جيو پنهنجي ڪرم ۽ ڪرڻن
مطابق، چڪر کائي ٿو. تہ ڏک پرچندو رهي ٿو. ڪن جو ٿين جا جهو، جيوي مان پيدا ٿين،
ڪي بعضي مان، ڪي زمين مان، تہ ڪي پکھر مان. ڪنهن قسمن جا جيوت، پسون ۽
پکي آهن، پر مانس جنم، وڏي پاڳ سان ۽ شد ڪرم جي ڪري، نصيب ٿئي ٿو. انهي
جنم ۾ ئي، مڪتيءَ جي مارڪ وٺ جو موقعو ملي ٿو. جي اهو سونهري موقعو نہ، سنساري
وهزارن ۽ سرويڪ چشڪن پٺيان پوندي، هٿان نڪري ويو، تہ ٻيهر انهي هٿ چڙهي يا
نہ. تنهن ڪري، مانس جنم ورتو وڃائو. وڏو نقصان پائڻو آھي، جنهنجي اسان کي

ڪل ئي ڪانه ٿي پوي. اڳين جدمن جا سنسڪار برابر پيپلائين ٿا، پلائين ٿا، جنهنجي اثر هيٺ من پيو ٿو پٽڪي ۽ بدي ۽ بدڪاريءَ طرف هڙڪجي. پر جيرو پاڻ نه نه لبل نه آهي. من کي ريهڙو ويهڙو آهي، ڪڏهين ڇٽ سان نه ڪڏهين ڇمات سان. جي جي جيرو هروقت سڃاڻ رهي، من کي غلط راه کان روڪيندو اچي، ۽ صحيح راه ڏانهن گهليدو رهي. نه پوءِ آهي اڳيان سنسڪار، عادتن جي رُوپ. وٺڻ بدران آهستي آهستي صفا مٽجي ويندا، لائين من قابو ۽ آڻي سگهيو. لائين جيون شد ۽ پوئس ٿيندي. روشن جي سنگ ۾ چڪجي، نام جي رنگ ۾ رنگي، ۽ ستگور جي شيد لاء لائق بڻجي. جڏهين جيون بدلائڻ جي ٽالگهه لکي ٿي، ۽ انهيءَ ڏس ۾ لڳاتار مڪمل ارادي، آدم ۽ اُورچائيءَ سان جوڳا قدم کڻجن ٿا. تنهن کان پوءِ ٿي، مالڪ سڀ باقي ميارون پاڻ ئي کڻي ٿو. سمهيل ٻار کي نه ماڻ ڌارائيندي آهي ۽ نه چمي ڏيندي آهي. جڏهين اهر کي نه، ڇڪڻ يا پيار لاءِ پڪار ٿو ٻوندو آهي، نه ساڌ ڪ ڪي، بنا سڌ ۽ سرچشيءَ جي، ڪيئن اچي اهر ٿل پاند ۾ ٻوندا؟ پر ڪو ورلي ڳاڙهي ڇو آهي، جو اڳين جدمن جي اڳيانا جي اگهور نند مان سڃاڻ ٿي، مانس جدم جي سڱلنا لاءِ پاڻ پٿرڙي ٿو ۽ منزل مقصود ئي پهچي ٿو.

بهمت جدم اچڙي ٿي ماڏو - اهر جدم ٿماري ليکي. راءِ ڏاسري، پڪت گه. روداس آس لڳ جيوءَ - جو پيو درسن ڏيکي. روداس، شيد (۱)

اها لڏو لڳي ٿي نيمهن وارن کي. جن جي اندر ۾ پوءِ جي باهه پئي ٻري، جي جانب جي جدائي محسوس ٿا ڪن، جي جدائيءَ جي گهڙي نه گهارڻ نه ڳهرن. ٽجي ميلاب لاءِ ماندا آهن. جي پنهنجو ان، من ۽ ڏن سڀ ڪرڻا تان قربان ڪرڻ لاءِ تيار ٿي بيٺا آهن. پر پاڻ وڃائڻ ۾ آهي، پاڻ وڃائي پاڻ ۾ پائڻ ۾ آهي. ڪم ٿي ڪم لهڻي آهي. جو پريمي پرمالما سان. لائين پرا پريم ڪري ٿو، سر هر جيو کي پرمالما جو رُوپ سمجهي، هن سان نه پريم جو ورڻاڻ ڪري ٿو. جو پريم سان پريمور آهي ۽ پريم ٿي وراهي پيو، اها ”ميريءَ ٿيريءَ“ جي ويچار جي، سو ڪنهن سان خاص موه رکندو يا ڪنهن سان ويار رکندو يا ڪنهن کي آڪڙ ڏيکاريندو؟ هو نه سر پاونا جو سائل آهي. اهڙن سچن شيوڪن ۽ درويشن جو احوال اڳتي اچي چڪو آهي. انهن مانس جدم جي معنيٰ ڄاڻي آهي ۽ ساڌن ڪري، سڱلنا پائي آهي. هنن سچي شيد ۾ سرتي رکي، سچ پراپت ڪيو آهي ۽ سچ جو جهنڊو بلند آهي. اهر آهي عشقون عشق، چشڪون چشڪ.

سڀي ٿرڪ پراپتي - جي آريءَ لڪ هٿ سڀي ٻڌارت سڱل هيءَ - جي سچا شيد ڪٿ. سري راءِ - مهلا پنجران، شيد (۶)

من جي موت کانپوءِ ڇهه ڏينها ۾ ايڪاگر ٿا اچي ٿي، پٽڪ ۾ اڪثر ٿا اچي ٿي ۽ اڻاڻي ۽ ۾ شالتي اچي ٿي. ڇو ته من جون مڙ ٿي مرادون ۽ مڻاڻون ميدان ڇڏي، ڀڄي ويا آهن. من تي ڪسنگ جي لڳل ڪٽ لهي ٿي، ۽ ڪمٽ جي مر مڻجي ٿي. اوجل من کي ۽ ٻڏي چٽي وانگر پاڻ ڏانهن ڇڪي ٿي. لائين من، من ۾ ئسي مارجي وڃي ٿو، ۽ مري مالڪ سان ملائي ٿو. هاڻي من صاف ۽ صابر آهي، سچو ۽ سنڌوشي آهي، سڃاڻ ۽ شڪتيدان آهي. نهرو ۽ نماڻو آهي. نروهي ۽ نريءَ آهي، نرليپ ۽ نرمل آهي، پريتران ۽ پريهي آهي، تربت ۽ تياڻي آهي، ڇو ته رڳو تابان جي تلاوت ۾ آهي. سندس داسيون، ڏهه ڀاڱي اندر پون ٿا، هاڻي سچ جو سردو ٿيڻ ڪن، ڇو ته من وٽ ڪوڙ ۽ ڪهٽ جو ڪٻاڙ، قبول ٿي ڪونه ٿو پوي.

گهر مهر، گهر جو دٻڪ دڪاوڇ - گهر مڃي سو مڃل ٻلاوڇ ۽ راجه بسمت، مڃا.
من مهر مدو ٿا چٽ مهر چيٽا - اٽسي هر کي لورب آيتا. بهلا، لشتهدي (5) ۴

من جي موت بعد، اهو سچو شيوڪ، ڪنول گل جيان، سندس ۾ هي لوه هنجي.
من جا سڀ ڪپ ۽ ڪنارا، ٻنڌ ۽ ٻنڌن، ٽٽي ناس ٿين ٿا. هاڻي هو حد ٽپي بيحد ۾ آيو آهي، مٽاهي ۽ مان ٽڪري لامتناهي ۽ ۾ آيو آهي. جهڙو هنجو عمق اونهو، نهڙي اچل اٿاه، ۽ بلندي بي انتها آهي. هنجو ارڪان غير عملي آهي، احساس غير محدود آهي ۽ اتصال غير منقطع آهي. سڃاڻي سڃاڻي ۽ پاڻ سنواريو اٿائين ۽ سوچي سوچي سالڪن کي سنوارو اٿائين. هو دنيا ڏاني ڄاڻي ۽ موت ساڻي سمجهي، ۽ سنبڌ سنجوگي سمجهي، جيئن گذاري ٿو. تنهن ڪري، نه هن کي ڪالهه جو غم يا غيرت آهي، ۽ نه سڀان چي چيٽا يا آسرو آهي. ڇو ته هو رهي ٿي نور ورتان ۾. ورتان جي ور ٿي ٿي، ڪالهه جا گهر ڪاٽيندي ۽ سڀان جي قسمت جوڙيندي. سو ڪٺ ڪٺ ۾ مري ٿو ۽ ائين مري، اهر، اجواڻي، اٻاسي ۽ اٻاس ٿئي ٿو. ڇاڪاڻ مري، اهر ٿا ٿو حاصل ڪري ۽ اوڳڻن ۽ وڪارن کان، ٻڏي ۽ ٻڌڪاريءَ کان ۽ لڪاڙ ۽ لڪ چپ کان ۽ ڊڪا ڊيڪي ۽ ڊوڪيماڙيءَ کان، ڇالڪيءَ ۽ چترائيءَ کان، پراڻي پيار ۽ پڇاڙ کان، ڪوڙ ۽ ڪسنگ کان، اڻڇ ۽ ٺيڇ کان، ڌاڪ ۽ ڀاڪ کان، مطلب ته تنهي ڳڻن جي ٽائير کان. هن کي ٽلا ۽ غيبت، سختي ۽ سزا جي پرواهه ڪونهي. شاس ۽ شرف، انعام ۽ لعنت جي درڪار ڪونهي. هو لوڪ لڳا جي ليڪي ۾، سڪا لامارا ڪونه ٿو ڏئي. ڄاڻي ٻجهي، اکرين ۾ مڏهن وڌو اٿائين ته پوءِ مهرين کان ڇو ڊڄي؟

اهڙي شيوڪ جو هر دوئمٽار آهي، پير ۽ پرت ٿاڻي ۽ سار، صدق ۽ سک سان، سڃاڻي ۽ سرواڇي سان. هميشه هو وويڪ جي واٽ وٺي ٿو. تنهن ڪري، دماغ جي ڊيلاڙيءَ

پر دوکو نه ٿو کائي. هنکي من جي مات آهي ۽ زبان تي لغام آهي. هـو ڪارج ۾ اڪارج
 ٿي ٿو ۽ اڪارج ۾ ڪارج. هـو پرکريءَ ۾ پرماتما پسي ٿو ۽ پرماتما ۾ پرکري. من جي
 مهانتا ۽ پڳوان جي پاڻي ۾ پيل اٿس. ڪو ڪم جهاني ڪونه ٿو ڪري. هـنڊجي جيون، هڪ
 کليل ڪتاب مثل آهي. جو چاهي، سو پڙهي سگهي ٿو. هـو دک سک، ٿئي ڏيند، پاپ
 ٻڃ ۽ نيڪيءَ بديءَ جي پيدن کان پار پهچي چڪو آهي. هو پاڻيءَ ٿوڙي ٻر اٽڪاريءَ
 ۾، پرماتما پاڻي ٿو، ڇو نه هـو ڪم ڪم وسي ٿو. ”مان مان“ ۽ ”ميريءَ نيريءَ“ کان
 ڏور آهي. پاڻ پاڻ ۾ ڇاڇي ٿو. يعني جي من تي متوالو ڪونه آهي. تنهن ڪري، دوکي
 ۾ قاسمي نه ٿو سگهي. ڪرم فقط آهي ڪري ٿو، جي پرماتما جي پراپتيءَ لاءِ ڪارگر ٿين.

هاڻي ”جيون“ آهي، سندس نيم ۽ نيم، چپ ۽ ٽپ، سچ ۽ سڄم ۽ اڻڄا ۽ پات، زبان
 ۽ ڌارنا. پاڻ کي ڪارج جو ڪرنا، پوک جو پوکنا يا ڇوڙ جو ڇوڙ ڪنا نه ٿو سگهي. هـو هر دم
 ۽ هر حالت هيٺ، اڃا رهس ۽ ٽوليم رهي ٿو. اڄمڪ ۽ ٽوپڪ جي اسڪيپيءَ ۾ گذاري ٿو.
 هـو ڪلهيائن جي قيد مان آزاد ٿي، آتما ۾ اڏول رهي ٿو. هن جي نياڳ جو آڌار، ناموس
 يا ڏٻڪاءُ ئي نه آهي. جو هام هڻي چئي نه من هي به ڇڏيو آهي، نه هـو به ڇڏيو آهي.
 هن جو نياڳ، ويراڳ جي پاوٽا مان آهن ليل آهي، ويراڳ ۽ نياڳ جي پاوٽا مان. پوءِ جيئن
 پڪو ٿي، بنا پتن کي اڀاءُ ڏيڻ جي، پاڻهي اچي پٽ ٻوندو آهي. نئين نئي شيوڪ ۽
 جڏهين رچي راس ٿيندو آهي، تڏهين نه ڪرڻ يا نه ڦرڻاڻا. واراڻن عادلوڻ ۽ اعمال ۽
 پاڻوڙادو ڇڏائي ويندوڻ اٿس ۽ مذهبي پابندوڻ پاڻهي ٿئي ٻوندوڻ اٿس. تنهن ڪري،
 نه ڇڏڻ جي چڪ ٿئي ۽ نه ٻيهر هڪ ڪرڻ جو حرص جاڳي. بلڪ، نه ڇڏڻ جي گم
 رهي ۽ نه وري نياڳ جي لپاڙ لڳي. اهڙو شيوڪ قادر جي قدوس ۾ مايل آهي ۽ سڄاڻ
 جي ٿا ۾ مايل آهي. هـو پاڻ کي سڃي ٿو ۽ سڃي کي پاڻ ۾ پسي ٿو. هن لاءِ
 سارو سنسار ئي ٻوهر ٻسارو آهي. ٻوهر خود اهڙي شيوڪ جي ديدار لاءِ ديوار آهي ۽
 ٻيو پر پٿر لاءِ پڪاڙون ڪري.

ڪبير من نوحل ٻيا - چنسا گنگا نسيرو
 صاحب (۵۵)
 پاڇي لاکوهر ٿريخ - ڪهنه ڪبير ڪبير.

اها آهي ”من جي موت“. پر من موت کاڌي ڪيئن؟ من تي قبضو آيو ڪيئن؟
 جتي وڪارن جون واسناڻون، ڪبڙيا جوڻ ڪامناڻون، روشنا واراڻون، لماناڻون ۽ آهر پاڻو
 جون اڇاڻون ۽ کوٽا ويچار ۽ لاندوڻ جا وس، پاپ پڇ جا پاڪند، دک سک جا ڏيند، تنهي
 گطن جي پرل مابا، وڻ ۽ وروڻ، ڪوڙ ۽ ڪهت، ننڍا ۽ ثقا، ۽ حرص ۽ حواس جا
 انگ وسندا هئا، انهيءَ من جون آهي سڀ پاوناڻون ڪيئن بدليون؟ ڇو من بهمچو

ٻارن ٻارن سَرت هوڙي - ڪرلا ڪيان چالايا
 ٻوهر اُڏن سنهي ٻار جالي - ايڪه چوٽ سڄاهايا
 سٺ سٺو ڪي ٻار ٻار لاکا - ٿورڙي دءُ درواجا
 ساڌ سنگت آر ڪو ڪو ٻار ٻار - ٻڪڙو ڳڙه ڪو راجا
 ٻڪڙو ٻار سنگت سمن ڪي - ڪٽي ڪال ٻار ٻار
 داس ڪم ڪو ٻار ڪو ٻار - راج ٻار ٻار ٻار

شيء ڪي ساڻا. رڳو ٻي مها. ٻڌ، من سان جهلڻي هئي ٿي. شيء ڪو ٻو مانا جي شون
 وائي. سڳو جو شهد ڪمائي، سندن جا چوڻ ڇهي. زار نام جو رنگ لڳائي، آهيو مٽائي،
 آسپس ۽ آسپرواد وٺي ٿو. ٻوڙ سچ جي ڏوهه پوري، ٻوڙ جو ٿوڀ ٻائي. صدق جي ٻال
 لڳائي ۽ ڪيان جي ٿلوار ڪڍي، من جي قلعي تي حملو ڪري ٿو. من ٿاڳي مشتاق هجو ۽
 اهڙي پهلوان جي پهلوءَ ۾ ٻوڙ لاه پوڻان هجو، جيئن مؤمل. وائل لاه روز راست، راهه
 نڪندي هجي. ائين شيء ڪو ٻاڙ ۾ پيهي، ٻاڙ پچائي ٿو. ٻوڙ ٻڌي پوکاش ڪري ٿي.
 آهر جوڻ جاڳي آهي، ۽ اڳيانا دڙو ٿئي ٿي. من ۾ ڪي مڃي ٿو. آندو، آندو سان اورڙو
 اوري ٿو. من جي شڪتي، ڇت جي شڪتي ۾ سماجي وڃي ٿي. نيچ، نهچ سان
 ملي وڃي ٿو، جتي وڃي راس ٿئي ٿو. آنا ٻاڙ ٻاڙ ڪي آزاد ڪرايو. ڪيس من يا ٻڌي
 آزادي وٺي ڏي؟ جو جهڙو اندر آهي، تنهن ڪڇ سوچي ساڃاهيو. وڻنگ جو وڪاس
 ڪرائي، ٻڌي جو ٻل جاڳيو. ٻڌي ۽ وڪاس ۽ ٻل جي پوکاش، اڳيانا ۽ اوڻا جي
 اوڻده هٽائي ۽ من جي ڪاٻا ڪٻ ڪرائي. سچ ٿروار ٿيو ۽ ساڻن ٿاب ٻيا. آزادي
 آنا ٻائي، نه من ۾ ٻوڙ من معرفت. هڪ سر جي سميتي ۾ سڀ ساز سماجي ويا.

آپ آپ ئسي جانبا - ئيج ئيج سمانبا
 كه كهير آب جانبا - كويبد من مايبا .

راڳ بلاول . كهير
 صاحب، شبد (۱۱)

اعز صاحبن جو اعلان آهي، ته من جي طاؤنان جو سامهون ڪري سگهجي ٿو، من جي
آلڏي اوزا لکهي سگهجي ٿي، من جي ويڙ وڙائي سگهجي ٿي، ته اوت موت کائي. فقط
امڪ ۽ اساه، ايمان ۽ آدم، اشرافت ۽ اوروچائي آهن ٿين، ته مشڪل آسان ٿي پئوي

ٺو. سچ جي ساڌا سپاريڪ مقل ٿيندي، ۽ سوڀ سر جهڪائي. قدم ٻوسڻي ڪندي. لانهيءَ دوران ۾، لڪ ۽ لوڏا، جهڪ جهڪ، مشڪلائون ۽ مصيبتون. اوس آزمائشون وٺندا. پر اعتقاد. اورچائيءَ. سچ. سروچي. مٿان غالب پئجي ڪون. سگهندا. غميون ۽ خطائون ٿينديون وهنديون، پر انهن جو اثر پختاءَ ۽ پراشيت، پراڻا ۽ پيار ڏياران، مٿس ۽ ميسارو ويندو. ڌڪا ٽاپا کالبا رهيا، پر صدق ۽ سک وري اٿاري، سئين لنگي ڪندي ۽ اڳتي پنڌ پوائيندي. جي رستو پلجي نه وڃي، نه ”رام نام“ اچي رهبري ڪندو. جي اوجھڙ ۽ اوندھ ۾، وڪاري وڃي ڦري ڦري، نه ستگر جي پشيد ۾ سرسي سھائتا ڪندي. جي ويچار ڌارا ۾ وڃي پيو، نه ٻڌي. جي ٻل سان بهار جي ويندو. سچي شيوڪ جي سڃاڻي ضرور ٿئي ٿي آهي. ڇو نه جي ساڌن سندس آهن، نه سهارو ستنام جو آهي، ساڻ سنڀل جو آهي، سميت ستگر جي آهي، ۽ سر انجامي سائينءَ جي آهي.

سفر ۾ شيوڪ اڪيلو ۽ اٽل ڪونه آهي، پر انيڪ محسوس ۽ غير محسوس شڪت ۾ جي بهري ۽ پناهه هيٺ آهي. سلڇڻ جو سمر ساڻ کڻي، حوصلي جي هڙ ۾ ٻڏي، ساڌڪ اچي ڪناري لڳل ڪشتيءَ ۾، رڳو وهي سهجن، نه ٻار پھچائڻ لاءِ، پر ماڻا پاڻ ڏميواري آهي. ساڌڪ جي سرفرازيءَ ۾، دلبر جي دلچسپي آهي، ڇو نه جن جي سچي ۾ جذبيت ٿئي آهي. سو پر ماڻا پاڻ پٽ ۽ پٽي آهي، سڙهه ۽ سڪا. آهي، ۽ اچھ ۽ ملاح آهي. هو پاڻ درياءَ ۽ ڇوليون آهي، سڄو ۽ وڏو آهي. آنڌي ۽ رات آهي. ڪن ۽ ڪنارا به آهي، نه سائين ۽ سرجهرو به آهي. برهم ۽ برهم ٻسارو پئي هڪ آهن، پر ويسر وچان. وچتر ڏسڻ ۾ اچن ٿا. ڪشتيءَ وارو ڀائري به پھچي انيڪ اٽل ڏسي ٿو. پر ڏيري ڏيري، پنهنجي ڪٽيءَ ڪمائيءَ جي ڪلا سان، رام نام جي ٻل سان، ستگر جي سندس سان ۽ ڪرڻ جي ڪرپا سان، هو انيڪ اٽل ڏسي ٿو. لئين سچ سچائي سچ ۾ سمائجي ٿو. شينهن جو ڀڄو به رڳو ۾ رهي، وي ٿي پيو هو، تان جو شينهن اڃانڪ اچي ٽٽ ۾ پيو ۽ پنهنجي ڀڄي کي اصليت جي معلوميت ڪرائي، وي مان وري شينهن بڻائي ڇڏيائين. نيئن ئي، ساڌڪ، اصليت جي معلوميت ملي، اوديا مان اڇانگ ماري ٿو، حق جي حقيقت ڏسي ٿو، ۽ اُن الحق جو آواز اٿاري ٿو. هاڻي نه هو لامذهب آهي، لامتناهي آهي. بنا لنگا جي، پيا سڀ الاهي انعام امداد ٿينس. بنا پڇڻ جي، پيا سڀ پشچاڻجي پائينس. بنا پنڌ جي، پيا سڀ پلاند پوڏس.

(۱۱) گورمک

(۱) گورمک مکتا گورمک چکتا - گورمک گياني گورمک بکتا
 دن کرهي اداسي گورمک - گورمک قيمت پائي جيئ
 هومچي باذا گورمک چوئا - گورمک آوڻ جـاـوڻ ئوئا
 گورمک گرم گورمک نه گرما - گورمک گري سو سڀائي جيئ
 گورمک سکيا منمک دکيا - گورمک ستمک منمک ويمکيا
 گورمک مليجي منمک وچڙجي - گورمک بد پرگنائِي رجيئ
 گورمک اکر چٽ ڏاونٺ رهيا -

گورمک ابدش دک سک سر گر سهتا
 گورمک چال چٽ پار بوهڙ ڏيائي - گورمک گيرن گائي جيئ
 [راڳ مانجهه، مڪلا بندھوان، اشدپدي (۲)]

(۲) گورمک وسٽ ويساھيئي - سچ وکر سچ واس
 جي سچ وڻجيا - گور پوري شاھس
 نانک وسٽ پچاھسي - سچ سوڏا جس پاس.

سري راڳ، مڪلا
 پھلا، شبد (۱۱)

(۳) گورمک گرم گماوي - بگسي هر بگرام ائند
 اھ لس پگت گزي دن وائي - هومچي مار ئچند.

سري راڳ، مڪلا
 ٽيجا، شبد (۸)

(۴) ترچي گڻ مايا مرهه هسي - گورمک چوئا بد پاء
 گر گرہا ميلائين - هر نام وسيا من آء.

(۱۱)

(۵) گورمک سدا سوهانگي - پر راکيا ار ڌار
 منا بولھ، نـو چلھ - سچي روچي پتار
 سواونتي سوهانگي - جن گور کا هيٺ اپار.

(۱۳)

۱. ابدش ڏندڙ. ۲. برمانا کي پچاڻيو آهي. ۳. چمڻ مرڻ جو چکر ختم ٿي چڪو ۴. نشڪار
 ۵. سهندڙ. ۶. بيمڪ. ۷. ٻڌي. ۸. پرکاش، روشن ٿئي ٿي. ۹. گورمست.
 ۱۰. پتڪڻ کان بچي ٿو. ۱۱. هڪ جهڙو. ۱۲. برمانا. ۱۳. نام رڻ ٻي شيءَ. ۱۴. خريد
 ڪن ٿا. ۱۵. مڙي. ۱۶. پونجي. ۱۷. ٿڙن ٿا. ۱۸. ڏينھن واعد. ۱۹. چنتا کان آجا. ۲۰. ٽي.
 ۲۱. ٿرپا اوستا. ۲۲. پتي برمانا. ۲۳. نمي. ۲۴. پليڪر ٿي. ۲۵. سويماوان. ۲۶. آلي برهم.

- (۶) گۇرمەك اُمرەك بائىي بولمە - سېپ آتەر رام پىچاڭي
 اېكۇر شىزەن اېكۇر آرادەم - گۇرمەك اُكەك كەھاڭي .
- (۷) گۇرمەك آيىلما مەن مەيارىما - شىد كىسولسي لاء
 مەن ھەي ئال جەڭگىزا مەن ھەي ئال سەك - مەن ھەي مەنچە سەمە .
- (۸) اس گاڭا اُندەر بېمە پىسارا - نام لولچەن اُف اُكر اُپارا
 گۇرمەك ھورويە سولسي پائى - اېسى بىخىش ملاوڭيا .
- (۹) اېكەك اېكەك آب اېسالا - دېڭا دۇجا ئېڭىد مايا
 چولاي بولۇي گۇرمەك اۇچىي - سچو سچ كەماوڭيا .
- (۱۰) گۇرمەك كىرلې ھەكەت سار - گۇرمەك ھائى موكە دُئار
 اُن دىن رەكە رەكە كاوي - اُندەر مەل بۇلاوڭيا .
- (۱۱) گۇرمەك رەسە سچ سىچەر ھولاي - گۇرمەك كەيان نام مەكە ھولاي
 گۇرمەك كەس سچ كەماوڭيا - سچى سچ سەماوڭيا .
- (۱۲) گۇرمەك كىرە ئەرە - سچ ھولاي
 گۇرمەك - اُھەكگار جەلەي دۇڭاي
 گۇرمەك ئەرەي - سەك ھولاي .
- (۱۳) ھەريي سۇكە يەپا بۇگاس - گۇرمەك كەماوڭيا سچ كەك ئاس
 داسەن داس اېم ھورە داس - كەمە كەتەب مەھ سەدا اُداس
 جەتەن مەكە گۇرمەك كە ھولاي - بۇر بۇدارەك پايوي سولاي
 ئىريي كە مەي ئومل ھولاي - سەجىي سەچ مەي بۇرەي سولاي .
- (۱۴) كە سۇلما كە جەكە - گۇرمەك سەي بۇرەك
 جەن ساس كەس لە وسىي - سەي بۇرەي بۇرەك بۇرەك .

سەي راي، مەكە
 ئىچە، ئىشەيدى (۶) ۷

سەي راي، مەكە
 چولان، وار (۱۲) ۸
 سەك مەكە، ئىچە

راي، مانچە، مەكە
 ئىچە، ئىشەيدى (۲) ۵

۶(۴)

۹(۷)

۷(۱۲)

راي، كەوڭي، مەكە
 ئىچە، ئىشەيدى (۳) ۲

(۷)

راي، كەوڭي، مەكە
 چولان، وار (۲۱)

۱. بۇ مەلە. ۲. جەتەك. ۳. سەي. ۴. ئىشەيدى. ۵. ئى. ۶. لاندەن
 ئى. قەسەر. ۷. آندە. ۸. وركە. ۹. مەكە. ۱۰. مەكە. ۱۱. قەبۇل. ۱۲. سەيشت.

- (۱۵) آسا منشا دوئو بښاست - اراځه گڼل آس لراس پټي
 گربا وستا گورمک بانپيځي - سنت سها کي اوک ټهي .
- (۱۶) گورمک راځر سعاد آن لياگي - گورمک راه من پگتي جاکي
 آنحد سځ مانبا شبد وځاري - آنر چين پټي نرنگاري .
- (۱۷) سيج ايک - ايکو پټ ټاکر
 گورمک هر راوي - سک ساگر .
- (۱۸) هر گځ ټوت نه آرتي - قيمت کون نه جاء
 ناک گورمک هر گځ وځه - گځ مهر رهپي سماء .
- (۱۹) گورمک چور نه لاد - هر لام جگانيځي
 شبد نوازي آځ - چورف دپانيځي .
- (۲۰) گورمک چنر سکارا - سچي شبد لکښ
 آنم رام نرکاسيا - سهجي سک رهين .
- (۲۱) گورمک لال لال هيچ - جه رامک مجمل سچاځ
 آتري سکيب سوني کور آني - من وسيا هر ارمف نساء .
- (۲۲) نري گځ مايا مهر وياي - گربا گځ هيچ گورمک لهما
 ايک درشت سپ سرگر جاڻي - نوري آوي سپ برهم پريا
- (۲۳) دک سک گورمک سر گر جاڻا - هرک سوک ټي برکيب يما
 آپ مار گورمک هر پائي - ناک سوج سماء لسيا .
- (۲۴) يرم پلاني پټي دواڻي - وځ ياسکا کيا پانچي
 گورمک گيان نوري نري پکڙي - جن کيچي نر جانيځي .
- واځر آسا، مځلا پھلا،
 شبد (۲۲)
- واځر آسا، مځلا پھلا،
 لشتيدي (۷)
- واځر وځهس مځلا
 چولان، شبد (۱)
- واځر سورج، مځلا
 چولان، وار (۱۱)،
 سکو مځلا ليجا
- واځر سوهي، مځلا
 پھلا، لشتيدي (۶)
- واځر سوهي، مځلا
 ليجا، لشتيدي (۳)
- واځر سوهي، مځلا
 ليجا، وار (۳)
- واځر بلال، مځلا
 چولان، لشتيدي (۷)
- واځر رامکلي، مځلا
 پھلا، لشتيدي (۱۲)
- واځر رامکلي، مځلا
 پھلا، دکڻي اونکار
 نوري (۴)

۱. ناس، خمر کري چڙي . ۲. اوستا . ۳. پکڙي . ۴. پرماتما جي استيتي . ۵. بيا سپ .
 ۶. پرماتما . ۷. وکار . ۸. سچاځ . ۹. سوجورو، روشنائي . ۱۰. سئل . ۱۱. سچر . ۱۲. پکو،
 گھانو . ۱۳. زبان، ورتي . ۱۴. نظر . ۱۵. پکار، پکڙي . ۱۶. سک . ۱۷. ورکيب .
 ۱۸. پاڻل . اڳيائي . ۱۹. بنا . کانسواء . ۲۰. جيئن .

- (۲۵) كۆرۈمكە ساچى كا يۇ باويى - كۆرۈمكە بايلى ئاڭە-ژ گەۋزاويى
 كۆرۈمكە ئېمىل ھەر كىڭا گايى - كۆرۈمكە بولۇر بىرەم پىد باويى
 كۆرۈمكە روم روم ھەر ئايويى - ئانك كۆرۈمكە ساچ سماويى .
- (۲۶) كۆرۈمكە مەۋنا ئىك پىراويى - كۆرۈمكە بايلى ئىساد و جاويى
 كۆرۈمكە سىچ رىيى بىراگىيى - ئىچ گەۋر و اسا پائىدا
 كۆرۈمكە سىچ بىڭىيى كۆرۈمكە سىچ ئىڭىيى - كۆرۈمكە سىچ كىماويى كىرڭىيى
 مەدھىيى سىچ كەيى دىن رالىيى - ئۇرۇ سىچ كەئالدا .
- (۲۷) خىگم بۇجەيى سوشىوگ كەيىيى - برا پىلا ئە سەمسىر سەيىيى
 ھۇمىيى جاە ئە اىگۇر بۇجەيى - سىر كۆرۈمكە سەھ سەئالدا .
- (۲۸) چىن كە، ئىڭىل مىلى و ئايىيى - كۆرۈمكە سىيى بىرزان كىيىيى
 پارىس پىيىت پىيى سى پارىس - ئانك ھەر گۇر سىگى ئىيىيى .
- (۲۹) آيىيى جىل آيىرلەر كىرتى - آيىيى مەيىل مىلاويى
 ئانك كۆرۈمكە سەھ مىلايى - جە جىل جىل سەھ مىلاويى .
- (۳۰) آمىرە بايلى ئىك و كالىيى - كىيان دىيان وچ آيىيى
 كۆرۈمكە آيىيى كۆرۈمكە جايى - سىرڭىيى گىرم دىيىيى .
- (۳۱) كۆرۈمكە سىپ پىرەھىيى - دىن سەيىيى مايا
 ھەر آرىك جو خىرچىدى - دىيىيى سىك پايى .
- (۳۲) كۆرۈمكە كامىل بىڭىيا سىيىگىر - شىدى بىر رايكا ار ئاز
 اىك پىچايىيى ھۇمىيى مار - سىرپا و ئىيى كەيىيى ئاز .
- (۳۳) كۆرۈمكە اىكۇر اىك پىچانا - كۆرۈمكە ھوۋ لىكا و ئىگى
 كۆرۈمكە جاە مىيى ئىچ مەيلى - ئانك شىد بىجا و ئىگى .
- راڭە رامكايى مەئلا
 پەللا سىد گىوشىت
 بۇرڭىيى (۲۷)
- راڭە مارۇ، مەئلا
 پىچوان، سولەھ (۱۵)
- راڭە مارۇ، مەئلا
 پىچوان، سولەھ (۱۳)
- راڭە سىنىس، مەئلا
 پەللا، شىد (۱۲)
- راڭە سىنىس، مەئلا
 چولان، ئىشەيدى (۸)
- راڭە سارلىك، مەئلا
 چولان، وار (۱۶)،
 سىلوگ مەئلا دوجا
 (۲۲)
 [مەئلا چولان]
- راڭە مىلار، مەئلا
 پىچا، ئىشەيدى (۳)
- راڭە كالىز، مەئلا
 چولان، ئىشەيدى (۵)

۱. پىرەھىيى - ۲. ئىك، پىيى پايى - ۳. كىري ئىر - ۴. وچىن، پىر - ۵. پىيىن كىيى - ۶. بىراپ،
 ھەك جەۋر - ۷. كىيان - ۸. اۇچىيى پىدويى - ۹. سىگۇرۇ - ۱۰. ھىدى م - ۱۱. پەيىيى - ۱۲.
 پىيىيى - ۱۳. بولۇر، شىد - ۱۴. بۇنچىيى، مىكىيى - ۱۵. آرىپ كىري - ۱۶. دان كىيىدى -
 ۱۷. جىگىياسۇ استىريى - ۱۸. جاتايىدىر - ۱۹. سىيى سىرۇپ م - ۲۰. دىيى .

- (۳۴) کُورمک اُنتر سانس هِيء - مَن لِنِ ناسم سماء
نام چتردي نام بُوئي - نام رهبي لندو لاء .
واک کانڙا، مھلا
چولان، وار (۱۱)
- (۳۵) کُورمک اُنتر سهج هِيء - مَن چڙ يا دسوي آکاس
لِئي اُونگه نہ کُک هِيء - هر اُمرح نام سک واس
ناک دک سک وياپت نهِي - چئي آلم دام برگاس .
سلوک، مھلا نيجا
(۱۶)
- (۳۶) کُورمک نام سُهاک هِيء - مستک مَئي سِکياس
هر هر نام اُردار يا - هر هر ديءِ کمل برگاس .
(۳۱)
- (۳۷) کُورمک بُديءِ کدي ناھي - جنان اُندر سُرڻ کيان
سدا سدا هر گُڙ وڙھم - اُنتر سهج ديسان .
(۴۴)
- (۳۸) کُورمک سچي عاشئي - جيت پوتير سچا پاليتي
اُن دن رهه آند - ناسک سهج سماليتي .
سلوک، مھلا چولان
(۱۰)
- (۳۹) کُورمک حکم مَني شھ کُيرا - حکمي هني سک پالي
حکم شيري حکم اُراڏي - حکمي سمع سمائي .
(۱۸)

۱. دُڏار. ۲. اُکيان جي ٽنڊ. ۳. زیکا. ۴. پيرسن، گهر. ۵. ورتي. ۶. نرير. ۷. پرمالما.
۸. چور، سندو، ۹. ديان ڌارين ٿا، ۱۰. پاڻي تي راضي رهن ٿا.

گ-گورمک

صاحبن شیوگ کي گورمک به کري کونيو آهي. شيوگ، گورو جو شبد گرهه کري، گورو جو مک بغير آهي. هُو سردو کري نو سچ جو، پورهيو کري نو پريم جو ۽ کرم کماي نو کرتار جي. پورکي پکوان جو نه پاز به رکي پکوان سان. سچي سان منو ڳالهائي ۽ ڪنهن کي ڪرانه رنجائي. نه ڪنهن کان ڊڄي ۽ نه ڪنهن کي ڊڄاري. کڙ ۽ ڪومت، خودي ۽ خود مطلبي، لالچ ۽ لائيءَ چائي، آبي ۽ ابرڪا جي ويجهو به ڪونه وڃي. همنيشه نماڻو ۽ نهڻو، نرم ۽ نرمهڻي، نام رنو ۽ رنگ رنو، آس به نراس ۽ گرھست به اداس. شالتيءَ به رهي ۽ آند به گذاري. سمدوشيءَ جو سالڪ، سڀ کي ايڪ سمان سمجهي ۽ سڀ به سبڪان ڏسي. پيد پاونان کان خالي، ڏئي ۽ ڏهند کان دُور، نه ٿوئي ڪڻن جي پار. چوئين پد جي ٿر يا اوستا به وڃي ٿو. دک سڳ، وري مٿي، پراڻو پنهنجو، ننڍا آستيت، گرمي سردي، اوندھ سرجھرو ۽ پوپلو، سڀ هُن لاءِ هڪ جهڙا آهن. هروقت، هرھنڌ ۽ هر حال ۾ خوش رهي ٿو. دک سڳ به ڏئيءَ کي ڏيائي ٿو، حڪم پچائي حڪم مڃي ٿو ۽ پاڻو سم کري سهي ٿو. سڀ جو پلو گهري ٿو، سڀ جو خير منائي ٿو، ۽ اٿئيءَ به ٿي آند باني ٿو. ڏيا جو ساگر آهي ۽ ڪما جو پندار آهي. هُن جو من ڪنول گل وانگر پوئو ۽ پاڪدامن رهي ٿو. جيڪي اٿس، سر الله جو نو سمجهي، ۽ جيڪي پوءِ ملهس يا ڪسجيس ڪٿي، سو به مالڪ جو نو سمجهي. ٺهڻ کري، ٺهڻ ۽ ٺهڻ جوئن جدا ٿون، منجهس جاڙن ٿي ڪونه. باڪ جيڪي وٽس اچي، سو به سڀ ڪچ اوڻ ڪرڻ لاءِ ٿيا آهي، اٿئيءَ الله جي نالي تي. جيئن وڻ، ڦل پچائي ٻن کي ڪارائي يا جيئن تلاءُ، پاڻي ڪندو کري ٻن کي پياري، تيئن گورمک به ٻن کي سڃاڻي کري سمجاري. گيان وٺي، گيان ڦهلائي. نام بائي، نام پکيڙي. گورمک پوهوڙو ۽ اڏارچمت پوڻ آهي، دهاڙو ۽ ڊٺاڙو آهي. سچي جو سچ ۽ ساڻي آهي، خوشتر ۽ خير خواه آهي.

گورمک ايڪ اٿيڪ به ۽ اٿيڪ ايڪ ۽ ڏسي ٿو. ڪارج اڪارج به ۽ اڪارج ڪارج به ٻڌي ٿو. هن لاءِ پڙه پڙهنا، درشت درشتا ۽ پڙجا پڙجاري. سڀ هڪ آهن، سڀ برهم آهن، سڀ برهم مايا آهن. هن ڏيان ۽ ڌارنا ڌاري ڄاڻو آهي. نه جيئن بال ٿل ڪاٺي، پنهنجو پاڻ سان راند ڪندو آهي. تيئن ئي برهم سڀ روپ ڌاري، رنگ رچي رهيو آهي ۽ کيل کيڏي رهيو آهي. پوءِ ڇا جو پنهنجو پراڻو ۽ ڇا لاءِ راج ڏنيش؟ بلڪل نه. گورمک جي هردي به هريءَ جو نراس آهي ۽ اٽم جو مٿ ٻوڪاڻ آهي. هن جي لڄا اخلاقيت آهي، هن جي ڪرپائن به خدائي خمار آهي. هُو ساري سنسار سان سڙاونا به ڪهاري ٿو. جو ٻين سنسار به آهي، سو سدا ساڻين به سمايل آهي. گورمک پاڻ اوم اکر جو آواز

آهي، سڄي شبد جو سُر آهي. نه اُنهڏ ڏنيءَ جو آلاپ آهي. ڪورمڪ پُرون پُردان آهي، ارهرم گيانِي آهي، جوڳ جهڳييءَ جي جان آهي، ۽ سيل سنجهر جو سلو آهي. سڀ رڌ پُرون، سڌ پُرون. لڌ پُرون پُرون پُنهان پُونس. ڪورمڪ لاهي عاشق آهي، سهج سمانِيءَ جي سجاوت آهي. ڪورمڪ مڪت آهي، جهون مڪت آهي، وڏيهه مڪت آهي. ڪورمڪ ارهرم روپ آهي. پاڻ ۾ پرمانا جو پاڇو پسي ٿو، ۽ پاڻ پڇاڻي پرمانا پائي ٿو. جوت جوت ۾ جذب ٿئي ٿي. اهو آهي دسوي دُٿار يا دسوي آڪاس، جتي ڪورمڪ جو نراس آهي.

صاحب سمجهاين ٿا. نه لکن يا ڪروڙن ۾، ڪو ڪورمڪيءَ جي پرم پڌ ٿي پهچي ٿو. هاڻي لاهيءَ جو اهو مطلب نه آهي، نه اهڙي ڪنن پڌ لاءِ، هڏ چو هڏجن، ڪشت چو سهجن. ۽ قربانين جو ڪجهه؟ يا ڇڏجي نه جتي ٻيا لڪ يا ڪروڙ لاهيءَ پڌ کان مڪروم رهيا آهن، اُتي اسين نه. ڪو خاص فرق نه ٻولندو ڪونه. نه ڇو نه ائين نه ڇڏجي. نه جي فلاڻي وڏي ڊگري يا فلاڻو وڏو عهدو، آدم ذات جي فقط هڪ سيڪڙي يا هڪ ٻاڪل اٽلڪائي حصي حاصل ڪيو آهي، نه پوءِ اسين پنهنجن ٻارن کي به، سڪول ۾ داخل ٿي ڇو ڪرايون؟ اهو نه سراسر ڇسٽو ڇٽو ڪڇ ٿوري گهڻي وڏا پرائڻ، ڪوري جا هليست کان نه گهڻي قدر بهتر آهي. سو صحيح رستو، جهون ۾ ڪڇ نه وڌارو آڻيندو، ڪنهن ڇوڻيءَ موٽي منزل ٿي نه پهچائيندو، ۽ آخر ڪن جنمن جي جستجو ۽ جدوجهد کان پوءِ. ٺيڪ نه وڃي آلهيءَ پرم پڌ ٿي نه پهچيو. آتما آخر نه آزاد ٿيڻي آهي. سو جهترو سرت سعيو، اوڻو ٿي ٺيڪ لاهو سجاو. هر صحيح رستي وٺڻ کان صفا ٽاهري واري وهڻ، يا ماڳهن غلط رستو اختيار ڪرڻ، نه مورڳو جهون کي برباد ڪرڻو آهي. سفر خواهه مڪواه ليو ڪرڻو آهي. ڪورمڪ جو مثال نه مشعال طور آهي، جهنڊجي سوجهري جي آڌار ٿي. اسان ڪي آيتي وڏڻ گهرجي. اُتي ئي لٽ هڻي پھڻ يا اٿلندو پٺتي موت کائڻ سان، جهون کي هٿ وٺي بگاڙڻو آهي. ڄاڻي ڄام يا نٿه سڌ نه ڪو ورلي آهي. ٻائي ڪورمڪ سڀ ڪر يا سڌ آهن. ڪڇ پنهنجي پتوڙ، ڪڇ ڪرڻا جي ڪرڻا، ڪڇ سنگور جو اُپدېش، ڪڇ ستن جو سهارو، ڪڇ نام جو نشو، نه ڪڇ پرابڻ جي گل. جڏهن اهو نوراني لسخو نهڪي ٿو پهي، تڏهن لائاني لطف ٿو لڳي ۽ ساڌڪ سفر لاءِ ٿو سانباهي. ٺيڪ اڄ نه. سڃان، هو به ميڊي لڳائيندو، وڃي راس ٿيندو، ۽ ڪورمڪ جي پڌوي پائيندو. صاحب، ڪورمڪ جي پڌ جي، نهايت عمدي مهما ڳائي آهي، جنهن مان چوڻڊ وڃن مٿي ڏل آهن. انهن مان، به خاص وڃن، ڪورو امرداس صاحب جا وڃيل، وري هيٺ ڏجن ٿا:

(۱) ڪورمڪ آڀڻا مَن ماريا - شبد ڪسوئي لاءِ سري راج، مهلا
 مَن هي ٿال جهڳڙا مَن هي ٿال سَف - مَن هني منجهه سماء. چوڻان، وار (۱۲)،
 سلوڪ مهلا ٽيجا

(۲) گرومڪ اُتر سهج هيءَ - من چڙيا دسوي آڪاس
 نئي اڙنگهه نه بک هيءَ - هر اُمرڪ نام سڪ داس
 نانڪ دڪ سڪ واپس لهي - چئي اُمر رام ٻرڪاس.

سلوڪ، محلا لڳا
 (۱۶)

هاڻي پيو پئي ٿو، نه گرومڪ ڪيئن ڄاڻو، سڄاڻو ۽ ٻارم ٻڌ ٻاڻو، نه ڪٿان ٻالڏيڙي
 ٻڌ جي شروعات ڪئي، نه ڪيترا ڏک ڏاکڙا ڏٺائين، نه ڪڏهين سڪ ڌار ۽ وڃي ٿا جهوشيءَ
 جو چٽ پاتائين. هُن ڄاڻو نه آيا جي ديهيءَ رُوپي ٻڌيخاني ۾ ٻالڏيڙي جو مڙل ڪارڻ
 آهي ترشنا. ترشنا مان ئي ”ميريءَ ليريءَ“ جا رنگ ٿا وڃن، ٻڌن رُوپي ڪرم آيا
 گهڙجن، ۽ ٻالڏي جو بنياد ٻڌو ۽ پڪو ٿيندو ٿو وڃي. خود سڳورن آستان ٿي نه، لاهيءَ
 ٿيندڙيءَ ۽ خود مطلبيءَ وارو، ڏي وٺ جو وهندار ڄاڻو آهي. سو ترشنا مٽائڻ بنا، نه
 چمڪت جو گلياڻ ٿيڻو آهي ۽ نه سالڪ کي مڪتي حاصل ٿيڻي آهي. تنهن ڪري، راهر
 اصول ياد ڪري، عمل ۽ آڻڻ گهرجي، نه وٺڻ کان ڏيڻ بهتر آهي، بنا ڏيکاءِ جي، پنهنجي
 ٻرائي جي پيد جي، يا موت جي مراد جي. ڏجي اهر سڀ جو ڏئي سگهجي، ۽ جتي جتي
 گهرج هجي. اُتي ڇا ڏجي؟ هڪ نه همدردِي ۽ همرازي، خيرات ۽ خير خواهي، خوشحالي
 ۽ خوشخالي، سڪ ۽ ساڙڪ، پيو نه وصيعت اهر مالي مدد، وقت اهر ٿن جي شيرا ۽
 هر وقت شپ پاواناڻون. جتي ڏئي نه سگهجي، اُتي ڏکونجي نه، ڇڪ کي نه رائجي.
 ڪڏهين ڪڏهين، ڪٿي ڪٿي، اُچيئن جا خيال ٿيندا ۽ پٽڪا ٿيندا. پر مڪرم ارادي
 ۽ اُتو وشواس اڳيان، عيب ۽ نقص، گهڻو وقت ڊر جهلي سگهندا يا جتا ڪري سگهندا؟

سچو صدق، جڳ ٿيندي يا قُرب آهي، جو هر آندا ۽ آزمائش ۾، لڙي ۽ لڙسي
 رکي ٿو. پڳتن ئي پيو پئي نه آهي نه پڳوان پر گهٽ ٿيو نه آهي. پيو نه پڳوان هئي. پڳوان
 نه پڳوان آهيئي آهي. لڳاتار اڀياس سان، آهستي آهستي، پوءِ وسريل ياد پئي ٿو، من
 صاف ٿئي ٿو، هر دو ڪو مل ٻڌجي ٿو، پڳوان جو پُو رهي ٿو، صدق ڄاڻي ٿو، سڪ اُڀري
 ٿي، ۽ چٽ حاڪم جي حضوريءَ ۾ گهي ٿو. جو من رڳو مٿا مٿن ۽ مالڏاڻن ۾ منجهيل
 هوندو هو، سو هاڻي ڏيري، ڏيري، پرمات پسي چري ٿو، مالڪ طرف مڙي ٿو، ۽
 لڳاتار کان ٿڙي ٿو. پوچن صاف، سادو ۽ سائينڪو ٿو ورتائجي. جيئن پوچن اٿس، تيئن
 من نه اٿس ۽ جيئن من تيئن ويچار ٿا ۽ جيئن ويچار ٿا تيئن ڪلهناڻون، جيئن ڪلهناڻون تيئن
 ڪرم، ۽ جيئن ڪرم تيئن جيئن. مطلب نه خيال، وچن ۽ ڪرم، سڀ پير ۽ پير ٿا،
 پاڪدامنيءَ ۽ پرهيزگاريءَ ۾ پير اٿس.

جا جا ڪوشش ۽ جيئن سڌارڻ ۾ ئي لڳائجي، سا به پوءِ وٺ پاس پئي ٿي. نئون

انساه جاڳائي ٿي، عاشقن جي اوتاري ۾ آڻي ٿي. پوءِ نه جهڙو سنگهه ٿيڙو وٺيڪه. انهيءَ اوتاري ۾ نه آهي رڳو لاف لالچ جي، راءِ نام جي سمون جي، ڏٺيءَ ۾ ڏٺان جي، مالڪ سان ميلاب جي. انهيءَ خيالات جو پڪو ۽ پائدار اثر، سالڪ جي دل تي نه ٿئي ٿو. راءِ وٺيڪه ڪجهه ڪونه ڪونه آهي پر ڳوڙهو ڳاڙهو آهي، جنهن جو ڦٽل مشڪل آهي. راءِ-هن سالڪ وڃي ۽ رنجي ٿو، ۽ پنهنجي لائقيءَ مطابق، مرشد سان وقت سر ملائي ٿئي ٿو. مرشد جو منتر وٺي، ٽاپان جي ٽهپا چالو رکي ٿو. ڪور نه ڇا پر پنهنجي جهڙن ٽي-جانب کي اڀرن ڪري ٿو، سندس سرشتيءَ کي سنهي ٿو، نان جو پريءَ جي پنڌ جي بهچائي ٿئي ٿي، ۽ پريتر سان پريچائي ٿئي ٿي. انهيءَ پريچائيءَ بعد، سڀ سرپرڪ سواد ٽڪا لکن ٿا. سندساري لڳاءِ پاڻمرادو ٿئي ٿو. پريءَ ۽ پريتر ملي هڪ ٿي وڃن ٿا، پريتر جون ٺهرئون اچئون کائين ٺهون ۽ مڙهي پائين جي وچ وچ ٺارين ٺهون. جن جي اندرين اڪه ٽڪيل آهي، جن جي چست جو ڪنول گل ڳڙيل آهي، سي سڀ گدگد ٿين ٿا، نه سندن ڏينهن نه جان آبو کي آيو. پيار، آئي پيار، وشال پيار، سڀ درمياني دخل دؤر ڪري ٿو، مشڪل آسان ڪري ٿو، ۽ نيٺ وڃي پريتر جي پاڙ ۾ بهچائي ٿو. پريتر ۾ وڏي شڪتي آهي، ڇو نه پريتر ڪڇ گهري ڪونه ٿو، پر وڳو ڏئي ۽ ڏئي پيو ٿو. پاڻ، اونڌي جي لاجواب لاءِ، لڏجا ڪري ٿو. موت ۾ سڪتن شڪرائن وٺڻ لاءِ نه وقت ڪونهيس. ٻين جي خوشيءَ ۽ لطف ۾ ئي ڪيس لطف اچي ٿو. راءِ پريتر پاڻ پريمانا آهي.

سو اي بنده، تون به کيم ۽ گولن ٺهون ڇڏي، پاڙ ۾ پيو پاهه نه اچي. قدم قدم جي قانون جي، صاف سمجهائي ڏنل آهي. وڳو عمل جي دير آهي، ايمان جي درڪار آهي. ارادو صاف ڪري، نيٺ ٺيڪ ڪري. راءِ پچ جي پڙهجي ڪڍي اچ پاڙ ۾، نه پريتر بهچائي جي پوتاري، پريمانا پاڻهي اچي ڪندو. باقي جيستاءِ هوندي جي جيري ۾، فقط حصوص حواس جي هيرو پئي لڳندي. نيستاءِ نه پچتاءِ جو پڪو ٺڪرندو، نه پراشچت جو پڙلاءِ ٺوڻندو، نه پرائي جي ٻڪار اٿائبي، نه پيار ٺوڻو کائيندو، ۽ نه وري پريمانا پائيندو. دليري وهنوارن ۾، صاف هٿن بنا لڏتاف جي طلب ڪرڻ، نامناسب سمجهي ويندي آهي. نه پوءِ وڙهائي راءِ ۾، صاف من ٺهڻ، پراپتي ڪيئن پوندي؟ من صاف نه مڏائون مٽاف. من ميرو نه دؤر دلير جو ديرو. ٿوري ۾، راءِ ئي اٿي باطني باس، نه ڪيئن ملندي ڏانار جي ڏانف. سو سعيو ڪر سو پري پريمانا، مٿان مٿان پڙهي جان اچي راس.

باب اَنُون

سُندَر دُشا

(۱) پَتِي پَرماڻا لاءِ پَريرَ

(۱) هوڻِي هروان اَنَسَن اَسان - ڪَندَ مَنُول چُڻ ڪاءِ
 گور پراسادي ميرا شَهه مليخ - وار وار هَتَه جاد جيتَه
 مِي بِنجارَن رَام ڪِي - تيرا نام وَکَر واپار جي.
 ڪوڪل هروان اَنَب اَسان - هِج شبد بِنجار
 سهج سَواءِ ميرا شَهه مليخ - درسَن رُوپ اَپار
 مچلي هروان جُل اَسان - جيتَه جنم سڀ سار
 اَرُوَر پار ميرا شَهه وَسِي - هَتَه ملنگي پاڻه پَسار
 لاکَن هروان کَر وَسان - شبد وَسِي پَسُو جاءِ
 ناک سدا سوهانگي - جَن جرتي جوت سماءِ.
 [راڳم گُوڙِي، مڪلا پهللا، شبد (۱۹)]

(۲) جي پاي جي ڇڪي سائين - پِي تَهجي ڪارِ پَنا
 چنان تِهون دُڄاڻي لکا - جهڙُ مَره سِي واپِ پَنا
 هَتَه نه چوڏَر - ڪَنس پاسرا

سدا رنگيلا لال پيارا - اِيهه مَهيجا آسرا. (۱.۲.۱۰)
 ۱۹ سچو نُون هي سِي نُون هي - ڪَجهه اَپَر اِيهه ماڻِ پَنا
 جان نُون اَندر نان سَڪي - نُون ناماڻي ماڻِ پَنا

۱. جهنگل. ۲. قل ٿول. ۳. واپاري. ۴. پتي پرماتما. ۵. سردو. ۶. اَنَب جو وِڻ. ۷. ڪيان.
 ۸. سپاويڪ. ۹. درياءُ. ۱۰. هن ڏهن ڀر ۱۱. ڪولي. ۱۲. ڌرتي. ۱۳. ڊپ. ۱۴. ڪوئچان
 ۱۵. نيم پاڻو پائي. ۱۶. ڏکي ٿي. ۱۷. وچوڙي ڀر. ۱۸. پاسو. ۱۹. مَتر. ۲۰. مانت.
 ۲۱. ڪهڙو. ۲۲. مان شان.

سَهِئا ٺٺُو اَسَنڪ - مَنجھ هٻ وَڌا ٿِي سَهِئا
هڪ پوري ندر ٺهال - ديهه دوس ونگر ماڻِيئا
جيئي ڏسي من ڌار ٿِيئي - ڪلرڪ وڃن ڊوري
سُر ڪٽ وري ماءُ مڙي - جو رهيا پُر پوري؟
هوءَ ٺاڻِي ڏهه پٽي - مليا سهج سَهِئا
پُورب لکيا ٻايا - ٺانڪ سنڌ سَهِئا.

[راڳه سُوهي، مڪلا پنڃوان، اِشتيادي (۴)]

- (۳) هر ٺاڻه نه مليئي ساڃيئي - ڪٽ پائيئي ٻسرام
چم گهر هر ڪٽ نه پُر ڪٽي - پُٺ لڳر سي گرام.
(۴) هر پُر ٻن چئن نه پائيئي - کوچ ڏي سڀ ڪٽ
آپ ڪماڻي وڃي - دوس نه ڪاهو ڏي.
(۵) مڇي مٺ جو پُن گرب ٺاڻي - ڏڏا ٺڳي نه آوي
ٺاڻڪ ڏن ملڻ ملائي - ٻن پُر ٺهند نه آوي.
(۶) پُر ٻن ڪڙي ٺاڻي جيئ - ٻن پُر ڪٽ جهوان ميري مائي
پُر ٻن ٺهند نه آوي جيئ - ڪا پُر ٺن نه سُهائي.
(۷) پُر دوس ٺاهي سڪه ڏائي - هٿ وڃي پُر پاري
پوٽ ٺانڪ ڏيا ڌار هٿ - گهر آوه ٺاه پاري.
(۸) پُٺ ٺاري ڪا مڙي - لسوچن پري ليئ ساسا
ار نه پيچي پُٺ نه ڪسي - هر دوسن ڪي آسا.
- راڳه مانجهه، مڪلا پنڃوان، ٻارهه ماهه (۱)
راڳه مانجهه، مڪلا پنڃوان، دن رلي (۱)
راڳه گوڙي، مڪلا پنڃوان، چم (۱)
راڳه گوڙي، مڪلا پنڃوان، چم (۱)
راڳه گوڙي، مڪلا پنڃوان، چم (۲)
راڳه گوڙي، مڪلا پنڃوان، چم (۲)
راڳه گوڙي، مڪلا پنڃوان، چم (۲)
راڳه گوڙي، مڪلا پنڃوان، چم (۲)

۱. سڪيون. ۲. پٽي پرمالو. ۳. ڪٽين. ۴. سڀيئي. ۵. وڌيڪ ڪٽوان. ۶. ڪهڙي، پل. ۷. آند
ماڻيان. ۸. شانس ٿئي ٿو. ۹. پاپ. ۱۰. اڇمن جمر جو. ۱۱. تمام ڪٽل، مسلط جهان. ۱۲. شهر.
۱۳. ڳوٺ. ۱۴. واٽون، مارڪ. ۱۵. نشي پر مس. ۱۶. هٿ پر پيل. ۱۷. جڳياسو استري.
۱۸. ڪوڙا. ۱۹. سهن ٿا. ۲۰. پنهنجي ڪڪرن ڪري. ۲۱. فرمائين ٿا. ۲۲. وات. ۲۳. ڳوڙها،
آندون. ۲۴. بي آرام آهيان. ۲۵. ٺير.

(۹) پو پير نه چاڪيا مهرِي دَس نه بجهاني - ڪها سو جو پڻ ڏن پچتائي
اچي سو جائگه آس پياسِي - پتي لي اداسِي رهڻ نراسِي .

واڳ آسا، محلا پهلا،
شبد (۲۶)

(۱۰) پنج دُونُف مل - پره وڇوڙي

واڳ آسا، محلا
پنجران، شبد (۱۵)

پرم پرم وروڻي - هانڪ پڇوڙي .

(۱۱) جڏهن ڪن چهره اُنڪ نه موڙي - پند پڙي ڪڏهن پريست نه ٿوڙي

واڳ آسا، ڪبير
صاحب، شبد (۳۵)

هُم ٿم ٻيچ ٻيو ٺهي ڪوئي - اهو سو ڪٿي ٺار ٿم سوئي .

واڳ گوجري، محلا
پنجران، وار (۱۵)

(۱۲) پڙن ملاوا جا ٺهي - سائي سهاوي رُٺا

گهوڙي مهت نه ويسري - ٺاڪ روٽي ٺس .

واڳ دوتگنداري، محلا
چوٿان، شبد (۲)

(۱۳) اڪو پره سڪيتان سڀ پره ڪي - جو پاوي پٺو سو پلي

ٺاڪ غريب ڪيا ڪري پجارا - هر پاوي ٺس راه چلي .

واڳ وڏهيس، محلا
چوٿان، شبد (۳)

(۱۴) هڻ سڀ ويس ڪري پڙ ڪارڻ - جي هر پڙ ساڄي پاوان

سو پڙ پيارا مي ٺڌر نه ڏيکي - هڻ ڪڏهن ڪر ڏيرج پاوان؟

واڳ سُوهي، محلا
پهلا، شبد (۴)

(۱۵) ساڄن چلي پيارا - ڪڏهن هڻا هونسي

جي ڪڏهن هونجي ڪنڌر پڇي - ميانڪا سوئي .

واڳ سُوهي، محلا
پهلا، ششپدي (۱۱)

(۱۶) سڀ اڙڪڻ مي ڪڏهن ٺهي ڪرني - ڪڏهن ڪر ڪٽ ملاوا هوني؟

ٺا مي رُوپ ٻڌڪي ٺڌا - ٺا ڪڏهن ڏنڪ نه ميني ٺڌا .

واڳ سُوهي، محلا
ٻيجا، چنڊ (۲)

(۱۷) جي سڄ جانا سي سڄي هوني - اُن ڏن سڄ ڏٺائين

ٺاڪ سڄ ٺام جن هر دئي وسيا - ٺا وڇوڙ ڏڪه ٺائين .

واڳ بلاول، محلا
چوٿان، چنڊ (۳)

(۱۸) ڏن هر پڙ پياري راوڻا - جان هر پڙ پاوي رام

اڪي پير ڪٽائين - جڏهن پٺڪ مٽائي رام .

۱. نرشنا، پياس . ۲. جگياسو استري . ۳. هاڻي نه . ۴. سنڀال ڪان رهس . ۵. وڪار .
۶. پتي پرمالها . ۷. مروڙي ٿي . ۸. گرگندس ڪونه . ۹. مصيبت . ۱۰. وچ ۾ پيد ڪونه
رهيو آهي . ۱۱. مند . ۱۲. ماڻو . ۱۳. وڻي . ۱۴. ڪوڙا، ڪٽ . ۱۵. نظر . ۱۶. ميلاب .
۱۷. ڪنڊ ۾ . ۱۸. سندر اڪيون . ۱۹. ذات يا خاندان . ۲۰. منو آواز . ۲۱. رات ڏينهن .
۲۲. ڪڏهن پيرون آهن . ۲۳. پلي . ۲۴. ڪڏهن .

واڳه مارو، مھلا
پھلا، شبد (۵)

واڳه مارو، مھلا پھلا،
لاشتمدي (۸)

واڳه مارو، مھلا پھلا،
سولھو (۸)

واڳه مارو، مھلا
پنجوان، سولھو (۴)

واڳه مارو، مھلا
پنجوان، وار (۲)

واڳه ٽڪاري، مھلا
پھلا، ٻارھ ماھا (۹)

واڳه ٽڪاري، مھلا
پھلا، چنٺ (۳)

واڳه سارنگ، مھلا
پنجوان، شبد (۵)

سلوڪ، ڪٻي-و
صاحب (۱۲۹)

(۱۹) جو مڃي بيٺن - سا کس آکان مائي

هر بن جيئن نه رهي - ڪٿي آکان مائي؟

(۲۰) ته پاڻون ته جيئيا - مون جيئيا ڪٿي

تازڪ لاهه، ويڙهي - تن سڄي رتڙيا

(۲۱) سڄوڻ وڻجور ميري پري ڪيئي -

سرشت اپاء ڏکا سک ديتي

دک سک هي تي پئي نرالي - ڪورمڪ سيل ٺاها هي .

(۲۲) ڏن ڪري بيه ڏوڏو ڪر جوڙي -

پري پري نه جاوڻ وسه ڪور موري

اٽس پئج ڪره ڪره پير - چٽ ابري پوک پيا هي .

(۲۳) جي نون متر اسانڙا - هڪ پوري نا ويڙو

جيئن مهڃا ته موهيا - ڪد پسي جاني توه .

(۲۴) پر گهر نه آيو مري هاڻي - ڏامن چمڪ ڏواني

سيج اڪيلي ڪري ٺهيلي - مري پيا دک مائي .

(۲۵) منڍ نيٺ پري گڏ ساري - ڪٿي پري ملان پاري

مارگ پست نه جانھ، وٽڙا - ڪٿي پائيئي پري پاري؟

(۲۶) نس پير پري پري مڪ ٿيڙ - نيند پلڪ نه پيا ڇاڻيو

هار ڪچر بستر اٽڪ سينگار ري - ان پري سڄي پڪ لاکيو

(۲۷) ڪبير سوتا ڪيا ڪره - بٽا ره آر جاڳ

جاڪي سنگ تي بيٺو - ٿاهي ڪي سنگ لاکو

۱. ويٺن . ۲. پئي پرمائما . ۳. جهڙوڻ . ۴. جڳياسو استري . ۵. ڪئين . ۶. رنگيل، رتل .

۷. ميلاب . ۸. ويڙو . ۹. ڪروڙ معرفت . ۱۰. شائتي . ۱۱. زره . ۱۲. وينتي . ۱۳. پئي

هٿ . ۱۴. ٿري اندر . ۱۵. واپار . ۱۶. اڃ . ۱۷. آسانجو . ۱۸. بجلي . ۱۹. تمام ڏکي .

۲۰. ڏکيو . ۲۱. رات ڏينھن . ۲۲. ٽڪاريا . ۲۳. سڙو . ۲۴. وش .

(۲۸) نیچی لوئن کر رهه - لی ساچس گهت ماهه
سپ رس کیله پیته سه - کسی لیکاو هسه ناهه .

(۲۹) آت جام چوسک گهوی - لته لیکه رهیی جیه
نیچی لوئن که کر نه - سپ گهت دیکته پیته .
[مکلا پنجران]

(۳۰) من سکی پیته مه جیه سیج - جیه مه سیج ک پیته
جیه پیته زوجهه نهی - گهت مه جیه ک پیته ؟

(۳۱) جویان جالیدی نا دوان - جی شه پریست نه جاء
فریدا کتی جویان پریست ان - تک کسی گملاء .
سلوک ، شیخ فرید ، (۳۴)

(۳۲) دمی وهوتا پات پتیر - باطی سیتی جالی
دوری وچ لاندی سوهان - نازک لی شه لالی .
سلوک ، مکلا پنجران (۲)

۱. اکبون . ۲. بی پرمالیا . ۳. هر دی بر . ۴. پهر . ۵. لیس . ۶. آتما . ۷. جوانی . ۸. لوجان .
۹. کتین . ۱۰. کومانچی وایون . ۱۱. بیا ، کانسوانه . ۱۲. باهر . ۱۳. جلائق . ۱۴. یویل .

(۲) رنگ رتڙو

- (۱) من موليٰ جي ڪهڙا هروي - پوڙا هروي سڙف ڌاري
 ڪما سينگار ڪامڻا ڪن پهرئي - راڻي لال پياري
 لال ٻه ڪٺا ڪامڻا موهي - ٽري ڪٺا هوه لهه اُڙي. (۱. ۰. ۰)
 هر هر هار ڪن لئي پهرئي - دامودر دٺا لئي
 ڪر ڪر ڪر ڪر ڪن پهرئي - ان ٻڌ چم ڌر پهرئي
 مڌ سڙڻ ڪر مڌري پهرئي - پرمهر پٺ لئي
 ڌوج ڌڙي ٻڌاوي ڪامڻا - سري رنگ سرما ڌي
 من مدر جي ڏيک جالي - ڪا پيچ ڪري
 ڪيان راءِ ڪي سڃي اوي - ته ٺاڻڪ پور ڪري.
 [راڳ آسا، مڪلا پنجوان، شبد (۳۵)]

- (۲) راهه ڪن ماها پاها پياري - ليڙا ٺاڻڪا
 مري ڪن نه پوي ڇوڙا پياري - ڪن ڏن سڃي جالي
 ڪاها رنگ جي لئي پياري - پائي لاءِ مڃي
 رنگ والا جي رنگي صاحب - اٽا رنگ لهه ڏي
 چن ڪي ڇولي رڙي پياري - ڪن ٺاڻ ڪي پي
 ڏوڙ ٺاڻ ڪي جي ملي - جي ڪه ٺاڻڪ ڪي اُڙاڻ
 آهي ساجي آهي رنگي - آهي ٺڌر ڪري
 ٺاڻڪ ڪامڻا ڪن پياري - آهي هي راڻي.
 [راڳ قلنگم، مڪلا پهلا، شبد (۳)]

۱. ساس ۲. ڏاڍو پندڙ ۳. چڪياسو استري ۴. ڪري، لڳائي، پاڻي ۵. ماڻھو ۶. پتي پرماتما.
 ۷. ٻين ڪي ۸. ڏن ڪرڻ جي چنگهه ۹. مڌي ۱۰. ريشمي ڪوڙا ۱۱. سيند ۱۲. ڏيهر.
 ۱۳. پهل ۱۴. ڦال ۱۵. لوپ لالچ ۱۶. سري، ڏيهر ۱۷. پڪو ڳاڙھو رنگ ۱۸. وڻي.

- (۳) من ئىن وئىا ونگ سە - هۇيىج ئىج وىكار
 ۱. ھۇيىس ھۇيىج رو ھىي - ئىريۇ نام ئىلكار.
- (۴) آبى ونگ ونگى-ۋىن - شىدى لىئۇن ىللا
 ۲. سىچا ونگ ئى، ئىريى - چو سىچ ۱. ىي لىو لاء.
- (۵) ۱. يىكتا مىن آند ھىي - سىيى شىد ونگ، رالى
 ۳. ان دىن گىل كاۋ ھە سىد ئىمىل - سىيى نام سىملى.
- (۶) ۱. كىرپا كىري چىس پار ئىرھىم - ھۇيى سادۇ سىگ
 ۲. چىچى چىچى اوھە وئانىيى - ئىچى ئىچى ھىر سىچى ونگى.
- (۷) ۱. يىچى پاۋ سىنگار بىئانى - كور بىر سادى مەل كەر بىانى
 ۳. ان دىن سىدا راويى دىن رالى - مەيىيى ونگى بىلەۋىيا.
- (۸) ۱. آبى ونگى سىچى سىيىنى - كور كىيى شىد ھىر ونگى چىزىنى
 ۳. مىن ئىن وئىا وئىا ونگى چىلۇلى - ۱. ىي پاۋ ونگى چىلۇلىيا.
- (۹) ۱. باھىر ۱. كىرپا رىيى سىمال - كەر ۱. ئىي ئىي ئىي ئىي
 ۳. ھىر ھىر نام سىتىن كىيى سىگ - مىن ئىن وئىا وئىا ونگى چىلۇلىيا.
- (۱۰) ۱. چىچى ئىيى ونگى كىگى - ئىچى سىچى ئىر چىچى دىيە
 ۳. ونگى چىلۇلىي ئىي رالى - سىچى سىچى ئىگى ئىيىن.
- (۱۱) ۱. ھۇيىي كىرپا - كىري سىنگار
 ۳. ئىچى كىرپا سىچىي - ۱. ىي پىتار.
- سرى رايى، مەللا
 ئىچا، شىد (۱۶)
- سرى رايى، مەللا
 ئىچا، شىد (۵)
- سرى رايى، مەللا
 ئىچا، شىد (۹)
- سرى رايى، مەللا
 ئىچا، شىد (۴)
- سرى رايى، مەللا
 ئىچا، شىد (۸)
- سرى رايى، مەللا
 ئىچا، شىد (۸۸)
- سرى رايى، مەللا
 ئىچا، شىد (۲۰)
- سرى رايى، مەللا
 ئىچا، شىد (۲۶)

۱. ھىكەر. ۲. رالى دىيىن. ۳. پىي بىرمانا. ۴. پىچان چو پىو. ۵. بىرمانا لاء بىر. ۶. كىرپا. ۷. سىرۇپ. ۸. سىپاويىك. ۹. پۇرۇھو پۇرۇھو ونگى. ۱۰. كەر كان باھىر كىرپا كىرپا كىرپا. ۱۱. سىمى مەھانائۇن ھىرپا ئىندىر سىلپىن چو سىمىن كىن بىا. ۱۲. كەر ھۇندى بىا. ۱۳. ھۇ سىمىن بىر دىل رەن ئا. ۱۴. ئىككى، بىرچى. ۱۵. ئىچا. ۱۶. جىگىياسۇ ئىستىرى. ۱۷. مەللا.

واڳ، آسا، مڃا
پنجران، شبد (۱۱۷)

(۱۱۸)۰

واڳ، آسا، مڃا، لڻجا
لڻجھدي (۹)

واڳ، وڏھنس، مڃا
لڻجا، چنس (۳)

واڳ، سورن، مڃا
چوڙان، وار (۲۳)،
سلوڪ مڃا لڻجا

واڳ، سورن، ڪمير
صاحب، شبد (۴)

واڳ، ڏانوري، مڃا
پنجران، شبد (۴)

واڳ، سوهي، مڃا
لڻجا، لڻجھدي (۳۱)

واڳ، سوهي، مڃا
لڻجا، وار (۳)

واڳ، بلاول، مڃا
پنجران، شبد (۵)

(۱۲) سڳلي داسي لاکڙي - سڀ ڪهڻا ميرا

جسھ، سينگاري ٺاڻڪا - ٿس سڳھ، پسيڙا.

(۱۳) لاه من سندو آڻڻا - هر نام مجيني وليڪ ري

لياڪ سياڻپ چاڙهي - تون جاڳ ڪوئلھ، سنگ ري.

(۱۴) اي من وڙڙي رنگلي - تون سڃا رنگ، چڙاء

وڙڙي پاڻي جي رڻي - نا لاه رنگ لھي، لاه.

(۱۵) جني آپ گوايا ٿي پُر پايا - رنگ سٺ وڻيا ماڻھ

سدا رنگ وائي سھجي ماڻي - ان دن نام وڪاڻي.

(۱۶) شبد وڻي هوموڪي ڪئي - سروپاڙتني ناري

پُر ڪي ٻاڻي سدا چلي - نسان ٻيا سينگار.

(۱۷) ڪھ، ڪمير - رنگ، وڻا

ملير - جڳ چيون داناء.

(۱۸) ڪٺ ٺڌان وڏ پيتر وسيا - تان دؤڪ ٻوم پو پاڪا

پئي پراپت وسست اڏوچو - رام نام رنگ لاکا.

(۱۹) سو شھ ميرا ونگلا - رنگي سھج سڀاء

ڪاھ رنگ تان چڙهي - جا پُر ڪي اُنڪ سماء.

(۲۰) شبد سڃي رنگ لال ڪر - پو پاو سينگار ٻڌاء

ٺاڻڪ سدا سرهاڻي - جو چن سنگور پاء.

(۲۱) سڳي سھيلي رام رنگ وائي - من تن لڄ پڄائي

ٺاڻڪ اُچر اُچر سٺ مليا - ڪهڙا ڪچوڻ، جاني.

۱. سڀيئي. ۲. پتي پرماتما. ۳. واسو، نواس. ۴. چترائي. ۵. سھڻو، سندرو. ۶. رنگجي.

۷. اھم پاؤ. ۸. رٿل. ۹. گيان. ۱۰. مست، پو پور. ۱۱. جڳياسو استري. ۱۲. هرردو.

۱۳. رام نام. ۱۴. سرُپ. ۱۵. آگيا مطابق. ۱۶. آتما.

- (۲۲) لال رنگ تيس ڪم لگا - چس ڪي وڏ پاڳا .
مڱلا ڪڍي نه هوڙني - نه لاکي داڳا .
- (۲۳) سڀ سنڌوڪ، ديا ڌرم - سينگار بناؤءِ
سڀل سهاڳو ناناڪا - آبيج پري پاؤءِ .
- (۲۴) سو پٿرا جو آپ نه پچائي - آپ پچائي نه اڪر جانئ
اڳهه نه ماڻا سو ڪجهه نه ماڻا - ڪه ڪير رامي رنگ رانا .
- (۲۵) مڙهت چس خڏاءِ دي - رتا رنگ چاول
نانڪ وڙلي پائيجهه - تيس جن فيم نه مڙل .
- (۲۶) ڪون چوڙ ڪون ڪيان ڏيانا - ڪون گنجي رجهاري؟
سوئي جن سوئي نهچ پگتا - چس اوڙر رنگ لويءِ .
- (۲۷) هر هر روپ رنگ سڀ ٿيري - ميري لال لال ڳلاري
جيسا رنگ ديهه سو هوويءِ - ڪيا نانڪ جدت وچاري .
- (۲۸) سڀ سنگت پريست ساڌ اُف ڏوڙي - جت رنگ مڃيت بهر لکا
ڪاها ڪا پڙ ڇير بهر ٿاڙي - هر رنگ نه لهي سڀاڳا .
- (۲۹) ساڇڙ رنگ رنگاڙو - سڳي همارو ڪند
سڇ وچوڙا نا ٿيئي - سو شهر رنگ رولف .
- (۳۰) لک پڇا مار شد هيءَ لاکي - ستگور آءِ مليا وڏ پاڳي
اُٿر ساچ روهه رنگ راني - سهج سماري سوني هي .
- (۳۱) نا مڱلا نسا ڏنڊا - نا پڳوا نا ڪچ
نانڪ لال لال هيءَ - سڳي رتا سڇ .

۱. سڇ . ۲. سنڌوش ، شانتِي . ۳. پتي پرماتا . ۴. پاڳل . ۵. هاڻي ، هن چنڊر . ۶. پريم ۾ مڙهت
ٿيڻ . ۷. قيمت پائي نه سگهبي . ۸. چڱيتي . ۹. ڪڍ . ۱۰. پرماتا جو داس . ۱۱. انسان ، جيرو .
۱۲. تمام ڳوڙهي . ۱۳. ڪڇرو . ۱۴. رنگيندڙ . ۱۵. پنڊ وڪار . ۱۶. سڄو سنڌ ٽنهي ڪنن
کان ٻار آهي .

واڳ ۽ ٻهراڻ، مڪلا ٻهراڻ،
شبد (۴)

(۳۲) مڙي ڪامڻ - ميرا ڪٽ ڪٽ ڪٽ ڪٽ
جيها ڪرائي - ٿيها ڪري سينگار.

واڳ ۽ سنڌ، مڪلا
ٻهراڻ، شبد (۲)

(۳۳) اڻڀري وٺي سڀ ڪو رڳي - جيت پوڻ لاپا ٿي ٿي لڳي
سڙب وٺي ڪو وٺي ماڻھو - سڙب سڙب سڙب ڪري ٿاڻ.

(۲۱)

(۳۴) ام پوڻ ڪي جو وٺي وٺي - ڪل مهه سڙي سي گئي
اُور اڻاء ٿي ڪوئي سڙي جهڙي - ٿاڻ ڪوئي ڪرڻ ٿي.

ٿڌي، مڪلا ٻهراڻ،
ٻاڙي (۴)

(۳۵) جس ڪو وٺي ڪٽ - سا وٺي ٻاڙي
ٿي ٻڌي ٿي سينگار - سائي سونهائي.

سلوڪ ۽ شيخ فرید
(۱۰۸)، [۱۰۸] ٻهراڻ، ٻهراڻ

(۳۶) فریدا ڪٽ ڪٽ ڪٽ ڪٽ - وٺا وٺي ٻاڙي
الله سڀي وٺي - اهو سڙي ساڙي.

(۳) سَهاځېټ

(۱) چمت کهر پر سرهاځه بڼا يا - لب کهر سکيځي منگل دلا
 آندد پود ټيټي کهر سوځه - جر دڼ کټ سينگاري جيه
 سا نظرائي سا وډ پساځ - پټروټي سيلوټ سوهانځ
 وړاوتل سا سگهو پچکيا - جر دڼ کټ پياري جيه
 اچاروټل سائي پړډايي - سږ سينگار ټي لس گيانې
 سا گلوټي سا سهرائي - جر پر کي رنگ سروي جيه
 مهما نسکي کها له جالي - جر پر ميل لتي آلک لاي
 اتر سوهانځ وړ اکم اگرچر - جن نالک پر لم سازاري جيه.

[راځه مانجه، هکلا پنجوان، شيد (۴)]

(۲) سوهانځي آپ سوراو پون - لاه پر لم پيار
 سترور کي پاتي چلدا - نامي سهج سينگار
 سدا راوهله پر اپلا - جهي سهج سپاه
 پر کي پر لم موهيا - مل پر پټر سک پاه
 گيان اهار سينگار هج - سر پاولتي نثار
 سا سهرائي سندرې - پر کي هيت پياو
 سوهانځي وچ رنگ رکيون - جهي آلک اهار
 سترور شيدون اپلا - جهي پياو پيار
 سوهانځي سينگار بڼا يا - گس کا گل هار
 پر لم پر مل کن لاوټا - اتر ولس ويجارو.

[راځه آسا، هکلا قيجا، اشتهدي (۸)]

۱. پتي پوما. ۲. آندد جا کي. ۳. خوشيون. ۴. سهن ټيون. ۵. چکياسو استري. ۶. پتن واري. ۷. پتروتا. ۸. سهڻي، سندر. ۹. سمجهو. ۱۰. گيانوان، سکر م کيدو. ۱۱. مکيه. ۱۲. اوچي گل واري. ۱۳. مهاراڻي. ۱۴. لنگر. ۱۵. قائم، نهچل. ۱۶. گيان. ۱۷. ماڻهن. ۱۸. پريست. ۱۹. آندد. ۲۰. سک. ۲۱. گلر، جهي. ۲۲. سگند. ۲۳. سر پر، د بهي.

سري راڳ، مهلا
ٻهلا، شبد (۱۰)

(۱۱)

(۲۵)

سري راڳ، مهلا ٻهلا
راشدهدي (۲۸)

سري راڳ، مهلا
چوڻان، چنب (۱۲)

سري راڳ، مهلا
چوڻان، وار (۱۷)،
سلوڪ مهلا ٻهلا

راڳ، مانجهه، مهلا
پنجوان، شبد (۴۳)

راڳ، مانجهه، مهلا
پنجوان، باره ماه،
ٻوڙي (۱۰)

راڳ، مانجهه، مهلا
ٻهلا، وار (۳)، سلوڪ
مهلا دو جا

(۳) جاء ٻجه، سهواڻي - ٽي راويا ڪئي ڪئي؟

سهج سترڪ سينگاريا - مڏا - وڙي
پر وڙي نالو مان - جان کور ڪا شبد سڻي.

(۴) جگ، سڏا باجڻي ٻي - ڪن مه ڪيل ڪيلا

سجڙي مل اڪي سي - ونجڙي اُنڊ جاء.

(۵) آبي رسيئا آب رس - آبي راوڻهار

آبي هرويع چوڻوڙا - آبي سيج ٻٽار.

(۶) سڃي ڪڏ مڏاڙي - سڙي ٻوڙي نه پاء

هڏ سڻي پر جاڻا - ڪس ڪڏ ٻوڙي جاء.

(۷) اڪال مروت وڙ پايا اُٻائي - لا ڪدي مري نه جايا

وڙي هروڻا مڙي بابلا - گورمڪي هڙ پايا.

(۸) شبد وڙي سهواڻي - سنگور ڪڇ پاء ٻٽار

سڏا راويع ٻٽر آڻا - سڃي ٻٽر ٻٽار.

(۹) ٻٽر پڳت جسڪي من لاڳي - گڏ گاوي ان دن جاڳي

ٻانهن پڪڙ ٽس سوامي ميلي - جسڪي مستڪ ٺهڻا.

(۱۰) جڏي راويا ٻٽر آڻا - سي ڏسڻ ٻٽر ٻٽار.

رڻ جوهر لعل - هر ڪڏ ٽان چوڙي ٻٽار.

(۱۱) ٻوڙي چوڙ ڪر پاڙ ڪي - لوڻ سڙي ڪري

ڏانڪ ڪهڙي سياڻي - او ڪڏ ملاوا هڏو.

۱. ٽو ڪهڙن گلن سان ويجهو آهي؟ ۲. ستوشن، شانتي. ۳. ٻي پرماتما. ۴. سهڻو،
سندر. ۵. ڪيل، تماشو. ۶. سنس مهاتما ٽون. ۷. ڏاشت. ۸. آند وڻندڙ. ۹. ڏيهي، سر ٻو.
۱۰. هردي بر. ۱۱. غلطي جي ٽنڊ. ۱۲. دائر قائم. ۱۳. شادي. ۱۴. پتا. ۱۵. گورو معرفت.
۱۶. سڪ. ۱۷. رات ڏينهن. ۱۸. مستڪ بر ليڪ لکيل آهي. ۱۹. آمهون ساهون. ۲۰. ٻڪران
جو ٻو. ۲۱. پرماتما سان ٻوڙ. ۲۲. اڪيون. ۲۳. سڙي.

- (۱۲) مَسْرُوعِ اِهَيَّيَ رَوِ وِسِيَع - كِهه كَمَف بَدِ يالِيَّي ؟
 آپ نَر لَهَن اَلَك هِيَع - اَهِي مِهلايِيَّي .
- (۱۳) سِيَل سَنجَم رَوِ اَكيا مانِيَع - رَس لاري كَمَف دَك لَه جمانِيَع
 كِهه لالَك چَن رَوِ پرميسر گر جالِيان دَن سَتِي دَر كِهه پَر وَاثِيَا .
- (۱۴) اَلَهَبِ واجِي وَجِهَه كِهَر مِه - رَسر سَنگ مِهج وَجِئايِي
 بَرُون لالَك سِهج وَهِيَع - هِر مليا كَمَف سَكْداليِي .
- (۱۵) پرم كَوِوَر سَانَف سِهج سوامِي - پَر كاسُ يِيا كَوَل كَلِيَا
 رَوِ يايَا پَر پَر اَنجرامِي - لالَك سَوهانَك لَه لَلِيَا .
- (۱۶) اِن سَف سَتِي هَوَه كَمَفسي لار - بَدبَدف دِيكَهه رَدِيَّي اِيچار
 پَر پَر يِيا كَمَفسي بَدِيَّي سِيَهه - جَب لَك رَس لَب لَك لَهِي لَهِيَن ؟
- (۱۷) سدا سَوهانَك جَو پَر پَر پَساري - كَوَر شَبدي سِينگار بَلاوِي
 سِيَج سَكايِي اَن دِن هَر رَوِيَع - وِل پَر پَر سدا بَك پَرويَع .
- (۱۸) سِهج غُفا مِه اَسخ بَا دَا - جَرَمَف سَر وُپ اَناحد واجِيَا
 مِها اَلَد كَوَر شَبَد وِچار - پَر پَر سَقَ رايِي دَن سَوهانَك لار .
- (۱۹) كِن اَوَكَن مِر وِوَك لَه اِيچار و - لَه دِيكيو رَوِپ رَنگ سِينگار
 جِج اُچار كَمَف بَد لَهِي جايِي - بانَهَن بَكز پَر پَر سِهجي اَنِي .
- (۲۰) كام كَر وُ كَوِوَر لَوِپ مَوَه مَتارِيَع - چَدَكِي دَر مَت اَهِي داري
 هَوَه لَمايِي شِيَر كَمَوَه - لان پَر پَر مَوَه مِن پَساري .
- (۲۱) لاميي كَل لَه سَراوَلَسَف - كِيَا جانا كَمَف يايِي كَمَف
 مَوَه اَناف غَر يَب نَمالي - كَمَف بَكز هَم كَمِيي رايِي .

۱ = پَر لوك . ۲ = هِي لوك . ۳ = پَتِي پَر مالا . ۴ = پَتورَف دَر م . ۵ = اَلَد وِن لِي مَضِي .
 ۶ = جِكِياسُ اسْتري . ۷ = دَر مَوَه جَو . ۸ = مَوَل . ۹ = اَلَهَب شَبَد . ۱۰ = فَر مائِيَن لَه . ۱۱ = لاسَن لَهو .
 ۱۲ = رَوِشِي . ۱۳ = قاتِر لَهو . ۱۴ = پَر لَه . ۱۵ = وِشِيَن جَو سَوالَد . ۱۶ = لَهو آهِي . ۱۷ = وِچار كَوِوَر .
 ۱۸ = سَكوم . ۱۹ = كَمَف . ۲۰ = اَهَم پاؤ . ۲۱ = سَبَد وِلا . ۲۲ = وِطَن . ۲۳ = پَت رايِي .

- (۲۲) پُرٽا مڪهه سڙ مانجهي - ايهه سينگار ٻڌاءِ ري
 دُجڻا پاڻ وساريجي - ايهه ٿيڻ لا ڪاءِ ري.
- (۲۳) سوهانگي سدا پُر پالا - هڙو مٿي آب ڪواءِ
 پُر مٿي اُن ڏن گهه رهِي - سڄي سڀج مڪهه پاءِ.
- (۲۴) سڙو ساڳي مڪل پالا - وڃهه آب ڪواءِ
 گور شجدي سينگار يا - اُڀڙي شهه لڳي ملاءِ.
- (۲۵) شهد آهاري ملي بهاري - سدا گنگ ساري من ڦسي
 سڀج سهاوي جان پُر راوي - (۱) پُر پتر. اُوڳو اُسي.
- (۲۶) ندي نولڏڙي مڏا ڪوڇ ٿي ڪٽي - منجهه هههه ٿوري
 ته شهه چوڻي مڏا هيٺا سڀج - هر نانڪ ٿلهڙا بهڙي.
- (۲۷) جو - سڙو آوي اُس ڪٽ لائي - راهه پُر سواهي سندا
 پيوام لائي هر ڪٽ مليا - سدا ڪيل ڪرندا.
- (۲۸) هڙ جاڙ اڃان سوهانگ سوهانگ - ٿي ڪٽ پائڙا پُر پيرا
 مڇي اڙار ٿڌر ڪري پُر ساڃي - مڇي چوڻي پيرا پيرا.
- (۲۹) من وسنگ آيا پُر پد پالا - سا ڏن ڪٽ بهاري
 اُتو پور لکا هڙ سڀي - گهر سوهي هر پوپ ٿاڙي.
- (۳۰) پُر لرمال سدا سڪدالا - نالڪ شهد ملائي
 پُر وڃيڻان پي ملهه - جي سنگور لاهه ساڃي پائي.
- (۳۱) اُس جگهه پُر ڪهه اڪهه هي - هر سڳي نڙا سڳي
 سڀ گهٽ پوڙي اُهم رهِي - اُنڪ ٿي لکا جاني.

۱. پي پوماٽا. ۲. بهائي. ۳. ڏٺي پاڻ. ۴. اهدڪار. ۵. لهيل آهي. ۶. سڙو پ.
 ۷. لاس ٿيا. ۸. پير. ۹. ڪسڪي. ۱۰. سڃي چڏيل. ۱۱. کلي. ۱۲. آند رڙي. ۱۳. باجهه.
 ۱۴. ٺهڙي. ۱۵. مڪي. ۱۶. جگياڙو اُستري. ۱۷. وڃيڻا. ۱۸. پُرش. ۱۹. مڙو.
 ۲۰. بهه سڃي. ۲۱. اُستريون. ۲۲. هڙو. ۲۳. ٺليپ. ۲۴. الڪه.

- (۳۲) سیج سهاویع سدا پُر راویع - هر ور پاپا نَار
 لا هر مریع نا کدی دک. لاکي - سدا سوهاگن نار.
- (۳۳) جو دل مليا سورمل رهيا - مایا کهيکي ري سوني
 جي اَهترِا لوچيکي - بالي ميل نه هوني.
- (۳۴) پُرگتيا سور جهرم اچيکارا - سيج وچائي سرڌ اُپارا
 نَر ونگ. لال سيجا ڏاڏن آيا - جن نانک پُر ڏن مل سک پاپا.
- (۳۵) ڏن پُر اهر نه آکين - پهن اڪني هوءَ
 اڪ جهرم دء موري - ڏن پُر کهيکي سوه.
- (۳۶) مليکي مليا نا مليع - مليع مليا جي هوءَ
 اَنتر اَنمي جي مليع - مليا کهيکي سوه.
- (۳۷) جان سک تان شهب راويو - دک پي سمالغوءَ
 نانک کهيکي سيالکي - اء کنب ملاوا هوءَ.
- (۳۸) شهب کي سار سوهاگن جاني - تڄ اُپمان سک راپتا ماني
 تن من ديق نه اَنتر راکي - اُوران دیک نه سني اُپاکي.
- (۳۹) سک ساگر پوپ پائيکي - جب هروي ڀاڳو رام
 مان مان وچائيکي - هر چوڻي لاکو رام.
- (۴۰) سڄوگي ميلاڙا - لن ن کيتي پروگه
 ونجروگي مل وچوڙي - نانک پي سڄوگه.
- (۴۱) پُر سيني ڏن پريم وچائي - گور کي شبد نٿا چم لائي
 سهج سيني ڏن کري سهيلي - ترشنا کي نرواري جيءَ.
- (۱۲)

۱. پتي پرماتما. ۲. جگياسو استري. ۳. گهڻي خواهش رکڻ. ۴. ظاعور نيو. ۵. سورج.
 ۶. روشنائي. ۷. گڏ وهڻ. ۸. آتما. ۹. سرور. ۱۰. ديونگي ملاقات. ۱۱. سڄي ملاقات.
 ۱۲. سمرن کهي. ۱۳. قدر. ۱۴. پيڊ. ۱۵. نساوت. ۱۶. ڏسڻ. ۱۷. اهنڪار.
 ۱۸. سنبه مهاتماڙن. ۱۹. ميلاپ ڪن ٿا. ۲۰. شڪ. ۲۱. ميلاپ ڪري. ۲۲.
 ۲۳. پياس. ۲۴. اُج. ۲۵. نورم ٿي وڃي ٿي.

راڳ مارو، محلا
ٽيڄا، راشٽهڊي (۳)

راڳ مارو، محلا
ٽيڄا، وار (۷)

راڳ ٽڪاري، محلا
پهلا، ٻارهه ماها (۱۷)

راڳ ٽڪاري، محلا
چوٿان، چنٺ (۴)

راڳ ملا، محلا پهلا
شبد (۲)

سلوڪ، شيخ فريد
(۱۲۷)

سلوڪ، محلا پهلا
(۱۹)

سلوڪ، محلا ٽيڄا
(۳۱)

(۵۶)

سلوڪ، محلا پنجوان،
(۱۲)

(۴۲) سڄوئي ڏن ٻر ميللا هروئي - گروم وڇو، گروم ڪروئي
راڳ سٺ ٺٺ رليها ماڻهي - اڀئي ڪٺ ٻياري جهڙو.

(۴۳) سڀا ڪا ٻر ايڪ هي - ٻر ان خالي ٺاه
ٺاڪ سي سوهانگي - چر سنگور ماه سماه.

(۴۴) گهر سيج سهاوي جان ٻر راوي - گورمڪ مستڪ ڀاگر
ٺاڪ اهنس راوي ٻر ٻر - هر ٻر ٻر سوهانگو.

(۴۵) ٺون اٺر ڇامي هر آب - جهڙ ٺون چلاوه ٻياري ٻر چلان
همري هان ڪڇ ٺاه - ٺون ميله ٺان هڙ آء ملان.

(۴۶) اوڳن ٺاڪ. ٻئي ٻر اڱن - اٽر ٻر سوهانگه هري
سورج وڇو ٺس ڪڍي نه واپاي - هر ٻر ٻر اڀي ڪر ٻا ڪري.

(۴۷) ٺوڙا سر اڪر ڪوڙا ڪوڙا - جهڙا مڙيا مڙيا
اي ٻر ٻر ٻر ٻر - ٺان وس آوي ڪٺ.

(۴۸) سڀني گهٽي شه وسيع - شهر ٻن گهٽ نه ڪو
ٺاڪ لي سوهانگي - چنان گورمڪ ٻر گت هوء.

(۴۹) گرومڪ نام سوهانگه هي - مستڪ مڙي ٺڪياس
هر هر نام ارڏاريا - هر ٻر ٻر ڪم ٻر گت.

(۵۰) آب ٻر ٻر ٻر ٻر - ٺاڪ جهڙ لاء
جهڙ جهڙ آء - ردي ورسدا - ٺاڪ ٻر ٻر ٻر.

(۵۱) سڙي سڙي سڙي - جو وڙي شه اڀي
ٻر وڇو ها ٺاڪي سڙ - اٺي ٻر ٻر ٻر.

۱. جڳياسو استري. ۲. ٻي ٻر ماٺا. ۳. ميلاب. ۴. راج ٺهه. ۵. وڙ - راڳ ٻر. ۶. ٺاڪ.
۷. ڏڪ. ۸. وڇوڙو. ۹. نهٺائي. ۱۰. ڪميا. ۱۱. زبان. ۱۲. منا منتر، شبد. ۱۳. ٺيڳي.
۱۴. هي ٻر. ۱۵. وڇوڙو. ۱۶. گورو ڏاران. ۱۷. ٻر ماٺ. ۱۸. ٻر ڪاش. ۱۹. ٻر ساه.
۲۰. ٻر شاران. ۲۱. سهند. ۲۲. ٺه. ۲۳. وڇوڙو ڪن.

نيمهن کي پاڻ ۾ ماڻهي سگهندا؟ اکر ڪيئن اُلفت جو نرني اظهار ڪندا؟ اهڙو سڀ اُنهي جي اختيار آهي. باقي عشق نه لاربان آهي، لا مذهب آهي، لاهد جي لڙش آهي.

سڄو شيوڪ ۾ گروڪر يا جگهاسو استري، مڌر پاڻ جي پاوا رکي ۾ محبت جي ميدان ۾ آئي آهي. ڌڻ ڌڻ وڇڙيل آهي. سو سدا پئي سهرڻ ۾ ڪي سنهاري. اها معزوميت اڳتي اٿس، نه محبتي مذهب جي موانعت ۾ رهڻو آهي. قرب جي قاعدن جي قبوليت ۾ رهڻو آهي، فنا ۽ فنا جي فطرت ۾ رهڻو آهي. خامن ۽ خرابين جي فطرت ۾ رهڻو آهي. اهي سڀ شرط شرط پورا ڪرڻ آئي آهي. پر هينئر حال ڪهڙي ۾ آهي؟ اوهه جيسي بالدي هي ۾ محبت ملڻ لاءِ ماندي آهي. پر ٻيو ٻيو چاري آهي، دل دٻائي آهي، آوازي بالولي آهي. عقل ۾ شرم پئي، نيمهن ٺهڙي ڇڏيا اٿس. وار وٺڻ اٿس، اڳڙوڻ اٿس، پٺڪڙوڻ پٺيل اٿس، نه منهن ۾ جهليل اٿس. لڻ ٺڪڙوڻ اٿس، نه لٽا ٺهڙوڻ اٿس. منهن ۾ محبتي ميخ اٿس، دل ۾ دهڪو اٿس، جگر ۾ جولاڻ اٿس، نه چڪڻ ۾ چاڪ اٿس. هٿ هٿا پي ويا اٿس، نه سنڌ ساڻا پي پيا اٿس. رعب سمٽ سڪي ويو اٿس. نه سمهڻ ۾ آوار اچيس ٿو، نه نه جاڳڻ ۾ سنڌوش مليس ٿو. جي سهي ٿي، نه ٺڙڻ جي ٺڌوار سنائيس ٿي ۾ جدائيءَ جي جلن جهلائيس ٿي. جي جاڳي آئي ٿي، نه سٽا سڙو سنائيس ٿا، ۽ ڊيپل ڊولهان دم ڳوٺنيس ٿا. پئي لڳي پئي ٻيو ڪونه ٿي ڪڇ ڪڇي. جهوريءَ ۾ جهري پئي، ڳوٺن ۾ ڳري پئي، نه ڏيري ڏيري ساهه کڻي پئي. گرميءَ ۾ ٻگهر جي وڃي ٿي، نه سرديءَ ۾ سٺاڻجي وڃي ٿي. جهولن ۾ جهڙائجي ٿي، نه ولهن ۾ وسائجي وڃي ٿي. راف ٺهرائين وٺ ۾ نه ڏينهن ڏورائين ۾. پچي ويو اٿس پٿار. سو سر ٺوڻ ٺوڻ سهما ڏينس، وڙهي وارا ويڙ وڃهنس، ۽ ڏيري وارا ڏنگ هڻنس، نه دل پهنجي، نه نهن سان پوي ڪيڙ وڃي پراون سان! سو حال مڪرم اٿس ڪونه، نه وٽ ڪير سمجهيس ڪونه. پر پاڻ پهرڙا جي پڇا ڪري ڪونه، دل جي ڊالهن ڪڍي ڪونه، درد جو داستان ٻڌائي ڪونه، ماڻهن منجهه ڏئي ڪونه. وڃاري وڃاڪل آهي، وهمن ۾ وسڙيل آهي. نراق جي فڪراف ۾ آهي، پر لاهداريءَ جي ثابت ۾ آهي. سڪ سڙ ۾ سڙي پئي، اوهه جي باهه ۾ جلي پئي. جلي وسامي پئي ۽ وسامي جلي پئي، پر ٻڙ ڪ بهر ٺڪرڻس ڪانه، قرب جي ڪاڻيءَ ڪيل آهي، جن ۾ پٺيان پهاهن ٿي آهي. مهيني ماس جي مهمان آهي پر پوي پاڙڻ لاءِ پويشان آهي. سرپر اُڪهو اٿس پر صدق سگهو اٿس ۾ اميد سان اڃا ارواح اٿس. سو پئي ٿي بهه پچائي، ڦاروڻ پارائي ۽ ڏس پتا پچي، نه ڪهڙي ڏيس ۾ ٿو منهنجو دلبر وسي، جڏهنجا ٺوڻ مٽيءَ کي ڪو ڏس ڏسي. هر دم نماڻا نيٺا ڪڍي. وطن طرف واهائي پئي ۾ جانب لاءِ جاڳي پئي. پئي ٿرهر جي ٿرهب تي لڳي. پئي هن هن هن جي چئي ٿي لڳي، نه من ڪا ڪالڊ جي ڪل پئي، من منو مندار ڌڙ جي وات واري ۾ ماڻن ٿي موٽي. اچي اهو ڏکيل دل ڪسي دلداري ڏئي، هن ڏيريءَ جا ڏولاوا لاهي، هن ليڙيءَ کي لڳي لائي. دل ڏئي درد ڏڌو اٿائين.

راڻو ڪوڙي، ڪير

صاحب، شيد (۶۵)

پسڻ بهاري ڪامي - لوچن پري لاهه ساسا

اڌ نه پچي ٻڌ نه ڪسي - هو ڏورن ڪي آسا.

جن کي صبر ۽ سنڀول جو سينگار آهي، حليمائيءَ جو هار آهي، بره جو رُٿو آهي. سب جو سنڌر آهي. جن کي مروت جو منڍوڻ آهي. چستيءَ جا چوڙا آهن، ڪرڻا جا ڪنگڻ آهن. جي نينهن جي نشي ۾ نروار آهن. جي رام نام جي رنگ ۾ رتل آهن. جي ڪل رنگ، هڪ رنگي ويندڙون آهن. جي پوڻ ۽ پاڻي ۾ پيل آهن. جي ڏٺا ۽ ڏٺا آهن. جن شرن پئي سائين سڃاڻو آهي، جن پاڻ وڃائي پاڻ پائو آهي. اهيئي سڃاڻون آهن، سڃاڻون آهن. سهاڻيون آهن، اعليٰ آلمانون آهن. اهيئي ٻن سرون ۾ هڪ آهن، هڪ ۾ هڪ ئي وڙن آهن، جوت ۾ جوت ئي وڙن آهن.

ڏن ٻيو اهو نه آهيئن - بهن لکني هوءَ
ايڪ جوت ڏءُ وڙيئي - ڏن ٻر ڪهڙي سءِ.

مان ڪير، جو سهاڻين سان سڌ ڪريان، وائين سان ويس ڪريان؟ مان ٿه ڪاري ڪوچي آهيان، ڪوڙي ڪاڇي آهيان، ڪڏي ڪملاپ آهيان. مون کي نه، نه اهو حسن ۽ حياءُ آهي، نه ڪشش ۽ ڪاريگري آهي، نه سپرست ۽ سينگار آهي، نه نواڪ ۽ نواخت آهي. پوءِ ڪچاڻ ڇا ٿي، ڪڏاڻ ڇا ٿي؟ ٿوڙو بنا ٿڌاڻ ڪيئن، ٿوڙو بنا ٿڌاڻ ڪيئن؟

سڀ اوتڪ مٿي ٿئي ڪري - ڪٿي ڪر ڪٿي ملاوا هونئي
نا مٿي روپ ۾، ٻيڪي ٿئي - نا ڪل ڀلڪ نه مٿي ٿئي.

مان نه بدوڻ ٻهڻوڻ باسيان وٺي، بخشاين وٺي رندي رندي، ٻڌتاين وٺي، سمون جو سڳڙو سوربان وٺي. هي منهنجا سها سائين، مان سڪڙي تو وٽ ڪونه آئي آهيان. ڪڙي آئي آهيان پاڻ سان، ڪڙي ٻڙڙهن جي، سونڙي صديق جي، سوغات سڪ ۽ سونڙ جي. ٻيا سڀ ڏڍ ۽ ڏر ڇڏي، اچي ٿههجي ڇانئ ڪي چٻڙي آهيان. سامي لمي، ڇهي رهي آهيان. جا آهيان سا آهيان. جهڙي آهيان، ٿهڙي ٿههجي آهيان. پر جڏهن ڪي جڳهه ٽڪرائي ٿو، تنهن کي به ٿون اپنائين ٿو. سو منهنجا ڏوهه نه ڏس. ميت مداوڻ منهنجوڻ. مهر ڪو مهران. بندي ڪنهنڪار آهي پر ٿون نه بدد پور آهيان، بخسهار آهيان. لئون ٻههجو ٻڌ ٻال، نه هن ننگيءَ جو به ننگهه رهي اچي. ڪالهه ٿاين برابر اٽڪاڻ هٿس ٻر

اڃا اها ساڳي نه آهيان. هاڻي سڪ. سڙيل آهيان، نينهن ۾ ٿهڙيل آهيان. ٻوڙ ۾ ٻوڙيل آهيان. انتظار ۽ اوسڙي ۾ اسائيل آهيان. بره ۽ بيهاريءَ ۾ بي آرامي آهيان. فراق جي ڌڪ ۾ بنا آهيان. حال بيحال اٿم، حوصلو پائمال اٿم. سڄا سائي اٿم ڪونه. اڪيلائيءَ جي آزار ۾ آهيان. هڪڙي ڇڻي هنڌ ۾، پئي ٿي پاسا ورايان. ڦٽڪان ۽ اٽڪان. سڄي ٿي سڄي لڳي پئي آهي. رات جو رڃ لڳي پئي آهي. هاڻي نه ڪچ اچي نه ٿو، ڪچ منڍو نه ٿو لڳي. جواني وٺي جدائيءَ ۾، سگهه وٺي سرون ۾. جانب جو جلدو اڃا ڏنم ڪونه، مهبس جو مڙو مائيم ڪونه. چاشميءَ جو چشڪو اڃا چڪيم ڪونه. ٻر هردي جي حوالي هاڻي صاف آهي. صفا خالي آهي. ٿههجي ٿههجي لاشرف لاءِ متوالي مستان آهي.

آميدن آسون ئى ئىگان يېڭى. بىرون قىمرون پىيان لىگان يېڭى. يېڭى ئىسى پىند پىيانان. واۋون واجهانيان، قارۇن پارانيان. رونى لهاريان، نە من مەب كى مەر كەكە يېڭى. كور قىياس يېڭى. نە من كا كەل كورى، كورم كورى. نە ھن سىكەل جى سار لىھى، ھن پىياس جى پىياس آجھانى. نە من ھن كورلى سان اچىي كۆجى، پىلۇ. يەكۆي، لىگن ئى لىتائى. نەل مەن ئى لار وجھى. مان نە مەب جى ماڭ ئى آڭى آھيان. باڭ ارپا لاء آڭى آھيان، لاسر ەر جىر جلاڭ لاء آڭى آھيان. مان نە دلەر جو دل جى درېن ەر، دوسن كور لاء آڭى آھيان، ارون بوجاڭ لاء آڭى آھيان، كىس جھوڭ لاء آڭى آھيان. مەن جھو ساھ، لىس ساچن كى سەھارى ئو، مەن جھو لىگە نە لال. اچكى ئو، ملى نە مۇر نە چەند پىياس، باھون ەر اچكو يەند پىياس، چىگن ەر سوڭھو پەند پىياس، جىيە چەند ەر جلدې چەك پەند پىياس. ھىيە لفظى لىگاۋ كورە آھى. ھىيە شاعرانو شادمانو كورە آھى. ھىيە عاشقن جى عەھد جو عەھد نامو آھى، نە جا پۇر ەر پەر پائىدى، سا خاك وارن ەر وسائىدى، سا خۇن جى ھەلې كەلەندى، سا سەب جو واچت وچائىدى. جى جىر يېڭى جانبار آھن، جى حىمەي ھوشيار آھن، سى ئى ھىيە لطف جو لقاۋ نە سەدا وئەي، واھ، واھ جا واچا وچائى. شەرداچاچى جا قۇل چاۋھىندا وئەي.

مەللى ھەروان جەل بىسان - جەننە جەننە سەپ سار
 واڭ، گەۋزى، مەل
 اروار پار مەرا شەۋە سەي - ھەۋە مەنكىي ساھە پىسار.
 پەلە، شەب (۱۹)

اي سەچ سەي، ساچن جو سەچ نە سەلو انقى، كىچ جو كەل انقى. رەڭد جەكەي-كەيس. سو ھۇلد چۇت ئىي چەجەيس، چا ئو كەيس؟ نە رۇپ نە رۇش، نە حسن نە جىرائى، نە كەت نە پەھەر، نە ھار نە سەيگار. نە چالاكى نە چىرائى، نە نەب نە لۇكو، نە زامە نە پامە، نە ئىن نە دولەت. ھن كى كەي آسەب مەن، صاف نەب، شە پازوانۇن ەر لاسر كورم. ھن كى كەي اماڭلىي ە نەنئىي، كىيا ە جەۋ دىيا، سەك ە صدق، سەچاڭى ە سەروچاڭى، شەب ە سەجھى، شەۋە ە شرافەت، شەر ە سەتوش. ھۇ وشواس ەر واپارى آھى، سەك جو

سەداڭر آھى. ھەڭدەن ھۇۋە جەكەسۇ سەجھى نە لەھوئى سەر نە سەك كىيى آھى. خەردى مەيى خاك ئى آھى، باڭ پەچاڭى پاك ئى آھى. لىچاۋون مەيى سەسەڭ ئى آھى. لىياڭ كورى لىراڭ ئى آھى، جەڭ جاڭلى جەڭ ئى آھى. لۇڭ كەيى كەۋان لىي آھى، "مەري نەري" چەي "نەھەن ئۇن" ئى آھى. لىكە لاڭلن جا لىياس لاهى. لىگن جەۋن لەۋزۇن پائى وئەي آھى. باڭ لقاۋت كورى، آسەۋتەي ئى لىيى آھى. مەسەب ەر مەل آھى، ئۇل ەر نەل آھى، رەڭ ەر رەل آھى. ەر پار جەي كى ياد، سى نە ياد ھەمەشە پارەكى. سە مەب نە اچىي مەندو ھو، وصل لاء وئەو وئەو ھو. ھەي كەۋا ئىگەل آرا كورى، كەۋا وڭەك شەر وجھى، كەۋا نوان كەھت كەۋى؟ جالب نە جلدې اڭى بىنر، ھەرك سەۋر ھارى وئەو. پەۋە اڭەۋن اڭەن ەر اڭەي ئو، لۇك لۇكەن سان اڭەي ئو، لىمەن جو لىطو لىكەي ئو. جەنر جەي سان جەۋا ئو. پىياس پەنەجى نە آجھانى ئو، پەك ە پەڭ كەڭا ئو.

سکي سهيلي رام رنگي رايي - من کن لاج بهائي
 لالڪ اچرج اچرج ستر مليا - ههڙا ڪچڙ نه جائي .
 راج بسلاول، محلا
 بندوان، شبد (۵)

وصل ڪانهو، وچڙو نه اصل وسري وڃي ٿو. ويا آهي وقت جڏهن هوءَ سره
 بيڪال هئي، مهنت ۾ متوالي هئي، هنجون هاري ساڄن کي سار بندي هئي، تان نڪرڻ
 ۾ گهاري بندي هئي، آتش جا آلا اُٿار بندي هئي. هاڻي نه رضا جو علم ٿئي ٿو آهي، قسم
 جو قيد ٿئي ٿو آهي. ٿل ڪري، ٻهل ٻيئي اٿائين. وار وڃائي. لاڙون لڙون اٿائين. پاڻ
 مٿائي، پاڻ پر ڪير اٿائين. هاڻي نه راتل کي رجهائي. رنگ ۾ رنگ. مائي ٿي. مڙا ٿي
 مائسا ڪري ٿي. سهڻ وارو سڀل، جو چڪ سان اچي سامهون ويندو اٿس! هوءَ جو نه چاهي
 ڪري، ڇڏن ڪري؟ پوين جي پلاند ۾ ٻڌي آهي، ٿور نظر اُڏي آهي. ٻڌائي ٻڌوي
 آهي. ساڄن ليکي، سندر ٻيئي آهي، هر گهر ٺهي آهي، ڏور پري آهي. سر نه ٿو ٺاهي،
 لعن ۾ جڙي آهي. سولهن جو سر ٻڌ آهي، سو سهڻن ڪري ٿي سينگار. هاڻي سڄڙو
 ٿيو اٿس، ٻڙو، لڳو اٿس، سهاڻو لڳو اٿس. هاڻي نه ٿور محل ۾ آهي، اُڪند آند ۾ آهي،
 پور ٻڌي آهي. اُمر نه ٿارا ۾ پاڻ جهڙو ڪري ٿي. اُڪند ٿي ۾ پاڻ وڃي اُسي .
 ستينام جي ساگر ۾ پاڻ لهرائي ٿي. هيءُ ميلاپ دلبي ميلاپ آهي. اُلهي ۾ اُسرار آهي،
 سهاڻي جي سرفرازي آهي. اهڙين سهاڻين جي صاحبن اُٿار مهما ٿاڻي آهي. نه هوءَ آهين
 ڪٿو ٿي ۽ ڪيائون ٿي، سهاڻو ٿي ۽ سڙو ٿي، ڪٿو ٿي ۽ پٿر ٿي، رڙو ٿي ۽ اُچارو ٿي. هوءَ ٿي
 آهن ٿو ٿي. ٿاڻي ٿو ٿي. سڄو ٿو ٿي، سڄو ٿو ٿي، سڄو ٿو ٿي. اُهي سڄي اُڪال پر
 جوڻ ٻڌو ٿو ٿي. سڄو ٿي لطف ۾ لطف آهن، جوڻي جوڻ آهن.

اُڪال مڙس ٿو ٿي اُٿائين - ٿا ڪڍي مري نه جا
 ويهه هڙو ٿا ميري ٻاڻا - ڪورمڪي هر ٻاڻا .
 سري راج، محلا
 چوٿان، چمب (۲)

سڄي سڄي جو فرق آهي. ڪو سڄو آهي نه هو، جڏهن جڳيا سو استري. دلبر ٻڌان
 ٻڌائي هئي. ڪو سهاڻو ٿو. سڄو آهي نه آهي، جو دلبر پاڻ دل ٿي وينو، دلبر ٻڌان مشتاق
 ۾ مستان ٿي پيو، مشتاق ۽ مڙاڻ ٻڌي پيو. وري اها ويل نه آئي آهي، جو ٻيئي ملي هڪ
 ٿي ويا آهن. جنهن ۾ عاشق ۽ معشوق جا ٻه ٿي مٽجي ويا آهن. پٿر ٿي ڪو نه ٿو ٿي،
 نه هوءَ ڪير ۽ هوءَ ڪير؟ اتي استري پاڻ ٻڌي ٿي، پاڻ ۾ پاڻ ٿي اُسي .
 ڪهڙو اُسرار ٿي ٿي؟ نه پرامنا پاڻ ٿي پريمي آهي، وچڙو ۽ ورلاپ آهي،
 وصل ۽ وشرام آهي. ٻڌي ۽ پٿر ٿي آهي، سڄي ۽ سڄو ٿي آهي، هار ۽ سينگار آهي. هوءَ
 پاڻ ٿي ۽ لڏ ٿي ٻڌو ٿي، لطف ۽ لطف وٺندڙ آهي. پوڻ ۽ پوڻ آهي. ٻڌو ۽ ٻڌو آهي. ٻڌو ۽ ٻڌو آهي .
 ٻڌو آهي. مطلب نه نشان پيشان آهي، غير متغير آهي. ٻڌو ٿي ٻڌي ٿي، نه ٻڌو
 ٻڌو ٿي پاڻ ۾. اُڪائتا ڪري. پٿر ٿي هٿ هٿ پٿر ٿي. اُڪائتا ڪري، پٿر ٿي وڃ جا
 مڙو ٿا ڪاڌر. ٻڌو ٿي هٿي ٻڌو ٿي، ٻڌو ٿي نه پيد هڙو پور جو، ٻڌو ٿي ٻڌو ٿي جي .
 جڏهن جدائيءَ جي جلن هئي نه آهي سڄ هو. جڏهن راتل وٺو ۽ رڙو مليو، نه آهي نه
 سڄ هو. جي پريم ٻڌي پاڻ پريمي ٿيو نه آهي نه سڄ هو. جي پريمي ۽ پريمي پاڻ ۾ ملي

هڪ ئي ويا، نه اهو به سچ هو. اهي سڀ هيون وقت وقت جون منزلون، منزل منزل جون پوڙيون. هر منزل ۾ هوم هو، هر پوڙي ۾ ئي پوڙي هو. هر راز ۾ راز هئي، هر راز ۾ راز هئو. دل ۾ دلجو جو درد هئو. درد ۾ پئي دعا نه دلجو ڪئي ديا. لائين دور پنمان ديا آهي. ديا پنمان درد آهي. سو پڪار بهتي ۽ پريست پاسن پئي. پوءِ نه سڀ پوڙيون پاڻمردو سلجي وئون، نه ساجن پاڻ سافي آئي، جلوي جو جام پياري ٿو، پوڙ جو پيالو پياري پياڻ پاڻ به پئي ٿو، نه وري هر هر، پريست ۽ پياڻي ۾ پاڻ ڪي بدلائي بدلائي ٿو. تڪليف جو تڪليف ڪو طالب ڪري سهي، نه تابه جو تابه بهجي ٿو. اهي عشق جا آهن اُٺا اسرار، جي اُٺا اندر ٿين ٿا نوار. گهرائي بنا. اچي پاڻهي پلاڻد ۾ پيا.

- (۱) آبي رسيعا آبِ رس - آبي راولهار
آبي هوويچ چوڙا - آبي سچ پستار.
- (۲) تن سڳي پئي مهر جيءَ سچ - جيءَ مهر سچ ڪي پئي
جيءَ پئي رُجهه ٿهي - گهٽ مهر جيءَ ڪي پئي.
- سري راج، هڪلا
پهلا، شبد (۲۵)
- سلوڪ، ڪيو-
صاحب (۲۳۶)

اي بدا، تون نه پڙهي ۽ روئي، آسي ۽ اگياڻي، اندو ۽ اُٺاڻا آهن! سو هيءُ سنگورن جا سخن ۽ سؤن، ڪيئن سمجهي سگهين، ڪيئن گرهه ڪندين، ڪيئن عمل ۾ آڻيندين؟ تون نه سچ ڪي ڪوڙ ڪولين ٿو، ڪوڙ ڪي سچ سڏين ٿو. سنئين راهه ڪي ٿڌي ڏسين ٿو، اُٺي راهه ڪي صحيح سمجهن ٿو. آلاهي عشق ڪي لئساليست سڏين ٿو، لئساليست ڪي زواڪست سمجهن ٿو. حقيقي عشق ڪي وحشائي وڃار ڪولين ٿو، جهون پالو جي ساڌانن ڪي جاهايم سمجهن ٿو، وڙحائي راهه ڪي رمل سڏين ٿو، مالڪ سان ميلاب ڪي مذاق سمجهن ٿو. اها خياليت خلل مچائي ٿي. خودي وڌائي ٿي، خوين کان خالي رکي ٿي. خبيث بڻائي ٿي، خالق ۽ خلقت جي لاڳاپي ڪي ليهو لڳائي ٿي ۽ جهون جي ستيا ناس ڪري ٿي. سو سائين جا سنواريا، گمراهي مان سچيت ٿي ۽، غلطي سان سچاڻ ٿي ۽. اُٺي مت ڪي مٽي ڪر، نه هستي مٽجي، مستي لڳي، خمار چڙهي. هنن سدا سهانطين جو سنگ ڪر، نه پڙهن ۾ پنگ پئي، راتل جو رنگ لڳي. ٽڏهن ئي سچ ۽ ڪوڙ جي پڇاڻ پوندي. سچ جي سوچي ايندي. لائين من ڪي مڇ ايندي، اندر ۾ سوچ ٿيندي ۽ لان جي لڇ لڳندي. پي ڪا به ڪانهي وات، رڳو وات جي آهي ڦڙپاٽ.

(۲) پښتو ځان چوټکارو

(۱) ګام کروډ لوب موهه مټاوې - چټکې ډومس اېښې ډاري

هوه نملې شپږ کماوه - ټان پريتر هوډه من پياړي

من مندر - سازو ټکن اډاري

دوک بوک مټي لورو سهسا - سک پاڙه ټون سګمن ناري. (۰.۱)

چرخ پکار کړه کړو شپږا - آسم شډ پک پياړي

داسن کي هوه داس داسې - ټان پاڙه سولې هر ډاري

لاري اچار لاري پټه لاري - آکيا مان پک هوه ناري

جوړه مندر کماوي لاک - سوي ځول پاري اډاري.

[راڼه آسا، مګلا پندجوان، شيد (۲۸)]

(۲) آوځ جاټا کټه رهي - کټه ميلا هروني

جنر مړي کا دکه کټر - لب سهسا دوکي

آوځ جاټا کټه رهي - پائيځي کور پورا

رام لار ډن رابډ دټر - پسيځي پرم کړا

جنر مړي دکه ميټا - جب نام مړاوي

لاک لار نه ويري - پورا کور ناري.

[راڼه آسا، مګلا پهل، اشپدي (۲۲)]

(۳) آوځ جاټا رهي - آپ هروني مهران

سچ محل کټر پاي - کور کا شيد پکان.

سوي راڼه، مګلا

پندجوان، شيد (۱۱)

۱. ګمب. ۲. اهم پاڙ. ۳. پرمالما. ۴. جکياسو. ۵. ډنځ. ۶. وګاون جی وش. ۷. پياس. ۸. ترشنا. ۹. طريتر. ۱۰. وهوار. ۱۱. سنسار ساګر. ۱۲. جهډ مړي جو چکر. ۱۳. بند ليدو. ۱۴. ميلاب. ۱۵. ډنيس پاڙ. ۱۶. پياړي. ۱۷. لاس ليو. ۱۸. سچاڼي. ۱۹. پياړي نو. ۲۰. سړوب هردي رڼي کټر بر پراپ ټي نو. ۲۱. سچاڼي. ۲۲. پياړي نو.

- (۴) ٻوڙجل رڳم ڏراوڻو - انا ڪنڌي نا ٻار
 ۱۱ ٻيڙي انا تانهاڙا - انا بس ونجهه مٿاڻو
 سنگرو ٻيڙي ڪا ٻوڙا - ٺڌري ٻار اٿار.
 (۵) هر در شهري اٿڪه ٻيڙي - ٺهڙل آسڻ ٻايا
 ٺهه جهه نه مڙه نه آوڻ جاڻا - سڀا دؤڪ مٽايا.
 (۶) مٿاڻا ڌار جهڙو ٺهڻ آوي - ساڌ سڳ جهه مڙه مٽاوي
 آس مڙوڪ ٻوڙن هروڙي - پيٽ ڪور دوساڻا جهڙو.
 (۷) آپ آڻاڻا - مٽي آوڻ جاڻا
 ساڌ ڪي سڳ - ٻار ٻه ٻه ٻاڻا.
 (۸) هر ٻه نام ستن ڪي سڳ - من تن وانا ران ڪي رانگ
 ڪور ٻه سادي ساڳر ٺهيا - جهه جهه ڪي ڪلڪ سڀ ٺهيا.
 (۹) اڳيان آندو پرا مٽ ڪيا - ڪور ڪيان ڏيهاڙو
 پاڻو ڪ ساڳر ڪهڙو - چڙهه ستن ٺاڙو ٺهيو.
 (۱۰) اڳ اوڙ - جس جن ڪي آسا
 بس ڪي ڪي ڪي - جهه ڪي ڪا.
 (۱۱) جس من ٻيڙي سو هون ٺهال - ٺاڪي ٺڪت نه آوڻ ڪاڻ
 امر ٻيڙي امرا ٻه ٻايا - ساڌ سڳ ٺاڪ هر ڏهاڙا.
 (۱۲) جهه مڙه نه تن ڪه - جو هر ٺهڻ لاهي
 جهه ٻيڙي ٻوڙا ٺهڻي - هر ڪور تن جاڳي.
 (۱۳) جهه مڙه آڻي - تن ڪرني ڪي
 آپ گوايا مر رهجي - ٺهڻ مڙه نه ٺيها.

سري ٻاڳ، مڪلا ٻهلا،
 اشهددي (۴) ۱۰

سري ٻاڳ، مڪلا
 ٻهڙوان، جهه (۳) ۱

ٻاڳ مان جهه، مڪلا
 ٻهڙوان، شيد (۲۵)

ٻاڳ، ڪوڙي، مڪلا
 ٻهڙوان، شيد (۲۴)

(۸۸)

ٻاڳ، ڪوڙي، مڪلا
 ٻهڙوان، اشهددي (۱۴)

ٻاڳ، ڪوڙي، مڪلا
 ٻهڙوان، سڪمي
 صاحب اشهددي (۴) ۱۴
 (۸) ۲۲

ٻاڳ، ڪوڙي، مڪلا
 ٻهڙوان، وار (۱۶)

ٻاڳ، آسا، مڪلا
 ٻهلا، اشهددي (۶) ۱۷

۱. سنسار ساڳر. ۲. ڏڪيو. ۳. ڏڪائيندڙ. ۴. ترهو، ٺهيو. ۵. ٻيڙي هلائيندڙ. ۶. ڪر ٻا.
 ۷. پرمالما. ۸. ٺاڻو. ۹. شڙا، ٺاڻا. ۱۰. ساڌ سڳ. ۱۱. درس ڪرڻ سان.
 ۱۲. آهڪار، آهر پاڻو. ۱۳. ٻاپ گناهه. ۱۴. ختم ٿيا. ۱۵. ڏيئرو ٻارو. ۱۶. وڪارن جي
 ٻاهر. ۱۷. ٻيڙي. ۱۸. جڳياڙو. ۱۹. وسي ٿو. ۲۰. ويجهو، ٺهڻ ڏيک. ۲۱. مٽي.
 ۲۲. آجهو، شرن. ۲۳. قبول. ۲۴. پاس، سڻل. ۲۵. چڱي ٿو. ۲۶. وري، ٻيهر.

- (۱۴) جو ٿيڻ وٺڻ رڻي - سي جڙون نه چوڙڻا
آلٽر ٻاهر اڪ - نڪڻا آلوڙڻا.
- (۱۵) شيد مڙهه ڦر جيوهه سدهي - نان ڦر مڙهه نه هوندي
آمڙجف نام سدا من مڙها - شيددي ٻاڙيڻ ڪوئي.
- (۱۶) جب هي سرن ساڙو ڪڍي آيو - ڏرمف سگل ٻاسي
نت نالڪ چيٿر چنٽا من - ڪاڻي چڙ ڪي ڦاسي.
- (۱۷) گيان ڏيهان ڪڇ گرم نه جانا - ٺاهن نرمل ڪڙي
ساڙ سنڪ ڪي آڻڻ لاوهه - بکر ندي جاء ٽر ٿي.
- (۱۸) جمنه هي دڪ لاکي - مڙڻا آلڪي
جنم مڙڻا پوروڻا - هر ڪڻ ڪالڪي.
- (۱۹) پاڻي تخت وڙاڻيا - پاڻي پيڪه اداس جيهه
پاڻي گل تتر سر وهه - ڪمل ڦلجي آڪاش جيهه
پاڻي پوڄل لنگههجي - پاڻي مڇهه پريٽاس جيهه.
- (۲۰) لهڻ هٻ جاڻا مٿيا ماڻا - سب پريٽو هوء داسا
جيوت مريجي پوڄل ٽريجي - جني ٿيوي ڪرم لڪياسا.
- (۲۱) ڪر شيددي نريجي بهڙا مريجي - چو ڪي آوڻ جاڻا
جو ڪڇ ڪري سولي پل مانهه - نان من سهج سماڻا.
- (۲۲) مها بڪار گهور دڪه ساگر - نس مهه پرائي ڪلف پيا
سزن پڙي نالڪ سرائي ڪي - ٻانهن ٻڪڙ پوپ ڪاڍ لپيا.
- (۲۳) جنم من ڪا پرم ڪيا - ڪوبند نرو لاکي
جيوتف سُن سمايا - ڪور ساڪي جاگي.
- واڳ ڪوچري، محلا
پنجوان، وار (۱۸)
- واڳ سورڻ، محلا
بيجا، شيد (۱۱)
- واڳ سورڻ، محلا
ناوان، شيد (۷)
- واڳ چئسندي، محلا
پنجوان، شيد (۱۲)
- واڳ سوهي، محلا
پهلا، اشهدي (۴)
- واڳ سوهي، محلا
پنجوان، چنڊ (۳)
- واڳ سوهي، محلا
پنجوان، چنڊ (۳)
- واڳ بلاول، محلا
پنجوان، شيد (۱۱۰)
- واڳ بلاول، ڪبير
صاحب، شيد (۱۱)

۱. پرمالما. ۲. وچيل آهن. ۳. ٻڌل، ڦاٽل. ۴. ڏسن ٿا. ۵. ڏهاڙو. ۶. سڪرم. ۷. شيد پوڙو.
۸. آجهو، شون. ۹. چنڊ سان. ۱۰. بڪيا ٿون. ۱۱. سناسي. ۱۲. مٿاهون پٽ، آهنگار. ۱۳. ٿلاء.
۱۴. ٻڌجي ٿو. ۱۵. بيچقا. ۱۶. ڪرم من جو ليڪ. ۱۷. وري. ۱۸. گيان. ۱۹. غاڻان. ۲۰. ٽريا
آوسا. ۲۱. بڪيا، اُپدش.

- (۲۴) پيئي پوڄل مارڪ وٺڻا - آس لاسا ڪريئي
 ڪور بر سادي آيو چئي - جيوتيا لڙو مريئي ؛
- (۲۵) جئسي جل مهه جهل لاسا لير - موڪائي نئيئي
 سُرڻ شبد پڙ ساگر لريئي - نانڪ نام وڪائي .
- (۲۶) سڙڪي جر ڪي دؤف - ناء ليري ڇڏ جا به
 پوڄل بکر اسگاهه - ڪور شبدي ٻار ٻاهر .
- (۲۷) جيوت مـره مـره ڦڻ جيوه - پُٺڻ جنم لب هونئي
 ڪه ڪير جو نام سماني - سَن رها ٻنڌ سونئي .
- (۲۸) جي نون پڙيا پندب پيا - دء اُڪر دء ناولن
 پڙتو نانڪ اٻڪ لنگهوي - جيڪر سچ سيمان .
- (۲۹) هات ديت راڪي پُٺڻ آبي - سڌ جيوت اُٻاسي
 ڪه نانڪ من آند پيا هي - ڪائي جر ڪي ڦاسي .
- (۳۰) سمجهه اُچيت مين ميري - ڪٿي سبتن اُجت ڪهاڻي
 لاپ لبه هر ديت آراڌه - چٽڪي آون ڇاڻي .
- (۳۱) هر نهچ هوندي هيٺ مٿس جوئي - نون شبد سوار ٿهار
 آلم چين ٿان نون نارو - سچ ناري نار ٿهار .
- (۳۲) سکر اُچي دڪ سکر ٻاسي - ٻار برهر ٿنڀ لائي
 ٿر سسار ڪنن پڙ ساگر - هر نانڪ چرن ٿيائي .
- (۳۳) آون جاڳا ميهيئي - هر ڪي گن ڪاوي
 آپ ٿر سکر ٿر - سڀ ڪتب لراوي .
- واڳ رامڪلي، مڃلا
 پهل، دڪي اوانڪار،
 پوڙي (۴۱)
- واڳ رامڪلي، مڃلا
 پهل، سڌ ڳوشت (۵)
- واڳ رامڪلي، مڃلا
 پڇوان، وار (۹)
- واڳ، مارو، ڪير
 صاحب، شبد (۴)
- واڳ بسنس، مڃلا
 پهل، شبد (۱۰)
- واڳ سارنگ، مڃلا
 پڇوان، شبد (۵۱)
- (۷۹)
- واڳ ملار، مڃلا پهل،
 شبد (۳)
- واڳ ملار، مڃلا
 پڇوان، شبد (۱۰)
- واڳ ڪاٿرا، مڃلا
 چوٿان، وار (۱۵)

۱. ڏکيو، پيانڪ. ۲. پاڻ پڇاڻي ٿو. ۳. ٿر لپ. ۴. پاڻي جا ٻڪي. ۵. ورتي. ۶. پرماني. ۷. وري، ٻهره. ۸. سياتو. ۹. اکر، وار نام. ۱۰. پڙوڙن. ۱۱. فرماني ٿا. ۱۲. مڪتيءَ جو پند. ۱۳. پاڳل، مٿس هيٺ. ۱۴. فاندرو. ۱۵. ڪوڙو. ۱۶. ڪوچ. ۱۷. پريت. ۱۸. مٿي ويٺو. ۱۹. متر، ساڻي.

(۳۴) ڪوٽ مڌي ڪوئي سنڌ ڏکڻا - نانڪن ڪيئي سنگ ٽرايا

واڳ، ٻري پائي، محلا
پنجوان، اشتهدي (۲)

جسي ڀروڀي پاڪ نان درسن پائيئي -

آپ ٽري سڀ ڪٽنب ٽرائيئي.

سلوڪ، ڪبير
صاحب، (۲۲)

(۳۵) ڪبير جس موني لي جگ ٽري - ميرې من آند

موني هي لي پائيئي - پورن پرمالند.

(۲۹)

(۳۶) ڪبير مورتا مورتا جگ مورتا - ميري نه جانيا ڪوء

اٿسي موني جو ميري - بهڙ نه مورتا هوء.

سلوڪ، محلا ٻهلا
(۳)

(۳۷) جي نون ٺارو پاڻ - ٺاهو ٻچ ٽرائي ڪل

ٺاهو ڪري سڄاڻ - وٺيا ابي ڪهري.

سلوڪ، محلا ٽيجا
(۴۹)

(۳۸) سڱور شير سک ٻايا - آف ٽشنا ٽج وڪار

جنر مرن ڪا ڏک ڪيا - جن نانڪ شبد ٻيچار.

سلوڪ، محلا چوٿان
(۱۹)

(۳۹) سڱور ڪي شيري لکيا - پوڄل ٽري سنسار

من چنڊا ٿل پائي - آنتر بيڪ ٻيچار

نانڪ سڱور مليئي پري پائيئي - سڀ ڏوڪ ٽرا ٽهار.

-
۱. ڪروڙن ۾ ڪو. ۲. ڊجي ٿو. ۳. پرمالو. ۴. سڄو پڇو مرن، آپ مٽائڻ. ۵. ڇڪيا-و.
 ۶. ٽرڻ ۾ ماهر، سنڌ مهاڻاؤن. ۷. آهي. ۸. گهرا ڪن. ۹. ٻيحد ٽرشنا. ۱۰. ٽياڳ ڪهرا.
 ۱۱. گهرا، پسند. ۱۲. وريڪي ويچار. ۱۳. ٽرٽ ڪندڙ.

(۵) ”درگه پڻڌي جاءِ“

(۱) ڪيا جاڻا ڪو^۱ مرهڱي - ڪٿا مرڻا هوءَ؟
جيڪر صاحب منهن نه ويسري - نان سهلا مرڻا هوءَ
مرڻي تي جڳه ڏري - جيويا لوڙي سڀ ڪوءَ
گرو پراسادي جيوڻ مري - ڪمي پڙجهي سرءِ
نانڪ اُسي مري جي - نان سد جيوڻ هوءَ.
[راڳ بهارڙا، مڪلا چوٿان، وار (۱۷)، سلوڪ مڪلا ٽيهجا]

(۲) مرڻ نه منڍا لوڪا آڪيئي - جي مر جاڻي اُنا ڪوءَ
شيوهر صاحب سمرت آڻا - پٽ سُهڻا آڪي هوءَ
پٽ سُهڻي جاوه نان ٿل پاوه - آڪي ملي وڌائي
پيئي مڻ جاوه سچ ساوه - نان پٽ ليکي پائي
هلي جاء پاوه خصمي پاوه - رنگ مڻ وليا ماڻي
مرڻ نه منڍا لوڪا آڪيئي - جي ڪوئي مر جاڻي.
[راڳ وڏهنس، مڪلا پهلا، آلاهيٺا ۲(۲)]

(۳) ساڙو سنگ ڪره سڀ ڪوءَ - منڍا ڪلياڻ ڦر دؤڪ نه هوءَ
پوهر پڪت پڇ ڳڻي^۲ ٿڌان - نانڪ درگه پانئيئي مان.
(۴) من ڪر هلا ميري ساڃا - هر خرچ ليڪا پٽ پاءِ
هر درگه پٽنابا - هر آب ليڪا ڪل لاءِ.
راڳ ڪوڙي، مڪلا
پنجوان، شبد (۸۴)
راڳ ڪوڙي، مڪلا
چولان، ڪرهلي،
شبد (۹)

۱. ڪهڙي نموني موه ٿيندو؟ ۲. پرمالما. ۳. ڏجي. ۴. چاهي. ۵. ڪرپا. ۶. خراب، بزو.
۷. مري جاڻي. ۸. سولو، سڦل. ۹. پو لوڪ. ۱۰. وار نام جي پيٽا. ۱۱. پسند پوئين. ۱۲. آندو.
۱۳. آٺ. ۱۴. وار نام. ۱۵. پوڻاڪون پهريندين، عزف پاليندين. ۱۶. گلي.

(۵) مِي پايو سَرَبُ نِڌان اُگَت ڪٿاريٿا -

واڳ ۱ گورڙي، مھلا
پنجوان، اشھدي
(۱۲(۷)

ھر درگھ سويائونٽ ٻانھن لڏاريٿا
جَن نالڪ لڏا رَن اَمولُ آھاريٿا -

گور شيوا پوڄل ڪريئي گھٽ ٺڪاريٿا.

واڳ ۲ گورڙي، مھلا
پنجوان، وار (۱۷)

(۶) ھوءَ سَڪل ڪسي رڀڻڪا - ھنر سَنگ سمارو
دؤڪ نہ ڏيئي ڪسي جيئ - پَت سَت گھر جاري.

واڳ ۳ گورڙي، ڪمير
صاحب، شبد (۲۰)

(۷) مرنو مرن - گھيئي سڀ ڪوئي
سھجي مري - اَمر ھوءَ سرنئي.

واڳ ۴ آسا، مھلا
چروان، چمت (۳)

(۸) ھر درگھ پَنڌي ھر نامي سِيڌي - ھر نامي ئي سک پايا
جنم مرنو دوويءَ دڪ ميٽي - ھر رامِي نام سَمايا.

واڳ ۵ آسا، مھلا
پھلا، وار (۱۵)

(۹) حڪم منعي ھووي پُروان - نان خُصمي ڪا محل پائسي
خُصمي پايوي سر ڪري - منہ چنڊ يا قُل پائسي.

واڳ ۶ بلاول، مھلا
پنجوان، شبد (۹۹)

(۱۰) آپ ٿياڪ پڙيئي نيت سرنئي - گورو ئي پائيني اِيھ نڌان
جنم مرنو ڪي ڪيئيئي قاسي - ساچي درگھ ڪا نيشان.

واڳ ۷ رامڪلي، مھلا
پھلا، سڌ گوشت
پوڙي، (۴۱)

(۱۱) گورمڪ چوڪي - آوڻ چان
گورمڪ درگھ - پايوي مان.

واڳ ۸ ٻارو، مھلا
پنجوان، وار (۱۴)

(۱۲) مڪ سهاوي نام چو - آت پھر گُڻ ڪاء
نالڪ درگھ منيئھ - ملي نڌاريئي ناء.

واڳ ۹ سارنگ، مھلا
چروان، وار (۱۶)،
سلوڪ مھلا پھلا

(۱۳) ڪيان سلاهي وڏا ڪر - سچو سچا ناء
سچ پچي سچ اُکري - درگھ پائيني ناء.

۱. پرمانا. ۲. آمولڪ ۳. بيھڻ. ۴. سڀني جي. ۵. خاک. ۶. ڪيان. ۷. عزت پائيندا.
۸. پئي. ۹. قبول، پاس. ۱۰. من گھريو. ۱۱. اھر پاڙو. ۱۲. خزانو. ۱۳. اجازت نسامو.
۱۴. چمڻ مرنو چر ڪر. ۱۵. مان شان. ۱۶. سھڻو، سوينڪ. ۱۷. بيگھر، نڌا عرو. ۱۸. ڪڍ
ڄاء. ۱۹. پوکڻ. ۲۰. لڳڻ.

- (۱۴) گور کي چورڻ وٺڻ ٻل ڄاء - گور کي ڪٿا اُن ڏن ٿبت ڪاء
گور کي ڏوڙ ڪرڻ ڏشان - ساڄي درگهه پائڻي مان.
- (۱۵) گور مک ملي سي سڃا - هر پرپ پايا رنگ
جن نائڪ نام سلاه نون - لڏ لڏ درگهه ونج.
- (۱۶) ڪبير جس موني تي جڪ ڏري - ميري من آند
موني هي ني پائڻي - پورن پرمائند.
- (۱۷) ڪبير مھ موني ڪا ڄاء هي - مرون هر کي ڏار
مھ هر پوي ڪون هي - پرا هماري بار.
- (۱۸) جيان آند نام ڏان هي - گور پائي ويچار
نن کي مک سدا اجلي - ٿبت سڄي دربار.
- راڳ ملار، محلا
پنجوان، شبد (۱۹)
- راڳ گانڙا، محلا
چوٿان، وار (۱۴)
- بيلوڪ ڪبير
صاحب (۲۲)
- (۶۱)
- ملوڪ محلا چوٿان
(۱۵)

۱. قربان ٿي. ۲. راض ٿي. ۳. سڄي. ۴. پرمائما. ۵. مولڪي. ۶. شوق.
۷. درٿي. ۸. مٿان. ۹. وچن. ۱۰. پوتر، مٿا.

پوڄل پار تہ ”دِرگہہ پَنڌا جاءِ“

هِن سنسار ساگر تي، صاحبن ڪيترا نالا وٺيا آهن، جهڙوڪ: دڪ ساگر، پڙ ساگر، پوڄل، بکر ندي، مها بڪار، پر پئج، سهر ميلو، چن پنگر، وغيره وغيره. مطلب نه هيءُ سنسار، مهاجل ميج مثل آهي، جنهن ۾ ڪنڌي ۽ ڪنارو، پتڻ ۽ پاڻي، ايتري ۽ صلاح، جيئن نه نظر غائب ٿي ويا آهن. پاڻي ٿار ٻيٽو آهي، وهڪرو تمام تيز آهي ۽ چوٽيون اٽڪيون ٻيون ٽيون اٿلن ٻنلن. وچ سِر ۾، خوفناڪ، قهري ڪُن ڳرڪاڻ لاءِ ڪڇن پيا. پاڻي ۽ اندر پيانڪ مانگر مڇ، شڪار لاءِ ٽڪين ۽ ٽڙين پيا. رات ڪاري، ٻٽ اُڏاڏهي آهي. اهڙي خوفناڪ، دردشا ڪي منهن ڏيڻ ڏاڍو ڏکيو ٿيو لڳي. نه ٻار پوڄ نه دشوار ٿيو سمجهجي. اها آهي جيو جي حالت، جڏهن وڪار وڇڙجن ٿا، نئون ٺهڙين ٿا، ساڄه سميتن ٿا. پر جيتون پائرا جي سڦلتا جو سمورو دارومدار ٿي آهي، انهيءَ پوڄل کي سڄيءَ صوف ۾ سڃاڻڻ ٿي. طريقت جي تلاش ٿي ۽ ٻار پوڄ جي مددگار ٿي. صاحب دلاسو ڏين ٿا، نه اهو ساگر پار ڪرڻ برابر مشڪل آهي پر ممڪن نه آهي. جن خود پار ڪيو آهي، تن جو ئي اهو اعلان آهي. ايمان ۽ عشق وارا، نه ڪڇي دلي سان ٿي، وٺي وچ سِر ۾ ٽپ ڏئي گهڙندا آهن، ۽ ”ليڪ ليڪ“ جي نعارن جي ڪُڙنج لڳائيندا آهن.

چاپي آهي ستگور وٽ، جنهنجي مهر ۽ مڙيا سان، سڀ سڏائي ٿي ٿي. ستگور نه چاپي ڏيندو پر لڳائڻي پاڻ کي آهي. سڏن سڏڪ کي ڪرڻا آهن، صدق ۽ سڪ سان، ايمانداريءَ ۽ اورچائيءَ سان. پوءِ ٿي ستگور، سڏنن کي مڙ ڪندو. ستگور جي شڪتي سڏڪ کي مقناطيس موافق پاڻ ڏانهن ڇڪي ٿي. ائين مريد، مرشد ۽ مارگ هڪ ئي وڃن ٿا. پوءِ جي مريد منزل کان مبهن نه مڙيو، نه نه منزل دُور لڳندي ۽ نه پهچڻ ۾ ڪا دير ٿيندي. مطلب نه من جي اڪ جو نشان، هر دم رڳو منزل طرف ڳهاڙو آهي. ٻئي طرف ڏيان ويو، نه منزل ٿي غائب ٿي ويندي. مثلاً ڪا ماءُ، پنهنجي ٻار کي، ڏسڻيءَ آڱر ذريعي، ڇنڊ ڏيکاري رهي آهي. ٻار انهيءَ آڱر جي آڌار تي، ويٺو چنڊ ڏسي ۽ گدگد ٿئي. پر جي ٻار جو چٻڻ، ڇنڊ مان نڪري، وڃي آڱر ۾ اٽڪي، نه ڇنڊ نظر کان غائب ٿي ويندو. ساڳيءَ طرح، سڏڪ کي، ستگور سُونهن جو سهارو وٺي، پُرساڪر ٻار ڪرڻو آهي. پر جي رڳو سُونهن ۾ ساهه اٽڪائي ٻهندو، نه هن پو ٿي ايترو رهندو. حبيب جا هڪ جهلي، هڪ هنڌ نه بهي رهڻو آهي، پر هٿن جا اشارا سمجهجي، جيتون پائرا جو ستر چاڙو رکڻو آهي. اهو سمجهڻ ضروري آهي، نه پوڄي پاڻ ٻي پر ڪونه آهي، جيتوڻيڪ پيءُ پر ئي بهڄائي سگهي ٿي. سو شخصيت پُرس نه ٿيڻو آهي پر اُپديش آڏائي ۽ عمل ۾ آڻي، اُنيءَ جي اوج تي پهچڻو آهي. مطلب نه سھاري ۽ منزل کسي. سڄيءَ صورت ۾ سڃاڻڻو آهي.

پوڄل بکر ڏراوڻو - نا ڪنڌي نا پار

نا پيڙي نا ٿڌو - نا ٿس وٺجھ ملار

ستگور پيءُ ڪا پوهڻا - لدري پار اُٿار

سري راج، مهلا

پهلا، راشنودي (۴) ۱۰

جي هن ڀر پوڄي چڪا آهن. تن پنهنجا تجربا ٻڌرا ڪندي. ٻڌار آهي، نه هيءَ
 سڌار ساڳو سچ نه آهي، سڌو آهي، مڙمل واري ڪاڪ آهي. اسان جي ڪوڙين اکين اڳيان
 عجب اسرار آهي. اسان جي من جي ڪامنائن جو ڪوهيٽو آهي. اسان جي اڳيان ۽ آڏو يا
 چو اندوڪار آهي. انهيءَ ڪري ئي، اسين ڪوڙ کي سچ سمجهي ويٺا آهيون. سچ کان
 غافل رهي، ڪوڙ کي رها آهيون. جڏهين ترشنا جي ترغيب ٻڌڙي. لياڳ ۾ بدلجي
 ٿي ۽ ويراڳ جي وات وٺي ٿي. تڏهين گيان جي گم پوي ٿي، آخر شڪستيءَ جو پرڪاش
 ٿئي ٿو. پوءِ پوڄل جي سڄي سر ۾ جو سماءُ ملي ٿو، فنا سان فنا رُوپي فن وارو وهندڙ
 رچجي ٿو. اهو وهندڙ لڳاتو يا لڳن وارو ڪونه آهي، پر ”ڪارج ۾ اڪارج“ وارو آهي،
 ”آس ۾ نراس“ وارو آهي، ”گرهست ۾ اداس“ وارو آهي. جي من مان هڪاريءَ
 ڏئي ۽ ڏيندن جا معاملو مٽجي وڃن، نه پوءِ من سر ۾ سمان آهي، هر حالت سر ۾ سمان
 آهي، سارو سنسار سر ۾ سمان آهي. لائين سر درشتيءَ جي سطح تي پهچي، پوڄل مان ٻار
 پوڄل آهي. جي ”پڙ“ تي پڄي وڃي نه ”چل“ ازخود گم ٿي ويندو، ڇو نه ”پڙ“ تي
 ”چل“ ۾ جان ڦوڪي رهيو هو. اها ئي ٿرپءَ جي بدوي آهي، پر بد آهي.

اهو گيان گرهه ڪري، لائين آندڙين اک کولي، سهڻاڻ سهاڻ ڦاٽ ڪير آهي. هوءَ
 سچ ۽ ڪوڙ جو پيد سڃاڻي ٿي، ڪوڙ ڪڍي سچ ۾ سمانجي ٿي، ڏٺيءَ جي درٻار ۾
 داخل ٿئي ٿي. سنسار ۾ نه ڪوڙ ۽ سچ مليل آهي، نيڪي ۽ بدِي ڪڏل آهي. اهوئي نه
 ٽهجي ڪن جو اثر آهي. تنهن ڪري، پڇاڻ ڪجي ماڪوڙي واري، جو مٽيءَ مان ڪنڊ جا
 داڻا چونڊي کائيندو آهي، يا هٿس واري، جو ملاوٽي ڪير مان به کٽ ڪڍي چوسيندو
 آهي. ساڳيءَ طرح، پوڄل کي جڙن ۾ جذب ڪرڻ آهي، مرادن مان مطالب ڪڍي ڇڏڻ
 آهي، ڪارجن مان ڪامن کي ڪوڄ ڪرائڻ آهي. مرادون ۽ ڪارج ٻئي ڪرتار کي آڻيندا
 آهن. جو لائين آڻيو، سو خاص خاصيتن ۽ خويين سان پوڄو ڏيندو. اهو پڪ پاس ٿيندو.
 نه ته اها آسا منسا ٿي نه آهي، جا خاصيتن ۽ خويين کي خامين ۽ خرابين ۾ بدلائي ٿي،
 انسان کي ارواح ۾ آڻائي ٿي. ڪوڙ ڪپت ۾ ڪيرائي ٿي، موه ۾ مسائي ٿي، ٻڌائيءَ ۾
 بوڙي ٿي، لالچ ۾ لپائي ٿي، وڪارن ۾ وڇڙائي ٿي، جهٽ مرڻ جي ڇڪرن ۾ پڇيڻائي
 ٿي. ڪوڙ سان نيمهن لڳائڻ آهي لڳاڻ، سچ سان چم لڳائڻ آهي ويراڳ، نه ڪوڙ ۽ سچ
 ٻنهي جي اثر کان به آڇو رهڻ، آهي پوساڳر ٻار ڪرڻ. منزل مٽوڻ ۾ اهرئي آهي.

جڏهين آسا منشا مٽجي ٿي، تڏهين پاواناڻون ۽ ڪلمناڻون شپ ٿين ٿيون، ويساڇاڻ
 ڌارا سُڌ رهي ٿي، وڪاري واسناڻون ويران ٿين ٿيون، خوديءَ جو خمار لهي ٿو، من ٻڌيءَ
 وس اچي ٿو. ڪمٽ ڪڙي سمٽ ۾ نروار ٿئي ٿي. ترشائن جي ترنگن بدلي آندڙ جا
 اهنڱ اهن ٿين ٿا، ۽ آخرين سوکير اهر پاڻ به سميتجي وڃي ٿو. اهڙي سهڻاڻ سنسار ۾
 ڪنڊل گل جيان نرمل ۽ نرليپ رهي ٿي، سڀ ۾ ساڳيو سائين سڃاڻي ٿي. هوءَ داسن جي
 به داسي آهي. چيان جي چورن جي به خاڪ آهي. هن لاءِ شيوا مهڻو نه آهي، ڳهڙو آهي.

سڀ ڄڻو ڀاڙو ڪهري ٿي ۽ سڀ سان ڀلائي ڪري ٿي، ٻيا ڪنهن پيد ڀاڙو جي ٻا ڪنهن
مطلب ۽ مراد جي. سڄ واپرائي ٿي، سڄ ونڊي وراهي ٿي، نعمت ڀري زندگي ڪهاري
ٿي. ڀروار جي ڀالدا نشڪام ٺوڙي ۾ ڪري ٿي. ڀر سان ڀڃ ڀرمارت جي وات وهي ٿي،
ٻلڪ پنهنجن ۽ ڀراون جي فرق کان ڀار ٻهجي چڪي آهي. ڪنهنجي به هنڌين ڪنڌين
ڪرڻ آهي. جيئري مئل آهي. مٽي آمر آهي. نام رتل آهي، ڀاڙي ڀل آهي.

(۱) ڀاڙي ۽ لغت وڌائيندا - ڀاڙي ۽ پڪ اداس جيئ.

ڀاڙو سڙهي، محلا ٻهٺا،

سڄي ۽ شبد (۲)

ڀاڙي ۽ ڀل - سر و هي - ڪمل ڦٽي آڪاس جيئ.

ڀاڙي ۽ ڀڄل لنگهيئي - ڀاڙي وچ ڀرڻاس جيئ.

ڀاڙو مارو، ڪير

صاحب، شبد (۴)

(۲) جيئ ۽ ڀر، مره، ڦڻ چيو ه - ڀڄڻ ڄمڻ نه هوندي

ڪه ڪير جو نام سَماني - ستن رهيا لڏو سونڀي.

اهڙي سهاڻا، ڀڙ ساگر ٿري ڀار پئي آهي. ڦڻ جو لڙڪ لڙوڪ سڀلو ٿيو آهي. هڙو
ٻانڀون لوڙي، ڏڙي جي درٻار ۾ داخل ٿئي ٿي. لڄ ڀڃ ۽ شان شوق سان، اُٺي ٺي
ٺواس لاهي ٿي، نيشان لڳائي ٿي. ڦڻ جي ڪرمن جو ليڪو چڪو ٿي وڃي ٿو. ڪس
عبادت ۽ اطاعت جا انعام عطا ٿين ٿا. ڪس آسپس ۽ آشيرواد جي امداد ملي ٿي. هاڻي
هڙو ڄمڻ مڙا جي چڪرن کان آزاد آهي، ڇو نه موڪش مڪتيءَ جي مار نه لسي ڪم
آهي. انهيءَ لستيءَ جو ورنن ۽ ڪڙو اُرجن ڏٺو جن، هيٺين طرح ڪيو آهي:

مع ڀاڙو سرب نڌان اڪت ڪٿارڻا -

هر دڙ ڪه سوڀاؤنس ٻانهن لڏارڻا ڀاڙو ڪوڙي، محلا

بجوان، اشتهدي (۷) ۱۲

جن نازڪ لڏا رڻن اُمرل اڀارڻا -

تور شيوا ڀڄل ٿريئي ڪهه ڀڪارڻا.

نئين ٻالڪ جو جنم ۽ خوشيءَ ۽ جشن جو باعث بڻجي ٿو، پر مومن ڏک ڏرڻ ۽ روڻ
ڀاڙو پيدا ڪري ٿو. مومن ڪنهن کي ڪو نه ٿو وٺي. زندگي سڀني کي مٺي آهي، پر
مومن کان سڀڪو ٻيو ڊڄي. ڇو نه مومن من جي مرادن ۽ منڃائن جي اوچتي اُٺ
آڻي ٿو. جنهن انسان، سندس سان ۽ سندس وستن سان نينهن لڳايو آهي، مٺن، مٺن ۽
ماڻا ۾ موهه وڌو آهي، اندرين جي دس کي مٺو سمجهيو آهي، لوپ لالچ ڪري ڀڄاڻو
ڪڍ ڪيا آهن، آسا منشا جا ڪنهن قلعا اُڏيا آهن، ۽ جو ”مان مان“ جي مستيءَ ۾ مڱهن
رهيو آهي، ۽ ”ميريءَ ٿيريءَ“ جي پيد ۾ پٽڪيل آهي. تنهنجي دنيا ۾ مومن سان نه،
پر زندگيءَ سان ڇڙيل آهي. مومن نه انهيءَ دنيا جو بنا چٽاءَ جي. ڪڙ ۾ خالو آڻيندو.
انهيءَ ڪري، مومن هميشه ۽ هر حالت هيٺ، بلڪل پوائتو، اُڻمندائو، اُڻسهاڻيدڙ ۽
اُڻڻندڙ مڱس ڪڇي ٿو. پر سڄو شيڙڪ، مومن کان ڊڄي ٿي ڪو نه، ڇو نه اهو اُڻو

آهي. هُوَ نه باقُ اُنهي آجيان ۽ مرحبا ڪري ٿو، ڇو ته هُن اُهوئي خيالي دنيا ڪانه رچي آهي، اُهو آئسنا ڪونه ٺاهيا آهن، ۽ اُهو آئينهن ڪونه ڳنڍيا آهن. هن موه جي ذاتي معنيٰ ڄاڻي آهي. تنهن ڪري، هُو سنسار ۾ مهمان جيان جيون گذاري ٿو، ۽ اشڪام ۽ توليپ ٿئي، سڀ سان ٺاٺا ٿيندا. ٿو. موه کي اُٿلر ڄاڻي ۽ دنيا کي سهڻو سمجهي. هُو موه لاءِ هر دم تيار رهي ٿو. لائين هر دم مري، اُمر رهي ٿو. موه هنجو ڪڇ به بگاڙي ڪونه ٿو سگهي. هنجو آهي ڇا، جو موه ڪسي سگهندس؟ هُو موه کي، اُنس ڪال جي حالت ۾ نه، پر تنهن جيون جي شروعات ۾ ڏسي ٿو. هو موه کي آتما سان نه، پر جسماني جامي سان جوڙي ٿو. هُو جيون کي ڪنهن خاص جنم سان نه، پر جيون جي لامتناهي، لاهندڙ سان لڳائي ٿو. تنهن ڪري، هُو موه کي مالڪ سان ملاقات جو موقعو ڪري ڏسي ٿو. هو موه معرفت ۽ مڪتيءَ جو مارڪ پائي ٿو، ۽ پُرون پرمالند جي پراپتي حاصل ڪري ٿو. پوءِ هُو ڇو جيون سان جان جوڙي ۽ موه کان منهن موڙي؟ ڪيتر صاحب فرمائين ٿا!

ڪيتر چس هوني تي جڳ ڏري - ميريءَ من آند
 موني هي ئي بائيئي - پُرون پرمالند
 صاحب (۲۲)

اي بددا، اهي آهن ملڪ، فقير، مس فقير، اُن جا امير، جن موه جي صحيح معنيٰ سمجهائي آهي، جن موه جو هڪڙو موني آهي، جن ڪال جي فاصدن کي ڪولي ٿا ڪهرايو آهي، ۽ جي رڻن تي چڙهي، فرشتن جي سرڪس سان، وٽڪٽ واسي ٿيا آهن. موه پاران ٿاڻين ٻهجي ٿو، پر آتما جي اوڏو اچي ٿو ڪين، ڇو ته آتما اُمر آهي. آتما کي ڪال جي ڪتاري ڪاٺي ڪانه سگهندي. باقي جيتوڙي ڪي ڪرم، ڪيس جوڙين ۾ پٽڪائين ٿا، نه وري جيتوڙي ڪي ڪرم، ڪيس چمڻ موه جي چڪر کان آزاد ڪرائي سگهن ٿا. جي هن جنم جا سڪرم، پُرون آزادي نه به ڏياري سگهن، نه به پورو ڪونهي. پورو آهي، جڏهن وڪ اڳتي وڌڻ بدوان، پوئتي هٽي ٿي. جي وڪ اڳتي وڌندي هلي ٿي، نه پوءِ پورا نه آهي، نه ڪي هڪ چلانگ سان ئي هُن پوئتي نه ٿي ڪي ڪڇ ٺها ڏئي، ساهي پٽي نه ٿين ٻهجي ٿا. اُنهن لاءِ هڪ هڪ جنم جو جامو، هڪ ٺهي مثل آهي. ٺاڻڪ ۾ ڪين ٺاڻڪ ۽ ٺاڻڪا، ڪيترن ويسن بدلائڻ ۽ وسيلن هلائڻ ڪانه، محبتي ميلاپ ماڻهندا آهن. ساڳيءَ طرح، جيون جي ٺاڻڪ ۾ نه، ويسن بدلائڻ ۽ وسيلن هلائڻ جي ضرورت محسوس ٿئي ٿي. جي ويس ۽ وسيلو ويڪ ۽ ويپڪ آهن، نه آهي وٽس مَر ڪونه ويندا.

مڪي ڳالهه هيءَ آهي ته آيو مڻهي، ۽ آخرين سوکيم اهر پاڻ به اڏوڻ ٿي وڃي. اهدڪار اهدتا، اهر پاڻ يا انايم، ڇڻ نه جيتوڙي اُندريئن حڪومت جو بادشاهه آهي. جي جيتوڙي سربرڪ سرادن ۽ ڊنبري وهنوارن ۾ وڃڻ لڳي آهي، ته ڇنڊو نه اهدڪار ايا آسٽول روڊ ۾ آهي. جي جيتوڙي اُنهن بدڏن مان چوٽڪارو پائي، رڙحائي راهه ٿي اچي، ته سمجهبو ته اهدڪار هاڻي سوکيم جوڙف وٺي آهي، ڇو ته اها ”مان مان“ ايا به رهيل آهي، جيتوڙيڪ اها چاهي ٿي ته مڪتي ماڻي، مالڪ سان ملان. آسٽول ٿوڙي سوکيم جوڙف ۾، جيتوڙي

آهنگار جي حڪمراني، ڪافي حد اندر قائم هي ٿي. اهو سؤ ڪير آهنگار به صفا اُلُڀ ٿي وڃي، تنهن بابت هڪ خيالي جهڙو، ٻانگن جي ٻرڙ لاءِ پيش ڪجي ٿو. هڪ ڏينهن بادشاهه، ”سرڪيم آهنگار“، وڏي ڊڀار ڪوٺائي آهي. جتي ”بندو“ به ڪنهن ڪند ڪڙڇ ۾ لڪي، شڪسيءَ طور ويٺو هن درٻار * جو ٿوري نظارو ڏسي. بادشاهه پنهنجي اُمت راضيءَ ”ٻڌيءَ“ سان گڏ مٿي سگهاسن ٿي براجمان آهي. هال درٻارين سان سارو سٿيو پيو آهي ۽ هرڪو درٻاري شان شوڪت سان، اڻڇو ڳاٽ ڪري ويٺو آهي. ائين نظارن * مکيه منٿري ”من“، اڻڇيءَ ڪرسيءَ تي ويٺو آهي ۽ سندس پٺيان هيٺين ڪرسيين تي، جي معزز درٻاري زريءَ ۽ ڪيمخاب جا وڏا چوڻا پائي ويٺا آهن. ۽ جي بندي کي ٻڌيءَ طرح ڏسڻ * اچن ٿا، سي آهن: ”پنج ڪٽ“، ”پران“ * ”ڏهه اندر ٻئون“ * مکيه منٿري ”من“، ادب سان سجدو ڪري، پنهنجي ۽ ٻين مکيه درٻارين پاران، ٺڌرائن جي پٺت رکي ٿو. لاهيءَ رسم آڏائيءَ بعد بادشاهه بلند آواز ۾، مکيه منٿريءَ کي حڪم ڪري ٿو، ته هاڻي معزز درٻاري واري ڌڻيءَ حاضر ڪيا وڃن. لاهيءَ حڪم جي بجا آوري ڪندي، مکيه منٿري، پهرين پنجن کٽن، ”ٻر ٿري“، ”جل“، ”اُگني“، ”وايو“ ۽ ”آڪاس“ کي حاضر ڪري ٿو، جي سر جهڪائي، بادشاهه کي سلام ڪن ٿا. پاڻ ۾ فيصلو ڪري آيا ٿا ڏسجن، ته جي ڪا سوال جوابي ٿي، ته سڀني پاران ٻر ٿري نيان پيش ڪندي، چوڻ هڙ ڪڇ اڳرو اچي بيٺي آهي. هيءَ نظارو به نه ٻر ٿريءَ تي رچي رهيو آهي.

بادشاهه: اوهان جو نالو ڇا آهي، پيشو ڪهڙو آهي، مقصد ڇا آهي، وجود ڪٿان آيل آهي. ڪٿي ۽ ڪڏهن سماهڻ ٿيڻا آهيو؟

ٻر ٿوي: هي عالم پناه، اسان جا نالا آهن: ”ٻر ٿري“، ”جل“، ”اُگني“، ”وايو“ ۽ ”آڪاس“. خصلتن پتانڌڻ، ته هڪ ٻئي جا گهٽڪ آهيو، ٻر ٿري ڦاڙون، اسانکي هڪ ٻئي سان پٺت ڪري ڇڏيو آهي، ته سٺو ٿيل ٿير، پاڻ ۾ گڏجي، اتحاد عمل سان ادا ڪرائون. پيشو سڀني جو نالو نالو آهي، پر مقصد سڀني جو ساڳيو آهي، ته خالق جو خصلت ٺهڻ، خصلت کي مٿس ميسر ٿي ملن. ٻين چئني تن مان ٿر وٺي، پر ٿوي ڪل خصلت کي پناه ڏئي، جنهي مانا جيان پالبا ڪري ٿي. موت ۾ ڪائنات، ته ڪڇ گهري ٿي ۽ نه ڪڇ وٺي ٿي. جل جت ڪٽ، هر جان ۽ بيجان ڇڏي جي خدمت لاءِ موجود آهي. ڪير ڪيترو به ٽپي وڃي ۽ ڪيئن به استعمال ڪري. جل ڌڻيءَ کي سيلاب ڏئي ٿو، وٽراهه کي ڦوٽ ڏئي ٿو، سج جي پياس ٻجهائي ٿو. وايو ۾ لڌڪار آڻي ٿو. جل وڏيءَ گردش ۾ رهي ٿو. بادلن مان ٻرتن تي اچي ٿو، ٻرتن مان ٺڌين ۾، ٺڌين مان سمند * ۽ سمند مان وري بادلن ۾. اُگني، سرشتيءَ کي روشنائي ۾ ٺهت ۽ گرمي ٻجهائي ٿي، ڪرپا ڪرم ڪرائي ٿي * گندگيون ۽ غليضاڻون ٻر ڪائي ٿي. ته خصلت جي صحت سالم رهي. وايو، هر هنڌ وسي، جهڳٽ کي جياپو بخشي ٿو. وايو ٿي ٿي پُراڻ جتن لاءِ.

* ۱۷۰ صفح جي سامهون، جيڪو خاڪو آيل آهي، سر هن جهڙي جي ڇهه ورهه سڄي ۾، ڪافي ڪارگر ٿيندو.

آکاس ني . چارئي تہ نڳن ٿا . تنهن ڪري ، آکاس خلقت جو خاص خدمتگار آهي .
 خاليهن ۽ آواز ، آکاس جون خاص خصوصيتون آهن . پنهنجي تہ ، بنا ڪٿي پل آرام يا ننڊ
 جي ، هر دم ، هميشه ۽ لڳاتار ، پنهنجي ڪرڻ ۾ رڌل رهن ٿا .

هي راجن . اسان پنهنجي نئن کي ڪابه الڳ هستي يا آزاد وجود ڪونه آهي . اسين به خلقت جو هڪ اٽلڪو حصو آهيون . خالق جا ئي خلقيل آهيون . خالق جي ڏاڪڙي ۽ خادم آهيون . جي خاصيتون بخشيندو ۽ جي ڪم سهڻو ڪندو، تنهن موجب فرض پورا ڪندا رهنداسون . اسان جي فرض اُڏائي، کيس قبول پئي ٿي يا نه، تنهنجي اسان کي ڄاڻ ڪانهي، ڇو ته اسين فقط سندس ڀاڱي مطابق، ٺهڪ وئي رهيا آهيون . هلائي به، ڀاڱ ٿو نه بهاري نه، ڀاڱ سگهي ٿو . اسان لاءِ سڀ لڄا . سندس مرادن کان بيزخبر آهيون ۽ پنهنجن منڃان کان به آڃا آهيون . اسان کان جدا يا گڏائي ڪم وٺي، هڪڙو ڪم ڪسي ۽ ٻيو نه ٿي، اسان جي هستي قائم رکي يا مٽائي ڇڏي، تنهنجي اسان کي ڪا پرواهه ڪانه آهي، ڇو ته اسين نه سڳو يا خوشيءَ غم يا ڄم مڙف جي ڇڪر کان ٻاهر آهيون . باقي راهو ئي سمجهون ٿا، نه اسين پنهنجي نئن، ڄڻ نه هڪ آهيون ۽ هڪ جي پيداش آهيون . جي الڳ ئي، وجود به آيا آهيون نه سندس لطف آهي ۽ جي منجهس جذب ٿي وڃئون، نه به سندس ليلا آهي . آند مان آيا آهيون ۽ آند به جيون گهارئون ٿا . جيون ٻڃاڻ به آند به هونداسين سو پنهنجي نئن آند مع آهيون . پر ڪرڻي ۽ ٿوڙي پرش به به اسين سمائل آهيون .

بادشاهه، اها وارثا ٻڌي پرسن. ٿئي ٿو ۽ پنهنجي نهن کي ۽ پنهنجي جڳهه تي با عزت
 موٽي وهڻ لاءِ اشارو ڪري ٿو. پوءِ پنهنجي پٽ راڻي ”ٻڌيءَ“ کي، پاسيرو ٿي، قرب
 سان ڪن ۾ ڇڏي ٿو، ته اهي منهنجي مهاراڻي ۽ منهنجي من جي ملڪه، هي پنج نهن
 توکان به وڌيڪ ٻڌاران آهن. راڻي، منهن ورائي موڙو ڏئي ٿي، ته ايتري ۾ پٺيان به اوريان
 اچي، فرشي سلام ڪن ٿا.

بادشاهم : توهانجو نالر ڇا آهي . پيشو ڪهڙو آهي ، مقصد ڇا آهي . وجود ڪٿان
ٿيو آهي ، ڪٿي ؟ ڪڏهين سماپت ٿيڻا آهيون ؟

پران: هي جيذا قبل، هن خادم کي پُراڻ ڪري ڪوٺين ٿا. هڪ سِرَ پَر، پنڊج مُنهن آهيان. چو ته پنڊج پيشا اُٿر. پنڊجي الڳ به آهن ته پاڻ ۾ وٺيا مليا به پيا آهن. جڳت ۾ جيڪي جان وارا جيو آهن يا جڙ وِستو آهن. تن جي تڙڪ ۽ تراوت لاءِ، مان ئي جوابدار آهيان. ساهه ڪٽڻ، هاضمو ڪرڻ، رت جو دؤرو چالڻ رکڻ. بگهر ڪڍڻ، پيشاب ۽ وِشتا جو نيڪال ڪرڻ، انهن سڀني ڪرڻائن ۽ ڪرڻن جو به تعلقاف به منهنجي شڪتيءَ سان آهي. ڏندگاني جو مدار رڳو الهيءَ شڪتيءَ تي آهي. پر اها شڪتي، مؤلڪي سرور شڪتيروان مان مليل آهي. منهنجو مقصد اهو آهي، ته منهنجي شڪتي سدو قائم رهي. منهنجي شڪتي سمايت ئي وڃي، اهو ته نه مان ٻڌي سگهندس ۽ نه سهي سگهندس. اُلهڻي ۾ ئي مؤلڪي آرام اچي ٿو. سمايتيءَ جو ته نالو ٻڌندي ئي، منهنجو

۽ سندس مسٽ تي ٽي ڇاڱو ڇڙهي، ستي ٿيندڙ سمن. اسين مري وڃون، نه اسان جو ور، من هوند ڏاڍو ڏکي ۽ واکل گذاري. تنهن ڪري، جيستائين من جيرو آهي، تيستائين اسين نه زندهه رهڻ ٿئون ڇاهيئون، ڇو ته هڪ ٻئي کي چشڪو ڏيئون ٿا ۽ هڪ ٻئي کان چشڪو وٺون ٿا. اهو چشڪي جو چشمو ئي اسان جي چمن کي ڇمڪائي رهيو آهي.

بادشاهه: لعنت آهي اوهان جي لڳاڙ تي. غلاميءَ تي، ٽيچ مدور ٿي، ڏالاب ٿي ۽ زواليت ٿي. اصليت جي اڻڄاڻائي، ڏنيءَ جي ڌرتيءَ ۽ چشڪي جي چٽيءَ تي، اهي سڀ مها ايراز آهن، جن جي ڪارڻ، اوهان مڙني مٿان عقوبتون ۽ عذاب ٿيڻ گهرجن، ڇو ته گوشماليءَ بنا، اوهان جو حوصلو ٽڪائي نه لڳندو. تنهن ڪري اوهان کي اها سزا ٿي ڏني وڃي، ته هن کانپوءِ، اوهين ٻلي پنهنجو پنهنجو، واسا وٺڻ يا ڪرم ڪرڻ جو فرض، ادا ڪندڙون رهو، پر اوهان جو لڳاڙ نه واسا پر هٿڻ ڪوڙهي، نه ڪرم پر ۽ نه من

پر. ڏسو ته ڪو لائق اداڪار آهي. هُ اڄ ٽيڪ نه سڀيان کُل ٽيڪ ٿو ٻڌجي. پر سندس لڳاڙ نه ته ٽيڪ سان آهي ۽ نه ڪل ٽيڪ سان. ٽيڪن اوهان نه ٽولي ٿي، نروان ارداري ڪريو. مثلاً واسا يا ڪرم، چاهي ستر هجي يا خراب، پر اوهين پسنديءَ يا نا پسنديءَ جي پيمڻ کان پري رهندڙون. اهو پيمڻ ئي آهي، جنهن سرشتيءَ پر ڏک ۽ سک جو ڌاڻڪ وڇايو آهي. جا اندوي، هن حڪم جي انفرادي ڪندي، سا ڪپي ڇڏي، ڇو ته سندس مومت، هاڻوڪيءَ جذباتي جيون کان هر طرح بهتر ٿيندو.

اها سزا ٻڌي، اندرون جو نه ساهه ٽي سکي ٿو وڃي، نه مکيه منٿري ”من“ جا ٻه عضوا ڪٽي لڳن ٿا. بادشاهه پنهنجي پٽ راڻيءَ ”ٻڌيءَ“ جي ڪلهي تي هٿ رکي، چاهه سان چوپس ٿو، ته اي منهنجي محبوبا، هي اندرون نه ٽوڪان. وڌيڪ پتروٽ ڌرم پالن ڪن ٿيون! راڻي چوهه مان هٿ ڇڏائي، پري ڪرپس ٿي. بندو، جان ڪٿي هال طرف نظر ڦيرائي ڏسي، ته مڙئي دٻاري ڪم ٿي ويا آهن، سواءِ مکيه منٿري ”من“ جي، جو بلڪل گهٽاهه ٻه، سنگهاٽن جي سامهون ايندو آهي. ڪنڌ هيٺ اٿس، ساهه ڪم ٻه اٿس پر ڇپ ڏڏس پيا، جن مان ڪڇ ڏيڙو آواز نڪري رهيو آهي.

هن: بادشاهه کي هٿ ٻڌي، من عرض ٿو ڪري، ته هي سرتاج شهنشاهه، هي منهنجا آقا، ٿو ته منهنجا پُڙ ٽي ڪپي ڇڏيا. منهنجي اندر ٻه ڪروڙين ڪامداڻون ۽ پاواڻون مرادون ۽ منشاڻون، جن جي پُڙلٽا جو چشڪو، مان پنهنجي ڏهڻي جوڀن يعني اندرون معرفت وٺندو آهيان، ڇو ته انهيءَ چشڪي جو سواد، کين نه ايندو آهي. هاڻي جي اندرون ٽي چشڪي وٺڻ کان ٽاهري وار بندڙون، ته مان خود چشڪو ڪيئن وٺي سگهندس؟ چشڪي بنا، ترشنا ڪيئن: ترپت ٿيندي ۽ ترشنا بنا، مان ڪيئن جي سگهندس؟ ترشنا ٽي ته منهنجو پُڙان آهي. هي شهنشاهه، مون کي بچاءِ نه ٿوڻ خود نه بچين، مڙن جهڙي ماهر مکيه منٿريءَ بنا، تنهنجي شهنشاهه نه وڌيڪ جتا ڪري ڪونه سگهندي.

بادشاهه: اي منهنجا مٿر، مون کي پنهنجي شهنشاهه پياري آهي ۽ انهيءَ ڪار

تُون نه پيارو آهين. نوکي مان مارڻ نه ٿو چاهيان پر مٿان ٿو چاهيان، جيئن ڪم پنهنجو عهدو هلائي رهيا آهن يا جيئن مٿن پرائن ۽ اندرون کي پنهنجن عهدن هلائڻ لاءِ هدايتون ڏيڻون آهن. ملازم جي فرض منصبِي، مناسب جي مهزان پر هٿ ڪهڙجي. سر نوکي پنهنجي ذهني ڪيفيت بدلائي ٻولندي. پر پنهنجي آوڻن جي اوکڙ بنا، پنهنجي رخ پر تبديلي ابدي ڪانه. سر تُون ڪن کولي ۽ دل لائي ٻڌ، ته پنهنجا ڪارناما ڪهڙا آهن ۽ انهن ڪري، پنهنجي شهشاهه ڪيتري نه ٻوڙي ٻولندي ٿي وڃي. تُون منهنجو ملازم آهين، پر باق کي مالڪ سمجهي ويٺو آهين، ۽ هر معاملي ۾ تنگ اڙائي ويٺو آهين. جتي جتي صلح سان آهي، اتي ڪوڙ گهمسان مچائي ڏنو اٿئي. اُمرت کي وش ٻڌائي ڇڏيو اٿئي. پنهنجي وفاداري مٿن ڏانهن ڪانهي، پر پنهنجي وڪاري وڃارنا ڏانهن آهي، جنهن جو بنياد ڏئي ۽ ڏهند ٿي بيٺل آهي. اهي ڳوٺا ٻيا جا چيوڙا، سڄي ملڪ ۾ پکڙجي ويا آهن. ڪو ڳوٺ ڇڏ نه آهي، جنهن ڪري خراب سچ ڏسڻ ۾ نٿو اچي، ۽ سچ خراب ٿيو لڳي. رعيت جو ڌيان وڃي خيالي سمسار ۾ گم ٿي وڃي. اصليت کان هُو صفا پاڇي ويا آهن. سڄي جڪوٽ ڊائراٽول ڪري ڇڏي اٿئي. سڄو سڪو ڇوڙجي ويو آهي ۽ ٺٺلي سڪو عام پائو آهي. پنهنجي خود بيان جي آڌار تي، اهو عظيم الزام ٽوڙي ٽاهي ٿي ڇڪو آهي، ته خود پرستي، نوکي مٿن سان وفاداريءَ لاءِ مجبور ڪري رهي آهي.

هن ٻولي وڃائڻ جي اهميت تي، تُون ڦاسيءَ جي تختي تي لڳائڻ جي لائق آهين. پر مان پنهنجي اڙڻيءَ تي رحم ڪانئي. نوکي جيئڻدان ٿو بخشين ۽ ڏنگ ڪڍي، ڪسي ٿو ٻڌايان. پنهنجي وڪاري وڃارنا جو شتابه يعني ٺهڙو اڏائي ڇڏيو. نه اها وڃارنا هوندي ۽ نه وري مومل جي ڪاڌ ٻڌي. جڏهين پنهنجي اها خام خيالي ختم ٿيندي، تڏهين ئي واسا جو واس وڃندو، ڇڪتاڻ ڇڏندي، ٻڙ ٻڙ بند ٿيندي، ٻڌ جي ٺيڪو ٺهندو ۽ گرم ڪرڻ لاءِ رهندو. تنهن ڪري، هن کانپوءِ، تُون اٽڪ وڃارنا ڏريهي ڪاروبار هلائيندين. ذاتيءَ طور، تُون ٻڙو بدڪار ڪونه آهين پر وڪاري وڃارنا ڪري وڃي غلط رستي تي ٻيو هٿين. اٽڪ وڃارنا، نوکي صحيح رستي تي هلائيندي ۽ گناهن کان بچائيندي. ڏهڻي ٻڌڻي، اڃا به پنهنجون داسيون ٿي رهندڙن ۽ پنهنجي ڪاروباري انصاف ۽ ايمانداريءَ ۽ سچائيءَ ۽ صداقيءَ سان هلائيندڙن. ڏئي ۽ ڏهندن جو ڏيڻو بند هڻو ۽ ائين پنهنجي دامن جو داغ مٽيو. هن ڪاٻا ڪله بعد، تُون جڻ من جو من ٿي نه رهندين. تُون پوءِ آزاد ٿيندين ۽ آزاديءَ ڏنارن ٿي مٿن کي ۽ مهاراڻيءَ کي آزاد ڪرائيندين. اها سزا ٻڌي، من جا به نه ويا ته ڇهه به ويا. وڃارو هارائي، دلشڪستو ۽ شرمندو ٿي روانو ٿيو. جڏهين بادشاهه ڏٺو ته هاڻي درٻار ۾، وڏو منهنجي پٽ راڻي ”ٻڌي“ وڃي اچي آهي، سو کڻي هن کي هنج ۾ وهاريائين. چوڻ لڳس ته هي منهنجي جان، اڄ نه مٿن ڪيئن نه ڪماليست ڪري ڏيکاري؟ اها آهي حاڪمن جي حڪم جي ڊڪٽ. اڄ نه هاڻي هيءَ شاندار سوڀ ملائين، ۽ محل اندر مجامعت مائون. پر هن رڳو ڪري، راڻي اڳتي ڏاڍي دلگير ۽ دل سرد ٿي پئي هئي، سو اچي سڏڪن ۾ پئجي:

ٻوندڻ بس ٿي نه ٿين. هُن جي منهن جو ٻيو ٿي ڇڏي ويو هو. هوءَ ڪنهن ۽ ڪنهن کي چڻ نه ڄاڻ ٿي رُوح رهاڻي وٺي. راجا ڏاڍو دلشڪست ۽ ششدر ٿي پيو. پر يڪدم پاڻ سنڀالي، پيار ۽ ٻاٻر سان، راڻيءَ کي روهي ويهي، سامهه پر آندائين، ۽ ٻي واري ديوان ٿي سمهارائين. پوءِ باغ ڇڏي شروع ٿي. راڻي نه ڦوڪي ويهي هئي ۽ هيءُ مناسب موقعو ڏسي اچي ڇلي. اڄ نه چور ۽ چنڊي نه ڪڏهن چنڊي؟

راڻي ٻڌي: هي منهنجا ٻارن ٻڌي. اڄ نه تو مون کي هڪ وچتر وڙستا ڏيکاري آهي، جنهن منهنجي سڌ ٻڌ ڀلائي ڇڏي آهي. جي ٽنهنجا زر خرڻ ٻانها ٿي وهندا هئا ۽ هر دم ٽنهنجي حڪم هيٺ هلندا هئا، تن کي تو، وڻائي ۽ عيوض وٺڻ ڏنا، سنگين لازم مڙهيا ۽ سخت سزا ڏني، ڇا مؤٺ کان به بدتر آهي. تو ٽنهنجي شرافت ۾ شڪ آندو، شخصيت جي شامت آڏي ۽ سپاهه جي سماپتي آڏي. مان به ترسان يا عمر، ٻانهن پٽ ٿي ٻيڻي آهيان. ٽڏي ڪوسيءَ ۾، وڻدار ۽ مڏگار ساڻن ٿي رهڻي آهيان. ۽ مٿي ۽ مڏم ۾، سڀ ڪچ سڏهي رهڻي آهيان. اسين ٻئي هڪ ٻئي جي زندگيءَ جي زندگاني آهيون، هڪ ٻئي جو سهارو آهيون. پر اڄ نه تو منهنجو ٻيو ٻيو ٿي منجهان ڇڏي آهي، نه ڇا مونسان به وڻائي، عيوض، ٻڪر بوسا نه ٿيندي؟ ٽنهنجي نه ٻيگهي مڇي وٺي آهي. سمجهين تو نه اصولن جو اُجهو وٺي، تون سڀني جو ڳوڙهو ٿي سگهين ٿو، ڇو نه راجاڻيءَ جي رتبه، ٽنهنجي مٿي ۾ حيواني طاقت رکي آهي، ڇا تون حيوانن جيئن هلڻي رهيو آهين. پر جي حاڪم خود حيوان ٿي هلي. نه پوءِ رعيت مان، راسخ ٿيندي. راسخ ٿيندي يا راسخ ڪنداريءَ جي اميد رکڻ، ٻڪراس، آهي رڳو ڪاري آهي، مڪاري آهي.

ڇا، جن ماڻهن تي تو اڄ مار وڌي، سي ٽنهنجي پيغام پٽاندڙ نه پوئاري ڪندا هئا؟ ڇا، جي اڄ تو اصليت جا ٻئي ڳاڙا ڏنا، يا سر پاوا جا ٿي سبق سيکاريا، يا واجبيءَ ۽ غير واجبيءَ جا ٿي وعظ ڪيا، سي تو پاڻ سمجهي، عمل ۾ آندا آهن؟ ڇا ٽنهنجو مون سان لڳاو ڪونه آهي؟ ڇا ٽنهنجو ٻارن، ٻنڌرين ۽ من سان، ٽائي پيٽي وارو تعلق نه هو؟ ڇا تون طلبگاريءَ جي تاثير کان آجر آهين؟ ڇا طلب جي تڪميل توکي بود ۾ نه آڻيندي آهي ۽ عدم تسليم توکي بيٺراريءَ ۾ نه آڻيندي آهي؟ سوال اهو نه آهي ته ٽنهنجي طلب جو طرف سڌو يا الٽو آهي، پر سوال هيءُ آهي، ته تو ٽنهنجي ڪٿي آهي، ترشائي مٽائي آهي، يا دڪ سڪ ۽ خوشيءَ رنج جي حد پار ڪئي آهي؟ جي ٻي، ته تون سر پاوا جي سبق سيکارڻ لاءِ، ڪيئن حٿدار چڻين؟ جي تون خود ڏوهي آهين ۽ آڏو ڳڻن جو آڙيل آهين، ته ٽنهنجي اُپديش جو ٻين تي ڪهڙو اثر ٿيندو؟ جي تون پاڻ سزا جي لائق آهين، ته توکي ٻين کي سزاياب ڪرڻ جي ڪهڙي ضرورت پئي هئي؟ معاف ڪج، جو اڄ مون ادب ۽ لحاظ جو ليڪو لنگهي، گستاخي ڪئي آهي. پر ٽنهنجي نامناسب، نامطابقت ۽ ناحق جو ٻيو ڪهڙو جواب ٿي سگهي ٿو؟ جنهن اصليت جو اڄ تون آواز اٿاري رهيو آهين، تنهن کان تون به ابترو ڀليل آهين. جيترو ٻيا سڀ يا مان پاڻ به سو جي توکي پاڻ ٿاڙو آهي ۽ پاڻ سان گڏ، مون کي به ٿاڙو آهي، ته اڄ نه تن وڙي نام ڪريون، سندن سلڇڻ پرايون. پهرين پاڻ پڇاڻيون ۽ ٽين آتما کي آزاد ڪريون. اسان

جي ڪرڻ ٿئي، آما ئي ڪور رڙهي ڪارا ڪوش چاڙهيا آهن. لاهي ڪڪر روشنائيءَ کي ڇڏائي ويٺا آهن. اڄ نه نياڳ ۽ ويراڳ جي واٽ وٺي، لاهي ڪوش ڪٽيئون ڪڪر هٽايون ۽ ڀرڪاش پسون، ته اصليت جو لائباب ملي ۽ عجائب جو عجب ظاهر ٿئي.

هيڏي ۽ لمبيءَ ۾ تيز فھر ٿرڻ کان پوءِ، راڻي ساڻي ئي، سمهي پئي ٿي. راجا باڪل شرمسار آهي، پشيمان آهي. راڻيءَ سندس اک کولي آهي ۽ اکيان جا پڙ ڏا هٽايا آهن. ٻڌيءَ جو پل ڄاڳاڙو آهي. هُو کيس نياز سان منسڪار ڪري ٿو، پيرن کان واهي ۽ اکيون اکين ۾ ملائي ٿو، ۽ لاجابت جي آواز ۾، آهستي آهستي پنهنجو بيان پيش ڪري ٿو. پوءِ راڻي نه رخ بدلائي، نه سؤخ ۽ رفات سان، ڪن ٽنيس ٿي. بادشاهه کي ساهه ٻيٽ ۾ پئي ٿو.

بادشاهه: هي منهنجي اڻبها ۽ بيدار بيگم، قربان وڃان ٿيندي ڏهن تان، ٿيندي ڏهن تان ۽ قابليت مٿان. تون نه منهنجي نار آهين، نور آهين، ناز آهين. ٿيندي نوازش بنا، مان نه ٿاين آهيان. هُونءَ نه ٿيندي طبيعت جي تابعداريءَ ۾ هوس، نه اڄ به ٿيندي دعوت جو طالبگار آهيان. جو راز هيلٿائين، چاڻيءَ اندر ڇهيل هوءَ، سو اڄ ٿو کولي ڇڏيو، نه اصليت جي احساسيت سان ئي، مري اُمر رهيو، نه نه نه لائين سڀڪر پيو مري، مري جهي ۽ وري مري. سچ پچ نه اسان کي نه پنهنجي ذاتي اهميت آهي. نه هستي آهي ۽ نه وجود آهي. ڪڇ ڪڇن آهيون. اسين پئي نه خالق جي خلقت جو هڪ حصو آهيون ۽ رڻن ۽ نانن جي نظارن آهيون، نظر ڦريو آهيون. اڄ نه نظر غائب ٿي، آما ۾ جذب ٿي وڃون. اڄ جي رڻڪار، رڻڪائي راز دائي هئي، ۽ ٿيندي رڻڪايت نه ڇڻڪ رڻ جي رحميت هئي. مذهب جي معارفت ملي آهي، رابطي ۾ رخصت ملي آهي. هاڻي نه ڳنڍ ڇڙي آهي ۽ دامن ٽپي آهي. هاڻي پڌري پٽ ظاهر آهي نه ايشور پاڻ انسان ئي آهي، الله پاڻ ڪل آدم ذات ۾ آهي، پر انهيءَ پڌرائپ هوندي به، پاڻ ڳجهو آهي. سڄاڻ جي مَورف ڄم ڪٽ ساڳي، پر ڪنهن وري ڳجهي سؤءَ جي جوڻ ڄاڳي، جنهن دل السدر ٻائي جهلي، ۽ اها صورت صحيح سڄائي، نه سڄاڻيندڙ، سڄاڻي ۽ صورت سڀ هڪ آهن.

واحد پاڻ نه وحدتي وسر پائي ٿو، وري لکين لباس لاهي ٿو ۽ وجودي ويس بدلائي ٿو. مالڪ هڙائي ۾ آهي، ڄم ڪٽ آهي. سڀ ڪڇ آهي. رڻ پوان ۽ ٽرڻ آهي. مڃس ۽ لاجس آهي. ظاهر ۽ باطن آهي، نرڪن ۽ اُنس ڳڻ آهي. پار ۽ اُٻار آهي، آڏو ۽ اوڏو آهي. اُڙپ ۽ اُنس آهي. لاجد ۽ لامحدود آهي. لائائي ۽ لامتناهي آهي. اُهو ئي سائين سيني ۾ آهي پر اڪه اڪه جو فرق آهي. جنهن دهراني جي ديد ۽ دستور آهي. سولي هرهيند، هر وقت دلبر جو ديدار ڪري ٿو. هُو ڪنهن ۾ نه آهي؟ هو ڇا نه آهي؟ هو ئي نه ڪنهن ۾ پوڳي آهي نه ڪنهن ۾ روڳي آهي. ڪنهن ۾ روڳي نه ڪنهن ۾ اُروڳي، ڪنهن ۾ ڦير نه ڪنهن ۾ اوجر، ڪنهن ۾ ڦريل نه ڪنهن ۾ ڦريل، ڪنهن ۾ ٽوان نه ڪنهن ۾ ناتوان. ڪنهن ۾ جاهل نه ڪنهن ۾ عالم، ڪنهن ۾ وڪاري نه ڪنهن ۾ ڳڙان. ڪنهن ۾

بلبل نه ڪنهن به باز، ڪنهن به هر ٿي نه ڪنهن به هاڻي، ڪنهن به چيٽ نه ڪنهن به اڃڪر. اڄ لڏڻ
 به نه سڀان لڏڻن به، اڄ مڪلن به نه سڀان مڪلن به، اڄ سخاوت به نه سڀان سخاوت نه. اڄ
 اڳي ۽ پٿو نه سڀان پٿو، اڄ پٿي پٿو نه سڀان پٿي پٿو. ڪو ڪنهن رنگه به نه سڀس
 نه ڪو ڪنهن به، پر سڀ رنگه ساڳئي رنگه به، سڀ ساڳئي ساڳئي ۽ جا آهن.
 ڪرم جو چڪر چاڙو آهي، سڀ سان لاڳو آهي. ڪرم پاڻ آهي نه ڪر لا به پاڻ آهي.
 چڪر پاڻ نه ٿئي جو ٿيندڙ به پاڻ آهي. اهرئي سر آهي، اهرئي ساز آهي، نه اهرئي
 ساز نواز آهي. اهرئي سهڻي جي اندر به سهڻا آهي، جتي جالب جي جهڳٽي آهي.

سؤڪير اهر پاڻ به ”مان“ آهي. انهيءَ ”مان مان“ به مانڌاڻ آهي. جڏهن انهيءَ
 ”مان“ جي ڄاڻ کان به اڻڄاڻ ٿيو، تڏهن اڳي مالڪ جي ڄاڻ ملندي. اها ڄاڻ معنيٰ
 ماب. انهيءَ مات جي رڙي به ٿي، مالڪ سان ملي وڃو. اها مات، سرور، اندرون، من
 ۽ ٻڌيءَ ۽ چٽي کان ٻاهر آهي. چوٿين ٻڌ ۽ ٿريا اوسا به آهي. ڄاڻو آوسا به، خودي
 غير وجهي، خدا کان جدا ٿي رکي. تهن اوسا به، ڄاڻو جي وڃاڻا، تهن ذريعي
 وڌهن اڳي وجهي. سڪو بس اوسا به، اڻوٽ اڻلڪهه آهي، اڻوٽ بابت اڻڄاڻي آهي.
 جڏهن ٽنهن جو ٽناب ٿئي ٿو، جڏهن پنهنجي پراڻي جو ٻڌو هجي ٿو، جڏهن من ٿي
 من نه رهي ٿو، تڏهن اڳي موه جو اڪيان ٿئي ٿو، مايا جي اودا وڃي ٿي. اصليت جي
 واقفيت ملي ٿي، سؤڪير اهر پاڻ صفا سمجهي ٿو، ذات به ذات ٿي ملي وڃي ٿو. پوءِ نه
 غاري غرق به غائب ٿئي ٿو، ذات جو خمار ڇاڙهي ٿو، اُهو جو لاد وڃائي ٿو. اُئي لسان
 پاڻ اُهاڻي آهي، سهڻج نواسي آهي، لڄ پرڪاشي آهي، سم ڇٽ آند آهي، پٿو
 پوماند آهي. هاڻي ٻجهه، جي ٻجهه مان، پٿر ٿي ٿو آهي. اهو به لاهي لاسرار آهي.
 اهرئي اهرم گهڻا آهي خردشاهي آهي، جنهن بابت صاحبن ٿو ٿو ٿي ٿو ٿو آهي.

پاڻ ڀڄاڻ کان ٻڌ ٿي، اهو اهرم گهڻا پراڻي ٿي ٿو. تڏهن جهڙو سمجهي ٿو
 مان سور نه آهيان، ٻڌي نه آهيان پر اهر آما آهيان، پر آما جو جزو آهيان، جيئن ساري
 سرشتي. سهڻجي پرڪري به انهيءَ جو جزو آهي. سڀ پوم آما مان پيدا ٿيل آهن،
 پر آما جي آڌار تي نڳن ٿا ۽ پر آما به جذبات ٿيڻ آهن. جا احساسيت موه ڀڄاڻ
 خود بخود غائب ٿي وڃي ٿي، سا وڃاڻ ذريعي ۽ ساڌنائن جي ٻل سان، جيڪري به غائب
 ڪري سگهجي ٿي. پوءِ ڪنهن به ڪيل تجربي يا پراڻي آزمودي سان لڳاو نه رهندو،
 ڇو نه جا رڳو بڪار يا حقيقت تجربي ڪرائي ٿي يا آزمودا ڏيکاري ٿي، تنهن سان ئي لڳاو
 نه رهندو. پوءِ فقط شد چيٽا رهي ٿي، جنهن به خيال ڪرڻ جي ساڃهه ۽ شڪتي پٿو
 قائم آهي. پر اها چيٽا خيالن ۽ خيالن کان بيهه خالي آهي، غير متعلق ۽ غير جذباتي
 آهي. منشي فلمر جيان غير تحرڪ هوندي به تصور ٿو ٿي ٿي، پر تصورن جي تصور

۾ جهڙا نه آهي. سو اها چيئنمنا فقط شديءَ ۽ ٻي ٻي سان پڙ پڙ آهي ۽ ٻي ڪريءَ سان مڙائجي ٻي آهي، ڇو نه خود ٻي ٻي سان پڙ پڙ مڙائجي. لائين راجا ۽ راجي ۽ ڇو گهڻو سمجهي نٿي ٿو.

ٻيو جان ٿئي ٿو، ته ڏسي ٿو ته ديوان، ويا ٿي ٻيو ۽ راجا ”سؤڪيم آهنگار“ ۽ راجي ”ٻڌي“ سمجهي، چيئنمنا جي چانڊاڻ ۾ جذب ٿي ويو. ٻيو بخشاڻ هئو، جنهن هيءُ آهنگار جو اسرار ڏٺو، پڙ هوش حواس سڀ وڃائي ويٺو. ڪنهن ٻي ڏر ٻار خالي ٿي وئي؟ جي ويٺن کي وڃڻ هئو، ته غائب ڇو ٿي ويا؟ جي غائب آهن، ته سندن وڃڻ جي واقفيت ڪيئن مائدي؟ ڪل عالمگيريءَ ۾، وحدت ڪسرت آهي يا ڪسرت وحدت آهي؟ موجودات ۽ محسوسات حقيقت آهي، يا غير موجودات ۽ غير محسوسات حقيقت آهي؟ جي موجودات حقيقت آهي، ته غير موجودات ڇو ٿي غالب ٿئي؟ جي غير موجودات حقيقت آهي، ته ڪنهن، ڪنهن سان ٻئي سوال جوابي ڪئي؟ ۽ ڪنهن، ڪنهن کي ڏٺو ٻئي؟ ٻڌي پاڻ کي ٻئي ٻئي ڏٺو ڇا؟ جي ها نه فاعل ۽ مفعول ڪنهن پاڻ ۾ ملي ويا، يا ڪرڻا ۽ ڪرم ڪنهن ڪڏهي ويا؟ ڪنهنجي شاهدي يا بيان، ڪنهن جي اڳيان پيش ٿيندي؟ ٿورڻ جي صفائي ڪنهن؟ ڪنهن کي ڪرڻي آهي؟

هيءُ اُنڪو اُنجه هئو، ذهني تصور هئو يا راز يا راجڪ هئو؟ دل ولد راج جي گدگدائي هئي، يا وههجي وڃڻ هئو؟ ڪڇ نه هئو، پڙ اسرار جي يادگيري ٻڌائي ٿي، ته هن وحدت جي وڃڻ ۾، ڏندگيءَ کي باعث آهي، معدلي آهي، متحد آهي، جهڙو جهڙي بيان، پنهنجي نين پاران، پڙ پڙي بهش ڪيو هئو، يا پاران، اندرين ۽ من کي ٻڌايو وڃي هئو. يا راجا ۽ راجي جي آخرين گهڻو ٻه هئو. جي پاران، اندرين ۽ من، لائين نين وانگر نشيڪام ڪرم ڪمائين، ته ٻيا ۽ ويراڳ جو وڃڻ وڃي وڃي، جهڙي زور ٿي، اهم پاڻ ۽ ٻڌي ٻئي اُڪڻ ۽ پڙ ن شڪتيءَ ۾ جذب ٿي وينديون ۽ آتما جي بسوم آتما سان ملاقات ٿيندي. اهڙي جيون جو ساڌن آهي، جنهن جي ٻل سان، نڪشن ٻڌي، ڪيئن ڇڪڻيءَ ۾ بدلاجي ٿي. جيئن خواب ٿيڻ کان پوءِ، خواب خواب ڪري سمجهو آهي، ٿيڻ ٿي اڳيان ڏوڙ ٿي ۽ آصابت جي اُچاڻ ملڻ سان، هيءُ سمورو سندس، سڀني جي صورت ۽ سمجههجي ٿو. جي دل ٻي ٻي، ته مندر به من ۾ آهي، عجب هردي ۾ آهي، ڪهاڙو قلب ۾ آهي. انهن ڪري، تابان جي طلب ۽ تلاش لاءِ، طالب کي ٽن اندر ٿي طواف ڪرڻو آهي. نان جو طالب طالب ۽ طواف ملي هڪ ٿي وڃن.

(۶) مڪتي

(۱) پرپ کي آڳيا آتم هٿاوي - جيئون مڪت سرانءُ ڪهاوي
 ٿڪا هڪڙو ٿڪا سڙو - سدا آند ٿو، ٺهي ٻڙو -
 ٿڪا سڙون ٿڪي اس مائي - ٿڪا اُمر ٿڪي اڪ ٿائي
 ٿڪا مان ٿڪا اُمان - ٿڪا رٿڪ ٿڪا راجان
 چور ٿائي ساڻي جڳت - نانڪ اوھ ٻرڪ ڪهڻي جيون مڪت.
 [راڳ، ڳوڙي، مڪلا پنڊجوان، سڪمني صاحب، ۱۹۷۷]

(۲) ڪير مڪت ڏٺا سڻڪڙا - رائي ڏسو ڇا ڇا
 من ٿو مڱل هو رها - ٺڪيا ڪٿ ڪر ڇا؟
 اٿس سڻڪو جي مٿي - ٿنا ڪري پٿ
 مڪت ڏٺا سڻڪلا - سڻڪي آءُ ڇا.
 نانڪ مڪت ڏٺا اٿس ٺڪا - ٺاڻا هو سڻ ڇا
 هو مٿي من اسٽول هي - ڪٿ ڪر وڃي ڇا؟
 سڻڪو مٿي هو مٿي ڪٿي - جوڻ رهي سڻ آءُ
 اءُ ڇو سدا مڪت هي - سڻڪي رها سماءُ.

[ڪير صاحب]

[راڳ، ڳوڙي، مڪلا پنڊجوان، وار (۴)]

(۳) اھ ٿن ڏرائي ٻيڇ ڪرما ڪرو - سڻ آءُ سارنگ ٻاڻي
 من ڪر سار هروڊي ڄاڻي - اءُ پاڙس پڊ ٺر ٻاڻي.
 سري راڳ، شبد (۲۶)

۱. مني ڪري ٻڙي ٿر. ۲. سڪ. ۳. ڏک. ۴. جدائي. ۵. وڇڙو. ۶. سون. ۷. ڪوڙي وش.
 ۸. بي عزتي. ۹. غريب. ۱۰. جڳتي، منو ٻاڻو. ۱۱. ڏروارو. ۱۲. سڙو. ۱۳. اُمر جي
 ڏاڍي جي ڏهين پٽي ڇيٽرو. ۱۴. هاڻي. ۱۵. خرس ٿي. ۱۶. مهر ٻاڻي. ۱۷. وڏو.
 ۱۸. سولائي سان. ۱۹. ٺاڻو، ٺهڻو. ۲۰. اُھڻڪار، اُھم پاڻو. ۲۱. وڏو.
 ۲۲. ٻڙي، ٻڙي. ۲۳. ڇوڻ. ۲۴. سڪرم. ۲۵. ٻاڻي. ۲۶. پرمانا.
 ۲۷. مڪتي.

- (۴) گور کي شيد من چيٽا - مڪم گهري مه پاء
هر کا نام ڏيائينجي - سب سنگم ميل ملاء .
- (۵) اهرت بائي هر هر نيري - سڻ سڻ هروڻي ٻرم گت ميوي
جان بجهي سبتل هوء مدونا - ستگور کا دوسن پائي جيٽ .
- (۶) جس آندڙ پريت لگي سو مڪتا - اندري وس سچ سچر جگتا
گور کي شيد سدا هر ڏيائي - اها پڪت هر پاڙا .
- (۷) جو پرائي - گوروند ڏيوائجي
پڙها اڻ پڙها - ٻرم گت پاوي .
- (۸) گر گر ٻا جسکي هوندي - غريبي ساوي
سانڪ اهاڻ مڪم - آگي سڪ ساوي .
- (۹) سرب بڪم - مڪم موڪ پائي
اڪ اڪ - هر کي گس کائي .
- (۱۰) شيرڪ ڪٿ شيرا اُن آئي - حڪم اُجه ٻرم پد پائي
اس تي اُڙهر لوي اچار - جاڪي من اسيا نر لڪار
جس من اُڇي سو هوم نهال - لاکي نڪت نه آوي ڪال
امر پئي امرا پد پايا - ساذ سنگ تانڪ هر ڏايا .
- (۱۱) اماوس مه آس نراره - انتر جامي رام سماره
جيوت پاوه - موڪ ڏنار - ائيٽ شيد تس نچ سار .
- (۱۲) گور کي ساڻي اهرت بائي - پوت هي پروان پيا
در دوسن کا پريتر هروڻي - مڪم بڪنيج ڪوڻي ڪيا .
- سري واڳر، مڪلا
بيجا، شيد (۲)
- واڳر مانجهه، مڪلا
پنجوان، شيد (۲۳)
- واڳر مانجهه، مڪلا
بيجا، راشهدي (۷) ۲۰
- واڳر، گورڙي، مڪلا
پنجوان، شيد (۹۰)
- واڳر گورڙي، مڪلا پنجوان،
سڪندي صاحب
راشهدي (۱) ۱۲
- ۲۰ (۸)
- (۲۲)
- واڳر، گورڙي، ڪيو
صاحب، لتي (۱)
- واڳر، آسا، مڪلا
پهلا، شيد (۳۸)

۱. قبضي ۾ ڪيو آهي. ۲. هردي آندو. ۳. پرماتا. ۴. مڪتي. ۵. پرماتا لاء پوهر.
۶. اندرين تي قبضو. ۷. انسان. ۸. هن لوڪ ۾. ۹. پرلوڪ ۾. ۱۰. گهڙي، ٻل. ۱۱. ڪوڻ
گهرجي. ۱۲. وسي ٿو. ۱۳. نرديڪ، ويجهو. ۱۴. نروم ڪر، لياڻ ڪر. ۱۵. جيتري.
۱۶. سڪيا، اُپديش. ۱۷. قبول، امر. ۱۸. پرماتا جي دوسن جو پياسي.

- (۱۳) اي مَن ليرا ڪو نڙي - ڪر وڻڻ شيد وڃڻ
هر سنڙائي ڀڄ پڙ - ٻاٻهر مَرڪم دُٺار.
واڳ، آسا، مڪلا نهڄا،
لاشهوڊي (۳) ۱۳
- (۱۴) سڀ ايڪ درشت سمف ڪر دٻڪي - سڀ آلم رام پڄان جيئ
هر هر جس گيا پرم ٻڌ ٻايا - ني آلم جن ٻڙڏان جيئ.
واڳ، آسا، مڪلا
چوٿان، چنڊ (۲) ۵
- (۱۵) هر آمرن رس ٻايا مڃا چيرايا - ڪر ٻاهر مرڻ نه هونئي
هر هر نام آلم ٻڌ ٻايا - هر نام سماوي سرونئي.
واڳ، آسا، مڪلا
چوٿان، چنڊ (۴) ۶
- (۱۶) جهون مڪف سو آڪيئي - مَر چيوئي مَر ٻيا
جن نانڪ ستگو و ميل هر - جڳ، دُٺو ٿريا.
واڳ، گوجري، مڪلا
ٻهلا، لاشهوڊي (۱) ۸
- (۱۷) ايڪ لنگري پنج چور سڀئي - سرجم چوري ڏاوي
توهه دس مال رکي جو نانڪ - موڪ مڪف سو پاوي.
واڳ، وڏهيس، مڪلا
چوٿان، چنڊ (۳) ۶
- (۱۸) من وسگ آسا پرم ٻڌ ٻايا - ساڏن ڪنڀ ٻياري
اُنڌر ٻريم لڳا هر سبيئي - گهر سوئي هر ٻڙ ٺاري.
واڳ، سورنڊ، مڪلا
ٻنڄوان، شيد (۵) ۷
- (۱۹) سَنَت سَرور اُروي - سو جن پرم ڪف پاوي
مري نه آوي ڄائي - هر هر نام ڏيائي.
واڳ، ڏناسري، مڪلا
لاوان، شيد (۳) ۱
- (۲۰) چنڊل من ده دس ڪم ڏاوت - آڇل جاء اهرانو
ڪه نانڪ اهر ٻڌ ڪو جو ٿر - مڪف تاه ٿر مانو.
واڳ، سوئي، مڪلا
چوٿان، چنڊ (۲) ۱
- (۲۱) ٻاٻي ڪر ڏائي پرم ڪف پاوي - پنج ملي سوهايا
گيا ڪروڙ مٿا نَن ٺائي - ٻاڪنڊ پرم گوايا.
واڳ، بلاول، مڪلا
لاوان، شيد (۲) ۲
- (۲۲) مان موهه دوڙو ڪم ٻر هر - گوٻڊ ڪي گمن ڏاوي
ڪه نانڪ اهر ٻڌ ڪو پراڻي - جهون مڪف ڪهاري.
واڳ، بلاول، مڪلا
لاوان، شيد (۲) ۲

۱. دس. ۲. پرمالما. ۳. هڪجهڙي نظر. ۴. سر پشت. ۵. وري ٻيو دفعو. ۶. سڏجي ٿو. ۷. جيئري ٿي ٻنهيڄو آيو ٻاٻ ماري ٿو. ۸. ڏکيو، پيانڪ. ۹. سريو. ۱۰. وڪار. ۱۱. واسو ڪن لا. ۱۲. روڪڻ هوندي به ستائين ٿا. ۱۳. ٿي ڪٿ. ۱۴. ڏهه ٿاڻڊراون. ۱۵. روڪي. ۱۶. جڳياڙ استري. ۱۷. ٿلاء. ۱۸. لاشان ڪري. ۱۹. ڏسانون. ۲۰. پٽڪي ٻيو. ۲۱. سَنَت مهانئون. ۲۲. ناس ٿي. ۲۳. اهنڪار. ۲۴. ٻئي. ۲۵. اڃاڳ ڪري ٿو. ۲۶. اهڙي قسم جو.

- (۲۳) سچ ڏيڻاءِ امنر ٻڌ ٻاٻا - آلهڊ شبد وڄائي
سچو ڏهه دس پُڙيا - گورو گني سڀئي .
- (۲۴) ڪوڙن سوه جو من ڪٽ ڪوڙي - من ڪوڙي ڪٽ ڪوڙي جوڙي
ڪٽ ڪٽ من ڪوڙي لاوي - سو ڪوڙن مڪم به ٻاوي .
- (۲۵) ساگر مه ٻُڙند، ٻُڙند مه ساگر - ڪوڙ ٻُڙهي ٻڌ ڄاڻي
اڻيچ چل ڪر چيني - آئي ڪٽ پڇاڻي .
- (۲۶) هر ڪي سڀ سڌا پرواڻ - سڀ جنان مستڪ نيشاڻ
داس ڪي وڻ پائي جي ڪوه - ٺاڪ ٻس ڪي ٻرم ڪت هوه .
- (۲۷) ٻارُه مه، جوڳي پُڙمائي - سڀاسي چٽ ڇار
گورو ڪي شبد جو مر چيري - سو پائي موک ڏاڙو .
- (۲۸) جيوت مرڻا سڳر ڪهي - جيون مڪم ڪٽ هوه؟
پو ڪا سچر جي ڪري - ڏاڙو پاڻ لائي .
- اُن ڏن ڪڻ ڪاوي سڪ سهجي - بڪ پوڄل نام ٿري
ساڪ ڪوڙو ڪا پائي - ڇا ڪٽ ڪٽ ڪري .
- (۲۹) لاا سو جيوت مري - مر وڃه، آپ ڪوانسي
ٻڌن ٿو ٿه مڪم هوه - ترشا اڳن ٻُڙهائي .
- (۳۰) گهرو ڏهه ري من مڱڻ لڙائي - وار جهه اُنتر ڪٽ ڏيائي
لالچ چورڻ وڃه، آبرو ٺهر - لڙ ٻاڙ مڪم ڏناراهي .
- (۳۱) اُمرت رس پائي ترشا پوڄائي - اُنڙو ٻڌ ٻاوي آپ ڳوڙائي
اوچي بدوي اوچو اوچا - نرمل شبد ڪمايا .
- واڳ بلاؤل، مھلا
چروان، وار (۴)،
سلوڪ، مھلا ٽيجا
- واڳ، گُونڊ، ڪبير
صاحب، شبد (۱۰)
- واڳ، رامڪلي، مھلا
ٻھلا، شبد (۹)
- واڳ، رامڪلي، مھلا
ٻھلا، شبد (۴۶)
- واڳ، رامڪلي، مھلا
ٻھلا، شبد گروشت،
ٻوڙي (۳۴)
- واڳ، رامڪلي، مھلا
ٽيجا، وار (۴)
- واڳ، مارو، مھلا
ٻھلا، لڙهڻدي (۵)
- واڳ، مارو، مھلا
ٻھلا، سولھو (۱۰)
- ۲۱(۴)

۱. پرماتما . ۲. واپاک آهي . ۳. ڪٽيندڙ . ۴. ڪٽي . ۵. آهتي سرشتي اپانڙ . ۶. خاک .
۷. ٻاوه پند . ۸. ڏهه پيڪ . ۹. پرماتما چور ٻڙ، ڪڪرمڻ کان ڪنارو . ۱۰. دوا، ملر .
۱۱. پرماتما سان پير . ۱۲. رات ڏينهن . ۱۳. گوروءَ معرفت . ۱۴. پرماتما جو داس، شيوڪ .
۱۵. اھڙڪار . ۱۶. اٻڪار، آسٽ، ٿر ٿي رھو . ۱۷. ڏيان سان . ۱۸. منزل مشور، مڪتي .

- (۳۲) چار مَکَت چاريج سِيَد ماکيچ - دُولهه پُورپ کي سون پُور
مکَت پيو چَهوون جَگه جانيو - جَس کهرت مائي چَتر دُريو.
- (۳۳) کور پُرساد پُرم پند پايا - گُنگ گُورال دن وُتن دَيايا
تُوتِي پندَن پُرون آسا - هَر کي چور دَ ماه نواسا.
- (۳۴) هر ديج نام اُمرت رس رسنا - رس گاهه رس پيجاري
کور پُرساد اُمرت رس چينيا - اوه باوه موک دَناري.
- (۳۵) کور پُرسادي جهوت مريچ - مَر جهويچ شبد کماه
مکَت دَنارا سوني پائي - جي وچهه آپ گواه.
- (۳۶) سَگُور نسي پُور اُريچي - پاليجي موک دَنار
پي لي سَهج پاليجي - مِل جولي جوت اُپار.
- (۳۷) اندري دسي دسي قَن ذوت - تريچ کُتان کِن دَ کُکازگور
سَگور پُريچي وِسکَت اُريچ - موک مکَت سَور پاورگور.
- (۳۸) گُورمک جيه پُران اُبيچ - گُورمک شَبو گهر جاليجي
گُورمک نانک سچ سماليجي - گُورمک ديج پند پاليجي.
- (۳۹) اُسَت لندا لاه جه - کَنچَن لوهه سمان
کهر نانک سَن ري مَدا - مکَت تاه لي جان.
- (۴۰) هُرک سَورک جا کيچ نهي - پُريچ مِيت سمان
کهر نانک سَن ري مَدا - مکَت تاه لي جان.
- واچس مارو. يکيت
نامد پو، شبد (۱)
- واچس پير، محلا
پنجوان، شبد (۴۸)
- واچس سارنگ، محلا
چولان، شبد (۳)
- واچس ملار، محلا
نيجا، اشهددي (۳)
- واچس ملار، محلا پهل،
وار (۲۲)
- واچس کازا، محلا
چولان، اشهددي (۳)
- واچس پرياني، محلا
پهل، شبد (۶)
- سلوک، محلا ناوان،
(۱۴)
- (۱۵)

۱. سِيَد پُون. ۲. پُرمالما. ۳. چارئي. ۴. گُورپا. ۵. دَپهن رانف. ۶. وِچاري، سمجهي.
۷. پُرمالما جو پو. ۸. جيان. ۹. دَهن ئي دَسانن يا طرفن دَانهن پَتکن ئون. ۱۰. ئي کُتا.
۱۱. ایکاگر نه ئو ئي. ۱۲. گورورُء معرفت. ۱۳. مکتي. ۱۴. ساراه. ۱۵. گلا. ۱۶. سون.
۱۷. هکجهو. ۱۸. سکر. ۱۹. دک. ۲۰. ويري. دَشين. ۲۱. دوست.

(۷) "جوئي جوت ملائي"

(۱) جو کُر دڪ مه دڪ نه مانج

سڪ سڀڻه آر پڙ لاهي جاڳي - ڪڇن مائي مانج. (۱. ۰. ر.)
 نه نندا نه است جا ڪم - لوپ موه ايمان
 هرڪ سوک ني رهڻي نيار - ناه مان ايمان
 آسا مڻا سگل نياڳي - جڪ ني رهڻي نراسا
 ڪام ڪروڙ جهه پڙسي ناهن - نه گهٽ پرهم لواسا
 ڪور ڪرپا جهه نرڪ ڪيني - نه راه جڪ پڇائي
 نالڪ لين پيو ڪوبند سڻ - جهه پائي سنگ پائي.

[راڳ سورن، مڪلا ناوان، شيد (۱۱)]

(۲) گهر مه گهر دکاء ديه - سرستگور پرڪ سجاڳ

بنچ شيد ڏاڪار ڏن - نه باجي شيد نيمار
 دپ لڙه پائال - نه ڪند مندل هيران
 لار گهر باجتر - نه ساچ تخت سلطان
 سڪن ڪي گهر راک سن - سن مندل لنو لاه
 اڪ ڪتا بيچاره - مڻا منهن سماء
 آلت ڪمل آم-رغ پريا - راه من ڪتھ نه جاء
 اجها جاپ نه وپري - آڊ جگاد سماء
 شپ سڳيا پنڇي ملي - ڪوڙمڪ نه گهر واس
 شيد ڪوڙ راه گهر لهي - نالڪ نالڪا داس.

[راڳ ملار، مڪلا پهلا، وار (۲۷)]

۱. جيؤ. ۲. بيرو راه. ۳. نينهن، موه. ۴. سون. ۵. گلا. ۶. ساوآه، خوشامد. ۷. سڪ.
 ۸. دڪ. ۹. نرليپ. ۱۰. بي عزتي، لڙادر. ۱۱. نوزغ ڪري. ۱۲. جهڻ، لڳڻ. ۱۳. پرمالما.
 ۱۴. جڳتي، سترو. ۱۵. گڏجي ويو. ۱۶. هر دو. ۱۷. سررڻ. ۱۸. لوڪ. ۱۹. نيتي.
 ۲۰. گهڻا. ۲۱. سڪنا ناري. ۲۲. ڏه لندريون. ۲۳. پنج وڪار. ۲۴. ڪسروءَ معرفت.
 ۲۵. ڳولهي، ويچار ڪري.

- (۳) ژو گهر اېني كره مه آيا - جو لوژېدا سوئي پاياس
 ټرېټ^۳ آكهاه رهيا هيي سته. - كور انټه^۴ ټوك دكار با جيه.
- (۴) انټه در لاسكي ذاتوت رهائي - دسويي^۵ لچ كهر واسا پائي
 اوټي^۶ انجد شبد وجهه دن راڼي - گورمټي شبد شټاوټيا.
- (۵) انتر جوت ټوكټ پاسارا - كورساكي^۷ مټيا انډهارا
 كمل بكاس سدا سك پايا - جوتي جوت ملاوټيا.
- (۶) من تن نام وني لك رنگه - سدا بسه پار برهم كيي ونكه
 جټه جل مه جل آء كټانا - ټه جوتي^۸ سكه جوت سمانا.
- (۷) من مه آپ - من اېني ماه
 نانك قيمت - كهڻ نه جاء.
- (۸) ډيدا ډيكه ډولنده كټ آنا - ډولندي هي ډه گټي پوانا
 چوه سمير ډولندي جب آوان - جهه^۹ كټو كټو سو كټ مه پوان.
- (۹) ددا ډيكه جو پيسن هارا - جس اديكه لس راكمه پچارا
 دسويي^{۱۰} دټار گنجي جب ديجي - ټه دبال كوروس كيجي.
- (۱۰) جن پيغا سي مسب پټي هيي - ټولني^{۱۱} بنډن ټاهي
 جوتي جوت سماټي پيتر - ټان چوډي مابا كي لاهي
- سرب جوت روپ تيرا ډيكا - سكل پون تيري مابا
 واري روپ نرالسر^{۱۲} بټنا - ندر كري وچ چايسا.
- (۱۱) سهيج^{۱۳} غغا مه اسط بازايا - جوت سروپ^{۱۴} اناحد واجيا
 مها انند كور شبد وپچار - ټرله^{۱۵} سټه والي^{۱۶} ډن سهاگ^{۱۷} نار.

۱. سروپ. ۲. چاهير ټي. ۳. ډيايجي پيس. ۴. پرماتما. ۵. بند كري. ۶. چټمجل من كي
 اېكاگر كري ټو. ۷. ظاهر. ۸. سكياء، اېدش. ۹. ټرټي پهر. ۱۰. گڏجي وچي ټو. ۱۱. وپچهر.
 ۱۲. ساري عمر گذري وني. ۱۳. پوت. ۱۴. ناسولن. ۱۵. آلم انند ماټيو آهي. ۱۶. هردي
 انډر. ۱۷. فائدا، جهجهت، موهم. ۱۸. لوك، نرشتي. ۱۹. لپارو. ۲۰. سنساري وهنوار.
 ۲۱. چكياسو استري.

واڳ، آسا، مڪلا نيجال،
اشتهدِي (۵) ۴

واڳ، بهاڳڙا، مڪلا
پنجوان، چنڊ (۴) ۵

واڳ، وڏ ڏهس، مڪلا
چوٿان، وار (۴) ۵
سولوڪ مڪلا نيجال

واڳ، سورن، پڳڻ
نامد پو، شبد (۱)

واڳ، ڏاٺسري، مڪلا
ناوان، شبد (۱)

واڳ، ڏاٺسري، پڳڻ
پهرو، شبد (۱)

واڳ، سوڙهي، مڪلا
چوٿان، چنڊ (۴) ۴

واڳ، سوڙهي، مڪلا
نيجال، وار (۱۴) ۱

واڳ، بلاول، مڪلا
پنجوان، شبد (۱)

واڳ، بلاول، مڪلا
پنجوان، چنڊ (۴) ۲

(۱۲) ستگور مایعِ آپَ کيا - سِر پوڻ سوجهي هولي

سِر مل جوت پسر رهي - جولي جوت ملاي .

(۱۳) مل برهم جولي اوت پولي - آڏڪ آڏڪ سمايا
جل ڪل مهيل اڪ رويا - نه دوجا درشتايا .

(۱۴) سچ ملى سچا - سچي شبد سپاء

گهر هي پوچا پايا - جولي جوت ملا .

(۱۵) جه چل مل ڪار دستا - نه آند شبد بچتا

جولي جوت سنالي - مي گور پسادِي چاني .

(۱۶) پوپ مڌ جو پاس بست هي - مگر ماه جسي چاني

نسي هي هر سيع سرتو - گهٽ هي - کوجنه پائي .

(۱۷) جو برهمڊي سولي پندي - جو کوجي سو پوي

پيا پوڻو سِر م ت هي - ستگور هره اڪاري .

(۱۸) مپ سِر گاس پي من ماليا - رام نام وڏ پائي

نانڪ پوپ پايا شبد ملايا - جولي جوت ملاي .

(۱۹) سڀ آم رام پچاڻيا - پوڄل ڪر کيا

جوت سنالي جوت وچ - هر نام سمايا .

(۲۰) هٿ ٿرڻ اداي مي اڪ وٺن داسيا - نومولڪ هيرا ملي ڏاڻايا

هر ڪا مندر بس مه لعل - گور کوليا پڙدا دپڪ پي نهال .

(۲۱) سڙج ڪرڻ ملي - جل ڪا جل هونا رام

جولي جوت ولي - سدهون نيجا رام .

۱. آهنگار، آهر پاڙو. ۲. نيسي لوڪ. ۳. پرماتما. ۴. پورن. ۵. جل. ۶. پاڻي. ۷. آڪاس. ۸. ڏسڻ ۾ اچي ٿو. ۹. سڙج ۾. ۱۰. وشواس. ۱۱. روحاني روشنائي. ۱۲. ڪرپا. ۱۳. گل ۾. ۱۴. خوشبوءِ. ۱۵. آرسِي. ۱۶. پاڇو. ۱۷. هردي ۾. ۱۸. فرمانين لا. ۱۹. سنسار ساگر. ۲۰. ڏکي، پریشان. ۲۱. آدم يا آه. ۲۲. جيئن سچ جا ڪرڻا جبلن واري اُتر تي پڙن ٿا.

- (۲۲) سَن سَمَاز سَهج من رانا - نچ هَت لوپا اِيگَر جانا
 گور چيلي اپنا من مانا - نانک دوجا ممت سمانا.
 راجہ رامکلي، محلا
 بهلا، راشنہدي (۳۸)
- (۲۳) وَجَايا وَاچا پُوک نُو دِلاوي - پرکھت کيکي دُسرا گھت وکايا
 گور دِتاري لاء پاؤنِي - اکنا دسيرا دُتار دکايا.
 راجہ رامکلي، محلا
 بهلا، آنند صاحب (۳۸)
- (۲۴) لَت سُر سَهر دسوي پُروي - تہر اَلکھ سَن وچاؤھ پُروي
 ساچي راجي دیک حضوري - کھت کھت ساچ رھيا پُروي.
 راجہ رامکلي، محلا
 بهلا، سَد گُشت (۵۳)
- (۲۵) لَت دِرواجي کايا کُوت هي - دسوي گھت وکيجي
بَجر کُوات لے گِلبي - گور شبد گِلبي.
 راجہ رامکلي، محلا
 بهلا، وار (۱۵)
- (۲۶) گُور پي مہر گُور پي - پور گُور پي
 گور دپي پست کيپر کٹ - پورھ پست سمار.
 راجہ رامکلي، محلا
 صاحب، شبد (۴)
- (۲۷) دپي لکري لَت دِرواجي - سر سر گُور پي هاري ساچي
 دسوي پُورگ اَنکھ لالا - آپي اَلک ککايا.
 راجہ مارو، محلا
 بهلا، سولہو (۴۹)
- (۲۸) هَرکا شيرک سر هَر چہا - پند لے چاٹھ مائس دپيا
جَت جَل تَرنگ اَلہ پَٹي - تَر سَلو سَل سماندا.
 راجہ مارو، محلا
 بدجوان، سولہو (۸)
- (۲۹) اَرڈ کٹ اَرڈا سَرڈ کٹ سَرڈا - سَل کٹ سَل سمان آيا
 بدست جَند پُو جَند پُو کٹ وما - پورھ تَراک لَدو لين پايا.
 راجہ مارو، محلا
 جَند پُو، شبد (۱)
- (۳۰) هَوَچي گور کُور پي - چوکی سَوک سَتاي
جولبي اَلدر جوس سمانِي - آپ پچانا آپي.
 راجہ نکاري، محلا
 بهلا، چنت (۴۳)
- (۳۱) کُور مہر کُور جو دیک دِلاوي - گور مَکھي سَو مَکھي پُلاوي
 من مہر مَنو لا چمت مہر چيتا - اَنسي هَر کي لوک اَنجيا.
 راجہ بسنت، محلا
 بهلا، راشنہدي (۵۴)

۱. نچ سر رُپ. ۲. گيان. ۳. اھنگار. ۴. پوماپا. ۵. دئيس پاؤ، پائي. ۶. ڈھون.
 ۷. کچھو، لکل. ۸. وشواس، نسچو. ۹. وکارن جا سنسکار. ۱۰. وچا، ناد. ۱۱. سُر پور
 تلور. ۱۲. کامنان جسا پُردا. ۱۳. پَدي. ۱۴. وستو، شي. ۱۵. سنبالي وک. ۱۶. سندور،
 سھتو. ۱۷. جھڑو. ۱۸. فرق. ۱۹. لھرو. ۲۰. پائي. ۲۱. ويچي کيکي. ۲۲. شوڈا رکي.
 ۲۳. فرمائين لا. ۲۴. اھنگار. ۲۵. لاس ليا. ۲۶. دک ۶ کلوش. ۲۷. بين کي ڈيکاري سکھي لو.

- (۲۲) جئسي گُڤ اُدگ ٻنڙ آٿيو - ٺٻ اوھ ٻنڙ دوشتر
 ڪھ، ٺانڪ گُڤ جليج مھ ڏار ٻو - اُنهيءَ اَنڀ مليو.
 (۲۳) جھ ٺي اُڇوڙ ٺهي سمارو - ساڻي ٻسٽ اُهي
 ڪھ ٺانڪ ٻرڻ ڪور ڪور - جوڻي جوڻ سمهي.
 (۳۴) نگرِي اٺڪي ٺوڙ درواجي - ڏاوت اُڇ وھائي
 ٻرڻي ڇوڻي دسوا ڏر ڪوڙي - ٺان من ڪروا پائي.
 (۳۵) جاکي آس ٺاهي ٺواس ٺاهي - چٽ سَرت سمجھائي
 ٺس ڪٽ ٻرڻ ٺس مليا - ٺانڪ ٻڌ ٺائي.
 (۳۶) ڏکڻ ديس هري ڪا ٻاسا - ٻڇر الله مٿاما
 دل مھ ڪوڇ: دلچ دل ڪوڇھ - اهي ٺوڙ مٿاما.
 (۳۷) ڪير ٺاموڇ رام ڪھ - ڪهي ماه ٻيڪ
 اٺڪ اٺڪھ مل ڪيا - اٺڪ سما اٺڪ.
 (۳۸) هڙ ڏوڏي ڏي سڃا - سڃا مڏي ٺال
 ٺانڪ اٺڪ ٺڪيئي - ڪورمڪ ڏيڻ ڏڪال.
 (۳۹) ڪورمڪ اٺر سھج هي - من ڇوڙا دسوي آڪاس
 ٺيئي اُڻنگھ ٺي اٺڪ هي - هر اُمر ٺام سڪ واس
 ٺانڪ ڏک سڪ واپس ٺي - جئي اٺر ٺام ٻوگاس.
 (۴۰) اٺڪ ڏوڏ من ٺي اُڻنگھ - ڪھس چندن ڇوڙا ٻھ مڱسند
 ٺوڙن چالي ٻھ ٺام - سو ٻرڻ ٻٽايو ڪور من هي ماه.
- راڳ ساراڻگ، محلا
 پنجوان، شيد (۳)
- راڳ ڪيدارا، ڪير
 صاحب، شيد (۳)
- راڳ ٻوڙاڻي، محلا
 پھلا، شيد (۴)
- راڳ ٻوڙاڻي، ڪير
 صاحب، شيد (۲)
- سلوڪ، ڪير
 صاحب، (۱۹۱)
- سلوڪ، شيخ فرید
 (۱۲۱)
- سلوڪ، محلا ٽيجا
 (۱۶)
- راڳ ٻسٽ، ٻيڪ
 راماند، شيد (۱)

۱. ڊلو. ۲. پاڻي. ۳. ٻرڻي. ۴. اٺڪ ڏسڻ ٻرڻي. ۵. ٺانجي يا اولجي ٺو. ۶. ٻرماٺا.
 ۷. اٺر. ۸. چٽوڇل من ڪي اٺڪا ڪري ٺو. ۹. ٺي ڪٺ. ۱۰. نچ سڙوڻ ٻر ڏاڍل ٺي ٺو.
 ۱۱. مسٽ. ۱۲. آٺا. ۱۳. راميشوڻ مندر. ۱۴. مڪان، ٺواس. ۱۵. هڪو، مڏيدو. ۱۶. قائم دائر.
 ۱۷. مڪنن وهنرار. ۱۸. ڪي ٺو. ۱۹. ٻرلھيان ٻيئي. ۲۰. مڙن منجهه آهن. ۲۱. اوڏيا جي ٺڊ.
 ۲۲. ٻنھن. ۲۳. چاھ. شوق. ۲۴. ھار سينگار ڪير. عطر ڦليل لڳاير. ۲۵. هري جو مندر.

(۸) سندر دشا.

(۱) تھ پاؤس سِنْد دُڙ پ تھي چھيٽا - تھ اٺت پڙلؤ تھي
 جيتون مَرَس نہ دک سک پيايم - سُن سَماد دوتو تھ تھي
 سھنج کي اڪت کٽا - هئ اراري
 تُل تھي چڙهي جاء نہ مڪائي - هاکي لگي نہ پاري. (۱. ۰)
 اَرَد اَرَد دوتو تھ تھي - رانف دِلَس تھ تھي
 جل تھي پُون پاؤک تَس تھي - سَگور تھان سَمائي
 اَگم اَگچر رھي لرتنر - گور گر پيا تھي لھيئي
 کھ کھير پل جاء گور آبي - س سگت مل رھيئي.
 [راڳم گوڙي، گبير صاحب، شبد (۴۸)]

(۲) جتھ مي رُوپ کيئي بهتيري - آب تَن رُوپ نہ هروي
 ناگا تَدَس ساج سڀ لاکا - رام لاسام بس هروي
 آب موھ لاسچو نہ آوي - ميرا من مندر پيا نہ بجاري. (۱. ۰)
 گام گروڌ مايا لسي جاري - ترشا گامر گوتي
 گام چولنا پيا هئي پراڻا - گيا پسر م سڀ چولي
 سرب پَنوَت اڪي کي گر جانا - چوگسي باد پادا
 کھ کير مي پورا پايا - پئي رام پسر سادا.
 [راڳم آسا، گبير صاحب، شبد (۲۸)]

-
۱. سانوڻ. ۲. ساگر. ۳. اَس. ۴. چانوَ. ۵. پيداش. ۶. پيراي. ۷. مَرَس. ۸. شانتِي.
 ۹. سَمادي. ۱۰. ساهوي. ۱۱. ختم ٿئي. ۱۲. گوراي. ۱۳. هيٺيان ۽ مٿيان لوڪ. ۱۴. ڏينهن.
 ۱۵. هوا. ۱۶. اگني. ۱۷. پرماتما. ۱۸. قربان وچان. ۱۹. جنم. ۲۰. گئين. ۲۱. ڏاڳو.
 ۲۲. ننڊ. ۲۳. سينگار. ۲۴. وس م. ۲۵. ديولڪ. ۲۶. جلاني چڙي. ۲۷. پڇي پئي. ۲۸. لتا
 ۽ لباس. ۲۹. پراڻو. ۳۰. جيتو. ۳۱. بحث جماعتو. ۳۲. گر پيا، پاڇو.

(۳) جب دیکان لب گماوان - تے جن ڈیرج ہاوان
 نداد سماللو ری - ستگور پیتلی دیوا.
 جہ چہل میل کار دستا - تہ ائحد شہد بجعا
 جراتی جوت سماپی - مچ گور ہر سادی جاپی
 ولسن کمل کورلڑی - چمکار ہچل تھی
 لیرج، اماپی دؤر - ایج آلیج رھیا ہر پور
 جہ ائحد سؤر اچیارا - تہ دیگ جلیج چنچارا
 گور ہر سادی جالیا - جن ناما سہج سماپا.

[راہم سورک، پیگت نامدیو، شبد (۱)]

(۴) بید ہران شاستر آنتا - گھٹ گھٹ نام گاورنگو
 اکند بدل نرائکار مہ - ائحد بین بجاوئنگو
 بقرائی - رائہ گاورنگو

شبد آیت اساحد رانا - اکھل کیج گھر جاورنگو. (۱. و. ۰)
 اوا پنگلا ائو سکما - پوڑیج بسد رھاورنگو
 چند سورج تہ سر گھر واکھ - ہر ہر جوت مل جاورنگو
 امیت دیک نام جل مہ. پتستہ - جیہ جوت نہ سغاوئنگو
 آلسک تیرک گورؤ دکالسی - گھٹ ہی پتر لاوئنگو
 پچ سرائی جن کی سسویا - یار یلو نام کھاوئنگو
 ناما گھج چہ ہسر ست. رانا - سن سماک سغاوئنگو.

[راہم، اہکلی، پیگت نامدیو، شبد (۲)]

۱. شیوک، داس. ۲. شانتی. ۳. سریلو آواز. ۴. ملائیدو. ۵. پرماتما. ۶. جتی روجانی چمتکار
 ڈیٹ. ۷. اجنی لو. ۸. ہر دو. ۹. وچہر. ۱۰. سایل. ۱۱. دالما. ۱۲. سچ. ۱۳. چمکوہ
 ووشناپی. ۱۴. دلہوی بتیو. ۱۵. جھکا، ڈمکیل. ۱۶. بی. آلس. ۱۷. کسولاؤن.
 ۱۸. لولپ. ۱۹. ظاہر. ۲۰. تین گھٹ ناؤ بون. ۲۱. ساہ. ۲۲. ہکچھو. ۲۳. اشنان گندس.
 ۲۴. ہر دی آندر. ۲۵. دوست. ۲۶. ساراہ. ۲۷. خوشامند. ۲۸. اروزکاپ سماپی.

- (۵) آڙو جاڻا ره ڪيا - آپ هڙا مهر وان
سچ محل گهر پايا - گورو ڪا شبد پهاڻ.
(۶) لوڙهي موڙهي، موڙهي لوڙهي - اُٿل ڪٽسا
ڪٽڪ ڪٽڪ - چل ڪرنگ چٽسا.
(۷) جن ڪي ڪيئي آپ سهاڻ - سڪ پايا لڳ داسه پاء
آپ ڪيا ٿا آپه پئي - ڪرپا لڏان ڪي سروي پئي.
(۸) سهج ڪلاڻ جه مل آئي - آند مائي اُن ڏن جائي
چينس چينس اُن ڇن لاپا - ڪه ڪير ته اُڇه پايا.
(۹) جب هم هڙي، تب ٿم لاهي - آب ٿم هڙ، هم نه لاهي
آب هم ٿم اڪ پئي هڙي - اڪي دٻڪ مڻ پئي لاهي.
(۱۰) پڙاڻه پڙا چنڊ آڪاس - پسرهم ڪلا سهج اڙڪاس
آد اُنٽ مڏ هوڙ رهيا پير - سڪ ساگر مهر، مهر ڪير.
(۱۱) هم ڪه لاهي اڪي اوڙهي - آئي پاڇي اڪر سروي
ٿالڪ گورو ڪوئي پور پنگا - هم اوڙ مل هڙي لڪ رنگا.
(۱۲) هم ٿم نيچ - پور لاهي ڪوئي
ٿمهر سو ڪڏب ٿا - هم هڙي.
(۱۳) جروف سماڻي سماڻي - آڇي پڙپ پوڇاڻا
ڏلي ڏن پايا ڏوڙي ڏو - مل جن سد سمايا.
(۱۴) لڏم ليڏهار - ڪسرم ڪرندو مان پرين
اڪو سرجڻهار - لائڪ پيا ٿم پسيئي.
- سري راج، مهلا
پهلا، شبد (۱۱)
- سري راج، پڳت
روداس، شبد (۱)
- راج گروڙي، مهلا
بدجوان، شبد (۱۱۰)
- راج گروڙي، ڪير
صاحب، شبد (۲۷)
- گروڙي، ڪير
صاحب، ٿي (۱۶)
- راج آسا، مهلا
بدجوان، شبد (۸۳)
- راج آسا، ڪير
صاحب، شبد (۳۵)
- راج آسا، پڳت
ڏنو، شبد (۱)
- راج گروڙي، مهلا
بدجوان، وار (۱۳)

۱. جهڻ مرڻ جو چڪرو. ۲. پرمالما. ۳. سرڙپ. ۴. هردي پر. ۵. مان. ۶. ثقافت. ۷. سون.
۸. سون جا زيور. ۹. پاڻي ۽ لهر وڻ. ۱۰. اهدڪار. ۱۱. ڪيان. ۱۲. ساڻي. ۱۳. رات ڏينهن.
۱۴. سڃاڻو. ۱۵. ساڪيات دوسن. ۱۶. ٿي پياسين. ۱۷. آندڙ اچي ويو آهي. ۱۸. پور لاهي.
۱۹. شڪتي. ۲۰. و. ۲۱. دائر فائر. ۲۲. ناس ڪيا آهن. ۲۳. ڪرپا، پاڇهه. ۲۴. ڏسڻ گهرجي.

واڭ وڭھنس، مھلا
ئېچا، آلاھىتىغا (۲) ۳

واڭ سورۇن، مھلا
چوئان، وار (۱۹)،
سلوگ، مھلا ئېچا

واڭ سورۇن، كېچى
صاحب، شېد (۳)

(۱۱)

واڭ سورۇن، يېڭى
ئامدىۋ، شېد (۳)

واڭ سورۇن، يېڭى
روداس، شېد (۲)

واڭ ئالاسرى، مھلا
ئېچان، شېد (۳)

(۵)

واڭمىنلىك، مھلا
ئېلا، گھور دۇجا،
شېد (۸) ۱

(۱۵) مېي پۇت سىچ بېچاڭيا - ھور پۇلسى. ئۆگىياري

مېي سدا راۋىي پۇر آڭيا - سىچۇي شېد ويچاري.

(۱۶) بۇھىر بىڭگىي ئىسا بىرھەمىت رھىي - اىك شېد لىۋ لاء

ئۆلدى. آلاھى سىي رھىي لىگىيا ئۇھ -

جو ھىر رىدىي سدا ۋىساھ.

(۱۷) دۇدە لوچىن يەڭگان - ھىي ھىر بىن ئۆر لى دىگان

ئىن رھى رىك لائى - آب يىكل گھىن لى چائى.

(۱۸). مازۇ كىسىي بىي - ئىر سىكى

آپ لى دىھى - ئى لىۋى مىكى.

(۱۹) آڭ مۇيا مىدل باچىي - بىن سالتۇ گھىر كاچىي

بۇدل بىن ئۇكا ھوئىي - جىي ئىت بىچارىي كىۋىي.

(۲۰) جىي ھىر بۇلدى مۇھ، ئاس - ھىر بۇر بىن ئىر بۇلدى

آبىي چۇن كىو جىن كىوھ - ھىر چۇئى ئىر آراڭىي.

(۲۱). ئا كىو مېرا دىشەن رھىيا - ئى ھىر كىكى بىرائىي

بۇھىر ئىسار ئىسار ئىپىر - سىگور ئىي سىجھىي ئائىي.

(۲۲) بۇگىيىر جىرىت سىھى سى سىيا - باچىي آھىت بۇلىي

كھ لىك ئىچىل گھىر بۇلدى - كور كىيىر بۇلدىي.

(۲۳) دۇلت مىي ئىن دۇلت كىي - لىۋ لىۋىي كىي دۇلىي

كىرر بىر سادىي جىلپىيىي - ئىي آنىيىي بىۋىي.

۱. بىرمانما. ۲. بىي. ۳. ماڭى ئۇ. ۴. سىچاڭى ئۇ. ۵. بىرھەمىت بى شىي. ۶. بىرھەمىت بى شىي. ۷. بىرھەمىت بى شىي. ۸. بىرھەمىت بى شىي. ۹. بىرھەمىت بى شىي. ۱۰. بىرھەمىت بى شىي. ۱۱. بىرھەمىت بى شىي. ۱۲. بىرھەمىت بى شىي. ۱۳. بىرھەمىت بى شىي. ۱۴. بىرھەمىت بى شىي. ۱۵. قاسىي. ۱۶. مىتۇن كىر بى ئۇ. ۱۷. وارىي، دىشەن. ۱۸. دىي آلد. ۱۹. بىرھەمىت بى شىي. ۲۰. بىرھەمىت بى شىي. ۲۱. بىرھەمىت بى شىي. ۲۲. وارىي. ۲۳. بىرھەمىت بى شىي.

(۲۴) آڻُ آبُ نسي جالما - ليچُ ليچُ سماڻا

ڪهه ڪجور آبُ جانيا - ڪروهند من مانا.

(۲۵) پاران جو لڳي ٿر لهي - ڪٿي پرماءُ

پڙڏ مٿي ٺوڪا مڙي - ڪهه ڪاهه ڇو هاءُ؟

(۲۶) همدو پوءِ جي دهر - مسلمان مسيبت

لامي سوني شيوا - جهه دهر نه مسيبت.

(۲۷) ڪول ڪرارا مهل ٻلايا - جٽسا سا ٿسا ڏڪلايا

ڪهه ٺاڪ سڀ پڙدا ٺوٺا - هٿ ٿيرا ٺوٺا مڇ من وڙا.

(۲۸) آلهه غلام مهه رهه ٺراري - ٽنگر پنج شيد سنگهاري

پُر ڪهر جاءِ نه من ڏولائي - سهج ٺرلتر رهه سماي.

(۲۹) هيرت^۲ هيرت^۱ هي سڪي - هوءَ رهي حيران^{۱۳}

هٿ هٿ ڪرئي مڇ مڇي - شيد روي من ڪيان.

(۳۰) ٺڙا ٻنگلا ٺڙ ٽڪمنا - ٽين ٽسهر ٺڪ لائي

ٻيٽي سنگر ٿه پراڻه - من مڇن ڪري ٻيٽي.

(۳۱) لا هه همدو نه مسلمان - الله رام ڪي پند پاران

ڪهه ڪجور لڳهه ڪيئا وڙا - ڪرر پور مل خود خضر پچانا.

(۳۲) پٺا هماري پٺا ڪٿي ماڃهه - پٺا پٺا ڪٿي ساڃهه

ڪهه ٺاڪ جهه پٺا پٺي - پٺا پٺا اڪي رلڪه ليني.

(۳۳) گنگا ڪي لهه پوري ٺٽي زنجير - مڙهه چالا پُر بگني ڪجور

ڪهه ڪجور ڪوڙو سنگهه نه ساڻه - جل ٿل راکن هي رگهناڻه.

واڳ بلاول ڪجور

صاحب، شيد (۱۱)

واڳ بلاول، پگهه

سڌو، شيد (۱)

واڳ گونڊ، پگهه

لامد ٺو، شيد (۷)

واڳ راهڪلي، مهلا

پنجران، شيد (۱۴)

واڳ رامڪلي، مهلا

ٻهلا، شيد (۵)

واڳ راهڪلي، مهلا

ٻهلا ڏکڻي اراڪار،

پڙي (۵۱)

واڳ رامڪلي، پگهه

ٻيٽي، شيد (۱)

واڳ پير، مهلا

پنجران، شيد (۳)

[ڪجور صاحب]

(۲۲)

[مهلا پنجران]

واڳ پير، ڪجور

صاحب، شيد (۱۸)

۱. منهن جي چوٽ پرمالما جي چوٽ سان گڏجي وئي آهي. ۲. پرمالما. ۳. ٽڪل آهن. ۴. ڏاڪن
۵. شانتِيءَ ۾ رهان. ۶. پڙي. ۷. مندر. ۸. دروازو. ۹. ٺرليپ. ۱۰. چور،
وڪار. ۱۱. پٽڪي. ۱۲. ڏسندي ڏسندي. ۱۳. تعجب. ۱۴. آهنگارو. ۱۵. ساڃي ۽
ڪاڻي لاس. ۱۶. ٽين ڪوٽ لاڙي. ۱۷. ٺرليپي. ۱۸. پرياکو. ۱۹. ارشان. ۲۰. سرپور. ۲۱. آهڻيش.
۲۲. هردي آلدرو. ۲۳. گهنگو. ۲۴. خوش ٿيو. ۲۵. هرڻ جي کل. ۲۶. مٿاهان پٽ.

- (۲۴) مَرن جیون کي سُڌکا ناسي - آين ونگ سَھج نرگاسي
پرکتي جَون مَڌيا اُنڌاڙا - رار رن ٻاڻا کَرت اڃاڙا .
واڳ پر پائي ، کبير
صاحب ، شبد (۱)
- (۳۵) نٽ نيل نام کي ٻاڻي - ديوک ديهر اڃاڙا
جَون لاء جگدس جکاڻا - بوجهي بوجهي هارا .
(۵)
- (۳۶) کبير من نمرمل ٻيا - جيسا گنگا نهر
ٻاڇي لاڳو هر ڦري - کھت کبير کبير .
سلوک ، کبير صاحب
(۵۵)
- (۳۷) کبير سُرگ نرک ني مڃي رهيو - ستگور کي پساد
چرن کمل کي مڃي مڃي - رهه اُنڌاڙا اڏ .
(۱۲۰)
- (۱) کبير جه مَڌيا مَڌيا گئي - ٻاڇي پري هير
ايک اُوک ٿي گهاڙي رار کي - ٻي چڙھ رهيو کبير .
(۱۶۵)
- (۳۹) کبير ديکي کي کي - کهي نه کي پتياء
هر جيسا نسا اهي - رهه نرک کس کاء .
(۱۲۲)
- (۴۰) کبير نون نون کرا نون هون - مڃي مڃي وه نه هون
جب آيا پر کاسي کيا - جس ديکي نون .
(۲۰۴)
- (۴۱) جن پر پيا سڌ نيمهن - سي سڃي مڃي نال
اُتر ٻاهر هه ڦران - ٻي هردي رکان سمال .
سلوک ، مڃا چولان
(۲۱)

۱. سنسرو . ۲. اوندھس . ۳. پرماتما . ۴. ويچار ، ڌيان . ۵. وقت . ۶. روشنائسي . ۷. پاڻي .
۸. پڇاڙي . ۹. اڃاڙي . ۱۰. وستو ، وانت . ۱۱. پڇو . ۱۲. ڏکي وانت . ۱۳. ويساھ . اعتبار .
۱۴. خوشي ، سک . ۱۵. مڙن پر . ۱۶. اھڪار . ۱۷. ميري نيري . ۱۸. گڏ . سنگ . ۱۹. گهمدي
ڦرندي . ۲۰. سنڀالي .

مڪٽيءَ، جيئون مڪٽيءَ يا جوئي جوٽ جي اسٽيٽيءَ جي سندر دشا

يانڪن کي پُرست ٿيو هوندو، نه من جي ڪراؤت ڪري، جهڙو ڪري پئي ٿو،
 من جي اُڌر سان جهڙو نه اُڌر ڪري ٿو. من جهڙو کي ڦيڊي ڀاڙو ڇو ڪارڻ آهي. نه من
 جهڙو جي آزاديءَ جو نه وسيلو آهي. من جي من ملين هئڻ سبب، جهڙو اڳيان جي اُڻندو
 ۾ ٿيو ٿو هٿوڙاڙو ٿي، پڪاڻن پيو ٿو سمجهي. نه جي من پسند مرادون آهن، سي
 ڪتاب ٻڌن، نه هڻندو ڏک ٿي وڃن، نه جي لڳاڻو لڳل لاڳاپا ٿين، نه هڻندو سڪ ميسر ٿي ملن. پر
 ڇا شيءَ ۾ خود لاسو ٿي ۽ ڏکڻائي آهي، سا پرايڻ ٿي، نه ڪيئن سڪ ڏيکاريندي؟ ڇا
 شيءَ خود آهي ۽ سڪڻائي آهي، انهيءَ ڏانهن ٽٽڻ ٿي ٿيڻي آهي، انهيءَ پرايڻيءَ ۾ ئي
 پور سڪ آهي. اها شيءَ من نه آهي، اُڏي نه آهي، ڇهڻا نه آهي، اُهيڻا نه آهي. اها
 شيءَ آهي آتما، ڇا چئجي کان الڳ ۽ ٽٽي آهي، پر چئجي جي چوڌاري سهڪار سان.
 سمجهڻو حاصل ڪرائي سگهجي ٿي. اخلاقي جيئون ذريعي، من مالڪ طرف متوجّه ٿي ٿو.
 انهيءَ وجهه ذريعي، من ڏور شيءَ ۾ سهڻو ٿي ٿو. ڏور شيءَ ذريعي، ڏور ڪرڻا عطا ٿي
 ٿي. ڏور ڪرڻا ذريعي، نام جي بخشش ملي ٿي. نام جي سمون ذريعي، مڪٽي پرايڻ
 ٿي ٿي. سڄ ڏسڻ ۾ ڪيڏو نه لڏي ٿو اچي، چڱو ڪم آهي، پر درحقيقت،
 سندس اور جا، شڪٽيءَ يا ماپ جو پورو پٽو لڳائي سگهجو؟ بلڪل نه. ٿيڻ ٿي نام ڇا
 نه لڏي اکر، ڏسڻ يا چوڻ ۾ برابر اُٿلڪاڻا ٿا لڳن، پر سندن شڪٽيءَ ۾، اُٻار ۽ اُٿلڪت
 آهي. اهو ڪوڏيو نه آهي پر نام جو اهو آهي. انهيءَ ڪري، نام جي مهما ۽ مهانتا بي الب
 ليکي وئي آهي. سو شروعات ٿي ٿي اخلاقي جيئون سان، ڇا قدم ٻڌم، آخر مڪٽيءَ جي
 منزل متحور ٿي پوڄائي ٿي. اهو اخلاق نامو يا ”دسوي ڪٺ مالوا“ آهي آڏ ڳاڏي پور
 آهي. انهن ۾ ڇا هڻو نه مڏي خارج ٿيندي ۽ نه ڪڏهين پرايڻي ٿيندي، چور ٿي مڏجھس
 خوشحاليءَ جي خوش آهي، خوش طبعيت جي خاصيت آهي، خوش ٿوڏي جي خصوصيت
 آهي. ۽ خوش نمائيءَ جي خوشبوءِ آهي. اخلاق ۽ اصول، اصليت طرف اشارا ڏين ٿا.
 ڇا جيئون اخلاقن ۽ اصولن جي بنياد تي اُڏيل آهي، سا آخر اصليت جي آستان ٿي
 پوڄائيندي. شد ۽ ڪارائتي جيئون نيٺ سوچ جو سهرو ٻڌائيندي.

ڇا وڌيا سساري، سماجڪ يا سولرڪ تجربن ۽ آهڙن مان پرايڻي ٿي، سا وشي
 وڌيا آهي. اها وڌيا نه ڪيئن ڦٽائڪ يا ڏکڻاڪ سبق سيکاري سگهي ٿي. ۽ صحيح
 غلط راهه پٽائي سگهي ٿي. پر آخر وڌيا يا پهر وڌيا ڪا بي پرايڻي چيز آهي. آخر وڌيا
 ٿيڻ پرايڻ ٿيندي، ڇڏهين جيءَ کي، جيءَ آتما ۽ جڳت جي، سڄي سرُوب ۾ سڃاڻپ
 ٿيندي، نه جيءَ ڪيئن پيدا ٿي ٿو، جيءَ آتما ڇا آهي، جيءَ چور جيءَ آتما ۽ جڳت سان

ڪهڙو وهنوار هئڻ گهرجي، ڇو جيئن جو مقصد حاصل ٿئي؟ جيئو جسماني جامه پائي، هڪ طرف پُورب جس يا جنم جا ڪرم ڪمائڻ آيو آهي، ته ٻئي طرف، پرشارت ذريعي ايندڙ پرابند ٺاهڻ آيو آهي. جيئن جي بڻائڻ يا بگاڙڻ جو سهڙو مدار، موجوده جس جي پرشارت ئي آهي. جهڙو آتما جڻڪ پرم آتما جي چڻڪ يا آلو آهي. جيئن آک جو ٿانڊو آک اندر يا ويجهو هوندو آهي، ته منجهس آک جون خاصيتون، خاص ڪري گرمائش ۽ لالڻ، موجود هونديون آهن. پر جيئن جيئن ٿانڊو آک کان پري ٿيندو ويندو، تيئن ئيئن گرمائش گهٽبي ويندي ۽ لالڻ ڏمڪبي ويندي، تان جو ٿانڊو صفا ٿڌو ۽ ڪارو ڪوئلرو ٿي پوندو. پر جي اهو ساڳيو ٿانڊو، بهر آک جي ويجهو رکجي يا آک اندر وجهجي، ته منجهس وري ساڳي گرمائش ۽ لالڻ اچي ويندي. جهڙو آتما سان به ساڳي رڻڪار آهي. آهي پرم آتما جي پيدائش، پر جيئن ئي جس سان ڇڙي ٿي، تيئن ئي پُراڻ مايا، مدر مايا، وگيان مايا، آند مايا ۽ ٻين انيڪ اپڙين، ڪوشن ۽ ڪشٽن جي ٿانڀر هيٺ اچي ٿئي. انهن جس ۽ جسماني جذباتن جو اثر اُٿس پُربل ٿئي ٿو ۽ جڳت سان لڳاو لڳي ٿو. جيستائ اهو لڳاو قائم آهي، تيستائ دڪ دائر آهي. جيستائ اهو اڳيان جو پڙدو اڳيان آيل آهي، تيستائ پرم آتما دُور آهي. اُٿلپ آهي، ڳجهار آهي. اها دُوري، جهڙو ڪي ڏسي ۽ ڏيندن جي دُوري ۾ ٻڌي ٿي، دڪ ۽ سڪ جي ٻنڌن ۾ ڦاسائي ٿي، ”نيري ۽ ميريءَ“ جا ٻنڌ ۽ پرم ڇاڙائي ٿي، ۽ چم ۽ مرم جي چيڪلي ۾ چڪر ڏياري ٿي. انهن ”ڪرم جو قانون“ جنما جس پوڄو ڪري ٿو. اُمر وڌيا ذريعي ٿي، جيئو لانهي قانون سان بند آواد ڪرائي سگهندو. قانون جي پڙڪڙي ڪرڻي ڏانه آهي، پر بجا آوري ڪري بار پوڄڻ آهي، جتي قانون جي پوڄ پرم پوڄي ڪان سگهندي، جتي قانون خود ڪاٺا ٿي وڃي ٿو، جتي ڪرم جي ڪارخاني کي ڌانڌ لڳي وڃي ٿو. اتي ڪرم، اُڪرم ڇو جوڙ يا ميل ٿئي ٿو. پرم جهان، هوندي به، جهڙو جانب سان هردم چل رهي ٿو.

اُمر وڌيا يا پرم وڌيا حاصل ٿيڻ بعد، اها معاوميت ملي ٿي، ته ذاتي سڀاءَ موجب آتما ٻڌي ۽ نيڪي جي پاڻ کان پري آهي، دڪ ۽ سڪ کان دُور آهي، اڄ ۽ بڪ کان آجي آهي، ٻڌائي ۽ مرم جي پار آهي. آتما جون آسون، ارادا سچ ۾ سمائل آهن، ڇو ته سچ مان پيدا ٿيل آهي ۽ سچ ۾ سمائت ٿيڻي آهي. آتما اُمر، اڄوڻي ۽ اُبناسي آهي. فقط انساني جامي ۾ جهڙجي پرابند جي پڪڙ ۾ ٻڌجي، جس جس ۾ پٽڪي رهي آهي ۽ آزاديءَ لاءِ واجهائي رهي آهي. جو جيئو اوديا جي اڏ هٽائي ٿو، مڻ ۽ مٽيا جا مختلف مروج سڃاڻي ٿو، ۽ سچ جي نلاش ۾ جيئن اُڀرن ڪري ٿو، سوئي ترشنا جو ڏنڻ ٿوڙي ٿو، لاطم ۽ لاپرواه جيئن گهاري ٿو، سرب مدرت پوڄ ڪري ٿو ۽ اُڪند آند ماڻي ٿو. اها آهي آتما جي آزادي. جنهن کي اُنڪ نالن سان سڃايو ويو آهي. مڪتي، جيئن مڪتي، چرني جوڳ به اها منزل آهي. لانهي منزل مٿان، هوند ڪئين جس تران ڪجن،

نه به هڪ هڪ جهر سڦرو ليکيو ويندو، ڇو نه جيئو آتما، پر آتما ڏانهن ئي وڪ وڌائي رهي آهي. نه نه نه ڪئين ڪروڙ پسون، ٻيا انساني رُپ ۾ جهر ولن، وٺي مرن، مري وري جهر ولن. نه انهن جو جهڻو سڃاڻو آهي ۽ نه انهن جو مرڻ معنيٰ وارو آهي. اهي سڀ ڪرم جي قانون اندر قابو آهن، انهيءَ قانون کي، جڳان جڳ جيون بخشي رهيا آهن.

ڪي اڻڳهڙ يا ساڌڪ ۽ سادڪ سمجهن ٿا، نه مڪتي ملڻ ڪو مشڪل معاملو ڪونه آهي. جي رام نام جي ڪنهيءَ سان، مڪتيءَ جو محل ڪولي سگهجي ٿو، نه ڇو سڀئي عمر ساڌن پٺيان ورت وڃائجي ۽ دنياوي لڳائون مان جلدي جند ڇڏائجي؟ جڏهين سڀڪت جو سموريندو يا ڪال جو ڪانلو ڪاهي ايندو، تڏهين پاڻهي وٺي رام نام جا پاڻ ڇوڙ ٿا، نه از خود ڪلياڻ ٿي پوندا. ”آنتي مٽي سا ڪٿي“. رڳو ايت ويٺي، لوڪار جي نالي جو سمن ڪبو، نه پر گم جي پراڻيءَ ۾ جيڪي به پرنهند آهن، سي پاڻمرادو پٺتي هڻجي ويندا. ائين لوڪڪ ۽ سؤگادڪ سڪ، ٻئي ماڻهي سگهبا. پر ڇو پاڻ کي هڪ کان وانجهي، جڏهين ٻئي ماڻهي مشڪل نه آهي؟ اهو آندو شواس آهي، پاڻ ڇڏائڻ بلڪ پاڻ ٺڪڻ لاءِ، بهانو آهي. اهو من گهڙت مؤرڪتا جو منتر آهي. اهو وش ۽ اُمرت جو ميلاپ آهي. جنهن ۾ وش، اُمرت کي به وش ڪري ڇڏيندي. مڪتي ڪٿي ڪٿي جو ڪيل نه آهي پر جهر جهر جي شرڏا آهي، شاگردِي آهي، شورا آهي، شاخصي آهي، شرافت آهي، شڪر آهي، شهادت آهي، مها ساڌنا آهي. وڏي امتحان جو نتيجو، ڪٿي ڪٿي ظاهر ٿئي، پر امتحان ۾ ڪاهياڻي حاصل ڪرڻ لاءِ، گهڻو وقت، بلڪ گهڻا سال اڳ لڳاتار تياري ڪرڻي پوندي آهي؟ وليم ڪٿي هڪ بل، اُهي وڃي، پر ڪرپ ٿيڻ ۽ ٻار جهڙو ڪيترو وقت، بلڪ ڪن جي حالت ۾ ڪيترا سال، لڳي ويندا آهن؟ لڳاتار اڳن کانپوءِ ئي، اهڙي لقاءَ ڏسي سگهجو.

تيهن ڪري، صاحب سمجهائين ٿا، نه اي بندا، تون هن جهر ۾، اڳين ڪرمن جون واسنائون ۽ ڪامنائون، ڪٿي آيو آهين. جي انهيءَ پراڻي جي ڳنڍڻيءَ کي، ڇوڙي، ڇڏي ڇڏي نه ڪندين، ۽ ماڳهين تيون پاونائون ۽ ڪامنائون سوچي، پٺڙيءَ جي ڀوراڻ وڌائيندو رهندين، نه پوءِ اُلت ويٺي، من ۾ ڇا ياد ايندو؟ من ۾ ٿرڪ ٿي ڇا ٿري رهندو؟ اهي وش وڃار، جن ۾ سؤرو جهر ورت وڃايو اٿئي يا رام نام؟ رام نام نه مڪ ٿي آيو ڪونه. جي آيو، نه ڪنڪ ٿاين پهر ڪونه. جي پهر، نه ٿردي ۾ سمن لڳو ڪونه. نه پوءِ، ايت ويٺي، رام نام ۾ چٽ لڳندو ڪونه. جيڪي سڀڪا ۽ شڪائون، تڏو ساري عمر ديهي جند سان جڙيون آهن، ڇڏي وڃار ٿا سان، ٿو وهنوار وٺي ويندا آهن، جيڪي ڪها ۽ ڪسا ڪرم، ٿو اُلت ٿو ٿو آهن، ٿن سڀني جون يادگيريون، مشائون ۽ چيٽائون، اُلت سڌي ۽ اچي، من کي مدح ڏيندو، چٽ ڪي چلائجان ڪندو، ٿردي کي هر ڪاڻيندو، پوانن کي پوڻان ڪندو، ۽ آتما کي آوازون جا عذاب ڏيکاريندو، پوءِ انهيءَ ويٺي،

اي ابتدا، من کي من سان ڇاڇ. نه من موت کائي. ويهي اندر اور، نه الاهي اسرار لکي. کور ڇڏي، پر پرتان نه پٽ. مڪتيءَ جي موري، من مان ئي ئي لکري. جڏهين من صاف ۽ سڃاڻي. سچيت ۽ سرشت. نرمل ۽ لمانو. نرمهي ۽ لوليپ، ايڪاگر ۽ آستر، وري سبان ۽ آند مڃي ٿي، نه، ٿڌهين مڪتيءَ جو در لائين سڪو ۽ سولو لو کلي پئي، جيئن مانا جو گرم بالڪ ڇمڻ وقت. جڏهين من لائ وڪارن ۽ اوکڻن جي مر لهي ٿي. ٿڌهين ٻڏي پرکاش ٿي ٿي، ”مان مان“ يا ”ميريءَ ليريءَ“ جا پيد پسر ٿين ٿا، آلم جومت جاڳي ٿي، ۽ دلدار جو ديدار ٿي ٿو. شاسترن جو اڀياس ۽ دماغ جي روشني. رواجي راهه ۽ ايترو ڪارگر ڪونه آهن، جيتري من جي سچائي ۽ پورائي، ڇت جو زبان ۽ ڌار ٿا، هردي جي سڪ ۽ شرڌا ۽ آتما جي ٽڙ ۽ ترو، جو نه گرت ۽ شاستر سميت ۽ مهاتماؤن ڪونه ٻڌائيندا آهن، جيترو سميت ۽ مهاتماؤن گرت ۽ شاستر ٻڌائيندا آهن.

سو اي ابتدا، سچ سچاڻ ۽ سچاڻ پڇاڻ. گذرڻي جو پڇڻاڻ ڪري، آئيندي جو اولو ڪو. اوکڻ ڇڏي، ڪنن جو گراهڪ ٿي. پر ڪرڻي پر پڇي آهي. سنسار سهڻو آهي. مالت مطلب آهي، سڀيڻ سڃوڻي آهن ۽ مايا مها جا آهي. ٿيڻ ڪري، ڪنول گل جيان جيتوڻ ڪذار. ايترو جي اوت وقت، هاديءَ جو حڪم هڻاء، ۽ پڳوان جو پاڻو مڃ، شڪر سان. ستوش سان. نه ڊڄ نه ڊيچار. نه روءِ نه رنجاء. ديا ڪر، دان ڪر. نه رٿا ۽ نه نائيءَ سان هل. ڪميا گهر ۽ ڪميا ڏي. پر ٻي ڪري سچ لهه. اهي ڪڻ مڪتيءَ جي مار ڪه طرف ڇڪين ٿا.

پر مانا سر واپاڪ، حاضران حضور، عادل ۽ مهروان آهي. سندس شون ۽ اُچ. نه سنوار ڇين ۽ سڃين راهه. ڏسين. سندس پڙ پر رهه نه اچيت ۽ نه پٽ جو پڌ پائين. صدق ۽ سڪ سان پيش پٽ، نه سڃوڻ جو ساڳ ملهجي. گور پڳتي ۽ گور شيرا ڪماء، نه شيد ملي، سولي جاڳي، ڪيٽ لکري. سميت پر ڪهت ٿي، نرشنا بجهي، آندوڻ اُڪ کلي. نام نڌان ملي ۽ رام جو رنگ لکي. نام آهي اُمرت، مها رس ۽ هر رس. پيٽ نه خدائي همار ڇڙهي، الاهي عشق لکي ۽ رواجي راز ملي. سنگ ڪر ستن جو ۽ شيرا ڪر ساڻ سنگ جي. انهن جي ڏوڙ پر ڪيان جو سزمز آهي ۽ انهن جي وچن پر سچي سمهتي آهي. اها آڻي سري ڪر ڪر ڪر صاحب جي ڪنجي. دل جي دريءَ کول ٿا، سڪمنا ٿاڙي ۽ هلاڻ ٿا، ۽ دسري ڏسار ڳولها ٿا. جن اها چاڻي ڏي استعمال ڪئي آهي. سي آسا منشا ماري، من ۽ اندر پڙن وس آڻي، ڏئي ڏهند ڏور ڪري، ٿيئي ڪڻ ٻار ڪري، آس پر لراس رهن ٿا، گرهست پر اداس گذارين ٿا ۽ جيتري مري اُمر ٿين ٿا. اهو آهي اُمر ڪيان، جنهن جي وسيلي، اڳيانا ۽ اوديا جو پڙ ڏئي ٿو، آيو مڃي ٿو، سر دوشيءَ جي پراڻي ٿي ٿي. آتما جي اُمر ۽ جي پڙ پئي ٿي. اهو آهي نوره ڪيان، جنهن ڏنارن پر مانا پر ڪريءَ ۽ پر ڪري پر مانا پر ڏس پر اچي ٿي. اهو آهي اُمر ڪيان، جنهن ڏريءَ

زندگيءَ جي هر پهلوءَ ۾، جان ۽ جانب چڙن ٿا، خدا ۽ خدائي گڏجي ٿي، قادر ۽ قدرت ماري وڃي ٿي. اهو ئي ”مڪتبيءَ جو مارڪ آهي، منزل مقصود جو مورچو آهي.“

جنهن جنهن اهو گمان ڪر هڻ ڪيو آهي، تنهن ٻاهران پنڌ ٽوڙي، اندر مان جٽ چوڙيا آهن. ائين من سڪو ۽ خالي ٿئي ٿو، جيئن ٻنهي ٻانس جي. جيئن ٻنهي خالي ٿي سڌو ڇٽوڙ جي چن ٿي پوئجي ٿي، نئين ٿي ساڌڪ، پر پڌريءَ ٿي پوئجي ٿو. گمان، پڪتيءَ ۽ ڪرم، ٺهڻي کي وڌائي، هو نت ڪڍي پيئي ٿو. ڌرمي پنڌن ۽ ڪرم ڪانڊن کان آزاد ٿئي ٿو. هڪ سچائي، هڪ ئي پوئجي ٿو. اهو اونڪار جو آواز اٿاري ٿو. جنهن جي جاهليت مان جاڳي، آخر جوت جلاني ٿو. مالڪ جي مهر هيٺ، سڀ ڏاڪا ٺهي. مهل مائلي ٿو. سندس ديد، پرهر ٻساري جو پيمانو ڪري ٿي. هو جهڪ جو مانا پتا آهي پر مالڪ ئي گذاري ٿو. هو سنسار جو هرنا ڪرنا آهي پر داس ئي رهي ٿو. هنجو وڃن سر ٿي آهي، مات سماڏي آهي، چرپر شڪتِي آهي ۽ نظر نوازش آهي. اها مڪتبي آهي، جيئن مڪتبي آهي، ٿر يا آوڻ آهي، چوٽن پڌ آهي، پر پڌ آهي، چوٽي جوت آهي. ورمان ۾ وسند آهي، ڪال ۾ اڪال آهي.

مڪتبيءَ تي نالا کڻي ڪيترا به ٿاڀن پر مڪتبيءَ جي سڌي ۽ سولي معنيٰ آهي آزادي، آزادي چاهي ۽ ڇا مان؟ آزادي من جي ۽ من مان. آزادي خيال جي ۽ خيالات مان. آزادي ڪرم جي وڪرم مان. من جو ذاتي يا اصلي سڃاڻ آهي اوجھتا ۽ نرمٽا، جو وسي ٿو من جي گهرائيءَ ۾، من جي اندرينءَ ۾ اندري صندو ڪڙيءَ ۾، جتي دل جي درين آهي ۽ جائي خود آها آهي. جيئن پاڻيءَ جي مٿاڇري يا ڪپ، ڀرسان، هميشه ڪوڙو پيو ڪنو ٿيندو ويندو آهي، نئين ئي من جي مٿاڇري يا ڪناري جي لڙدڙڻ، تالين ۽ رڙڻ جي واسائن جي وش قائم رهي ٿي. جهستائين ڪ من جو لهرڪ مٿاڇري جي ٺهر، تائين محدود آهي، نهستائين آهي ٻاهران آيل واسائون ۽ خيالات ۽ ڪرم من ئي پنهنجو ٺاڻو وجهن ٿون، جنهن ڪري رڳو ۽ ڏٺيش، ڏٺي يا دطرئي پيدا ٿين ٿون. اها من جي غلامي آهي. جيئن درياءَ جي گهرائيءَ ۾، پاڻي اوجھتا ۽ نرمٽا ٿيندو آهي، جا اوجھتا يا نرمٽا، جل جي ذاتي خاصيت آهي. نئين ئي، جي ڪرم ۽ ويچارا جي ڌوري، من جي مٿاڇري تي نه، پر گهرائيءَ ۾ لڳل هوندي، نه ويچار ٿوڙي ڪرڻ، اصلي سڃاڻ موجب هوندا، اوجھتا ۽ نرمٽا رهندا، بهار پڪڙيندا، نه هن يا هن سان پر هڙني سان. اهو پيار آند مان ٺڪري ٿو ۽ آند ۾ سمايت ٿئي ٿو. اهو آند، سڪ، خوشيءَ ۽ لذت کان نيارو آهي، لائالي آهي، جنهن تي ماضيءَ يا مستقبل جي ماجرا ڪانه لڳل آهي، جو رڳو ورمان جو وسند آهي. اتي رڳو ۽ ڏٺيش ڏٺايل آهي. اها من جي آزادي يا مڪتبي آهي. مڪتبيءَ جو بچ هر جيو جي من ۾ موجود آهي پر مٿاڇري تي اُهي ڪونه. اهو من جي گهرائيءَ ۾

ڦلي ڦولي ٿو، جتي شخصي يا شخصيت جا بدن ڪونه آهن، جهان فقط وشال پرير پلستي جي ٿو، پکڙجي ٿو. سو ذاتي سپاءَ پرگهت ڪرڻ ۽ سڀڌور موافق جيون گهارڻ ئي مڪتبيءَ جو مارڪ آهي. آزاديءَ جي راهه آهي. سڄا ساڌڪ سڀ انهيءَ مارڪ جا پاري آهن. جيتوڻيڪ هر هڪ پاريءَ جا آزمودا انرڪا آهن. نرالا نرالا آهن. پر سندس خاصيتون ڪن ساڳيا آهن. فرق فقط آهي خوشبوءِ جو. جيئن هر هڪ گل جي نموني جي پنهنجي يا پنهنجي خوشبوءِ هوندي آهي. پر هر سڳند يا خوشبوءِ راحت بخش آهي.

اهڙو ساڌڪ، دليري وهدارن پر هوندي به لامع آهي. لڳڻو جي اٽاءَ کان آجو آهي، ڇو نه پسنديءَ ۽ ناپسنديءَ جو پراڻ، من تي پريس ٿي ڪونه ٿو. تنهن ڪري، رڌل هوندي به شانت هجي آهي. ڪارج ڪندي به اڪارج اندر آهي. هڙ پازن پر بار آهي، زالن پر زال، جوانن پر جوان، بدن پر بدو. هر هڪ سان حال وٺي ۽ ڏئي، همدرديءَ ۽ هم ڪيالي ڦهلائي. پيار پيو وٺي ۽ وراهي. سڀ پر رام ڏسي پر چٽ ڪنهن سان يا ڪنهن پر ڪونه اٿڪائي. ٺاهڻ جي ٽوسيا ڪٿي اٿن ۽ وٺڻ جي وٺ وٺي اٿن. تنهن ڪري نه ڪڇ ڇڏڻ جي ضرورت اٿس، نه نه ڪڇ پرائڻ جي درڪار اٿس. سڀ ڪڇ ايشور ارنٽ اڀيل اٿس، جهون سرناڪتيءَ پر سمايل اٿس. ائين هر حالت هيٺ ايشور جي اوت اٿس. صديق جو ساهي آهي. پور جو پوڄاري آهي. پوءِ ترشبا ڇا چي، تدار ڇا چي؟ سر سڪ ڪڏائيس ڪونه، نه نه مڃهائيس ڪونه. مطلب نه خوشيءَ ۽ غميءَ جو يوم لڳيس ڪونه. نه سڪ ۽ نه جو پيد ڳهيس ڪونه، ڇو نه پيرن ۽ پيدن جو پاندو پوري ڇڏو اٿائين. هاڻي نه هڙ هميشه، پر سڪ جي استغنيءَ پر آهي، اڪند آند جي اوتاري پر اٿل آهي.

شيوڪ اي گهڙيو، گرمڪ ٿي ڇڙيو ۽ سهارڻ ٿي سيج ٿي ڇڙهيو. ديو ديو تائون به سندس ويس ڪن ٿا، ڇو نه کين اڃا سڪرون جا-ڦل ماڻي، وري به اڃا جنم ۽ مړڻ جي چڪر پر ٿورو ڀاڙو آهي. هن نه هن جنم پر ئي مڪتبي پراپت ڪري، ٻڌڪي آواڪون جي چمڪلي مان آزاد ڪرايو آهي. ”ڪرم جي قانون“ جو قيقو، هن لاءِ ٿري چڪو. نه نوان ڪرم ٺهن ۽ نه قانون جي ڪڙي لڳي. ڪرم جو لڳو ۽ لاڳت سمايت ٿي چڪو. رڳو حالي لحاظ ڪسان، هنجي جهون سٿل بڻجي سمايت ٿي چڪي آهي، ڇو نه هاڻي نه رنڊڪ رهي آهي جا هٽائجي، ۽ نه ڪو ڏاڪر اڀيل آهي جو اورانگهجي. هاڻي نه هڙ رنگ مهل پر آهي. راتين جي رات آهي. راجائن جو راجا آهي، پير واه، بادشاهه آهي. پر ڪوئي پيش ۽ پيشو نه پيا آهي. باسي جسماني لحاظ کان، سماج پر، سنسار پر، سرشتيءَ پر، هڙ پنهنجي ڪرم ۽ ڪرما معرفت، سڪرم جي سخاوت ڪري رهيو آهي، ۽ سچائيءَ جي سڳندي ڦهلائي رهيو آهي. سندس منزل مقصد نه اچي وٺي، جهون پائرا سٿل بڻجي وٺي. جوڻين جي چٽ ختم ٿي وئي. هاڻي هڙ نه چئي ٿو جهان لاه. رنگرؤن کي روشني ڏئي

ٺو ۽ پاڻڌ بڻڻ کي پناهه ڏئي ٿو. سالڪن کي سبق سيکاري ٿو ۽ ٻر ٻهين کي ٻار ٻهچائي ٿو. جو عبادت سان ايندو سو اڏجي ويندو. جو صدق سان ايندو، سو ثابت ٻوندو.

پڪ - نامد ٻڌ جن ٻههجي ٿيندو دشا جو بيان ڪندي، فرماين ٿا، ته مڪتيون چار آهن ۽ چئني جي ٻراپتي ڪئي اٿم:

چار مڪس چارئي سنڌ ماکي - دلڙهه ٻرپ کي سرن ٻڙو راڳس مارو، پڪس
مڪس ٻڌو چوهون جڳهه جانور - جس ڪيرف مائي پتر ڌرو. نامد ٻڌو، شبد (۱)

اهي چار مڪتيون هيٺين طرح آهن:

(۱) ساءيجي: ٻرمانا جي نزدڪ رهڻ.

(۲) سالوڪي: ٻرمانا جي لڳ رهڻ.

(۳) ساروٻي: ٻرمانا جو روپ ٻڌڻ.

(۴) سايجي: ٻرمانا ۾ ليئي ٿي وڃڻ.

انهن چئني اسٽين ۾، جر جي ڦاسي ڪڍجي وڃي ٿي ۽ آواگون جو چڪر ختم ٿئي ٿو. ٻر ساڳئي وقت انهن ڏسڻ ۾ اچي ٿو، ته ٻهراڻن ٽن اسٽين ۾ ٻر ۽ ٻر شولر اچا جدا جدا ٻه هستيون آهن ٻر چوٽين اسٽي ۾، ٻئي ملي هڪ ٽين ٿا. حقيقت ۾ ته اها به هڪ واس ليلا آهي. جهستاء چيڪلي ۽ جي رفتار اچا ڏهي آهي، ليستاء به روپ ڏسڻ ۾ اچن ٿا. ٻو جڏهين رفتار تمام تيز ٿئي ٿي، ٻين جي ڏيئي بلند ٿئي ٿي، جهمور زور ٻڪڙي ٿي، ٽڏهين ٻئي روپ هڪ ٿئي وڃن ٿا، روٽوان ٻي روپ ٿي وڃي ٿو. خير نظر نظر جو فرق آهي. ڪي ڏسن به نه ڪي هڪ، ٻر ٻاڙ ٻئي آهن هڪ مشت. تنهن هوندي به، سري ڏرو ڪرمت صاحب جي سکيا جي مد نظر ٿي، مٿين چئن قسمن جي مڪتي ۽ جي ڪچ سمجهائي ڏجي ٿي.

(۱) سامهين مڪتي

ساڌڪ هر وقت، هر هنڌ ۽ هر حالت ۾ ٻرمانا جي ويجهو آهي. جي دانا پاڻ ۾ آهي، نه شيوڪ آهي جي سڪيٽا پاڻ ۾ آهي، نه گرومڪ آهي. جي مڌو يا ڪمب پاڻ ۾ آهي، نه سهاڳو آهي. پاڻ ڪهڙي ۾ به هجي، ٻر هو هر دم آهي واٽل جي رنگ، ٻر رتل، لونڪار جي ليهن، نهوڙيل، مالڪ جي مستي ۾ مستو مس. ڪڏهين ڏس نه آندو ٻر اچي ٿي ٻيو. ڪڏهين ڏس نه ٻيو جدواڻن پڇي. ڪڏهين ڏس نه ٻيو لوهيد جو

ٺهرو اڏائي، گڏهين ڏس نه سَن ٿي سن ۾ پيو آهي. ائيني ڳوڙها ڳاري نه ائيني اڏگل آرا ڪري. ماڻهن ليکي متوالو آهي پر مالڪ ليکي نه ماڻل آهي. سائينءَ کانسواءِ، سڀ سواد ڦڪا ۽ ٿوڳ لڳنس آيا. مليس نه کائي، نه نه بک ۽ اڄ جو احساس ڪرڻهيس. شڪتيءَ هوندي اهل رهي ٿو ۽ ساڻ هوندي لٽاڻ گذاري ٿو. نام جي نشي ۾ آهي ۽ ڪم جي ڪشيءَ ۾ آهي. چو طرف ٺهاري پيو، ڪڇ ڇٽ ۾ چوري پيو، ڪڇ ڇٽ ۾ چئي پيو. پو مک مان سندس اکر نڪتو نه آهي نه لاهي آواز ٻڌو نه آهي. ڪير صاحب فرمائين ٿا:

(۱) هر ٿر پيچ - پيو ٺهي ڪرڻي
ٺهر سو ڪنس - ٺار هر هونئي.
واڳ آسا، ڪير
صاحب ۽ شبد (۳۵)

(۲) ڏءِ ده اوچن پيمان - هٿ هر ڀن آڙ نه ٺهڪان
ٺفن رهي رنگ لائي - آب بگل ڪهن نه جالسي.
واڳ سورت، ڪير
صاحب ۽ شبد (۴)

(۲) سالوڪيم مڪتي

هٿ سالڪ وٽڪن واسي آهي، لرنڪار جي لنگريءَ جو لواسي آهي. لاهيءَ لنگريءَ ٿي نه آهن انڪ ۽ اٽڪڻيا آيا. ڪهڙا چئي ڪهڙا چئن! پر اها لنگري لاحه ۾ لائلي آهي، ٻئي ڏئي ۽ ڏهن دن جو دستور نه آهي، جتي لاهي ايڪتا جو اظهار آهي. اتي ناظر جو فن آهي، فرق بنا بطن آهي. اتي پڇ ۽ پاپ، ڏور ۽ اڏور، ذات ۽ باپ ۽ ڪفن ۽ ڪفني، آست ۽ لندا، آفت ۽ لغت يا اؤچ ۽ نيچ جا پيد ۽ پور ڪول آهن. اتي اکين بنا ڏسجي ٿو، ڪمن بنا ٻڌجي ٿو، زبان بنا ڳالهائجي ٿو، نه جو بنا سجدو ٿئي ٿو. اتي سورج بنا اُجهارو آهي، ساڙو بنا ڪڇوڙ آهي، بادل بنا بجليءَ جو چمڪار آهي، نه جهڙ بنا مينهن جو وسڪارو آهي. اتي بنا نير جي لهرُون وهن ٿيون، بنا تار جي تپورا وڃن ٿا، بنا ساز جي لهند ڏئيءَ جا آلاپ اچن ٿا، بنا بيسريءَ جي موليءَ جي مڏر ٿا ملي ٿي، نه بنا واڳيءَ جي واڳ ڳائين ٿا. اتي اجهه جو جاپ ٿئي ٿو، اُپيد جو پيد ملي ٿو، اُڳجهه جو ڳجهه لهجي ٿو، اُپريءَ جو پور ڪجي ٿو، نه اُٺڪ جو لڪي ٿو. اتي اُهو ٿو ڏسڻ ۾ اچي جو نظر ڪان پري آهي، سمجه کان ٻاهر آهي، تصور لاءِ نه محال آهي. اتي ڇا نه آهي؟ سڀ ڪڇ آهي نه ڪي ڪمن نه آهي. اتي ڪمن جي ڪائنات ٿان، ڪامرائيءَ جو ڪاروان هلي ٿو، نه اتي ڪشم جي ڪيفيت ۾، ڪمن جو ڪانڊ نه ٺهي ٿو. اتي ڪليات جي ڪماليت آهي، نه اُتي ڪين جي نه ڪرامت آهي، صاحب ۽ سڄهار آهي نه اُهو وٽڪن. اها لرنڪار جي لنگري يا اُهو رنگ بجل، آهي گهر جو گهر ۾، من مندر ۾، قلوب جي ڪوٺڙيءَ ۾، جتي لروپي سنگر آهي، اُنهن ٿيڻ جو نشان آهي، اُتر جرم جو چمڪار آهي. اتي ئي اُنس جو اُنس ملي ٿو، جو نه ويچار ٿا پروڙ ٻُڙن

ولئون بون ئيۇن، ۽ لاهن وئين جي مات بر، منجهر مشاهدو مانجي ئو. صاحب سلين تا :

- (۱) كـول كـوارا محل بلایا - جئسا سا نغسا دـكـلا -
 ڪه. نانڪ سڀ پڙدا ئوئا - هٿ تيرا ائون مڃ من وؤئا.
 واڳ رامڪلي، محلا
 پنجران، شبد (۱۴)
- (۲) ڪهر مهر ڪهر جو دیک ڪاروچ - ڪور مڪلي سو محل بلاروچ
 من مهر مدؤئا چس مهر چيتا - ائسي هرکي لوڪ آئينا.
 واڳ بسنٺ، محلا
 پهل، اشتهدي (۵)

(۳) ساروڀيم هڪٿي

هاڻي ساڌڪ پرمالما جو رڻپ بڻجي ئو، پرمالما جا گڻ پراڻي لـو ۽ پرمالما پـسـاران
 ڪـارچ ڪري ئو. پاڻ ڪري، ڇڪ ٿاري ئو. لڌار جي ڌار ئي جهڙن گذاري ئو. دڪ سڪ
 کان لڙيلپ آهي، پاپ پچ کان ورڪت آهي ۽ نيڪي ۽ بديءَ کان اُلھس آهي. هڙدي بر
 هڙيءَ جو واسو ائس ۽ چپ بر چران جو لواس ائس. اُندر ٽپي هڙي لان لـڌو اٿائين.
 نه دليا کان منهن موڙي ئو ۽ نه دليا کانئس منهن موڙي ئي. رڻي سڙي سچ بر ائس
 ۽ رهڻي ڪهڻي ساڪ ائس. جـوڳي پيراي آهي، ٽپي ٽپيسر آهي، سچو سڀياسي
 آهي ۽ رڻحائي رهر آهي. انسان ذات جي اڌار ڪار جنم واري ئو، ڇڪت جي جيتدان
 ناء جتي ئو ۽ خالق جي خبر لاءِ سڀ به ڏئي ئو. اُمر، اُجڙاي ۽ اُپاسي آهي. راتل جي رنگ
 رڻ لڳجي ويو آهي. هاڻي منجهس ۽ مالڪ بر ڪوبه فرق ڪونه آهي. ڪروڙ ارڇن به جن
 پرمالمن تا :

- (۱) هر ڪا شيوڪ سو هر جيهي - پيد نه جاڻهر ماڻس دها
 جئ جڳ ٿرنگ اُله به پائي - ڦر سلايم سلسل سمالدا.
 واڳس مارو، محلا
 پنجران، سولهو (۴۹)
- (۲) پسا هماري پڙگتي مانجه - پتا پؤف ول ڪيڍي سانجه
 ڪه. نانڪ جئ پتا پئڍي - پتا پؤف اڪي رنگ لپي.
 واڳس پيو، محلا
 پنجران، شبد (۲۲)

(۴) سايجيم هڪٿي

آخرين بر ساڌڪ، پرمالما بر ليء ٿي وڃي ئو، جيئن ڌاڻو ڌاڻيءَ بر، هاڻي پاڻسيءَ به،
 نه ٿي ٿيڻ ٿيڻ بر، جوتي جوت بر ۽ پُڙد ساڻر ۽ ڪوڙا سؤرج بر يا چڙنگ آف بر.
 مڃي ڪالپوه، پتر ڪونه ٿو پئي، نه چا چا سان گڏيو يا چا چا ۽ مليو؟ ساڌڪ سائينءَ بر ائين
 سمال آهي، جيئن خوشبوءِ ڪل بر، پاڻو آوسيءَ بر، مڪڻ ڪير بر يا ليل ٿر بر. ساڌڪ

جوئن ۽ من، چٽ ۽ سڀاءُ، سڀڌرم ۽ آتما، سڀ گوبند سان گڏجي ٿيون وڃن. جتان هڪ
 ٻئي کان، الڳ معلوم ٿئي ڪونه، نه جتان هڪ ٻئي کان جدا ٿئي ڪونه. تڏهين ساڌڪ
 سمجهي وڃي ٿو، ته اهوئي ٺرڪڻ ۽ سرڪڻ آهي، اهوئي شام ۽ گهٽي آهي، اهوئي ٻيتر
 ۽ ٻيڻي آهي. اهوئي ڪرور ۽ ڇيلو آهي، اهوئي سڌيندڙ ۽ ٻڌندڙ آهي، نه اهوئي سانگه
 ۽ سانگي آهي. اهوئي واحد وحدت جو جام پياري ٿو. اهو پاڻ واحد ۽ وحدت آهي،
 جام ۽ ساٿي آهي، پياريندڙ ۽ پيئندڙ آهي. اهو نه مان پاڻ آهيان. سڀ ڪڇ آهيان، سڀ
 ۾ آهيان. پنهنجي ۽ پاروهر جو ڀيد نه صفا سميتجي ٿو وڃي. آتما ۽ ٻيتر آتما جون جدا
 وٺيون، وڌيڪ وڌجي، هڪ ٻيهر جڙت ٻڌيون آهن. هاڻي هڪ ئي جڙت جلي ٿي،
 هڪ ئي مشعل ٻري ٿي. ڇو نه ڪيان ۽ ڪيائيءَ، پوڄ ۽ پوڄتا، ڪارج ۽ ڪرتا يا ٿير ۽
 ٿير انداز جا فرق ٿي نٿا ٿين ويا آهن. مان ۽ تون يا تون ۽ مان، مٺي هڪ ئي ويا آهن.
 انهيءَ راستيءَ يا ٻيتر ٻڌويءَ جو بينظير بيان، صاحبن هينينءَ طرح ڪيو آهي:

- (۱) ٺوهي موهي، موهي ٺوهي - اٽل ڪٿا؟
 ڪڍ ڪڍ - جبل ٽرنگهه جٿا.
 (۲) سورج ڪرڻ ملي - جل ڪا جل هون ڏام
 چوئي چوٽ وٺي - سمورن ٿيڻ ڏام.

الله اي اٽل آهي. نه اهلڪ به اي اٽل آهن. نه وري انهن جو اٽل به اي اٽل
 آهي. ڪنهن به سمورو راز ٺهڻ نه سٺو آهي. سندن اشارن، ڳجهارن يا ٻيولين مان، پاڻ
 کي ٻورو ٻيتر ٻڌجي نه ٿو سگهي، نه اٽل علحددا علحددا آهن يا ساڳيو سر ٻين ٻين ٻولهن ۾
 رچيل آهي؟ مڪتيءَ جا به الڳ الڳ قسم يا نمونا آهن يا ساڳيءَ مڪتيءَ جي مارڻ تي الڳ
 الڳ اٽلڪا آرهو ڏا ملن ٿا؟ مڪتيءَ جي سنئون سڀني ساڌڪن لاءِ ساڳي آهي يا الڳ
 الڳ آهي؟ مڪتيءَ ملڻ بعد يا اڳ، ساڌڪ ۽ سائينءَ جي وچ ۾ سنگهه ڪهڙو آهي، تنهنجو
 فيصلو ساڌڪ ٿو ڪري يا سائين؟ ساڌڪ، سائين ۽ سڀا يا سنگهه ساڳي شيءِ آهي يا جدا
 جدا؟ انهن اهم سوالن جو سڌو سنئون جواب ڏيڻ، سٺو نه آهي، ڇو ته اٽل جو آرهو-ودو،
 دماغ جي دليلهاريءَ کان دُور وڃي ٿو، نه ڪلڪ ڪلا جي قابليت کان ٻاهر پئي ٿو. جو
 دُڪ ڏوڪا به آهي، سو ٻڌي ڪونه ٿو. جو ٻار ٻهجي ڇڪو آهي، سو صاف سٺي ڪونه
 ٿو. جي ڄاڻن ٿا. سي مات به رهن ٿا. جي ڄاڻائين ٿا، سي اٽل ٻڌن ٿا. نه ٻڌن ٿا،
 پاند پٽو يا ٻيهر ٻيهر ٻڌن ٿا. پٽو ۽ پٽو ڇا آهي، ٻاهر ۽ ٻاهر ڇا آهي، ٻيرون ۽
 ٻيرون ڇا آهي، ٻيرون ۽ ٻيتر ڇا آهي؟ هٿ ڦٽل ٻيرون ڇو ڪاٺي آهي نه لاهي اٽل،
 اند ۽ جي اڪ ڪرلي رڙهائي راز سٺي ٿو، چيئن ۽ اڏيچن ۽ اڏيچن جا اڳاڙا اٽل ٿي ٿريا

اُستار آئي ٿو، سوڙهي سنسار مان لنگهائي بيحد جي بهر ۾ بهاري ٿو، ايڪ اُنيڪ ۾
انيڪ ايڪ ۾ ڏيکاري ٿو. ائين بهر ۾ بهرمانند گڏيل مسيل باسجن ٿا.

اُهو آهي اُمر بند، پور بند، نريءَ بند، سهج بند، چوٿون بند، سچ ڪند، سچ مڪمل،
سچ منديل، نچ ڌار، نچ ٿانءُ، سهج غلام، آلهت غلام، نهچل آسٽ، سڪ ساگر، آندو مهل،
وغیره وغيره. نالا ته اڃا ڪٿي سهمين وڃجن، پر انهيءَ بند جو پُورن بيان نه ٿيڻدو ڪونه.
صاحبن ٻڌايو آهي ته اُتي سڄا ٿال وڃن ٿا، اُنحد شبد ٻڌجن ٿا، الاهي اشارا اچن ٿا،
نُوراني نظارا ڏسجن ٿا، انهيءَ مڪتبيءَ جي محل ۾، ساڌڪ پاڻ پروڙي، آسم پچائي،
پراپتي پائي، سماجي وڃي ٿو سماڏيءَ ۾، سُن ۾، سهج ۾، سچ ۾، سم چمت آندو ۾.
رڃي ۽ سُري لڳيُون وهن ٿيون پور آما ۾، پرهيشور ۾، پورشور ۾، پنچور پاڻ ۾، انهيءَ
روڪائي وشتيداريءَ جو راز، اُها اکر ڪيئن سمجهائي ۽ سٺي سگهن؟ ليڪن اهو جهڙو
مناسب آهي ته مڪتبيءَ جي ٻڌي اُمر ۾ اُمر آهي، جيون مانرا جي مانين پوڙي آهي.
داور جي دربار اندر داخلا آهي، داور، درباريءَ ۾ دربار جي هڪ ئي درٻارست آهي.

انهيءَ بند جي پراپتيءَ بعد، ڪڇ وڌيڪ ڏسڻ جي گهرج آهي ڪين، ڇو ته سڀ
ڪڇ نظر اڳيان نروار آهي. ڪڇ وڌيڪ پرائڻ جي غرض آهي ڪين، ڇو ته سڀ ڪڇ
ڄاڻ ۾ سڃاڻل آهي. ڪڇ وڌيڪ ٻڌڻ جي درڪار آهي ڪين، ڇو ته سڀ ڪڇ اڳتي
ٻڌجي چڪو آهي. ڪڇ وڌيڪ ڪرڻ جي ضرورت آهي ڪين، ڇو ته ڪارج ۽ اُڪارج
ٻئي مٿي هڪ ئي وٺا آهن. ڪڇ وڌيڪ ملڻ جي مراد رهي آهي ڪين، ڇو ته سڀ ۾
سڀ سان ميل ٿي چڪو آهي. ڪروڙن ۾ ڪو ڪامل، اهو ڪٿو ڪمائي، سورج مڪيءَ جي
مُٺ لڙائي ۾، نئون گل ٿي ٿر ٺڪري، ۽ ڦولڙيءَ جي خوشبوءِ ۽ خوبصورتِي ٿو وڌائي. مڪتبيءَ
مٿي ڪان پوءِ، مڪتب جي مٿي ڪٿي ڪٿي ٻڌجي ٿو. هُو سڃاڻل گهوڙيءَ تي
سوار ٿئي ٿو. گربا گهوت جي برباد هلي ٿي، فرشتا اڳيان فانوس کڻي هلن ٿا، بختاور پٺن
ٻاجا وڃائين ٿا، دٻو دٻو ٿو ٿان ڳڻي ورتا ڪن ٿا، سمن ساڙو سنڪ وڃائين ٿا،
نئين وار ٿن نئين وارن هلن ٿيون، نه جيون مانرا جي ڪي منائين ٿا. هڪ طرف مڪتبيءَ
رُٿائي هڪ مٿي مٿي وٺي لڳائي، ته ٻئي طرف ترشنا رُٿائي تارُت ڪن ٿا. ائين هڪ
ٻاسي اُخت ٿار ٻيو ٿي ته ٻئي طرف تربست ٻئي ٿي. ترشنا جي تربست ٿي، ٿيڳ جو تخت
ٻڌجي ٿو ۽ مڪتبيءَ جو محل اُڏجي ٿو. ترشنا جي شهادت ساڌڪ جي سجاوَت آهي.

لان جي ليلا ته لکن کي روز نئون جدم ڏئي ٿي، پر صدين ۾ ڪو اهڙو سور ۽
سياڻو ستورس جهڙي ٿو، ٿانڪ ٿرڪاري نروار ٿئي ٿو، ڇو پنهنجو نه جدم سڦل ڪري ٿو،
پر ڏيهه کي به ڏيکاري، ڏس ڏئي ٿو، نه ڏکڻ ۽ ڏاکڻن جو ڏوڳو ڪهڙو آهي،

ڪيئن اهو ٺارڻ آهي، ۽ ڪيئن وڃي ٻار ٻه ڀڙ آهي؟ نه ڪيئن ۽ ڪيئن ٻڌڻ، ڪيئن
هٿن ۽ ڪيئن مٿان آهي، ڪيئن آبادي ۽ ڪيئن ويران آهي. ڪيئن مڪي ۽ ڪيئن
باڻي آهي؟ نه ڪيئن ٻرڻ ۽ جهنگ، جهانجا، ڪيئن ٻيرون مان گدڙا ڪڍبا، ڪيئن آڏا ۽
اٺا لڏڪه لڏڪهيا؟ نه ڪيئن پتڻ لڏي ٻه ڀڙ، ڪيئن ٻاڙي ۽ جيئي پناه ملندي. ڪيئن
ماڻهون جي ٻيڙي گهٽجي ۽ ڪيئن وڃ سڀ جا گڏ ٻار ڪبا، ڪيئن ڪڍاري وڃي لڳو؟
آواز نه آڏ جهڙا کان اچن ٿا. ڦر ڦر ٿئي نه واهرڙ واهر ڪرڻ لاءِ واجهائون ٿا. ٻيڙ ڪر
ڊولي وٺي ٿو، لاڙهي آواز اٿائي ٿو، رڙهائي روشني جهڙي ٿو، ليڇ سان ليڇ ملائي
ٿو. اٿي ڪوڙا ٿيڻا نه ڪروڙان اٿا نه گڏ ٻيڙ ڪرڻ ڪڍي وسهندا وڃن ۽ وساربا وڃن.

سو اي بسدا. اوت وٽ انهن عاشقن ۽ اُهلارڪن جي، ٻيو چم انهن ٻيو ۽ ٻيو ٻيو
 جا، دعا ان انهن ديوانن ۽ درويشن کان، مهر ۽ نگر انهن مهاڻاڻن ۽ مرشدن جي، جسي
 ارهيت جا اُهاڙ آئي سگهن ٿا. تـ من پاڳ ٻيو ڪري، من مٽ ڪاٽي، سٺ سهارو
 ڏئي ۽ ستورو سُر نهون ٿئي. تـ من مان اـ انهن ڪڇ پاڻان ۽ ڪڇ پواڻان ڪڇ رات وان،
 ڪڇ وڪ وڏاڻان، ڪڇ دلور جي دامن ۾ اچان. سحر لاشڪ لبر آهي، ٻوڙو ٻوڙو آهي.
 جسر نه جڏو آهي، دل دهڪيل آهي، من ملين آهي. ٻو سڏ سڏي اٿو، ٻو پٺ پٺي
 اٿو. اهاڻي ٻوڙجي آهي، جهولي جهليان ٿو. ٽنهنجي پڙ تي ٻانڊ ٻائي ٻڪاراڻ ٿو. من
 آسائين جي آس اڳهاڙجي. من ڪر رهيو رحر ڪري، هن ٻانڊ ٻيڙي کي ٻـ ٻنڊ ٻوڙي،
 ٻـ لڳائي، ٻـ ٻوڙائي. من سڪ صدقي، سالڪن صدقي. هن ٻڌجان ٻڌي جا ٻـ ٻڌ
 حلاص ڪرائي، ٻـ ٻڌمان ڪڍي. وعدو جي وجود ٻـ وڌائي، خير، وسائي، ٻـ وڌائي، ٻـ وڌائي.
 آهي واهڙو جي. ٻڌو تـ ٻيڪ ڪهر ٻڌو رهندو، آسئون اولهندو رهندو، آموڻ ٻي لڳندو
 رهندو، ٺاٺان لاءِ ٿـ سڻندو رهندو ۽ مهر مليي ٿـ ٻڌو رهندو.

[illegible]

سہا یف

سید سری: اے!

۱۰۸ شایسته ، شایسته ، شایسته .

پڙهندڙ نسل . پ ن

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ”اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻڪ ”لڙهندڙ نسل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دور جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ جڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ٻرندڙ، چُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪندڙ، پاڙي، ڪاڻو، پاڇوڪڙ، ڪاوڙيل ۽ وڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سگهجي ٿو، پر اسان انهن سڀني وچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان ڪڍي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ٺاهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهڻ ۽ هڪ ٻئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻڻ جي آس رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پَن) ڪا به تنظيم ناهي. اُن جو ڪو به صدر، عهديدار يا پايو وجهندڙ نه آهي. جيڪڏهن ڪو به شخص اهڙي دعويٰ ڪري ٿو ته پڪ ڄاڻو ته اهو ڪوڙو آهي. نه ئي وري پَن جي نالي کي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو ته پڪ ڄاڻو ته اهو به ڪوڙو آهي.

جهڙيءَ طرح وٽن جا پَن ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نسل وارا پَن به مختلف آهن ۽ هوندا. اهي ساڳئي ئي وقت اداس ۽ پڙهندڙ، ٻرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وڙهندڙ ۽ پڙهندڙ به ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾ پَن ڪا خصوصي ۽ تالي لڳل ڪلب Exclusive Club نه آهي.

ڪوشش اها هوندي ته پَن جا سڀ ڪم ڪار سهڪاري ۽ رضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي ته ڪي ڪم اجرتي بنيادن تي به ٿين. اهڙي حالت ۾ پَن پاڻ هڪٻئي جي مدد ڪرڻ جي اصول هيٺ ڏي وٺ ڪندا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهندا. پَن پاران ڪتابن کي ڊجيٽائيز digitize ڪرڻ جي عمل مان ڪو به مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊجيٽائيز ڪرڻ کان پوءِ اهم مرحلو ورهائڻ distribution جو ٿيندو. اهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو ته پلي ڪمائي، رڳو پَن سان اُن جو ڪو به لاڳاپو نه هوندو.

پَن کي کليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي ته هو وس پٽاندڙ وڌ کان وڌ ڪتاب خريد ڪري ڪتابن جي ليکڪن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي همٿائين. پر ساڳئي وقت علم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪنهن به رڪاوٽ کي نه مڃن.

شيخ اياز علم، ڄاڻ، سمجھ ۽ ڏاهپ کي گيت، بيت، سٽ، پُڪار سان
تَشْبِيه ڏيندي انهن سڀني کي بَمَن، گولين ۽ بارود جي مدِ مقابل بيهاريو
آهي. اياز چوي ٿو ته:

گيتَ به ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪَرن ٿا.

....

ڄڻ ڄڻ جاڙ وڌي ٿي جڳ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ چُپن ٿا؛
ريٽيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي مَنجهه پهڙ چُپن ٿا؛

....

ڪالهه هُيا جي سُرخ ڳلن جيئن، اڄڪلهه نيلا پيلا آهن؛
گيتَ به ڄڻ گوريلا آهن.....

....

هي بيتُ آئي، هي بَمَ- گولو،

جيڪي به کُٽين، جيڪي به کُٽين!

مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نه آ، هي بيتُ به بَمَ جو ساٿي آ،

جنهن رِٿ ۾ رات ڪَيا راڙا، تنهن هُڏ ۽ چَمَ جو ساٿي آ -

ان حساب سان اڻڄاڻائي کي پاڻ تي اهو سوچي مڙهڻ ته ”هاڻي ويڙهه ۽
عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نه وڃايو“ نادانيءَ جي نشاني
آهي.

پَن جو پڙهڻ عام ڪتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نصابي ڪتابن تائين
محدود نه هوندو. رُڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج
۽ سماجي حالتن تان نظر ڪڍي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي
پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَن نصابي ڪتابن
سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين

ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نسل جا پڻ سڀني کي **ڇو، ڇا، ۽ ڪيئن** جهڙن سوالن کي هر بيان تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوٺ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جواب ڳولڻ کي نه رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اڻٽر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان به پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي ان سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون پاڪي پائي چيو ته ”منهنجا پاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پڻ پڻ جو پڙلاءُ.“
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)